

V
B
J
C

ESTREICHER

BIBLIOGRAFIA POLSKA

Tom XXXI Lit.: T

W KRAKOWIE 1936
NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA i WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — ŁÓDŹ — POZNAŃ — WILNO — ZAKOPANE

ESTREICHER KAROL. Bibliografia polska. 120.000 druków. **Część I.** Stulecie XIX. Katalog 50.000 druków polskich lub Polski dotyczących od roku 1800, ułożony abecadłowo według autorów i przedmiotów, z wyrażeniem cen księgarskich. **Lit. A—F** (*wyczerpany*).

— Tom II. Stulecie XIX. **Lit. G—L** (*wyczerpany*).

— Tom III. Stulecie XIX. **Lit. Ł—Q** (*wyczerpany*)

— Tom IV. Stulecie XIX. **Lit. R—U** (*wyczerpany*).

— Tom V. Stulecie XIX. **Lit. W—Z** (*wyczerpany*).

— Tom VI. Stulecie XIX. Dopełnienia. **Lit. A—O** (*wyczerpany*).

— Tom VII. Stulecie XIX. Dopełnienia. **Lit. P—Ż** (*wyczerpany*).

— Tom VIII. Chronologiczne zestawienie 73.000 druków polskich lub Polski dotyczących od r. 1455 do 1799 włącznie (*wyczerpany*).

— Tom IX. Zeszyt I—II. Stulecie XVIII i dopełnienia do wieku XV—XVII, str. 1—288. . . . . 5·—

— Tom IX. Zeszyt III i IV, str. 289—576. . . . . 5·—

— Tom IX. Zeszyt V—VII, str. X i 577—803. Dodatek III i IV do tomu VIII i IX. Dzieła z XV do XVIII wieku, str. CCII—CCCXLIV. . . . . 5·—

— Tom X. Zeszyt I—II. Stulecie XIX. 1800—1870, str. 1—296. . 7·50

— Tom X. Zeszyt III—IV. Stulecie XIX. 1800—1870, str. VIII i 297—489. — Dodatek, str. I—CCVII. . . . . 7·50

— Tom XI. Zeszyt I—III. Stulecie XIX. 1871—1889, str. 1—372. 7·50

— Tom XI. Zeszyt IV—V. Stulecie XIX. 1871—1889, str. VI i 373—400. — Dopełnienia i sprostowania do tomów VIII—XI, str. 1—187. . . . . 7·50

— Tom XII. Zeszyt 1—3. Stulecie XV—XVIII w układzie abecadłowym **Lit. A—Beb.**, str. XIX i 424. . . . . 10·—

— Tom XII. Zeszyt 4. **Lit. Beb.—Bez.**, str. 425—532. — Dodatki i sprostowania do t. XII, str. I—XII. . . . . 10·—

— Tom XIII. Zeszyt 1—2. **Lit. Bi.—Bor.**, str. 1—272. . . . . 10·—

— Tom XIII. Zeszyt 3—4. **Lit. Bor.—Bz.**, str. VIII i 273—502. — Dodatki i sprostowania do tomów XII i XIII, str. I—VIII. . . 10·—

— Tom XIV. Zeszyt 1—3. **Lit. C—Con.**, str. 1—384. . . . . . . 10·—

BIBLIOGRAFIA POLSKA

CZĘŚĆ III

(Obejmująca druki stuleci XV—XVIII
w układzie alfabetycznym)

CZĘSCI III TOM XX: LITERA T

KRAKÓW
CZCIONKAMI DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego
1936

BIBLIOGRAFIA POLSKA

KAROLA ESTREICHERA

OGÓLNEGO ZBIORU TOM XXXI

Wydał STANISŁAW ESTREICHER

Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności

KRAKÓW
CZCIONKAMI DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego
1936

Dokładnie w dwa lata po zakończeniu druku poprzedniego tomu ukazuje się tom nowy, ogarniający druki XV—XVIII wieku na literę **T**. Jest to więc tempo szybkie, jeśli się uwzględni zarówno znaczne koszta, jakie wydawnictwo za sobą pociąga, jak także ilość pracy, jaką wydawca w każdy tom wkłada. Wszystkie niemal druki sprowadzam do mej pracowni, wszystkie rozpatruję pod względem treści (o ile tylko mają donioślejszą treść historyczno-kulturalną), przy wszystkich zestawiam naszą i obcą literaturę naukową i wyniki jej staram się pomnożyć. Praca taka nie może iść pospiesznie, a wydanie 500-stronnicowego tomu *Bibliografii* wymaga tyle samo trudu i czasu, co wydanie każdego innego tomu naukowego. Pragnę to zaznaczyć wobec pojawiających się tu i ówdzie życzeń, aby tempo przyspieszyć. Możnaby to zrobić, o ileby obniżyć wymagania co do gruntowności opracowania.

W tomie obecnym znajdzie czytelnik cały szereg doniosłych pozycyj bibljograficznych, dotąd nieznanych albo znanych niedokładnie. Dla przykładu wskazuję bibljografję Tarłów, Tarnowskich, Tęczyńskich, Tyszkiewiczów, rzucającą światło na rolę, jaką członkowie tych rodów w kulturze umysłowej narodu odgrywali. Wskazuję na opracowanie działalności Andrzeja Trzecieskiego, odbijającej się w jego pismach, na które w dużej części po raz pierwszy tu dopiero wskazano (wystarczy porównać ostatnie opracowanie jego twórczości przez Lubicza Łopacińskiego). Opracowano tu dokładnie bibljografję Stan. Trembeckiego, Kaspra i Samuela Twardowskich, obu Turnowskich Bogumiła i Jana, Tomasza Tretera, Ostafiego Trepki, Wojciecha Turskiego i Andrzeja Trzcińskiego. O każdym z nich przynosi tom niniejszy sporo nowych informacyj. Niejeden z tych pisarzy dopiero teraz może się stać przedmiotem monografji.

Niespodzianką, jak sądzę, dla całego świata naukowego będzie postać Wojciecha Tylkowskiego T. J., ostatniego arystotelika i tomisty polskiego, autora niezliczonych a dotąd przez nikogo bliżej nie opisanych dzieł, rozpowszechnionych także i za granicami Polski. Teraz dopiero wychodzi w pełnem świetle jego niezmordowana pracowitość i szeroka wiedza — ale zarazem i jego nawskroś jeszcze średniowieczny horyzont. Może to kogo zachęci do bliższego opracowania tej tak charakterystycznej postaci dla naszej kultury XVII wieku.

Odsyłacze i krótkie ekskursy, zamieszczone po opracowaniu pism obu św. Tomaszów lub dzieł o św. Tomaszu Akwinacie i à Kempis — a taksamo przy opracowaniu pism św. Teresy — mogą być podstawą do odtworzenia ważnych stron życia religijnego w Polsce, i sądzę, że powinnyby zainteresować badaczy tej tak doniosłej sfery kultury. Historja prawa, gospodarstwa i polityki polskiej wychodzi wzbogacana niejednym szczegółem w wydanym

obecnie tomie. Dla przykładu tylko wskazuję ekskurs o tyranji (na str 478), podający niemal gotowy cały materjał do szczegółowej pracy na ten temat.

Pod nazwiskami Tannera (str. 22), Jerzego Tectandra (str. 72), Kaspra Tendego (str. 92), Terlona (str. 111), Traunpara (str. 228), Trencka (str. 300), Troestera (str. 330) znajdzie czytelnik dokładniejsze informacje o obcych podróżach i cudzoziemskich sądach o Polsce i Polakach. — Pod Theatrum Europeum i pod Thuanem podano opis obcych doniosłych dzieł dla Polski. Pod Toruniem bibljografję głośnej w całej Europie »tragedji«, wyzyskanej tak zręcznie przez Prusy przeciw Polsce. Także bibljografja litewszczyzny nie wychodzi i w tym tomie bez niespodzianek (str. 54). Nie mogę wskazywać tutaj wszystkich informacyj i problemów pokolei, ale sądzę, że nie jest w nie tom niniejszy uboższy niż poprzednie.

Tom ostatni wywołał trzy omówienia: recenzję prof. Brücknera w Pamiętniku Literackim 1936, recenzję prof. Kota w Reformacji w Polsce 1934, zeszyt 21—24, wreszcie żywy, barwny, nader życzliwie napisany feljeton Stanisława Wasylewskiego w Gazecie Polskiej (nr 169 z r. 1935) p. t. *Gmach na ukończeniu*. Wszystkie zawierają słowa uznania, a dwa pierwsze przynoszą sprostowania niektórych szczegółów, które kiedyś wydając »Uzupełnienia« całości dzieła — o ile mi to będzie danem — postaram się uwzględnić. »Uzupełnienia« te gromadzę, a zdaję mi się, że wydane sczasem przyczynią się znacznie do podniesienia wartości całego dzieła.

Jest zawsze pewna ilość osób, śledzących życzliwie postęp pracy rozpoczętej w r. 1848 przez mego ojca, a więc trwającej lat 90 bez mała, i przynoszących swoje cegły i cegiełki do budowy ogromnego gmachu. Pragnę im wyrazić gorące podziękowanie, jak to czynię w przedmowie do każdego tomu. W ostatnich dwóch latach dostarczyli mi przyczynków uzupełniających *Bibliografię* ks. kanonik i prof. Fijałek, dyr. bibl. Raczyńskich Andrzej Wojtkowski, ks. K. Konopka S. J., prof. Tadeusz Turkowski z Wilna, inż. radca Treter we Lwowie, ppłk. M. Łodyński dyr. Centr. Bibl. Wojsk. w Warszawie, dyr. R. Kotula we Lwowie, dyr. Kazimierz Kaczmarczyk w Poznaniu, dyr. Adam Łysakowski w Wilnie, dyr. Z. Mocarski w Toruniu, prof. Kot w Krakowie.

Pragnę na końcu wyrazić żywą wdzięczność zarządom polskich bibljotek, nadsyłającym do mej pracowni egzemplarze dzieł przeze mnie opisywanych; a także pragnę zaznaczyć, że i przy wydaniu tego tomu korzystałem z nader cennej pomocy dra Karola Piotrowicza, dyrektora bibljoteki Polskiej Akademji Umiejętności, który wziął na siebie trud sprowadzania dzieł potrzebnych, a także kopjowania ważniejszych tytułów.

Druk tomu następnego, który obejmuje całą literę **U** i znaczną część litery **W**, mam zamiar zaraz rozpocząć; manuskrypt jest już niemal w zupełności przygotowany.

Kraków, 1 października 1936.

Stanisław Estreicher.

T.

T. [Panegiryk, złożony z wyrazów zaczynających się na literę T, obacz pod Wadowski].

T. ob. Commissye (1786).

T. A. ob. Horatius (1532) — Jonsac (Życie 1790) — Meletaon (1715).

T. A., rytownik ob. Alliaco P. (1524).

T. A. (Atalanta, Fragmenta, Maszkary 1617) ob. Tyszka Adrjan.

T. A. (Poswarek wina z wodą) ob. Tobolski Adam — Tyszka A.

Rozwiązanie tego monogramu nie jest pewne. — Ob. Badecki Liter. mieszcz. 1925 str. 264—6. — Brückner Dzieje kultury II, 575. — Bibl. XXV, 118.

T. A. (Troyel Abraham) ob. Venda reine de Pologne (1705—1706, 1713).

Troyel był wydawcą, ale nie autorem powieści; podpisał jednak dedykację Radziwiłłowej.

T. G. ob. Myśli chrześciańskie (1783).

T. J. ob. Lubelczyk (1540).

T. J. G. Ode auf die Schlacht bey Krzeczow, den 18ten Julii 1757. von J. G. T. [Tu ornament]. Warschau, gedruckt und zu finden bey den E. E. P. P. Schol. Piar. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Zaczyna się: Erzittert oft geschlagene Schaaren, Nichts kann euch vor der Wuth bewahren. Die Friedrichs Völker stets belebt. Zawiera opis bitwy z Sasami i Daunem, w której Fryderyk sam dowodził. Wspomniany udział Amerykanów w bitwie. W ostatnich strofach pochwalny zwrot do Augusta III (August der Weise, der Gerechte) — i wzywanie do pokoju. Autorem jest niewątpliwie jakiś Sas. — Widocznie przebywał w Warszawie, skoro tam druk się ukazał. Czartor.

T. Jerzy ob. Kolęda dziecinna (1774).

T. K. ob. Kuźmirski Tomasz.

T. K., Schol. Piarum. Prosta prawda Jasnie Wielmoznemu Imć Xiędzu Jozefowi Glaubicz Rokossowskiemu Kanonikowi Gnieźniens: Archidyakonowi Szremskiemu, Officyałowi Generalnemu Poznanskiemu, Orderu S. Stanisława Kawalerowi na Trybunał Koronny Prezydentowi. w Dzień Jego imienin przez X. K. T. S. P. Ofiarowana. Przy włożeniu Orderu S. Stanisława. Przez Jasnie Wielmoznego Jana Nepomucena Małachowskiego Marszałka Trybunału Koronnego. Roku 1787. Dnia 19. Marca. w 4ce, k. nlb. 4. Tow. P. N. Pozn.

T. L., sztycharz ob. Tarasiewicz Leon.

T. M. (Inscriptionum 1683) ob. Tessin M.

T. M. (Modlitwa Pańska 1558)... ob. tom XXII, 482.

Wierzbowski II, 1991.

(Tabaka). Gdy w propozycyą expensów publicznych skarbu koronnego przychody tego Skarbu pomnażać należy.. [Projekt sejmowy, około 1775, o podatku od tabaki]. fol., k. 1. Czartor.

— ob. Actum (podatek 1775) — Adrys (ukraińska 1771) — Antimisocaphnos 1618?) — Bando (Tabakolubski 1720, 1756) — Brzostowski M. (O dochodzie 1781) — Curtius (1783, 1786) — Dachnowski J. K. (Nowe lekarstwo dla pijaniców 1621) — Dochód (1788) — Dochodzie (1791) — Dziennik

handlowy (1791) — Edict (administr. w Prusiech płd. 1797) — Edykt (1793) — Eysymont Marcin — Hercius (1660) — Jabłonowski Stan. (1786) — Jelski Stan. (1791) — Instruktarz (w tomie XVIII, 592) — Komissya skarbu (1790) — La Baumelle (Myśli, około 1790) — Missive (1778) — Moczygębski T. (Proces 1636) — Nauka o proszku — Odpowiedź na uwagi (1773) — Pochwała tabaki (tom XXIV, 378) — Podatek na handlujących (1775) — Poswarek tabaki z gorzałką (1636) — Proces między włóczęgą (1636) — Schlichting Jerzy (Nauka 1650) — Simon J. C. (1775) — Szkoła salernitańska (1637, 1640) — Tabella dystryb. (1783) — Taxa generalna (1761; tu odróżniony tytoń ukraiński, zaprucki i podolski; nadto tabaka lawendowa) — Uniwersał (1780) — Ustawa podatku (ok. 1780) — Uwagi patrjotyczne (1773) — Uwagi nad pismem (1788) — Wilkowiecka (z) Mik. (Historya 1757; tu duży ustęp o kurzeniu i piciu tabaki).

Ob. też pod Tytoń.

Wiersze przeciw paleniu i zażywaniu tabaki pisali w Polsce Dachnowski, Jerzy Szlichtyng, And. i Zbigniew Morsztynowie oraz J. J. Trembecki. Obacz „Wirydarz" wydany przez Brücknera (1910) nr 265 i 363. — O wierszu Andrzeja Morsztyna ob. l. c. II, str. XX (w wydaniu Chmielowskiego str. 172 jest opuszczony cały koniec). — U Zbign. Morsztyna w wierszu „Duma sześciu panien" 1657 jest w w. 259 zwrot o tabace: „Bo od kurzawy tej co oczom szkodzi, Wypadają łez obfitych powodzi". (Trembeckiego Wirydarz I, 368).

O paleniu tytoniu i zażywaniu tabaki wspomina kilkakrotnie Kitowicz Opis obyczajów, np. w edycji Janika z r. 1925 str. 192 (u Kozaków), str. 368—371 (tabaka). — Są także wzmianki w innych pamiętnikach (np. Werduma). — O zdobyczy tytoniu pod Wiedniem ob. Diarjusz Dyakowskiego.

Brückner Dzieje kultury II, 403 i 575. — Bystroń Dzieje obyczajów II, 501—509. — Katal. rękop. Ossol. III, nr 1406 (z r. 1767). — Maliniak Tytoń w dawnej Polsce 1933. — Korzon Wewn. dzieje III (1897) str. 163 i V, 5. — Finkel Bibl. hist. III, str. 822 oraz nr 5004, 5038, 5005, 5083, 16700. — Finkel-Malesz. Bibl. hist. 1931, nr 1551 i n.

Tabasz albo Tobjasz (1773)... ob. Schoneus.

Przekładał Minasowicz (ob. t. XXII, 401).

Tabella in qua Catalogus omnium Patrum, Sacerdotum, Clericorum atq; Conversorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum per Alphabetum collectus continentur. Per cujus primae Columnae numerorum, Annus Nativitatis, per alterius verò Annus Professionis Religiosae, ac Conventus, cuius quis Filius sit, indicatur. Jn tertia Columna Officium cuiusvis, Jn quarta Conventus Mansionis designatur. Ex Annô 1776. in Annum 1777. w 8ce, k. 12 nlb. Ossol.

— Toż:... Ex Anno 1777 in Annum 1778. w 8ce, k. 16 nlb. Ossol.

— Toż:... (bez daty). w 8ce, str. 26. Ossol.

— Toż:... per cujus columnae primae numerum Annus Nativitatis, 2dae Profess: Religiosae, 3tiae Convent. cujus Filius, 4tae Officium, 5tae Mansionis. w 8ce, k. nlb. 12 (sygn. C_4).

Tabelle te zawierają alfabetyczne spisy imienne wszystkich dominikanów w Polsce. W r. 1776 było ich w Polsce około 800, rozdzielonych na kilkanaście klasztorów. Ossol.

— Tabella Chronologiczna Woyny Rzeczypospolitey Francuzkiey z Koalicyą; Yey Tok i Wypadki aż do ogólnego Pokoiu na Lądzie od dnia 20. kwietnia 1792. aż do dnia 17. Października 1797. fol. tablicowe.

W kilku rubrykach ujęte są najważniejsze wypadki wojenne i polityczne, bez wyrażania o nich sądu. Ale z całego ich zestawienia wynika „ostateczna korzyść Francji". Tak z tego faktu, jak i z pisowni (Thuilleries, royalism) zdaje się wynikać, że to wydane przez propagandę francuską. Buonaparte często wspominany, Legjony nie. Jagiell.

— Tabella długów pod odjazd Xcia (Kurlandzkiego) Msci do krajów niemieckich do zapłacenia pozostałych. (Na końcu:) Działo się w Mitawie d. 18. Octobr. 1787. fol., k. 2.

Czartor. — Jagiell.

— Tabella dobr przeszło-Jezuickich na fundusz Edukacyi narodowey procentować powinnych w Koronie leżących, z wyrażeniem w którym woie-

wództwie takowe dobra leżą, wiele do roku intraty czynią, kto ich iest possessorem, y na czym względem onychże dla rzeczonego funduszu iest przyięta ewikcya, w porządku zadość czynienia Konstytucyi Seymu blisko przeszłego, w roku 1781 sporządzona. w Warszawie u Grölla 1782. fol.

— Tabella generalna z rachunków windykacyi summ przeszło-Jezuickich ułożona okazuiąca wiele kto windykowanych summ prawnie odebrał? wiele odebrać ma... fol. Czartor.

— Tabella dóbr do przedaży, zastawy, arędy iako i summ różnych. Warszawa 1787. fol., arkusz 1.

— Tabella y Repartycya Quitowego pozwolonego w Instruktarzu Nowo wydanym P. P. Pisarzom y Officyalistom Ceł I. K. Mci y Rzeczypospolitey po wszystkich Komorach Ceł Koronnych. fol., kart 2. Uniw. Warsz.

— Tabella Ewektow Z Polski W Roznych Latach. (B. m. i r.). fol., k. 2 nlb.

Zawiera statystykę polskiego wywozu (zdaje sie przez Gdańsk?) w latach 1769—1771. Wywóz jest czysto rolniczy (zboże, drzewo, popiół, saletra i t. p.). Poczem dodana po francusku i po polsku „Demonstracya". Zmierza ona do wykazania, ile król pruski zyskał na powiększeniu ceł i akcyzy. Płótna, które importowano do Polski, wcale teraz nie idą. Jagiell.

— Nowa Geograficzna Tabella Prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego podług politycznego prawa polskiego ułożona w Szkołach Woiewódzkich Nowogrodzkich. Roku 1785 wydrukowana w Grodnie.

Na końcu jest ostrzeżenie że w tytule zamiast wyrazu: Woiewódzkich, należy czytać: Wydziałowych. Krasińs.

— Tabella percepty y expensy komisyi I. K. Mci Lokacyjney od d. 28 stycznia 1784 do 15 paźdz. 1786. fol., arkusz 1. Bibl. w Suchej.

— Tabella Loteryj Warszawskiey uprzywilejowaney wygranych Numerów ciągnionych dnia 4. Maja Roku 1762. fol., k. nlb. 2. Uniw. Warsz.

— Tabella skazuiąca cenę ambów y ternów Loteryj Krajowey, Rzptey Skarbu Koronnego Genueńska zwaney. w Drukarni Loteryj Krajowey Rzptey Skarbu Koronnego. (1787). fol, arkusz. Uniw. Warsz.

— Tabella Nr 1—3 w mieście czyli miasteczku N. w Wdztwie N. leżącym stołowym czyli królewskim albo duchownym, lub dziedzicznym ziemskim — znajdują się browary, winnice, y budynki do robienia piwa, gorzałki, miodu, używane. (Warsz. 1775). fol., kart 2.

— Tabella teraz panuiących w Europie Monarchow, Elektorow, Xiążąt, i Margrabiow, lat Małżonek i Sukcessorow ich, oraz i Senatorow Królestwa Polskiego. Warszawa, Groell 1775. fol.

Cytuje Gaz. Warsz. 1775. Nr 27.

— Tabella Panuiących w Europie Monarchow, Król Polski, Stanisław August. Stany Skonfederowane. Senat Polski. (1790). fol. tablicowe.

Zawiera wykaz senatorów po nazwiskach. Krasińs.

— Tabella panuiących w Europie monarchow. N. Krolowi y NN. Stanom Rzpltey ofiaruje... W Warszawie 8 maja 1791. Michał Gröll, nakład i druk tegóż księg. nadw. I. K. Mci. fol.

Prócz tego są wymienione: senat polski, posłowie sejmowi i miasta stołeczne. Chreptow. — Dzików.

— Tabella Genealogiczna Monarchow Rossyiskich Z Nayjasnieyszego Domu Romanow. (B. m. i r.). fol., k. 1 tablicowa.

Zaczyna się od Michała Fiedorowicza; kończy na dzieciach Pawła następcy tronu. Widocznie więc druk. za życia Katarzyny II, a po roku 1788. Jagiell.

— Tabella summaryuszu miesięcznego wybitey złotey, srebrney y miedzianey monety w Warszawskiey mennicy J. K. Mci a die 1. mensis Februarii usque ad ultimam ejusd. A° 1785. w 4ce, k. 1.

— Tabella porownawczych monet zagranicznych w kraju do czasu idących; Jako to małych głowek wszelkich saskich, wrocławskich, bąków y berlinów nazwanych, do proporcyi nowey srebrney bitey monety, którey tak na czerw. złoty jeden hollenderski iako y do złotych własnych dawnych

polskich osiemnaście na czerw. złoty jeden rachowanych 67. groszy srebrnych poiedynczych idzie, dla informacyi officyalistów Skarbu I. K. Mci y Rzpltey po komorach celnych będących, wydana od Kommissyi Skarbu Koronnego Rzpltey. w Warszawie. w 8ce, k. 5 nlb. Jagiell.

— Tabella porównania monet ob. Wyrwicz Karol (1766).

— Tabella proporcyi monety podłey kursuiącey, którey się rachuie złr. 23. na czerw. złoty do nowey monety polskiey.. W Warszawie dnia 7 marca 1766. fol. Ossol.

— Tabella należności woyskowych y cywilnych od 1. Septembris 1793 iakoteż długów skarbów Oboyga Narodów. Annex Nro 2 do protokułu deputacyi do listy cywilney 1793. fol. Bibl. w Suchej.

— Tabella okazująca do jakowey summy jakiego gatunku y ceny papier stemplowy ma być używany aż do miliona złotych (1775). arkusz składany.

Podpisano: Adam Łodzia Xże Poniński Podsk. W. Kor.

Czartor. — Krasińs. — Sucha.

— Toż:... ma być używany zacząwszy od sta złotych, aż do summy miliona. (1776). fol. Uniw. Warsz.

— Toż:... ma być używany zacząwszy od sta złotych aż do summy milliona: z przyłączeniem wypisania królewszczyzn emphiteutycznemu prawu poddanych, wyrażaiących Possessorów płacących połtory kwarty skarbowi Koronnemu y przyszłych Emphiteutow. W Warszawie u Grölla 1782. w 12ce.

Obacz Gaz. Warsz. 1782.

— Tabella na wzór którey maią bydź podawane zapasy spiżarń, iakie maią obywatele w Warszawie, 1794. fol., str. 1. Bibl. w Suchej.

— Tabella Nro 3^{tio} i Nro 4to. Spisanie dymów, czyli kominów w mieście... w woiewództwie... powiecie... fol., 1 karta.

Formularz dla celów podatkow. z r. 1788 (?).

Bibl. XX. Miss. — Bibl. w Suchej.

— Tabella Ludności w Mieście... Krolewskim, vel Duchownym, vel Dziedzicznym w Woiewodztwie... Ziemi... Powiecie... Parafii... leżącym w Possessyi... zostaiącym. Na mocy Prawa Seymu Roku 1789. spisana. Dnia... Miesiąca... Roku 1789. (Toż samo dla wsi). fol., k. 2 nlb.

Formularz statystyczny. Osobne rubryki dla spisania Żydów i Karaimów. Akad.

— Tabella Targow Produktow Kraiowych Miasta... w Woiewodztwie... Powiecie... leżącego podanych, podług Uniwersału Kommissyi Rzeczypospolitey Skarbu Koronnego dnia 28. Marca 1789. Roku wydanego. fol., k. 1 nlb.

Formularz dla notowania cen. Akad.

— Tabella Intrat rocznych Żup Solnych, y Dobr J. K. Mci Stołowych zabranych. — [Zarazem:] Tabella Dochodów przez pułtora Roku, idquè a die 7. Junii 1772. ad 7. Xbris 1773. w Zupach Solnych y Dobrach J. K. Mci Stołowych zabranych. — [Poczem:] Tabella wykładów... [Poczem:] Tabella Dochodow y Wydatkow J. K. MCI z okazyi Mennicy a I. Januarii 1765 ad ultimam Decembris 1773. — [Poczem:] Tabella Wykładów ktore J. K. Mość (oprocz Summ podług Konstytucyi 1766ti Anni ad Iam Septembris Rzeczypospolitey darowanych) łożył ze Skarbu swego na interes publiczny. — [Poczem:] Tabella Długow ktore J. K. Mść ma zaległe w Skarbie Koronnym. — [Wreszcie:] Tabella Szkod poczynionych y Intrat zabranych, w Zupach Solnych y Dobrach J. K. Mci Stołowych w Koronie y Litwie przez ostatnie kraiowe zamieszanie ab Anno 1768 wylikwidowanych, y przez UU. Administratorow podpisanych. B. m. dr. i r. (Warszawa, 1774). fol., k. 10 nlb.

Wszystkie te druki tworzą całość, jako materjał na sejm z r. 1774. Celem tego druku jest unaocznić, jakie dochody miał król od 1766—1774; jakie poniósł straty wskutek rozbioru; i jakie ponosił expensy na cele państwa. Rachunki są bardzo szczegółowe.

Korzon III, 56 nie zna tego druku.

Akad. — Tow. P. N. Pozn.

— Tabella Okazuiaca, iak wiele Podatki wszelkie z Korony do Skarbu Koronnego wchodzące Rocznie czyniły, a oraz iak wiele w pozostałym po za-

ięciu przez obce Woyska znacznieyszych części Kraiu Speranda z tychże Podatków iest spodziewaną, z podanych Tabell przez Kommissyą Skarbu Koronnego uformowana. fol.

Bibl. T. P. N. w Pozn. — Bibl. w Suchej.

— Tabella Podatkow dawnych y nowo ustanowionych na Skarb Rzpltey W. X. Litt: Rocznie przypadaiących, tak z Taryff dawnych y Protokołow Ofiar, oraz Lustracyi Dymow iako też z Proporcyi y Sperandy wyciągniona (około 1790). fol., k. 1 nlb.

Zawiera preliminarz dochodów z podatków dawnych i nowych. Z dawnych florenów 3,832 850; do czego przybywa dochód z ceł, z czopowego, tabaki, stępli etc. — razem 4,823.814 fl.

Z nowych podatków prelimin. się 4,534.970 fl. Expensy preliminuje się na 4,980.239 fl.

Sporządzony dla Korony analogiczny preliminarz ob. niżej (Tabella percepty).

Bibl. w Suchej — Dzików — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Tabella okazująca jak wiele spodziewać się można przychodu z podatków po zajęciu Krajów Rzplitey przez obce wojska od Skarb. Rzplitey Kor. i W. X. L. wpływać mających, przed deputacyą do ułożenia wydatków na listę cywilną od N. Stanów na sejmie Grodz. 1793 r. wyznaczoną, uformowana. fol., arkusz składany.

Krasińs.

— Tabella procentów w kommissyi skarbu Dystrybutorom tabacznym wyznaczonych. Grodno 1783. fol.

Przeźdz.

— Tabella z regestrów i faktur fabrycznych albo kupieckich wyciągniona (1775). fol., str. 1.

Co do tabaki i tytoniu.

Bibl. w Suchej. — Krasińs. — Ossol.

— Tabella dochody skarbowe prowincyi W. X. Lit. z intraty wszystkich dobr to iest z dobr ziemskich w proporcyi 10 od sta, z dobr duchownych 20 od sta, z krolewskich 50 od sta regulująca... 1791. fol. Bibl. w Suchej.

— Tabella dawnych i nowoustanowionych na Skarb Rzplitey W. X. L. rocznie przypadających, tak taryff dawnych i protokołów ofiar oraz lustracyi dymów jakoteż z proporcyi i sperandy wyciągniona. fol., 1 ark. Krasińs.

— Tabella procentów (1775). fol., 1 arkusz. Krasińs.

— Tabella expens cywilnych i woyskowych podług konstytucyi Seymu 1775 r. Warszawa, w Drukarni Piotra Dufour. 1776. fol., ark. 1.

Porównaj „Sumarjusze“ wydawane w innych latach.

Akad. — Bibl. w Suchej — Krasińs.

— Tabella expensy wspólnie na Koronę i Litwę przypadającey w proporcyi 10,000.000 do 60,000.000. (1794). fol, arkusz. Krasińs.

— Tabella Expens Cywilnych y Woyskowych, Podług Konstytucyi Seymu 1775. Roku. [Na końcu:] w Warszawie w Drukarni Piotra Dufour 1776. fol. tablicowe (podwójna karta).

Zawiera następujące rubryki:
1) Cywilna (expensa).
2) Woyskowa.
3) Tabella różnych konstytucyi szafujących Skarbami Rzeczp.
4) Explikacja rozdziału sumy 6,696.000 na roczną płacę wojska litewskiego.
5) Katalog officjalistów Skarbu Kor.
6) Intrata roczna do Skarbów Ob. Nar.
7) Reflexye (konieczność, aby Stany wzięli w sprawiedliwą uwagę mniej potrzebne wydatki zmniejszać). Pomnaża expensy znaczna liczba konst. partykularnych, szafujących zbytnio.
8) Bilans generalny (suma 34,820.183).

Ob. tom XXIV, 273... oraz Actum (1776). Mowę Mik. Małachowskiego przeciw tej Tabelli ob. tom XXII, str. 74.

Jagiell.

— Tabella Pokazuiąca Stan Dochodow Skarbu Rzpltey Koron: na Rok ieden z proporcyi Dochodow dawnych, oraz y podług Praw na Seymie teraźnieyszym ustanowionych ułożona. [Na drugiej karcie:] Tabella Expensy Roczney podług Konstytucyi 1776. Roku y Seymu teraźnieyszego. fol., k. 2 nlb.

Oblicza dochody i podatki dawne na 16,123.750 zł.; nowo uchwalone podatki na 11,298.340 zł. — Zaś Expensy na 28,575.986 zł.

Ob. Diarjusz sejmu (1776) oraz Volumina legum VIII, 550.

Korzon Wewn. dzieje III (1897), str. 182.

Bibl. w Suchej. — Jagiell. — Krasińs

— Tabella Percepty Y Expensy Skarbu Rzeczpltey Koronnego Od Dnia

I. Wrzesnia 1788. Do Dnia Ostatniego Czerwca 1790. Roku. fol., k. 2 nlb.

Z dawnych podat. prelim. się 25,751.142 zł.; z nowo uchwalonych 17,671.825; z niestałych podatków i sum pożyczonych 18,533.706. — Razem 63,756.406 (doliczając remanent z roku ubiegłego).

Ekspensy są obliczane na 60,061.747 zł.

W związku z temi preliminarzami pozostają obszerne „Uwagi nad dochodami i expensami Rzeczypospolitey", kończące się: Balansem dochodów y wydatków Skarbu Koronnego. — Pochodzą i one z r. 1788 (fol., kart 12).

Ob. Summarjusz. — Por. Rudnicki W. (Kalkulacja 1788).

Korzon Wewn. dzieje III, 174.

Bibl. w Suchej — Jagiell.

— Tabella percepty stan aktualny rocznych podatków y dochodów Skarbu Rzpltey koronnego obejmująca, sporządzona r. 1791. fol., kart 2.

Dzików — Krasińs.

— Tabella proporcyi polskich miar i gwichtow, dawniey w Prussiech południowych używanych, do miar i gwichtow teraznieyszych normalnych iako też wrocławskich i berlińskich. fol., k. 11.

Zarazem tytuł po niemiecku. Raczyń.

— Tabella światła xiężycowego na horyzoncie krakowskim do uregulowania światła lamp na grudzień 1796 i na rok 1797. fol., k. 2. Ossol.

— Tabella Swiatła Xiężycowego Na Rok 1798. Do Uregulowania Światła Lamp W Mieście Krakowie I Jego Przedmieściach. (B. m.). fol., k. 2 nlb.

Zawiera wykaz zachodu księżyca na cały rok i czas wschodu jego. Z zachodem trzeba było zapalać lampy, ze wschodem gasić. Obejmuje czas od stycznia do czerwca 1798.

Por. niżej: Tablica. Jagiell.

— Toż:... xiężycowego na rok 1798. do uregulowania światła lamp w mieście Krakowie i jego przedmieściach. fol., k. 2. Jagiell.

— Tabella generalna na taxy chleba. Warszawa 1794. fol., k. 1.

Ob. Taxa. Bibl. w Suchej.

— Tabella trunków krajowych po wsiach og. Wdztwa Mazowieckiego ziemi Warszawskiey, powiatu tegoż wydziałem do lustracyi niżey podpisanemu powierzonego, z teyże lustracyi immediate expedyowaney, rachując a 1 Martii 1767. ad eandem diem r. terazn. 1768. wielość wyrobionych, wywiezionych, wyszynkowanych czyli wyprzedanych i skonsumowanych, okazuiąca. fol. 1 ark.

— Tabella wszystkie Woiewodztwa, Ziemie, Powiaty Y Starostwa, Oraz Y Rzeki pryncypalne w sobie zawieraiąca. [Tu winjetka]. Tabula, Palatinatus, Terras, Districtus, Capitaneatus Et Fluvios Notatu Digniores Exhibens. (B. m. i r.). fol., k. tyt. i k. 3 nlb.

Wylicza województwa, powiaty, starostwa, ziemie, rzeki wedle porządku prowincyj: 1) Wielkopolska, 2) Małopolska, 3) W. X. Litewskie, 4) Prow. z Koroną i Litwą złączone. Druk około 1780 (Dufoura?).

Czartor. — Ossol.

— Tabella generalna Komputu Woyska oboyga Narodów w czasie pokoiu i płacy rocznie wyrachowaney. fol. tablicowe.

Ob. Actum (1788). Uniw. Warsz.

— Tabella Generalna Komputu Y Płacy Woyska Koronnego Y W. X. Litewskiego. fol. tabl.

Sztab w Koronie kosztował 672,000 złotych; kawalerja 14,177.344 złotych; piechota 10,061.846. — Dla Litwy odpowiednie cyfry 388.500; 4,750.000; 5,246.000 złotych.

Głów wojska w Koronie 48.000; w Litwie 21,000.

Zdaje się, że jest także jakiś druk w 4ce (1 karta) pod tym samym tytułem.

Por. pod: Projekt do etatu (na 47.977) — Tablica.

Akad. — Bibl. Nar. Warsz. — Bibl. w Suchej — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Tabella Wyrażaiąca Stan Woyska podług dawnego Etatu 1776. y 1780. stosownie do teraznieyszey Aukcyi uskuteczniaiącey się y iak się znaydywać będzie podług Tabelli tymczasowego Kompletu. (1788). fol., k. 1 nlb.

I ta i następne tabele stoją w widocznym związku z uchwałą o 100.000 wojska. Uchwała ta zapadła w paźdz. 1788, o czem Kalinka Sejm I, 182 oraz Kukiel Zarys hist. wojsk. 1929, str. 168. — Tabele pochodzą z najbliższych miesięcy po powzięciu tej uchwały.

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Tabella Generalna Komputu I Płacy Woysk Oboyga Narodow Co Do Liczby Głow Do Tymczasowego Kompletu Stosowana (1789?). fol., k. 1 nlb.

W związku z temi drukami stoją inne tablice: 1) Projekt Komputu woyska w Koronie głów 67.814. Kosztuje 23,571.148. (na użytek „skonfederowanych Stanów"). 2) Koszt na pierwsze umundurowanie y potrzebne do służby... zaopatrzenie, tudzież na pierwszy sprawunek polowych rekwizytów. 3) Stan aktualnego kompletu... wojska W. X. Lit. 4) Stan akt. kompl. w Koronie. 5) Obrachowanie broni kawaleryi i infanteryi w Berlinie przez pułk. Schüllera... zakupioney...

Ob. Korzon. Wewn. dzieje V.

Por.: Sztab generalny. — Projekt (1788). Jagiell.

— Tabella Generalna Komputu I Płacy Woyska Koronnego. Do Proporcyi 100.000. Woyska W Koronie i W. X. Litewskim. — Do Proporcyi 60.000. Woyska W Koronie i W. X. Litewskim. (1788 r.). fol., k. 1 nlb.

Po jednej stronie preliminarz dla armji 100.000. — Po drugiej dla armji 60.000. Koszt pierwszej 34 miljony; koszt drugiej 25 milj. Jagiell.

— Toż:... komputu i płacy woyska koronnego 66.667 głów i W. X. Litewskiego 33.333 ogółem 100.000. fol., 2 ark.

Korzon Wewn. dzieje V 56. Bibl. w Suchej.

— Tabella Komputu i płacy... ob. Actum (XII, 49) — Annotacje — Etat (w tomie XVI, 104) — Projekt (Etat kompanii, sotni, kawallerji, korpusu wolontarjuszy 1788—9).

— Tabella Generalna Komputu Stu-Tysięcznego Woyska Podług Uchwały Seymowey Na Dniu 22. Pazdziernika 1788. Roku, i Płacy Rocznie Wyrachowaney. (B. m.). fol., k. 33 nlb.

Zawiera najprzód dwie tablice, obliczające koszta utrzymania stutysięcznej armji. Na tablicy I wyrachowana suma gen. głów wojska ob. nar. (w liczbie 100.000) — ma kosztować 49,536.566 złotych. Tablica następna zawiera obliczenia liczebności kawalerji i piechoty.

Do tego dodane aneksy w liczbie 16, a mianowicie:

Nr 1 i 2 wylicza: Sztab generalny.
Nr 3: Komput y płaca jednego pułku kawalerji narod.
Nr 4: Komput y płaca jednego pułku gwardyi konnej.
Nr 5:... pułku kaw. lekkiej.
Nr 6:... korpusu artylleryi.
Nr 7:... Kontynuacja korp. artyll., ludwisarnie i arsenał.
Nr 8:... korpusu inżenierów.
Nr 9:... trzech kompanii pionierów.
Nr 10:... trzech komp. pontonierów.
Nr 11:... pułku gwardyi pieszey I. K. M.
Nr 12:... pułku pieszego.
Nr 13:... jednego batalionu strzelców.
Nr 14:... jednego batalionu lekkiey piechoty.
Nr 15: Annotacye co do kawaleryi y pułków.
Nr 16: Oszczędność w czasie pokoiu dla Skarbu Naj. Rzeczp. (dłuższe uwagi, zajmujące 4 k., na temat, coby można w tym preliminarzu 100.000 wojska zaoszczędzić).

Ob. Etat (tom XVI, str. 103—4).

Druki inne odnoszące się do tej sprawy ob. u Finkla nr 16824—27 i 16883—16889.

Grisheim Projekt rieorganizacji polskoj armii 1789 goda, 1894. — Korzon Wewn. dzieje V, str. 50 (zdaje się nie znać tej tabeli?).

Czartor. — Krasiń. — Raczyń.

— Tabella generalna likwidacyi żołdu y należytości woyska koronnego od r. 1768 do 1775 raty marcowey wyrachowanych na stan w służbie natenczas były, exkludowawszy nieprzytomnych, lub w związku będących, do summy półtora milionowey ściągaiących się, a podług prawa 1776 w sumie 1,393,000 pozostałey. Po zapłaconey zaś pensyi JP. de Witte, qua komendantowi fortecy kamienieckiey, w tychże latach zaległey złł 42.000, bez faldycyi przyznaney, już tylko in Sa 1,351.000 dla wojska resztującey, do teyże summy 1,351.000 przez Deportament woyskowy podług prawa 1776 sposobem faldycyi uproporcyonowanych w Warszawie 12 marca 1778. fol., 1 ark.

Podpisany: Aug. Sułkowski, woj. kaliski. Czartor.

Tabella ob. Bliwernitz A. (grammat. 1678) — Kanter Jan Jakób (1770) — Wyrwicz K. (Kazanie, ewaluacyi 1744).

Tabelle (Dwie) wyszczególniające ilość browarów, winnic i budynków. fol., kart 2. Krasiń.

— Tabelle podług których summy przy wstępie składane i rocznie wpłacane bydź maią przez Mężów w wieku od lat 20, aż do 60, będących którzy Żonom swoim raźnego wieku Wdowią pensyą — talarów 25 wynoszącą zapewnić chcą. fol., k. 17.

Po polsku i po niem. — Z czasów pruskich. Uniw. Warsz

Tabellae ob. Brudzewski Al. (pro supputatione).

Tabellen (Hist. Chronolog. 1721) ob. Puffendorf.

— (Statistische), über die Zahl der Taufen, Trauungen u. Begräbnisse in sämmtl. Kirchen Danzigs a. d. J. 1691—1788. fol.

Drukowane co roku.

— (Anathomische) ob. Kulmus Joh. (1722).

Tabeński Ign. ob. Kostrowicki Kaz. (1798).

Tabernaculum Dei ob. Rosołecki Dan. (1690).

Table chronologique des rois (1760) ob. Wiśniewski A.

Tableau de la Republ. de Pologne (1760) ob. Wiśniewski A.

— de la R: L du Bouclier du Nord pour l'an 1784.

Ob. tom XII pod Acte. Cytuje Załęski O masonii 1908, str. 127. — Ob. Bibl. tom IV, 477.

— des impots et revenus fixes de la Pologne... De l'Impr. du Corps des Cadets sous la Dir. de P. Dufour. fol. Narod. Warsz. (Rapp.).

Tableaux (les) ob. Łęski Józef (1792).

Tablica albo Konterfet Cebesa Thebańskiego ob. Cebes (Tebes).

Wierzbowski III, 2707.

— sztychowana Czerwonych złotych i zagranicznych po wiele idą zł. pols. (1792).

— wybitych pieniędzy (1766—1787) Varsaviae, 1787. fol.

— rozumowana woyny z Bonapartem... ob. Gazeta Warsz. (1797 nr 21).

— na zawsze wyrachowana wschodu i zachodu słońca (1763).

Z tymże tytułem istnieje praca Rogaliń., która miała wyjść osobno; być może, że to jest właśnie ów druk bez tytułu, który opisano w tomie XVIII, 576.

Por. wyżej Tabella... oraz niżej: Tabula wschodu i zach. (z r. 1757).

— niewidimaja serdca czełowieczeskaho, na kotoroj nie perom, ale palcem Boziim i jazykom apostolskim, nie czerniłom, ale Duchom Swiatym i slezami apostolskimi napisany sut' posłanija albo listy apostolskie. W Lwowie u tipografii bratskuj pri cerkwi Uspenija Presw. Bohorodicy, roku 1666 miesiaca fewrala dnia 1, swietu jest podana. fol., kart nlb. 13 i lb. u dołu 242.

Jest tu przedmowa bractwa Stauropigji lwowskiej, wstęp, spis, potem sam Apostoł. Tytuł w drzeworycie. Krasiń.

Tablice chronograficzne wyrażające seriem papieżów, monarchów, królów do R. P. MDCCXXXIX (1739). w Poznaniu, w drukarni Soc. Jesu, 1739. fol., ark. 4 (sklejone plakat.). Jagiell

Tabor ob. Andrzejowski Karol (1746) — Brzeski X. Marcin Fr. Żegota (1697) — Czachrowski Adam (Rzeczy rozmaite 1599).

Tabor Wojciech, episc. Vilnensis († 1507) ob. Sacranus J. (Elucidarius 1500).

Tabula. Cła morskie w Gdańsku od roku 1733 aż po 1759. Według Konstytucyi y Przywileiów Monarchow Polskich a osobliwie Kazimierza w Roku 1457. Zygmunta Augusta 1570, y Przywileiu Portorium Krola Stefana 1585. Magistrat Gdański Ceł żadnych nie po winien podwyszac na zadne Towary do Gdańska przychodzące, albo z Gdańska wychodzą bez Wiadomości y pozwolenia Krolow, według submissyi y przysięgi, w Konstytucyach wspomnionych wyrażoney. Co się tycze dochodow z Ceł morskich, iak wiele wynosić mogą, osobliwie od wstąpienia na tron Nayiaśnieyszego Krola JMći, teraz nam szczęśliwie panuiącego, to wyraża się w Tabelli niżey Położoney fol., k. 1 nlb. (podłużna).

Portorium w r. 1759 wyniosło 242.498 talarów. — Magistrat zabrał 212.186 oraz 121.124 talarów. — Król odebrał tylko 30.312 tal., mimo że należało mu się 121.249 tal. Akad.

— distantias urbium Polonarum representans. Posnaniae, typis Coll. Soc. Jesu (około 1739). fol.

— wschodu y zachodu słońca każdego dnia na cały rok, do nakręcania zegarow y zegarkow służąca. Poczajów, typis Monast: Poczaj: Anno 1757, die 14 Novembris w 8ce, kart nl. 14.

Ob. wyżej: Tablica. Ossol.

— geographica continens despotatum Wallachiae, provinciae Bessarabiae et Podoliae 1769. fol. Bibl. w Suchej.

— Sarmatie, Regni Poloniae et Hungariae. Cracoviae, Ungler 1528.
Ob. Wapowski B.

— ob. Grodecius (Polon. 1558, 1570, 1583) — Makowski (1614) — Pograbius (1569).

Inne mapy ob. wymienione w odsyłaczu pod Mapa.
Mapy (Tabulae) są w Bibl. zamieszczone pod nazwiskiem autora lub wydawcy.

— processus judiciarii hactenus delineati... ob. Nixdorf (Opuscula).

— jurium cancellariae circa obtentionem processuum in officio castrensi Cracoviensi solvendorum. fol. Ossol.

— Reductionis adjudicatorum et aliarum poenarum per Cancellariam Tribunalitiam, juxta Constitutionem Anni Millesimi Septengentesimi Sexti exigendarum (1706). fol. k. nl. 3.
Bibl. w Suchej. — Uniw. Warsz.

— super libros Bibliorum. Sevilla, Ungut et Stanislao. 1492.

— thematium dominicarum totius anni. fol., k. 165.

Druk z końca XV wieku, znajdujący się w Bibl. Czapskich. Opisał go Kopera Spis druków epoki Jag. 1900 pod nr 12, podnosząc możliwość, czy to nie jest druk polski? Zdaje się jednak, że nie, a tylko był własnością jakiegoś Polaka, który wpisał tam modlitwy i przykazania po polsku. Tekst ich podaje Kopera.

— ob. Angelo (chronogr. prov. Bernard. 1753) — Broscius J. (laterum 1627) — Buns Jan (grammat. 1640) — Bythner W. (linguae 1537) — Cebes (1507, 1522) — Custenus (naufragii 1636) — Eichstadt W. (harmonicae 1648) — Henning Sal. (geneal. 1598) — Jabłonowski (ex arboribus 1748) — Lyra (1492) — Moscicki M. (sacramentorum) — Mosellanus p. (de schematibus 1537) — Pauli G. (de Trinitate 1561) — Platea Fr. (restitutionum 1479) — Reuschius J. (de inventionibus 1530) — Severinus D. (Summae) — Sigismundus Frat. (monasterior. 1614) — Stragona (1707) — Suslyga W. (chronogr. 1605) — Tilesius N. (genealog. 1602).

Tabulae directivae pro officio divino recitando & SS. Missae Sacrificio celebrando. Quibus accesserunt; Ordo Rubricarum Ejusdem, Modus Incensationis Altarium, Onomasticon vocum in Breviario & Missali contentarum cum animadversionibus ad Nomina Missae, Missalis, Breviarii, divisionemq; eorundem, caeteraq; ad munus boni Sacerdotis exactè obeundum pertinentia. Pro usu Alumn: Semin: Dioec: Cracov. B. m. i r. (Cracoviae circa 1770) w 8ce, k. nlb. 4 str. 120.
Stronicowanie zaczyna się od strony 17.
Jocher 6464. Jagiell.

— genealogicae Ducum Superioris & Inferioris Silesiae... ob. Sommersberg (1724).

Tabulatura ob. Goczyn J. A. (muzyki 1647) — Waisselius Math. (Lautenbuch 1592)

(Tack Jan). Reimen auff das hochzeitliche... Fest des... Johann Tack... Thorn, Joh. Coepselius 1668 w 4ce, str. 8. Gdańsk miejs.

TACYT Kornelius Kajus. Kaia Korneliusza Tacyta Dzieła Wszystkie. [Na II karcie tyt.:] Kaia Korneliusza Tacyta Dzieła Wszystkie Przekładania Adama Stanisława Naruszewicza S. J. [Tu w linjach:] Ille regit dictis animos. Virgil: Tom I. [Tu w wieńcu monogram S. R. nad nim korona]. w Warszawie w Drukarni J. K. M. i Rzeczypospolitey Collegii S. J. MDCCLXXII. (1772). w 4ce, k. tyt. 2, k. 4 nlb., str. 456, XXXIX, k. 1 nlb.

Rozpoczyna przedmowa tłumacza do Stan. Augusta, w której mówi, że dzieła Tacyta „nietknięte żadnego jeszcze Polaka ręką". Następują pochwały Tacyta. O pożytkach jego czytania przez rządzących. Pochwały Stan. Aug. (gdyby mu tylko nieba spokojniejszej użyczyły pory).

Potem: Do Czytelnika. Tu wymienia polskie przekłady z zakresu historji rzymskiej. O trudnościach przekładu i o piękności języka polskiego. Sami jesteśmy winni, jeśli język nasz poszedł w zaniedbanie na rzecz „dzikiej łaciny".

Na str. 5 Życie Tacyta. — Na str. 11 o wydawcach i tłumaczach Tacyta; o rękopisach Tacyta. Swiadectwa o Tacycie.

Tłumaczy porządek tomów i usprawiedliwia, iż musiał dać „Dopełnienia", bo już po

zaczęciu druku otrzymał dopiero edycję ks. Brotiera, który dopełnił zagubione od starożytności pisma Tacyta.

Na str. 17—23 genealogja Cezarów, domy spokrewnione.

Na końcu tomu obszerny rejestr imion i rzeczy oraz „Szczegulne wiadomości o Tyberyuszu, które się ani w Tacycie ani w Swetonjuszu nie odnajdują". — Kończą Przydatki i omyłki; Censura Bohomolca i appr. Sierakowskiego. — Zakończono drukować 3 maja 1772.

Tom II. [Tu winjeta: w ozdobnym wieńcu ciołek; w górnej części wieńca korona, w dolnej order]. w Warszawie w Drukarni J. K. M. i Rzeczypospolitey Collegii S. J. MDCCLXXIII. (1773). k. tyt. 2 i k. 6 nlb., str. 484, XLIII.

Rozpoczyna: Do Czytelnika.

Poczem: Porządek królów Partów... i genealogja Herodów.

Na końcu rejestr imion i rzeczy, oraz: Szczeg. wiadomości o Klaudjuszu i Neronie, które się w Tacycie nie znajdują. Wreszcie Omyłki.

Zakończono druk 5 kwietnia 1773.

Tom III. [Tu winjeta: w chmurach postać niewieścia z kagańcem oświaty w prawej ręce]. w Warszawie w Drukarni Nadworney J. K. M. nakładem Michała Grölla J. K. M. Kommissarza i Bibliopoli pod znakiem Pöetow. MDCCLXXVI. (1776). kart tyt. 2, str. 528 i 25.

Na końcu rejestr imion i rzeczy.

Zakończono druk 18 kwietnia 1776.

Toż:... Przekładania A. S. N. B. K. S. P. W. W. X. L. [Tu w linjach:] Ille regit dictis animos. Virgil. Tom IV. w którym Germania i Agrikola. [Tu winjetka: na cokole płaskim otwarta księga]. w Warszawie w Drukarni Nadworney J. K Mci. 1783. k. tyt. i k. 3 nlb., str. 168.

Rozpoczyna przedmowa do J. K. Mości. Podnosi, że Germania Tacyta mówi o tej Europie, w której dziś my mieszkamy. Sarmaci zajęli kraje po Germanach. Pisma o rzeczach dawniejszych są pożyteczne dla odrodzenia narodu. Piękny ustęp o doniosłości nauk. — Na końcu: Zakończono drukować 1783 dnia 4 czerwca.

We wszystkich czterech tomach górą idzie tekst przekładu (nader wiernego i lapidarnego); u dołu stron w dwóch kolumnach petitem uwagi i objaśnienia tłumacza. Uwagi mają często charakter osobistych poglądów tłumacza; objaśnienia czerpie z innych pisarzy starożytnych (Ptolomeusz, Herodot, Cezar i t. p.).

Jocher 470 a. — Wilder Kat. antykw. 1914 (cenił 30 rs.) — Pilch (jak niżej) — O przedrukach ob. Bibl. XIX w.

Czartor. — Jagiell. — Krasińs. — Uniw. Lwows. — Warsz. Narod.

— Institutio Politica, C. Cornelii Taciti Verbis Opera Pauli de Ivanicze Ivanicki, Equitis Poloni Concinnata. [Tu winjeta: pelikan karmiący swą piersią młode, nad nim szarfa z napisem Vivimvs Ex Vno]. Lugduni Batavorum, Apud Franciscum Hegerum. cIɔIɔCXLI. (1641). w 12ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 123 i 3 str. nlb. (Index capitum).

Rozpoczyna dedykacja: Petro Sieniutae Domino in Lachowie et Kobelyn. Equiti Splendidissimo. — Wychwala w niej rody Sieniutów i Zborowskich (ab his claritudinem generis nactus es, morum haeres extitisti).

Poczem praefatio ad Lectorem. Tu wychwala wartość dzieł Tacyta. Mówi, że zestawił sądy i zdania Tacyta na swój własny użytek, a wydaje swą pracę tylko hortantibus amicis. Zachował też styl Tacyta. „Principem ex Tacito formare volui"... (a więc coś w rodzaju „Księcia" Machiawela). — Kończy objaśnienie, że korzystał z Tacyta Elzewiru 1634 r.

Na str. 1—2 idzie: Prooemium de diversis imperiorum formis (jest to krótki wywód o podziale królestw na z ograniczoną i nieograniczoną władzą.

Od str. 3 rozpoczyna się właściwe dzieło. Składa się ono z 3 ksiąg: I liczy 8 rozdz., II 15, III 19. (Index capitum podany na końcu).

Pokolei omawia następujące kwestje: De unius imperio; o wyborze i następstwie; o różnych przymiotach władcy; o jego małżeństwie; o dzieciach i braciach; o doradcach; o dworakach; o urzędnikach monarszych; o obowiązkach poddanych; o buntach; o wojnach; o wojsku; o bitwach i o wyzyskaniu zwycięstw; czy książę sam ma być wodzem; de fama principis.

We wszystkich tych kwestjach zestawia zdania wypowiedziane przez Tacyta, powołując u dołu swoje źrodło (głównie Hist. i Annales). Na marginesach podaje krótkie streszczenie zdań zestawionych przez siebie. Od wypowiadania własnego sądu powstrzymuje się. Materjał czerpany z Tacyta sprawił, że opisuje władcę absolutnego, jakim był imperator rzymski.

Dzieło miało duże powodzenie, jak świadczą liczne przedruki z lat 1648—1757, opi-

sane w tomie XVIII str. 699—700. Tam podano bibljoteki.
Pilch w Eos 1925 str. 146.
Porównaj: Goelnitz Princeps deformatus 1636 (w t. XVII str. 209).

— Ivlii Agricolae Vita A C. Cornelio Tacito Scripta, In Qva Avlici optimi, Adulatoris vaferrimi, Militis fortissimi, Consiliarij prudentissimi, Praefecti Prouinciae vigilantissimi, Consulis auctoritate grauissimi, Ducis ac Imperatoris, rerum gestarum magnitudine praestantiss. varia ingenia, mores studia, describuntur; Primò In gratiam Iuuentutis Academicae, Operâ M. Ioannis Cynerski Rachtamovi, Coll: Maioris. Eloqu. Profess. Tyliciani, Per Aphorismos Politicos explicata; Deinde, ob penuriam exemplarium, in lucem edita. Anno Dñi 1643. Cracoviae, In Officina Typographica Francisci Caesarij. w 4ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 24.

Na odwrocie tytułu cytaty z Tacyta i Sydonjusa. Dedykacja Stephano Zamoyski et Michaeli Stradomski in Palaestra Tyliciana Philorhetoribus... M. J. Cynerski Rachtamovius. Mówi, że studjował z niemi aforyzmy polityczne, wyjęte z pisma Tacyta o Agrikoli; dlatego teraz ofiarowuje im tekst tego pisma (Tacitus quod taceat multis). Wychwala Zamojskich i Akademję Zamojską (Jana, Tomasza, Katarzynę, a zwłaszcza Wacława, ojca Stefana). Taksamo Mik. Stradomskiego, ojca Michała (porzucił herezję). Mówi, że w Żórawicach jest zebrana przezeń piękna bibljoteka, którą oglądał jako gość. Datum è Musaeo meo sacro sabbatho Palmarum 1643. — Poczem następuje tekst Vitae. Żadnych aforyzmów polit. niema dodanych, jakby wynikało z tytułu.
Podobieństwo pomysłu tych aforyzmów z pomysłem Iwanickiego (1641) jest widoczne. Skoro przedmowa datow. jest w sobotę palmową 1643, przeto dziwny jest dodatek „deinde edita". Kiedy był czas na to?
Jocher 467. — Pilch w Eos 1925 str. 147.
Czartor. — Jagiell. — Krasińs.

— De vita Julii Agricolae liber. Torunii, Schnellbolz, 1632. w 8ce.
Mocarski Książka w Tor. 1934, str. 79.
Kop. Tor.

— ob. Cicero (librorum 1564) — Cynerski J. (1643) — Iwanicki P. (1641—1746) — Lubomirski Stan. Her. — Millot (1789) — Pastorius (germ. belgicus 1658) — Przybyłecki Hipolit (przekład) — Rudzki J. S. (1665) — Słowikowski Mik. (Vin. 1638) — Starowolski Sz. (Penu 1620) — Willichius (In Germ. 1550) — Richter Mi. (De arcanis dominationis).

Mowa Galgaka, wodza Brytaników z Tacyta, tłumacz. p. Ksawerego Chołoniewskiego... ob. Zabawy przyj. i pożyt. III, 193.
Wedle Niesieckiego: Jan Opaliński Wd. Pozn. iuż był większą część Tacyta na polski ięzyk przetłumaczył, atoli śmierć 1637 do dokończenia tey pracy przeszkodziła.
Ujemne zdanie Zamojskiego o Tacycie (który pilnie go czytywał) ob. w relacji Vanuzziego (Niemcewicz Zbiór II).
Pilch w Eos 1925 str. 135 i n. (De Taciti apud Polonos notitia saec. XV—XVII) omawia ślady jego znajomości u Miechowity, Kromera, St. Jabłonowskiego, Ł. Opalińskiego, Stan. Lubomirskiego, Zimorowicza, wydanie Rachtamowicza, pracę Słowikowskiego, Iwanickiego etc. — Mówi także o przekładzie Kroniki przez Kojałowicza, wydanym w r. 1803 (lecz dokonanym w w. XVII). — Obacz także Pilch w Pamiętn. Liter. 1925/6 str. 221 (Tacyt w twórczości trzech wieszczów).
Por. Estreicher Bibl. tom IV, 478 i VII, 202.

Tacyt polski ob. Amelot (Jabłonowski Stan. 1744).

Tacksayelse Skrifft öfwer H. K. M. Rittmätige och Tappre Wapns... ob. Skrifft (XXVIII, 194).
Por.: Dank Schrift (1704).

TACONET Kasper (1730 † 1774). Stances sur la mort de Marie Princesse de Pologne, reine de France. Paris. De l'imprimerie de Cl. Herissaut, rue neuve Notre-Dame (1768). w 4ce, str. 4.
Czartor.

TACQUET Jędrzej, jezuita. Arithmetica practica ab Andrea Tacquet Antverpiensi e Societate Jesu Matheseos professore fusius explicata, et demonstrata. Nunc ad usum polonae juventutis compendiosius proposita. Calissii typis S. R. M. Collegii Calis: Soc. Jesu Anno Domini 1745. w 8ce, str. 87.

Wydawca skrócił dzieło Tacqueta i zmienił w przykładach monety belgijskie na polskie. Na str. 85 tabela na blasze ryta.
Żebrawski Bibljogr. mat. str. 385. — Bednarski Upadek i odrodzenie szkół 1933 str. 297.
Jagiell. — Uniw. Warsz.

TACZALSKI Hieronim. Syntagma processus judiciarii ad praxim redacti (1613)... ob. Czaradzki (XIV, 520)
Załuski Bibl. Hist. 108.

TACZALSKI Onufry od Najświęt. Sakramentu. Nowy Aaron Nazareński Jezus, według porządku Melchizedechowego Naywyższy Kapłan w Trynitarskich Bazylikach, Prowincyi Polskiey, y W. X. L. wielkiemi słynący łaskami pod zaszczytem fundatorskiey munificencyi Iaśnie Wielmożnego Iegomości Pana Alexandra, Pawła, na Bychowie, Zasławiu, Dąbrowie y Drui, Hrabi Sapiehy Marszałka Wielkiego W. X. L. Wolpińskiego, Rapsztyńskiego, Gulbińskiego etc. Starosty przez X. Onufrego od Nayświętszego Sakramentu S. Theologii Lektora, Ministra Collegii Sapiehani Antecolensis Zakonu Troycy Nayświętszey de redemptione captivorum innotescencyą kaznodzieyską światu ogłoszony roku od narodzenia Pańskiego 1730. w Wilnie w Drukarni akademickiey Societatis Jesu w 4ce, k. 12, str. 435 i rej.

Ded. Aleksandrowi Pawłowi Sapieże Marszałkowi W. X. L. Zaczyna kazanie na uroczystość Bożego Narodzenia.

Jocher 9091.

Chreptow. — Krasińs. — Tyszk. w Czerw. Dworze — Uniw. Warsz. — Wileńs.

— Aula Caelestis Devotissimis atq; flagrantissimis ergà Deum, Beatissimam Virg: Mariam, Et Sanctos Dei, affectibus, Exuberans, ac relucens; Hominis Paulo Minoris ab Angelis Asceticâ perfectionê, Viri Caelestis Ordinis Supernis aspirationibus & Seraphico amorê Dei ardentis, nec non è terris Caelestia petentis; Atq; Virtutum Passu. Ad Peroptatum terminum, scilicet ad immarcescibilem Beatitudinem, Tendentis. Anno quo Salus mundi in mundum descendit 1741. Leopoli Typîs Pauli Golczewski Sacrae Regiae Majestatis Typographi, w 8ce, k. tyt. i k. 8 nlb., str. 490.

Druk tytułu czarno i czerwono.

Dedyk. Teofili z Sieniawskich Jabłonowskiej, podp. przez Onufrego a Sanct. Sacr., jej kapelana. Poczem dwie aprobaty z r. 1740. Nad stronicami napisy: Passus hominis Matutini... Meridiani... Pomeridiani... Vespertini... quotidiani... Considerantis novissima.

Na treść składają się modlitwy, rozmyślania, akty wiary i miłości — od czasu do czasu przeplatane hymnami i innemi wierszami. Zapewne i wiersze te są pióra Taczalskiego. — Ob. niżej: Homo.

Czartor. — Ossol. — Uniw. Wileńs.

— Facies Chronologica Eximijs variorum Authorum encomijs munita, atque eorum digna authoritate commendata, caelestibusq; revelationibus clare plena suffultaq; Caelestis Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum, ejus utpotè Prodigiosam Originem, Apostolicam Reformationem, millenis periculis circumseptam redemptionem captivorum; Privilegia & indulta à summis Romanis Pontificibus eidem concessa: fundationes Conventuum & Collegiorum aureo libertatis pomo gaudente in Regno Poloniae magnoq; Ducatu Lithvaniae, atq; Viros ejusdem Sacri Ordinis, sapientiae doctrinis & virtute illustres. Compendiosa demonstratione Repraesentans. A Patre Fratre Onuphrio à SS. Sacramento olim Philosophiae ac sacrae Theologiae scholasticae & dogmaticae Lectore emerito, ex Ministro, atq; bis Diffinitore Provinciali almae Provinciae Polonae, titulo & patrocinio Sancti Joachim erectae ejusdem Ordinis discalceatorum Sanctissimae Trinitatis, redemptionis captivorum Conscripta. Anno universalis redemptionis Mundi 1748. Leopoli Typis Collegij S. R. M. Soc: Jesu. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 530, k. 8 nlb.

Na odwrocie k. tyt. rycina Jezusa, z mało czytelnym podpisem: Jacobus Labinger sculpsit Leopoli. — Poczem dedykacja: Jesu Nazareno, Protestatio authoris, cenzury i aprobaty.

Dzieli się na XVII rozdziałów: O początku Trynitarzy; o reformacji zakonu; jest to ordo coelestis; o przywilejach zakonu (na str. 71 przyw. Wyżyckiego z r. 1745); o niedoli jeńców; o wybitniejszych członkach zakonu; o sprowadzeniu do Polski (Konst. Lipski, Jan III); o konwentach i kolegjach istniejących w Polsce; o kardynałach i świętych wydanych przez zakon; zasługi trynitarzy działających w Polsce; o Antonim a S. Joanne Bapt. (Wielhorski) i innych Polakach — trynitarzach; o powstaniu osobnej prowincji polskiej; cuda i rewelacje; o pozabijanych zakonnikach przez Turków; o przeniesieniu ciała Jana de Matta; pisarze i uczeni, których wydał zakon.

Kończy: Index accuratus rerum notabilium. Jocher 9396.
Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Wileńs.

— Homo paulo minor ab angelis ascetica perfectione vir caelestis ordinis supernis aspirationibus, & seraphico amore Dei ardens, nec non e terris, coelestia petens; virtutum passu ad peroptatum terminum, immarcescibilem scilicet, Beatudinem tendit. Anno Salutis 1738. Leopoli, Typis Colleg. Soc. Jesu. w 8ce, k. 8 nlb., str. 447 i 3 nlb.

Jocher 6110. Jagiell. Ossol.

— Idea Potomnym pamiętná Wiekom pobożnego życiá y Heroicznych dźieł Iasnie Wielmoznego Imci Pana Iozefa z Karczewa Zytomirskiego, Sokolnickiego, &c. Starosty ná Solennym pogrzebie Iego w Kościele Beresteckim Zákonu Troycy Náyświętszey de Redemptione Captivorum Karczewskich Munificencyą ufundowánym. przez X. Onufrego od Nayświętszego Sakramentu, w tymże Zákonie S. Th: Lektorá Funerálnym Kázaniem Wyrazona Roku Pańskiego 1725. Dniá 12 Márcá cum licentia Superiorum. [Tu winjetka]. we Lwowie w Drukárni Brackiey SSS. Troycy. fol., k. tyt. i k. 2 nlb., str. 27.

Na odwr. tyt. herby Karczewskich i Żebrowskich z wierszykiem polskim. Dedyk. Róży z Żebr. Karczewskiej, żonie zmarłego, od kol. lwow. i berest. oo. trynitarzy. W końcu kazania nieco paranteli Karczewskich, Żebrowskich i Ledochowskich i pocieszenie, że wszyscy umierać muszą, nawet Adam, co żył lat 930, Set 920, Matuzal 999, Jared 962. Wiek tak długi każdego, a przecie się skończył.

Akad. — Bibl. w Suchej — Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Roszczka Aaranowa w Arce naylicznieyszych łask Boskich zamknięta Nayiaśnieysza Nieba y ziemi Królowa Marya Panna w uroczystych festach swoich przed polskim światem kazaniami przez X. Onufrego od Naysw. Sakramentu S. Teol, Lektora Ministra Coll. Sapiehani Antecollen. Zak. Troycy Naysw. wysławiona R. P. 1732. w Wilnie w Drukarni Akadem. S. Jesu. w 4ce, k. 10, str. 627 i k. 10 (rejestr).

Dedyk. Antonii Sybilli z Komesow de Waldstein Sapieżyney Woiewodzinie Wileń.
Jocher 4597. Wileń.(?)

— ob. Bona Jan (O zasadach życia chrześciańs. 1747).

TACZANOWSKI Józef. Mowa W. Imci Pana... regenta wieluńskiego witająca J. O. Trybunał od Palestry r. 1780. fol., k. 2. Bibl. w Suchej — Krasińs.

Taczka otciarza ob. Mercier (Bogusławski Dzieła).

Tadeus ob. Thadeus.

(Tadeusz Św.). Nabożeństwo do S. Tadeusza Apostoła Wielkiego W zdesperowanych rzeczach patrona i modlitwy do innych Ś. Pańskich za pozwoleniem Zwierzchnosci koscielney z książek approbowanych przedrukowane i w uroczystym wprowadzeniu Bractwa tegoż Ś. Apostoła do kościoła Parafialnego... W Wilnie w drukarni XX. Bazylianów w 12ce, k. 19.

Dedykacya: Józefowi i Alexandrowi Hrabiom Chodkiewiczom Xięstwa Żmudzkiego Staroscicom. Uniw. Warsz

— Skarb dobrey sławy S. Tadeusz Apostoł. w 12ce.
Jocher 8639.

— ob. Litaniae — Pustelnik (1759).

Tadeusz z Warszawy (Krawczyński St.) ob. Bernard z Bononii (Uwagi nad regułą braci 1789).

Taedae ob. Grodziecki J. P. (Mycielski 1685) — Rolle T. (nuptial. 1663).

Taenia immortalitatis ob. Gembicki And. (1639).

(Taeuber Valentinus). Piis manibus viri spectabilis et prudentissimi, domini Valentini Taeuberi, scabini in vet. civitate Thorunensi. Anno MDCCXVII (1717). d. XXIV. Fabr. solenni rito conditis. S. Thorunii Impressit Ioh. Nicolai Nob. Senat. & Gymn. Typographus. fol., k. 2 nlb. Czartor.

TAFIN (Taffin) Jan. [Piątno Synów Bożych to iest o znakach ich y pociechach w krzyżu i utrapieniach]. Toruń, Ferber, 1610. w 12ce.

Egzemplarz dziś nie odszukany był niegdyś w bibl. Kórn. — Brak mu było tytułu. — Rozpoczynał się od przedmowy do czytelnika, pisanej przez autora dzieła (Jana Tafina), datow. w Harlemie 15 sept. 1586. — Potem szły dwa epigramata J. Turnow-

skiego: In Caracteres filiorum Dei ab Henrico Girk a Girkow polonico idiomate donatos.

Sądząc z tego tłomaczył przeto jedynie Girk. — Mimo to Wotschke Joh Turn. str. 97 przyznaje udział w przekładzie Turnowskiemu.

Ob. Węgierski Hist eccl. Slav. 1652, str. 453. — Łukaszewicz Wiadomość o dyssyd. 1832, str. 189. — Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 57.

— ob. Turnowski Jan — Węgierski And. (Discipulus) — Zawadzki Jerzy (Pieśni 1625).

Tagebuch eines französischen Officiers.. ob. Belcour (1776)

— des unterm Bande der Konföderazion im Jahr 1788 angefangen und ins gegenwärtige 1789 Jahr fortgesezten merkwürdigen Polnischen Reichstages, nebst verschiedenen bey dieser Gelegenheit herausgekommenen Schriften. I. Band. XII Hefte. Warschau und Leipzig 1789. Gedrukt und verlegt von Michael Gröll, Hof-Buchhändler. [Tytuł w ramce]. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 376. — II. Band. XII Hefte... k. tyt. i k. 1 nlb., str. 377 do 732. — III. Band. XII Hefte. Kostet geheftet Fl. 6 gr. 15 Warschau... k. tyt. i k. 1 nlb., str. 736—1111. — IV. Band. X. Hefte. Kostet geheftet Fl. 6 Gr. 15. oder 1. Th. 2 Gr. Warschau... k. tyt. i k. 1 nlb., str. 316. — V. Band. XII Hefte. Kostet geheftet Fl. 6 Gr. 15. oder 1. Th. 2 Gr. Warschau... k. tyt. i k. 1 nlb., str. 380.

Wychodziło zeszytami, które w 12 (względnie 10) oprawiano w tom i puszczano w handel.

Rozpoczyna tom I: Vorbericht, gdzie wydawca podnosi, że streszczenia mów, tu podane, są dokładniejsze jak w gazetach. Poczem spis treści I tomu (na 1 k.) oraz drugi tytuł: Samlung merkwürdiger Reden, welche auf dem Reichstage des jezzigen 1788 sten Jahres gehalten worden; nebst einigen Schriften, welche bey dieser Gelegenheit herausgekommen. Erster Heft. .

Tytuł „Samlung"... był pierwotnie zamierzonym, i dlatego stoi naczele I zeszytu (ob. tom XXVII, 55). Ale przy dalszych zeszytach zaniechano go i, ujmując po 12 (czy 10) zeszytów w tom, dawano już tytuł „Tagebuch".

Zeszyty ukazywały się co sobotę i były oddzielnie sprzedawane (arkusz kosztował 1 grosza dobrego).

Tom I składa się z 12 zeszytów. Zawiera 37 bądźto mów, bądźto fragmentów z ówczesnych broszur politycznych (np. Listy Anonima, Uwagi nad traktatami, i t. p.). Dochodzi od 7 paźdz. do 11 listopada 1788.

Tom II obejmuje resztę listopada i grudzień 1788 r. — Obok mów podaje przekład memorjału o miastach, Uwag nad życiem Zamojskiego, uniwersałów, próśb gen. majora Schlichtinga do króla pruskiego imieniem dysydentów z 1 lutego 1789 (i uwag nad temi prośbami); wogóle sprawy dysydentów są w tym zbiorze troskliwie uwzględniane.

Tom III obejmuje czas od grudnia 1788 do marca 1789 (12 zeszytów). — Przynosi mowy i przekłady: Prośba rotmistrzów, Fragment hiszpański (wiersz), Przestrogi dla Polski, Uwagi o Kurlandji.

Tom IV dochodzi do lipca 1789 (10 zeszytów). — Przynosi m. i. przekład: Przyczyny braku równowagi, Kutasińskiego Uwagi, Myśli Kołłątaja.

Tom V dochodzi do paźdz. 1789. — Przynosi m. i. przekład Listów ojca do syna (Platera), pisma Piusa V do biskupów z 5 sierpnie 1789, pisma od publiczności do wydawcy Gaz. Warsz. (w obronie rewolucji franc.).

Bibl. w Suchej. — Jagiell. — Krasińs. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

Tage-Register (Ordentliches) von denen Unternehmungen der Russen (1737) ob. Nachricht (Accurate).

TAGLIAZUCCHI (de) Veronica (nata de Cantelli, fra Gli Arcadi Oriana Ecalidea). Rime di Oriana Ecalidea P. In Berlino 1760. w 8ce

Na str. 160—197: A Sua Altezza Reale Maria Antonia Princessa Real di Polonia Elettoral di Sassonia Fra Gli Arcadi Ermelinda Talea pel giorno felicissimo del suo nome. Czartor.

Tągoborski ob. Tęgoborski.

Tagwerck (Christliches) oder Uebungen. Oliva 1677. w 12ce.

Jocher 6741.

Tahancza ob. Świeykowski Leonard (Kommissya).

Tajemna rada ob. Chądzyński — Dambrowski (1624).

Tajemnica święta ob. Caraccioli.

— podziału Polski ob. Plater Kaz. Konst. (1788).

Taiemnice Mszy Swiętey, na trzy części rozdzielone. A naprzód wiersze o ubiorze Kapłańskim Napisane 1645. w 4ce, 9 k. nlb.

Druk gocki. — Opisuje wierszem ceremonję odprawiania mszy.
Przedruk z XIX w. ob. Bibl. Estr. IV, 480.
Jagiell. — Uniw. Warsz.

— męki Pańskiej ob. Bukaty A. (Kazania 1761).

— leczenia ob. Pedemontanus.

Tajnach (O) Cerkownych, napieczatano wo Lwowie w 1640. 4ce.
Maksimowicz Wremiennik kn. 4. — Karatajew w Sborniku otd. rusk. jazyka Akad. Nauk t. 34 (1884) nr 505.
Ob. Sakramentach (O) (1657).

Taillement ob. Wiadomość o damach (1788).

TAINER (Tayner) Adalbert Franciszek, († w Krasnymstawie w Maju 1681). Joannes in vinculis seu gratulatio Joanni Alexandro Myszkowski Castell. Bełzensi. Zamosci, 1675. w 4ce ark. B_4.
Wiersz podpisał Paulus Modryński, F. vexilliferi Grabouecensis, stud. Poes.
Ossoliń.

— ob. Castelli D. (Famae theatrum 1668).

TAINER (Tayner) Ludwik Mikołaj. Annvvm Melos D. Ioanni Cantio Splendissimo Horizontis Academici Phoebo Inter Gestientium animorum plausus, sacrâ solennique die, anniuersariae eius memoriae, dicatâ. Ad Festivam Apollinis Citharam Decantatvm, Per Lvdovicvm Nicolavm Tainer, Art. & Phil. Bacc. Anno Domini, M.DC.LXV (1665). [Tu winjetka]. Cracoviae, In Officina Typographica Balthasari Smieszkowicz Typographi. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.
Na odwr. berła akad. i dwuwiersz. — Dedyk. Stan. Jurkowski, rectori. — Poczem wiersz na cześć św. Jana Kantego i anagramaty z jego imienia.
Czartor. — Jagiell. — Zamojs.

— Festivus applausus Illustrissimo et Reverendissimo Domino D. Hieronimo Lubomirski S. R. I. P. Comiti in Wisnicz et Jarosław Abbati Tynecênsi ad Divinissimi Hieronymi, magni ecclesiae Doctoris, annua periodo, recurrentem sollennitatem; submissae observantiae ergo, productas per... Phiae: Doct: et Prof: anno Dni 1667. Cracoviae, in officina typographica Baltasari Smieszkowic, S. R. M. typ. (1667), w 4ce, 5 k.
Jagiell. — Ossoliń.

— Feralis cupressus, sarcophago Magnifici ac Generosi Dni D. Joannis Tomisławski Medicensis capitanei etc. cum in ecclesia collegiata Zamoscensi non sine magno suorum dolore, tumularetur. Moesta lugentis Appollinis manu appensa per M. Ludovicum Nicolaum Tainer phil. doctorem in acad. Zamoscensi poeseos professorem. Anno Domini 1668. w 4ce, k. nlb. 8.
Przypis Wojciechowi Tomisławskiemu podczasemu ziemi Bełzkiej. Zamoj.

— Dolor vectigalis ad lugubres exequias venerabile capitulum ecclesiae collegiatae Zamoscensis piissimis manibus Illustrissimi domini D. Joannis in Zamoscie Zamoyski comitis in Tarnów et Jarosław, Palatini Sendomiriensis copiarum externae militiae S. R. M. generalis, Camenecensis, Laticoviensis, Kalussiensis capitanei, in publico suo conventu quarto idus Septembris parentabat a M. Ludovico Nicolao Taineri Phiae Doct. Poeseos in Acad. Zamosc. Profess. persolutus. fol., k. nlb. 2.
Dedykowane Gryzeldzie Konstancyji (Zamojskiej) ducissae in Wiśniowiec et Lubnie etc. — Całe wierszem. Jagiell.

— Hieracites Żegocianus diuturnitate accipitrinorum pretiosus, virtutum splendore coruscus, gloria meritorum insignis, ad auspicatum cathedrae Chełmensis ingressum Illustrissimi ac Reverendissimi Dni Dni de Żegotki Żegocki Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Chełmensis cancellarii Universitatis Academiae Zamoscensis dignissimi inter sollennes Academiae plausus et vota orbi Lechaes per M. Ludovicum Nicolaum Tainer Phiae doct. poeseos ord. profess. declaratus. Zamosci typis academicis anno reparatae Salutis 1671. fol., 5 ark.
Są tu epigramata Aleks. Czetwertyńskiego, Eust. Wyhowskiego, Mich. Borkowskiego.
Ossoliń. — Zamoj.

— Homagium grati pectoris Perillustri et Rndissimo Domino Dno Joanni Constantino in Wozuczyn Wozuczyński Cathedralis Chełmensis Bełzensis Lopiennicensis ecclesiarum praeposito S. R. M. circa solennem in episcopatum Bibliensem et suffraganeatum Chełm.

conserationis actum obligata submissi animi observantia per Ludovicum Nicolaum Taïner ph. doct. sacra auctoritate Apostolica notarium publicum D. D. anno incarnati verbi 1680 die (dopisane 28) mensis (dopisane Julii) w 4ce, k. nlb. 16.

Dedyk. Janowi Konstantemu Wozuczyńskiemu. Zamoj.

— Hymenaevs Lectissimorvm Conivgvm Clarissimi & Excellentissimi Domini, Adriani Krobski, Phiae: Doct: Eloquentiae Publici Professoris, Decani Vniuersitatis Zamoscensis, S. R. M. S. Vna cum Generosa Virgine, Marianna, Magni Olim, & Clarissimi in Republicae literaria Viri. Andreae Abrek I. V. D. Filia Amico pectore, M. Lvdovici Nicolai Tainer, Phiae: Doct. Poes. Professoris Sacra Authe. Aplica. Notarij. Expressvs. Zamosci Typis Academicis. (B. r., 1672). w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Na 2 kartach hymeneusz po łacinie i akrostych nowożeńców. Na ost. kartce: Applaus Nymph Zamoyskich... Zaczyna się: Phaebie ozdobo Pindu wysokiego... Wreszcie: Gadka albo zabawa gościom. Jagiell.

— Icon munificentiae in perillustri et admodum reverendo domino, Ioanne Markiewicz, I. U. D. ecclesiae cathedralis cracoviensis et varmiensis canonico, praeposito Tarnoviensi etc. etc. adumbrata et in vim perpetuae gratitudinis, ob insignem eius, in academiae Palladis alumnos beneficentiam, amplissimo beneficio expressam. per Ludovicum Nicolaum Tainer, artium et philosophiae licentiatum, luci publicae exhibita anno a partu Virginis 1666. Cracoviae, apud haeredes et succ. Lucae Kupisz, S. R. M. typ. 4ce, kart 4.

Ossol. — Zamoj.

— Meta immortalitatis quam illustris olim ac generosi DD. de Czarnocin Czarnocki, Bełzensis terrae subdapiferi etc. viri de illustrissima Zamosciorum domo multum meritissimi, gentilitia feliciter sagitta attigit, posthumo camaenarum obsequio per M. Ludovicum Nicolaum Tainer philosophiae: doct: poes: profess: delineata. Anno immortalis Dei 1670. 13 martij. Typis academicis. w 4ce, k. nlb. 4.

Przypis. Janowi i Bonawenturze Czarnockim synom zmarłego. Jagiell. — Zamoj.

— Omen nominis Divi Alberti Archiepiscopi et martyris anagrammatica literarum transpositione investigatum nec non perillustri et admodum Rndo Dno Alberti Łabęcki Canon. Zamosc. parocho Białensi ad feliciter recurrentem natalis diem debitae observantiae ergo dicatum a M. Ludovico Nicolao Tayner phil. doctore poeseos in acad. Zamoscensi professore. Anno a partu Virginis 1669. Zamoscii typis Academicis. w 4ce, k. nlb. 4.

Zamoj.

— Orbis miraculum D. Thomas de Aquino Lublini in ecclesia PP. Praedicatorum auscultante illustri ac religioso auditorum corona declaratus per M. Ludovicum Nicolaum Tainer phiae doctorem poeseos in Academia Zamoscensi prof. anno a partu virginis 1669. mensis Martii die 7. Zamosci, typis Academicis, w 4ce, k. nlb. 8.

Dedyk. Michałowi Tomaszowi księciu Wiśniowieckiemu wojewodzicowi ziem ruskich. Czartor. — Ossol. — Zamoj.

— Ortvs Syderis Coronati, In Avito Horizonte Primo illoque Auspicato, Serenissimi Ac Potentissimi Dei Gratia Michaelis I. Poloniarvm Regis, Magni Ducis Lithuaniae, Russiae, Pruss: Masouiae, Samogitiae, Liuoniae, Smoleñ: Kijouiae, Volhyniae, Podoliae, Podlach: Czerniechouiaeq; &c. &c. Vna Cum Serenissima Eleonora Maria Regina Poloniarvm Archiducissa Austriae, Principissa Vngariae, Bohem., Ducissa Dalmatiae, Croatiae, Sclauon: Styriae, Tyrolis, Mantuae, Montis Ferrati &c. &c. Zamoscivm Ingressv. Observatvs, Necnon Inter Festiua Musarum Tripudia. Deuoti calami obsequio, Per M. Lvdovicvm Nicolavm Tayner Phil. Doct: Poës. Ord: Professorem. Delineatvs. (1669). fol., k. tyt. i k. 7 nlb.

Zawiera inskrypcje i wiersze spowodu ślubu Michała Wisn. — Pod ostatniemi dwuwierszami podpisy wychowańców Akad. Zam. (Wyhowscy, Tomisławscy, Garczyńscy, Chamiec, Tchórzewscy).

Ossol.

— Parnassvs Academicvs, Sev Nouem Musis, Eximiae Scilicet Indolis

Jvvenibvs, Primae Lavreae Candidatis, Dùm Per Excellentiss. & Admodum Reuerendum Dominum M. Ioannem Michalski Collegam Minorem, Primâ in Artibus, & Philosophiá laureâ, in nobilissima hospitum Corona, ritu solenni Insignirentvr, In vim fraternae obseruantiae, & gratulationis, Panegyris Decantata, Per Lvdovicvm Nicolavm Tainer, eiusdem Laureae Candidatum. Anno Domini M.DC LX.V (1665). Die... Cracoviae In Officina Typographica Balthasari Smieszkowicz, Typographi. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Prócz wiersza o S. Janie Kantym mieści wiersze do egzaminatorów Fr. Przewoskiego, Chr. Stellanowicza, Sam. Kowalewskiego.— Dalej do Piotra Jana Promnickiego, Jana Furmankowicza, Dom. Zichlini, Jana Skwierczyńskiego, Szym. Staszewskiego, Alb. Kaz. Staszewskiego, Mac. Fr. Piątkowskiego, Stan. Niewieskiego, Łuk. Foglińskiego, i tegoż do L. N. Tainera.

Jocher 1435.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Phoebe sarmatica, Augustissima coronationis Die, Serenissimi ac potentissimi Principis, Michaelis Dei Gratiâ Poloniarum Regis, Magni Ducis Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae, Smolensciae, Czerniechouiae, etc. etc. etc. inter solennes omnium Regni ordinum plausus, et gestientis Patriae tripudia, ad festiuam Zamosciani Apollinis testitudinem, in Polo Polono salutata Anno Regis Regum M.DC.LXIX (1669). 29 Septemb. Zamoscii, Typis academicis. fol., k. nlb 10.

Na odwrotnej str. tyt. orzeł polski, z herbem Wiśniowieckich na piersiach, na około herby województw, niżej dystych elegijny. Na ark. A_2 dedykacja prozą królowi Mich., pod którą podpisany Tainer, dr filozofiji, profesor poetyki. Od ark. B.: Panegiryk wierszem.

Jagiell. — Krasińs. — Ossol. — Zamoj.

— Praemivm Virtvti Et Labori, XXXV. VV. DD. Secvndae Lavreae Candidatorvm. Dvm Sub Felicissimis Auspicijs Illvstrissimi Et Reverendissimi, Principis ac Domini, D. Andreae Trzebicki, Dei & Apostolicae sedis gratiâ Episcopi Cracoviensis, Dvcis Severiae, Almae Vniversitatis Cracoviensis Cancellarij Fauentissimi. A Perillustri, & Admodum Reuerendo Domino, D. Stanislao Ivrkowski, Sacrae Theol. Doctore & Professore, Protonotario Apostolico, Praeposito S. Floriani, S. Georgii in Arce Crac: & Opatouiensi Custode, Collegij Viadislauiani Provisore, Academiae Cracouiensis Procancellario, Et Generali Rectore. Vigilantissimo. Magisterij in Artibus, & in Philosophiâ Doctoratûs, Licentiati ritu solenni renuntiarentur, Amoris & gratulationis ergò. Per Lvdovicvm Nicolavm Tainer, eiusdem Secundae Laureae Candidatum. Exhibitvm. Crac: Apud Haeredes & Succ: Lvcae Kupiss, S. R. M. Typ. A. Dńi, 1666. Die 8. Men. Apr. fol., k. tyt. i k. 14 nlb.

Dedyk. Stan. Skarszewskiemu, kaszt. małog. Na odwrocie tytułu herb i czworowiersz, pisał Franc. Tokarski. — Obejmuje wiersze o nast. osobach: Stan. Jurkowski, Fr. Przewoski, Sz. St. Makowski, J. Rudzki (egzaminatorzy). Na uczniów: And. Krowicki, Jan Stan. Życiński, Alb. Jan. Podraziński, Winc. St. Rogawski, Joz. St. Kupiszewicz, Jan Nykowski, Jan Lochman, Błaz. Krausowski, Matth. Stawiarski, Stan. Michniewicz, Kaz. Konaski, Marc. Dryakowic, Marc. Wład. Mielicki, Tom. Nykowski, Alb. Machciński, Mac. St. Zygmuntowicz, Franc. Anatidi, Jan Gezicki, Chryst. Sowiński, Laur. Wesołecki, And. Suszycki, Aug. Czyrzykowic, Amb. Szalewicz, Stan. Jastrzebski, Alb. Bardziński, Tom. Podrebski, Dan. Makowski, Dan. Castelli, Pet. Kamiński, Marc. Chybicki. Balt. Tumliński, Piotr Promnicki, Dom. Zychlini. — Kończy wiersz Andr. Fr. Krowickiego na Tainera i wiersz Dom. Zychliniego. Godło każdego jest wyryte w tekście.

Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Theses ex tractatu de jure et justitia... ob. t. XVII, 191.

— Titan Sarmaticus seu panegyris, D. Joanni Cantio, ad recurrentem, annua periodo, eius solennitatem; deuoti calami obsequio, dicata per M. Ludovicum Nicolaum Tayner philosophiae doctorem et professorem anno a partu virginis 1667 die 24 Decembris. Cracoviae ex officina Schedeliana S. R. M. typogr. w 4ce, kart 6.

Przypis. Andrzejowi Wisembergowi dziedzicowi na Czajowicach. — Całe prozą.

Dzików. — Jagiell. — Ossol.

— Soleae vestigium Zegocianae genere ac virtute Reverendissimi Domini Dni Nicolai Żegocki divina vocatione abbatis premetensis expressum nec non ad sacra tremendi sacrificii ac consecrationis eiusdem Rndissimi auspicia grato animi cultu observatum per M. Ludovicum Nicolaum Tainer phil. doct. poeseos ordin. profess. Zamosci typis Academicis Anno Dni 1671. fol.

Na odwr. str. tyt. herb Żegockich, pod nim trzy serje dekastychów, które podpisali Władysław Garczyński, Mikołaj Tomisławski, Jan Dramiński. — Przypis. Krzysztofowi Zegockiemu bisk. chełmskiemu. Na końcu oda. — Bibl. Zamojs. posiada ten panegiryk w rękopisie.

Bibl. XX. Pijarów w Warszawie.

— Virtus praemiata patrocinio singulari Serenissimae Dnae Dnae Gryseldis Constantiae Korybuthae Ducissae in Wiśniowiec et Lubnie Comitissae in Tarnow et Jarosław Palatinae terrarum Russiae potentissimi Poloniarum Regis Matris Augustissimae cum primum excellens et admodum Rndus Joannes Abrek Canon. Zamosc. phil. d., clem. phiae et rhet. prof. D. O. M. tremendum litaret sacrificium amico pectore M. Ludovici Nicolai Tainer ph. d. poeseos pr. decantata. Zamosci typis Acad. w 4ce, k. nlb. 4. Zamojs.

— ob. Castelli Dan. (Famae theatrum 1666) — Głowczyński Samuel (De iustitia 1670).

Wadowski Wiadomość 1900.

TAISNE Filip Franciszek, Soc. Jesu. Het Leven Van Den Salighen Stanislaus Kostka, Van de Societeyt Jesu, Twee-maels van de Enghelen met de H. Communie ghespijst, van de H. Maghet met het Kindeken Jesvs vereert, Ende naer sijne doodt door veel jonsten, en Mirakelen vermaerdt, Beschreven, by-een vergaedert uyt verscheyde Schrywers, en in Twee Boecken verdeelt, Door F. Philippus Franc. Taisne Priester der Societeyt Jesu. [Tu winjetka]. Tot Brugghe, Ghedruckt by Joos vander Meulen, woonende inde Breydel-straet' in S. Antonius. Anno 1683. w 8ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 507, k. 2 nlb., 1 rycina.

Rycina ma podpis: Vera effigies B. Stanislai, prout Romae ad ejus tumulum visitur. Cankercken delineavit, Pet. Paul. Beuche sculpsit.

Przypis wszystkim kolegjom jezuickim w prowincjach niderlandzkich. W przedmowie mówi, iż są dzieła, opisujące żywoty świętych jezuitów, lecz mają mało wiadomości o św. Stanisławie Kostce.

W przedmowie wymienione źródła, z jakich autor czerpał (Sacchinus, Nierembergh, Nadasi, Bartoli i t. p.). Prac polskich nie znał.

Na końcu spis rzeczy.

Przydane są dwa wiersze holenderskie, jeden na pochwałę autora, drugi zawiera krótki żywot św. Stanisława Kostki.

Akad.

TAITBOUT. Ordre du prévôt aux habitans pour faire des feux devant leurs maisons à cause du mariage du Roi De l'imprimerie de P. A. Le Mercier, imprimeur ordinaire de la Ville (1725). ark. plak.

Spowodu ślubu Ludwika XV z Marją Leszczyńską. Czartor.

TAIXTPERGER Maciej, proboszcz z djecezji strzygońskiej na Węgrzech. Epistola R. D. Mathiae Taixtperger ad Beatissimum Papam Pium VI. List J. X. Macieja Taixtperger do Oyca Swiętego Piusa VI. (1798). w 4ce, str. 8.

Po łacinie i po polsku. — Ubolewa nad spustoszeniem Rzymu i błąkaniem się Ojca świętego. Prosi go o błogosławieństwo. — Zarazem odpowiedź papieża (dat. w Siennie 28 kwietnia 1798). — Kończy wierszyk z okoliczności tych listów, podp. A. Ł. (jest to widocznie tłumacz całego listu na polskie). — Oznaczają te litery A. Łabęckiego. Jagiell. — Zieliń.

Tak będzie Jak Było. (1792). w 8ce, str. 15.

Z godłem na czele: Spei et timoris aequalis est ratio.

Autor opowiada, że na Rusi po wsiach i miasteczkach ukazywały się krwawe litery po niektórych domach. Napełniło to ludzi bojaźnią. Przejeżdżając przez Jaworów, autor rozmawiał o tem z poważnym żydem. Żyd ten twierdził, że jest w Jaworowie uczony człowiek, mówiący tylko po hebrajsku, który te czerwone znaki odczytał i wytłumaczył (żyd ten nic nie umie, tylko cały dzień się modli i Biblję czyta). On powiedział, że te krwawe litery oznaczają: Tak będzie, jak było. — Autor kończy, aby nie oddawać się rozpaczy, lecz wierzyć w najcięższem położeniu, że conajmniej tak będzie, jak było. Zapewne

aluzja do wypadków współczesnych (nil desperandum?).
Bibl. w Suchej. — Czartor. — Ossol. — Zielińs.

Tąkiel Maciej ob. Łabacewicz Bonawentura (Kazanie 1788).

Taktyka ob. Kayzer Mikołaj (1794).

Talander (pseudonim Aug. Bohsego) ob. Jordan Klaud. (Curieuse und Hist. Reisen 1699, 1710).

Przekładał na niem. podróż Hauteville'a. Miał wedle Hoppego str. 34 napisać na cześć Eleonory, żony Michała Wiśniowieckiego „Die durchlauchte Olorena", „ubi plurima ad historiam connubii". Tego nie znam. — Bohse wydawał także w latach 1691—9 „Staats Archiv" w Dreźnie; może to tam się znajduje?

Talary ob. Madai D. (Cabinet 1765).

Talasio ob. Rozdrażewski H. (1623).

Talbot Georgius ob. Brussius Guilelmus (1598).

Talenta seu beneficia ob. Kietlicz Fr. (1685).

TALENTI Tomasz, sekretarz J. Sobieskiego. Capitolo di lettera scritta dal sig. Talenti secretario della Camera del Re di Polonia al serenissimo di Firenze il di 8 gennaro 1684. In Luca, per i Marescandoli Con licenza de' superiori 1684. w 4ce, k. 2. Czartor.

— ob. Kietlicz F. (Talenta 1685)

Talentum hebraicum ob. Grzepski Stanisław (1568).

TALEUS (Talaeus, Talon) Audomarus (Omer) z Pikardji († 1562). Audomari Talaei Rhetorica E Petri Rami Regii Professoris Praelectionibus Observata. [Tu winjeta]. Racoviae Typis Sebastiani Sternacii. [Tytuł w ramce ozdobnej]. w 8ce, k. tyt., str. 71.

Druk zapewne około 1610.

Rozpoczyna przedmowa Ramusa, na jej odwrocie Index capitum. Dzieli się na 2 księgi, z których pierwsza poświęcona jest figurom retorycznym (De elocutione); druga wypowiedzeniu (De pronunciacione). Przedrukowane zapewne dla celów szkolnictwa socyniańskiego. — W egz. Czartor. doprawiony na końcu skrypt szkolny: Quid est ethica... Dialectica. Czartor.

— ob. Martinus Jan (Instituciones vet. 1669, Rudimentorum 1673) — Ramus Piotr.

Taiko ob. Pogrzecki Tomasz (1639).

Taimont Hieronim ob. Skorulski Rafał (Laurus 1622).

Talmud [babiloński]. Lublin, 1559—1576. fol.

Bandtkie Hist. dr. K. P. I, 351 utrzymuje mylnie, że była tylko część Talmudu (t. zw. Szewuot) wydrukowana. — Bałaban w Pam. Zjazdu im. Kochan. 1930 str. 110.

— Toż:... Lublin, druk. Kalonima ben Mardachai Jafe, 1577. fol.

Bandtkie l. c. — Zdaje się, że identyczne z poprzedzającem. Druk Talmudu trwał kilka lub kilkanaście lat; stąd wynikają pomyłki w datowaniu.

— Talmud [z komentarzami to jest Raschj]. Kraków, Izaak Aaronowicz, 1579.

Caligari Epistolae et acta (wyd. Boratyński 1915) str. 96 pod r. 1578 donosi o rozpoczęciu tego druku, a i później kilkakrotnie do tej sprawy powraca (nr 67, 133, 160, 175, 196). Nalegał u króla na zakaz druku. — Jednakże dochował się przywilej na druk z datą 1569, ogłoszony przez Ptaśnika w Kwartal. Histor. 1924 str. 85—91. — Por. Górski Jakób (Index err. 1569), któryto druk stoi zapewne w związku z otrzymaniem przez Żydów przywileju.

— Toż:... Kraków, druk. synów Izaaka ben Aaron z Prościejowa, 1602—1605. fol. (12 tomów).

Wydanie to jest przedrukiem edycji weneckiej z r. 1520 i bazylejskich z roku 1546, 1576; ale jest od obu poprawniejsze, bo przywraca niektóre ustępy, wyrzucone przez cenzurę.

Jocher 8038 (podaje 7 vol.) i 8043. — Bandtkie Hist. druk. krak. str. 352. — Bałaban w Pam. Zjazdu Kochan. (1930) str. 109.

— Toż:... Kraków, druk. Izaak beu Aaron z Prostic, roku 5368 (1607—1609?). fol.

Nie jest to podobno cały Talmud, ale tylko niektóre traktaty (Behorot, Kiretot, Eruchin, Mila).

Jocher 8037. — Sprawozd. z poszukiwań w Szwecji nr 11.
Bibl. w Upsali — Jagiell.

— Toż:... Lublin, 1617—1622. fol. (12 tomów).

Bandtkie Hist. dr. Kr. Pol. I, 352 (za Baumgartenem). — Jocher 8040. — Wolff Bibl. Hebrea (1721) II, 901.
Bibl. w Hamburgu.

— Toż:... Kraków, Salomon Jarchi, 1616—1621. w 4ce.

W ośmiu tomach, zawiera szereg traktatów z Talmudu (wylicza je Jocher 8039). — Bałaban w Pam. Zjazdu Kochan. 1930 str. 109.

— Toż:... Lublin (1628?).

Grabowski w Bibl. Warsz. 1849 III, str. 394—395. — Bandtkie Hist. druk. I, str. 354. (Tu podaje list Mik. Oleśnickiego do Zygmunta III, z r. 1628, o drukowaniu Talmudu. Żąda wyznaczenia cenzora).

Talmud [jerozolimski]. Kraków, 1629. fol.

Z przypisami do Miszny i Gemary na marginesie.

Bandtkie Hist. dr. K. P. I, 248, za Baumgartenem Nachricht V, 1750 str. 383. — Jocher 8041.

Pierwsze wydanie Talmudu jerozol. wyszło w Wenecji 1523 r.

— Toż:... Amsterdam, 1710.

Wydał Ben Jehuda Lew z Wiśnicza. — Bandtkie Hist. druk. K. P. I, 249. — Jocher 8042.

— ob. Aaron (tu o rzekomym druku z r. 1541?) — Abele ha Lewy (responsa na tle Talmudu) — Agudda (w tomie XII, 79; tu wiadomość o rzekomym krak. druku Talmudu w r. 1531) — Alphes (komentarz 1597) — Caro (Schulchan Aruch; przepisy talmudyczne ujęte w rodzaj kodeksu) — Contratalmudyści (tak nazywano sektę frankistów w r. 1754—1760) — Dawid ben Jakob (tom XV, 85; jerozol.) — Eideles Samuel (responsa) — Górski Jakób (Index errorum talmud. 1569) — Hillel Askenazy — Jehuda ben Nisan — Index errorum (tom XVIII, 565; błędy i szaleństwa talmutu 1569) — Isserles M. (Szulchan Aruch) — Katz Józef — Klęczewski Stan. (1759) — Kmita Jan Achacy (albo wiara żydowska 1610, 1640) — Lexicon (1592) — Luria Salomon — Meir Gedalia — Passensis Izaak (1597) — Śleszkowski Seb. (Genealogja 1622 i inne jego prace) — Spira Natan — Szyszkowski Marcin (Index librorum prohib. 1617; ob. tom XVIII, 565) — Wierzbicki March. (Demonstratio 1767) — Zohar — Zwierciadło (1790).

Polemikę z błędami Talmudu spotyka się często w polskiej antysemickiej literaturze XVI—XVIII w. — Wykazy tych błędów znajdują się już w naszych ręk. średn. np. w Jag. 2372 (autograf św. Jana Kantego). — Z wieku XVII pochodzi Jag. ręk. 2404: Demonstratio coecitatis judaicae ex Talmud.

Niektóre legendy talmudyczne przytacza w swej Kronice M. Bielski, powołując się na Talmud („Żydzi nabajali w Talmucie"). Ob. tom XII, str. 87.

Talwosz (Talwois) Adam, kasztelan żmudzki († 1624) ob. Calagius Andrz. (Generosis 1579) — Rotmar (1571) — Salinarius Wojc. (Censura 1615).

Siarczyński Obraz Zygm. III 1828, II, 259. — Niemcewicz Panowanie Zygm. III. I, 161 i nast. — Swięcki Hist. pam. II, 190.

Talwosz Mikołaj, kaszt. żmudzki († 27 października 1578) ob. Płotkowski Jerzy (Allegorya 1584).

Orzelski Interr. (wyd. Kuntze 1917) str. 84 i nast. — Starowolski Bellatores str. 13. — Gadebusch Livländ. Bibliot. III, 241. — Janocki Propagatores str. 23. — Święcki Histor. pam. II, 190.

Talwoszowna Anna ob. Kolczyński Sebastjan (1613).

Talyai Marcin ob. Thallyaeus (1634).

Tałyzicowa Magdalena ob. Bossakowski Marcin (Mowa 1795).

Tałyzin Stefan Aleksander ob. Bossakowski Marcin (1795) — M. X. (Dowód 1795).

Tam ob. Tham.

Tamburinus Michael Angelus ob. Gzowski J. (1716) — D'Origny (1712) — Zetel Paulus (Philosophia 1715).

Załęski Jezuici w Polsce III.

Tamosziaus (Tomasz a Kempis) ob. Tomasz (1772).

Tamerlan ob. Lubelczyk Andrzej (1545).

Tamki ob. Horalek Wilhelm.

Tamnitius od Thamnitius.

Tamten świat ob. Balsam (1759).

TANARA. Decisio Rotae Romanae, S. Congregatione de Propaganda fide, coram Audit. Tanara. Pro Ordine S. Pauli primi eremitae, eiusque provinciis Austriaca, Croatica, Polonica, Istriaca et Rhenana, contra provinciam Hungaricam et Stephanum Sztarinszky eiusdem Provinciae Secretarium (ratione Hospitii seu Residentiae Romanae). Facti. (Romae) typ. de Comitibus 1716. fol., k. 8; Summarium, k. 8. Ossol.

Tanari Niccolo ob. Possenti Karol (1638).

Tańce nowe melodye, Koło, Dramma (1644, 1664). w 8ce, ark. 8.

Druk dziś nieznany.

Cytuje Juszyński Dykcjonarz II, 457. — Za nim Badecki w Pam. Liter. 1925, str. 677.

Ob.: Koło tańca wesołego (tom XIX, 430). — Lutnia tańców (tom XXI, 541). — Pieśni, tańce, padwany (w tomie XXIV, 266). — Powyższe druki stoją zapewne w związku z „Tańcami nowemi".

— ob. Amoenitatum (1622) — Arien (nach Art der Polen 1645) — Balet — Fasciculus chorodiarum (1613) — Fuhrman J. (1615; tu padwany etc.) — Hausman Val. (Neue 1599) — Koło — Lutnia (1685) — Mniszech Michał Wand. (1792) — Muzyka (tu odsyłacze do różnych dzieł muzycznych, zawierających melodje taneczne) — Pieśni — Reduty (bale) — Rostkowski (Powinności 1714) — Taniec — Tentz (Etlicher guter 1555).

Literaturę starszą do dziejów tańca w Polsce zestawia Bibl. hist. Finkla (ob. odsyłacze na str. 909, 1142, 1629). — Z nowszej ob. Bystron Dzieje obyczajów II, 206 i Łoziński Życie polskie w dawnych wiekach (rozdz. IV).

TANCZER Jan. Podlug stanu Urodzenia y godności wisoce powaznego Zcytelnka. Presowa w drukarnj Ferdinand Joh. Radlitz 1774. w 4ce, k. 1.

Osobliwą polszczyzną i pisownią Johann Tanczer z Graczu z miasta Stajermaku, zachwala się jako cerulik.

Jest to dodatek do Gazety Warszawskiej.

Taniec ob. Gliczner Er. (i rozmowa 1573) — Koło — Lacki Alf. (na wesele) — Lutnia (1685) — Otwinowski Er. (Sprawy) — Pieśni (1614) — Pokój (skok szabelny, skok mieczowy 1660) — Reduty.

Ob. wyżej: Tańce nowe... i Tańce.

TANISZEWSKI Stanisław, stolnik owrucki. Mowa na powitanie Mikołaja Ledóchowskiego, Starosty Włodzimirskiego dnia 15 lipca 1775 r. w 4ce, k. 4. Krasińs.

TANNENBERG Krzysztof Jan. Analectorum ad apologiam Aug. Conf. partem posteriorem et reliqua ad Artic. Smalcaldicos, catechismos Lutheri et formul, concordiae. Praeside Alb. Menone Verpoortenn SS. Theol. D. et P. P. Athenaei Rectore et ad SS. Trinit. Pastore. In auditorio maximo a. d. XXVIII. augusti M.D.CCXLII. (1742) ad disputandum proponit Christop. Jo. Tannenberg Ged. ampl. dicast. Backhus. et Olhaf. alumnus. Gedani (1742). Typis Magnif. Senatus et Athenaei typographi Thomae Joannis Schreiberi. w 4ce, k. nlb. 1, str. 34. Jagiell.

(Tannenberg Jan Jerzy). Dekret w sprawie miedzy St. Tannenbergiem i innemi, jako członkami zgromadzenia Warszawskiego nieodmiennego Ausburgskiego wyznania (1786). fol., k. 1. Krasińs.

— Sprawa zgromadzenia nieodmiennego Ausburgskiego wyznania miasta Warszawy z wielebnym Konsystorzem Warszawskim tegoż wyznania oraz sławetnym Janem Jerzym Tannenberg i kilkunastu jego wspólnikami (1786). fol., str. 16. Krasińs.

— Sprawa między sław. Janem Jerzym Tanneberg i innemi członkami Zgromadzenia Warszawskiego Dyssydentów, nieodmienney Auszpurskiey Konfessyi, a starszemi, czyli Kuratorami i innemi, Collegium kościelne Dyssydenckie tegoż wyznania składającemi. fol., str. 23. [Zarazem:] Actum Varsaviae in Evangelico Consistorio Invariatae Augustanae Confessionis die 27 Junii A. D. 1786. fol., str. 117.

Podpisany Christian Gottlieb Friese Prezes. Rzecz szła o wydatki z kasy kościelnej. Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Sprawa między sław. Janem Jerzym Tannenberg i innemi członkami zgromadzenia Warsz. Dyssydentów nieodmienney Ausburgskiey Konfessyi a starszemi czyli Kuratorami i innemi, Collegium Kościelne Dyssydenckie tegoż wyznania składającemi. (1789). fol., str. 8. Krasińs.

— Wyrok sądowy konsystorza Augsburgskiego wyznania między J. J. Tannebergiem a Chr. Steingräbenem, z 22 paźdz. 1793. fol. Czartor.

Tannenberg (miasto) ob. Lengnich Godofr. — Rhetz Joh. (civitas 1726) — Rhode Jan J. (Schlacht).

Tanner Adam, S. J. (1571 † 1632) ob. Czarownica powołana (1639) — Spee (1647).

Autor „Czarownicy“ korzysta z jego Universa Theologia (1626) i m. i. za powagą tego dzieła zbija wiarę w czary i sądowe ściganie czarownic.

O Tannerze ob. Enc. kośc. XXVIII, 186.

Tanner Ferd. Aug. ob. Balbus (1657).

TANNER Franciszek, dworzanin M. Czartoryskiego. Legatio Polono-Lithuanica in Moscoviam Potentissimi Poloniae Regis ac Reipublicae Mandato & Consensu Anno 1678. feliciter suscepta, Nunc Breviter sed accuratè quoad singula notabilia descripta à Teste occulato Bernhardo Leopoldo Francisco Tannero, Boemo Pragense, Dn. Legati Principis Camerario Germanico. Norimbergae, Sumptibus Johannis Ziegeri. Anno 1689. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 128, k. 2 nlb. (sygn. R_2).

Na odwr. tyt. dedykacja Tannera: Mariae in sua Czastachoviensi Imagine, daemonum conculcatrici, infernalis draconis victrici, energumenorum liberatrici... sub Cujus auspiciis iter hoc peractum est.

Rozpoczyna: Benevolo et curioso Lectori. Tu mówi o swych podróżach po Niemczech i Włoszech i usprawiedliwia swój styl. Na odwrocie Index Capitum.

Jest ich 23. — Opisuje w nich, jak pędzony żądzą podróży przybył do Polski w r. 1676 w nadziei, że razem z poselstwem wojewody chełm. uda mu się dostać do Turcji. Podróż do Turcji zawiodła, gdyż zraniony przez sługi sapieżyńskie leżał parę tygodni chory. Wobec tego wystarał się o zaangażowanie do służby Mich. Czartoryskiego, wojew. wołyńskiego, który wybierał się w poselstwie do cara. Podróż odbyła się w r. 1678 (styczeń do października).

Opisuje ówczesny Kraków, Częstochowę, Warszawę, Wilno — wszędzie podając dużo ciekawych szczegółów (np. o opętanych i żebrakach w Krakowie, o przewadze drewnianych miasteczek w Polsce i t. p.). Przygotowania zbytkowne Czartoryskiego do podróży (wszystko sprowadza z Wrocławia). Nędzne drogi i gospody po drodze do Moskwy (plaga karakonów, nieznanych mu skądinąd; nawet rysunek karakona jest na str. 35 podany). Przybycie do Smoleńska. Wspaniały wjazd do Moskwy. Pomieszczenie posłów polskich (drugim posłem był Jan Kaz. Sappia, jako poseł z W. X. L.). Audjencja u cara. Uczta przez niego wydana. Dokładny opis Moskwy i jej przedmieść. Rokowania posłów i podpisanie traktatów. Obyczaje Moskwicinów. Powrót z Moskwy do Polski. Powrót autora do Pragi. Na końcu w caput XXIII: De nupero tumultu Moscuae (wypadki z r. 1682, spis zabitych bojarów). — Wreszcie Index rerum na dwóch kartach nlb.

Dodane są ryciny: 1) do str. 46 jazda rosyjska na małych konikach, ze skrzydłami, z włóczniami z przytwierdzonemi do ostrzy ich wyobrażeniami smoków, z doboszami bijącymi w bębny; 2) do str. 47 koń rosyjski, przybrany do jazdy, z uzdą, z jeźdźcem obok stojącym; 3) do str. 60 widok Kremlu; 4) oraz soboru św. Trójcy z Moskalem wybijającym pokłony; 5) do str. 96 trzej Moskale we właściwych ubiorach; 6) widok zabawy na wsi (dwie huśtawki). Obok tych rycin, dodanych na osobnych tablicach, kilka drobnych rysunków w tekście (karakon str. 35, obuch str. 45, berdysze i ordynka na str. 34 i 74, ostrze do rzucania na str. 99, krzyże prawosławne na str. 101).

Autor jest obserwatorem bystrym, dokładnym i ciekawym. Wciska się nawet tam, gdzie go nie chciano puścić. Notuje dużo wyrazów polskich i rosyjskich, widocznie uczył się obu języków — ale robi w nich błędy. Interesuje się ogromnie stroną obyczajową życia i podaje zwłaszcza co do Moskwy dużo wiernie zanotowanych szczegółów.

Istnieją dwa rosyjskie przekłady: 1) w Siewiernoje obozrenie 1849 nr 3 str. 719 (skrót). — 2) Osobno wyszło w Moskwie 1891 p. t. Opisanie putieszestwija (pierewod Iwakina).

Polski przekład ogłosił Niemcewicz Zbiór pamiętników tom V, str. 113 i nast. Należy jednak ostrzec, że przekład Niemc. jest nadwyraz niedokładny. Niemcewicz skraca i przerabia Tannera. Opuszcza to, co mogło być niedość miłe publiczności polskiej, i opuszcza to, co mu było niezrozumiałe (a język Tannera jest trudny, barokowy, miejscami dziwaczny, niedość swobodny). Toteż Niemcewicz skrócił opis Tannera do jednej trzeciej. Z przekładu jego nie można dla celów naukowych korzystać. Kilku rozdziałów wogóle brakuje.

Sobieszczański w Enc. Org. XXIV, 946. — Kraszewski Wilno II, 141. — Sapiehowie II, 166. — Zamysłowskij Znoszenie Rossii z Polszoj w Żurnale minist. narodn. proswieszczenija 1880 t. II i III. — Finkel III, str. 1874.

Wilder Katal. antykw. 1914 cenił 30 rs.

Akad. — Bibl. w Suchej — Ossol. — Uniw. Lwows.

TANNER Maciej, Soc. Jesu (urodz. w Pilznie 1630 † 1692). Societas Jesu usque ad sudorem et mortem... laborans. Prage 1670. w 4ce.

— Societas Jesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans in Europa, Africa, Asia et America contra gentiles, Mahometanos, Judeos, hereticos, impios... Pragae, Hampel, 1675. fol., k. 9, str. 548 i 4.

— Societas Jesu apostolorum imitatrix seu gesta praeclara Soc. Jesu. Prage 1694. fol.

Dzieła te wyszły w kilku wydaniach oraz w przekładzie na język niemiecki (1683, 1701). Zawierają one dzieje zakonu. Między innemi są tu też życiorysy niektórych jezuitów Polaków lub w Polsce działających (Stan. Warszewicki, B. Herbest, E. Tolgsdorf Livoniae apostolus, N. Lancicius, St. Woyna Ruthenus, Christ. Spotecus, Mart. Laterna, Nic. Krziwozanziewicz Lithuanus, Alb. Merzinsky, P. Giedroycz Lithuanus, A. Possewinus). — Dużo tu miedziorytów Kiliana i innych rytowników.

Obacz o tych dziełach Encykl. Orgelbr. tom XXIV, str. 945. — Enc. kościelna XXVIII, 187. — Brown Bibl. str. 493. — Finkel III, str. 1874.

— Leben des Seeligen P. Joannis Francisci Regis der Soc. J. Priestern... Ex Matthia Tanner S. J. Cum. lic. Sup. Alt-Stadt Prag 1716. Abermahl eingedruckt in Braunssbergischer Druckerey Collegii S. J. A. 1717. w 12ce.

— Compendiosa narratio vitae et mortis V. P. Alberti Męciński S. J. Ex libro R. P. Mathiae Tanner inscripto, Societas J. usque ad vitae et sanguinis profusionem in Europa, Asia, Africa et America militans. w 4ce. k. 4.

Krasińs.

— Vita B. Joannis Francisci Regis S. J. per R. P. Mathiam Tanner S. J. Viennae Austriae edita A. 1704 nunc vero recusa. Typis Coll. Brunsberg. S. Jesu A. D. MDCCXVI. (1716). w 8ce.

Jocher 8378.

(Tańska). Cathegoria W. J. P. Tańskiey strażn. Brzeskiey. (1790). fol., str. 1.

Zielińs.

TAŃSKI Jan (I). Phtongus famae dum excellens et reverend. Dnus, D. Paulus Mirowski praepositus Kossicen. pleban. Witovien. in Alma Acad: Crac: S. Th. doctor ritu solenni ab admodum reverendo domino D. Martino Campio Vadovio, S. Theol: doctore et professore: in eadem academ: procancellario, praeposito S. Floriani etc. denunciaretur, typo articulatae vocis expositus per Ioannem Tański, pro secunda in artib: et phil: laurea candidatum in symbolon debitae obseru. Cracoviae. In officina typographica Matthiae Andrevien. Anno Domini 1636. Mense Ian. Die vlt. w 4ce, kart 4.

Wierszem. Jagiell.

— ob. Canevesi T. (Hercules 1636).

Tański Jan (II) ob. Toński.

Zapewne należy odróżnić Tańskiego od Tońskiego, choć możliwa jest także chwiejność pisowni.

TAŃSKI Jan Stanisław. Narcissvs Candidvs Et Rvbicvndvs. Seu D. Catharina, Laste Et Crvore Manans Cùm Lucubrantium omnium, tùm Avgvstianae Familiae Patrona Singvlaris, In eiusdem D. Virginis & Martyris Basilica Casimiriae. Ad Cracoviam Publica Panegyri Celebratvs. A Ioanne Stanislao, de Łąg Tański. In Alma Academia Cracoviensi Philosophiae, & Eloquentiae Avditore. Anno à Nato Verbo, M.DC.LXXI. (1671). VII. Kálend. Decembr. Cracoviae, Ex Officina Schedeliana, S. R. M. Typ. fol., k. tyt. i k. 9 nlb. (sygn. D_2).

Na odwr. herb Trzebickiego i wierszyk. — Ded. Andrzejowi Trzebickiemu. Następują pochwały św. Katarzyny.

Jocher 5319.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol.

TANSKI Ignacy (ur. 1761 w Wyszogrodzie, † 15 sierpnia 1805). Relacya Deputacyi Do Examinowania Sprawy O Bunty Oskarżonych na Seymie 1790. Roku Uczyniona. Część Pierwsza. [Tu winjetka]. w Warszawie w Drukarni J. K. Mci i Rzpltey. Piotra Zawadzkiego. (1790). w 8ce, k. tyt. i k. 15 nlb., str. I—IV i 5—209, oraz I—LXXIII.

Na odwr. tyt. kilkuwierszowy Wypis z protokułu deputacji.

Na karcie nast. spis wyznaczonych egzaminatorów w sprawie o bunty (pod prez. St. Małachowskiego i Kaz. Sapieby).

Rozpoczyna: Do Prześw. Deputacyi... (przedmowa Ign. Tańskiego) oraz Ostrzeżenie (co do omyłek). — Poczem karta z nadpisem: Wstęp do Relacyi... oraz: Zagajenie sessyi seym. 241 przez JW. Małachowskiego marsz. dnia 26 marca 1790;

dalej mowa bisk. Turskiego i K. Sapiehy (razem nlb. k. 9).

Poczem dopiero zaczyna się właściwy tekst od napisu: „Relacya przez JW. Michała Zaleskiego woyskiego W. X. L. pioro trzymaiącego w Deputacyi". Zaleski zwraca się na czterech stronach do króla i stanów, a potem zamieszcza na str. 5—209 swoją „Relacyą", napisaną imieniem Deputacyi.

Relacya ta przechodzi najprzód wypadki historyczne, które przygotowały bunty. Opisuje potem nader obszernie działalność ks. Sadkowskiego i Koniskiego (str. 60 i nast.). — O ks. archim. Wołczańskim i ks. Białozorze, narzędziu Moskwy (str. 97). Zaleski udowadnia, że Rosja uważa prawosławnych polskich za swoich poddanych, a władyków prawosławnych za swoich urzędników; a Białozor i Sadkowski działają istotnie w tym duchu. Omawia tworzenie cerkwi nieunickich przez Rosję i biskupstwa rosyjskiego w Polsce (bez dołożenia się rządu polskiego). Stosunki Sadkowskiego z ambasadorem rosyjs. — Bunty ukr. są rezultatem fanatyzmu ros. Zostały wzbudzone zzewnątrz „ale wyście to sporządzili, że bunt bydź wzburzonym potrzebował" (str. 169). Zapowiada, że w drugiej części Relacyi złoży dowody, iż bunty musiały być wzbudzone wskutek niedbałości polskiej (ale do wydania tej II części już nie doszło). Krytykuje (ogólnikowo) politykę sejmów w sprawie ruskiej. Projektuje utworzenie biskupstwa krajowego albo synodu wewnętrznego (prawosławnego). Krytykuje także stanowisko wobec unitów (str. 197).

Cała relacja jest oparta na ogromnym materjale zabranym Sadkowskiemu (kilka tysięcy sztuk papierów), który czytali, tłumaczyli i streszczali sekretarze Tański i Manugiewicz. Pracowali od r. 1786.

Część I kończy się na str. 209. — Poczem idą: Głosy przy Relacyi (str. I—LXXIII). Jest to protokuł sesyj sejmowych z 27 marca i 29 marca (mowy Małachowskiego, Zaleskiego, Grabowskiego, Kochanowskiego, Butrymowicza).

Annexa do Części Pierwszey Relacyi w materyi o Buntach na seymie 1790. Roku uczynioney w Warszawie, W Drukarni Nowey I. K. Mci, Piotra Zawadzkiego. w 8ce, k. tyt., k. 2 nlb., str. 440.

Rozpoczyna: Ostrzeżenie... i Omyłki...

Na te aneksy składają się: odezwy, listy i mowy Jerz. Koniskiego (nazywanego stale Konińskim), prawowiernego bisk. białoruskiego; przymierze między szlachtą grecko-ros. a protest. z r. 1599; ekscerpty z korespondencji ks. Sadk. z władzami ros.; „Uwagi" ks. Konińskiego, (str. 95—104); ukazy i reskrypty Katarzyny; przysięga bisk. praw. przy konsekracji; raporty Synodu do Katarzyny; reskrypt Kat. do posła ros. w Polsce z r. 1785; listy Sadkowskiego do Potemkina i t. p.; reskrypt Stan. Aug. do Sadkowskiego; proces Sadkowskiego przy objęciu diecezji; wyjątki z jego raptularza; głos obywatelów woj. rusk. z r. 1786 i odpowiedź Koniskiego; minuta sponsionis per novum episc. non unitum; raport Wiktora bisk. peresław. i t. d. i t. d. — Cały ten materjał jest na język polski przetłumaczony i uporządkowany chronologicznie.

Istnieją także egzemplarze z nieco odmiennym tytułem, a mianowicie: Annexa do examinu sprawy o bunty oskarżonych przy relacyi na Seymie 1790. przez Ignacego Tańskiego Deputacyi Sekretarzą czytane.

Treść Z Relacyi Od Deputacyi Examinuiącey Oskarzonych O Bunty Stanom Seymuiącym na Sessyi semotis Arbitris dnia 26 Marca R. 1790 uczynioney za rozkazem Deputacyi Interessow Zagranicznych wyciągniona w 8ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 94.

Poprzedza podtytuł: Wyciąg z mowy powiedzianey... dnia 26 Marca 1790 w niebytności arbitrów przez iednego z deputowanych... Zaś na karcie A (pierwszej po tytule): Nota do paginy 50 wiersza 9.

„Mowa" zajmuje str. 3—72. Jest to zapewne mowa Zaleskiego, który był sprawozdawcą Deputacji. W mowie tej, po krótkim wstępie historycznym, przedstawia stosunki polskich prawosławnych z Rosją, a w szczególności z Synodem petersb. i z imperatorową. Wyjaśnia co to jest Synod i co to są „ukazy" (słowo w Polsce nieznane). Rola Koniskiego i Sadkowskiego. Plany ros. co do zaboru wschodnich województw. Bunty ukraińskie są wywołane przez Rosję. Wychwala gwarancję wspaniałego Wilhelma całości, niepodległości i szczęścia Polski (str. 67).

Od str. 73—94 idą znowu „Annexy" (mowy Koniskiego z r. 1765, ukaz Synodu z r. 1784, przysięga ordyn. kapłana praw., wypis z przysięgi biskupiej, pismo Sadk. do Katarzyny, jego przysięga w Tulczynie jako koadjutora kijowskiego).

Tański uchodzi za redaktora tego całego zbioru, jakkolwiek nigdzie to nie jest zaznaczone. W każdym razie właściwa Relacja (w części I, str. 5—209) wyszła spod pióra Michała Zaleskiego i jemu należy przyznać dlatego dużą część pracy.

Papiery Deputacji, na których niniejsza Relacja jest oparta, znajdują się dzisiaj w 5 tomach w Muzeum Czartor. (nr 949).

Druga część Relacji, która miała się zająć nie głębszemi przyczynami buntów, ale ich przebiegiem i bezpośrednimi winowajcami, nie ukazała się drukiem. — Inne

druki, stojące w związku z buntami ukraińskiemi, ob. wskazane w t. XIII, 450. — Por. t. XXVI, 208.

Kalinka Sejm 4-letni (1884) I, str. 466 dodatnio ocenia działalność Deputacji i jej relację (podnosi, że Deputacja pierwsza zrozumiała błędy Polski w polityce ruskiej i im przypisała genezę buntów). — Likowski Dzieje kośc. unickiego I, 192—236 (obficie korzysta z tej relacji). -

Rezultatem tej relacji stał się zjazd piński odbyty w r. 1791 oraz stojący w związku z nim projekt urządzenia cerkwi w Polsce, uchwalony przez sejm 1792 roku.

Akad. — Bibl. w Suchej — Centr. Wojskowa — Czartor. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Narod. Warsz. — Ossol. — Uniw. Warsz. — Wileńs. — Zielińs.

— ob. Extrait du discours (1789).

Bentk. H. lit. I, 309. II, 796. — Roczn. Tow. Warsz. Przyj. N. X, 429. — Wyszkowski w Rozrywkach dla Dzieci X. — Pamięt. Relig. Mor. IX, 12. — Pamięt. Warsz. 1804, XVI, 102—4. — Przyj. Ludu Leszno r. IV, str. 47—8. — Encykl. Orgelb. 24, str. 946—7. — Wójcicki Cmentarz powązk. I, 68. —

Jego różne „Wiersze" wydano w r. 1808 i 1816. Wśród nich przekłady z Wirgilego, Delille'a i Goldschmidta (str. 380). — Ob. Estr. Bibl. IV, 482.

Korbut[2] II, 302. — Finkel III, 1874.

TAŃSKI Martinus Symphorianus. Assertiones ex vniuersa logica Aristotelis. Pro renouatione studiorū aestiua in Academia Zamoscensi, publice ad disputandum propositę. a R. P. Martino Symphoriano Tanski in eadem Academia philosophiae auditore. Praeside M. Martino Foltinowicz philosophiae doctore profess. ordinario. An. 1630 mense Junio die 15 hora 8. Cracoviae, in Typographia Matthiae Andreouiensis. w 4ce. k. nlb. 10.

Dedyk. Stan. a Zurow Daniłowicz Palatinidae. Na odwr. tytułu sześciowiersz podp. Remigius Jelec studiosus. Jagiell.

Tanstetter Georgius ob. Vitellio (1535).

Tarajewicz A. ob. Małachowski W. (Wielki 1685).

TARALICZ Sebastjan Józef. Aqva Martia Ad Sudores in laborioso honoris negotio diluendos Clarissimo & Admodvm Reverendo Domino, D. Alberto Papenkowic Vstiensi, Sac: Theologiae Doctori & Professori, Collegae Maiori Ecclesiae Collegiatae S. Floriani Custodi, Protonotario Apostolico, Cancellario Lanciciensi, Contubernij Staringeliani Prouisori. Dvm Sub Felicissimis Auspicijs, Magnifici, Perillustris & Admodum Reuerendi Dñi, D. Stánislai Ivrkowski, Sac: Theologiae Doctoris & Professoris, Protonotarij Apostolici, Praepositi S. Floriani Custodis Opatouiensis, Scholarum Collegij Vladislauiani Prouisoris, Studij Almae Vniuersitatis Cracoviensis, Procancellarij Dignissimi, Et Generalis Rectoris Per M. Sebastianvm Iosephvm Taralicz, Philosophiae Doctorem & Professorem, Contubernij Staringeliani Seniorem. Publici Applausus & Obseruantiae gratia Librata Atqve Dedvcta. Anno Salutis 1666. Die 22 Mensis Februarij, Cracoviae, Apud Haeredes & Succ. Lvcae Kupisz, S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 3 nlb.

Ded. Papenkowiczowi, gdzie wspomina o jego pobycie w Białej radz. (w kolonji akad.) oraz o uzyskaniu doktoratu w Sapiencji rzymskiej. Poczem: Ode dicolos tetrastr. Jagiell. — Krasińs. — Ossol.

— Questio physica de materia prima sub felicissimis auspiciis Alberti Łancucki J. U. Doctoris et Professoris, Rectoris Vigilantissimi a Seb. Taralicz publice ad disputandum praposita. Cracoviae, Christ. Schedel 1668. fol., k. 2. Krasińs.

— Paramitya Sev Verbvm Solaminis. Qvod Inter Lugubres Triennalis pestilentiae minas Vrbi Cracouiensi, Ordinibusq; Academicis In Avspicata, Inavgvratione Jn Rectorem Magnifici, Perillustris & Admodum Reuerendi Domini M. Alberti Papenkovii Vstiensis: Sacrae Theologiae Doctoris & Professoris: Praepositi Sancti Floriani, Prothonotarij Apostolici Contubernij Staringelliani Prouisoris Gratulationis & gratitudinis ergò A. M. Sebastiano Iosepho Taralicz, Philosophiae Doctore, Collegá Minore, & interea Ordinario Eloquentiae Professore Promvlgatvr Instante Brumali Commutatione Anno 1679. Die 25. Mensis Octobris. Cracoviae, Ex Officina Alberti Gorecki S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 1 nlb.

Na odwr. tyt. przemowa do rektora. Tu wychwala Andrzeja Kucharskiego. — Poczem na 1 k. Ode. Akad. — Jagiell. — Ossol.

— ob. Aczewicz Alb. (1672) — Dzewicki Wojc. (orbis 1661) — Jacobi Ign. (1681) — Freznekier S. A. (Nexus 1680) — Madterni Dominik (1673) — Margowski Andr. (Coronamentum 1684).

Muczkowski Statuta 331—351.

TARANOWSKI Andrzej († po r. 1572). Beschreybunge einer Reyse oder einszuges, eines fürnemlichen Polnischen Herrn von Koniglicher Polnischen wirden. Bottschafftsweiss gen Constantinopel, vnd von dannen inn die Tartarey gezogen. Mit bericht vnd meldunge mancherley seltzamer hendel, vnd grossen schaden, so die Türcken dazumal erlitten, sehr nützlich vund wol zulesen. Gedruckt zu Nürnberg, durch Dieterich Gerlatz. M.D.LXXI (1571). w 4ce, k. tyt., k. nlb. 3 (sign. A_3) i k. 28.

Rozpoczyna: Kurtze Beschreybunge des weges gen Constantinopel auss Polen, auch auss Const. gen Astracam.

Na k. 25: Von den Moscoviten oder Reussen. — Na k. 26 v: Auszuge ans einem Schreiben... de oppidi Revel Estoniae obsidione.

Taranowski opisuje drogę przez Bukowinę, Kilję, Kierklisz. Krótki opis Konstantynopola. Wyjazd 14 sierpnia przez Bałkany, Kilję, Oczaków do Perekopu. Życie Tatarów perek. Orda nogajska. Tatarzy kazańscy. Walki moskiewsko-tatarsko-tureckie w r. 1569. Opis ciągnienia wojska tureckiego i tatarskiego. Wyprawa nieudała pod Astrachan. Pola t. zw. madziarskie (gdzie niegdyś Madziarowie mieszkali). Klęska Turków i Tatarów. Powrót do Perekopu i przez Kamieniec do Warszawy. (Wrócił 24 Dec. 1569). — Kończy: Konfed. kniazia mosk. z królem perskim przeciw ces. tur. z r. 1569.

Opis powyższej podróży Taranowskiego (r. 1569) wydał Kraszewski (w Bibl. Turowskiego 1860). Tekst jej znalazł w rękopisie Henr. Ilińskiego w Romanowie; o druku ani polskim ani niem. nie wiedział. Razem z relacją Taranowskiego znalazła się w ręk. relacja Otwinowskiego 1557 i Piotra Zborowskiego 1568 (także i te wydał Kraszewski).

Odpis relacji ręką Lelewela jest w Bibl. Kras. w ręk. nr 718. — W ręk. Kras. 274 są „Pacta Turciae imp. per Andream Tar." z r. 1579.

Streścił jedną z podróży Taran. Bielski w Kronice Polskiej (1597), str. 626—638, zapewne z jakiegoś polskiego (nieznanego dziś?) druku.

Nie była to bowiem jedyna podróż Tar. do Turcji. Był on w latach 1566—79 sześć razy w Konstantynopolu. — Razem z nim był tam B. Paprocki.

O jednem z późniejszych jego poselstw (1574) mówi obszerniej Orzelski (w wyd. Kuntzego 1917), str. 287—311. — Theiner Annales II, 91. — Caligari Epist. et acta (wydał Boratyński 1915 nr 69, 140, 145, 151). — Heidenstein Com. pod r. 1574.

Matković Putowania pod Balkanskomu polnot. w „Rad jugosl. akad." 1891. — Turyn De Aeli: Aristidis codice Vars. (Arch. filolog. Akad. Um. 1929), str. 13 i nast. — Malinowski we wstępie do wydania Kroniki Stryjkowskiego I, 7. — Encykl. Org. XXIV, 951. — Święcki Hist. pam. II, 191. — Zakrzewski Po ucieczce 1878, str. 88 i 373 (o poselstwie 1574). — Bartoszewicz J. Pogląd na stosunki Polski z Turcją 1859, str. 135. — Hammer Gesch. des osm. Reiches III, 680, 790. — Niesiecki Korona IV, 303. — Nowodworski Borba w Liwoniu 1904, str. 16. — Korbut[2] I, 260 i 581. — Finkel Bibl. hist. III. 1874.

Krasińs. — Czarnecki — Czartor. — Pawlik. — Monach. Publ.

— ob. Paprocki Bartosz (Dziesięcioro przykazania 1575, Herby) — Selim (1569).

Taranowski Mikołaj ob. Januszowski Jan (1604).

Tarasewicz Aleksander, rytownik ob. Bartoszewski Ferd. (1683) — Billewicz Theod. (Triplex philos.) — Mareschalci (Rosarium 1680?) — Orationes sacrae — Połubiński (Różany wianek 1677) — Septenna (1686) — Susza J. (Phoenix 1646) — Żochowski Cypr. (Colloquium 1680, 1686; Leturgicon 1692).

Rastawiecki Słownik rytown., str. 285.

Tarasewicz Leon, rytownik ob. Godebski Mart. (Mundus 1691) — Kostecki x. Hypolitus (1682) — Summaryusz cudów i łask (1686) — Szaniawski Konst. Fel. (Gryphus 1687) — Terlecki Piotr (1695).

(Tarassowscy). Sprawa WW. JPP. Jozefa Chorąż. J. K. Mci, Marcellego Rotmistrza Bracław: Stanisława Szambelana J. K. Mci Tarassowskich. Przeciwko: Wszystkim Kredytorom i Pretensorom do maiątku zeszłych Antoniego Oyca, Alexandra Syna Tarassowskich Pretensye swe ścielącym, a udzielnie prócz kredytorstwa, o uzyskaną złym przewodem w Grodzie Wttwa Brzes-

kiego kondemnatę przeciwko WW. Janowi Włodkowi Pisarzowi, Laskowskiemu Regentowi Ziem: Wttwa Brzeskiego. (po 1790). fol., k. 4 nlb.

Uniw. Wileń.

— ob. Padowscy.

(Taraszkiewiczowa Helena). Sprawa WWch JPP. W. Heleny z Kiełczewskich Matki, Modesty Córki Taraszkiewiczowey i Taraszkiewiczówny Rotmistrzowey i Rotmistrzowny. fol., k. 2.

Bibl. Nar. Warsz. (Rap.)

TARCAGNOLA Jan. Delle istorie del mondo. Venezia, Giunti, 1585. w 4ce.

Tom II tego dzieła posiada dedykację do Stef. Batorego, re di Polonia.

Ossol.

Tarcz Podlodowskiego ob. Przetocki Jac. (1655).

Tarcza duchowna. [Pod tym tytułem, wybitym czerwono, kwadratowa rycinka, przedstawiająca na tarczy Jezusa z martwych wstającego; u góry znowu Chrystus z chorągiewką, po bokach jego niewiasta i mężczyzna klęczący]. B. m. i r. (Kraków, Ungler, około 1533). w 8ce, k. tyt., k. nlb. 36 (sygn. A—Eiiij).

Na odwrocie tytułu: Przemowa. Jesthli ktho przydczą Albo smętkiem niektorym bywa gaban, Te modlitwy y niżey napisane psalmy... Amen.

Poczem czerwono: Naprzeciw zaskokom nieprzyacielskim, à ku otrżymaniu zwiciesthwa, Tarcża duchowna. Modlitwa przednia...

Cały tekst dziełka drukiem gockim. Stronice obramowane szeroką ramką, przedstawiającą stylizowane rośliny. — Jest 9 różnych wzorów tych obramowań. — Tytuliki wewnątrz tekstu czerwone. — Czcionki i ornamenty te same, co w trzech innych drukach unglerowskich z r. 1531—1533, a mianowicie: 1) Pozdrawianie wszystkich członków. 2) Erazma Roterd. Modlitwa pańska (1533). 3) Psalm Dawida 50 (1531). — Stąd widać, że i to druk Unglera. Zresztą po śmierci wdowy Unglerowej w r. 1551 pozostało jeszcze u niej 51 egzemplarzy tego druku.

Skoro zaś „Modlitwę pańską" przekładał niewątpliwie (wedle dedykacji) Hier. Spiczyński, przeto duże prawdopodobieństwo przemawia za tem, że on jest także tłumaczem „Tarczy duchownej".

Treść dzieła jest następująca: Modlitwa przednia. Psalmy (trzy)... Letanie wszytkiego żywota Jezu Krysta (od k. A_8—D)... Cztery modlitwy... Modlithwa Swiętego Augustina, która zagiste takiey moczy iest, iż gdyby ią kto mówił... Modlitwa barzo nabozna naprzeciw zaskokom... Modlithwa Druga wielkiey moczy... Psalm (pięć)... Po psalmiech mów te modlitwę z Nabożeństwem... Modlitwa za miasta (Miasto nasze ogarnij Panie)... Powiedaią isz się vkazał Dijabeł wielebnemu Biernatowi, A temu wysłowił thy wiersze przisszłe... (z modlitewką). Konieczż.

Ostatnia strona biała.

Dziełko to jest przekładem łacińskiego modlitewnika „Clypeus spiritualis", ułożonego w Polsce przez jakiegoś „eremitę" i dedykowanego (w rękopisie) Zygmuntowi I. Dochowały się dwa odpisy tego „Clypeus", oba ozdobione minjaturami (Clypeus Krzyszt. Szydłowieckiego z r. 1524 w Ambrozjanie i w Triwulcjanie medjolańskiej... oraz Clypeus Chojeńskiego w British Museum). Oba rękopisy nieopublikowane, ale wielokrotnie przez naszych i obcych badaczy opisywane. — Ten tekst łac. jeśliby był w początkach w. XVI drukowany, to w każdym razie do nas nie doszedł. Dostał ten tekst (ale może rękopiśmienny?) do swych rąk Krz. Warszewicki i czterokrotnie — po dokonaniu w nim bardzo daleko idących przeróbek — ogłosił w latach 1592—98 (w Wilnie, Krakowie, Sztokholmie i Pradze), a dedykował go Zygmuntowi III. — Niebawem, bo w r. 1598 ogłosił (naśladując tytułem publikację Warszewickiego) Grzegorz z Żarnowca dziełko apolog. p. t. Clypeus albo Tarcz duchowna. Nie należy tego mieszać z „Tarczą" unglerowską.

Zupełnie niezależnie od drukowanego u Unglera ok. r. 1533 przekładu (p. t. Tarcza duchowna) dokonano w Polsce z początkiem wieku XVI innego przekładu zatytułowanego „Szczyt duszy", niedrukowanego współcześnie lecz zachowanego w rękopisie w bawarskiem Muzeum Narod. (zbiór Orbana). — Oba przekłady różnią się bardzo znacznie.

Ich stosunek do siebie oraz wartość językową charakteryzowano kilkakrotnie. I tak: Łepkowski w Rozprawach filolog. Akad. I, 113—8. — Hanusz w Rozpr. filolog. Akad. XI (1884), str. 44—146. — Brückner w Rozpr. filolog. Akad. XXXIV (1902), str. 312. — Brückner Liter. relig. III, 152—9. — Łoś Przegląd zabytków 1915, str. 173. — Łoś Początki piśm. (1922), str. 156 i 223. — Pilat (Kossowski) Hist. liter. 1926 I, 2, str. 451 (tu podana literatura). — Bernacki Pierwsza książka polska 1918, str. 202—6 (o stosunku do „Hortulusa"). — Korbut [2] I, 104.

Jocher 6601. — Bandtke Hist. dr. K. P. I. 164.

Unikat Jag. oprawny współcześnie wraz z Pozdr. i Modl. pańską ma na skórzanej okładce dolnej wyciśniętego orła polskiego (czy to nie z bibl. Zygm. I?).
Jagiell.

Tarcza Obrony Professorow Akademiey Krák. Przeciwko Procy Dawidowey X. Stánisłáwá Zakrzewskiego, Zakonniká Canonicorum Regularium. Scuto circumdabit te veritas eius, non timebis á timore nocturno. Psal: 90. Zá dozwoleniem Stárszych. [Tu winjeta: ornament]. Roku Páńskiego, 1623. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Autorem jest może Opatowczyk Adam (ob. tom XXII, 368).

Jest wywołane broszurą ks. Stan. Zakrzewskiego, kan. reg. p. t. „Proca Dawidowa piącią kámieni vzbroiona" (1623), którato broszura — wedle dopisku Brożka na klocku nr 5622—5640 Bibl. Jag. — napisana została przez jednego z jezuitów (zapewne Fryd. Szembeka?), ale wydana za zgodą Zakrzewskiego pod jego nazwiskiem. „Proca" wywołana została listem rektora Golińskiego, rozesłanym na sejmiki w r. 1622, a skierowanym przeciw jezuitom. W odpowiedzi na ten list „Golenia" (niby „Goliata" — stąd tytuł „Proca Dawidowa") atakuje Szembek-Zakrzewski ostro akademję. Podnosi, jakie mnóstwo ksiąg jezuici wydają. I sejmy domagają się reformy akademji. Szkoły jezuickie wysoko stoją. Niech będzie otwarta szkoła jez. w Krakowie, a będzie emulacja. W Akademji są sami plebei, inimici libertatis. Datum in conv. Varsav. 7 Jan. 1623.

„Tarcza" zaczyna się od przedmowy do czytelnika, w której autor ubolewa, że zakonnik rzuca potwarze na akademję. Rzecz składa się z 7 rozdziałów: O miłości Akademików krak. z zakonami; o przyczynie wydania pisma; osławienie jest ciężkim grzechem; w każdem zgromadzeniu grzechy były i będą; pismo Proca osobę Goliata wyraża; szlachectwo z urodzenia tłumi godność zakonu; odpowiedź na pięć zarzuconego kamienia. — Dopiero ten ostatni rozdział zajmuje się odparciem właściwych zarzutów Zakrzewskiego-Szembeka, np. że w akademji źle uczą, że fundacje profesorowie rozszarpali, że są oni nieprzyjaciółmi wolności szlach. etc.

Inne odpowiedzi Zakrzewskiemu wydali Przecławowicz Jan (ob. tom XXV, 389) oraz Vitellius Jak. (Confutatio convivii 1623).

W związku z tą polemiką stoi praca Borasta (Eventilatio litterarum), o której ob. tom XIII, 267 — oraz: Examen pretensiey (XVI, 121).

Egz. Jag. „Tarczy" jest oprawny w klocku z 19 broszur — (wszystkie dotyczą jezuitów) — któryto klocek po śmierci Brożka przeszedł do Bibl. Majoris Collegii z napisem, iż Brożek prosi, „ut omnia, quae hic inserta sunt, integre ad posteritatem conserventur... Destruenti anathema, Conservanti benedictio... Procul este prophani".
Jagiell.

— duchowna od wszelakich przygód, niebezpieczeństw i najazdów nieprzyjacielskich zastawiająca, z różnych modlitw nabożnych złożona. Wydana w R. p. 1709. Z pozwoleniem starszych. W Nissie w drukarni Józefa Schlögla miasta typografa.

Taki nadpis nosi rękopis Ossol. nr 1163 (k. 147). Wynikałoby z tego, że jest to albo odpis z druku, albo manuskrypt do druku przygotowany. — Druku takiego nie znam. — Może to wiec tylko oryginał niemiecki wyszedł w Nissie?

— mocna dla obrony rzymskiey religii wystawiona r. 1790. w 8ce, str. 77.

Ob. Więckowski J. (Głos Niebieski 1786).

— Przećiwko Strzałom Gniewu Bozego Albo Kongregacya Nayświętszey Pánny Maryi Łaskawey, Przećiwko złey y nagłey śmierći, á osobliwie Morowemu powietrzu, z dawná w Kośćiele Wárszáwskim WW. OO. Scholarū Piarum Złozona. teraz iuż ná rożnych w Krolestwie Polskim mieyscach Wsławiona. Nowo przydánemi Nabożeństwami Ozdobiona. Roku Páńskiego 1715. w Warszawie. w Drukárni I. K. M. w Kollegium WW. OO. Scholarum Piarum. w 8ce. k. tyt. i k. 7 nlb., str. 184.

Na odwr. tyt. herby Lubomirskich i Tarłów oraz 3 wierszyki. — Dedyk. Magdalenie z Tarłów Lubomirskiej, podkom. koron., podpisana przez Kol. warsz. S. P. (k. 7). Zawiera historję obrazu, odpusty, modlitwy, godzinki, litanje. — Na str. 171: modlitwa za powodzenie w Król. Polsk., o pokój, modlitwa za króla. Na str. 177: Lekarstwo duchowne przeciw powietrzu morowemu (modlitwa).

Jocher nr 9074 ma z mylną datą 1775, a pod nr 6247 z mylną datą 1735. — Taksamo Kat. Friedleina mylnie 1735. — Skrudlik Królowa Korony (1929) str. 178 cytuje z datą 1775, wziętą z Jochera.
Jagiell.

— zbawienia. Oliwa 1678. w 12ce.

Hauenstein Catalog. 41.

— ob. Drogoszewski (Wiary Chryst. 1708, Katol. 1736) — Opatovius Ad.

(Tarcza obrony 1623) — Walerjan od św. Brokarda (1752) — Więckowski Jacek (dla obrony religji 1790) — Zakrzewski Stanisław (Proca 1623) — Zabicki Ign. (Królów 1773) — Zelechowski Jan (przeciw trudnościom 1731).

Tarcze wieży Dawidowey albo sto Racyi dowodzących Niepokalane Nayświętszey Panny Maryi poczęcie, od Jey poprzysiężonego klienta, z łacinskiego na oyczysty język dla pożytku oboiey płci przetłumaczone. Roku 1755. W drukarni Collegium Lwowsk. Soc. Jesu. w 8ce, k. 33 nlb. Uniw. Warsz.

TARCZEWSKI Jan Stanisław. Ascia sacris peraugusti capituli posnaniensis armis claribus & gladio associata. dum perillustris et reverendissimus dominus D. Franciscus à Sczekarzowice Tarło canonicus cathedralis posnaniensis in primo stalli sui ingressu. frequentissimo magnorum in conspectu nominum votis solennibus exciperetur, in vestigalem magni sangvinis observantiam candore & profundâ veneratione academicâ a M. Ioanne Stanislao Tarczewski, in alma Vniversitate cracoviensi phiae doctore, in academia posnań: rhet: & dialect: professore, contubernii Szołdrsciani praefecto, salvtata. Anno fasciati in cunis Bethleemiticis verbi 1697. Typis Academiae posnaniensis. fol., k. 4 nlb.

Na drugiej stronie wiersz Józ. Opaleńskiego. Capit. Sremens. Jagiell.

— Sacer Epithalamici Honoris Nexvs Lectissimo Pari Clarissimo & Excellentissimo Domino D. M. Andreae Rvdolpho Margowski Philosophiae ac Medicinae Doctori, Peraugusti Capituli Posnaniensis Medico Ordinario. ac Lectissimae Virgini Cordvlae Catharinae Gosciewiczowna Spectatissimi olim gloriâ & meritis Viri D. Andreae Gosciewicz Proconsvlis Posnaniensis, Vnicae Filiae. Inter Festiua Connubialis Gloriae Tripudia A M. Ioanne Stanislao Tarczewski, In Alma ac Celeberrima Vniversitate Cracoviensi Phil: Doctore, Pöeseos in Academia Posnaniensi Professore, Contubernij Szołdrsciani Praefecto. Candido affectu Consecratvs. Anno Sponsi Caelestis in Carne Dei, 1693. Typis Academiae Posnaniensis. fol., k. tyt. i k. 6 nlb.

Na odwrocie tyt. wiersz, poczem przemowa prozą i napis nakamienny wysławiający Margowskiego oraz innych profesorów (Łańcucki, Makowski, Piskorski, Sowiński). Ossol.

— Excelsum meritis, sapientiâ, virtutibus caput in Perillustri et Reverendissimo Domino D. Nicolao Zalaszowski V. J. Doctore Archidiacono Posnań: Protonotario Apostolico, Seminarij Provisore Vigilantissimo, iudice surrogato, S. R. M. S. Novi muneris accessu Archidiaconali scilicet honoris fastigio coronatum ac in primo tantae eminentiae ingressu inter festiua Peraugusti Capituli disideria, inter tripudiantia Academiae Posnan: Vota, inter triumphales Illustris Iuventutis plausus a devinctissimo tanto Nomini cliente. M. Ioanne Tarczewski Phil: in Alma Vniversitate Crac. Doctore in Posnan: Academia Rhetorices et dialect: Professore. Contubernii Szołdrsciani Praefecto, Vectigali Cultu, et profundissimâ veneratione salutatum. Anno Capitis in terris inter membra Christi 1695. Typis Academiae Posnaniensis. fol., k. 6.

Na odwr. str. herb Zalaszowskiego; pod nim wiersz pióra Jana Cerekwickiego, ucznia szkoły poznańskiej; na ark. A_2 dedyk. Zalaszowskiemu prozą, poczem od ark. B, panegiryk prozaiczny, kończący się ustępem napisanym w trimetrze jambicznym. Jagiell.

— Floralia ferali lugubris fati tempestate in gentilitijs Ridzinianae domûs liliis luctuose depressa dum Perillustris olim Ioannes Comes de Wierzbno Rydzinski J. U. Dr Archidiaconus Sremensis... in ipso aetatis suae flore salvam humanae sortis impleret necessitatem... A M. Ioanne Stanislao Tarczewski, Phil. Doctore lugubri calamo celebrata. Anno 1696. Typis Academiae Posnaniensis. fol.

— Nowy y Stary Kalendarz... na Rok 1692... przez Iana Stanisława Tarczewskiego Filozofiey Doktora podany. w Poznaniu, w Akademickiey Drukarni. w 12ce. Uniw. Warsz.

— Kalendarz Swiąt Rocznych y z prognostykiem. Na Rok Panski

1693. Krory (sic) iest Przybyszowy á po Przestępnym pierwszy, ku dobru pospolitemu. Z Oekonomiczną Instrukcyą. Przez M. Jana Stanisława Tarczewskiego w Przesławney Akademiey Krakowskiey Filozofiey Doktora w Poznanskiey Poetyki Professora, Burse Szołdrskiey Prefekta z pilnością wyrachowány y do Druku podany. w Poznaniu w Drukarni Akademickiey. w 12ce, sygn. D.

Bederski Druki pozn. 1929. Raczyń.

— Purpura magni senatoris, lugubri mortis colore adumbrata in illustrissimo et magnifico dño D. Joanne Korzbok Łącki, castellano Caliss., in Szamotuły, Wronki, Łobzenica, Falmierowo, Krosz etc. etc. domino haereditario. Dum mortales tanti viri exuviae in Szamotuliensi P. P. Reformatorum ecclesia sumptu proprio exstructa et dotata in tristi dolentium animorum conspectu condeverentur. Per M. Joannem Stan. Tarczewski, in alma Univ. Crac. phil. doct., in Academia Posnaniensi poeseos et mathes. profess., contubernii Szołdrsciani praefectum, orbi posthumo evoluta ac in vim officiosi cultus posteritati consecrata anno Regis regum 1694. Typis Academiae Posnaniensis. fol., k. 8 nlb.

Ded. Joanni Alexandro et Vladislao Łącciis, et Jacobo Szczawiński.
Czartor. — Krasińs.

— Sol In Cunis Bethleemicis Ortus Christus Devs Noster. Lyrico Concentu Celebratus. Ac Illvstri & Magnifico Domino, D. Vespasiano à Kochow Kochowski, S. R. M. Cvbicvlario, Inclyti Sarmatici Regni celeberrimo Historiographo &c. In Strenam. A Ioanne Tarczewski, In Alma Vniuersitate Crac: Artium & Phil: Baccalaureo. cum submissa Veneratione & gratulatorio Applausu Oblatvs. Anno Qvo MVnDVs in eXortV SoLIs LaetatVr; & VLtra Diffugiunt Nubes; Sole oriente Deo. (1686). Cracoviae, Typis Vniversitatis. [Tytuł w ramce]. fol., k. tyt. i k. 3 nlb.

Cały druk ujęty w ozdobne ramy.
Na odwr. tyt. herb Nieczuja i 8-wiersz łac. z podpisem Hier. Kochowski, filius, gram. studiosus.
Na k. A_2: Ad illustrem... patronum ac moecenatem amplissimum authoris dedicatoria prophasis. Tu wychwala Wesp. Kochowskiego jako Catona na sejmach, Achillesa w boju. Powierzył mu przed rokiem syna.
Na k. B: Sol in cunis bethl. ortus... W wierszu tym głosi znowu pochwały Koch., m. i.: Rex Sarmatarum diliciae suae — Gentis Joannes Tertius intimo — Complectitur te corde... Jagiell.

— Thavmatvrgvs Sapientiae & Virtvtis Olympionices Ad metam immortalis gloriae decurens. D. Joannes Cantivs Confessor Regni Poloniae Patronvs Annuo festiuitatis suae reccurente die In Ecclesia Collegiata B. M. Virginis Posnaniensi Jn frequentissima Magnorum Hospitum & Peraugusti Capituli Posnanień: praesentia A M. Ioanne Stanislao Tarczewski Philosophiae Doct: Pòëseos in Posnaniensi Acad: Professore, Contubernij Szołdrsciani Praefecto. Cultu Panegyrico Celebratvs. Anno salutis M.DCXCII. (1692). 19. Octobris. Typis Academiae Posnanien: fol., k. tyt. i k. 6 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb (Lilje Rydzyńskich) i 6-wiersz łac. podp.: Observantissimus nepos Franc. Malczewski, Studiosus.
Ded. Joanni Rydzyński gnesn. canonico. — Poczem Oratio na cześć Jana Kantego. — Kończy wiersz: Applausus nomini Rydzyniano... cecinit... Adamus Malczewski. (Zapewne uczeń, za którego on wiersz napisał). Jagiell. — Krasiń.

— Trophaeum Gloriae Immortalis. Eximiae virtuti et meritorum amplitudini perillustris olim D. Francisci de Brudzewo Midzynski U. J. D. Archidiaconi Posnaniensis... Erectum. Dum In Ecclesia Cathedrali Posnaniensi Justa ei funebria persolverentur. A M. Ioanne Stanislao Tarczewski Phil. Doctore. A. S. 1695. In Typographia Acad. Posn. fol.

Tarczewski Justynjan ob Wiersz o nauce.

Tarczewski Kazimierz ob. Majkiewicz Stan. (Olympus 1725).

Tarczewski Sebastjan ob. Strutusiowski Stan.

Tarczyn Petrus ob. Andreas Fulvius (Isagog. 1532).

TARGOŃSKI. Ewazya JP. Targońskiego Pieczętarza przeciw JPP. Sa-

miszczom y Hłaskom (po r. 1776). fol., kart 2.
Jagiell.

Targuński ob. Pope (Dociekania 1789).

TARGOŃSKI Jan Kanty. Propositiones philosophicae ex logica, metaphysica, physica generali ac particulari selectae quarum defendendarum in Collegio Universitatis Zamoscensis iniit provinciam V. D. Cantius Targonski AA. LL. et in Philosophia primae laureae Candidatus philosophiae auditor sub praesentia M. I. Adalberti Kobylanski philosophiae doctoris physicae professoris, facultatis ejusdem Regentis et M. Thomae Cwikliński Philosophiae Doctoris logicae et metaphysicae professoris Diebus Julii Anno Domini MDCCLXXXII. Zamoscii typis academicis (1782). w 8ce, kart 11.
Zamojs.

TARGOŃSKI (Targowski?) Józef. Propositiones ex philosophia selectae quorum publice in collegio Univers. Zamosc. defendendarum provinciam inierat Josephus Targoński Pincernae Lomzensis filius Phiae auditor. 1779. Zamoscii. w 4ce, k. 4.

Dedykacja Kazimierzowi Krasińskiemu, w strażnikowi.

Zapewne jeden z dwóch powyższych Targońskich tłumaczył Pope'a Dociekania (1789).
Zamojs.

(Targowicka konfederacja). Akt konfederacyi... ob. Akt.

— Beelzebus Reisen... bis auf den Targowiczer Bund (1796)... ob Beelzebub (w t. XII, 432).

— Forma Prawdziwego Wolnego Rządu Przez Konfederacyą Targowicką Ułożona. W Tulczynie. Drukiem z Jaryczewa zabranym. Nakładem Rzpltey Targowickiey. Roku pierwszego podźwignioney wolności i niepodległości narodu. [Na końcu:] Dan w Targowicy d. 14. maja 1791. w 8ce, k. tyt., str. 24.

Jest to satyra na konfederację targowicką w formie niby to od niej pochodzącego obwieszczenia. Zapowiada ono, że celem utrzymania wolności konfederacja sprowadzi Moskali, nieunitów odda pod opiekę Petersburga, magnatów władzę przywróci, sejmiki składać będzie z czynszowników, chłopów obróci w bydło, królowi wszelką władzę odbierze i t. p. Księcia Ponińskiego przywróci do urzędu, partyzantów konst. 3 maja będzie imać i ścigać.

Miejsce druku (Tulczyn) jest oczywiście zmyślone. — Są dwa różne odbicia.

Autor Niemcewicz J. (ob. tom XXIII, 115).
Krasińs

— Fragment biblii Targowickiey... ob. Niemcewicz J. U.

— Głosy na seymie (1793)... ob. Głosy (tu kilkadziesiąt mów).

— Na hersztów Targowickich, wiersz... ob. Niemcewicz Jul.

— Projekt do formy rządu (1793)... ob. Projekt, Projektu (tom XXV, 275).

— Protokół czynności (1793)... ob. tom XXV, 317.

— Relacya delegowanych (1792)... ob. tom XXVI, 208.

— Relacya o czynnościach (1793)... ob. tom XXVI, 208.

— Relacya deputacyi... ob. tom XXVI, 208.

— O Rokoszu Pod Targowicą Rzecz Krotka (1792). w 8ce, k. tyt., str. 24.

Obacz tom XXV, 144 pod: Potocki Ignacy, któremu bywa autorstwo przypisywane (na podstawie, iż o to posądził go w liście Sew. Rzewuski). — Ale współcześnie także sądzono, że to pisał Franc. Dmochowski, co może racjonalniejsze.

Zaczyna się: Przebóg, jaki nowy rodzaj sprzysiężenia się na ojczyznę...

Uderza na Szcz. Potockiego i Sew. Rzewuskiego, którzy chcieli od dwóch lat poróżnić sejm z narodem. Ale sejm był mimo to ulubiony powszechnie. Wtedy wraz z Branickim zaczęli jeździć do Jass i Petersburga i żalić się przed imperatorową. Akt zawiązany w Petersburgu nazywają aktem pod Targowicą. Jest to akt podrobiony, akt spisku hersztów targ. związku. Polemizuje z jego głównemi zarzutami i broni sejmu. Szymon Kossakowski, obcym żołnierzem opanowawszy Wilno, przyłączył się do Targowicy i narzucił laskę Aleks. Sapieże; chciał też wciągnąć Zabiełłę i wiele innych osób do związku nienależących. Wydaje bezczelne uniwersały. Czyż kilku panów naczele obcego wojska i własnej czeladzi są narodem?

Skoro autor nie wiedział jeszcze o przystąpieniu króla do Targowicy, a znał już wystąpienie Kossakowskiego, przeto musiał pisać w końcu czerwca 1792.

Pilat mniema, że broszura ta weszła w skład dzieła „O ustanowieniu Konstytucji polskiej".

Pilat Liter. polit. str. 201—2.

— Toż: 1792. fol. k. 4.

O innych przedrukach ob. tom XXV, 144.
Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Summaryusz generalny czynności Konfederacyi Targowickie, z wypisaniem treści tak sancitów jako też rewolucyi na memoryały jurisdykcyi i obywatelów wydanych w myśli prawa seymu teraźniejszego 1793. na d. 26. 7bra zapadłego sporządzony.

O tym i o innych sumarjuszach konfed. targ. ob. w tomie XXX, str. 48—49 oraz XX, 411.

— Uniwersały Konfederacyi targ. ob. Uniwersały (1792—93).

Drukował je Szczęsny Potocki w drukarni tulczyńskiej, zrabowanej Dzieduszyckiemu w Jaryczowie (obacz Rolle w Roczniku dla Archeol. 1870, str. 20). Uniwersały te były układane w Petersburgu, a fałszywie datowane z Humania, Targowicy, Winnicy i Tulczyna.

— Ustawy Sejmu grodzieńskiego (1793)... ob. Sejm (w tomie XXVII, 352—3).

— Uwagi nad rewolucją (1792)... ob. Uwagi.

— Zbiur (sic) Wszystkich drukow Konfederacyi Targowickiey y wilenskiey... ob. Zbiór (druków 1793; praw 1793).

— ob. Addytament do Gaz. Wil. (1792) — Akces (1792) — Akt konfederacyi (1792—3) — Bieliński St. (1793) — Bienkuński (1793) — Bniński Ł. (Uniwersały) — Bonneaux (1797) — Branicki Fr. Ksaw. — Bühler (1792) — Ciemniewski And. (1793) — Dekret przeciw hersztom (1794) — Dembowski J. Seb. (1792) — Drewnowski F. — Dunin (Protest. 1793) — Dziekoński Antoni (1793) — Gołyński Łukasz (1793) — Gosławski Ign. (1793—4) — Grocholski P. (Prośba) — Grodno — Kochowski gen. — Korespondent warszawski (1792) — Kossakowski Józef (Akt konfed. 1792) — Kuszewski Stan. (1792—3) — Małachowski Stan. — Mikorski F. — Niemcewicz Juljan — Oskierko Antoni (Do prześwietney) — Ożarowski — Podhorski — Potocki Stan. Szczęsny (1792) — Protestacja — Protokół — Relacja — Rokosz (1792) — Rozmowa (1792) — Rudnicki (Kopia patentu) — Sessyą (Na 1792) — Szydłowski Szym. (1793) — Tomaszewski Dyzma (Uwagi 1791) — Uwagi zakordonowego obywatela (1793) — Walewski Michał (1792) — Wypis — Zabiełło (Uniwersał 1792).

Innych druków należy szukac w Bibljografji tom X (w spisie chronologicznym, w latach 1792—4); nadto w Bibljogr. hist. Finkla.

Publicystykę dotyczącą konf. targ. omawiają Smoleński Ostatni rok (1897); Konfederacja targowicka (1903) str. 332 i n. — oraz Korzon Wewnętrzne dzieje V, str. 233—289. — Wreszcie Pilat Liter. polit. 1872.

TARGOWICZ Wojciech. Psychagogia Qua Spectabilem ac Generosum Dominum, D. Stanislavm Baryczka Consulem & Aduocatum Varsauiensem, Charissimae Coniugi suae Elizabetae Zembrzvska, Ac Liberis Optatissimis, Pavlo, Barbarae Et Marianae, Communi saeuientis pestis clade, Anno 1625. Augusto mense defunctis, Die anniuersaria parentantem consolatur, R. D. Albertvs Targowicz Praepositus Mansionariorum Pultouiensiū, Parochus Długosedlen. Anno 1626. Varsaviae, In Officina Ioannis Rossowski, S. R. M. Typographi. w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb.

Wspomina Marcina Baryczkę (który rzucił klątwę na Kaz. W.), kanonika Piotra Baryczkę, Jerzego prokonsula warsz., Bartłomieja. Syn Stanisława Paweł Baryczka kształcił się w Gracu. Wszyscy byli gorliwymi w wierze. — Na końcu epicedja wierszowane. Ossol.

Targowski Józef ob. Pope Aleks. — Żaboklicki J. (Propositiones 1779).

Targowski Stanisław ob. Trophaeum Palladis (1644).

Targu (z Nowego) J. X. ob. Janidło Jak.

Tarif (Preussische) und Patente für sämmtliche zum Marienwerderschen Kreis- und Domainen-Cammer-Departement gehörige Ermländische Stände. Sämmtliche Patente an die Stände und Einwohner der Lande Preussen und Pommern, welche die Krone Polen bishero besessen. Berlin 1772. fol.

Tariffa To iest Sposob ráchowania; przez ktory Káżdy kupuiący ábo przedáiący bárzi snádnie ználeść może

wszelkiey rzeczy summę. Jáko go vżywáć, w przemowie do Czytelniká dostáteczną náukę obáczysz. [Tu winjetka]. W Krakowie, W Druk: Franc: Cezarego. w 24ce, k. 108 nlb.

Cyfry, stojące u góry stron, nie oznaczają liczbowania stron, na co zwraca uwagę przemowa „Do Czytelnika" zamieszczona na końcu.

Jest to podręcznik mnożenia. Mając sprzedać lub kupić 17 łokci po 3 złote 15 groszy, otwiera się tę stronę, na której u góry stoi cyfra 17; potem bierze się z kolumny cyfr tam zamieszczonej liczbę 3 i liczbę 15 i dodaje się ilorazy tych dwóch liczb, to znaczy 14 i 255. Przedmowa bliżej wyjaśnia, jak obliczać ceny sukna, zboża, wina na orty, szelągi, złote, talary, półgroszki, kwartniki etc. zapomocą tych tablic.

Egz. Jag. nosi podpis właśc. And. Lipiewicza. Bibl. Uniw. Warsz. ma dwa różniące się od siebie odbicia.

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Toż:... w Gdańsku (przed r. 1686).

— Toż:... zobaczysz. Wydany do druku w Krakowie i we Gdańsku a teraz przedrukowany w Wilnie 1686. W Drukarni Akad. Soc. Jesu. w 12ce, k. 100 i str. 28 nlb. Uniw. Warsz.

— Toż:... w Krakowie, w drukarni Franc. Cezarego (1701). w 24ce, k. 100 i str. 17 nlb. (Informacya dla czytelnika). Uniw. Warsz.

— Tariffa Albo Sposob Rachowania Skárbu Dozorcom, Poborcom, Exaktorom, Ráchunki odbieráiącym, Administratorom Miast i Wśi, Zołnierzom dla Szyku y Obozu postánowienia, Gospodárzom, Kupuiącym, y Przedáiącym, Wygodny. Iáko go vzywáć, naydźiesz ná końcu. Támże iest Tablicá Wschodu y Záchodu Słońcá. tákże porownánie Pułzegara z Cáłym. [Tu winjetka]. w Lublinie, w Drukárni Colleg: S. J. 1704. w 4ce wąskiej, k. tyt. i k. 127 nlb.

Na końcu: Zestawienie znaczenia różnych miar i wag, a więc cetnarów, kamieni, grzywny, karatów, korcy, łasztów, postawów i t. p. i t. p. — Potem: Do czytelnika... oraz wykaz wschodu i zachodu słońca.

W egz. Jag. wpisał ktoś porównanie wartości talarów, tynfów i szelągów.

W egz. Czartor. są naczele 4 karty dedykacji Józefowi Miączyńskiemu, staroście krzepickiemu. Tej w Jag. niema.

Egz. Jag. sygn. A—Z_3, Aa—Ff i pięć kart nie sygn. — Egz. Czartor. sygn. A—Hh_3.

Czartor. — Jagiell.

— Toż:... to jest sposób rachowania przez który każdy kupuiący albo przedaiący bardzo snadnie znaleźć może wszelkiey rzeczy summę. W Wilnie, w drukarni Akadem Soc. Jesu. R. 1708. w 12ce, k. 100 i 2 nlb., oraz 13 str. nlb. Dzików.

— Toż:... Summę. Jako go używać, w przemowie do czytelnika dostateczną naukę obaczysz. W Wilnie 1763 r. w 12ce.

Żebrawski Bibliogr. mat., str. 346.

Tariffa lanealis Posnaniensis ob. Miedzwiedzki Cas. M. (1766).

Tariffae variae seu Resolutiones, Reductiones monetae tam Polonicalis et Lithvanicae, Nunc Currentis juxta Constitutionem Regni Anno 1717 latam Quam etiam extraneae, Scilicet Germanicae, Pruthenicae, Moschoviticae, aliarum. Cum additamento, Informatione: Centenaria quot contineant in se lapides librarios & pondo, in principalioribus Urbibus Poloniae & exteris. Impressae. Posnaniae Typis S. R. M. Collegii Soc: Jesu Anno Domini 1740. w 12ce, k. tyt. i str. 225, k. 1 nlb.

Obejmuje przerachowanie różnych monet i tynfów na floreny polskie, talarów, dukatów i t. d. — Na str. 203: De moneta currente in Moschovia. — Na str. 225 centenarii in princ. urbibus Poloniae et exteris. — Kończy Index monet i miar na 3 stronach.

Bederski Druki pozn. 1929 nr 188.

Jagiell. — Raczyń.

— Toż (po polsku):... ob. Taryffy.

Tarkowski Adam ob. Eysymont Adam (1738) — Ormiński Tomasz (1696).

Tarkowski Ferd. ob. Bohomolec (Zabawki).

Tarkowski Stefan (Mowy na Seymie Pacificationis Warszawskim) ob. Ostrowski-Danejk. (Swada pols. 1745. fol. I, 403 i 433).

— Pożegnanie Trybunału Głównego W. X. Lit. (1730) ob. Ostrowski Danejk. (Swada polska 1745. fol. I, 403).

(Tarło). Les etrangers en Suisse, ou avantures de Mr. Tarlo et ses amis. Ulm, 1770, w 8ce. Ossol.

Tarło Adam, Castellanida Praemisl., syn Zygm. Alexandra, późniejszy wojewoda smol. ob. Lepiecki Fl. (Secunda 1655) — Rudzki Jan (Isagoge polit.).

Tarło Adam Zygmunt ob. Nadasi Jan (Therophilus 1664).

Tarło Adam, syn Stanisława, starosta jasielski, rotmistrz pancerny ob. Krokowski Piotr (Atlas 1682).

Tarło Adam syn Mikołaja, starosta gostyński ob. Duńczewski S. (Kalendarz 1755—1757) — Olszewski Józef (1736) — Węgliński Hier. (Exaltacya 1732).

Rolle Opow. hist. (1882) str. 166.

(Tarło Adam Piotr), syn Karola, wojewoda lubelski od r. 1718, mąż Doroty Borkowskiej († 1719). Paradisus Marianus post regia sceptra Adamo Josepho Comiti in Czekarzewice Tarło palat. Lublinensi commendatus a Collegio Varsaviensi S. Jesu. Varsaviae 1718. fol., k. 12. Muz. Narod. (Czapski)

— ob. Ormiński Tom. (Światła nieba 1696) — Radomicki Wład. (1688) — Staniewski St. (1717) — Węgrzynowicz Ant. (1713, 1717).

Finkel Bibl. III, 1874.

TARŁO Adam, syn Stanisława, ur. 1713, starosta drohob., marsz. konfed. woj. lubelsk. i marsz. konf. dzik. w r. 1734—1735, marsz. trybunału radomsk., wojewoda lubelski († 16 marca 1744). Excerptum Literarum ad SS. D. N. PP. Clementem XII. Adami Comitis Tarlo Capitanei Jassielscensis Mareschalci Generalis Confoederatorum Regni Poloniae Ordinum. [Na końcu:] Datum Jaroslaviae 27. Decembris Anno 1734. fol., str. 10.

Pomieszczone w Bibl. Czart. w zbiorze zawierającym kilkadziesiąt druków, ogłoszonych w r. 1734 w Rzymie (nr 8297), w sprawie elekcji. — Druk staranny, na papierze czerpanym, kosztowny. Zawiera same druki za Leszczyńskim.

Tarło podnosi prawowierność polską. Leszczyński miał za sobą błogosławieństwo papieża. Skarży się na Annibala Albano, na bisk. krak. i poznańskiego. Opuścili dobrą sprawę. Prymas in servitute detinetur. Prosi papieża o wysłuchanie bisk. Załuskiego i o interwencję za Leszczyńskim.

Zapewne zbiór tych pism ulotnych był ogłoszony w Rzymie za sprawą Załuskiego.

Czartor. — Ossol. — Raczyń.

— Manifestatio Publica. [Na odwrocie 13-tej karty:] Działo się w Kolbuszowy Dniá Siodmego Mieśiącá Styczniá Anno Dni 1734. Adam Tarło, Jásielski, Drochobycki, Doliński, Zwoleński Starostá, Márszáłek Konfederacyi Woiewodztwá Sándomirskiego mp. [Na końcu:] Actum in Castro Sandomiriensi Feria Secunda post Festum Sanctorum Trium Regum proxima Anno Domini Millesimo Septingentesimo Trigesimo Quarto (1734). L. S. Correxit Gostynski. Legit Gorski. fol., k. tyt. i k. 14 nlb.

Na odwr. tyt. oświadczenie, że Stan. Dunin przedłada manifest marsz. Tarły do ingrossowania. Na k. A drugi tytuł: Laudetur Jesus Christus. Manifest przeciw bezprawnemu y niespraw. od praskiego spisku pro die 17. Januarii w Krakowie pod nieprzyj. wojskami naznaczonemu aktowi tudzież przeciw wszelkim skryptom contra statum et rempublicam fałszywie et malitiose skoncypowanym y w Warsz. wydrukowanym. Zaczyna się: My Rady skonfederowane... Skarży się na przemoc konwoju mosk., kozackich, kałm. i saskich ludzi. Konfederacja stoi przy Stanisławie. Uzasadnia „fundamenta" tego manifestu. Potępia skrypta praskiego spisku. Cała Rzeczp. życzyła sobie Polaka. Król był obrany nemine contradicente. Niech Rzeczp. nie ogląda się na praski spisek. Protest przeciw partyzantom moskiewskim. Cesarz i carowa chcieli mieć w Polsce Sasa. Tylko cząstka wojew. nowogr. nie przystąpiła do przysięgi. Manifest praski jest nieważny. Nie obserwowano wykonania liberi veto. Radzewski, marszałek elekc., nadużył swych praw. — List gen. Lacy do Birona (przytoczony in extenso). Polemika o wolność elekcji, o działalność obcych ministrów, o liberum veto zniesione w interesie dysydentów i t. p. Austrjacka planta. Pseudokoronacja. Kary na poczciwych. Nieprawne rozdanie wakansów. Podpisany: Adam Tarło. Działo się w Kolbuszowej 7 stycznia 1734.

Ton manifestu niesłychanie gwałtowny.

Konopczyński Stan. Konarski 1926, str. 61.

Akad. — Jagiell. — Kras. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

— Manifestatio solennissima confederatae Reip. Polonae (1735 die 30 Julii)... ob. tom XXII. 120 oraz 121 (Manifeste solennel).

Wyszło także po włosku p. t.: Manifesto solenne.

Odpowiedź wyszła p. t.: Na Manifestacyą królewiecką Anonimi respons (tom XXII, 120). — Por. Replicatio (tom XXVI, 296).

— Manifest Jaśnie Wielmożnego Jmci Pana Adama Na Melsztynie y Czekarzowicach Tarła Wojewody Lubelskiego Na Widok Swiatu Polskiemu Wydany. [Na końcu:) Datum w Warszawie, die 14. Martii Anno 1744. w 4ce, k. tyt. i k. 6 nlb.

Druk gocki. — Zaczyna się: Ja Adam na Melsztynie y Czekarzowicach Tarło... Lubo zawsze zdania tego byłem... Mówi, że czynił wszystko dla utrzymania wolności. Bronił krzywd braci szlachty. Przedstawia bliżej nadużycia przy obieraniu deputatów na Trybunał kor.; mówi o zatargu z ks. Wysockim prez. Tryb. przy reassumcji tegoż; o sprawie obioru panów wołyńskich; o skargach ks. Wysockiego do króla i odpowiedzi Bhrülla (sic); o manifeście podkancl. lit. Czartoryskiego; o różnych nadużyciach swych przeciwników. W ręk. Akad. 1110 jest dużo materjału do tego całego zatargu. Kantecki Stan. Poniatowski II, 164. — Hubert (jak niżej) II, 240 i 251.

Akad. — Chrept. — Zielin.

— Mowa IWImci Pana Adama Tarła woiewody lubelskiego miana na Senatus Consilium w Schowie d. 17 Marca a. 1742. w 4ce, k. 2.

Krasiń. — Uniw. Warsz.

— Respons na reflexye o wydaniu wici na pospolite ruszenie bez reflexyi wydane (1733). fol.

Ob. tom XXVI, 258.
Lechicka w Kwart. Hist. 1927 jemu przypisuje. Ossol. — Uniw. Warsz.

— Respons Na List Partyzantowi Pseudo elekcyi (1734). fol., k. 4 nlb.

Pisane przed koronacją Augusta III. Sławi regimentarza, który z garstką ludzi obronił Warszawę. Wyśmiewa osobę, która układała uniwersały obozu Augustowego (wyrzuciła ją od siebie święta Societas). Augusta czeka los tego króla angielskiego, którego ściął na theatrum Cronuel (sic). Zwraca się do wojsk moskiewskich. Czegóż się one od Niemców spodziewać mogą? Vivat Stanisław!
Na końcu Orzeł polski w koronie, z napisem: Sub umbra alarum tuarum.
Stoi zapewne w związku z jego działalnością jako marszałka dzikowskiej konfederacji, bo zawiera te same myśli, co i manifest z dnia 3 grudnia 1734.
Ob. tom XXVI, 258.

Ossol. — Uniw. Warsz.

— Uniwersał Tarły Marszałka Gener. Skonfederowanych Stanów Rzplitey. (Na końcu: Kraków, d. 25 Stycznia 1735). fol., arkusz składany. Krasiń.

(Tarło Adam). Fasces senatorii Asciae Ill. Dni Adami in Mielsztyn et Czekarzewicze Tarło Palatini Lublinensis sub ingressu... Panegyrico labore culti a collegio Lublinensi S. Jesu. Lublini, 1737. fol. Zielin.

— ob. Confoederatio generalis (Dzikoviae 1734) — Confederation (1733) — Fasciculus (1736) — Jabłoński Jacek (1736) — Leszczyński Stan. (1734; podpisy jego na licznych manifestach i uniwersałach) — Muratowicz Franc. (1759) — Nachricht (Accurate 1737; str. 49, 557, 559, 560, 562, 569) — Ostrowski Danejk. (Suada I, 80; tu jego mowa dzięk. za województwo) — Sentiment — Tarło Jan — Węgliński Hier. (Exal. 1732) — Zawisza Krz. (1730) — Zdobycz (1734).

Hubert Pamiętniki hist. II, 155—280 (podaje jego życiorys (na podstawie jego listów ze zbiorów Włodz. Platera oraz materjałów ze zbioru K. W. Wójcickiego). Na str. 262 cytuje list IX z „książeczki" franc. „Szpieg polityczny i pospolity", w którym jest opis zatargu Tarły z Poniatowskim (oraz wyjątek z jakiegoś współczesnego wiersza polskiego). „Szpieg" był paszkwilem, wypuszczonym przez Czartoryskich. Ale druk taki nie jest mi znany. — Również i Hubert nie znał druku, lecz miał tylko użyczony sobie odpis listu IX ze zbiorów K. Wł. Wójcickiego. — Kantecki Stan. Poniatowski II, 96 cytuje również list IX „Szpiega", ale powtarza to za Hubertem. — Askenazy Dwa stulecia II, 44 cytuje to z tytułem: L'espion civil et politique ou le livre d'un voyageur sur toute sorte de matières (1744).
Oprócz u Huberta ob. o jego pojedynku: Askenazy Dwa stulecia II (l. c.); a ze starszej literatury: Kantecki St. Poniat. (1880) II, 96. — Bartoszewicz Znakomici mężowie III, 163—246. — Kondratowicz L. Przyczynki (1858). — Kitowicz Pamiętniki. — Schmitt Dzieje Polski I (1866), str. 181.
Rękopisy, odnoszące się do niego, ob. w Bibl. Akad. nr 244 i Ossol. nr 249 (tu paszkwile spowodn jego śmierci).
Skibiński Polska I, 841. — Konopczyński Stan. Konarski 1926. — Święcki Hist. pam. II, 194. — Finkel III, 1874.

Tarło Aleksander, syn Piotra Aleks. († 1683) ob. Duryewski J. (Pamiątka niezeszła 1702).

Pod jego przewodnictwem odbyły się w r. 1658 ciekawe „Comitia" (turniej retoryczny), przechowane w ręk. Jag. 127

TARŁO Andrzej, proboszcz tarnows. († 1642). Augustissimi in Sedem Episcopalem Cracovien. Ingressus Illustrissimi et Reverendissimi Petri Tylicki, Gratulatio... Cracoviae 1607. w 4ce. Ossol.

— ob. Bujakowicz Jan (Superstes fama 1642) — Buczkovius M. Mathias (Andreothesia 1619) — Ossędowski Ad. (Quaestio 1642) — Papenkowicz Woj. (1639) — Slachetka Ignacy Stan. (Ancylia 1641).

Tarło Andrzej (II) ob. Przyspieszenie (1773).

Tarło Bartłomiej ob. Tarło Michał Bartłomiej.

Tarło Benedykt ob. Wąsowicz (1642).

Tarło Bonawentura ob. Musiałkowski Winc. (Dissert. theol. 1772)

Tarło Franciszek ob. Gallicanus (1723) — Regina (1731) — Tarczewski Joan. Stan. (Ascia 1697).

Tarło Gabryel ob. Roysius.

Roysius Carmina (wyd. Kruczkiewicz) II, 508. — Kolankowski Polscy korr. Albrechta w Archeion VII. — Wotschke Gesch. der Ref. (passim, nazywa go Therla). — Wisłocki Kat. ręk. nr 985.

Tarło Jan, podczaszy, starosta pilzneński, krajczy kor. († 1550) ob. Paprocki Bartł. (Herby) — Roysius.

Fijałek w Przegl. Hist. X, str. 180.

Tarło Jan, wojewoda lubelski ob. Samboritanus G. (Ecloga 1566).

Orzelski Interr. libri (w wydaniu z r. 1917) str. 733.

Tarło Jan Amor, wnuk Jana krajczego, wojewodzic lubelski ob. Hyllenberg (Thesium 1596) — Reinmann (1595).

Tarło Jan, syn Aleksandra kasztelana i wojewody lubelskiego ob. Cichowski Mik. (Wizerunek 1650) — Lipski And. (Musae 1631) — Smogulecki M. (Sol 1626) — Speronowicz (Charitas 1638) — Wasielowski Stan. (1649) — Żędzianowski J. (1628).

Siarczyński Obraz panow. Zygm. tom II — Niemcewicz Panow. Zygm. tom I.

Tarło Jan Karol, syn Stanisława, starosta zwol., kasztelan wiślicki († 1638) ob. Borowski Bartholom. (1638) — Capreola X. Marcin (1639) — Chełchowski Henryk (Poprzysięż. pokój 1635) — Hincza Marcin (1638) — Kaznowski Alfons (1627).

TARŁO Jan Joachim, biskup kijowski, potem poznański († 1733). [Poleca składanie jałmużn na szpital S. Benona w Warszawie 1730]. fol., pół arkusza. Uniw. Warsz.

— Epistola Pastoralis, Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Ioannis De Czekarzewice Tarło Dei & Apostolicae Sedis Gratiâ Episcopi Posnaniensis Ad Clerum & Populum Diaecesis Posnaniensis, Conscripta & Impressa. [Tu winjeta]. Posnaniae Typis Academicis. [Na końcu:] Datum Varsaviae 6. Augusti Anno Domini 1723. Joannes Episcopus Posnaniensis. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Omawia najprzód: De probitate honestate vitae. Potem: De animarum cura et instr. catech.

Wspomina, że wydał list pasterski nonas Maji 1721.

Jocher 7617. Jagiell.

— Epistola II. Pastoralis Illustrissimi & Reverendissimi Domini D. Joannis Joachimi De Czekarzewice Tarło Dei, & Sacrae Sedis Apostolicae Gratia Episcopi Posnaniensis. Ad Clerum & Populum Diaecesis Posnaniensis Conscripta. Et ad mandatum Suae Excellentiae Impressa. Varsav. die 6. Junij A. D. M.DCCXXIV. (1724). [Tu winjetka]. Typis S. R. M. Scholarum Piarum. w 4ce, k. tyt. i k. 12 nlb.

Zawiera: De ord. clericorum. De modo accept. beneficia De fabrica eccl. De administratione sacramentorum. De processione. De sacr. caeremonialibus. De hospitalibus. De funeribus. De rebus cler. relictis. De reliquis officiis cleri. De congregationibus per decanos faciendis. De regularibus. Ad statum saecularem — Jest to list pasterski, przypominający i zastępujący dawne uchwały synodów diecezjalnych.

Czartor. — Jagiell.

(Tarło Jan Joachim). Atlas Succedaneus Atlanti Jllustrissimus Excellentissimus Reverendissimus Dominus, D. Joannes Comes de Czekarzewice Tarło post Illvstrissimvm, Excellentissimvm, Reverendissimvm Dominum Tarło Episcopus Posnaniensis, à Collegio Posnaniensi Societatis Jesu, pronissimo cultu

Adoratus Anno Domini 1724. [Tu winjetka]. Posnaniae Typis Clari Collegij Societatis Iesv. fol., k. tyt. i k. 19 nlb.

Na odwr. herb Topór pod kapeluszem i koroną, dookoła ładna ornamentacja (taż sama rycina w panegiryku „Labor“). — Na 2 k. dedykacja, z podp. Coll. posn. S. J. — Od k. B_2 przemowa do Jana Tarły. Tu koligacje Tarłów i dzieje rodu (Krakusa Tarłowie powołali na tron, teste And. Koryciński). Czartor. — Jagiell.

— Meridies gratiarum Joan. Tarlo, episc. Posnaniensi, accensus atque sub fortunat. ingressum in praesul. Basilicae Grat. Cathedram 1723. a Societate Jesu Collegii Varsaviensis orbis oculis propositus. Varsaviae 1723. fol., kart. 21. Ossol.

— Żniwo zbawienne Iubileuszu powszechnego ordynaryinego od naywyższego Kościoła Rzymskiego Biskupa Oyca Sgo Benedykta XIII w roku 1726. Dyecezyi Poznańskiey otworzone a z rozkazu Jasnie Wielmoznego Wgo Jegomości X. Iana Ioachima z Czekarzewic Tarła z Bożey y Stolicy Apostolskiey Łaski Biskupa Poznańskiego z przydatkiem niektórych modlitw Iubileuszowemu nabożeństwu służących drukiem głoszone w Warszawie Roku 1726. w 24ce, k. nlb. 1 i 36. Uniw. Warsz.

— ob. August II (1729) — Bielatowski Andr. (1736) — Dąbrowski Aleks. (1721) — Fortuna (1718) — Gruszecki H. (1745) — Jan od Krzyża (1727) — Konarski Stan. (Angelus 1723) — Kropski Stef. — Miciński Wojc. (Augustale 1723) — Mikołaj X. (1722) — Ormiński Tom. (1688) — Pluciński F. (1719) — Popiołek Józef (Nova felicitatis) — Sienkiewicz Bern. — Singularia processus juridici (1731) — Śleczkowski And. (1772) — Szamowski Dan. (1720) — Szydłowski Wojciech (Triumf 1729) — Tomasz z Akwinu (Sabbatum 1715) — Wagner Mikołaj (1729) — Władysław IV (Occasio 1712) — Zachniewicz (1728) — Złotnicki Mik. (Skarb 1722).

Rzepnicki Vitae praes. II, 162—3. — Łętowski Katalog IV, 138—9. — Konopczyński Stan. Konarski 1926, str. 18 i n. — Finkel III, 1874.

Tarło Jan, syn Piotra Aleksandra, wojew. lubelski (od 1649), potem sandomierski († 1665) ob. Lubomirski Stan. Her. (Mowa 1688).

TARŁO Jan, syn Stanisława, starosta latyczowski etc., marszałek Trybunału, generał lejt. (od 1717), potem wojew. lubelski i sandomierski († 1749). Epistola Comitis Tarlo Palatini Lubliniensis Pro-Regimentarii supremi Exercituum Regni Poloniae ad SS. Dominum Nostrum PP. Clementem XII. [Na końcu:] Datum in Castris ad Petricoviam die 14. Septembris anno 1734. fol., str. 10.

Po łacinie i po włosku.

Tłumaczy, że August jest uzurpatorem. Zwalcza zwolenników Augusta, sprzymierzonych z szyzmatykami i heretykami. Prosi o wysłanie listów do cesarza rzymskiego, do biskupów polskich i do biskupa kujawskiego (który powinien zastąpić uwięzionego prymasa). Czartor. — Ossol.

— Lettera Del Conte Di Tarlo Palatino Di Lublino e Proregimentario della Corona in risposta al Conte Poniatovvski Palatino di Masovia, che lo consigliava a sottometters: all' Elettore di Sassonia Tradotta Dal Polacco. [Na końcu:] Giovanni Tarlo Palatino di Lublino. (1734). fol., str. 3.

Uzasadnia swą wierność Stanisławowi. Stara się wykazać, że Bóg nie opuści dobrej sprawy. August jest intruzem, a intruz nie może być bezpieczny. — Oryginał polski nie jest mi znany.

W Bibl. Czartor. nr 8297 jest razem oprawny cały zbiór ulotnych druków, poczęści po łacinie, poczęści po włosku, ogłoszonych w roku 1734 w Rzymie, a dotyczących elekcji Leszczyńskiego.

Między innemi jest nim objęty i powyższy list Tarły (ob. wyżej Tarło Adam). Czartor. — Ossol. — Raczyń.

— Mowa I. P. Jana Tarła wdy Lubelskiego na seymie Convocationis 22 maii (1733) w Izbie Senatorskiey in facie ord. Rzptt. miana. w 4ce, k. 3.

Toż w Suada polska Ostrowski Danejk. 1745 I, str. 102—5. Ossol.

— Mowa I. W. Imći Pana Jana Tarła wojewody Sandomirskiego, na seymie walnym Grodzieńskim w Izbie senatorskiey miana. 1744. fol., k. 2 nlb.

O aukcji wojska. Ułożenie taryf. O niewdawanie się w żadną wojnę. O korek-

turze Trybunału. O kasacje wyroków na infamję. O zabiciu wojew. lubelskiego. Akad. — Bibl. w Suchej — Jagiell. — Krasiń. — Zieliń.

— Mowa powtórnie miana przy dokończeniu seymu Grodzienskiego przez Jaśnie Wielmożnego JMci Pana Jana Tarła Wojewodę Sandomierskiego Anno 1744. die 19. 9bris. fol., k. 2.

Prosi o zwołanie sejmu nadzwyczajnego. Narzeka na niegodziwe zagraniczne praktyki. O powściągnięcie inkursyj hajdamackich. O zakazie wywozu towarów naszych przez zagraniczne potencje. O aukcję wojska. Skarb. Szkoła rycerska.
Bibl. w Suchej — Jagiell. — Krasiń.

— Mowa Jaśnie Wielmożnego Imci Pana Jana Tarła woiewody sandomirskiego generała ziem podolskich, generała lieutenanta woysk koronnych na seymie walnym warszawskim miana roku 1746. fol., k. 3.

O dwóch królewskich marjażach; o wyborach; o nadaniu mu stopnia generalskiego bez gaży. O ks. Dołgorukow. Jagiell.

(Tarło Jan), wojew. sandom. Fasces Palatini Penes Avitas Starzonvm Secures Vetustis Consulum Romanorum Pares, Post Primum gloriosissimè gestum Lublinensе Secundo Illvstrissimi & Excellentissimi Domini, D. Joannis In Czekarzowice & Tenczyn, Tarło, Palatini Sandomiriensis, Generalis Terrarũ Podoliae, Camenecensis, Laticzoviensis, Sokaliensis, &c. &c. Capitanei. Exercituũ S. R. M. & Reipublicae Generalis, Ad eundem Palatinatum Ascensu Fortunati. Vbi verò Publica Procerum & Florentissimae Nobilitatis in Solenni Ingressu Magno Nomini applaudunt vota, Etiam humili obligantissimae suo Protectori Polonae Scholarvm Piarvm Provinciae, à Collegio Ressoviensi Cultu & obsequio Adorati. Annô Domini 1736. Mense Septembri. Cracoviae, Typis Jacobi Matyaszkiewicz, S. R. M. Celsiss: Illustr: & Rndissimi D. Episcopi Cracoviens: Ducis Severiae Ordinarij Typographi. fol., k. tyt. i k. 21 nlb.

Na odwrocie herb Topór i wierszyki. Poczem dedyk. wierszem łac. — Poczem panegiryk. Wspomniane poselstwo do Watykanu.
Bibl. w Suchej — Ossol. — Zieliń.

— Pantheon Titulorum In una Tarłonum Domo Omnibus inquilinum Honoribus, Illustrissimo Excellentissimo D. D. in Czekarzowice Joanni Tarło Sandomiriensi Palatino, Generali Podoliensi Capitaneo Sokaliensi Et Medicensi, &c. Succollantibus meritis, in celsiorem trabearum Majestatem. Avita erectum Ascia, A devinctissimo verò Sandomiriensi Collegio Societatis Jesu, inter perennes votorum applausus Victimis Adoratum, Anno, quo Deus Homo, terras incoluit, 1737. fol., k. tyt. i k. 10 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb i wiersz, potem przedmowa i panegiryk prozą. Same ogólnikowe pochwały rodu Tarłów. Ossol.

— Relacya o depozycyi serca śp. I. W. I. M. Pana Iana Tarła Woiewody Sendomir. w Kościele Warszawskim Xięży Piarów. 1756. w 4ce, k. 2 nlb.
Krasiń. — Ossol.

— ob. Jabłonowski (Tabulae 1748) — Jezierski Stan. (1753) — Kazimierski (1750) — Konarski Stan. — Lubomirski Ant. (Mowa 1750) — Wysocki Sam. (Kazanie 1750) — Zabielski Woje. (Pomiar żałoby 1756) — Żarnowski J. (Odgłos 1747).

Gazeta Codzienna 1860 nr 44. — Niemcewicz Zbiór pamiętników I, 271. — Konopczyński Stan. Konarski (1926) pass. — Tenże Polska w czasie wojny (passim) oraz Mrok i świt 1911, str. 27 (o jego artykule w Gaz. Utrechckiej z r. 1748). — Finkel III, 1874.

Listy Stan. Konarskiego, pisane do niego, są w ręk. Jag. 3612 (z lat 1738 – 47).

Tarło Karol, syn Piotra Aleksandra, marszałek Tryb., wojewoda lubelski, podkanclerzy († 1703) ob. Brożek Mikołaj (Prognosticon 1667) — Jeliński Seb. (1685) — Lubomirski Stan. (1708) — Kreczmer Mar. (Ascia 1683) — Krzyżański Fr. (Ascia 1683) — Rotkiewicz Konc. (1686) — Tomaszewski Inn. (Conclusiones 1689).

Tarło Karol, syn Adama wojewody lub. ob. Grabińska Józefa (1739) — Jaskulski Ludwik (1749) — Majewski J. (Struktura 1749) — Ożga Al. (Domus 1739) — Staniewski Stefan (Corona 1717) — Traktat fortuny (1739).

TARŁO Kazimierz, syn Jana wojew. sandom. i Anny Czartorysk. († 1690). Lilivm Bonerivm Candore innocentiae, Odore pietatis ac scientiae, Virtute prodigiorum, Inclytvm. Anniuersaria Solennitatia Die, Eximij Serui Dei, Regni Poloniae Patroni, B. Isaiae Boneri, Sacrae Theologiae Doctoris, Ordinis Eremitarum D. Augustini: In Basilica D. Catharinae Virginis & Martyris, Casimiriae Ad Cracoviam, Publica Panegyri Celebratvm, A Casimiro de Tęczyn Tarło Palatinida Sandomiriensi, in Alma Academia Cracouiensi Philosophiae Auditore. Anno Floris Nazareni in campo Bethleemitico Nati M.DC.LXXI. (1671). VI. Idus Februarij. Cracoviae Ex Officina Schedeliana S. R. M. Typogr: fol., k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwr. tyt. herb Czartor. i cytat z Plutarcha.

Dedyk. Cas. Flor. Czartoryski episc. Vladisl. — Podpisany: nepos ex sorore Casimirus de Tęczyn Tarło, palatinides Sandom.

Od. k. B: Panegyricus... na cześć Bonera.

Jagiell.

— ob. Bieżanowski Stan. Ióz. (1671) — Ormiński (Ascia in funere 1690), Wieczna Colligacya (1688) Załuski And. (Oddawanie 1681).

Tarło Kazimierz, syn Szymona(?), praefectus Skałensis ob. Poniński Jan (1754) — Propositiones (1754).

Tarło Michał ob. Kwiatkiewicz J. (Marianus 1673).

TARŁO Michał Bartłomiej bisk. (1655 † w r. 1715 lub 1716). Epistola Pastoralis Ad Clerum & Populum Diaecesis Posnaniensis. Anno MDCCX. (1710). die XXX. Novembris. Ex mandato Illustrissimi & Reverendi Domini. Michaelis Bartholomaei De Czekarzewice Tarło Dei & Apostolicae gratiâ Episcopi Posnaniensis Edita & Impressa. [Tu winjetka]. Varsaviae typis Collegij Scholarum Piarum. fol., k. E_2.

W obu dochowanych egzemplarzach brak 2 lub 3 kart ostatnich (sygn. F względnie G). Może zaszedł w nich jaki błąd i dlatego list w r. 1713 przedrukowano.

Akad. — Czart.

— Epistola Pastoralis Ad Clerum & Populum Diaecesis Posnaniensis. Anno Domini MDCCX. (1710). die XXX. Novembris. Ex mandato Illustrissimi & Reverendissimi Domini, Michaelis Bartholomaei De Czekarzewice Tarło Dei & Apostolicae Sedis gratiâ Episcopi Posnaniensis Edita & Reimpressa Anno Dñi 1713. [Tu winjetka]. Varsaviae Typis Collegij Scholarum Piarum. fol., k. tyt. i k. 16 nlb. (sygn. I).

Przedruk edycji poprzedniej, zrazu po łacinie potem po polsku. — Wydane na podstawie uchwał tryd. — Omawia sprawę: wizytacji kośc., adm. sakramentów (chrzest domowy zakazany), zakony, etc. — Zakony panieńskie i punkta do publikacyj z ambon: o dziesięcinach, o święceniu świąt, klątwy Coenae Domini, o przeszkodach małżeńskich. Akty które plebani przed Komunią Św. odprawować powinni. Zapowiedź stanu małżeńskiego. Casus reservati.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

— Kazanie Jáśnie Wielmożnego Jego Mości Xiędza Michała Bartłomieia z Czekárzewic Tarła Biskvpa Poznanskiego Opata Wąchockiego. Przy Konkluzyi Nábożeństwá Czterdziestogodzinnego w Kollegiácie Warszáwskiey S. Jana Dniá 4. Lutego Roku 1715. Miane. A ná perswázyą wielu godnych y pobożnych Osob do Druku Podane. Dlá pożytku osobliwie Dyecezyi swoiey. [Tu winjetka] W Warszáwie w Drukárni OO: Scholarum Piarum. (1715). fol., k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. k. tyt. odezwa: Do duchowieństwa całey djecezyi. Pisze, iż rozsyła to kazanie wszystkim proboszczom, aby je z ambon ludowi odczytali. W większych miastach ma być odprawione nab. 40-godz. dla ubłagania gniewu bożego. Należy ratować ludzi głodnych i umierających, a gdyby inaczej się nie dało, mają dziekani polecić sprzedaż sreber kościelnych. Należy utrzymywać listę ludzi możniejszych i wzywać ich do pomocy. Byłoby rzeczą przyjemną, aby i zakony w swych kościołach to kazanie czytały, ale ich do tego nie obligujemy.

W kazaniu maluje skutki powietrza i innych klęsk. Potępia tych, którzy pod pretekstem wojny opresjami i okrucieństwem nad ludem zbogacili się — nielutościwych panów, którzy poddanych jako bestje traktują. I tych, co mając gumna pełne, nie pomagają biednym. Cytuje Popiela i myszy (oraz arc. reńskiego). Daje na przykład zakon św. Winc. a Paulo, oraz działalność Ludwika XIV dla zapobieżenia głodowi (sprowadzał zboże z Gdańska do Francji).

Polska obraca się w pustynię, połowa ludzi tego roku umrze; jedna nie kończy się bieda, a dziesięć następuje. U szlachty niby niemasz chleba, a na myślistwa, na karty, na stroje, na bankiety — jest! List napisany z dużą odwagą i siłą.

Na karcie E_2 powiada, że kawaler jeden Włoch, który nigdy w Polsce nie był, mieszkający w Rzymie, dowiedziawszy się o ucisku i głodzie w Polsce, przysłał na jego ręce trzysta szkudów, na poratowanie ubogich. Zebrało się w Warszawie z 500 i więcej ubóstwa, po ulicach, po gnojach leżących. – Również umierają z głodu na prowincji. Także w diecezii krakowskiej. Jocher 4876, 9073.

Toż jest w Ostrowsk. Suada 1745, I. 5 str. 10.
Akad. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń.

(Tarło Michał Bart.). Basilica honoris avita Toporeorum ascia ad gloriae perennitatem erecta sacro honori Bartholomaei Tarlo, Posnaniensis episcopi, ad nominatas infulas dicata a soc. Jesu Coll. Varsav. Varsaviae 1710. fol., k. 14.

— Collegium Vladisl. IV Varsav. S. P. Purpura Tarłovianae domus Mich. Bart. Tarło Episc. Posnan. et Vars. coronata. Varsaviae 1710. fol., k. 29.

Na odwr. tyt. drzewor. herbu. Czapski.

— Fastigivm Domus Honori & Virtuti Sacrae Architecta Ascia Illustrissimi. Excellentissimi, ac Reverendissimi Domini, D. Michaelis Bartholomaei Comitis in Czekarzevvice Tarło Dei & Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Posnaniensis ultra Summa Omnia Regna, Orbes, & Caelos ipsos Evectum. à Devinctissimo Honoribus suis Collegio Posnaniensi Societatis Jesu in Auspicatissimo Cathedrae Suae aditu Religiosa Panegyri Adoratum. Anno Naturae Humanae in Hominem Deum elevatae 1711. fol., k. tyt. i k. 28 nlb. (sygn. O).

Na odwr. tyt. herb. Tarłów i 4-wiersz łac. — Poczem na 1 k. niesygnowanej dedykacja. Od k. A przemowa do biskupa. — Pochwały rodu Toporczyków. Koligacje (zwłaszcza z Czartor.). — Pochwały Mich. Bartł. Tarły i innych Tarłów. Na k. H i nast. o sprowadzeniu zakonu św. Winc. a Paulo (z Lambertem Cousteaux) zwanych Vincentiani.
Jagiell. — Ossol.

— ob. Damalewicz St. (Vita 1714) — Jaroszewicz (Matka świętych) — Rubricella (1711) — Węgrzynowicz A. (Kazania 1713).

Rzepnicki Vitae praes. II, 161. — Danejkowicz Suada V, 10. — Swięcki Hist. Pam. II, 195–6. — Bartoszewicz Kościoły Warsz. str. 52. — Niesiecki Herbarz IX, str. 19. — Encykl. Orgelbr. t. 24, str. 969. — Encykl. Kościelna XXVIII, 193. — Przegląd Katolicki 1888 str. 423. — Finkel III str. 1874.

Tarło Mikołaj (I) (zwany „Hława") ob. Schroeter Adam (De fluvio 1553).

O nim Górnicki w Dworzaninie i Orzelski Interregnum (1917) str. 641. — Korzon Wewnętrzne Dzieje II (1897) str. 66.

Tarło Mikołaj (II) († 1632 w Lowanium) ob. Smogulecki J. M. (Sol 1626) — Vitelius J. (Mnemosynon 1632) – Żędzianowski J. (Gratulatio 1628).

Tarło Mikołaj (III) syn Jana ob. Conviva (1700) — Olszowski And. (1675) — Różycki Ludwik (1677).

Tarło Paweł Piotr († 1565) ob. Cervus Jan (Methodus sacr. 1537) — Samboritanus G. (Ecloga 1561) – Trzciany(z) Jan (De religione 1563).

Fijałek w Pamiętniku Liter. 1908 VII str. 425. — Statuta synod. Leop. (wydał Morawski 1860). — Starowolski Monumenta 280. — Danejkowicz Suada V. — Zubrzycki Kronika Lwowa (1844), str. 182, 188. — Naramowski Facies rerum II, 173. — Wiszniewski Hist. lit. VI, 365. — Rzepnicki Vitae praes. I, 221. — Łętowski Katalog IV, 139—142. – Święcki Hist. pam II, 193. — Janociana III. 327. — Dzieje dobroczynności 1824, str. 423. — Encykl. Orgelb. t. 24. — Finkel III 1874.

TARŁO Piotr, biskup pozn. († 16 listop. 1722). Epistola Pastoralis Petri Tarlo Episcopi Posnaniensis ad Clerum et Populum Dioecesis Posnaniensis A. 1713.

Jocher 7615.

— Epistola Pastoralis.. D. Petri de Czekarzewice Tarło... Episcopi Posnaniensis, Ad Clerum et Populum Dioecesis Posnaniensis Conscripta... Et de mandato suae Illustr. Excellentiae impressa. Warsaviae Typis S. R. M. Scholarum Piarum. Anno Domini 1721. fol., k. 14 nlb.

Po polsku: Do Panien Zakonnych i „Wszystkim w pospolitości y każdemu z osobna wiernemu wszelkiego Stanu y godności z Owieczek Diecezyi Naszey".

Jocher 7616. Wrocław. miej.

— Toż:... 1722. fol. k. 4.

Dan w Warszawie 1722. O jarmarczych niesforach. Jagiell.

— List pasterski o obchodzeniu świąt. (Dan w Warszawie d. 15 lipca 1722). fol. Raczyń.

— (Tarło Piotr). Ascia ad Petram impressu honoris novo splendore Sanctorum nitescens, nempe illi Cathedrae, cujus insigne Petrus admota secundissime in Septuagesimo Secundo Posnaniensi Antistite de Toporeorum Prosapia Tertio Petro Bis — secundo Illustrissimo Excellentissimo Reverendissimo Domino Domino Petro comite in Czekarzewice Tarło Episcopo Posnaniensi, Abbate Paradisiensi, septem Saeculorum Infulas auspicatissime capessente, Sub ipsum vero Praesuleae Petrae ascensum, Omnium Regni Ordinum votis in Sublime levata Tota Sarmatia in applausus et magnas spes assurgente; Minima Societate Jesu Coll: Vars: sub Infulatis Asciis in victimam perennis cultus cadente. Anno Salutis Nostrae, manibus Ascias tractantibus, gestatae 1721. Anno Cathedrae Petri, ex quo Pontificium Regni collatum Petro 1687. Typis Collegii Varsaviensis Societatis Jesu (1721). fol., k. nlb. 25.

Na odwr. tytułu herb. — Obejmuje genealogię Tarłów. Kończy Petra saeculorum. Jagiell. — Krasiń.

— Consul et Pontifex Deo et Populo, Ecclesiae et Patriae (1721).

Ob. Konarski Stan. (1721). Tenże miał napisać i inny panegiryk Tarle poświęcony p. t. Anima consiliorum (1722).

— In mortem Illustrissimi Petri Tarło Episcopi Posnaniensis Concubia Nocte extincti. (1722). fol., k. 1. Raczyń.

— Honorum jus aeternum purpuratae Tarłonum domus, virtutibus, meritis fascibus, in avita ascia stabilitum: ac in Illustrissimum Excellentissimum et Reverendissimum Dominum D. Petrum Comitem in Czekarzewice Tarło Episcopum Claudiopolitanum Suffraganum officialem generalem et Vicarium in Spiritualibus, Posnaniensem, Archidiaconum Sremensem, cracoviensem canonicum applaudente primis infulatio honoribus devinctissimo collegio posnaniensi Soc. Jesu regnante sVpreMo IVDICe ChrIsto. Posnaniae, typis Clari Collegij Societatis Jesu (1713). fol., k. 4 i ark. C_2 (k. 10).

Czartor. — Jagiell. — Wrocław. miej.

— Labor saeculorum Ascia Illustrissimi Excellentissimi Reverendissimi Domini, D. Petri Comitis de Czekarzewice Tarło. Episcopi Posnaniensis, Abbatis Commendatarii Paradisiensis gestientium Majoris Poloniae Palatinatuum Applausibus, devotissimis Collegii Posnaniensis Soc. Jesu votis coronatus. Anno restauratae salutis Nostrae 1721. Posnaniae Typis clari Collegii Societatis Jesu. (1721). fol., k. 3 i ark. N_2 (k. 29).

Na odwrocie tyt. herb sztychowany. Bederski Druki poznań. 1929. Jagiell. — Ossol. — Wrocław. — Raczyń.

— Vulnus a fatali mortis Ascia, Ecclesiae patriae, familiae: et Societatis Jesu: in Illustrissimo Excellmo Reverendissimo Domino D. Petro Comite a Czekarzewice Tarło Dei et apostolicae Sedis gratia Episcopo Posnaniensi Abbate Commendatario Paradisiensi inflictum et a maestissimo Societatis Jesu Collegio Posnaniensi deploratum. Posnaniae, typis Collegii Clari Soc. Jesu (1722). fol., k. 9.

Na odwrocie tytułu miedzioryt herbu. Dedykacja familji Tarłów. Do biografji niema nic. Jagiell.

— ob. Daniel od S. Stanisława (Traktat z Bogiem 1720) — Dzianotty Józef (Securitas 1721, Corona 1720) — Horolt Stanisław (Plausus 1721) — Marek z Ulisbony (1722) — Płucieński T. (1714) — Sanning Bernard (Kroniki 1722) — Titius Christian (Nomen immortale 1721) — Tymieniecki W. (Klucz 1722) — Wieruszewski X. Kazim. (Illustres umbrae 1719).

Łętowski Katalog IV, 142. — Święcki Pamiątki II, 194. — Rzepnicki Vitae praesulum II, 162. — Janociana III, 327.

Tarło Piotr Aleksander, syn Jana († 1649) ob. Speronowic (Applausus 1633) — Stegmanus (Institutionum 1630).

Święcki Hist. Pam. II, 195. — Niemcewicz Panow. Zygm. III, I, 287. — Siarczyński. Obraz II, 261.

Tarło Piotr Aleks. kasztelan lubelski ob. Żędzianowski Jan. (Gratulatio 1628).

Tarło Stanisław (I), biskup przemyski (1480 † 1544) ob. Bochyn And. (Bellum teologicum).

Pisywał wiersze, np. wiersz o wojnie pruskiej. Krzycki w swoich epigramatach wyraża się o nim złośliwie (vates stercoreus).

Encykl. Orgelbr. t. 24 str. 967. — Danejkowicz Suada V, 10. — Niemcew. Zbiór Pamiętn. IV, 41. — Ossol. Wiad. Histor. IV, 162—3. — Zacharyasiewicz Vitae praes. 73—4. — Święcki Hist. pam. II, 193. — Rzepnicki Vitae praes. III, 8—10. — Łętowski Katal. IV, 142—4. — Fijałek w Przegl. Hist. X. (1910), str. 174. — Morawski Czasy Zygmuntowskie 1922, str. 50.

Tarło Stanisław (II) (umarł około 1709), syn Piotra Aleks., woj. lubelski ob. Janicki J. (1683) — Jeliński Seb. (Lew 1687, Ozdoba na weselu 1682) — Tarłowa Teresa.

Tarło Stefan ob. Musae (1631).

Tarło Tadeusz ob. Propositiones (phil. 1754).

Tarło Władysław ob. Musae (1631).

Tarło Zygmunt Aleks., kasztel. przemyski ob. Bujakowicz Jan (1642) — Kalnicki J. (Applausus 1636) — Lacki Kasp. (Kolumny 1654) — Nowalski Jacobus (Ascia 1685) — Rychłowski Zyg. (Topory Ciasne 1654) — Wierowski Laur. (1636).

Finkel III, 1874.

Tarłowa Anna kasztelanka lubelska ob. Marja (Królowa korony 1731).

Tarłowa Barbara ob. Lepiecki Florian (1655).

Tarłowa Elżbieta z Stemberku ob. Lacki Kasper (Kaz. pogrzeb. 1654).

Tarłowa Elżbieta z Branickich ob. Niesiecki K. (1783) — Wysocki Samuel (Życie z śmiercią 1746) — Żarnowski Józef (Odgłos 1747).

Konopczyński Stan. Konarski 1926 (passim).

Tarłowa Franciszka ob. Ormiński Tom. (Kolligacya 1688, Ostatnia kwadra 1716).

Tarłowa Helena z Raciborska ob. Różycki Ludwik (1677).

Tarłowa Józefa z Grabińskich ob. Jaskulski Ludwik (Wolny wrąb 1749).

Tarłowa Marjanna z Męcińskich ob. Krzeczkowski Ignacy (1727) — Legucki Jan (1723).

(Tarłowa Mar. z Potockich). Crux Summa Celsissimo Pilavitarum nomini, prosapiae ac honori dolentissimo amicorum cordi, transverberatae pauperum animae, moestissimo funere in sacrarium Collegii Leopoliensis Societatis Jesu illata Illustrissima Marianna de Potocciis Tarłowa Palatina Lublinensis, Ianoviensis, Błonensis, Novicensis etc. Capitanea funebri elogio a Collegiis Leopoliensi et Crasnostaviensi Societatis Jesu celebrata Anno Domini 1749. Mense Iulio. Leopoli tipis S. R. M. Coll. Soc. Jesu. fol. 37 k. nlb.

Na odwr. str. tytułu herb, pod nim 8 wierszy łac. Przypis prozą sukcesorom zmarłej. Zamojs.

— ob. Niesiecki Kasp. (1728) — Orłowski Michał (1760).

Studjum o gospodarce Marjanny Tarłowej, żony Adama, ogłosił Rolle w Opowiad. hist. serja III tom 2 (r. 1882).

Tarłowa Teresa żona Stanisława ob. Gosławski Bogusław (1710) — Kaunitz (1710, 1711) — Przyjemski Alexander (1692) — Wosiński Antoni (Victrix 1692).

Tarłowa Zofia z Krasińskich ob. Olszewski Józ. Ant. (Łzy 1751) — Wysocki Sam. (Na pogrzebie 1750) — Zabielski Woj. (Pomiar zasług 1750).

Konopczyński Stan. Konarski (1926) (passim).

(Tarłówna Franciszka), Wymowne milczenie przy dobroczynnych Imieninach nayprzewielebnieyszey w Bogu Jey Mości Pannie Franciszce Tarłównie, Xieni Klasztoru Sandomirskiego Zakonu S. Benedykta, na znak uprzeymego powinszowania, od obowiązanego zgromadzenia Towarzystwa Jezusowego ofiarowane, Roku Słowa wcielonego 1762. dnia 9 Marca. w 4ce, k. 5. Ossol.

— ob. Bieykowski Antoni X. (1755) — Paskiewicz Mikołaj (1741) — Ormiński Tom. Fr. (1688, 1710) — Sadowski Stanisław (Kazanie 1755).

Tarłówna Helena córka Jana, zamężna Branicka ob. Enyedy Georg. (Epitalam. 1598).

Tarłówna Jadwiga, zakonu św. Klary ob. Bellarmin Robert (1617) — Sawicki Kasp. (O błogosławieństwie 1617).

O innej Jadwidze Tarłównie, wojewodzinie ruskiej, pisał wiersz Sęp Szarzyński. — Ob. Finkel w Ateneum 1886, III.

Tarłówna Marcjanna ob. Nieliski Jan (O Bogarodzicy 1636).

Tarłówna Teofila ob. Ostrowski Jakob (Pamiątka 1621).

Tarłówna ob. Lanckorońska (Jadwiga) — Lubomirska — Mniszchowa — Olizarowa — Przyjemska.

Tarłowie ob. Dąbrowski Alex. (1721) — Konarski Stanisław (1725) — Płochocki Joz. (Żałobna 1767) — Sierakowski Wacł. Hier. (Majus 1720) — Ulizbony (z) Marek.

Ob. o nich Rolle Opowiad. hist. serja III tom II str. 40. 159, 166. — Fijałek w Przeglądzie Histor. 1909. — Finkel Bibl. III str. 1874.

TARŁOVIENSIS Wojciech (Albertus), cysters mogilski. Syncharma. Cracoviae, Andreoviensis, 1618. w 4ce.

Jest to powinszowanie Fel. Kosowi, opatowi pelplińskiemu. — Cytuje Juszyński Dykc., przemieniając nazwisko Tarłoviensis na Tarłowski.

— In foelicem adventum illmi & reverendissimi domini, D. Pauli Wołucki, episc: Luceorien. abbatis Clarae Tumbae, etc. cum ex Romana legatione, ad sanctiss. D. N D Paulum V. Pontificem max. serenissimi Sigismundi III. regis Poloniae nomine, foeliciter et ex animi voto peracta, Dei Opt Max beneficio saluus ac incolumis ad suosredijsset, Oratio Fr. Alberti Tarlovien: professi monast. Clarae Tumbae ord. Cistercien. Cracoviae, in officina Andreae Petricovij, typogr. S. R. M. Anno Dni M.DC.XIII. (1613) w 4ce, k. nlb. 6.

Na odwrocie tytułu ded. Lucae Pruski praeposito Camenecensi, custodi Luceoriensi. Juszyń. Dykcyon. — Siarczyń. Obraz II, 261. Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Dzików.

— ob. Starowolski Szymon (Vita et miracula 1642).

Tarłovius Benedykt ksiądz ob. Wąsowicz Hieronim (Korona 1642).

Tarnawa na nowiu ob. Stradomska Teresa (1729).

Tarnawieccy ob. Duńczewski (Herbarz; tu ich geneal.).

Tarnawiecki Florjan ob. Firlej Henricus (1633).

Tarnawski Karol ob. Ożarowski Augustyn (1786).

Tarnawski Józef ob. Kozicki Ant. Franc. (1751).

TARNOCZI Stefan. Rex admirabilis sive vita S. Ladislai regis Hungariae historico-politica, ad christianam eruditionem elogiis theo-politicis illustrata, authore... e Soc. Jesu. Viennae Austriae, typis Joannis Christophori Cosmerovii Sac. Caes. Maj. typographi aulici 1683. w 8ce, k. t., 3. k. nlb., str. 495 i 50 rycin.

Dedyk. Baroni Silvestro Joannelli in arce Dunawecz. Czartor

Tarnogrodzka Konfederacja ob. Constitutiones (1717) — Konfederacya (1715).

Tarnomonti ob. Lipski Jan (1734).

Tarnopol ob. Łzy (1618).

Tarnów ob. Bielecki Marcin (Hilaritas 1700; ecclesia) — Jasiński Mik. (1691; herb miasta) — Marczewski M. (Kollegiata 1700) — Marxen K. (Quaestio 1763; kollegiata) — Relatio (1700; kościół) — Relacya kompaniey (1701) — Sztychowski Wojc. (szkoła 1717).

Finkel III, str. 2009.

Tarnów (Tharnów) Adam ob. Tuszyna(z) Adam.

Tarnowice ob. Anrede (1697) — Oratio — Oration (1697).

Tarnowicka Marya N. P. ob. Marya (kościół 1789) — Wiadomość o wizerunku (1789).

Tarnoviensis meridianus ob. Calendarium (1784).

Tarnovius Paweł ob. Tarnowski.

(Tarnowscy). Acroamata perennes gloriae comitum a Tarnow.. ob. Łobżyński (1647).

— Merita Illustrissimae domus Tarnowsciorum erga religionem, erga patriam... pridem publice... celebrata... nunc... in Gostomiano Collegio a... perillustri juventute mense Februario Anno 1740... — Zasługi domu Tarnowskich wierze, ojczyźnie... (1740). w 4ce, k. 8.

Jest to program dialogu po łacinie i po polsku, odegranego w lubelskiem kol. jezuitów. Dedykacya Hr. Tarnowskiemu. Rozpoczyna: Fundament o familii chrabiów Tarnowskich jaśniejąca w Józefie Amor Tarnowskim, ktorym splendory Teatru naszego służyć będą. — Antyprolog o orle polskim w Leliwie. Aktów jest trzy. Każdy podzielony na Indukcje. W nich występują: Stan. Tarnowski kaszt. Sandom. i droga jego

do Palestyny. — II. Jan Tarnowski wojuje z Moskwą. Tumult lwowski 1532 uśmierza. — W ak. III Stan. Tarnowski przywodzi króla Henryka. — Stan. Tarnowski ściga Walezjusza, a dogoniwszy krew z palcy swoich serdecznych z winem zmieszaną pije. Zakończa Geniusz domu Karwickich Łabędziowi przyłącza Tarnowskich Leliwę.

Było w Bibl. J. Konopki, ale egzemplarz mocno był zniszczony (tytuł w strzępach).

(Tarnowscy) Objaśnienie prawa Dziedzicznego Urodzon: Hrabiom Tarnowskim na Wieś Plaszową służącego (po r. 1765). w 4ce, 1 strona.

Szło o wieś Płaszowa w Wojew. Wołyńskiem, którą Tarnowscy za dobra ziemskie uznać pragnęli. Wieś tę w XVI miał Kosiński, a Barbara Kosińska wniosła ją księciu Zbaraskiemu. Akad.

— Wieś Płaszowa w Województwie Wołynskim... Prawa do tey Wsi Hrabiom Tarnowskim służące. fol., k. 1. Ossol.

Tarnowscy (Tarnovia domus) ob. Bielecki M. (1700) — Boter Jan (Teatrum 1659) — Erazm z Roterd. (1542) — Gądkowski Jerzy (1632; stemma) — Hierovius F. (Clavus 1635; herb) — Jabłonowski Józ. (Tabulae 1743; geneal.) — Jastrzębski Wojc. (Nowy miesiąc 1641; genealogja) — Majewski J. (1741; tu genealogja) — Rotis Piotr (Liber funerum 1551) — Sierakowski Wacł. (Majus 1720) — Święcki Wawrz. (1754; tu genealogja) — Vitellius Jak. (Harmonia 1629).

Tarnowska Anastazya z Boguszów ob. Tarnowski Jan (Rozmowa 1756).

Tarnowska Anna ob. Hincza Marcin (1636) — Simplicyan Paweł (Perła droga 1611).

Tarnowska Barbara ob. Szymonowicz Szymon (Manes 1610, Repotia 1592).

Tarnowska Elżbieta z Podbereża (1°voto Dorohostajska) ob. Hieronim od S. Hyacinta Cyrus Jęd. (Korona 1645) — Jemielski Marcin (1636) — Machnowski Paweł (Korona 1645) — Schrober Jan Fel. (Kazanie 1645).

Tarnowska Róża (z Duninów) ob. Duńczewski Stan (1752) — Święcki Waw. (Róża Jerychońs. 1754).

Tarnowska Teodora ob. Grabowski Alex. (Lumina 1654).

Tarnowska Urszula z Ustrzyckich ob. Boniecki Fr. (Wierszopismo 1790) — Tarnowski Rafał.

Jej pamiętnik wyszedł we Lwowie w r. 1876 („Pamiętnik damy polskiej").

(Tarnowska Zofia I) z Szydłowieckich († 1565). In Sophiae a Schydlowiec comitis a Tharnoff [Jana hetmana] conjugis obitum Aeclogae funebres duae, Elegia una. w 4ce.

Tak podaje katalog Bibl. paraf. w Nyssie. — Zapewne urywek z jakiejś całości.

Tarnowska Zofia (II) ob. Dziedzic Jan (1653) — Kański Andrzej (1648) — Łacki Kasper (1649).

Tarnowski Adam ob. Lubomirski Stan. (Impetus 1630).

Tarnowski Alexander (I) ob. Cynerski Jan (Impetus 1630).

(Tarnowski Alex. III) kanonik łowicki. Flos Purpurarum Rosa Tarnoviana, Inter Lauros & Cupressos Ad Immortalitatem Efflorescens, In Martiali Alexandri Epirotarum Regis Campo, Avitis Vomeribvs Exaratvs, Perillustri & Reverendissimo Domino D. Alexandro Tarnowski, Canonico Loviciensi, Collegij Psalteristarum Zychlinensi Praeposito. Sparsis in Theatrales Vmbras Phoebi Pòëtici Radijs Explicatvs, Annô Qvo Flos Campi Purpuram Mortalitatis induit 1717. fol., k. t. i k. 3 nlb.

Na odwr. tyt. herb i wiersze łac., poczem dedyk. podpisana: poetae lovicienses.

Obejmuje program 3 aktów, prologu i epilogu. Przeplatane chórami. Bohaterem sztuki jest Aleksander król Epiru. Wieszczkowie przepowiadają mu śmierć, co się sprawdza. Decreta numinum infallibilia sunt. Krasiń. — Uniw. Warsz.

Tarnowski Aleksander Gratus (II) († 1703) ob. Nadolski M. (1692) — Sierakowski Fabjan (Prognostyk 1665) — Sobieski Jan (1674).

Niesiecki IX, 44.

Tarnowski Andrzej ob. Firlej Henr (Leopardus 1624) — Paprocki B. (Przykazania).

Tarnowski Antoni ob. Ćwikliński Tom. Ant. (1779) — Dąbrowski Adam (1779).

Tarnowski Bazyli ob. Bohohłasnyk (1790).

TARNOWSKI Dionizy, bazylianin, prefekt Szkół Włodzimierskich i professor wymowy. Rosa a peccati scarabaeo non rosa Maria roseo gratiarum hortulo scilicet liliaceis prae innocentiae candore manibus perillustris ac admodum Reverendi Domini D. Joannis Siennicki Praepositi Sielecensis candidisimi omnium virtutum Rosimundi illata, ac eidem in roseum gloriae fasciculum, necnon in florentissimam vitae Coronam ad Candidos purificationis purissimae Matris Dies e Candido Corde dedicata, Anno quo lilium Convallium Deus homo Salutarem orbi edidit odorem. 1732. die 2. Februarii. Typis Universitatis Zamoscensis. fol., k. 6.

Na odwr. tyt. herb Siennickich, a pod nim dwie serie epigramatów łac. — Przypis prozą Janowi Siennickiemu proboszczowi Sieleckiemu.

Jest to kazanie o poczęciu N. P. Marji, najdziwaczniejszym stylem. Zamojs.

Tarnowski Fortunat ob. Ćwikliński Tom. And. (1779).

Tarnowski Gabrjel, capit. Crac. († 1628) ob. Buczkowski Mathias (Belliger Sarmata 1621) — Czartoryski Franciszek (Monomachia 1621) — Dambrowski Petrus (Gratulatio 1621) — Gądkowski Georg. (Certamen 1632) — Kołakowski Hyacinth (1621) — Zwoleński Kasper (Epicroteses 1618).

Niesiecki IX, 46. — Finkel III, 1875.

TARNOWSKI Jan hetman (ur. 1488 † 1561). Consilivm Rationis Bellicae. [Tu ozdoba druk.; pod nią w wieńcu herb Leliwa Tarnowskich z napisem: Joannes comes in Tarnow M.D.L.VIII; poczem sześciowiersz łaciński: Signatur Stella coelesti Iulius ingens Qui Dux Romanae clarior vrbis erat. Te quoque Stella micans inter duo cornua lunae. Quod geris antiquae nobile Stemma domus. Denotat esse Ducem, quo maior nemo pro Arcto Et quod Stella notat, MARtia facta probant.] [Na końcu:] Za roskazanim y Nakładem, Wielmożnego pana Jana Tarnowskiego, kastellana krakowskiego, Pana iego Miłosci: Lazarz Andrysowic Drukował w Tarnowie M.D.L.VIII. (1558), dnia dziewiątego Marca. w 4ce, k. nlb. 2 (sygn. a_1 a_2); listów lb. XXII i k. 4 nlb.

Na odwr. tytułu: Proemium na 3 str. nlb. (po łac.), w którem autor wyjaśnia powody, dla których pisze dzieło o wojnie na podstawie swego doświadczenia. — Poczem rozpoczyna się tekst dzieła po polsku (k. 22).

Rozpoczyna od obowiązków króla w razie wybuchu wojny; obow. hejtmana; wojska ciągnienie; rotmistrzowie; obowiązki rycerstwa; poddanie zamku; furmani; szynkarze; obrona pospolita (tu o konst. z r. 1515) i obecna (tu powołuje się na konst. z r. 1532 i 1552); wojenne ruszenie. — Poczem na 4 k.: Nauka o kładzeniu obozu. — Brak w egz. Czartor. zapowiedzianej w tekście tablicy z szykiem obozu.

Pisze widocznie tylko o wojnie z Turkami, a na myśli ma wojnę obronną.

Stan. Orzechowski w życiu Tarnowskiego pisze o tem dziele: „Czytaj Jana Tarnowskiego księgi, które on o woienney sprawie napisał, i ten upominek po sobie Polakom zostawił. Znajdziesz te księgi między inszymi znakomitymi upominki hetmana tego, u syna jego pana Wojnickiego".

Przeróbką powyżej opisanego tekstu jest tekst zamieszczony w dziełku „Ustawy" druk. w r. 1579 (ob. niżej). — Czerpał też z tego dzieła Paprocki w „Hetmanie" 1579.

Przedruk zamieścił Malinowski w Stan. Łaskiego Prace 1864 str. 173—249, wraz z repr. tytułu. — Taksamo Turowski przedrukował je w Bibl. polskiej 1858. — O przedruku homograf. Pilińskiego z r. 1879 ob. Bibl. Estr. VII, 205.

W Bibl. Kórn. jest współczesna ręk. kopja „Consilii". — Inna kopja w Bibl. Tarn. w Dzikowie.

Janocki III, 282. — Wierzb. I, 184. — Kukiel Zarys hist. wojsk. 1929 str. 45 i 65 (o wpływie tego dzieła na Zamojsk. Rada sprawy rycerskiej). — Kamiński Hist. sąd. wojsk. 1928. — Korzon Dzieje wojen I, 292—313. — Polkowski w Acta historica XI, (1887) str. 240. — Chrzanowski M. Bielski 1924 str. 213. — Bogatyński w Przegl. Polsk. 1913 (i osobno 1914) oraz w Przegl. Współcz. 1931 listop. str. 270.

Czartor. (egz. na perg.). — Jerzy Bork. — Uniw. Warsz.

— Ioannis Comitis Tarnovii, In Poloniae Regno Strategi Nominatissimi, De Bello, Cum juratissimis Christianae Fidei hostibus Tvrcis, gerendo, Dispvtatio Sapientissima. Ad Inuictissimum Imperatorem Carolvm V. Scriptore Ioanne Strasio Nunc primum à Ioanne Georgio Scheidio Hagenoënse, Art: li-

beral: M. & V. I. Cand: adducta. Herbipoli Ex Officina Georgij Fleischmanni. Anno cIɔ.Iɔ.XCV. (1595). w 8ce, k. tyt. i str. 123 (sygn. H_7).

Na odwrocie tytułu: Paulus Jovius Hist: sui temporis Lib. XL. — Erat Tarnouius militaris Disciplinae peritia, et consilij grauitate antiquis Ducibus exaequandus.

Dedykacja J. G. Scheidiusa: Eberhardo episcopo Spirensi. Pisze, że znalazł tę rozprawę Tarnowskiego przed kilku laty in privatis conscriptam chartis. Aby dopomóc sprawie chrześcijańskiej ogłasza ją teraz, zwłaszcza że wszyscy, którzy ją czytali, mieli dla niej wielkie uznanie. Powołuje się na Juljusza, bisk. würzburskiego i ks. wschodniej Frankonji. Kim był Tarnowski, wyjaśni w dodanych przez siebie notach. — Eberhardowi dziękuje za życzliwość. Dat. XVI Kalend. Februarii 1595. (Wspomina też pochwalnie Jerzego Castriotę Ischenderberga oraz Stefana wołoskiego).

Od str. 9—36 idzie: Joannis comitis Tarnovii, In Poloniae Regno Strategi Nominatissimi, De bello, cum iuratissimis Christianae fidei hostibus Tvrcis gerendo, Disputatio Sapientissima. — Invict. Imper. Carolo V Domino Suo Clementissimo (przypis Strasiusa). Strasius, który tę dysputację spisał, mówi, że nic tu swego nie dodał, lecz wszystko to słyszał od Tarnowskiego. Bawił u niego à castris Hungaricis reversus et Austriacam pestilentiam vitans. Tarnowski miał życzliwość dla Karola V i Ferdynanda. Rozprawiał z nim dużo przez wiele dni remotis arbitris. Mówił biegle po łacinie. Wychwala jego vim et gravitatem dicendi.

To, co mówił Tarnowski, rekapituluje Strasius, w 4 punktach: I) De Concordia christianorum principum (tu m. i. o niechęci Francji do wojen z Turcją, o sporach między książętami niemieckimi, o obowiązku Wenecji, o niebezpiecznem położeniu Węgier: est Hungaria propugnaculum christiani orbis). — II) W czem Turcy górują nad chrześcijanami... (jazdą, pieniędzmi, tajnością swych planów). — III) De exercituum ducis officio. — IV) De ratione superandi hostes (oblicza, jakie siły trzebaby nagromadzić, aby Turków pokonać).— V) W czem górują chrześcijanie nad Turkami? — Widocznie Tarnowski proponował utworzenie konfederacji antytureckiej i ofiarowywał na ten cel swe usługi.

Na końcu data: Datum Cracoviae XIV Cal. Octob. MDXLII... Joan. Strasius.

Od str. 37 idą: Joan. G. Scheidii ad Tarnovianam disputationem Notae. Tutaj wydawca objaśnia naprzód, kim był Tarnowski. Cytuje ustępy z Kromera, Wapowskiego, Joviusa. — Poczem występuje przeciw Turkom i maluje niebezpieczeństwo tureckie. Powiększa je fakt odpadnięcia wschodu od Stolicy apost. (np. co do Greków). Obficie cytuje Lutra Tischreden, na dowód, że lutrzy nie rozumieją tego niebezpieczeństwa. Na str. 62 cytuje list Alojzego Cucchiusa z r. 1568 z Konstantynopola w sprawie stosunków turecko-franc. O stosunkach książąt włoskich do Turcji. O szachu perskim (str. 81). O poselstwie Rudolfa II do Turcji z r. 1584. Powołuje się na str. 105 na dzieło bisk. Józefa Wereszczyńskiego, które mu w Wirzburgu Marcus à Lantau z polskiego tłomaczył. Na str. 115 cytuje Stefana Gerlacha, Socyniana, który e custodia providentia Dei liberatus in Poloniam venit, a stamtąd do Siedmiogrodu do Franc. Davidis — a wreszcie udał się do Konstantynopola (protegowany przez jednego z baszów tureckich). Stąd wniosek, że antytrynitarze szukają porozumienia z wyznawcami Alkoranu. Wszystko to jest lamentabile spectaculum.

Cała ta rozprawa Scheidiusa jest ujęta w formę not, komentujących wyrażenia Tarnowskiego. Jest ona i antyturecka i antyheretycka.

Na str 120—3 trzy wiersze pochwalne: 1) Jana Eberharda Epigramma de Antiturcica Tarnoviana (autor był synowcem biskupa, a uczniem Scheida). — 2) In Scheidotarnovium... epigr. a Marco a Lantaw (tento Lantaw tłómaczył Scheidowi Wereszczyńskiego). — 3) Epigr. in laudem Scheidii, autore P. S. — Wszyscy trzej autorowie wysławiają Tarnowskiego.

Dysputacja Tarnowskiego wywarła widocznie współcześnie duże wrażenie, bo została szybko dwukrotnie przedrukowana: 1) w Reusnera Collectio orationum et consult. vol. IV (1595); 2) w Conringa De bello contra Turcas gerendo 1664. w 4ce.

O rękopisie Bibl. Jag. 949 ob. Katalog Wisłockiego str. 264.

Janociana II, 281 (edycja 1542 nie istniała).— Wiszn. Hist. liter. IX, 527—8. — Bogatyński w Przegl. Polsk. 1913 i w Przegl. Współcz. 1931 str. 268. — Korbut[2] I, 227 podaje błędnie, jakoby to przedrukował Turowski.

Akad. — Czartor. — Ossol. — Kórnicka — Petersb.

— [Projekt reformy sądownictwa, 1558].

W broszurze „Naprawa Rzeczposp". 1573 jest wzmianka: „Jest obyczaj sądów na piśmie wielkiego senatora nieboszczyka pana Krak. z Tarnowa". — Z tych słów wnosi Balzer (Geneza Tryb. 1886, str. 132 i str. 139) że projekt Tarn. był drukowany. Słowa broszury nie muszą oznaczać jednakże druku.

Bliższe szczegóły o t. zw. projekcie Tarnowskiego podaje Abdon Kłodziński: Na drodze do powst. Trybunału 1925 str. 20 i nast. Przypisuje on go Ocieskiemu.

— Vstawy Práwá Ziemskiego Polskiego, dla pámięci lepszéy krótko y porządnie, z Státutów y z Constituciy zebráné. Z przydatkiém O Obrónie Korónnéy, y o spráwie y Powinnośći Vrzędników Woiennych, Je° M. Páná Jana Tarnowskiego, niekiedy Kásztelaná Krákowskiego, etć. etć. temi czásy Rycérskiému Stanowi bárzo potrzebné. Cvm Gratia et Priuilegio S. R. M. W Krákowie, W Drukárni Lázárzowéy, Roku Páńskiego 1579. w 4ce, k. tyt., k. 1 nlb. (rej.) i str. 309.

Na odwr. tyt.: Summa priv. regii z r. 1578 na lat 10. — Po tytule jedna kartka rejestru.

Całe to dziełko składa się z dwóch odrębnych części: 1) ze zbioru „Ustawy prawa ziemskiego"; 2) z „Obrony koronnej" Jana Tarnowskiego.

1) Część pierwszą tworzą „Ustawy", które są przedrukiem wydanego już poprzednio kilkakrotnie dziełka, przypisywanego J. Palczowskiemu, o czem ob. pod Ustawy.

2) Od str. 237—309 idzie druga część p. t. O dwojakiej obronie koronnej i o powinności urzędników wojennych... Jest to „Consilium rationis bellicae (z r. 1558), ale w przeróbce. Zmieniony układ i sporo przydatków oraz opuszczeń. Tylko ta druga część łączy się przeto z nazwiskiem J. Tarnowskiego.

W przywileju serwitorjatu, udzielonym Januszowskiemu w r. 1578 (Wierzbowski Materjały II, nr 37; Ptaśnik Monumenta typogr. nr 679) wyraźnie powiedziano, że otrzymuje on przywilej na druk: 1) Icones regum, 2) Compendium juris polonici et 3) Librum olim a Joh. Tarnow conscriptum, cui titulus est „O sprawie y powinn. urzędników wojennych". A więc rozróżniono bezimienne „Ustawy prawa ziemsk." od dzieła o „O sprawie y powinn." Tarnowskiego. Taksamo na tytule dzieła zaznaczono tylko przy drugiej części autorstwo Tarnowskiego. Stąd wynika wniosek, że „Ustawy pr. ziem." są mechanicznie z dziełem Tarnowskiego złączone, ale nie są jego pracą.

Celichowski w Rozpr. Akad. Um. filolog. V (1877) str. 7. — Malinowski Stan. Łaskiego prace naukowe i dyplom. 1864 (tu przedruk). — Bentkowski II, 141. — Janocki II, 279 i III, 280. — Ossol. III, przyp. 276. — Wiszniewski IX, 300. — Maciejowski III, 28. — Piekarski Katal. kórn. nr 1067. — Wierzbowski I, 376. — Kutrzeba Hist. źródeł dawnego prawa pol. I, 256.

Przedrukował Turowski w Bibl. Pol. 1858.

Bibl. w Klemensowie — Bibl. w Suchej — Bibl. Z. Glogiera — Czartor. — Dzików — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— ob. Bariensis Jac. (De regimine 1543) — Benedictus Jan (Solpha) — Bogusławski (1783) — Bruni Leonard (Historia 1546) — Casali Vinc. (Explicatio) — Cerasinus (1556; tu o jego znajomości prawa) — Chryzostom Jan św. (Orationes 1541, 1550) — Colosvari Emeryk (De nuptiis 1553) — Cuchler Jac. (Hist. Jonae 1551) — Conring H. (De bello 1664) — Curio (Schola 1555) — Descriptio certaminum (Sacharinus) (1531) — Dolce (Vita Ferdinandi 1566) — Erazm z Roterdamu (Xięgi 1542) — Ferdynand cesarz (1543) — Grochowski Stan. (1597) — Hippocrates (1540) — Jabłonowski Józ. (Dodecas 1754) — Illicinus (Carmina) — Jovius P. (Elogia) — Kobilieński Krz. (1558) — Kochanowski J. (O śmierci 1561, oraz elegia łac.) — Krzycki Andrzej (Threnodia Valachiae 1531) — Łaski Jan (Responsio 1554) — Latinius Latinus (1552—63) — Lipsius Justus (Epistola 1596) — Logus Jerzy (1543) — Lubelczyk Andrzej (Bellum theol. 1545) — Melanchton (1642) — Montanus (In quartam fen 1556) — Ocieski Jan (Odpowiedź 1554 w „Mowy wyborne") — Orzechowski Stan. (Annales, Panegir. nupt. 1553, Oratio in funere Sig., Żywot 1773) — Paprocki (Hetman) — Parmenus L. (De gloriosa ad Obertinum) — Phocylides (1536) — Pogianus (Epistolae) — Polidamus Val. (1532) — Przyłuski Jędrz. (1553) — Pudłowski Melch. (1561) — Rej Mikołaj (1560) — Reusner (1595) — Rotis Petr. (Liber funerum 1551) — Roysius P. (Carmen funebre 1561, Chiliast.) — Sacharinus (Descriptio 1531) — Scheidius Jan (1595) — Sczawiński (Carmen 1561) — Solpha Bened. (De visionibus) — Tarnowska Zofja — Tobolski Ad. (Epitafium 1590) — Tuszyna (z) Adam (Judicium 1532) — Uchański Jak. (Kazanie) — Warszewicki Krz. (De laudibus Tarnovii 1585) — Vergerius (Scholia in binas 1556) — Zebrzydowski And. (Orationes consiliariorum 1550).

Jego pisma (Consilium, O obronie koronnej) przedrukował Turowski w Bibl. Polskiej (Sanok 1858), wraz z życiorysem Orzechowskiego i mową Warszewickiego.

Pozostawił po sobie jednakże i inne pisma. Załuski Bibl. Hist. 56 pisze: „Tarnowski Jan, kasztelan krak. i hetman wielki (ur. 1488 † 1561), który wojował nawet i w Afryce, pod królem portugalskim, alter Caesar: bowiem nietylko zdolnie szablą, lecz i piórem władnał. Pisał Polską kronikę. Ja jej nie widziałem. Xiąże mię Nowogrodzki wojewoda (Józ. Jabłonowski 1763) upewnia, że ją widział w Krakowskiej księgarni, którą mój oddał akademii dziad prymas Olszowski". — Janociana II, 279—280. — O tejże kronice wspomina Stryjkowski (Jana Tarnowskiego kronika Polska pisana) oraz Starowolski Hecatontas 1627 (Chronicon et bellorum a se gestorum commentarii — propria manu ejus scripta).

W Orzechowskiego Annales są podane jego mowy na zjeździe z r. 1537. — Mowa na sejmie jest w „Rzeczy potrzebnych zebraniu" (1587). — Mowa na sejmie lubelskim 1554 jest w Mowy wyborne (1759) str. 72 — Dwie jego mowy przedrukował Małecki Wybór mów 1860. — O innych ob. Mecherzyński Hist. wymowy I, 359.

Jego ordynację dla miasta Tarnowa ogłosił Leniek w Sprawozd. gimn. Tarnowskiego 1897.

Jego listy są w rek. Jagiell. nr 154 i 1140. — Inne listy ogłosił Bogatyński w Przegl. Polskim 1913; Wotschke Briefwechsel mit den Schweizern 1908; Kot w Reformacji w Polsce 1921 (list do Kalwina). — Jego korespondencja z ks. Albrechtem pruskim jest w Arch. Królewieckiem. (Obacz o niej Kolankowski w Archeion VI i VII; oraz Wotschke w Altpr. Monatschr. XLVII).

Dziennik jego podróży do Ziemi świętej z r. 1517 odnalazł Hartleb w r. 1926 (ob. Kwart. Hist. XL str. 623 oraz 1930 str. 20 i 50). — Ob. Bystroń Polacy w Ziemi św. 1930 str. 15.

Ob. o nim: Roysius Carmina (ed. Kruczkiewicz) II, 508. — Tomiciana V, 400, VI, 40—3 i w dalszych tomach. — Niemcewicz Zbiór pamięt. IV, 43—48). — Plater Zbiór pamięt. I, 174. — Orichoviana (wydał Korzeniowski) I.

Starowolski Hecatontas 1627 str. 95 oraz Monumenta str. 646. — Janociana II, 279—83. — Bentkowski Hist. Lit. II, 358, I, 121. — Ossoliński Wiadom. III, cz. II (przedm.). — Pamiętnik Warsz. 1818 XI, str. 466—7. — Maciejowski Polska I, 390—2 oraz Piśmiennictwo pols. III, 28; tom. dodat. 376. — Wiszniewski Hist. Lit. I, 51, VI, 56, 60, VIII, 143, IX, 300, 433. — Bibljot. Warsz. 1844, XIV, str. 424—8. — Przyjaciel Ludu 1846 (Skarga ks. Ostrogskiego). — Pomysły do dziejów pols. Paryż 1840 str. 371—2. — Kraszewski w Ateneum 1848 oddz. II, str. 52. — Święcki Hist. pamiątki II, 200. — Siarczyński Wiad. o Jarosławiu 59—63. — Balicki Miasto Tarnów 1831 str. 36—42, 132—4. — St. Tarnowski Kochanowski (1888) str. 183 i nast. — Przezdziecki Jagiellonki II—V (passim).

O jego działalności wojskowej obacz specjalnie: Czołowski w Kwartalniku Histor. 1890. — Korzon Dzieje wojen I i III, 434. — Górski w Bibl. Warsz. 1894 III.

O jego stosunku do reformacji: Hartleb w Kwart. Hist. 1912. — Kot Modrzewski (1923) str. 314. — Wotschke Briefwechsel 1908. — Tenże Geschichte der Reformation 1911. — Tenże Fr. Lismanino (passim). — Grabowski Liter. luterska 1920.

W r. 1754 ogłosił biografję Józef Jabłonowski w Dodecas ducum (ob. t. XVIII, 348). — W r. 1783 Bogusławski (Żywoty). — Materjały zbierał Ossoliński, jak to podaje w przedmowie do IV tomu Wiadomości. — Z późniejszych biografij ob. Gołębiowski w Bibl. Warsz. 1852 IV. — Wójcicki w Encykl. Orgelbr. tom XXV. — Bartoszewicz Hetmani (1856). — Kłosy 1886 II. — Nieco obszerniejszy jego życiorys ogłosił w Przeglądzie Polskim 1913 Bogatyński (odbitka w r. 1914). (Tu o jego stosunku do ówczesnych pisarzy: Kromer, Orzechowski, Frycz, Janicki, Nidecki, Rej, Kochanowski, Górnicki, Royzjusz, Przyłuski, Herburt). — Tenże w Przeglądzie Współczesnym 1931.

Finkel Bibl. hist. nr 25826 i III str. 1875. — Korbut I, 227. — Bibl. Estr. IV str. 484.

Tarnowski Jan Krzysztof, kasztelan wojnicki, syn Jana hetmana († 1567) ob. Bassaeus Alb. (1561) — Curio (Schola 1555) — Groicki B. (Artyk. 1559) — Kochanowski Jan (elegie łac. i dedyk. Szachów 1567) — Orzechowski St. (Panegyricus 1558, 1605) — Rosarius Val. (Theor. 1564) — Schneberger Ant. (Gemma 1565).

Ob. Carmina Roysiusa (ed. Kruczkiewicz) II, 508.

Tarnowski Jan Gratus, uczeń Uniw. w Lipsku ob Pistorius S. (1611) — Tidicaeus (1615) — Tokarzowic Jan (Carmen 1620) — Wresnanus B. (In natalem 1614).

(Tarnowski Jan) herbu Rola, referendarz kor., potem biskup poznański i kujawski, wreszcie arcybiskup gnieźn. († 1604). In primo felicissimo optatissimoq. Illvstrissimi et Reverendis^mi

Patris et Domini D. Ioannis Tarnowski Dei Gratia Archiepiscopi Gnesnen: L. N. Regniq. Poloniae Primatis Primiq. Principis. etc. etc. Ad suam Metropolitanam Ecclesiam Gnesnensem Aduentu. Gratvlationes a stvdiosa ivventvte Collegii Calissiensis Societatis Iesv. factae. Calissii. Anno 1604. w 4ce, k. tyt. i k. nlb. 33 (sygn. I_2).

Tytuł w ramce. — Na odwrocie tytułu herb Rola z insygnjami biskupiemi, pod nim 8 wierszy łac. — Na k. A_2 dedykacja J. Tarnowskiemu. Poczem idą wiersze, pisane (niby) przez uczniów: Stefana Sierakowskiego, Pawła Krasińskiego, Andrzeja Ianczyńskiego, Marcina Łubieńskiego, Stanisława Brzechffę, Walentego Rudnickiego, Wojciecha Lubstowskiego, Andrzeja Pomianowskiego, Marcjana Mazowieckiego, Adama Muchlińskiego, Macieja Lipskiego, Marcjana Zaleskiego, Marcina Kozubowskiego, Remigjana Brzeskiego, Stanisława Wolskiego, Jana Zapolskiego, Jakóba Zapolskiego, Jana Wysockiego, Piotra Lipciusa, Macieja Bielickiego, Seweryna Roszkowskiego, Marcina Paruszewskiego, Jana Borszyńskiego, Jana Ryszewskiego, Marcina Meiciusa, Wojciecha Stokowskiego, Krzysztofa Buzyńskiego, Mikołaja Biesiekierskiego, Jana Rysiewskiego, Grzegorza Sarnowskiego, Pawła Zaborowskiego, Jana Dąbskiego, Stanisława Sczerzeckiego, Samuela Wolskiego, Jana Tarnowskiego, Piotra Biskupskiego, Stanisława Starskiego, Marcina Załuskiego, Stanisława Gostyńskiego, Stanisława Bykowskiego, Andrzeja Doruchowskiego, Wojciecha Stępczyńskiego, Wojciecha Głębockiego, Wojciecha Bryszewskiego, Samuela Krosnowskiego, Świętosława Strzałkowskiego, Adaukta Konarzewskiego, Jana Ruszkowskiego, Jakóba Szwichowskiego, Marcina Pruszkowskiego, Andrzeja Wirdta, Wojciecha Strugliusa, Wojciecha Proczyńskiego, Stanisława Jankowskiego, Jakóba Piwnickiego, Wojciecha Mieczyńskiego, Hektora Bełdowskiego, Jana Bielickiego, Wojciecha Wolickiego, Andrzeja Pomianowskiego, Remigjana Sierakowskiego, Jana Madalińskiego, Wojciecha Benniusa, Pawła Skiernieviusa, Jana Trąmpczyńskiego, Jakóba Pruszkowskiego, Mateusza Wrzesniusa, Jakóba Bielskiego, Jerzego Piwnickiego, Mikołaja Parczewskiego, Szymona Kosmatkę, Bartłomieja Wolboriusa, Andrzeja Czarnensisa, Florjana Pukarzewskiego, Andrzeja Ostrowskiego, Mikołaja Venantiusa, Jakóba Dubiusa, Stanisława Kojdowskiego i Samuela Sierakowskiego. Wojciechowska Z dziejów książki str. 240. Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Metra gratulatoria Illustr. J. Tarnowski arch. gnesn. (1604). w 4ce.

Może identyczne z wierszami P. Rudzkiego (tom XXVI, 478)? Dzików (?).

— ob. Długosz (Vitae 1604) — Grutinius A. (Consilium 1592) — Januszewski J. (Praeparationes 1596) — Kryski Feliks (1606) — Lilia Petr. (1598) — Loaechius (De Gniesna quaerela 1604) — Powodowski Hier. (1591, 1604) — Praeparationes (ob. Januszewski) — Rogalius (Judicium 1583) — Rudzki P. (Gratulatio 1604) — Skrobiszewski J. (Panegyricus 1604) — Treter Tom. (Vitae arch. 1604) — Urzędowa (z) M. (Herbarz 1595) — Zygmunt III (Forma).

Damalewicz Series arch. — Łubieńzki w życiorysie Pstrokońskiego. — Bużeński Żywoty arcyb. II (1860). — Niesiecki IX, 51. — Siarczyński Obraz II. 262. — Niemcewicz Panow. Zygm. III, I, 189—480. — Gawarecki Pamiąt. Łowicza 57—8. — Piasecki Kronika. — Rzepnicki Vitae praes. I, 140 - 1. — Pamiętn. Sandom. I, 422. — Mętlewicz w Pamięt. Relig. Mor. VI, 486. — Enc. Orgelbr. XXV str. 8—9. — Enc. kośc. XXVIII, 226. — Korytkowski Arcybiskupi gnieźn. III. — Caligari Epistolae et acta (1915), str. 267 i passim. — Finkel III, 1875.

(Tarnowski Jan), biskup włocławski. Echo Votorvm Illvstrissimo ac Rndissimo D. D. Nicolao De Olexow Gniewosz, Dei & Apostolicae Sedis Gratiâ, Episcopo Vladislaviensi & Pomeraniae. Regni Poloniarum Senatori integerrimo, literarum literatorumq; Fautori optimo; Cvm Ab exteris Natiònibus in Poloniam sui Episcopatus Metropolim augustam felicissimè rediret in signum debiti cultus A Nobili Ioanne Tarnowski suo & generosorum condiscipulorum nomine Scholae Grammatices Exhibita. Anno à Partu Virgineo, M.DC.L (1650). w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwr. tyt. herb (panna na niedźwiedziu) i 12 wiersz łac. Poczem wiersze łacińskie: Divo Joanni Cantio generosa Scholae gram. juventus; Selecta juv. corona; Vox Reipubl. Polonae; wreszcie berła akad. Wiersze ciągle podkreślają, jakim opiekunem szkoły jest Gniewosz.

Czartor. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— ob. Cynerski J. (1644) — Dobraszowski M. (Inauguratio 1640) —

Haskowski (Observationes 1642) — Nowakowski Ad. (Quaestio 1644) — Wołkowicz Alb. (Bona memoria 1649).

Tarnowski Jan, arch. krak., arcyb. lwowski, herbu Rola († 1669) ob. Castelli D. (Fama 1666, Metamorphosis 1669, Vox 1669) — Ćwiekalski J. (1655) — Dunin P. (Kazanie 1700) — Kozłowski J. (Olor) — Żelechowski St. (Dos 1655).

Niesiecki IX, 51. — Łętowski Katalog IV, 145.

Tarnowski Jan, student w Kaliszu ob. Tarnowski J. arcyb. (In felicissimo 1604).

Tarnowski Jan Rafał ob. Cynerski J. (Bellerophon 1633).

Jest to wiersz na cześć Ossol., na którym podpisany jest jako autor Tarnowski. Ale pisał wiersz Cynerski (ob. tom XIV, 485).

Tarnowski Jan, scholastyk kujawski ob. Starzyński Jan (Sprawiedliwość areopagu 1721).

Tarnowski Jan Krzysztof, kasztelan wojnicki, brat Stanisława ob. Boter Jan (Teatrum 1659, 1683) — Markiewicz J. (Libellus).

Tarnowski Jan, syn Michała, brat Piotra ob. Knapski G. (Thesaurus 1626, 1652) — Zapartowicz Justyn (1626).

Tarnowski Jan, podkomorzy, generał ob. Dąbrowski Ad. (1779) — Dunczewski St. (1764) — Kazania (1776) — Poczajów (Kazania 1776).

TARNOWSKI Jan Amor, syn Kajetana. Pożytki pokoju pod szczęśliwym w Polszcze panowaniem Augusta III oyczystym rymem przez... w sztuce krasomowskiey cwiczącego się in Collegio nobilium varsaviensi Soc. Jesu opisane r. 1754. fol., k. 2.

Napisane pod kierunkiem Bohomolca.

Tegoż tytułu jest wiersz Fr. Grocholskiego, w Bohomolca Zabawki poet. 1758.

Zieliń.

— Rozmowa Filozofa z Politykiem O Troiakim w Polszcze Młodzi Wychowaniu Napisana Przez Hrabię Amor Tarnowskiego Za pozwoleniem Starszych W Warszawie w Drukarni J. K. MCi. y Rzeczy pospolitey, w Kollegium Societatis Jesu. Roku MDCCLVI. (1756). w 12ce, k. tyt., str. 290.

[1] Dedyk. Anastazji z Boguszów Tarnowskiej, matce. Nazywa to „pierwiastkami prac swoich".

Poczem: Przedmowa. Mówi, że miewał rozmowy o dobrem wychowaniu młodzi. Jedni chwalili konwikty, drudzy wychowanie z guwernerem. Na tle tych rozmów napisał tę pracę i wydał za naleganiem przyjaciół.

Rozmów tych jest cztery. W pierwszej polityk broni zdania, że wielkie nauki są niepotrzebne; wystarczy umieć po łacinie, niemiecku, francusku, kawałek historji i geografji. Filozof zwalcza to zdanie. W drugiej toczy się rzecz o prywatnem wychowaniu pod guwernerem (obcym). Filozof zwalcza to. Nauczyciel powinien być Polakiem. W trzeciej jest mowa o szkołach publicznych. Szkoły publiczne lepiej uczą wiary świętej. O Alwarze, jaki to dobry podręcznik (świadczy to Mignonius 1751). Rozmowa ostatnia o konwiktach. Filozof broni konwiktów jezuickich i pijarskich (coll. nobilium). O nauce tańca, fechtunku, maneży, do czego są potrzebne? Konwikty są pod dozorem duchownych, co — jak wykłada filozof — jest nader pożyteczne. Trzeba syna na lat cztery lub pięć oddać do konwiktu.

Ks. St. Bednarski Upadek i odrodzenie jezuickich szkół (1933) str. 138.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

(Tarnowski Jan Amor). Wiersz po zjednoczeniu ślubnym IW. Jana Amor hr. Tarnowskiego z I. W. Rozalią Czacką od obowiązanego oboyga imieniowi sługi. Dnia 4 czerwca R. 1775 w 4ce.

Dzików.

— ob. Duńczewski (Kalendarz 1746, 1764) — Minasowicz Zbiór (V, 1, 343; tu jego wiersz i odpis Minasowicza) — Orzechowski St. (Żywot Tarn. 1773).

Napisał dziennik podróży St. Aug. do Kaniowa. — Tłumaczył (ale nie drukował) Casy Galateusza (ob. Zdziebłowski, Siruć). Wiersze jego są w Bohomolca Zabawki poetyckie (1758) i tamże na jego cześć drukował wiersz Jędrzej Leski (str. 127—130). — Święcki Hist. Pamiąt. II, 480. — Janocki Lexicon II, 190. — Bentkowski Hist. Lit. II, 59. — Finkel III, 1875.

(Tarnowski Jan, Joachim i Rafał). Actores Illustres Magnifici Joannes kachorlicensis, Joachimus sulejoviensis capitanei et Raphael gener. exercituum regni comites Amor Tarnowscy fratres inter se germani ac alii... successores. Citati successores olim J. M. Antonii

Tripolski succamerarii Kijoviensis... (ok. 1780). fol., k. 3.

Ob. wyżej: Tarnowscy. Jagiell.

Tarnowski Joachim (I), wojewoda inflancki ob. Buczkowski M. (Belliger 1621) — Grabiecki Wojciech (Luminaria 1635) — Gronowski (Żywot Giedroycia 1615) — Łobżyński Jan Dyon. (1647) — Miechoviensis Just. (Atlas thomisticus 1626) — Trzciana Jan (Żywot 1615).

Święcki Hist. Pam. II, 205. — Niesiecki IX, 48.

Tarnowski Joachim (II) ob. Kommissya porządkowa (1794) — Tarnowski Jan i Joachim (Actores 1780).

TARNOWSKI Józef Kazimierz. Propositiones Dogmaticae Criticae Canonicae Quas Propugnandas Exponit Joseph Casimirus Tarnowschi Comes De Tarnow Patricius Cracoviensis Collegii Nazareni Convictor. [Tu winjeta: dwa anioły podtrzymują tarczę herbową, na niej z prawej strony cyfry M. Boskiej, z lewej dwa miecze ostrzem dogóry, między ostrzami gwiazda]. Romae Anno MDCCLIIII. (1754). Ex Typographia Zempeliana prope Montem Jordanum. Superiorum Permissu. w 4ce, k. tyt., str. 16.

Na odwr. k. tyt. Imprimatur władz duchownych. — Na str. 3 rozpoczynają się propozycje. Zaczyna od polemiki z Izaakiem Peyrerem w kwestji biblijnych preadamitów. Potem przechodzi kilka innych kwestyj z zakresu tekstu biblijnego ze Star. i Now. Testamentu. (Kwestja magów; czy Chrystus leczył hemoroidy; kwestja całowania nóg etc.). Wszystko to są drobne ciekawostki, na których rozważanie zużyta jest ogromna ilość książkowej erudycji.

Bibl. Przypk. — Jagiell. — Ossol.

— Proportio Omnimoda Virtutum ad Sapientiam & Sapientiae ad Virtutes, In D. Joanne Cantio Confessore, Regni Poloniae & M. D. Lithu. Patrono, Almae Universitatis Cracov: Patriarcha, S. T. Doctore & Professore, Redeunte Annuae suae Festivitatis die in Ecclesia Collegiata ac Doctorali S. Annae Praesente Illustrissimorum Hospitum Corona ad Sacra ejus Lipsana per Josephum Casimirum De Tarnow Tarnowski, in Schola hac Regni Dialectices Auditore, Stylô Oratoriô Delineata. Annô Domini cIↃCICC.XLIX. (1749). Die 19. 8bris. Typis Michaëlis, Josephi, Antonii Dyaszewski, S. R. M. Typographi. fol., k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. k. tyt. rycina (Michał Surmacki Sculp. Kra.): anioł trzymający tarczę herbową; pod nią 4 wiersz łaciński. — Dedyk. Adamowi Komorowskiemu, poczem: Oratio na cześć Jana Kantego (bez treści).

Jocher 5473.

Bibl. Przypk. — Dzików — Jagiell. — Ossol

Tarnowski Józef Mateusz z Dzikowa ob. Majewski Jacek (Prymicye 1741) — Tarnowscy (Merita 1740).

Tarnowski Kajetan ob. Duńczewski Stan. (1741).

Tarnovius Kazimierz ob. Jastrzębski Wojciech Kazimierz (1644) — Węgrowecki Jan (1636).

Tarnowski Konstanty ob. Radziwiłłowa Regina (1637).

(Tarnowski Michał Stan.). Ad officium Castren. Capitan. Novae Civitatis Corczyn personaliter veniens Franciscus Rogowski nomine magnifici domini Rectoris moderni et pro tempore existentis totiusque Universitatis Almae Academiae Cracoviensis obtulit eidem officio praesenti et ad acticam porrexit Inscriptionem Castren. capitan. Sandomirien. venditoriam per olim M. Michaelem Stanislaum comitem a Tarnow castell. Woynicen. eidem Mgcō Dno Rectori totique Universitati Almae Academiae Cracoviensis ratione infra scriptorum factam una cum fundatione cursus Obłonkowiani nuncupata penes eandem inscriptionem venditoriam acticatam ex actis iisdem castrens. Capitan. Sandomiriens. authentice depromptam petens eandem a se offerenti suscipi et actis praesentibus connotari... fol.

— ob. Buczkowski M. (Belliger 1621) — Czernic (Fasciculus natalis) — Łobżyński Fr. Ioan. Dyon. (1647) — Siemek Gaspar (Lacoon 1635) — Wośniowski Albert (Quaestio 1649).

Tarnowski Michał Amor i Ludwika Żaboklicka ob. Nadolski Mac. (Wstęp przy weselu 1699, Dzień 1692).

TARNOWSKI Paweł, prof. w Rostoku. Pauli Tarnovii, D. Et S. S. Theologiae In Academia Rostochiensi professoris, De Sacrosancta Trinitate, liber unus: Oppositus Favsti Socini refutationi, absq; auctoris nomine, Racoviae ante annos triginta primùm Polonicè, deinde latinè, editae, & huic scripto insertae: qua refellere conatu est, quae de Divinitate Filii & Spiritus Sancti, Robertus Bellarminus, S. I. controversiae 2. generalis, libro primo, & Jacobus Wiekus, Jesuita, peculiari libello, scripserunt. RostochI Sumptibus Johannis Hallervordij, bibliopolae, typis Joachimi Pedani, typographi academiae. cIɔIɔCXXV. (1625). [Tytuł w prostokątnej ramce zdobnej ornamentem linearnym i figuralnym]. w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb., str. 1010 i k. 45 nlb.

Dedykacja Jacobo de la Gardie, regn. Sueciae consiliario, marschallo... Uzasadnia dedykację tem, że kosztem de la Gardiego kształcili się u niego uczniowie z Rewla i Rygi.

Poczem: Lectori S. — Cytuje tu wiersz: Qui satanam non odit, amet tua scripta Socine. — Wreszcie idzie: Series et summa capitum.

Od str. 1 rozpoczyna się: Auctor refutacionis libelli Jacobi VVicki (ma to być: Wujek) de divinitate filii Dei et Spiritus Sancti. Jest to odpowiedź Socyna, przedrukowana z edycji z r. 1594 (ob. tom XXVIII, 395). Po każdym rozdziale tekstu Socynowego dodaje Tarnowski swoją „Analysis“, to znaczy swą polemikę. Ponieważ samo dzieło Socyna miało str. 500, nic dziwnego przeto, że utwór Tarnowskiego liczy stron przeszło 1000.

Na końcu: Index locorum S. S., Index auctorum, Index verborum et rerum, Lapsus typogr.

Po polsku autor zdaje się nie umiał, bo literatury polskiej nie cytuje.

Sprawozd. z poszukiwań na Węgrzech nr 292 (mylnie tam podano, jakoby Estr. VIII nie znał egzemplarza; egzemplarz jest w Jagiell.).

Bock Hist. antitr. II, str 837. — Jöcher Gel. Lexicon IV, 1010.

Bibl. Kol. Reform. w Koloszwarze — Jag.

— ob. Ruarus (Epist. cent. I list 42).

Tarnowski Piotr ob. Boter Jan (Teatrum 1659) — Firlej Henr. (Leopardus 1624) — Knapski (Thesaurus 1626) — Zawisza Krzysztof (Odgłos 1730).

Tarnowski Piotr Paweł ob. Jastrzębski Woje. (Nowy miesiąc 1640) — Siemek Gaspar.

TARNOWSKI Rafał Amor. Głos na seymiku w Opatowie dnia 16 9bra 1790 roku miany. fol., k. 2.

W kwestji elekcji i sukcesji tronu.

Jagiell. — Krasiń

(Tarnowski Rafał). Do Jasnie Wielmożnych Rafała i Urszuli z Ustrzyckiey hrabstwa Tarnowskich. (około 1790 r. w Warszawie). w 4ce, k. 2.

Wierszem życzenia małżeństwu.

Bibl. w Suchej — Czartor.

— ob. Woronicz (Mowy).

Finkel III, 1875.

Tarnowski Spytek, protestant ob. Ambroscius Math. (1622).

Tarnowski Stanisław (I), kasztelan zawichoski ob. Piotrkowczyk Tomasz (De cometa 1558).

Jakiegoś Stan. Tarnowskiego rachunki z Wieliczki z r. 1518 znajdują się w ręk. Akad. nr 942.

Tarnowski Stanisław (II), kasztelan sandomierski († 1628) ob. Bielski Joachim (1588) — Bogusławski Jan (Mowa 1599) — Cezar (Wargocki 1608) — Hilchen Dawid (1603) — Ostrowski Stan. (1591) — Siemek Kasper (Laocon 1635) — Sigonius Karol — Szymonowicz Sz. (Manes 1610) — Tasso Torkw. (Rinaldo) — Warszewicki Krz. (1599).

Święcki Hist. Pam. II, 204. — Bibl. Warsz. 1853, t. 50, str. 341—4. — Paprocki Gniazdo 500. — Siarczyński Obraz II, 261. — Wiszniew. Hist. lit. I, 58 (wym. jego Itinerarium) — Windakiewicz Padwa 1891. — Orzelski Interregnum (passim)

Tarnowski Stanisław (III), kasztelanic ob. Boter (Teatrum 1659).

Tarnowski Stanisław (IV) ob. Nadolski M. (Dzień 1692).

Tarnowski Stanisław (V) ob. Thomas (Życie i pochwała 1787).

Tarnowski Stefan, Canon. Cathed. Crac. ob. Przybyłowicz Kaz. (Corymbion 1721) — Thomas Aquinas (Rogus Triumphalis 1721).

Tarnowski Teodor Karol, capitaneus ob. Cynerski Jan (Sydus 1647) — Hieronym od S. Hyacinta (Kaz. pogrzeb 1645) — Łobżyński Jan Dion. (Sydus

Zaćmienie 1647) — Myślimski Fabian (1639).

Tarnowski Wincenty ob. Radziwiłłowa Regina (1637).

Tarnowski Władysław Dominik ob. Drexelliusz Jeremiasz (Droga 1649) — Lacki Kasp. (Wieszczek 1651).

Tarnowski Zygmunt ob. Zawadzki Benedykt (Floridus Agricola 1677).

Tarnowskich (z) ob. Sapieżyna — Wierzbowska — Zamojska.

Tarnowskie góry ob. Relacya (1697) — Tarnowice.

Tarquinius Priscus ob. Jupiter (1729) — Raue Joach. (1648).

TARSZEŃSKI Dydak. Jonasz w Smiertelnym zatonieniu Zyiący. Y owszem z iedney Smierci Na troiaką Niesmiertelnosć powstaiący W. JMC. Pan Ian na wielkich Szumlanach Szumlanski Chorąży Halicki, Starosta Rakowiecki, Pułkownik Woysk Koronnych I. K. Mci y R. Pltey, Znaku Pancernego I. K. IMCi Pana Hetmana Wiel. Koron: Ktora troiaka tego Pana Nieśmiertelność przy pogrzebowym Iego Akcie Káznodźieyskim dowodem Przez X. Dydaka Tarszenskiego Reformata Kustodyi Ruskiey na ten czas w Konwencie Lwowskim S. Teologii Lektora Pokazana Potym na Rekwizycyą W. I. MCi Pani Maryanny z Swistelnickich Szumlanskiey Chorążyny Halickiey, Starościny Rakowieckiey, Wiekopomney pamięci Z pod Drukarskiey prasy Za pozwoleniem Zwierzchnośći Podana Roku Ktorego Bog w śmiertelnym Ciele, odzyskał nam Błogosławioną nieśmiertelność 1758. we Lwowie w Drukarni Brackiey SSS. Troycy. fol., k. tyt. i k. 28 nlb.

Na odwr. k. tyt. herby Szumlańskich i Świstelnickich i pod niemi wiersze polskie. — Poczem ded. wdowie na str. 3, z podp. X. Dydak reformat. Tu podnosi jej miłość do męża.

Od ark. A: Kazanie. Mówi, że zmarły nie byłby żałował krwi dla ojczyzny, gdyby była potrzeba, ale za Aug. III nieba pozwoliły się cieszyć pokojem. Podnosi świetność rodu Szumlańskich i wymienia przodków oraz koligacje. Żegna imieniem zmarłego pozostałych.

Czetwert. — Dzików — Jagiell.

— Kazanie Pogrzebowe Na Pogrzebie J. W. J. Mci Pana s. p. Szczepana Na Wielkich Kunicach Kunickiego, Kasztelana Chełmskiego, Starosty Choteckiego, w Kościele Chełmskim OO. Reformatów Roku 1766. Dnia 16. Grudnia. Przez Xiędza Dydaka Tarszenskiego, tegoż Zakonu, w tymże Konwencie na ow czas Gwardyana Miane. á potem na rozkaz W J. Mci Pana Jana Kunickiego, Chorążego Krasnostawskiego Czułczyckiego y Choteckiego Starosty, Rodzonego Brata J. W. s. p. Kasztelana do Druku Podane. Za pozwoleniem Zwierzchności. W Lublinie w Drukarni J. K. M. w Collegium Societatis Jesu Roku 1767. fol., k. tyt. i k. 29 nlb.

Na odwr. k. tyt.: Na cherbowny (sic) kleynot Kunickich... (herb i wiersze). Poczem dedykacja Kunickiemu, chorążemu. — Kazanie od k. A. — Wymienia różnych Kunickich (od r. 1400), m. i. Wacława Kunickiego, autora „Wizerunku szlachcica". — Od ark. O: Mowa przy kondukcie pogrzebowym... przez Franciszka Kunickiego, starościca czułcz. synowca (na 2 k.).

Imprimatur Rysz. Horna i Wojc. Dziewanowskiego.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

— Kazania między oktawą 16 maja 1765... ob. Szylarski Wojc. (1768).

— ob. Ozdoba (1767).

Tartaglio Ferdynand ob. Kraszowski Zenob. (Apex 1681)

Tartakowski kościół ob. Kostkiewicz A. (Pewna wiadomość 1748, Nabożeństwo 1780, Godzinki 1777, Opisanie obrazu 1778).

Tartari, Tartares, Tartaria ob. Tatarzy.

Tartarus Tomasz (Roma Santa) ob. Treter.

Tartaretus ob. Michael Parisiensis z Bystrzykowa (Quaestiones 1507. 1508).

Ks. Michalski w Arch. Kom. do bad. hist. fil. 1915 I str. 42—50.

TARWOYN Piotr, pleban szawelski. Przywitánie Wesołe Tak Smiertelnego Dvchownego Y Swieckiego Iako Niesmiertelnego Senatv Anielskie° Ná szczęśliwy przyiázd do Száwel Illvstr^mi ac Rever^mi Domini D. Georgii Tyszkiewicz Dei gratia Episcopi Samogitiae kiedy ná oczekane Kośćiołá Száwel-

skiego Poświącánie. Roku Páńskiego 1634. dniá... Octobra. przybywać szczęśliwie raczył. Przez X. Piotra Tarwoynia Plebaná Szawelskiego, Dziekana Zmoydskiego, vczynione, y ná ten czàs temuż Iego Mośći pokornie ofiarowane. Vilnae Formis Academ: Societ: Jesv. (1634). w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb.

Na odwrocie tyt. herb Leliwa i polski sześciowiersz. — Dedyk. do biskupa Zmoydskiego (na 2 k.).

Poczem wiersz p. t.: Senat śmiertelny duchowny to iest przesławni antecessorowie, którzy za naszey pamięci katedrę biskupią miednicką szczęśliwie zasiadali I. M. X. Biskupa witaią. — Wspomina bisk. Giedroycia, Woynę, Heliaszewicza.

Na k. B: Senat śmiertelny swiecki, ktorzy starostvo Zmoydskie trzymali. — Tu o Hier. Wołowiczu, Pacu, Kiszce, jako tych, którzy przyczynili się do budowy.

Na k. B_3: Senat Nieśmiertelny... Pierwszy Anioł stróż pobudza anioły do ochotnego pasterza przyięcia. — Na k. B_4: Wtóry Anioł Michał winszuje... — Na k. C i dalszych: Trzeci Anioł rządca księstwa zmoydskiego wita... — Kościół wita... — Anioł stróż plebański także winszuie... — Ostatni anioł od ludu winszuie...

Wszystkie te senaty i anioły wyrażają swą radość i spodziewają się, że teraz „upadnie na kark, czego godna, heresia, a zatopi w głębokim dnie mściwa Willia". Najciekawszym jest „Anioł od ludu", bo ten winszuje po żmudzku (14 wierszy). Brzmi to tak:

Bragus Phoenixas pauxtis, pauxtiś didźio Pona — Swiesey źybańćio, linxmay spindińćio Titona. — Sauley paszwestas, ráetas phoenixas ant swieta — Ne kożna szalis gimda, bet Arabu wieta. — Sieśi śimtay śieszdeśimts, io págiwenima — Sudaegis isz pelenu tuci vzgimima. — O Phoenixas bragusis Biskupe Żiemayćiu, — Essi te was śiratu, ir wissu Ponayćiu, — Didzio Diewo Biskupas, yr Sauley Teysibes — Paświestas pauxtis, pilnas meailes yr graźibes, — Sicasis śimtus śiasdesimts meátu pagiwanki, — Żidek Diewo Winicioy, yr sweykas pasáuki, — Kwapanćios cnatas lieda ant Senatwes sukráuk — Sparnais auxtay lakioki, irgi dangu sulauk.

Akad.

(Taryfa, Taryffa). Generalna Taryffa Celna Według Traktatu między Nayiaśnieyszym Krolem Jmcią y Rzeczą-pospolitą Polską, a Nayiaśnieyszą Cesarzową Krolową Węgierską y Czeską Die 16. Martii 1775. Anno zawartego, Ułożona. (B. m.). fol., str. 30.

Podzielona każda strona na 5 rubryk: Nomenklatura towarów, liczba i miara, pro consumo, pro exito, pro transito.

Towary wymienione po alfabecie: Absasze (obcasy), agat, agarium, alabaster, alkiermes i t. p.

Tak więc np.: za Barchan biały w pasy płaci się od funta 28 groszy (gdy wchodzi do Polski pro consumo) — 3 grosze, gdy go się z Polski wywozi do krajów cesarskich (cło wywozowe) — a $7^1/_2$ groszy pro transito.

Taryfa jest nader szczegółowa. Przy każdym ważniejszym towarze podanych jest kilka lub kilkanaście odcieni w gatunku (tak np. bawełny i baw. towarów 8 gatunków, belek 20 rodzajów, wina 8 gatunków).

Na końcu podp. Adam Łodzia Xżę Poniński podsk. W. K.

O traktacie handlowym z Austrją, na którego podstawie ułożona jest powyższa taryfa ob. Korzon Wewn. dzieje II, 51 (i Vol. legum VIII, 55).

Miała wyjść podobna Taryfa w r. 1784 za Józefa II, ale tej nie znam.

Ob. tom XXV, 264 i 276 (Projekt aktu).

Czartor. — Tow. Pozn. P. N.

— Generalna Taryfa celna do wszystkich portow i komor pogranicznych panstwa rossyiskiego, wyiąwszy Astrakan, Orenburg i Syberya. 1782. w 8ce.

Ob. Instruktarz — Taxa.

Petersb. Publ. — Uniw. Wileń.

— Taryfa Generalna Cła Między Polską y Prusami Ułozona. we trzech językach Niemieckim Polskim Y Francuskim. Nakładem Piotra Dubinskiego Radzcy Wilenskiego Przedrukowana. [Tu sygnet drukarza: na cokole, przybranym gałązkami drzewa, urna, pod nią niewiasta, siedząca na cokole po stronie prawej; po lewej aniołek, podtrzymujący tablicę wspartą o cokół; niżej pod sygnetem ornament roślinny]. Roku 1779. fol., k. tyt. i str. 47.

Obejmuje alfabetyczny spis towarów, idących z Polski do Prus i naodwrót. Cło wynosi 2 procent od wartości, zaś dla towarów, które z Polski przewozi się do cudzych krajów lub naodwrót 12%. Ale są wyjątki.

Wykaz jest nader szczegółowy, bo obeimuje około 800 pozycyj. Przy każdym towarze podana cena celna.

Na końcu przepisy o sposobie pobierania cła, podp. przez Fryderyka w Berlinie 24 maja 1775.

Inny druk zawierający tąż Taryfę obacz pod: Instruktarz celny (tom XVIII, 591).

Skargi na tę niszczącą Polskę taryfę ob. pod: Przełożenie konfraternii m. Poznania (1788).
Korzon Wewn. dzieje II, 38 nie zna tej Taryfy ani Instruktarza.
Ob. Projekt aktu (1790). Krasiń.

— Taryffa, to iest sposób rachowania, przez który każdy kupujący abo przedaiący barziey snadnie znaleść może wszelkiey rzeczy summę. Jako go używać, w Przedmowie do Czytelnika, dostateczną naukę obaczysz. Wydany do Druku w Krakowie i we Gdańsku, a teraz powtórnie przedrukowany. W Wilnie w drukarni J. K. M. Akad. S. J. R. P. 1763. w 12ce, ark. 9½.
Żebrawski Bibl. Matem. (nr 2956).
Wydania poprzednie obacz niżej pod Taryffy. — Obacz także pod: Redukcja (1762).

— Taryfa monety. 1766. fol., ½ ark.
Bibl. w Suchej.

— Taryffa w którey redukują się złote polskie na tynfy pruskie i stare polskie według kurrencyi ostatnim seymem uchwaloney. Wilno w drukarni IKM. u XX Bazylianow 1766 w 8ce mniej., str. nlb. 6. Krasiń.

— Taryfa na monetę polską nowej redukcyi w roku p. 1767. we Lwowie w drukarni Koll. Soc. J. w 8ce, 6 k. nlb.
Miał to wydać ks. Siekierzyński. — Żebrawski Bibl. mat. str. 420.

— Taryfa Redukująca Monety Zagraniczne, dawnieysze Polskie do Waloru Monety Nowey Kraiowey, przez konstytucyą Roku 1766 i 1768. ustanowioney: a w Roku 1774 Nowym prawem od Prześwietney Delegacyi potwierdzoney. (Na czele znajduje się:) Uniwersał Prześwietney Kommissyi Skarbu W. X. Lit. względem Monety w Roku teraźnieyszym do 5. Stycznia Wydany. W Wilnie w druk. Akad. 1775.
Ob. Ewaluacja według Kom. Skarbu (1766).

— Taryffa względem monety Polskiey y Litewskiey ktora redukuie Tynfy na Złote y grosze, wspak Złote na Tynfy y grosze. Według teraznieyszey kurrencyi, jako też y pogranicżney Śląskiey Niemieckiey, Pruskiey, Moskiewskiey, etc. Dla wygody potrzebuiących. Sporządzone. W Lesznie w Drukarni Sam. Bog. y Michał. Wawr. Pressera. w 12ce.

— Taryffa przez którą można z większą łatwością wiedzieć cenę stawiając na wiele numerów chcąc grać na loteryą. Warszawa, 1774. w 8ce.
Wedle katalogu Posera 1774.

— Taryffa chlebów w mieście JKMci Kaliszu 24 lipca 1780. fol., 1 ark.
Obacz Taxa.

— Taryffa miasta Warszawy do składki na koszary na rat sześć czteromiesięcznych w roku 1784. ułożona, perceptę z kwitami zgodną okazuiąca. w 8ce, 44 k. nlb.
Wydała komisja lokacyjna w Warszawie, dnia 6 październ. 1786. Podpisał pisarz W. Kozłowski. Idzie ulicami, z wymienieniem nazwisk właścicieli domów.
Czartor. — Jagiell.

— Taryffa różnych podatków Rzeczypospolitey... ob. Taryfy.
Por. także pod Płata (t. XXIV, 347).

— Taryfa Podymnego z Miast, Taryfa Dóbr Duchownych, Taryfa dymów y podatku Podymnego z Dóbr Dziedzicznych Szlachhckich etc. fol., k. 2.
Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

(Taryfy, Taryffy, Taryphy). Taryphy Różnych Podatków Rzeczypospolitej... (z lat 1629, 1635, 1661, 1662, 1673, 1674, 1676). fol. większe.
Ob. Płata.
Bibl. T. P. N. w Poznaniu. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wil.

— Taryffy rozmaite względem monety tak polskiey y litewskiey według teraznieyszey kurrencyi na Seymie R. 1717 uchwaloney jako też y pogranicżney Śląskiey, Niemieckiey, Pruskiey i Ruskiey etc. R. 1719 dla prywatnego zażywania z pilnością sporządzone. Vilnae, typis acad. 1719. w 12ce.
Porównaj: Moneta według kurrencji (t. XXII, 529). — Summarjusz umiarkowania z r. 1641 i nast. (XXX, 54). — Tariffae.
Podobne taryfy przechowały się w rękop. z XVII w., np. Jag. 3228. — Mieszczą się także w niektórych kalendarzykach np. w Tenacjusza Prognostyku (na rok 1592). Tu zamiana złotych na floreny i grosze. — Z późniejszych ob. Kalendarz Dunczewskiego (na r. 1747) lub Kolęda.
Obacz o taryfach z XVIII wieku: Szelągowski Pieniądz i przewrót cen (1902), str. 268 i 308.

— Taryffy rozmaite względem monety polskiey y litewskiey według teraź-

nieyszey kurrencyi, iako też y pograniczney słąskiey, niemieckiey, pruskiey, moskiewskiey, dalszey rzymskiey etc. dla prywatnego zażywania z pilnością sporządzone, teraz zaś dla wygody potrzebujących przedrukowane w Krakowie, w drukarni Dominika Siarkowskiego I. K. M. y J. Oświeconego Kardynała, Biskupa Krakowskiego, Xiążęcia Siewierskiego, Ordynaryinego Typografa y Bibliopoli. (1723). w 8ce małej, str. 171 i k. 3.

Jest taryf 17 monety krajowej. Od str. 115 Cześć II o monecie pogranicznej. Od str. 132: o monecie moskiewskiej. Od str. 134: rzymskiej. Od str. 139: włoskiej. Od str. 148: złote pruskie. Od str. 171: Informacja o cetnarach, kamieniach.

Ob. wyżej: Tariffae.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Toż:... w Krakowie w drukarni Dominika Siarkowskiego. w 12ce, str. 163.

Żebrawski Bibliogr. matemat., str. 362.

Ossol.

— Taryffy rozmaite względem monety tak polskiey y litewskiey według teraźniejszey kurrencyi na Seymie roku 1717 uchwaloney, jakoteż i pograniczney Szląskiey, Niemieckiey, Pruskiey, Ruskiey i dalszey Rzymskiey etc. roku 1719 dla prywatnego zażywania z pilnością sporządzone, teraz zaś dla wygody potrzebujących y tego żądaiących do druku podane. Vilnae typis Academ. Soc. Jesu 1723. w 16ce, 100 k. nlb.

Czartor. — Czetwert. — Ossol.

— Toż:... w Colleg: Poznańskim Soc. Jesu Roku Pańskiego 1731. w 16ce, str. 128 i k. 2. Jagiell. — Krasiń.

— Taryffy rozmaite względem monety Polskiey y Litewskiey według teraźnieyszey kurrencyi iakoteż y pograniczney Slązkiey, Niemieckiey, Pruskiey, Moskiewskiey, dalszey Rzymskiey dla prywatnego zażywania z pilnością sporządzone. Lublin w drukar. Coll. Soc. Jesu. 1738. w 12ce, str. 171.

Uniw. Warsz.

— Taryffy rozmaite wzglendem monety tak tynfów na złote: y redukcyą złotych na tynfy według kurrencyi to iest rachuiąc... w 12ce, str. 132.

Czartor.

— Toż:... moskiewskiey, rzymskiey y innych sporządzone Teraz zaś z przydatkiem wiele czynią cetnary kamieni, kamień zaś funtów w pryncypalnieyszych miastach polskich y postronnych, przedrukowane. W Poznaniu, w drukarni J. K. M. Coll. Soc. Jesu. Roku Pańskiego 1740. w 12ce, k. 4, str. 225 i nlb. 3. Czartor.

— Toż:... Wilno, 1743. w 12ce.

Uniw. Wileń.

— Taryffy Rozmaite Względem Monety Polskiey y Litewskiey, Według teraźnieyszey Kurrencyi, Jako też y Pograniczney: Sląskiey, Niemieckiey, Pruskiey, Moskiewskiey, dalszey Rzymskiey &c. Dla prywatnego zażywania z pilnośćią Sporządzone. Teraz zaś dla wygody potrzebuiących Przedrukowane. w Lublinie w Drukarni Colleg: Soc: Jesu, Roku Panskiego 1746. w 12ce, k. tyt. i str. 172, k. 2 nlb.

Cz. I o monecie polskiej.

Zaczyna: Tatyffa (sic) pierwsza, ktora redukuje tynfy na złote i grosze... Od str. 53: Taryffa Druga redukuje grzywny polskie na złote... Od str. 57: Taryffa Trzecia redukuje kopy litewskie na złote... I tak dalej. — Od str. 118: Część Druga o Monecie pogranicznej (niemiecka, moskiewska, włoska...). — Na końcu: Regestr na 2 k.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Raczyń. — Uniw. Wileń.

— Toż:... Przedrvkowane. [Tu winjetka]. w Krakowie W Drukárni Dominiká Siárkowskiego, I. K. M. y J. Oświeconego Kárdynałá, Biskupá Krákowskiego, Xiążęćia Siewierskiego, Ordynáryinego Typographa, y Bibliopoli (1750?). w 12ce, k. tyt. i str. 171, k. 3 nlb.

Układ, jak w edycji z r. 1746; tylko na końcu dodana Informacja o cetnarach, kamieniach, garncach, postawach... i t. p. miarach i wagach.

Na egzemplarzu dopisano: Anno 1752 pro hoc libello dedi grossos 22 X. F. R.

Jagiell.

— Toż:... W Lublinie w drukarni Collegium Soc. Jesu. (1755). w 12ce, str. 92, k. 1 nlb.

Podobnej treści druk z r. 1755 ob. w t. XXX, 54.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Uniw. Wileń.

— Toż:... według teraźnieyszey kurrencyi Jáko też y pogránicżney Slą̨skiey, Niemieckiey, Pruskiey, Moskiewskiey dla prywatnego záżywánia z pilnością. Sporządzone. Teraz záś dlá wygody potrzebuiących, przedrukowane. w Poznaniu Drukárni Collegium Soc. Jesu R. P. 1758. w 8ce, k. 3 nlb. i str. 124.

Dalsze wydania taryf obacz pod Taryfa (1763, 1766).
Bederski Druki pozn. 1929 nr 254.
Bibl. w Suchej — Jagiell. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

— Taryffy mnożenia czerwonych złotych y talarów bitych na złote polskie. Dokładne wyrachowanie wszystkich procentów złotowych, groszowych, szelągowych, denarowych, od siódmego aż do pierwszego. Na wszystkie kapitały od złotego jednego aż do dwóch millionów przez wszystkie czasy od roku aż do dwóch millionów przez wszystkie czasy od roku aż do miesiąca i dnia jednego w dziewięciudziesiąt dwóch osobnych tabellach z wielkim ułatwieniem pracy i przysługą dla rachmistrzów, bankierów, kapitalistów, kredytorów i dłużników, przy zaręczeniu publicznej wiary ułożone. Warszawa, P. Zawadzki, 1793. w 4ce, str. 92.

— ob. Moneta — Summarjusz — Taryfa — Tariffae — Taxa, Taxy.
Finkel Bibl. histor. str. 23, 821, 890.

TARZYMIĘSKI Jerzy. Certamen Pultoviae cum Cracovia de... Martino Szyszkowski... Cracoviae, ex officina typ: Francisci Cesarij (1616). w 4ce, k. 22 nlb. (sygn. E_2).

Opis i streszczenie podane są w t. XIV, 124.

Tassalinus Mirobulus ob. Lubomirski Stan. (1688).

TASSO TORQUATO (1544 † 1595). Goffred Abo Iervzalem Wyzwolona Torqvata Tassa. Przekłádánia Piotra Kochanowskiego Sekretarzá Ie° K. M. Cum Gratia & Priuilegio S. R. M. [Tu ornament]. W Krakowie, W Drukárni Fránciszká Cezárego, Roku Páńskiego, 1618. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb. (sygn. Aij), str. 567, k. 1 nlb. (sygn. Bbbbij).

Na karcie drugiej sygn. Aij wiersz: Wielm. a mnie wielce miłościwemu Panu, J. Mci P. Janowi grabi na Tęczynie, podczaszemu Jey Krol: Mći.
Na odwrocie tej karty: Do Czytelniká.
Strona 567 znaczona mylnie jako 565. — Na str. 568 (nieliczbowanej): Omyłki tak popraw... Na k. ost. sygnowanej Bbbbij: Za przywileiem J. K. Mci (wyciąg z przyw.).
Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Zieliń.

Toż:... gwoli Szlachetnemu Rycerstwu zabáwie Przedrukowana. W Krakowie, w Drukarni Franciszka Cezarego I. K. M. Typogr. R. P. 1651. w 8ce, k. 4 i str. 654.

Dedyk. Janowi Zamoyskiemu, hr. na Tarnowie, kałusk. etc. staroście, podpisana: Franciszek Cezary J. K. Mci typogr.
Wychwala w niej Piotra Kochanowskiego, który rzecz „słodko płynącemi rytmami a allegoriami ozdobioną" przełożył. Cezary chce ją teraz do teraźniejszego obozu na wyzwolenie ruskich krajów wyprawić. Niechaj ją Zam. przyjmie z wesołą cerą.
Poczem przedmowa: Do łask. czytelnika. Zaczyna się ona od ustępu przejętego z wydania poprzedniego, ale do tego ustępu doczepił Cezary opis historyczny czynów Goffreda (razem 3 k.). Twierdzi, że Goffred miał także Polaków pod swemi chorągwiami.
Bibl. w Suchej — Jagiell. — Ossol.

— Toż:... Gwoli Szláchetnemu Rycerstwu zabáwie Przedrvkowana. W Krakowie, W Druk. Fránciszká Cezárego, I. K. M. y Iego M. X. Biskupa Krakowskiego Książęćiá Siewierskiego Typogr. Roku Páńsk: 1687. w 8ce, k. tyt. 2 i k. 6 nlb., str. 654, k. 1 nlb.

Przed tytułem 1 karta z napisem: Historia obozowa.
Na odwr. k. tyt. herb Lubomirskich Śreniawa i 6 wiersz polski.
Dedyk. Franciszkowi i Jerzemu Lubomirskim, podp. przez Cezarego. Tu wspomina zasługi Stan. Lubomirskiego (dziada). Zajmuje dedykacja 3 karty.
Poczem przemowa Do łask. czytelnika (ta sama co w edycji poprzedniej)
Druk gocki.
Na końcu wyciąg z przyw. król. dla Cezarego.
Wilder Kat. ant. 1914 cenił 4 rs.
Akad. — Bibl. w Suchej — Chreptow. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow. — Warsz. Nar. (Rapers.).

— Toż:... [Po tytule winjeta: wśród sztandarów 2 aniołki grają w pozycji leżącej na trąbkach]. Za pozwoleniem Zwierzchności przedrukowana. w War-

szawie R. P. 1772. w 8ce, k. tyt. i k. 4 nlb., str. 630.

Dedyk. Janowi Zamoyskiemu i przedmowa do czytelnika, jak w edycji z r. 1651, podpisana przez Franc. Cezarego. Widocznie ta edycja służyła za podstawę do przedruku.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol.

— ob. Las Oczarowany (program baletu, opartego na motywach Tassa) — Odymalski W. — Twardowski Sam.

O powyższym „Lesie oczarowanym“ ob. Bernacki Teatr II, 332.

Literatura, odnosząca się do przekładu Jerozolimy Kochanowskiego, jest nader obfita. — Część jej zestawił mój ojciec (mianowicie rzeczy starsze) w tomie XIX str. 371.

Z innych prac wymieniam: Czartoryski O pismach pol. 220—239. — Juszyński Dykc. — Bentkowski Hist. Liter. I. — Słowacki Euz. Dzieła II. — Borowski w Albumie Wójc. 1848 (urywek z wykładów wil.). — Witwicki Wiecz. pielgrzyma I, 165. — Wstępy do wydań z r. 1820 i 1826. — Pamiętnik Krak. 1830. — Przyjaciel Ludu (Leszno) 1835 i 1845. — Bibl. Ossolińskich 1843 (Aleks. Krasicki). — Tygodnik Ilustrowany 1868 I, 29. — Chlebowski w Ateneum 1890 (omawia szeroko wpływ Tassa na literaturę polską). — Tenże w „Pismach“ III. — Tenże w Kwart. Histor. VIII str. 189 (polemika z Porębowiczem). — Tenże Stosunek Grażyny do Jerozolimy („Pisma“ I). — Porębowicz w Kwart. Histor. 1893 i 1894 (polemika z Chlebowskim). — Więckowski Die romanischen Einflüsse 1901. — Windakiewicz Tasso i Reszka (w „Czasie“ 1890). — Pollak Wojna chocimska w Bibl. Warsz. 1910 III. — Tenże w Pam. Liter. 1916, 1917, 1918 str. 51, 238—255. — Tenże w Rozpr. Akad. filolog. 1920 t. LIX (Ze studjów nad Goffredem). — Tenże w Księdze pam. dla Dobrzyckiego 1928 (Goffred ad usum Delphini). — Tenże w Pracach Kom. filolog. pozn. T. P. N. 1922 (Goffred Tassa-Kochanowski). — J. Krzyżanowski Wpływ Tassa w Bibl. Warsz. 1914 t. II. — Tenże w Pam. Liter. 1912, 1916 i 1918 str. 90. — Brahmer Petrarkizm 1927. — Perec Izsledowania i mater. Leningrad 1928 (tu o wpływie przekładu na Ruś). — Pilat Hist. liter., tom II cz. 2 str. 201 (tu zestawiona literatura). — Korbut [2] I, 422. — Finkel Bibl. histor. nr 20896, 20986.

O przedrukach późniejszych przekładu Kochanowskiego obacz Bibl. XIX w., względnie XX w. (wydanie Czajkowskiego 1820, wileńskie 1826, Turowskiego 1856, ostrowskie 1860, Rydla 1902, Pollaka skrót w Bibl. Nar. 1921). — Przedruk jezuitów w Połocku 1858 jest wątpliwy.

— Urywki z Tassa Jerozolimy (z ks. IV) tłumaczył także St. Trembecki (pod pseud. Alb. Miera). Ogłoszone są w dziele Krasickiego O rymotworstwie... i w Pam. Nowym Warsz. 1801. — Obacz o nich Plenkiewicz w Kłosach 1880 oraz Płoszowski w Pam. Liter. 1912.

O przekładzie L. Kamińskiego ob. Bibl. IV str. 486.

O przekładzie Amyntasa (z rękop. Zbign. Morsztyna, wydanym w r. 1840) obacz Bibl. IV, 486. — Windakiewicz Teatr polski 1921 str. 49.

TĄSZEWSKI Łukasz, cysters. Posag Pierscieniem, Bakułem, Rogámi, ozdobiony Przezacny Pánnie Cisterciénskiey Oblubienicy Boskiey wielmi Kośćiołowi świętemu zásłużoney, od Swiętego Mikołaia Biskupa. Przez ręce Jaśnie Wielmożnego y Przewielebnego Páná, Iego Msci. X. Andrzeia Szołdrskiego Biskvpa Poznanskiego w Kośćiele Bledzowskim oddany, przy Consecraciy Przewielebnego Páná, Iego Mśći X. Theodora Pawlowskiego Opata Bledzowskiego ięzykiem y piorem, Przez X. Łukászá Tąszewskiego S. Zákonu Cistercienskiego Kápłána Theologa, Pánien Zákonnych Owienskich Spowiedniká, wyrażony Roku Páńskiego 1641. dnia 6. Grudnia. w 4ce, k. tyt. i k. 4 nlb.

Druk gocki, zapewne w Poznaniu.

Tekst zatytułowany: Przemovva.

Zaczyna od tego, że wczoraj obchodzono pogrzeb Stan. Dembieńskiego, opata bledzowskiego (którego „wybładła i ziadła Rzędziocha za czmiela, w grabsztyn skryła“). Dzisiaj obchód ślubin. — W tekście dużo archaizmów i prowincjonalizmów (wielmi, pałec, kolka spraw, wyciękając, świętny, płatca).

Bederski Druki pozn. 1929 nr 65. — Maciejowski Piśm. III, 833 (cytuje parę zdań, m. i. o zmianie czarnych habitów cyst. na białe).

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. Uniw. Lwow.

— Przezacna Rawiczanka z Niedźvviedźiá Tryumphuiąca, niéskurczone Do prácowitośći hoynośći w wiernym Oliwey Kośćielney y Iabłká Oyczystego piástowániu, ręce trzymáiąca, Rozliczną Koroną przy włosach wiernego z Bogiem y z Oyczyzną záslubienia rozczosánych ozdobiona, w Stárożytny Ich MM. PP. Dembienskich Fámilij, ossobliwie w życiu Iáśnie Przewieleb-

nego Páná, Iego Mśći X. Stanisława Dembienskiego, Opátá niegdy Bledzowskiego, wdźien pogrzebin iego Przez X. Łvkasza Tąszewskiego S. Zakonu Cistercienskiego Kápłáná Theologa. Spowiedniká Pánien Zakonnych Owinskich, wyráżona. Roku Pánskiego 1641. dnia 5. Grudnia. W Poznaniu. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. herb i 2 wiersz polski. Dedyk. Teodorowi Pawłowskiemu, opatowi błędzowskiemu... przez X. Ł. Tąszewskiego. — Od k. A_4: X. Stan. Demb. pogrzebiny... Na jej końcu napis nakamiennym stylem.

Wychwala zmarłego, nawiązując sztucznie do jego herbu: panna na niedźwiedziu. Język makaroniczny, ale używa też wyrazów niezwykłych, jak śmielstwo, mieduś (niedźwiedź), karczysty, skampiec, rozczoszany, zostawieł, grobsztyn, fallować (szwankować).

Tygodnik Liter. Pozn. 1838 nr 7. — Bederski Druki pozn. 1929 nr 66.

Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

Taszycka Katarzyna (z Jordanów), stolnikowa malborska ob. Miłkowski Wład. (1768) — Orzechowski Stan. (Kroniki 1767).

TASZYCKI Gabrjel (1755 † 6 marca 1809). Do Galicyan. W Krakowie, u Ant. Ign. Grebla. w 12ce, str. 21.

Do egzemplarza Jagiell. „Mowy" z r. 1790 dodał Ambr. Grabowski (około 1850 r.) taką uwagę: „Ten sam Taszycki wydał w czasie powstania narodu r. 1794 małą broszurkę, może arkusz lub półtora druku, tu w Krakowie bezimiennie wydrukowaną, w formacie in 12° grubym drukiem u Ant. Ign. Grebla tylko z takim tytułem: Do Galicyan. Wzywał w niej do powstania. Broszura ta jest niezmiernie rzadką i tylko raz ją posiadałem... Pamiętam tylko początek tego pisemka, które jak musiało być korzenne, wnosić można z następującego zaczęcia: Krew naszych nieprzyjaciół będzie nam napojem, a czaszka ich głowy będzie nam służyć za puhar..."

— Mowa Urodzonego Gabryela Taszyckiego Slachcica Possessionata w Woiewodztwie Krakowskim Miana na Seymiku Proszowskim zwołanym extraordynaryinie na Dzień 16. Listopada Roku 1790. Przez Stany Skonfederowane Seymuiące wraz z Projektem do Laski. fol., k. 2 nlb.

Składa do laski projekt, iż wedle uchwały woj. krak. nie chce ono podlegać, jak tylko wolno obranym królom. — W motywach zwraca się przeciw Deputacji do ułożenia formy rządu. Apoteozuje elekcje. Ostro mówi przeciw familjom i pankom. Cały ton mowy gwałtowny. Jagiell.

— Projekt bezkrólewia wiecznego przez Pewnego. B. m. i r. (około 1790). w 8ce, str. 120.

Streszczenie obacz w t. XXIV, 264.

Nazwisko autora tej rozprawy bezimiennie wydanej wykrywa dopisek na egz. Krasiń. (z bibl. cekowskiej Celińskiego), o czem pisze Smoleński Public. anonimowi 1912.

Forma i treść zgadzają się zresztą z innemi pracami Taszyckiego. Treść jest radykalna: ostro uderza na magnatów i na duchowieństwo, na króla i na papieża. Żąda wbrew Kołłątajowi sekularyzacji majątków duchownych, a nawet poddania nadzorowi rządu krajowego aktów kultu religijnego.

Na pismo to wyszła odpowiedź, p. t.: Na projekt wiecznego bezkrólewia (ob. l. c.). Por. Jezierski Fr. (1790) — Rozwagi (1790). W r. 1831 przedrukował to Tomasz Ujazdowski i poprzedził entuzjastyczną przedmową.

Akad. — Bibl. w Suchej — Krasiń. — Muz. Narod. — Ossol.

— Rzecz O Własności Fortun Kobiecych przez Gabryela Taszyckiego Kommissarza Granicznego Woiewodztwa Krakowskiego Do Osob Deputacią Kodexu Prawa Cywilnego Składaiących. [Tu winjetka: ornament linearny]. w Krakowie Roku 1792. w 8ce, k. tyt., str. 54.

Zaczyna od potępienia państw bez porządnej konstytucji („przez konstytucję rozumi się skład wolnych rządów" — widocznie pisze tak pod wpływem Dekl. praw człowieka z r. 1789). Ale wolność nie może być jednakowa, np. dla kobiet. Kobiety nie powinny mieć własnych majątków, tylko uczestnictwo w mężowskich, ojcowskich, opiekuńczych. Płeć ich jest skazana u wszystkich ludów na opiekę, zato mają wdzięk i trzymają zwierzchnika pod piętą swej władzy. Republika gruntuje się na podległości kobiet. Powołuje się na Katona, Likurga, prawo rzymskie; zwalcza Montesquiego zdanie. Cytuje uchwały Zgr. Narod. z 13 lutego 1792 (wedle Gazety Hamb.). Prawa angielskie czynią mężów właścicielami fortun żoninych, co jest złe, gdyż jest to uczynić męża właścicielem cudzej rzeczy. Najrozumniejsze jest prawo polskie względem posagów vulgo prawo ewikcji. Sprzeciwiał mu się warjacją umysłu Józef II i zniósł je. Otrzymał to, że się stolica kraju (Lwów) zamieniła

w siedlisko zalotnic, w Korynt. Prawo dożywocia zabezpieczonego dla żon jest pomiarem złego stosunku, prócz chyba super habendis (dorobek). Postanowienia o posagach w sławnem Zamoyskiego prawie należałoby utrzymać. — Całe to pismo, nadzwyczaj bałamutne w swoich wywodach, łączy pozorny radykalizm (w wyrażeniach) z niechęcią do głębszych reform.
Encykl. Orgelb. XXV, 20.
Bibl. w Suchej — Bibl. Warsz. Narod. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— ob. Głosy Polaka do współziomków — Projekt (tom XXIV, 264).

Korzon Wewn. dzieje VI (1897), str. 95 i 134 — Smoleński Emigracja polska 1911, str. 2 i nast. — Tenże Publicyści anonimowi 1912 (pisze o nim: Taszycki z braćmi Slaskimi i Bernierem w r. 1794 zbierał dla Kościuszki ochotników. Mianowany został generałem ziemiańskim województwa krakowskiego. We wrześniu i październiku prezydował w sądzie wojskowym kryminalnym w Warszawie. Po upadku Rzeczypospolitej z Mniewskim i Dmochowskim zasiadał w Paryżu w Deputacji polskiej, która zamierzała wywalczyć niepodległość środkami rewolucyjnymi). — Askenazy Napoleon i Polska I. str. 96.

Taszycki Józef ob. Miłkowski X. Władysław (1768) — Orzechowski Stanisław (1767).

Taszycki Maciej ob. Franconius D. (Omina 1612).

TASZYCKI Mikołaj. Statuta inclyti Regni Poloniae... Cracoviae, apud Hier. Viet. 1532. fol.

Opis obacz w tomie XXIX str. 253 pod Statuta. Tamże podana literatura i bibljoteki.
M. Taszycki był jednym z redaktorów, ale nie był wyłącznym autorem tego projektu.
Obacz o tem dziele Wierzbowski Matricul. summaria IV (pod r. 1519) nr 2959, 2990, 3549 i n.
Jego mowę na zjeździe 1537 r. podaje Orzechowski (Annales).
Janocki II, 283 podaje z notat Załuskiego jako dzieło Taszyckiego: Processus iudiciarius regni Poloniae. Cracoviae ex officina Hieronymi Vietoris, anno a Christo nato MDXXXIV. (1534). w 8ce.
Miało się znajdować w Bibl. Fratrum minorum conventual. S. Francisci Cracoviae (a więc albo u Franciszkanów albo u Bernardynów?). — Ale zapewne jest to jakaś myłka.
Święcki Hist. pamiątki II, 207. — Encykl. Orgelbr. XXV, 19. — Niesiecki IX, 54.

— ob. Przyłuski J. (1553).

TASZYCKI (Taszucki) Stanisław, h. Strzemię. Oratio ad Stephanum Regem in causa Alexii Rodecii typographi incarcerati. Adjuncta est responsio Regis. Die 12 sept. 1585.

Bock Hist. II cz. 2 str. 976 (odsyła do swojej Hist. socin. pol. ex actis manuscr.). — Zdaje się więc, że nie wyszła drukiem, chociaż bywa cytowane jako druk (np. w Enc. kośc. XXVIII, 240). Znana jest jednak z rękopisów. Tak np. w ręk. Jag. nr 1101 jest przechowana wraz z kilku jego listami.

— ob. Czechowic M. (Rozsądek na wykład Gilowskiego 1581; tu jego przedmowa do Szafrańca) — Francken Chr. — Gilowski Paw. (1605) — Ruarus (1681) — Wiśniowski Stan. (Okazanie sfałsz. nauki, Rozmowa o szczyrej znajomości 1575).

Sandius Bibl. antitr. (1676) str. 53, 82. — Bock Hist. II cz. 2, str. 976. — Siarczyński Obraz II, 203. — Jocher II, 236, nr 3127, 3641. — Wiszniewski Hist. lit. IX, 445. — Święcki Hist. pam. II, 207. — Krzyżanowski Dawna Polska II, 307. — Enc. Org. XXV, 20. — Enc. kośc. l. c. — Wajsblum w w „Reform. w Polsce" 1928 V, str. 72. — Finkel III str. 1875.
O jego wnuku(?) Danielu Taszyckim ob. Bock l. c. oraz Chmaj w Rozpr. Akad. filolog. XXXVII (1921). — Wspomina o nim Zeltner.

Tatarowicz Tomasz ob. Wyrok śmierci (1799).

Tatarzy (Tartari) ob. Abdruck (1686) — Alberti Wal. (Henricus Pius 1664) — Avril (1692, 1791) — Azulewicz (Apologia 1630?) — Baranowicz Ł. (Lutnia 1671) — Bartochowski Wojc. (1737) — Beckenstein (1606; o napadzie na Śląsk) — Benedictus minoryta (Plano Carpini) — Bergomensis (1537) — Bericht (1649, 1659, 1687) — Beschreybunge (1571) — Bethlen Gabor (1621) — Białobłocki J. (1652) — Bielski M. (Sprawa rycerska) — Birkowski F. (Kantymir (1614) — Bohomolec Fr. (1767) — Bomhouver (1498) — Boym (1653) — Broniowski (Legatio 1579. 1595; Descriptio 1624) — Brusius (1598; na podstawie rozmów z Kazgierejem u Zamojskiego) — Callimach Filip (1601) — Cancellariae (1671) — Chardini (1686) — Chevalier

(1663, 1672) — Chlebowski W. (Chronologja 1612, Krwawy Mars 1620) — Confoederatia (1616) — Czyżewski Piotr (Alfurkan) — Dąbrowski Sz. (Przejście 1594) — Decius J. (De Sigism. temporibus 1521, ungl. Tartern 1527) — Diarium (1660 i nast.) — Diarjusz zwycięstwa (1624) — Discourse (1672) — Ecclisse (1684) — Extract (Gesandten 1685) — Funccius (Quadrip. 1673) — Goniec (1620) — Gorczyn P. (hordy 1618) — Grabowski P. (Polska niżna 1596, Zdanie syna 1595) — Gwagnin Aleks. (1578, 1611) — Historia (1585) — Jan Kazimierz (Copie 1657) — Journael (van de nederlag 1672) — Juan de Persia (1604) — Kicki Wojc. (1615) — Koniecpolski St. (Pogrom 1624) — Krajewski Jan (Wtargnięcie 1613) — Krym — Krzycki And. (1512) — La Croix (1722) — Ładowski R. (1791) — Latzke E. G. (1750) — Lettera scritta (1686) — Lubomirski (1664) — Malecki (De religione) — Martinius Martinus (De bello 1654, 1661) — Mechmet Geraj (1656) — Michael Lituanus (De moribus 1615, 1642) — Moeresius J. G. (1651) — Nachricht (1764) — Nieuhorius J. (1668) — Opitz G. (1740) — Opis (1790) — Paprocki Bartł. (okrutność 1575) — Paszkowski M. (Dzieje 1615) — Petrycy J. (Najazdy 1624) — Piątkowski Z. (1620) — Pisański Jerzy K. (1764) — Podróż (1791) — Pogrom (1620) — Racconto (Succinta 1695) — Relatio (1684) — Relation (von der Belagerung 1670) — Reussner (1595) — Responsio — Rivius J. (1595) — Rotta (1598) — Scythae — Skarga utrapionej ojczyzny (1615) — Sperulus (Oratio 1527) — Stankiewicz M. (Oratio 1645) — Starowolski (Pobudka 1618) — Taurica (1585) — Tende K. (1686; rodział IV) — Tott (1791) — Turcja (Turcy) — Twardowski Sam. (Wojna domowa 1660) — Uchwała dworska na Tatary (1614) — Uchwała sejmu piotrk. (1533) — Weber And. (Dissertatio 1689) — Wereszczyński Józef — Victorien (door den Poolschen 1672) — Zamojski Jan (De transitu 1594, La defaicte 1590).

O Tatarach obacz Bartoszewicz Pogląd na stosunki Polski 1860. — Enc. Org. XXV. — Enc. kośc. XXVIII, 244. — Górski Obrona granic od Tatarów w Bibl. Warsz. 1891 II. — Hammer Gesch. des osm. Reichs (1831—1835) passim. — Dużo wiadomości znajduje się w trzech relacjach posłów do Carogrodu z lat 1557—68, które ogłosił Kraszewski (w Bibl. Turowskiego 1860). — Finkel Bibl., str. 632, 1038, 1144, 1591.

(Tatarzy polscy). Wzgląd na zasługi Narodu Tatarskiego. fol., k. 1.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Tatarowie. (Projekt do prawa). fol., k. 1.

Tatarowie Korony Polskiej i W. X. Lit. mają być do wszelkich praw i wolności stanu szlacheckiego dopuszczeni. — Por. Alexandrowicz Fab. (1793).

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— ob. Acta Stanów W. X. L. (1699; w t. XII, str. 34) — Azulewicz (dziś nieznane) — Czyżewski Piotr (Alfurkan 1616; książka przeciw Tatarom litew.) — Katechizm (1721) — Tabela (1788) — Traktat (1699) — Uformowanie dwóch pułków (1788).

Daniłłowicz Skarbiec I str. 296 (przywilej osadniczy z r. 1392). — Późniejsze przywileje osadnicze z lat 1521—1784 w Akta izdaw. Wilenskoju archeogr. Komisseju (Wilno, t. XXI, 1906). — Czacki w Dzien. Wileń. 1816 (Osady Tatarów). — Rolle Sylwetki i szkice (1893). — Muchliński w Tece Wileń. 1858. — Bandtkie w Albumie Wójcickiego 1848 I. — Jan Obst w Litwa i Ruś 1912. — W r. 1929 wyszedł „Herbarz rodzin tatarskich w Polsce". — Wychodzi również w Wilnie „Życie Tatarskie" oraz ma się ukazać „Rocznik Tatarski", pośw. dziejom Tatarów w Polsce. — Ob. również wyżej zacytowane dzieło Bartoszewicza J. — Bystroń Dzieje obyczajów I, 72.

Tatarzyn ob. Katechizm (1721).

TATETIUS Jan, S. Jesu. Praedictio Astronomica Deliquii Lunae Ad Anni 1686. diem 29. Novembr... Pro Wratislaviae Horizonte... Andreae Tacquet, Soc. Jesu, partimque Lensbergii Supputata tabulis, ad complures Europae praecipuarum Urbium Meridianos reducta. Item Observatio Deliquii Lunae totalis Anni 1685. die 10. Decembris Wratislaviae alibique locorum celebrata, ac in lucem edita, Per Joannem Carolum Tatetiumum Silesium Oppoliensem Art.

LL. Magistrum, SS. Theologiae Studiosum et Astrophilum. Typis Monasterii Olivensis Sacri Ordinis Cisterciensis. Imprimebat Joannes Jacobus Textor. w 4ce, k. 6. Wrocław. miej.

Tatry ob. Brückmann F. E. (1740, kosodrzewina i limba 1727) — Chmielowski (Nowe Ateny 1746) — Cluverius (Germania 1663) — Duńczewski St. (Kalendarz 1768) — Hacquet (Reisen 1790; mapa Tatr, Czarny Staw, Dunajec, Krywań) — Hellwig (Anmutige Berghistorien 1703) — Karpaty — Rzączyński (Hist. naturalis 1721—42) — Syrenjusz (Zielnik).

Wzmianki o Tatrach spotyka się (zwykle retoryczne i konwencjonalne) w poezji XVI—XVIII dość często. Np. Corvinus Ode saphica de Polonia (1512); Rey Zwierzyniec; Bielski Carminum liber, ode V (1588); Zbylitowski Andrzej; Peregrynacja dziadowska (1614); Rybałt stary (1612); Synod klechów podg. (1607); Rysiński Satyr polski i Satyr na twarz; Morsztyn And. (edycja Chmiel., str. 51 i w Psyche, str. 291); Proteus (w w. 1048); Sarbiewski ks. IV oda I; Kniaźnin i t. p. — Są jednak niektóre z nich, które świadczą o znajomości Tatr, skoro wymienia się „Gewand" i kozice.

Opisy Tatr rękopiśmienne (przez poszukiwaczy skarbów i ziół) trafiają się w polskich rękop. od 17 wieku, np. Jagiell. nr 2673 (kart 27). — Jest ich kilka (ob. Pamiętnik Tatrzański VIII 1883 oraz XXVI 1905; nadto Wisła XV, 590). — Istnieje też opis Simplicissimusa węgierskiego z r. 1683 (przedrukował Urbanek 1906).

Podróż Staszyca przypada na rok 1799, ale opis wyszedł dopiero w r. 1805 (O ziemiorodstwie gór).

Bystroń Dzieje obycz. I, 7. — Finkel II str. 563 oraz Dodatek (z r. 1914) nr 3183—4.

TATUŁOWICZ Wojciech, reformat. Nowy Konkurent O Koronę Szczęśliwey Wieczności, Herbowny Prześwietnego Domu Kczewskich Lewart. Fatalnym upadkiem powstaiący na nogi, oraz w Pańskim Urodzeniu, w nieśmiertelney Sławie, y Swiątobliwym życiu; z każdym idący o lepszą Ná Pogrzebie Swiętey pamięći Jasnie Wielmoznego Imći Pana Jana na Kczewie Kczewskiego Wojewodźica Malborskiego, Starogardzkiego, Straszewskiego, Szynwałdzkiego &c. Starosty. W Trzydziestym szostym Roku życia zmarłego, Pańsko zgromadzonemu Audytorowi przy żałobney Parentacyi w Kośćiele Gdańskim na Stolcembergu WW. OO. Reformatow. Przez X. Woyciecha Tatułowicza, Aktualnego S. Theologij Lektora Warszawskiego, Wielko-Polskiey Prowincyi Ogłoszony. Roku ktorego Bog Wcielony wiecznie z Człowiekiem zawarł przymierze 1741. dnia 23. Stycznia. w Warszawie. fol., k. tyt. i k. 19 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Lewart (w koronie) i wiersze pol. i łac.

Dedyk. Róży Kczewskiej, podp. X. Woyciech reformat. Poczem cenzury i aprobaty.

Kazanie od ark. A. — Jan Kcewski kształcił się na dworze Aug. II razem z Aug. III. — Jak zwykle kończy się kazanie pożegnaniem pozostałych od zmarłego.

Bibl. w Suchej. — Dzików, Jagiell. Ossol. — Raczyń

— Pokos Smiertelny z Siedmiu Cnot Nieśmiertelnych Theologicznych y Kardynalnych, Prześwietnemu Olszowskich Domowi Dźiedźicznych z życia. Jasnie Wielmozney Maryanny z Olszowskich Szembekowy Łowczyny Łęczycki, ná odśiecz śmiertelnym zamachom z Herbowną idący Kosą podwoyną, w Niedźiel siedm po dokończonym docześnego biegu terminie Zebrany. A przy solemney złozenia Rekwiálnego Uroczystośći, publicznie Pańsko zgromádzonemu Auditorowi, z Kośćielney Ambony przez X. Woyciecha Tatułowicza, Bráci Mnieyszych S. O. Franciszka śćisleyszey Obserwancyi Reformatow Wielkopolskiey Prowincyi, áktualnego Wieluńskiey Filozofii Lektorá, pogrzebowym Kázániem Zapowiedziany. [Tu winjetka]. w Warszawie w Drukárni Kollegium J. K. Mośći Societatis Jesu, Roku Pańskiego 1753. fol., k. tyt. i k. 27 nlb.

Na odwr. k. tyt. herby Olszowskich i Wężyków (Wąż oraz 2 kosy z krzyżem). — Dedyk. ks. Walentemu Wężykowi (synowi zmarłej z pierwszego małżeństwa); poczem cenzury i aprobaty.

Kazanie od ark. A. Wysławia w nim różnych Olszowskich, Wężyków, Szembeków i ich koligacje. — Na końcu katafalk, trupia czaszka i napis: Hodie mihi, cras tibi.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

TAUBE Jan S. J. († w Kaliszu 7 maja 1708 r.) Kazanie Na S. Thomasza z Aquinu Doktora Anielskiego miane

w Kosciele Gdanskim WW. OO. Dominikanow Przez X. Jana à Taube Societatis Jesu. Roku 1698. 7. Marca. Drukowane w Oliwie Roku Pańskiego 1698. fol., k. tyt. i str. 12.

Ded. Bened. Łeżenskiemu, sufrag. warm., gdań. officjałowi.

Brown Bibl. 401. — Jocher 4852.

Akad. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Vox Lamentationis Pastorum, quia vastata est Magnificentia eorum, Zachar. II. To jest Lament załosnych Prałatów y Kapłanów całéj Diecezii Chełmińskiey y Pomezanskiey Dla naruszoney nieco wspaniałości swoiey przez śmierć wspaniałego, zacnego, y znacznego Prałata W. I. M. H. Tomasza Bogoria Skotnickiego Biskupa Lykopolskiego Sufragana, Archidyakona, y Oficyała Generalnego Chełmińskiego etc. etc. w Kościele Katedralnym Chełmżyńskim kazaniem odgłoszony Przez Jana à Taube Societatis Jesu Kapłana w Roku Pańskim 1700. fol., 13 k. nlb.

Przypis. ks. Janowi Gawrońskiemu kanon. chełmińs.

Akad. — Dzików — Jagiell. — Ossol.

(Taubenheim Jan Kaz.). Supremo honori, viri... Joannis Casimiri Taubenheimii, Doctoris medici... cum die XXI. Mart. Anno cIoIoCCVII (1707). placide in Domino obdormisset... consecrare voluerunt, Rector et Professores Gymnas. Thor. Thorunii, Rügerus. fol., 2 k. nlb.

Szabó III nr 4605.

TAUDIUS Eliasz z Królewca, professor gimnazyum toruńskiego († 1676 r.) De Scholis primitivae ecclesiae per tria et amplius secula. Thorunii. 1671.

Praetorius Athenae 215. — Zernecke Thorn 36.

Taufe ob. Goltzius H. (Predigt 1699) — Praetorius (Actus 1705).

TAULER Jan, dominikanin († 1361). Potkanie Albo Wychodzenie Przeciw Oblvbiencowi Niebieskiemv Wyięte z Xiąg Wysoce oświeconego D. Iana Tavlera Ord: Praed: Ktory żył około Roku Pańskiego 1350. Teraz ná Polskie przełozone Przez O. Adriana Mozera Ord: S. Basili M. w Lublinie w Drukárni Anny Wdowy Roku Páńskiego 1647. w 4ce, k. tyt., 1 k. nlb. i k. 12 nlb. (sygn. C_4).

Dedyk. Przewielebney w Bodze Pannie Dorocie Firleiownie, zakonnic S. Brigitti reg. S. Salv. klasztoru lubelskiego Xieniey. — Tu Mozer wyjaśnia, że tłum. z niem. i łaciny. Dan z monasteru S. Bazylego W. na podzamczu lubel. r. 1647.

Zaczyna się wierszem: Słuchaj cna duszo, słuchaj Chrystusowa — Oblubienico z pilnością te słowa... (wiersz Mozera).

Od k. A idzie kazanie Taulera (z r. 1348) p. t.: O Christusie prawdziwym duszy oblubieńcu, iako onego dusza... ma naśladować y iako Christus dusze... probuie...

Kazanie to kończy się na k. C_3 verso; poczem: Tegoż authora nabożne czwiczenia do Pięć Ran Chrystusowych. — Na ostatniej stronie: R. P. F. Coustantini (sic) de Barbanson Kapucina Nabożne westchnienie miłuiącey duszy do Boga.

Język i pisownia przekładu wykazują pewne właściwości językowe, zdające się świadczyć, że Mozer był z urodzenia Niemcem (choć był bazyl. i unitą).

O znaczeniu dzieł Taulera (i przypisywanych mu apokryfów) obacz Encykl. kośc. XXVIII str. 244—7 i cytowana tam literatura.

Czartor. — Bibl. w Suche.

Taumaturgus ob. Thaumaturgus.

TAURELLUS Mikołaj. Emblemata physico ethica hoc est naturae morum moderatricis picta praecepta. a Nic. Taurello Montbelgardensi Physices et Med. in Altdorfensi Noricorum Academia professore observata et vario conscripta carmine. (Editio II). Norimbergae, typis Christ. Lochneri 1602. w 8ce, k. a—c_7 oraz A—P.

Dedyk. Prokopowi i Pawłowi Pieniążkom, synom Jana z Krużlowa.

Zawiera herby, pod każdym emblemat stosowny. Są tu i emblemata dotyczące Polaków, a mianowicie dla Mac. Suchorabskiego, And. Wielowiejskiego z Wielgiej Wsi, Nat. Łabęckiego, Dan. Dudycza, Stan. Bogusza z Ziemblic, Mik. Ostroroga.

Ob. Wotschke w Aus Posens Kirchl. Verg. 1914, str. 15.

Tauricae Chersonesi Historia (1585) ob. Zborowski Samuel.

Taurica ob. Krym — Naruszewicz Adam (1787).

Tausenia Marjanna ob. Bieżanowski Stan. (1679) — Kraus Jac. (1679).

TAUT Karol. Leichenrede auf Anna Euchlerin. Danzig 1657. w 4ce.

— Leichenrede auf Catharine Schweichert. Danzig. 1657. fol.

— Leichenrede auf Catharina Schröder. Danzig 1657. w 4ce.

— Nachklage als Christian Storchau... Danzig 1657. w 4ce.

— Leichenrede auf Gertrud Koyen. Danzig 1669. fol

— Leichenrede auf Elizabeth Hagedorn. Danzig 1676. fol

— Leichenrede auf Susanna Rosnauin. Danzig 1680. fol.

— Leichenrede auf Eberhard Hultfelt. Danzig 1692. fol.

— Leichenrede auf Reinhold Cölmer. Danzig. fol.

— Klagelied auf Hans Spalin. Danzig. fol.

— Erwünschte Hoffnung, als Wilhelm Reinhold von Osten gen. Sacken und Adelgunde Wichmann Hochzeit feierten. Danzig 1658. w 4ce.

— Gottes allsehendes Auge.. Ehlard Friedrichsen und Florentina von der Linden. Danzig 1659. fol.

— Dem Paar Gottlieb Hupplis und Anna Czirlinskin, als dieselben ihr hochzeitliches Fest feierten. Danzig 1661. w 4ce.

— Fortunatis taedis Andreae Wendelandii et Elisabethae Teuchmanni. Dantisci 1678. w 4ce.

— Treue Hand Gottes, welche des Georg Lilienthals Töchterlein Euphrosyna Elisabeth verspüret. Danzig 1657. w 4ce.

— Gedächtniss Saule der... Anna Luttgart... von der Linde. Danzig, Rhete 1678. w 4ce, str. 8.

(Taut Tobias). Letztes Ehrengedächtniss und Epicedia auf Tobias Taut. Danzig 1714. fol.

Tautomachia ob. Dąbrowski Maciej (Recepta 1600).

TAWETSKI Eljasz Bruno Kolenda, Nowe lato, Szczodry wieczór, Wilnu wszystkiemu á osobliwie senatowi tegoż stołecznego miasta Wileńskiego... Eliasz Bruno Tawetski uniżenie ofiaruje. (1615). tablica plakat.

Wierszem. Tor. Kopern.

Taxa iurium stolae. (Projekt sejmowy z XVIII w.). fol., 1 str.

Bibl. w Suchej

Taxa (marsz. Bielińskiego) dla mularzy, cieśli... (około 1760?)... ob. t. XIII, 76.

Zapewne Bieliński wydał i dla innych rzemiosł taksy, ale tych nie znam.

— Taxa Generalna Rerum Comestibilium Et Vendibilium tudzież rożnych Manufaktur Rzemieslniczych na Redukcyą Zagraniczney Monety ad Valorem oneyże intrinsecum, Powagą Jaśnie Wielmożnego Imci Pana Jerzego Vandalina Mniszcha, Marszałka Nadwornego Koronnego Generała Ziem Wielko-Polskich Ustanowiona w Warszawie Die 13. Septembris Roku Pańskiego 1761. fol., k. 11 nlb.

Składa się z taks dla piekarzy, rzeźników, kurników, rybaków, krupiarzy; — taksa piwa, miodu i gorzałki, wódki; — taksa płócien i kuśnierzy; — złotników, szmuklerzy, krawców (pol. i niem.), siodlarzy, stolarzy, szklarzy, kowali, ślusarzy, konwisarzy, szewców (polskich i francuskich), rękawiczników, garncarzy, miecznikow, rymarzy, stelmachów, kołodziei, bednarzy, mydlarzy, tabaczników, białoskórników, garbarzy. — Są to więc taksy dla cechów. Na końcu: in extra contubernales ułożona (ceny tarcic, węgli, mularzy, cieśli, beczki wody, cegły, wapna krak. i zawichowskiego).

Pod każdą rubryką szczegółowe ceny towarów i usług. Taksa Mniszcha należy bowiem do najbardziej troskliwie ułożonych. Podaję dla przykładu niektóre pozycje: Mąki żytniej korzec 25 fl. — Bułka chleba pszennego o 7 łott. 1 grosz; pieczeń krzyżowa (z wołu kupionego za tynfów 154 przed redukcją monety) 4 złote; kapłon tłusty 1 zł. 15 gr.; kura tłusta 20 gr.; łosoś wielki 25 zł.; karp. podgłówny 24 zł.; kaszy perł. garniec 1 zł. 10 gr.; garniec piwa szlacheckiego 8 gr.; wódki kwarta 24 gr.; łokieć płótna od 10 gr. do 2 zł. (przednie); błam popielic 216 zł.; grzywna feinzylbru (srebra najl. próby) 72 zł.; siodło 14 zł.; stół sosnowy 10 zł.; podkowa 1 zł. 20 gr.; buty safianowe 18 zł.; kamień mydła 18 zł.; fura węgli (drewnianych) 6 zł.; tysiąc cegły 24 złote.

Taksa została spowodowaną redukcją tynfów. — Odwołuje się ad mentem tabelli marsz. kor. z r. 1744.

Konopczyński Polska w dobie II, 445

Akad. — Chrept. — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Taxa Mareschalcalis Regni sub Praesentia S. R. Mttis. Actum Varsaviae Feria Quarta post Dominicam Misericordiae proxima D. 24 Mensis Aprilis Anno Dni 1765. fol., k. 7 nlb.

Jest to zdaje się również taksa Mniszcha, który ustąpił dopiero 1768, ale jego nazwisko nie jest wymienione. Wniósł ja

do aktów Laur. Zieliński mareschalcatus judex.

Zawiera ceny dla rzeźników, garbarzy, szewców (przyczem znowu rozróżniono: lepszą polską robotę, niemiecką i prostą); kurników; zwierzyny; węgli i drew; mydła; rybacy; rymarze; stolarze; rękawicznicy; kowale; siodlarze; kołodzieje; piekarze; kupcy i t. p.

Ceny nie pokrywają się wcale z cenami z r. 1761: Mięsa wołowego funt gr. 6; kapłon 3 zł. 16; kura karmna 1 zł. 15; korzec węgli zł. 1; wielki łosoś zł. 12; karp podgłowny 4 zł.; podków para 1 zł. 8; siodło 15 zł.; i t. p.

Taryf Mniszcha (a taksamo i następnych Zamojskiego i Lubomirskiego) nie znał Korzon Wewn. dzieje (1897) II, 77 i nast., wskutek czego ubolewa, że nie może podać cen towarów jak dopiero od połowy dziewiątego dziesięciolecia.

Taksy żywnościowe warszawskie dawniejsze wydał z ręk. Chmiel w r. 1894 (Ustawy cen w Archiwum Kom. hist. Akad. Um. tom VII, 51) oraz Maciej. Hist. miast (w Dodatku).

Taksy towarów warszawskie z w. XVII, stanowione przez komisje wojewódzkie, omawia Korzon Dola i niedola III, 535.

Akad. — Ossol.

— Taxa Marszałkowska Dnia Dwudziestego Miesiąca Września Roku 1766. postanowiona. Cech Rzeźniczy. (Podpisany: Andrzej Zamoyski, Kancl. na mieyscu Marszałka W. Kor.). fol., tablicowe.

Zawiera ceny mięsa: Z wołu, wieprzowina, baranina, kozłowina, skury surowe.

Mięsa wołowego funt 5 groszy miedz., a podlejszego 3. — Pół funta kiełbasy 6 gr. — Baraniny funt gr. 7 i t. d. — Cielęciny się nie taksuje.

Akad. — Krasiń. — Uniw. Warsz.

— Taxa Marszałkowska Koronna. Cech Rybaski. Taxa ryb żywych (d. 17 m. Grudnia 1766). fol., 1 k.

Krasiń.

— Toż:... Taxa chleba. Działo się w Warszawie d. 26 Listopada 1766 r. (Podp. S. Lubomirski M. W. K.). fol., 1 ark. składany.

Krasiń.

— Taxa Marszałkowska Dnia 9. Miesiąca Września Roku 1766. postanowiona... Piekarze... fol., 1/2 ark.

Podp. A. Zamoyski.

Bochenek chleba pytlowego (2 funty 16 łotow) kosztuje 1 grosz srebrny. Bułka pszenna groszy miedz. 3.

Wydane, jak i dalsze taksy, dla Warszawy.

Akad.

— Taxa Marszałkowska Dnia 9. Miesiąca Września Ro. 1766 postanowiona... Kurnicy... fol., 1/2 ark.

Podp. And. Zamoyski.

Indyk 6 zł.; kura 1 zł.; kaczka 1 zł. 15 gr.; gęś 2 gr. 15. — Kary na podkupujących.

Akad. — Bibl. w Suchej — Krasiń. — Uniw. Warsz.

— Taxa Marszałkowska Dnia... Miesiąca września Roku 1766 postanowiona... Cech piwowarski... fol., 1/2 ark.

Podp. A. Zamoyski.

Piwa warsz. garniec za 6, dubeltowe za 12 gr.

Akad. — Uniw. Warsz.

— Taxa Marszałkowska koronna. Taxa Szewcka (d. 16 Grudnia 1766, podp. St. Lubomirski M. W. K.). fol., 1 ark. składany.

Krasiń.

— Taxa Marszałkowska Koronna. Diało się na Ratuszu Miasta Starey Warszawy pod bytność J. K. Mci we Wtorek po Swiętym Walentym to iest dnia 17. miesiąca Lutego Roku Pańskiego 1767. fol., k. 3 nlb.

Zawiera taksę roboty mularskiej, ciesielskiej, trackiej. Mularz najlepszy ma brać w lecie po 2 zł., w zimie 1 zł. 3 gr. Pomocnicy po 1 zł., dzieci i kobiety po 24 gr. — Kończy taksa roboty brukarskiej i cegły. Tysiąc cegieł kosztowało 43 zł., tysiąc dachówek 129 zł. Wreszcie o buntach między majstrami i pomocnikami. — Podpisany: Stanisław Lubomirski M. W. K.

Późniejsze druki taks marsz. nie są mi znane, choć niewątpliwie istnieją. — Taxa cen z r. 1771 (cum omnibus contubernialibus et extracontub.) jest w ręk. Ossol. nr 572. — Taxa rerum utensilium et vict. (in palatio maresch... die XVI apr. 1776) jest w ręk. Ossol. nr 1405. — Także i w innych zbiorach rękop. są częste takie taksy z ostatniej ćwierci XVIII w.

Krasiń. — Ossol.

— Taxa dla rzezników cechowych y wolniczan 1794. fol., arkusz.

Bibl. w Suchej.

— Taxa Krakowska, Towarów Cudzoźiemskich, Ktore przez Sląsko y z Węgier do Krákowá, á potym po wszytkiey Koronie idą. Postanowiona Od Ich Mći PP. Comissarzow z Seymu Koronácyey, ná święto S. Ianá Chrzćićielá, w Roku 1633. do Krákowá náznáczonych. [Tu winjeta]. W Krakowie, w Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, Typográphá I. K. M. fol., k. tyt. i str. 14.

Komisarzami byli: Krz. Ossoliński, Piotr i Jan Komorowscy, Abraham Gołuchowski, Z mieszczan przyzwali J. Kromera i Pawła Cellarego. Ustanowiono w ten sposób taksy na podstawie regestrów kupieckich (vulgo Auszczugi). Taksy obejmują materje jedwabne, sukna, rzeczy szockie i kramarskie, płótna szwabskie, towar żelazny i blachowniczy, miedź, wina i lekarstwa (wolno sprzedawać tylko takie lekarstwa, które były od Akad. Krak. egzaminowane). Kończą przepisy o egzekucji tych taks i zapowiedź, że co do reszty towarów (np. srebro) taksa będzie wyznaczona później. Jak z tej taksy wynika, sprowadzano jedwabie z Włoch (wyliczone ich najrozmaitsze odmiany nader szczegółowo), sukna ze Śląska i Moraw, inne towary z Niemiec, wino z Węgier. Dużo informacyj o handlu aptekarskim. Ważne to źródło do dziejów handlu między Polską a zagranicą

Maciejowski Piśm. III, 142. — Grabowski Skarbniczka 1854, str. 130.

Por.: Commissya (1643)... Porządek y moderacya taxy (1606)... oraz Ustawa przedawania rzeczy (1623). Akad. — Ossol.

— Taxa victualium przez urzędy podwojewodzy v magistrat radziecki Krakowski, na Ratuszu Krakowskim d. 30 Marca 1773 r. ustanowiona. fol.

Dawny katalog księg. (cenił 15 gr.).

— Taxa Wiktuałow Przez Urzędy Woiewodzinski, Staroscinski Y Radziecki Krakowskie. Dnia... Miesiąca.. Roku 17.. ustánowiona iest Nastepuiąca. fol., k. 1.

Na formularzach takich wpisywano w latach 1779—1793 (a zapewne i wcześniej) ceny najważniejszych produktów. Znam trzy egzemplarze: 1) z 15 marca 1779 2) z 29 paźdz. 1781 3) z 25 paźdz. 1784.

Podpisywali takie cenniki podstarosta, pisarz grodzki, prezydent Krakowa, podwojewodzi (Stan. Łętowski). Taxy te obowiązywały także na Kazimierzu, Kleparzu, Stradomiu. Chleba białego bochen (o 11 łotach) kosztował w r. 1779 grosza jednego. — Chleba białego pasztetniczego bułka o 9 łotach 1 gr. — Mięsa wołow. lepszego funt 6 gr. (w r. 1784 cztery i pół) — Mydła kamień zł. 18 (w r. 1781 siedemnaście). Akad.

— Taxa chlebów w mieście J. K. Mści Kaliszu. 24 lipca 1780. fol., 1 ark.

— Taxa towarów przy wprowadzeniu w użycie uniwersału kommissyi ekonomiczney skarbu koronnego względem redukcyi i ustanowienia kursu monety. Działo się na ratuszu poznańskim pierwszego września, roku pańskiego tysiącznego siedmsetnego sześćdziesiątego szóstego. (1766). fol. Jagiell.

— Taxa Victualium et utensilium tak dla miasta J. K. Mci Lwowa jako wszystkich miast y miasteczek Woiewodztwa Ruskiego, Ziemi Lwowskiey y Powiatu Zydaczewskiego. We Lwowie (1761). fol., 10 k. Chreptow.

Taxa towarów ob. Akt — Commisya de pretiis (1643, w tomie XIV, 329) — Constytucje (1643) — Instruktarze celne — Porządek y moderacya (1606) — Tabella na taxy (1747) — Taryfa — Ustawa przedawania (1623).

Finkel Bibl. hist. nr 18238 — 18247.

Taxa Literarum intra Regnum Poloniae. Taxa Literarum extra Regnum Poloniae. [Na końcu:] Signatum Varsaviae, die (dopis. 6) Mensis (dopis. Januar.) Anno Domini (dopis. 1740). Generalis Postarum Regni Praefectura. fol. tab.

Po łacinie.

Podane są opłaty intra regnum... oraz extra regnum.

W obrębie królestwa a simplici epistola 2 gr. — Peregrinantes cum posta pro quolibet milliare ab uno equo 3 sext. — Dużo szczegółowych postanowień.

Podobne taksy były oczywiście ogłaszane co roku, z dopisywanemi datami.

Por. Ordynacja z r. 1734 (w XXIII, 418) — Reglement (1734). Akad.

— Zupełna Taxa Pocztowa Za Listy Tak Do Cudzych Kraiow, W Koronie, Iako Y W W. X. Littewskiego. (B. r., zapewne 1764). fol. tablicowe.

Podpisany: Stan. August król.

Jest to taksa na listy, papiery, przesyłki, pieniądze i t. d.

Listy in Regno płacą się przy oddawaniu, zaś extra Regnum mogą być płacone przy oddawaniu.

Listy i przesyłki in Regno kosztują wedle wagi (łót po 12 gr.; 5 funtowe 24 zł.). Zagraniczne: Do Austryi po 1 zł 18 gr.; do Prus 24 gr.; do Włoch i Moskwy po $2^1/_2$ zł.; do Hollandjii po $3^1/_2$ zł.; do Francyi, Anglii, Hiszpanii, Alzacyi, Danii po 5 zł. Są szczegółowe postanowienia. Można też rekomendować.

Korzon Wewn. Dzieje II (1897), str. 66 omawiając ceny poczt za St. Aug. nie zna tej taryfy.

Taksa poczt. na listy z r. 1766 jest w ręk. Ossol. nr 1404.

Akad. — Uniw. Warsz.

Taxa próżniaków... ob. Jezierski Jacek.

Taxa ksiąg tak w seksterniach iako y oprawnych w Drukarni uprzywiliowaney Konfraternii Stavropigialney (sic) lwowskiey... dnia 24 mies. Lipca R. 1761 sessionaliter uczyniona fol., 1 ark.

Podaje ceny 40 książek samych liturgicznych. — Notata mego ojca, bez podania bibljoteki. — W Bibljogr. t. I str. XLIX (Spis katalogów) nie wymienił ojciec tego katalogu.

(Taxae). Wznowione powszechne Taxae-Scholae sporządzenie, dla samowładnego Xięstwa Śląska, podług którego tak Auszperskiey konfesssyi, jak katoliccy fararze, kaznodzieje y kuratorowie zachowywać się powinni. Sub dato z Berlina d. 8. Augusti 1760. Wrocław, Korn. fol., ark. 5.

Okropna polszczyzna.

(Taxe). Canzley-Gebühren-Taxe fur die Kriegs- und Domainen-Cammer-Commission zu Bialystock und für die unter derselben stehende Behörden und Officianten. Ułożenie Taxy około zapłaty do Kancellaryi należney dla kommissyi Kamery Woysk. i Ekon. Białystockiey i dla pod nim będących Officiantów. w Królewcu 1796. w Drukarni I. K. Mści Nadworney Kanterskiey. fol., k. 6.

Jagiell.

— Südpreussische Kammer-Kanzlei-Gebühren-Taxe. De Dato Berlin, den 8-ten May 1794. Posen, gedruckt bey George Decker, Königl Geheimen Ober-Hofbuchdrucker. fol., k. 5.

Bederski Druki pozn. 1929 nr 323.

Raczyń.

— Toż:... 1796.

Smoleński Pisma III, 173.

Taxy za które, licząc od 1-go Czerwca 1766 sztęplowane Karty wszędzie przedane y muzykowe bilety od Muzykantów brane bydź mają. (Dano w Berlinie dnia 31 maja 1766). fol. Raczyń.

(Taylor). Memoire pour le S. Taylor. Varsovie 1775. fol., 6 k.

Bibl. Czapsk.

— Réplique au Mémoire injurieux que le S. Taylor a fait imprimer. fol. k. 4.

Bibl. Czapsk.

— Odpowiedź Panu Taylor na zarzut czyniony P. Hamplowi. 1775.

Hampel był kupcem w Warszawie.

TAYLOR Tomasz. Kennzeichen eines wahren Christens. Dantzig 1696. w 12ce.

Jocher 3111.

(Taylorowie). Indygenat U. U. Taylerom. fol., k. 1.

UU. Robert Obrist Leutenant i Józef Kapitan, bracia rodzeni Taylerowie do indygenatu polskiego i do wszelkich prerogatyw są przypuszczeni.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu

Tayner ob. Tainer.

Tchernig Jan ob. Tschernig

Tchorze Bayka. B. m. i r. (1791). w 8ce, k. 2 nlb.

Opisuje „Zwierzyniec Rzeczypospolitej", w którym zwierzęta wiodą żywot słodki. Na nieszczęście mieszkały tam tchórze, wciąż na wszystko narzekające i pełne obaw. Na ich nalegania obrano pana dziedzicznego i ten zaprowadził ostry rygor i niewolę. „Źle tam, kędy radzą tchórze". Jest to więc bajka przeciw dziedziczności tronu. Nie jest przeto pióra Niemcewicza, jakby można mniemać. Ale w rodzaju niemcewiczowskim. (Oprawne razem z „Kretami" i „Sową", które są ogólnie przypisywane Niemcewiczowi). Być może, że ma być właśnie odpowiedzią na „Krety".

Warsz. Narod. (Rapp.).

(Tchorzewski Bartłomiej). Wiersz JWJPanu Janowi z Dukli Grocholskiemu, oboźnemu polnemu koron. przy instytucyi na parocha Jmci xiędza Bartłomieja Tchorzewskiego w dniach miesiąca maja 1792 r. ofiarowany w Sudyłkowie. w 8ce. Kijows.

TCHORZEWSKI Jakub, Soc. J. (ur. 24 listop. 1713 r. w Krakowie). Kanonizacya Sprawiedliwego Sędziego bez żadnego processu, zá Prezydencyi Jasnie Wielmoznego y Nayprzewielebnieyszego Jegomosci Xiędza Stefana Dunina Scholastyka Gnieznınskiego, Archidyakona Kujawskiego, Proboszcza Nieszawskiego, &c. Jasnie Oswieconego Trybunału Koronnego Prezydenta, z Piotrkowskiey Kátedry ná Solenney Wotywie w Kościele Fárnym Ogłoszona Przez X. Jakuba Tchorzewskiego Soc: Jesu, Tegoż Kośćiołá Ordynaryinego Káznodziię Roku Páńskiego 1740 dniá 10. Páździerniká. w Kaliszu w Drukárni J. K. M. Coll: Soc: Jesu. Roku P. 1741. fol., k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. cytaty z Pisma św., św. Anzelma, Ovid., Juvenalisa etc.

Dedyk. do ks. Stefana Dunina, scholast., prezydenta Tryb. — Potem lista członków Tryb. — Wreszcie kazanie. — Wychwala sprawiedliwość. Jest to jeden z warunków świętości. Sędzia powinien sądzić trzeźwo, bez gastrymargji. Nie powinien dopuszczać, aby przed nim płaczący klientowie nadygali się, czołem nabili, a nic nie uprosili, póki go nie pozłocą i szczerozłotej wotywki, t. j. węgierskiego (dukata) z N. Panną albo łańcuszka, karabeli, konika nie dali. Wzywa sąsiadów do jus jurandum.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Cuda Sprawiedliwego Sędziego Poprzysiężone przy dokończeniu Kánonizacyi ná drugim Kazániu Wywiedzione w Kościele Fárnym Piotrkowskim Przez X. Jakuba Thorzewskiego (sic) Societatis Jesu. Tegoż Kościołá Ordynaryuszá, Roku Páńskiego 1740 Dniá 16 Páździerniká. [Tu winjetka]. w Kaliszu w Drukárni J. K. M. Coll: S. J. R. P. 1741. fol., k. tyt.

Na odwr. tytułu dwie cytaty.

Kazanie do deputatów Trybunału o wielkiej mocy, jaką mają sędziowie. Bóg marszałkowi jak Mojżeszowi daje laskę.

Brown Bibl. Pis. 401.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Wizyta Nayjaśnieyszey Monarchini Maryi przy koronacyi Cudownego Jey obrazu lwowskiego, w dzień Jey honorowi poświęconym, tak zawsze domowa y ustawiczna, jakoteż oddana w domu Elżbiety, czyli kazanie na konkluzyi oktawy anniwersaryusza koronacyi miane w kościele lwowskim Bożego Ciała zakonu kaznodzieyskiego przez JX. Jakuba Tchorzewskiego Soc. J. kaznodzieję archikatedry lwowskiey d. 9 lipca 1752 roku. we Lwowie w drukarni Collegium Soc. Jesu. fol., k. 8.

Obacz w tomie XVIII, str. 59 (w Zbiorze „Hasło").

— Zbiór czyli summa wszystkich tajemnic Zbawiciela, Rożaniec, albo Kazanie w Swięto Nayświętszey Panny Maryi Rożańcowey miane we Lwowie u W. W. OO. Dominikanów prowincyi Ruskiey pod tytułem Bożego Ciała i SS. Piotra i Pawła Apostołów roku p. 1753. przez JMC. X. Jakuba Tchorzewskiego Soc. Jesu kaznodzieję archikatedry lwowskiey. We Lwowie w drukarni Collegium Soc. Jesu. fol., k. 7 nlb. (sygn. D_1)

Stanowi część zbioru p. t. Hasło (t. XVIII, 59); ale może być, że zostało przedrukowane, gdyż mam przed sobą notatę, że wyszło w r. 1753 i liczy kart 12.

— ob. Hasło (1754).

Nazwisko jego bywa też podawane jako Torżewski, Torzewski.

Załęski Jezuici III.

TCHÓRZEWSKI Wawrzyniec, kapelan sufragana Oborskiego, S. Teresy Ná Niebie y ná źiemi Tryvmphviącey Rzecz z Krákowem. Nápisána, Ná cześć Bogá w Troycy iedynego, y świętych, w Kościele Rzymskim ná ozdobę Przez X. Wawrzynca Tchorzewskiego, Lipca 17. [Tu winjetka] W Krakowie, W Druk: Márcina Philipowskiego, Ro: 1622. w 4ce, k. tyt. i k. 5 (?) nlb. (sygn. B_4).

Na odwrocie tytułu herb Topur (sic) oraz 8 w. polskich „Na Kleynot Starożytney w Polszcze Familiey... z Bienkowic Piekarskiey".

Ded. na k. A_2 Barbarze Piekarskiej, wielkorządczyni krakowskiej. Zaprasza ją na przenosiny od św. Ignacego do św. Teresy. W pułku św. Ignacego (Jezuici) poznał syna Piekarskiej pod chorągwią świętej Teresy. Pisze w Krakowie z domu Tomasza Oborskiego sufr. 17 lipca 1622.

Sygn. A_3 i A_4 brakuje.

Na k. B: Rozmowa tryumphalna z Krakowem Swiętey Teresy.

Kraków wyraża obawy spowodu wojny, a św. Teresa mówi: Nie bóy się święty Krakowie, Nie będzie nic twojej głowie, Wiodę wojsko niesłychane, Od Boga na pomoc dane...

Kraków jej odpowiada: Witaj Wando Krakusowa, Tyś korona, tyś ma głowa, Ciebieć to Wanda znaczyła... Witaj Dejaniro święta, od Tybru wdzięcznie przyjęta.

Czartor.

TCHÓRZNICKI Leon ks. Demonstratio Revelatae Fidei Christianae Clarissimo Nomini Illustrissimorum ac Excellentissimorum Dominorum Cajetani Korzeniewski Regentis Magni Ducatus Lithvaniae Equitis Sancti Stanislai et Rosae De Comitibus Krasiciis Ejus Consorti, Summa tum In Religionem tum in Scientia Animi Propensione Maecenatum Amplissimorum Consecrata Publicae Concertationi In Ecclesia Pinscensi Fratrum Minorum Conventua

lium Tempore Convocationis Definitorii a Studio Theologico Vilnensi exposita Adversantium Objecta Solvente R. P. B. Leone Tchorznicki. Exedram Sibi Moderantibus Admodum Reverendis Patribus Magistris Petro Jankowski, et Stephano Niewiarowski Ejusdem Theologicae Facultatis Professoribus Anno Incarnationis Domini 1780. Die 17. Januarii. Vilnae Typis S. R. M. Basilianis 1780. fol., str. nlb. 30.

Dedykacja: „Jaśnie Wielmożne Państwo Dobrodzieie". A. Wolański.

Tczew ob. Dirschau (1657).

(Teatr, Theatr). Obwieszczenie. [Zaczyna się:] Ponieważ się wieczorne zabawki ogrodowe dla nadchodzącey jesienney Aury kończą... [U dołu tekstu:] w Warszawie dnia 27 Septembra 1775. [Podpis:] Uprzywileiowana Tuteysza Theatralna Entreprisa. [Na odwrotnej stronie:] Avertissement [po niemiecku]. Warschau, den 27sten Septembr. 1775. Priviiegirte Theatral-Entreprise hieselbst. fol., k. 1

Dotyczy balów maskowych w Radziwiłłowskim pałacu.

Obacz: Avertissement - Doniesienie — Dyrektorowie — Poniński Adam (1775).

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— [Zaczyna się:] Ponieważ tuteysza Theatralna Entreprisa umyśliła dla większego publicznego ukontentowania niektore odmiany przy dotychczas trwaiącym szlachetnym Klobie ustanowić, więc się te Publico do wiadomości podaią. (Dat.:) w Warszawie die 20 6bris. 1775. [Podpis:] Uprzywileiowana Tuteysza Theatralna Entreprisa. fol., k. 1.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Teatr Polski czyli Zbiór Komedyi, Dram y Tragedyi z naysławnieyszych autorow francuzkich tłomaczonych, y przez Aktorow polskich na teatrze Warszawskim granych. w Warszawie, w drukarni P. Dufoura drukarza J. K. Mości y Rzeczpospolitey (1775—1806)... obacz Bibljografja IV, str. 488—492 oraz tom XV, str. 365 (Uwiadomienie względem „Teatru Polskiego").

Dokładny opis zawartości tego wydawnictwa Dufoura (na podstawie egzemplarzy Bibl. Uniw. Warsz. i Bibl. Dzikowskiej) podał mój ojciec w t. IV. — Wobec tego nie powtarzam opisu na tem miejscu. — Należy tylko dodać, że także w Bibl. Ossol. znajduje się niemal kompletny egzemplarz z 56 tomów (Uniw. Warsz. ma ich 63, Dzików 60). — Wedle powyżej zacytowanego „Uwiadomienia" (XV, 361) liczył Zbiór w r. 1794 tomów 56.

Wszystkie trzy znane egzemplarze różnią się znacznie między sobą. Zbiór ten bowiem był uskuteczniony bez porządku i systemu. W jednym i tym samym tomie z tą samą cyfrą rzymską oprawiał Dufour rozmaite utwory, zależnie od tego, jakie miał na składzie. Dlatego to np. w Bibl. Jagiell. są dzisiaj tomy VII i VIII w następującym składzie (odmiennym jak gdzieindziej). Mianowicie:

Tom VII: 1) Moliera Skąpiec, 1778,... str. 124. 2) Kawa, 1779,... str. 56. 3) Powrót niespodziany, 1779,... str. 80. 4) Umarł y ożenił się,... str. 64.

Tom VIII: 1) Zbieg z miłości ku rodzicom, z niemieckiego przetłom., 1778,... str. 121. 2) Lunatyk, z francuskiego, 1779,... str. 90. 3) Kolęda, 1778,... str. 79.

O wydawnictwie tem obacz: Bentkowski Hist. lit. I, 541. — Bernacki Teatr za Stan. Aug. II, 146—7. — Galle Wojciech Bogusławski (1925), str. 214.

— ob. Acies (ignea 1724, ingenii 1716) — Albertus (1596—1697) — Argument (Opery) — Aschenborn (1613) — Bachanalia (1640) — Balet — Baryka (1637) — Bielawski — Bohomolec Franc. — Bogusławski — Buchanan (Jephtes 1587) — Byłem (teatr warszawski 1792) — Caselli (1775—81) — Campus (1721) — Caput (1726) — Chądzyński Antoni (1718) — Chosroes (1650) — Corona (1729, 1731) — Currus (1726) — Czartoryski Adam — Descorts (afiszer 1790) — Diestbemius (1540) — Dittersdorf (1793) — Doniesienie (1782) — Drozdowski Jan — Dyrektorowie — Dziewosłąb (1617) — Felicitas (1723) — Fenouillet (Fabrykant 1784) — Fortuna (1698) — Gawatowic (1619) — Gemma (1737) — Gizbert (1715) — Gnapheus (1547) — Golański F. (1788) — Guliński (Baryka) — Hilaria (1713) — Jagodowic (1633) — Jordan Ad. (1760) — Jurkowski (1604) — Juvenel de Calencas (Hist. nauk 1766, w t. XVIII str. 695) — Knapski Grzegorz (dialogi

w rękop.) — Kniaźnin Fr. — Kochanowski J. (Odprawa) — Komedya o Wawrzku (1612) — Komeniusz (Faber fortunae 1661; tu tekst dwóch dramatów: Diogenes i Abrahamus) — Konarski Stan. — Kornel (Cyd) — Kossakowski Dom. (Pyrrhus 1721) — Kossowski. Wł. (Parnassus 1720) — Kraiński (Katechizm 1609) — Krasicki Ign. — Locher (1522) — Lodoiska — Łopecki Jan (1642) — Lubomirski Stan (Reflexye nad projektem 1773) — Lubomirski Teod. (Głossa 1735) — Mansio (1732) — Manus (1720) — Marancja — Mięsopust (1622) — Mitzler (Brief eines Gelehrten 1775; o teatrze warsz.) — Mizerja (1633) — Monumenta (1726) — Naramowski Adam (1717) — Naufragium (1694) — Niemcewicz J. — Obwieszczenie (warsz. 1775) — Odpowiedź — Pakosławski J. (Fax 1721) — Paszkowski M. (1612) — Paxillus (1597, 1603) — Petsch (lwowski 1789) — Plaut (Potrójny) — Polak w czu: (1791) — Porée (Oratio de theatro 1748) — Potkanie (1598—1646) — Radziwiłłowa Urszula (teatr nieśw.) — Rostkowski (Powinności 1714) — Rzewuski Wacł. — Scena (1737) — Seneca (Troas 1589) — Sepulcrum (1687) — Sierosławski Tom. (1728) — Siesicki M (Sława Bol. 1693) — Słonimski teatr — Sofrona — Sojecki J. (1748) — Solarski G. (1686) — Solio (1721) — Solitudo (1713) — Sprawa o wieczność (1717) — Stęplowski Kaz. (Luctus 1728) — Stella (1722) — Svenotto (1724) — Świątkowic (Drogi 1608) — Szołtys (1598, 1616) — Szymonowic Szymon (1587, 1618) — Terentius — Theatralisches — Thesaurus (1720) — Tomaszewski — Tragedya żebracza (1552) — Wilkowiecka (z) M. (Hist. o zmartwych. 1570 i 1757) — Violenta (1717) — Wolski Jerzy (1719) — Wybicki Józef — Wyprawa plebańska — Wyprawa walna — Zabłocki Franc. — Żangh Kaz. (1717) — Ziemomysł (1730) — Zwrócenie Matjasza.

Zestawienie literatury do dziejów teatru z w. XVI—XVII podał Korbut [2] I, 444—453 i 467 (misterja, dialogi szkolne, moralitety, dial. jezuickie, mięsopustne komedje, dramat klas.). — W tomie II, 123 zestawiona bibljografja o teatrze i dramacie XVIII w.

Z prac poświęconych historji teatru i sztuki dram. ważniejsze są: Estreicher Teatra w Polsce (3 tomy). — Karasowski Rys historyczny opery 1859. — Bogusławski Dzieje teatru 1820. — Wójcicki Teatr starożytny 1841. — Prace Windakiewicza. — Hahn Liter. dram. 1906. — Tenże w Enc. polskiej t. XXII (1918). — Chomętowski Dzieje teatru 1870. — Galle Wojciech Bogusławski 1925. — Schnür Pepłowski U kolebki teatru 1894. — Tenże Teatr polski we Lwowie. — Badecki Polska kom. rybałtowska 1931. — Bernackiego Teatr za Stan. Aug., 2 tomy (1925).

W pracach o historji polskiego teatru i dramatu (a zwłaszcza w rozprawie Trębickiego w Bibl. Warsz. 1843 t. XII) wymienione są tytuły programów teatralnych oraz dramatów i komedyj XVI—XVIII w. Wyczerpujące ich wskazanie jest na tem miejscu niemożliwe. Wymieniłem powyżej w odsyłaczach tylko tytuły niektórych starszych sztuk i programów mniej znanych.

Dużo dialogów teatralnych szkolnych wylicza i omawia Łukaszewicz Hist. szkół I—IV.

O rękopisach dawnych dialogów i programów dużo wiadomości przynosi artykuł Brücknera w Pam. Literackim I 1902, str. 539 i nast. — Krzyżanowski Julj. Dwa intermedja lubelskie w Pamiętn. Liter. 1931, str. 635. — Inne prace o tym przedmiocie ob. u Korbuta [2] I, 453. — Prawie każda bibljoteka posiada takie rękopisy, jak np. nr 729 Jagiell. (przeszło 50 dialogów), rękopis Akad. 1752 (ze szkół krasnostawskich) i t. p.

Specjalnie o teatrze jezuickim obacz Stender-Petersen Tragoediae sacrae. 1931. — Windakiewicz Teatr kollegj. jezuick. (w Rozpr. filolog. Akad. LXI). — Bednarski Upadek i odrodz. szkół jez. 1933, str. 431 i nast.

O dialogach grywanych w szkołach na ziemiach ruskich informuje Peretz w Izviestija Pet. Akad. N. w latach 1905—1915 (kilka studjów).

O dramatach szkolnych niem. w WPolsce informują: Sanden Zur Gesch. der Lissaer Schule 1905; Wotschke Das Liss. Gymn (Zeit. hist. Posen XXI); tenże w Prov. Gymn. zu Bojanowo 1909, str. 41, 50—61, 88—96; Kaulfuss über die Schulen 1790 str. 108

Brückner Dzieje kultury II i III (passim). — Bystroń Dzieje obyczaju I, 430.

Finkel Bibl. hist., str. 984, 1012, 1024, 1642.

Teatralis ob. Theatralis.

Teatralne zabawy ob. Poniński Adam (1775).

Teatralski (pseud.) ob. Czartoryski Adam.

Bernacki Teatr za Stan. Aug. II, 157. — K. Estreicher w Kwart. Hist. 1895, str. 541.

Teatridion ob. Theatridion.

Teatrum okropne śmierci ob. Chełmicki J. (1768).

— publicznych żalów ob. Rybiński J. (1726).

— królestwa szwedzkiego ob. Theatrum.

— mundi ob. Theatrum.

— (Staats) ob. Theatrum (Staats und Kriegs).

— diabolorum ob. Borawski (1621).

— myśli ob. Tyszkowski Wenanty (1780).

(Teatyni) (Clerici regulares, założ. 1524). Collegii Varsaviensis apud Clericos Regulares instituti brevis notitia... ...(1743)... ob. tom XIV, 321.

Jest to tożsamo, co przy: Themistocles tragoedia (1743), gdzie bliżej charakteryzuję.

— ob. Acta canonis. Avellini (1720) — Acta univ. leopol. (1786; Rhedi) — Bernatowicz Krz. (Życie Awellina 1772) — Bielski M. (Josephus 1750) — Cato Uticensis (1750; autor Metastazy) — Dembowski Mik. (Alumni 1750) — Demophoon (1746; tu o Stanisł. Aug. Poniat.) — Gawłowicz Jan (1713) — Grimaldi H. (Theses 1719) — Kłodziński Aug. (generał Teatynów) — Pirrus (1766) — Propositiones (t. XXV, str. 290 z r. 1751) — Savonarola Gabr. (1777) — Scupoli (1685) — Senkowicz J. (Zebranie 1764) — Świdziński Mich. (Propositiones 1751) — Themistocles (1743; tu program nauki) — Tori Józef (Oratio 1746, Propositiones L. Szept. 1750) — Tracy (Remarques 1655) — Załuski (Epist. II, 675) — Zbąski Jan St., biskup.

J. Bartoszewicz Dzieła IX (1881). — Szymański w Pamiętniku Relig. Moral. II i XXVII. — Enc. kośc. XXVIII, 263. — Kitowicz Opis obyczajów (w edycji Janika 1925, str. 17). — Ks. St. Bednarski Upadek i odrodzenie szkół jez. w Polsce (1933), str. 55 i passim. — Finkel Bibl. hist., str. 686, 932, 1599.

Tebańska dziewica ob. Jakubowski (1574).

Tebesius ob. Thebesius.

TECHMANN Arnold. Den vermakelycken Politicq ofte Speculatien van Staet. over anno 1661. op de Rebellie in Poolen. Het eerste Deel. Haerlem 1662. w 4ce.

Wyszedł tylko zeszyt pierwszy.

Technicometria ob. Susliga (1598).

Technopaegnion ob. Lubomirski Mikołaj (J. Ostrog. 1598) — Rostworowski Jak. (Epitalamium 1609) — Tyrigetes Janus (sacro poet. 1598).

TECŁAW Michael. Ludus philosophicus, sub auspiciis. gentilitii Zabavae, Perillustris et Reverendissimi, domini, D. Stanislai Grabski, decani gneznensis, praepositi Szkalmiriensis etc. etc. consumatus. Anno quo sapientia incarnata apparuit ludens in orbe 1726. Calissii, typis S. R. M. Collegii Societatis Jesu. fol., k. 2 nlb., k. 6 (sygn. B_2).

Dedykacja: Domino S. Grabski.

Obejmuje Conclusiones ex Logica, Metaphysica. Jagiell.

TECNO Jan, archid. wendeński. Beantwortunge. Des offenen, lästerlichen, vnd mit der warheit vnversiegelten Sendbrieffs, welchen einer genandt Doctor Georgius Mylius Professor zu Jhena, an die auff seine weise Euangelischen in Polen, Preussen, Littawen, Churlandt, vnd andern angrentzenden Prouintzen Anno M.D.XCVI. (1596). durch vngenante botten, vberschicket, hefftig anhaltende, das sie ihre Kinder, in der Jesuiter Schulen, Collegia vndt Seminaria nicht schicken solten. Durch Ioannem Tecnonem Rigensem, der Thumkirchen zu Wenden Archidiaconum gestellet, an alle liebhaber der wahrheyt. Gedruckt zu Brunntrut durch Johann Schmidt. 1597. [Tytuł w prostokątnej ramce, zdobnej ornamentem linearnym]. w 4ce, k. tyt. i k. 18 nlb.

Na odwr. tyt. herb biskupa Ottona Schenkinga i wiersz na jego cześć. — Dedyk. bisk. Schenkingowi, datow. zu Wenden am tage Allerheiligen 1596.

Tecno przedrukowuje ustępy z pisma Myliusa (ob. tom XXII, 654) i polemizuje z niem nader gwałtownie. Gorąco broni jezuitów. Zbija zarzuty i plotki o nich krążące. Dużo mówi o szkołach jezuickich.

Wierzbowski II, 1854. — Finkel nr 15428. Czartor. — Petersb. Publ. — Przezdz.

— Beantwortunge: Dess Offenen, Lasterlichen, vnnd mit der Warheit Vnuersiegelten Sendbrieffs, welchen einer genand Doctor Georgius Mylius Professor zu Jhena an die auff seine weise Euangelischen in Polen, Preussen, Littawen, Churlandt vnd andern angrentzenden Prouintzen Anno 1596. durch vngenandte Botten, vberschicket, hefftig anhaltende, dasz sie jhre Kinder in der Iesuiter Schulen Collegia vnd Seminaria nicht schicken solten. Durch Ioannem Tecnonem Rigensem, der Thumbkirchen zu Wenden Archidiaconum gestellet an alle Liebhaber der warheit. Brvnori, Apud Georgium Schönfels. M.D.CII. (1602). w 4ce, k. 20 nlb.

Sprawozd. z posz. w Szwecji, nr 151.
Bibl. Upsal.

TECTANDER Jerzy, z Jabeli na Łużycach. Kurtze und warhafftige beschreibung der Reisz von Prag aus durch Schlesien, Polen, Moscov, Tartareyen bis an den Königlichen Hoff in Persien. Leipzig. In Verlegung Henning Grossen Anno 1608. w 8ce, str. 80.

Jest to edycja przez autora nieuznana, o czem niżej. — Raczyń.

— Iter Persicvm, Kurcze doch auszführliche vnd warhafftige beschreibung der Persianischen Reiss: Welche auff der Röm: Kay: May: aller gnedig. Befelch, im Jahr Christi 1602. Von dem Edlen vnd Gestrengen Herren Stephano Kakasch von Zalonkemeny, vornehmen Siebenbürgischen vom Adel, angefangen: Vnd alss derselbig vnterwegen zu Lantzen in Medier Land todes verschieden: von seinem Reissbefeherten Georgio Tectandro von der Jabel vollends continuiret vnd verrichtet worden. Beyneben fleissigen verzeichniss aller gedenckwürdigen sachen, welche ihnen, so wol vnterwegen, In Polen, Littaw, Reussen, Moskaw, Tartarey, Cassaner vnd Astarcaner Land, vnd auff dem Caspischen Meer: Alss auch in Persien, vnd Armenien, auch andern Prowintzen Asiae vnd Europae hin vnd wieder begegnet vñ zugestanden: Wie solches durch obgemelten Herrn Georgen Tectander von der Jabel zu seier nach Prag widerkunfft auffs Pappier gebracht, vnd höchstgedachter ihrer Kys: May. Anno 1605. den 8. Ian. vnterthenigst ist vbergeben worden. Nu mit fleiss vbersehen, vnd in Druck verfertiget, auch mit schönen Kupfferstücken gezieret. [Tu winjetka]. 1609. Gedruckt zu Altenburg in Meissen, In verlegung Henning Grossen des jüngern. w 8ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 178, k. 4 nlb. oraz 7 miedziorytów.

Dedyk. książętom saskim Chrystjanowi, Janowi, Jerzemu i Augustowi. — Poczem na 2 k. wiersze pochwalne łacińskie przyjaciół autora.

Autor uczestniczył jako dworzanin w poselstwie Stefana Kakasza, wyprawionem do szacha perskiego przez cesarza Rudolfa. Kakasz umarł jednak w drodze i Tectander sprawował poselstwo sam (w r. 1602).

Oświadcza w przedmowie, że I wydanie jest niepoprawne i skrócone.

Wyruszyli w sierpniu 1602 przez Wrocław, Częstochowę, Kraków, Warszawę, Grodno, Wilno, Orszę do Moskwy; stamtąd do Persji przez Niżny Nowogród. Tectander opisuje pokrótce, co widział w polskich miastach. Wylicza ich osobliwości, ale naogół wiadomości jego są szczupłe. Przy stronie 6 podany jest widok Grodna, przy str. 4 Wrocławia, na końcu dzieła dołączony widok Wilna z lotu ptaka (Vilna Lituaniae metropolis). Obszerniej opisuje Moskwę i swój dwukrotny pobyt w Rosji. Wracał bowiem przez Moskwę, Finlandję, Szwecję, Pomorze. Wyprawie towarzyszył Polak Krzysztof Pawłowski, ale ten zmarł z początkiem drogi.

Jarochowska w Przegl. Histor. (1911) t. XIII str. 398 (na podstawie pracy Veressa: Stefan Kakas 1910). — Finkel Dod. II (1914) nr 3198 i nr 7765.
Akad. — Jagiell.

— Toż:... zum drittenmahl in Druck verfertiget... [Na końcu:] Gedruckt zu Altenburg, In Vorlegung Henning Grossen des jüngeren. Anno MDCX (1610). w 8ce, str. 180 i reg. k. 3.

Szabo Regi Magyar 1896 nr 107.
Petersb. Publ.

TECTANDER (Zimmermann) Józef (1500 † 1545). Elegiae III de peregrinationibus suis. Ad Petrum Kmitam Palat. crac. et regni Pol. supremum

Marschalcum. Cracoviae ex officina typographica Ungleriana Kalendis Ianuarii MDXLII. (1542). w 8ce.

Janociana I, 270. — Juszyński Dykc. II, 285. — Wiszniewski VI, 305.

— Morbi gallici curandi ratio exquisitissima, a variis iisdemque peritissimis medicis conscripta, nempe Petro Andrea Matthaelo Senensi, Ioanne Almenar Hispano, Nicolao Massa Veneto, Nicolao Poll Caesar maiest. physico, Benedicto de Victoriis Faventino. His accesserunt Angeli Bolognini de ulcerum exteriorum medela opusculum perquam utile. Eiusdem de unguentis ad cuiusvis generis ulcera conficiendis lucubratio. Cum indice copiosissimo. Basileae apud Io. Bebelium MDXXXVI (1536).

Dedykacja Tectandra Adamo Bresinio (z Brzezin), dat. Basileae idibus Martiis anno 1536. Wymienia to dzieło Panzer Annales VI, 312. — Obacz Jocher I, 142 (noty).

— Claudii Galeni Medicorum post Hippocratem principis Opera... (Basileae 1536)... ob. tom XVII, 19.

Tłumaczył równocześnie ze Strusiem. — Giedroyć Źródła 1911 powołuje za Jocherem I, 142 sąd Hueta z r. 1680, który krytykuje przekład Strusia a chwali Tectandra.

— ob. Lang Jan — Panoniae Luctus (Ecchiusa epigr. 1544).

Weszpremi Biographia medicorum Hung. 1781. — Janociana I, 268—270. — Chodynicki III, 244. — Jocher I, 141—2 (noty). — Bentkowski II, 443. — Roczniki Warsz. Tow. Prz. Nauk VII, 178. — Poliński w Wizerunkach i roztrząsaniach 1839 tom XLVIII, str. 150—1. — Wiszniewski Hist. lit. VI, 213, 305; VII, 567; IX, 554. — Gąsiorowski Hist. medyc. I, 230, 341. — Enc. Org. XXV, 73—4. — Windakiewicz Padwa 1891. — Hirsch w Biogr. Lexicon der Ärzte V, 627. — Giedroyć Źródła 1911, str. 827. — Ćwikliński Carmina Janitii (1930), str. 138. — Ks. Miaskowski w Pamiętn. Liter. 1914, str. 71. — Barycz Conclusiones univers. 1933, str. 484. — Tenże Hist. Uniw. Jag. (1935), str. 216.

Tęcza ob. Herlicius Daw. (De iride 1609).

Tęcza przymierza na znak wiecznego pokoju między Bogiem i ludzmi na ziemi w różnych kolorach pokazana: to jest Godzinki na wszystkie uroczystości Nayświętszey Maryi Panny z Pisma Świętego złozone. w Lwowie w drukarni Jana Filipowicza I. K. Mci Typografa (1760). w 8ce, str. 247.

Imprimatur nosi datę 29 aug. 1760..., podp. Jacobus archiepisc.

Tęczyńscy obacz Paprocki B. (Herby).

Tablicę genealog. Tęczyńskich opracował Kłodziński w Sprawozdaniach Kom. hist. sztuki IX (1913), a zarazem dodał artykuł o dziejach rodu, jako aneks do rozprawy M. Sokołowskiego o Kraśniku. — Ob. także Niesiecki Herbarz IX.

Tęczyńska Anna Bohuszowna ob. Historia (1550).

Tęczyńska Dorota ob. Śmieszkowicz Wawrz. (Wiersz na śmierć 1616).

(Tęczyńska Izabela) córka And. (†1645). Coronis Tencyniani Nominis longe florentissimi ILL^ma V. Isabella Andreae Comitis In Tencyn Palatini Cracovien. Filia Quae vnica suis Cognominibus superstes demùm concessit fatis Vt vltima Nomini Illustrissimo accederet Corona. è supremis cineribus collecta, & Illvstrissimis DD. D. Ioanni Nicolao De Zvrow Daniłowicz Svpremo Regni Thesavrario, &c. Ac D. Sophiae De Tencyn, Conivgibvs, Patronis meritissimis deuotissime oblata â Collegio Lublin. Societ. Iesv Anno à partu Virginis M.DC.XLV. (1645). XVIII Kalend. Decemb. [Tytuł w ozdobnej ramce]. fol., k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. rysunek wieńca, w nim napis: Corona gloriae et sertum. — Dedyk. J. Daniłowicz et Sophiae de Tencyn. — Podp. Coll. Lublinense S. J.

Zaczynają pochwały Tęczyńskich prozą, ale bez żadnych konkretnych szczegółów. — Potem idą wiersze łac.: Illustre nomen... Hymen coronatae virginitati... Sepulcralia Elogia (cztery napisy nakamienne). — Wszystkie stronnice w ramkach (mocno zużytych i zatartych). Jagiell.

— Magni Sideris Magna Vmbra A ferali Occasu Illvstrissimae Virginis Isabellae Teczynska Comitis de Tęczyn Palatinidis Crac. In Scenam Sepulchralem Porrecta Ac Religiosi de colle Parnassi Replicata. Parentante Magnis Manibvs Illvstrissimo Domino D. Joanne Nicolao Daniłowicz Supremo Regni Thesaurario & Illustrisma. Conivge Sophia Daniłovicia. Anno à Partu Virginis. M.DC.XLV.

(1645). Cracoviae. In Officina Christophori Schedelij S. R. M. Typ. A. Dni. M.DC.XV. (1645). fol., k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. tyt. herb Tęczyńskich i 4-wiersz łac. — Dedyk. Jan. Daniłowiczowi, z podpisem: Auditores Rhetoricae e Soc. Jesu. Zawiera 9 wierszy (ód) na cześć Izabeli Tęczyńskiej i całego rodu Tęcz. — Między innemi: Dilatus coelo Hymen, Pietas Isabellae in Deiparam Virginem, Vindemia virtutis... Kończy: Tumulus IM. Virginis. Jagiell.

— ob. Goldonowski Andrzej (O stanie panieńskim 1636)

Tęczyńska Zofja(Daniłowiczowa) ob. Cynerski Jan (1638) — Juszkiewicz Wojc. (1638) — Tęczyńska Izabela (1645)

Tęczyński Andrzej (I), syn Gabrjela, kasztelan krak. († r. 1562) ob. Paprocki (Herby) — Roysius (Chiliast.) — Sperling (De majest. 1565) — Starowolski (De bell.) — Szczodrkowic (1549) — Valerianus M. (1536) — Zacjusz Proszov. Szymon (1535).

Kłodziński w Sprawozd. Kom. hist. sztuki IX str. 242 oraz Sokołowski tamże str. 194. — Tomiciana XII, 261 i 353 (dyplom hrabiowski). — Roysius Carmina (ed. Kruczkiewicz) II, 508.

TĘCZYŃSKI Andrzej (II) syn poprzedniego, kaszt. krak. († 1589). Andreae Com. in Tęczyn, Ioan. Zamoyski et Nicolai Zebrzydovii Generalis Cracoviens. ad Episc. Vratisl. epistola 1587... ob. Ordinum de electione Sig. III Epistolae (tom XXIII, 410).

— Actum in curia regia Varsaviensi feria secunda post Dominicam Letare in quadragesima proxima A. 1587. (Uchwała konfederacji generalnej koła rycerskiego, podpisana przez And. Tęczyńskiego, Stan. Górkę, Wawrzyńca Goślickiego). fol., k. 8.

Ob. Actum (w tomie XII str. 36).
Bibl. w Suchej — Uniw. Warsz.

— ob. Grutinius (Cons. 1592, Solus 1591) — Kochanowski J. (Wróżki 1587, Elegja w ks. II) — Mencken (Epistolae Sig. Aug. str. 574) — Micanus (Dialect. 1561) — Paprocki B. (Herby, Król 1578) — Reszka (Epistolae) — Sadecius G. (1583) — Zamojski Jan (Epistola 1578).

Jego mowę z r. 1574 za Piastem podają Heidenstein Comm. oraz Orzelski Interr. pod r. 1574.
Niesiecki IX, 65 — Kłodziński (jak wyż.) str. 242.

Tęczyński Andrzej (III), syn poprzedniego, kasztelan wiślicki i bełski († 1613) ob. Falęcki (Epic. 1613) — Grutinius (1591) — Niger Dan. (1599) — Pękalski Szymon (1600) — Reszka (Epist.)

Rembowski Rokosz Zebrzyd. 1893, str. 514. — Kamiński J. A. Skarbiec pols. I, 5—9. — Święcki Hist. pam. II, 209. — Niemcew. Zbiór pamięt. I, 241, II, 83. — Niemc. Panow. Zygm. III, t. I, 102. — Kłodziński (jak wyżej) str. 242.

Tenczyński (Tentschin) Franciszek ob. Rotter Ksawery (Refugium 1749, Zuflucht 1770).

Pochodził widocznie z linji śląskiej Tęczyńskich (zniemczonej) i nie miał prawa do tytułu hrab. rzymskiego państwa — mimo to tak go Rotter tytułuje.

Tęczyński Gabrjel (I), syn Andrzeja, wojewoda lubelski (urodz. 1572 † 1617). Carmen funebre in obitum Gabrielis comitis a Tęczyn... ob. Margonius Alb. (1618).

— ob. Falęcki Krzysztof (Epicedium 1613) — Grutinius Andr. (Solus 1591, Theorem. 1593) — Reszka (Epistolae) — Schoneus Andreas (Fax nuptialis 1603) — Vitellius J. (Paean 1621) — Zawacki Teod. (Zebranie praw 1613).

Niesiecki IX, 66. — Kłodziński (jak wyżej) str. 242.

(Tęczyński Gabrjel) (II), wnuk Andrzeja, syn Jana († w Lowanium r. 1629). Oratio Fvnebris In Obitv Illvstrissimi Domini Gabrielis Comitis Tencinii Palatinidis Cracoviensis. w 4ce, str. 68 i k. 2 nlb.

Rozpoczyna tekst: Praecisa est velut a texente vita mea... — Na końcu Censura, dat. Bruxellis 26 sept. 1630... Henricus Calenus, libr. censor. — Mówca cytuje Kromera i Wapowskiego, opisując świetność rodu Tęczyńskich. — Wychwala wielkość Polski. Żegna ducem Bornevillii i bar. Oisiaci. Kończy epitafjum i anagramat (Gentis Lucerna abii). Autorem był niewątpliwie Polak karmelita, bo mówi o karm. „nostri".
Wedle Bibl. Carmelit. II, 202 był nim Isidorus a S. Ioseph (ob. t. XVIII, 647).
Gabrjel Tęczyński został zabity podobno w pojedynku. Dzików — Ossol.

— ob. Puteanus (De morte 1630) —

Tęczyński Krzysztof (brat jego) — Vitellius J. (Pean 1621).

Finkel III, 1876. — Niesiecki IX (1842), str. 67. — Smolka Gniazdo Tęczyńskich (Szkice histor. II, 76—8). — Pamiętniki Albr. Radziwiłła (wydał Raczyński 1839) I. — Kłodziński (jak wyżej) str. 244.

Tęczyński Jan (I), kaszt. krak., ojciec Zbigniewa, Gabr. i Mikoł. († 1470) ob. Waddingius (Annales 1731; tu jego list do Piusa II z r. 1462).

Kłodziński (jak wyżej) str. 238.

Tęczyński Jan (II), syn Gabrjela, wojewoda lubelski i sandom. (ur. 1497 † 1541) ob. Demetrius Phal. (De eloc. 1557) — Falimierz (1534) — Napachania(z) Ant. (Enchiridion 1558) — Paprocki (Herby; tu o jego podróżach) — Valerianus Math. (1536).

Kłodziński (jak wyżej) str. 240.

Tęczyński Jan (III), syn Andrzeja, kasztelan wojnicki, podkomorzy kor. († 1593) ob. Grutinius (Solus 1591) — Paprocki (Herby; tu jego nominacja na podk.) — Grothowski Jan (1574) — Lipsius Just. (Epist. 1602, Opera 1613).

Kłodziński (jak wyżej) str. 241.

Tęczyński Jan (IV), syn Andrzeja, wojewoda krak. († 1637) ob. Birkowski Fab. (Zbaraski 1627) — Dębowski And. (Ovidius) — Grochowski M. (1602) — Jurkowski J. (1604) — Lipsius J. (Epistolae 1602, Opera 1613) — Loaechius (1606) — Ochocki Gabrjel (1629) — Pawłowski (Disput. 1621) — Schoneus (Fidus 1601) — Tasso Torq. (Goffred 1618; tu dedykacja P. Kochanow.) — Zawadzki Ferd. (Comp. 1614).

Jest duże prawdopodobieństwo, że on poprawiał przekłady Piotra Kochanowskiego z Tassa i Arjosta, o czem mówi Czubek we wstępie do wydania „Orlanda Szalonego" (1905).

Kłodziński (jak wyż.) str. 244 i 253.

Tęczyński Jan Baptysta (V), syn Stanisława, poseł do Szwecji, wojewoda bełzki († 1562) ob. Ascham (Epistolarum 1610; tu list król. ang. Elżbiety do niego) — Jan (Historja o przygodzie Katarzyny 1570) — Kochanowski J. (Pamiątka 1563) — Otwinowski Erazm — Paprocki (Herby 1584) — Rej (Zwierzyniec).

Do niego zapewne odnosi się „Nagrobek" wierszowany we Fragm. Kochanowskiego. — Roysius Carmina (ed. Kruczkiewicz II, 508). Ossoliński w Bibl. Ossol. 1829 t. II (o jego planowanem małż. z królewną szwedzką wedle dzieła Dalina Schwedens Reichs Gesch.). — Wójcicki w Kłosach 1865 IX. — Dodatek do Czasu 1850 (o jego przygodach w Hiszp.). — Sokołowski w Sprawozd. Kom. hist. sztuki t. IX, (1913) str. 193—198 (tu o jego podróżach i zaręczynach z Cecylją Szwedzką). — Kallenbach w peters. „Charitas" 1894. — Badecki w Pam. Liter. 1927. — Kot w „Studjach starop." 1928, str. 405 i 414. — Tenże Erazm Otwinowski (1935), str. 6—11 (tu omówiona jego podróż do Szwecji i zgon). — Tenże Anglo Polonica 1935, str. 66—7. — O jego pobycie w Hiszpanji ob. także Ciesielska-Borkowska w Archivum Neofilol. 1934, I, cz. 2 str. 305

Kłodziński (jak wyżej) str. 242.

Tęczyński Krzysztof († 1632) ob Puteanus Ericus (De morte 1629) — Vitelius Jac. (Paean 1621).

Umarł zabity z rusznicy przez chłopa włoskiego. — Ob. Radziwiłł Albr. Pamiętniki (l. c.).

Tęczyński Marcin ob. Stieff (1711).

Z linji śląskiej zniemczonej.

Tęczyński Stanisław (I), syn Gabrjela, kaszt. lwow., wojewoda krak. i star. lubelski († 1561) ob. Curio Caelius (Ciceronis Partitiones 1556) — Latinius Latinus (1552 – 1563) — Montanus Joan. Bapt. (De excrementis 1554) — Napachania(z) Antoni (1558) — Vergerius (De Gregorio 1556).

Kłodziński (jak wyżej), str. 242. — Kot Erazm Otwinowski 1935, str. 3 i nast. — Otwinowski Wypisanie drogi tureckiej w Kraszewskiego Podróże i poselstwa do Turcji (1860). — Roysius Carmina (ed Kruczkiewicz) II, 508.

Tęczyński Stanisław (II), syn Jana, brat Gabr. i Krzysz. (ur. 1611 † 1634) ob. Puteanus (De morte 1629) — Vitellius (Pean 1621).

Umarł w obozie na wyprawie Koniecpolskiego przeciw Turkom.

Kłodziński (jak wyżej), str. 244.

Tedae ob. Gössler (1691) — Zamell Fr. (Corellianae 1646).

Te Deum ob. Ambroży św. — Barlam Archim. (1698) — Goscius A. (1607).

Tegmen in ardore ob. Januszowski Ferd. (1666).

Tęgoborska Agata ob. Kuuk Paweł Jan (1694).

Tęgoborski Adam ob. Sornatowicz M. (Epithalamium 1614).

Tęgoborski Jakób ob. Kalewski Fr. (Harmonia 1712).

Tęgoborski Jan ob. Decisio (1737).

(Tęgoborski Ignacy). Sprawa W. J. P. Ignacego Tęgoburskiego z W. Marcellim Niemcewiczem... X. Jakubem Krasnodębskim etc. (o testament Piotra Szpanemberga). Wilno (1786). fol., sig. A—C_2.

Ob. Brzeski (1787). Jagiell.

TĘGOBORSKI (Tągoborski) Kajetan Bonawentura, scholastyk katedralny przemyski i prepozyt, sede vacante administrator. Universo Clero tam Saeculari quam Regulari... Communicamus vobis Altissimas Dispositiones... Praemisliae 23 martii 1786. fol. Ossol.

— Toż:... 4 septembris 1786. fol.

— Toż:... 6 septembris 1786. fol., ark. D_2. Ossol.

— Cajetanus Bonaventura de Tęgoborz Tęgoborski Praepositus Cathedralis & Sede Vacante Episcopatus Premisliensis Generalis Administrator. Universo Clero tam Saeculari, quam Regulari Dioecesis Premisliensis Nobis in Christo dilecto, salutem in Domino. Communicamus Vobis Altissimas Dispositiones ab Excelso Gubernio huc transmissas, de tenore sequenti. [Na końcu:] Datum Premisliae die 1. 8bris 1786. fol., k. 3 nlb.

Podobnie jak komunikaty poprzednie, tak i ten list komunikuje duchowieństwu dekrety cesarskie i gubernjalne (Józ. Brigido 1786). Wszystkie w duchu józefińskim (proceder co do dochodzenia cudów, studja teologiczne, budowa kaplic, obow. zakonników wobec państwa i t. d.). Na końcu podpisany Joan. Plaxiukiewicz, not.

Tego rodzaju komunikaty z tegoż biskupstwa z lat 1782—6, podpisane przez bisk. Betańskiego († w styczniu 1786) obacz tom XII, 521.

Zapewne i Tęgoborski wydał ich większą liczbę, aniżeli tu zaznaczono. Należałoby ich szukać w arch. bisk. przem.

Jocher 7946. Czartor. — Ossol.

— Propositiones ex universa Philosophia. 1761. w 8ce.

Bywa też podawane z datą 1763.

Finkel Hist. Uniw. Lwow. 1894, str. 30.

— Przykłady Wczesney Umiejętnosci z Rożnych Autorow Zebrane A na otuchę, y pobudkę ku naśladowaniu Szkolney Młodzi Wystawione Od X. Kajetana Tęgoborskiego Scholastyka Katedralnego Przemyskiego Roku Pańskiego 1765. W Przemyślu w Drukarni J. K. M. in Coll. Soc: Jesu. w 8ce, k. tyt. i k. 23 nlb.

Na odwrocie cytat z Daresa Fryg. — Poczem impr. oraz Typographia Autori. To wiersz (pióra Deiphilusa Ismariensis, członka Acad. Roman. Arcadum) pisany przed 3 laty, pełen pochwał dla Kajetana Tęgoborskiego. W przedmowie przytacza cel dziełka oraz tłumaczy, dlaczego czerpie przykłady z życia niewiernych. Podzielił rzecz na 7 rozdziałów, w których opowiada o dzieciach, mających 10 lat, 12, 13 i t. d. święcących przykładami wiedzy. Z Polaków opisuje jako cudowne dziecko Stan. Hozjusza i Stan. Niegoszewskiego. Ossol.

— O Zasługach S. Ignacego Fundatora Societatis Jesu ku Kościołowi Bożemu osobliwie w Polszcze Kazanie X. Kaietana Tągoborskiego Scholastika Katedr. Przemyskiego na Uroczystość Jego Roku 1763. w Kościele Przemyskim S. J. miane. (B. m. i r.). w 4ce, k. 14 nlb.

Jocher 5056 a. - Janocki Excerpt. 317 daje temu tytuł: Vindiciae Soc. Jesu.

Ossol. — Uniw. Lwow.

— Toż:... miane. W Przemyślu, w druk. Collegium Soc. Jesu. w 8ce.

Aprobata bisk. Sierakowskiego z 18 maja r. 1764 w Obroszynie. — Dedykowane Wacł. Sierakowskiemu.

Omawia stan Kościoła w Polsce za Zygmunta Augusta, wyjazdy szlachty zagranicę, szerzenie się herezji. Poczem mówi o działalności Hozjusza i jezuitów, wyliczając ich zasługi i wspominając głównych ich działaczy. O paszkwilach (Monita privata). — Obszerne wyciągi z tego kazania dał Jocher II, 645—657 (noty).

Jocher 5056 b. Drohob. — Ossol.

— ob. Akademja z historji (przemyska 1756) — Drohojewski Iwon (1756) — Sierakowski Wacław (1756).

Wiszniewski Hist. lit. VIII, 231. — Enc. kość. XXVIII, 457. — Enc. Org. XXV, str. 254.

Tęgoborski Marcin ob. Wilkoszowski Ant. Fr. (Navigium 1736).

TĘGOBORSKI (Tagoborski) Matthias. Theses ex prima parte cursus philosophici, fundationis Vladislavianae, nimirum ex universa logica, ad mentem

D. Thomae de Aquino Angelici doctoris decerptae a Matthia Tagoborski, eiusdem cursus auditore in celeberrima Academia Cracovien. publice ad disputandum in augusta D[i] Vladislai Jagellonis aula, sub patrocinio M. Matthiae Mazurkowic, pro tempore Vladislaviani cursus profess. propositae. Anno Domini 1638." Mense Januario, die... hora... Cracoviae, typis Stanislai Bertutowic (1638). w 4ce, k. 12 nlb.

Dedyk. Nicolao Osolinski. Na odwrocie tytułu sześciowiersz, podpisał Nicolaus Tagoborski Stud. poes. Zaczyna się: De logicae constitutione. Na końcu: Sub auspiciis Alberti Borovii Rectoris.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

Tęgoborski Piotr ob. Kwapiński Stan. (Species 1733).

Tęgoborski Stanisław ob. Kuuk Paw. (Cynthia 1694) — Kwapiński Stan. (Species 1733) — Margowski Andrz. Rudolf (Cynosura 1685).

TĘGOBORSKI Walery, sekr. deput. do spraw zagr. († 1820). Eloge Historique De Stanislas Auguste, Roi de Pologne. Par Un Citoyen. [Tu winjeta: globus przyozdobiony ornamentem]. Varsovie. Chez P. Dufour, Conseiller Aulique de S. M. & Directeur de l'Imprimerie du Corps Royal des Cadets. M.DCC.LXXXV. (1785). w 4ce, k. tyt. i str. 172, k. 1 nlb.

Autor zaczyna od skreślenia smutnego stanu Polski za Sasów (samemi coprawda ogólnikami). Daje pochlebny obraz Stanisława Augusta (str. 25). Dąży do oświaty narodu. Nie chce budzić podejrzliwości sąsiadów. Chce podnieść wojsko (str. 35), finanse, handel, sprawiedliwość (str. 49). Tworzy szkołę rycerską (str. 60). Popiera rozwój literatury (Naruszewicz, Krasicki, przekłady) i nauki. Stosunek jego do teatru. Powstanie „Monitora" i jego upadek w ostatnich latach (str. 79). Pracuje nad podniesieniem ekonomicznem. Zachęca do stworzenia przemysłu (str. 89). Stanowisko w sprawie religijnej i dysydentów (str. 95). Tu pochwały Katarzyny (str. 97 i 165). Obszernie omawia stosunek polityki ros. do sprawy dysydentów. Zawinili ministrowie Katarzyny. Błędy konfederacji radomskiej (str. 114). Konfederacja barska (str. 121) i klęski spadłe na Polskę. Atentat. Pierwszy rozbiór. Przybycie Stackelberga (jego pochwały, str. 146). Tu ustęp o ustroju angielskim (str. 153); jest on przedmiotem zazdrości dla nowożytnych. Staranie o reformę wychowania (Kom. Ed. Narod.). Jakiem przywiązaniem otacza naród króla za to, co zdziałał. — Na ost. k. Errata.

Apologja ta jest niewątpliwie inspirowana przez Stan. Augusta i tworzy analogję do „Obrony" Wolskiego. Zdaje się, że była przeznaczona dla zagranicy, aby jej ułatwić zrozumienie polityki królewskiej (dlatego napisana po francusku). Pisana nader ostrożnie, nigdzie nie zaczepia po nazwisku nieprzyjaciół króla — nad polityką zagraniczną stara się prześlizgnąć.

Tęgoborski brał nieustanne subsydja od Stanisława Augusta (a może i od Stackelberga), o czem Korzon Wewn. dzieje III, 192 i passim.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Kijów — Krasiń. — Przezdz. — Warsz. Narod. (Rappers.) — Wileń. — Zieliń

— ob. Dziekoński Antoni (1794).

W r. 1816 wyszła w Warszawie jego praca: Coup d'oeil sur les causes et les resultats de la rev. franç. (str. 58); ob. o tem Estr. Bibl. IV, 495.

Jego koresp. z posłem polskim w Madrycie z r. 1794 jest w rękop. Ossol. 923. — Jego listy do Stanisława Augusta w rękop. Akad. 8.

Teich und Schlickrechte ob. Gdańsk (1764).

Są to ordynacje dla Gdańska, Marienburga, Elbląga, dotyczące porządku stawowego,

Teinture de la morale ob. Nikuta (1796).

Tekeli (Theokeli) Emeryk i Stefan ob. Ratułowski Jan (1659) — Relazione (1656).

(Tekeli). A Letter from the lord Chancellor of Poland to general Teekley. (London 1684).. ob. Wielopolski Jan.

— ob. Chiarello (1687) — Curti P. (1687) — Dramma (1688) — Grondski (1789) — Janicki Jan (1683).

Finkel III, str. 1876.

(Tekla św.). Bractwo Tekli Swiętey. 1770. w 12ce, 3 ark.

— Nowa Czesc Bez Nowosci Dla Tekli Swiętey Pierwszey z Panien Męczenniczki, w sercach prawowiernich Wzniecona Nieustanność Cudow Boga w Swiętych swoich Okazuiąca. Przez Modlitwy, Pienie y sposob poieduania się z Bogiem za Przyczyną S. Tekli, do nabycia Wiodąca. Nietylko w Bractwie Tei S. Panny przy Kościele S. Mar-

cina WW. XX. Augustianów w Warszawie znayduiącym się ale też wszystkim w wszelakich potrzebach a osobliwie wiernym w godzinę konania ratunku Tey Swiętey żądaiącym wielce Uzyteczna. Za dozwoleniem Zwierzchności do Druku Podana Roku 1769. w Warszawie w Drukarni J. K. Mci y Rzeczy Pospolitey w Colegium Societatis Jesu. w 8ce, k. tyt. i str. 150.

Zawiera: Żywot św. Tekli (str. 1—40), pieśni, akty, nowenny, godzinki i t. p. Ossol.

— Forteca Bespieczna albo Nowenna do S. Tekli wielkiey patronki w utrapieniach y długach zostaiących a osobliwie w godzinę śmierci, dla klientów tey świętey Panny y pierwszey z panien męczenniczki otworzona z niemieckiego języka na polski przetłumaczona. R. P. 1753 do druku w Krakowie podana. we Lwowie zaś przedrukowana. w Drukarni Collegium S. J. 1756. w 8ce.

Edycja krak. (zapewne 1752) nie jest mi znana.
Jocher 6933.

— Toż:... Z niemieckiego języka na polski przetłumaczona w Krakowie. Przedrukowana w Gdańsku 1769. w 8ce, str. 32.

Imprimatur w Krakowie 1752 roku. Jagiell.

— Kazanie podczas introdukcyi Bractwa S. Tekli do Kościoła Karmelitów bosych w Wiśniowcu 1730. fol. Kijów.

— Nabozeństwo do S. Tekli Panny y Męczenniczki Patronki w wszelakim utrapieniu zostaiących. Dla pomnożenia czci w obrazie Koscioła XX. Trynitarzow Lwowskich łaskami zaszczycaiącym, po szósty raz przedrukowane R. P. 1769. w Lwowie w Drukarni J. K. M. i Bractwa S. Troycy. (1769). w 8ce, str. 85 i 7.

Edycje poprzednie nie są znane. — „Nabożeństwo do św. Tekli“ przez J. Cudnickiego wyszło w r. 1783 w Łowiczu. Ossol.

— Nabożeństwo dla zostających w bractwie Sw. Tekli. Warszawa 1783. w 8ce.

Katalog III Bolcewicza z r. 1889.

— Obrona w każdey potrzebie doświadczona św. Tekla Panna y Męczenniczka to iest życie iey, piąty raz do druku podane. Lwów, w Drukarni Akad. J. K. M. S. J. 1766. w 8ce, str. lb. 49.

Edycje poprzednie nieznane. Krasiń.

— Toż:... przedrukowane. Berdyczów. w Drukarni Karmelu Fortecy N. P. (1770). w 8ce, kart 64 nlb. Krasiń.

— Sposób czci dla Tekli Swiętey pierwszey z Panien Męczennicy w Sercach prawowiernych wzniecony... Chełmno. 1772. w 8ce, str. liczb. 106. Krasiń.

— ob. Bractwo w kośc. poznańs. 1775) — Brzyski M. (Mądrość 1769) — Cudnicki J. (Naboż. 1783) — Elbiński Leon. (Skarb ukryty 1789, 1797; ob. Radwański) — Józafat (Introdukcja 1761) — Kajetan od N. P. (Święta korzyść 1792) — Korczyński Kas. (Wysławiające obronę 1759) — Łapczyński Ant. (1726) — Lex (1764) — Radwański B. (Skarb ukryty 1788; ob. Elbiński) — Surius Waw. (Portret 1757).

Tektander (Zimmermann) ob. Tectander.

TELOKIŁWICZ Marcin. Illustrissimus et excellentissimus D. Stanislaus de Magna Wrząca Sokołowski succamerarius Inovladislaviensis, panegyrico Collegii Radomiens. S. P. (1740)... ob. tom XXIX, str. 25.

Telecki Aleksander ob. Radziwiłłowa Regina (1637).

TELEGA Jawgiłł Stefan. Kniga Nobaznistes Krikšćioniszkos Ant gárbos Diewuy Traycey Szwentoy Wienatijam: Ant wartoimá Báźnićioms dides Kunigistes Lietuwos iszduotá. O dabar ąntra karta perdrukawota, Supriedu, nekuriu giesmiu, Ewangeliu ąnt pomietkos Szwentuju Diewa, teypag Supriedu nekuriu małdu. Kiedaynise, Drukawoia Joachimas Jurgis Rhetas, Meatu Poná, 1653. w 4ce, str. 12 nlb, 272 i k. 7.

Druk gocki. [1]

[1] Na dwóch stronach wiersz „Ant Herba Kunigaykšćia jo Milistos“, podpisany literami S. J. T. (t. j. Stefan Jawgiłł Telega), dalej dedykacja polska do Janusza Radziwiłła przez Starszych... zborów litew. i przed-

mowa do czytelnika. Następuje przekład Psalmów Kochanowskieg, a na str. 121—272 „Giesmes".

Jocher III, 275 (noty) podaje wyjątek z przedmowy (z któregoto wyjątku wynikałoby, że psałterz tłumaczył z języka polskiego Telega, a Tomaszewski zastosował do nut francuskich: „Bacząc My Starszy Dozorcy, y Pasterze Zborow Litewskich, wielki niedostatek Książek w tym ięzyku, do codziennego nabożeństwa Chrześciańskiego należących, a maiąc po temu Drukarnią, świeżo teraz, znacznym kosztem y nakładem JO. Xiążęcia JMci Pana Woiewody Wilenskiego — do Kieydan wprowadzoną — tę Księgę Psalmow, Hymnow Duchownych, Summuł Ewangelicznych y naboznych Modlitew, na światło, authoritate Synodu naszego Prowincyonalnego, wydaiemy, y taką o niey informacyą dawamy.

„Naprzod. Masz Psałterz z Pieśniami pracą pobożnego męża, Pana Stephana Jawgila Telegi, Burmistrza Kieydańskiego, y w tymże Zborze Seniora świeckiego, ex Civico ordiné, z Kancyonału Polskiego, na Litewski ięzyk szczęśliwie przetłumaczony; a od Xiędza Samuela Tomaszewskiego, godney pamięci Superattendenta Zborow naszych w Xięstwie Żmudzkim, y Pasterza Ordynaryjnego Kościoła Kieydańskiego, do Francuzkiey Kadencyey, y tonu akkomodowany, od Nas potym zrewidowany y zkorrigowany. (Naczele każdego psalmu jest tekst po polsku).

„Powtore: Ewangelie Niedzielne, z krociuchnemi ich Sumulkami, są od nas samych wyczerpnione, zebrane y akkommodowane do Kazań poboznej pamięci Xiędza Grzegorza Żarnowca, wielkiego niegdy w Kościele Bożym człowieka.

„Trzecia: Naydziesz tu Historyą o Męce y śmierci Pana Jezusowey.

„Czwarta: Masz przytym nabożne Modlitwy każdemu czasowi y potrzebom — służące.

„Piąta: Jest też tu przydany Katechizm mały, abo krociuchna Summa Wiary y Nauki Chrześciańskiey dla ludzi prostszych i t. d. A te rzeczy zebrane są — od Xiędza Samuela Minwida Superattendenta Zborow Pańskich, w Distrikcie Zawileyskim, a pro tunc Administratora Distriktu Xięstwa Żmudzkiego, Pasterza Zboru Birżańskiego: y od Xiędza Jana Borzymowskiego, Konseniora Żmudzkiego, Pasterza Zboru Nowomieyskiego".

Jednakże udział Telegi w przekładzie, choć poświadczony przez Starszych zboru, jest rzeczą niepewną. W r. 1932 w III tomie Kowieńskiego Archiwum Philolog. ogłosił bowiem Chr. S. Stang wyjątki z listu Jan. Radziwiłła, który twierdzi, że to tylko przez fantazję ogłoszono Telegę tłomaczem. Być więc może, że tłomaczył psalmy kto inny (ewangelje i resztę przekładał Minwid i Borzymowski). — Ob. Reformacja w Polsce VI (1934) nr 21—4, str. 284.

Razem z powyższą „Kniga", ale z osobnym tytułem i osobną paginacją (str. 288 i 761) zostały wydane: Maldos (ob. tom XXII, 85 oraz t. XXX, 45). W egz. Kras. były też razem oprawne.

Dziennik Wileń. 1828 hist. V, 435. — Jocher 7223 (i noty) — Stankiewicz Bibl. litew. II, 43. — Estreicher Bibl. XIX, 343 (pod Kniga). — Łukaszewicz Wyzn. helw. w Litwie II, 179. — Bezzenberger w Kultur der Gegenwart I Theil Band IX, str. 361. — Wolter Litew. Chrestomatia 1901, str. 62. — Szliupas Rasztai 1890.

Bibl. Synod. Wileń. — Krasiń. — Uniw. w Królewcu — Szembek w Porębie(?)

— Tož:.. Karalauczuje Iszpaustas pas G. L. Artunga MDCCLXXI (1781). w 8ce.

Jest też przedruk w Mitawie 1863—1877. — Ob. Stankiewicz II, 46.

Telemak. (Opera grana w Słonimie w teatrze Ogińskich 1780)... ob. Opera.

Bernacki Teatr II, 307.

— ob. Fenelon (Przypadki 1726, 1758) — Grodzki Jan (1770) — Jabłonowski Jan Stan.(1726) — Sucharzewski Jan Nepomucen (Aspectus 1758).

Telephus Jan ob. Abrek (Applausus 1638).

Telesiewicz Grzeg. ob. Ożarowski Augustinus (1786).

Teleskopia ob. Endersch Jan Fryderyk (1745) — Wojt Jakób (Erläuterung 1745).

TELESZYŃSKI (Teleżyński) Wawrzyniec (ur. 1743). Epitaphia In Ecclesia SS. Trinitatis FF. Praedicatorum. Cracoviae à F. Laurentio Teleżyński, Ejusdem Ordinis Ibidem Studii Baccalaureo Collecta. [Tu winjeta: harfa zdobna ornamentem]. Cracoviae Typis Dziedzicka Et Successorum Anno MDCCXC. (1790). w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 69 liczb. i nlb. 3.

Dedyk. Krzyszt. Hil. Szembekowi i kapitule płockiej. — Mówi, że porównywał ze Starowolskim.

Razem spisał 150 nagrobków. Na końcu podał ich spis alfabetyczny. Nie są one uporządkowane chronologicznie.

Najstarszy nagrobek Leszka Czarnego z r. 1289; ostatni Wacł. Sierakowskiego z r. 1781. — Kilka nagrobków wierszowanych.

Z wybitniejszych osób są tu nagrobki: Herburta, św. Jacka, bł. Iwona, Lubomirskiego Seb., Myszkowskiego, Ocieskiego, Ben.

Koźm., F. Callimacha, Putanowicza, Szczerbica, Zawadzkiego Stan. i t. p.
Bentk. Hist. lit. II, 775. — Grabowski w Bibl. Warsz. 1855 t. 60, str. 79.
Akad. — Dzików — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— In memoriam Antonii Majorek Distichon 1790. fol. Ossol.

— Thomas Aquinas ecclesiae doctor Ordinis Praedicatorum inter Cistercienses fossae novae cursum laborum terminans. Materies praefationis F. Laurentio Teleżyński regenti studii gener. Crac. ejusdem ord. ad disputationem publicam in collegio PP. Cisterciensium ad SS. Petrum et Paulum Cracoviae... (dwuwiersz łaciński). Cracoviae 1792. w 8ce, 7 k. nlb.
Krótka treść dysputy publicznej.
Uniw. Warsz.

— Tractatus Historicus De Caenobio Plocensis S. P. Dominici Ad A. R. P. Provincialem Electum Totumque VV. Capitulum Provinciae Poloniae Ord. Praedicatorum In dicto Caenobio Plocensi congregatum à F. Laurentio Teleżyński ejusdem Ordinis & Provinciae Studii Generalis Cracoviensis Baccalaureo compilatus. & loco Praefationis antè Argumenta Scholastica in Disputatione publica compendiose recitatus. Ejusdemque P. Provinciali & Capitulo Dicatus. A Domini MDCCXC. (1790). Quae de Plocensi Tecto proferre valebam Sunt: Pietas, Calamus, Infula, Zelus, Amor. Cracoviae Typis Scholae Principis Regni Universitatis Crac: w 8ce, k. tyt. i k. 8 nlb.
Na odwrocie tyt. wiadomość z Bzowskiego, iż św. Jacek apostołował na Mazowszu. — Potem idą dzieje klasztoru płockiego domin. — Cytuje rękopisy z tegoż konwentu. Wymienia ważniejszych zakonników od r. 1245, zwłaszcza tych, co nawracali heretyków. Akad.

— Uwaga nad Uwagą na koszta pogrzebowe w Wiedniu, przetłomaczoną z niemieckiego na polskie i drukowaną w Wrocławiu i Lwowie Roku 1781. Napisaną i wydrukowaną Roku 1782. Za pozwoleniem Zwierzchności. Przez Xiędza Wawrzyńca Teleszyńskiego S. T. D. K. Pr: Roi: (B. m. dr.). w 8ce, k. 35 nlb.
Dziełko to jest odpowiedzią na broszurę p. t. Uwaga na koszta pogrzebowe (1781), tłómaczoną z niem. (o przekład był podejrzywany m. i. Fr. Siarczyński. — W Uwadze zwalczał autor nadmierną pompę pogrzebową. Tutaj odpowiada mu Teleżyński.
Rozpoczyna: Przedmowa, gdzie powiedziano, że równocześnie wyszły dwie edycje „Uwagi" w Wrocławiu i we Lwowie. W druku wrocławskim zatajono, że to jest przekład z niemieckiego.
W odpowiedzi swojej formułuje zarzuty autora „Uwag" w 22 punktach (a także autora „Śmierci z grobów", wydanej we Lwowie 1781) — i polemizuje z niemi szczegółowo. Broni okazałych pogrzebów i nazywa autora jej kacerzem i „zgniłym katolikiem". Cmentarze powinny być przy kościołach, działaby się inaczej krzywda kapłanowi i ludowi. Ciekawy to, choć drobny przyczynek do prądów oświecenia w Polsce.
Obacz o tej samej broszurze (Uwaga na koszta) polemikę pod Odpowiedź (w tomie XXVII, 257) — oraz pod: Trzciński — Wybicki J. — Śmierć z grobów (1781).
Ossol.

— Uwaga nad Uwagą Na koszta Pogrzebowe w Wiedniu, Przetłumaczoną z Niemieckiego Na Polskie, i Drukowaną w Wrocławiu i Lwowie, Roku 1781. Napisaną i wydrukowaną w Roku 1782. Za pozwoleniem Zwierzchności, Przez Xiędza Wawrzyńca Teleszyńskiego S. T. D. Z. K. Pr: Roi: w Kaliszu w Drukarni Jaś:Oś:Xcia Mci Prymasa Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego. Roku 1791. Przedrukowana. w 8ce, k. tyt. i k. 40 nlb. (sygn. E_5).
Na odwr. tyt. 4 cytaty.
Zaczyna: Do Magistratu Kalisza... Tu wydawca mówi, że przedrukowuje to dziełko, a ofiarowuje Kaliszowi spowodu „ukontentowania, jakie czuje jako Polak z podźwignienia miast królewskich". Wychwala Stan. Aug. — Podpisany na końcu: X. Mateusz Chylewski kanonik i officjał Kaliski.
Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Cześć Boska w Błogosławioney Bronisławie... Roku 1786. w 8ce, k. 12 nlb.
Obacz tom XIII, 358.

— Żywot Wielebney Sługi Bożey Bronisławy z Odrowążów Prandocianki Zakonu: Premonstr: S. O. Norberta Panny. Klasztoru Zwierzynieckiego Profeski Jako był wyszedł z druku w Roku 1786. w Krakowie pod tytułem Cześć Boska w B. Bronisławie: rożnemi wykładami z rozmaitych Pisarzy pobranemi Objaśniony. i dalszemi wiadomościami

Rozszerzony. A za pozwoleniem Zwierzchności do Druku Dany. w Krakowie Roku 1789. w Drukarni Ignacego Grebla Typografa J. K. Mći: w 8ce, k. tyt. i k. 17 nlb, 1 rycina.

Na początku rycina św. Bronisławy (klęczy, w górze aniołki, Chrystus, św. Norbert). Na odwr. tyt. cenzura Wojc. Domaszewskiego z r. 1789.

Dedykacja Magd. Otfinowskiej ksieni.

Żywot czerpany z Miechowity, Frydrychowicza, Kraszewskiego, Pruszcza — ale powołuje się również na manuskr. klasztoru.

Rozdział III o czci, którą św. Bron. dawano. Tu wylicza pisarzy, którzy o św. Bron. pisali lub kazali. — W rozdz. IV o cudach.

Ambr. Grabowski, Kraków 1844, str. 316. ma edycję 1782 roku.

Jagiell. — Ossol.

— ob. Siarczyński Fr. (XXVIII, 4; gdzie mylnie podano, jakoby Telesz. był autorem „Uwagi").

Encykl. kość. XXVIII, 281. — Finkel III, str. 1876.

Ambr. Grabowski Mozajka, str. 23 wymienia jego rękopis: Adnot. rerum in prov. Polona ord. praed. ab a. 1731. — Rękopis ten miał spłonąć w pożarze Krakowa.

Teloneum (Telonium) ob. Aurimontanus — Bałtyk (1638; tu odpowiedź Krusiusowi) — Borek M. — Cło, Cła — Chemnitius (Refutatio Discursus nec. 1630) — Discursus (necess. 1630; ob. Krusius) — Dissertatio (1637) — Duncker D. (1718) — Freder (Informatio 1637, Rationes 1637) — Gdańsk — Gräber (1774) — Groth F. (1616) — Instructio (1596) — Jura Prussiae et Gedani — Krusius (Discursus 1630) — Lengnich Got. — Mitzler — Pfalgeld — Portorium — Renner J. (Auspice) — Reponse (Gdańskie 1765) — Schröder Jan Er. (De affectato 1637) — Zulage (z r. 1761).

Pfalgeld i Zulage nie były właściwie cłami, niemniej często je tak nazywano.

Telsze ob. Ustanowienie kancellaryi (1790).

Teluana (de) Sylwester Joan. ob. Buchowski A. (1684).

Temberkowa Justyna ob. Mucharska Zuzanna (1659) — Ślachetka Stan. (1659).

TEMBERSKI Andrzej S. J. († 1726 w Jarosławiu). Inwestytura Pana Iezusowa Jasnie Przewielebnego Iegomosci Księdza Theodora De Prebendow Prebendowskiego Opata Mogilskiego. Sekretarza I. K. M. Przy Solenney Benedykcyi w Koprzywnicy 1700. Dniá 7. Listopadá. Pokazana Kazaniem Panegyrycznym Od X. Andrzeia Temberskiego Soc: Jesv Collegii Sandomieriensis. A z Pozwoleniem Starszych do Druku Podana. [Tu winjetka]. w Krakowie. w Drukárni Mikołaia Alexandra Schedla I. K. M. Ord: Typografá. Roku Pańskiego 1701. fol, k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwr. tyt. rycina: wystawia kunę, trzy... mającą w przednich łapach krzyż na kuli (świat), u góry niby zodjak, z napisem: Orbe suo major martes, caput inferet astris. Zboku 2 aniołki trzymają infułę i pastorał.

Dedyk.: J. Przew. Infułacie... podpisana: Collegium Sandomir. S. J. Potem kazanie z pochwałami dla opata.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Zielin.

Orator Sacro-Civilis Divisus in Tres Partes, Parte Prima, Continet: Dei-Hominis, Matris ejus, & Divorum laudes. Parte Secunda. Suae Religionis Sanctorum, Panegyres. Parte Tertia, Praefationes Rhetoricas & Polonae Gentis nonnulla singularia. Authore, P. Andrea Temberski, Soc: Jesu. Posnaniae, Typis Collegii Soc. Jesu Anno Dom 1715. w 4ce, k. tyt. i k. 8 nlb., str. 402 i k. 2 nlb.

Rozpoczyna dedykacja: Michaeli de la Mars, arch. Lublin. Poczem przedmowa do czyt. i aprobata R. Taczanowskiego. — Na końcu Errata.

Dzieło składa się z 3 części. W części I. m. i.: pochwała pokoju zawartego w r. 1697 między Francją a cesarzem. — Na str. 102: In sanctos polonos ignotos. — Na str. 143 kazanie na cześć św. Stan. biskupa.

Cz. II idzie od str. 155—307. Zawiera mowy pochwalne na cześć jezuitów, m. i. św. Stan. Kostki.

Cz. III od str. 309. Przynosi mowy: O panowaniu nauk za Sobieskiego (same ogólniki). — O wyborze Aug. II (str. 319). — Do Trybunału lubelskiego (str. 328). — O pokoju z Turkami z r. 1699. — O odstąpieniu Turkom Kamieńca (rozmowy Turków i Polaków). — Wreszcie na str. 384 roztrząsa pytanie: doctum an strenuum principem esse expedit? To pisał dla swego ucznia Michała Radziwiłła.

Całe dzieło jest okazem pustej retoryki, unikającej jakiegokolwiek pozytywnego zajęcia stanowiska w poruszonych kwestjach.

Na egz. Jag. przypis autora: Andreas Temeswary.

Finkel II nr 19939 (tu zestawione inne współczesne pracy Temb. retoryki). — Bederski Druki pozn, 1929 nr 141.
Dziekoński Hist. ret. — Janik w Pam. Liter. 1908, VII, str. 454.
Chrept. — Jagiell. — Kijow. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. -- Uniw. Lwow.

— Via Appia Ad Eloqventiae Lauream, Per Pueritiam, Adolescentiam, Virilem Aetatem ituris. Seu facilis modus proficiendi In Rhetoricis Hujus Scientiae Candidatis Aperta. Authore Patre Andrea Temberski Societatis Jesu. [Tu sygnet drukarni jezuickich: w owalu płomyki a w nich I H S]. Typis Regiis Colleg: Posn: Soc: Jesu. Anno Domini 1712. w 8ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 379, k. 4 nlb. (indeks i errata).

Na odwr. tyt. epigram Marcjalisa. — Potem facultas z r. 1710; przedmowa Eruditis S. J. eloq. magistris; protestatio benevolo lectori... Na str. 6: quaestio proaemialis.
Dzieli się na 3 części. W 1 cz. de epistolis, imitatio poetae, narratio oratoria, amplificatio, officiosae orationes i t. p.
W cz. II de inventione, de syllogismis, discursus familiaris, dialogismi, genus judiciale, praefationes philos. i t. p.
W cz. III: orationes per artem Plinii et Ciceronis, imitatio, conciones, appendix pro retorica instituenda (jak urządzać szkoły retoryki).
Cytuje dużo przykładów ze starych i nowych retorów (Puteanus, Rhenanus) oraz z panegiryków polskich.
Drohob. — Jagiell. — Kijow. — Ossol. — Uniw. Wileń.

— ob. Rosignoli K. (Prawdy wieczne 1701).

Jemu przypisuje Niesiecki — niewiadomo, czy słusznie, — tłómaczenie tego dzieła; coprawda nazywa go Sebastjanem. Ale Jezuity Temberskiego o takiem imieniu nie było, więc Nies. ma widocznie Andrzeja na myśli. — Obacz tom XXVI, 367.
Brown Bibl. 401. — Encykl. Orgelbr. XXV, str. 110. — Swięcki Hist. Pam. II, 213. — Załęski Jezuici III. — Pelczar Zarys kaznodz. II, 265. — Encykl. kość. XXVIII, str. 283.
Jego utwory (sceniczne) znajdują się w ręk. Jagiell. nr 2384.

TEMBERSKI (Sternberg) Stanisław, prof. Akad. krak., historiograf uniwersytetu, sekr. król. († 1679). Arista Iagellona Ex Manipulo Sacro, Poloniae ac Sueciae Regvm depromta. Virtutum Nobilissimarum preciosis Vnionibus exornata. Atq; Ad Granarium Aeternitatis deportata Circa Iusta Serenissimi Caroli Ferdinandi Poloniae ac Sueciae Principis, Maeroris publici leniendi ergò Per M. Stanislavm Temberski, in Academia Crac: Philosophiae Regium Professorem, Collegam Maiorem, Eclesiae Colleg. S. Annae Canonicum, Historiae Petricianum Scriptorem. Non sine lachrymis, officiosissimè Porrecta. Ad Funus Varsauiae celebratum. Anno à Partu Virginis 1655. Die 5. Iulij. Impensis Novodvorscianis. Cracoviae, Ex Officina Viduae Lucae Kupisz S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. tytułu herb Polski na tarczy, w środku zaś tarczy herby Snopek, Lew i trzy Korony. — Dedyk. Joanni Casimiro. — Panegiryk od k. B. — Sławi pochodzenie zmarłego, pobożność jego, zarząd diecezji wrocławskiej (poprawił kler śląski), hojność jego, opiekę roztoczoną nad Michałem Wiśniowieckim, opiekę nad Akademią i t. p. — Kończy: Dugo Philonius in Tiliano (cytata).
Bandtkie Hist. druk. 435.
Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Narod. Warsz. (Rapp.)

— Avla Dei Qvam a diuturna impietate Haeretica vindicatam, Permagnifico apparatu ornatam. Aeterni Regis Ter Opt. Max. Angelorvm Reginae, Hominvmq; Dominae, Regni Poloniae Primi Martyris Cultui dicatam, Illvstrissimvs Ac Magnificvs Dominvs Stanislavs Witowski Castellanvs Sandomiriensis, Knyszynen, Goniądzen, Zwolinen, Krzeczeuien, Capitanevs, Tradidit Illvstrissimo Et Reverendiss: Domino Matthiae Łvbienski Dei & Apostolicae Sedis Gratiâ Archiepiscopo Gnesnen: Legato Nato, Regni Poloniae Primati, Primoq; Principi, Ritu Solenni Consecrandam. A M. Stanislao Temberski, Philos. Doct. Eiusdemq; in Alma Acad. Cracouien Professore, Collega Minore, Ecclesiae Collegiatae Crac. Omnium SS. Canonico, Collegij Academici Iedlinsciano Directore. In frequentissima Illustrium Hospitum Corona. Exhibita, Anno à Partu Virginis, 1649. Die vltimâ Octobr. Varsaviae, In Officina Petri Elert S. R. M. Typographi. fol., k. tyt. i k. 17 nlb.

Na odwrocie tytułu pod herbem wiersz, podpisał Gabr. Trojanowski stud. poes. —

Rozpoczyna Ode gratulatoria Stanislao Witowski, podpisał Marek Godzki.

Poczem idzie panegiryk prozą. Tu przemawia gwałtownie przeciw heretykom, wykazując potęgę ich w Polsce, zwłaszcza w diecezji gnieźn. Im przypisuje wszystkie klęski Rzeczp.

Od ark. H zaczyna się szereg wierszy: Invitatio ad consecratam aulam Dei Iedlinscianam. Pisali wiersze: Franc. Prażmowski, Bartł. Krzykowski, Hiac. Depult, Stef. Jaroskowic, Gasp. Tarnowski, Jan Złotopolski, Jak. Lekczyński, Marc. Gurzeński, Stan. Koliszowski, Tom. Trojanowski, Fr. Prażmowski, Alb. Tryniszowski, Zach. Bierzwicki, Adrian Komorowski, Flor. Gozdzki, Gabr. Tryniszowski, Fr. Kochanowski, St. Chrochos, Jan Rudzki, Aleks. Rożecki, Kaz. Młodecki, Stan. Kożuchowski, Ad. Wierzbieński.

Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Zamoj.

— Chronologia Synoptica, Palmitis Coribvtei; Ad Augustissimam Coronationis Diem, Serenissimi ac Potentissimi Domini, Domini, Michaelis I. Dei Gratia, Regis Poloniae, Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Magni Dvcis, &c. Historico Sensu producta. Per Stanislavm à Sternberg Temberski, V. I. D. Canon: Premislien. Tandem In Proscenium Totius Europae euocata, Affectu Veritatis Prodromo Celeberrimorum Scriptorum firmata. Petri Dusbarchij, Lithuani; Venceslai Hagetij, Bohemi; Matthiae Stricouij, Roxolani; Bartholomaei Paprocij, Poloni; Herbersteini, Liuonis; Adolphi Brachelij, Almani; Bonfinij, Hungari; Eobani, Moraui; tùm Długossij, Prutheni; Pawłowij; Sulikowij; Karnkowij; Buchini; Bzowij; Herburti; Vapouij; Sarnicij, Biercouij; Varseuicij; Petricij; Lipscij; Lubinscij; Piasecij; aliorumque Gestorum Europaeorum Collectorum praestantissimorum, Notatis insistens, et cohaerens. Anno à Partu Virginis 1669. Die 6. Octobris. Cracoviae, In Officinâ Typographica, Stanislai Piotrkowczyk, S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 14 nlb.

Na odwr. tyt. herby Polski i Litwy, w środku 5 innych małych herbów (m. i. Wiśniowieckich). Dookoła herby województw. — Od k. A_2: Chronologia Palmitis Coributei. Jest to historja rodu Wiśn., rozpoczynająca się od Gedymina i Olgierda. Na k. E o Konstantynie Wiśniowieckim i dzieje jego potomków. Na k. G o Lisowczykach (sławi ich jako pogromców luteranów). Twierdzi, że doszli aż do Paryża. — Na k. G_2 o walkach za J. Kaz. Dużo o Jeremim. Cytuje wyrażenie się Chmielnickiego: Bohatyr weliki nebeski zapalił swit. Bude horyty sim lit Budet swetyty lacki swit. — Nazywa Jeremiego „heros ac tetrarcha Russiae“. Na jego śmierci urywa.

Kończy: Ad ibin stridentem (tu odpowiada jakiemuś krytykowi, któremu się „primaria opella mea“ nie podobały).

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— [Zaczyna się:] Elogium pullatum ante funus Seren^ae^ Reginae, Poloniarum ac Sueciae Europaeo orbi, prolatum. D. O. M. 1667. fol., k. 2.

Mariae Ludovicae Gonzagae natae Mantuae Principis Poloniarum Sueciaeque Reginae. Brak tyt. Wiersz podpisany: Anno aetatis 57, nascentis verbi 1667. die Maij 10.

Jagiell.

— Epithalamion Abo Godyniec. Na Zacne Wesele Ich Mośćiow Nowych Oblubieńcow, Iego Mosci Pana P. Franciszka Hieronyma Z Lezenic Gostomskiego. Y Iey Mosci Panny P. Marianny Z Gęmbic Gęmbickiey. Przez Stanisława Tęmberskiego Podane. Roku Pánskiego 1636. [Na końcu:] Cracoviae, In Officina Typogr. Matthiae Andreouien. Anno Dni 1636. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. tyt. i na str. 3 herby nowożeńców z pols. 4 wierszami. Potem nader sztuczny wiersz łac. który może być czytany zgóry nadół t. j. wpoprzek i wzdłuż. — Wreszcie: Godyniec. Tu wierszem wychwala oba domy, a zwłaszcza sławi zalety oblubienicy. Pełno reminiscencji ze starożytności, wiersz gładki: Bóg was Żegnaj one stadło, niech nad wami Boży opiek będzie...

Jagiell.

— Exanimis Vmbra. In Exequiis Perillustris & Admodùm Reuerendi Dñi, Iacobi Naymanovicii I. V. Doctoris, ac Professoris, Canonici Cracovien: Archidiaconi Pilecen. Et In Alma Vniversitate Cracouien. Generalis Rectoris. A M. Stanislao Temberski, Contubernij Philosophorum Seniore, Inter communem maerorem Delata. Cracoviae. (1641). w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Dedyk. na odwr. tyt. kanonikom: J. Skarszewskiemu, Ł. Zdrojowskiemu, Ad. Opatovio — oraz Chr. Naymanovicio, med dr consuli crac. Datum è contub. philos. die S. Mansveti 1641.

Wysławia wiedzę i charakter zmarłego. Był

znakomitym rektorem. Sapientum magnes (rozumie przez to autor akademję paryską, a qua nostra proffuxit) dziwiła się, gdy rozwiązywał najtrudniejsze zagadnienia filozoficzne i nadała mu doktorat filozofji. W Paryżu utrzymywał go Jan Stefański. Potem kształcił się w Rzymie. Był meteorologiem i prawnikiem.

Akad. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Fascia Lemniscata In Funere Illvstrissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Petri Gembicki, Episcopi Cracouiensis, Ducis Seueriae. Jnter communem maerorem Officiosissimê Per M. Stanislavm Temberski, Jn Vniuersitate Cracouiensi, Regium Philosophiae Professorem, Ecclesiae Collegiatae S. Annae Canonicum, Appensa. Anno Salutis M.DC.LVII. (1657). Die 18. Octobris. Cracoviae, In Officina Viduae & Heredum Francisci Caesarij, S. R. M. Typ. fol., k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. tyt. cytata ze św. Augustyna.

Dedyk. Janowi Gembickiemu, bisk. płock., Aleks. Głembockiemu, J. Skarszewskiemu, Mac. Poniatowskiemu, J. Waxmanowi — jako egzek. test.

Mówi najprzód o rodzie Gembickich. O wykształceniu jego (tu o studjach w Akad. Krak. i we Włoszech). O stosunku jego do Zygmunta III. O poselstwie do cesarza. O jego kanclerstwie. O jego walce z Socynjanami (o spaleniu jakiejś książki za jego przyczyną). O synodzie Gembickiego. O kollokwjum toruńskiem (wymienia jego delegatów). O jakiemś zajściu na sejmiku proszow. (gdzie znieważono obraz M. B.). Wystawił oddział żołnierzy za Jana Kaz. Bronił Krakowa (Wojciech Czewojowski). O jego pobożności. Popierał Sz. Starowolskiego (zrobił go kanonikiem). O jego testamencie. Vale od niego dla przyjaciół i krewnych (tych po nazwisku wylicza).

Mówiąc na jego pogrzebie przemilcza jego stosunek do Akademji (nieprzyjazny). Chwali go za działalność na innych polach. Niesłusznie Czermak twierdzi (w przedm. do Annales), że Temberski mówi nieszczerze. Z Gembickim łączyła go prawowierność i wrogi stosunek do akatolików.

Jagiell. — Krasińs. — Uniw. Warsz. — Zamojs.

— Kazanie W Swiąteczny Poniedziałek Zesłania Dvcha Swiętego. Pod czás Interregnum, y Elekcyey, pod Wárszáwą trwáiącey, Przy dokończeniu Supplikácyi Duchownych, Sześć Niedźielnych, Nakazanych: Od Iaśnie Naywielebnieyszego Iego Mći Xiędzá Stanisława Sarnowskiego, Z Łáski Bożey, y Swiętey Apostolskiey Stolice, Przemysłkiego Biskvpa, Administratorá Suleiowskiego Opáctwa, Z Ordynowanych. Dla Szczęśliwego Obránia Páná, do Polskiey Wákuiącey Korony; w Kośćiele Káthedralnym Biskupstwá Przemysłkiego. Odprawione. Przy Gromádney Duchowieństwá, y Stanu Szlácheckiego, tákże Obywátelow Miástá Przemyślá, Audyencyey: Dniá Dźieśiątego Czerwcá. Roku Tyśiącznego Sześćsetnego, Sześćdźieśiątego Dźiewiątego, (1669). Przez X. Stanisława Temberskiego, Kánoniká y Orydynáryuszá Przemysłkiego. Offiarowane. W Zamośćiv. fol., k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwr. k. tyt. herby (Wiśniowieckich, Zamojskich i i.). — Dedyk. Gryzeldzie Konst., wojewodzinie ruskiej, księżnej na Wiśniowcu. Winszuje jej obrania królem Michała.

Od k. B: Kazanie podczas interregnum. — Język makaroniczny. Omawia warunki dobrego króla (aby nad ludźmi ukrzywdzonemi miał litość, aby ludzi szarpiących chwałę bożą nie cierpiał etc.). Wzywa, by wesprzeć modlitwami senat i rycerstwo, aby takiego pana wybrali.

Jocher 4816 (ma rok 1670).

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Lessvs Circa Iusta Vltima Serenissimae Lvdovicae Gonzagae Reginae Poloniae Ac Sveciae Cliuiae, Niuerniaeq; Principis; Mantuae, ac Montisferrati Dvcissae, Qvem Orbis Polonus, repentini maeroris telo percussus, altum Cordis premens Dolorem Ob Cometarum visorum ante triennium radios inauspicatos, luctans cum Luctu, Pario insculpsit Marmori. Dvm Fata Humana excedens, in Ferali Vrnâ, ad Vaueliani Montis Regalia Sepulchra deponeretur. Per Stanislavm à Sternberg Temberski, V. I. D. Canonicvm Praemisliensem. Communis Luctus temperandi ergò Prodvctvs. Anno à Partu Sacratissimae Virginis; Supra Numerum. parem, impari, post Mensis Octobris Nouilunium. Cracoviae, Typis Stanislai Piotrkowczyk, S. R. M. Typographi. (1667). fol., k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwrocie tyt. wieniec, a w nim cytata z Prov.: Melior est mors, quam vita amara...

W egz. Czart. przed tytułem rycina M. Ludw., ryt. Goczyn (w egz. Akad. niema jej). Dedyk. Petro de Bonsi, episc. Bitir., Christianissimi regis cons. ad J. Cas. extraordinario legato. Tu mówi, że przybył imieniem króla franc. na pogrzeb M. Ludwiki. (Taka dedykacja jest w egz. Akad.; zaś w egz. Jag. i Czart. jest dedykacja Joan. Cas.; — w egz. Bibl. Warsz. Narod. dedykacja Christ. Leop. Safgoc, posłowi cesarskiemu).

Od ark. B: Lessus. Pisane prozą nakamienną zawiera pochwały rodu Gonzagów i M. Ludwiki. — Na k. E verso: Epitaphium Ser. Ludovicae Mariae, z podpisem: Anno Aetatis 57. Nascentis Verbi 1667. Die Maij 10.

Pod tem mała rycinka, wyobrażająca śmierć z kosą i 2 kościotrupy do pół w ziemi. Por. wyżej: Elogium.

Akad. — Chrept. — Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Warsz. Narod. (Rap.).

— Nomen Grande Serenissimi Ac Potentissimi Vladislai IV. Poloniarvm Regis, Magni Ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiae, Liuoniae, Smoleńsciae, Czerniechouiaeq; Nec Non Suecorum, Gothorum, Vandalorumq; Haereditarij Regis, Dvm Pii Manes Ingenti cum moerore Ordinum Polonorum Parentali Officio Varsauiâ Cracouiam Ad commune Regum Sarcophagum Dedvcerentvr. A M. Stanislao Temberski, Ph. D. In Alma Academia Crac: Collega Minore, Eccl: Colleg: Crac. Omnium SS. Canonico, Coloniae Iedlinscen: Directore, Declaratvm. Anno a Partu Virginis, 1649. die 2 Mensis Ianuarij. w 4ce, k. tyt. i k. 13 nlb.

Na odwrocie k. tyt. herb ślepowron Witowskiego. — Dedykacja Stan. Witowskiemu, kasztel. sandom., datow. 2 januar. 1649. Zaznacza, że tenże walczył pod Smoleńskiem i Kamieńcem wraz z Wład. IV. Następuje panegiryk z charakterystyką Władysława IV w stylu retorycznym. Wspomina na k. 10 o jego życzliwości dla Akademji. Kończy się napisem nakam. na cześć króla i cytatą z Reges II c. 7. Bywa cytowane p. t. „Panegiricus lugubris". Bibl. w Suchej — Chrept. — Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— Palma Lemniscata Ex Palmeto Augusto Reginalium Virtutum deprompta Atq; Ad Funebria iusta Serenissimae Dominae D. Caeciliae Renatae Poloniae Et Sveciae Reginae. Avstriae Archidvcissae. Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, Dvcissae. Tyrolis, Goriciae, Comitissae. Inter publicum maerorem, Operâ M. Stanislai Temberski Ph. D. Porrecta. Anno Domini, 1644, Mense Iunio die 30. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. herb Kalinowskich. — Dedyk. Martino Kalinowski, palat. Czern. Tu wspomina jego żonę Elżbietę Strusiównę. Wychwala dom austr., podnosi pobożność zmarłej, jej dwór był virtutum academia, była hojną dla kościołów (także wiedeńskich).

Chodykiewicz De rebus ges. Praedic., str. 340, a za nim Barącz Dzieje zak. kazn. II, str. 267 mylnie mają autora za dominikanina. — Enc. Org. XXV, str. 110.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Drezd. Publ. — Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Palmes Coributevs Inclyta Gediminea Stirpe Tritauiâ, Firmatvs. Praecelso Olgerdeo Germani Attauico Innatvs. Serenissimae Iagelonicae Propagini Abauicae Insitvs. Potentissimorum Orientis ac Occidentis Imperatorvm, Catholicissimorum Hispaniarum, Indiarū Regvm. Augustiss: Vtriusque Austriae Principum, Celsissimorum Russiae & Mazouiae Ducum, Sacro Nexv Conservatvs. Ad Solennem Coronationem. Serenissimi Et Avgvstissimi Principis Michaelis Dei Gratia Poloniae, Lithuaniae, Russiae, Prussiae; Liuoniae, Samogitiae; Mazouiae; Seueriae, CZerniechouiae, Smolensciae; Podlachiae, Kiiouiae, Volhyniae, Podoliae; Transmontanae Subsyluanaeq; Roxolaniae, &c. &c. Regis. In Publico Procerum ac Ordinum Vniuersorum Applavsv Per Stanislaum à Sternberg Temberski, I. V. D. Canon. Premisl. Porrectvs. Anno à Partu Virginis 1669. Die 20. Mensis Septembris. Cracoviae, In Officina Typogr: Stanislai Piotrkowczyk, S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 21 nlb.

Na odwr. tyt. rycina: na tarczy herby Polski, Litwy, Zamojskich i Wiśniowieckich, ujęte w łańcuch z medaljonem, nad tem korona. Dedyk. Michaeli regi. Od k. A panegiryk. Opowiada o przyjęciu chrześc. w Polsce, o Cyrylu i Metodym, o Włodzimierzu i Gedyminie, o Jeremim Wiśniowieckim. Opisuje insygnja władzy i tłumaczy je

jako symbole cnót król. Wychwala czyny pobożne jego matki.
Egz. Jag. ma przypis autora: Stephano Stryiowic, Amico.
Wilder w r. 1914 cenił 5 rs.
Chrept. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Pastor Soleatvs Illustrissimo ac Reuerendissimo Domino, D. Stanislao Sarnowski, Dei & Apostolicae Sedis Gratiâ Episcopo Premisliensi, Abbati Svleoviensi. Ingressus Faustissimi ergò Ad Cathedralem Premisliensem Ecclesiam, In frequenti Togati ac Sagati Ordinis confluxu, officiosissimè Exhibitvs. Per Stanislavm Temberski, Premislien: & Sandomirien: Canonicum. Anno a Partu Virginis... Die... Mensis. Cracoviae, Apud Viduam & Heredes Francisci Cezary, S. R. M. Typogr. [Tytuł w ramie, zdobnej prócz ornamentu linearnego w napisy i figury: w prawym kącie w górze: Prosapiae. w środku: figura z nap. Fortitudo, w lewym kącie: Sarnoviae. Z prawego boku, w środku: figura z napisem: Spes, z lewego: Fides. W prawym kącie u dołu napis: Crux & ferrum, w środku grupa: kobieta i 2 dzieci z napisem: Charitas, z lewej strony w kole napis: Non Onerosa]. fol., k. tyt. i k. 6 nlb.
Na odwr. tyt. herb, po bokach anioły — pod nim 10-wiersz łac. — Na k. A_2 panegiryk, w którym wychwala różnych Sarnowskich (Wojciecha, Jakuba, Szymona, Świętosława). Omawia stosunki Stan. Sarnowskiego z J. Kazimierzem.
Jagiell. — Ossol.

— Pastor Diuina Prouidentiâ Sanctissimi Ac Beatissimi Innocentii X. Auctoritate Serenissimi Et Potentissimi Joannis Casimiri Poloniae, Sueciae, Regis Voluntate Illvstrissimvs Ac Reverendissimvs Casimirvs Florianvs Dvx Czartorivs Sacro Ovili Posnaniensi Destinatus Atqve Ad Consecrationis Ritvs Solennes, in frequenti Togati ac Sagati Ordinis confluxu, Łovicii peractos; Porrectus. A M. Stanislao Temberski, in Alma Academia Crac. Professore, Collega Maiore, Ecclesiae Collegiatae S. Annae Canonico. Anno à Partu Virginis, 1651. Die 29. Ianuarij. Jmpensis Nowodworscianis. Cracoviae, In Officina Francisci Caesarij, S. R. M. Typographi. (1651). fol., k. tyt. i k. 7 nlb.
Na odwr. tyt. herb Pogoń (Czartor.) i Decastichon.
Od k. A_2: Spes religionis (wiersz). — Od k. B: Pastor (na pochwałę Czart.) Uderza tu na sekty, rozpanoszone w WPolsce (jest to n niego motyw często się powtarzający).
Egz. Jag. ma przypis: Andreae Cechovio.
Dzików. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Qvaestio Meteorologica De Natura, Causis, Numero, atquè Motu Ventorum. A M. Stanislao Temberski, In Archigymnasio Polono, Publicae discussioni proposita Permissu Magnifici Domini Rectoris. In Lectorio DD. Theologorum. Anno Domini 1645. Mense Martio, Die... [dopis. 24]. Hora [dopis. XIII]. Cracoviae, In Officina Francisci Caesarij. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.
Na odwr. tyt. herb (Lew Płom.). — Przypis Stanislao Lanckoroński, Scalensi capitaneo.
Quaestio zaczyna się od tezy: Venti ab exhalatione calida et sicca essentiam suam resumentes cum certa designatione numerica atque proprias operationes habeant nec ne?
Wywodzi wiatry z wilgoci i suszy, z virtus solaris atque vis astrorum. Istnieje wiatrów 12, ale niewszystkie we wszystkich krajach występują. Proprium est ventis moveri in obliquum. — Na końcu berła i sub ausp. J. Vitelii.
Żebrawski Bibl. matem., 279. Jagiell.

— Serenitas Claromontana. [Napis w wieńcu owalnym, nad nim korona. Na odwrocie k. tyt.:] Qvam Serenissima Eleonora Hungariae et Bohemiae Principissa; Archi-Ducissa Austriae, Styriae, Carinthiae, Tyrolis, Burgundiae, Croatiae, Dalmatiae, &c. nec non Mántuae ac Montis Ferrati; Sanguinis Augusti Imperatorij; Honoris ac Decoris Hispanici; Austriacarum Virtutum Possestrix; Poloniae, Lithuaniae, Russiae, Prussiae Orbi; Omine induxit Fausto. Dum Serenissimo Michaeli, Dei Gratia Regi Poloniae, Magno Dvci Lithvaniae; Russiae, Prussiae; Mazouiae, Samogitiae, Liuoniae, Smolensciae, Seueriae, Czerniechouiae; nec non Wołyniae, Podoliae, Kiiouiae, Podlachiae; Włodimiriae; Transmontanae, Subsyluanaeque, Roxolaniae; &c. &c. Dynastae ac Monarchae.

Ad Montem Clarvm, Sacratissimae Virginis Dei Parae Icone, per Serenissimum Ladislavm Opolien: Ratiborien: Głogouiensem Ducem, dotatum: Splendido cum ingressu ac Comitatu, Avgvstissimae & Serenissimae Eleonorae, Romani Imperii Imperatricis; tum Procervm Excellentissimorum, Polonolitavorum applausu, Pro Sacro Matrimonio Vincvlando Est Dedvcta. Submisso affectu, per Stanislavm à Sternberg Temberski V. I. D. Eccl. Cath. Praemisl. Canonicum, Sacrae Regiae Maiestatis Secretarium. Commonstrata. Cracoviae, Apud Stanislavm Piotrkowczyk, S. R. M. Typ. (1670). fol., k. tyt. i k. 7 nlb. (sygn. D_1).

Obejmuje panegiryk prozą p. t. Serenitas... poczem na 1 k. wiersz: Applausus epith. ad serenitatis clar. lucem.

W egz. Akad. dodany do tego: Mons Clarus Mons Magneticus Serenissimos neosponsos trahens (2 karty sygn. A i A_2, z przenośnikiem na końcu: Non a —, a więc jakby urywek).

Akad. — Jagiell. — Krasińs. — Ossol.

— Tiara Episcopalis Ad Diem Festvm Divi Stanislai Martyris Episcopi Cracoviensis Regni Poloniae Patroni In Celebri Conventv Nationis Polonae A Stanislao Temberski Polono Ex planata In Aedibus D. Antonij Patauini Anno MDCXLII. (1642). Men. Maio. Die 7. Patavii Typis Cribellianis. Sup. Permissu. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. herb Prus i 6-wiersz łac. — Dedyk. Stanislao VVoiciechowski in marchionatu Moraviae decano ostravensi, avunculo colendissimo; dat. Patavii 7 maij 1642. — Dziękuje mu za dobrodziejstwa.

Poczem idzie: Tiara episcopalis. Zawiera same ogólnikowe pochwały św. Stanisł.

Na egz. Bibl. Jag. przypis autora: Ven. Dno Stephanowski juris utriusque candidato Auctor jure amoris mittit mp. — Przypis ten został wykreślony (zwłaszcza nazwisko), a na to miejsce wpisano później: Latet sub herba anguis.

Wedle Ciampiego Bibl. miało wyjść także Romae 1687; ale to wątpliwe.

Czart. — Jag. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— ob. Canevesi T. (Phtegma 1635) — Macbatar J. (Fastigium 1659) — Nucerinus Wojc. (Flores 1631) — Samborski Alb. (1640) — Żelechowski Stan. (1646).

Zostawił po sobie „Annales“ z lat 1647—1672 (część zaginęła).

Obszerny jego życiorys ogłosił Czermak w przedmowie do wydania powyższych „Annales“ z lat 1647—1656 (Script. R. Polon. tom XVI z r. 1897). Na str. LXXII i nast. omawia jego druki i rękopisy.

Być może, że Temberski jest autorem dwóch paszkwili, jakie wpisał do tych roczników?

Recenzję z wydania Czermaka, wraz z uwagami o Rocznikach, ob. Korzon w Kwart. Hist. 1898, str. 937 i Rudnicki w Zap. Tow. Szewcz. XXIII (1898).

Łętowski Katalog bisk. (passim). — Muczkowski Rękopisma Radymińs. 62—5. — Tenże Statuta 302, 310, 325. — Janociana III, 329—31. — Wiszniewski Hist. lit. I, 73 (o Rocznikach). — Bobrzyński Z roczników St. Tem. w „Księdze pam. Uniw. Lwow.“ 1900 (także Studja i szkice II, 1922) o poglądach politycz. Temberskiego. — Encykl. Org. XXV, 110. — Enc. kość. XXVIII. — Korbut [2] I, 550. — Finkel III, str. 1876.

TEMBERSKI Tomasz Soc. Jesu, superior rezydencji w Warszawie. [Pisma ascetyczne].

Miał je wydać bezimiennie w polskim języku w latach 1744—6. — Ob. Janocki Lexicon III, 111—2.

TEMESZ Joannes. Litterato Sagittario Per Illust. & Excellentiss. D. Lavrentio Łovvicki Laurea Doctorali in Philosophia, & Medicina insignito. Oratio Gratulatoria. A Domino Ioanne Temesz Dicata [Tu winjetka: korona]. Bononiae, Typis Nicolai Tebaldini 1642. Superiorum Permissu. fol., k. tyt., str. 11.

Nazywa Łowickiego „Sagittarius“, gdyż jest Sarmatą z rodu. Jego strzałami są umiejętności. Na końcu ozdoba drukarska (róża).

Jagiell.

TEMESVAR (de) Perlbartus Oswaldus. Sermones Pomerii de Sanctis. 1500.

Ob. Barwiński Katalog inkunabułów Bibl. Uniw. Lwow. 1912, str. 164. — Wisłocki Incunabula (1900), str. 369.

— Sermones quadragesimales . 1500.

Wisłocki Incunabula l. c.

Te i inne jego liczne prace (wyliczone przez Haina) nie należą do polskiej Bibljografji, gdyż z Polską łączy go tylko to, iż był uczniem Akad. Krak. (1458—1463)

TEMEZWARI Jan Ignacy, notarjusz biskupa łuckiego i brzeskiego. Anima Paenitens Ad Regulas Praeceptorum Decalogi, Nec non Ad Fontes Capitalium Criminum, Declinare à malo, & arripere bonum Addiscens; Id est Explanationes Peccatorum Qualia? contra quae Praecepta? committi solent, Stylô

metricô in Parte Expositae; Unà cum adiectis Qualitatibus Confessionis, Medijs benè vivendi, ac pijs reflexionibus, Usui publico Per Joannem Ignatium Temezvari Curiae Episcopalis Lucèó riensis & Brestensis Notarium Accommodatae. Anno, Quo Dei Filius missus in similitudinem carnis peccati Non venit vocare Justos, sed Peccatores 1726. Supraslii Typis RR. PP. Ord. Basilii Magni. w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb., str. 101.

Na odwr. k. tyt. cytaty, na dalszej karcie verso herb i 4-wiersz. — Dedyk. bisk. Stef. Bog. Rupniewskiemu przez autora (wylicza jego zasługi). Potem cenzura i aprobaty (z r. 1726).

Zaczyna od omówienia rodzajów grzechów. Rozróżnia ich kilkadziesiąt rodzajów wedle tego, przeciw jakim nakazom są popełnione. Wykład przeplata wierszami łacin. W cz. III mówi o spowiedzi, pokusach, skrupułach, środkach walki z grzechem (głównie modlitwy). O miłości Boga i o jego surowości. — Od str. 91 idzie dziwna litanja, wyliczająca świętych pokutujących (sanctorum variorum poenitentia). Kończy hymn do M. Magd. i Gaudia M. Magd.

Jocher 4366 podaje datę 1707 i dedyk. Kaz. Ossolińskiemu kanon. krak. — Ale ta data musi być mylna, gdyż cenzor z r. 1726 pozwala, aby dzieło „in publicum prodeat". A więc miał rękopis przed sobą, a nie starszą edycję.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Wileń. — Uniw. Warsz.

TEMEZWARY Wojciech X. Folga żalu ubolewaiącym z wrodzoney kompassyi sercom, nad śmiercią szczęśliwie w Bogu zeszłey JW. JMości Pani Anieli z Chądzyńskich Kuczyńskiey kasztelanowy Podlaskiey Sciny Jadowskiey y Żurobickiey, w pasterskiey mowie pod wizytę kościołów JW. JX. Franciszka na Dmeninie Kobielskiego Biskupa łuckiego y brzeskiego, kanclerza N. królowy Imci oraz w kazaniu X. Wojc. Temezwarego O. P. D scholast. łuck. kamienieckiego, proboszcza Załozieckiego y audytora przy złożeniu ciała w kośc. Drohickim Soc. Jesu r. 1741, 7 lutego uczyniona a na gruntowną konsolacyą do wieczney y wdzięczney pamięci W. J. M. P. Jana chorążego mielnick., Mikołaja podstol. drohick., Xdza Szczepana S. J. theol., Kazimierza podstol. podlask., Leona stolnika mielnick. Kuczyńskich, JW. Imci Pani Maryi z Kuczyńskich Zaleski kasztel. Wiskiey, starościney Suraskiey, Barbary z Kuczyńskich Brzezińsky chorążyny Nurskiey podana. W Warszawie, w drukarni kollegium S. Jesu 1741. fol., k. 16 nlb. Akad. — Bibl. w Suchej.

— Konwoi Dvchowny, wybieraiącym się w drogę wieczności, Wiernym Chrystusowym, Aby Z terminu Zbáwienia swoiego nie zbłądzili, W pożądáną im przewodnią opátrzony. A Duchownym ich Direktorom Pásterzom, Administrácyą SS. Sakramentow správuiącym zálecony, Przez X. Woyciecha Temeswarego, O. P. D. Kánoniká Kámienieckiego, Proboszczá Czárnokoźienickiego, przy medytácyi śmiertelney, codziennie na ten czas powietrzem morowym schodzących ludzi z tego świata Wypracowany, W Czárnokoźienicach Roku 1720. á R. 1721. Wyprasowany. W Krakowie. W Drukarni Fránciszká Cezárego, J. K. M. y J. O. J. M. X. Biskupá Krakowsk: Xćiá Siewiersk. Ord: Typografa (1722). w 8ce, k. tyt. i k. 38 nlb.

Na odwrocie Śreniawa i 4 dwuwiersze. — Ded. bisk. Szczepanowi Rupniewskiemu.

Zawiera: Akty przed spowiedzią chorego i t. p. — Na k. B_6: Akty po dekrecie śmierci y oddaniu mistrzowi (zbliżając się do szubiennicy, idąc na drabinę). — Na C_2: Konwui (sic) pod miecz idącego... Wyprawa winowaycy na ćwiertowanie... Wyprawa na stos (ogniowy).

Na k. D_3: Zabawa chorego (różne modlitwy dla chorych, do M. B. i świętych).

Jocher 6324.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Łaźnia duchowna, na obmycie duszy grzeszney z łez y pokut osobliwszych SS. grzeszników sporządzona: albo nabożeństwo do Swiętych, na tym świecie pokutujących za grzechy; przez... Ob. Pr. Dra, kanon. kamieniec., proboszcza Czarnokozienickiego, z Żywotów SS. y innych ksiąg zebrane. R. 1721. W Krakowie, w dr. Fr. Cezarego J. K. M. y J. O. J. M. X. Bisk. Krak. X. Siewiers. Ord. typogr. w 8ce, k. nlb. 32 (syg. D_8).

Na odwr. tytułu czworowiersz na herb. Dedykacya Xdzu Janowi Kałużyńskiemu Seniorowi archikonfr. kapłańskiej. — Approbatę bez daty podpisał: Bazyl. Płaszczewski, Professor Coll. majoris Universit. Rector. Bibl. Pusłowskiego.

— Tož:... we Lwowie 1724. w 8ce.

— Pierwsza i Płomienna Ofiara, Szczegulnym Magnetyzmem Boga Ducha Swiętego, z Niebá ná ziemię śćiągâiącym, w Kázaniu ná Solemnych Prymicyách Wielmoznego Iegomosci X. Antoniego z Brzeźia Lanckoronskiego Proboszcza Oswięcimskiego miánym W Niedzielę Swiąteczną, w Kośćiele Fárnym Oświęcimskim, Przez X. Woyciecha Temeswarego, O. P. D. K. K. Ogłoszona. w Roku Páńskim 1720. W Krakowie, w Drukárni Fránćiszká Cezárego, J. K M. y J. O J. M. X Biskupá Krákow: Xćiá Siewierskiego, Ordynáryinego Typografá. (1720) w 4ce, k. nlb. 20 (brak końca).

Na odwr. tyt. Lew płomieńczyk i 3 dwuwiersze. — Ded. Józefowi i Wawrz. Lanckorońskim. Tu wysławiany w ich rodzie podkomorzy krak. — Następuje: Kazanie (bez ważniejszej treści).

Akad. — Czart. — Dzików — Ossol.

— Wspaniałosc Czystych Cnot Przy złożeniu Ciała S. Pamięći Wielmoznego Jmci Pana Antoniego Ambrozego Berlicz na Strutynie Strutynskiego Starosty Horodelskiego, Generalnego Pisarza y Pułkownika Woysk Koronnych Die 21. Augusti Zmarłego, w Kościele WW. OO. Dominikanow na Ruśi w Podkamieniu. Przemową W. J. X. Woyciecha Temezwarego O. P. D. Scholastyka Łuckiego, Proboszcza Załoźieckiego, Olexinieckiego, Do Zachęcenia Zyiących Wiernych A zaszczyt Imienia y Parentelii Ogłoszona, Za Pozwoleniem Starszych do Druku podana Roku od Narodzenia Niesmiertelnego Boga 1748. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 31.

Na odwr. tyt. herby Strutyńskich i Kościszewskich. — Ded. Juljanie Strutyńskiej, star. horodelskiej. W kazaniu pochwały zmarłego oraz „vale" małżonce, bratu, dzieciom ze strony zmarłego.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Wileń.

— Kazanie w dzień Koronacyi N. P. M. w Podkamieniu.. ob. Rostkowski Makary (Zbiór na wybór 1731).

Temistocles (Temistokles) ob. Claus Antoni (1751) — Kniaźnin Franc. — Metastazy (1782) — Otto Tragedja (1744) — Świerczewski Jęd. (Przykład cnoty 1777) — Themistocles (grane w r. 1743 u teatynów, a w r. 1759 u pijarów; por. Metastazy) — Wichert (Miłość 1760) — Załuski (Zebranie rytmów III).

Temler Jan ob. Lauterwald Mathias (1553).

Temperamenta ob. Ocnocki Gabryel (1628).

Temperantia ob. Borkowski P. (1596).

TEMPESTI Casimiro. Storia della vita e gesta del Papa Sisto V. Roma 1754. w 4ce.

Mówi Ciampi Bibl. crit.: „Nel lib. XIX fà la narrazione dei maneggi del Papa col Re di Polonia Stefano Battori".

Tempestive cavendum (r. 16...) (Bez wyr. m. dr.) w 4ce, 1 ark.

Wiersz polski, zachęcający do obrony ojczyzny. Druk łaciński.

Ob. Dziennik Warsz. 1827, tom X, 67.

Templarii ob. Strubycz Maciej (1727).

Temple (Le) de la gloire... 1766. w 4ce.

Cytuje Bernacki Teatr II, 337 wedle katalogu bibl. kijow. V. nr 43311.

Templum ob. Abrek A. (laboris 1644) — Bocheński Hiac. (gratiarum 1701) — Dunin Piotr (gratiarum 1684) — Hosius J. S. (Virtutis 1733) — Kuszewicz J. B. (honoris 1660) — Papczyński St. (Dei mysticum 1675) — Phoenix (Pacis J. Cantii 1711) — Schultz J. C. (expiationis 1705) — Słowakowicz J. A. (gratitudinis 1700) — Witwicki J. Stan. (honoris 1682).

Temporibus (de) Jan (pseudonim) ob. Engelke A. (Auszug 1651—2).

TEMPROWSKI Mateusz, prof. Akad. Krak. Kalendarz polski y Ruski... na Rok Panski 1743... przez Mateusza Temprowskiego... W Krakowie w drukarni Akademii. w 4ce. Jagiell.

— Tož:... na Rok Panski 1744... W Krakowie w drukarni Akademii. w 4ce

Na końcu: Chronologia opisująca Arcybiskupstwa i bisk.

— Tož:... na Rok Panski 1745... W Krakowie w drukarni Akademii. w 4ce.

Na końcu: Synopsis instytucji zakonów.

Ossol.

— Tož:... na Rok Panski 1746... w 16ce, k. nlb. 32.

Przypis. Stanisławowi Ben. Bartoszewskiemu,

opatowi tynieck. — Zawiera oprócz zwykłych praktyk astrol. informaję o posłach na sejmy oraz hist.-geogr. opis Polski.
Jagiell. — Zamoj.

— Kalendarz Polski y Ruski, W Ktorym Swięta Roczne, y Biegi Niebieskie Aspekty, Wybory, Czás siania, szczepienia, krwie puszczánia, lekarstw záżywánia, Wschod i Zachod Słońcá, &c. należytym porządkiem Połozone y Opisane. Na rok Panski 1747. Ktory iest po przestępnym trzeći, á według komputu Rzymskiego Przybyszowy, záś według Greckiego po przybyszowym pierwszy. [Odtąd w 2 szpaltach. I]: Od Stworzenia całego Swiatá, 5696 Od Potopu cáłego Swiátá, 4048 Od Początku Krolestwa Polskiego, 1197 Od Założenia Miásta Krákowá, 1047 Od Zabicia S. Stánisławа Bisk: Krák: 649 Od Kánonizácyi S. Stánisłáwá B. K. 496 Od Záłożenia Akádemii Krákowskiey w Krákowie przez Kázimierzá W. 404 od Utwierdzenia teyże Akádemii Krákowsk: przez S. Stolicę Apostol: 393 Od postánowienia ná Jaśney Gorze Częstochow: Naycud: Obrázu N. P. M. 365 [W szpalcie II]: Od Ucálenia teyże Akádemii Krákowsk: przez Włádysławá Jágiellonà, 348 Od Szczęśliw: Smierći B. Janá Kánt: 276 Od Záłożenia Akádemii Chełminsk: 266 Od Záłożenia Akádemii Poznánsk: 227 Od Unii W. X. L. z Koroną Polską, 170 Od Początku Trybunału Koronne: 170 Od Poprawy Kálendarzá stárego, 165 Od Założenia Miástá Zamośćia, 165 Od Záłożenia Akádemii Zamoysk: 157 Od Znieśie: Turkow pod Choćimē: 126 Od Założenia Akádemii Biálskiey, 125 [Odtąd w I szpalcie:] Od Szczęśliwey Koronácyi Nayiáśnieyszego Krola Imci Augusta III. 14 Rewolucye Koscielne. [Odtąd w 2 szpaltach. I:] Według Kálendarza Poprawnego. Złota Liczba XIX. Okrąg Słonca XX. Epáktá XVIII. Poczet Rzymski X. Literá Niedźielna A. Literá Márt: c. [W II szpalcie:] Według Kalendarza Stárego. złota Liczbá XIX. Okrąg Słońcá XX. Epaktá XXIX. Poczet Rzymski X Literá Niedźielna. D [Odtąd w I szpalcie:] Ruska Wielkanoc po Rzymskiey w Niedźiel cztery. Mięsopustu od nowego Latá aż do Popielcu rachuiąc, będźie Niedźiel sześć i dni trzy. Niedźielá I. Adwentowa Dniá 3. Grudniá. Przez M. Mateusza Temprowskiego, Przesławney Akádemij Krák: Náuk wyzwolonych y Filozofii Doktorá Mátemátyki Professorá. z Należytą pilnośćią Wyrachowany. W Krakowie w Drukarni Kollegium Większego Akádemii Krákowskiey. w 4ce, k. 12.

Na odwr. tyt. herb i 4-wiersz. — Dedyk. Alberto Kaszewicz.

Zawiera: Kalendarz, Prognostyk, Optyczna ciekawość (jakim sposobem widzimy z pomocą oka).

W egz. Akad. właściel tegoż (a może sam Temprowski, w każdym razie jakiś prof. Akad.) wpisał na osobnych kartach rachunki swoje (dochody i wydatki). Z Uniwersytetu miał przez cały rok dochodu (ex Coll. Majori) 269 flor. 19 gr. oraz 566 flor. 72 gr.

Żebrawski Bibliogr. mat., str. 382—3.
Akad. — Czartor. — Ossol.

— Toż:... na r. 1748.

— Toż:... na r. 1749.

— Kalendarz polski y ruski, w którym Święta roczne y biegi niebieskie na rok pański MDCCL. który jest przybyszowy, a po przestępnym drugi (pod tem: Rewolucye roczne y kościelne) przez M. Mateusza Temprowskiego wprzesł. Akad. Krak. NN. WW. y fil. D., matematyki y jeometryi Strzałkow. professora, bursy Starnigielskiéy Seniora z należytą pilnością wyrachowany. W Krakowie w drukarni Kollegium Większego Akad. Krak. w 4ce, k. 12.

Zawiera kalend. codzienny, a pod miesiącami: Zebrania własności wysp niektórych kontynuacya. Po kalendarzu prognostyk astrologiczny. Dalej series żyjących kościoła S. Rzymskiego kardynałów, patryarchów, Nunciuszów S. Sedis Apost., Biskupów polskich. Akad. — Jagiell. — Ossol.

— ob Golański J. B. (Archivum 1741).

Janocki Lexic. II, 64. — Enc. Org. XIII, 661. — Muczk. Statuta 399, 401.

Tempus ob. Olszyński Basilius (1680).

Temura (po hebr.). Lublin 1669.

Bałaban w Pam. Zjazdu Koch. (1930), str. 111

TENACIUS Jan († po r. 1593). Judicium Magyar Nyeluen, az O es Vy Kalendarium szerint Christus Vrunk születése utan MDXCIII. esztendöre:

Tenatius János M. Az Krakkai fö Oscolában rendeltetett Astrologusnak irásából Magyarra fordittatott Debrecenben 1593. w 16ce(?).

Szabó K., Régi Magyar Könyvtár. str. 132.

— [Kalendarz... na rok 1589]. w 16ce.

W Bibl. Jagiell. jest fragment., wyklejony z oprawy, Zawiera on szczątek dedykacji oraz kalendarza z przepowiedniami pogody. Pod miesiącami dwuwierszyki np. w listopadzie: Rychlej uyźry szada (sic) brodę Teraz niż w maj zmarzłą wodę. — Druk. widocznie w Krak. u Wojciecha Kobylińskiego.

Tenacjusz przedrukował tu wierszyki z kalendarza Biernata z Krakowa.

Ob. Dobrowolski w Studjach staropol. 1928, str. 351. Jagiell.

— Toż:... na rok 1590 i 1591. w 16ce.

Dziś nieznane.

— Kalendarz... na rok 1592. [Na karcie drugiej:] Przestroga, wszelakich przypadkow, z náuki gwiazd y obrotow niebieskich: Ná Rok Pański, 1592. Przestępny. Przez M. Janá Tenácyusza, náuk wyzwolonych y Philozofiey Doktorá nápisana. Ivpiter Pánem dorocznym, Mars ku pomocy przybędzie. w 16ce, k. tyt. i k. 48 nlb. (sygn. D_8).

Karty tyt. brakuje. Na odwrocie „Przestrogi" herb Kłodzińskiego i wierszyk: Radę z męstwem złączoną znaczy krzyż z podkową, Męstwem w wojnie, w pokoju dogodzić swą głową, Straż poboczną trzymają strzały nieprzełomne, Słynie męstwo Kłodzińskich na czasy potomne.

Dedyk. Kasprowi Kłodzińskiemu, błońsk. staroście, dat. 17 Augusta 1591 (5 stron). Mówi tu, iż Astrologja najbardziej w Polsce jest potłumiona i wzgardzona. Kłodziński jednak miłuje profesory i scientias mathematicas. Wspomina przodków Kłodz., pieczętarzy u Jana mazow. Sam Kłodz. strawił młodość na cesarskim dworze Karolusa i Ferdynanda, potem służył Zygm. Aug. i Batoremu. Walczył pod Połockiem i Izborą. Jego brat umarł w król. neapolit., inny jest kanonikiem wil. — Całe mieszaniną polszczyzny z łaciną.

Poczem idzie prognostyk. Zawiera przepowiednie na nast. tematy: początek roku, gubernator doroczny, powietrza postanowienie, urodzaj, kruszce, wojna i pokój, choroby, poselstwa, pożary, białegłowy brzemienne. — Następują przepowiednie dla Polskiego Królestwa, Małej Polski i Krakowa (Mars pokaże nad miastem wojsko przyjacielskie albo sąsiedzkie), W. Polski, Rusi, Węgier, Śląska etc. — Dalej idą obszerne przepowiednie pogody na każdy tydzień. — Wreszcie nauka, co kto ma poczynać pod każdem znamieniem (krew puszczać, purgacją brać, siać, kupować etc.).

Dalszy fragment kalendarzyka z r. 1592 zawiera: Co czynić... według aspektów z planetami (np. w czwartek jako w dzień Saturna: strzeż się starych, nie orz, nie szczep, w drogę nie chodź). Potem idzie kalendarz z dwuwierszykami na każdy miesiąc (inne dwuwiersze, jak w r. 1589). Wreszcie: o zaćmieniach tegorocznych. — Kończy: Łacne znalezienie rachunku, co czynią czerwone Złote. — Na ost. stronie rycinka, przedstawiająca nagiego człowieka, a przy każdym jego członku narysowane „znamię" (planeta), jakie temu członkowi panuje. Jagiell.

— Kalendarz świąt rocznych z wyborem casow, y z aspekty na rok pański 1593, w którym będzie przybycień. Przez M. Jana Tenaciusa napisany. (Pod tem winieta podłużna: słońce w części zaćmione między bliźniętami, styłu smok). W niedzielę po bożym wstąpieniu, zaćmi sie szosta część słońca, w znamieniu bliźniąt, godz. 19 min. 45 na całym zegarze, przy głowie smoczey. Ktorego iest szersze opisanie na końcu kalendarza. W Krakowie v Woyciecha Kobylińskiego. w 16ce, k. nlb. 48 (sygn. A—B i A—D_{VIII}).

Brak jednej karty końcowej. — Druk gocki. — Od sygnatury drugiej idzie i tutaj z osobnym tytułem: Przestroga, wszelakich przypadkow z nauki gwiazd y obrotow niebieskich: na rok pański 1593. W którey będzie przybycień. Przez M. Jana Tenacyusa, nauk wyzwolonych y filozofiey doktora napisana. Mars panem dorocznym, Venus ku pomocy będzie. Na odwr. tej karty herb książąt Ostrogskich. Januszowi książęciu Ostrogskiemu z Krakowa w dzień ś. Bartłomieja 1592. przez Jana Tenacyusa. Dalej idą prognostyki, a na k. 4 sygn. D.: Krótka nauka puszczania krwie. Jagiell.

— ob. Biernat z Krakowa.

Żebrawski Bibliogr. matem. — Muczkowski Statuta Uniw. Jag. 228, 234. — Roczn. Tow. Krakow. Nauk. T. XVIII, str. 160—4.

Tenaudus ob. Thenaudus.

TENCIN de Guerin pani (1681 † 1749). Hrabia de Comminge, albo Pamiętniki jego życia z francuskiego na polski język przetłomaczone, przez Imci Pana T. w Warszawie w drukarni Korp: Kadet: pod dyrekcyą P. Dufour konsyliarza nadwornego y drukarza Iego Krolew-

skiey Mosci. MDCC LXXXVI. (1786) ...ob. tom XIV, 327.

Omawia Gubrynowicz Romans w Polsce 1903, str. 36. — Wyszedł także osobno list hrabiego de Cominges (wierszem).

Czartor. — Jagiell.

— Oblężenie miasta Kale... we Lwowie (1782)... ob. tom XVII, 459.

Tłómaczył Julj. Niemcewicz.

Akad. — Jagiell.

— Ludwika de Valrose czyli pamiątki pewney Austryaczki z francuskiego przełożone. (Tomów 2).

Druk zapowiedziano w r. 1799, ale zdaje się nie wyszło?

TENDE Kasper (pseud. Hauteville), skarbnik Jana Kazimierza (1618 † 8 maja 1697). Relation Historique De La Pologne Contenant Le pouvoir de ses Rois, leur élection, & leur Couronnement, les privileges de la Noblesse, la Religion, la Justice, les moeurs & les inclinations des Polonois; avec plusieurs actions remarquables. Par le Sieur De Hauteville. [Tu winjetka]. A Paris, Chés Nicolas Le Gras, au troisième Pillier de la grande Salle du Palais, al'L couronnée. M.DC.LXXXVI. (1686). Avec Privilege Du Roy. w 12ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 336.

Niektóre egzemplarze mają podobno nosić datę 1685(?); ale to wątpliwe z przyczyny, jak zaraz niżej.

Rozpoczyna przedmowa księgarza. Mówi, że autor mieszkał 20 lat w Polsce. Był uczestnikiem najważniejszych działań. Posłał to dzieło jednemu ze swych przyjaciół, na którego naleganie je pisał i zabronił rozszerzać. Księgarz dostał je przypadkowo i ogłasza, gdyż autor umarł. — Poczem na 4 str. przywilej króla z września 1686 i dodatek: Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 16. Novembre 1686. — Wreszcie na 3 str.: Table des chapitres.

Opisuje pokolei w 29 rozdziałach: Co to jest Polska. Podział jej na prowincje. Jej położenie. Zarys jej dziejów. — Tatarzy, Kozacy, wojny z Moskwą. — Charakterystyka ustroju. O władzy króla (tu o elekcji Wiśniowieckiego). O senacie. O biskupach. Wojewodowie i kasztelani. Szlachta. Ruszenie „postpolite". Wolności szlacheckie. Urzędnicy nadworni. — O bezkrólewiach (str. 181—194) i elekcjach. (Tu na str. 180 o śmierci Marji Ludwiki w r. 1667 i Jana Kaz. 1672; na str. 184 o elekcji Jana III 1674). — Na str. 195 o sejmach (tu na str. 205 o rokoszu Lubomirskiego). O sejmach elekcyjnych. Na str. 223 o usiłowaniach J. Kaz. co do wyboru następcy. Pacta conventa. O koronacji (wspomniana z r. 1676). O stanowisku królowych. — O wojsku polskiem. O rokoszu (str. 263). O godności hetmana (str. 265). O husarzach, o zaopatrzeniu armji. — O starostwach. O Wieliczce (pisze: Wieluczka). O chłopach i ich niewoli, o ich życiu. O dworkach szlacheckich. O rybołostwie. O lasach. Miód. Karczmy. Podstarości. O zubożeniu Polski po r. 1648 (str. 290). — O obyczajach Polaków (str. 290). Zamiłowanie w pieniądzu. Pożyczki. Hojność, gościnność. Zbytek w ubiorach, w karocach i t. p. Zamiłowanie w kąpieli. Wyjazdy paniczów zagranicę. Tańce i muzyka. „Polacy byliby niezwyciężeni, gdyby byli udyscyplinowani" (str. 300). Róża i kołtun. — Od str. 303 o religji (pobożność, kościoły, jezuici). — Od str. 307 o sądownictwie. Od str. 311 o małżeństwach, weselach i pogrzebach. — Od str. 317 o jedzeniu, piciu, winie i piwie, wódce, ucztach. — Od str. 327 o podróżowaniu i o gospodach. — Od str. 333 o monecie (tynfy, dukaty etc.).

Tende naogół obserwuje dobrze, ale tylko zewnętrznie; obyczaje polskie — a zwłaszcza dworu i magnatów — zna dokładniej. Niechęci do Polski nie żywi choć czasem coś nagania (np. niektóre przywileje szlachty, liberum veto, źle urządzoną władzę hetmana, str. 264). Stale porównywa Polskę z Francją i jej obyczajami. Pisze widocznie już we Francji; ostatnia data, jaką wspomina, to rok 1676. Dzieło zostało napisane przed r. 1680. Wyprawy wiedeńskiej nie wspomina, a byłby to musiał wspomnieć, gdyby rzecz nie była przedtem napisaną. — W wyrazach polskich, które czasem cytuje, niema większych błędów; może więc umiał trochę po polsku.

Literatury przedmiotu nie cytuje, ale musiał czytać dzieła historyczne, bo dużo opowiada o dawniejszych dziejach polskich i chętnie do nich nawiązuje. Przeważną część faktów podaje z własnego doświadczenia. — O sobie nie mówi nigdzie. — Bał się ogłosić pod własnem nazwiskiem, co jest charakterystyczne. — Właściwe cele swojej misji zataja.

Opis jego, napisany gładko, przejrzyście, objektywnie a dość powierzchownie — miał ogromne powodzenie, jak świadczy duża ilość wydań francuskich, niemieckich i angielskie.

Journal des Scavans 1687 (z kwietnia). — Biblioteque Universelle VII, 574. — Republique des Lettres 1687 (sierpień). — Hoppius Schediasma (1711), str. 14 (on pierwszy odsłonił nazwisko K. Tendego). — Z relacji jego korzysta dużo Korzon Dola i niedola np. III, 17. — Kot Rzeczpospolita polska w lit. Zachodu (1919), str. 160—4. — Smolarski w „Dniu polskim"

1932 lipiec. — Finkel Bibl. III. 1872 (błędnie przypuszcza pod nr 9666 autorstwo Tendego).
Bibl. Nar. War. (Rapp.). — Czartor. — Krasiń. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Toż: . Paris, 1686. Chez Jacques Villery 1686. w 12ce, str. 336 i k. 3 spisu.

— Toż:... par le Sieur de Hauteville. Amsterdam 1687. w 12ce. Ossol.

— Toż:... a Paris ches Iaques Villery... 1687. w 12ce, k. 4 i str. 290 (z ryciną).
Bibl. Nar. Warsz. (Rapp.). — Bibl. w Suchej — Czartor. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Toż:... à Paris Pierre Trabouillet. 1694. w 12ce, str. nlb. 8 i lb. 336.
Bibl. Nar. Warsz. (Rapp.).

— Toż:... Paris 1697. w 12ce, str. 336 i k. 6.
Czartor. — Uniw. Warsz.

— Toż:... Cologne 1697.

— Toż:... Leipsic 1698. w 8ce.

— Toż:... Cologne, chez Jaques Brouteaux. 1705. w 12ce, k. 4 i str. 290.
Jagiell. — Kijów.

— Toż:... Francfurt et Leipsic. 1711. w 12ce. Czartor.

— An Account Of Poland. [Poczem drugi tytuł:] An Account of Poland. Containing, A Geographical Description Of The Country, The Manners of the Inhabitants, and the Wars they have been Engag'd in; the Constitution of that Government; Particularly the Manner of Electing and Crownig their King; his Power and Prerogatives: With a Brief History of the Tartars. By Monsieur Hauteville, who Resided about 25 Yers in that Kingdom. To which is Added, A Chronology of the Polish Kings; the Abdication of King John Casimir; and the Rise and Progress of Socianisme. Likewise a Relation of the Chief Passages during the Last Interregnum; and the Election and Coronation of the New King Frederic Augustus. The Whole Comprehending whatsoever is Curious and Worthy of Remark in the Former and Present State of Poland. London, Printed for T. Goodwin at the Queenshead in Fleetstreet, and H. Newman at the Grashopper in the Poultry. 1698. w 8ce, dwie k. tyt. i k. 7 nlb., str. 300.

Dedykacja wydawcy: To the earl of Gallway, lieut. gen. of the kings Armies, gdzie pisze, że elekcja w Polsce ściągała wszystkich oczy w Europie. — Poczem idzie na 2 k. przedmowa, gdzie wydawca zwraca uwagę, że książka ta nie jest wyciągiem z prac cudzych, ale napisana z własnej obserwacji. (Początki Polski są niepewne i bajeczne. Wywodzą się od Sarmatów. O zwycięstwach Sobieskiego, o dzielności Polaków). — Wreszcie spis rzeczy.

Dzieło Tendego idzie tu do str. 1—211.

Od str. 212 dołączył wydawca cały szereg dodatków, jakoto:

1) Spis i charakterystyka królów polskich (z ciekawą opinią o Stef. Batorym, nieznaną mi skądinąd. Są to jego pochwały, ujęte w 12 wierszy; rozpoczynają się: In templo plusquam sacerdos... in tota reliqua vita plus quam philosophus. — Podobna pochwała łac. dla Sobieskiego).
2) Uwagi nad ustrojem Polski — autor ich nazywa Polskę ustrojem arystokr. Zarazem o abdykacji J. Kazim.
3) Account of the rise of Socinianisme (z edyktami antysoc. i z listem datowanym z Królewca 1681, w którym obszernie opisano klęskę tej sekty w Polsce; także petycja Socynjan z r. 1678 z Kreuzburga z podpisem Stan. Orzeliowskiego, Gabr. i Tob. Morstinów, Jana Stinctitiniusa). Widać z tego, jak żywo ta kwestja obchodziła opinję angielską.
4) Opis elekcji z r. 1697 (wcale dokładny). Autor wykazuje dobrą znajomość wypadków, tak jakgdyby był w Polsce podczas interr. obecnym? Kończy paru słowami charakterystyki Augusta

Egz. Jag. pięknie w skórę oprawny był kupiony w r. 1888 za 5 zł r.

Pod tytułem „Account" wyszły także w latach 1702 opisy Polski (ob. tom XII, 21), niezależne od dzieła Tendego.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Polnischer Staat: Oder Eigentliche Beschreibung Des Königreichs Polen, Und des Grossherzogthums Lithauen; Worinnen Dieser gesambten Republique Stärcke und Schwäche, Vortheile und Mängel, absonderlich die eingeschrenckte Gewalt Ihrer Könige, Deren Erwehl-und Krönung, die bey wärendem Interregno mit unterschleichende Practiquen und Intriguen, die Autorität und Ordnung der Reichs-Senatoren, des Adels Freyheiten und Privilegien, die Religion, Gesetze und Gerichte, Kriegs-Anstalten, Einkünffte,

Müntzwesen Kleydung, Gastereyen, Hochzeiten, Leichbegängüsse, Beschaffenheit der Provincien, Städte, Dörfer, u. a. m. umständlich gezeiget: Anbey auch zu desto mehrerer Erläuterung von der Cron Polen Benachbarten, Als den Mosscowitern, Cosacken und Tartarn, deren gewöhnlichen Maximen, Verheerung und Abzwackung der Polnischen Länder, merckwürdigsten gehaltenen Treffen, insonderheit aber von dem Zustande des Landes Ukraine, und der Vestung Caminieck Podolsky deutlich gehandelt wird. Aus 25. jähriger Erfahrung durch einen Französischen Edelmann, beschrieben, und anjetzo dem curiösen Liebhaber frembder Staat-Sachen zum besten, und zu gründlicher Verständnus gegenwärtiger Polnischen Conjuncturen, in das Hochteutsche übersetzet. Cölln, bey Peter Marteau. 1697. w 4ce, k. tyt. i str. 172.

Druk niedbały, widocznie przeznaczony na tanią sprzedaż (w związku z bezkrólewiem 1697), o czem zresztą i tytuł świadczy.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Zieliń.

— Das bey noch zweiffelhaffter Wahl eines neuen Königs ganz verwirrte und unruhige Polen. Worinnen zugleich von dieser Republique Stärcke und Schwäche, Vortheile und Mängel absonderlich von der eingeschränckten Gewalt Ihrer Könige deren Erwehl-und Krönung, die bey währenden gegenwärtigen Conjuncturen, mit unterschleichende heimliche Französische, Practiquen und Intriguen; Ferner von der Authorität und Ordnung der Reichs-Senatoren, des Adels-Freyheiten, und Privilegien, die Religion, Gesetze und Gerichte, Kriegs-Verfassungen, Einkünfte, Müntzwesen, Kleydungen, Gastereyen, Hochzeiten, Leich-Ceremonien, und andere, der Provincien, Städte und Dörffer Beschaffenheiten umbständlich gehandelt wird. Vorhero in französischer Sprache beschrieben, anjetzo dem curiösen Liebhaber frembder Staatssachen zum besten, und zu gründlicher Verständnuss gegenwärtiger polnischen Affairen, in das Hochteusche übersetzet. Cölln, bey Pierre Marteau. 1697. w 4ce, str. 172.

Ob. tom XXIV, 440 (gdzie nie podano autora).

Gryphius Apparatus de script. hist., str. 215. — Arnold Geschichte der Polenliteratur 1900, str. 32.

Należy od tego odróżnić: Gudego Das verwirrte Polen (1708, 1711), o czem ob. tom XXIV, str. 440. — A również: Staat von Pohlen (1698), o którem tom XXIX, 148—9. Akad. — Bibl. w Suchej.

— Toż:... ob. Jordan Claude (tom XVIII, 625) — Talander (Aug. Bose).

Jego opis Polski miał ukazać się także(?) w zbiorze podróży Jordana, któryto zbiór wyszedł kilkakrotnie po francusku (1692—1718), po holendersku (1700) i po niemiecku (1699, 1710). Obacz o tym zbiorze Bibl. tom XVIII, str. 625. — Znam tylko wydanie niemieckie, dokonane przez Talandra. Oprócz Tendego zawiera ono także dwa opisy Moskwy, (jeden z r. 1665 Mik. Witsena) i opis Kozaczyzny (z Thevenota).

Tenebrion Niedoperz (pseud.) ob. Sawicki Kasper (Tryplika 1615).

Tengler Józef ob. Uhlich Gottfried (Ode 1793).

Tenk Fabian ob. Turnowski Jan (Mowa 1613).

TENNIGS Michael Fridr. Natalem Viri Excellentissimi, Experientissimi atq. Doctissimi Domini Georgii Petri Schultzen Med. Doct. et Prof. Publ. Ord. In Illustri Thorunensium Athenaeo longe meritissimi Gravissimique Anno 1715. D. 28. Januarii Recurrentem Exili carmine sed pia mente colit... lib. art. cultor. Thorunii impressit Joh. Nicolai Nobil. Senat et Gymnasii Typographus. fol., 1 str.

Wiersz łac. Toruń. Kop

Tentamen historicum de magnificis collegii scholarchalis membris eorumque serie continua; viro illustri, permagnifico generoso, maximeque strenuo, domino Joanni Wahl, praeconsuli seniori, protoscholarchae, nec non administratori Neringae ac districtus Scharpao, et p. t. praesidi rei bellicae, maecenati suscipiendo, die eius natali consecrat cliens humilissimus A. S. Ag. Ged. Gedani typis Thom. Joh. Schreiberi, magnif. senatus et athenaei typographi. 1745. str. 15. Czartor.

— physicum de viribus in exiguis potissimum distantiis agentibus, quod subibunt Bernardus de Ternawa Dwernicki, Valentinus Rutkowski, Thomas

Twardochlebowicz... Iulio 1782. Leopoli apud viduam Piller. w 8ce, str. 11.
Ossol.

— ex Physica quod die... mensis Julii 1784. subiverunt Andr. Angellowicz, Ant. Balinski, Paul. Berezowski. Leopoli 1784. w 4ce.
Ded. P. Bielańskiemu bisk. lwow.
Ossol.

— Toż:... Andr. Angełłowicz Nicol. Jurkiewicz, Joannes Sklepkowicz, Ferd. Syderowicz. Leopoli 1784. w 4ce.
Ded. Jos. Brigido. Krasiń. — Ossol.

— publicum ex utraque S. Hermeneutices Veteris Testamenti Institutionum parte. Quod coram admodum Reverendo Domino Decano Ioanne Baptista Finsiger... ex praelectionibus Innocentii Fessler in palatio Universitatis... Leopoli in Anno 1784. die Mensis Iulii subibunt RD. R. D. Ioannes Potoczki, Antonius Krzysztofowicz, Christophorus Manugiewicz, Florianus Minasiewicz, Seminarii Generalis ritus latini Alumni armeni S. S. Theologiae auditores. (Bez wyr. m. i r.). w 8ce, k. 13.
Ob. tom XXII, 394.
Jocher 2482. Jagiell. — Uniw. Warsz.

— publicum ex mathesi adplicata quod in Caes. Reg. Univers. Leopoliensi die Martii 1784 subiverunt Rev. ac. Prud. D. Andreas Angełłowicz alumn. Semin. gener. ritus graeco-catholici, Fernand Syderowicz Min. Conv. Antō. Baliński, Paulus Berezowski physicae in annum I auditores. Leopoli, typ. viduae Josephae Piller. w 4ce, k. 5.
Ob. Angełłowicz And. (1784). Ossol.

— publicum ex Praelectionibus Metaphysicis cui finito hoc studio publice subeundo sese subjecere: Michał Kierzeski, Stef. Karchutowicz, Stan. Czajkowski, Simeon Buszczakowski Die 5 augusti 1775. Leopoli. w 4ce.
Ossol.

— ob. Minasiewicz Flor. (Publicum 1784).

TENTER Godofred. Bibliothecae Schröderianae, sive catalogi librorum in lingua quavis & facultate exstantium, viri magnifici quondam & maxime strenui domini Georgii Schröderi, Consulis & Aerarii Praefecti de Republ. Gedan. Meritissimi Pars posterior quam per auctionem publicam, legibus consuetis in porta, communiter dicta, Viridi (Auffm gruenen Thor) 1719. d. 18 Septembr. distrahet Godofredus Tenter. Gedani, Ex officina Mulleriana 1719. w 4ce, str. 412 i 26.
Jagiell.

— Catalogus librorum viri summe quondam reverendi & doctissimi Dn. Stephani Wolters S. S. Theolog. D. & Pastoris ad aedem Div. Petri & Pauli ultra annos XLV. meritissimi, in qua Bibliotheca videas editiones Stephanicas & Plantinianas bene multas Copiam quondam librorum & Gallic. & Anglic. & Belgic. Patrestam gr. quam lat. fere omnes, Scriptores Iesuitas quam plurimos; nec non Commentariorum in S. Biblia molem haud exiguam. Hos omnes auctione publica parata pro pecunia ad diem XI. Septembris Anni 1719 in aedibus pie defuncti in platea vulgo der Poggenpfuhl distrahet Godofredus Tenter. Gedani. Typis Israelis Mülleri (1719). w 8ce, str. 482.
Jagiell.

— Catalogus varii generis librorum, quos auctione publica die 15 Martii Anno 1723 in aedibus Bartholdianis in platea vulgo Jopen-Gasse nominata parata pro pecunia distrahet Godofredus Tenter. Gedani, Typis Joh. Dan. Stollii, Senatus et Athenaei Typogr. w 4ce, str. 30.
Jagiell.

— Catalogus librorum variarum facultatum maximam partem Theologicorum Philologicorum &c quos inter eminent editiones Stephanianae Aldinae &c. quorum auctio publica auf dem Grünen-Thore ad diem I Martii 1723 fiet per Godofredum Tenter. Gedani. Typis Danielis Stollii. 1723. w 4ce, str. 74.
Jagiell.

— Catalogus librorum variarum facultatum & linguarum Beati Dn. Joannis Antonii Zachariae, veteris civitatis Gedanensis dum viveret benemeriti secretarii, quos in aedibus Hugonis de Milde in platea longa prope Curiam per auctionem publicam parata pro pecunia anno 1724 die 13 Martii distrahere incipiet Godofredus Tenter. Gedani. Typis Viduae B. Joh. Dan. Stollii Senatus et Athenaei

Typographi. Per Thomam Johannem Schreiber, Fact. 1724. w 4ce, str. 110 i 8.
Jagiell.

Tentoria ob. Bajewski T. (1646).

(Tentze). Tenor. Etlicher gutter Teutscher und Polnischer Tentz, biss in die anderthalbhundert mit fünff und vier stimmen, zugebrauchen, auff allerey Instrument dinstlich, mit sonderm vleis zusamen getragen, dermassen vor nie in Druck komen. ...Gedruckt zu Breslaw, Durch Crispinum Scharffenberg. M.D.LV. (1555). w podł. 4ce, 90 kart (sygn. A—P).

Na pierwszej karcie herb arc. Ferdynanda. — Obejmuje 155 tańców, m. i. polskie.
Wrocł. miej.

Teobaldus ob. Theobaldus (Wyobrażenie).

Teocritus ob. Theokryt.

Teodericus Martini Alostensis ob. Beroaldus Philippus (Opusculum 1501).

Teodoli ob. Theodoli (Demetrio 1651).

Teodor Wit ob. Theodor.

Teodor Cyrus ob. Witkowski (Zgoda 1605).

Teodor święty ob. Applaus.

Teodora (dyalog) ob. Przestroga.

Teodoro (Il re)... 1789... ob. Casti.

Teodorowicz (Fedorowicz) Iwan ob. Fedorowicz — Kniha (1580).

Teodorowitz Petrus ob. Lütiens Guilielm (1745).

TEODOSE (Théodose) de la Mère de Dieu. Oraison Funebre de Marie Eleonore D'Autriche, Reine de Pologne et Duchesse de Lorraine... 17. Juillet 1698. Par le R. P. Théodose de la Mere de Dieu, Réligieux au dit Couvent, Bachelier de la Faculté de Sorbonne. A Pont a Mousson, Par François Meret. w 4ce, str. 26.
Drezd. Publ.

Teodosicus Arcadius ob. Synesius (1555).

Teodosius Judeus ob. Philippus (Adhortatio 1537).

(Teodozyusz). Modlitwa do błog. Teodozyusza na uproszenie oddalenia szarańczy. w 12ce, 1 str.
Jagiell.

Teodozyusz (drama) ob. Campianus Ed. (1600).

Teofan, patrjarcha jerozol. ob. Examen (1621) — List (1621) — Niewinność (1621) — Smotrycki (Weryfikacja 1621) — Theofan.

Jabłonowski Akad. kij. mohil. 1900. — Likowski Unia Brzeska 1906. — Brückner w Kwart. Hist. 1906, str. 615—8. — Chodynicki Kościół prawosławny 1934, str. 419—435.

Teofane drama, per musica representato nel regio elet. teat. di Dresda in occas. delle felicis. nozze de Ser. Princ. Federico Augusto... di Polonia... e Maria Gioseffa Archid. d'Austria. Dresda, Per G. Stössel 1719. w 4ce, k. 80 nlb.

W języku włoskim i francuskim.
Krasiń

Teofania ob. Biliński Feliks.

Teofil (Zwierciadło naboż. chrześc.) ob. Turnowski Szymon (1594, 1603, 1639).

(Teofil Św.) Kazania przy wprowadzeniu do Kościoła parafialnego S. Jana w Wilnie Ciała Sw. Teofila Męczennika od Oyca Sw. Piusa VI. przez Kardynała Albaniego Protektora Królestwa Polskiego, u stolicy Swiętey. JW. Tadeuszowi Ogińskiemu Woiewodzie Trockiemu łaskawie offiarowanego Nakładem tegoż JW. Woiewody z Rzymu sprowadzonego y przy tymże Kościele w Kaplicy Bożego Ciała od siebie erygowaney ulokowanego, Miane r. 1780. W Wilnie, w drukarni królewskiey przy Akademii 1780. w 8ce, k. 3 i str. 74.

Kazanie I Jak. Ręczyńskiego do str. 28. — Kaz. II Tad. Żaby miane na summie, do str. 54. — Kaz. III Bern. Lowicza. Ob. Ręczyński.
Jagiel.. — Uniw. Wileń.

— ob. Kossakowski B. (1721) — Ręczyński Jakób (1780) — Żaba Tad. (Kazanie 1780).

Teofil Kosmopolski ob. Absurda (1596).

Teofilactes ob. Theophilactes.

Teofilakt arcyb. bułgarski ob. Ewangelje — Theophilactes.

Teofilander ob. Theophilander

Teofrast (pseud.) ob. Kowalski J. (Rozmowa 1746).

Teofrast Paracelsus ob. Paracelsus.

Teofrastus ob. Paracelsus — Sędziwój — Theophrastus (Veridicus).

TEOFRASTUS Eresius. Theophrasti philosophi inter Graecos doctissimi eiusdemque eloquentissimi de Caracteribus, sive notis. Libellus aureus. Lapo castelionculo interprete latinus factus, hisque typis in studiorum utilitatem iam primū quam castigatissime excusus. Impressum Viennae, per Hieronymum Vietorem, expensis suis, Anno Salut. 1517. w 4ce, 4 k. nlb. i 10 lb.

Zamieszczam to, jako że jest możliwosc, czy to nie był druk Wietora przeznaczony dla Akad. Krak? Jagiell.

— Characterum Ethicorum capita... Parmae 1786. w 4ce.

Ded. Ad. Czartoryskiemu Czartor.

— Charaktery Czyli Przymioty z Teofrasta Z Obyczaiami Tego Wieku, Przez P. De La Bruyere z Akademii Paryzkiey Przełożone i Napisane; A z Francuskiego na Polskie tłomaczone Przez H. F. J. P. K. M. [Tu winjetka: ornament roślinny]. W Warszawie w Drukarni P. Dufour Konsy: Nadwor: J. K. Mci Dyrekt: Druk: Korp: Kadet: M.DCC.LXXXVII. (1787). w 8ce, k. tyt. i str. XXXVI, k. 1 nlb., str. 391. — Tom II, k. tyt. i str. 394.

Cyfry tłómacza oznaczają hr. Franc. J Podoskiego, kaszt. małog.

Na tytule tomów nie uwidoczniono nigdzie liczby tomu (I i II), lecz zamieszczono ją u dołu arkuszy.

Rozpoczyna tom I: Przedmowa o Teofraście (stron XXXVI). La Bruyère pisze, że Teofrast był uczniem Arystotelesa a wzorem dla Menandra. Jego biografia. Jego dzieła. Opisywał typy Ateńczyków. Toteż autor (La Bruyère) przydał opisanie teraźniejszych obyczajów.

Poczem na 1 k. przedmowa Teofrasta (skierowana do Poliklesa).

„Char. czyli przymioty Teofrasta z greckiego przełożone“ idą od strony 1—66. — Obejmują one 28 rozdziałów: O utajeniu się, O podchlebstwie, O natrętnym rozprawianiu, O prostocie... i t. d. — Ostatnie: O możnych Rzeczp., O późnym nauczaniu, O obmowie.

Od str. 67 tomu I aż do końca i przez cały tom II idzie dzieło La Bruyèra: Charaktery czyli obyczaje tego wieku. (Obejmuje ono XVI rozdziałów, pomieszczonych w I i II tomie; ostatni rozdział: O umysłach tęgich i przesilonych). Obacz: La Bruyère. Bentkowski Hist. liter. — Jocher nr 161 (nagania polszczyznę przekładu). — Ant. Potocki w przedmowie do swojego przekładu La Bruyèra Charakterów (Lwów 1911), str. 32, również gani surowo język Podoskiego.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Wileń. — Zieliń.

— Obyczaje wieku Teofrasta opisane przez niego z przydatkiem myśli tegoż filozofa i ucznia jego Menandra (1787). w 8ce, str. 161 i nlb. 5.

Tworzy część Zacharjasiewicza Krótkiego zbioru star. moralistów, tłom. z francuskiego (Epiktet, Konfucjusz, Cicero). — Obacz o nim pod Zacharjasiewicz Grzeg.

— ob. Amadutius (1786) — Bielski (Żywoty filozofów 1535) — La Bruyère (1787) — Maczuski And. (O przyjaźniach. ok. 1615; ma to być pseudonim Herburta) — Malczewski Ad. (1758) — Zacharjasiewicz Grz. (Zbiór 1787).

Sinko Lit. gr. I cz. 2, str. 798.

Teogenes ob. Belgard (1782) — Przypadki (1776).

TEOGNIDES (Theognides) Megarensis. Theognidis Megarensis Sententiae Elegiacae, Graecè & Latinè, unà cum eiusdem argumenti reliquijs. Phocylidis Pythagorae Solonis Tyrtaei Naumachij Callimachi Mimnermi Eueni Rhiani Eratosthenis Panyasidis Lini Menecratis Posidippi Metrodori Simonidis: Senariorum libello. Omnia in usum Scholarum collecta, & ad uerbum conuersa per Eliam Vinetum, & Iacobvm Hertelivm Curien. Variscum: Carmine uerò Latino partim à Hieronymo Osio Turingo, partim ab alijs expressa. Accessit in studiosorum gratiam, Homeri Batrachomyomachia, item Latino carmine à Hier. Osio reddita. Basileae. [Na końcu:] Francofvrti, Ex Officina Ludouici Lucij, Anno Salutis humanae M.D.LXIII. (1563). Mense Septembri. w 8ce, k. tyt., str. 439.

Rozpoczyna ded. wierszowana consulibus et senat. reip. Dantiscanae na 2 k., podp. H. Osius. — Poczem przedmowa prozą J. Herteliusa (str. 7—20); H. Osius lectori (str. 21); Elias Vinetus Santo lectori (str 22—3).

Oprócz Teognidesa zawiera poezje innych greckich poetów (Focylides, Pitagoras Solon, Tyrteusz i t. d.). Wszystkie teksty po grecku i po łacinie (synopt.). — Od str. 274 idą przekłady z tychże poetów na wiersz łaciński (bez tekstu greckiego

przez J. Schegkiusa, Osiusa, Amerpacha, Monsella, J. Langa i innych. — Mimo zapowiedzi na tytule niema tu Batrachomiomachji. — Rzecz dla nas obca właściwie.
Wierzbowski III, 2432. Krasiń.

— Wybranych Zdań Teognidesa Megarończyka Księga. w Wilnie w Drukarni Daniela Łęczyckiego w 1592. w 4ce.

Przypisanie tłómacza Stanisława Kołakowskiego, Jerzemu Radziwiłłowi, kardynałowi i biskupowi krakow.

Wiadomość o tym druku podaje Juszyński I, 197; za nim Jocher 30 i Kraszewski Wilno IV. — Dzisiaj zaginione.

Wedle Juszyń. l. c. zaczynało się: Królu synie Latony, Jowiszowy płodzie. — Ty na końcu mych wierszów, ty będziesz na przodzie.

Podaje także Juszyński 8-wierszowy urywek o poezji: Nie mów mi żem ubogi, choć ci tak gniew każe — Cyrne! Zły niedostatek złością nas nie maże... i t. d.

Zapewne i w innych utworach Kołakowskiego (ob. tom XIX, str. 411) dadzą się odszukać wpływy Teognidesa. Nie są one opracowane.

Teognidesa Sentencje miał tłómaczyń na język łaciński Kromer, podł. Starowolskiego.

Sinko Liter. grecka I (1931) cz. I, str. 336.

O wykładach Teognisa w Akad. Zam. obacz Łempicki Działalność J. Zamoj. 1922, str. 188.

Teokrat ob. Wizerunek miłosierny (1700).

Teokryt ob. Groddeck G. E. (1782) — Muzeusz (1796) — Szymonowicz Sz. (Epitalamium 1592, Sielanki 1614, Nagrobki).

Szymonowicz tłómaczył i naśladował z Teokryta nietylko Sielanki, ale i Nagrobki zbieranej drużyny.

O znajomości i o wpływie Teokryta na liter. polską ob. Heck w Rozpr. Akad. filolog. XXXVII, str. 168 i następne. — Hahn w Przew. Nauk. i Liter. 1897, str. 214 (Sz. Szym. jako filolog; tu o stosunku Szym. do Teokryta). — Węclewski w przedmowie do swego przedruku Sielanek Szym. 1864. — Kaszewski we wstępie do swego tłómaczenia Teokryta (Utwory 1901).

O przechowanych w Bibl. Jag. inkunabułach jego dzieł ob. Wisłocki Incun., str. 505.

Dzieło „Theocriti Idyllia hoc est parva poemata" (versio latina per Eob. Hessum et J. Camerarium, 1553) nie należy do bibljografji polskiej; błędnie je pomieścił mój ojciec w Bibl. XV—XVI st. (1875), str. 202.

Teolept archim. ob. Sokołowski St. (Cenzura 1582).

Ob. o nim Cichowski St. Sokoł. 1929, str. 31.

TEOLI Antoni. Zycie Zachodnich kráiow Apostołá Od Boku Chrystusowego Legata Apokáliptycznego Aniołá. S. Wincentego Ferreryusza Wyznawcy Zakonu Káznodźiey: Wielkiego Cudotworcy, Przez W. X. Antonina Teolego. tegoż Zakonu w Rzymie, stylem Włoskim Roku Pánskiego 1736 wydáne, potym przez W. X. Kássyana Konieczkiewiczá S. Teologji Prezentatá tegoż Zakonu, z Włoskiego ná polskie przetłumáczone teraz przez niegodnego tegoż Instytutu Kápłáná. S. Iackowi z Odrowązow Wyznawcy Wschodnich kráiow Apostołowi Pryncypálnemu Oyczyżny nászey Pátronowi Pierwszemu Pátryársze y Oycu Zakonu Káznodźieyskiego w Koronie Polskiey ná znák wdźięczności wieczney Dedykowane. Roku Pánskiego 1750. W Krakowie W Drukarni Akademickiey. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 75 i str. nlb. 1, stron 111 oraz 171 i k. 2 nlb., 2 ryciny.

Ryciny te przedstawiają św. Jacka i św. Wincentego Ferr. (obie rytował Joh. Andr. Pfeffel; pierwsza znaczona cyfrą 120, druga 125). Naczele licentia i approbaty.

Rozpoczyna dedykacja: Święty Ojcze Jacyncie... apostole... pocieszycielu; zajmuje ona str. 75, a więc tworzy niby osobną całość, obejmując żywot św. Jacka. — Życie to idzie od 1—75, na której u dołu podpis: F. Hyacintus ord. praedicatorum, poczem na str. 76 (nieliczb.) cenzor rektor Pałaszowski oświadcza, iż żywot ten skompilował z różnych ksiąg łac. i włoskich (Grodzicki, Bzowski, Frydrychowicz, Severinus) Pater Hijacintus Kliszowski. On jest więc autorem tej pierwszej częci dzieła. — Ob. tom XIX, str. 300.

Poczem rozpoczyna się życie św. Wincentego Ferrerjusza... przez Teolego.

Jocher 8683 (zam. Teoli ma Theolog). — Bentk. II, 572. — Barącz Rys Zak. Kazn. I, 338, II, 183—4.

Por.: Anioł w ludzkim ciele (św. Winc. Ferr.).

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Tor. Kop. — Uniw. Wileń. — Zieliń.

Teologia chrześć. ob. Theologia.

— duchowna ob. Theologia.

— moralna, albo do obyczajow sciągająca się, przez pewnego bazyliana, kapłana prowincyi litewskiey, zebrana, na dwie części podzielona. Wilno. 1777. w 8ce Kijow. — Uniw. Wileń.

— dogmatyczna ob. Kyriot Ambr. (1719).

Teologorum... actio ob. Theologorum (1622).

Teologus ob. Theologus.

Teologus Polonus ob. Celta Sincerus (Zwey 1724).

TEOMIM Aaron ben Mojżesz († w Krakowie 1690). Matteh Aharon. 1678.

O tej i o innych jego pracach ob. Bersohn Słownik biogr. Żydów pol. 1906, str. 70.

Teophilactes ob. Theophilactes.

Teophilus (pseud.) ob. Theophilus (Eustachius, Magni Val., Eleutericus, Marianus, Ortolog i t. p.).

Teophilus (ewang. św. Jana) ob. Theophilus.

Teoremata ob. Theoremata.

Teoria ob. Theoria.

Teosophia (Teozofija) ob. Scleus Bartł. (1686) — Theosophia.

(Tepler Piotr). Ewazya delinkwenta Imć. Pana Piotra Teplera(?) przeciwko I. Panom Antoniemu Domańskiemu Delinkwentowi i Starozakonnemu Nochimowi Kopelowiczowi kupcowi wasilisk. (1786). fol., str. 8. Jagiell.

TEPPER Ignacy, syn Piotra Karola. Miłość synowska w dzień imienin Filipinie Tepperowey 1 maja 1790 wynurzona przez Ign. Teppera. w 4ce.

TEPPER Ferguson Ludwik Wilhelm, Varsoviensis, zapewne syn Piotra(?). Q. D. B. V. Poloniam Imperio Romano Germanico Nunquam Subjectam Consensu Inclyti Jurisconsultorum Ordinis In Argentoratensium Universitate Pro Licentia Dignitatem Doctoralem In Utroque Jure Rite Capessendi Ludovicus Guilielmus Ferguson Tepper Varsoviensis Die XXIX. Aprilis A. R. S. MDCCLXXXIX (1789). Solemniter Defendet H. L. Q. C. Argentorati, Typis Joh. Henrici Heitz, Univers. Typogr. w 4ce, k. tyt. i str. 56, k. 1 nlb., 1 rycina.

Rycina przedstawia Ciołka wśród herbów Polski i Litwy; Weis sculpsit.
Ded. Stan. Augustowi.
Powołuje się na J. Schultza, który w r. 1694 pisał w tejże sprawie (ob.). — Broni tej samej co on tezy. Dowody czerpie z Annales niem. (wydanie Meiboma), z Adama brem., z Ditmara i t. p. — Cytuje Alanda dzieło: De rom. germ. Imperii habitu erga Poloniam (1754), Spanhemiusa, Goldasta. — Na końcu: Tabula ducum regumque Poloniae (aż do Wład. Lasgonogiego, sic!).
Bibl. Kijowska miała egzemplarz na pergaminie, widocznie z bibl. Stan. Augusta.
Bentkowski II, 237.
Akad. — Bibl. w Suchej — Chreptow. — Czetwert. — Dzików — Kijow. — Krasiń. — Ossol.

(Tepperowie, Tepperów bank). Approbacya konwencyi między kommissyą Skarbu Koronnego a Piotrem Tepperem zaszłey. fol., k. 1.

Ob. Actum 25 febr. 1789.
Konwencyą tę komissya skarbu approbowała 31 Stycznia 1789, a ostatecznie przyjęła 23 lutego.
Było równocześnie dwóch bankierów Tepperów: 1) Piotr, przybyły do Warszawy w połowie XVIII wieku, bezdzietny, zmarły 1790. — 2) Piotr Karol, piszący się Ferguson lub Vergesson, zmarły w r. 1794, synowiec poprzedniego i adoptowany przezeń. Druki podane w dalszym ciągu, odnoszą się bądź do banku Tepperów, bądź do jednego lub drugiego Teppera. Taksamo odsyłacze.

— Die Feyer des 4. II. 1778 als ein Andenken der glücklichen Erretung I. K. M. in Polen Stanislai Augusti, bey welcher die drey Söhne des Herrn Teppers sich im Concert bey der Evang. Reform. Gemeine in öffentlicher Versammlung hören lassen. Warschau 5. II. 1778. fol., 1 ark. Zieliń.

— Uprzeymość córki w dzień imienin W. I. P. Piotrowi Tepperowi dnia 29. VI. 1792. Warszawa 1782. w 4ce, k. 1. Zielin.

— Życzliwość Synowska Wielmożnemu IMci Panu Piotrowi Tepperowi Czasu Imienin Dnia 29. Czerwca Roku 1789. Okazana. w 4ce, k. nlb. 2.

Ob. Tepper Ignacy. Bibl. Czarnec.

— Przypuszczenie do Szlachectwa Polskiego Tepperów. Bez r. (1790). fol., k. 1.

Ob. Vol. legum VII.
Bibl. T. P. N. w Poznaniu — Zieliń.

— Bey der Urne des Ehrwürdigen Greises des Kaufmanns Herrn Peter Teppers in Warschau den 8-ten May 1790. Warschau gedruckt bey Michael Gröll. fol., 1 ark.

Czartor. — Krasiń.

— Komissya wspólna przez Nayjaśn. dwa dwory Cesarskie y królewsko pruski do upadłych sześciu banków t. j. Ur. Piotra Teppera, Kar. Schultza, Fryd. Kabryta, Piotra Potockiego, Macieja Łaszkiewicza, Jana Dawida Heislera wyznaczona. Dnia 11 Maja 1798 r. fol., k. nlb. 2. Krasiń.

Obwieszczenie względem sprzedaży przez publiczną licytacyę dóbr Deraźni do massy Tepperowskiey należących a w guberni podolskiey sytuowanych. Datowane w Warszawie d. 4. Grudnia 1799. fol., k. nlb. 1. Krasiń.

— Obwieszczenie względem nabywania wexlów lub skryptów Tepperowskich w gotowiźnie na 12 procentu, zaś przyjmowania w długu massie tej winnym za 18 procentu. (1799). fol. Krasiń.

— Regestr zadłużonych Piotrowi Tepperowi. fol.

Zbankrutowali w lutym 1793: Tepper, Szulc, Kabryt, Prot Potocki, Klug, Heysler i Łaszkiewicz.

— Wywód z praw krajowych... ob. Wywód (1784).

Dziewulski Warszawa I, 154.

— ob. Alexandrowicz St. (1785) — Bogdanowicz Szcz. (Głos 1789) — Cieszkowski M. (Objaśnienie 1794) — Dekret (1777) — Gral M. (1785) — Hemmrich C. L. (Leichenrede 1790) — Jordan Jan (Zdania 1789) — Korrespondencja (Bank 1790) — Poniatowski Mich. (Przełożenie) — Potwierdzenie — Pozew (1798) — Przypowieści — Punkta zaciągu — Scheidemantel (Kirchen Geschichte 1783) — Swinton Sam. (Przychylność 1789) — Szulc Mik. (Pożegnanie 1790) — Tepler Piotr — Wywód praw (1784).

Gazeta Powstania Polski 1794 (w nrze 5) pisze: „Stary Tepper umarł 27 kwietnia z ran zadanych mu w jego własnej stancyi od kogoś w czasie rewolucyi teraźniejszej. Śmierć ta interesować może kilka tysięcy kredytorów jego".

Sobieszczański Hist. m. Warszawy. — Wójcicki Cmentarz III, 252—5. — Volum. legum t. VII, 751 i VIII, str. 265. — Gazeta Warsz. 1790, nr 39. — Bartoszew. Księga świata 1851, I 150—1. — Encykl. Orgelbr. t. 25, str. 167—8. — Przyborowski w Niwie 1877, II. — Korzon Wewn. Dzieje (passim) i II, 166 (życiorysy obu Piotrów Tep.). — Wicherkiewiczowa w Bibl. Warsz. 1913 (IV), str. 493. — Finkel Bibl. hist. III, 1876.

Księgi handlowe banku Tepperów znajdują się złożone w Arch. Państw w Warszawie.

TEPPER Walenty Maciej, prof. Akad. Zam. Actus publicae promotionis Dominorum Candidatorum ad primum in humanioribus et philosophiae gradum per... Zamoscii, 1780. w 4ce. Zamoj.

— Dissertatio Juridico-Civilis De Haereditatibus Quae ab intestato deferuntur, Conformiter ad Jus Civile Romanum Cum nonnulis Annotationibus Juris Austriaci & Polonici Pro loco in Facultate Juridica capessendo Per M. Valentinum Mathiam Tepper, Philosophiae Doctorem, ac in Universitate Zamoscensi Juris P. Actualem Preofessorem. Anno Domini 1779. Die... Mensis... Publicae Disputationi Exposita. [Tu winjetka]. Typîs Academiae Zamosc: [Tytuł w prostokątnej winjecie z 6-promiennych gwiazdek]. w 8ce, k. tyt. i k. 17 nlb. (sygn. C_2).

Na odwr. tyt.: Annuente Dom. Rydulski... rectore.

Rozbiera przepisy pr. rzym. — Do porównania używa dla prawa austr. rękopisu Suttingera i dzieła Waltera oraz Pereza; dla pr. pol. Volum. legum. Zamoj.

— Fundamenta Geographiae Universalioris sive Mathematicae Cum quibusdam Praecognitis Geographie Historicae Propter meliorem discentium Usum, praesertim verò Juventutis Academicae Universitatis Zamoscensis ex variis Authoribus. Per Valentinum Mathiam Tepper Phiae D. Eloquentiae Profess. A. B. V. M. C. Collecta. [Tu winjetka]. Zamoscii Anno Domini 1776. Typis Academicis. w 8ce, k. tyt., 2 k. nlb. i k. nlb. 29 (sygn. D_5).

Dedyk. Henr. Niemiryczowi, dat. IV, Kal. febr. 1766. — Poczem przedmowa ad juvenes aud.

O pojęciach głównych z geografji. Równik. Zodjak. Południki. Wiatry. Strefy. Klimat. Ecclipsis. Planisphaerium. Mapy i pomiary etc.

O systemie Kopernika mówi, że ten wygrzebał go z dawnych popiołów. Przywodzi systemy Ptolomeusza i Brahego; zostawia filozofji ocenienie, który lepszy. Mniema że ziemia stoi w środku świata.

Jest to więc rzecz o elementarnych i wstępnych wiadomościach z geografji.
Zamoj.

— Oratio honori D. Joannis Cantii in alma Univ. Crac. Sac Th. Doct. et prof. R. P. ac M. D. Lith. praecipui patroni sacerrimis decretis Clementis XIII Pontificis Maximi fastis sanctorum anno Dni 1767 die 27 Januarii adscripti, ad aedes Eccl. insig. Colleg. Zamosc. tempore, quo solennis hujus actus memoria in amplissima hospitum frequentia celebrabatur. Anno videlicet 1775. die 22 8-bris per M. Valentinum Tepper in Universitate Zamoscensi Philosophiae doctorem ordinarium, sacrae et profanae Eloquentiae professorem Anno B. V. Mariae C. dicta et dicata. Typis Universitatis Zamoscensis, w 4ce, k. nlb. 27.
Jagiell. — Zamoj.

— Oratio Valentini Tepper, dum primam in Philosophia lauream consequerentur Dąbczyński Andreas, Baczyński Antonius, Dobrowolski Stanislaus Obniski Philippus, Remiszowski Antonius. Zamosci. 1780. w 4ce. Zamoj.

— In nomine Domini Amen. Quaestio philosophica ex logica de criterio veritatis per Valentinum Matthiam Tepper phiae doctorem ac professorem collegam vocatum pro loco obtinendo inter CC. DD. Doctores publicae disputationi in lectorio CC. DD. Theologorum anno Domini 1777 die 2 mensis exposita typis Universitatis Zamoscensis w 4ce, 1 ark.

Tezy przeciwko systematowi Kartezjusza wystosowane. Zamoj.

— Quaestiones methodicae ex geographia mathematica depromptae ex quibus cui profectus argumentum sunt daturi M. D. Nicolaus Czermiński, Henricus Niemirycz, Petrus Czermiński. Antonius Leszczyński, Clemens Leszczyński, Gaspar Kochowski, Nicolaus Lipski, Joannes Łopuski, Balthasar Jałowicki, Joannes Leontowicz, Adamus Grzybowicz, Joannes Rossenberg, Scholae Rhetoricae in Acad. Zamosc. auditores in assistentia Valentini Tepper Scholae Rhetoricae professoris die 4 Julii 1774. w 8ce, 1 ark. Zamoj.

— Wiersz Smutny Śmierc Męczenską Swiętego Iana Chrzciciela Wyrazaiący w Akademii Zamoyskiey Przez Uczniów Szkoły Rymotworskiéy Miany. [Tu winjetka]. W Zamosciu w Drukarni Akademickiey Roku Panskiego 1774. w 4ce, k. tyt. i k. 31 nlb.[1]

Na odwr. tyt. cytaty. z Plutarcha i Cicerona. Dedyk. wierszem do Antoniny z Jałowickich Niemiryczowej. Tu wychwala jej pobożność i zamiłowanie w wierszopisów pracy. Naczele spis osób grających: Henryk Niemirycz, M. Lipski, Stan. Zakrzewski, Ign. Łopuski, M. Węgleński.
Występowali: Herod, królowa, Herodjada, św. Jan Chrzciciel, faryzeusze, poseł i t. p. — Treść stanowi śmierć św. Jana Chrzciciela. Wiersz w całej sztuce gładki. Sceny przeplatane śpiewami chóru. — Na końcu imprimatur W. Żłoby.
Krasiń. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Badowski Amand (S. Thomae 1784) — Beize Stan. (1778) — Dobrowolski Stan. (Proposit. philos. 1778) — Remiszewski Ant. (1780).

[1] Kochanowski Dzieje Akad. Zam. 1900. — Wadowski Wiadom. 1900.

Tepperowa Filipina, żona Piotra Karola ob. Bogdanowicz Szczepan (1790) — Tepper Ignacy (Miłość synowska 1790).

Ter tiaratum ob. Łubieński Cas. (1711)

Terasson (Filozofia obyczajów i rozumu do wszystkich rzeczy) ob. Bromirski Antoni (przekład z r. 1762).

Teratourgema ob. Kainofoyski A. (1638).

Tercyarze ob. Hubczyński Ign. (1779) — Wybór (1772) — Zebranie (1769).

Tereben Stanisław ob. Giełgud Mich. (Sprawa 1790).

Terebeszowna Anna ob. Dąbski Jeronim (Z okoliczności 1784).

TERENTIUS Publius. P. Terentii Andria Ad Vsvm Pvblicarvm Scholarvm Ab Omnibvs obscoenitatibus expurgata Cum Gratia et Priuilegio S. R. M. Posnaniae, Excudebat Ioannes Wolrab. Anno M.D.XC.(1590). w 8ce, str. 47 i 117.
Wierzbow. II, 1734. Petersb. Publ.

— Comoediae. Indicata sunt diligentius carminum genera studio et opera D. Erasmi Roterodami. Basileae, in off. Frobenii per Hier. Frobenium & Nicolaum Episcopum. 1532. fol.

Dedykacja: Erasmus Roterodamus Ioanni et Stanislao Boneris fratribus, Polonis. S. D. (Datow. Friburgi Brisgoviae, pridie Idus Decembris, Anno a Christo nato M.D XXXII).

Dedykację tę przedrukowują późniejsze wydania, do których od r. 1545 dodał wstęp i aparat komentatorski Melanchton (jest tych wydań b. wiele, tylko niektóre są poniżej wskazane).

Erazm nazywa Bonerów ornatissimi pueri. Winszuje im, iż urodzili się hoc saeculo (podczas gdy za jego lat młodzieńczych multum superstitionis habebat religio). Mówi, że ich ojciec, „liberos suos parum beatos fore iudicat, si opum ac dignitatis quibus inter polonicae gentis proceres praecipuum tenet locum eos paraverit haeredes nisi et veris animi bonis tum locupletes reddiderit tum expolitos... Magna de vobis, de te praesertim Joannes Bonere expectatio est".

Tu wychwala Zygm. I, biskupów krak. i płockiego, Krzysztofa Szydłowieckiego, Antonina medyka. Króla nazywa hujus aevi prudentissimus. Wspomina o Zygm. Aug., qui optimis litteris sese regno parat.

Dedykowanie Terencjusza młodym Bonerom uzasadnia tem, iż Jan Boner i Stanisław Glandinus famulus ejus nobis interdum aliquot scenas tam feliciter agere solitus erat, ut et imitationem primum in pueris ingenii signum et memoriam vehementer admirarentur, quicumque nobiscum spectabant... Itaque ni te sponte currentem viderem, carissime, etiam atque etiam hortarer, ut reputes, quantum sis Deo nomen, cujus munificentia tam foelicem indolem, docileque ingenium sortitus es, cui debes et parentem Severinum Bonerum et Anselmum parentem alterum: tum qualium virorum, quanta de te sit expectatio et in te coniecti oculi... Nondum enim, ut opinor, annum 14 excessisti. (Wspomniany tu Glandinus to Stanisław Aichler; ob. o nim Ptaśnik w Roczniku Krak. VII, 92).

Wynika ze słów Erazma, że uczenie łaciny na Terencjuszu uważał Erazm za szczególnie wskazane i że od niego ta metoda uczenia wyszła, która się i w Polsce rozpowszechniła.

Za ten pochwalny przypis otrzymał Erazm od Sew. Bonera dwa złote medale (Jan, ojciec obu chłopców, zmarł był tymczasem). O tych medalach ob. Kopera Dary z Polski w Sprawozd. Kom. hist. sztuki VI, 117.

Ptaśnik w Roczniku Krak. VII, 92 wspomina wprawdzie o tym przypisie, ale go nie znał, gdyż niedokładnie opisał pobyt Aichlera i obu młodych chłopców u Erazma.

Czartor. — Krasiń. — Raczyń.

— Toż:... Witebergae, Joannes Luft, 1535. w 8ce.

Ded. J. et St. Bonerom.

W Bibl. Jag. jest egzemplarz (bez karty tyt.) tego wydania, z wybitą na okładce datą 1588. Jagiell.(?)

— Toż: . juxta Erasmi recognitionem. Lipsiae M.D XXXVII. (1537). w 8ce, ark. nlb. A—Z i a—c_8.

Zaczyna dedyk.: Des. Erasmus Roterodamus Joanni et Stanislao Boneris. Jagiell.

— Habes hic amice lector Comoedias, una cum scholiis ex Donato, Asperi. etc. Excudebat Antverpiae Vidua Martini Caesaris anno M.D.XXXVII. (1537). w 8ce, ark. nlb. A—Z, Aa—Zz, Aaa—Lll_4.

Dedykacja Bonerom. Jagiell.

— Comoedie sex, tum ex Donati Commentariis, tum ex optimorum praesertim veterum exemplarium collatione diligentius quam unquam antehac emendatae et studio et opera Erasmi Roterodami. Parisiis. Ex officina Roberti Stephani typographi Regii M.D.XLI. (1541). w 4ce, str. 621 i 29.

Mieści m. i. dedykację Bonerom.

Wierzbow. II, 1192. Kijow.

— Comoediae sex elegantissimae. Basileae, apud Nic. Brilingerum anno M.D.XLIII. (1543). w 8ce, str. 818.

Dedyk. Joan. et Stan. Boneris.

Wierzbow. III, 2223. Uniw. Warsz.

— Comoediae sex jam denuo castigatae, atque scholiis illustratae, editae studio et labore Philippi Melanchtonis ac Erasmi Roterodami. Lipsiae in officina Michaelis Blum M.D XLVII (1547). w 8ce, ark. nlb. A—Z i a—d_7.

Dedykacja Bonerom na kartach 3.

Jagiell.

— Comoediae sex elegantissimae, cum Donati commentariis ex optimorum praesertim ueterum exemplariorum collatione emendatae atque scholiis exactissimis, a multis doctis uiris illustratae, et nunc denuo ab omnibus mendis repurgatae. Autorum nomina, qui scholia adiecerunt, aut loca restituerunt sequens pagella declarabit. Basileae apud Nicol. Brylingerum Anno M.D.XLVIII (1548). w 8ce, str. 26 i 692.

Dedyk. Joanni et Stan. Boneris a. 1532.

Wierzb. I, 129. Uniw. Warsz.

— Toż:... M.D.LV. (1555). w 8ce, str. 632.

Wierzbow. III, 2288.

— Toż:... jam denuo scholiis illu-

stratae... Vratislaviae, excudebat Crispinus Scharffenberg M.D.LVIII. (1558). w 8ce, str. 216.

Dedykacja Bonerom.

Czartor. — Petersb. Publ.

— P. Terentii Comediae Sex, Iam Denvo Scholiis Illvstratae, atq; caeteris multo castigatiores, Editae Stvdio Et Labore Philippi Melanchtonis Ac Erasmi Roterodami. [Tu sygnet drukarza: w owalu na tarczy wiewiórka]. Frankofordiae ad Oderam, in officina Ioann. Eichorn. Anno M.D.LX. 1560. w 8ce, k. tyt. i k. 215 nlb.

Rozpoczyna „Adhortatio" Melanchtona, dat. 1545. (Musi przeto istnieć jakiś nieznany mi prototyp tej edycji z r. 1545). Potem idzie ded. Erazma Bonerom (z datą 1532); Erasmus de metris comicis; dwa wierszyki łac.; dedyk. Asulana Joanni Glorierio; Terentii vita ex Aelio Donato; De Tragoedia et Comoedia. — Przed każdą komedją Argumentum (wstęp objaśniający).

Egzemplarz Jag. jest o tyle interesujący, że dodano w nim współcześnie nieco glos polskich i łacińskich, świadczących o używaniu egzemplarza, np. „Z mnieyszey toni na większą przywieść"; jest też kilka glos greckich. Jagiell. — Krasiń.

— Comoediae sex, jam denuo scholiis illustratae... Lipsiae, Johannes Rhambav excudebat M.D.LX. (1560). w 8ce, ark. A—Z i a—d_7.

Dedykacja Bonerom Jagiell.

— Comoediae sex jam denuo scholiis illustratae studio et labore Ph. Melanchtonis ac Erasmi Roterodami. Vratislaviae M.D.LXVI. (1566). w 8ce, k. 222. (syg. A—Z i a—c_8).

Na końcu: Vratislaviae excudebat Crispinus Scharffenberg a. 1566.

Dedyk. Joh. et St. Boneris. Jagiell.

— Toż:... Lipsiae, 1567. w 8ce.

Ded. Bonerom przez Erazma Roterd.

Piekarski Katalog kórn. nr 1485.

Krasiń.

— Comoediae Sex, Jam Denuo Scholiis Illustratae... Francofordiae ad Oderam in officina Johannis Eichorni M.D.LXVIII. (1568). w 8ce, ark. A—Z i a—d_7.

Dedykacja Bonerom.

Jagiell. — Petersb. Publ.

— Toż:... Francofordiae ad Oderam, Eichorn (bez roku). w 8ce, k. 223.

Z dedykacją Bonerom.

Opisuje dwa różne ale oba niedatowane odbicia Wierzb. III, 3190, 3191.

Krasiń. — Uniw. Prag.

Toż:... Lipsiae, Johannes Beyer imprimebat M.D.LXXIX. (1579). w 8ce, k. 227.

Dedyk. Bonerom.

Wierzb. III, 2674. Uniw. Warsz.

— Comoediae sex; editae studio et labore Philippi Melanchthonis ac Erasmi Roterodami. Vratisl. 1592. w 12ce.

Ded. Bonerom. Ossol.

— Toż:... Lipsiae Excudebat Franciscus Schnellbolz typis haeredum Beyeri anno M.D.XCVIII. (1598). w 8ce

Dedyk. Bonerom

Wierzbow. III, 3062. Uniw. Warsz.

Pub. Terentii Comoediae Nunc Primum Italicis Versibus Redditae Cum Personarum figuris aeri accurate incisis ex MS. Codice Bibliothecae Vaticanae. [Tu rycina: na gronostajowym płaszczu tarcza herbowa, na niej w 4 polach herb Korony i Litwy... Filippo Barigioni inv. Paolo Posi Scol.]. Urbini Sumptibus Hieronymi Mainardi. Anno Domini MDCCXXXVI. (1736). Praesidum Permissu. fol., k. tyt., str. XXIV i 324 i 6 rycin całostronnicowych.

Drukarz dedykuje Aug. III. W dedykacji szumne pochwały króla.

Wydanie wspaniałe. Na każdej stronie tekst łaciński i włoski w dwóch kolumnach. U góry niemal każdej strony ryciny, przedstawiające sceny z komedji. Pełno bogatych winjet i sześć rycin całostronnicowych. Na końcu: Sententiae Terentianae. — Poza dedyk. i herbami na tytule z Polską nie ma nic wspólnego.

Czartor. — Ossol.

— Ex P. Terentii Comoediis Latinissimae Colloqviorum Formulae ordine selectae... Cracoviae, Scharfenberg, 1545. w 8ce.

Ob. tom XIV, 48. — Wydawcą był Walenty z Kęt, jak wynika z podpisu pod przedmową. Korzystał z pracy Mateusza z Kęt. Za podstawę jej służyły Sententiae, wypisane z Terencjusza przez Grapheusa-Scriboniusa.

— Toż:... Cracoviae, Scharfenberg, 1548. w 8ce.

Ob. tom XIV, 48

— Toż:... Cracoviae, In Officina Jacobi Siebeneycher: Anno Dni, 1586. w 8ce, k. tyt. i k. 161 (sygn. A—Xij).

W przedmowie do czytelnika powołuje się wydawca na Erazma i na Corn. Grapheusa. Mówi, że poprawił przekład przez innych dokonany, a dużo dodał. Pisał dla użytku szkół. (W porównaniu do przedmowy w poprz. wydaniach są duże zmiany).

Poczem od k. A_3 do S_8 idą zwroty łacińskie wraz z przekładem polskim, czerpane z komedji Andrias, Eunuch, Heautontimorumenos, Adelphi, Hecyras, Phormio. Podaje zwroty akt za aktem, scena za sceną — czasem dając polski przekład w dwóch warjantach. Stara się tłómaczyć swobodnie i posługuje się czasami dlatego czysto polskiemi zwrotami, np. w oczy kłóć, być w łykach, gębę rozdziawić i t. p. — Ale są i zwroty dosłowne, nieraz niezbyt trafne.

Od k. T idą: Sententiae Terentianae. — Tutaj znowu przechodzi te same komedje scena za sceną i tłómaczy sentencje przysłowiowe na polskie odpowiedniki. Jest to przeto cenny materjał dla polskiej paremjologji. Tak np. sentencję „seni verba dare difficile est“ tłomaczy: „Starego trudno ochytrzyć. Polacy zwykli mówić, iż starego lisa trudno ułowić“. Wiele paremij łacińskich przekłada rymem, np.: Już jedno Boga, kiedy doma noga; Mów wilku pacierz, a on woli kozią macierz; Jako mówią przy dworze, nie kupuj kota w worze; Patrz skąd wiatr wieje, tedy cię deszcz nie zleje. — Widocznie czerpie więc sporo z obiegających wśród ludu przysłowiów polskich. — Rysiński korzystał z tej pracy.

Wierzbowski III, 2788. — Łopaciński w Pracach filolog. 1899, V. — Brückner w Rozpr. filolog. Akad. tom XXXVIII, str. 312—340 (Brückner obficie wypisuje ciekawsze zwroty, charakteryzuje język, porównuje 3 wydania — i rozbiera pytanie, czy istniał w w. XVI polski przekład Terencjusza). — Łoś Przegląd zabytków, str. 136—7. — Tenże Początki piśmiennictwa 1922, str. 113. — Hahn Literatura dramat., str. 21. — Winniczakówna (jak niżej), str. 247—252. — Korbut² I. 121.

Czarn. — Tow. Prz. N. pozn. (defekt).

— ob. Cantius V. (Colloquiorum formulae 1549) — Dmochowski Fr. (Pochwała 1787) — Exemplaria (1789) — Gnaphaeus (Acolastus; tu jego naśladowanie) — Krivesius (1764) — Mączyński J. (1564; tu dużo przełożonych zwrotów z Terencj.) — Major (1561) — Regula (1722) — Scribonius — Villichius J. (1555).

W naszych kod. rękop. np. w Jag. 496, 574, 1954 są materjały do znajomości jego w Polsce średn.

O najd. edycjach komedyj Terencjusza przechowanych między inkunab. Bibl. Jagiell. ob. Wisłocki Incun., str. 503.

Znajomość jego w Polsce datuje więc od wieków średnich. Znano go także i grywano u nas w w. XVI. O odgrywaniu (przez żaków) komedyj Terencjusza wspomina w Kronice Bielski (nazywa go Terentius Eunuchius). — O wpływie Ter. na „Sofronę“ Seb. z Łęczycy (ob.) obacz Windakiewicz Teatr ludowy (1902), str. 138. — Ale wątpliwe jest, aby już w w. XVI ukazał się drukiem polski przekład którejkolwiek komedji Terencjusza.

Wprawdzie bowiem w inwentarzu M. Szarffenbergera z r. 1547 figuruje „Terentius“ między polskiemi drukami (wydał Benis w Arch. do dziejów lit. i ośw. VII, 1892), ale odnosi się to widocznie do „Colloquiorum formulae“ z r. 1545. — Również nie można wnosić o istnieniu polskiego przekładu którejkolwiek komedji Terencjusza z niedokładnej wzmianki, pomieszczonej w przedmowie czeskiego autora Konarza, który w r. 1547 („Judyta“) pisze, że Polacy drukują przekłady z Plauta i Terencjusza w swoim grubym i niewyrobionym języku. Konarz miał to słyszeć od brata swego. Takiego przekładu z ani jednego ani drugiego komedjopisarza nie znamy. Albo więc, co nieprawdopodobne, zaginął (i nawet rękop. się nie dochował!) albo co prawdopodobniejsze, jest to mylna informacja. Co do Terent. mogłoby chodzić o „Formulae“. (Brückner l. c., str. 337 nie wyklucza istnienia polskiego Terencjusza).

Hahn Literatura dramat., str. 21. — Danysz Studja (1921). — Winniczakówna Terencjusz w Polsce (w „Charisteria G. Przychocki“ 1934, str. 220—271). Mówi o znajomości w średn., o nauczaniu w szkołach, o rękopisach i wydaniach, o rozmowach Wal. z Kęt, o wpływie na Żabczyca i późniejszych pisarzy.

Terentius Sanctus ob. Regula aurea (1722).

Teresa od ś. Ducha (Johanna Medyna Celi) karmelitanka, ob. Eugeni od św. Józefa (1668, 1691) — Hieronym a Jesu Maria (1668).

Teresa Cunigunda ob. Sobieska.

TERESA św. od Jezusa, założycielka karmelitanek bosych, z domu Ahumada, zwana „panna seraficzna“ (1515 † 1582).

Droga Doskonałosci Przez Swiętą Teressę Zakonv Karmelitanskie° Reformatorkę, Z rozkazánia Stárszych Zakonnych Napisana. A Przez W. X. Sebastiana Nvceryna Kośćiołá Káthedrálnego Káznodziie Ordinároyuszá, z Włoskiego ná Polskie przełożona; Y Wszytkim ludźiom Chrześćiáńskim do czytánia po-

żytecznego y vćiesznego podána. W Krakowie, W Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, Typogr: I. K. M. Roku P. M.DC.XXV. (1625). w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 203.

Na odwr. tyt. Approbata (Baroniusa) „ex italico exempl. desumpta".

Dedyk.: Królowey Niebieskiey Mariey przez X. Nuceryna. — Poczem: Do Czytelnika (wymienia trzy przyczyny, dla których należy czytać to dzieło). — Wreszcie summa tych książek.

Od str. 1—203 idzie traktat św. Teresy (rozdziałów XLII).

Jocher 6064.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Toż:... w Berdyczowie, w Drukarni Karm. Fortecy N. M. P. 1764. w 4ce, k. nlb. 4, str. lb. 287.

Krasiń.

— O Fvndaciach Zakonu y Klasztorow Kármelitow y Kármelitanek Bosych S. Teresy Oboyga Fvndatorki Księgi Od nieysámey z roskazánia Spowiednikow nápisáne. Z wielą náuk y przykładow do życia pobożnégo należących: z Włoskiego ná Polskie przełożone. Przez W. X. Sebastiana Nvcerina, w pismie ś. Doktora, kośćiołá Káthedrálnego Krákowskiego Káznadźieię Ordináriusá, Roku P. 1623. [Tu winjetka]. W Krakowie, w Drukárniey Mácieiá Andrzeiowczyká. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 324, k. 1 nlb.

Na odwrocie tytułu podany „Regestr świętobl. ludzi, których żywoty św. Teresa w tych książkach opisała". — Są to mianowicie: 1) Marjan od św. Benedyk., który w młodszym wieku służył w Polsce na dworze królowej Bony. 2) Beatrice Ognes. 3) Teresa Laiz. 4) Kat. Godinez. 5) Beatricze Sewiglianka. 6) Kardona. Poczem: Przedmowa do Królowej Konstancji dat. 4 kwietnia 1623 (na 3 k.).

Od str. 1—324 idzie traktat; na jego końcu (od str. 310) opis fund. w Granacie, napisany przez Matkę Annę od Pana Jezusa...; o żywocie L. Bertrama; oraz list Pawła V z r. 1610.

Jocher 9241.

Bibl. Redempt. w Tuchowie — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Mowy gorące (1645)... ob. Tomasz a Jesu (Krótki sposób).

Tu przekład Mów św. Teresy, dedykowany siostrze Beacie Const.

— Zamek Wnętrzny, Abo Gmachy Dusze Ludzkiey, Swiętey Teresy Od Pana Iezvsa Fundatorki Karmelitow y Karmelitanek Bosych. Przetłumáczenia z Włoskiego ná Polskie W. X. Sebastyana Nvceryna, Kośćiołá Káthedrálnego w Krákowie Káznodźieię. [Tu winjetka]. W Krakowie, W Drukárni Fránciszká Cezárego, Roku Pánskiego, 1633. w 4ce, k. tyt. i k. 8 nlb., str. 203 (mylnie 202).

Na odwr. k. tyt. aprobata Baroniusa. Ded. X. Nuceryna Tomaszowi Zamojskiemu, podkancl. koron., dat. w Krak: 18 kwietnia 1633. — Tu mówi, że skoro św. Teresa pisze o modlitwach, to nietylko zakonni ale i świeccy winni to czytać. Jest to theologia mystica nawet urzędnikowi świeckiemu przydatna.

Poczem idzie Summarjusz. Od str. 1—202 tekst traktatu.

Jocher 6223 (ma „grzechy" zam. gmachy). — Maciej. Piśm. III, 525 (z datą mylną 1635).

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— S. Matris Teresae Opera. [Drugi tytuł:] Opera S. Matris Teresae De Iesv Carmelitarvm Discalceatorum et Discalceatarum Fundatricis In duas partes distincta Studio et opera Mathiae Martinez Middelburgij Ex Hispanico sermone in latinum conuersa. Illustriss. Comiti ac Domino, D. Stanislao Lvbomirscio, Comiti in Visnicz etc. DD. Coloniae Agrippinae apud Ioannem Kinckium Anno MDCXXVI (1626). [Tytuł wśród łuku, w jego górnej części postać modlącej się Św. Teresy, nad jej głową Duch św. w postaci gołębicy; górą po bokach świętej postacie klęczących karmelitanek i karmelitów. Na wysokości łuku po stronie prawej postać z napisem: Pax Animae, po lewej Silentivm. Dołem na środku łuku herb Śreniawa]. w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 610.

Pars Secvnda Continens I. Viam Perfectionis. II Castellum Animae siue septem Mansiones. III. Exclamationes, vel Meditationes animae ad Deum suum. Conceptus diuini amoris, & alia quaedam subiuncti Libro Fundationum Monasteriorum. [Tu sygnet drukarni: dwie postacie podtrzymują owal, w którego otoku biegnie napis, na prawo: Et Ivstitia, na lewo In Sanctitate; w środku owalu jednorożec]. Coloniae Agrip-

pinae Apud Ioannem Kinckivm Anno M.DC.XXVII. (1627). k. tyt. i k. 1 nlb., str. 331, i Index str. 11 nlb.

Dedykacja od księgarza: Stan. Lubomirscio, comiti in Visnicz. Podnosi rozgłos jego imienia. Wspomina jego zasługi przy odparciu Osmana. Chwali Zygm. III. Uratowali oni Polskę i Niemcy. Orbis christianus obiecuje sobie jeszcze więcej po Lubomirskim. Dat Coloniae 1626.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Księgi Dvchowne Swiętey Mátki Teresy od Pana Iezvsa Fundatorki Karmelitow Bossych z Włoskiego na Polskie Częścią przez W. X. Sebastiana Nvcerina Kośćiołá Kathedralnego Krákowskiego Kaznodzieię, cześćią przez Oycow tegoz Zakonu przełozone. Na Dwa Tomy Rozdźielone. W Krakowie w Drukarni Balcera Smieszkowica I. K. M. Typ. Rokv Panskiego M.DC.LXIV. (1664). [Tytuł na tablicy cokołu na którego szczycie postać św. Teresy w pozycji siedzącej; przed nią na pulpicie otwarta księga. Po obu stronach pomnika: po prawej oliwka, po lewej palmy, wokół których wiją się szarfy z napisem na prawej: Sicvt Oliva Frvctifera In Domo Domini; na lewej: Qvasi Palma Exaltata Svm In Cades. U podstawy cokołu: sculp. Joan: Alexan. Gorczyn. Dołem w prawym rogu kombinacja na jednej tarczy herbów Tęczyńskich (Topór) i Lubomirskich (Śreniawa); w lewym tarcza herbowa, na niej krzyż, pod nim i po bokach gwiazdy ośmiopromienne]. fol., k. tyt. i k. 14 nlb., str. 429.

Wtory tom. Gdźie przydány iest od iednego tegoż Zakonu Oycá Summáriusz przednieyszych Náuk, Znákomitszych Powieśći, y Pobudek duchownych: ktore się we wszystkich Księgách Swiętey Mátki znáyduią. Ze dwiemá słusznymi Reiestrámi: ieden Rozdźiałow, drugi rzeczy znácznieyszych. Ná koncu, Listy S. Mátki Teresy świeżo zebrane, y przetłumáczone położono. [Tu winjetka]. W Krakowie. W Drukárni Bálcerá Smieszkowicá, J. K. M. Typ. Rokv Páńskiego. M.DC.LXV. (1665). fol., k. tyt. i k. 1 nlb., str. 514 (mylnie znaczonych 764) i 2 k. nlb. w środku (po str. 388 i 390).

Błąd w liczbowaniu II tomu jest podwójny; po str. 509 idzie 600, po 609 idzie 700.

Druk gocki.

Ded. Thekli hrabiance z Tęczyna Lubomirskiey, podpisana przez prowincjała Karmelitów bosych. Tu pochwały obu rodów oraz Jerzego Ossolińskiego, fundatora klasztoru karm. w Warszawie.

Rozpoczyna: 1) Poważni autorowie potw. naukę św. Teresy (zdania Ribery, Possewina, Boziusa, Jana a Jesu Maria, Baroniusza i t. d.). — 2) Facultas i aprobata (J. Liberiusa). — 3) Informacja o księgach S. Teresy, (tu objaśnienie, co pisała i jak trzeba rozumieć jej widzenia i rozmowy z Bogiem). — 4) Przestroga strony czytania tych ksiąg. — 5) List Ludwika z Leonu, zak. św. August. do przeoryszy Anny od Pana Jezusa w Madrycie z r. 1587 (jest to apologja pism św. Teresy przeciw wątpiącym).

A) Od str. 1—188 idzie: Zywot świętey Matki Teresy y niektóre łaski od Pana Boga jey dane, napisany od niey samey (1562) za rozkazaniem spowiednika... Rozdziałów XXXVI. — Na jego końcu: 1) List Matki Teresy do spowiednika... i 2) Ludwik z Leonu do czytelnika (tu drugi list św. Teresy do niego).

Treścią tego żywotu opis ekstaz, modlitw, postępowania ku doskonałości, widzeń, rozmów etc.

Druk — jak i reszty pism — w 2 kolumnach.

B) Od str. 189—289: Droga doskonałości... dla nauki zakonnic swoich, teraz wedle nowego przedrukowania włoskiego poprawiona. — Rozpoczyna: Suma księgi. Oświadczenie zamysłu. Przemowa. — Następuje XLII rozdziałów.

Treść: O ostrości reguły, o jej przestrzeganiu, o spowiednikach (z przestrogą Jana Mariey), o miłości doskonałej, o pokorze, o kontemplacji, o modlitwach, o sakramentach, o bojaźni bożej.

C) Od str. 291: Zamek wnętrzny albo gmachy dusze ludzkiey (jest tych gmachów siedm).

Treść: O piękności dusz ludzkich, smaki duchowne, budzenie dusz przez Boga, zjednoczenie z Bogiem, małżeństwo duchowne („które objaśnia podobieństwy bardzo uciesznemi").

Następuje Rejestr rozdziałów.. oraz Rejestr rzeczy znacznieyszych.

W tomie II:

Na odwr. tytułu: Rejestr.

Rozpoczyna: Przestroga... i Przemowa.

Poczem idą: D) Księga fundacji zakonu karm. bosych (str. 1—155). Są to opisy założenia kilku klaszt. karm. w Hiszpanji. Na końcu listy św. Teresy i Pawła V (r. 1610).

E) Koncepty miłości boskiey na słowa z pieśni Salomonowych (od str. 159).

F) Rozmyślania na pacierz Ojcze Nasz (od str. 207).

G) Gorące mowy (od str. 221).
H) Sposób wizytowania klasztorów (od str. 233).
I) Nauki dla swych zakonniczych (od str. 246).
J) Przestrogi po swey śmierci (od str. 248).
K) Powieści, które na piśmie podała niektórym spowiednikom (od str. 250) wraz z Przestrogą (str. 266) i Opisaniem jej cnót i ducha (str. 272).
L) Spisanie aktów i przedsięwzięcia do cnót.

Od str. 281—375 idą dodatki, a mianowicie: 1) Summarjusz albo zebranie nauk (str. 281). — 2) Apologja Ludwika z Leonu. — 3) Przestroga Tomasza a Jesu. — 4) Opisanie zacności św. Teresy przez Hieronima Gracjana.

Wreszcie rejestr rozdz. i rzeczy przedniejszych (str. 376—388).

Po str. 388 idą z osobnym tytułem (karta nlb.) od str. 389 do końca:

Listy Seraficney (sic) Matki S. Teresy od Pana Jezusa. Fvndatorki Karmelitow y Karmelitanek Bossych. Teraz swieżo z Hiszpańskiego y z Włoskiego ná Polskie przełożone. [Tu godło zakonu]. W Krakowie. W Drukarni, Bálcerá Smieszkowicá I. K. M. Typ: Rokv Panskiego. M.DC.LXV. (1665).

Rozpoczyna: Do Czytelnika. Tu powiedziano, że nauka św. Teresy jest wysoka i niebieska, niezawsze łatwo zrozumiała. Przeto bisk. Jan Palafox z Mendozy napisał wykłady, kiedy powrócił z N. Świata do Hiszpanji. Te wykłady trzeba było do osobnej księgi odłożyć, a teraz na ich sumie przestawać.

Poczem idzie na nlb. karcie: Liczba listów (jest ich razem w tym zbiorze 661). Na ich marginesie zwięzłe glosy z Palafoxa.

Tłómaczem wielkiej części dzieła miał być karmelita Ireneusz od Zwiastowania N. M. P.; nazwisko jego nie jest nigdzie jednak wymienione. (Obacz o nim tom XVIII, 645). Ale posłużył się on niekt. przekładami Nuceryna. I tak co do „Drogi doskonałości" oparł się na tłómaczeniu tegoż z r. 1625, choć je nieco przerobił. — „Zamek wnętrzny" oraz „O fundacjach" podał w przekładzie Nuceryna. Tylko więc niektóre traktaty są jego własnego tłómaczenia.

Omówiłem tak szeroko treść dzieła, gdyż pisma św. Teresy reprezentują typ doniosłej gałęzi literatury, jaka z Hiszpanji w epoce baroku płynie do Polski i silnie oddziaływa. Razem z pismami Alwareza de Paz, Avtili, Fr. Arriasa, Jana od Krzyża, L. z Grenady, Piotra Alcantary stanowią one wkład hiszpańskiego mistycyzmu do życia religijnego polskiego XVII w.

Egz. Czartor., starannie oprawny z zatartym superexlibr., był darowany przez Teresę Lubom. w r. 1722 jakiemuś „niegodnemu G. L. (ubom.?)"; poczem wrócił do rąk marsz. Lubomirskiej, a wreszcie posiadała go Rozalja Rzewuska.

Jocher 6066.

Akad. — Czartor. — Przezdz. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Listy Seraficzney Panny S. Matki Teresy Od Pana Iezvsa. Fvndatorki Karmelitow Y Karmelitanek Bossych, Obiaśnione Wykładem. Przewieleb. Iana Palafoxa z Mendozy, Biskupá Osmáńskiego, Krolá Hiszpáńskiego Filipá IV. Sekretarzá. Superiorum concessu. W Krakowie, W Drukár: Dźiedźicow Krzysztofa Schedla, I. K. M. Typ: Roku Páńskiego. 1672. w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 602, k. 10 nlb.

Na odwr. tyt. rycina: orzeł polski z herbem Wiśn. na piersi, nad nim z obłoku wychyla się ręka z mitrą, a z niej wychodzą napisy: Per me reges regnant, Per me principes imperant.

Dedyk. Michałowi Wiśn., królowi, przez karmelitów bosych prow. pol. Nazywają króla i Eleonorę słońcem i miesiącem. Chwalą św. Teresę jako gwiazdę. Przyda ona mu szczęścia. (Jocher znał egz. z ded. królowej).

Potem idzie aprob. rzymska z r. 1669 i przedmowa J. Palafoxa z r. 1656.

Od str. 1—524 idą Listy św. Teresy (w liczbie 65); po każdym z nich następuje „wykład" Palafoxa. — Sam tekst listów nie jest przełożony na nowo, lecz powtórzono tłómaczenie z r. 1646.

Po str. 525 idą z osobnym tytułem (na k. nlb.):

Przestrogi S. Matki Teresy od Pana Jezvsa, Częśćią za żywota, częśćią po śmierći, Kármelitom y Kármelitkom Bossym podáne. Z Wykładem Przewieleb. Jana Palafoxa z Mendozy, Biskupá Osmanskiego w Hiszpániy. [Tu godło zakonu]. — Na odwr. tyt.: Do Czytelnika... gdzie nienazwany tłómacz wyjaśnia, że do przestróg tych dodał „wykład" Alfonsa z Andrady S. J. — Część zawartych tu przestróg za sporządzeniem boskiem S. Teresa po śmierci swojej z nieba zesłała, a część za żywota drugim objawiła. — (Jest to więc apokryf i dlatego nie wszedł do dzieł św. Teresy z r. 1665).

Razem jest tych przestróg XIX (od str. 527—602).

Kończy: Rejestr Listów..., Przestróg... i Rzeczy przednieyszych.

Wedle Bibl. Carmelit., str. 709 miał być wydawcą Ignacy od św. Jana Ewangelisty.

Jocher 5558.

Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow. — Uniw. Wileń. — Zieliń.

(Teresa Św.). Bulla canonizationis Sae Theresiae Virginis, tam fratrum, quam monialium Carmelitarum Discalceatorum fundatricis, quam Gregorius XV simul cum beatis Isydoro Agricola patrono Matriti, Ignatio Loyola fundatore Societatis Jesu, Francisco Xaverio ex eadem Societate, ac Philippo Nerio fundatore Congregationis Oratorii, in Sanctorum numero retulit. Primum Romae ex typogr. Camerae Apost. A. 1624. deinde Cracoviae ex typographia Francisci Caesarii 1625. w 4ce, 12 k. nlb.

Bulla ta była podpisana w Rzymie w marcu 1622 r. przez Papieża i 36 kardynałów. Uniw. Warsz.

— Die XV. Octobris in festo S. Theresiae Virginis et Matris nostrae... duplex primae classis cum octava. Cracoviae, typ. Christ. Domański 1706. w 8ce, str. 33. Ossol.

— Nabożeństwo krótkie do Seraficzney Panny S. Teressy Matki Karmelitów y Karmelitanek bosych y do B. Jana od Krzyża pierwszego Karmelity bosego. Przez jednego z Jey synów sporządzone. Dla pociechy y pożytku nabożnych ku nim. Za pozwoleniem Starszych. W Krakowie w drukarni Franciszka Cezarego I. K. M. typ. R. P. 1676. w 12ce, str. 40.

Druk ten stoi w związku z beatyfikacją Jana od Krzyża, ob. tom XVIII, 432.

Por. Bibl. tom IV, 498 (może to przedruk?). Uniw. Warsz.

— Nowenna w Polsce naszey już nie nowa... Przydatek do nowenny świętey Teresy (1771) ...ob tom XXIII, 188.

— Obyczaje chwały godne, które się w siostrach naszych Nowicyuszkach Karmelitankach Bossych zachowuią z różnych nauk y świadectw S. Matki N. Teressy y Fundatorki zebrane. A dla pożytku większego na prożbę tychże Siostr Nowicyuszek Konwentu Warszawskiego do Druku podane. Za dozwoleniem Zwierzchności. W Warszawie, w drukarni Karola Ferdynanda Schreibera I. K. M. typogr. roku 1690. w 4ce, k. 2, str. 100.

Zarazem: Sposób postanow. życia zakonnego (ark. A_4). — Nauka Bonawentury. Dziesięć stopniów posłuszeństwa...

Na arkuszu C_2 osobny tytuł: Sapientia Albo Zyćia Zakonnego Mądrych Pánien Jezvsowi Poślubionych Zwierzciadło. Spowinszowániem Mądrości Niebieskiey Corkom Duchownym Wystáwione. Od W. O. X. Stanisława Szydłowskiego Spowiednikâ 17. Grudnia. R. P. 1645.

Porównaj Jan a Jesu Mar. (Instrukcya nowicyuszów 1641).

Dominik. w Przyrowie — Jagiell. — Ossol. (fragment).

— Officium S. Theresiae a Sacra Rituum Congregatione recognitum et approbatum. Ex Typ. Rev. Camerae Apost. 1629. Deinde Cracoviae in officina Andreae Petricovii S. R. M. Typogr. 1630. w 8ce, str. 7.

Druk w 2 kolumnach. Uniw. Warsz.

— Zywot św. Teresy... przetłomaczony z włoskiego (1608, 1638)... ob. Nuceryn Sebast. (tom XXIII, str. 206).

Może to przekład z Gratiniana? lub z Jana a Jesu Maria.

— Żywot i wysokie cnoty Wielebney Matki Teresy... Lwów, 1752. w 4ce. Zieliń.

— Nauki zbawienne S. Matki Teresy. Lwów 1730. w 12ce.

Dawny katalog księgarski.

— Splendory Seraphiczne, Swiątobliwego żyćia y Cnot, Matki Reformowanego Karmelu, Teresy S. Rożnych Authorow dowćipnym iáśnieiące piorem; Teraz w iednę Księgę nową zebráne pracą, Y ná záchęcenie serc ludzkich do Nabożeństwá, Ku Tey Séraphiczney Pánnie. Przez Wielebnych Oycow Kármelitow Bosych Wzniecone. Roku Pánskiego 1701. Zá pozwoleniem Stárszych. W Krakowie, W Drukárni Fránciszká Cezárego. I. K. M. y I. M. X. Biskupá Krák. Xćiá Siewierskiego; także Przesławney Akádemiey Krak. Typ. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 582, k. 2 nlb. (regestr).

Na odwr. k. tyt. herb Lubom. i 4-wiersz polski. Dedyk. Annie Konst. z Lubom. Małachowskiej, woj. pozn. przez karmelitów bosych. — Imprimatur Przewoskiego 1 maja 1698.

Składa się z 2 części. Pierwsza (19 rozdz.) na str. 1—178 podaje żywot św. Teresy, będący kompilacją z traktatu Jana a Jesu Maria (o pocz. zakonu) i własnego żywota świętej. — Druga część (od str. 179—582) obejmuje przeróbkę dzieła jej o Fundacji zakonów (rozdz. XXI). Ostatni rozdział: o śmierci świętej i o przypadkach po śmierci. Nie jest to więc przekład, ale swobodna przeróbka — mająca na celu spopularyzowa-

nie żywota świętej i dostosowana do potrzeb szerokich sfer czytelników.
Jocher 9248.
Jagiell. — Uniw. Warsz.

— ob. Agathangelus (spór z Reformat. o św. Teresę, 1730) — Anselmus (1676) — Antonius a S. Spiritu (Direct. misticum 1677) — Arnold (Septenna 1686) — Awedyk Bonaw. (Akademia, kazanie 1734) — Bardziński Alan (Profunda arcana 1681; z ryciną św. T.) — Benignus (1758—9) — Bolski Seb. (Exemplarz 1769) — Cyrillus a S. Fr. (Praktyka śmierci 1646) — Directorium (1752; w tomie XV, 224) — Eliseus a S. Maria (De vita, gestis ac miraculis S. Ter. liricorum libri 1650; Parnassus 1667) — Filip od św. Trójcy (Ozdoba 1746) — Gratinian (Lampa zapalona 1691, 1723) — Jan od Krzyża (Abrys żywota 1676) — Jan a Jesu Maria (1641) — Karpowicz Max. od N. M. (Kazanie 1762) — Mostowski J. Ign. (Kazanie 1734) — Nuceryn (Żywot 1608, 1638) — Olszewski Jak. (Echo Kazn. 1701; tu kazanie Stan. Załuskiego) — Pokorski Inn. (Oblubienica, kazanie 1697) — Septenna (1686) — Sierakowski Jac. (Nieb. karmelitanka, kazanie 1654) — Smieszkowic Waw. (Triumphus S. Ther. 1622; tu poezje na jej cześć) — Tomasz a Jesu (Krótki sposób rozb. postępku 1645; tu przekład „Mów gorących") — Tchórzewski Waw. (Teresy rzecz z Krakowem 1622) — Tortowski Jan Chr. (Aeternus 1725; tu o kościele i klasztorze karm. w Krak.) — Wyżycki Mik. (Skarb 1725) — Załuski And. (Kazanie na dzień 1698) — Załuski Stan. (Kazanie 1701) — Zegarek czyśc. (1754).

Zapewne i w innych zbiorach kazań możnaby odszukać niejedno kazanie na dzień św. Teresy (16 paźdz.).

O kulcie św. Teresy w Polsce ob. ręk. Ossol. nr 1150 (z r. 1622), 1203, 1209 i i.

Jak z tego zestawienia wynika, kult jej propagowany przez jezuitów już od r. 1608 (Nuceryn), został ugruntowany w Polsce za pobudką kanonizacji świętej (1622). Wywołała ona pisma Śmieszkowica i Tchórzewskiego. Bullę kanon. przedrukowano w Krakowie w r. 1625. Kult ten znalazł swe oparcie głównie w rodzie Lubomirskich (Stanisław, Tekla i t. d.). — Potem szerzy go polska prowincja karm. bosych. Trwa przez cały wiek XVII—XIX.

Przekład niby ks. Nuceryna „Summarjusza" przedrukowano w r. 1854 p. t. Summaryusz albo zebranie przednieyszych nauk (ale będzie to raczej przedruk tłómaczenia Summ. z r. 1656).

Przekłady niekt. pieśni św. Teresy są w ręk. Jag. nr 3650 (z bibl. karmelitanek bosych) z w. XVII.

O dwóch nowych przekładach jej niekt. prac ob. Bibl. IV, 409 (Bohusza 1846, bezimienny z franc. 1863). — Bisk. Kossowski wydał w latach 1898—1903 cztery tomy jej „Pism" we własnym przekładzie.

Przegląd Kościelny poznań. 1882 nr 15. — Encykl. kośc. XXVIII, 399. — Siemieński Mistyka i poezje św. Teresy 1870. — Finkel Bibl., str. 688.

Teresa od Pana Jezusa (Marchocka Marjanna) (ur. 1603 † 1632) ob. Filip od św. Trójcy (Ozdoba Karmelu 1746—7) — Ignacy od św. Jana (Żywot 1762) — Osmolski Onufry (Konterfekt życia 1746—7).

Jej żywot, własną ręką z polecenia spowiednika napisany a liczący kart 143, znajduje się w ręk. z XVII w. w Bibl. Ossol. (nr 1259). — Tamże są i inne ręk., do karmelitanek bosych się odnoszące.

Enc. kośc. (pod Marchocka) — Jaroszewicz Matka świętych polska. — Vie de la mère Térèse de Jésus... Lille 1906.

Teresianum Collegium ob. Vindobonensis schola.

TERETIUS Grzegorz, paulin. Confessio & Instrvctio Idiotae. Sive Modvs Excipiendi Confessiones Sacramentales Rusticorum, Puerorum, in peccatis inueteratorum; ac ignorantium profectum in vita Christiana. A R. Patre Gregorio Teretio Ordinis FF. Eremit. S. Pavli Primi Eremitae in Polonia Professo. [Tu winjetka]. Superiorum Permissu. Cracoviae, In Officina Viduae Lucae Kupisz, S. R. M. Typ. Anno Domini 1655. w 12ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 354, str. 17 nlb. (Index i Errata).

Ded. Kazim. Florj. Czartoryskiemu, bisk. włocł. — Poczem: Praefatio ad Lectorem i aprobaty z r. 1653—5.

Dzieli się na 4 capita: O kształceniu ludzi prostych (rudis) w tajemnicach wiary (zadania spowiedników i proboszczy; o spowiadaniu młodzieży; o spow. grzeszników zastarzałych; o istocie i celu życia).

Na str. 82—139 mówi dużo o zabobonach, astrologji (non est simpliciter reicienda), chiromancji, o Cyganach, o zjawach zmar-

łych, o czarach, o incubi, modus coercendi maleficos, lycantropi... Jakie stanowisko wobec tych kwestji ma zająć spowiednik? Jocher 4359[a].

Bibl. w Suchej — Czart. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— Toż:... sacramentales rusticorum, puerorum, in peccatis inveteratorum ac ignorantium profectum in vita christiana a R. P. Gregorio Teretio Ord. FF. Eremit. S. Pauli primi eremitae in Polonia professo, Editio secunda. Adiectae sunt sententiae a Sede Apostolica condemnatae et Bulla Coenae Domini per Fr. Ambrosium Nieszporkowitz Ordinis S. Pauli Eremitae S. T. D. Superiorum permissu. Anno Domini 1686. Cracoviae ex Officina Francisci Cezary S. R. M. Illustr. ac Reverendiss. Dni Episcopi crac: ducis Severiae, necnon Schol. Nouodworsc. typ. w 8ce, k. 7, str. 386 i k. 6 (Index).

Strona 384 liczbowana dwukrotnie.

Dedyk Rafał. Michalskiemu przeorowi w Częstochowie.

Jocher 4359[b].

Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Directorium Spiritvalis Vitae FF. Eremitarvm, Ordinis S. Pavli Primi Eremitae, In Vngaria, Polonia, Croatia, Istria, Sueuia, &c. consistentium, Iuxta Constitutiones Eiusdem Ordinis conscriptum A R. P. Gregorio Teretio, Priore Nouitiatus in Polonia eiusdē Ordinis. Permissu Superiorum. Cracoviae In Officina Viduae & Haeredum Andreae Petricouij, S. R. M. Typographi. Anno Domini, M.DC.XL.IX (1649). w 8ce, k. tyt. i k. 10 nlb., str. 285 i str. 5 nlb. (Index).

Dedyk. Martino Borkowich, dat. in conventu S. Barbarae (a więc u Jezuitów w Krak.) mense Julio 1649. — Potem facultates i imprimatur (Zaremby Kaz., Ben. Mstowskiego, Marc. à S. Ben. i rektora).

Po przedmowie do braci zak. idzie sam traktat podzielony na 3 części: wyjaśnia, co to jest życie duchowe, droga do doskonałości, akty cnót teolog., rady ewang., vita eremitica. — Na str. 47 „de correctione sensuum".

Jocher 7681. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... conscriptum a R. P Gregorio Teretio. Typis Clari Montis Domesticis Anno 1649. w 8ce, k. 11, str. 261 i Index k. 2.

Dzików — Uniw. Warsz.

(Terleccy). Przybliżenie sprawiedliwości U. Terleckim. fol., k. 1.

Sprawa Terleckich o dobra Biała i Ciołkowicze ma być finalnie rozsądzona.

T. P. N. w Pozn

Terlecki ob. Myszyński L. (1785).

TERLECKI Cyryl, biskup piński i łucki († 1607). Hramota jerejskaja. Napiecz. w Ostrogie, 1587—95. fol.

Karatajew Opisanie slow. ruskich knih (w „Sborniku" Akad. N. pet. XXXIV, 1883) nr 135. Peterb. publ

— ob. Bałaban (Liturgia 1604) — Broński (Apocrisis 1597) — Sobór brzeski — Żochowski C.

Archiwum Kom. Hist. Akad. Um. I, 288 — Archeograf. Sbornik wil. I i VI — Akty zap. Rossii III — Archiv jugo-zap. Ros. I, cz. 1 — Encykl. Org. XXIV — Encykl. kośc. XXVIII, 408 — Prohaska Z dziejów Unii (w Kwart. Hist. 1896) — Franko w Kwart. Hist. IX, str. 12 i nast — Orest Lewicki Kirył Terlecki 1885 — Pełesz Gesch. der Union II — Likowski Unia brzeska 1896 — Tenże Rokowania poprzedzające 1886 — Tretiak Skarga 1912, str. 119 i nast. — T. Grabowski Skarga 1913, str. 411 — Chodynicki Kościół prawosł. 1934, str. 263—314 — Finkel III, 1876.

TERLECKI Jan. Mowa żegnaiąca Trybunał... Wilno 1777. w 4ce, k. 4.

Narod. Warsz. (Rap.).

TERLECKI Piotr. Sława heroicznych dzieł Jasnie Wielmoznego Je Mc Páná Borysa Petrowicza Szeremety, Carskiego Prześwietnego Máiestátu Bliżnego Boiárzyna y woiewody Kázanskiego y Białogrodzkiego rozradow, y Námiestnika Wiátskiego. Przez vnizonego sługe Piotra Terleckiego przy szczesliwym nád czterma oraz Tureckimi Miásty Káźikiermen, Muberekkermen, Mustritkiermen, y Astam-horod, Triumfie. Ogłoszona. Roku; którego Sława, z Niebieskiey kráiny, Miłym głosem zabrzmiała, ná źiemskie niziny. 1695. fol., str. 42.

Na okładce rycina z cyframi L.(eon) T.(arasewicz). Egzemplarz Uniw. Kazańskiego (z nakiejonemi w kilku miejscach paskami na tych ustępach, gdzie pierwotnie była mowa o uśmierzaniu buntów na Ukrainie), opisują Wanczura w Sprawozd. Akad. 1919 kwiecień oraz Seliszczew w Russkij Bibliofil 1915 nr 5 str. 83—103. — Inny

egzemplarz miał być w zbiorach Szeremetiewów w Borysówce.

Jakiś ręk. poemat Pawła(?) Terleckiego z r. 1702 wymienia Kozłowska Katalog rękop. petersb. pod nr 20.

Terlingerenus Guzman ob. Lyseck A. (1676).

TERLON, poseł francuski przy Karolu Gustawie. Memoires Du Chevalier De Terlon. Pour rendre compte au Roy de ses Négociations, depuis l'année 1656. jusqu'en 1661. Tome Premier [Tu sygnet drukarni: globus] Suivant la Copie Imprimée a Paris Chez Louis Billaine. 1682. w 12ce, k. tyt. i str. 181.

Tož:... Tome Second. A Paris, Chez Claude Barbin, Palais, sur le second Perron de la Sainte-Chappes. M.DC.LXXX (1681). w 12ce, k. tyt. i str. 185—259.

Uderza, że tom II jest o rok wcześniej datowany niż I. — Zdaje się przeto, że wyszły dwa wydania (w r. 1681 i 1682), każde u innego nakładcy — ale różniące się między sobą tylko tytułem. Jest to w księgarstwie francuskiem ówczesnem rzecz dość częsta.

Dedykacja: Au Roy (Ludw. XIV). Mówi, że królowie północni rujnowali wojną swe państwa, a król franc. zapośredniczył pokój.

Tom I rozpoczyna się znowu od nagłówka: Au Roy. Opowiada, jak był w r. 1656 wysłany do króla szwedzkiego. Znalazł go już w Polsce, pospieszył za nim przez Toruń do Piotrkowa w asyście oficerów szwedzkich. Piotrków przy nim kapitulował. Król pospieszył na rokowania z Rakoczym. Opowiada szczegółowo o rokowaniach z marca 1656 z Rakoczym. O Lubomirskim, o Potockim, o oporze Polaków przeciw Szwedom i Rakoczemu. Listy Lubomirskiego i Wirtza z lutego 1657. Oblężenie Krakowa. Walki pod Brześciem. Niemirycz (Niemeriz, de religion arienne!). Uwięzienie dwóch jezuitów przez Szwedów. Na str. 67 o niezgodach między sprzymierzeńcami (Rakoczym i K. Gust.). Terlon udaje się do Królewca. Bog. Radziwiłł w Królewcu. Danja wstępuje w wojnę. Listy M. Ludwiki do Terlona z 22 grudnia 1657 i 24 kwietnia 1648 (str. 92). Pobyt Terlona w Danii i relacja długa o tej wojnie. Król szwedzki zaczyna dążyć do pokoju z Polską (str. 190). List Amb. Lombresa z Warszawy 2 lutego 1659 w sprawie rozpoczęcia rokowań. Inne listy w tej sprawie z r. 1659 (luty do czerwca). Korrespondencja Terlona z M. Ludwiką. Głównie opisuje rokowania szwedzko-duńskie. Na str. 312 i nast. charakterystyka Karola G. Przytacza dużo szczegółów z czasu jego walk w Polsce, na które sam patrzał. Podaje opis bitwy pod Warszawą i sławi męstwo Karola, tam okazane.

Cała rzecz utrzymana w duchu życzliwym dla Szwedów.

Lipskie Acta Eruditorum rok 1682 nr 20. — Finkel nr 8365. Chreptow. — Jagiell.

Termin ob. Dzianotty (Życia 1711)— Wielopolski Jan L. (Gonitwy 1688) — Żagiel Mar. (Na protestacyą 1599).

Termina juris ob. Fantini (Cognitio 1527) — Minocki Franc. (1773).

Terminalia ob. Dobrakowski Cas. F. (1702).

Terminologia ob. Haur (żeglarska 1675) — Fredro A. M. (Militarium 1757, forteczna) — Jakubowski (Nauka Artylleryi).

Terminus triennalis stadio triario in peripato ad decursum laboris scholastici Nazareno honori consecratus... a Collegio Antecollensi Ord. Discalceatorum SSS. Trinitatis erectus. A. D. MDCCLIII (1753). w 4ce.

Notata Jochera.

Terminus ob. Michałowicz (1559).

Terna laurus ob. Grabowicz Fr. (1674).

Ternio ob. Brocki M. (Gratiarum 1690)—Cebulski Jan (Virtutum 1664)— Sarnowski (Virtutum 1644)— Skarszewski St. (Coelorum 1624) — Tortowski Seb. (Rosarum 1706) — Węgierski Woj. (votorum 1641).

Ternus flos ob. Romer Tom. (1638).

Terpiłowski Stan. ob. Puciłowski Ben. (Sprawa 1799).

Terpitz Joh. Jac. ob. Geret Jan (1734).

Terpsichore ob. Samboritanus G. (1569).

Terra ob. Beroaldus R. (De motu 1505) — Keckermann (Contemplatio motus 1607) — Liniewski Ioan. (1653).

TERRHUN Andreas. Trauer-Gedicht... Anna Nadienin, Franz Berndts Hausfrau. Danzig, 1650. w 4ce.

Terror superstitiosi orientis ob. Gniński Jan (1701).

TERSOWSKI Aleksander. Conclusiones metaphysicae... ab Alex. Tersowski

Leopoliensi Acad. Crac. Baccalaureo propositae. Cracoviae, Alex. Dymowski, 1633. w 4ce, k. 6.

Dedyk. Janowi Mikoł. Daniłowiczowi supr. R. thesaur. Ossol.

TERSOWSKI Jan. Kazanie Ná Mszy Zaduszney Zá Jáśnie Wielmożnego Páná, Je° Mći P. Mikołaia Daniłowicza z Zurową, Podskárbie° Koronnego, Krasnostáwskiego, Sámborskiego, Bilskiego, Drohobyckiego, &c. &c. Stárostę. Odprawowane w Kościele Drohobyckim 5. dniá Sierpniá. Roku Páńsk: 1624. Przez X. Jana Tersowivsa Ze Lwowá, Káznodźieię Drohobyckiego. W Zamosciv. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. w 4ce, k. tyt. i k. 13 nlb.

Na odwr. tyt. herb i sześciowiersz. — Dedyk. Janowi Daniłowiczowi, bratu zmarłego. Podaje życiorys, wspomina o jego stosunku do J. Zamojskiego, wychwala cnoty. Na końcu imprimatur Melchiora Stephanidesa.

Maciej. Piśm. III, 699. Ossol.

— ob. Abrek Andrzej (1644).

TERTULLIANUS Aquilus (pseud.) Discursus Politicvs De Causis & Remediis Malorum Poloniae. [Tu drzeworyt: krajobraz; koło drzew, pozbawionych gałęzi, lata ptactwo; sterczące pnie wycina drwal toporem. Po prawej stronie fragment murowanego zamku; z wieży zamku zwiesza się lina, którą u jego stóp trzyma w ręce osoba z mieczem u boku]. Qualis in aedificando, plantando, volando, talis in judicando Libertas; hac fundatur Regnum, & floret Respublica. Cum Permissu Superiorum. Cracoviae, Typis Academicis. Anno 1661. 20. Iunij. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb. (sygn. D_4).

Na odwr. tytułu 6-wiersz łac. podpisany: Libertatem quam peperere Majores, studeat conservare Posteritas. A. I. T. F. L. B. I. N. et D. I. C. M. K.

Litery te kryją zapewne autora. — Na końcu broszury podpisał się znów inaczej: Tertullianus Aquilus e Xardo. F. — Jest to zapewne anagramat z jego nazwiska.

Na k. A_2: De causis malorum Poloniae, eorumque remediis. Dissert. polit. inter Equites Polonos D. D. Wielowiedzky et Prawdomowsky agitate.

Rozmawiają Wielowiedzki (katolik) i Prawdomowski (ewangelik). Omawiają wypadki bieżące, jak zdobycie Siedmiogrodu przez Turków. Wielowiedzki opowiada, jak Austrja „etiam his comitiis" chciała usadowić się w Polsce. Obaj się tego obawiają. Prawdomowski użala się na prześladowanie relig. w Polsce. Ubolewa, że wnuki znakomitych rodzin (Czychowscii, Orzechowscii, Moskorowscii, Niemojewscii, Lutomirscii, Senicii) mortem aut exilium patiuntur. Wymieniają konstytucję z r. 1658 przeciw Arjanom („nunc confirmata"). Wymieniają i nazwiska ewangelików prześladowanych (Dembicii, Rey, Ruszotczay, Thulipowscii i t. p.) oraz ataki na Bog. Radziwiłła. Wychwalają tolerancję Batorego. Wskazują na złe skutki nietolerancji. Potem przechodzi Wielowiedzki do sprawy elekcji na wypadek śmierci Jana Kazim. Przyszły elekt musi być religji katol.; nie pochodzić z książąt zagranicznych sąsiednich; ma być ducha spokojnego i pojednawczego. — Prawdomowski przytacza wedle jakiegoś starego skryptu 12 rationes, dotyczących wybierania elekta za życia monarchy. Jest to pomysł zgubny. Ani Szwed, ani Moskal, ani cesarz rzymski nie powinni wchodzić w rachubę. — Wreszcie rozbierają pytanie, czy dysydenci powinni być w Polsce tolerowani? Prawdomowski polemizuje ostro z Tomaszem z Akwinu i z faryzeuszami (klerem) na ten temat. Przytacza przykłady, że nawet Kościół potępiał nawracanie heretyków gwałtem.

Nazwiska polskie nieraz poprzekręcane. Na k. C_3 zacytowany polski zwrot (złego nie ruszay). Druk zdaje się być zagraniczny. Ale autor był pochodzenia polskiego; najprędzej socynjanin żyjący zagranicą. Z tego bowiem obozu widocznie wyszło. Dominuje obawa przed wyborem Austrjaka.

Egz. Kras. ma dużo uzupełnień i poprawek, jakgdyby ręką samego autora lub osoby zbliżonej do niego.

Bentk. Hist. lit. — Załuski Bibl. hist., str. 120. Krasiń.

TERTULLIANUS Quintus Septimius Florens († około 220 r. po Chr.). Opera, per B. Rhenanum... a tenebris eruta... adjectis singulorum librorum argumentis et alicubi conjecturis... Cum indice Conr. Pellicani... Parisiis, 1520. fol., k. 14, str. 615, k. 34.

Z dedyk. Stanisławowi Thurzonowi, bisk. ołom.

— Toż:... Parisiis, Guillard, 1545. fol.

— Q. Septimii Florentis Tertvlliani. De Praescriptionibus aduersus omnes haereticos, Liber Distinctus in capita, & breuibus notationibus ex Iacobi Pamelii commentariis illustratus. [Tu winjetka]. Superiorum permissu. Cracoviae, In Officina Andreae Petricouij S. R. M.

Typ. Anno Domini 1605. w 12ce, k. tyt. i k. 2 nlb, str. 128.

Rozpoczyna: Christiano lectori. Tu pisze wydawca, że oparł się na edycji Pameliusa „contractis annotationibus". W ten sposób udało się zrobić z dzieła mały tomik (enchiridion).

Na początku na str. 1—12 Argumentum per Jacobum Pamelium (jest to streszczenie dzieła ujęte w 53 capita). — Od str. 13—128 tekst. Na końcu godło: baranek wśród płomyków, coby wskazywało na wydawnictwo jezuitów.

W związku z tem stoi równoczesne wydanie innego dziełka u Piotrk. (w tym samym formacie i temiż czcionkami), a mianowicie: Vinc. Lirinensis adv. haereson novationes (ob.).

Katalog Gieysztora podaje z datą 1601, co wątpliwe.

Jocher 2540.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Liber de praescriptionibus adversus... Haereticos brevibus notis illustratus Leopoli Typis Viduae Iosephae Piller Caes. Reg. Gubern. typograph. 1784. w 8ce, str. 126, Elenchus k. 3.

Wydane razem z Assertiones ex theol. dogmatica... (ob. tom. XII, 254).

Drohob. — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— De poenitentia, ed. Petr. Jaenichius. Torunii, 1718. w 8ce.

Tor. Kop.

TERVENUS Franciszek X. Traktat o szczęśliwości kanoniczki, która pełni powinności swoie: przez Xiędza Franciszka Tervenusa, Doktora Teologij, Plebana Parafij Swiętego Rocha w Nancium, Roku 1736 wydany, a roku 1745 po polsku wytłumaczony. W Warszawie, w drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey Kollegium Societatis Iesu. 1745. w 8ce, k. 84 (syg. L_3).

Tłómaczyła Zofja Gałecka.

Jocher 6207 — Janocki Polon.

Jagiell. — Uniw. Warsz.

(Teryaka). Prawdziwe opisanie niewypowiedzianey mocy skutków y pożytków zacney Teryaki na co pożyteczna jest y sposób oney zażywania. w 4ce.

Tesaurus ob. Thesaurus.

Teses ob. Theses.

Teschen (Cieszyn) ob. Faber Andreas — Fuchs Gottlieb (1770—1773) — Tilesius El. (Kurze Verzeichniss 1588).

TESCHENDORFIUS Ioachimus. Iambicum dimetrum in saluberrimam salutiferi recens nati Iesu Christi nostri nativitatem. Contextum elaboratum et exhibitum a Ioachimo Teschendorfio Dramburgo-neomarchiaco. Dantisci typis Georgii Rheti CIϽIϽCXXIV (1624). w 4ce, k. 5 nlb.

Gdańska miej.

TESCHINIUS Johannes. Epicedia in funus luctuosum... Joachimi Auschwitz Judicii Veteris Oppidi Thoruniensis... qui... sepultus est Anno M.D.LXIII. Thorunii Typis exscripsit Michael Karnall. (1663). w 4ce, str. 4.

TESCHNER Franc. Den von Gott gerufenen Nathanael... als Melchior Körber... den 5 August 1715 in Jesu selig nach gefolget... Schlichtingsheim, Wilds Wittbe. 1715. w 4ce.

Wotschke Grenzkirche Weigmannsdorf 1915, str. 306. Bibl. paraf. we Wschowej.

— Sylloge quaestionum praecipuarum de natura, quam sub praesidio M. Johannis Sartorii... defendet Franciscus Teschner, Fraustadiensis Polonus... Thorunii (1694). w 4ce, 12 k. nlb.

Szabo III, nr 3904.

Teschner Melchior, pastor ob. Crusius Sam. (1645).

TESCHNER Melchior Matthias. Den letzten Jahr-Gang, Des... Samuel Friedrich Lauterbachs... Wolte Denen sämbtl. Hochbetrübten Anverwandten Und der wehrtesten Kirchen-Gemeine... vorstellen... Schlichtingsheim. Druckts Johann Gottfried Hase. (1728). fol., 2 k.

Wrocław. miej.

— Tumulus floribus sparsus. Leichenrede auf... Dorotea Teupitz gebor. Chwalkowski. Lissa, Bukk, 1682. w 4ce.

Bibl. par. we Wschowej.

— ob. Bruschke Ch. (1701) — Klepperbein (1701) — Lauterbach Sam. (1701).

Tesmer Christian ob. Schönknecht (1718).

Tesmer Jan ob. Schönknecht (Szenknecht) (1714).

TESMERÓWNA Konstancja. Den Anno 1716 den 18 Febr. fröhlich erlebten Nahmenstag Ihrer herrlich geliebten Frau Muhmen Der Hoch-Ehr und Tugendbelobten Frauen Concordiae

Kaufmannin gebohrnen Rebeschken, wolte Mit zwar einfältigen, doch verbündlichen und wohlgemeinten Reimen Schuldigst beehren Ihr zur hertzlichen Liebe verbundenes Muhmchen Constantia Tessmerin, die jüngere. Thorn, Gedruckt bei Johann Nicolai, E. E. Hochw. Raths und des Gymnasii Buchdrucker. fol., 1 str.
Tor. Kop.

Tesoro politico (1589, 1598, 1600, 1602) ob. tom XXIX, 106.

Na str. 367—413 edycji z r. 1598 jest: Discorso del interregno di Polonia del anno 1587 di Horatio Spanocchii. — Na str. 414—423 jest: Discorso sopra l'elettione 1587.

Przew. Bibl. 1907 lipiec, str. 162 (z Bibl. Rapersw.).

Tessera ob. Smogorzewski P. (1622)— Trzeciak Kaz. (Socialis vitae 1652) — Vorstius C. (1607) — Żeromski Wł. M. (1638).

TESSIN Karol. Listy Pewnego Starca. [Drugi tytuł:] Listy Pewnego Starca Pisane Do Młodego Xiążęcia Po Niemiecku a Teraz Wytłumaczone Na Oyczysty Język Przez P. A. G. [Tu winjeta: kilka książek i globus przyozdobione ornamentem]. W Warszawie 1780. U Jana Augusta Posera Bibliopoli. w 8ce, k. tyt. 2, str. 120.

Na odwrocie tyt. wiadomość, że są to listy Tessina do książęcia szwedzkiego, obecnego króla (Gustawa III). — Jest tych listów XXV z roku 1751 w Sztokholmie. — Pod formą alegoryczną daje królewiczowi różne nauki moralne.

Czart. — Jagiell. — Uniw. Warsz. Zieliń.

TESSIN Michał († 1703). Inscriptionum Monumenta Publica, In Itinere per Germaniam, Belgium, Angliam, Galliam, & Poloniam, Quâ fieri potuit, Curâ Calamo excepta, Et Observatis Historico-Topographicis subinde insertis, Nec non Orationibus, ab Exterorum Principum Legatis in Comitiis Regni Poloniae Generalibus Anno M.DC.LXXXIII (1683). solenniter habitis, in Calce Opusculi annexis, Lectori exhibita à M... T... Gedani, Typis Johannis Zachariae Stollii. Anno M.DC.XCVI (1696). w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 150, k. 1 nlb.

Egz. Bibl. miej. gdań. ma naczele wpisaną dedykację autora J. Schmiedenowi. Przedmowa do czytelnika datow. w Gdańsku Nonis Junii 1696. Z miast polskich podał autor inskrypcje z Krakowa, Lwowa i Warszawy (str. 95 i n.).

Są tu m. i.: napis na kolumnie Zygmunta, nagrobek Wład. Jagiełły, Zygm. III, Wład. IV, napisy na bramach miejskich lwowskich.

Na str. 115—148 podane mowy posła cesarskiego, posła brandenb. oraz posłów kurl. na sejmie 1683 do Jana III. — Na str. 149 nagrobek Jana Kaz. i Michała Wiśn.

Autor zna i korzysta ze Starowolskiego Mon. Sarm.

Nazwisko autora dopisane w egz. Bibl. gdań.

Gdań. miej. — Raczyń. — Tor. Kopern.

(Tessin Michał). Epicedia auf Michael Tessin. Gedani 1703. fol.
Gdań. miej.

Testament albo ordinacya zacnego jednego człowieka z Opoczyńskiego powiatu, synowi jako ma żyć na tym świecie zostawiony. w 4ce, k. 4.

Por. tom XXIII, 383.

Wierszem. Druk z XVII w.

Juszyński Dykc. poet. pol T. 2. i str. 457. — Katalog der Gymn. Bibl. 1871, str. 76. — Ill. Kurjer Codz. z 8. X. 1934 (podaje streszczenie). — Münnich w „Mestwinie" 1926 nr 17—18. — Załuski Bibl., str. 24.

Dzików — Tor. Kop.

Testament człowieka chrześciańskiego duchownego y pobożnego. w 8ce.

Oprawne z Grady Palma panieńska (1607).

Dzików.

Testament luterski ob. Zimorowic B. (1623).

TESTAMENT polityczny ob. Łobarzewski (1789).

Testament Wasilja... ob. Nalewajko Daniel (zamieszczone w dziele: Lekarstwo na ospałyj umysł, ob. tom XXIII, 28 oraz XXI, 159).

— Testament caria Wasilija... iz peczati Spirid. Sobola... w 1638. w 12ce, k. 92.

Dokładny opis (wraz z literaturą) podaje Karatajew w Sborniku otd. rusk. jaz. Imper Akad. Nauk, tom 34 (r. 1883) pod nr 470.

Akad. Nauk Pet. — Muzeum Rum.

— Toż:... w Kijowie 1680... w 8ce k. 3 i 56.

Z trzema drzeworytami.

Sopikow cz. I nr 1434.

Akad. Nauk Pet. — Bibl. Karat. — Petersb. Publ.

(Testament Stary i Nowy). Kraków, Ungler(?), 1520—1530. w 8ce, sygn. P.

W Bibl. Ossol. jest 76 kart bez tytułu, ze znacznemi lukami w środku i na końcu. Na kartach dochowanych znajdują się wyjątki z Testamentu Starego i Nowego (perykopy). — Perykopy te nie są dosłownem tłómaczeniem łac. oryginału, ale przeróbką. Ze Starego Test. jest ich tylko kilka — z Nowego blisko 70. Język i ortografja robią wrażenie wczesnych. Znaków diakrytycznych nad literami niema prawie wcale; brzmienie nosowe ą wyrażone jest albo przez α (greckie) albo przez ů, albo przez aů, więc z czeska.

Czcionki gotyckie są podobne do tych, jakich używał np. Ungler (w Szamotulskiego Enchiridion 1525). — Każda strona jest obwiedziona ramką z floresów i ozdób dość prymitywnych, również przez Unglera między r. 1520—1530 używanych.

Prawie każda perykopa objaśniona drzeworytem, których jest 59, a ponieważ niektóre się powtarzają, przeto właściwie jest 50 odmiennych. Niektóre z nich użyte są i w innych wydawnictwach Unglera np. w Zaborowskiego Ordo missae 1512, Chelidoniusa Passio 1514 albo w Opecia Żywocie. (Kilka z tych drzeworytów odbitych jest w Muczkowskiego Zbiór odcisków 1849).

Małecki w przedmowie do swego wydania „Biblii król. Zofii", str. XLIX. — Wisłocki w Roczniku dla archeol. 1871, str. 284—311 podaje obszerny opis. — Bernacki Pierwsza książka 1918, str. 114. — Brückner w Rozpr. Akad. Um. filolog. XXV, str. 273—4. — Łoś Zabytki 1915, str. 188. — O rycinach ob. Betterówna Polskie ilustracje 1929, str. 339. Ossol.

Testament (Nowy) polskim ięzykiem wyłożony... Kraków, Mik. Szarffenberger (1556, 1564, 1566, 1568)... obacz Biblia (tom XIII, 22—24).

W t. XIII, 13 obacz o przekładzie Leopolity (1561, 1575, 1577), który jednakże osobno „Nowego Testamentu" nie wydał.

— (Nowy)... (przekład Wujka). W Krakowie (1593, 1594, 1605, 1617, 1621, 1647, 1772)... ob. Biblia (tom XIII, 24) — Wujek J.

— Nowy... (przekład Seklucjana). W Krolewcu pruskim (1551, 1552, 1553)... ob. Biblia (tom XIII, 27) — Seklucjan (tom XXVII, 362).

Pod Seklucjanem sprostowałem błędny opis, podany w t. XIII.

— (Nowy)... (fragment, tłómaczył z Erazma Roterdamskiego Jan Malecki). Lyccae (1552)... ob. Biblia (tom XIII, 27).

Por. w tomie XXVII, 362.

— (Nowy)... (przekład t. zw. brzeski). W Nieświżu (1563—66, 1585, 1593)... ob. Biblia (tom XIII, 28 i 30—1).

— (Nowy)... (przekład Sz. Budnego). Nakład Kawieczyńskiego, w Nieświeżu (1570, 1574)... ob. Biblia (tom XIII, 29).

— (Nowy)... (przekład Czechowicza)... W Rakowie (1577, 1594)... ob. Biblia (tom XIII, 30).

— (Nowy)... (wydanie Smalciusa). W Rakowie (1606, 1626)... ob. Biblia (tom XIII, 32 i 33).

— (Nowy)... We Gdańsku (1606, 1632, 1633, 1686 i nast. wydania w Brzegu, Lipsku, Królewcu)... ob. Biblia (tom XIII, 33—36).

Testament (Nowy) (po hebrajsku)... ob. Biblia — Herzuge (1540).

Testament (Das Neue)... ob. Biblia — Luter — Smalcius.

Testament (Nowy) ob. Biblia (liczne odsyłacze) — Bogdanowicz T. (Trąba 1716) — Boius (Mnemosynon 1550) — Breskoff Efr. (1632, 1708) — Bythner Sam. (1701) — Czechowicz M. (Summarjusz 1570) — Epistolae Septem (1516) — Ewangelia et epistolae (1587, 1598, 1605, 1737) — Ewangelie y epistoły (1579 i nast.) — Fontaine (1708) — Golański Filip — Hilzen (1755) — Hybner Jan — Kurzeniecki (wierszem) — Kwiatkowski Piotr (1741) — Lemaitre (1709) — Leszczyński Stan. (1761) — Novicampianus (Nowopolski) Wojc. (Scopus bibliae 1553) — Passio — Paweł Grzegorz (Rozdział 1560) — Pismo święte — Powodowski H. (Dowody 1577) — Sokołowicz (Falconius) Tomasz (Słowa i sprawy 1566) — Wędrogovius Alb. (Epitome 1561) — Wołodkowicz Mik. (Annotacje 1601).

— **(Stary)** ob. Biblia (tu liczne odsyłacze) — Boius (1550) — Bujalski Antoni (1762) — Bukojemski M. (1766) — Campensis J. — Chrzysztoporski M. (Ninive 1572) — Dawid (Psałtarz) — Ecclesiastes Salomonowy (1522) — Grochowski St. (Pieśni 1608; tu parafrazy) — Gurowski Raf. (1782) — Hilzen J. (Stary i nowy 1755) — Historja o Heljaszu (1572) — Kochanowski J. (Zuzanna) — Kurzeniecki (wierszem) — Lemaitre

(1709) — Leszczyński Stan. (1761) — Murinius M. (Inwentarz dla miejsc 1587) — Novicampianus (Scopus bibl. 1553) — Palladius (1560) — Powodowski H. (1577) — Pismo święte — Sewer Sulp. (1771) — Syrach (Eccl. 1541) — Testamentum Novum — Tobias (1539) — Wędrogovius.

Porównaj także:
Historya Starego Testamentu (tom XVIII, 221 z r. 1793). — Historja umęczenia (XVIII, 222). — Historja (liczne odsyłacze do historji biblijnej i kościelnej). — Pisma bożego rozdziały (1755). — Pismo święte (t. XXIV, 331). — Scriptura Sacra.

Testamentas (Nauias)... ob. Biblia (tom XIII, 41 i nast.) — Sanden (1701).

Testamenta (1790). fol., k. 6.

Projekt sejmowy (około r. 1790) w sprawie reasumpcyi konstytucji z r. 1768 co do testamentów i legatów. Chodzi o testamenty na rzecz instytucyj duchowych.
Bibl. Miss. w Krak. — Uniw. Warsz.

Testamentum (Testament, Testamenta, Testamentaria ordinatio) ob. Einhorn (Jacobi 1646) — Januszowic Bart. (1629) — Jascius Am. (1613) — Kleist Jan (1622) — Konfrontacja (1781) — Krzistanowicz (Disput. 1601) — Opoczno — Ordinatio (1667) — Paczek M. (1650) — Paprocki B (starca 1578) — Politowic D. (1646) — Pomorski Stan. (1620) — Radziejowski M. (1706) — Roysius Petr. (1570) — Rucki Joz. (Protestatio 1637) — Saracinus P. (et codicilli 1646) — Sucquet Ant. (hominis christiani 1645) — Szamotulski B. (panny 1633) — Topiński Kasp. (Quaestio 1709) — Używaniu (O) dóbr żonie (b. r.) — Wilkoszewski Ant. (Quaestio 1760) — Witowski pleban (albo dusze 1656) — Żelechowski Ben. (Quaestio de 1637).

Testamentum Vetus et Novum... ob. Biblia (tom XIII, 43) — Briccius (vetus et novum 1726) — Elias (1599) — Kostkiewicz And. (1776) — Novicampianus (1553) — Stegman (1630).

Testarts Franc. Carolus ob. Foltyński Joan. Stan. (1661).

(Testimonia). De esu carnium testimonia Novi Testamenti... (1653) ob. Świadectwa (tom XXX, 79) oraz Esu (tom XVI).
Czartor. — Ossol.

— [Testimonia Sacrae Scripturae germanice, polonice et latine]. Kraków, Piotrkowczyk, przed r. 1645.

Wierzbowski Mater. II, 78.

— primae, mediae et ultimae aetatis Christianae, quod Satisfactio Christi fuerit (1678).

Przeciw socynjanom

— ob. Praetorias Pet. (Deitatis 1581).

Testimonium observantiae Andr. Gembicki ob. Soszyc Jac. (1639).

Testis ob. Pomorski Stan. (Quaestio 1618).

Tetera Paweł, hetm. kozacki ob. Diarium (1664 i nast.).

Ob. o nim Korzon Dola i niedola II (passim). — Finkel III, 1876.

— Informacya w sprawie fundationis Coll. Vars. Soc. J. od JMP. Tetery z Piaseczyńskim. fol., 2 k.

Bibl. Popielów.

Testor Dorota ob. Döring K. (1683).

Testudo ob. Fuhmann G. L. (1615).

Tesznarowicz Zacharjasz ob. Thesznarowicz.

Tetmajer Stanisław, tłumacz rządowy w Galicji ob. Wieland (Sokrates 1787).

Tetrachordium Tragicam Passionis Mortisque Salvatoris Ac Domini Nostri Iesu Christi Veri Dei Et Hominis Pro salute humana inhumaniter ab hominibus passi. Historiam Resonans. Ab concordem quatuor SS. Evangelistarum harmonia intentum In tetraphonam Id est 1. In Elenchum seu Compendium gestorum Christi à resuscitatione Lazari. 2. In Textum genuinum SS. quatuor Evangelistarum Passionem Domini describentium cum annotationibus ad margines. 3. In Quaestiunculas quasdam & responsiones eundem Textum explanantes. 4. In Meditationes, Considerationes & pios affectus erga Iesvm crucifixum & dolorisissimam Matrem eius. Divisum. Quae omnia tam ex Sacra Scriptura & SS. Patribus, quàm varijs S. Scripturae Commentarijs atque approbatis Authoribus A quodam Diaecesis Vilnensis Presbytero collecta. A Sede Ordinaria approbata Typis Academicis usui publico consecrata. Vilnae Anno M.D.CCI. (1701). w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb., str. 722 i k. 8 nlb.

Dzieło dzieli się na 3 części, obejmujące rozmyślania nad męką Chr. oraz rozważania na temat 100 kwestyj, stojących z męką w związku (np. kim był Łazarz, na czem polegał grzech Żydów, dlaczego Judasz zdradził przez pocałunek Jezusa i t. p.). Autor rozwija dużą erudycję.

Na egz. Bibl. Uniw. Wileń. notata, że dzieło to ofiarował Stanisław Kaczkowski kanon. poznański, curatus indurensis konwentowi Karm. w Grodnie w r. 1718 ad instantiam Casimiri a S. Matheo protunc prioris.

Razem z tem dziełem jest wydane i oprawne bez osobnego tytułu:

Meditationes, Considerationes, & pij affectus erga crucifixum Iesum, & dolorosissimam Matrem ejus. Et si hoc totum Tetrachordij opusculum, piarum considerationum ac affectuum uberem dare possit studioso Lectori materiam: ne tamen quid Tetraphoniae desit in fronte hujus operis promissae, ex varijs Sanctis, asceticis Authoribus, pijsq; Libellis; (quantum turbatissimum modernum tempus permisit) collectas, praemissâ exhortatione S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis, hic exhibemus. w 4ce, str. 242 i k. 1 nlb.

Są to rozmyślania, modlitwy, pieśni — wszystko na temat męki Pańskiej. Stanowią część IV Tetrachordium. Uniw. Wileń.

Tetragonismus ob. Cruger P. (1607).

Tetrazetema ob. Schröder G. (1655).

TETSCH Karol Ludwik (ur. 12 kwiet. 1708 † 11 kwiet. 1771). M. Carl Ludwig Tetsch, Curländischer Kirchen-Geschichte, von dem Zustande dieser Provincial-Kirche, bis zum Ableben Gotthards ersten Herzogs zu Curland, nebst der gegenwärtigen äuserlichen kirchlichen Verfassung dieses Herzogthums Erster Theil. Sophocles. Quod quaeritur, comprehendi potest, effugit, quod negligitur. [Tu winjeta: bukiet kwiatów w flakonie]. Riga und Leipzig, bey Johann Friedrich Hartknoch 1767. w 8ce, k. tyt. i k. 9, str. 284. — ...Zweiter Theil. Mit Kupfern. [Tu rycina: na tle krajobrazu postać niewieścia z lunetą w prawej a z kadzielnicą w lewej ręce; nad nią szarfa z napisem: Sit nobis heic Semper selecta Sancta Vetustas]. Veget. Lib. 2. C. 3. Vnius aetatis sunt, quae fortiter fiunt, quae vero pro vtilitate Reipublicae scribuntur aeterna sunt. Königsberg und Leipzig, bey J. D. Zeisens Wittwe und J. H. Hartungs Erben. 1768. w 8ce, k. tyt. i k. 342. — ...Dritter Theil. [Tu rycina, jak w części II]. Seneca Epist. XXVI. Remove existimationem hominum, dubia semper est, et in partem vtramque dividitur. Remove Studia, totam vitam tractata; mors de te pronuntiatura est. Königsberg und Leipzig, bey J. D. Zeisens Wittwe und J. H. Hartungs Erben. 1770. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 342.

Dedyk. ks. infl. Piotrowi. — Poczem przedmowa (na 4 k.).

W t. I na str. 82 o biskupstwie piltyńskiem. Na str. 145 o tolerancji Zygm. Augusta wobec Inflant. — O Stef. Batorym. — Na str. 212 o Wład. IV. — W t. II na str. 40 o konfed. dys. (Grabowskiego 1767), do której powiat piltyński przystąpił. — W t. III na str. 27 o przekładach Biblji na języki starosł. i rosyjski. — Na str. 46 o biblji Ostrog. (1581). — Na str. 52—66 o przekładach Biblji na język polski (biblja król. Jadwigi, Seklucjan, Wujek i t. p.). — Na str. 67 o przekładach estońskich. — Na str. 88 o przekładach litewskich. — Na str. 98 o przekł. kurońskich, o pieśniach kurońsko-łotewskich (podaje ich teksty i przekłady) i t. p. — Na str. 192 o P. Stenderze i Sal. Henningu. Jak z tego widać, jest tu pewna ilość informacyj nas bliżej obchodzących.— Wszystko ze stanowiska luterskiego.

Tom IV dzieła pozostał w rękop.

Jocher 9711. — Encykl. kośc. XXVIII, 454. Akad. — Czapski — Czart. — Tor. Kop. — Un. Warsz.

— Kurze Geschichte die zur Dienst der Gemeine Jesu in den Herzogthümern Curland und Semgallen gewidmeten lettischen Kirchenlieder, und ihrer öffentlichen Sammlungen. Kopenhagen 1751. w 8ce.

W Acta hist. eccles. (Weimana) znajduje się kilka jego prac, a mianowicie:

1) Herrnhutische Beweg. in Curland und Livland (w tomie 44).
2) Verfolg... von Hernhutianismo in L. und C. (w tomie 43).
3) Von dem Zustande der Evang. in Kurland (w tomie XI).

Ob. Sobieszczański w Enc. Org. XXV, 240. — Gadebusch Abhand. von livländ. Geschicht., str. 222—238. — Recke i Napiersky IV, 354. — Finkel III. 1876.

TETSCH Krzysztof Ludwik, syn Karola (1735 † 9 lipca 1793 w Mitawie). Succincta deductio, qua evincitur, civita-

tibus et statui civico ducatuum Curlandiae et Semigalliae jus ad thronum Sacrae Regiae Majestatis appelandi jure meritoque competere (Varsaviae 1767). fol., str. nlb. 14.

Recke i Napiersky IV, 352.

— Nota per Christoph. Lud. Tetsch, civitatum ducatuum Curlandiae et Semigalliae plenipotentiarium, Confoederatae Reipublicae tradita. (1767). fol.

— Krotki Wywod Ktorym Dowodzi Się Iz Miastom, Y Mieszczanom Xięstw Kurlandyi, Y Semigallyi, Prawo Względem Appelacyi do Sądow J. K. Mci Relacyinych, Sprawiedliwie Służy. (1767). w 4ce, k. tyt. i k. 8 nlb.

Powołuje się na Lengnicha, Zalaszowskiego, Dogiela Cod. dipl. — Cytuje precedensy, polemizuje z zarzutami. Najważniejszy był casus żyda Samsona z r. 1758, którego towary, sprowadzone tajemnie do Nitawy (sic, zam. Mitawy), skonfiskowała konfraternja kupiecka. Tento wypadek stał się podstawą do kwestjonowania prawa miast.

Ossol. — Petersb. Publ.

— ob. Plettenberg (Status causae).

Finkel III, 1876.

Tettau Jerzy ob. Thamnitius (1673).

TETTAU Teodor (Dietericus). I. N. J. Memorabilia Inclytae Reipublicae Polonae Quae Amplissimae Facultatis Philosophicae Consensu Praeside M. Philippo Jacobo Hartmann, Publico Eruditorum examini subjicit Dietericus à Tettau. Ad diem... Novembris Anno M.DC.LXXV. (1675). horis, locoq; solitis. Regiomonti, Typis Friderici Reusneri, Seren. Elect. Brand. Et Acad. Typogr. (1675). w 4ce, k. tyt. i k. 23 nlb.

Dedykuje autor Georgio Abeli a Tettau, consiliario in Prussia... et Danieli a Tettau capitaneo lotzensi.

Rozpoczynają wiersze na cześć autora przez Andrzeja Hedio, przez Hartmanna, Wofg. Nettelhorst, Fryd. Olschnitz.

Od k. A rozpoczyna się dysertacja, złożona z 6 paragrafów (do każdego Notae dodane). Opisuje granice Polski i skład jej ziem. Forma ustroju. Wolna elekcja. Sądy kapturowe. Konfederacje. Sejmiki.

W notach cytuje obfitą literaturę: kronikarzy, Sarnickiego, Herburta, Przyłuskiego, Zawadzkiego, Fredrę i t. p. — Nadto współczesne broszury informacyjne: Staats-Maximen, Kriegs und Staats Sachen i t. p. — Obficie korzysta z Diarium electionis z r. 1674. Po polsku widocznie umie.

Czartor. — Tor. Kop.

TETZKAEUS Georgius. Leichenrede auf Anna von der Linden, Georg Rosenbergs Wittwe. Danzig 1652. fol.

— Leichenrede auf Johann Schultz. Danzig 1658. w 4ce. Gdańska miej.

(Tetyjów). Rachunek kassy Tetyjowskiey. Percepta kassy Tetyjowskiey po seymie r. 1776 pozostała i podana Departamentowi woyskowemu O. N. Fl. 452,091 gr. 13. fol., 1 arkusz składany.

Krasiń.

TETZLAFF Jan Christjan. Q. D. B. V. De Existimatione et infamia,... exercitatio Sabbathina IV... Sub Praesidio Samuelis Frid. Willenberg... In Athenaei Gedanensis Auditorio Ordinario D. 24. Ianuar. 1722. Hora 11... Respondens Iohan. Christ. Tetzlaff Trept. Pom. et opponentes Iacobus Tenter,... Ioh. Nicol. Oemchen. Gedani, Typis Ioh. Dan. Stollii. w 4ce.

Ob. Willenberg.

— Q. D. B. V. De Rebus Pro derelicto habitis... Exercitatio Sabbathina XIV. D. 11. Maji 1722... Respondens Joh. Christianus Tetzlaff, Trept. Pom. Gedani, Typis Joh. D. Stollii. w 4ce.

Ob. Schultz J. S.

Teubner Wacław Udalryk ob. Mathias cesarz (1615).

Teucha Zacharjasz, nauczyciel Radziwiłłów ob. Reineccius (1633).

Listy jego do M. K. Radz. z r. 1564 (do Strassburga) ob. Korzeniowski w Arch. do dziejów Liter. Akad. Umiej. XI, str. 376.

TEUCHER C. F. Theophane bey hoher Vermählung Ihro Hoheiten Friedrichs Augusti des Königl. Pohln. und Churfürstl. Sächs. Printzens und Marien Josephinen Ertz-Hertzogin in Oesterreich auf dem Dressdn. Theatro aufgeführt in einer italienischen Oper jetzo in deutsche Poesie übersetzt durch C. F. Teuchern 1719. w 4ce, str. 37.

Teutonicus ordo (Teutonici equites, l'ordre Teutonique, Deutscher Orden w Prusiech, a w Inflantach ordo Ensiferorum) ob. Albrecht, książę pruski — Alnpecke Dawid (Livl. Reimchronik 1748) — Arndt J. G. (Chronica 1753) —

Baczko (Geschichte 1792, Annalen 1792—3) — Blomberg (Descr. Livoniae 1706, Description 1705) — Boehm M. (1712) — Brackenhaus (Lilienthal, t. IV) — Caspari K. (1756) — Chytraeus D. (1590) — Cruciferorum ordo — Dawid Lucas — Duisburg (1679) — Eck Jan (1526) — Ensiferorum ordo — Eobanus (1512) — Friedewald (Die Gemeine 1579) — Gadebusch Fr. (Abhandl. 1772; tu zestawienie dawniejszej literatury o kawal. inflanckich) — Gruber (Origines Livoniae 1740, Liffl. Cronik 1747) — Gwagnin (1578) — Hanow (Urkunden 1755) — Hartknoch Krz. (1676, 1684) — Hess Konrad (1720) — Hoffman Jan D. (1753, 1757, 1765) — Hornung (1684) — Huffland (1768) — Inflanty — Kreutzherren (tom XX, str. 258) — Lengnich (liczne jego pisma) — Leo (Hist. Prussiae 1726) — Marewicz J. Jak. (1712) — Preussen (equites 1704) — Prusy — Ranis (1563) — Rättel H. — Rüssow (Ryssow) B. — Schurtzfleisch (1701) — Schütz (Rerum pruss. hist.) — Strubycz Mar. (Livon. 1727) — Theatrum (Liffl. 1701) — Titius (1654) — Wensdorf (1754) — Zakon krzyżacki.

Bibljografję nowszą o zakonie krzyżackim podaje Finkel pod nr 23923—24114, 25109—111 oraz 28690—8; obacz nadto tom II, str. 688 i III, str. 1599.

O zakonie rycerzy mieczowych tamże pod nr 24171—184; ob. także tom II, str. 690.

Teutschland traue nicht zu viel. Das ist Was das Röm. Reich Teutscher Nation sich gegen die Europ. Machten zu versehen sonderlich aber ob es von den französ. Messures was zu besorgen habe; ob dem Armistitio zu trauen und was sonsten die Conjuncturen in Europa bringen möchten. Auff Unkosten verlegts der Autor. (1680). w 4ce, str. 110.

Dotyczy Polski i Rosji.

(Teutschmann Stanisław). Vota nuptiis Teutschmanno Arndtianis... Marieburgi celebrandis sacra,. Gedani, imprimebat David Frider. Rhetius (1666). w 4ce, k. 8. Czartor.

— ob. Canovius M. (1666).

TEWENDEL Jan, student Szczepanowski. Łani Pod rozkwitłym Drzewem, Serdecznie zrániona, Przy Akćie Weselnym, nowych Oblvbiencow, Iegomosci Pana Iana Ahynhiffa. Y Jeymosci Panny, Elzbiety Dawissonowey, Z powinszowániem błogosłáwieństwá Boskiego, y wesołofortunnyćh succesow Przez Iana Tewendela, Studentá Szczepanowskiego. Applauzem Epitálámicznym, Wystawiona. Roku Páńskiego 1677. Dniá I. Czerwcá. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. tyt. miedzioryt herbów (hieroglifików) nowożeńców (oliwka i łani ze strzałą w boku). Rozpoczyna wierszowana przedmowa do oblubieńców; potem poemat, złożony z 42 oktaw. — Dawisonówna pochodziła z Zamościa, córka kupca Andrzeja. — Jan Ahynhif był „z krajów postronnych" (ob. o tej rodzinie pod Achienef i pod Akienhiow).

Autor opisuje, jak Amor i Wenus skojarzyły to małżeństwo. Jagiell. — Ossol.

Tewenon ob. Bertrand (1779).

Tevenetus ob. Thevenetus.

Text-Chronica (Biblische) worinnen alle und jede Schrifft-Stellen welche in denen Ewangelischen Kirchen der Stadt Dantzig vom 3 Junii 1650 biss den 3 Maii 1761 auff veranlassang, derer Beth-Buss- und Danck-Tage in offentlicher Gemeine erkläret sind, dargestellet werden. Dantzig drukts und verlegts Joh. Zach. Stolle MDCCI. (1701). w 8ce, str. 211 i rejestr.

Jocher 2479.

Texte auf das ordentliche Busz-Beth- und Dankfest. Danzig. 1734. w 8ce.

Ob. Gdańsk.

Textor Barbara ob. Vechner Fab. (Eufemiai 1622).

(Textor Dorota Elżb.) żona Gotfryda. Mittleidende Feder damit gegen die entcörperte Seele und Entseelten Cörper (titul) Fraw Dorothee Elisabeth Textorin, gebohrene Rothin, (titul) Herren M. Gottfried Textors, der Schulen in Frawstadt wolberühmten Herren Directors durch den Tod entrissenen Ehe-Hertzens Ihre Schuldigkeit ablegen wollen willige Hand Etlicher ergebenen Freunde. B. m. (Leszno? 1653). w 4ce, ark. B.

Wiersze niemieckie. Wrocł. miej

— ob. Roth Dor. (1653).

(Textor Godfryd). Sacrum Amoris atque Hymenaeo Viri Excellent: Clariss: Aque Doctiss: D. M. Godofredi Textoris, Acroaterii Frau-Stadiensis Directoris atque Inspectoris Meritissimi. Virginis Pudentiss: Floridis. Dorotheae Elisabethae Rhotiae. Solemne Fausti Ominis Ac Cultus E Votiva Acclamatione augent Convictores, Auditores. Lesnae MDCXLIX. (1649). w 4ce, 4 k.

Z wierszami łac. wystąpili: Iohannes Fabianus ab H. Rädlitz Nob. Pol., Ieremias Schellerus Gynaecopol., Christ. Adol. Scultetus Wschow. Pol. Wrocł. miej.

— Quod proficuum esse velit Sanctissimus Consolator! piis lachrymis quas Vir Clarissimus. Dn. Godofredus Textor Artium et Philosophiae Magister, Scholae Wschovensis Rector et Inspector in luctuosissimo funere Conjugis dulcissimae Dorotheae Elisabethae Rothiae pientissimae Foeminae fundit, suas quoque, illas ut abstergat affundit Amicorum Pietas. (1653). w 4ce, k. 8.

Wiersze łacińskie i niemieckie. — Druk zapewne w Lesznie. . Wrocł. miej.

— Epithemata quae ad sanandum prope immedicabile vulnus, quod Viro Clarissimo Dn. Godofredo Textori Artium liberalium et Philosophiae Magistro, p. t. Scholae Fraustad. Directori et Inspectori post breve matrimonii gaudium alte nimis inflictum est obitu Conjugis Incomparabilis Dorotheae Elisabethiae Rothiae Foeminae pietatis et insigni sexus sui virtutum decore conspicuae adferunt cum Rectore emerito Collegae. w 4ce. k. 8.

Wiersze łacińskie i niemieckie. — Zapewne w Lesznie (1653). Wrocł. miej.

— Sacris Nuptialibus Viri Clarissimi et Doctissimi Domini M. Godofredi Textoris Scholae Fraustadiensis Directoris dignissimi cum Lectissima atque Pudicissima Virgine Dorothea Elisabetha Spectatissimi et Integerrimi Viri, Domini Stephani Rothii b. m. Civis quondam et Negotiatoris primarii Filia Fraustadii XIV. Septembris Anni a partu Virginis MDCXLIX. Solenniter celebrandis ex observantia debita gratulantur Discipuli. Lesnae Typis Funccianis (1649). w 4ce, 4 k. Wrocł. miej.

— Quod praefiscini fiat! Thalassus Hymenejus castis amorib. et solennib. nuptiarum honoribus Clarissimi, Doctissimi, Humanissimi Viri- Iuvenis Domini M. Godofredi Textoris Scholae Fraustadiensis Inspectoris et Directoris dignissimi Sponsi, Nec non Virginis a generis splendore, pietatis amore, varioque virtutum fulgore laudatissimae Dorotheae Elisabethae, Viri Spectatissimi et integerrimi Dn. Stephani Rothes, quondam Senatoris, ac Mercatoris in Republ. Freystadiensi Primarii, p. m. relictae Filiae Sponsae, Fraustadii 14. Septembris An: 1649. celebrandis. Faustae congratulationis, amoris et honoris ergo adornatus a fautoribus amicis et collegis. Lesnae, typis Funccianis (1649). w 4ce, k. 6. Wrocł. miej.

— ob. Hayn J. (Zoologia 1646) — Klesel G. (1653) — Roth D.

(Textor Konstanty). Epicedia in Obitum praematurum adeoque Luctuosissimum Viri Reverendi et Doctissimi Domini Constantini Textoris Pastoris in Agro Schoenaviensi in Ducatu Glogoviensi. fidelissimi Anno a nato Christo CIↃIↃCLIV. die XXI. Decembris in ipso aetatis flore, Anno nimirum vicesimo quarto nondum exacto, beate demortui et e terrestri hoc exilio, in quod eum cum aliis Fidei causa ire jusserat, in caelestem Patriam exoptatissima metamorphosi translati, conscripta a Fautoribus, Fratribus, Amicis, et Alumnis Scholae Fraustadiensis. Lesnae Pol., Typis Wigandi Funccii. w 4ce. k. 17.

Wiersze łacińskie, niemieckie i greckie. Pisze je Daw. Gerlach Smigla Pol., Sam. Werner Gynaec. Polon., Paulus Clapius Jun. Gyn. Pol., Godof. Clapius Fraustad. Polon., Chris. Henr. Sartorius Wschovensis Polon... i inni. Wrocł. miej.

Textor Zacharjasz ob. Chwałkowski Mikołaj (Votivus 1645) — Schosserus Christ (Sirenum Aglaope 1611).

Wotschke w Hist. Monatsbl. 1909, str. 110. — Tenże Calvins Bezieh. 1909, str. 12.

Textus parvuli philosophiae moralis... ob. Breda de Konitz (1517).

Textus ex juribus curlandicis (1766) ob. Kurlandja.

Textus ob. Allenstein J. (philos. 1517) — Aristoteles (elenchorum) — Brede de Konitz G. (parvuli) — Cusanus J. (lecturae 1529) — Faber Stapulensis (Vet. artis 1522) — Hispanus Pet. (Sumulorum) — Marsilius (dialecticae 1507) — Porphirius (Vet. artis 1522) — Stratander (Aristoteles).

Teylor (Taylor) Tomasz ob. Gołębiowski Stanisław (1688) — Taylor.

Tezeus ob. Teseusz.

Th. A. ob. Thamnitzius.

THALLVAEUS Marcin. Anatome Samosatenianismi. Sive Censvra Brevis Ac Modesta Responsionis Cuiusdam N. N. Transylvani Institutae Ad Argumenta fere omnia Orthodoxorum de Doctrina S. S. Trinitatis. Ubi simul aliorum etiam Samosatenianorum rationes, nempe: F. Socini, G. Enyedini, C. Ostorodij, V. Smalcij, etc. examinantur. A Martino Z. Thallyaeo, Ungaro. Lvgduni Batavorum, Apud Franciscum Hegerum, e Regione Academiae. 1634. w 8ce, k. nlb. 16, str. 399, k. nlb. 9.

Szabo III. 1503. — Sprawozd. z poszuk. na Węgrzech 1911 nr 291.

Bibl. Budap. Akad. — Bibl. Uniw. Budap. — Bud. Muzeum Narod.

THADAEI Dermicius Fr. Nitela Franciscanae religionis et abstersio sordium, quibus eam conspurcare frustra tentavit Abrahamus Bzovius. Parenti optimae Fr. Dermicius Thadaei pius filius, S. Theologiae lector mutuam vicem reddit. Opus accuratum ac varium, quo pleraque Summorum Pontificum decreta illustrantur; multa ad temporum notitiam spectantia educuntur in lucem; alia iam olim stabilita confirmantur; imprimisque eminentissima Christi Servatoris ac Domini nostri paupertas solide et perspicue defenditur. Prodit nunc primum. Lugduni, sumptibus Claudii Landry. M.DCXXVII. (1627). w 4ce, 8 k. nlb., str. 497 i 7 k. nlb.

Dedyk. Franc. Barberino card. legato a latere.

Czartor.

THADEUS a S. Joachimo. Religiosissimo admodum Rndo Stanislao ab Assumptione R. V. M. Vicario Generali etc. P. Thaddaeus a S. Joachimo Philosophiae lector. w 4ce.

Mieści propozycje logiczne.

Thadeus à Varsavia ob. Krawczyński Stan.

Thadeus Sanctus ob. Tadeusz.

Thalamis ob. Juglis (1617).

Thalamodia ob. Dachnowski J. K. (1620, 1625) — Dziekczyński (1616).

Thalamus ob. Sechinius J.

Thalassio ob. Daniecki J. (1609) — König Ern. (1669) — Pawiński J. (1643) — Riedel J. (1656) — Rozdrażewski H. (1623) — Seger G. (1648) — Thamnitius C. (1653) — Zernau J. (1655).

Thalassus palatino neoburgensis (1642) ob. Filip Wilh.

Thaler-Cabinet.... Königsberg und Leipzig... ob. Madai (w t. XXII, 21).

Thalia moerens ob. Świrski Mik. (1655).

Thalmud ob. Talmud.

Tham Rbeini (Sefer Hajoszer Mobeini Tham 1586) ob. Sefer.

THAMM Jan. I. N. J. Gott- und Tugend-liebende leben nach dem Tode. Welches An dem Ruehm-würdigsten Exempel Der Weyl. Hoch-Wohl Edel gebohrnen, Hoch-Ehr- und Tugend-begabten Frauen, Frauen Marianae Elisabeth von Bunauin geborner von Loszin, Frauen auff Gross-Osten, Quaritz, Gassen, etc. Dess Hoch-Wohl-Edelgebohrnen, Gestrengen, Hochbenamten Herrn, Herrn Heinrichs von Buenau, Herrn auff Gassen, Baudach, Matzdorff, etc. Liebwerthesten Ehe-Schatzes Gewiesen, und An Dero Beerdigungs-Tage Des Seeligsten zu wohl-verdientem Nach-Ruhm, Denen Hoch-Adel-Betrübten zu Trost der Hochansehnlichen Versamlung in einer Stand-Sermon vorgetragen Johann Thamm. Gedruckt zur Lissa, durch Michael Bukken 1680. fol., k. 4.

Wrocł. miej.

— I. N. J. Die Unüberwundene Tapfferkeit Edler Ritter, Bey Christ-Adelicher BeErdigung Des weyl. Hoch-Wohl-Edel-Gebornen Ritters und Herrn, Herrn Adam von Losse, Herrn auff Groß-Osten, Quaritz, Wald-Forwerg, Sackau, etc. Ihro Röm. Kayserl. Maitt: unter dem Hochlöbl: Hn. General

Feld-Marschall-Lieutenants Grafen von Dünewald Regiment, wohl-meritirten Eltisten Ritt-Meisters, In einer Stand-Sermon vorgestellet von Iohann Thamm, D. H. S. B. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken, Im Iahr 1684. w 4ce, 19 str. Wrocł. miej.

— Iuvante Triuno. Das Belieben und Betrieben Wie sie mit einander verbunden Am Beerdigungs-Tage Der Hoch-Edelgebohrnen Fräulin, Fräulin Iohanna Kunigunda, von Lossin Fräulin auf Osten-Niebe, etc. Des Hoch-Edelgebohrnen Ritters und Herrn, Herrn Hanss Wollfrom von Lossen, Herrn auf Osten-Niebe, Quaritz, Küttel, u. s. f. Ihro Röm. Kayserl. Maj. wol-meritirten Herrn Hauptmanns, Hertz-innigst-geliebten ältesten Fräulin Tochter, In einer kurtzen Abdanckungs-Rede Entworffen von Iohann Thamm. Schlichtingsheim in Gross-Pohlen, druckts Iohann Christoph Wilde. w 4ce, k. 7. Wrocł. miej.

— Ehrenlob und Gnadenlohn... Leichenpredigt für Anna Gräberin... Lissa, 1688. w 4ce. Bibl. kośc. we Wschowej.

— Der vielen Unruh dieses Lebens Ende... Leichenrede auf Hans Sigmund Unruh. Schlichtingsheim, Wild, 1694. w 4ce. Bibl. kośc. we Wschowej.

— Die letzten Rede Jacobs... Leichenrede für Ursula Elisabeth Unruh, geb. v. Schlichting. Schlichtingsheim, 1699. w 4ce. Bibl. kośc. we Wschowej.

— Leichenrede... für Anna Gräber. Lissa, Bukk, 1688. w 4ce. Bibl. kośc. we Wschowej.

THAMNITIUS (Tamnitius) Andrzej (I). Traktat Albo Rospráwa krotka, ná czás pámiątki pierwszego Przyśćia ná świat, to iest, Národzenia Syná Bożego Páná Jezu Krystá. W ktorym wywodźi się nakrotce, to, że Krystus Pan, syn Máriey Pánny, choć vbogo, vniżenie przyszedł ná świát, iest Mesiaszem, synem Bożym, Zbáwicielem ludu swego prawdźiwym. A niewiernikom zwłaszczá Zydom, ktorzy się osobą Páná tego gorszą, to y owo zárzucáią, inszego ćzekaią, z Pism S. iako y inszych ludźi zacnych, y ich własnych odpor dawa. Thorvnii Excudebat Andreas Cotenius Anno. M.D.XCVII. (1597). w 4ce, k. tyt. i k. 27 nlb. (sygn. i—vi oraz A—E_{vi}).

Na odwr. k. tyt. wiersz łac. Huldr. Schobera Ad genere ac vera nobilitate clariss. Dom. Johannem Rusinowski, Joh. Ostromiecki, Sim. Ostromiecki, Albertum Dorpowski scabinos terr. culmenses, Prosfonema.

Poczem dedykacja do tychże na 5 kartach. Powołuje się tu na św. Augustyna i Bazylego. Krzest i Credo apost. nas nie obowiązuje. Heretykami nie jesteśmy. Datow. w Toruniu 23 dec. 1597. — Podpisany pod dedykacją: X. Andrzey Tamnitius.

Udowadnia cytatami z Biblji, iż wszystkie przepowiednie o Mesjaszu dopełnione są w Chrystusie. Na k. E_2 wyjaśnia, co znaczyło Salomonowe Scheemforas (chodzi o jakąś legendę rabiniczną). Na rabinów w Talmudzie powołuje się nieraz, ale ostro z nimi polemizuje. Zna Talmud z tekstu łac.

Na końcu winjeta (maska wśród ozdób).

Polszczyzna w całej rozprawie czysta.

Na egzemplarzu Czart. dużo na marginesie glos po niem.

Jocher 6027. — Maciej. Piśm. III, 404. — Osiński Skarga, str. 81. — Wizerunki poczet nowy, tom XI. — Mocarski Książka w Toruniu (1934), str. 43. Czartor.

THAMNITIUS (Tamnitius) Andrzej (II). Applausus nuptialis honori... Georgii Segeri... modulatus ab Andrea Thamnitio... Thorunii Mich. Karnall (1664). w 4ce, str. 4.

— Perillustri ac generosissimo Domino, Dn. Georgio Abeli â Tettau, Serenissimi Electoris Brandenburgici Consiliorum per Ducatum Borussiae Terrestrium Directori et Capitaneo in Brandenburg. etc. etc. In Worienen, Sieslak Tolks et Bandels etc. etc. Hereditario Domino, Domino ac Patrono suo gratiosissimo, Primordia auspicatissima AnnI qVo ViVens CeLebratVr In Orbe ReDeMptor, Chrono-Heroico Carmine devotissime gratulatur... Thorunii, excudebat Johannes Coepselius, Gymn. Typogr. (1673). fol., 1 str. Tor. Kop.

— Bey erfreulicher Hochzeit-Feyr Des Wohl-Ehren-Vesten Gross-Achtbaren und Hochgelahrten Herrn M. Ernest Königs des berühmten Thorn. Gimnasii Wohlverdienten Rectoris und der Huld-Ehr-und Tugendreichsten If. Barbara geb. Thomassin hat mit nachgesetzten eilfertigsten Zeilen Pflichtmäs-

sig erscheinen sollen C. C. R. P. In Thorn drukkts Johañes Cöpselius des löbl. Gymnas. Buchdrukker. fol. Tor. Kop.

— Hymenaeo Excellentissimi atque Praeclarissimi D. Ernesti König Philos. atq. Artium liberalium Magistri, Gymn Thorunensis Rectoris dignissimi, sponsi ut et variis dotibus conspicuae Virginis Barbarae, viri olim spectatissimi..., D. Gerhardi Thomae, Scabini Palaeo-Politani, filiae, Sponsae, Ipso die D. Reginae solenniter celebrato, Affinitatis ergo scribebat A. Th. Thorunii imprimebat Joh. Coepselius, G. T. Anno 1677. fol., 1 k. Tor. Kop.

— Wohlverdienter Nachruhm mit welchem dem weiland... Herrn Peter Zöller Wohlverdientem Vorstädtischen Vice-Schöppenmeister wie auch Vornehmen Kauff- und Handels-Manne Königlicher Stadt Thorn; als derselbe, nachdem Er 80 Jahr und 2 Monat in diser Welt rühmlich gelebet, den 17 Februarii des itztlaufenden 1678 sten Jahres, diselbe gesegnet, und darauf den 20. selbigen Monats seinem Erb-Begräbnis zu St. Marien mit christlichen Ceremonien einverleibet worden.. In Thorn drukkts Johannes Cöpselius des löblichen Gimnasii Buchdrucker (1678). fol., 1 k. Tor. Kop.

THAMNITIUS Jan (um. 1627). Pieśni co przednieysze z Kancyonału wielkiego wybrane, a w tey mnieyszey formie dla ludzi podróżnych wydrukowane y do modlitew chrześciańskich przydane w Toruniu przez Schnelboltza nakładem Jana Pletschera anno 1624. (Do tego są przydane Kegeliusza 12 rozmyślań, które Jan Thamnitius polsko-niemiecki kaznodzieja w Zrembocinie na język polski przełożył i przydał także krótki wyciąg z wielkiego polskiego Kancyonału Artomiusza zrobiony).

Obacz tom XIX, 94. — Jocher 7175.

— ob. Kancjonał (1624; przez omyłkę druku zamieszczono w tomie XIX, str. 94 z datą 1614) — Kegelius F. (Rozmyślań 1671) — Tidaeus Jan (Centuria 1619).

Oloff Poln. Liedergesch. 176, 427. — Siarcz. Obraz II, 260 (zowie go Andrzej). — Bentkowski I, 254. — Osiński Życie Czackiego, str. 216. — Wiszniewski Hist. literat. VI, 527. — Praetor. Athenae Gedan. 209. — Zernecke Summar. Entwurf der Gesch. Thorns 135. — Dittmann Beyträge zur Gesch. Thorns 10, 79.

THAMNITIUS Konrad, prof. gimn. toruńskiego (1626 † 1656). Acerbitas fati ex obitu Jac. Mochinger... 1656. fol.

— Acclamatio ad Legatum S. R. Maiestatis Pol. in Galliam, Christophorum de Bnin Opaliński (1645?).

Wizerunki, poczet nowy, t. 11. — Zernecke (jak niżej).

— Auspicium Anni Epochae Nostrae CIↄIↄCXLV. Magnifico Rostochiensis Rectori Viro Plurimum Reverendo, Excellentissimo Ioanni Quistorpio, SS. Theolog. Doctori Et Professori Celeberrimo. Item Viro Clarissimo, Eruditissimo Excellentissimoque Andreae Tscherningio, Poetae, Philologo Felicissimo, Laudatissimo, Professori In Illustri Ad Varnum Meritissimo. Nec non Admodum Reverendo, Clarissimoque Viro Petro Zimmermanno Gymnasii Apud Thorunienses Celeberrimi Rectori Ecclesiae Archi-Mystae Dignissimo, Vigilantissimo Ab Adfectu Suo Vere-Patri. Singulis Maecenatibus, Favitoribus colendissimis, magnis optatissimum precatur Conradus Thamnitius Thoruniensis. Rostochi e Typographeo Nicolai Kilii Acad. typog. (1645). fol., k. 2. Wrocł. miej.

— Choliambus ad cupressum exequiarum Fr. Schillingii. Thorunii 1655. fol.

— Civitatis Thorunium Cultissima, Nobilissima, XVI. Die Februarii Aerae Usitatae CIↄIↄCLIII. (1653). Numinis Tutelaris Gratiam, & Assertae Fidei atque Constantiae Memoriam Plausu Publico Celebrans, Anagrammatismis Pro Collegii In Magnifico & Excellenti Magistratus Consessu Numero Concepto XVI Evoluta: & Laeta Pietate Expressa, Cultus verò atq; Gratitudinis caussa Magistratui Reipubl. Patriae Inclyto & Civibus Honoratioribus Inscripta à C. Thamnitio Thorunien. [Tu winjetka]. Exscripsit Typis Michael Karnall. (1653). fol., k. tyt. i k. 17 nlb.

Na odwr. k. tyt. dedykacja stylem nakamiennym, w której powiedziano: „Triumphantis patriae... suique obsequii... in almam Polo-

niae matrem“ aquilam fidei... ad... felicem memoriam poświęca senatowi toruńskiemu. Należał więc do tych Toruńczyków, którzy przyznawali się do patrjotyzmu polskiego.

Zawiera 16 wierszy łac. na cześć Torunia, po każdym komentarz prozą. Każdy wierszyk ma tytuł, przerobiony równocześnie na anagramat, np. Civitas Torunium = Tu Cinis Muro vita. — Na karcie F_2 wspomniany Gerhard Dönhof „sol illustrissimus“. Szczegółów hist. w tym panegiryku czysto retorycznym niema. Czartor. 1

— In conjugium F. Geret... Thorunii 1654. fol.

— Consolatoriae super obitu Georgi Prussi od pro-consulem Joh. Prussium 1652. fol., 13 arkuszy.

— C. Thamnitii Thoruniensis De Constantia Thorunensium In Obsidioneie Probata Panegyricus. [Tytuł ten ujęty w piękną rycinę z podp. S. Niedenthal delineavit, J. Sandrart scul.: w środku kolumna barokowa z aniołem, herbem Torunia i napisem: Hoc excubante; zboku niewiasta na skale z krzyżem i z napisem: Non movebor; oraz niewiasta na postumencie z gołębiem i z kapeluszem w ręku, a z podpisem: Ex constantia liberias. U dołu salamandra w ogniu, z podp.: Alit non consumit]. (Na końcu:) Exscripsit typis Michael Karnall. (1651). fol., 2 k. tyt. i k. nlb. 31.

Poczem idzie drugi tytuł: C. Thamniti... De Constantia... Exscripsit Typis Michael Karnall.

Na odwrocie pierwszej k. tyt. herb z napisem: In stemma generosae Prussorum gentis... z podp. Jacob Sandrart sculpsit; pod herbem sztychowany 8-wiersz łac. Thamnitiusa. Dedykacja Joanni, Henrico, Georgio Prussis ...cliens perpetuus C. Thamnitius. (Prussi to zlatynizowane nazwisko Preusów). Ded. ta zajmuje 9 stron druku, dat. Thoruni triumphali urbis die XVI Febr. 1651. — Wychwala zarówno trzech braci Prussów, jak też i ich ojca.

Poczem idzie „Programma“ i „Oratio“ (od k. D_2). Wychwala w niej w sposób retoryczny Jagiellonów i Wazów. Wspomina wojnę szwedzką, oblężenie Torunia przez Wrangla, jego okrucieństwa, pertraktacje z senatem, rolę jaką odegrał Gerhard Dönhoff i burggrabia miasta Jan Prus, spalenie przedmieść z rozkazu władz miejskich (stąd w tytule constantia igne probata). Wciąż sławi męstwo i stałość miasta.

Druk okazały, kosztowny — zapewne nakładem miasta. — Egzemplarz bibl. tor. miejskiej oprawny współcześnie w czerwony aksamit, brzegi ma złocone.

Reprodukcję ryciny tytułowej i opis druku podaje Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 83—4.

O dziejach tego druku, wysławiającego wierność Torunia, okazaną podczas najazdu szwedzkiego, ob. Praetorius Athenae, str. 211.

Jagiell. — Tor. Kop.

— Epigrammata in Senatum Thorun. 1653. fol., 1 ark.

— In exequias C. Haschcovii... Thorunii 1654. fol.

— Fasciae quibus natum recens Serenissimorum Augustorum Parentvm Sereniss. Regg. Pol. et Sveciae etc. etc. etc. filium humili cultu tunc componebat; quasque In Illustri Summorum Virorum Panegyri, Ad Tubarum et Tympanorum Triumphalem plausum Explicabat C. Thamnitius Thoruniensis Gymn. Patrii Profess. et Visitator. Thorunii Excudebat Michael Karnall, Anno cIↃIↃCLII (1652). fol., k. tyt. i k. 18 nlb. (sygn. I).

Rozpoczyna Programma quo ad aud. orat. omnes thor. ordines invitabantur; poczem Epigramma; wreszcie Oratio. Raczyń.

— Genethliacon... Joh. Casimiri R. P. 1651. fol., 24 k.

Hierseman w r. 1929 cenił 15 marek.

— Malum Cydonium in nuptias Iacobi Mochingeri Med. D. 1656. fol., 4 k.

— Toż:... (po niemiecku) 1656.

— Oratio de causis cur literatis bene esse debeat, ad celebrandam memoriam Gothofredi Krives 1663. fol., 20 ark.

— Panegyricus Zbigneo de Goray Gorayski Castellano Chelmen. legato ad tractatum Lubecen. 1652. fol., 6 ark.

— Peplus Minervae Sarmaticus. Ex Augustissimo Jagellonum & Gonzagarum Flore Contextus. Sub Ipsa Natae recens in Polonia Regiae Augustorum Parentum Joannis Casimiri Ludovicae Mariae Gonzagae Infantis Incunabula Amplissimae in Regia Urbe Thoruniensi Panegyri Aerae Usitatae Anno cIↃIↃCL. d. XI. Augusti Post Machinarum Martiarum, Tubarum, & Tympanorum Solemniorem Eremitum. Publico Sermone Repraesentatus, Nunc Kalend. Ineuntis cIↃIↃCLI. (1651). Anni Januariis Aus-

picatissimi Ominis Et testandae Humillimae subjectionis Caussa Timidâ, ex Devotissimo cultu Manu Cunis Serenissimis Appensus à C. Thamnitio Gymnasl Patrii Prof. [Tu winjetka]. Thorunl Exscripsit Typis Michael Karnall (1651) fol., k. tyt. i k. 81 nlb. (syg. Tt).

Ded. Janowi Kazim. (stylem nakamiennym i prozą zwykłą). Na jej końcu: Programma, quod ad audiendum panegyricum omnes invitabantur.

Od k. F: Panegyricus. Wysławia Jagiellonów, zwłaszcza Kazimierza (za poskromienie krzyżaków). Potem pochwały Zygm. III i Wład. IV, a od karty Bb przechodzi do J. Kaz. — Na k. Kk zwraca się do Marji Ludwiki (tu dużo o Gonzagach i Paleologach). Kończy: Vivat futura Caesarum regumque mater! Jagiell.

— Programma ad audiendam orationem panegyricam. fol.

— Stella aurea in honorem Illmi Sigismundi Guldensternii Gubernatoris Stumensis 1649. fol., k. 18.

— Thalassio cum taedis... Simoni Schultz... dictus a C. Thamnitio. Thorunii, Mich. Karnall 1653. w 4ce, str. 8.

Ob. o nim: Zernecke Thorn. Chronica (1727), str. 324. — Lauterbach Fraust. Zion, str. 528. — Dittman Beyträge zur Gesch. Thorns, str. 81. — Praetorius Athenae ged., str. 211. — Siarczyński Obraz II, 260.

Thanatomachia ob. Artomius (1600)

Thanczyn Joannes ob. Tęczyński Jan.

(THANNHAUSENOWA Józefa). Do Jaśnie Wielmożney, Jey Mci Pani. Józefy. z Baumów. Thannhausenowy. urodą y cnotą wielce ozdobney damy. pożądanym. maryaszem. z Jaśnie Wielmożnym. Jegomością. Panem. Ferdynandem. Św. Pan. Rzym. hrabią. Harrach de Rohran. Generałem., Feldmarszałkiem Lieutenantem. właścicielem. regimentu. kawaleryi J. C. Mci. kawalerem. Orderu. zasług rycerskich Krzyża. Maryi. Teresy. etc. szczęśliwie złączoney. wiersz. weselny. jednego. prześwietnemu. domowi Jey. życzliwego. poety. Innocuos censura potest permittere lusus. M. V. Martialis Lib II. Epigr. V. ad Caesarem. (1791). w 4ce, k. tyt. i str. 7.

Harrach Ferd. Jan Nep. urodzony 11 now. 1740, otrzymał order Marji Teresy 9 grud. 1790.

Wymienione tu siostry: Ludwika z Baumów, żona Jana Castiglioni starosty dukielskiego, Joanna z Baumów, żona Eman. Lipowskiego komisarza cyrk. bocheńskiego, Antoni Appelhoffen Baum starosta cyrk. myślenickiego i żona Józefa Harrach de Rohran. Jagiell.

Tharnow (de) Adam ob. Tuszyna(z) Adam.

(Thaudius Eljasz). Supremum Officium Viro Quondam Clarissimo Eruditissimoque D. Eliae Thaudio, Artium Lib. et Phil. Magistro, Gymnasii Thoruniensis Professori ac Visitatori dignissimo. Cum XV. Kal. Septemb. MDCLXXVI (1676). In Templo D. Mariae sepulchro inferrentur ossa ejus, exhibitum a Professoribus, et aliis Docentibus in Th. Gymn. Thorunii excudebat Joh. Coepselius, G. Typ. w 4ce, k. 4.

Budap. Akad

Thaumastus ob. Oriens.

Thaumatographia ob. Jonston J.

Thaumaturga manus ob. Dmosicki K. (1649).

Thaumaturgus (Thaumaturgae) ob. Bystrzonowski W. (1735) — Bzovius (1606) — Damirski Cyp. (1672) — Lubomlius Sev. (1606) — Joannes de Dukla (1676) — Tarczewski J. S. (1692).

Thaumaturgo in sua effigie Ecclesiae Zamosc. ob. Pierożyński Jazon (1774).

Theater (Kriegs) oder neuste karte (1792)... ob. Müller (Kriegstheater).

Theatralisches quodlibet ob. Quodlibet.

Theatralski ob. Czartoryski Adam.

K. Estreicher w Kwart. Hist. 1895, str. 541.

Theatralis mensa ob. Epulum (1722).

Théatre (Nouveau) du monde (1713) ob. Gudeudeville.

O znajdującej się tu mapie Polski ob. Rastawiecki Mapogr. 1846, str. 42.

Théatre de l'univers ob. Ortelius (1571, 1602).

Théatre de la guerre entre les Russes, les Turcs et les Polonois Confédérés... (mapa 49×130 cm)... (1769).. ob. Lotter — Le Rouge.

Ta mapa Wołynia jest robotą F. F. Czakiego. — Ob. o niej Rastawiecki Mapografia, str. 112—3.

Porównaj: Carte.

Theatridion, Theatridium ob. Ceumer (livonicum 1690) — Kazimierz św. (1589) — Święcicki Greg. (Kazim. 1604).

Theatro del mondo... ob. Ortelius (1593, 1667).

Theatro d'huomini ob. Ghilini (1647).

Theatrum Królestw szwedzkiego y Duńskiego ob. Historja (1701).

Theatrum Cosmographico-Historicum; Oder der Welt-Currier, Auf dem Schau-Platz praesentirende Das Königreich gross- und klein Pohlen, die Gross- und Fürstenthümer Littauen, Wallachy, Moldau, Ukraine, Wohlin, Podolien, und Crimische Tartary Sambt denen durch selbige lauffende grosse Wasser-Ströme, die Weichsel, Chronon, Nimen oder Memmel, Niester und Dnieper. Mit Beyfügung neuer sonderbahrer, merckwürdiger, traurig- und frölicher Begebenheiten Dem curiosen Leser zur Nachricht und Belustigung Historisch und in Kupffern vorgestellet. [Tu winjetka]. Augspurg, Drucks und verleges Jacob. Koppmayer. Anno 1688. [Poczem:] Theatrum Cosmographico-Historicum Primum. Erster Schau-Platz Der Historischen Welt-Beschreibung. In sich begreiffend unterschiedliche neue sonderbare traurig- und fröliche Begebenheiten, mit eingentlicher Vostellung der kleinen oder Crimischen Tartary, und dess grossen Dnieper Fluss. Dem curiosen Leser zur Nachricht und Belustigung, mit schönen wahren Original-Mappe und Kupffer Figuren aussgezieret, zu Lesung der Zeitungen sonderlich dienlich. [Tu winjetka]. Auspurg, Drucks und verlegts Jacob Koppmayer. Anno 1688. w 8ce, k. 2 tyt., str. 83, 12 rycin. — Secundum. Anderer Schau-Platz Der Historischen Welt-Beschreibung. In sich haltend etliche sonderbarliche neue traurig- und fröliche Begebenheiten, mit eingentlicher Vorstellung der Wallachey. Moldau, Ukraine, Wolhin, Podolien, und des starcken ohntern Caminiek vorbey, zu Bialogrod ins schwartze Meer lauffenden Niester-Fluss. Dem curiosen Leser zur Nachricht und Belustigung, mit schönen wahren Original-Mappen und Kupffer-Figuren aussgezieret, zu Lesung der Zeitungen sonderlich dienlich. Augspurg, Gedruckt und verleget durch Jacob Koppmayer. Anno 1690. k. tyt. i str. 74, k. 1 nlb., 9 rycin. — Tertium. Dritter Schau-Platz Der Historischen Welt-Beschreibung. Begreiffende, etweiche neue sonderbahre traurig- und fröhliche Begebenheiten, mit eigentlicher Vorstellung des Gross-Fürsten-Thumbs Littaw, Und dessen durch selbiges lauffenden grossen Wasser-Stroms Chronons, Niemen oder Memmel Augspurg, Gedruckt und verlegt, durch Jacob Koppmayer, Anno 1689. k. tyt., str. 74 i k. 2 nlb., 9 rycin. — Quartum. Vierdter Schau-Platz Der Historischen Welt-Beschreibung. Vorstellend die neue sonderbahre, traurig- und fröhliche Begebenheiten, wie auch Gross- und Klein Pohlen, Sambt dem durch selbiges lauffenden grossen Wasser-Stroms der Weichsel. Augspurg, Gedruckt und verlegt, durch Jacob Koppmayer, Anno 1689. k. tyt., str. 76 i k. 2 nlb., 7 rycin.

Naczele dzieła rycina, przedstawiająca czas, ulatujący ponad miastem i górami.

W części I o Kozakach i Tatarach. Mohiła i Sulima. Widok Kaffy. — W części II bieg Dniestru (mapa). Opis Lwowa i Stryja. Widok Kamieńca. Opis Kijowa (z widokiem), Smoleńska, Przemyśla, Sanoka. — W części III opis Litwy i Inflant. Widoki Wilna, Kowna, Birż, Grodna, Ołyki, Rygi. — W części IV opis Polski i mapa Polski. Widoki Krakowa i Gdańska. Opisy ważniejszych miast i miasteczek (na str. 38 Warszawa, bez widoku).

Treść jest kompilacją z różnych starszych opisów, a zapewne i widoki miast brane z dawniejszych wydawnictw.

Petersb. Publ. — Raczyń.

Theatrum diabolorum ob. Borawski Jan (1621).

Theatrvm Evropaevm Oder Warhaffte Beschreibung aller Denckwürdigen Geschichten sohin vnd wieder fürnemblich in Europa: hernach auch an andern Orthen der Welt, so wol im Religion als Polizey wesen vom Jahr Christi 1617. bisz auff das Jahr 1629. sich zugetragen: Mit Kupffer stücken geziert vnndt Verlegt Durch Matthaeum Merian Inn Franckfurtt. Cum Priuil: Caes: Mtis. [Jest to tytuł sztychowany, umieszczony w rycinie, wyobrażającej kobietę na tronie, w otoczeniu allegorycznych postaci z wielbłądem, słoniem, z kulą ziemską nad głową. Poczem drugi

tytuł drukowany:] Theatrvm Evropaevm, Oder, Auszführliche vnd Wahrhafftige Beschreibung aller und jeder denckwürdiger Geschichten, so sich hin und wider in der Welt, fürnämlich aber in Europa, vnd Teutschlanden, so wol im Religion als Prophan-Wesen, vom Jahr Christi 1617. bisz auff das Jahr 1629. exclus. Bey Regierung deren beyden Glorwürdigsten, Allerdurchleuchtigsten, und Vnüberwindlichsten Römischen Kâysern Mathiae vnnd Ferdinandi desz Andern. allerhöchstseligster Gedächtnuss, sich Zugetragen haben, etc. Beschrieben durch M. Joannem Philippum Abelinum, Argentoratensem. Mit vieler fürnehmer Herrn und Potentaten Contrafacturen, wie auch berühmbter Stätten, Vestungen, Pässen, Schlachten vnd Belägerungen eygentlichen Delineationen vnd Abrissen gezieret, vnd jetzo zum andernmal, nach beschehener Revision vnd Verbesserung, an Tag gegeben vnd verlegt. Durch Matthaeum Merian, Buchhändlern vnd Kupfferstechern in Franckfurt. Mit Röm. Käys. Mayestät sonderbahrer Gnade vnd Priuilegio. [Tu sygnet: bocian, z napisem: Ciconia Meriani]. Gedruckt zu Franckfurt am Mayn, bey Wolffgang Hoffmann, Im Jahr nach Christi Geburt 1643, fol., k. tyt. 2, k. nlb. (przedmowy i spisu rycin) 2, 3 mapy (Europy, Niemiec i Czech), str. liczb. 1148, k. nlb. 7 (Register).

Jest to więc wydanie II pierwszego tomu, rozszerzone i zrewidowane. Wydanie I wyszło w r. 1634.

W przedmowie, datowanej 10 sept. 1634 (data pierwszego wydania), wyjaśnia Merian (wydawca) cel i treść dzieła.

Tak w tym, jak i we wszystkich dalszych tomach pełno dodanych map i portretów, planów bitew, widoków miast. Niektóre z nich są umieszczone w tekście dzieła, inne na osobnych tablicach.

Tom II (z odmiennym tytułem, również sztychowanym oraz drukowanym:) Historische Chronick Oder Warhaffte Beschreibung aller... Geschichten so sich... von Anno Christi 1629. bisz auff das Jahr 1633. Zugetragen... Beschrieben durch J. F. Abelinum... gezieret vnd verlegt Durch Matthaeum Merianvm Buchhändlern... Im Jahr M.DC.XXIII (1633) fol., 2 k. tyt. (pierwsza z nich sztych.), 2 k. przedm. i ded., 2 ryciny (Gust. Adolf i Mar. Eleon.), 2 mapy oraz str. 681 i rejestru str. nlb. 28.

Do tego dodane osobne dzieło, które uzupełnia treść tomu II, p. t.: Inventarium Sveciae... Durch J. L. Gottfrid Anno M.DC.XXXIII. fol., str. 430, rejestr; oraz Appendix..., str. 45 i rejestr.

Tom III (z tytułem:) Theatri Evropaei Continuatio III... Das ist: Historischer Chronicken Dritter Theil... von Anno 1633 bisz 1638... Durch Henricum Oraeum Assenheimiatem, Historiophilum... verlegt durch M. Merian... Franckfurt,... Im Jahr M.DC.XXXXIIII (1644). fol., 2 k. tyt. (pierwsza z nich sztychowana), 4 k. nlb., ded. i przedm., 1 mapa Niemiec, str. 1018 i k. 8 nlb. rejestru.

Tom IV (z tytułem:) Theatri Evropaei vierdter Theil... Beschrieben durch I. P. A... Franckfurt... Anno M.DC.XXXXIII (1643). fol., 2 k. tyt. (jedna sztych.), 2 k. przedm., mapa Niemiec, str. 978 i 10 k. rej.

Tom V (z tytułem:) Theatri Evropaei Fünffter Theil:... vom Jahr 1643 bisz... 1647. Jahr... Durch J. P. Lotichium... M.DC.XLVII (1647). fol., 2 k. tyt. (jedna sztych.), 4 k. przedm., 3 mapy (Niemcy, Danja, Anglja), str. 1394 i 9 k. rejestru.

Tom VI (z tytułem:) Theatri Evropaei Sechster vnd leczter Theil... vom Jahr Christi 1647 bisz 1651... Durch Joannem Schlederum, Ratisponâ Bavarum... Franckfurt am Mayn,... Anno M.DC.LII (1652). fol., 2 k. tyt. (z tych jedna sztych.), k. nlb. 8 (ded. i przedm.), 2 mapy (Niemiec i terenu wojny 30-letniej), str. 1208 oraz k. nlb. 17 rejestru.

Na końcu części VII: Schlusz dieses gantzen Werks... oraz 1 k. z sygnetem drukarza (Ciconia Meriani).

Przedstawienie rzeczy ma charakter kronikarski; wypadki opowiadane są rok za rokiem, miesiąc za miesiącem. Uwzględnione są głównie wypadki wojenne i polityczne. Ale obok nich dużo wiadomości o pożarach, głodach, festynach, zgonach, zaślubinach, omenach, zbrodniach głośniejszych i t. p. nadzwyczajnościach. Dużo uwagi zwrócono na życie religijne, a zwłaszcza na losy ewangelików. — Dużo dokumentów bywa przytaczanych w pełnym

tekście. — Dzieło oparte jest bowiem w dużej mierze na dokumentach (aktach) i na relacjach korespondentow. Co do tendencji, ma ono tendencję protestancką i szwedofilską. Głównie zwraca uwagę na przebieg wojny 30-letniej, ale i wojny polsko-szwedzkie, a także i inne wypadki w Polsce zajmują w niem dużo miejsca. Historycy w. XVII winni je też wyzyskiwać, bo przynosi dużo nieznanych skądinąd informacyj (uwzględnił je Korzon Dola i niedola i nazywa je w t. I, 288 „znakomitem czasopismem"). Nie jest oczywiście możliwe dla mnie wskazywać wszystko, co się w „Theatrum" do spraw polskich odnosi, ale zwrócę uwagę przynajmniej na niektóre wiadomości.

I tak w tomie I jest dużo informacyj o niechętnym polskim udziale w wojnie 30-letniej. Zygmunt III stara się o pomoc przeciw Turcji (1621). Opis zamachu na jego życie (1620). Turcy zadają Polsce klęskę. Poseł polski w Turcji (wybicie mu oka). Oszańcowany obóz szwedzki na Wiśle (rycina na str. 965).

W tomie II: Przy str. 562 mapa Śląska. — O rozejmie polskim ze Szwedami. Wojna polsko-turecka. Sejm z r. 1632 i jego polityka w sprawie szwedzkiej (niechęć do wojny 30-letniej). Wybór Władysł. IV z r. 1632. Sprawy różnowierców w r. 1631 (str. 470—1).

W tomie III: Na str. 10 portret Wład. IV. — Na str. 629 portret Arciszewskiego Krz. (jako gener. lejtn. w Brazylji). Przygotowania polskie do wojny z Moskwą i pokój z Moskwą. Wjazd króla do Krakowa i Gdańska. Król w Wiedniu. Odjazd narzeczonej król. z Wiednia do Krakowa. Polscy posłowie w Rzymie, Hadze, Anglji, Regensburgu, Wiedniu (1637). Wojna Polski z Moskwą (Smoleńsk). Sprawa Wojc. Perekońskiego, bluźniercy, który się w psa przemienił i żywił się padliną (str. 77).

W tomie IV: Polskie poselstwa do Konstantynopola (1640), do Paryża (w sprawie uwięzienia Jana Kazim.), do Hiszpanji, do Brandenb. Tatarzy i Turcy w r. 1640. Tumult w Wilnie przeciw różnowiercom (na podstawie wyczerpującej relacji, otrzymanej przez autora dzieła z Wilna). Sprawy toruńskie z r. 1640. Sejmy polskie w latach 1639—1642.

W tomie V: Na str. 672 portret Jana Kazimierza. Na str. 894 portret Wład. IV (inny jak poprzednio) oraz Marji Ludw. O colloquium charit. w Toruniu. Małżeństwo królewskie z Marją Ludwiką. Wojska zaciężne w Polsce i ich rozpuszczenie (1647). Sejmy polskie z lat 1643—7. Liga przeciw Turkom. Śmierć Koniecpolskiego. Pokój z Szwecją. Służba Radziwiłła znieważa krucyfiks (str. 1370 -2).

W tomie VI: Na str. 547 portret J. Kazimierza. Na str. 373 portret Janusza Radziwiłła; zaś na str. 1119 Krzyszt. Radziwiłła. Na str. 815 pułk. Michał Krzyczewski (po śmierci z wyroku Radziwiłła). — W tomie tym wydzielono w rejestrze w osobnej rubryce sprawy polskie: Tumult w Krakowie z r. 1647; śmierć królewicza, wizje jakiegoś zwarjowanego studenta w Gdańsku; sejm w Toruniu; wynalazek Arciszewskiego małych okrętów; sprawy Gdańskie. W r. 1648: Napad Tatarów. Smierć króla. Chmielnicki. Elekcja J. Kazim. Wojna z Kozakami. Zbaraż. Bogusław Leszczyński. Poselstwo z Moskwy. Tatarzy. Sprawy z Wołoszą (małżeństwo Radz. z córką Bazylego).

Całe to wydawnictwo stanowi więc analogję do „Diarium Europaeum", wydawanego również we Frankfurcie w latach 1659—1683 — Obacz o „Theatrum Eur.", o jego powstaniu, metodzie zbierania materjału i treści rozprawę Bingela: Theatrum Europaeum. Beitrag zur Gesch. der Publicistik. 1910.

Mimo zapowiedzi umieszczonej w t. VI wychodziło dzieło i nadal, ale pod tytułem nieco zmienionym, a mianowicie:

Irenico Polemographia, Sive Theatri Europei Continuati Septennium: Das ist, Sieben-Jährige Historisch-ausgeführte Friedens- und Kriegs-Beschreibung Von den denckwürdigsten Geschichten... vom Jahr Christi 1651. biss... 1658... Aus vielen glaubhafften Scripturen, Documenten und trewlich mitgetheilthen brieffliehen Urkunden zusammen getragen, und unpartheyisch beschrieben. Johannes Georgius Schleder, gebürtig in Regenspurg. Dabenebenst einige fürnehme militarische Actionen... in deutlichen Kupfern vor Augen gestellt, und verlegt, durch Weyl. Matthaei Merians seel. Erben, in Franckfurt am Mayn. Gedruckt bey Daniel Fievet. Anno M.DC.LXIII (1663). fol., k. 2 tyt. i k. 2 nlb., str. 1098, k. 18 nlb., rycin i map 38.

W przedmowie do Henr. Wilh. Starenberga oświadczają spadkobiercy ś. p. Mat. Meriana, że wobec wielkiego pożytku, płynącego z dzieła, zdecydowali się na jego kontynuację. Tłómaczą śmiercią Meriana dłuższą zwłokę w wydaniu tego tomu.

Z polskich rzeczy przynosi ten tom dużo informacyj o wypadkach 1651—8, zwłaszcza o walkach z Kozakami i Tatarami. — Najazd moskiewski. — Polskie poselstwo w Wiedniu. — Walki ze Szwedami. — Oblężenie Krakowa. — Bitwa pod War-

szawą. — Głód i ludożerstwo w Polsce (str. 1095). — Dużo o Chmielnickim. — Przy str. 774 jest mapa Polski (M. Merian fecit). — Są też portrety Jana Kaz., Janusza Radziwiłła, Hier. Radziewskiego (sic), Bohana (sic) Chmielnickiego; przy str. 922 polski i szwedzki obóz nad Sanem z r. 1656.

Irenico-Polemographiae Continuatio I. Das ist, Der Historisch-fortgeführten Friedens- und Kriegs-Beschreibung Zweyter- Oder, dess Theatri Europaei Achter Theil, (Von Anfang des 1657 sten biss an das 1661. Jahr) ...zusammen getragen und beschrieben Martin Meyer, vom Hayn in Schlesien... Dabenebenst auch mit etlichen vornehmen Kriegs-Actionen... in deutlichen Kupffer-Figuren aussgezieret und verlegt Durch Weyl. Matthäei Merians seel. Erben, in Franckfurt am Mäyn. Anno Christi M.DC.LXVII (1667). k. 2 tyt. i k. 4 nlb., str. 1388, k. 12 nlb., rycin i map 27.

Z ważniejszych rzeczy o Polsce: Zwycięstwa Kozaków. — Rakoczy w Polsce. — Pomoc Austrji. — Walki ze Szwedami na Pomorzu. — Stosunek do Brandenburgji. — Czarniecki. — Król polski w Krakowie. — Opaliński i Grzymułtowski w Gdańsku. — Sejm z r. 1658. — Traktat ze Szwedami. — Przy str. 128 rycina z obląż. Krakowa (ale w egz. Jag. wycięta!). — Przy str. 166 rycina Gdańska.

Irenico-Polemographiae Continuatio II. Das ist: Der Historisch-fortgeführten Friedens- und Kriegs-Beschriebung Dritter- Oder dess Theatri Europaei Neunter Theil,... von dem 1660. Jahre anzufangen, biss in das 1665. Jahr ...zusammen getragen und beschrieben Martin Meyer, vom Hayn in Schlesien. Mit... Kupfer-Figuren aussgezieret und verlegt durch Weyl. Mattäei Merians seel. Erben, in Franckfurt am Mäyn. Anno Christi M.DC.LXXII (1672). k. 2 tyt. i k. 4 nlb., str. 1576, map i rycin 37.

Ze spraw polskich: Walki z Dołgorukim i Chowańskim. — Czarniecki. — Stawiszcze. Rokowania z Moskalami. — Związek Świderskiego i spalenie aktu. — Przygotowania do elekcji. — Zerwanie sejmu. — Polski rezydent w Hadze. — Król w Częstochowie. — Tenże na Ukrainie. — Opozycja Lubomirskiego. — Są przy tym tomie portrety Czarnieck. i Lubom. (oba wycięte w egz. Bibl. Jag.).

Irenico-Polemographiae Continuatio III. Das ist: Der Historisch-fortgeführten Friedens- und Kriegs-Beschriebung Vierdter, Oder dess Theatri Europaei Zehender Theil,... von dem 1665 sten Jahr, biss in Anno 1671... von Wolffgang Jacob Geiger, der Rechten Beflissenen. Mit... Kupffer-Figuren aussgezieret. Franckfurt am Mäyn, In Verlag Matthaei Merian, Caspar Merian, und Thomä Matthiä Götzens sel. Erben. Gedruckt in der Wust- und Görlinischen Druckerey. Im Jahr Christi M.DC.LXXVII (1677). (2 części). Cz. I, k. 2 tyt. i str. 982, k. 13 nlb.; Cz. II, str. 620, k. 11 nlb., map i rycin 32.

Z ważniejszych spraw polskich omawia w części I: Sprawy polsko-moskiewskie. — Sprawa J. Lubomirsk. — Sejmiki. — Rozejm z Moskwą. — Abdykacja króla. — W cz. II wybór Michała Wiśn., koronacja i zaślubiny. — Uroczystości w Wiedniu. — Układy z Moskwą. — Sejm w Warszawie i t. p. — Są też portrety Michała i Eleonory.

Theatri Europaei Eilffter Theil, Oder: Aussführliche fortgeführte Friedens- und Kriegs-Beschriebung... vom 1672sten Jahr biss ins 1679ste vorgegangen und sich begeben haben... Mit unterschiedlicher Potentaten.. in Kupffer gezieret und verlegt. Durch Matthaeum Merian, Caspar Merian, und Thomae Mathhiae Götzens sel. Erben. Franckfurt am Mäyn, Gedruckt bey Balthasar Christoph Wusten dem ältern, und Johann Görlin. Im Jahr Christi M.DC.LXXXII (1682). k. 3 tyt. i k. 3 nlb., str. 1484, k. 22 nlb., map i rycin 73.

Ze spraw polskich: O ludożerstwie w Polsce (Polaken fressen sich einander auf). — Traktaty z Turcją i Moskwą. — Konfederacja wojskowa. — Sejm z r. 1673. — Poseł polski w Konstant. — Sejmiki. — Śmierć króla Michała. — Wybór Sobieskiego i jego zwycięstwa (Buczacz, Trembowla), wjazd do Warszawy. — Uśmierza spory w Gdańsku. — Wjazd jego do Lwowa. — Rola polityczna królowej.

Theatri Europaei Continuati Zwölffter Theil, Das ist: Abermalige Ausführliche Fortsetzung Denck- und Merckwürdigster Geschichten, welche... vom Jahr 1679. an biss 1687. sich begeben und zugetragen... Auch mit vielen darzu nöthigen Kupffer-Stücken und Bildnissen Aussgezieret, und Verlegt

Durch Matthäei Merians Sel. Erben. Franckfurt am Mäyn, Gedruckt bey Johann Görlin. Im Jahr M.DC.XCI (1691). k. 3 tyt. i k. 1 nlb., str. 1146, k. 18 nlb., rycin i map 60.

Niebezpieczeństwo tureckie. — Rokowania z Tatarami. — Zwycięstwa nad Turkami. — Komisarze graniczni rokują z Moskwą. — Sprawa Morsztyna. — Poselstwo w Hadze. — Wilanów (Villa nova). — Sejm zerwany. — Sejmiki. — Król pod Wiedniem. — Kolczycki. — Król na Węgrzech. — Kor. z Tekelim. — Talenti. — Narodziny królewicza (odsiecz Wiednia przez Polaków niemal że przemilczana). — Jest portret Jana III, obóz turecki pod Wiedniem, chorągiew wezyra zdobyta.

Theatri Europeai Continuati Dreyzehender Theil, Das ist: Abermalige Aussführliche Fortsetzung Denck- und Merckwürdigster Geschichten, Welche... vom Jahr 1687. an biss 1691. sich begeben und zugetragen... mit vielen... Kupffer-Stücken... aussgezieret, und verlegt Durch Matthäi Merians Sel. Erben. Franckfurt am Mayn, gedruckt bey Johann Görlin. Im Jahr M.DC.XCVIII (1698). k. 3 tyt. i k. 2 nlb., str. 1363, k. 24 nlb., map i rycin 54.

Sejm w Grodnie (r. 1688). — Walki z Turkami i Tatarami. — Kamieniec. — Poseł polski w Królewcu. — Król we Lwowie, Grodnie, Wilnie. — Sejm w Warsz. 1689 i jego zerwanie. — Wyjazd kard. Radz. do Rzymu. — Morderstwo w Toruniu popełn. przez dwóch ze szlachty w r. 1687.

Theatri Europaei Continuati Vierzehenter Theil, Das ist: Abermalige Aussführliche Fortsetzuńg Denck- und Merckwürdigster Geschichten, Welche,... vom Jahr 1691. an biss 1695. sich begeben und zugetragen... mit vielen... Kupffer-Stücken ...ausgezieret, und verlegt Durch Matthäei Merians Sel. Erben. Franckfurt am Mayn, gedruckt bey Johann Görlin. Im Jahr M.DC.CII (1702). k. 3 tyt. i k. 2 nlb., str. 889, k. 37 nlb., map. i rycin 55.

Napad Wołoszy i Tatarów. — Potrójny alians. — Król prosi papieża o subsydja. — Nieporozumienia Sobiesk. z nuncjuszem i papieżem. — Senatus consilium i sejm w Grodnie. Ślub królewicza Jakóba. Ślub królewny z elektorem baw.

Tož:... Funffzehender Theil... vom Jahr 1696. an bis zu Ende dieses Seculi 1700. ...mit vielen Kupffer-Stücken... Durch Weiland Karl Gustavs Merians Seel. Erben. Franckfurt am Mayn, Gedruckt bey Jahnn Philipp Andreä. Im Jahr M.DC.CVII (1707). fol., k. 2 tyt. i k. 1 nlb., str. 876, k. 14 nlb., map i rycin 25.

O pokoju Polski z Turcją. — Poseł polski (Tobiansky) w Paryżu. — Rokowania z Brandenb. z r. 1698. — Papież wobec Polski. — Choroba i śmierć Sobieskiego. — Wybór Augusta. — Conti. — Wdowa po Sobieskim i królewicze. — Ich pobyt w Rzymie i Paryżu. — Wojna Augusta ze Szwecją. — „Poln. Geschichte" zajmuje pod każdym rokiem sporo miejsca. — Jest kilka portretów polskich i saskich osobistości.

Tož:... Sechszehender Theil... vom 1701 ten Jahr, bis Ausgangs 1703 ten... mit Kupffern... Durch Weyland Carl Gustav. Merians seel. Erben. Franckfurt am Mayn, gedruckt bey Anton Heinscheit. Im Jahr Christi Anno 1717. k. 3 tyt., k. 3 nlb., str. 1147, 468, map i rycin 57.

Polska i koronacja króla pruskiego. — August i car. — Sapiehowie. — Sejmy. — Zatarg ze Szwecją. — Hr. Piper i hr. Königsmarck. — Listy prymasa. — Konfederacja z r. 1702. — Bitwa pod Kliszowem (jest rycina). — Kardynał prymas. — Steinbock. — Bitwa pułtuska z r. 1703 (jest rycina) i zajęcie Elbląga (jest rycina). — Sejm w Lublinie. — Rokowania ze Szwedami. — Jest też rycina oblężenia Torunia.

Tož:... Siebenzehender Theil... vom 1704 ten Jahr, biss Ausgangs 1706ten... mit Kupffern... Durch Weyland Carl Gustav. Merians seel. Erben. Franckfurt am Mayn, gedruckt bey Anton Heinscheit. An. 1718. k. 3 tyt., k. 4 nlb., str. 318, 352, 340, k. 15 nlb., map i rycin 49.

Tok opowiadania jest ułożony wedle państw (za przykładem Thuana, jak wyjaśnia przedmowa). — Wypadki polskie są ujęte w rozdziale „Nordische Geschichte". Traktowane są dużo pobieżniej, niż w poprzednich tomach. — Pod r. 1705 mapa Polski oraz na dużym arkuszu plan bitwy pod Warszawą.

Tož:... Achtzehender Theil,... vom 1707 ten Jahr, biss zu Ausgang des 1709 ten... mit Kupffern... Durch Weyland Carl Gustav. Merians Seel. Erben.

Franckfurt am Mayn, gedruckt bey Anton Heinscheidt. Im Jahr Christi 1720. k. 3 tyt. i k. 1 nlb., str. 322, 294, 392, k. 30 nlb., map i rycin 27.

Niepokoje, nędza, walki w Polsce. — Polityka Aug. II i jego różne przygody (na polowaniu, w Berlinie, w Danji). — Cesarz uznaje Stan. Leszcz. — Toż samo król pruski. — Konfed. sandomierska. — Klęski Leszczyńskiego. — Sieniawski. — Mazepa (o tym bardzo dużo). — Leszcz. stos. do Szwecji. — Jest rycina bitwy pod Połtawą (i obszerny opis tej bitwy).

Toż:... Neunzehender Theil..., vom 1710ten, biss zu Aussgang des 1712 ten... mit Kupffern... Durch Weyland Carl Gustav. Merians Seel. Erben. Franckfurt am Mayn, gedruckt bey Anton Heinscheidt. Im Jahr Christi 1723. k. 3 tyt. i k. 1 nlb., str. 808, 562, k. 43 nlb., map i rycin 31.

August i car. — Organizowanie armji w r. 1710. — Manifest Stanisława. — Sejm z r. 1710. — Szeremetow. — Kijowskiego napad (r. 1712). — Bitwa ross. tur. nad Prutem (z ryciną).

Toż:... Zwantzigster Theil..., vom 1713. biss zu Ausgang des 1715 ten Jahres... mit Kupffern... Durch Weyland Carl Gustav. Merians Seel. Erben. Franckfurt am Mayn, gedruckt bey Johann Benjamin Andreä. Im Jahr Christi 1734. k. 2 tyt., k. 3 nlb., str. 704, 442, 419, k. 49 nlb., map i rycin 30.

Sejm z r. 1713. — Poselstwo do Turcji. — Marja Kaz. w Paryżu, śmierć Aleks. Sob. — Poniatowski w Wiedniu i jego rozmowa z ks. Eug. — Pobyt Aug. II w Polsce. — Uniwersały. — Flemming. — Fortyfikowanie Chocimia. — Dużo o sprawach tureckich.

Jubileum Theatri Europaei Das ist, Der die Geschichts-Erzehlung von Einhundert Jahren beschliessende Ein und Zwantzigste Theil Desselbigen. Oder Ausführlich fortgeführte Friedens- und Kriegs-Beschreibung..., vom 1716. biss zu Ausgang des 1718 ten Jahres... mit Kupffern... Worzu noch kommen ein kurtzer Entwurff von dem Haupt-Inhalt und von dem nutzbaren Gebrauch gesammten hundert-jährigen Theatri. Franckfurt am Mayn, gedruckt im Jahr Christi 1738. k. 2 tyt. i k. 8 nlb., str. 500, 467, 502, k. 15 nlb., map i rycin 11.

We wstępie do tego ostatniego „jubileuszowego“ tomu wychwalone całe wydawnictwo, które objęło 100 lat dziejów. — Uporządkowano też systemat. cały materjał prawny, jaki „Theatrum“ podało co się tyczy prawa publicznego Rzeszy Niem. Do spraw polskich zamieszcza ten tom: Król Ang. i konfed. — Król w Gdańsku i Gnieźnie. — Uwięzienie Jabłonowskiego. — Audjencja posła tureckiego. — Duchowieństwo i utrzymanie wojska.

Jagiell. — Tor. Kopern.

Theatrum Europaeum parvum oder kleiner Schaw-Platz aller denckw. Kriges- und Welt-Händel von a. 1618, dann in Polen v. a. 1655, in Dennemarck v. a. 1657 biss 1660. (Bez m.) 1661. w 4ce, k. 58.

Theatrum (Neu-eröffnetes Liefländisches), vorstellend Eine kurtz-gefasste Erzehlung der Liefländischen alten und neuen Geschichte und Regiments-Veränderungen, Allermeist aber Die warhafftige und ausführliche Beschreibung des letzten Pohlnischen und Moscowitischen Einfalls. Und Der herrlichen Schwedischen Victorie bey Narva, wie auch dessen, was biss anhero darauf erfolget, Mit vorangefügter Geographischer Entwerffung des gesamten Lieflandes, und eingemischten Denck-würdigen alten und neuen Begebnissen, neu-geprägten Denck-Pfenningen, u. d. m., Insonderheit aber Einer kurtzen Moscowitischen Zeit-Eintheilung. Was künfftig weiter noch in Liefland wird geschehen, Das soll der Leser schon auch Anhangsweise sehen: Was Schwed- und Pohlen macht; was Moskow mehr einbüsst; Bis dass der güldne Fried erwünscht das Spiel beschliesst. [Tu winjetka]. Im Jahr 1701. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 88, 2 tablice.

Jest to opowieść pisana w obronie polityki szwedzkiej i gloryfikująca broń szwedzką. Rozpoczyna opis Inflant; o nędzy chłopów (oparte na kronice Russowa). O kawalerach mieczowych, Plettenberg, Ketler. Moskwa chce opanować Inflanty. Inflanty zwracają się do Polski. Szwecja zajmuje Rewel. Moskwa zdobywa Inflanty. Stefan Batory. Rywalizacja Polski i Szwecji. Wybór Zygm. III i rola jezuitów. Dzięki nim traci Polska sympatję Inflant. Walki G. Adolfa i K. Gustawa o Inflanty. Polska i Szwecja dobremi sąsiadami. Karol XII

dąży do tego i nie prowadzi wojny z Polską. Pochwały Karola XII. Dzieje zatargu (Patkul, Flemming, zdobycie Kekenhausenu). Moskwa i car Piotr. Charakterystyka Piotra. Wojna Szwedów z Moskwą. Zwycięstwo Karola XII pod Narwią. Kaprowie polscy na Bałtyku. Zamieszki na Litwie (klęska Sapiehów). Konfederacja w Polsce. Zamiary króla szwedzkiego.

Na rycinie pierwszej wyobrażone są znaki na niebie, jakie widziano w r. 1701. — Druga wyobraża „Die siegr. schwed. Waffen bey Riga" w czerwcu 1701 (jednym z epizodów jest ucieczka polskiej jazdy pod nr 3). U dołu ryciny opis bitwy.

W tekście cytowanych kilka współczesnych wierszy niem. o tych wypadkach.

Oparte na relacjach, otrzymywanych rzekomo z Kłajpedy.

Finkel I nr 4351, 4352, 4361 (podaje inne pisma z r. 1700—1701, odnoszące się do tych samych wypadków).

Czartor. — Jagiell. — Krasiń.

Theatrum princ. orbis universi (1596) ob. Boter (Relationi).

Theatrum orbis terrarum (1570, 71, 73, 95, 1603, 1624) ob. Ortelius.

Rastawiecki Mappografia 1846, str. 15 i 96. Por. także Blaeu (1644) — Janson (1652) — Theatre du monde (1713).

Theatrum praecipuarum Urbium septentrionalis Europae. Amstelodami, J. Jansson (1650). fol.

Obejmuje widoki, ubiory, herby miast. Są tu Królewiec, Gdańsk, Elbląg, Toruń, Kraków, Lublin, Kalwarja pod Krakowem, Poznań, Krosno, Lwów, Przemyśl, Warszawa, Łowicz, Grodno, Sandomierz, Zamość, Wilno; rytował Hogenberg i inni.

Prototypami tego rodzaju wydawnictw (Theatrum urbium) są dzieła Schedla (tom XXVII, 180), Münstera (Cosmographia 1550), zwłaszcza zaś atlas Brauna z r. 1593, o którym ob. pod Braun. — Por. też: Bertelli.

Theatrum novellarum mundi alterum. Anderer Schauplatz der Welt Begebenheiten, mit beigefügter Beschreibung der Wallachi, Moldau, Ukraine, Wohlin, Podolien u. des Dniester-Fluss. Augsp. 1686.

Z planami i widokami miast (także kilku polskich).

Verzeichniss des Antiq. Lagers von Karl. Theod. Völcker. Frankfurt a M. 1882, str. 44.

Theatrum (Curioses Staats und Kriegs) in Polen, durch unterschiedliche Geographische, Topographische und Historische Land-Carten, Grundrisse und Prospect, Erläutert. Verlegt und zufinden bey Gabriel Bodenehr Kupfferstecher in Augspurg. fol., k. tyt., 29 planów i map.

Wydane około 1710. — Obacz tom XXIV, 441, oraz Kriegstheatrum z r. 1718 (w t. XX, 263).

Jest to atlas wydany b. starannie. Zawiera mapę Polski, tablicę geneal. królów polskich aż do Augusta II i Stan. Leszczyńskiego; widok Krakowa; widok i plan Warszawy; Poznania, Brześcia; Kamieńca, Wilna, Grodna; plan Krzyżtopora, widok Piotrkowa, Lublina, Częstochowy (oblężonej przez Szwedów), Zamościa; mapa Prus, widoki i plany Elbląga, Marienburga, Torunia, Królewca, Gdańska i zatoki. — Widoki miast czerpane zapewne z dawniejszych reprodukcyj.

Tytuł pisany ręcznie, gdyż widocznie jest to część składowa jakiegoś większego wydawnictwa Bodenehra.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

Theatrum Mundi, Bis secundo gemini Christophori Orbe Conspicuum, Scenicas inter umbras Clarissimum Eruditionis, & bellicae magnanimitatis, ac Solertiae Sidus Christophorum Columbum, Novi Orbis ad Occidentem, sub Ferdinando Hispaniarum Rege Inventorem, Cum suae Sapientiae Corona, jam verò Avitum Perillustris ac Magnifici Domini Chrostophori Kondratowicz, Ensiferi, & Vice-Palatini Novogrodensis, Mecaenatis Amplissimi Mundum Cum Sua Gloria Repraesentans, à Perillustri ac Magnifica Literaria Radziviliano Ducalis Nesvisiensis Athenaei Iuventute, pro Metagymnastica Studiorum Coronide Grato Spectatori Apertum. [Tu linja]. Anno Creatoris Mundi, in Mundum Nati 1723. Pridie Kalendas Augusti. fol., k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. tytułu herb Kondratowiczów i wierszyki łac. — W dedykacji (na 2 k.) szeroko omówione zasługi różnych członków tego rodu i ich koligacje. Cytowani Seneka, Ovidius i Marcialis... Podp.: juventus Radiviliani Athenaei Soc. Jesu (pisał więc niewątpliwie Jezuita).

Na k. B_2 verso herb i wierszyk pol. do Marj. z Trosków Kondratowiczowej. Poczem „Ode" na k. C wierszem polskim. Zaczyna się: Luno co Łuną cymmeryiskie nocy...

Poczem: Argument (po łac. i polsku). Sztuka składa się z prologu, trzech aktów, interludjów, epilogu. Treść jej zaczerpnięta z dziejów Kolumba. Kolumb zjawia się po od-

kryciu na dworze Ferdynanda. Potwarcy Kolumbowi. Król chce ukarać pychę Kolumba. Uwięzienie i łzy Kolumba. Ma być torturowany. Potwarcy zdemaskowani. Triumf Kolumba. — W interludjach, prologu i epilogu sceny alegoryczne ku czci Kondratowiczów. Czartor.

Theatrum umbratilis eruditionis in tragaedia Aedypi exercitae, augustae Columnarum basi innixum ac honori, gloriae, famae perillustris Domini Adami in Magno Pogroszow Columnae Pogroszewski subjudicidae generali terrar. Podoliae, erectum et dicatum a nobiliss. juventute supremae classis grammatices in aula ducalis collegij Ostrogiensis Soc. Jesu. Leopoli 1742. w 4ce. Kijow.

Theatrvm Martiae Fortitvdinis Quod. Achilles De Hectoribus Robore Victor Extruxit, Ad pedes Jllvstrissimi Domini Domini Michaelis De Raciborsko Morsztyn Tvcholiensis Capitanej &&. Jllustrissimi ac Excellentissimi Domini Domini Ioannis Andreae Morsztyn Supremi Regni Poloniae Thesaurary. (sic) etc. Magnae Spei Fjljj Per Nobilem Poeseos Iuuentutem Regii Vladislai IV. Collegii Varsa: Scholarvm Piarvm Jn arce Regia praesentibus Illustrissimis spectatoribus Svbmissvm Anno Quo in mundi Theatrum in carne humana verbum descendit 1682. Die 18 Ianuarii. fol., k. nlb. 2.

Jest to program teatralny po łacinie i polsku. Sztuka składa się z prologu, epilogu i 3 aktów. W akcie I przedstawione dzieciństwo Achillesa; w drugim walki pod Troją; w trzecim śmierć Hektora. Korona polska zamienia imię Achillesa w imię Michała Morsztyna. Sceny nie są powiązane ze sobą jednością akcji, lecz każda stanowi całość dla siebie i luźnie łączy się z poprzednią. Grano je w sposób mimiczny, bez słów (muta repraesentatio), a więc były to raczej żywe obrazy. Uniw. Warsz.

Theatrum Mutationis Thaumaturgae, Conversionis Prodigiosae Auxumae & Canoris Regvm Nvbiae, Magno Nomini ac Honori Illvstrissimi Excellentissimi Domini D. Michaelis Iosephi In Czereja, Wysokie. Siemiatycze, Comitis Sapiehae Aquilae Albae Equitis, Notarii Campestris Generalis Exercituum M. D. L. Retoviensis Iadoviensis &c. Capitanei à Regia Varsaviensi Scholarum Piarum Eloquentia Dicatum atq; per Comicotragicas Tragicomicas repraesentationes, Spectatori Dignissimo Reseratum. Anno 1725 Die 17 Iulij. fol., k. 6 nlb.

Na odwr. herb Sapiehów i 4-wiersz. Dedykacja podpisana przez pijarów warsz. Program sztuki po łacinie i po polsku. „Rzecz dzieje się w Nubii". Przedstawione cuda, spowodu których nawrócili się Kanor i Auksuma książęta nubijscy. Całe charakterystyczne dla niskiego poziomu teatru pijarskiego przed Konarskim. Ossol. — Uniw. Warsz.

Theatrum virorum ob. Freher Paweł (1688).

Theatrum ob. Agnel L. (mundi 1619) — Bełzecki Al. L. (Vlad. IV 1634) — Bertelli P. (Urbium 1599) — Borawski Jan (diabolorum 1621) — Boter Jan (Świata 1659) — Braun (urbium 1593) — Buczkovius M. (academicum 1619) — Bytomski J. (Marianum 1648) — Dobiński Kaz. (żałob. aktu 1683) — Dziedzic J. (lugubre 1657) — Freherus P. (virorum 1688) — Gosiewski W. (virtutis 1665) — Grochowski St. (S. Casimiri 1604) — Gurowski M. (fortunae 1682) — Jonston J. (animalium 1652) — Knogler (S. Casimiri 1604) — Lubieniecki (cometicum 1668) — Martianus Amb. (polit. 1655) — Nowiejski Alb. (laetitiae 1641) — Prokopowicz (virtutis 1691) — Rywocki (Vlad. IV 1639) — Severinus (1597) — Siesicki M. (gloriae 1690) — Święcicki G. (S. Casimiri 1604) — Szydłowski Jan (polon. 1606) — Treter T. (St. Hosii 1588) — Tyszkiewicz M. (reginale 1646) — Zawadzki Dom. (Sanguinis Jacobi 1689).

Thebarum columen ob. Alcides (1683).

Thebanus Crates ob. Crates.

Thebanus Cebes ob. Cebes.

THEBESIUS Jerzy, syndyk lignicki († 1688). Weyland George Thebesii, J. U. D. Notarii, Syndici und der Schulen Praesidis zu Liegnitz, Liegnitzische Jahr-Bücher, Worinnen so wohl die Merckwürdigkeiten dieser Stadt, Als auch die Geschichte der Piastischen Hertzoge in Schlesien, von ihrem Anfange biss zum Ende des 16. Jahrhunderts Mit besonderem Fleisse gründlich untersuchet, die

Zeit-Rechnungen genau bemercket, Die Geschlechts-Register hin und wieder verbessert, und mit gantz neuen Stam-Taffeln vermehret, Vornehmlich aber sehr viele Fehler der Schlesischen und benachbarten Geschicht-Schreiber entdecket werden. Welches alles aus unverwerfflichen Zeugnüssen, Uhrkunden, Siegeln, Grabschrifften und alten Nachrichten bestättigt, und mit denen darzu gehörigen Kupfferstichen erleutert ist: Nebst einer Vorrede, Lebens-Beschreibung des Verfassers und nützlichen Registern heraus gegeben von M. Gottfried Balthasar Scharffen. Anno MDCCXXXIII. (1733). [Tu winjetka]. Jauer, Gedruckt bey Johann Christoph Jungmannen. fol., k. tyt. i k. 11 nlb., str. 47, 1 tablica.

Der Andere Theil, Von dem Leben und Thaten der Schlesischen Besonders aber Der Liegnitz- und Briegischen Hertzoge. Worinnen die bissherigen greulichen Irrthümer der Schlesischen Zeit-Bücher, sonderlich des so genannten Lichtsterns durch unverwerffliche alte Urkunden gezeigt und widerlegt werden. [Na końcu:] Jauer, Drucks Johann Christoph Jungmann. 1732. k. tyt. i k. 2 nlb., str. 379, 16 tablic.

Der Dritte Theil, Worinnen die Geschichte Hertzog Friedrichs des II. und des III. Wie auch Heinrich des XI. und Friedrichs des IV. weitläufftig beschrieben sind. k. tyt. i str. 272, 1 tablica, k. 18 nlb.

Dedyk. J. A. Schafgotschowi z Kynastu. Rozpoczyna przedmowa Scharffa do czyt., w której omawia prace historyczne o Śląsku (na 11 k.). Od str. 1: Nachricht von dem Leben G. Thebes.

Część I rozpoczyna od najd. dziejów Śląska. Przy str. 4 tablica z reprodukcjami wykopalisk (urny). O początku Lignicy (założyli ją Ligowie). O budynkach. Ustrój. Statuta z r. 1348. Pożary i zarazy. Cytuje źródła archiwalne.

W części II o pochodzeniu książąt lignickich od Piasta. Tablica ich genealogiczna. Dzieje początkowe księstwa. Przytacza niekt. dokumenty z odpisów (np. Bol. z r. 1178). Dzieje książąt z w. XII—XV (obszerne). Reprodukcje ich pomników na kilku tablicach (Strahowsky sculpsit). Na str. 42 o Henr. Brodatym (Miechowita, Sarnicki, Kromer są mu źródłami). Napad Tatarów. Na str. 99 Bol. Łysy. Na str. 114 Henryk Probus (przytacza epitafjum jego). Liczne tablice genealog. Piastów śląskich. Od str. 143 o wasalstwie ich wobec Czech. Na str. 178 wojny z Łokietkiem. Na str. 183 pokój z Kaz. W. Na str. 190 o bisk. Nankierze. Na str. 247 o husytach. Na str. 316 panowanie Wład. Jagiell.

W części III opowiada dzieje w. XVI. Kończy obszerny Register der vornehmsten Sachen (18 k.).

Jak z tego wynika, jest to poważna próba skreślenia dziejów jednego z księstw śląskich, oparta na wykopaliskach, materjałach arch. i kronikach.

Akad. — Czartor. — Raczyń. — Uniw. Lwow. — Tor. Kop.

THEEN Marjan. Jsagoge Ad Solidam Et Expeditam Ex Omnibus Suis Locis Theologandi Facultatem Ex Genuinis Harum Rerum Fontibus In Gratiam Tyronum Theologiae Collecta, Et Suo Ordine Digesta, Studio Ac Industria F. P. Mariani Theen, S. Theol. Lectoris Jubilati, Ord. FF. Min. S. Francisci Observant. [Tu winjetka]. Cum facultate Superiorum, & Censorum approbatione, uti Prolegomena praeferunt. Varsaviae 1783. In Typographia Sae. Rae. Mttis & Reipublicae, in Collegio Scholarum Piarum. w 4ce, k. tyt., str. 445.

Na odwr. tyt. cytaty ze św. Augustyna. Dzieło, złożone z 9 rozdziałów, omawia źródła i podstawy teologji. Cytowany obok pism Ojców Kościoła Muratori, Winc. Lirinensis, Fleury i inni. Uniw. Warsz.

— Prolegomena Theologiae Christianae Juxta Ac Jsagoge Ad Solidam Et Expeditam Ex Omnibus Suis Locis Theologandi Facultatem Ex Genuinis Harum Rerum Fontibus In Gratiam S. Theologiae Tyronum Collecta, Et Suo Ordine Digesta Studio Ac Industria P. F. Mariani Theen S. Theol. Lectoris Jubilati, Ord. FF. Min. S. Francisci Observant. [Tu winjeta: otwarta księga zdobna ornamentem]. Varsaviae Typis Aulae Regiae Anno Domini 1783. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 221.

Po karcie tyt. idą aprobaty Ant. Józ. Wintera (imieniem bisk. Okęckiego), Fr. Paschalisa w Rzymie, Modesta Komnackiego i Stan. Fenglera lektorów teologji. — Na odwr.: Prologium. Omawia pojęcie teologji i chrześcijaństwa, cele tej nauki i stosunek do praktyki, podział teologji na po-

zytywną i scholastyczną, rozwój scholastyki, jej doniosłość i t. p. — Rozwija dużą erudycję. Uniw. Warsz.

Theilung von Pohlen in sieben Gesprächen. ...ob. Lindsey.

Obszerną polemikę z tem dziełkiem podaje pismo: Schicksal (Das Gerechte) Polens.

Theilung Polen ob. Gewinn (1796) — Rozbiory.

Thekuita ob. Hieronim od S. Wojciecha (Mądry Thekuita 1645).

Theloneum ob. Teloneum.

Thelovius Georgius Gedanensis ob. Angelus Christophorus (Status eccl. graecae 1655).

Thema laudis Marianae in dies singulos anni tripartitum, olim privato mnemosyno restitutionis exemptae ac imperialis canoniae Wengensis Magnae Deiparenti dicatum; nunc vero altera editione Hymni Casimiriani paraphrasi elegiaca auctum, publicóque mnemosyno solennis inaugurationis Reverendissimi Perillustris ac Amplissimi Domini, Domini Michaelis III. Festa S. Casimiri luce Romae confirmati in Abbatem & Praepositum ejusdem canoniae S. Archangeli Michaelis ad insulas Ulmae Suevorum 6. Aprilis 1755 consecratum a filiis obedientissimis Canonicis Regularibus Wengensibus. Typis Campidunensibus. 1755. w 8ce, str. 24, 108 i 4 k. nlb. (index.). Jagiell.

Themata de plica ob. Zeidler J. (1623).

Themis Theologica Sub Imperio Jllustrissimi Ac Reverendissimi Domini D. Francisci Wysocki Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis Custodis &c. Tribunalis Regni Praesidentis Jllustrissimi Ac Excellentissimi Domini D. Antonii de Morsko Morski Ensiferi Terrae Praemisliensis &c. Tribunalis Regni Mareschalci Totiusq; Aequissimi Celsissimi Tribunalis Regni Areopagi Magnis Dicentis jura Quiritibus In libra justitiae Ponderosi Altis Nominibus Jllustrissimorum, Excellentissimorum, Reverendissimorum Dominorum D. Mecaenatum Faventissimorum. Onusti Triumphans Jn protestationem suae profundissimae propensionis Tributum justitiale A Paulino Rupellano Studio Publica Thesium Theologicarum dedicatione Exsolvens. Anno quo Sol justitiae in Virginis signo comparuit 1744. Die... [Tu ozdobna linja]. Typis Clari Montis Częstochoviensis. fol., k. tyt. i k. 54 nlb.

Na odwr. tyt. Orzeł polski w wieńcu i 4-wiersz: In peraugusta Regni arma. — Dedykacja Trybunałowi; poczem herby, wiersze i przemowy do jego członków (Fr. Wysocki, Ant. Morski, Jan Mlicki, Wojc. Daleszyński, Ant. Brześciański, Raf. Gajewski, M. Łubieński, T. Grodzicki, J. Chojnacki, Wład. Tomicki, P. Sikorski, J. Kawiecki, P. Rokoszowski, K. Gomoliński, Woj. Suffczyński, C. Dunin, Wojc. Dłuski, Ign. Zboiński, Ad. Stadnicki, Ant. Bielski, W. Zmyjewski, J. Malicki, Ad. Drzewiecki, Fr. Dogil Cyryna, M. Gorski, P. Drzewiecki, St. i Józ. Humieccy, D. Krokowski, M. Wydżga, Ant. Zakrzewski, J. Mlicki). W przemowach do tych deputatów dużo materjału genealogicznego.

Na ost. dwóch kartach: Conclusiones theol. ex tractatu de jure et justitia... Propugnabuntur publice in conv. Rupellano... praeside Theod. Sławiński, ord. S. Pauli, theol. prof.... defendente Carolo Jasiński. — Zapewne któryś z paulinów jest autorem tego panegiryku (może Sławiński, o którym ob. tom XXXIII, 228). Ossol.

Themis ob. Piotrowicki J. (sacra 1641) — Sulikowski Mik (sacra 1641).

Themistocles Tragoedia. Ab Illustrissimis Convictoribus Collegii Varsaviensis Clericorum Regularium Acta Feriis Bacchanalibus Anno 1743. [Tu winjetka]. Varsaviae Typis S. R. M. Collegii Societatis Jesu. Superiorum permissu. [Nad i pod tytułem winjety ornamentalne]. w 4ce, k. tyt. i k. 27 nlb. (sygn. G_4 i B_4).

W przedmowie prosi czytelnika, aby pamiętał sądząc, że to pisane dla oczu, nietylko dla uszu. Gdyż inny sąd wydaje oko niż ucho.

Temat wzięty z Plutarcha i Korn. Neposa.

Na początku spis osób i aktorów. Grali Mik., Jan i Stefan Dębowscy, Ign. i Adam Podoscy, J. Hussarzewski, Piotr Denhoff, Dom. Brzeziński. — Tylko nazwisko grającego Aspazję niepodane.

Rozpoczyna prolog, w którym Grecja rozmawia z Sarmacją (na temat prawdziwej wolności: Sarmacja nie potrzebuje się jej uczyć od Grecji, zna lepszą!).

Składa się dramat z 3 aktów, napisanych wolnym wierszem łacińskim. — W akcie I Temistokles zbiega do Persji. Kończy się śmiercią bohatera.

Poczem dodane: Collegii Varsaviensis apud clericos regulares instituti Brevis Notitia. Jest to program urządzenia i nauk. Opisany tu tryb życia wychowanków, nauki języków, historji, retoryki, poetyki, matematyki, geografji, filozofji. — Historji, co podnoszą jako zaletę, uczy się chronologicznie — a nie promiscue (to ma znaczyć pragmatycznie). Języka ojczystego niema potrzeby uczyć (nativam interdictam volumus), nacisk położono umyślnie na obce (łacina, włoski, francuski i niemiecki).

Wreszcie De moribus et de quibusdem collegii consuetudinibus, de victu, famulis et pensione.

Clerici regulares są to Teatyni: Kto spośród nich mógł być autorem Temistoklesa?

Drukowała to druk. jezuitów, co świadczy o ich życzliwości dla Teatynów, jako rywali pijarów.

Jest to odmienne od tragedji Clausa Temistocles (ob. tom XIV, 296), druk. w r. 1751, a przełożonej na polskie przez St. Łopacińskiego. — Taksamo od sztuki Metastasia i od pochodnych od niej utworów (ob. Kniaźnin).

Czartor. — Dzików — Jagiell — Ossol.

Themistocles, tragedya przez Ich Mciów Kawalerow Collegii Nobilium Varsaviensis PP. Theatinorum we dni zapustne R. P. 1759 odprawione 18, 21 i 23 lutego o godzinie 4 po południu. B. m. dr. (Warszawa 1759). fol., k. nlb. 3.

Bernacki Teatr II, 308 podaje „Temistocles".

Ossol.

— ob. Temistokles.

Thénaud (Tenaudus) Jan z Bourges, nauczyciel i księgarz ob. Biblia (brzeska; należał do jej tłómaczy) — Clementinus (1630; tu o jego księgarni pod Baranami) — Daneau (Phisices 1586).

Węgierski Kronika zboru 1817. — Tenże Slav. reform., str. 87. — Ptaśnik Jan Monumenta Pol. typ. 1922, str. 107 oraz pod nr 681 (r. 1578) i 698 (r. 1582). — Dalton Lasciana (passim) — Karbowiak w Arch. do dziejów liter. XIII, str. 260 (o stos. do Statoriusa). — Wierzbowski Materjały II. — Merczyng Monum. reform. pol. 1911, str. 181—4. — Woyde w „Z wieku Mik. Reja" 1905. — Wotschke Briefwechsel, str. 40. — Tenże Chr. Tretius (1907), str. 35, 42 i t. p. — Tenże Geschichte der Reform. 1911. — Kot w „Reform. w Polsce" 1921, str. 19. — Birn w „Reform. w Polsce" 1926 (tom IV), str. 41. — Silva Rerum 1927 nr 179. — Górski Grzegorz Paweł (1929), str. 117, 175.

THEOBALDUS Jan Błażej. Prawdźiwe wyobráżenie Troygá dźieći bárzo strásznych y dziwnych, ktorym podobne niewiem áby kiedy były widźiáne ná świećie, ktore ácź ná roznych y dálekich od siebie mieyscách vrodzone są, wszákże iákmiarz tegoż cźásu. Przydáne ktemu iest krotkie wylicźenie inszych dziwnych rzecźy, ták ninieyszych iáko y nie dáwno przeszłych. D. Augustinus. Wszystki rzecźy ktore sie ták szkárádne przećiw pospolitemu przyrodzeniu przydáią ná świećie, zwyklichmy názywáć Monstra álbo Portenta, to iest, rzeczy dźiwne y sprosne, a to dlatego, iż w nich y przez nie P. Bog nieco osobliwego zwykł oznáymiáć, zwłászcźá álbo o przyszłey nędzy krześćiánow, albo o ćięszkim á spráwiedliwym karániu swym, ktore iest zgotowáne ná nieprzyiaciele Kośćiołá iego, albo insze im podobne. [Tytuł w prostokątnej ozdobnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb. (sygn. A—Biv).

Druk w Krak. r. 1578, bo ta data wspomniana w tekście.

Na odwr. tyt. cytat. z dra Korn. Gemmy, na którego broszura i w dalszym ciągu się powołuje. — Pod przedmową do czytelnika (stron 5) podpisany: Ingens Thesaurus bonus amicus (zapewne anagramat z nazwiska). Opisane tu dziwne prognostyki z lat 1573—8, między innemi trzęsienie ziemi w okolicach Lwowa. Broszura podaje ryciny trzech potwornych noworodków (na podstawie opisu m. i. Simona Paulego) i cytuje przykłady innych monstrów. (Najsprośniejszy i najszkodliwszy rodzaj ze dwiema głowami y cztermi nogami, jaki się był urodził w Konstantynopolu roku 596, który znaczył Mahumeta tureckiego). Autor wróży na najbliższe lata wielkie katastrofy ze strony Turcji.

W egzemplarzu Bibl. Jag. dedykuje tę broszurę: Excell. Viro et medico celeb. DD Antonio Schnebergero Tigurino fautor. suo... Johann Theobaldus Blasy(?) Argentoiratensis Cracoviae 78.

Broszura pisana widocznie w Polsce, z uwzględnieniem gotującej się wojny z Turcją, ale autor był Niemcem ze Strassburga.

Maciej Piśm. III, 53 (podaje błędnie datę 1596). — Wiszn. H. Lit. IX, 558.

Jagiell. — Ossol.

Theocritus ob. Teokryt.

THEODOLI Giuseppe. Il Demetrio Moscovita. Tragedia. Cesena, per il Neri 1651. w 12ce.

—Toż:... Bologna, Monti. 1652. w 12ce.

Theodor Cyrus (Zgoda 1605) ob. Cyryus — Prodromus (tom XXV, 258).

Theodericus ob. Teodericus.

Theodose ob. Teodose

Theodiscus ob. Teodisicus.

Theodosius ob. Teodosius.

THEODOR Wit (Dietrichs Veit) ur. w Norymb. 1507 † 1549). Kommentarz, álbo wykład na Proroczihwo Hozeasza Proroká, ktorego pismá, ku dzisieyszym czásom ostátecżnym, własuie sie przydáć á przytrefić mogą. Teraz nowo po Polsku vczyniony. Actuum IX. Durum est contra stimulum recalcitare & caet. [Tu w prostokącie tarcza herbowa z literami N: R:; nad tarczą lew i gryf podtrzymują orła; na tarczy herbowej orzeł z głową zwróconą w prawo, na jego piersiach mniejsza tarcza o 4 polach a na nich górą: Pobóg i Trąby, dołem Leliwa oraz 2 ryby, zwrócone głowami ku sobie]. Quicunque agnita veritate conculcauerit sanguinem Jesu Christi, huic non remittetur peccatum illud, neque in hoc nec in futuro saeculo & caet. [Na końcu:] W Brzesciu Litewskim drukowano, Nakładem Oswieczonègo Kśiążęciá, Páná a pana Mikołáiá Rádziwiłá, Woiewody Wileńskiego etcet. Roku Páńskiego, M.D.LIX. (1559). Miesiącá Lipczá. w 8ce, k. tyt., k. 32 nlb., kart czyli „listów“ 381 lb., k. 8 nlb. (sygn Ddd_7).

Arkusz obejmuje 8 k., jak świadczą kustosze. — Kustosz A pod mo, kustosz B pod pod w w, L pod cźe i t. d.

Druk Wierzbięty, jak wynika z następnego wydania. — Druk gocki.

Na odwr. tytułu wiersz „Na herb J. Wnego Książęcia Pana a pana Mikołaia Radziwiła“ etc. — Zaczyna się: Nie darmo k'tym trzem trąbom tu orła przydano... Toć orłom przystoi. (Zapewne pióra Reja).

Dedyk. Mikołajowi Radziłłowi na 3 k., datow. z Wirtembergu nowego dnia XXII cżyrwcża 1569. (Cytuje na początku Cicerona i Wegecjusza; wszystkie sprawy winien książę zaczynać od bojaźni bożej. Wydałem już dużo ksiąg w języku pol., które są przypisane księciu. Książę wykorzenił szatańskie wymysły i zabobony ze swego domu).

Poczem idzie: Proroctwa Hozeasza... (21 k.). Druk w dwie kolumny; w pierwszej — szerszej — tekst Hozeasza; w drugiej „Przydatki“ t. j. związłe streszczenie i wyjaśnienie.

Dalej na 3 str.: Joachima Hellera mistrza szkoły Norymberskiey na proroctwo Hozeasza proroka rzecz z napominaniem do Polakow. (Jest to pseudonim Mik. Reja).

Następuje na 11 stronach: Przedmowa na proroctwa Hozeasza Proroka, ktora w sobye zamyka pozytki czytania prorokow swiętych. Jest też w niey y Argument wypisany krociochno wszystkyego kazania Hozeaszowego. (Tu wyjaśnione pożytki dla Rzeczp. Chrześc. i Kościoła z opowiadania tych przestróg). — Wreszcie od listu 1—181 idzie „wykład textu prostego Hozeasza proroka“. Na marginesach jego zwięzłe glosy. — Nadpis stronnictw: Wykład na... kapitul. Hozeasza Proroka. (Jest takich kapitulów t. j. rozdz. 14).

Po liście 381 dodano: 1) Na jednej karcie recto: Ostateczne zamknienie ku krześcijańskiemu bratu (jest to wiersz, zapewne pióra Reja). 2) Summa osobnieyszych mieysc (na 1 k.). 3) Przednieysze a zacnieysze mieyszcza... krociuchno zebrane (k. $5\frac{1}{2}$). Na ost. stronie miejsce druku.

Autorstwo tego dzieła trzeba podzielić między Lutra a Wita syna Dietricha, który tekst Lutra przerobił na łacinę. — Bliżej o tem mówi Krebs Meister Dietrich (Beiträge zur Gesch. der Philol.) 1906.

Na polskie tłomaczył Rej i on dodał trzy wiersze i zapewne przedmowę. Uderza jednak, iż datował „z Wirtembergu“, jakgdyby stamtąd ją nadesłano.

Bielski Marcin w II wydaniu swej Kroniki Swiata (1554) k. 85 mówi: „Jest jeszcze tego Hozeasza więcej Rozdzyałów pisma Sw., które thu opuszczam, potrzebowałyby innych ksiąg, wszakże będzyeli Boża wola a starszych pomoc, wydamy je w rychłym czasie“. Też same wyrazy powtarza w edycji 1564, k. 92, co może być tylko bezmyślnym przedrukiem.

Od zamiaru swego odstąpił, skoro Rej dokonał przekładu i wydania. — Ale słowa te były podstawą, że niektórzy przypisywali mu ten przekład.

Czacki notuje na egz. Proteusza (w Bibl. Ossol.), że wydawcą był Solitarjusz (zapewne jest to lapsus calami; chciał powiedzieć Statorius, ale i to mylne).

Bock Hist. antitrin. II, str. 250. — Lelewel Bibl. ks. II, str. 195, II, 210. — Jocher 2487a. — Sobieszczański J. Bielskiego Kronika, str. LVIII. — Chrzanowski w Myśli polskiej 1904, str. 41. — Tenże Mar. Bielski 1905 dod. V (inaczej w edycji 1924). — Brückner Mik. Rej, str. 403, 417. — Weintraub „Reformacja w Polsce“ 1935, str. 213.

Egz. Czartor. na pięknym papierze, oprawny współcz. w skórę ozdobnie, z superekslibrisem (lilja).

Bibl. w Suchej — Czartor. — Krasiń. — Ossol. — Synod. Wil.

— Hozeasz Prorok Z wykładem zacnego Mężá á Doctorá wpismie swiętym przedniego, zebránym przez Witá Theodorá Noriberczyká Ktorego Proroká pismá, ku dzisieyszym czásom ostatecżnym własnie się przydáć á przytrefić mogą. Z Láćińskiego ná Polski ięzyk przełożony, y nád pirwsze wydánie pilniey przézrzány, y teraz nowo wyrobiony. Pełny pobożnych á Krześćiáńskich náuk, y pociech zbáwiennych. Przednieysze á zacnieysze mieyscá, ze wszytkiego Proroctwá Hozeaszowego, dla łatwieyszey pámięci, krociochno zebráne, ná koncu znaydziesz. Ozeasz w 14. wirsz 10. Kto mądry iest ten zrozumie temu, á rostropny ten sie náuczy tego, ábowiem drogi Páńskie proste są, á też sprawiedliwi chodzić w nich będą, ále zásię przestępce wpádną ná nich. 1567. [Na końcu:] W Brześciu Litewskim drukowano, Nakładem Oswieczonego Książęciá Páná á páná Mikołáiá Rádziwiłá, Woiewody Wileńskiego etcet. Roku Páńskiego, M.D.LIX. (1559). Miesiącá Lipczá. w 4ce, k. tyt. i k. 32 nlb., k. 381 lb., k. 8 nlb.

Na odwr. tyt. herb Myszkowskich (Jastrzębiec). Dedyk. na 5 str. Stan. Myszkowskiemu z Mirowa, wojew. generałowi krak., staroście ratyń. Podpisał: powolny służebnik K. J. M. typograph Maciey Wierzbięta.

Tu nazywa go „przedniejszym z rad król. budownikiem i potężnym obrońcą kościoła syna bożego". Ktokolwiek syna boż. miłuje, niech się szatańskiej bożnicy wystrzega. Życzy mu na ten Nowy Rok. (Stąd widać, że druk z końcem roku). — Poczem wiersz: Na herb wojewody krak. Zaczyna się: Podkowę z krzyżem ten herb tak Jastrzębcem zowa... Na ocel potkowami konie swe kowali. (Zapewne pióra Reja?).

Poczem idą: Proroctwa Hozeasza... i odtąd niema jnż żadnych zmian. Kustosze rozłożone taksamo.

Jak z tego widać, Wierzbięta w grudniu 1566 dodrukował tylko inny tytuł i inną dedykację i puścił w świat jako II wydanie. Nawet daty końcowej nie zmienił (lipiec 1559).

Jocher 2487b. — Lelewel l. c.

Czartor. — Ossol.

THEODORY Stefan. Suprema albo ostatnia posługa J. W. Panu Gabryelowi Woynie... Ich Miłościom zaś PP. Woynom Andrzeiowi... etc. Chronosticon. Wilno 1615. w 4ce, k. 12.

Wiersze łac. i polskie. — Maciejowski Piśmienn. III, 607 (zna z jakiejś bibl. warsz.; w Bibl. Uniw. Warsz. niema tego).

Theodosius Magnus ob. Majestas (1731) — Pastorius Ioach. (1662, 1680).

Theofan ob. Teofan.

Theognides ob. Teognides.

Theokeoli ob. Tökeli.

Theokryt ob. Teokryt.

Theolept ob. Teolept.

Theolesia ob. Wresnanus B. (1617).

Theologia chrześciańska, albo nauka o taiemnicach wiary chrześciańskiey, podzielona na czterdzieści y iednę lekcyą zgodna dla oboiey płci, osobliwie dla tych, którzy z powinności albo miłości około dusz staranie mieć winni są po kościołach, domach, dworach... przełożona z cudzoziemskiego ięzyka katechizmu archidiecezyey mechlińskiey y innych diecezii, obiaśniona mieyscy Pisma S. przeciw wielu herezyom czasów tych. Przydany do tego iest Wóz do nieba na duchowną przeiazdkę od X. Benedykta Pawła Boyma Soc. Jesu. w Wilnie, druk. Akad. S. J. w 8ce, str. 393(?).

Czasop. Ossol. 1830 zeszyt II, 67 podaje tytuł: Zasady wyznania. — Sommervogel II. 69. — Jocher 2790

Kijów — Uniw. Warsz. — Uniw Wileń.

— moralna albo do obyczajów sięgająca (Wilno 1777) ob. Teologia.

Theologia ob. Antoine P. G. (Universa 1755) — Bachowski Fel. (mystica 1682) — Bartold Jakób (Corona 1752, 1784) — Bolski S. (Exemplar vitae 1678) — Bogucki Henr. (1780) — Brocki Mathias (cathedra 1682) — Buczkowski Mat. (1619, 1621) — Brykner Dan. (zakonna 1689) — Collet P. (Institutiones scholast. 1765, 1784) — Corvinus Ant (1539) — Dobrosielski Chrys. (Ascetica 1703) — Downarowicz D. (praelectiones 1782) — Duns Scotus (speculativa 1655) — Francolini (Tirocinium 1746) — Francis Thom. (1771) — Ganello Antonio (1772) — Giftschnitz Fr. (pastoralna 1787) — Gavollus Antoni (1722) — Gybruć X. J. (pastoralna 1787) — Januszowski Ferdynand Ohm (speculativa 1683) — Kar-

piński Hyac. (doctrina 1786, 1790) — Keckermann Bartholom. (1602) — Krzewiński Dom. (divinae sapientiae 1683) — Lasco Osvald (1508) — Lauber Józef (pastoralna 1786) — Lauxmin (ecclesiastica 1675) — Lepiecki Fl. (Disputatio 1644) — Limiński Th. (quaestio 1699) — Lacki Feliks (spiritualis 1687) — Lombardus Petrus (1529) — Manuale (1753) — Makowski Sim. (christiana 1682) — Mikołajewicz (christiana 1772) — Monschein Józef (dogmat. 1772) — Morawski Jan (duchowna albo Kościół 1695, 1717) — Ochabowicz Wojc. (Polska 1736) — Olszewski Marcin (1663) — Opatowczyk Adam (1628) — Pawłowski Dan. (annotat. 1702) — Philosophia (natural. 1795) — Poduski M. K. (scholastica 1651) — Przyłęcki Franciszek (duchowna 1763) — Raynaudus Th. (1669) — Rychtalski D. (de divinitate 1641) — Samboria Kam. (Assert. 1597) — Sawicki Baz. (speculat. conclus. 1697) — Scotus D. (speculat. 1655) — Skorodyński Mik. (pastoralna 1787) — Stancewicz Fr. (universa 1638) — Suchocki Fr. (1761) — Szercer Jan Adam (Krótka droga 1715) — Sztybnerowic Jan (Theologia speculativa 1655) — Theen Marianus (Prolegomena, Isagoge 1783) — Theses (1688) — Trzonkiewicz Paulus (Tirocinii) — Tyszkiewicz G. (antilogica 1616) — Wcisłowski Walenty (Teologia polska 1742) — Wołkowicz Stan. (Scientia sacra 1752) — Wolski (Elucidarius 1625).

Theologia moralis ob. Antoine Paweł Gabr. (1700, 1784) — Botsaccus B. (Medulla 1703) — Francis T. (apparatus 1771) — Januszowski Ferdynand (1683, 1701) — Idliński E. (1726) — Koronczewski Antoni (1779) — Mazzota Nicolaus (1756) — Meress Bonawentura (Summarium 1795) — Mościcki Mikołaj (1683) — Narolski (1777) — Przyłęcki Franciszek (1754) — Rotarius Thomas Franc. (1771) — Teologia — Walęcki Gaudenty (1798).

Theologus ob. Lancicius (1624) — Teologus — Tyszkiewicz Jerzy (Epistola ad quendam 1624) — Złotnicki Arsen. (1752).

Theologus Polonus ob. Andrzejowicz Józef (Dissert. 1727) — Hannenberg G. (Mittel 1721, 1722).

Theomusa ob. Lubomirski St. (doctrina 1683).

Theophane ob. Teucher C. T. (1719).

Theophil Szymon ob. Turnowski Szymon Teof.

THEOPHILACTES Simocatus. Theophilacti scolastici Simocati epistole morales: rurales et amatorie interpretatione latina. (Na końcu:) Impressum Cracouie in domo dñi Johannis halles (sic) Anno salutis nostre. MCCCCCIX. (1509). w 4ce, k. nlb. 21 (sygn. d_3).

Sygnatura *a* ma k. 8, sygn. *b* k. 6, sygn. *c* k. 4 (razem k. 20).

Na k. a i j: Carmen Laurentij corvini, regie vrbis wratislauie notarij, quo valedicit prutenos... (Zaczyna się:) Prussia qua stellis fulgentibus Achades urse... Wysławia tu na 5 stronach zamożność Prus; przechodzi do pochwał Torunia i Wisły, wspomina biskupa Łukasza i Kopernika — a kończy gorącemi zwrotami o Śląsku i Wrocławiu, ciesząc się ze swego powrotu do ojczyzny.

Bezpośrednio potem na k. a_4 recto idzie list: Ad reuerendum dnum Lucam epistola (wychwalająca Teofilakta). — Kopernik był tłómaczem dziełka.

Na k. a_4 verso zaczynają się: Theophilacti Scolastici Simocati epistole morales rurales. et amatorie interpretatione latina.

Są to listy fikcyjne Critiasa, Plotina, Moschona, Platona, Diogenesa, Sokratesa i t. p. Przy każdym liście zaznaczono na czele charakter listu: Moralis, Ruralis lub Amatoria. Pierwszy rodziaj zawiera pouczenie etyczne, drugi gospodarcze, trzeci dotyczy miłości.

Egzemplarz bibl. Racz. gęsto glossowany współcześnie (ale brakuje mu tytułu). Inicjały z lekka kolorowane. Był własnością Polaka, bo przy wierszu Corvina dopisano współcześnie na marginesie: bursztyn, okręty, Thorun, Wisła.

Janociana I. — Tenże Nachricht II, 85. — Panzer Annales VI, 452. — Bentkowski I, 602. — Jocher nr 70 (i noty). — Bauch Silesiaca 1898 nr 67. — Zeitschrift des schles. Gesch. Ver. XVII, 265. — Birkenmajer Mik. Kopernik I (1900), str. 119 i nast., str. 558. — Hipler Spicil. Copern. 1873. — Prowe Monumenta Copern. 1873.

Bibl. Uniw. Wrocł. — Drezd. Publ. — Raczyń.

THEOPHILANDER. BeneDICtVs papa RoMan Vs bInos CanonIzaVIt IesVItas.

Das ist: Umbständliche und curieuse Beschreibung des sehr prächtigen Actus Canonisationis Der zwey neuen heiligen Jesuiter Aloysii Gonzaga und Stanislai Kostka. Welche der ietzige Pabst Benedictus XIII. am 31 December. 1726 canoniziret hat. Nebst allen Ceremonien, Anstalten und Verrichtungen, welche vor, in und nach der Canonization vorgenommen werden. Aus dem Lateinischen und Italienischen ins Teutsche getreulich ubersetzet von Theophilandern. In Verlegung des Autoris, 1727. w 4ce, str. 16.

Drezd. publ. — Czartor.

Theophilo (De) cui Lucas Evangelium (1711)... ob Schelguig Gotlieb.

Theophilus (pseudonim) ob. Borkowski Olbracht (1614) — Magni Walerjan (Defensio 1661).

Theophilus Eustachius ob. Lipomanus Alojsius (1556).

Theophilus Eleutherius (Verklaring 1627) ob. Eleutherius.

Theophilus Purefactus (Wunderbare Reise nach dem Fegefeur 1725)... ob. Toruń (Wahrh. Nachricht).

Theophilus Marianus ob. Morawski Jan (1704).

Theophilus Ortolog ob. Ortolog.

Theophrastus Paracelsus ob. Paracelsus.

Theophrastus Veridicus ob. Dawisson (Plicomastix 1668).

Theophrastus (Charaktery 1787, De charact. 1517) ob. Teofrast.

Theopoemiomentum ob. Brzeski S. (1609).

Theorema ob. Broscius N. (mathem. 1665) — Possel J. (fabricae 1605).

Theoremata physica et metaphysica ad mentem D. Thomae Aquinatici a Carmelitis Discalceatis Conventus Cracoviensis S. Michaelis sub tempus capituli provinc. disputatae 1646. Cracoviae typis Christ. Schedel. w 4ce, k. 8. Ossol.

— ex triplici Philosophiae scientiae thesauro deprompta, et juxta doctrinam angelicae caelestisque disciplinae magistri D. Thomae Aquinatis. Per discipulos ejus, ad finem philosophici cursus disquisitioni publicae exposita. Cracoviae, in Conventu SSmae Trinitatis Ordinis Praedicatorum Anno a partu Virginis 1671, Mense.. die... hora... Cracoviae, apud Stanisl. Piotrkowczyk, S. R. M. typogr. w 4ce, k. nlb. 6.

Na odwr. k. tyt. 4-wiersz łac. z miedziorytem, na którym znak sztycharza F. M. B. Następuje ded.: Magno magnae dei matris adoptato filio inclyto totius orbis sarmatici tutelari: Sancto Hyacintho ex ordine praedicatorum primo provinciali Poloniae; nec non adm. rndo patri Fr. Hyacintho Szostakowski S. Th. doct. inter ejus successores provinciali provinciae Poloniae felicissimo patri ac fautori nostro Colendissimo. — Poczem: Theoremata I) ex philosophia rationali II) ex phil. naturali III) ex tribus libris de anima. — (Na końcu:) Disputabuntur publice ad aedes Trinitatis sub praesidentia R. P. F. Friderici Schöppii S. T. L. in generali studio primarij ord. professoris. Jagiell.

Theoremata ob. Aegidius Romanus (De esse 1513) — Brakenhausen Ged. (physica 1669) — Czetwertyński B. (politica 1643) — Dawid (Gostynin... 1508) — Dusiatski (mat.) — Figulinus C. (theolog. 1623) — Frantzius P. (meteorolog. 1669) — Gdowski Z. (theologica 1623) — Grutinius A. (medica 1593) — Jaklewicz C. (de ente 1617) — Karwosiecki V. (Catoptrocaustica 1636) — Krueger Osw. (matem 1633, de oculo 1641) — Krüger Piotr (de cometis 1605) — Lanckoroński Jan (logica 1649) — Lubbecius Casp. (physica 1669) — Mirecki Chr. (ex arcanis 1684) — Młodzianowski J. (de oculo 1641) — Nochius (ex philos. 1636) — Paczowski P. (ex philos. 1636) — Potulicki Jan (philos. natur. 1587) — Rogowski Sam. (physica 1649) — Rudawski Laur. J. (catoptrica 1645) — Rudomina Dusiatski (illustriora 1633) — Rupniewski M. (de intellectu 1613) — Rupnowski Mar. (de coeli 1609) — Rutkowski Pl. (theolog. 1621) — Rzekieski Cyp. (theolog. 1626) — Śląka Jan (metaphysica 1640) — Sporecius B (theologica 1613) — Stareski St. (logica 1625) — Sulikowski Jan B. (philosophiae ration. 1666) — Teoremata — Trzebicki A. Z. (ex philos. 1630) — Turski F. B. (theologica 1607) — Voidius Pet. (physica 1669) — Thesaurus Eman (illu-

striora et problemata 1683) — Żarski Franc. (physica).

Theoresis ob. Samboritanus Grz. (1571).

Theoria (Brevis) motus corporum projectorum in medio non resistente, viribus centralibus agentibus in ratione reciproca duplicata distantiarum. Publicae demonstrationi exposita in Radiviliano Collegio Nesvicensi Societatis Jesu praeside P. Joanne Hercyk Soc: Jesu philosophiae et matheseos professore Anno MDCCLXVI (1768) Typis. Radivilianis Colleg. Nesv. Soc. Jesu. w 4ce, k. 15 i tablic 2 (z podp. Sculp. Nesv.).

Tyszk. w Czerw. Dw. - Uniw. Wileń.

— ob. Grabiecki Fr. (trinitatis 1634)- Mirowski And. (Ventorum 1596) — Świnarski (Calendarii 1591).

Theoris ob. Łoza Stan. (1635).

Therla ob. Tarło Gabr.

Theocentrica ob. Białkowski N. C. (1644) — Kruegier O. (1644).

Theorognosia ob. Frankini Hier. (1642).

Theosebes ob. Bohomolec Franc. (Epistola 1754).

Theosophia ob. Malski Andrzej (1643).

Theosophische Schriften ob. Selei B. (1686).

Theosyncletus ob. Wielopolski Al. (1599).

Theothelimererninia ob. Wojnicz Amb. (1626).

Theresia ob. Teresa św.

Theriaca ob. Jonston (1634) — Tidicaeus Fr. (1607).

Theriobulia (Sejm zwierząt) ob. Antoninus (1521).

Thermae ob. Borger J. (de Carolinis 1709) — Dobrowolski Aug. (animarum 1664) — Mirżeński B. (lustrales 1719) — Niger St. (Carolinarum natura 1563).

Thesaurarii (pruscy) ob. Lengnich G. (Dissertatio 1722).

Thesaurarium munus ob. Ferber J. (1721).

Thesaurarius Regni ob. Naramowski Adamus (1727).

THESAURUS Emanuel. Emmanuelis Thesavri Patritii Taurinensis, Comitis, & Magnae Crucis Equitis, Sanctorum Mauritij, & Lazari. Elogia. Honori & Nomini Illustrissimi Domini D. Stanislai à Skarszew Skarszewski Castellani Malogostensis Magni Arcis Cracoviensis Oeconomi. In Calissiensi Soc: Iesu Collegio Impressa Dicataq; Anno M.DC.LXV. (1665). w 16ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 351.

Dedykacja Skarszewskiemu. Autor mówi, że przybył z Lacjum i że znalazł gościnę w jego domu: Nobilis hic e Latio advena cum satis alibi publicae lucis hausisset, nondum sibi plenam usurpasse visus nisi eam a Polono quoque coelo derivaret. — Hanc ubi sub Karnkoviani Agni sidere, in hac Musarum Majoris Poloniae Regia nactus est, apud te jus hospitii prehensat apud quem bonas artes non hospitium sed domicilium fixisse persuasus est.

Po dedykacji nowy tytuł: Patriarchae sive Christi Servatoris genealogia per mundi aetates traducta.

Na dzieło to składa się szereg utworów stylem nakamiennym, charakteryzujących postaci biblijne, najprzód z zarania ludzkości („Mundi Pueritio“), a więc: Adam, Kain, Abel, Henoch, Lamech... aż do Matuzalema. — Potem idzie „Mundi adolescentia. Milites“ — to jest Noe, Cham... i t. d. aż do Jakóba. — Dalej „Mundi juventus. Duces“ t. j. synowie Jakóba, Mojżesz, Aaron, Jozue, Samson,... aż do Jessego. — Potem „Mundi virilitas. Reges“ (od Dawida... do Jechonia, Eliacimi filius). — Wreszcie „Mundi senectus. Solitarii“ (od Salatiela do Jana Hirkana).

Od str. 280 idzie: Nova Aetas. Sancti. — Tu wiersze o świętych: S. Panther, Bapanther, Joachim, Maria Virgo, Jan Chrzciciel, Jesus Christus. I w tej części o każdej z postaci wiersze stylem nakamiennym.

Od str. 312: Elogia et epigrammata in duodecim caesares Svetonii. Tu znowu charakterystyki ich w napisach nakamiennych oraz w epigramatach heksam. (zaczyna J. Caesar, kończy na str. 347 Domicjan). — Kończy: Carolus Emmanuel dux Sabaudiae... z podpisem: Emmanuel Thesaurus Comes, et Magnae Crucis Eques Sanctorum Mauritji, et Lazari.

Wszystkie poematy czysto retoryczne. Zdarzają się aluzje polityczne np. na str. 273: Hi mores Tyrannorum — Arma gestant non animum — Timent dum timentur. — Na str. 310 jako data napisania utworu podano: Et pro anchora emeritum calamum fige Anno Tuo (Christi) 1634. Zapewne więc cały utwór powstał dużo przed przybyciem autora do Polski. Istotnie do stosunków polskich niema aluzyj.

Bywa też notowana (Jocher) edycja z datą 1660(?) i 1666. — Brown str. 493.
Czartor. — Jagiell. — Klasztor w Kaziu. Dolnej — Ossol. — Zieliń.

— Toż:... anno 1687. w 12ce, str. 500.
Nie wyrażono miejsca druku. Stronnicowanie całe pomylone tak, że ostatnia kartka ma str. 439, a następna str. 500.
Jest to przedruk edycji z r. 1665. — Od str. 400 zaczynają się Elogia XII. Caesarum. Zakończenie na cześć J. Chrystusa.
Jagiell. — Ossol.

— Elogia, increatae sapientiae Jesu Christo consecrata, Brunsbergae. S. J. 1731. w 8ce, str. 223.

— Elogia Patriarcharum sive Christi Salvatoris genealogia per mundi aetates traducta a Domino Emmanuele Thesauro Patritio Taurinensi comite, et Magnae Crucis Equite Sanctorum Mauritii et Lazari. Olim impressa Francofurti. Nunc reimprassa Vilnae Typis Academicis S. R. M. Soc. Jesu. Anno Domini 1740. w 12ce, 2 k. i 412 str.
Jocher 8260.

— Illustriora theoremata et problemata in Academia Vilnensi Soc. Jesu. publice prolata anno 1683. fol.
Porów. Rudomina Dusiatski.

— ob. Iay Gabr. Franc. (1779) — Minasowicz J. E. (1755) — Schoneus (1768).

Thesaurus absconditus inter Publica Bacchi & Debacchantium dispendia S. Marcellus in Terra defossus, ad Umbras scenicas antecinerales a Gemmea Sobole Erythrisq; non degenere sangvine, Illustrissima, Perillustri, Magnifica, ac Generosa Juventute Tulliana Academiae Vilnensis Societatis Iesu, Presentatus Anno Domini De Thesauro suo Nova & Vetera proferentis, & in quo sunt omnes Thesauri. 1720. Die 10. Februarij. fol., k. nlb. 2.
Program widowiska teatr. o św. Marcelim. W egz. Jag. dołączony rękopis: Regia ad Metam honorum Via. In Libero Sarmatiae Regno Patens Olim In Capite Orbis et Urbium Roma a Clemente Janicio mirae eruditionis ac felicissimae facundiae Sarmatico Archi-Poeta Ligatae Eloquentiae pedibus emensa nunc ad annum studiorum agonem Metagymnasticis ludis in Athenaeo Caunensi Soc. Jesu ab utrinsq. eloquentiae Agonothetis exposita a. a via in terris increatae sapientiae 1741. Pridie Calendas Julii fol., k. 1 nlb. Jagiell.

— animae in quo quilibet christianus (1683)... ob. Syman Michał.
Ob. niżej Thes. spiritualis animae.

— spiritualis animae quotidiano variarum virtutum exercitio comparandus. Typis Clari Montis Częstoch. (Bez r.). w 12ce, k. 4, str. 330 i Indeks.
Uniw. Warsz

— in fertilissimo Magni Augustini agro inventus Maximi Ecclesiae Thesauri Inventrici creditus seu Conclusiones theologicae, Doctrinae, Doctoris Doctorum Augustini conformes, Augustissimae Imperatrici S. Helenae, ordinis Canonicorum Regularium, Custodum Sanctissimi Hierosolymitani Sepulchri, Patronae singularissimae a studio Theologico Cracoviensi, ejusdem Ordinis Canonici dedicatae. Anno, quo Thesaurus in Vtero Virginis inventus est, 1722. Die (26) Mensis Junii. Cracoviae. Typis Jacobi Matyaszkiewicz S. R. M. Typog. fol., k. 4.
(Na końcu:) Disputabuntur publ. in Conv. Cracov. ad S. Hedvigim defendente Flor. Buydecki praesidente Jac. Radliński.
Jagiell.

— disputationum (1661) ob. Ramburtius.

— divini Sacratissimi Cordis Jesu gratiis ac beneficio abundans hactenus in Regno hoc Poloniae multorum usui absconditus, tandem anno 1705 die 30 Maij singularibus iisque maximis Indulgentiis concessis per sanctissimum Dominum Nostrum Clementem XI Pontificem summum revelatus et imprimis in Ecclesia varsaviensi P. P. Scholarum Piarum in Capella Crucifixi Jesu cunctis fidelibus apertus die 11 Iunij Anno Domini 1706. Varsaviae, typis Coll. Schol. Piar. 1706. w 8ce, ark. 6.
Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Toż:... Varsaviae typis Coll. Schol. Piar. 1717 Reimpressus. w 8ce, ark. 6.
Uniw. Warsz.

— Toż:... Leopoli. Typis Coll. S. Jes. 1726. w 8ce, ark. H. Uniw. Warsz.

— Sacratissimi Cordis Jesu gratiarum copia repletus: Singularibus maximisque Indulgentijs per Sanctissimum Dominum Nostrum Clementem XI. Pontificem Maximum pio usui mortalium

concessus. In Matczyniana Varczensi Ecclesia Schol. Piarum ad Christi Crucifixi Aras, sub Szeptycianis auspiciis apertus. Jn ipso exordio introductionis. Leopoli, typis Collegii Societatis Jesu (1725). w 8ce, ark. H_7 (kart 70).

Dedyk. Basil. Szeptycki Capit. Tyszoviensi. Tu nieco genealogji. Jagiell.

— magicus domesticus libellus J. E. R. S. Cracoviae 1637. w 24ce, k. 16.

Cytuje jakoby druk („książka“) Berwiński Studia I, 71 i 181 — cytuje to zaś za Maciej. Piśm. I, str. 262.

Istotnie ten wyraża się niejasno: „czytałem w Medyce dziełko“ (poczem streszcza je obszernie na 6 stronach — jako bardzo interesujący pomnik literatury czarnoksięskiej). Za Berwińskim uznają to i inni za druk. Ale Maciejowski miał niewątpliwie przed sobą nie druk, lecz rękopis.

— musicus continens selectissimas octo, septem, sex, quinque, quatuor vocum Harmonias, tam a veteribus, quam recentioribus Symphonistis compositas et ad omnis generis instrumenta musica accomodatas. Norimbergae excudebat Joannes Montanus et Ulricus Neuberus collegae. Anno Chr. Immanuelis nostri nati 1563 (i nast.) (5 tomów).

Wydawnictwo to o tyle dotyczy Polski, że są tu także utwory niektórych muzyków Polaków (W. Szamot.) lub w Polsce działających. — O czem ob. Jachimecki Wpływy włoskie I, 47.

Porównaj: Psalmorum (1554) oraz Besard z r. 1603 (tom XII, 514).

Bibl. Publ. w Monach. — Uniw. Wrocł.

— Orationvm, Meditationvm, ac aliarum piarum exercitationum, ex varijs probatis Authoribus collectus. [Tu w kole godło Jezuitów, w nim litery I H S; wokół napis: Ante Solem Permanet Nomen Eivs]. Vilnae, Typis Ill.^{mi} D. D. Nic. Christo. Radiuili, Ducis in Olyca, & Nieswiesz, etc. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. w 12ce, k. tyt. i k. nlb. 316 (sygn. A—ff_6).

Data druku niewyrażona, ale między rokiem 1580—87 (bo w tych latach istniała druk. Radz.).

Druk antykwą i kursywą. Strony w obramowaniu.

Rozpoczyna przedmowa: Studiosis literarum ac christianae militiae tyronibus (na 4 k.). Wynika z niej, że Thesaurus był polecony młodzieży przez prawa szkolne, czyli że był przeznaczony dla uczniów Akademji Wileńskiej.

Rozpoczynają wywody o istocie i o sposobie modlitwy. — Poczem: Exercitium diurnum. Na karcie G: o mszy. Od k. K_2: Septem meditationes. Dalej: Meditationes de vita Christi. Methodus recte confitendi (na k. d_8). Praeparatio ad sacram Eucharistiam. Septem psalmi (k. q_2). Różne litanje. De caeremoniis (różaniec, procesje, popiół, palmy i t. p.). — Na k. bb_6: Remedia ad fidem conservandam. Institutio christiana. Wreszcie spis rzeczy i Errata.

Dość podobną książkę p. t. Thes. spiritualis (ob. niżej) wydał jezuita Bartsch (1607), ale dla użytku zakonników S. J., a nie młodzieży. (Nie jest to oryginalna praca Bartscha, on był tylko wydawcą).

Czartor. — Jagiell.

— Toż:... Orationvm, Meditationvm, Ac Aliarum piarum exercitationum, ex varijs probatis Authoribus collectus. Brunsbergae, Excudebat Ioannes Saxo. Anno M.D.XCII. (1592). w 12ce, k. 24 i 294 (sygn. Bb).

Dedyk., jak w poprzedniej edycji. Na końcu powtórzone miejsce, druk. i data.

Wierzbowski III, 2904.

Bibl. Licealna w Brunsb. — Kapit. Gniezn. — Uniw. Warsz

— Orbis Lechici In Annulari orbita ad opes Occidentalis Imperii devoluta; Absconditus, Ioannes Comes Skarbek Magnus ad Henricum Caesarem Legatus. Olim à Boleslao Krywousto talenta Sapientiae, et auream magnanimitatem appretiante; Gloriae, et Honorum Splendoribus indicatus, Nunc demum Ad Theatrales ignes Sub auspiciis inaestimabile Nomen, cum Sangvinis pretio de Majorum suorum Gazophylacio ducentis; Perillustris Magnifici Domini, Benedicti Skarbek-Ważynski, Capitanei Turkszlensis. Vexilliferi Hastatae cohortis exhibitus, à Perillustri, Illustri ac Nobilissima Juventute Chodkiewiciano Ducalis Athenaei Crosensis Societ: Jesu, Anno Incarnatae sapientiae, quam omnis Thesaurus corporaliter inhabitat 1743 die 31 Julji. Vilnae Typis S. R. M Academ: Societatis Jesu. fol., k. 14 (sygn. G_2).

Na odwr. k. tyt. herb Ważyńskich Habdank, poczem dedykacja i od ark. F wiersz polski do Fruzyny z Górskich Ważyńskiej. — Od F_2 idzie program sztuki w 3 aktach (na 3 k.) po polsku i po łacinie. Rozpoczy-

nają Archiprolog i Prolog, między aktami chóry, kończy epilog.

Na ten sam temat jest program dialogu jez. z r. 1729 p. t. Aurum auro additum (tom XII, 304).

Wizer. i roztrząsania 1841 tom XXI, str. 126. — Kraszewski Wilno IV. — Brenstein w Ateneum Wil. 1925 III.

Jagiell. — Uniw. Wileń.

— politicus (1617)... ob. tom XXIX, 106, oraz t. XVIII, 259 i t. XXIV, 221.

W dziele tem jest wydrukowana m. i. relacja Spanocchiego o Polsce, kilkakrotnie przedtem i potem ogłaszana drukiem.

— precum ac variarum exercitationum ob. Bartsch Fryd. (1607, 1608, 1609 i t. d).

— Sacerdotum et Clericorum locupletissimus Insigni pietatis ac devotionis supellectile exuberans, pro omnibus pie et Sancte Deo servire sacraque Sinapi(?) digne uti cupientibus.

Jocher 5782 (nie podaje formatu ani stron).

— Sarmatiae Caesarum Fortunis maior par Regno et Orbi Illustrissimus Excellentissimus, Dominus Franciscus a Gora Skarbek ubi primum Castellanas sumeret Curules Poloni honoris Themide ponderatus. Atq; a Residentia Lanciciensi Soc: Jesu aestimatus. Anno Domini 1731. Posnaniae, typis Clari Collegii Societatis Jesu (1731). fol., k. 3 i k. 25 (sygn. L_2).

Dedykację podpisuje: Minima residentia Lanciciensis Soc. Jesu. Jagiell. — Ossol.

— Spiritvalis. Rervm Ac Docvmentorum variorum ad Societatem Iesv pertinentium. Quorum catalogum proxima pagella post Praefationes docebit. [Tu winjetka]. Cracoviae, In Officina Nicolai Lob 1607. w 16ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 428, k. 4 nlb. (Index); oraz str. 197.

Zaczyna: Gratia vocationis etc.; praefatio; Ad patres filiosque Societatis; Index rerum et capitum. Habet is (Thesaurus) partes quatuor.

Część I obejmuje reguły życia w zakonie (do str. 78); część II; Epistolae communiores (str. 79—260); część III: Exercitia spiritualia (str. 261—416) oraz Loca adnotata in hac postrema editione (a więc były już edycje dawniejsze, zapewne zagraniczne?). Idą te „Loca“ do str. 428; poczem następuje na 4 k.: Brevis index eorum quae hoc libro continentur, odnoszący się jednak tylko do księgi trzeciej (Exercitia spiritualia). Księga ta jest podręcznikiem dla rekolekcji (rozmyślania i Vitae Christi misteria).

Poczem idzie z osobnym tytułem: Quarta Pars. Documenta varia spiritualia, et exempla religiosae perfectionis comprehendens (tu orzełek) Anno 1607. Część ta zawiera: Testimonia pro Soc. Jesu (zdania różnych pisarzy i papieży o zakonie), De oratione, De virtute obedientiae et humilitatis, De animi magnitudine, de prudentia rerum gerendarum, de zelo animarum (są to wyjątki głównie z pism św. Ign.). Wreszcie Indulgentia relig. ordinum.

Poczem z osobnym tytułem: Catalogus quorundam e Soc. J. qui pro fide vel pietate sunt interfecti ab anno 1549 ad 1603 (k. nlb. 18). — Tu na k. C_2 wspomniany Marcin Laterna (ab Suecis demergitur 1598 — i cuda).

Ob. tom XII, 397. — Bartsch był tylko wydawcą, ale nie autorem tego dzieła. (Wielewicki błędnie jemu to przypisał).

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Toż:... Lublini, typis S. J. 1765. w 8ce.

Ob. tom XII, 397.

Ossol. — Uniw. Warsz.

— Spiritualis. Rerum Ac Documentorum Variorum Ad Societatem Jesu pertinentium. [Tu winjetka: w wieńcu w płomykach serce, pod niem litery: I H S]. Lublini. Typis S. R. M. Collegii Lublinensis Societ. Jesu Anno Domini 1765. w 8ce, k. tyt. i k. 4 nlb., str. 388 i 118, k. 12 nlb., str. 19.

Na odwrotnej str. tytułu: Imprimatur Stanislaus Raymundus Jezierski Epus Bacoviensis officialis generalis Lublinensis. — Następuje Gratia vocationis a Deo; na k. 3-ciej Praefatio, quomodo religiosum quemque affectum esse oporteat erga institutum ordinis sui, ac regulas ejusdem. Na 8 str.: Ad PP. FFque Societatis-Merito Magni facimus Regulas Soc. Nostrae etiam minimas (na 3 str.).

Na odwr. k. A_6 zaczyna się paginacja str. od 1—388. Idą kolejno po sobie: Constitutionum Summarium, Formulae communes, Formula votorum, Regulae modestiae... i t. d. ...Exercitia, Orationes,... i t. d. Na str. 269: Brevis index. — Poczem: Documenta varia spiritualia, Testimonia pro Societate Jesu, De oratione, De virtutibus (obedientiae, humilitatis), De zelo animarum, Indulgentiae.

Po str. 388 zaczyna się z osobną paginacją (1—118): Directorium exercitiorum spiritualium, podzielone na 40 capita (oraz indeks do tego traktatu).

Wreszcie Indeks rzeczowy, odnoszący się do całego dzieła. Dodane na końcu na 19 str. bez osobn. tytułu: Catalogus quo-

rundam é Societate Jesu qui pro fide, vel pietate interfecti sunt ab anno 1549 ad annum 1603.

Czartor. — Uniw. Lwow.

Thesaurus ob. Besard J. B. (harmonicus 1603) — Blasius (sive actus 1646) — Bogdanowitz (divitiarum 1693) — Buchlerus J. (conscribendarum 1619) — Bzovius A. (laudum 1620) — Columbinus Mar. (Verbi 1619) — Cynerski Jan (Meritorum 1638) — Gdowski Z. (sponsae 1626) — Geczka P. (Scientiae 1758) — Happel E (exoticorum 1684) — Honorius Ph. (politicus 1617) — Knapski Grz. (synonimorum et phrasium) — Montanus M. (virtutum 1650) — Oldenburger P. A. (republicarum 1675) — Palma Bł. (indeficiens 1642) — Philippi H. (politicus 1618) — Syman Mich. (animae 1683) — Theobaldus J. B. (ingens 1576) — Tłuczyński (indulgentiarum 1671) Wodoradzki A J. (Kiszkarum 1644) — Zakrzewski (Regius 1618).

Thesby de Belcour ob. Belcour.

THESE Karol Samuel. Das Erfreuliche Hochzeit Festin Des Ehren Wohlgeachten Herrn Andreas Silber, Fürnehmen Kauff- und Handels-Manns Königl. Stadt Thorn, mit Der Edlen, Hoch-Ehr und Tugendbegabten Frauen Regina Austenin Verwittibten Schiedlerin, Welches den 5. Martii dieses jetztlauffenden 1715 ten Jahres glücklich gefeyert wurde, Wolte und solte aus obliegender Pflicht mit wenigen Reimen beehren Beyderseits Gehorsamst ergebenster Freund und Schwager... Thorn Gedruckt bey Johann Nicolai E. E. Hochw. Rahts und des Gymnasii Buchdrucker. fol., str 4. Kop. Tor.

— Das höchst beglückte Nahmens Festin, welches Die Wohl-Edle, Hoch Ehr und Tugend gepriesene Frau Frau Anna Elisabeth Sindershausin, geb. Jantzonin, Anno 1716. den 19 Novemb. feyerlich celebrirte, Wolten aus demüthigster Devoir mit diesen geringen Zeilen Observirten Zwei ergebenste DieneR und Tisch-Genossen. Thorn, gedruckt bey Johann Nicolai. E. E. Hochw.-Raths und des Gymnassii Buchdrucker. fol., 1 k.

Pisali These i A. B. Richter. Kop. Tor.

— Das demüthige Schuld-Opffer wolten der Tit. Fr. Anna Elisabeth Sindershausin geb. Jantzonin, Ihrer Hohen Wolthäterin an Ihrem glücklich-erlebten Namens Tage im Jahr 1717. den 19. Winter-Monaths gratulirend überreichen dero Gehorsamst-ergebenste. Thorn, Gedruckt bey Johann Nicolai E. E. Raths u. Gymnasii Buchdr. fol., 1 k.

Pisali These i A. B. Richter.

Tor. Kop

Theses de Trinitate ob. Paweł Grzegorz.

Theses juris ob. Badowski Am. (1784).

Theses ex Logica, Physica, Metaphysica et Theologia naturali... Disputabantur Premisliae in Colleg. S. J. (1753—1754). fol. Ossol

Theses Mathematicae De Sectionibus Conicis Et Aliis Curvis Tum Algebraicis, Tum Transcendentibus [Tu winjetka w formie linji]. Demonstrabuntur In Collegio Academico Vilnensi Societatis Jesu... Martii Annô 1762. w 4ce. k. tyt i k. 3 nlb.

Dopisano: 5 martii.

Obejmuje tezy: De parabola, ellipsi, hyperbola, de aliis curvis algebr., de curvis transcendentibus. Czartor.

— Toż:... ex Arithmetica, Vilnae, 1764. w 4ce. Czartor

— Toż:... ex Universa Geometria. Vilnae, 1745. w 4ce. Czartor

Theses ex universa Philosophia iuxta modum scholae recentioris dispositae, in Claritumbano Collegio studii generalis Provinc. S. O. Cisterciensis propugnandae anno 1769. die 7. m. Junii. w 4ce, ark. B_2. Ossol.

— ex universa Philosophia a Religiosis Ordinis... SSS. Trinitatis in Collegio Antecollani ad Vilnam publico certamini expositae. A. D. MDCCLIX. (1759) mense Junio. w 4ce.

Nota Jochera.

— philosophicae ex physica. Vilnae, 1762. w 4ce. Czartor.

— philosophicae ex tribus libris Aristotelis de anima, ad mentem Angelici ac Ecclesiae Doctoris D. Thomae de Aquino decerptae, et a FF. Carmelitis Discalceatis Philosophiae Studiosis pu-

blico certamini expositae. Cracoviae Typis Valeriani Piątkowski, Anno Domini 1646. w 4ce, 6 k. nlb.

Dedyk. Sigism. de Opaca Opacki succamer. Varsav. Procuratori Arcis Cracov. Jagiell.

— ex universa philosophia a Soc. J. Colleg. Leopolitano... Leopoli 1718. fol.

— philosophicae caelesti Doctorum Magistro et Angelico Sanctae Ecclesiae Doctori divinissimo Thomae Aquinati Universitatum ac Studiorum ubivis gentium institutorum universali Illustratori nec non propitio et fovissimo Tutelari, a facultate Studii Generalis Universitatis Zamoscensis philosophica quot sententiis tot votis in cultum duliae perennem obligata disputatione publica dedicatae. Anno Domini 1759. die 14 mensis Martii. w 4ce, 4 k. nlb.

Mała cząstka została na tezy perypatetycko-filozoficzne; większą zajmują pochwały ś. Tomasza z Akwinu: Albert W. powiedział, że był jego doktorem, a nie uczniem; próżne są słowa Bucera (który tu jest wydrukowany Bucelerus) „Tolle Thomam dissipabo ecclesiam"; sam ś. Tomasz dobrze prorokował „Conclusum est de Manichaeis"; Chrystus o nim wyrzekł „bene scripsisti de me Thoma". Zamojs.

Theses ex sacra scientia deprompta e de simplicissima Dei natura et ejus perfectionibus. Vilnae, typis N. C. Principis Radivili 1581. Martinus Kazymiriensis. w 4ce.

Notata ręką Bol. Biskupskiego bez zaznaczenia źródła.

Theses Theologicae to iest Conclave Synodalne Zboru Wileńskiego. Defendentur in Coetu alias we Zborze Wileńskim (1591).. ob. Radwan Jan (tom XXVI, str. 46).

— theologicae ex tertio libro Magistri (1644)... ob. Chelipski Sam.

— theologicae. Ex prima, & secunda parte D. Thomae desumptae. Propugnandae, Casimiriae ad Cracoviam, in aedibus S. Catharinae Virginis, & Martyris. Per Patres Augustinianos, recurrentibus Comitijs Prouincialibus Prouinciae Poloniae, eiusdem Ordinis. Die Mensis Majis A. D. 1688. Pro Studio Varsauiensi S. Martini. Varsaviae, typis Caroli Ferdinandi Schreiber S. R. M. Typogr. w 4ce, 6 k. nlb. Jagiell.

— polemico-scholastico-theologicae, quas publice defendendas exponunt Alumni Collegii Pontificii Leopoliensis Armen. et Rutheni Leopoli 1719. Typis Confraternitatis SS. Trinitatis. w 4ce. 19 k.

Jocher 2663. Ossol

— ex universa philosophia, quas... publice defendendas exponunt alumni collegij Pontificii leopoliensis rutheni etc. Leopoli. (1720). fol. Kijows.

— ex universa Philosophia, ab Alumnis Collegii Pontificii Leopol. propugnatae. Leopoli. 1729. fol.

— theologico-dogmatico-speculativae. Varsaviae. 1743. w 4ce. Czartor.

— ex universa theologia scholastica [secundum Summam D. Thomae] publ. disputationibus a PP. Soc. Jesu propugn. in academia Vilnensi. 1749. w 4ce, k. 12.

— theologico-dogmatico-historico-speculativae. Vilnae, 1753 w 4ce. Czartor.

— ex universa theologia sub auspiciis Illustrissimi, Excellentissimi & Reverendissimi, Domini Domini Venceslai Hieronymi de Bogusławice Sierakowski, Dei et Apostolicae Sedis Gratiâ Episcopi Premisliensis Sacrae Theologiae in domo Professorum & Collegio Premisliensi fundatoris in publicis disputationibus Scholarum Premisliensium Societatis Iesu propugnatae mense Iunio, Anno Domini 1758. à Consummatis Theologis A. A. R. R. D. D. Andrea Pruski Marianae Academiae Rectore, Daniele Zatwarnicki, Marianae Academiae Secretario Presbytero R. G., Martino Iosepho Weyss Marianae Academiae Cancellario, Paulo Paszkiewicz Marianae Academiae Procancellario, Iosepho Niedzielski Marianae Academiae Consultore et olim in Philosophia Rectore. Premisliae, Typis Sacrae Regiae Majestatis Anno Domini. 1758. fol., k. 29.

Dedyk. ad Episcopum premisliensem. Tekst zaczyna: Ex tractatu de Deo in natura uno. Kończy: Ex tractatu de poenitentia. Jagiell.

— ex Theologia Divinorum Codicum interprete, de stirpe, genealogia, con-

ceptione, Christi, de Magorum adventu, ac Baptismo a Christo recepto, disceptationi publicae expositae in Collegio SS. Petri et Pauli S. J. A. 1770. w 8ce, 5 k.
Jocher 3579. Ossol.

— ex universa Theologia speculativa Morali Polemico Dogmatica Methodo Scholastica elucubratae sub auspiciis Illustrissimi... Eustachii Suchecki Publicis Disputationibus... ad aedes B. Margarethae V. et M. expositae 1783. w 8ce, str. 72. Uniw. Warsz.

Theses Nec Non Disputatio Ex Universa Vinosophia, Quas In Antiquissima ac Celeberrima Vinoversitate Ipiliensi Humoribus Ac Venerationi Humidissimi, Liquidissimi, Babalissimi, Effusissimi, Omnibusq; humentibus Titulis Perfundissimi Domini, Domini Biberij. Comitis Palatini in Często-chop, Liberi Baronis de Miodopoy &c. &c. Sumendissimae dicatas sub ejusdem stillantibus, Fluentissimisq; Auspiciis Solemni Disputationi Proposuit. Praeside, Ad manum Refferendo, Noctissimo ac Perspicacissimo D. Maximo de Gąsior Nalibocki. Miodorum Sciendi & Vinosophicae Profusore Ordinario & actuali. Ad manum Refferendus ac Noctissimus Crater Vitruvius Nieprozniak. Vinofurtiensis. Pro Ultima ex Vinosophia adipiscenda Laurea in Primum Baccho Laureum & Magistrincum. Propotandus ac doctorandus. Sub ructo ratu Magnivinici clarissimi vulturubro potandissimi, noctissimi, liquidissimi ac humendissimi Domini Domini Potamionis de Moczywąs Wesołowski Protopotarii perpetui Archicellarii nati, profusoris vinosophiae multoties emeriti, et haustissimi domini in Kwarty et Pułgarce ac omnium austeriarum visitatoris generalis. w 8ce, str. 71.

Tytuł idzie przez dwie strony.

Jest też drugie odbicie ze zmianą w tytule, bo zam.: Perfundissimi... jest: Perfudendissimi. W obu odbiciach różne inne ozdoby drukarskie naczele i na końcu.

Książeczka nie jest datowana, ani też miejsce druku niepodane. Sądząc po znamionach typogr., pochodzi z połowy XVIII w. (druk w Krakowie?).

Treść jest następująca: Witruvius Niepróżniak zgłasza się do Vinoversitas ipiliensis po godność doktora z „bibalektyki". Odbywa się dysputa pod przewodnictwem profuzora winozofji Maxyma z Gąsior Nalibockiego.— Doktorand zgłasza 42 tezy z „bibalektyki" i „metabybistyki" — wszystkie wzorowane jaknajdokładniej na tezach ze scholastyki średniowiecznej (w tem też leży ich efekt komiczny). Przewodniczący wzywa go do obrony przeciw tezom 4 oponentów: Dra praw Wolbarda Urceola, Dra medycyny Mustaczcziona de Quint-essenza, Dra merologji Vindelila Buteliusa, Dra Winozofji Winaloca Gurgulonia. Każdy z 4 doktorów oponuje tezom Niepróżniaka; ten ich broni; poczem przemawia „praeses" (Gąsior Nalibocki) i promuje doktoranda, wręczając mu płaszcz, biret, pierścień, godła... Kończy się rzecz okrzykiem: vivat..., edat..., bibat... noster novus confrater Niepróżniak.

Humor polega na dokładnem naśladowaniu dysput i promocyj doktorskich oraz na przekręcaniu wszystkich ówczesnych terminów naukowych na słowa wyprowadzone od picia, wina, miodu i t. p. Filozofja jest winozofją, profesor profuzorem, metafizyka metabybistyką, i tak bez końca.

Na tytule i w tekście są nazwy polskie: doktorand Witruwjius Niepróżniak, protektor dysputy Biberius comes in Częstochop, liber baro in Miodopój; prezes de Gąsior Nalibocki; rektor de Moczywąs Wesołowski — ale są też i ślady terminologji niemieckiej: Doktorand jest Vinofurtiensis (Erfurt), uniwersytet Ipiliensis (lipsiensis), jeden z doktorów oponujących nosi nazwę Wolbarda Urceolusa; na str. 68 jest wspomniany Vinandus Biera. Sposób dysputowania (np. wprowadzenie protektora dysputy wolnego barona Biberiusa) odbiega od wzoru krakowskiego.

Zdaje się więc, iż mimo nazw polskich mamy tu do czynienia z płodem humoru niemieckiego, dwukrotnie przedrukowanym i przerobionym w Krakowie w połowie w. XVIII.

Na jednym z dwóch egz. Bibl. Jag. dopisano nieco później (w. XIX) dedykację: Dziennonocnemu, najpłynniejszemu, najwilgotniejszemu, czerwono licemu Panu z Moczywąsów Wesołowskiemu Protołyckiemu nieustannej kancelaryi Birbantskiej członkowi wysłużonemu i generalnemu butelskiego i flaszkowskiego wydziału szkół po wszystkich traktjerskich traktach wizytatorowi w kontubernii Telszewskiej.

Jagiell. (oba wydania). — Uniw. Warsz.

Theses ob. Ara (philos. 1754) — Aristoteles (philosoph. 1646) — Basilicus (de beatitud. 1599) — Brandt Ign. (1713) — Bruncovius P. (de donation. 1612) — Brzozowski Jerzy (Trophaeum 1699) — Buthnerus J. (de meteor 1603) — Chelipski S. (theolog. 1644) — Chocianowski Ant. (Religionis defensori

1769) — Cnogler J. (cathol. 1603) — Cramer Jan. (de opinione 1622) — Czaplic Marc. (1597) — Dąbkovius J. (ex philos. 1587) — Dorpowski A. (theolog. 1624) — Freitagius A. (de meteor. 1603) — Gniński Sam. (ex logica 1699) — Graser Konr. (de histor. 1620) — Grochowski M. (philosoph. 1602) — Hennig Chr. (ex philos. 1610) — Hyllensbergh Th. (centuriae 1596) — Jabłonowski Jan. (mathem. 1682) — Jaruntowski Ad. Wł. (logicae 1668) — Jasmanicki (physicae 1594) — Iłowski T. (ex philos. 1587) — Kołudzki Paul. (ex philos. 1620) — Kurszewski Jan (theolog. 1677) — Kwiatkowski Mich. (logicae 1669) — Lescinius Venc. (de definitione 1594) — Liscovitius Vinc. (phys. 1595) — Mankiewicz P. (medic. 1644) — Moygis Mich. (de societat. 1690) — Mirowski And. (de donat. 1596, de justitia 1596) — Mitzel Joh. (jurid. 1677) — Ostrożyński C. (ex philos. 1634) — Pegasius B. (concordiae 1610 — Pentkowski J. (jurid. 1605) — Przystalski M. (philos. 1718) — Pudłowski Fr. V. (ad mentem 1613) — Pyrnusius D. (de cerebro 1586) — Riaucour J. 1769) — Rosenbergh Al. (jurid. 1634) — Rosteuscher Kr. (de furtis 1660) — Sartorius Jan (polit. 1686) — Smalcyusz Val. (praedicaticii 1631) — Soszyński (de lue 1597) — Stanisławski Z. (philosoph. 1619) — Stiege Laur. C. (prussica 1690) — Stratman H. (theolog. 1684) — Sulcius Jan (medicae 1619) — Święcicki St. (publici doloris 1697) — Szulc Tom. (thomist. 1688) — Tęgoborski Mat. (e cursu philos. 1638) — Tainer Lud. (de jure 1670) — Turnowski J. (theolog. 1624) — Wessel Luc. (ex philosophia 1769) — Volanus (de pio imaginum usu 1586) — Zaranek Zyg. (theolog. 1655) — Zawisza Krz. (physicae 1621) — Zenovicius N (polit. 1601) — Zygrovius (et antitheses 1609).

W zbiorach naszych spotyka się t. zw. Tezy albo Conclusiones (szkół jez., dominik. i t. p.) odbijane w XVIII wieku na atłasie w formacie podłużnym (zwykle rycina kościoła i świętego i dedykacja jakiemuś szczodrobliwemu dobroczyńcy zakonu). Kilka takich z lat 1738, 1747, 1751 posiada np. Bibl. w Suchej.

Theseus ob. Thezeus.

Thesis publici doloris ob. Święcicki Stan. (1697).

Thesoro politico, in cui si contengono relationi ob. Ventura (1660).

Thessalonicensis ob. Dionisius Afer (De situ orbis 1504).

Thessere A. obacz Castiglione (Honestus 1643)

THESZNAROWIC Zacharjasz (z Biecza), prof. prawa. Wesoły himeneus na solenny akt weselny, Jego Mości Pana Stanisława Słowakowica filozofiey y medycyny doktora, astrologiey w sławnéy akademiey krakowskiéy w Mniejszym Collegium ordynaryusza. Y Iéy Mości Panny Helżbiety Domzałowny, Iego Msci Pana Jana Domżała obywatela stołecznego miasta Krakowa J. K. M. kochaney córki. z nieodmienną wieszczbą Przez M. Zacharyasza Thesznarowicza, filozofiey w przesławney akademiey krakowskiey doktóra y professora, zprowadzony. Roku pańskiego 1674 dnia 4 lutego. w 4ce, 6 k. nlb.

Przypis Stanisławowi Słowakowiczowi.
Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Kalendarz na rok 1672 Kraków, 1671.

Było niegdyś w Bibl. Maliszkiewicza w Żytomierzu.

— Melos gratulatorium, clarissimo et excellentissimo domino D. M. Stanislao Słowakowicz. Philosophiae et Medicinae Doctori, Collegae Minori. dum, in Alma Universitate Cracouiensi, sub felicissimis auspiciis Magnifici, Perillustris et admodum Reuerendi Domini. D. M. Simonis Makowski. Sacrae Theologiae Professoris, Collegae Majoris Ecclesiae Collegiatae S. Floriani Canonici, S. R. M. Secretarii. Almae Universitatis Cracoviensis. Generalis et Vigilantissimi Rectoris pro loco inter Medicae facultatis Doctores, et Professores obtinendo, in peraugusto DD. Theologorum Lectorio, florentissima nobilissimorum Hospitum cinctus corona, responderet; a M. Zacharia Thesznarowicz Philosophiae

Doctore et Professore debiti cultùs, et gratulationis ergò, dedicatum Anno Domini 1675. Mense (sept.) die (5). Cracoviae, typis Universitatis. (1675) fol., 2 k.
Jagiell. — Ossol.

— In Nomine Domini. Amen. Quaestio Ivridica. De Fevdis. Ad c. Ex parte: de Feudis. Iuncta 1. Imperialem Feud: 2do Titulo 55. Pro Collegio Clarissimorum Dominorum vtriusq; Iuris Doctorum & Professorum Almae Vniversitatis Studij Generalis Cracouiensis. Per M. Zachariam Thesznarowicz Philosophiae Doctorem, Contubernij Jurisperitorum Seniorem. In Lectorio Iuridico Publicae Disputationi Proposita. Anno Verbi Incarnati. 1688. Die (dopis. 31) Mensis Maij. Horis Antemeridianis. Cracoviae, Typis Vniversitatis. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Pytanie brzmi, czy lenno, utracone w skutek aljenacji, dokonanej przez wasala bez zezwolenia suwerena, ad Dominum potius quam filios agnatosve vasalli devolvatur? Oświadcza się za drugą ewentualnością, a więc przeciw allodyzacji. Cytuje Libri feodorum z glosą oraz licznych autorów o prawie lennem włoskich i niemieckich. Zastrzega się, że polskie bona regalia nie mogą być nadawane prawem lennem (król Alex. wedle Herburta) ani sprzedawane. Jeśliby kto miał nadane w Polsce dobra prawem lennem, to musi to być w przywileju wyraźnie stwierdzono.

Na końcu berła i sub ausp. rect. Martini Winkler.

Bibl. w Suchej — Jagiell. — Ossol.

— In Nomine Domini Amen. Quaestio Ivridica. De Praesvmptionibvs. Ex c. Quanto de Praesumptionibus iuncta 1. Antiquae Iurisdictionis C. ad S. C. Velleianum Quam. In Collegio DD. Iureconsultorū M. Zacharias Thesznarowicz, I. V. Professor, Protonotarius Apostolicvs Ecclesiae Collegiatae SS. Omnium Canonicus Gorscianus. Publicae Disputationi Proponet. Anno Salutis 1692. Die I. Septembris. Permissu Superiorum. Cracoviae, Typis Vniversitatis. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Pytanie brzmi, czy praesumtio admittat probationem in contrarium per confessionem eius pro quo stat. Rozstrzyga, że tak. — Dzieli pytania, jak zwykle, na 4 konkluzje. każdą z nich znowu na 5 corollariów i dowodzi każdego twierdzenia powagą źródeł prawa kanon. lub autorów (Panormitanus, Baldus i t. p.).

Na końcu berła i sub ausp. Christ. Sowiński.
Jagiell. — Ossol.

— In Nomine Domini, Amen. Qvaestio Jvridica, De Dominio, Ex 1. Possideri autem possunt & ex contrario ff. de acquirenda vel amittenda possessione. Iuncto c. quo iure distin: 7. Sub Auspicato Regimine, Magnifici, Perillustris, Et Reverendissimi Domini, D. M. Sebastiani Piskorski, J. V. Doctoris, & Professoris. Ecclesiarum, Cathedralis Cracovien: & Collegiatae Vielunensis Canonici, SS. Omnium Crac: Archidiaconi, Scholarum Novodvorscianarum Provisoris, Studii Almae Vniversitatis Cracov: Procancellarii, Ejusdemqve Generalis Ac Vigilantissimi Rectoris. Pro Loco, inter Clarissimos ac Consultissimos Viros, Inclytae Facultatis Juridicae in Alma Vniuersitate Crac: Doctores ac Professores obtinendo. A M. Zacharia Thesznarowicz, I. V. Doctore. & Professore, Protonotario Apostolico. Ecclesiae S. Nicolai extra Vrbem Cracou: Praeposito Publicae Disputationi, in Lectorio Collegij Clarissimorū DD. Jureconsultorū Proposita. Anno Domini 1695. Die 17. Martij. Cracoviae, Typis Vniversitatis. fol., k. tyt. i k. 3 nlb.

Kwestja brzmi: Dominia in rebus tam corporalibus quam incorporalibus per aliquas personas certis modis acquiri solita: possint esse communia pluribus ejusdem rei in solidum nec ne. — Dzieli tę kwestję na 4 konkluzje i odpowiada: Non possunt directa et perfecta dominia esse communia pluribus ejusdem rei in solidum eodemque tempore.

Opiera się na powadze przepisów w Biblji, w instytucjach rzym., w statutach Kazim. W. i Kazim. Jagiell.; cytuje też Przyłuskiego i Herburta (pol. i łac.). Z autorów obcych powołuje się na Struviusa, Grocjusza (De jure belli et pacis), Mezgera, Haudnolda. — Rozróżnia jus civile et jus gentium oraz naturale (ale prawo cywilne może znosić jus naturae).

Na końcu berła i permissu Rectoris.

Tak więc te trzy dysputacje Thesznarowicza uzupełniają się, obejmując razem cały obszar ówczesnej wiedzy o prawie: prawo rzymskie (a razem z niem polskie, traktowane jako jego uzupełnienie), prawo kanoniczne i feudalne. Dopiero po odbiciu trzeciej dysp. otrzymał miejsce „inter facultatis

jurid. professores". Rzadko u którego profesora można śledzić tak szczegółowo sposób zdobycia katedry prawa.
Fakt otrzymania przezeń katedry uczcił wierszowanym panegirykiem w r. 1695 Marcin Bielecki, o czem obacz tom XIII, str. 67 (Dominium jurisprudentiae). Jagiell.

— In Nomine Domini Amen. Quaestio Polemo-Mathematica. De Mensuris ac Proportionibus Linearum in quouis fortalitio reperibilium Ex Antiquissima Architectvrae Militaris Scientia Desvmpta & Sub Felicissimis Auspicijs. Magnifici, Perillustris & Reuerendissimi Domini, D. M. Jacobi Baltazarowic, S. Th. Professoris, Collegij Maioris Senioris Patris, Ecclesiarum Cathedralis Cracouiensis Canonici, Collegiatae SS. Omnium, & Prosouiensis Praepositi, Contubernij Staringeliani Prouisoris, Studij Almae Vniuersitatis Cracouiensis, Generalis & Vigilantissimi Rectoris. A M. Zacharia Thesznarowicz Philosophiae Doctore & Professore, Pro Collegio Minori, In peraugusto DD. Theologorum Lectorio publicè ad disputandum, Proposita. Anno Quo Magna DeI feCIt cLementis deXtra viennam ReX qVod LechiadVm bIstonIs ore tulIt. (1683). fol., k. tyt. i k. 1 nlb.

W tekście figura fortecy. Quaestio brzmi: Utram defensionis linea universalis cum alijs munitionum partibus tam in regularium quam irreg. fortalitiorum delineatione suas mensuras ac proport. ex polygono exteriori an vero ex interiori colligere debeat an ne? Jagiell. — Ossol.

— ob. Arteński Raf. (1672) — Bielecki M. (1695) — Brocki Mac. (Perennis virtutis fructus 1670) — Wrobliński Szymon (Aequilibrium 1712).

Jego wykłady prawa kanon. z r. 1705 są w ręk. Jagiell. 2394.

Thetis ob. Tomitanus (1574).

THEULUS Bonaventura. Theologia moralis Scoti ea, quae sparsim subtilis Doctor in suis operibus habet interrogatorii forma complectens. Auctore adm. R. P. F. Bonaventura Theulo de Velitris socio et assistente generali ord. min. Conv. Ad reverendissimum P. Magistr. Michaelem Angelum Catalanum a Sancto Mauro universi ord. min. Conv. S. Francisci generalem ministrum. Cracoviae, in officina Lucae Kupisz S. R. M. typog. Anno instauratae salutis MDCLII. (1652). w 12ce, 6 k. nlb. i str. 528.

Na tit. XXX. Zaczyna: Scotus moralis pro confessarijs. Kończy: De orationibus sanctorum. Jagiell.

Theutonique ordre ob. Blomberg (1706) — Teutonicus ordo.

THEVENET Stefan. De Foelici Regni Poloni Svccesv Congratulatio. Ad inuictiss. Henricum Valesium Regem Polonum. & Andium Ducem. Authore Steph. Theuenetò Caesariensi. [Tu sygnet drukarni: rycerz niosący na barkach niewiastę, która trzyma ostrze miecza na gardle rycerza; bokiem napis: odiosa veritas]. Parisiis, Ex Typographia Dionisij à Prato, via Amygdalina, ad Veritatis insigne. 1573. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Wychwala heksametrami Henryka. Sarmatowie potrzebują króla doświadczonego w wojnie. Notus enim bello et studiis Henricus utrique est. Szczegółów hist. nie podaje.
Na egz. Czartor. podpis właściciela: Franciscus Rassnis Noens chirurgus paris. 1575.
Antykw. Trossa w Paryżu ceniła w r. 1886 na 40 fr.
Wierzb. II, 1487.
Czartor. — Ossol. — Petersb.

Thevenot Melch. (1620 † 1629) ob. Chevalier P. (Relation de divers voyages 1663).

THEVET André. Pourtraits et vies des hommes illustres Grecz, Latins et Payens recueilliz de leurs tableaux, liures, medalles antiques et modernes par Angoumoysin, premier Cosmographe du Roy. A Paris par la vefue I. Keruert et Guillaume Chaudière. Rue S. Jacques 1584. Auec priuilege du Roy. fol. k. 16, 604 i 18.

Dedyk. Au très chrestien roy de France et de Poloigne. — O tyle tylko należy do bibljogr. pols.
Wierzbowski I, 468. Uniw. Warsz.

THEYLS W. Memoires Pour Servir A L'Histoire De Charles XII. Roi de Suede. Contenant ce s'est passé pendant le sejour de ce Prince dans l'Empire Otomans: & un recit fidéle des troubles survenus de tems en tems entre Sa Maj. Cz. & la Porte &c. &c. On y a joint une Relation de la derniere Guerre entre le

Grand-Seigneur, l'Empereur & la Republique de Venise. Le tout prouvé par plusieur pieces autentiques. Ecrit par W. Theyls, Prémier Interprête & Chancelier de Son Excel. Monseigneur le Comte Colyer. Ambassadeur de Leurs H: H: P. P. a la Porte, &c. &c. [Tu rycinka: ogólny widok Konstantynopola od strony morza]. à Leyde, Chez Jean Du Vivier. Libraire. 1722. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 392.

Dedykacja Colyerowi.

W tekście dużo listów i dokumentów. — Sporo wzmianek o Polsce. — Od str. 169: Memoires... de la guerre dans la Morée et en Hongrie l'an 1715. Raczyń.

(Thezeus). Zárliwey ku Oyczyźnie miłości żywy rytrákt, Przesławny Wodz Athenski Thezevs, Po zwyciężonym strásliwym dziwie Minotavrze Tryumfuiący. Pod Pánską protekcyą Iáśnie Wielmożnego Iego Mości Páná P. Iana na Zamosciu Zamoyskiego Podskárbiczá Koronnego, Ordynácyey Zamoyskiey wielkiey expektátywy Dziedzica: Ná Scenę publiczną Przez Slachetną Młodz Sławney Akádemiey Zamoyskiey Wystawiony Roku Pánskiego 1688. dniá 11 Lipcá. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. w 4ce, k. 2.

Argument zaczyna się na odwrocie strony tytułowej. Są 3 akta, przeplatane intermedjami i chórami. Występują: Minos, Dedal, Arjadna, trzy Parki, Egeusz, Minotaur. — Temat wzięty z Plutarcha.

Kochanowski Dzieje Akad. Zamoj. 1900, str. XXX. — Porównaj tom XXIII, 305. Ossol. — Zamoj.

— ob. Plutarch (Thezeus y Numa 1613) — Wojciechowski Antoni (divinior liberator 1733).

Thiara ob. Weiss G. (1683).

Thiczinensis ob. Tyczyna(z) Jerzy.

Thiebault J. Ch. ob. Laveaux (Życie Fryderyka, Nocy wiejskie).

Thieden ob. Tieden.

THIEL Samuel. Den im Leben Exemplarischen und im Tode Beweinens-würdigen Samuel Wolte... Bey dem... Grabe, Des... Samuel Friedrich Lauterbachs,... Alss Derselbe Anno 1728. den 24. Iunii... seinen Geist auffgab... mit einer Christ Priesterlichen Leichen-Predigt... vorstellen... Schlichtingsheim Druckts Johann Gottfried Haase. (1728). fol., 2 k.

Wrocław. miej.

Thierfeit Meynard ob. Piotrowski F. (1750).

Thille Augustinus ob. Jastrzębski Wojciech Kazim. (1644)

THILO Hans Albrecht. Christum zuvor (List z daty: Lyck, den 9 Febr. 1679)... Hanss Albr. Thilo. w 4ce, 2 k.

Jagiell.

— Oratio pro inauguratione scholae Lycensis. 1674.

Czy druk?

(Thilo Jan). Auff Ch. Johann Thielen... Hochzeitliche Ehren Fest... Herausgegebene Glückswünschungen. Dantzig, bey Georg Rheten. 1641. w 4ce.

Gdańs. miej.

— Nuptias Iohannis Thielii.. Gedani.. celebrandas.. Praelo Rhetiano... 1641. w 4ce, str. 12. Gdań. miej.

— ob. Cunis (1646).

THILO (Thiel) Jan Fr. (II). Beantwortung der Frage: ob nicht wol die heutige Kriege zwischen Polen, Moscau, Schweden u Dänemark des jüngsten Tages Zeichen und Vorboten seyn. Prentzlau. 1713. w 4ce.

Thilo Jerzy ob. Laubanus Melch. (Oratio 1604).

THILO Izaak. Q. D. B. V. Dissertatio physico-historica de Succino Borussorum... publicae subjicit, M. Isaac Thilo, Boruss. Coll. B. M. Virg. Colleg. Ad diem XXI. Martii. Anno M.DC.LXIII, Lipsiae, Literis Christiani Michaelis. w 4ce, 18 k. nlb.

Gelehrt. Preuss. 1, 33. Drezd. publ

THILO Gottfryd. Die von dem grausamen Erb-Feinde Christlichen Nahmens, In die Acht Wochen lang hart bedrängte, Den XII Herbst-Monats Jetzt zu Ende lauffenden Iahres aber Durch Gottes wunderbare Hülffe, Und Ihro Kaiserl. und Königl. Mayt. Wie auch Dero hohen Bunds-Verwandten Siegreiche Waffen glücklich erretete Weltberühmte Residentz Wien, In unterschiedenen gering-schätzigen Redens-Ubungen. Bey Erwägung allerhand Umbständen, Den Achten Winter-Monats Vor-

gestellet Von der Studirenden Iugend in Brieg. Daselbst gedruckt durch Johannem Christophorum Jacobi. fol., k. 2.

Na odwr. tytułu przedmowa podpisana: Brieg den 7. Iu. im J. Christi 1683. Gottfried Thilo. Wrocł. miej.

— Q. D. B. V. Dissertatio Historico-Politica De Piasto, Ethnarcha Poloniae &c. Qvi Dei Gratia Octo Seculorum Principes Silesiae Dedit. Qvam In Illustri Academia Wittebergensi, Praeside M. Gottfried Thilone, Aurimonte Silesio, Publico Eruditorum Examini Proponit, Asmannus Fridericus ab Hock, Eqves Silesius. In Auditorio Majori, Ad D. XI Mart. [Tu winjetka]. Typis Matthaei Henckelii, Acad. Typogr. Anno M.DC.LXIIX. (1668). w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Thilo był zapewne współautorem albo autorem tej dysertacji, ale przedkładał ją Hock (ob. t. XVIII, 228).

Najprzód idzie Sectio hist. (wywodzi Polaków od pola). Cytuje Thuana, Schickfussa, Herbersteina, Pastoriusa. Oznacza datę Piasta na 842. — Poczem: Sectio politica. Udowadnia, że Piast legalnie władzę otrzymał i szczęśliwie rządził. Dotąd książęta śląscy w Lignicy i Brzegu są jego potomkami. Bibl. w Suchej — Czartor.

— Genealogia Skronskiana... Bregae 1702. fol.

(Thilo Gotfr.). Applausus Votivi, Quibus Recursum Felicissimum Nominalis auspicatissimi Viri Nobilissimi, Amplissimi Doctissimi Dn. Godofredi Thilonis, Inclyti quod Bregae est. Gymnasii Rectoris Inclyti, Pridie Non. Mart. A. O. R. M.DC.LXXXIX Celebrare gestiebat Devotissima Auditorum Devotissimorum Pietas. Brigae, Typis Iohannis Christophori Iacobi. (1689). fol., k. 4.

Zawiera wiersze: Samuel Sassadius, Bicina Silesius; Iohannes Cochlovius, Bicina-Silesius. Wrocł. miej.

THILO Valentinus, prof. w Królewcu (1607 † 1662). Aeternum honoris monumentum Vlad. IV post pacem undique suis partam, nomine Acad. Regiom. 1636. fol.

— Pancarpias quibus Johannum Ernestum Schmieden Adelgunda Hofmania ipso nuptiarum die ornabat. Danzig, 1655. fol.

— Panegyrici academici vel orationes solennes Serenissimorum Potentissimorumq Poloniae Sueciaeque regum et Electorum Brandeburgicorum natalibus, inaugurationibus, nuptiis, rebus feliciter gestis, funeribus sacrae. Cum speciali Serenissimi Electoris Brandeb. privil. ad decennium excudebantur. Regiomonti typis Reusnerianis, M.D.C.L. (1650). w 4ce, str. 418 i index. Jagiell. — Ossol.

— Panegyricus aeterno honori Serenissimi ac invictissimi Vladislai IV Poloniae Sueciaeque Regis Augusti etc. etc. cum suorum liberator felix, hostium victor fortis, pace aeterna constituta, sub auspicium anni M.DC.XXXV. Prussiae fines auspicato ingressus esset; Nomine Academiae Regiomontanae publice dictus, a M. Valentino Thilone Eloq. P. P. Regiomonti, typis Laurentii Sebegadii. M.DC.XXXV. (1635). fol., k. 12.

Hoppe 48. Jagiell.

— Ad Panegyrin academicam qua Joanni Casimiro academia Regiomontana ore Val. Thilonis Orat. P. P. gratulat. Regiomonti, typis Reusneri, 1649. fol., 1 ark. Bibl. Chreptowiczów.

— Panegyricus nuptiarum Vladislai IV et Ceciliae Renatae a Musae Regiomontanae interprete Valentino Thilone. Regiomonti 1637. fol.

Hoppe, 50. Bibl. w Sybinie.

— Potentissimo ac serenissimo Vladislao Quarto Poloniae Sveciaeque regi augustissimo cum urbem Regiomontum primum ingressus esset, salutio dicta nomine Acad. Regiom. Regiomonti, Typis Laur. Segebadii 1635. fol., k. nlb. 4. Bibl. w Sybinie.

— Salutatio Janussii Radziwiłł, cum hostibus caesis, pace restituta victor rediret, gratulat. Regiom. 1651. fol.

Hoppe, 69.

— Vladislaus Magnus sive invictisima... Vladislai IV .. Magnitudo ipso exequiarum die... proposita. Regiomonti. Typis Joh. Reusneri Anno M.DC.XLIX. (1649). fol. Ossol.

— Vota publica pro felici Joannis Casimiri reg. Pol. adversus seditiosos cives profecti expeditione a nobilissimis iuvenibus facta. Regiomonti, 1649. fol., str. nlb., 24 i k. tyt.

— ob. Arien (1646).

Ob. o nim Gryphius Apparatus, str. 530. — Lilienthal Erl. Preussen V, 94. — Finkel III, 1877.
Podobnie jak inni współcześni pisarze z Prus Książ. (np. Krz. Wilkow † 1647, And. Adersbach † 1660, Rotger zum Bergen † 1661), odnosił się do Polski przychylnie.
Inne jego prace nie należą do polskiej bibljografji, choć je do niej wciela „Sprawozd. z poszukiwań na Węgrzech".

Thiireich Ieremias ob. Creuselius Sebastianus (1616).

Thimiama Devotionis. Reimpressum cum licentia Superiorum. Typis Clari-Montis Czestochoviensis. Anno Domini 1731. [Tytuł w ramce]. w 12ce, k. tyt. i str. 368, k. 7 nlb.
Na odwr. stronie sztych (M. B. nad fortecą Częstoch.). Muz. Narod. Krak.

— Toż:... Typis Clari-Montis Częstochoviensis Anno 1749. w 12ce, str. 368 i k. nlb. 15. Uniw. Warszaw. — Uniw. Wileń.

— Toż:... Reimpressum cum licentia Superiorum. Typis Clari-Montis Częstochoviensis Annô Dñi 1768. w 12ce, k. tyt., str. 383, k. 6 nlb.
Na odwr. tytułu licha rycinka obrazu. Pars I idzie do str. 66, poczem pars II—IX. Zawiera modlitwy codzienne, podczas mszy, do św. Trójcy, do Chr. i M. Bos., do patronów, dla umierających, litanje i t. p. Wszystko po łacinie.
Akad. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

THINCKEL C. H. Abhandlung über die beste Art die Strassen zu pflastern und die Reinlichkeit zu bewerkstelligen, Danzig u. Leipzig 1771. w 4ce.

THLAN Fabjan. Diatriba, de peccato in Spiritum S. subiicit Fab. Thlan Lesna-Polonus author et respondens. Thorunii e chalcogr. Gymnasii opera Ioh. Balt. Bresslers. 1696. w 4ce, k. 2. Czartor.

— Disquisitionum theologico-politicorum de Republica Ebreorum quartam, quae agit De regimine heroico subiicit... Lesna-Polonus. Thorunii, Ioh. Balt. Bresslers. 1696. w 4ce. Czartor.

Thobolius Adam ob. Tobolski A.

Thokarzewicz Jan ob. Tokarzewicz J.

Tholibowski Alb. ob. Tolibowski Alb.

Thomas ob. Wuelfer Dan. (1660).

THOMAE Eljasz. Lampas Perenni Luca, Oder Wol-verdientes Ehren-Licht, Welches Dem Weiland Wohl-Edel-Gebornen, Gestrengen, Hoch-Benahmten und Hoch-Gelehrten Herrn Johanni Jonstono Phil. et Med. Weltberühmten Doctori, Erb-Herrn auf Zibendorff, etc. Als derselbige In der Gräflichen Stadt Lissa in Gross-Polen den 29. Septembris dess 1o75. Iahres Seinem Stande und Würden nach Ehrlichst beerdiget wurde, Bey dessen Ruh-Stäte angezündet Elias Thomae. Gedruckt in der Königlichen Stadt Brieg. durch Johann Christoph Jacob. fol., str. 62. (Na końcu) Luctus exequiis Illustris J. Jonstoni debitus a Lipsiensibus. fol., k. 4.
Bibl. we Wschowej — Raczyń. — Wrocław. miej.

Thomas (Tomus tollendis tenebris 1719) ob. Wadowski.

Thomas (Tomasz) ob. Jonasch (1783).

THOMAS Antoni Leonard (ur. 1732 † 17 Wrześn. 1785). Eloge de Maurice Comte de Saxe, duc de Semigalle et de Courlande. Paris. 1759. w 8ce.

— Pochwała Mark-Aureliusza Przez Pana Thomas w Języku Francuzkim, Przez Xiędza Stasica w Języku Polskim. [Tu winjetka: dwa aniołki na obłoku]. w Warszawie 1789. Nakładem i Drukiem Michała Grölla, Księgarza Nadwornego J. K. Mci. w 8ce, k. tyt., str. 103.
Na początku: Przestroga tłumacza, w której chwali język Krasińskiego (sic) i Trembeckiego.
Oświadcza, że odmienił ortografję i że pisze: mieisce, oiciec, slachcic, umieisczam. — Broni używania litery i.
Zaczyna się: Po dwudziestu leciech panowania...
Jocher 837. — Leśniewski St. Staszyc 1925, str. 127. — O przedruku ob. Bibl. IV, 506.
Czartor. — Jagiell. — Warsz. Narod. (Rap.)

— Obraz Zycia Myśli, i Cnot Czynnych Marka Aureliusza Pismo Tłomaczone z Francuskiego. [Tu winjetka, ornament roślinny]. w Warszawie u P. Dufour Konsyl: Nadwor: J. K. Mci Dyrektora Druk: Korp: Kad: M.DCC.XC. (1790). w 8ce, k. tyt., str. 98.
Zaczyna się: Po dwudziestoletniem panowaniu...
Przekład gładszy ale i bezbarwniejszy od przekładu Staszyca. — Tłómacz nie jest nazwany, taksamo i autor niewymieniony.
Bentkowski II, 804. — Jocher 838.
Jagiell. — Zieliń.

— Zdanie O Charakterze, Obyczaiach I Dowcipie Niewiast w Różnych Wiekach Przez P. Thomas Akademii Francuskiey Napisane Teraz Na Polski Język Przełożone. [Tu winjetka: na postumencie otwarta księga]. w Warszawie w Drukarni P. Dufour J. K. Mci y Rzplitey. M.DCC.LXX.VII. (1777). w 8ce, k. tyt., str. 188.

Dziełko głosi pochwały niewiast i ich uzdolnień, aczkolwiek szukają one nauki tylko jako ozdoby umysłu. Tłomacz nie dodał żadnych dodatków o stosunkach polskich.

Akad. — Bibl. w Suchej — Jagiell. — Ossol.

— Toż:... przełożone. Edycya druga. W Warszawie w drukarni P. Dufour Kons. Nadw. J. K. Mci Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów M.DCC.XCII. (1792). w 8ce, 188 stron.

Bentkowski II, str. 804.

Czartor. — Ossol. Zieliń.

Zycie Y Pochwała Maxymiliana z Bethune Xiążęcia de Sully Pierwszego Ministra i Faworyta Henryka IV. Krola Francuzkiego. Z Francuzkiego IMC. P. Akademika Paryzkiego i t. d. Na Polskie Przełozona. Przez Stanisława Hrabiego Na Tarnowie Tarnowskiego. [Tu winjeta: u stóp strzaskanej kolumny bogini zwycięstwa]. w Krakowie 1787. Kosztem i Drukiem Ignacego Grebla Typogr: J. K. M. [Tytuł w prostokątnej ramce]. w 8ce, k. tyt., str. 86.

Rozpoczyna: Panegiryk Max. de Bethune xiążęcia de Sulli, Ktory odniosł nagrodę w Akademiy Paryzkiey R. 1763. (Jestto przedmowa autora, wychwalająca zalety Henryka IV).

Nazwiska autora nigdzie nie wymienione.

Całe dziełka ma raczej charakter panegiryczny niż historyczny. Wychwala życzliwość Sullego w obec rolnictwa (w duchu fizjokratycznym).

Jagiell. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— ob. Staszyc (Pochwała 1789).

Jego wiersze przekładali w Zab. Przyj. i Poż. (II i n.) ks. Ud. Radziwiłł i Józ. Kobylański. — Także Naruszewicz (Dzieła II).

Jego mowę z r. 1761 przy wstępie do Akad. wydano u nas w przekładzie w r. 1817.

THOMAS Artus. Les Hermaphrodites. 1605(?). w 12ce.

Brunet III, 116. — Mowa tu o zabawach Henr. Walezego. Ale właściwie do bibljogr. polskiej nie należy.

Thomas Barbara ob. Thamnitius (1677).

Thomas Benigna ob. Łapczyński Ant. C. (Zwycięzka Serc 1715) — Szenknecht Piotr (Zodyak 1750).

Thomas Bonaventura ob. Canisius (Catechismus).

Był kaznodzieją król. Bony. Miał przekładać Katechizm Canizj. na niemieckie i wydać ten przekład Dilingae 1558.

Dużo o nim w korespondencji Hozjusza (w „Acta historica" IX), np. pod nr 1638 i 1657. — Soffner Fr. Staphylus 1904, str. 35.

THOMAS (raczej Matheus) de Cracovia. Incipit dialogus de accedendo ad sacramētum altaris deuotissime et pro scrupolosis vtilissime cōpositus per venerabilem mgrm thomam de cracouia sacre theologie professorem. [Na k. c_{VIII} recto:] Explicit dialogus de susceptione et non susceptione corporis christi domini nostri. Impressus Parisius (sic) in Campo Gaillardo A magistro Guidone Mercatore Anno dn̄i. 1497. Die 9. Nouembris. [Na k. c_{VIII} verso:] Dialogus de susceptione et non susceptione corporis christi domini nostri. (Tu drzeworyt 8·2×9 cm, wyobrażający drzewo, pod którem siedzący lew i tygrys trzymają tarczę z cyframi I. P., a u spodu ryciny: Iehan. Petit.). w 8ce, k. 24 nlb. (sygn. a—c_{VIII}).

Wstęp do dialogu: Multorum tam clericorum quam laicorum querela est non modica: occupatio grandis... Od k. aij rozpoczyna się dialog między „Ratio" a „Conscientia" na temat wątpliwości co do częstego przystępowania do sakr. komunji. — Kończy spór Ratio, wykazując, iż ad consequendam beatitudinem supernam datum est nobis per viatico corpus domini — i że skrupuły sumienia są niesłuszne.

Jestto traktat Mateusza z Krakowa (ob. tom XXII, 228—9, gdzie zestawiono inne wydania). Nazwano go tu mylnie Tomaszem, zapewne dlatego, iż wykładał w Paryżu na początku w. XV profesor teologji Tomasz z Krakowa, o którym obacz Morawski Hist. Uniw. I, 46—7.

Panzer Annales typogr., Vol. II, Norimb. 1794, str. 315. Czartor.

(Thomas Gerhard I). Frewden Gedichte Auff Hochzeitliches Ehren-fest Des Ehrenverten und Wollbenambten Hn. Gerhardt Thomas Vornehmen Handelssmann in Thorn Als Bräutigam, Wie

auch Der Viel-Ehr- und Tugendtreichen Iungfrawen Elisabeth, Des Weiland Ehrenverten, Namhafften und Weisen Hn. Philipp Puschen, Des Erb: Altstädtischen Gerichts-Schöppen in Thorn etc. hinterlassenen eheleiblichen Tochter Alss Braut, Gehalten in Thorn Den 26. Herbst Monats Tag des 1644. Iahrs Auffgesetzet Von etlichen guten Freunden. Gedruckt zu Thorn bey Michael Carnall. (1644). w 4ce, k. 8. Wrocław. miej.

— Hochzeit-Gedancken Zu Sonderem Gefallen Dem Ehrenverten und Wollbenambten Hn. Gerhardt Thomas Vornehmen Handelssmann in Thorn Als Bräutigam, Wie auch Der Viel-Ehr- und Tugendtreichen Iungfrawen Elisabeth, Des Weiland Ehrenverten, Namhafften und Weisen Hn. Philipp Puschen, Des Erb. Altstädtischen Gerichts-Schöppen in Thorn etc. hinterlassenen eheleiblichen Tochter Alss Braut, Gehalten in Thorn Den 26. Herbst Monats Tag des 1644. Iahrs uebergeben von einem guten Freunde. Gedruckt zu Thorn bey Michael Carnall. (1644). w 4ce, k. 4. Wrocław. miej.

(Thomas Gerhard II), burmistrz toruński. Catalogus bibliotecae selectae publico auctionis iure in aedibus Pe. T. Dn. Gerhardi Thomas in foro majori sitis Die 4 Martii Anno 1726. Praesente Pecunia Distrahendae. Thorunii Impressit Joh. Nicolai Nobilis Senat. et Gymn. Typogr. w 4ce, str. 84 i Appendix str. 16.

Wymienia także nieco książek polskich. — Badecki Liter. mieszczańska pod nr 48 (we wstępie). — Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 93. Kop. Tor.

— ob. Łapczyński (zwycięska 1715) — Pater P. (1690) — Stoll J. H. (1690) — Szenknecht P. (Fortuna, Zodyak 1715). Finkel III, 1877.

THOMAS Henryk. Leichenpredigt auf Fabianum Horn, Danzig 1692. fol.

Thomas Hesius ob. Zamelius Fryd. (Lectus 1634).

Thomas a Jesu ob. Tomasz.

Thomas Jan, rytownik ob. Bolski S. (Firmamentum 1652).

THOMAS Jan Fryderyk. Den Adel solte und wolte bey dem seeligen Erblassen des Weyland... George Ernst Lichtfusses nicht sonder Thränen beschreiben des Seeligen schmerzlich betrübter Onckel J. Fr. Thomas Thorn, in Raths und Gym. Druck. 1703. w 4ce, k. nlb. 3. Krasiń.

— Disputatio ordinaria de augustalitate; quam in gymn. Thorun. praes. Georg. Petr. Schultzen d. XX aprilis 1712. defend. Joh. Frid. Thomas. Thorunii apud Nicolai. w 4ce, k. 10. Czartor. — Ossol.

— Myrthen-Blätter, Mit welchen Das hochzeitliche Fest Des Ehrengeachten Herrn Simon Mohaupts, Bürgers, Kauff- und Handelsmannes in Thorn, Mit der Viel Ehr- und Tugendbegabten Jgfr. Christina, Des Ehrenfesten, Namhafften und Wolweisen Hn. Christoph Pappelbaums E. E. Neustädtischen Gerichts Wolverordneten Beysitzers Eheleiblichen Jungfr. Tochter, Anno 1705. die 13. Octobr. beehren wollen Zwey innenbenahmte Freunde. Thorn, druckts Joh. Conrad Rüger, E. E. E. Raths und Gymnasii Buchdrucker. fol., k. 2. Tor. Kop.

THOMAS Krystjan Zygmunt, senjor generalny kościołów U. A. C. w Wielkopolsce (um. 28 marca 1751 w Lesznie). Altes und Neues vom Zustande der Evangelisch-Lutherischen Kirchen im Königreiche Polen, aus bewehrten Nachrichten mitgetheilet von Christian Siegem. Thomas. 1750. w 8ce.

Druk. podobno w Züllichau?

— Altes und Neues vom Zustande der Evangelisch-Lutherischen Kirchen im Königreiche Polen, aus bewehrten Nachrichten mitgetheilet von Christian Siegem. Thomas. Zweite und vermehrte Auflage. Zum Druck befördet von einem Schlesier, der in Polen gut bekannt ist. 1754. w 4ce, k. tyt., str. 144.

W przedmowie podaje informacje o pracach Gliczner̃a, Oloffa, Arnolda.

Poczem podaje protokuł synodu gostyńskiego pióra Glicznera; Veränderungen der evang. Kirche 1700—1750; spisy senjorów; wykazy kościołów ewang. w Polsce po miastach i wsiach wraz z nazwiskami pastorów. — Od str. 126 wykaz ewang. luterskich kościołów w Małop. i na Litwie. — Wreszcie wykaz kościołów utraconych.

Wymienia ich 65. Pismo zawiera dużo materjału do biografji pastorów ewang. luterskich.
Nazwisko Ślązaka — wydawcy nie jest zaznaczone.
Co do zawartych tu uchwał synodalnych porównaj Scheidemantel (Acta conventuum et synodorum 1776). — Obecnie są wydane te synody poprawniej przez Smenda Die Synoden der Kirche augsb. Konfession in Grosspolen im 16–18 Jahr. Posen, 1930.
Schlesischer Büchersaal część III. — Jocher 9676, oraz noty (gdzie obszernie streszcza to dziełko i podane tam informacje). — Również streszcza to dziełko Angerstein Die Reformationsjubeljahre, Łódź, 1917. — Omawia je także Völker Der Protestantismus in Polen, str. 139.
Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń.

— Lesna Lutherana erudita.

— Die Barmhertzigkeit Gottes über einem Evangelischen Lehrer, der sein Amt redlich ausrichtet, Bey... Beerdigung Des... Friedrich Webers..., Leichen-Predigt, den 19. Augusti Anno 1739... vorgestellet... Schlichtingsheim, druckts Gottfried Börner. fol., str. 26.
Wrocław. miej.

— ob. Acta historico-ecclesiastica.
Dużo wiadomości podaje Wotschke w Deutsche Wiss. Zeitschrift für Polen 1928 zeszyt 12. Mówi o nim jako o współpracowniku „Acta" i ogłasza jego listy.

THOMAS S. The British negociator or foreing exchanges made perfectly easy containing several coins equated of Poland. London, 1759. w 8ce.

Thomas de Vio ob. Vio (1544).

THOMAS Vitalis. Panegyrici Regales Vladislao IV Poloniae Regi. Romae 1645.

THOMASETTI Tomasz. Flores legum... (1711). w 8ce, str. 67.
Dziełko to jest wydrukowane w: Jus culmense correctum... 1711. (obacz tom XVIII, str. 684) Mylnie bywa czasami Thomasetti poczytywany jako wydawca całego tego dzieła. Wydawcą jest Kunigk (ob.).

Thomasius Chrystjan († 1728) ob. Święcicki K. (De jure 1763).
Sąd Thomasiusa o ustroju Polski omawia Kot Rzeczp. Polska 1919, str. 156 (w jego komentarzu do dzieła Hubera).

THOMASIUS Jacobus (I) ob. Micretus Marc. Ant. (1567).

THOMASIUS Jacob (II). Summarium doctrinae ethicae continuis tabellis adornatum. In gimn. Thor. publice praelegit et disputavit M. E. König. 1671. fol., k. 1.
Tor. Kop

THOMASIUS Jacobus (III). Orationes varii argumenti, oratio 11ma de Regibus Poloniae. Lipsiae 1737. w 8ce.
Hoppe 24.

Thomaszewicz ob. Tomaszewicz.

Thomisticae Sententiae ob. Januszowski Ferd. (1696).

Thonnaeus Samuel ob. Roser Daw. (Propemptika 1562).

Thorn, Thorunium ob. Toruń.

Thornalius Valentinus, Pannonius ob. Erazm Roter. (De duplici copia 1523).

Thorzewski ob. Tchorzewski.

Thory Wilhelm ob. Ciamer Jakób.

Thou Jakób ob. Thuanus.

Thraenen ob. Freder H. (über Hintritt 1654) — Lerch M. (Jacobs 1689) — Toruń (Zions 1725) — Weber Fr. (1701).

Thragedya żebracza... Kraków, Ungler, przed r. 1551.
W inwentarzu po Florj. Unglerowej było w r. 1551 egzemplarzy 200. — Obacz Benis Materjały I, 51 (w Archiwum do dziejów literatury VII).

— Tož:... żebráczá, nowo vczynyoná. Wybiyano w Krákowye przez Lázárzá Andrysowicá Roku 1552. w 8ce, k. 4. (brak końca).
Tytuł w ramce drzeworytowej. Na odwr. tytułu drzeworyt przedstawiający Sowizdrzała. — Na k. następnej dedykacja: Slachet. Andrzejowi Trzecieskiemu (prozą). — Na k. AIII Argument (wierszem). — Na k. 4: Persony, ktore rozmawiają. Woyt, Dygudeg, Gospodarz, Kupięc, Pisarz, Szczudło, Parzychość. Toboła, Bofda, Trzy baby, Wyrytranc. Pedziwyatr, Zyszka, Kłysz, Wilkołek, Niciana czarownica, Magora czarow, Gamburarani, Młoda Panna. — Akt pierwszy zaczyna się na stronnicy 4.
Cztery te k. (b. zniszczone) odnalazł Siarkowski w r. 1875 w oprawie książki. — Igel żądał za nie w r. 1882 20 złr.
Podobiznę wszystkich czterech k. podał Badecki w Księdze dla Balzera I. (1925).
Siarkowski w Bibl. Warsz. 1875, III, str. 291–4. — Wisłocki w Przewodn. Bibljograf. 1884 i 1885 (mylnie przysądza autorstwo Rejowi). — Bron. Grabowski w Ateneum 1884, III, 289. — Wierzbowski III, 2272. — Chmielowski Liter. dram. 1898. — Brückner w Bibl. Warsz. 1895, I, 19–23. (podaje rekonstrukcję tekstu). — Kreek w Pam. Literackim 1908. — Hahn Liter.

dramat. 1906, str. 77. — Nartowski w Ludzie XIX, 1915, str. 89.

— Komedje o żebrácjch, chodugjejch a kupci, s kterym putku meli. Litomyśl, 1573. w 8ce, k. 12. (sygn. A—D4).

Przedmowa tłómacza wierszem; pod nią podpisany A. G. (t. j. Andreas Graudenc w Litomyšli około r. 1573). Osoby: Rychtař, Kupec, Pjsař, Sčidlo, Parichost, Dygudeg, Pateryfausy, Pudiwitr i t. d.

Obacz Jungmann: Historie literatury česke. Praha 1825, str. 183, nr 187. — Pauli w Przewodniku Bibljogr. 1882.

Przedruk ogłosił w r. 1878 Jireczek (w zbiorze Staroč. div. hry).

Bron. Grabowski (j. w.). — Brückner (j. w.). — Kawczyński w Spr. pos. Akad. 1894, str. 36—9 (omawia studjum czeskie Karaska).

— Tož:... p. t.: Komedie neb hra o rozpustilosti żebraků. Stare Miasto, Sedlcansky. Leta 1608. w 8ce.

Jestto przeróbka.

Obacz o niej: Machal w Vestniku Cesk. Akad. 1909 (t. XVIII). — Krček w Pam. Lit. 1908, str. 594. — Brückner w Pam. Lit. IX (1909), str. 586. — Przewod. Bibljogr. 1926 nr 6.

— Tragedye neb Hra Zebračij z Polské řěči do Cźesstiny přeložena... Litomyśl, 1619. w 8ce.

Thraso ob. Hyperaspites (Adversus 1577) — Raptus.

Thrasymachus Cyriacus (pseud.) ob. Conring.

Thren albo pieśń żałosna o śmierci... ob. Cecylja Renata (1644).

Thren ob. Chmielnicki Stef. (o śmierci 1630) — Foltinowicz M. (Daniłowiczowej 1621) — Gorczyn P. (albo lament 1618) — Kaliński T. (J. Najmanowicza 1641) — Kandzierzawski P. (Łabędzia) — Neunachbar A. (żałosny 1675).

Ob. Tren.

Threni ob. Ecchius (religionis 1520) — Kmita Laz. (Parthenicae Sodalitatis (1594) — Locher Jac. (in mortem 1502) — Radziwiłłowa Kat. (in exequiis 1592) — Schoberus Huld. (et epicedia 1589) — Speronowicz J. (lugubres 1641) — Szymanowski Mik. (in obitum 1596) — Waldsgott (manibus 1662) — Widawski Wężyk (ad imitat. 1612).

Threnodia ob. Bałaban J. (na Janidłowskiego 1620) — Curaeus Ach. 1564) — Eisymont J. (albo pienia 1610) — Gerke Chr. (supra obitum 1670) — Koreywa J. A. (albo łzy 1632) — Krzycki A. (Valachiae 1531) — Loecher J. (in laudem) — Węgierski Alb. (carmine 1632) — Wielopolska Angela (żałosna na śmieć 1663) — Vitelius Jac. (in Janidlovii 1620) — Zywiecki J. (S. Petrycy 1626).

Threnodiae ob. Bartoszewski W, (na zejście 1615) — Botsacus Joh. (manibus 1674) — Held Fil. (super funere 1655) — Radziwiłł Alb. (in obitum 1593) — Radziwiłł N. Chrz. (in funere 1615) — Rzeszotarski R. (żałobne 1664) — Zajączkowski Alb. (in exeq. 1593).

Trenologia ob. Knobelsdorf Eus. (1571).

Threnos ob. Calundanus (J. Bechis 1621) — Smotrzycki M. (Ortholog 1651).

Threnus ob. Typotius Jac. (Poloniae, na zgon Anny 1598) — Wielunia Gab. (B. Karsnicka 1606) — Wresnanus B. (Stradomski 1618).

Threny ob. Treny.

Tam zestawione odsyłacze o trenach po polsku pisanych i podana literatura.

Thrésor des chartes géographiques des principaux estats de l'Univers. Paris chez Jollain 1667. w 4ce.

Zawiera 28 k. miedziorytowych; nr 15—17: Russie, Mascovie, Pologne.

— des cartes.. de tous les pays (Becker, 1620)... ob. Tresor.

Thrésor de l'histoire ob. Duret (1619).

Thretius Albert i Krzysztof ob. Trecy.

Thriterus ob. Treter T. (1597).

Thron oyczysty ob. Kołudzki Aug. (1707) — Tron.

Thronus ob. Arteński R. C. (Augusto II 1697) — Halicius S. (Salomonis 1621) — Makowski (Mariae 1646) — Szembek Chr. (Reginae florum 1716) — Tronus.

Throphaeum ob. Racki Job. (1639).

Thrytemiusz Jan ob. Tritemius.

THUANUS (Thou) Jakób August (I) (1553 † 1617). Illustris Viri Iacobi Avgvsti Thvani Regii In Sanctiore Consistorio Consiliarii, Et in suprema Regni Gallici Curia Praesidis, Historiarvm Svi Temporis Ab anno Domini 1543. vsque ad annum 1607. Libri CXXXVIII.

Quorum LXXX priores, multo quam antehac auctiores: reliqui vero LVIII nunc primum prodeunt: opus in quinque tomos distinctum, cum Indicibvs rerum memorabilium singulis tomis, adiectis. Accedvnt Commentariorum De Vita Sva Libri Sex Hactenvs Inediti. [Tu sygnet drukarza]. Genevae, Apud Heredes Petri de la Rouiere. MDCXXVI. (1626). fol., k. tyt. i k. 14 nlb., str. 810, k. 24 nlb. — Tomus II. Genevae. Apud Heredes Petri de La Roviere MDCXXVI. (1626). k. tyt., str. 992, k. 7 nlb. — Tomus III. k. tyt., str. 717, k. 13 nlb. — Tomus IV. 1630. k. tyt., str. 480, 1 k. omyłek i spisu k. 38. — Tomus V. str. 1302 i index.

Na końcu tomu V dodano z osobnym tytułem: Commentariorum de vita sua Libri sex (str. 106).

Jest to już czwarta edycja dzieła. Dzieło to wyszło bowiem w kilku wydaniach: I. w Paryżu, w 8ce w 3 tomach (w r. 1604—8). — II. W Paryżu, fol. w 3 tomach (w r. 1607—1609). — III. W Frankfurcie, fol. (1608, 1617). — IV i V. Genevae (Aurelianae), w 5 tomach w latach 1620 i 1626. — Były także i późniejsze edycje, z których za najlepszą uchodzi edycja w 7 tomach z r. 1733.

Między temi edycjami są dość znaczne różnice zarówno co do podziału na księgi, jak nawet co do treści (bo autor niektóre rzeczy dodawał, a drażliwe modyfikował). Poprawiał także błędy, np. Piast w I edycji był nazwany Eruspiciensis civis, w dalszych już Crusficiensis.

Olbrzymie to dzieło historyczne, mające za cel przedstawić dzieje powszechne w drugiej połowie XVI w., chluba historjografji franc. XVII w., wciąga także i dzieje Polski w obręb swojego przedstawienia. Każdy z tomów posiada osobny, szczegółowy indeks (Index verborum quae in hoc tomo continentur); w indeksach tych spotyka się nieco nazwisk polskich, a pod niemi odsyłacze do miejsc odpowiednich.

Dzieli się to dzieło na księgi: tom I liczy ich 80, tom II 57, tom III od ks. 57—80 i t. d. Naczele każdej księgi podaje autor swoje „źródła“, to znaczy nazwiska pisarzy, z których informacje czerpie. Czasami powołuje się na „acta publicata“ lub na „archiva curiae paris.“, relationes Venetorum, relationes oratorum nostrorum (t. j. relacje posłów franc.), relationes britanicae, relationes moscicae etc. — Czasami korzysta z ówczesnych „nowin“ t. j. gazet. W tomie V na str. 1223 wymienia „relationem polonicam“ (widocznie niebardzo dokładną, bo Skargę robi Sargą i nazywa Hiszpanem). Wielką wagę jego dziełu nadaje to, że mógł i umiał korzystać z relacyj dyplomatycznych. — W ks. 121 (tom V) pod r. 1598 są wcielone duże ustępy z relacji amb. Carewa o sprawach Polski i Szwecji. (Ob. Kot Anglo-Polonica 1935, str. 80).

Opowiadanie rozpoczyna się od r. 1515 i dochodzi w pierwszym tomie do r. 1560. W dalszych tomach objęte wypadki aż po r. 1607; opowiadanie jest rocznikarskie, a w obrębie roku wedle podziału na państwa. — Co do Polski interesuje się autor głównie sprawami politycznemi i akcjami wojskowemi, ale także i religijnemi wypadkami w Polsce (protestanci, unja z Kośc. greckim). Jak w całem dziele, tak i w ustępach o Polsce okazuje pewne sympatje ku dysydentom.

W tomie I jest o Polsce skąpo (chociaż mówi o niej kilkakrotnie, np. na str. 29, 146, 288, 378, 488, 630, 706 i t. p.) — w tomach dalszych coraz więcej. — Najwięcej w tomie V (r. 1589—1607). — W tomie II z okazji wyboru Walezego zamieszcza na str. 942—947 opis Polski (wedle Kromera i Krasińskiego) i skrót jej dziejów. — Na str. 962 i nast. o poselstwie polskiem w Paryżu do Walezego (tu twierdzi na str. 966, że autorem dzieła De senatu jest Sigonius nie Zamojski).

Z autorów, piszących o rzeczach polskich, cytuje M. Kromera, Daw. Chytraeusa, L. Goręckiego, Sleidana, Gwagnina, Herbersteina, Heidensteina, Montluca, Stan. Sokołowskiego (Acta Tubingensia!), Jak. Górskiego, Zamoscij litterae, Krasińskiego Polonia (1574). — Oczywiście mogłem wobec ogromu dzieła niejeden cytat przeoczyć.

— ob. Discours aux grands de Pologne (1726) — Krasiński (Polonia 1574) — Respublica (1627; tu Poloniae descriptio ex Thuano) — Titius Jan Piotr (Voluminum Thuani recensio 1685) — Thilo G. (1668) — Zernecke (Das betr. Thorn 1725).

Już w ciągu XVII wieku pojawiły się próby rozbioru i oceny krytycznej dzieła Thuana (np. Galli Joan. Bapt., J. H. Heideggera, J. P. Titiusa). — Ob. Titius J. P.

Olbrzymie dzieło Thuana było przez lat dwieście skarbnicą informacyj o dziejach XVI wieku, a także polskich. Nawet w Polsce korzystano z niego, aby się z przeszłością naszą zapoznać. Stąd czerpał np. A. M. Fredro znajomość dziejów polskich; ob. tom XVI, 313. — Ustępy wyjęte z niego o wyborze Walezego zamieścił Niemcewicz w Zbiorze pamiętników I (1838).

Z Polakami pozostawał Thuanus w stosunkach. Prof. Kot odnalazł w Bibl. Nar. pa-

ryskiej jego koresp. z Andrzejem Rejem i Heidensteinem (ma ją ogłosić). — O jego stos. do Zamojskiego ob. St. Łempicki w księdze zbior. p. t. „Sz. Szym. i jego czasy" 1929, str. 147. — Tenże Działalność J. Zamojskiego 1922.

Düntzer Thou's Leben und Schriften 1837. — Sommervogel (Backer) V, 256. — Brunet Manuel V. — Encykl. kośc. XXVIII, 474. — Nehring Heidenstein 1862, str. 27 i 54. — Kot Rzeczp. polska 1919, str. 24. — Sobieski w „Studjach ku czci Zakrz.", str. 207 (o listach Reja). — Tenże Polska i Hugonoci 1910. — Orzelski Bezkrólewie (1917), str. 240 (o przygodach Pibraca). — Finkel Bibl. hist. nr 6021, 7350.

Thuanus Jakób August (II) ob. Habeus (Causae 1658).

Thucidides ob. Tucydides.

THUEMMEL Joh. Andreas. Gedicht auf den Einzug August II in Danzig. 1698.

Hoppe, 66.

(Thuemmel J. A.). Epicedia.. Danzig. 1725. fol.

Thugutt Franc. († 1818) ob. Littlepage.

Finkel III, 1877. — Askenazy Nap. i Polska I (passim). — Tokarz Ost. lata Koll. t. I.

THULDEN Krystjan Adolf. Christiani Adolphi Thuldeni Historiae Nostri Temporis Ab Anno Christi M.DC.LII. id est, Continuationis Adolphi Brachelii Pars Prima. in qua Decem Germaniae In S. R. Imperio Circuli, Octoviri Electores, aliique Principes cum singulorum religionibus amoenissimè describuntur: ac res propè omnes in Francia, Suedia, Polonia, Anglia, caeterisq; totius Europae terris, cum cura & fide commemorantur. Tractatus Historico-Politici Pro majori huius atque ac superioris aetatis rerum cognitione: vt Aurea Bulla, Pax Religionis, aliique subijciuntur. [Tu winjeta: między 2 aniołami tarcza, na niej jednorożec w skoku; w otoku tarczy napis: In manibus Dei Sortes meae]. Coloniae, Apud Joannem Antonium Kinchium. Anno M.DC.LVII. (1657). w 8ce, k. tyt. i str. 207, 16 i k. 2 nlb., str. 111, 71, 32, 30, 32, 24 Causae Ob Quas Carolvs Gvstavvs, Rex Suecorum, Gothorum, Vandalorumque &c Regem Poloniae Bello Adortvs Est, i str. 32. — Toż:... pars II—IV.

Dzieło opisuje wypadki z lat 1652 i nast. — Dotyka także kilkakrotnie wypadków polskich. Jako źródła przytacza Pastorii Bellum Cosaccicum; Myjuk (sic) Kojałowicz; And. M. Fredro. — W Summarium tractatuum Caroli VI wymieniono: Constitutio de incorporatione ducatuum Poloniae et Silesiae et Marchionatus Lusatiae fol. 2—8. — Dalej są wymienione: Pacta inter Sueciae et Poloniae Reges Stumdorffi inita anno 1636. 12. Sept. — Causae ob quas Rex Suecorum Regem Poloniae bello adortus est. — Nadto wymieniono dokumenta: Legatio C. Prziemski ad Regem Sueciae; Litterae Regis Sueciae ad Nob. Regni Poloniae pro suscipienda tutela; Ducatus Lithuaniae literae reversoriales, de fide Subjectioneque Regibus et Regno Sueciae.

Uzupełnieniem tego dzieła są osobno wydane 4 tomy p. t.: Tractatus historico-politici in quibus... pacta, manifesta, edicta, pacis articuli... comprehenduntur... Coloniae Agr. 1657. Tomy te uzupełniają dzieło Thuldena, ale to nie jest na tytule trzech pierwszych oznaczone i dopiero na IV znajduje się dodatek „ad Historiae Chr. Ad. Thuldeni partem quartam pertinentes". — Ob. pod Tractatus.

Jagiell. (tom I). — Raczyń.

THULER Adam. Das im Herbst gefundene Liebes-Confect Solte Bey Des... Joh. Cochlovii Wohlverordneten Rectoris Der Schulen in der Königlichen Stadt Pitschen Und Der... Anna Justina (Tit.) Herr Sam. Biharowsky Tochter Beglückten Hochzeit Feste.. vortragen Adam Thuler, SS. Th. Stud. Jena, 1692. fol, 2 k. Wrocław. miej

— ob. Müllenheim J E. (Neu erörterte).

Thulibowski ob. Tolibowski.

THUNMANN Hans Eryk (1736 † 1778). Untersuchungen über die alte Geschichte einiger Nordischen Völker. Mit einer Vorrede von Ant. Friedr. Büsching. Dabei: Anmerkungen über die allgemeine Nordische Geschichte des Prof. Schlözer und über die gottesdienstlichen Alterthümer der Obotriten. Berlin 1772. w 8ce.

O Lettach, Prusakach, Obotrytach.

Recke i Napiersky IV, 363: Raczyń.

— Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker. I. Thl. Leipzig, S. L. Crussius 1774. w 8ce. Raczyń.

Thur Aleksander ob. Wdziekoński Simon (1639)

THURAW Andreas. Applausus Laurentii Eichstadii. Dantisci. fol.

— Leichenrede auf Dorothea Schumann, Eggarti a Kempen Wittwe. Danzig 1644. fol.

— In fest. nupt. Johannis Borckmanni et Euphrosynae Preusin. Dantisci 1643. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Anna Schilligiana, David Oelhasii conjux. Danzig. 1644. fol.

THURNEISSER Leonard, alchemik (1531 † 1596). Historia sive descriptio plantarum...(jak niżej). Berlini, excudebat Michael Hetzschke Anno M.D.LXXVIII. (1578). fol., k. nlb. 6, str. CLVI i indeksu k. 10 nlb.

Opis obacz przy drugiem wydaniu. Jagiell.

— Historia Sive Descriptio Plantarvm Tam Domesticarvm Qvam Exoticarvm: Earvndem Cvm Virtvtes Inflventiales, Elementares, Et Natvrales, Tvm Svbtilitates, Necnon Icones Etiam Veras, Ad vivvm Artificiose Expressas Proponens: Atque vnà cum his, partium omnium corporis humani vt externarum ita internarum picturas, & Instrumentorum Exactiones Chymicae seruientium delineationem vsumque, ac Methodos denique Pharmaceuticas quasuis ad curam valetudinis dextrè tractandam necessarias complectens. Vtilitatis Vero Pvblicae Gratia, A Leonhardo Thvrneisero zum Thurn, Medico Ordinario Electoris Brandenbvrgici Conscripta. [Tu sygnet drukarni: na tarczy przyozdobionej jednorożcami buława podtrzymywana nogą konia, który zamiast tylnych odnóży ma ogon rybi]. Coloniae Agrippinae, Apvd Ioannem Gymnicvm. Svb Monocerote, Anno M.D.LXXXVII. (1587). fol., k. tyt. i k. 3 nlb., str. CLVI, k. 9 nlb.

Na karcie nast. po tytule (a znaczonej u dołu 3) jest portret autora z godłem Festina lente..., a nad portretem dwa wierszyki łaciński i grecki z napisem: In effigiem... Leonhardi Thurnesii, illustr. elect. brand. archiatri. Wierszyk łac. podznaczony M. F. S. VV., grecki M. P. V. S.

Poczem idzie dedykacja na 3 str.: Ill. atque potent... Stephano Dei gr. regi Poloniae, M. D. L. etc. domino suo longe clementissimo. — Tu wylicza kabalistów, magów, filozofów, medyków, którzy pisali o fizjologji i terapeutyce. Charakteryzuje swoją metodę leczenia ziołami i tłómaczy skuteczność ziół. Wreszcie poświęca dzieło Batoremu i składa mu życzenia. (O swoich stosunkach z Batorym nie wspomina). Dat. w Berlinie X cal. Martji 1578.

Wreszcie na całej stronie długi wiersz Salomona Teichmana „Ad lectorem", z którego wynika, że to on był tłómaczem dzieła na łacinę.

Od ark. A idzie tekst dzieła. Na jego czele zaznaczono, że napisane ono jest „ex doctrina partim Philippi Theophrasti Paracelsi, partim aliorum artificum, partim ex ipsius autoris judicio et scientia".

Dzieło składa się z 37 rozdziałów. Każdy poświęcony innej roślinie. Przy każdym podana jej nazwa grecka, hebraj. i niemiecka i jej wyobrażenie oraz jej własności lecznicze. Paracelsus często powoływany. Nasuwa się analogja z dziełem Syrenjusza. — Na k. 56: Finis Libri Primi. Poczem wykazy rerum ac verborum memor. to znaczy najpierw nazw. roślin. Są też i nazwy roślin: vandalicae, polonicae, bohemicae et tartaricae (kminek, pietruszka, dzięgiel i t. p.). — Po wykazach paralipomena, scholia, errata.

Dzieło wyszło także i po niemiecku p. t. Historia und Beschreibung (egzemplarz jest w Bibl. Wróblew. w Wilnie, a pochodzi z Bibl. Bieliń.).

Wierzbowski II, 1537.

Czartor. — Petersb. Publ. — Wróbl. w Wil.

— ob. Oczko (Przymiot; tu wzmianka o Thurn.).

Raczyński Pamiętniki 1830 (tu list Thurn.).— Albertrandy Panow. Walezego 1849. — Kraushar Czary na dworze Batorego. — Knot w Arch. hist. med. VIII, 195 oraz Dwór lekarski Bat. 1928. — Wotschke Deutsche Wissensch. Zeit. für Polen, Heft 6 (tu listy Blasiusa do Turn.). — Polkowski Sprawy wojenne (1885), str. 105, 108. — Finkel III, 1877 (Torneiser).

Thurobinius ob. Turobina(z).

THUROVIUS Andreas. Epicedium in Martini Wideri decessum. Danzig 1643. w 4ce.

— Leichenrede auf Iohannes Borckmann. Danzig 1644. fol.

— Ehrengrabschrift der Catharina Borckmann. Danzig 1644. fol.

Thurso ob. Turzo, Turzonowie.

Thuszyn ob. Tuszyna(z).

Thym Jan ob. Jurkowski (Gratul. 1626)

Thyraeus S. J., prof. Herbipolensis ob. Sislovius St.

Thynicki ob. Tynicki.

Thyrs Gonz. ob. Gonzales.

THYSENUS Kazimierz. Iusta responsio ad Morsus Zoilinos exsangues pro justis a Cunrado Grasero piis manibus Petri Artomi Ecclesiae Thoruniensis Olim proretae, immo Naucleri veri, Christi tubae sonorae, Quirinae Petrae hostis invictissimi: Rumpantur ut atria Papae merito exhibitis: Adversus foetidam cloacam Alactoris, Iesuitam quendam „anonymo onou" Impressa. Anno impendente X^mo^ Saeculi XVII^mi^ post natum Dei et Virginis Filium. Casimirus Thysenus Biblioglypta Ausonius exscripsit, ibidem. (1610). w 4ce, 4 k. Wrocław. miej.

Thysius A. ob. Linda Łukasz (Oratio de Mercurio Eur. 1654).

Tiara ob. Otrebusz D. (episcopalis 1638) — Pastorius Joach. (princeps 1674) — Sanguszko Hier (duplex 1645) — Radziejowski Mich. St. (pontificia 1681) — Temberski St. (episcopalis 1642).

Tiarae plocenses ob. Karol Ferdynand (1644).

Tibald Franciszek ob. Jaksan Stanisław (1648).

Tiberius Augustus ob. Kieleński Marc. Albr. (Amor 1651).

Tiborcz ob. Fredro A. M. (Monita 1755).

Tibullus ob. Catullus (1753, 1773).

O jego znajomości w Polsce ob. Ćwikliński Janitii Carmina 1930, str. L. — Pawlikowski J. w Przeglądzie Polskim 1884.

Jedną z jego elegii tłómaczył Fr. Dmochowski (Pisma 1826).

Ticho Brahe ob. Brahe.

TICIN Jakób Soc. Jesu (1656 † 1693). Primicia linguae Wendicae, quam aliqui Wandalicam vocant. Cum licentia Superiorum. Pragae, typis Universitat. Carolo Ferdinand in Collegio Societ. Jesu ad S. Clementem, Anno 1679. w 12ce, k. 5, str. 78.

Dedyk. Martino Ferdinando Brickner a Bruckenstein Episcopatus Misnensis Superiorum (podpisany J. X. T. S. J.). — Przytacza modlitwę: Strowa boć Maria nade se pouna, ten knez je z tobu, te se požonuwacia bez tem žonskim ha požonuwane je ton pwode twoje žiwota Jesus Krestus Swiata Marja mać boža, pross za nas Hressnikou net, ha tez ta sstundu nasse smerce. Amen.
Sommervogel VII, 20. Jagiell.

Ticzinensis Georgius ob. Tyczyna(z).

TIDAEUS Johannes Stolpensis. Carmen Heroicum de missione Spiritus Sancti, ejusdemque officio, tum Informatorio, tum Consolatorio, sub apparatione Ignis & Venti monstratio... concinnatum a Iohanne Tidaeo... Anno... M.DC.XX. (1620). Thorunii. Exscripsit Augustinus Ferberus Senior. w 4ce, str. 12.

— Centuria positionum angelicam naturam et proprietates explicantium, quam D. O. M. A. In Gymnasio Thoruniensi loco ordinariae, quae ex Metaphysicis haberi solet, Disputationis, sub praesidio Ioannis Thamnitii Gymnasii ejusdem Coll. et Visit. Ad ultimum Id. Novembr. diem auditoribus primae Philosophiae discutiendam proponit Ioannes Tidaeus Stolpensis Pomeranus. Anno à Christo nato M.DC.XIX. (1619). Typis Augustini Ferberi Senioris. w 4ce, k. 10 (sygn. C_2). Jagiell.

Tideman (Tiedeman) Gize ob. Gize.

TIDEMANN Filip. Regni Poloniae, magni ducatus Lithuaniae, caeterarumque regi Poloniae subditarum regionum tabula, in lucem edita a C. Allard. Amsterdami (około 1700).

Rysował Tideman, ryt. G. v. Gouven. — Wielkość mapy 50×59 cm. — Mapa kolorowana z aleg. figurami.
O Atlasie Allarda ob. tom XII, 258.

TIDICAEUS (Tidiscanus, Tidike) Franciscus (1554 † 1617). In Iatromastigas De Recto Et Salvtari Vsv. De Abvsv Item Mvltiplici Atqve Nefario, nobilissimae ac salutiferae artis Medicinae, Libellvs, Omnibus cum suae suorumq; sanitatis amantibus, tum ope medica dextre vti volentibus, lectu apprime vtilis: Editvs Avtore Francisco Tidaceo Dantiscano, Ph. ac Med. Doct. reipublicaeq; Toruniensis Physico. [Tu winjetka: ornament linearny]. Torunij Borussorum Excvdebat Andreas Cotenivs. Anno 1592. w 8ce, k. tyt., k. 5 lb., k. 3 nlb., str. 360, k. 4 nlb.

Na odwrocie tytułu wiersz: Autor ad libellum... Poczem Epist. dedic. rajcom i senatorom toruńskim (na 6 k.), datow. Torunii Borussorum mense Martio 1592. — Dalej Ad lectorem... i Summa capita eorum, quae in hoc libello tractantur (spis rzeczy

na 6 k.). — Wreszcie epigramaty Huld. Schobera (De arte med. abusu, In falsos medicos) i epigr. autora.

Od str. 1—360 idzie dialog „De abusu medicinae" między trzema osobami. Teodor filozof, Eugenjusz jego uczeń i Aleksander uczeń. Dialog ten składa się z dwóch części. W pierwszej mówią o kalumnjach, na jakie wystawiona jest sztuka medyczna; o trudnościach w leczeniu, o błędach, jakie popełniają sami chorzy, o głupocie pospólstwa i kumoszek (mulierculae), o zbytniem zaufaniu w możność zbadania zdrowia przez badanie uryny; natura najlepszy lekarz; o zadaniach lekarza.

Część II idzie od str. 174: o błędach popełnianych przez lekarzy; o empirykach; o leczeniu przez znachorów (pseudiatri); o nadużyciach z honorarjami; de Paracelsicorum haeresi; o chemikach (alchemikach). Cytuje głównie autorów starożytnych, ale i nowszych (np. Monardusa Epistolae); wspomina o studjach medycznych w Padwie i Bononij (str. 204). — Na str. 352 cytuje duży ustęp wiersz. z Zodjaku Palingenjusza.

Na ost. nlb. 2 k. dodana Epistola Joh. Langii Lembergii, palat. elect. archiatri in Pseudomedicos. — Poczem Errata, Cum gratia Ser. Regis Poloniae ad decennium, herb Torunia.

Wierzbowski III, 2905. — Piekarski Katalog kórn. 1929 nr 1488. — Mocarski Książka w Toruniu (1935), str. 45. — Kotula Właściciele rękopisów 1929, str. 364.

Czarn. (Bawor.) — Kórn. — Uniw. Warsz.

— Microcosmus Hoc Est: Descriptio Hominis Et Mundi Paralledos, In qua, quomodo in homine, ex singulari infinita & plus quàm excellenti Dei Creatoris sapientia, universa rerum natura, per imaginem quasi expressa sit, Hominis ad mundum, à capite ad calcem, secundum exteriora ac interiora, quò ad animam & corpus, collatione facta, particulatim ostenditur; quantoq́ue adeò jure veteres Hominem Parvum Mundum vel totius Mundi Epitomen esse dixerint, evidenti & perquàm jucunda demonstratione, abunde docetur & explicatur: idq́; ex ipsius maxime vetustatis autoritate & sententia: cum plurimarum doctrinarum utilitate insignium. & ad naturae praecipuè cognitionem cumprimis facientium enarratione plana & luculenta. Omnibus non modò Philosophiae & Medininae, sed etiam omnium Artium Studiosis, in summa omnibus in omni literarum genere versantibus, non minùs voluptatis quàm fructus & utilitatis paritura. Opus Pene Novum Entechnon, Et singulari multipliciq́; eruditione refertum; Autore Francisco Tidicaeo Dantiscano, Philosophiae Ac Medicinae Doctore, Reipublicaeq́; Thoruniensis in Prussia Physico. Lipsiae, Cvm Gratia Et Privilegio Caes. M. Sumtibus Nicolai & Christophori Nerlich. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. [Na końcu:] Lipsiae. Typis Nerlichianis Excudebat Johannes Hermanvs. Anno 1615. w 4ce, k. tyt. i k. 39 nlb. (sygn. i_4), str. 762, k. 13 nlb., 2 ryciny.

Na początku przyw. cesarza Macieja z r. 1613. — Poczem na 3 stronach Petrus Koscelecki, eques Polonus, zamieszcza list do autora, dziękując mu za uzdrowienie. (Tu wspomina o jego pracach dotąd wydanych). — Dalej idą wiersze Jana Turnoviusa i 2 ryciny (Atlas dźwigający świat i Cezar). — Następnie dedykacja autora Philippo II duci Pomer. (sygn. a—c_3); praefatio ad lectorem Conr. Graseri; wiersze B. Schultza i Konr. Bawara; list B. Keckermana z r. 1607; list Theof. Aenetiusa; wiersz grecki i łac. Ad. Freitaga; Konr. Grasera; oda J. Schlegela (collegae gimn. tor.); wreszcie autor ad lectorem oraz ad censorem ineptum. Kończy: Series tractatuum.

Treścią dzieła jest przeprowadzenie paraleli między ustrojem świata a człowieka. Porównywa go z całością świata; rola 4 elementów; stosunek do Boga; o zgonie człowieka i świata. — Pełno w tekście exkursów na tematy medyczne.

Na końcu indeks rzeczowy i errata.

Ossol.

— Tož:... Editio II. Lipsiae 1638. w 4ce.

Haller Bibliot. anatom. t. I, 333.

— Phytologia generalis capitibus aliquod complectens ea, quae ad plantarum essentiam naturamque universam explicandam pertinent. Lipsiae 1582. w 8ce.

Arnold De Monumentis hist. natur. Pol., str. 76.

— Prodromus Et Levis Delineatio Secuturae Disputationis fusioris et plenioris de Summo hominis Bono, vero illo, quatenus a Philosopho consideratur, in has interim conjecta Theses, de quibus ad proxime sequentem D. Mercurii, qui est XV. Febr. H. VIII. Matut. In

Gymnasio Thoruniensi loco consueto publice conferetur: Praeside Francisco Tidicaeo Dantiscano. Philosophiae ac Medicinae D. Christo Duce Et Auspice Christo. Thorunii excudebat Andreas Cotenius. Anno cIɔIɔXCV. (1595). w 4ce, k. 4. Wrocław. miej.

— De sapientiae disciplina, quam literae profitentur: in eaque recte versandi organo organorum, quod Logicen dicunt, Francisci Tydicaei philosophiae et medicae artis doctoris. (Umieszczona w dziele: Orationes X. habitae in gymnasio Thoruniensi 1594).

Łukaszewicz Hist. szkół I, 399.

— De Theriaca et ejus multiplici utilitate, ac recta conficiendi ratione. In Andromachi Senioris medici summi carmen graecum de theriaca ex viperis inscriptum. Commentarius utilis popularis dilucidus et secunda eruditione physica conditus, etc. Authore Francisco Tidicaeo Dantiscano Phil. et Med. Doctore, reipublicae Thoruniensis physico. Thorunii ex officina typographica Andreae Cotenii Anno 1607. w 4ce, k. 2, str. 44, 320 i rejestr.

Przypisał Mochingerom patrycjuszom Torunia. Obok tekstu greckiego jest wiersz łaciński. Przekładu dokonał Jul. Marcjan Rota, wierszem. Kop. Tor.

— De natura contagii in morbis... Basileae, 1583. w 4ce. sygn. D. Bibl. Bazyl.

— ob. Orationes (1594) — Tobolski Adam (1593).

Witte Diarium biograph — Praetorius Athenae, str. 209. — Zernecke Summ. Entwurf, str. 36. — Tenże Thorn. Chronica, str. 257. — Starowolski Monumenta Sarm., str. 391. — Charitius De eruditis Gedanen., str. 133. — Gąsiorowski Hist. med. I, 327. — Giedroyć Źródła (1911), str. 829.

TIEDEN (Thieden) Dietrich. Oratio Ad Serenissimum Stanislaum Augustum Regem Poloniae Magnum Ducem Lit: &c. &c. Atque Serenissimos Reipublicae Faederatae Ordines In Comitiis Varsaviensibus A. Diterico Tieden Civitatum, Statusque Civici Duca Um (sic) Curlandiae & Semigalliae Delegato Habita XVI. Kal: Jul: M.DCC.XCI. (1791). fol., k. 1.

Dziękuje królowi i Rzecz. za życzliwość wobec stanów Kuronji i Semig. i zapowiada ofiarę 12 dział z napisem: Marti Reipublicae Polonae ob restaurata univ. stat. jura.

Smoleński Ostatni rok 1897, str. 328.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Krasiń. — Uniw. Warsz.

— Mowa do N. Stanisława Augusta... y Skonfederowanych R. P. Stanów na Seymie Warszawskim przez... 16 czerwca 1791. fol., 1 k.

Bywa złączone z tekstem poprzednim.

Finkel III, 1877.

Czartor. — Petersb. Publ. — Uniw. Warsz.

— Rede, an S. K. M. Stanislaus August... auf dem Reichstage zu Warschau, am 16. Jun. 1791. Mitau, 1791. w 4ce, k. 1.

Bibl. w Suchej — Krasiń. — Petersb. publ.

TIEDEN Jerzy Dietrich († 1759). Disputatio Juris ecclesiastici de excessibus et poenis Clericorum: quam sub praesidio S. Fr. Willenberg, T. et Hist. Prof. Athenaei Gedan. Inspect. A. 1737. d. 26 Septembr. publicae disquisitioni submittit Dieter. Georgius Tieden, Curonus. Gedani. Schreiber, 1737. w 4ce, str. 24.

Dedyk. Senatui.

Jocher 7326. — Recke i Napierski IV, 367.

— De Scripturae Sacrae auctoritate, dissertatio theologica, quam praeside Alberto Menone Verpoortennio, SS. Theol. D. et P. P. Athenaei Rectore et Pastore ad SS. Trinit. d. XX Aug. A. C. M.DCC.XXXVIII. in auditorio gedanensi maximo defendet pro viribus valedicturus Dietericus Georg. Tieden Curonus. magnif. Senatus et stipendii Oelhafiani alumnus. Gedani typis Thomae Joannis Schreiberi Senatus et Athenaei typographi (1738). w 4ce, k. 2, str. 44.

Na końcu wierszem pochwały łac. i niem.; podpisali Car. Lud. Ehlen...; Joh. Abr. Hollschuch, Georg Chr. Grützmacher. Jagiell.

Tiefenbach Christoph ob. Zeitungen (1594).

TIELKE (Tielcke) Jan Gottlieb. Nauka Dla Officyerow Sposobiących Się Na Inżenierow Polnych albo Chcących bywać z pożytkiem na kampaniach przykładami z ostatniey siedmioletniey woyny obiaśniona Z Planami przez Tielke Kapitana Artylleryi Woysk Saskich w Roku 1785. Wydana. [Tu w linjach:] Edycya czwarta na Polski język przetłumaczona

przez J. K. [Tu winjetka: ornament roślinny]. W Warszawie W Drukarni uprzywileiowaney P. Zawadzkiego, Roku 1792. w 8ce, k. tyt. i k. 22 nlb., str. 542, k. 4 nlb., tabl. sztych. 31.

Orginał wyszedł kilkakrotnie w Dreźnie (1769, 1774, 1787); wydania te są w Bibl. Raczyń.

Rozpoczynają przedmowy tłómacza i autora, oraz „Przestroga do IV edycji". Poczem regestr na 17 k.

Dzieło składa się z 3 części: O marszach i obozach, o polnej robocie, o wygotowaniu planu wojskowego.

Mówi o powinnościach oficera, o mapach, o poprawie dróg, o mostach, o obozie, o pocztach. — O fortyf. polnych, o robotnikach, o wytykaniu linij i węgłów, o szańcach i palisadach, o baterjach, o przedpiersiach, o wilczych jamach, o zasiekach, o zalewach, o okopaniu miast i wsi, o okopaniu się całego wojska. — O planach wojskowych, o braniu na plan gór i lasów, o planie „bataljów" i t. p., o kolorowaniu planu i kopjowaniu i t. d.

Korzon Dzieje wojen III, 217.

Akad. — Centr. Wojsk. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow. — Uniw. Wileń. — Zieliń.

Tiepolt Franciszek ob. Tomaszkiewicz Paul. Zac. (Praemia 1706).

Tierad ob. Tierard.

Tiesenhausen (Tiessenhausen) ob. Tyzenhaus.

(Tiesenhausen Gotard Jan). Carmen in honorem Illustr. Dni Gotthardi Ducis Curlandiae pie defuncti. Rostochii 1587.

Ob. Recke i Napiersky IV, 371—2. — Volumina Legum IV, 814 (konst. z r. 1616). — Święcki Hist. pam. II, 246.

Jego syn Gotard Tyzenhaus (ob.) był biskupem Smoleń.

Tiesenhausen Hans Heinrich ob. Elvering Gabr. (Adler 1663).

TIESENHAUSEN Jerzy. Livoniae provinciae quondam clarae ruinae... carmine elegiaco. Rigae, Mollinus, 1594. w 4ce.

Opisuje skutki wojen z II połowy w. XVI.

Spekke Alt-Riga 1928, str. 14.

Bibl. miej. w Rydze.

TIESLER Jacob. De Tartarosei Malorum Angelorum. Dissertatio Philologica Praeside Dn. L. A. Rechenbergio Academ. Lipsiensi... M.DC.LXXIX. 30 April. submittit Iacobus Tiesler Thorunio Prutenus. Literis Iustini Brandii. w 8ce, k. sygn. C_2

Tietz ob. Titius Joh. D.

Tigranes (trag. w 3 aktach, wierszem) ob. Minasowicz J. E.

Minasowicz przerobił jakiś tekst włoski nieznanego mi autora.

Smoleński Pisma hist. II, 27. — Bernacki Teatr za Stan. Aug. II, 308.

Tigurina Academia ob. Dresser M. (1592) — Gualterus (1549).

Tigurini ministri (ecclesia) ob. Budny — Bullinger H. — Epistolae (1559, 1561) — Helt (1559) — Hosius Stan. — Kalwin — Łaski J. (Consensio 1552) — Paweł Grzegorz — Simler — Stankar.

Ob. o tym epizodzie Górski Grz. Paweł (1929).

Tiktiner Rebeka ob. Tykocina(z) Rebeka.

TILESIUS Elias. Kurze Verzeichniss, Bericht und Auszug von dem Stamling und Urkunft der Herzoge zu Teschen und Gross-Glogau. Freyberg. 1588.

TILESIUS Nathan. Fabula genealogica gentis Kurzbachiorum. Vratislaviae 1602.

Tiliciomnema ob. Miczyński Seb. (1616).

Tiliczki P. ob. Tylicki Piotr.

TILLEMONT. Le Royaume de Pologne comprenant les Etats de Pologne et de Lithuanie, divisez en Provinces: et subdivisez en Palatinats. Selon les mémoires de Starovolsc., de Hartknoch. et de plusieurs autres. Augmanté et revue par le Sr de Tillemont. Dedié a messire Michel le Peletier, Conseiller d'Estat ordinaire, Intendant des Finances, et Surjntendant des Fortifications de France. Par son tres humble et obeissant serviteur J. B. Nolin. A Paris, chez J. B. Nolin .. avec privilege du Roy 1961 (zam. 1691). (Mapa 47×59 cm.).

Oparta na mapie Sanson d'Abbeville'a (z r. 1655).

Wyszły też jej przedruki w r. 1697 i 1742 (a nawet i w XIX wieku, bo w r. 1806 i 1831 z nazwiskiem Nolina).

Rastawiecki Mapogr., str. 36.

Tilman ob. Lubomirski Stanisław (Mirobuli Tessalini 1691).

Tilo Valent. ob. Thilo.

TIMAEUS. Consilium oder grundlicher Unterricht von itzt schwebender Pestilentz. Danzig 1630. w 12ce.

TIMAEUS Baltazar. Carmen heroicum de bonis Angelis et eorum erga Deum et ecclesiam Christi officio. Conscriptum a Balthasaro Timaeo Fraust... Typis Ang. Ferberi Sen. (Thorunii). w 4ce, str. 8.

TIMAEUS Jan. Anagrammatum paralipomena. Glogoviae. typis Funccianis. 1600.

Jest tu anagramat na cześć Heinicusa, nauczyciela ks. Prońskich.

— Anagramma Joannis Timaei. Lignicii, typis Sartorianis. 1604.

Z wierszami Musoniusa i Mar. Mollera, nauczycieli w Lesznie.

Wotschke Liss. Gymn., str. 15.

(Timaeus Michał). Gamelia Viro Erudita Autoritate Et Virtutum Claritate Praestanti Dn. Michaeli Timaeo Collegae Olaviensi, Ejusdemque Ecclesiae P. tem. Cantori sollertissimo Sponso Et Castitate Insigni etc. Pudicitiae Laude Conspicuae Virgini Rosinae Reverendi Et Clarissimi Viri Dn. Ioannis Neomenii, Illustris Arae Bregensis Antistitis primarii, ac per eundem Ducatum Ligio-Bregensem Superattendentis fidelissimi, Filiae charissimae, Sponsae Consecrata et Oblata ab Amicis. Thorunii, Augustinus Ferberus. 1615. (ark. tablicowy).

Wrocław. miej.

Timann Brakel (Christliche Gesprech 1579) ob. Brakel T. (tom XIII, 311).

Timnoxenia ob. Jedliński J. (1628) — Nawojowic (M. Gilewski 1628).

Timofewicz Wasil ob. Reverien.

Timoklia (Tymoklia) ob. Morel (przekładał Fr. Pruszyński 1751).

Timon Le Misantrope Comedie Representée l'an. 1754. Sous les auspices & la puissante protection De Son Altesse Monseigneur le Duc & Prince Radziwiłł Palatin de Vilna, Grand Général du Grand Duché de Litvanie par Messieurs les jeunes Cavaliers du College des Nobles à Vilna dela Compagnie de Jesu. w 4ce, k. 2 nlb.

Na odwrocie nazwiska uczniów grających (Ciechanowieccy, Judyccy, Rohozowie, Wołłowiczowie etc.) Treść następująca: Tymon przypisuje swoje nieszczęścia ludziom, nie sobie. Bogowie zsyłają mu drugi raz majątek. Merkury i jego osioł (przemieniony w Arlekina) przekonywują go, że narzekał na przyjaciół niesłusznie. Rzecz była przeplatana baletem.

Kraszewski Wilno IV. — Kurjer Polski 1754, nr 45 — Wiz. i roztrz. Poczet nowy. XX, (1841) r. 105. — Bernacki Teatr za St. Aug. II, 308.

Ob. Delisle de la Drevetière. Jagiell.

TINASSI Francesco Antonio. Applausi poetici per la liberazione di Vienna dall'armi Ottomane. Componimenti di varii sogetti raccolti da Francesco Antonio Tinassi e dedicati all' eminentiss. e reverendiss. signore il signor cardinale Benedetto Panfilio. In Roma, per il Tinassi stampator camerale. 1684. w 4ce, 4 k., str. 168.

Jest to zbiór 180 sonetów i 18 innych wierszy. Autorowie nie są podpisani. Tinassi był tylko nakładca. — Brahmer w Spraw. Akad. Um. 1933 listopad oraz w Przegl. Współcz. 1933 grudzień.

Tinctor z Gunzenhausen ob. Michał z Paryża (z Bystrzykowa).

Ks. Michalski w Arch. Kom. do bad. hist. fil. I, 1915, str. 52 i nast.

Tinecensis Coenobita ob. Gadecki R. (1659).

Tinecensis computus ob. Buchowski (1712).

Tinecia ob. Szczygielski Stan. (Tinecia seu historia 1668) — Tyniec.

Tiraquelli Andreas ob. Alexander ab Alexandro (Genialium 1594).

TIRELLI Karol de Bruna, augustjanin. De Apostasia á Religione Qvaestio Fr. Caroli Tirelli Ord. Eremit. S. Aug. Brunae Professi Sacrae Theologiae Doctoris. Ad Sacram Regiam Maiestatem Poloniae, ac Sueciae, &c. Vladislavm IV. Pro sua Religione iam secundo Delegati. Gratia Illustriss. atque Reuerendiss. Domini, D. Marii Filonardi Romani Archiepiscopi Auenioniensis. Ad eandem S. Regiam Maiestatem Apostolicae Sedis Legati Innixa. Superiorum Permissu. Cracoviae, In Officina Christophori Schedelij, S. R. M. Typogr. Anno Domini, 1641. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 55.

Dedyk. Mario Filonardi, apostolico legato datow. z Krakowa 28 maja 1641. Poczem dwie aprobaty z Włoch (Patavii die 16 Aug. 1634) i jedna z Polski Jakóba Ustiensis.

Wyjaśnia pojęcie apostazji (cytuje samych średniow. pisarzy) i kary za nią na zakonników spadające. Całe w duchu średniowiecznym.

Chrept. — Drezd. publ. — Jagiell.

Tiresias ob. Proteus (1592).

TIRION Izaak. Nieuwe kaart van't koninkryk Poolen verdeelt in zyn Waywoodschappen door Js. Tirion. Amsterdam, J. Keyser getek. en gesn. (1733).

Mapa 29×35 cm.

— Lo stato presente (mapa)... ob. Stato (1738).

Tirocinium ob. Balthasarus (theologicum 1740) — Fridwald E. M. (rhetoricum 1690) — Krumpholz (1790, 1794, 1797) — Rhenius Joh. (latinae linguae 1692).

TIRREGAILLE (de) Ricaut. Plan de la Ville de Varsovie, dedié à S. M. S. Auguste III Roi de Pologne, Electeur de Saxe et levé par ordre de S. E. M. le Comte Bielinski, Grand Maréchal de la Couronne par M. P. Ricaut de Tirregaille Lieut. Colonel et Inginieur au service du Roi et de la Republique en 1762. Marstalski fecit.

Plan na czterech arkuszach; zdobi go dokoła 17 wizerunków gmachów świeckich i jeden kościół; z widokiem u spodu całego miasta.

Plan ten wszedł potem w skład atlasu Zannoniego (w pomniejszeniu).

Kurjer Warsz. 1761 z 9 maja oraz Thorn. Nachr. (ogłaszają prospekt tej mapy; kosztowała w pren. 2 zł. czerw. a potem 3 zł.)

Rastawiecki Mappografia 1846, str. 50. — Sobieszczański Hist. Warsz., str. 80. — Kucharzewski Piśmiennictwo miernicze 1927, str. 16. — Olszewicz Kartografja polska XVIII w. (w „Polskim Przegl. Kartogr." V, str. 31—2). — Bibljogr. tom XXVI, str. 293 (pod Ricaut).

Tirvesius Jan ob. Krzycki Andrzej (Encomia Luteri 1524).

Tisanowski Jeremi ob. Aurora (1639) — Jan Złotousty (1614) — Leiturgion (1637).

Tischgast ob. Praetorius Efr. (1703).

TISCHLER Jakób. Justa Funebria viro summe reverendo, amplissimo, excellentissimo Dn. Samueli Schelgvigio S. S. Theol. D. et Prof. Publ. Ordinario, ad S. Trinit. Pastori et Gymnasii Gedan. Rectori celeberrimo Die 18 Jan. Anno 1715. placidissime in Domino defuncto, et solemnibus ceremoniis, et spectabili comitatu Die 7. Februarii Sepulchro, sibi laetissimo, suis moestissimo, condito, Pietatis debitae suae contestandae causa persolvit Cultor Ejus, dum in vivis esset, observantissimus, Schelgvigianae domui devinctus... Ged. Gedani, Typis Joh. Zach. Stollii, Senatus et Athenaei Typographus (1715). fol., 1 k. Tor. Kop.

TISSOT (Tyssot) Szymon Andrzej (ur. 1728 † 13 Czerw. 1797). Onanizm, Roztrząsanie Chorob Pochodzących Z Samogwałtu, przez Pana Tyssota Sławnego Doktora Po Francusku Napisany, Teraz Na Polski Przełożony. [W linjach:] Extinctum propriis vivere criminibus C. Gall. [Tu winjetka: kosz kwiatów]. Za Przywileiem. w Warszawie I Lwowie 1782. Nakładem i Drukiem Michała Grölla, Księgarza Nadwornego J. K. Mci. w 8ce, k. tyt. 2 (na pierwszej: Onanizm), i k. 7 nlb., str. 235.

Rozpoczyna: Przemowa (autora). W części I omawia przypadki, w cz. II przyczyny, w cz. III leczenie, w cz. IV choroby podobne (nocne zmazania).

Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Toż:... a na Polski język przełozone i podług siodmey edicyi od samego Autora roku 1781. znacznie powiększonéy i polepszonéy, poprawione, drugi raz do druku podane... Za pozwoleniem w Warszawie 1787. Nakładem i drukiem Michała Grölla Księgarza Nadwornego J. K. Mci. w 8ce, str. XXVII, 234 i k. 2.

Ob. Wierzbowski Mater. II, 122. — Bibliogr. Estr. IV, str. 585 (o wyd. z r. 1802, 1806).

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Porządek Życia w Czerstwosci Zdrowia w Długie Prowadzący Lata. Ze wszystkich dzieł P. Tyssota w iédno zebrany [Tu w linjach:] Si tibi deficiant medici, Medici tibi fiant, Haec tria, Mens hilaris, requies, moderata diaeta. [Tu winjetka: ornament linearny]. w Kaliszu w Drukarni J. O. Xcia MCi Prymasa Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego. Roku Pańskiego 1789. [Tytuł w prostokątnych ramkach]. w 8ce, k. 2 tyt. [na pierwszej: Porządek Zycia w Czerstwosci Zdrowia] i k. 6 nlb., str. 166, k. 1 nlb.

Tłómaczył L. Perzyna zak. braci miłos. — Rozpoczyna: Do Czytelnika i Treść materji na 5 k.

Omawia pokolei: Cztery temperamenty. Porządek życia dla ludzi różnego wieku, płci, temperamentów. Jak zapobiegać chorobom? O domowych lekarstwach (zioła, korzenie, jagody, sól i t. p. i t. p.).

Na k. ost. ogłoszono: Wynidzie jeszcze tegoż autora Anatomia krótka zebrana dla chcących się uczyć lekarskiey i cyrulickiey nauki. Jagiell. — Ossol.

— Porządek życia, w czerstwości zdrowia w długie prowadzący lata, ze wszystkich dzieł P. Tyssota w iedno zebrany. Supraśl. 1789. w 8ce. Kijows. — Ossol.

— Toż:... w jedno zebrany, a teraz przy trzeciem wydaniu przeyrzany, poprawiony y powiększony... w Łowiczu, w druk. J. O. X. Prymasa Arcyb. Gnieźnieńskiego (1796). w 8ce, str. 12 i 180.

Bentkowski podaje: Kalisz 1793. w 8ce.

Jagiell. — Krasiń.

— Toż:... w jedno zebrany a teraz przy trzecim wydaniu przeyrzany, poprawiony i powiększony. w Łowiczu r. 1799... w 8ce, k. 8, str. 175.

Na tytule edycji 1799 podane nazwisko tłómacza.

Jagiell. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Rada dla pospolstwa względem Zdrowia iego przez P. Tyssot, Doktora i Professora Medycyny, Towarzysza Akademij Królewskiéy Londyns: Medyko-Fizycznéy Bazyleyskiéy, Ekonomicznéy Berneńskiéy. z Francuzkiego na polski Język przełożona. Tom I. w Warszawie, w Druk. I. K. Mci y Rpltey u XX. Scholar. Piarum, 1773. w 8ce, k. 16, str. 266. — Tom II. w 8ce, k. 1, str. 270 i Rejestr lekarstw k. 10, Rejestr rozdziałów k. 2.

Tom I dedykowany Stan. Augustowi. Tłómaczami byli pijarzy (ks. Kaj. Kamieński, a może i J. Karwowski). — Rozpoczyna Przemowa, w której autor mówi, iż książka wyszła po raz pierwszy w r. 1761 i wyjaśnia system swych cytacyj.

W tomie I mówi o przyczynach chorób, o chorobach gardła i nosa, zębów, reumatyzmie, ospie, odrze, febrach, kolkach, miserere i t. p.

W tomie II o biegunce, świerzbie, o chorobach kobiecych i dziecinnych, o topielcach, o udławieniu, o chorobach potrzebujących felczera, o mdłościach, prezerwatywach, o szczepieniu ospy i odry, o szarlatanach. — Na końcu regestr lekarstw (różne recepty).

W sprawie tego dzieła wydał list Piramowicz (1774). Ob. tom XXIV, str. 308.

Pohoska Sprawa oświaty (1925), str. 64.

Jagiell. — Krasiń. — Kijow.

— Toż:... Z Francuzkiego na Polski język przełożona i po drugi raz przedrukowana. Tom I i II. W Warszawie, w drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum, 1777. t. I. w 8ce, k. 15, str. 266; t. II, str. 263.

Czetwert. — Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Rada Dla Pospolstwa Względem Zdrowia Jego Przez P. Tyssot Doktora, I Professora Medycyny, I Wielu Akademiy Towarzysza, Teraz od niegoż samego poprawná, i powiększoná, z Francuzkiego na Polski Język na nowo dokładniéy, i do Polszczyzny stosowniéy, Przełozona. Tom I. [Tu winjetka: wierzchołek palmy]. w Warszawie 1785. w Drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. tyt. 2 [na pierwszej: Rada dla Pospolstwa]. i k. 13 nlb., str. 295 i k. 1 nlb. — Tom II. [Tu winjetka: pęk gałązek]. w Warszawie 1785. w Drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i str. 322, k. 14 nlb. Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Toż:... Warszawa, 1790. w 8ce. Akad.

— Toż:... na nowo dokładniey, i do Polszczyzny stosowniey przełożona, w Warszawie, w drukarni XX. Scholarum Piarum, 1798. Tom I, w 8ce, 16 k. nlb., str. 294. — Tom II, str. 348, Rejestru str. nlb 3.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Rada Dla Literatow, Sedentaryuszow Y tych wszystkich, ktorzy przywiazanemi do urzędu swoiego, pracami rozumu zdrowie swoie wycieńczaią. Przez P. Tyssot Doktora y Professora Medycyny w Akademii Lauzanskiey Wydana. A dla pożytku publicznego z Francuzkiego na język Oyczysty Przełozona. przez X. Joachima Karwowskiego S. P. [Tu winjetka: pęk gałązek]. w Warszawie 1774. w Drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 150 i k. 1 nlb.

Dedykacja Ign. Potockiemu, komisarzowi Ed. N. od tłómacza. Wychwala jego naukę i pisze, że król upatrzył go do rządzenia Publ. Bibljoteką. — W przedm. do czytelnika powiedziano, że dziełko to jest mową, wypowiedzianą podczas wstępu na katedrę, a pierwotnie było ułożone po łacinie.

Opisuje choroby właściwe uczonym i literatom (nerwy, brak snu, choroby kiszek i żołądka, kamień etc) i podaje wskazówki, jak ich unikać. Herbaty napój najszkodliwszy, kawa nie tak naganna. Tytoń i tabaka szkodliwe. Na brak snu lekarstwo wino dobre. Na końcu aprobaty.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Rada Dla Literatow, Y Sedentaryą Bawiących Się Ludzi, Względem Zdrowia Ich. Przez P. Tyssot Doktora Y Professora Medycyny, Towarzysza Akademii: Krolewskiey Londyńskiey, Medyko-Fizyczney Bazyleyskiey, Ekonomiczney Berneńskiey, z Francuzkiego na Polski ięzyk Przełożona. Tom III. [Tu winjetka: gałązka kwitnącego krzewu]. w Warszawie, 1777. w Drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. tyt., str. 86.

Nie jest to wcale „tom III" Rady dla literatów, lecz przedruk wydania z r. 1774, z opuszczeniem dedykacji, przedmowy, spisu rzeczy i aprobat.

Nazwano to tomem III dlatego, iż ma stanowić uzupełnienie do tomu I i II „Rady dla pospólstwa". Ossol.

— Toż:... 1777. w 8ce, str. 98. Jagiell.

— Toż:... Tom III. [Tu winjetka]. w Warszawie 1778. w Drukarni J. K. Mci Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i str. 94.

Na odwrocie k. tyt. przedmowa do czytelnika. I to również nie jest „tom III", tylko przedruk edycji z r. 1774.

Jagiell. — Ossol.

— Toż:... T. III. Warszawa, 1790. w 8ce, str. 98.

Ob. Bibl. Estr. IV, 585 (o wydaniu z r. 1801 i 1805). Batow. — Kijows. — Ossol.

Titan Sarmaticus ob. Tainer.

Titel (Tittel) August, prof. w Jenie ob. Bohomolec Franciszek (Epistola 1754, Orationes 1763) — Narolski And. (1759).

Tithymaloides (An) frutescens; foliis Nerii. Plum. T. 654, Boerh J. Alt. I. 259. Nec Cacalia nec Cacaliastrum cum figuris. Gedani Typis Schreiberianis, 1730. w 4ce, k. nlb. 4 (z tablicą).

TITIUS Andrzej, proboszcz w Piskorzynie. Königs Davids und Eines frommen Predigers steiffe und feste Hoffnung, Wie solche Bey... Leich Bestattung Des... Daniel Klesels... Am 30 Julii... Dieses lauffenden, 1724. Jahres... offentlich gepriesen... In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, Druckts Joh. Gottfried Haase. (1724). fol., k. 18.

Wotschke w Aus Posens Kirchl. Verg. 1912, str. 62. Wrocł. miej.

— Leichpredigt für Frau Krukwitz. Schlichtingsheim 1704. w 4ce.

Bibl. par. we Wschowej.

— Das Danckbare Davids- und Prediger-Hertze... Bey... Leichen Begängnüss. Des.. Aegidii Fäustels, Der Evangel. Kirchen zu Rawitz... Pastoris, und der Schulen daselbst... Inspectoris, den 30. August. dieses 1714. Jahres, in gehaltener Leichen-Predigt.. betrachtet... In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim. druckts Johann Christoph Wild. (1724). fol., 48, str.

Wotschke w Aus Posens Kirchl. Verg. 1912, str. 49.

Bibl. par. we Wschow. — Wrocław. miej.

TITIUS Chrystjan Fryderyk. Nomen immortale Illustr. Excell. et Revend. Petri Tarło episc. Posnan. Posnaniae typ. Acad. 1721. fol., k. 4. Dzików — Ossol.

TITIUS Fryd. Daniel. [Mowa na pogrzebie Schmiedena; toż:... J. Schradera]. 1691. fol. Gdańsk miej.

TITIUS (Tietz) Jan Daniel (ur. 1729 † 1796). Abhandlung über die von der naturforsch. Gesellsch. in Danzig aufgegebene Frage: Welches die dienlichsten und am wenigsten kostbaren Mittel sind, der Versandung in der Danziger Nehrung vorzubeugen und dem weiteren Anwachs der Sanddünen abzuhelfen. Leipzig. 1768. w 4ce.

— Animadversiones mathematicae. 1761 w 4ce.

— Joh. Craig Theologiae Christianae principia mathem. 1755. w 4ce. 9 ark.

Cytuje między swemi pracami oryg., a nie przełożonemi.

— Joh. Craig principia theol. mathem. illustr. Wittebergae (b. r.). w 4ce.

— Feyerliches Denkmal der Ehrfurcht und Treue dem Gedächtnisse Frie-

drich August König in Polen gewidmet von der der Gesellschaft in Wittenberg 1763. w 4ce.

— De divisione animalium generali. 1760. w 4ce.

— Die gänzliche Ergebung der Lande Preussen an Polen mittelst des A. 1466, nach der Einnahme von Conitz zwischen König Casimir dem IV und dem Hochmeister Ludwig von Erlichshausen geschlossenen Friedens, historisch vorgestellt von Johann Daniel Tietz, der Naturlehre ordentl. Prof. zu Wittenberg. Wittenberg gedruckt bey Carl Christian Dürr Universitätsbuchdruckern. (1766). w 4ce, str. 16.

Dedyk. Einem Hochedlen und Hochweisen Rathe der königl. Stadt. Conitz.

Arnold Geschichte der Polenlit. (1900). Jagiell.

— Philosophische Gedanken. 1754. w 4ce, 6 ark.

— Gedicht an Gottfried Lengnich. Danzig 1748. fol.

— H. Grotii de Jure belli et pacis... locus vexatus. 1760. w 4ce.

— Investigatio finium divinorum adversus Cartesium. 1753.

— Laudatio M. Chr. Hanovii cum vita illius. Vittembergae 1777. w 4ce.

— Luminaris lunaris theoria nova. 1752.

— Memoria... Em. Guil. Goertz. 1748. w 4ce, 2 ark.

— Nachricht von den Gelehrten welche aus der Stadt Conitz des Polnischen Preussens, herstammen nach Herrn Hofrath Goedtkens Grundlage abgefasset von Johann Daniel Titius der Physik ordentlichem Professor zu Wittenberg. Leipzig in Lankischens Buchhandlung 1763. w 4ce, k. tyt., str. VI i 74.

Jako pierwszego wymienia Marcina Fuhrmana (z w. XV), potem z ważniejszych idą: Greg. Breitkopf (wymienia 15 jego dzieł); Caspar Jeschke; F. Stoffer, Jac. i Christ. Hoppius; Daniel Schumann (dworzanin Jana III); G. D. Coschwitz, lekarz (49 prac); J. G. Senff (korespondował z Winckelmanem; przytoczony list Winck. z Rzymu r. 1756); I. B. Goedtke, Daniel Semrau i t. p. Wreszcie zestawia swoje prace oryginalne (w liczbie 14), tłómaczone (37) i w czasop. pomieszczone.

Akad. — Czartor. — Raczyń.

— Parus minimus, Polonorum Remiz, Bononiensium pendulinus descriptus, Lipsiae 1753. w 4ce, 6 ark.

Ob. Beschreibung der kleinsten Maise oder des Lithauischen Remitz-Vogels... w Hamburgisch. Magazin 18 tom, 3 Stück.

Bibl. w Suchej — Ossol. — Uniw. Lwow.

— De pecuniae deterioris atque melioris exaequatione. 1763. w 4ce.

— Vestigia fluxus et refluxus in mari Baltico praesertim ad Vistulae ostium... Resp. A. J. Bosio... Witeb. 1760. w 4ce.

— Vis elementorum. 1761. w 4ce.

— Summum jus calumnia. ad Cic. de Off. 1761. w 4ce.

W „Hamburg. Magazin" XIII nr 6 umieścił rozprawę: Von dem Ursprunge der Königl. Würde in Polen. — Tu zwalcza wiadomość Kadłubka o przyjęciu tytułu król. przez Chrobrego i twierdzi, że dopiero Wład. Łokietek przyjął ów tytuł w r. 1320.

Inne swoje wydawnictwa i artykuły wylicza w Nachricht (1763). Są one przeważnie treści przyrodniczej. Między innemi przekładał na niem. rzecz Rousseau'a o wpływie cywil. — Obacz o nim Goldbeck Liter. Nachr., str. 194—9.

Titius (Titzin) Elisabeth ob. Roth Sam. (1691).

Titius Jan Fryderyk ob. Ruetger (1656).

TITIUS (Tietz) Jan Piotr (pseud. Philositus. Sitophilus i inne, † 1689). Abendgedanken über der von Nathanael Dilger gehaltenen Morgenpredigt. Danzig 1649. w 4ce.

— Alloquium, quo viri Adriani Stoderti filium obitum parentis lugentem erigere vult. Dantisci 1650. w 4ce.

— Alloquium, Quo Virum Admodum Reverendum et Clarissimum Dn. Iohannem Mochingerum, Aedis Catharineae Pastorem Vigilantissimum et Gymnasii Rhetorem celeberrimum, Obitum Uxoris charissimae Angelicae Neriae, Matronae Ornatissimae Lectissimaeque lugentem, erigere voluit, debuit Iohannes Petrus Titius. Gedani. Typis Rhetianis. 1651. w 4ce, 2 k. Wrocław. miej.

— Applausus quo... Joannem Casimirum Poloniae et Sueciae Regem... Dantiscum A. C. cIɔIɔcLVI D. XV Novembr. ingressum, inter gaudia omnium

publica... venerabitur Joannes Petrus Titius, in Gymnasio Gedanensi Eloquentiae et Poetices Professor. B. m. i r. (Gdańsk, 1656). fol., k. nlb. 5.

Na odwr. k. tyt. zaczyna się poemat. Wysławia króla, opisuje, jak ocalił ojczyznę, wita go imieniem miasta. Na końcu: Excusatio morae.

W Bibl. Racz. znajduje się razem oprawnych kilkadziesiąt panegiryków, głównie gdańskich, na cześć królów i możnych polskich z daru Teresy Czarneckiej (z księgozbioru Czorbów w Krasiłowie na Wołyniu). Między innemi są tu 2 paneg. Titiusa.

Gdańska miej. — Raczyń.

— Aristides Justus. Accesserunt De Amicitia Dissertationes III., et Orationes V. Virgilianae. Edente Johanne Petro Titio. Dantisci, Typis Andreae Hunefeldii. A. C. cIↄ.Iↄc.L. w 8ce, k. sygn. D_5. Wrocław. miej.

— Zwey Bücher Von der Kunst Hochdeutsche Verse und Lieder zu machen. Mit Königl. Mayt. Befreyung Verlegt und Gedruckt In Dantzig Durch Andreas Hünefelden, Im 1642sten Jahre. w 8ce, k. sygn. Vv.

Przed tekstem wiersze łac. podp. Georgius Dan.-Coschwitius, Sebast. Macer de Letoszicz, Anna Memorata i inni.

Wrocław. miej.

— Carmen seculare quo Gymnasii Scholarumque Gedan. omnium Curatoribus Eminentissimis etc. etc... Anni Novi A Redemptore Orbis Nato CIↄIↄCLVIII. Gymnasio Gedanensi, Deo Opt. Max. Clementissime Annuente; Ex quo publice in eo doceri coeptum est, decem elapsis annorum decadibus, Natalem Magnum mense Iunio adducturi, ingressum felicissimum inclytoque Gymnasio seculi secundi exortum secundissimum precari voluit gratulabundus Ioh. Petr. Titius, Eloquent. et Poet. Profess. Dantisci, Typis Viduae Georgii Rhetii, Imprimebat David-Fridericus Rhetius. fol., 2 k. Wrocław. miej.

— Carmen Seculare quo Adriano de Linda, proto scholarcho, Nicolao von Bodeck, Adriano Engelke, Ioachimo Schradero anni novi ingressum felicissimum precacari voluit. Dantisci. (1658). fol.

Może identyczne z poprzedniem?

— Carmen quo inter gaudia solennissima publica Musarum Gedanensium laetitiam exprimere voluit. Gedani 1669. fol.

Hoppe, 57.

— Carmen... Christiano Schroedero... Dantisci 1672. fol.

— Carmen gratulatorium Samueli Schelguigio cum Wittenbergam peteret. Vitenbergae 1685. fol.

— Carmen nuptiis Christiani Paulitzii et Annae Schubertae 1658. fol.

— Carmen in ingressum Mariae Casimirae. Gedani 1676.

Hoppe, 59.

— Carmen elegiacum in inaugurationem Michaelis I. Gedani. 1669. fol.

Ob. Dülger (Die poln. Güld. Kron 1669). Hoppe, 57.

— Carmen in electionem Ioan. III. 1674. fol.

Hoppe, 59.

— Carmen in coronationem Joan. III. 1676. fol.

— Carmen ad principes ac dominos Georgium, Ludovicum et Christianum. folio.

— Quod felix fortunatumque sit: Casimirum III Jagellonidem, Poloniae regem..., carmen heroicum... Dantisci 1679. w 4ce, 1 ark.

— Ad Christophorum Caldenbachium Elegia. Dantisci 1653. w 4ce.

— Christophoro Caldenbachio, eloquentiae, poeticarum, historiae professori Tubing: Carmen. Dantisci 1658. w 4ce.

— Cupressus Ser. Polon. Regi Michaeli Leopoli 1673 defuncto. fol.

Hoppe, 58.

— Cyneas Polonicus, cum iusiurandum Pol. Regi 1670 a Civit. Gedan. praestitum esset, epigramma. fol.

Hoppe, 58.

— I. Decades Historiae brevissime delineatae. II. Notarum S. Commentationum in easdem Decades ratio. III. Decadum, Et Annotationum Eorundem Usus. IV. Appendix. Gedani. Typis Dav. Friderici Rhetii. w 4ce, 5 k.

U dołu czwartej k.: Scribebam ex Museo, Gedani, D. XXII. Decembr. A. C. cIↄIↄCLXXXVII. (1687) exeunte.

Wrocław. miej.

— Elegia ad Carolum Ehlerum. Dantisci 1681. fol.

— Elegia super obitu Roberti Roberthini ad clarissimum virum Simonem Dachium. Dantisci. w 4ce.

— Epigramma ad Adrianum von der Linde, cum ei filiola nata esset. Dantisci 1653. fol.

— Epistola (Viro Salomoni Möllero). (Z datą). Gedani, ex Museo A. C. cIↃIↃCLXIX. (1669) D. XII. Novembr. Wrocław. miej.

—Epithalamium Joh. Ernesto Schmieden et Adelguneae Hoffmannin. Dantisci 1655. fol.

— Epitaphium Marthae Lindio-Wichmanniae a moesto viduo positum. Dantisci 1663. w 4ce.

— Cum fidei sacramentum Joan. III. a Civitate Gedan. praestitum suscepisset.

— Friderico Scheningio cum filiam Schrödero in matrimonium daret. Dantisci 1653. w 4ce.

— Friderico Scheningio Carmen. Dantisci (B. w. r.). w 4ce.

— Henrico Fredero iterum praesidi gratulatur. Danzig. 1562. fol.

— In acerbum funus Marthae Reginae, Adriani von der Linde filiolae. Dantisci 1655. w 4ce.

— Christliche Gedanken bei dem Leichenbegängnisz der Anna Grzymallin. Danzig. 1650. w 4ce.

— Neujahrs Gedanken versweise. 1650. w 4ce.

— Eh-Gedancken als die viel Ehr- und Tugend-Reiche Jungfrau Florentina gebohrne Krappinn in Dantzig 1672. den 22 Winter-Monats ihm ehlich vertrauet worden, zusammen verfasset. w 12ce, 1 ark. Akad.

— Danck Gedicht an Ioh. Heermann. w 4ce.

— Hochz.-Ged. auf Wartemberg Preuss und Susanna Bergmannin. Danzig 1649. w 4ce.

— Hochz.-Ged. auf Valentin von Bodeck u. Adelgunda Giesin. Danzig 1652. w 4ce.

— Hochz.-Ged. auf Michael Falck u. Maria Quistorpinn. Danzig 1652. w 4ce.

— Hochz.-Ged. auf Ernst von Bodeck u. Dorothea von der Linden. Danzig 1644. w 4ce.

— Hochz.-Gedichte dem Simon Dach aus Danzig übersendet. Königsberg 1641. w 4ce.

— Ehren-Gedichte auff das hochz. Trawfest des Friderichs Heinrichs mit Barbara Frederin. Danzig 1646. w 4ce.

— Ehren Gedicht An... Johann Neunachbar... Prediger zu Marienwerder... Elbing, Achatz Corell 1646. w 4ce, str. 4.

— Ad Georgium von Bömmeln, Barbarae von der Becken uxoris obitum lugentem Carmen consolatorium. Dantisci. B. w. r. w 4ce.

— Glückwunsch an Johann Thielen. 1644. w 4ce.

— Glückwunschung auff das hochz. Ehrenfest Jacob von Bergen u. Elisabeth Giesin 1648. w 4ce.

— Gratulatio ad Adrianum de Linda filiam Florentinam Ehlerto Fridrichs nuptiis celebrandis jungentem. 1659. w 4ce.

— Gratulatio augustissimi, serenissimi potentissimi invictissimique principis ac Domini D. Vladislai IV regis Poloniae magni ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czernichoviaeque, nec non Svecorum Gothorum, Vandalorumque regis haereditarii etc. Serenissimae, cellsissimaeque principis ac Dominae d. Ludovicae Mariae Gonzagae, reginae Poloniae et Sveciae ducis Mantuae et Montisferrati, Principis Nivernensis nuptiis devotissima mente humillimaque manu consecrata a Johanne Petro Titio. (1646). w 4ce, k. nlb. 7. Gdańsk. miej.

— Gratulatio quam viro generoso permagnifico ac strenuo Dn. Adriano de Linda, inclytae reip. ged. praesidi eminentissimo praeconsuli seniori et protoscholarchae summe merenti post casum gravissimum qui primis anni novi calendis illucescentibus pedem affixerat, valetudini integrae divina ope felicissime restituto mente, manuq; devotissima lactissimaq; deproperavit. Joh.

Petr. Titius Eloqu. et poet. prof. Typis Philippi Christiani Rhetii Anno M.DC.LIX. (1659). Gdańsk. miej.

— Auf den Hintritt der Frau Susanna von der Perre, des Georg Stieglitz Hausfrau. Dantisci 1648. w 4ce. —

Honor exequialis seni venerando Georgio Neufeldt exhibitus a professoribus. Dantisci 1655. w 4ce.

— Honori nupt. Constantini Ferberi cum Florentina Nicolai Pahlii filia. Dantisci 1654. fol.

— Honori nupt. Christiani Hannemanni et Dorotheae Reygeri. Dantisci 1656. w 4ce

—Honori Iohannis Hevelii, Cons. Ged. Mathemat. principis. Dantisci 1656. fol.

— Hortus oratione repraesentatus a Joh. Petro. Titio, recusus Gedani, impens. Brun. Laur. Tancken civis et bibliopolae, typ. David. Frid. Rhetii 1681 w 12ce, str. 47.

Ded.: Adrjanowi de Linde, radcy gdańskiemu. Krasiń.

— Joh. Petr. Titii Ideae Rhetoricae... Gedani Typis Simonis Reinigeri (1676). w 4ce.

Sprawozd. z posz. w Szwecji, nr 152. Bibl. w Stockh.

— Ingressus Johannis III Pol. regis in regiam civitatem Gedanensem. D. 1677. fol., k. 2.

Hoppe 62. Warsz. Narod.

— An Jeremias Lamken, jetzt Bräutigamb. Gedicht. w 4ce.

— Johanni Wahl et Elisabethae Haxbergiae L annorum conjugibus felicissimam nupt. memoriam recolentibus. Dantisci (1664). w 4ce.

— Jubel-Rede, welche als die Provinz Preussen, nach aufgehobener Tyranney der Kreuzherren, ihr Drittes Jahrhundert, unter der Regierung der Grossmächtigsten Könige von Polen anfieng zu Danzig im grossen Hörsaal des Gymnasii am 6-ten März 1654. vom seligen Herrn Johann Peter Titius, damals öffentlichen Lehrer der Beredsamkeit gehalten worden, nunmehro ins Deutsche übersetzet von N. G. M. [Tu winjetka w formie linji]. Danzig, mit Schreiberschen Schriften gedruckt. 1755. w 4ce, k. tyt. i k. 27 nlb.

Wyszło równocześnie z analogiczną mową Wernsdorffa z r. 1755 (obacz pod Wernsdorff). — Jest to przekład „Oratio saecularis“, poniżej opisanej i streszczonej.

Przedrukował w r. 1872 Jackowski p. t. „Jubelgabe, ein Beitrag zu der Marienburger Säkularfeier“ (ob. Bibl. V, 41). — Dyr. A. Wojtkowski donosi mi w sprawie tego przedruku, co następuje: „Jackowski wydał ją z egzemplarza, w którym na pierwszem miejscu była mowa Wernsdorffa, a po niej następowała mowa Titiusa, ale bez karty tytuł., tak że Jackowski uważał obie te mowy za jedną i wydał je pod nazwiskiem Wernsdorffa. W ten sposób była to więc mowa, która się zaczynała za Augusta III, a kończyła za Jana Kazimierza. Niemcy to spostrzegli i ośmieszyli publikację Jackowskiego“. Czartor.

— De Justiniano Imperatore... Oratione A. H. CIↃ.IↃC.LXXXVI. D. XXIX. Aug. H. X. Matut. In Auditorio Athenaei Maximo.. Habenda, Verba Facere Constituit Johannes Samuel Strykius. Francof. March. Ad Quem... Audiendum..., invitat... convocat. Joh. Petr. Titius Eloqu. Et Poet. Prof. Dantisci. Imprimebat David-Fridericus Rhetius. w 4ce, 4 k. Wrocław. miej.

— Knemons Send-Schreiben an Rhodopen, Poetisch aufgesetzt, Und, durch vorhergehende kurtze Erzehlung der Geschicht von Rhodope erkläret, von Iohann Peter Titzen. In Dantzig, Bey Andreas Hünefelden. w 4ce, k. 16.

Na końcu wiersz: M. Opitz. Von der Wunder-schönen Stadt Wenedig. Wrocław. miej.

— Lachrymae in obitu Nicolai Pahl. Dantisci 1649. w 4ce.

Z pięknym sztychem Hondiusa. — List do niego spowodu tego pisma wystosował Caldenbach.

— Laurea M. Balthasar. Voidii a Joan. Petro Titio concelebrata. Elbingae Typis Bodenhausianis, 1644. w 4ce, str. 4.

— Leben aus dem Tode oder Grabes Heyrath zwischen Gaurin und Rhoden. Danzig Bey Andreae Hunefelden Anno 1644. w 4ce, k. 6.

Dedykacja: Ernesto et Valentino a Bodeck cognatis. Jagiell.

— Lucretia... Danzig. Hünefeld. w 4ce.

—Lustgedicht... Georg Stieglitz. Danzig 1650. w 4ce.

— Manuductio ad excerpendum; insertae sunt observationes de vitiis latini sermonis et locutione emendata. Cum indice plenissimo. Dantisci, sumptibus autoris 1660. w 8ce, k. nlb. 6, str. 240 i k. 18.

— Toż:... emendata ejusque auctoribus: ac cesserunt commentationes tres, prima didactica, de adminiculis linguae latinae; secunda prosodica, de vocibus, stator, statim, aliisque cognatis; tertia nummaria, id est, exploratio abaci, sive tabulae nummariae generalis. Gedani, Dauid Fridericus Rhetius 1676. w 12ce, str. nlb. XVIII i 496; str. 538 i indekx, k. nlb. 54.

Jocher 758.
Uniw. Warsz. — Warsz. Narod. (Rap.).

—Viro... Johanni Maukischio... Gymnasii Gedanensis Rectori, Atque Ad S. Trinitatis Pastori..., Collegae, Fautori, Amico Honoratissimo, Cum Is.. Ex Hac Mortalitate Ann. Chr. cIↄ.IↄC.LXIX. D. VIII. Junii... Emigrasset, Justa Facere Voluit... Dantisci, Imprimebat Dav. Frid. Rhetius. (1669). w 4ce, 4 k.

Wrocław. miej.

— Beatae Memoriae Frid. Zamelii. Elbingae 1647. w 4ce...

— Musarum Symbola memoriae Bobartianae sacra. 1681. w 4ce.

— Noctium poeticarum Manipulus... collectus. Dantisci imprim. Dan. Frid. Rhetius. (1665). w 12ce, str. nlb. 24.

Akad. — Krasiń.

— Toż:... Dantisci impr. Philippus Christ. Rhetius M.DC.LXVI. (1666). w 12ce, 3 ark. Akad.

— Toż:... Sitophili opera studioque collectus. Dantisci impr. Dav. Frid. Rhetius 1670. w 12ce, 1 ark. Akad.

— Noctium Poeticarum Manipulus, Philositi Opera, studioque collectus. Dantisci, Imprimebat Dav. Frid. Rhetius, A. C. cIↄ.IↄC.LXXXVII. (1687). w 8ce.

Wrocław. miej.

— Immortali nom viro, Joh. Hevelio, Ged. consuli, senatus mathematici principi. fol., k. 2.

— Nupt. Gabrielis Schumanni et Constantiae ab Holten. Dantisci 1658. w 4ce.

— Nupt. Johannis Georgii Moeresii cum Ursula Lofin. Dantisci 1653. w 4ce.

— In obitum Gabrielis Borckmanin Dantisci 1668. w 4ce.

— In obitum Israelis Koehne Jasky. Dantisci. fol.

— Ode gratulatoria ad Nicolaum Pahl. Dantisci 1648. w 4ce.

— Oliva pacis. (Carmen) 1660. fol.

Hoppe, 99.

— Oratio Secularis, Prussia Seculum, Sublata Cruciferor. Tyrannide, Libertatis Sub Augustiss. Polon. Regibus Tertium ordiente, Dantisci In Auditorio Athenaei Maximo, A.C.CI I LIV. (1654). D. VI Mart. habita a Joh. Petr. Titio, Human. & Eloqv. Professore. [Tu winjetka]. Typis Viduae Georgii Rhetii. fol., k. tyt. i k. 50 nlb., 1 tablica.

Dedyk.: Burggrafis, senatus praesidi, praeconsulibus et consulibus Gedan. — Tu wychwala wolność i wysławia królów polskich. — Poczem nazwiska prekonsulów, konsulów i ławników; i wiersze Fabriciusa, J. Pastoriusa, J. Ern. Schmiedena. — Wreszcie na tablicy fol. zaproszenie na uroczystość.

Od ark. I—Cc$_2$ idzie tekst mowy, wypowiedzianej przez Titiusa. Wyraża radość, że mu dano przy takiej uroczystości przemawiać. Mówi o bałwochwalstwie dawnych Prusaków (Potrimpus, Percunus i t. d.). O św. Wojciechu. Wychwala sprowadzenie zakonu i przywilej chełmiński. Wojowniczość i krwiożerczość zakonu. Jego niewdzięczność wobec Polaków. Fałsze co do rzekomego założenia Gdańska dopiero przez krzyżaków (tu o Filipie Cluverze). Chciwość zakonu i ucisk. Prusy były nieszczęśliwe pod panowaniem zakonu. Opór ludności. Prusy łączą się dobrowolnie z Polską. Przywileje nadane przez Kaz. Jag. O wichrzeniach margr. Albrechta i jego wojnie z Zygmuntem. Porównywa krzyżaków z królami polskimi i wyraża się o nich w pogardliwych słowach. Wychwala Jagiellonów i królów elekcyjnych, kończąc na Janie Kazimierzu. Wspomina o toruńskiem coll. charitativum. Składa hołd król. majestatowi.

Kończą na ark. Dd: Carmina secularia, quae in panegyri Dantiscana inter tympanorum, tubarum ...harmonias canebantur Authore Joh. Petr. Titio (jeden wiersz łac., drugi niem.: Edles Preussen freue dich... Der grosse Kasimir Preussen half zu seiner Zier). Gdańsk. miej. — Raczyń

— Oratio saecularis, Prussia saeculum sublata Cruciferor. tyranide, libertatis sub augustiss. Polon. regibus tertium ordiente, Dantisci in auditorio Athehenaei maximo a. c. cIɔ.IɔC.LIV d. VI. Mart. habita a Joh. Petro Titio, human. et eloqu. professore. Typis viduae Georg. Rhetii MDCLIV. Ex off. Schreiberiana MDCCLIV. (1754). fol., ark. 27.

Przekład niem. wydany równocześnie z tą drugą edycją, ob. pod Jubel Rede.

Lilienthal Erläut. Preussen V, str. 19. — Łukaszew. Hist. szkół I, 431. — Wyjątki są w Acta Borussica II, 157.

Gdańsk. miej. — Uniw. Lwow. — Zieliń.

— Palmae... Joannis Tertii Regis Poloniarum... cum Vindobona felicissime liberata ...Victor, ac Triumphator praegloriosissimus Regiam suam Cracoviam ingressus esset, Oratione, Gedani, Jubento Magnifico Patrum Ordine, In Auditorio Athenaei Maximo, A. C. cIɔ.Iɔc.XXCIV. (1684) D. XIII Jan H. X. Matut.... a Joh. Petro Titio Eloqu. et Poet. Prof. [Linja ozdobna]. Excudebat Dav. Frid. Rhetius, Gymnasii Typographus. fol., k. 30 nlb. (sygn. O_2).

Rozpoczyna ded. i wiersz do Sobieskiego; poczem Oratio. Opisuje oblężenie Wiednia i obronę ze strony mieszkańców (Stahremberg); wysławia czyn Sobieskiego.

Chrept. — Raczyń.

— Panegyricus nuptialis Michael R... Reg. Poloniarum orbem serenissimo iubare collustrant. 1670. fol.

Hoppe, 58.

— Panegyricum Nicolao Pahl scriptum. Dantisci 1648.

— Programma invit. ad funus Christiani Rosteuscheri. Dantisci 1681. fol.

— Programma invit. ad funus Aegidii Strauchii. Dantisci 1682. fol.

— Propempticon Abrahamo Calovio. Dantisci 1650. fol.

— Storge(?) Christiana in acerbo funere Petri Johannis filioli elegidio declarata. Dantisci 1654. w 4ce.

— Sybillae Margarethae Domini Gerhardi Comitis a Dönhof viduae relictae sacrum. Dantisci 1657. fol.

— Syncharisticon Adriano von der Linde, Nicolao von Bodeck, Adriano Engelke, Ioachimo Schrader consecratum. Dantisci, 1655. w 4ce.

— Tessara honoris et amoris Jacobo Zetzkio, obitum uxoris Annae Rathmanniae lugenti data a Collegis. Dantisci 1650. w 4ce.

— Toż:... Dantisci 1665.

— Viri Illustris Jacobi Augusti Thuani Voluminum Historicorum Recensio. Auctore Joh. Petr. Titio. [Tu linja]. Gedani, Prelo Rhetiano, A. C. MDCLXXXV. (1685). w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 36.

Dedyk. konsulom gdańskim.

Podaje życiorys Thuana, opis dokładny siedmiu edycyj dzieła i porównanie ich pomiędzy sobą. W rozbiór dzieła nie wchodzi. Wychwala Thuana i Kromera (powołując się na sąd Pastoriusa).

Jagiell. — Ossol. — Tor. Kop.

— Trauer Gedicht auf Andreas Thomson. Danzig 1649. w 4ce.

— Trauer Ged. auf Peter Krüger. Danzig 1639. fol.

— Trauer Ged. auf Katharina Krüger. Danzig 1639. fol.

— Trauer und Trost Gedicht über den Hintritt ...Anna Schwartzbergerin... 1664. w 4ce.

— Trostgedicht an Joh. Rossowen über den Hintritt seiner Ehefrau Elisabeth Dalmer. Danzig. w 4ce.

— Viro Friderico Scheningio carmen. Dantisci 1655. w 4ce.

— Ad virum Fridericum Sohnerum Elisabethae Borckmannae uxori exequias parantem. Dantisci 1660. fol.

— Ad Magnificum, Strenuum, Nobilissimumque Virum, Dn. Joannem von Kreischelwitz und Jacobsdorff, auff Steffansdorff, Dieben, Samitz, und Ober Bielaw, Illustriss. Ducis Lignicens. ac Bregens. Consiliarium eminentissimum. Obitum Filii charissimi, Genere, Virtute, Eruditione Florentissimi Iuvenis, Dn. Heinrici a Kreischelwitz auff Steffansdorff, A. C. cIɔ.Iɔc.XXXIIX. d. 14. Augusti, Dantisci Prussiae pie ac placide defuncti, lugentem Carmen Consolatorium, prolixe testandi cultus et observantiae causa, conscriptum a Joanne Petro Titio Ligis Silesio. Dantisci, typis Rhetianis (1638). w 4ce, k. 2.

Wrocław. miej.

— Ad Virum Magnificum, Nobilissimum atque Amplissimum, Dn. Adria-

num von der Linde, Inclytae Reip. Gedan. Prae-CoS. et p. t. Vice-Praesidem, summe merentem, Cum ei D. XXIX. Iul. Filiola nata esset, D. V. Aug. in Sacro Fonte Marthae Reginae Nomen acceptura, Epigramma. (Pod tem wiersz z podpisem. Joh. Petr. Titius). (U dołu:) Dantisci, Typis Mollerianis. A. C. cIↄ.Iↄc.LIII. (1653). ark.

Wrocław. miej.

— Vistula exundans die X. April. A. C. cIↄ.Iↄc.LXXIV. (1674) elegia a Joh. Petr. Titio Gedani Scripta. w 12ce, 6 k.

Na końcu przydana jest elegja niemiecka Adrjanowi von der Linde burmistrzowi m. Gdańska, przypisana przez Samuela Schelwiga, Akad.

— Vota felicis connubii Michaelis Behmen et Annae Mariae Mehlmann. Dantisci 1648. w 4ce.

— Ad. Jac. Zetzkium scholae Marianae rectorem. Dantisci 1648. w 4ce.

(Titius Jan P.). Epicedia auf Joh. Petrus Titius. Danzig 1689. fol.

— Gedicht zum Nahmenstage des Johann Petri Titii. Danzig 1675. fol.

— Honor Novissimus V. C. Joh. Petro Titio, Eloqu. et Poët. Professori tandem Emerito, A. C. cIↄ.Iↄc XXCIX. d. VII. Septemb. Denato, Ab Exteris Quibusdam Fautoribus Exhibitus. Gedani, Typis Davidis Friderici Rhetii. (1689). fol., 14 k. Wrocław. miej.

— Panegyricum in nominalem diem Johannis Petri Titii. Dantisci 1661. fol.

— Rector et Professores Athenaei Gedanensis ad justa funebria Quae Viro Nobil... Ioan. Petro Titio... anno M.DC.XXCIX.... ritu christiano persolventur... studiosam iuventutem invitant. Gedani, Typis Davidis Friderici Rhetii. (1689). fol., str. 4.

— ob. Arien (1646) — Bobart Arn. (Elegia 1671) — Dilger Nat. (Die polnische 1669) — Freder Cons. (Wendam Pol. Reg. 1664) — Fischer Reinch. (Sigism. Reg. 1664) — Hamelius Dan. (1675) — Oven (Florilegii oveniani Centuria 1645) — Pastorius Joach. (1685) — Schelwig Sam. (Christliche Predigt 1689) — Schrader (Boleslaus Chrobri 1662) — Zetzkius Jac. (1651).

Niemal wszystkie powyżej wymienione jego prace są w bibl. miej. Gdań. (a zapewne jest tam jeszcze więcej jego panegiryków i ulotek).

Kilka jego prac histor. z dziejów Polski jest ogłoszonych w programatach gimn. Gdańskiego w latach 1664—79 (o elekcji królów, o Wandzie, o Kazim. Jagiell., o Bol. Chrobrym, o Zygm. I). Załuski Bibl. hist. 16 wspomina o nich, mówiąc: „Jan Piotr Titius, Ślązak a profesor Gdański od r. 1670—1709 wydając programata, traktował ciekawe o Polsce materye: to jakiego królem, Piasta, czy cudzoziemca, obierać: o Prusiech, Gdańsku, Polsce, Kazimierzu III królu Polskim".

Prac tych należy szukać pod wskazanymi tuż powyżej odsyłaczami.

Titius należał do szkoły poetyckiej S. Dacha i M. Opitza i wraz z nimi reprezentuje kierunek literacki Polsce życzliwy. Obacz o nim z dawniejszych informacji:

Dilger Poln. Kron 1669. — Witte Diarium. — Zedler Univ. Lexicon 1745, tom XLIV, str. 465. — Neumeister Dissert. de poetis germ. saeculi XVIII. — Wezel Dichter, cz. III, str. 367. — Praetorius Athenae, str. 107—110. — Tenże Danziger Lehrer, str. 54. — Acta borussica II, 157.

Z nowszych: Encykl. Org. XXV, 300. — Askenazy Gdańsk i Polska 1923, str. 184 (tu mylna data). — Goedeke III, 140. — Arnold Gesch. der Polen Liter. (1900).

TITIUS (Titz) Jeremias Gotlieb. Die Ehlich-Verknupfte Hertzen, des... Simonis Titii, Bey der Schulen zu Rawitz in Gross-Pohlen... Collegae, Und der... Annae Rosinae, Gebohrner Ludwigin, Als des... Christian Ludwigs, Bürgers und Beckers in Rawitz... Tochter. Wolte Am Tage Ihres Hochzeitlichen Ehren-Festes, War der 20. Octobr. des 1699 sten Jahres. Wohlmeinende betrachten M. Jeremias Gottlieb Titius P. L. C. et S. S. Theol. C. Bresslau, In der Baumannischen Erben Druckerey, druckts Johann Jancke. Factor. fol., 2 k. Wrocław. miej.

TITIUS Kasper. Paradoxa Christianorum Oder Die seltzame Dinge der Christen, Welche Durch Sinnen-Bilder auff acht Schilde gemahlt und umb den Sarck Des Hoch-Edelgebohrnen Ritters und Herrn, Herrn Melchior Sigismund von Kreckwitz, Herrn auff Kommernig und Talbendorff, In einer Abdanckungs-Rede auffgerichtet Caspar Titius, Pfarrer in Diebahn. Schlichtingsheim in Gross-

Pohlen, druckts Iohann Christoph Wild. (1693). fol., 6 k. Wrocław. miej.

TITIUS Szymon. Ut Felix Fortunatusque sit Thalamus Optumo Neonymphorum Pari... Dn. Johanni Majero, Scholae Bojanowo-Provincialis Con-Rectori, et... Justinae... Davidis Godofredi Arnholdi, Pastoris Bojanovens. meritissimi, nec non Unitarum Ecclesiarum A. Confess. per Majorem Poloniam Con-Senioris... Filiae... Simon Titius... Vratislaviae In Officina Baumanniana Typis exprimebat Joh. Günther Rörer, Factor. (1681). fol., k. 2.

Wotschke Prov. Gymn. zu Bojanowo 1909, str. 40. Wrocław. miej.

— Trost-Schrifft Uber dem zwar frühzeitigen, Doch aber Hoch-Seeligem Abschiede Der weyland Hoch-Edel-Gebohrnen, Gestrengen, Hoch-Ehr- und Tugend-reichen Frauen, Frauen Ursula Catharina Vermähleter Stoschin, wie auch Gebohrner von Stoschin Dess Hoch-Edel-Gebohrnen Ritters und Herrn, Herrn George Abraham von Stosch, Auff Gross-Tschirna, Elgott, Wirchwitz, Katschka, Neugabel etc. Des Gurauischen Crayses Königl. Mann-Rechts Beysitzers Hertz-geliebten Hoch-Adelichen Ehe Schatzes. Welcher Christ-Adliches Leich-Begängnüss den 18. Octobr. des nach Ch. Geb. lauffenden 1684. Iahres in dem Gottes-Hause zu Geischen bey Hochvornehmer und Volck-reichen Begleitung celebriret worden. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken 1685. w 4ce, str. 24. Wrocław. miej.

— ob. Stephania Anna.

Inne prace jego pomijam, jako nieobchodzące nas.

Titlewski ob. Tytlewski.

Tittel August ob. Titel.

Titulorum ob. Potocki St. (1733).

Titulus monumenti ob. Badowski Mich. (1644).

Titus ob. Bielski J. (1748, 1750) — Łuskina St. (Virtus 1750) — Tytus (traj.).

Tityrus ob. Lipski Jan (1746).

Titz ob. Titius.

TITZLER Pet. Josephus. Positiones ex praelectionibus AA. RR. et Cll. Vincentii Dechanics, Patrologiae, et I. part. Dogmaticae, Innocentii Fessler, LL. OO. et Hermeneutices vet. foederis, Iosephi Rotter, Ling. Graec. Herm. novi foederis, & hist. theol. liter. Professorum publicorum, et ordinariorum quas in palatio Universitatis Leopoliensis coram Adm. Reverendo, Clarissimo ac Spectabili D. Ioanne Baptista Finsiger Act. LL. Philosophiae, ac SS. Theologiae Doctore, Ecclesiae cathedralis Petinensis Canonico, Historiae ecclesiasticae Professore caesareo regio publico ordinario, nec non facult. theolog. Decano, et Directore totaque inclyta Facultate Theologica propugnandas suscepit Reverendus et Perdoctus D. Pet. Josephus Titzler Seminarii caesareo-regii generalis Leopoliensis ritus latini pro parte dioeceseos Premisliensis alumnus, et supremae laureae theologicae candidatus. Mense Maio Anno 1787. (Leopoli). Typis Pillerianis. w 4ce, k. nlb. 5. Jagiell.

TŁOCZYŃSKI Marcin student Akad. Krak. Sepvlchrale Elogivm Illustrissimae Heroinae Constantiae Apolloniae de Bobrek Lvbomierska. Georgii Comitis In Wisnicz Lvbomierski, Generalis, Et Capitanei Cracoviensis, Dobczycen: Chmielnicen: &c. Coniugi Desideratissimae Sacrvm. Anno Domini, 1648. Mense Martio Die 28. [Tu winjetka: ornament linearny]. Cracoviae, In Officina Christophori Schedelij, S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. tyt. herb Sreniawa i 4-wiersz. Dedykację Jerzemu Lub. podpisał M. Tłoczyński. Poczem panegiryk stylem nakamiennym. Zmarła była córką Mik. Spytka Ligęzy. Jagiell. — Zamoj.

(Tłomacz). Niemiecko polski Tłomacz albo Nauka nieodbita (sic) obydwóch Języków dla obywatelow pruss południowych. Der deutsche und polnische Dolmetscher oder Anweisung für die Südpreussischen Einwohner das Unentbehrlichste beider Sprachen zu erlernen. Berlin, 1797 bei Gottlieb August Lange. [Na końcu:] Berlin, gedruckt bei Gottlieb Hayn. w 8ce, k. tyt., str. VII, 151.

W „Przemowie", pisanej niesłychanie źle po polsku, oświadczają autorowie, iż „do

dolepszenia stanu mieszkańców jednego kraju szkodzi, gdy wszyscy nie jednym językiem mówią". „Potrzeba gdyby obywatele w prusiech południowych wytłomaczyć się nauczyli". Ktoby się lepiej chciał nauczyć, „do tego celu Vogla gramatyka y manualik są najlepsze".

Może więc i tej książeczki współautorem był Vogel?

Rozpoczynają „Hauptregeln der polnischen Aussprache", a od str. 4 idą słówka i rozmowy. Drukowane w 4 kolumnach: w pierwszej idą słowa niemieckie (gotykiem), w drugiej toż samo łac. drukiem, w trzeciej odpowiednie słowa po polsku, w czwartej też same słowa w transkrypcji niemieckiej. Tak np.: chce mi się jeść — transkrybowano w czwartej kolumnie: „chze mi siehn ieschtsch" Stołek: „stolleck". Mości Panie: „moschtschi panie". Pięść: „pienschtsch". Ostrożnie: „ostroschnitsch". Sprzączki: „spronschki".

Książeczka ta wywołana jest przyłączeniem do państwa pruskiego t. zw. Prus południowych — miała zapewne służyć za podręcznik dla urzędników tam posłanych. — W wyrazach polskich dużo błędów. Układał ją jakiś Niemiec. Czartor.

Tłomacz seymu ob. Tłumacz.

Tłomaczenie listu ob. Potocki J. (1790).

— Hatiszeryfu... ob. Tłumaczenie.

— konwencji o handel y granice między Imp. Rossyi a Ks. Kurlandyi... ob. Kurlandja (1784).

— noty od JW. Ministrów trzech dworów Sąsiednich potencyj do Generalney Konfederacyi podaney. Warszawa d. 3 Marca 1774 r. fol., k. 1. (tekst francuski i obok polski). Krasiń.

— noty ob. Czartoryski Józef (1789).

— odezwy obywatelów powiatu N... do pana N.*** reprezentanta swoiego wzgromadzeniu narodowym francuskim. Względem iego poiedynku y względem przesądu punktu honoru (1790)... ob. Grouvelle (tom XVII, 420).

TŁUBICKI Bartłomiej Jan, kustosz chełmski († 1716). Propugnaculum mysticae civitatis. Oratio de S. Stanislao Episcopo. Romae 1683.

Jocher 5344 (za Niesieckim).

TŁUBICKI Wacław, prowincjał Reformatów. Compendium Regularum Dialecticarum in brevem summulam. 1778. w 12ce.

— Laudes divorum Brevi Methodo Scholasticis panegiribus celebratae ad majorem Dei Gloriam in sanctis suis honorem Per... S. T. L. Reformatum Provinciae Marianae in Prussia. Conscriptae Anno... 1775. w 12ce, str. 196, k. nlb. 5. (Index). Uniw. Warsz.(?)

— Magisterium Vitae Christiano Religiosae in quo victoriose fugiens a mundo ad Religionem sacram, primum Aspirans post Novitius, tandem Novellus professus. 1777. w 12ce.

— Passio D. N. Iesu Christi. Secundum carnem in gratiam ejus qui... prae filiis hominum, in eam pro salute Mundi transformatus.. per P. Venceslaum Tłubicki Reformatum S. T. L. fideli penna 1755 Anno lata. w 12ce. Uniw. Warsz.(?)

— Regina Polorum Magna Dei Virgo Mater Maria Ordinis Minorum S. P. Francisci protectrix et apud Deum Specialissima Advocata a Suppedaneo servo et. Cliente P. Venceslao Tłubicki Reformato provinciae Marianae in Prussia In eodem Ordine Sacrae Theologiae Lectore per Sacra Sacratissimae Virginis Misteria humili Stylo 1775. Adorata. w 12ce, k. nlb. 19.

Jocher 5993.

TŁUCZKIEWICZ Jan (bibliopola, wydawca). Relacya Chronologiczna O Azyatyckich. Europeyskich Sułtanach y Expedycyach Morskich, lądowych ich woiennych z Authorow Francuskich w krotkim lakonizmie solutè O Całym záś Państwie Tureckim Rythmem Polskim Przetłumaczona, y na dwadzieścia sześć Częśći Podzielona. z Adnotacyami o czterech Części Swiata y Miast przedniey szych, Przez pewnego Authora krotko Opisana, á przez Jana Tłuczkiewicza Bibliopolę Warszawskiego, y z nakładem iego do druku w Roku 1735. Podana. w Warszawie w Drukarni J. K. M. y Rzpltey Scholarum Piarū. w 8ce, k. tyt. i str. 139.

W przedmowie do „czytelnika cenzurującego" na odwr. tyt. informuje autor, iż relacja ta jest wzięta z legendy ksiąg francuskich. Jedną jej część tłómaczył „rytmem polskim".

Od str. 1—67 idą dzieje cesarzy tureckich, kończące się na Mahomecie IV

Od str. 68: Relacya chronolog. o państwie tureckim rytmem polskim opisana i na

części 26 podzielona. — Jest to poemat, lichym wierszem napisany, w którym podany jest opis całego ustroju tureckiego, w tonie nieprzyjaznym dla Turcji: o seraju, o urzędnikach, generałach, janczarach, o ludach Turcji podległych, o stosunku do innych państw, o powinnościach oficjalistów, o sacherlanach i karłach na dworze, o wezyrze i seraskierze, o Kałmukach i Tatarach, o Wołoszy, o haraczach, o żydach, o nienawiści Persów do Turcji, o poligamji, o obrzezaniu, o spahach, o obozie tureckim, o artylerji, o eunuchach i haremach, o emirach, o karczmach, o cnotach tureckich, o pielgrzymkach do Mekki.

Informacje podane są dość ogólnikowe, pozbierane widocznie przez autora z cudzych dzieł, a nie z autopsji, — a do tego jeszcze ubrane w niedołężny wiersz polski. Nazwiska autora i tłómacza nie podano — oczywiście nie był tłómaczem bibljopola Tłuczkiewicz. Był on tylko wydawcą. Tłómaczem był zapewne jakiś Pijar, a dziełko miało służyć celom dydaktycznym (stąd owe dzieje na początku, a annotacje na końcu).

Od str. 115 idą: Annotacje (zawierające elementarne informacje o 4 częściach świata, krucjaty, główne miasta w Europie).

Bentkowski II, 789.

Obacz tom XXVI, str. 206.

Czartor. — Horodecka — Jagiell. — Uniw. Wileń.

— Toż:... przez pewnego authora, a przez Jana Tłuczkiewicza bibliopolę warszawskiego do druku podana. W Warszawie, u XX. Piarów 1737. w 8ce, str. 126. Ossol. — Zieliń.

TŁUCZYŃSKI Ignacy Maciej. X. S. J. († w Krakowie 1684 r.). Anielska Dobroczynnosc. Ktorą Swięći Aniołowie z woli Boskiey cáłemu światu z wielką miłośćią wyrządzaią. Ná podźiękowánie Panv Bogv w Troycy S. iedynemu, Pierwszemu Początkowi, y Ostátniemu Końcowi wszystkiego stworzenia swego, Y Przenaiswietszey Pannie Mariey Niepokalanie Poczetey Krolowey Anielskiey. Timże sámym Naśláchetnieyszym Duchō Niebieskim, za wielkie y vstáwiczne ich dobrodźieystwá nà zawdźięczenie. Podana Do Druku. w Krakowie, w Druk. Francisz: Cezar: I. K. M. Typ. Roku Panskiego 1677. w 12ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 450, k. 3 nlb.

Na odwr. tyt. „Błogosławcie Panu aniołowie...“ i t. d.

Dedyk. Wszechmocnemu Bogu y Mariey. — Poczem druga ded.: Barbarze z Czekarzewic Lubomirskiej, podp. przez Dom professow S. J. przy kośc. św. Barbary. — Dalej Facultas i Aprobacja oraz przedmowa do czytelnika. Tu mówi autor, że podaje tylko to, co teologowie jezuiccy (Barry, Cerda) nauczają o aniołach.

Na końcu Rejestr rozdziałów (jest ich 55). Treść wysoce dziwaczna. Bóg naznacza aniołów miastom i familjom (str. 74). Także wojska mają anioła stróża, są oni przełożonymi nad wojnami (str. 226); taksamo mają aniołów bractwa, kaplice i obrazy. Aniołowie leczą nasze choroby (str. 224). Pokazują się w postaci dziecięcia (str. 286). Jeden pustelnik widział, jak aniołowie spisywali nazwiska przystępujących do sakramentów (str. 316). Fakta te cytuje wedle Baroniusza, P. de Barry (Paedagogia coelestis), Renata benedyktyna i t. p.

Jocher 5886.

Czartor. — Drohob. — Jagiell. — Krasiń.

— Krotka do nieba droga jedynie nieomylna istotnie zbawienna. w 12ce, k. nlb. 28.

Jocher 6151 (za Nies.) Krasiń.

— Lilia Niebv Y Ziemi Wdzięczna, To Iest Zywot Błogosłáwionego. Stanisława Kostki Societatis Iesv. Z Cudami przez iego przyczynę od Pana Bogá vczynionymi. Wybrány z świadectw czynionych przed Vrzędem rozmáitych Biskupow, od Kápłanow, y Braćiey Societatis Iesv takze inszych Person wiary godnych. Zył Rokv P. 1568. Germinabit Sicut Lilium, erit quasi Oliua gloria eius & odor eius, vt Libani. Osee. 14. Będzie rosł iako Lilia, będzie iáko Oliwne drzewo chwałá iego, y wonność iego, iáko kádzidłowego drzewka. W Krák: w Drukárni Dźiedźicow Krzysztofa Schedla, I. K. M. Typ: Roku P. 1673. w 16ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 72.

Na odwr. k. tyt. cytaty; dalej imprimatur H. Koczowskiego S. J. i H. Liberiusa (z r. 1673). Koczowski mówi, że żywoty św. Stan. Kostki oraz Marcina Laterny i P. Skargi napisane zostały przez Kapłanów T. J., a przez ojców tegoż Tow. Jez. „recognitae“ (zrewidowane). Z tego można sądzić, że Tłoczyński jest tylko autorem jednego z nich t. j. pierwszego, a dwa inne — osobno choć równocześnie wydane — wyszły spod pióra innego jezuity? Tymczasem Niesiecki (t. IX, 76) przyznaje Tłoczyńskiemu autorstwo wszystkich trzech żywotów. Mówi on, iż Tłuczyński był tak wielkiej pokory, że na żadnej książce imienia swego nie wyraził.

Dedyk. Stan. Skarszewskiemu, podpisana przez Kolegjum Krakowskie św. Piotra i Pawła.

Poczem przedmowa do czytelnika. Tu powołuje się na Bzowskiego i Starowolskiego, iż ci obaj nazwali również św. Stan. Kostkę „lilią“ S. J. Przytacza też żywot świętego z r. 1612, aprobowany przez Kl. Aquavivę (zapewne z tego tłómaczył, ob. Sacchini).

Od str. 46 idzie opis cudów (rozdz. 17—19). Ostatnie cuda są z r. 1609.

Jocher 8611. Jagiell.

— Palma Tryvmfalna W nowo szczepionym Kośćiołá Iápońskiego Ráiu, To Jest Zywot y Smierc, BB. Trzech Braciey Societatis Iesv. Pawła, Iana, Y Iakvba, Iápończykow, Ktorzy zá Wiárę Chrystusową Koronę y Pálmę Męczeńską ná Krzyżu otrzymáli, y od Vrbáná VIII. W poczet SS. Męczennikow wpisáni są. R. P. 1624. W Krakowie, v Dźiedźicow Krzysztofa Schedla. I. K. M. Typográfá. w 16ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 83.

Na 1 k. Aprobata Hjac. Koczowskiego prep. S. J. na Polskę i imprim. Hjac. Liberiusa, cenzora.

Dedyk. Stan. Skarszewskiemu przez Kol. Krak. — Poczem: Do Czytelnika.

Do str. 27 idzie życie męczenników zamordowanych w Japonji 1597. — Od str. 28: Wizerunek prostoty wielką od Boga mądrością obdarzonej to jest żywot... Alfonsa Rodriguesa (9 rozdziałów). Na końcu: Z Krotkiej Relacyey Zywota tego sługi wydaney. W Maioryce R. P. 1617.

Obie prace są więc tłómaczone przez Tłucz. Maciej. Piśm. III, 116. Ossol.

— Ray Panienski, W Ktorym się rozkwitáią śliczne zbáwienne kwiáty, zielenieią się rozliczne ziołá, y roskoszne Drzewá, ná vweselenie sercá Pánieńskiego. to iest, Cnoty święte istotnie należyte do záchowánia Całosci, y Czystośći Pánieńskiey, przynoszące Pánieńskim Duszom wesele Rayskie. Zá dozwoleniem Stárszych Otworzony. Roku od Páńieńskiego porodzenia 1682. W Krakowie, w Drukárni Schedlow, I. K. M. Typ: w 12ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 334.

Na odwr. tyt. cytaty. — Druk dzieła gocki. Poczem na 4 k. dedyk. Dorocie Magd. Daniłowiczównie, wojewodziance ruskiej, ksieni konw. lwow. benedyktynek. — Podpisany: M. J. Tłukczynci (sic).

Dalej idą: aprobaty M. Oborskiego i Stan. Branickiego S. J. — Rejestru 3 k. — Do Czytelnika (3 k.).

Omawia w 19 rozdziałach (kwaterach) cnoty panieńskie i podaje nabożeństwa, służące do zachowania panieństwa: do M. Boż., do Jezusa ukrzyż., do N. Sakram., do św. Aniołów, do Trójcy. — Kończy rozdział p. t. Akademia panieńskiego ćwiczenia przeciw chytrości szatańskiej. — Ob. Bobola (Wieniec pieśni).

Jocher 4221.

Czartor. (brak końca) — Uniw. Lwow.

— Szkarłatna Roza Boskiego Raiv, To iest Zywot y Smierc Świątobliwey Pámięći, X. Woyciecha Męcinskiego Societatis Jesv (1672) ...ob. tom XV, 338 (pod Drużbicki K.).

Tłuczyński, któremu Niesiecki IX przyznaje autorstwo tego dziełka, był zapewne tłómaczem.

— Swiatłość niebieska to iest wizerunek cnót Tomasza Oborskiego suffragana krakowsk. w Krakowie, 1685. w 12ce.

Dziś nieznane. Ma to być tłómaczenie ze St. Kuklińskiego Virtutes (1664, 1673).

—Magnvs Variarum Indulgentiarum Thesavrvs, Ex Diplomatibus Pontificum, & probatis auctoribus collectus, omnibus Christi fidelibus, apertus. Cum alijs pietatis Officijs. Aperite mihi portas Iustitiae, ingressus in eas confitebor Domino: haec porta Domini, iusti intrabunt in eam. Psal. 117. Cum permissu Superiorum, Tibi dabo Claues Regni Coelorum, quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in coelo. Matth: 16. Cracoviae, Typis Schedelianis S. R. M. Typ. 1671. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. w 16ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 286, k. 1 nlb.

Na odwr. tyt. lichy drzeworyt M. Boskiej. — Także i w tekście kilka lichych, startych drzeworytów.

Dedykacja Jos. Car. Lubomirski palatinidae crac., podp. Coll. Crac.

Poczem Registrum Contentorum. Na treść składają się indulgencje, orationes privilegiatae, actus mortuis (ex vita G. Drużbicki), litanie, canticum S. Michaelis Archangeli i t. p. — Wszystko po łacinie.

Jocher 7807. Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Wielki rozmaitych Odpustow skarb z Przywileiow Papieskich y z rożnych doswiadczonych Autorow zebrany z przydatkiem Nabożeństwa w Krakowie 1662. w 12ce.

Niesiecki IX, 77. — Jocher 7806. — Wierzbowski Materjały II, 96.

— Toż:. 1671. w 12ce
— Toż:.. 1677. w 12ce.

Zapewne to samo, co „Magnus indulg. thesaurus“ (ob. Thesaurus).

— Zywot Swiątobliwey Pámięći W. X. Marcina Laterny. Societatis Iesv, Ktory dla Wiáry Kátholickiey od Heretykow był zábity Roku Páńskiego 1598. Wespol Y Zywot W. X. Piotra Skargi Societatis Iesv. Exempla bonorum saepe quaerimus, vt in moribus proficiamus S. Greg: in Ezech. Przykłádow SS. często szukamy, ábysmy w obyczáiach postępowáli. W Krakowie, W drukárni Dźiedźicow Krzysztofa Schedla, I. K. M. Typogr: Roku Páńskiego 1673. w 16ce, k. tyt., str. 70 [mylnie 80].

Na odwrocie: Protestatio Authoris, w której autor mówi, iż oba żywoty przez niego napisane (Laterny i Skargi) nie są pisane w zamiarze, ut illis famam sanctitatis arrogem.

Kto jest tym autorem? niewiadomo. Niesiecki przypisuje to Tłuczyńskiemu (ob. wyżej); zamieszczam przeto je pod Tłuczyńskim, choć uważam to za wątpliwe.

Żywot Skargi rozpoczyna się od Aprobacji (str. 17), niegdyś danej „na żywot tegoż X. Piotra łacińskim językiem drukowany“ (z r. 1666) Będzie to zapewne „Vita“ Skargi pióra Jana Bieżanowskiego S. J., ale edycji jej z r. 1666 nie znam.

Jagiell. — Ossol.

— ob. Bieżanowski Jan — Bobola Sebastjan (Wieniec panieński z rozm. kwiatów 1682).

Niesiecki l. c. wymienia jego niedrukowaną pracę p. t. Krzyż Chrystusów to jest hist. męki i śmierci Chr. według Ewangielistów.

Dziennik Wileński 1828, I, 235. — Niesiecki Herbarz IX. — Swięcki Hist. Pam. II, 214. — Encykl. Orgelb. t. XXV, 309. — Brown Bibliot., 402 — Załęski Jezuici III, część 2 (r. 1902). — Encykl. kość. XXVIII, 497. — Finkel Bibl. III, 1877.

Tłuk ob. Skop.

Tłumacz Seymu z prożbą do Stanów. fol., k. 2. Ossol. — Zielin.

— rokoszowy ob. Błażewski M. (1607).

Tłumaczenie listu IV do autora Dziennika francuskiego ob. Potocki Jan.

— Hatiszeryfu czyli rozkazu cesarza tureckiego do Kajmakana baszy. w 4ce. Bibl. w Suchej — Ossol.

TŁUSZCZEWSKI Andrzej. Quaestio logica de distinctione Unitatis formalis à numerica. (Na końcu:) Permissu Perillustris, Magnifici et Admodum Reverendi Domini D. Laurentii Karyński I. Vtriusq; Doctoris, Canonici Cracoviensis, Studii Generalis, Vigilantissimi Rectoris. A. M. Andrea Tłuszczewski in Alma Academia Cracoviensi publice ad disputandum proposita Anno Domini 1653. Mense Martio. Die 29. Hora 12. fol., k. 2. Jagiell.

— Quaestio metaphysica de uno transcendentali sub felicissimis Auspicijs Magnifici Clarissimi et Excellentissimi Domini, D. M. Francisci Roliński, Philosophiae et Medicinae Doctoris, et Professoris, Consulis et studij Almae Universitatis Cracoviensis, Generalis Rectoris, longé Vigilantissimi; A. M. Andrea Tłuszczewski, Collega Minore, Seniore Contubernii Iagelloniani in peraugusto Divorum Iagellonum Lyceo; Publicae Doctorum Virorum diquisitioni submissa. Anno salutis reparatae supra millesimum sexcentesimum quinquagesimo octavo. Mensis Julij die 12. Cracoviae, in officina viduae et haeredum Francisci Caesarii, S. R. M. typogr. fol., k. 2. Jagiell.

TOBIA Antoni Italus. Descriptio historica imaginis miraculosa B. V. M. Częstochoviensis Romae 1673.

Trębicki w Bibl. Warsz. 1841, III, str. 564.

— Discussione istorica della miracolosa immagine di M. Vergine di Cestocovia in Polonia. Roma 1673.

Ciampi Bibl. Crit.

TOBIAN Christian Gerson. Betandacht zur Zeit der Pest. Thorn 1708. w 8ce. Tor. Kop.

Tobias Pátriárcha stárego zakonu z łáczinskiego ięziká ná polski, nowo a pilnie przełożony. Látá národzenia Bożego. 1539. [Na końcu:] Prásowano w Krákowie przez Máćieiá Ostrogorskiego. Látá odkupienia ludskiego. 1539. w małej 8ce, k. tyt. i k nlb. 18 (sygn. A—E, E_2).

Druk gocki, taki jak w przekładzie Psałterza Wróbla.

Tytuł w pięknej ramce z dwóch winjet renes. u dołu i u góry, zaś po bokach figura nagiego mężczyzny (Adam) i kobiety (Heva). — Na odwrocie tytułu: Krotkie ogarnienie czo się zámyka we wszytkim

Tobiassu. Capitu. 1. (Tu treść 14 rozdziałów).

Od k. A_2: Poczynaią się Kxięgi Tobiassowe. Capitulá pierwssa.

Jest to przekład odpowiedniej księgi Starego Testamentu. — Tekst Wujka jest do tego przekładu zbliżony. — Tak np. początek brzmi u Wujka: Tobiasz z pokolenia i miasta Nephtali (które jest na wyższych miejscach Galilei nad Naasson, za drogą, która wiedzie ku zachodowi, po lewej mając miasto Sefet)...

Tutaj zaś brzmi tekst: Tobiasz z pokolenia i miasta Nephtalin, które w zwirzchnich stronach Galilejskich nad Naason, za drogą, która idzie ku zachodu słońca, na lewicy mając miasto Sefet...

Tak w tej próbce, jak i wszędzie dalej są podobieństwa, które nie dadzą się wytłómaczyć samym tylko faktem, iż oba przekłady są tłómaczeniem tego samego tekstu. Wujek wprawdzie modernizuje język, wygładza styl, ale zdaje się korzystać ze starszego wzoru. Kwestja ta, którą poruszył J. Krzyżanowski (1935), wymaga jednak bliższego zbadania, zwłaszcza że Brückner w Pamiętniku Literackim 1934, str. 552 zaprzecza, jakoby istniało dalej idące podobieństwo. — Podobnie jest z kwestją stosunku Leopolity do tego tekstu. Zwraca uwagę, że i niniejszy tekst i tekst Leopolity (drukowany w r. 1561) wyszły u Szarffenbergera (nazwanego tutaj „Ostrogorskim"), co może nasuwać przypuszczenie, że oba teksty były dziełem tej samej ręki.

Na k. E_1 (pierwszej, bo dwie k. są przez omyłkę naznaczone E_2) verso: Koniec Tobiassá. — Poczem idą: Gdy na drogę masz iácháć Modlitwá... oraz Modlitwá dla sszczesliwego Manżeństwa... (Te dwie modlitwy zajmują razem 3 str.).

W r. 1881 ukazało się fac simile tego druku (Wład. Bartynowskiego), które jest w Bibl. Jagiell.

Bandtkie Hist. druk. Król. Pol. I, 181. — Lelewel Bibl. ks. II, 67. — Jocher 2404. — Piekarski Katal. kórn. 1929 nr 1489. — Wierzbowski II, 1164. — Nehring w Archiv für slav. Philol. (Jagicza) VI, 126—7. — Korbut[2] I, 457. — Łoś Przegląd zabytków 1915, str. 188. — Tenże Pocz. piśmienn. 1922, 172. — Krzyżanowski J. Romans w Polsce w w. XVI (1935), str. 173. Tu zestawia tekst z tekstem Leopolity.

Czartor. — Kórn. (egz. mocno zniszczony)

— Tobiasz z lacinskiego ięzyka ná Polski przełożony. Wybijano w krákowie przez Márká Schárffenbergá bibliopolę Krákow. Látá bożego 1545. (Te same wyrazy powtórzone na końcu dziełka). w 8ce, k. tyt. i k. 19.

Kartę po tytule zajmuje: Krótkie ogarnienie, co się zámyka we wssytkim Tobiassu. — Prócz Tobiasza są na końcu dwie modlitwy.

Druk gocki. — Tekst wygładzony w porównaniu do pierwszego wydania.

Była także trzecia edycja u Unglerowej przed r. 1551, gdyż w inwentarzu po śmierci Unglerowej zanotowano zapas egzemplarzy.

Lelewel I 100 zna wydanie z r 1545 z notaty Chłędowskiego. — Bandtkie Hist. druk. Kr. Pol. I, 277. — Jocher 2405. — Maciej. Piśm. II, 631 i tom dodatk., str. 355—356 (tu podaje opis, widocznie znał egzemplarz). Ossol.

— Tobiasz Pobożny, Y Gospodarz Dozorny. Iáki ma być, iáko się młodźi Gospodarze w stanie małżeńskim sprawowáć, dziatki wychowáć czeladkę rządźić máią. Ná to dáią się náuki z Pismá ś. ku pobożnemu żyćiu pożyteczne, y káżdemu bárzo potrzebne. Znowu dla Młodych Gospodarzow wydány. [Tu winjetka: ornament linearny]. W Krakowie, W Drukárni Fránciszká Cezárego. Roku 1647. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 111.

Na odwr. k. tyt. cytaty z Proverb. — Druk gocki.

Rozpoczyna Przemowa do czytelnika chrześc., w której wskazane są moralne cele dziełka. Dziełko składa się z dwóch części. Pierwsza od str. 1—36 jest to „Tobiasz pobożny", podzielony na 14 rozdz. — Tu opis żywota Tobjasza wedle biblji. — Druga część: Gospodarz dozorny y świątobliwy (str. 37—111) zawiera nauki o powinnościach męża i żony w małżeństwie, o powinnościach rodziców i dzieci i czeladzi. Od str. 87 pięć punktów do rozbierania sumienia; od str. 105 napomnienia św. August. o pijaństwo.

Bibl. w Suchej — Jagiell. — Ossol.

— ob. Aleksandrowicz And. (1751) — Białobrzeski M — Lubomirski Stan. Herakl. (Wyzwolony 1691) — Musiałowski Wojc. (1776) — Ulatowski Wojciech (Tobiasz z pisma świętego wierszem 1615) — Zygrowiusz Jan (czyli nauki 1609) — Schoone (Tabasz albo Tobiasz 1773) — Sierakowski Wacł. (Kantata) — Sołłohubowa Barb. (Zycie 1762).

Historję Tobiasza streszcza Rej w „Zwierciadle" (Spólne narzekanie), jak kilka innych historji biblijnych, aby nawiązać do niej szereg uwag moralnych.

O poemacie Białobrzeskiego, osnutym na historji Tobjasza, mówi Trzycieski (ob. tom XIII, 5). — W roku 1693 wyszedł w Gdańsku wierszowany utwór sceniczny p. t.

„Hist. o starem i młodem Tob.“ (opisany w t. XXIV, 2 i XVIII, 221).

Toboła Spirydon ob. Apostoł Piotr (1630).

TOBOLSKI (Thobolius) Adam. Ecloga nuptialis in generosi et magnifici domini Mathiae Balde Choczuwia et Elisabeth de comitibus Labiszin Latalski futuras nuptias. Posnaniae in officina Wolrabi 1588. w 4ce.

Jussyń. II, 257. Dzików.

— Epitaphia Generosi Adolescentis, D. Christophori Meczinii à Kurozweki Haeredis in Klwow etc. Poloni, partim a quibusdam clarissimis viris partim ab aliis eius amicis scripta. Cum praefatione Adami Thobolii. Ad generosum et magnificum Dominum D. Andream Meczinium a Kurozweki Castellanum Velunensem, Senatorem regni Poloniae prudentiss. et Brzeznniciensem capitaneum etc. Argentorati, excudebat Antonius Bertramus. Anno MDXC (1590). w 4ce, k. 23 (sygn. F_3).

Na odwrotnej stronie karty tytułowej podana jest treść: Index epistolarum. Jest ona następująca:

1) Praefatio Adami Thobolii ad Generosum et Mag. D. D. Andr. Meczinski, Castellanum Welunensem. — Tu pisze wydawca Tobolius, że Krzysztof Męciński umarł w podróży, w której towarzyszyli mu Mik. i Stan. Latalscy, Abr. Zbąski, Krz. Drohojowski i brat Andrzej.

2) Epistola ad Adamum Thobolium, D. Melchioris Iunii Rectoris Academiae Argent. — Tu mówi dużo o Polakach, studjujących w Strassburgu (Ostrorogowie, Chlebowicze, Radziwiłłowie, Gostomscy, Sieniawscy, Myszkowscy, Ossolińscy Naruszewicze, Gorajscy, Widawscy, Firleje, Lubomirscy etc. etc.).

3) Epistola Clariss: viri D. Dionysii Gothofredi I. C. ad eundem Thobolium. — I tutaj są również wspominani liczni Polacy w Bazylei (Gołuchowski, Stan Płaza, And. Krotowski, Leszczyński, Zbąski).

Poczem idzie wiersz na herb Petri Broderodii oraz Epitaphia: Henrici Stephani tria Epitaphia quibus praefixa est Epistola ad Thobolium. — M. Philippi Glazeri, Decani et Professoris Argent. Academiae. — M. Iosephi Langii, tertiae Decuriae Praeceptoris. — Amandi Polani a Polansdorff. — Dn. Nicolai Latalii et D. Abrahami Zbascii. — D. Christophori Drohoiouii et D. Stanislai Latalii. — Christiani Brunonis. — Iohannis Decii Vngari. — Iohannis Turnouii Poloni. — Johannis Rhormani Transyluani. — Philippi Waldeckeri Eccloga. — Andreae Woidouii Poloni. — Adami Thobolii.

Tobolius jest więc tylko wydawcą, ale nie autorem dziełka.

Bazyl.(?) — Wrocł. miej.

Phrases ab Aldo Manutio conscriptae lingua polonica secundum alphabeti seriem et germanica adauctae. (1607). ob. tom XXII, 134.

Z wierszami de tempore et de tempestatibus. Jocher 710.

(Tobolski Adam). Carmina Gratvlatoria In Nvptias Ornatissimi Viri Dn. Adami Thobolii, Pvdicissimaeque Virginis Annae, Prvdentiss. Viri Dn. Andreae Theodorici, Civis Et Pharmacopolae Thorvnensis, Eivsdemqve Ivdicii Svbvrbani Assessoris Primarii Filiae, Scripta Ab Amicis. Celebrabantur Thorvnii VII. Id. VII br. Anno Aerae Christianae cIↄIↄXCIII. (1593). [Tytuł w prostokątnej ramce]. [Na końcu:] Excudebat Thorvnii Borvssorvm Andreas Cotenivs Halberstadiensis Anno Vltimi Temporis cIↄIↄXCIIV. (1593). w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. tyt. rycina, przedstawiająca wesele w Kanie, i 4-wiersz łac.

Zawiera trzy wiersze grat.: 1) Carm. grat. z podp. Franciscus Tidicaeus medicus; 2) bez tytułu, z podpisem M. Caspar Frisius (tu wspomniana szkoła w Toruniu na wzór Sturma); 3) Aliud (kursywą) z podp. Huld. Schober.

Z tejże okazji wydał wiersz polski Jan Rybiński (t. XXVI, 505). — Błędnie podano l. c., jakoby wiersz Rybińskiego był urywkiem (fragmentem) z „Carmina gratulatoria“. Czartor. — Jagiell.(?)

— ob. Cicero (De officiis 1611) — Latalski Jerzy — Puffendorf (1695) — Poswarek — Rybiński Jan (Na wesele) — Ursinus Zach. (Doctrinae 1584) — Wolf Jan (1584).

Nie jest rzeczą prawdopodobną, aby wiersz p. t. „Poswarek wina z wodą“, podznaczony cyframi A. T., był jego pióra. — Obacz o tym wierszu tom XXV, 118 oraz Badeckiego Liter. mieszcz. 1925. — Tenże w Silva Rerum 1928, str. 35.

Wiersza tego są dwie edycje, a egzempl. znajdują się w Bibl. Ossol., Kórn., Zamoj. (frag.), Akad. Petersb. — Porównaj pod Tyszka A.

Bentk. II, 37. — Siarcz. Obraz II, 266. — Zernecke Gelehr. Thorns 1712, str. 21. —

Encykl. Orgelbr. t. XXV, 317. — Wotschke Aus Posens kirchl. Vergangenheit 1915 (tu jego listy na str. 37—55) — Tenże Der Briefwechsel der Schweizer, str. 240. — Tenże Chr. Tretius 1907, str 92. — Tenże Joh. Turnowski 1911, str. 83. — Tenże Stan. Ostrorog, str. 51 i passim. — Struve Hist. logiki 1911, str. 172 (o wyd. Cicerona) — Mocarski w „Polskie Pomorze" II (1931), str. 117.

TOBOLSKI Jakób Józef, sekret. i notar. miejski. Burmistrz y Rada miasta stołecznego Krakowa. (Podpis:) W Ratuszu Krakowskim. Anno Magni Iubilaei Cracoviae 1751. Die 17. Februarij. fol., plakat.

Wyznaczeni obywatele do wydawania ubogim i pielgrzymom kartek na obiady na dni pięć. Większemi literami wymieniona Wiktorja Awedykowa. Po pięciu dniach obcy ubodzy za miasto wyganiani będą lub poniosą karę w lazarecie. Jagiell.

— Krótkie zebranie praw, przywilejów... miastu Krakowowi (1754)... ob. Zebranie.

On był wydawcą tego wyciągu z przywilejów miasta.

TOBOLSKI (Theoboltius) Wojciech (1535 † 1611). Dysputa z Aryanami.

Brown Bibl. pis. S. J., str. 402. — Ale wątpliwe, aby to było drukiem wydane.

Tocarevius ob. Tokarzewski J.

Toczapy (Tuczapy) ob. Kuuk Paweł Jan (1700).

Toczowiecki Stanisław ob. Radziwiłł Mik. Krz. (Threnodiae 1615).

(Toczyłowska Samson Józefa). Wiersz w dzień imienin Józefy Samsonowey Toczyłowskiey... ob. Jackowski Michał (1779).

TOCZYŁOWSKI Piotr, podkomorzyc. In Nomine Domini Amen. Conclusiones Juridicae; Ex Sexto Decretalium D. Bonifacii Papae VIII. De Regulis Juris Juxta ordinem & dispositionem Juris Canonici Desumptae. [Na końcu:] Defendentur publicè in Lectorio Collegii Majoris C. C. D. D. Jure Consultorum à Magnifico ac Generoso Domino Petro in Toczyłowo Toczyłowski Camerarida Terrae Bielscensis, Juris Utriusq; Auditore. Sub Assistentia M. Francisci Minocki U. J. Professoris, Collegae Juridici, interea Contubernii Jurisperitorum Senioris. Anno Domini 1763. Die [atramentem: 5 Julii]. w 4ce, k. 3 nlb

Dotyczą XVI pytań: o beneficjach, o przedawnieniu, o posiadaniu, o przywilejach, o interpretacji i t. p. Na marginesie odsyłacze do autorów, których powagą rozstrzygnienie pytania jest poparte (Maevius, Reiffenstein, Dynus, Farinacius) i do źródeł prawa kanon. Ossol.

TOCZYŁOWSKI Piotr Aleksander Samson, sufr. wil. Kazanie na pogrzebie Ś. p. Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Iegomości Hieronima Radziwiłła Podkomorzego W. X. Lit. Sądowego Mińskiego Starosty, Orderów Orła Białego y wielu innych Kawalera miane w kościele farnym Nieświzkim Roku 1787. dnia 25. miesiąca czerwca przez I. X. Piotra Alexandra Samsona Toczyłowskiego, Biskupa Bellineńskiego, Suffragana y kantora, Prałata Katedry Wileńskiey Orderu S. Stanisława Kawalera. W Wilnie w drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Piarów. (1787). w 8ce, 21 k. nlb.

Dedyk.: Do J. O. Xcia Karola Radziwiłła Wody. Wil. Jagiell.

(Toczyłowski Piotr). Illustrissimo Admodum Reverendo Domino Domino Petro Samson Toczyłowski Canonico Vilnensi, Judici Surrogato Consistorii Generalis et Auditori Curiae episcopalis, cum sacram Nomini suo ageret diem Collegium Vilnense Scholar. Piar. fol., 1 k. Jagiell.

— Z okoliczności poświęcenia na biskupstwo Bellineńskie JWJX. Piotra Alexandra Samsona Toczyłowskiego Sufragana, Kantora, Prałata katedralnego y Officyała General. Wileń. od XX. Schol. Piar. Wiersz. A. 1782. Mca Grudnia 29 dnia. w 8ce, 1 ark. Krasiń.

— ob. Administracya (1789—1790)— Białkowski Mik. (Zbiór 1782) — Koncewicz (1770) — Propositiones (1780) — Robert od S. Ducha (Kazanie 1770).

Wierzbowski Szkoły paraf. (1921).

TOCZYSKI (Toczyński) Casimirus, (ur. 17 lut. 1729). Nova et antiqva methodus sciendi authore Aristotele, Xenocrate, Zenone, Peripateticae, Academicae, et Stoicae Scholae propagatoribus, seu rationalis scientia omnium scientiarum magistra, errorum, et ignorantiae

expultrix, disciplinarum disciplina, juxta Aug: veri et falsi disceptatrix ac judex juxta Tulliū, verae philosophiae sectatoribus et solide scire cupidis explanata. A SS. PP. Augustino, Hieronymo, doctore angelico, aliisq: contra antiquos. et nostris saeculi haereticos toti ecclesiae commendata. Sub auspiciis magnae spei, et expectationis lectissimorum adolescentum perillustrium M.M. ac G.G Dominorum Hyacinthi Trembinski, Pocillatoridae Trębovoliensis, Praefecti Congregat: Majoris, sub titulo Annunc: B. M. V., Josephi Roiowski, Pocillatoridae Urzędoviensis, Lucae Bentkowski, Vexilliferi Legionis S. R. Majest: Assistentium, Antonii Witosławski, Supdapiferidae Novogrodensis, Cancellarii, logicae, physicae, matheseos auditorum, publico disputandi certamini exposita. Eorumque: avitis nominibus ad perennem philosophiae gloriam consecrata. In scholis Lublinensibus Soc: Jesu. A. D. 1749. Lublini Typis S. R. M. Colleg: Soc. Jesu. fol., k. 11.

Od ark A_2: Conclusiones philosophicae I—XL.

Jagiell.

Tod ob. Otlob (1700) — Vigilantius B. (J. Gülichi 1703).

TODEINA. Hortus nuptialis, amoribus Danielis Schroederi ut et Annae Wrichtiae dicatus a cliente devoto... Thorunii, Bresler, 1691. fol. Czartor.

Todesstrafen ob. Praetorius Ephr. Heinr. (1780).

Todes-Tempel ob. Schulz Jerzy Piotr (Preussischer Todes-Tempel).

Todes ob. Pfeffer H. (Schweiss 1676) — Puschman Laur. (A. Walther 1697) — Schön Mich. (Gedanken 1699) — Sobieski Jan III (Fall 1696) — Spener D. (Stunde 1695).

Todwen Józef ob. Morykoni K. (Aplauz 1759).

Toekely ob. Tekely.

Toeppelberg (na Śląsku) ob. Hermann (Maslographia 1711).

Toga ob. Dilecki Mik. (złota 1675) — Fredro Andrz. Maks. (1660).

Tohnadius Michael ob. Argentus Joannes (1605).

Tokayło Andrzej ob. Aurelian od Narodz. (De laudibus).

TOKARSKI Andrzej ks. Kazanie pogrzebne przy złożeniu serca Xcia Pawła Karola Lubartowicza Sanguszka marszałka w. ks. lit. miane w Lubartowie. 1751. fol.

— ob. Giżycki Paweł (1751) — Ozdoba (1767).

TOKARSKI Franciszek Antoni. In nomine domini amen. Quaestio physica, de generatione substantiali, ex libro primo Aristotelis de ortu et interitu sub felicissimis auspiciis, Magnifici, perillustris et reverendissimi Domini, D. M. Alberti Lańcucki, I. V. doctoris et professoris, ecclesiarum cathedralis crac: canonici, collegiatae SS. omnium cancellarii, pilecensis archidiaconi, curati Luboricensis, contubernij DD. iurisperitorum provisoris, S. R. M. secretarii, Almae Universitatis cracoviensis, generalis, et vigilantissimi, Rectoris, a M... Philosophiae doctore ordinario in Collegio Minori Eloquentiae professore pro loco in Collegio Maiori obtinendo, publice ad disputandum proposita. In peraugusto DD. theologorum lectorio. Anno domini 1683 die (13) februarij hora (15) Cracoviae typis Universitatis. fol., k. 2.

Jagiell. — Ossol.

— Quaestio physica de causa in communi. Sub felicissimis auspiciis, Magnifici, Perillustris et adm. Reuerendi Domini, D. M. Simonis Stanislai Makowski, S. Th. Doctoris et Professoris, Collegae Majoris, Ecclesiae colleg: S. Floriani Custodis, Curati Nasiechouicēsis, Contubernij Hierosolymitani Provisoris, S. R. M. Secretarii, almae universitatis Cracoviensis, generalis et vigilantissimi Rectoris. A M. Francisco Tokarski, Philosophiae doctore et Professore, pro Collegio Minori, publice ad disputandum, in peraugusto DD. theologorum lectorio, proposita anno domini 1681 Mense Novembri die 15. hora 14. Cracoviae, typis Universitatis. fol., k. 2.

Jagiell. — Krasiń. — Uniw. Lwow.

— ob. Arteński Raf. (Triumphans 1672) — Borowicz Laur. (1682) — Frączkiewicz Jan Stan. (Speculum 1688) —

Marczewski Tomasz (1682) — Paszczykowski Mikołaj (1689) — Rucieński Jan (1686).

Tokarski Mateusz ob. Propositiones philos. (1759).

Tokarski Stanisław ob. Droga (1724).

TOKARZOWIC (Tocarevius, Thokarzowic) Jan. Illustri et Magnifico D. Joanni Grato Comiti a Tarnow Castellano Żarnoviensi, capitaneo Corcinensi, in primum capitaneatus ingressum Joannis Thokarzowic AA. et Ph. Baccalaur. Civis Novae Civitatis Corcin. carmen salutatorium 1620. w 4ce, k. 6.
Ossol.

— Litania o nayświętszey Pannie Maryey Loretańskiey rythmem polskim opisana. w 4ce.

Dedykowana Annie z Zebrzydowic Zebrzydowskiej i Abrahamowej Gołuchowskiej.
Dzików.

— Paraphrasis Litaniarum de B. V. M. Loretana, in gratiam frater. SS. Rosarii per Joan. Tocarevium antea AA. et Phil. Baccal. nunc Consulem Neocorcinens. Cracoviae apud Piątkowski. 1646. w 4ce, k. sygn. C_4.

Dedyk. Abrahamowi z Gołuchowa Gołuchowskiemu Staroście Stężyck. i Wiślick.

Wymienia to Juszyński Dykc. pisząc: „Łacińskie wiersze i polskie, tłómaczące litanią o N. Pannie. Licha poezya". — Załuski Bibl. 84.

Porównaj Duretius (Litaniae Lauretanae).
Ossol.

TOKARZEWSKI Józef ksiądz. Głos Panski nad Wodami Głos Panski w Mocy Głos Panski w Wielmożności Głos Panski Łamiący Cedry. Psalm XXVIII. w Osobie Jasnie Wielmożnego Iana Klemensa Hrabi na Ruszczy. Tyczynie. Tykocinie. y Branicach Branickiego, Wojewody Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, Kawalera Orła Białego, Bilskiego, Moscickiego, Krasnińskiego, Janowskiego, &c:&c:&c: Starosty. Przy Imieninach Słyszany A W Życzliwym Sercu Iasnie Wielmozney Elzbiety z Poniatowskich Branickiey. Wojewodziny Krakowskiey Hetmanowey Wielkiey Koronney Bilskiey, Moscickiey, Krosnickiey, Janowskiey, &c:&c:&c: Starosciniе. w Dzień także Imienin Iey Swiatu Polskiemu Oznaymiony Przez IMCI. Xiędza Iozefa Tokarzewskiego Roku ktorego z Betleemskiey skały, Odgłos Słowo przedwieczne dało na Swiat cały 1755 to. [Tu ozdobna linia]. w Lwowie w Drukarni Iana Filipowicza I. K. MCI. S. y Uprzywiliowanego Typografa. fol., k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. k. tyt. miedzioryt herbów Gryf i Ciołek i wiersze „Na J. W. Branickich i Poniatowskich domy". — Dedyk. na 3 k. Elżb. Branickiej. — Poczem Kazanie (rozpoczyna je inicjał T, przedstawiający domy miejskie). — Na końcu impr. Wyżyckiego.
Ossol.

— Korona Nieśmiertelney Chwały Zasług wysokich Anny Swiętey Iaśnie Oświeconego Potockich Domu Krzyżem ozdobiona A Jasnie Wielmożney Annie z Potockich Potockiey Wojewodzinie Kijowskiey, Belzkiey, Rubieszowskiey &c. Staroscinie. W dzień Jmienin Od Wielmożnego IMCI Xiędza Jozefa Tokarzewskiego, Kanonika Katedralnego Kamienieckiego Ofiarowana. Roku 1762 We Lwowie W Drukarni I. K. Mci y Bractwa SSS. Troycy. fol., k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwr. herb i 4-wiersz polski. — Dedyk. Annie Potockiej. — Na końcu impr. Mikulskiego.
Ossol.

— Slady Niesmiertelney Sławy w Koronie Polskiey Starozytnego Korwinow Domu Dziełami Heroicznemi i Męstwem Utarte Przez Smierc Iasnie Wielmoznego Stanisława Kossakowskiego Kasztelana Kaminskiego, Ostatniego Potomka, Wiekami w Iasnie Wielmoznych Potockich Domu Niezgładzone, w Iasnie Wielmoznym Iozefie Potockim Lezayskim &c. Staroscie Wyrazone, Przez I. W. Imci Xiędza Iozefa Tokarzewskiego Deputata Trybunału Koronnego z Kapituły Kamienieckiey w Kazaniu Pogrzebowym Pokazane. Roku w ktorym zabity Chrystus z Zydow rady, Iednak w Krzyżu zostawił życia wieczne ślady. 1762. [Tu winjeta]. w Lublinie w Drukarni I. K. M. Societatis Iesu. fol., k. tyt. i k. 19 nlb.

Na odwr. tyt. impr. Stan. Jezierskiego. Po dedykacji kazanie; w niem dużo genealogij Kossakowskich i Potockich. — Na k. G. o farmazoństwie (Kossakowski był od niego daleki).
Bibl. w Suchej — Ossol

Tokarzewski Józefat, Ord. Basilianorum ob. Chocianowski Ant. (Religionis defensori 1769).

TOLBERG J. W. Rede an die Einwohner von Südpreussen von D. J. W. Tolberg. Danzig bei Troschel 1793. w 8ce, str. 53. Raczyń.

TOLCKEMIT Aleks. Mikołaj († 1733). Elbingischer Lehrer Gedächtniss, Das ist: Leben und Schriften aller Evangelischen Lehrer, die seit der Reformation an den sämmtlichen Kirchen, wie auch an dem Gymnasio in Elbing gelehret, nebst einem Anhange von den auswärtig im Lehr-Amte stehenden Elbingern, und einer Nachricht von den Elbingschen Medicis und Physicis, mit einigen Kupfern herausgegeben durch Alexander Nicolaus Tolckemit Evang. Prediger in Preuschmark Elbingischen Gebietes. Danzig, 1753 Gedruckt mit Schreiberischen Schriften. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 442, 2 ryciny (kościół św. Mikoł. i gimnazjum).

Dedykacja H. Rhodemu i członkom rady miejskiej oraz ewang. ministrom i profesorom gimn. elbląsk. — Poczem przedmowa, datow. Preuschmark bey Elbing 1753.

Autor przechodzi w części I kościoły elbląskie jeden po drugim i podaje życiorysy pastorów. Po każdym życiorysie wylicza pisma osobno łac., osobno niem. — W części II (od str. 227) podaje: Leben und Schriften aller Lehrer des elb. gymnasii (oraz dzieje szkoły). Z ważniejszych: Jan Mylius (uczeń Melanchtona), Joach. Pastorius, J. Boerger, Ern. Koenig, Jan Sartorius, G. D. Seyler, J. D. Hoffman, J. Amos Comenius etc. — Od str. 359 idzie: Anhang von den auswärtig im Lehramte stehenden Elbingern. — Od str. 393: Erneuertes Andenken der Ärzte (np. Andrzej Cnoeffelius, Got. Stroband, J. J. Woyt i t. p.).

Toeppen w Zeitschr. des westpr. G. Ver. XXXII, str. 138—9 podaje życiorys Tolckemita; mówi o jego ręk. przekładzie Elbinga-literata z Seylera i twierdzi, że dodatki do Elb. Lehrer Ged. opracował sam Tolckemit, a także G. Gotsch w r. 1795.

Wedle Goldbecka Hist. Nachrichten str. 127 syn jego Jędrzej Aleksander Tolckemit, rektor szkoły miejskiej w Welawie, pracował nad dopełnieniem i poprawą dzieła, lecz zdaje się, że nigdy drukiem nie ogłosił. Jocher nr 9670.

Akad. — Jagiell. — Ossol.

(Tolckemit Mikołaj). Das geseegnete Andenken dreyer Lehrer, nemlich Nicolai Tolckemit, Johann Nagels, Andreas Schuberts... Danzig, Schreiber 1750. w 4ce. Czartor

TOLCKEMIT (Tolkemit) Krystjan Mikołaj († 1731). Dissertatio Juris Publ. Pruthenici De Numero Et Ordine Civitatum In Prussia Majorum Qvam Moderante Georg. Dan. Seyler, Phil. Moral. Eloqv. et Historiar Prof. P. Nec Non Athenaei Elbing. Con-Rectore In Auditorio Maximo A. O. R. MDCCXXXI. (1731). D. I. Martii Publico Placidoque Examini Submittit Valedicturus Respondens Christ. Nicol. Tolkemit, Elb. Elbingae, Litteris Preussianis. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Dedykacja Izr. Hoppiusowi, poczem na jednej karcie 4 wiersze na cześć Tolkemita. Dysputacja omawia kwestję miast pruskich i ich przywilejów: co to są majores civitates? Kiedy ta nazwa powstała? Nazwa datuje od r. 1430 (wspomina tyraństwo Krzyżaków wobec miast). Kazimierz Jag. utrzymał ją. Charakter miast większych mają teraz Gdańsk, Elbląg, Toruń, gdyż Chełm i Brunsb. utraciły go. — Powołuje się na Lengnicha, Hartknocha, Schütza, Henneberga.

Acta Borussica t. II, str. 432.

Ossol. — Tor. Kop.

— ob. Seyler (1742).

Finkel III, 1877.

Tolerantia ob. Forro Paweł (1591).

TOLETUS Franciszek (1532 † 1596). Introdvctio In Dialecticam Aristotelis. Per D. Franciscvm Toletvm è Societate Iesu, S. R. E. Presb. Cardinalem Tit S. Mariae Tranpuntinae. In Romano Societatis Collegio olim Philosophiae Professorem. [Tu godło jezuitów: na owalnej tarczy w płomykach litery I H S]. Calissii, In Officina Ioannis Wolrabi. Ano 1603. w 8ce, k. tyt., str. 270.

Druk kursywa.

Rozpoczyna na 1 k. przedmowa autora. Dzieli się na 5 ksiąg: Pierwsza obejmuje rzecz o definicjach, disputandi modus, de materia et forma enuntiationis, o hipotetycznych twierdzeniach. — Druga (od str. 69): De suppositione, resolutione, ampliatione, restrictione etc. — Trzecia (od str. 115): De modalibus et exponibilibus. — Czwarta (od str. 155): De argumentatione (reguły dowodzenia, sylogizmy). — Piąta (od str. 210): De locis et fallaciis Syllogismorum.— Na str. 193—4 figury logiczne (Barbara).

Jest to więc podręcznik dialektyki a zarazem logiki. Żadnych autorów nie cytuje, tylko w przedmowie wymienia ogólnikowo kilku autorów greckich, łacińskich i arabskich (Averroes, Avicenna).

Wojciechowska Z dziejów książki w Pozn. 1927. Czartor. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

— Prawdziwa sprawà o rozmowie álbo Disputácyey, ktorą miał Pan Jákub Niemoiewski w Wárszáwie ná Seymie, przy zacnych ludźiach z Fránciszkiem Toletem Theologiem Societatis Iesv, Roku 1572. Wydána przez Professory Collegium Poznáńskiego Societatis Iesv. W Poznániu, w Drukárni Janá Wolrabá, Roku 1580. w 8ce, k. nlb. 34 (sygn. E_8).

Rozpoczyna przedmowa do czytelnika. Poczem idzie opowiadanie o przebiegu dysputy, drukowane z jednej strony po łacinie, z drugiej po polsku. Autorem tego opisu w formie listu do Mik. Tomickiego był Gratiani (ob. tom XVII, 339), ale do druku przygotował opis i na polskie wyłożył Wujek. Tenże sam wydał równocześnie dwie obszerne książki, wywołane przez tę dysputę, p. t.: „Dialysis to jest Rozwiązanie asserciy J. Niem." (1580)... oraz: „O kościele pana Chrystusowym".

Dysputa odbyła się z inicjatywy J. Chodkiewicza, a Toletus stanął na nią z rozkazu Commendoniego, o czem informuje notata na k. E verso.

Obacz także tom XXIII, str. 123.

Jocher 3351. — Wierzb. II, 1587. — Piekarski Kat. Kórn. nr 1490.

Akad. (fragm.) — Czapski (Muz. Nar.) — Czartor. — Czetwert. — Dzików — Dziedusz. — Kórnik — Krasiń. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Lessius Leon (1606) — Wujek J (1580).

O autorze ob. Encykl. Kościelna XXVIII, 549. — Finkel III, 1877.

TOLGSDORF Erdman (ur. 1550 w Prusach, umarł 1620 w Wenden). Historia monasterii virginum conservati usque dum patribus Societatis Jesu traderetur. Ingolstadii, 1615. w 4ce.

— Historische Erzehlung von dem Jungkfraukloster S. Benedictordens zu Riga, wie wunderbarlich dasselbig von der Zeit an, als sich die Lutherische Ketzerey erhebt, so lang erhalten, biss es den Patribus der Societet Jesu eyn geantwortet und übergeben worden Aus dem latein. Exemplar.. verteutscht durch Conradum Vetterum der Soc. Jesu Priester.. Ingolstadt..., Elis. Angermeyerin. Anno... 1614. w 4ce, 35 stron

Recke i Napiersky IV, 430.

— Catechismus (po łotewsku)... ob. Canisius (Catechismus 1585).

— Nomenclator (t. j. słownik, po łotewsku).

— Hymni et antiphonae... (t. j. śpiewnik, po łotewsku).

Te i inne jego prace w języku łotewskim nie są dziś znane. Obacz Świerkowski Wilno kolebką drukarstwa łot. (1932), str. 23.

Ob. o nim: Alegambe Bibl. — Witte Diarium biograph. — Zedler Univ. Lexicon 1745, tom 44, str. 1124. — Brown Bibl. S. J. 404. — Bentkowski, H. lit. I, 284. — Siarczyński Obraz II, 266. — Gadebusch Livländ. Bibl. III, 238. — Encykl. Orgelb. t. 25, str. 308. — Eichhorn M. Kromer, str. 433. — Załęski Jezuici I. — Encykl. Kośc. XXVIII, 550. — K. Morawski And. Nidecki (1892), str. 341.

TOLIBOWSKI Ludwik († 31 stycznia 1679). Fascis Casimirianus a Polono campo lectus. Romae 1679.

Jocher 5329 (za Nies.). — Święcki Hist. pam. II, 215.

— ob. Kwiatkiewicz Jan (Fax ascetica 1689) — Morawski Jan (Praelectiones 1677, Palaestra 1681).

TOLIBOWSKI Wojciech, bisk. pozn. (1615 † 17 lipca 1663). Quaerelae Universi Cleri In Majori Polonia & Dioecesi Posnaniensi Super barbara Austriaci militis insolentia, in Ordinem Ecclesiasticum & Christi patrimonium exercita Ad Sacram Regiam Majestatem Hungariae Et Bohemiae, &c. Directae & scriptae Posnaniae d. 22. Ian. M.DC.LVIII. (1658). [Na końcu:] Datum Posnaniae die 22. Ianuarii Anno 1658. w 4ce, k. 2 nlb.

Ob. Quaerelae.

Jest to petycja podpisana przez Alberta Tholibowskiego, bisk. pozn. i Andrzeja Olszowskiego (wydrukowano mylnie Blszowski) imieniem kapituły i kleru. Datum Posnaniae 22 januarii 1658. — Równocześnie And. Olszowski ogłosił „Expositiones coram Em. Electore Moguntino" (ob. tom XXIII, 343) w sprawie wojsk szwedzkich i posiłków ich niem. w Polsce. On też zapewne zawiózł ze sobą do elekt. mog. skargę Tolibowskiego i kazał ją we Frankf. wydrukować. Jagiell.

— Zebranie krótkich nauk zbawiennych do codzienney uwagi. Poznań

Tak notuje Cypr. Walewski. — Obacz: Zebranie.

— ob. Kowalski Franc. (Nałęcz 1663) — Noskowic Ioannes (Civitas 1663) — Winkler Marcin (Mare aquinaticum 1658).

Rzepnicki Vitae praes. II, 155—7, 214. — Święcki Histor. pam. II, 214. — Przyjac. Ludu, Leszno rok X, 215. — Sobieszczański w Enc. pow. XXV, 338 twierdzi, że są w druku jego „listy pasterskie, w rękopiśmie zaś dokładne wizyty kościołów przez niego dopełnionych a pomiędzy temi i Warszawskich, które są bardzo użyteczne do opisów historycznych".

Jego list (rękop.) do Sam. Zawackiego ewangelika odszukał Kot Anglo Polonica (1935), str. 117.

TOLIBOWSKI (Tholibowski, Thulibowski, Tulibowski) Andrzej. Deklaracya Konfederacyey, z Praw Koronnych, z Konstituciy Seymowych, y z Przyśiąg Krolewskich. Przez I. M. P. Andrzeia Tvlibowskiego, Sędziego Brzeskiego, Starostę Bobrownickiego, do Druku 1607. podána: A teraz znowu przedrukowána. W Krakowie, Roku Páńskiego, 1632. w 4ce, k. tyt., str. 24 (sygn. C_4).

Obacz niżej: Przemowa (1607).

Druk gocki, stronnice w ramkach. Drukarnia (Piotrkowczyka) nieznana.

Na odwr. tytułu: O teyże Máteriey pisał I. P. Stan. Hosius kardynał w listach swych do Stefana Batorego. Pisał y sławney pamięci Andrzej Lipski bisk. krak. in Decade quaest. publ. q. 9.

Omawia kwestję legalności konfed. z r. 1573. Posłowie wybrani przez sejmiki nie byli upoważnieni do jej stanowienia. Uchwalono ją przy małej liczbie posłów. Nielegalność wynika także z przysięgi króla Henryka i Stefana. Cytuje i inne dowody z dawnych ustaw (konf. korczyńska) i uznaje konf. warsz. za nieprawną.

Obacz Stephanidesa Opuscula (1632), skąd ta edycja jest odbitką.

Łukaszewicz Hist. br. czeskich, str. 121. — Maciej. Piśm. III, 503. — Święcki Hist. pam. II, 214. — Wiszniewski IX, 161 i 495. — Jocher 9779. — Bentkowski II, 255. — Przyjaciel ludu VII, (1840) nr 4. — Rembowski Konfederacja i rokosz 1906, str. 399 i nast. — Czubek w Pismach rokosz. nie przedrukował.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Czetwert. — Drezd. publ. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Wil.

— Toż:.. do Druku 1607. podana, a teraz znowu przedrukowana Roku Pańskiego 1718. w 4ce, k. 12 nlb.

Są z jednego roku dwa odmienne odbicia: W jednem na karcie tytułowej omyłką wydrukowano: do druku 1677 podana, a teraz znowu przedrukowana r. p. 1718.

Akad. — Jagiell. — Ossol.

— Przemowa Andrzeja Tulibowskiego Sędz. Brzeskiego do Stanów Koronnych, imieniem wszystkiego duchowieństwa. 1607. w 4ce.

Por wyżej: Deklaracja. — Jest to I wydanie.

— ob. Stephanides (tom XXIX, 289).

Tu zestawione inne prace razem w zbiorze „Opuscula", wydane przez Melch. Stefanidesa, stojące w związku z kwestją tu rozbieraną.

TOLIBOWSKI Jan, skarbnik. Ziemia Chełmieńska Jego Mości Księdzu z Działyna Działyńskiemu Biskupowi Chełmieńskiemu pomezańskiemu, gdy do katedry biskupstwa swego w Chełmży wjeżdżał: oddana przez Jana Tholibowskiego skarbnika Inowłocławskiego. W Poznaniu w drukarni Woyciecha Regulusa Roku Pańskiego 1640. w 4ce, 23 k. nlb.

Druk gocki, strony w ramce.

Na odwrocie tyt. herb i wierszyk po polsku. Wierszem składa życzenia biskupowi.

Juszyński II, 257 mylnie ma rok 1646. — Święcki Hist. pam. II, 215.

Uniw. Warszaw.

TOLISZKOWA (z) Mikołaj, prof. Akad. do r. 1527 (ur. ok. 1480 † 1531). Nicolai de Toliskow Artium et medicinae doctoris: maioris Collegii Cracouiensis collegiati. Electi dies pro sanguinis minoratione. Balnei ingressu et ventosatione. Arborum et vinearum plantatione. Seminum felici seminatione. Pro anno Christi 1523. cuius anni aureus numerus 4. Ciclus solaris.. (tablica).

Wierzbow. II, nr 999. Krasiń.

— Judicium magistri Nicolai de Tolyschkow. Ad annum dni 1510. (Pod tem drzeworyt, zajmujący resztę ćwiartki, wyobraża słońce w postaci króla siedzącego na tronie, a przed nim stoi Saturn w postaci rycerza z halabardą w lewej). (Na wstędze, rozwiniętej ku górze, napis: Sol dominus anni, na wstędze u nóg figur poziomo rozwiniętej napis: Saturnus particeps). w 4ce.

W Bibl. Jagiell. zachowała się tylko karta tytułowa, na której odwrocie zaczyna się zaraz: Pronosticon magistri Nicolai de To-

lyschkow ad annum dni. 1510. — Drukował to zdaje się Ungler, bo jego czcionki, mianowicie inicjał T duże; może jednak dla Hallera. — Druk gocki.

Piekarski Katalog kórn. (1929), str. 204.

Krasiń(?) — Jagiell. — Kórn.

— Toz:... ad annum 1511. w 4ce.

— Judicium Magistri Nicolai de Toliscow ex celeberrimo Cracoviensi studio editum ad annum domini 1512. (Pod tem drzeworyt: Niewiasta to jest Luna na tronie, obok stoi Merkury; nadpis: Luna domina anni Mercurius particeps). w 4ce, k. nlb. 8.

Ma str. odwr. k. tyt. wiersz z nadpisem: Reverendiss. in Christo patri et dno. Erasmo Cracovigene Epo. plocens. Magister Nicol. de Tolisckow. — Druk gocki.

Było k. 8, ale w egz. Bibl. Un. Warsz. dochowało się tylko 4 (z tytułową), zaś Jagiell ma tylko tytuł i 1 k. — Było w Bibl. Świdz.

Wierzb. I, 754. — Bandtkie Hist. druk. I, 264.

Jagiell. (frag.) — Uniw. Warsz. (frag.) — Szembek.

— Judicium florentissime universitatis Cracovien. per Magistrum Nicolaum de Tolischkow. Ad annum domini 1513 editum. Venus domina anni. Mars cum Sole particeps. Bez m. i r. (1512). w 4ce, kart 8.

Dedykacja Janowi z Lubrańca bisk. Pozn., wierszem łacińskim.

Bandtkie Hist. druk. Król. Pol. I, 264 (oznacza jako druk Hallera). — Piekarski Katalog Bibl. Kórn. 1929, nr 1491. — Żebrawski Bibl. matem. nr 2659 (egz. Kórn.). — Wisłocki Katalog rękop. nr 579 (tu o rękopisie tego almanachu oraz almanachu poprzedniego). Jagiell. — Kórn.

— Iudiciū celebratissime vniuersitatis Cracouieñ. per venerabilē dñm Nicolaūm de Tolischkow artiū et medicine magistrū in annū dñi M. D. xiiij. editū. Venus domina anni. Mars particeps... (Tu herb Krakowa). B. m. i r. (1513). w 4ce, k. 8.

Istnieją z tego roku dwa odmienne odbicia i oba są w Jagiell. Różnice między niemi nadzwyczaj drobne. W jednem druk tytułu zaczyna się u samego wierzchu strony, w drugiem nieco niżej (odstęp 2 cm). — Oba wyszły z tej samej drukarni. — Niestety nie jest mi znany żaden egzemplarz kompletny.

Na odwrocie k. tyt. zaczyna się prognostyk podzielony na 33 capitula: Do domino Anni, De generali revolutione anni... Potem idą przepowiednie pogody (na podstawie zmian księżyca): na styczeń, luty, marzec i t. d... (które kończą się na karcie *b* verso). — Kończą: Capitulum XXVIII i nast. przepowiednie de regno Polonie, Hungarie, Bohemie, de Slesie provincia, de Lithuanis, de mineralibus. Mówi, że Polską będzie się Bóg opiekował; będą wojny, ale zwycięskie. Śląsk dozna szkód.

Na końcu: Hec nutu omnipotentiē summi dei in libro celesti scriptum perlege, quantum sue immense pietati placitum fuit. (To zastrzeżenie było konieczne ze względu na wątpliwości ze strony kościelnej co do astrologji).

Wierzbowski I, 30 i III, 2073.

Bibl. Z. Glogiera — Czartor. — Jagiell. — Kap. Gniezn. — Uniw. Warsz. — Zamoj.

— Iudicium florentissime universitatis Cracoviensis per dnm Nicolaum de Toliskow artium et medicine magistrum. Ad annum dni. M. D. XV. editum. Mars dns Anni. Juppiter et Mercurius participes. Eclipsis Lune totalis erit feria tertia ante Purificationis sacratissime Virginis ante auroram cuius plenitudinis medium erit hora undecima minuto unico. (Tu tarcza zaćmionego księżyca). (Na końcu:) Impressum Cracovie in edibus Joannis Haller anno M. D. XV. (i tarcza z herbem Krakowa). w 4ce, k. 8.

Żebrawski Bibl. matem. nr 2660. — Piekarski Katalog kórn. (1929) nr 1492.

Było niegdyś w bibl. Świdz. Kórn.

— Iudicium celebratissime uniuersitatis Cracovien. per venerabilem dnm Nicolaum de Tolischkow artium et medicine magistrum in Annum domini Millesimum quingentesimum sedecimum editum. Jupiter dominus Anni. Venus Elementorum domina. (Tytuł obwiedziony drzeworytem, z orłem królewskim, przepasanym literą S). (na końcu:) Impressum Cracovie per Florianum Unglerium. In expensis honesti viri dni Joannis Haller. (1516). w 4ce, k. 8

Dedyk. Jan. Latalskiemu na odwr. k. tyt. W tekście kilka drzeworytów, przedstawiających astr. figury, np. Lew, Koziorożec, mężczyzna wylewający z księżyca strugę deszczu z konwi trzymanej w ręku i t. p.

Żebrawski Bibl. matem. nr 2661. — Piekarski w Silva Rerum (1927), str. 182 (podaje 5 drzeworytów, użytych tutaj przez Unglera). — Tenże Pierwsza drukarnia Unglera (1926), str. 72. — Tenże Katalog kórn. (1929) nr 1493. — Wisłocki Kat. ręk. nr 579 notuje to, ale z dodatkiem „mgri Andree de Cracovia".

Bibl. Uniw. w Peszcie. — Kórn.

— Iudicium magistri Nicolai de Tolyskow:... ad annum dni MCCCCCXVII. (1517)..' w 4ce, k. 8(?)

Pod tem trzy małe drzeworyty czworoboczne, dwa u góry, jeden pod niemi. Pierwszy górny przedstawia księżyc w postaci Diany z psami, drugi Marsa w postaci rycerza na koniu. Dolny Wenerę prowadzącą Kupidyna. Wyrazy tytułu początkowe są w egz. Jag. obcięte. — Dochował się tylko szczątek tytułu.

— Judicium celebratissime universitatis Cracouien. per Magistrum Nicolaum de Toliskow ad annum dni 1518 recollectum. Bez m. i r. (Kraków, Haller?). w 4ce

Nad tytułem dwaj aniołowie trzymają nero z orłem białym z cyfrą S. Na dole herb Krakowa. Wszystko oplecione konarami drzew. Na str. odwr. dedykacja: ad Rev. Dn. Petrum Conarski custodem et canonicum cracoviensem Rudolphi Agricolae carmen.

Bandtkie Hist. druk. krak. (1815), str. 179. — Seruga J. Haller (1934), str. 55 podaje reprodukcję k. tyt.

Bibl. Jagiell. (ma tylko k. tytułową).

— Judiciū celebratissime vniuersitatis Cracouien. p. magistrum Nicolaum de Toliskow ad annum Domini 1519 recollectum. Rudolphus Agricola Iunior. Poeta Lau. Qui mundi, coelique vides decora alta, tonantis — Est opus, et quicquid... (razem 12 heksametrów). Saturnus dominus anni Mars particeps. (Na końcu:) Impressum Cracouiae per Hieronymum Vietorem. Apud Marcum Bibliopolam. w 4ce, k. nlb. 8.

Druk gocki w dwie kolumny. — Brak sygnatur.

Na odwr. tyt. Rudolf Agr. dedykuje: Joanni Conarski Archidiacono Cracouiensi felicitatem, datow. Cracouiae 1518. Tu tłómaczy się przed Konarskim, dlaczego mu nie przesyła swojej rzeczy, lecz cudzą. Powołuje się na zasadę Horacjusza, aby swoje rzeczy nonum premare in annum.

Poczem, jak zwykle, rozpoczyna się od ogólnej charakterystyki roku (pan roku, przyszłe konfiguracje, pory roku, opozycja embolismi, zmiany księżyca). — Dalej idą lunacje i stan pogody w poszczególnych miesiącach (przepowiednie są ostrożne, np. 5 grudnia będzie dies ad casum nivis disposita). — Następują przepowiednie o urodzajności zbóż. De pace et bello (powołuje się na pisarzy arabskich Halego i Albumasara, że z konjunkcji Marsa z Saturnem można wnosić o wojnach). De salute et mortalitate (o chorobach, ale b. ogólnikowo). De congregatione christianorum. De statu spiritualium. De principibus. De judeis („status judeorum erit molestus, multi ex eis spoliabuntur per martiales"!). Idą przepowiednie dla kupców, żołnierzy, kobiet. De communi populo („multorum bona diripientur in civitatibus"). — Kończą jak zwykle: De regno Poloniae, Hungariae, Boh., Slesiae, Lith., Austria, Prussia... oraz: De mineris (argentum, plumbum).

Zarówno więc układ jego prognostyków, jak i treść jest zupełnie zgodna z progn. Szadka, które zaczęły się ukazywać w r. 1518 (jeden z nich również z wierszem Rud. Agrykoli) u Hallera i Wietora. — Ale Mik. z Toliszkowa powołuje się tylko na powagę Arabów, a Szadek korzysta i z nowszych (Hermes). — Wiadomo, że wydawanie prognostyków było zyskowne i dawało powód do konkurencji między profesorami i ich nakładcami.

Panzer VI, 481. — Bandtkie Hist. dr. krak. 179.

Jagiell.

— Toż:... ad a. 1520. w 4ce.

— Toż:... ad a. 1521. w 4ce.

— Toż:... ad a. 1522. w 4ce.

Edycje te nie są znane, ale niewątpliwie wyszły.

— Iudicium celebratissime vniuersitatis Cracouien. per Magistrum Nicolaum de Toliskow ad annum domini MDXXIII. collectum. Domini anni Satur. Mercurius. Jupiter. particeps. (Na końcu pod tekstem dwie okrągłe tarcze czarne, a niżej:) Impressum Cracouie per Hieronymum Vietorem. w 4ce, k. nlb. 8.

Druk. goc. wyjąwszy dedykację. — Od k. Bij odmienny. Tytuliki mniejsze, innemi czcionkami, jak na początkowych kartach. Układ całego tekstu w jednej kolumnie, a nie w dwóch.

Na odwr. k. tyt. dedykacja: Nic. de Toliskow artium et medicinę doctor necnon S. T. P. Universitatis crac. majoris collegii collegiatus et terrę sanctę Jerosolimitanę peregrinus... Joanni de Lompnicza pręposito scepusiensi infulao (sic) in monte Sanctę (sic) Martini, sedis ap. protonotario S.

Pisze, że przyjaźni mu baronowie zażądali od niego prognostyku. Wspomina wspólny ich obu pobyt w Rzymie i odwiedziny u papieża Leona, który przyjął Jana z Łom. nader łaskawie i zamianował protonotarjuszem. Wracając z Rzymu, rozstali się w Wenecji. Mikołaj udał się do Jerozolimy i zwiedzał ją lacrimosis cum oculis przez 20 dni (w jakiemś liczniejszem towarzystwie). Płynął morzem, widział Turków, Maurów, Etjopów.

Treść prognostyku jest następująca: De magnis configurationibus. De domino anni. De disp. anni (charakterystyka pór roku). De singulis mensibus (przepowiednie pogody wedle lunacji). De fertilitate. De salute et mortalitate. De pace et bello. De statu spiritualium. De primatibus. De vulgo. De statu christ. De Judeis, Turcis. De mercurialibus. De statu puellarum („Mulieres, virgines, omnes ludorum et saltationum auctores, instrumentorum musicalium pulsatores... deiectum statum habebunt, sentient egritudines..."). — Dalej idą przepowiednie o Polsce i sąsiednich ziemiach. Wreszcie capit. XXII de mineris. Na końcu zapowiedź dwóch zaćmień księżyca i dwa czarne koła wybite pod tem.

Wiszn. IX, 495.

Jagiell. — Kap. Gnieźn. (defekt z 4 k.)

— ob. Szadek Mik. (współczesne almanachy).

Inkunabuły, jakie posiadał, zestawia Wisłocki Incun. (1900), str. 518. Miał Albumassara, Awicennę, Hipokratesa, Galena. Także kilka rękopisów Bibl. Jag. ma jego podpis (Wisłocki Katalog).

Encykl. Org. XXV, 539. — Encykl. kośc. XXVIII, 550. — Morawski Hist. Un. II. — Korytkowski Prałaci i kanonicy kat. gn. — Muczkowski Lib. prom., str. 128, 161, 175. — Wisłocki Lib. dilig., str. 512. — Tenże Katalog ręk. Bibl. Jag. — Wierzbowski Materj. II. — Barycz Hist. Uniw. (1935), str. 232 (tu jego biografja). — Tenże Conclusiones Univers. 1933, str. 485. — Wierzbowski Matricularum Summaria IV nr 2957—8 (z r. 1519). — Giedroyć Źródła 1911, str. 834.

Tołkowanie psałma Piatidiesiatawo, napieczat. w Kijewie w 1705. w 8ce.

Sopikow cz. I nr 1436. — Karatajew nr 1251.

— Tož:... napiecz. w Kijewie w 1707. w 16ce, k. 1 i 117.

Karatajew nr 1280.

Akad. Nauk. — Karataj. — Petersb. Publ.

— ob. Andrej Archiep. (i Apokalipsis 1625).

TOLL. Nota posła Szwedzkiego de Toll (dat. w Grodnie d. 24 Czerwca 1793). fol., str. nlb. 1. (tekst francuski i polski). Krasiń.

TOŁOCZKO Adam, Sch. P. (ur. 1727 † 1793). Janua aurea reserata duarum linguarum sive compendiosa methodus latinam et polonicam perdiscendi (1768)... ob. tom XIX, 444 (Komenjusz).

Danysz w Roczniku Pozn. Tow. P. N. XXV, 187.

— ob. Cicero (Mowy 1778) — Rollin Karol (o ćwiczeniu dzieci 1784) — Sautel Piotr (Zabawki poetyckie 1776).

- Jego „Ingenium Roman." z r. 1774 jest w ręk. Bibl. Krasiń. nr 3281.

Bentk. Hist. lit. II, 61, 666. — Horanyi Scriptor. Piar. II, 162. — Encykl. Orgelbr., t. 25. — Bieliński Uniw. Wileń. (1900) II.

(Tołoczko Antoni). Przyspieszenie Sprawiedliwości Urodzonemu Antoniemu Tołoczkowi Woyskiemu y Podstaroście Sądowemu Powiatu Wołkowyskiego, tudzież Ur. Wzdulski y Bułharynowy Podkomorzynie Wołkowyskiey. fol., k. 1.

Istnieją dwa odbicia T. P. N. Pozn.

TOŁOCZKO B. Autumnus stagyriticus Scotisticae sapientiae frugum pretia seu triennalis philos. cursus maturos fructus Euseb. Zielnicki, ordin. Min. Gen., ex log.-metaphys. arena portendens. 1734. fol., k. 5.

Tołoczko Józef (ur. 1715 † 1790) ob. Bekan Marcin (1769).

Bentkowski Hist. lit. II, 554. — Kraszewski Wilno IV, 308. — Brown Bibl. pis. 404. — Encykl. Orgelbr., t. 25, str. 340. — Bieliński Uniw. Wileń. III (1900). — Encykl. kośc. XXVIII, 553.

Tołoczko Szymon ob. Sobański B. (Krótka 1799).

Tołoczko Dadzibóg Tomasz ob. Januszowski Jan (Nauka umierania 1695).

(Tołoczkowie). Pismo od possessorów okolicy Tołoczki zwaney, i od dalszych uczestników w aktoracie piszących się. Przeciwko: Wielebnym JJ. XX. Kamaldulom Wygierskim, oraz Ekonomii J. K. Mci, i Sądowi Kommissarskiemu. (1788). fol., k. 7.

Szło o wsie Zawadzicze i Żydomla, o ucisk szlachty przez ks. kamedułów. Proces na podstawie listu ruskiego Lwa Sapiehy.

Jagiell.

— Replika JXX. Kamaldulow Eremu Wygierskiego. Przeciwko: JPP. Tołoczkom, Siekluckiemu i drugim okolicy Tołoczek possessorom, oraz ekonomii J. K. Mci Grodzieńskiey mniey do tey sprawy należącey, a tylko samym kondyktem dobrowolnie zainwolwowaney. (1781). fol., sygn. G_1 Jagiell.

TOŁOKOŃSKI Paszkiewicz Gabrjel. Wieńce liliowe złożone na żałosney trumnie Jegomości Pana Adama Tryzny na

Ołdowie i Dziedziłowiczach oddane Wielebnemu w Bodze Oycu Jegomości O. Jozefowi Tryznie y JMci P. Kazimierzowi Krzysztofowi Tryznie żałosnym potomkom, Jey Mci Pani Zofii Burzance, Adamowéy Tryzniney pozostałey małżonce, IchMościom Paniom Marynie Tryzniance, Stefanowey Niewiarowskiey y JMci Pani Teodorze Tryzniance Janowey Swołyńskiey Marszałkowey Oszmiańskiey żałosnym córkom przez Gabriela Paszkiewicza Tołokońskiego Roku Pańskiego 1643. w 4ce, 6 k. nlb.

Autor przypisał prozą pol. Józefowi Tryznie. — Złożone z 4 trenów, zwanych tu wińcami, naślad. z Kochanowskiego; miejscami całe nawet wiersze przepisane.

Faleński w Bibl. Warsz. 1866, t. 1, 430.

Uniw. Warsz.

TOŁSTOJ hr. Excerpt z Listu, do Cara JMśći pisánego, od Posła J. C. W. Pana Tołstowa u Porthy rezyduiącego z Konstántynopola 2. Jan. 1710. w 4ce.

Petersb. Publ.

TOMANOWICZ Franciszek (1630 † 1680). Żywot Zofii z Tylicz Łomickiey.

Cytuje Brown Bibl. pis., str. 405.

Może to tylko przedruk dziełka Brzechffy z r. 1632? Ob. t. XIII, 387.

Tomanowicz Walenty ob. Władysław IV (Applausus 1617).

Tomas Antoni, Barbara, Jan, Bonawentura, Gerhard ob. Thomas.

Tomasetti ob. Thomasetti (Jus culm.).

TOMASI Giorgio. La Battorea di Monsignor Giorgio Tomasi Protonotario Apostolico, distinta in due Libri. All' Ill. et Rev. Monsig. Leonardo Morenigo Vescovo di Ceneda. Nella quale si contengono l'origine antichissima della Casa Battori et del Serenissimo Sigismondo Prencipe di Transilvania. L'Historia delle attioni heroiche de Signori Battori, et delle guerre fatte dall' Altezza di Sigismondo valorosamente contra Turchi. Jn Conegliano per Marco Claverio. 1609. w 4ce.

Janocki Excer. 16.

Tomasius Chryst. ob. Thomasius.

TOMASIUS Josephus Maria. Methodus orandi et glorificandi Deum ven: Iosephi Mariae Tomasii clerici regularis tum vero S. R. E. Cardinalis opera primo, nunc tertio paucis additis vulgata. Varsaviae Typis S. R. M & Reipublicae in Collegio Scholarum piarum (1739). w 12ce, 1 k. nlb, str. 165 i 3 k. nlb.

Jagiell.

TOMASZ św. z Akwinu (ur. 1225 † 1274). Thomas de ente et essentia vna cū tractatulo suo in calce annexo De natura accidentis. [Dalej w prostokącie trzy tarcze z herbami: w rzędzie górnym na prawej tarczy Pogoń, górą opiera się o tarczę jednorożec; na tarczy lewej: orzeł z głową w prawo, górą wsparty o tarczę lew; w rzędzie drugim herb m. Krakowa]. w 4ce, k. tyt. i k. 13 nlb. (sygn. b_6).

Druk gocki. — Inicjały w tekście niewypełnione; są puste miejsca.

Drukarz i rok niewymieniony. Herby zamieszczone na tytule są wskazówką, że jest to druk oficyny Hallera z lat 1504—1510 (por. rysunek w Lelewela Bibl. ksiąg I, tabl. IV i str. 73 punkt 2).

Zaczyna się traktat na k. aij: Tractatus aureus sancti Thome aquinatis de ente et essentia seu de quidditatibus rerum intitulatus, qui artificiosissime et mira verborum claritate, ad compendium recolligens vberiores flores metaphysice... multis etiam obscuritatibus involutos quibus iunioribus proficiendi negant auxilia: unacum tractatu suo annexo De natura accidentis.

Ten pierwszy traktat składa się ze wstępu (Prohemium) i z trzech części: 1) Pars executiva. Et tractatus primus... De essentiis substantiarum materialium... 2) Secunda pars... secundus tractatus de essentiis substantiarum immaterialium... 3) Tertius tractatus de essentiis accidentium...

Cały ten pierwszy traktat jest w egz. Zam. silnie glosowany ręką współczesną. Glosator zaczyna od wyjaśnienia, że to jest wyjątek z Summy (i jak się Summa dzieli); poczem objaśnia między wierszami i na marginesie ważniejsze zwroty. Jeśli zważymy, że druk przeznaczony był dla „juniores“ (jak zaznaczono na początku), czyli dla uczniów, to glosę należy uznać za notaty z wykładów któregoś profesora Akad. Krak. (Do tomistów, drukujących swe podręczniki u Hallera, należał Głogowczyk; może to on był wydawcą? W takim razie należałoby druk oznaczyć na czas przed r. 1507, gdyż w tym roku Głogowczyk umarł).

Traktat de ente et essentia idzie do k. b_4. — Od k. b_4 verso do końca: Tractatus doctoris Sancti Thome de Aquino de Natura Accidentis. (Zaczyna się: Quoniam omnis cognitio humana a sensu incipit...). Ten drugi traktat nie jest już glosowany.

Na końcu: Tractatus de ente et essentia doctoris sancti vna cum tractatu De natura accidentis. Explicit.
Porównaj w t. XVI, str. 21 traktat Idziego de Roma: De esse et essentia (wyd. 1513). — Rękopis traktatu De ente z w. XV jest w Bibl. Jag. 512.
Wierzbowski II, 1992. — Było niegdyś w bibl. Świdz.
W egz. zamoj. na odwr. k. tyt. 3 rysunki współczesne piórem, przedstawiające żołnierzy w czapkach, z berdyszami (jeden ze strzelbą?), z krzywą karabelą u boku. Zamoj.

— Confessionale ex Scriptis B. Thomae de Aquino sumptum. Posnaniae A. 1643. w 8ce, str. 138. Uniw. Warsz.

— Himny ktore w Kościele ś. Katholickim przez Oktawę Bożego Ciała śpiewaią. Takimze właśnie rymem przetłumaczone, iakie ie niegdy napisał S. Thomasz z Aquinu Doktor Anyelski. w Warszawie w Drukarni Jana Rossowskiego. w 8ce, k. sygn. A_5.
Na końcu jest prozą „modlitwa s. Augustina, temuż nabożeństwu służąca".
Jocher 7038. — Maciejow. Piśm.
Ob. Zawadzki Jerzy.

— Libellus de vitiis et virtutibus numero quaternario procedens. (Bez w. m. i r.). w 4ce.

— Medytacye Z Anielskiey Nauki Swiętego Tomasza D. K. B. Wyięte Na Żywot Troiaki Oczyszczaiący, Oświecaiący, i Łączący z Bogiem. Dla Cwiczenia Duchownego Dziesięciodniowego; z Nauką Jego albo Opisaniem, w Którym się wykładaią w szczególności Akty Cnot Przednich. Przez WielebnegoX. Antonina Massouliie Zakonu Kaznodzieyskiego. Nayprzod z Francuskiego Języka na Włoski a Teraz z Włoskiego Na Polski Przetłomaczone. [Tu winjetka: ornament linearny]. w Krakowie w Drukarni Akademickiey, R. P. 1795. w 8ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 437, k. 2 nlb. (Regestr medytacyj).
Na odwr. tyt. cenzura i impr. z r. 1793. — Poczem dedyk. ksieni Eleon. Szczepanowskiej i przedmowa: Do czytelnika. Tu autor mówi, iż nauki te są częściowo wyjęte z Opuscul. 61, w którem się znajdują wszystkie tajemnice żywota duchown. i łączącego z Bogiem. Ale i inne nauki są całe wyjęte z jego dzieł. Są jednak nieco poskracane. Na początku każdej części dodano wstęp.
Części jest trzy: Na żywot oczyszczający; Na żywot oświecający; Na żywot jednoczący. Od str. 327 idzie: Wykonanie cnót. Nazwisko tłómacza polskiego nie jest nigdzie wyrażone.
Jocher 5726. Czartor. — Uniw. Warsz.

— Modlitwa św. Tomasza... z pobożną prośbą o Cnoty Chrzesciańskie z języka Łacińskiego na polski przetłumaczona. w 8ce, k. nlb. 4 Uniw. Warsz.

— Pieśń o Przenayświętszym Sakramencie... (z w. XVIII). w 12ce, k. 1. Jagiell.

— Praelectionum theologicarum volumen I; tractatus de Dei existentia divinisque attributis (1782)... obacz Downarowicz D. (iuxta mentem Divi Thomae).

— Compendium Summae (1694)... ob. Szulc T.

(Tomasz św. z Akwinu). S. Thomas Aquinas, laudatione publica celebratus. Cracoviae Typis Semin. Acad. Diaeces. 1771. w 4ce, 3½ ark.
Ob. Włyński.

— Agnus Purpuratus Divvs Thomas Aqvinas. Doctor Angelicvs, In Roseo Campo Aureo Virtutis & Sapientiae Vellere refulgens, Annuâ recurrente Solemnitatis Suae Die, Varsaviae in Conventu Radziejoviano FF. Carmelitarum Discalceatorum à Studio Theologico Primâ Panegyri Demonstratus, Anno, quô Agnus Coelestis Victor in terris apparuit 1701. Die 7. Martij. fol., k. tyt. i k. 8 nlb.
Na odwr. tyt. drzeworyt i wiersz łac., potem dedyk. Mich. Steph. Radziejowski arc. gn. — Wreszcie Oratio. — Ob. t. XVIII, str. 663.
Jocher 5385. Ossol.

— Angelus poenitens (1714)... ob. Krasnodębski (Claudius).

— Angelus consilii D. Thomas... Varsaviae 1730.

— Annus gratiae (1700)... ob. Janowski Hipolit à S. Maria.

— Arcana Divinissimae Trinitatis Effata Ad mentem Angelici & Ecclesiae Doctoris D. Thomae Aqvinatis A FF. Carmelitis Discalceatis Conuentus Lublinensis Sacrae Theologiae Studiosis. Palam. Ad disputandum. Proposita. Anno Dńi 1650. Mense... Die... Hora 2. post Meridiem. w 4ce. k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. herb. — Dedyk. Maksym. Jarzynie, którego nazywają swoim mecenasem. Zawiera XXX tez przeciw arjanom, zaczerpniętych głównie z pism św. Tomasza i zatwierdzonych jego powagą. Jagiell.

— Arcana SS. Trinitatis Mysteria, iuxta mentem Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis, assertionibus theologicis explicata, publicaeque eruditorum censurae exposita a Fratribus Carmelitis Discalceatis, in conventu Lublinen. S. Theologiae studiosis. Anno Dñi... Mense... Die... Hora. Cracoviae, in officina apud haeredes Stanislai Lenczewski Bertut: anno 1669. w 4ce, k. 8.

Dedyk.: D. Alberto Casimiro de Kuroz..ki Męczyński, succamerario Vielunensi etc. Jagiell.

— Arcana sideris Aquinatici qvod caeleste Doctoris Angelici pectus accendit luce anniversaria Divinissimi Thomae Aqvinatis in lucem data dictaque Ab Vno è Societate Iesv, in Ecclesia AA. RR. PP. Sacri Praedicatorum Ordinis Posnaniae, anno quo Arcanum Verbvm Devs Pater semel in tempore mundo locutus 1681. 7. Martii. Superiorum permissu. Typis S. R. M. Collegij Posnaniensis Soc: Jesv. 1681. fol., k. 8.

Jocher 5335. Jagiell. — A. Wolański.

— Armata florentissimae Scholae Aquinaticae Philosophia seu Conclusiones scientiae rationalis ad mentem D. Thomae de Aquino, trinis nobilissimae domus Łącciorum ornatae Larissis a FF. Carmelitis Discal. Philosophiae Studiosis Conventus Lublinensis Sanctae Mariae de Monte Carmelo publico certamini expositae. Anno 1672. mense... die... hora 2 post Meridiem. Cracoviae. In officina Schedeliana 1672. fol., k. 9 nlb.

Dedyk. Hyacintho de Nadole Łącki Chelmensi, Lublinensi Canonico, Praeposito Kiauensi... Carmelitae. — Są to Conclusiones phil. rationalis w liczbie 35. Jagiell.

— Concio de divo Thoma in qua disputatur utrum magis expediat theologo philosophari an retoricari... ob. Valerianus M. (15...).

— Echo zawołanych czasu swego kaznodziejów S. J. albo kazania o S. Tomaszu Doktorze Anielskim X. Michała Mazowieckiego... (1701)... ob. tom XVI, str. 5 (pod Echo).

— Ens mobile ad mentem Angelici et ecclesiae doctoris D. Thomae Aquinatis, ex octo libris Physicorum (1650) ...ob. tom XVI, 62.

— Ens naturale (1667)... ob. t. XVI, 62.

— Facies Abyssi Rvditer Delineata, Sev Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis Vmbratilis Advmbratio, Jn Solem & publicum data, Anniuersario eiusdem die, Ab Vno E Societate Jesv, Posnaniae in Admodum RR. PP. Praedicatorum Ecclesia Anno, facie ad faciem locuti mundo Verbi, 1665. 7. Martij. [Tu winjetka]. Posnaniae, Typis Viduae & Haeredum Alberti Reguli, Imprimebat Albertus Młodniewicz. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Dedyk. Alb. Franc. Bartochowski przez Coll. posn. Soc. Jesu. Poczem mowa nienazwanego jezuity ku czci św. Tomasza. „Thomas“ ma znaczyć po hebr. tyle, co Abyssus, stąd tytuł panegiryku. Jest on bez treści.

Jocher 8647. Ossol.

— Fons vitae christianae ex petra inconcussae... (1726)... ob. Kwiatkowski Marjan.

— Nobilissima D. Thomae de Aquino Ingenii proles perillustrium virorum, gentilitiis coronis coronata sapientia. Per Conclusiones theologicas de Sciente, Praedestinante, Angelos condente, peccata puniente Deo. A FF. Carmel: Discal: S: Theolog: studiosis, conuent: cracovien: SS. Michaelis et Joseph publico certamini expositae. Anno 1670 die Maij... Hora 2. post meridiem. Crac: in officina Schedeliana S. R. M. thypogr: w 4ce, k. 8 nlb.

Dedyk.: Nicol. Oborski Episcopo Laodicensi.— Na odwr. tytułu miedzioryt herbu. Jagiell.

— Iudex doctarum sententiarum, in comitibus de Aquino, illustrissimus in illustrissimis Caracciolis, aequissimus a Castro Ioannis, Castrensis in summa capitanealis divinissimus Thomas, angelicus ecclesiae Carmelique doctor, ad Michaëlis Bilangem atque areopagi arcensis cracoviensis illustrissimi a Nominis sui praeconibus FF. Carmelitis

Discalceatis, philosophiae auditoribus, promulgatus. Cracoviae, typis collegii maioris. Anno sedentis in carne humana Iudicis. Dei hominis 1748. Die 7. Martii. fol., k. nlb., 5 i ark. E_2 (razem 15 k.).

Dedyk.: Illustribus Dominis celeberrimae capitanealis Cracov. Cancellariae ac Palestrae et Maecenatibus amplissimis.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Lapis angularis domus sapientiae D. Thomas Aquinas ecclesiae doctor doctrinae firmitate inconcussus, virtutum Soliditate ponderosus in octava suae festivitatis die penes disputationem theologicam oratoriis argumentis comprobatus celsissimo principi, illustrissimo et reverendissimo domino D. Constantino Feliciano in Szaniawy Szaniawski, Dei et apostolicae sedis gratia episcopo Cracoviensi, duci Severiae, in monumentum aeviternae gratitudinis suo protectori a studio theologico Cracoviensi Scholarum Piarum prima fundamenta jaciente consecratus. Cracoviae, typis Iacobi Matyaszkiewicz, S. R. M. typographi. Anno, quo LapIs absCIssus sine ManIbUs De LapsUs fVIt In terras Die qVo astrIs praeIVIt artes. (1726). fol., k. nlb. 4 i ark. D_2. Jagiell.

— Milicya anielska, w wojującym kościele przy codziennych utarczkach z światem, ciałem, czartem, pod zwycięzkim hasłem wojującego kościoła... zebrana. Wilno 1764. w 4ce.

Uniw. Wileń.

— Novum sub sole, seu angelicus Parisiorum doctor D. Thomas Aquinas, nova virtutis et sapientiae luce conspicuus, oratoria panegyri ab uno e Soc. Jesu celebratus. Posnaniae, 1687. fol.

— Oraculum Senatus Theologici Doctor Angelicus. (1677)... ob. Kanon And.

— Oratio... (Brak tytułu)... fol., ark. D. (k. 7).

Zaczyna się: Orbis super cardines. — Nad stronicą ozdoba drzeworytowa, a w niej berła akademickie, nad niemi korona. Św. Tomasz nazywany tu Transcedens; ten przydomek ciągle powtarzany. Druk z połowy XVIII w. Powiada: Fac Regni sine Rege ales, sine Regnatore Jove Jovis ministra, polonae gentis insigne. Fac studiorum Matrem cum filia, Craciam cum Lubrana Pallade Minervam. — Zapewne pióra Żołędziowskiego. Jagiell.

— Oratio de laudibus... (1761) ob. Stadnicki Michał (tom XXIX, 157).

— Oratio in Laudem Divi Thomae Aquinatis politici ac Theologici Christiani, de politicae studio cum Theologia Christiana conjungendo, Varsaviae, 1767 die 7 Mart. habita. w 8ce.

Jocher 5518 (ma datę 1777 roku).

— De laudibus D. Thomae de Aquino angelici doctoris (1767)... ob. Koncewicz Robert.

— Orationes VII in honorem D. Thomae Aquin. a Carm. Discalc. Coll. Cracov. habitae. 1709—15. fol., k. 35.

Katal. księg. dawny.

— Universa Philosophia juxta inconcussa M. D. Thomae Aquinatis doctor. angelic. Doctrinam Rev. Patri in Christo Ioanni Kristolowecz S. Sanct. Thomae Doc. ...1719. Typis Marianis Clari Mont. Częstochov. fol., k. nlb. 8.

Por. Scisłowski R. Krasiń.

— Phoenix e divinae cineribus sapientiae (1680)... ob. Cyboni Krz.

— Solemnis Plausus penes scholasticos labores Angelico Doctori ac Ecclesiae Thomae Divinissimo Aquinati infra annuos octavae dies consecratus elogiali stylo adumbratus clienti ac eiusdem doctrinae promotori admodum Reverendo Patri Sac. Thae Praesentato Priori Conventus Frlis (sic) Lublinensis, ac Vicario Provinciali per contratum eiusdem Patri Francisco Xaverio Rychłowski, Opere ac studio RR. PP. Sac. Thae Lectorum Professorum formalis Allmi Studii tum Philosophiae Lublinensis Ordinis Praedicatorum dicatus. Cum licentia Superiorum. (Bez r., około 1760). w 4ce, k. 4 (brak końca).

Jagiell.

— Prodigia sub Rosa Virtutis Honoris et Sanguinis, ad prodigiosam Angelici Doctoris D. Thomae Aquinatis scientiam elogiastica penna explanata, Stanislao a Slupow Szembek... a studio theologico Collegii Varsaviensis Scholarum Piarum dedicata Anno 1701. Varsaviae, typis ejusdem Collegii. fol.

Uniw. Warsz.

— Propositiones theologicae ex prima parte D. Thomae Doctoris Angelici decerptae, a FF. Carmelitis Discalceatis Conventus Cracovien: Studiosis sacrae Theol: publico certamine expositae. Cracoviae, in officina viduae et haeredum Andr: Petricovii. S. R. M. Typogr. Anno D. 1647. w 4ce, 8 k.

Dedyk.: Petro Gembicki, episcopo cracoviensi. Jagiell.

— Triumphalis idque Aquinaticus Rogus triumphantis et militantis ecclesiae triumphatori militi, tot monstrorum, quotquot errorum percussori, Hydrae haereseos domitori; novo, quia christiano Alcidae; pectore caelum cum sole bajulanti; primati primoque principi literarii regni, Dr Thomae, Angelico et Carmeli doctori, post sexennalem in Michaelis Gargano Olympiorum cursum, in revolutae solemnitatis propriae plausum, necnon tantae victoriae triumphale trophaeum, per sibi devinctissimos discipulos FF. Carmelitas Discalceatos collegii Crac. S. Th. auditores, in facie totius literarii orbis, spectante florentissima magnorum hospitum frequentia, seraphicis Eliae ignibus succensus Anno quo ignis e caelo missus rubum subintravit inconbustum. 1721 die 7. Martii. Cracoviae, typis Francisci Cezary S. R. M. Illustrissimi et Rndissimi Episcopi Crac. Ducis Severiae, necnon Scholar. Novodvorscianarum ordinarii typographi. fol., k. 7.

Z herbem na odwr. tyt. i 4-wierszem.
Dedyk. Steph. Tarnowski ecclesiae cathed. Cracov. canonico. Czartor. — Jagiell.

— Sabbatum aquinaticum, a sole pectorali satis illustre D. Thomas Aquinas... (1715)... ob. Sabbatum.

— Captiva coelestis sapientia (1669)... ob. Sapientia.

— Słońce Aquinatyczne S. Tomasz Doktor Anielski... ob. Solis Aquinatici (1660).

— Tripos Coelestis Apollinis Sev Triplex Scientiae Typvs Ex Doctrina Coelestis Disciplinae Magistri, D. Thomae Aqvinatis Transsvmptvs Et Per Discipulos eius ad finem Philosophici Cursus Luci publicae Expositvs. Anno à partu Virginis 1668. Mense [dopis.: martio] Die [19] Hora [2da pomeridi.] Cracoviae, In Officina Balthasari Smieszkowicz, S. R. M. Typog. Anno 1668. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. tyt. herb Łabędź i 8-wiersz ... Dedyk. Alano Chodawski, priori conventus crac. przez studentów filozofji. Obejmuje: 1) Typus scientiae rationalis (13 konkluzyj); 2) Typus scientiae naturalis (13 konkluzyj); 3) Typus librorum de anima (13 teorematów).

Na końcu: Disp. publ. ad aedes SS. Trinitatis sub praesidentia R. P. F. Thomae Schmith Phil. prof. et Novitiorum Magistri. — Obacz o tym Szmicie tom XII, 26 (Acta capituli 1681).

Bandtkie H. dr. krak. 400. — Za nim Jocher 2747. Czartor. — Jagiell.

— Verbum Caro factum, assertionibus theologicis ad mentem D. Thomae Aquinatis, doctoris Angelici explicatum et illustrissimo ac magnifico Domino D. Stanisłao Lubomirski, comiti in Wiśnicz, palatino et generali Cracoviensi, Scepusiensi, Niepołomicensi, etc. etc. etc. Capitaneo a FF. Carmelitis Discalceatis collegii Visnicensis, Sacrae Theologiae Studiosis, grati animi ergo dedicatum, publicoqu: certamini expositum. Crac. In offic: Andreae Petricovii, S. R. M. Typogr. Anno 1645. w 4ce, k. 8 nlb.

Dedyk.: D. Stanislao Lubomirski, comiti in Visnicz. — Zawiera: Assertiones. Jagiell.

— Verbum divinae mentis, D. Thomas Aquinas. Oratio. Varsaviae Typis S. Jesu 1745. fol.

Wydane przez warsz. Coll. carm. disc.
Jocher 5463 (za Sienkiew.).

— Veritas scientifica, a Praceptore Angelico D. Thoma Aquinate Quinto Ecclesiae Doctore, stylo Rosariano exarata, Immaculatissimae Matri Virgini Mariae in Generali Studio Cracoviensi, debiti Obsequii ergo consecrata. Cracoviae A. D. 1681. typis Universitatis. fol., k. 6 nlb.

Dedyk. Deiparae Virg. Mariae przez F. D(om.) F(rydr.) O(rd.) P(raed.) — Na końcu Conclusiones disputabuntur in generali studio Cracoviensi conventus S. Trinitatis Ord. Praed. sub praesidentia F. Dominici Frydrychowicz Ord. Praed. objectis satisfaciente Hieronymo Miełoński.

Ob. Frydrychowicz Dom. Jagiell.

— Zbroia Anielskiey Czystości ręką wszechmocną wyrobiona na Tomasza S.

z Akwinu Anielskiego kościoła Bożego Doktora Zakonu Kaznodzieyskiego dla uchronienia się pożądliwości cielesnych anielskiemi rękami włożona czyli Konfraternia Paska Tomasza S. Ludziom wszelakiego stanu na oddalenie tentacyi cielesnych od Stolicy Apostolskiey pozwolona do Druku za dozwoleniem Przełożonych Roku Pańskiego 1759 podana. w Krakowie, Michał Dyaszewski (1769). w 8ce, k. 16. Jagiell.

— ob. Agnelius Ludovicus (1619) — Agnus (1701) — Analogismus (1639) — Anastasius (1751) — Angelus (1730) — Annus (1700) — Applausus (Varsav. Colleg.) — Aquarius (1605) — Arcana Sideris (1681) — Aristoteles (Flores 1660) — Arteński R. C. (1694) — Assertiones theologicae (1634, 1641) — Augustyn od św. Jana (Oceanus Aquinaticus 1670) — Badurski Andreas (1762) — Balffy Tomasz ks. (1719) — Baltazarowic J. (Quaestio de gratia 1684) — Bardziński Alanus (Comp. summae 1705) — Barry (1726) — Bartholomaeus a Pur. B. V. (Interpres divinus 1686) — Behm Mart. (Quaestio 1680) — Bełczewski Wojc. (Theses 1767—9) — Benedykt XIII (1725) — Bielawski Fab. (Primus homo 1642) — Bocheński Hyacinthus (1705) — Bogucki Ambr. Ign. (1731, 1780) — Bonawentura a Sancto Simone (Peregrinus 1731) — Borkowski P. (Conclus. 1729) — Brocki Maciej (Ternio 1690) — Camelin Antoni (1766) — Castro don Antonio (1667) — Celejowic M. P. (Agonium 1692) — Chamocki A. (Analogismus 1639) — Charzyński C. J. (1686) — Chelipski S. (Theses 1644) — Chełstowski Dion. (Tria difficilia 1706) — Chociszewski Walerjan (1682) — Choynacki Josephus (1737) — Cichowski Mikołaj (De B. Virgine sententiae 1651, 1660, 1720) — Ciechanowski Adalb. Hyac. (1715, 1721) — Columbinus Marianus (Thesaurus verbi 1619) — Conclusiones... ob. tom XIV, 344—351 (1651, 1670, 1774, 1775, 1776) — Cyboni Chr. J. (1680) — Czechowski Gwalbert (1666) — Czerwiński Jerzy (1765) — Czyrzyckowicz And. A. (Quaestio theolog. 1698) — Dąbrowski Stan. ks. (1745) — Declos Antoni (1728, 1766, 1767) — Demetrius (Orthodoxum Ecclesiae 1726) — Dierkens Petrus (1771) — Dissertatio (1770) — Dominik Ignacy (1747) — Dopczyński Michał Józef (1714) — Duński Stanislaus (1643) — Dy... Casimirus (Tractatus theol. 1692) — Dywulski Adauctus (1762) — Dzianotti Józef Jan (1720) — Dzielski Wojc. Józef (Conclusiones 1686) — Ekart Jan (1669) — Emanuel a S. Joanne Baptista (1722) — Ens (1667) — Facies (1665) — Federowicz Matthias (1713, 1718) — Fidetowicz Martinus (1690) — Foltański Adalb. (1748) — Frydrychowicz Dominik (1691, 1692) — Frydrychowicz Marcin Stan. (1670) — Gabriecki Franciszek Wojciech (1653) — Galatowski Joanicjusz (1694) — Gdowski Z. (Dogmata 1622) — German Chrysostomus (1655) — Gidzielski Wal. (Conclusiones 1687) — Gładysz Baltazar (1666) — Golejowic St. (Florilegium 1698) — Gołembiowski Anast. (1751) — Grocholski Valerianus (1614) — Grymecki Hyacinthus (1716) — Hieronymus a S. Bern. (Błeszyński) — Hierovius Feliks (1635) — Holtzbrinck G. (Argumentum, Conclusiones 1731) — Jamborski Mathias (1710) — Jan a Taube (1698) — Janowski Hipolit (Annus gratiae 1700) — Januszewski Ferd. (Sententia 1696, Summa phil. 1692) — Jarmundowicz Kazim. (1724) — Jaroszewicz Szymon (1722) — Jaroszyński Aleksander (Os aureum 1712) — Jaskólski Franc. (1777) — Jastrzębski Józef (1724) — Ines Albertus (1648) — Ioachimus a Nativitate (Gemma fluminis 1667, 1672) — Józefowicz Jan (Quaestio 1685, 1687) — Ittinger Mat. (Theologia 1718) — Julianus a S. Jacob (Agnus purpuratus 1703) — Iwański Nicol. Mich. (1737) — Kalckstein Antonius (Calamus 1709) — Kalicieński Stan. Winc. (1755) — Kalinowski St. (Arbor 1689) — Kamieński Walenty Stan. (1732) — Kanon Andrzej (1677) — Karatiewicz Paulus Antonius (1774) — Kaznowski Alfons

(1627) — Kielarowicz Franc. Andrz. (1729) — Kiriakiewicz L. (1743) — Kochanowski Andrzej (1679) — Koczorkowski Fr. (1738) — Kojdanikowski Jan (1749) — Kolendowicz Math. Józef (1715) — Konarski Stanisław (1723) — Koncewicz Robert (De Laudibus 1767) — Kownacki Ign. (Assertiones theol.) — Krasnodębski Claudius (Angelus 1714, Arbor 1721) — Kropski Stefan — Krauzowski Błażej (1663, 1671) — Krząnowski Ant. Nicol (1732, 1727) — Kubalewicz Casim. (1717) — Kuuk Paulus Ioannes (1696) — Kwiatkowski Marjan (Fons vitae 1726) — Lachowicz Florjan Antoni (1727) — Lapis (1726) — Lapis arcanorum (1707) — Leciewic Albertus (1687) — Lipczyński Augustinus (1614) — Lubomlius Sew. (Theatrum 1597) — Łukaszkiewicz Jan Feliks (1694) — Łukaszkiewicz Math. Mich. (Comes div. sapientiae 1731) — Madejski Idzi od św. Józefa (1719, 1720, 1721) — Makoliński Timotheus (1634) — Makowski Szymon Stan. (1681) — Małachowski Marc. (Normae logicae 1638) — Malicki M. B. C. (1684, 1692) — Małyszko Thomas Alexander (1750, Cherubin 1760) — Markiewicz Stan. (1706) — Maximilianus a S. M. (Liber 1755) — Mazurkiewicz Ludovicus (1758) — Mazurkowicz Valent. Joan. (1662) — Meress Bonaventura (1780) — Michałkowski Ant. Stef. (1700) — Miciński Adalbertus (1726) — Mijakowski Hyacynt (1643) — Miłowski Hieronim (1681) — Mirecki Christianus (1684) — Mojecki Rajmund (1666) — Mokrzecki August (1672) — Molęcki Stanisław (1689) — Morawski Joannes (1681) — Moszczeński Martinus (1757) — Muszyński Józef (1769) — Muszyński Tom. (1718, Fundamentum 1722) — Mysterium (1691) — Napolski Jan Ewangel. (1678) — Navarchus (1717) — Nawrocki Antoni (1772) — Nowiejski Albertus (1642) — Nowowiejski Felicjan (1722) — Obiegłowicz Celestinus (1706) — Oborski Nicolaus (1690) — Olszowski Kazimierz (1681) — Olympia (1721) — Opeydowicz Laurentius (1738) — Orłowski Mathaeus Casim. (1761) — Ostawski Łukasz Józef (Petra 1683) — Paschay Ant. Zygm. (1677) — Pathun (1680) — Patyński Franc. Alex. (1694) — Pawłowski Daniel (1664) — Pawluskiewicz Ignacy Józef (1770) — Philippus a S. Nicolao (Certamen 1729) — Pieniążek Henricus (1697) — Piotrowski F. (1750) — Podgórski Jan Samuel (1694) — Podzyński V. I. C. (1768) — Polinus Jacobus (1663) — Pollacz Rudolphus (1684) — Popiołek J. Greg. (Meridies 1723) — Prątnicki Tomasz (Szulc) — Propositiones (1647, 1780) — Przybocki Ambroży (Conclusiones 1701) — Psojecki Matthias (Divinum bene 1676) — Raphael (1628) — Robertus a Spir. S. (1770) — Rohaczewski Piotr Antoni (1715, Dies Solis 1717, 1718) — Rosecki Daniel (1690) — Rosołecki Łukasz (1728, 1730) — Rozbrat (1719) — Rudnicki B. (Assert. 1776) — Rudolf Jan (Divus 1715) — Rusiecki Wojciech (1653) — Rutka Teofil (Contra Joan. Galatowski 1694) — Rydulski Dominik (1753) — Rygalski Jan (1747) — Sabbatum Aquinaticum (1715) — Sauran Rud. (Sententiae e operibus 1660) — Sawicki Bazyli (Theologia 1697, Hexastylium 1699) — Scholae (1764) — Sczucki Jacobus (Regale lilium 1652) — Sertkowicz Tomasz Ant. (Fons 1685) — Seweryn owicz (Dictator sententiarum 1745) — Sewerynowicz Ioan. Chrysost. (Imperator 1742) — Sienkiewicz Ber. (Pharos 1716) — Sierakowski Hugo (Conclusiones 1759) — Slachetka Stan. (biograf. 1649) — Sledziewski Fr. Norbert (Arcana theologica 1663) — Slewicz Bernard (Victima theologica 1669) — Słowakowicz Jan Ant. (Sol nubilo 1703) — Słowikowski J. (Scholast. theolog. 1669) — Sobański Stanisław (Palpebra 1691) — Solis Aquinatici (1660) — Sobucki Aegidius (Conclusiones 1773) — Sokołowski Antonius (Dissertatio 1762) — Stadnicki Michael (Oratio 1761) — Stefanowski Cypr. (Novus Salomo 1640) — Suffczyński Michał (Zodyak 1707) — Stanislaus a S. Alojsio (Oratio 1745) — Surowiecki Jak.

(Periodus 1731, Proprium 1736) — Szalewic Ambroży (Clypeus animatus 1669) — Szczaniecki Stefan (Kazanie 1699) — Szulc Tomasz (Compendii unosillogistici 1697) — Tęgoborski Mat. (Theses 1638) — Tainer Ludwik Mikołaj (Orbis miraculum 1669) — Taube Jan (Kazanie 1698) — Teleżyński Wawrzyniec (S. Thomas Aquinus 1792) — Theoremata physica (1646) — Theses philosophicae (1645, 1759) — Theses theologicae (1688) — Tortowski Sebastjan (Mens universi orbis 1707) — Toryani Ioan. Cant. (Dux scienciarum 1761) — Treter Maciej Kazimierz (Phoenix 1651) — Tripos coelestis Apollinis (1668) — Trzepski Flor. (Trina virtutum theol. Corona 1663) — Tuczyński Kasper Paweł (1790) — Tylkowski Maciej (Conclusiones theologicae 1772) — Waleszyński Martinus (Conclusiones 1694, Conclusiones 1701, Cygnus 1701, Ecclesia 1717, Navarchos 1717) — Verbum divinae mentis (1745) — Veritas scientifica (1681) — Wiązkiewicz (Coelum 1656) — Wielowiejski Michał ks. (Ćwiczenia duchowne 1768, Wykład 1769) — Wierzbowicz Angelus (Memoriale 1702) — Wilkoszowski Jos. (Propositiones theol. 1780) — Winkler Marcin (Mare aquinaticum 1658) — Vladislaus a Conceptione (Illus. plancta 1682) — Włyński Zygmunt Aleksander (Sanctus Thomas 1771) — Wojewodzki Paweł (Quaestio 1691) — Wolski Kazimierz (Vindiciae 1695) — Wysocki Samuel (Verbum 1737) — Zaleski Józef a S. Stanislas (Caput 1728) — Zawada Rem. (Tria difficilia 1706) — Zawadzki Ign. (Sacer 1674) — Zbroja anielskiej czystości (1759) — Zębecki Zygmunt (Fidelissimi 1628) — Zielonacki Ludwik (Acervus 1643) — Żłoba Mateusz (Conclusiones 1774) — Złotnicki Arsen (1752) — Żołędziowski Antoni Joz. (Transcendens 1733) — Zrzodliński Cas. (Lydius Sapientiae lapis 1692) — Zybułtowski (Notarius 1700) — Zygmuntowicz Jacek (Veritates 1661) — Zyznowski Stanisł. (Panegyricus 1648).

Liczne rękopisy pism św. Tomasza (przeważnie średniow.) oraz komentarzy do nich znajdują się w Bibl. Jag. — Zestawia je Wisłocki Katalog ręk. (w indeksie pod Aquinus). — Inkunabuły pism św. Tomasza przechowane w Jag. ob. Wisłocki Incun. (1900).

O tomizmie na Uniw. Krak. w w. XV i XVI ob. Wisłocki O wydawn. Liber diligentiarum (Pamiętnik Akad. 1887 tom IV), str. 92.

Kierunek tomistyczny, odgrywający jeszcze w początkach XVI wieku dużą rolę u nas, zostaje potem zepchnięty na drugi plan przez rozwój skotyzmu, do którego przyznają się ważniejsi mistrzowie Akademji (ob. pod Scotus w t. XXVII, 314). — Dopiero w połowie w. XVII nastaje zmiana: wchodzi w zwyczaj, aby brać za podstawę dysput szkolnych tezy czerpane z Summy św. Tomasza. (Obacz takie tezy bądź pod nazwiskami broniących, bądź pod Conclusiones, Assertiones, Theses, Quaestiones, Sententiae, Theoremata, Propositiones). — Pojawiają się też obszerniejsze dzieła oparte na św. Tomaszu.

Tak np. przeróbki Summy z tych czasów ob. pod Bardziński J. Alan (Comp. summae 1705) oraz Szulc Tom. (Compendium syllogisticum 1697). — Wykład uniwersytecki teologji św. Tomasza z r. 1670 jest w ręk. Jag. 199; z r. 1718 w ręk. Jag. 677—8. — Niezwykle liczne stają się panegiryki na jego cześć ogłaszane, jak to łatwo stwierdzić na podstawie zamieszczonych powyżej odsyłaczy. Jest to polski renesans średniowiecznego kultu dla niego. — W drugiej połowie XVIII wieku stają się panegiryki i dysputy tomistyczne coraz rzadszemi.

O walce między dominikanami a jezuitami na tle nauki św. Tomasza (o łasce i wolnej woli) ob. Rykaczewski Relacje nuncjuszów II, 148 (relacja Torresa). — Z dzieł zakonu dominikańskiego zwracam uwagę na wydane w Wenecji dzieło Seweryna z Lubomli w r. 1597.

Specjalnie o stosunku zakonu Jezuitów w Polsce do tomizmu ob. ks. Bednarski Jezuici polscy wobec projektu ordynacji studjów (1935), str. 8.

O znajomości filozofji tomist. w Polsce ob. ks. Gabryl Realizm i nominalizm 1905. — Struve Hist. logiki 1911. — Grabowski Tad. Skarga, str. 646. — Encyklopedja kościelna XXVIII, str. 558—583 i 600—607.

TOMASZ z Akwinu od św. Ignacego. Anna Swięta z Swiętym Joachimem Godnością Wnuka Pána Jezusa Chrystusa Dostoieństwem Corki Nayśw: Maryi Panny, Zyciem własnym, tudzież Łaskami y Cudami, dla nabożnych do siebie Chwalebni. To iest Historya życia

y Cudow. Swiętych Anny y Joachima, Rodzicow Nayśw: Maryi Pánny Matki Boskiey, Przez X. Tomasza z Akwinu od S. Jgnacego Karmelitę Bosego S. Theologii Professora Konwentu Warszawskiego, z Rożnych Xiąg Wiary Godnych Autorow Zebrany, y z Pozwoleniem Duchowney Zwierzchności do Druku podana. Roku Páńskiego 1755. w Warszawie w Drukarni Jego K. Mći y Rzpltey XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 152. — Częsc II. O Łáskách y Cudách Ktorych doznali od Pana Boga za przyczyną S. Anny Nabożni do niey. Zebrana. y Z pozwoleniem Zwierzchności Duchowney do Druku. Podana. Roku 1755. w Warszawie w Drukarni J. K. Mci. y Rzplitey Xięży Scholarum Piarum. k. tyt., str. 112, k. 8 nlb. — Częsc III. Zámykaiącá w sobie Opisánia Początkow Wsłáwieniá się Łáskámi y Cudámi Anny S. w Obrázách swoich po rożnych mieyscách w Krolestwie Polskim znáyduiących się. Z pozwoleniem Duchowney Zwierzchności. do Druku Podana w Lwowie w Drukárni Janá Filipowiczá J. K. M. Uprzywileiowánego Typográfá Roku Páńskiego 1756. k. tyt. i str. 99. — Częsc IV. Zámykaiąca w sobie Rożne Nabozęnstwa Do SS. Anny y Joachima Rodzicow Náyswiętszey Panny Maryi, Z wielu Xiążek zebráne Y z Pozwoleniem Duchowney Zwierzchności Do Druku Podana. w Lwowie w Drukárni Sukcessorow Páwłá Golczewskiego J. K. M. Typográfá k. tyt., str. 79, k. 1 nlb.

Na pierwszych 2 k. cenzury i aprobaty (z r. 1755), potem rejestr autorów (z polskich Bykowski, Chmielowski, Pruszcz, Radziwiłł). — Potem idzie rzecz o życiu, o relikwjach, o cudach i łaskach, o cudownych obrazach św. Anny w Król. Polskiem (w Smarzewcu nad Pilicą, w Przyrowie, w Sąsiadowicach w ziemi przemyskiej, w Radawie, w Chełmie na Sląsku). — Kończą modlitwy, litanje, godzinki.

Dziennik Wileń. 1822. II, 502.

Bibl. Dominik. w Przyrowie — Raczyń. — Uniw. Warsz.

— Cud Miłosci Boskiey (a) Ku Narodowi Ludzkiemu Naywiększy (b) Jezus Chrystus Pan Y Zbawiciel Swiata W Nayswiętszym Sakramencie Pokarmem Zywota Wiecznego (c) Ciała, Y Krwi Swoiey Przenaydroższey Pod Osobami Chleba y Wina, Dusze Chrześciańskie Zasilaiący. Wyrazem dowodow o rzetelney Jego przytomności w teyże Taiemnicy, tudzież Łask, y Cudow z stosownym Nabożeństwem, we Czterech Dzieła tego Tomach. Uwielbiony. Przez W. O. Tomasza z Akwinu od S. Ignacego Karmelitow Bosych Konwentu Warszawskiego Przeora. Tom I. Za Pozwoleniem Zwierzchności Duchowney do Druku Podany. w Warszawie 1790. w Drukarni Piotra Zawadzkiego J. K. Mci Uprzywileiowanego Typografa. w 4ce, k. tyt i k. 2 nlb., str. 8, 8, 8, 8, 32, 16, 8, 16, 24, 24, 8, 8, 8, 8. — Tom II. Za Pozwoleniem Zwierzchności Duchowney do Druku Podany. w Warszawie 1790. w Drukarni Piotra Zawadzkiego J. K. Mci Uprzywileiowanego Typografá. w 4ce. k. tyt. i str. 40, 32, 32, 32, 56, 144. 64, 60, 32, 200. 48, 8, 8, 24.

Na odwr. k. tyt. są pod a), b), c) trzy cytaty z św. Cyryla, Tom. i Bazyl.

Rozpoczynają aprobaty i protest. auctoris.

Dzieło dzieli się na 28 części. Z tego tom I obejmuje 14 i tom II też 14 części (tom pierwszy 248 str.; tom II, str. 780). — Każda cześć ma osobną paginację. Treścią jest cześć dla Najśw. Sakr.; katechizm modlitwy, pieśni, godzinki; wreszcie opinje świętych (o czci N. Sakr.) i opisy cudów. Te opinje i opisy wypełniają cały tom II (głównie uwzględnione są osoby karmelitów i karmelitanek; dużo o św. Teresie i jej nabożeństwie do N. Sakr.).

Jocher 3958, 6005, 8227.

Dzików — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Lament Koscioła Woiuiącego Przy Przeniesieniu Się Z Padołu Płaczu Po Swiątobliwym Doczesnym Zyciu Do Wiecznego W Chwale Niebieskiey Wesela Doyzrzalszey W Cnoty Niz Lata Jasnie Wielmozney ś. p. JMci Pani Antoniny Z Jasnie Oswieconych Xiążąt Radziwiłłow Massalskiey Podskarbiny Nadworney W. X. Litt. Grodzienskiey Berznickiey, Łozdzieyskiey, Propoyskiey, Wislickiey, &c. Starosciny Jasnie Wielmoznemu Jegomsci Panu Jozefowi Z Naywyszszych Xiążąt Ruskich Kniaziowi Massalskiemu Podskarbiemu Nadwornemu Wielkiego Xięstwa Litt: Ge-

nerałowi Leutnantowi Woysk Litewskich, Pułkownikowi Petyhorskiemu, Kawalerowi Orderu Orła Białego, Grodzienskiemu, Berznickiemu, Łozdzieyskiemu, Propoyskiemu, Wislickiemu, &c. &c. &c. Staroscie. Przy Publicznym wyprowádzeniu śmiertelnych zwłok Ciáłá Jey z Krákowá, do Grobu Jásnie Wielmożney Fámilii, w Hrábstwie Mysz w Wielkim Xięstwie Litewskim. z Obowiązku Jasnie Oswieconemu Fundatorskiemu Imieniowi, Przez W. X Tomasza z Akwinu od S. Ignacego, S. Theologij Professora, Kármelitę Bosego, Konwentu Krákowskiego; SS. Michała y Jozefa. Oswiadczony Roku 1765. Dniá 8. Stycznia. [Na końcu:] w Krakowie W Drukárni Seminárium Biskupiego Akademickiego. w 4ce, k. tyt. i k. 6 nlb.

Tytuł zajmuje 2 str. Poczem krótkie kazanie. Na końcu: Imprimatur rekt. Biegaczewicza.

Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

Tomasz de Asculo ob. Godzimirski Gabr. (Historya 1618).

Tomasz z Ilkusza ob. tom XVIII, 559.

TOMASZ od P. Jezusa, karmelita. Boleśći Pana Naszego Jezusa Chrystusa przez W. O. Thomasza od Pana Jezusa Zakonu Pustelnikow Ś. Augustyna językiem Portugalskim opisane potym francuzkim ięzykiem przez X. Alleaume S. J. przetłomaczone... Teraz na polski język przełożone w Poznaniu w Drukarni Coll. S. Jesu 1761. (1763, 1764). w 8ce, cz. I, str. 592. — Cz. II, str. 605. — Cz. III, str. 535.

Alleaume Gilles ur. 1641 † r. 1706.

Uniw. Warsz.

— Modlitwy Wnętrzney Droga krotka y bespieczna. Od W. Oycá Thomasza à Iesv Karmelity Bosego nápisána. Z łaćińskiego ná Polskie przetłumaczona, Z roskázania Starszych. [Tu winjetka]. W Wilnie, W Drukárni S. Troycy Oycow Bázylianow. Roku Pańskiego 1640. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 156, k. 1 nlb.

Druk gocki.

Karmelitanki bose wileńskie przypisały fundatorce swojej Annie Mariaeancille Rudominownie Dusiatskiej Pacowej podkanclerz. W. X. L.

Rozpoczyna Do czytelnika, poczem rzecz o modlitwie w XVI rozdziałach (o przygotowaniu, o oczyszczeniu, o ćwiczeniu i t. p.).

Jocher 5537, 6615. — Bandtkie H. dr. kr. pol. II, 284. Krasiń. — Ossol.

— Toż:... y bezpieczna od W. O. Tomasza a Jesu Karmelity Bosego napisana z łacińskiego na polskie przetłumaczona, z rozkazania Starszych, w Poznaniu w druk. Kolleg. S. Jesu przedrukowana. R. P. 1679. w 8ce, k. 5 i str. 117.

Druk gocki.

Dedyk. na 2 k. Teressie Magdalenie, Wojciecha z Goraja Brezy starosty Nowodw., Anny Constancyey z Weicherów Brezinej Starośc. Nowodwors. corce... przez karmelitanki bose. — Przemowy do Czytelnika k. 2.

Istnieje podobno w bibl. Sem. Pozn. odbicie z datą 1676(??).

Bibl. Ach. Brezy — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Methodvs Examinandi Ac Discernendi Spiritualem animae profectum. Avctore R. adm. P. F. T. Thoma à Iesv Carmelitarū Discalceatorum per Belgium & Germaniam Prouinciali: A quodam eiusdem Ordinis religioso ex idiomate Hispano in Latinum traducta. Cracoviae, Ex officina Francisci Cesarij, M.DC.XXII. (1622). [Tytuł w prostokątnej ozdobnej ramce]. w 16ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 72.

Na odwrocie tyt. rycinka M. Boskiej. — Ded.: Patribus et fratribus, datow. z Brukseli 9 januarii 1620. Poczem przedmowa. Jest to to samo dziełko, które po polsku nosi tytuł „Krotki Sposób", ale brak „Mów" św. Teresy.

Na końcu apr. z r. 1619, dana w Rzymie.

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Orationis mentalis via brevis et plana auctore R. P. F. Thoma a Jesu Carmelita Discalceato, Primum Bruxellis; deinde Craco. typis excussa in Officina Francisci Cesarii A. D. 1626. w 12ce, str. 179.

Jocher 5534. Jagiell. — Ossol.

— Praktyka Żywey Wiary, Ktorą Spráwiedliwy żyie. Od Wielebnego Oyca Thomasza à Iesv, Karmelitow Bossych Definitorá Generálnego nápisána. A teraz z Łaćinskiego ná Polskie Przez X. Przemysława Prawdzica Domiechowskiego, Przeorá y Professá Klasztoru Mogielskiego, Zakonu ś. Cistercieńskiego, przetłumaczona, y do druku podána. Zá dozwoleniem Stárszych. [Na końcu syg-

net drukarni i:] W Krakowie, W Drukárni Fránciszká Cezárego, Roku Pańskiego, 1647. w 12ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 476, k. 7 nlb.

Na odwr. tyt. herb Róża i dwuwiersz, podp. przez Samuela Rogowskiego. — Dedyk. Aleks. Aleks. Kęsowskiemu, opatowi oliwskiemu, dat. w Mogile 24 Junii 1647. Poczem przedmowa na 10 str. — Wreszcie aprobata rekt. Vitelliusa.

Księga I idzie do str. 182, zaś na str. 183—8 rejestr. Obejmuje naukę o wierze, przykłady wiary, o światowych zdradach przez wiarę rozganianych.

Księga II (z osobnym tytułem) od str. 189—476 i rejestr na 7 k. nlb. — Mówi o ćwiczeniach wiary, o wierze w Chrystusa, o jego życiu i męce, o praktykach wiary, o pociechach.

Zaleca ascetyzm, modlitwy, rozmyślania, ostrość życia i t. p. Pisane z punktu widzenia życia klasztornego.

Jocher 5852.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Ossol. — Zieliń.

— Krótki sposób rozbierania postępku duchownego... [I wydanie r. 1620].

Ob. dedykację do II wydania. — Ale to wątpliwe.

— Krotki Sposob Rozbieránia y Rozeznánia postępku Duchownego. Przez Wielebnego w Chrystuśie Oycá Thomaszá à Iesv, Kármelitow Bosych, w Flándriey y Niemieckiey źiemie Prowincyałá. Teraz od niektorego tegoż Zakonu Zakonniká z Hiszpáńskiego ięzyká ná Láćiński, y z Láćińskiego niedawno ná Polski, przełożony. Powtore do druku podány. [Tu winjetka: ornament linearny]. W Krakowie, W Drukárniey, v Wdowy, y Dziedźitcow (sic) Andrzeiá Piotrkowczyká, Typográphá Jego K. Mći Roku 1645. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 114.

Druk gocki, strony w podw. linjach.

Dedyk. Wielebnym ojcom i braciom. Tu mówi, że był proszony o druk przez wielu zakonników, którzy nie mieli czasu traktatu przepisywać. Datow. w Brukseli 20 stycznia 1620.

Już w powyższej dedykacji wspomina autor, że „traktat o sposobie rozeznania postępku" z hiszp. na łaciński, a z łac. na polski język jest przetłómaczony. Wynikałoby z tego, że było jakieś wydanie po r. 1620, dziś niedochowane. Stąd tłómaczyłyby się użyte w tytule słowa „powtore do druku dane". Ale może być także, że s owa powyższe wstawił dopiero w r. 1645 tłómacz polski, a w takim razie za I edycję należałoby poczytać wydanie łac. z r. 1622.

Poczem idzie Przedmowa. Od str. 1—57: Pierwsza część Sposób rozb. post. duch. — Od str. 57 idzie: Krotki sposób odnawiania człowieka wnętrznego... — Część dalszą tworzą: Mowy gorące abo Bogomyślności dusze do P. Boga, od S. Teresy fund. karm. bosych napisane. (Jest tych mów 17). — Obacz Teresa św.

W łączności z tem stoi równocześnie wydane: Ćwiczenia klasztorne abo praktyka... Jana a Jesu Maria (obacz).

W Bibl. Uniw. Warsz. są z r. 1645 dwa nieco różne odbicia.

Maciej. Piśm. III, 653

Jagiell. Uniw. Warsz.

— Toż:... przez W. Oyca Tomasza a Jesu, Karmelitow Bosych Prowincyała, z łacińskiego. w Wilnie 1752. w 12ce.

Jocher 7437. Uniw. Wileń.

TOMASZ a Kempis (Kempensis), augustjanin. Ascensus piae cogitationis ad supremum coelestis curiae senatum olim in Soliloquiis a Ven. Thoma Kempensi Ord. S. Augustini tot Gradibus quot capitibus. exstructus nunc vero... Ill°... D° Josepho Tyszkiewicz Castellano Mscislaviensi dedicatus A. D. M.DCC.LXI (1761). Vilnae typis PP. M. Conv. w 12ce.

Jocher 5704. Uniw. Wileń.

— Batalia grzesznika pokutuiącego ze światem... przez LXII utarczek otworzona... ob. Rozbrat (1719) w t. XXVI, 408.

— Jest to przeróbka wierszem „Naśladowania".

— De Imitatione Christi, Et Rerum mundanarū contemptu, Libri quatuor verè aurei. Avctore Thoma de Kempis. Nunc denuò recogniti, & à mendis, quibus scatebant, repurgati. Ephes V. Imitatores mei estote, sicut fili charissimi Vilnae, Apud Ioannem Velicensem, Anno 1585. w 12ce, k. tyt. i k. 6 nlb., k. 197 lb.

Tytuł w ramce. Tekst dziełka w oblinjowaniu. Druk całego dziełka kursywą.

Rozpoczyna: Joannes Trithemius abbas Spanheimensis (wylicza jego dzieła i mówi, że claruit temporibus Ruperti Bavari et Greg XII An. 1410).

Poczem idą Capitum libri... (spis rzeczy wszystkich 4 ksiąg) oraz tekst dzieła. Na ostatniej stronie Errata.

Jocher 5786.

Bibl. w Kazim. Doln. — Czartor. — Czarnec. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Warsz. Narod. (z Rapers.).

— De imitatione (1592)... ob. Exercitium christianae pietatis (nakład Mik. Radziwiłła 1592).

Ob. tom XVI, 129.

— De Imitatione Christi Libri Qvatvor. Authore Thoma A Kempis, Canonico Regulari ordinis D. Augustini; Ad Autographum emendati, opera ac studio Henrici Sommalii è Societate Iesv. Editio altera, priore castigatior, collata denuò cum Autographo. [Tu winjetka]. Cum licentia superiorum. Cracoviae. Ex Officina Nicolai Lob. M.DC.VI (1606). w 16ce, k. tyt., str. 342, k. 27 nlb.

Na odwr. tyt. godło jezuitów. — Dedyk. Leonardo Bettenio apud S. Trudonem coenobii antistiti... Henricus Sommalius e S. J., datow. z Lovanium Kal. Jan, 1598. — Poczem: Hen. Sommalius pio lectori... i Joan. Trithemius de script. eccl. Tu wyliczone pisma św. Tomasza à Kempis i powiedziano, że pisał w r. 1441.

Spisy rozdziałów przed każdą księgą.

Na końcu obszerny indeks; aprobata G. Fabriciusa; Exercitium quotidianum; Jubilus Bernardi abbatis (wiersz na 3 k.).

Jocher 5786b.

Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Uniw. Warsz. — Warsz. Narod. (z Rapers.).

— Thomae a Kempis Canonici Regularis Ordin. S. Augustini De imitatione Christi Libri Quatuor. Ex recensione Hereberti Rosweidae Soc. Jesu. Posnaniae. Typis S. R. M. Collegii Societatis Jesu. Bez roku (może 1675?). w 12ce.

Jocher 5786d. — Bederski Druki posn. 1929, nr 100. Raczyń.

— Toż:... Posnaniae, typis S. R. M. Collegij Societatis Jesu Anno 1695. w 12ce, str. 395 i Indeks.

U spodu między obwódką są litery J. Z.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Toż:... ex recensione Heriberti Rosweydi Soc. Jesu. Editio nova... reimpressa Brunsbergae, Soc. Jes. 1719. w 12ce, str. 347 i rejestr k. 3.

Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Thomae A Kempis Canonici Regularis Ordinis S. Augustini, De Imitatione Christi, Libri Quatuor. Editio nova, Figuris illustrata Posnaniae Typis Clari Coll: Soc: Jesu. A. D. 1727. w 16ce, k. tyt. i k. 12 nlb., str. 437, str. nlb. 5 (indeks).

Dedyk.: Christo Messiae. Poczem elogia (pochwały) dla dzieła; od ark. B₂ tekst. Żadnych „figur" w tekście niema.

Czartor. — Jagiell.

— Toż:... libri quatuor, ex recensione Heriberti Rosweydi Soc. Jes. editio nova praeter auctoris vitam... indicibus illustrata et reimpressa. Brunsbergae, typ. Soc. Jes. 1748. w 12ce, str. 348 i rej. k. 3.

Uniw. Warsz.

Toż:... libri quatuor... editio nova correctior figuris illustrata. Leopoli typis Coll. Soc. Jesu 1749. w 16ce, str. 390, rej. k. 3. Uniw. Warsz.

— Toż:... Editio nova correctior figuris illustrata. Anno Domini 1749. Leoburgi typis Johann. Christ. Ehrhart. w 16ce, str. 390, indeks k. 5 nlb.

Naczele miedzioryt z podpisem J. Filipowicz sculp. Leop. Jagiell.

— Toż:... libri quatuor. Calissii typ. Soc. Jesu. 1749. w 12ce, str. 597 i rej.

Tor. Kop. — Uniw. Warsz.

— Toż:... libri quatuor ex recensione Rosweydi Heriberti Societatis Jesu. Editio nova praeter auctoris vitam, additis indicibus illustrata et impressa. Permissu Superiorum. Vilnae, typis S. R. M. Acad. Societatis Jesu Anno 1757. w 16ce, 18 k. nlb., str. 544 i indeksy.

Jocher 5786f Jagiell.

— Toż:... ad autographum emendati opera ex recensione Heriberti Rosweydi S. J. Brunsbergae typis Coll. S. J. w 12ce.

Jocher 5786.

Toż:... libri quatuor ex recensione Hereberti Rosweydi Soc. Jesu. Posnaniae typis S. R. M. Collegii Societatis Iesu. w 12ce, str. 440.

Czartor. — Uniw. Warsz.

— O naśladowaniu Chrystusa Pana Ksiąg czworo, przez Wielebnego Tomasza a Kempis Zakonu Kanonikow S. Augustyna r. 1441 napisane w Krakowie. R. 1545. w Drukarni Uglerowskiey. w 8ce. (Druk goc.).

Ojciec Adrjan, zak. ś. Franciszka, pisze w przemowie, iż poprawił tylko tłómaczenie jednego z braci zakonnych.

Miało być niegdyś w Bibl. Uniw. Warsz.(?).

Jocher 5788 (noty).

— O nasladowaniu Chrystusa Pana a o wzgardzeniu wszystkich marnosci

świata ksiąg cztery. w Krakowie 1551. w 12ce.

Jocher 5787 (noty).

— O ńaśládowaniu P. Chrystusá, y o wzgárdzie wszelákiey prożnośći świátá tego, Ćworo práwie Złotych Książek: W ktorych wiele rozmyślánia nabożnego y modlitew naydziesz. Przez wielebnego Thomasza z Kempis, przed Stem y osmiądziesiąt lat nápisane; á teraz w Polskim ięzyku pilnie przeyrzáne, y na wielu set mieysc poprávione. [Tu trzy gwiazdki]. W Krákowie, W Drukárni Jákubá Siebeneycherá, Roku Páńsk: 1586. w 16ce, k. tyt., 7 k. przedmowy i k. lb. 280 (sygn. A — Zz_7).

Składka liczy po 8 k.

Tytuł druk. czerwono i czarno, obwiedziony ozdobną ramką, w której środku u góry: I H S.

Na odwrocie tytułu wydrukowana jest tabliczka z napisem: „Rozmyślanie każdey godziny potrzebne". W tabliczce tej spisano, co powinien człowiek rozmyślający pamiętać, wyrozumieć i opatrować.

Rozpoczyna: Przedmowa do łaskawego chrześc. czytelnika: „Kto ma oczy niechay widzi i obaczy, kto ma uszy niechay słucha y wyrozumie"... i t. d. Podniesiono w przedmowie, że książki te od wielu lat są drukowane niem., włos., franc. i hiszp. językiem. Kto ich chce z pożytkiem używać, powinien je czytać z pokorą, i to tylko jedną albo dwie kapituły na dzień. Złożył te księgi Tomasz Malicolus z Kempis. Tłómacz narzeka na sprośny i niepobożny wiek „a my którzyśmy się Bogu poślubili, niestetysz od starych pobożnych ścieżek pobłądzili... Wiarujemy się spowiedzi, mamy w nienawiści pokutę" i t. p.

Na końcu tej przedmowy t. zn. na odwrocie k. 8 nlb. zamieszczona jest rycina w owalu, przedstawiająca Chrystusa, niosącego krzyż z podpisem: „Jeśli kto chce przyść za mną niech się zaprzy samego siebie... Matth: 16".

Przekład księgi I zaczyna się od słów: „Kto mię naśladuje, mówi Pan, nie chodzi w ciemnościach: ale będzie miał światłość żywota. Te są Pana Chrystusowe słowa, ktoremi nas upomina, abyśmy żywota i obycz. jego naśladowali"...

Od k. 277 idzie: Summárynsz wszystkiego co się w tych książkách zámyka (sygn. Zz i i i j).

Bandtkie Hist. druk. II, 216. — Jocher 5789. — Piekarski Katal. Bibl. Kórn. 1929, nr 691 (na str. 127 podaje reprodukcję tytułu). — W egz. Czarn. tytuł i pierwsze karty facsimil., taksamo Sumarjusz.

Bawor. (Czarn.) — Dzików — Kórnik — Raczyń.

— O nasladowaniu Pana Christusa księg czworo przez wielebnego Thomasza z Kempis zakonu Canonicorum regularium S. Augustina, w roku pańskim 1441. napisana. Teraz znowu w polski ięzyk, wedle exemplarza ręką samegoż autora pisanego przetłumaczone, y podzieleniem rozdziałów ozdobione. w Krakowie 1603.

Edycja wątpliwa. — Cytują ją: Bentk. H. lit. I, 281 — 2 oraz Maciejowski Piśm. III, 62 (nie podaje egzemplarza). Sądzę, że edycja z r. 1603 nie istnieje, o czem poniżej.

— O Naśládowániu Pana Christvsa, Ksiąg Czworo. Przez Wielebnego Thomasza Z Kempis Zakonu Canonicorvm Regvlarivm S. Augustyná, w Roku Páńskim, 1441. nápisáne. Teraz znowu w Polski ięzyk wedle exemplarzá ręką sámegoż Autora pisánego, przetłumaczone, y podzieleniem Rozdziałow ozdobione. [Tu winjeta: ornament linearny]. W Krakowie, W Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká. Roku Páńskiego, 1608. w 8ce, k. tyt. i k. 4 nlb., str. 334, k. 8 nlb.

Na odwr. tyt. rycinka w owalu, przedstawiająca biczowanie Chrystusa, pod nią cytat z św. Mat. 26 v. 24. — Poczem na 3 k.: Przemowa do chrześcijańskiego czytelnika. Tu mówi tłómacz, że korzystał z wydania łac. antwerpskiego, opartego przez Sommeliusa w r. 1599 na poprawnym, świeżo przez niego w Lowaninm odszukanym autografie (a w r. 1601 przedrukowanego). Przekładał więc wedle tekstu z roku 1601, a starał się tak tłómaczyć, aby nietylko sens, ale słowa samego autora jaknajlepiej się wyraziły. Dlatego upatrzysz w tem przekładaniu niezawsze wytartą polszczyznę. Powołuje się na to, że i nowowierni tę księgę poważają; ale dużo z niej opuszczają (o komunji) albo całe sentencje odmieniają. Przełożono nawet tę księgę na język turecki, a jeden król mauryt. chował ją w swej bibljotece.

Wspomina, że istnieje starszy przekład polski, ale „wedle niepewnych i skażonych egzemplarzów".

Spisy rozdziałów przed każdą księgą (jak w ed. łac. Sommelinsa). — Na końcu obszerny Regestr przednieyszych rzeczy..., a na ost. str. podpis: Dokończenie Regestru.

Zaczyna się tekst od słów: Kto idzie za mną nie chodzi w ciemnościach; mówi Pan. Te są słowa Chrystusowe, ktoremi napomnieni bywamy, iakobyśmy żywota iego i obyczajów naśladowali.

Ks. II idzie od str. 70; ks. III od str. 110; ks. IV od str. 272.

Tłómaczem był, jak świadczy Alegambe, ks. Jan Wielewicki S. J.; a mylna jest wiadomość Jochera 5791 (za Osińskim), jakoby tłómaczem był Jan Fabrycy S. J. — Wielewicki korzystał jednak bardzo dużo z przekładu datowanego 1586; tak że jest to tylko przeróbka owego dawniejszego tłómaczenia.

Maciej. Pism. III, 62 podaje to z datą 1603; mimo to sądzę, że data ta jest błędna, a przekład Wielewickiego ukazał się po raz pierwszy w r. 1608. Trudno przypuścić, aby Wielewicki mógł go wydać już w r. 1603, skoro jego podkład łac. pochodzi z r. 1601.

Osiński O życiu Skargi, str. 86. — Bandtkie Hist. dr. II, 217. — Jocher 5790—1. — Niesiecki (pod Wielewickim).

Egz. Czart. ze złocon. brzegami i w skórę oprawny pochodzi z bibl. Horodyskiej ord. Bened.

Bibl. Bodlej. — British Mus. — Czartor. — Jagiell.

— O Náśládowaniu Christvsa Pana, Kśiąg Czworo. Przez Wielebnego Thomasza z Kempis. Zakonu Canonicorvm Regvlarivm ś. Augustyná, w roku P. 1441. nápisáne. Teraz znowu w Polski język, wedle exemplarzá ręką sámego Autorá pisánego, przetłumáczone, y podźieleniem Rozdziałow ozdobione. W Krakowie, W Drukarni Andrzeiá Piotrkowczyká, Krola I. M. Typográphá. Roku Páńskiego, 1642. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. w 8ce. k. tyt. i k. 5 nlb., lb. str. 327 i str. nlb. 13.

Druk gocki. — Na odwrocie tyt. rycinka owalna (biczowanie); poczem: Przedmowa do chrześc. czytelnika (4 k.) i rejestr ksiąg pierwszych. Taki sam rejestr przed dalszemi księgami. — Na końcu na 13 str.: Rejestr przedn. rzeczy.

Ks. II od str. 68; ks. III od str. 107; ks. IV od str. 265. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... w 8ce, k. tyt., k. 5, str. lb. 327, nlb. 13.

W Bibl. Jag. jest egzemplarz tego wydania pozbawiony tytułu i dwóch k. na początku. Jest zgodny co do liczby kart z poprzednim. Karta w kartę zgadzają się ze sobą, tylko kustosze są nieco inaczej rozmieszczone. I tak w egz. poprzednim B wypada pod *ga*, tu pod *da*. — E tam pod *mi*, tu pod *sta*. — O tam pod *al*, tu pod *zi* i t. p.

Jest to więc jakieś odmienne odbicie, ale z lat bardzo bliskich poprzedniemu wydaniu.

Egzemplarz był niegdyś w bibl. Szembeków, potem ks. Polkow., wreszcie kupił go mój ojciec dla Jag. za 25 złr. Jagiell.

— Toż:... napisane Teraz znowu w Polski język wedle exemplarza ręką samego autora pisanego przetłumaczone. W Krakowie w Drukarni Wdowy y Dziedziców Andr. Piotrkowczyka 1655. w 16ce, k. 9, str. 544, rejestru k. 19.

Bibl. w Suchej — Ossol. — Uniw. Warsz.

— O naśladowaniu Pana Chrystusa. [Na ostatniej karcie, pod krzyżykiem: 1672]. w 12ce, str. 544 i 19 k. nlb. (rejestr). Czartor.

— Toż:... w Wilnie w Drukárni Akademie Societatis Iesu Roku Pańskiego 1681. [Tytuł w prostokątnej winjecie w kształcie ram]. w 12ce, k. tyt. i k. 8 nlb., str. 469, k. 17 nlb.

Na odwr. tyt. rycina prostokątna, przedstawiająca biczowanie (inna, jak w edycyi 1608). — Przedmowa powtórzona za edycją z r. 1608, taksamo tekst dzieła i rejestr.

Księgi Wtóre od str. 94; ks. III, str. 150; ks. IV, str. 381.

Egz. Czart. z bibl. koll. Tarnopolskiego S. J. Czartor.

O Naśladowaniu Chrystusa Pana kśąk (sic) czworo. przez Wielebnego Thomasza z Kempis, Zakonu Canonicorum Regularium S. Augustyna w roku 1441 napisane. Teraz znowu na polski język, wedle exemplarza ręką samegoż autora pisanego, przetłumaczone, y podzielenie Rozdziałow ozdobione. w Poznaniu w druk. X. Woyciecha Laktańskiego R. P. 1682. w 8ce, przedm. lit. gockiemi k. 5, tekst lit. łac., str. 301, poczem 1 k. (Sposób zaślubienia się woli Boski).

Jocher 5793a.

Bibl. Uniw. w Upsali. — Ossol.

— Toż:... w r. 1441 napisane. Teraz znowu w polski język, wedle exemplarza ręką samego autora pisanego, przetłumaczone, y na rozdziały podzielone. Kalisz, S. J., 1688. 12ce, k. nlb. 6, str. 437. Krasiń.

— Toż:.. w Kaliszu 1722. w 12ce. Czartor. — Ossol.

— Toż:... w Poznaniu 1727. w 24ce.

— Toż:... na polski język według exemplarza ręką samego autora pisanego przetłumaczone. w Sandomierzu 1738. w 12ce.

Jocher 5790b.

— Toż:... księgi cztery przez W. Tomasza z Kempis zakonu Caconicorum Regularium s. Augustyna... w Wilnie w drukarni Akademickiey S. J. 1743. w 12ce, str. 391.

— O Naśládowániu Chrystusa Pana Ksiąg Czworo Przez Wielebnego Tomasza z Kempis, Zákonu Canonicorum Regularium S. Augustyna w Roku Páń: 1441. Teraz znowu w Polski język wedle exemplarza ręką samegoż Autorá pisanego, przetłumaczone, y podzieleniem Rozdziałow, ozdobione. w Sandomierzu w Drukárni, J. K. M. Collegii Societatis Jesu. Roku Páńskiego 1745. [Tytuł w prostokątnej ramce]. w 12ce, k. tyt., str. 397. Czartor.

— Toż:... y podzieleniem rozdziałów ozdobione. w Kaliszu, w drukarni Colleg. Soc. Jesu roku pańskiego 1753. w 16ce, str. 406.

Księgi I idą do str. 92; księgi II do str. 139; księgi III do str. 333.

Jocher 5790c. Jagiell.

— Toż:... w Sandomierzu 1753. w 12ce.

Jocher 5790d. — Ob. Estr. Bibljogr. IV, 511 (przedruk).

— Toż:... przetłumaczone, y podzieleniem rozdziałów ozdobione W drukarni lwowskiey S. J. Roku Pańskiego 1754 w 8ce, str. 368 i 3 str. nlb.

Naczele miedzioryt Jana Filipowicza scul. Leopoli, drugi przy str. 84, trzeci przy str. 134, czwarty przy str. 305. — Księgi I do str. 84, księgi II do str. 127, księgi III do str. 303.

Jocher 5790e. Czartor. — Jagiell.

— Toż:... w Sandomierzu w Drukárni, J. K. M. Collegii Societatis Jesu. Roku Páńskiego 1756. w 12ce, k. tyt., str. 397.

Przedmowa, jak w wydaniu z r. 1608. — Ks. II od str. 89; III od str. 134; IV od str. 317. — Na końcu niema rejestru.

Akad. — Krasiń. — Ossol. — Un. Warsz.

— Toż:... w Sandomierzu 1759. w 12ce, str. 397.

Jocher 5790f.

Ossol. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Toż:... w roku P. 1441 napisane, niegdyś na polski język przetłomaczone, y podzieleniem rozdziałów ułożone, dopiero z niektórych omyłek oczyszczone, na polski język, wedle exemplarza samego autora pisanego, przetłomaczone y podzieleniem rozdziałów ozdobione. w Wilnie, w drukarni J. K. M. Akad. Societatis Jesu. R. P. 1729. w 12ce, 5 k., str. 459 i 15 k. nlb.

Ob. Estr. Bibl. IV, 511—2 Czartor.

— Toż:... księgi cztery... Wilno, w drukarni S. J. 1770. w 12ce, str. l. 536 i rejestru str. 30. Krasiń.

— Toż:... książki cztery. w Poznaniu w Drukarni Colleg. Soc. Jesu. 1772. w 12ce, k. nlb. 4, str. 378 i regestr. Jagiell.

— Toż:... Xiążki IV. Tomasza a Kempis, Wilno, w druk. Akad. 1783. w 16ce, str. 432, regestr 36 str. Ossol.

— Toż:... w Wilnie w Drukarni J. K. Mci przy Akademii. 1789. w 24ce.

Jocher 5790g.

— Toż:... księgi cztery, Przez Wielebnego Thomasza z Kempis, Zakonu Canonicorum Regularium S. Augustyna, w Roku P. 1441 napisane. Niegdyś na Polski język przetłumaczone i podzieleniem rozdziałów ułożone, dopiero z niektórych omyłek oczyszczone, na Polski język, wedle exemplarza samego autora pisanego, przetłumaczone i podzieleniem rozdziałów ozdobione. w Połocku, w uprzyw. od Jey Imp. Mci Drukarni Coll. Soc. Jesu Roku P. 1796. w 16ce, k. nlb. 8, str. 511 i 18 k. regestru. Jagiell.

— Błogosławionego Tomasza A Kempis Kanonika Regularnego Reguły S. Augustyna Nauka O Naśladowaniu Chrystusa Pana Tłumaczenia WJX. Wacława Hrabi Sierakowskiego Proboszcza Katedralnego Krakowskiego W Xięgach IV Nakładem Tegoż. [Tu linja]. W Drukarni Akademii Krakowskiey Roku M.DCC.XCVIII. (1798). w 12ce, k. tyt. i k. 10 nlb., str. 453.

Na odwr.: Poyde gdzie poydziesz. Math: C. 8. v. 9. Rozpoczyna: Do czytelnika. Pisze że nie zdarzyło mu się w żadnej księgarni widzieć tego dzieła na język polski tłomaczonego, „dawniej więc podjętą tę pracę dla wydoskonalenia mego, teraz do druku dać ją postanowiłem".

Naczele: Zbiór rzeczy; na końcu: Akt miłości Boskiey Ś. Xawerego (wiersz po łac. i po polsku synoptycznie).

Z przedmowy wynika, że ks. Sierakowski przekładał samodzielnie. Jednakże tak nie jest. Zmodernizował on tylko i wygładzi

przekład Wielewickiego. Jego tekst zaczyna się tak: „Kto idzie za mną, nie chodzi w ciemnościach, mówi Pan. Te są słowa Chrystusa, którémi nas napomina, abyśmy życia jego i obyczaj naśladowali"... — Ale nie da się zaprzeczyć, że postępował przytem dość swobodnie i dużo zmieniał.

Jocher 5794. Akad. — Ossol.

— Skarb Niebieskiey Mądrosci w Wyrokach o Naśladowaniu Chrystusowym Przez W. X. Tomasza á Kempis Kanonika Regularnego Zakonu S. Augustyna Łaćińskim ięzykiem napisanych. A teraz Dobru-Pospolitemu Rytmem Polskim wyłożonych. Zawieraiący się Jaśnie Wielmożnemu Jomći Panu Janowi Dowoynie Sołłohubowi Podskarbiemu Wielkiemu y Pisarzowi Ziemskiemu W. X. L. Jezierskiemu, Przeroskiemu &c. Staroście Od Autora Franciszka Szyrmy Starosty Obrowskiego Sędz: Grod: Ptu Pińsk: Życzliwą Bohatyrskiemu Jmieniowi uniżonośćią Ofiarowany Roku Pańskiego 1733. w Warszawie w Drukarni Coll: S. J. w 12ce. k. tyt. i k. 22 nlb., str. 633 i str. 12 nlb. (Rejestr rozdziałów).

Dedykacja Sołłohubowi zajmuje 13 k. (pochwały rodu Sołłohubów i ich koligacji). Poczem: aprobata i imprimatur; przedmowa i napomnienie do czytelnika (jak te księgi z pożytkiem czytane być mają); wreszcie pochwały i wysławienia dla Tomassa a Kempis (Ribadaneiry, Baronjusza etc.); i omyłki na 3 k.

Wiersz niesłychanie niedołężny. Początek brzmi:

Kto mnie w tropy naśladuje, Ten w ciemnościach nie chodzi. Pan to mówiąc perswaduje, I na pamięć przywodzi. Ażebyśmy jego święte Znali prace, kłopoty, Jeśli chcemy w nas zawzięte Zleczyć serca kłopoty.

Takiemi strofami oddane jest całe „Naśladowanie". Na końcu dodał autor 12-wierszową strofę „Zamknienie", w której prosi Boga, „aby ludzie płci obojej — swój czytali pożytek — i ja w niebie z łaski twojej — mógł mieć dostatek wszytek".

Bentkowski podaje datę 1773, co błędne. — Jocher nr 8220.

Czartor. — Uniw. Wileń.

— Thomasza Akempiusza, Kanonika Regularnego Zakonu Augustyna Swiętego. O Náśládowániu Chrystusa Księgi Cztery. z Łaćinskiego, wierszem Polskim Przez X. Józefa Trzebienskiego, Tegoż Zakonu Kanoniká, Professa Czerwienskiego Proboszcza Kraśinskiego Przetłumaczone. Roku ktorego Przedwieczne Słowo tłumáczy się Ciałem. [Tu winjetka w formie paska]. w Warszawie w Drukárni, J. K. M. Scholarum Piarum. Anno M.DCC.XXIV. (1724). [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 340, k. 1 nlb. (Errorów poprawa)

Na odwr. tyt. dwa czterowiersze na herb. kleynot Roży z Ogińskich Krasińskiej. Na nast. herb Korwin i Róża oraz dwuwiersz. Na jej odwr. impr. And. Załuskiego i fac. Stan. Hozjusza z r. 1723.

Dedyk. Róży Kras. na 11 stronach. Tu mówi, że drukuje swój przekład na jej rozkaz „idąc drogą Naszyńca tłomaczonego". Poczem wychwala ją i jej męża. — Kończy: Do łaskawego czytelkika. Mówi, że nie naśladuje ani Lukana, ani Owidjusza, ani Klaudjana, ani Argenidy (polskim wierszem do druku podanych). Prosi o poprawienie błędów druku, których jest dużo dla odległości jego od typografji.

Przekład dokonany wierszem 13-zgłoskowym. Zaczyna się: Ten kto mię naśladuje, nie chodzi w ciemności — Słowa są Chrystusowe przedwiecznej mądrości... Rymy mają przeważnie charakter gramatyczny (marności — wieczności, napominają — nanczają).

Juszyński II ma to z datą 1725.

Jagiell. — Ossol.

— Małdas Tamosziaus A Kempis Kanaunika Regularna Zokana Szwęta Augustina Ape Sekioiima Chrystusa. Tos io knigas Małdu, wisokieys swieta leżuwieys no daug amżiu, ira izgulditas, kuriu żmonies atsifkaytiti niegal, diel gardibes ir saldibes dwasiszkos, anose atsirandańczios, kuri ant raszta szwęta, par apreyszkima patis Pona Diewa mums padota guldos. Dabargit tada ant leżuwia Letuwiszka, kniga kietwirta, ape Szwęcziausi Ałtoriaus Sakramenta ira iżguldita par K. I. K. Soc: Jesu, idant ir to leżuwia żmonies, saldibes, ir gardibes dwasiszkos, tinay atsirandańczios, ragauti galetu, ir iżgamina duszios sawo. [Tu w linjach:] Metu No Użgimima Chrystusa 1772. Wilniuy Drukarnioy J. K. M. Akademiyoy Societatis Jesu. w 8ce, k. tyt. i str. 97 (ost. biała) oraz str. 28 (Małdas isz knigu S. Augustino)

Na odwr. k. tyt. Imprimatur Karola Karpia, ofic. wileń.

Zawiera modlitwy z księgi IV Naśladowania, ujęte w XVIII parskirimas. Rozpoczyna się: Nabażnas barimas arba pamoksłas, ing priemima Szwętos Kommunios.

Na ostatnich 28 str., bez osobn. tytułu (choć osobne liczbowanie) idą: Maldas Szwętas isztimas, isz Knigu S. Augustino, Kałbamas priesz Spawiedni, arba koźniame czciese, kada gayteski uź grikkus daray.
Jocher 6751. — Kraszewski Wilno IV, 315. Czartor.

— O pośledowanii Iezusu Chrystu perewod z latinskago. Wilno 1681. w 8ce.
Jocher 6022. — Sopikow cz. I nr 792. — Karatajew nr 890.

— O podrażanii Christa. W swiatoj czudotwornoj Ławre Poczajewskoj tipom izdana. Leta ot sozdanija mira po greczeskim chronografom 7272, ot wopłoszczenija że Christowa 1764. Nowyi perewod s latinskaho Ieromonacha Ignatija Bieleniewskaho. w 8ce, k. nlb. 10, lb. 226, i nlb. 1 (poprawki).
Jocher 6023. — Sopikow I, 168. Krasiń.

— De imitatione Christi in graecum idioma translatum (per Eust. Giselium). Francofurdiae ad Viadrum, 1626.
Jest to przekład Ostafiego Kisiela; ob. tom XIX, 265. — Ob. Reformacja w Polsce 1922, II, 216.

— Des frommen Thomas a Kempis Todes Betrachtung... (Joh. Hübner) Thorn 1712. w 16ce. Tor. Kop.

— Vier Bücher von der Nachfolgung Christi. Braunsberg 1742. w 16ce. Uniw. Wileń.

— ob. Alkantary(z) Piotr (1754) — Bolesławjusz (Echo 1674) — Grochowski St. (Niebieskie na ziemi zabawy 1611) — Wysocki Szymon.
Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen auf das J. 1748 (str. 771), powiadają, że Jędrzej Mączyński Soc. Jesu wydał swój przekład O naśladowaniu J. Chrystusa. Do czego przydał gruntownie napisaną rozprawę. — Janocki Lexicon II, 108.

Tomasz z Pilzna ob. Pilzna(z).

Tomasz od św. Piotra i Pawła ob. Balffy Tom. (1725).

Tomasz Płaza ob. Tomasz.

Tomasz Roman ob. Trzciana Jan (Żywot 1615).

Tomasz (Thomas?) ob. Ionasch (1783).

Tomasz de Villanova ob. Willanowa (Relacya 1659).

Tomasz de Vio ob. Vio (adversus Lutheranos 1544).

TOMASZEWICZ Bogusław Dunin. Relacya z czynności Seymu ostatniego obywatelom powiatu Bracławskiego przez J. P. Bogusława Dunina Tomaszewicza Sędziego Seymowego i Grodzkiego Bracławskiego na tenże Seym i z tegoż rzeczonego powiatu posła, na seymiku przedseymowym R. 1776 Miesiąca Lipca 15 dnia uczyniona. (B. m.). w 4ce, str. 25. Bibl. Przezdz.

— Ustawa Zamieniaiąca Dobra Mosarż na Dobra Dryswiały od Ekonomii Województwa Wileńskiego odłączone. fol., k. 1.
Ta zamiana dokonuje się na prośbę U. Bogusława Dunin Thomaszewicza, Sędziego Grodzkiego i Posła na sejm terazniejszy powiatu Brasławskiego, któremu po zgaszonym XX. Jezuitów zakonie dobra Mosarz konferowano.
Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Mowa J. W. IMCI Pana Tomaszewicza Sędziego Grodzkiego y Posła Powiatu Brasławskiego Na Seymie Dnia 7 Kwietnia. (1776) Miana. fol., k. 4.
Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— ob. Tomaszewiczowie (1798).

Tomaszewicz Cyprjan ob. Kolczycki (1675).
Ob. Rastawiecki Słownik ryt. str. 290.

Tomaszewicz Hiacynt (Jacek) ob. Tomaszowicz Hiacynt.

TOMASZEWICZ Jan Kazimierz. Produkt w sprawie WJP. Jana Kazimierza Tomaszewicza Rotmistrza starodubowskiego z WW. Szukiewiczami Rotmistrz. Gwardyi karabinier. WW. X. Litt. (1781). fol., str. 8.
Jagiell. — Warsz. Narod. (Rap.)

Tomaszewicz Józef ob. Mohl Fr. (1798).

TOMASZEWICZ Zygmunt. Głos IWImci Pana Tomaszewicza, posła Inflanckiego d. 12 8bris w Izbie Senatorskiey 1782. fol., 1 k.
Bibl. w Suchej. — Krasiń.

— Głos przy wotowaniu Iasnie Wielmożnego Imci Pana Zygmunta Tomaszewicza posła Inflantskiego, na sessyi miany. (Na końcu:) w drukarni Piotra Dufour. fol., 1 k.
Przeciw projektowi pana lubelskiego, który wnosił jakieś zaskarżenie od województwa krakowskiego. Czartor. — Jagiell.

(Tomaszewiczowie). Sprawa Ichmosciów... Antoniego i Anny z Romerów rottm. Smoleńsk. oraz Tadeusza regenta sądow podkomor. Tomaszewiczow Braci rodzonych z W. I. panem Szymonem Kossakowskim podczasz. kowiens. starostą Zoszlens. (około 1790). fol., k. 9. Zieliń.

— Sprawa Ichmościow panów Antoniego i Anny z Romerów rotm. Smoleńskich oraz Tadeusza regenta sądów podkomor. Tomaszewiczów braci rodzonych z I. I. panami Piotrem i panią z Dudaszów, Korfami, oraz WIP. Szymonem Kossakowskim podczaszym kowiens. za appellacyą od sądu ziem. Wilensk. (około 1790). fol., k. nlb. 6. Zieliń.

— Prośby w przyczynach z strony: WW. Tomaszewiczów, Kozakowskich, Toczyłowskich, Marcinkiewiczów, powództwo składających na przeciw: WW. Puzynom, Staszewskim, Bryginowi, PP. Benedyktynkom Kroskim y dalszym dóbr Marcinkiewiczowskich possessorom, niemniey W. Słowaczyńskiemu podstaroście Telszewskiemu iuris-quaezytorowi w głównej sprawie oraz WW. Odachowskiemu, Siestrzeńcewiczom nowo-pozwanym i Mokrzeckiemu w cząstce sprawy attynencyonalney, o termin komportacyi y inkwizycyi akcessoryinie do sądu podane. (w Wilnie, około r. 1780). fol., 2 k.
Porówn. Tyszkiewicz (Replika). Jagiell.

— Odpowiedź w sprawie W. I. P. Tomaszewicza regenta kommissyi cywilno-woyskowey wdztwa Trockiego pko W. I. P. Kryniewiczowi sędziemu ziem. wdztwa trockiego (1790). fol., k. nlb. 2. Zieliń.

— Sprawa WW. JP. Zygmunta Podstolego Czernichowskiego, Józefa Krayczyca Smoleń: Duninow Tomaszewiczów, Sukcessorów zeszłego Bogusława Tomaszewicza Szambelana Dworu Pol: i Sędziego Grodzkiego Brasławskiego. z W. JP. Franciszkiem Mohlem Sędzią Ziem: Inflant: (1798) fol., k. 7 nlb. Uniw. Wileń.

— ob. Białuska Anna — Hoppenowie — Kossakowski Szymon (Sprawa) — Mohlowie — Niezabitowscy Stan. i Józef (1786) — Tyszkiewicz — Urbanowiczowie.

Tomaszewska Rozalja ob. Serwan Paschalis (Kazanie 1789)

Tomaszewski Albertus ob. Tomaszewski Wojciech.

TOMASZEWSKI Andreas Iustinus. Grammatica Germanica omnibus hujus linguae studiosis utilissima. Ex variis Authoribus collecta et nunc de novo in gratiam Polonae Iuventutis correcta et aucta. Cui accesserunt Sententiae Proverbia Germanica selectissima. Viennae Austriae Anno Domini 1652. w 8ce, str. 127, k. nlb. 6(?). Uniw. Warsz.

Tomaszewski Anzelm ob. Zaleski Mich. (Sprawa 1799) — Mowszowicz Josel.

TOMASZEWSKI Augustyn, bazyljanin (1759 † 17 Stycz. 1814). Dyssertacya o skutkach y korzyściach obiawioney od Boga ludziom nauki napisana przez X. Tomaszewskiego Bazyliana Professora Teol. w Akademii Wileńskiey y na publicznym teyże posiedzeniu czytana r. 1795. w Wilnie w Drukarni Bazylianów. w 8ce, k. 32.
Jocher 2207. — Straszewski Dzieje myśli I, 223. Dzików — Uniw. Wileń.

— Kazanie w dzień S. Kazimierza Krolewica Polskiego miane w kościele pod tytułem tegoż Swiętego w Wilnie r. 1795. przez Xiędza Augustyna Tomaszewskiego Bazyliana S. Teologii Doktora i Professora w Akademii Wileńskiey. w Wilnie w Drukarni XX. Bazylianow. w 8ce, 6 str.
Jocher 5127.
Akad. — Dzików — Jagiell. — Uniw. Wileń.

— Kazanie Miane w Dzien Pogrzebu S. P. Wielmozney Jeymc Pani Maryanny z Skorkow Olszewskiey Skarbnikowey Orszanskiey w Wilnie 1797. Decembra 14. Przez Xiędza Augustyna Tomaszewskiego Bazylianina, S. Teologii Doktora Y Teyze Publicznego Professora W Akademii Wilenskiey. [Tu winjetka: ornament linearny]. w Wilnie w Drukarni XX. Bazylianow. w 8ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 27.
Nie jest jednak wypuszczone w r. 1797, gdyż imprimatur nosi datę 1801 Januar. 15.

Przypis: Eleonorze z Olszewskich Wołłowiczowéj starościnie Ugickiej.
Akad. — Dzików — Krasiń. — Zielin.

— Kazanie O Odpustach Miane Na Uroczystosc Zwaną Porciunkuła Czyli Panny Maryi Anielskiey w Kościele XX. Bernardynów w Wilnie Roku 1795. Przez Xiędza Augustyna Tomaszewskiego Bazyliana S. Teologii Doktora i Professora w Akademii Wileńskiey. [Tu winjeta: ornament roślinny]. w Wilnie w Drukarni XX. Bazylianow. [Tytuł w prostokątnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i str. 50.

Imprimatur z 25 aug. 1795.
Jocher 5129.
Akad. — Dzików — Uniw. Wileń.

— Kazanie na uroczystość Przenayświętszey Troycy miane w Wilnie r. 1795. w kościele S. Tróycy przez Xiędza Augustyna Tomaszewskiego Bazyliana. w Wilnie w Drukarni XX. Bazylianow. w 8ce.

Jocher 5128.
Akad. — Dzików — Krasiń. — Uniw. Wileń.

— ob. Compaing (1782) — Gaichies (1799) — Massyllon (Przepisy dla kaznodz. 1799).

Estreicher Bibl. IV, 513 (tu inne jego prace). — Encykl. Orgelbr. XXV, 351. — Encykl. kośc. XXVIII, 591. — Bieliński Uniw. Wileń. II i III. — Brenstein Bibl. Uniw. w Wilnie 1925, str. 23—29. — Finkel III, 1878.

TOMASZEWSKI Dyzma Boncza (ur. 1. Stycz. 1749 † 1825). Małżeństwo W Rozwodzie Komedya We Trzech Aktach Wierszem Polskim Napisana. [Tu winjetka: ornament roślinny]. W Warszawie w Drukarni P. Dufour, Drukarza J. K. Mci i Rzeczypospolitey. M.DCC.LXXXI. (1781). w 8ce, k. tyt., str. 54, k. 1 nlb.

Rzecz w 3 aktach (akt III mylnie znaczony II) wierszem. Akcja wątła. Treścią jest wyśmianie petit-maitre'a szambelana i Mme Friponne, którym ulega Cześnikowa Parnaska. W sztuce sarmatyzm reprezentowany przez cześnika triumfuje. Cześnikową porzuca Książę, choć liczyła na małżeństwo z nim — a mąż się z nią rozwodzi.
Wydane bezimiennie.
Bernacki Teatr za Stan. Aug. II, 264.
Akad. — Jagiell.

— Mowa JW Dyzmy Tomaszewskiego pułkownika woysk kor. komissarza porządku cywilno-woyskowego z powiatu Bracławskiego przy teyże kommissyi w Bracławiu dnia 25 Lutego 1790 r. miana. w 4ce, k. 2. Krasiń.

— Do JW. Stan. Szczęsnego Potockiego... w aniwersarz ofiarowanego przezeń Rzeczpolitey regimentu i 24 armat... (1786)... ob. tom XXV, 169.

Może i niektóre inne wiersze pisane do Szczęsnego wyszły spod jego pióra?

— Dyzmy Bonczy Tomaszewskiego Komissarza Cywilno-Woyskowego Woiewodztwa Bracławskiego Nad Konstytucią I Rewolucią Dnia 3. Maja Roku 1791. Uwagi. (B. m. i r.). w 8ce, k. tyt., str. 80.

Zaczyna od przytoczenia obszernego ustępu z Russa o równości obywateli i poddaniu się pod moc Rzeczypospolitej. Uderza na „club", który układał konstytucję 3 maja; uzbroili mieszczan i chcieli proskrybować przeciwników. Przechodzi ważniejsze artykuły tejże i namiętnie krytykuje: odbiera ona szlachcie prerogatywy; używa słów bałamucących i pozornych; podburza chłopów do szemrania i buntów (autor nie przeczy, że spotyka się w Polsce tyrański ucisk chłopów); ułatwia królowi samowładztwo (powołuje się na posła Karpa); zabrania konfederacji; znosi ograniczenia co do wypowiadania wojny przez króla; wbrew zdaniu Rzewuskiego (uwielbianemu przez cały naród) wprowadza sukcesję tronu; ustanawia straż gorszą od Rady Nieust. (powołuje się na posła Zaleskiego); w deklaracji znosi prawa przeciwne konstytucji, czego nawet Piotr Wielki nie odważył się uczynić! Przewiduje, że mu będą odpisywać z szydnością i potwarzą. Uderza na książkę p. t. „Dzień trzeci Maja" (Siarczyńskiego). Zbija zdania tych, co chwalą konstytucję. Polska już nie jest wolna.
Styl dziełka emfatyczny, deklamacyjny; dużo powoływania się na cnotę, na przodków, na szczęśliwość powszechną — w duchu Russa. Częste cytaty z poetów łacińskich. Autorem jest niewątpliwie Tomaszewski, choć współcześni (Trębicki) przypisywali ją Szczęsnemu Potockiemu. Niezawodnie jednak pisane i drukowane w ścisłem porozumieniu ze Szczęsnym, którego Tom. był domownikiem.
Pisane było w październiku r. 1791. — Autor (Tomaszewski) musiał to pisać w nieustannem porozumieniu z Potockim, który w paźdz. i listop. bawił już w Jazłowcu. Na datę wskazuje następujący ustęp: „Kończyłem te Uwagi, kiedy w Gazecie Narod.

pod dniem 12 Października przeczytałem słowa wyrzeczone do reprezentantów Narodu, że ci, którzy mówią, że na dniu 3 maja był gwałt jaki, fałsz mówią".

Zaraz po wydrukowaniu zaczęto to rozwozić i kolportować, chcąc urobić opinję przed sejmikami. Przewoził m. i. 300 egz. brat Dyzmy Jan Tomaszewski. Na komorze w Zbrzeziu przy wjeździe w kordon wykryto te egzemplarze (około 15 list. 1791) wraz z listami (Dyzmy Tom.?) o czem mówią Smoleński Ostatni rok, 1897, str. 269 i Bartoszewicz w Święckiego Hist. pam. II. — Zajście to opisuje współcześnie Antoni Trębicki na str. 149 swojej Odpowiedzi, o której niżej. Pisze on, że sam Dyzma przewoził te książki z Wołoszczyzny czy ze Lwowa, ale nie był w tem „tamowany", a za mały „niesmak" na granicy uzyskał na oficjaliście skarbowym satysfakcję. — Zaś Rolle (jak niżej) opisuje egzemplarz z notatą Sadowskiego regenta kamieniec., wedle której nakład został przewieziony ze Lwowa do Kamieńca; część uległa konfiskacie, a część złożono w grodzie kamienieckim.

Smoleński Ostatni rok 1879, str. 194 oraz 268—270, cytuje uwagi Kościuszki o tej broszurze („dobrze napisana, a mało jest, którzyby omamienie mogli rozpoznać" i t. d.).

O autorstwo posądzano bądź Sewer. Rzewuskiego bądź Szcz. Potockiego, ale niesłusznie. Styl przypomina inne prace Tomasz., a zresztą Tom. redagował nawet i mowy, wypowiadane na sejmach przez Potockiego. — Zresztą tak bliski targowiczanom B. Michałowski w swoich Pamiętnikach (mocno coprawda przerobionych przez H. Rzewuskiego) jemu przyznaje autorstwo.

Druk dziełka niedbały, wydanie niestaranne. Błędów drukarskich dużo więcej, jak w edycji następnej (np. na str. 29: Ze zam. Że; na str. 63 „Ustawię" zamiast Ustawie; na str. 14 „zacznieymyż i pokłońmy się"). Składane jakgdyby w dwóch różnych drukarniach: od str. 1—64 strona liczy po 24 wierszy, od str. 65—80 po 21 wierszy; czcionki są różne. Zdaje się przeto, że pierwsza połowa książki odbitą była we Lwowie (jako bliższym Jazłowca), a druk dalszej części przeniesiono gdzieindziej z obawy konfiskaty.

Odpowiedź na to wydał Trębicki p. t. „Odpowiedź autorowi prawdziwemu Uwag" (autor prawdziwy — to Potocki). Tu zbija wywody Tom. punkt za punktem; do autora przemawia: „zuchwały możnowładco", a Dyzmę traktuje jako podstawionego. — Istnieją też dwie inne odpowiedzi: jedna wierszem anonimowego autora, druga Erazma Komara.

Wegner w Roczn. pozn. T. P. N. III (tu przedruk). — Smoleński Pisma hist. II, str. 395—400. — Tenże Ostatni rok l. c. — Pilat Liter. polit. sejmu 4-letn., 1872 (w Dodatku) — Rolle Opowiadania histor. serja III tom I, str. 149. — Nowak Satyra polit. sejmu 4-letniego (1933), str. 186 (przecenia wartość literacką tego dziełka).

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Krasiń. — Uniw. Lwow.

— Toż:... w 8ce, str. 64.

Druk i korekta staranne. Zapewne wyszło z oficyny warsz., gdy przekonano się, że rząd nie ściga autorów i nie konfiskuje książki. Przedrukowano zaś celem kolportażu przed sejmikami lutowemi, a więc najdalej w styczniu 1792.

Bibl. w Suchej. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasiń. — Uniw. Warsz.

(Tomaszewski Dyzma). Do Dyzmy T... w 4ce, k. 2.

Wiersz.

Nowak Satyra polit. sejmu 4-letn. (1933), str. 187, omawia ten wiersz, mylnie twierdząc, że „nieznany Estreicherowi". Owszem, znany jest w dwóch nawet egzemplarzach.

Czartor. — Tow. P. N. Pozn.

— ob. Gawdzicki F. — Komar Erazm (1791) — Klimaszowski Ant. (Actus 1790) — Potocki Szcz. (1792) — Trębicki Ant.

Obok prac już wyżej wskazanych obacz o nim: Gazeta Warsz. 1856 nr 333. — Encykl. Org. XXV, 350—2. — Smoleński Konfederacja targow. 1903, str. 291. — Tenże Kuźnica Kołłątaj. 1885. — Tenże Ostatni rok 1897 (passim). — Rolle Opowiadania hist. serja III, tom I (1892). — Sto lat myśli I, 469. — Czartkowski Pan na Tulczynie 1925. — Smolarski Studja nad Wolterem 1919. — Korbut[2] II, str. 300 (także i o jego dalszej działalności w w. XIX). — Estreicher Bibljogr. IV, 513. — Finkel Bibl. III, 1878.

O jego poemacie „Rolnictwo", druk. 1801, pisze bliżej Załuska Poezja opisowa Delille'a 1934 (naśladuje Del. i Younga). — O jego Jagiellonidzie (i o polemice Mickiewicza spowodu Jagiellonidy) pisał Chmielowski (Est. kryt. poglądy w Pam. Mickiew. 1888).

O jego komedji „Pierwsza miłość" ob. Bernacki Teatr II i Estreicher w Dzienn. Liter. 1853 nr 50.

W r. 1822 wyszły w 2 tomach jego „Pisma wierszem i prozą", o których ob. Bibl. IV, 514. Obok przekładów (z Anakreona, Wirgila, Horacego, Tybulla, Cycerona, Owidego, Schillera, de Stael, Szekspira, Szamszeda, Pope'a, Petrarki, Metastazego, Osjana i t. p.), jest tu także jego kilka wierszy oryg. jeszcze sprzed r. 1800: Na Peczerę nad Bohem (1788), Do Elżbiety

(1785). Jest tu także jego komedja „Nienawiść ku kobietom".
O stylizowanym przez niego akcie konfed. targow. obacz pod: Targowica.

(Tomaszewski Jerzy). Sprawa między Jerzym Tomaszewskim i Janem Starostą Duninowskim i innemi więźniami. Działo się w Warszawie w pałacu Rp. Krasińskich zwanym pod bytność I. K. M. d. 9 Czerwca 1779 r. przy zasiadaniu Xcia Lubomirskiego Marszałka, Wiślickiego. Goszczyckiego etc. Starosty przed Sądem Marszałkowskim koronnym kryminalnym, d. 14 Czerwca. (Podpisano:) Stanisław Lubomirski Marszałek W. koronny. W Drukarni Piotra Dufoura. fol., str. 6. Uniw. Warsz.

TOMASZEWSKI Inocenty. Carolo de Czekarzewice Tarło Regni Procancellario. Conclusiones theolog. de SS. Trinitatis mysterio defensae a P. F. Innocento Tomaszewski Augustiniano theol. cursore, sub praes. P. F. Felicis Orawski Theol. Licent. et Pr. Ord. in Coenobio Varsav. S. Mart. 1689. fol.
Jocher 3702. Ossol.

Tomaszewski Jozef (I) ob. Kuuk Paw. Jan (Caput 1706).

TOMASZEWSKI Józef (II), towarzysz kawal. wojsk W. X. Litew. Adwokat polski za cnotą... w Warszawie, w druk. wolney. 1791..: ob. tom XII, 67.
Autorem nazywa się Tomaszewski w broszurze: Postyllion.
Są dwa wydania opisane l. c.

— Dzwon staropolskiey fabryki (1791)... ob. tom XV, 474.
Jest pięć wydań. — Igel w Katalogu ant. z r. 1929 zeszyt I podaje ilość stron na 35 (a więc inaczej, jak podano l. c.).

— Postylion z Trąbką Warszawską (1791)... ob. tom XXV, 118.
Są 3 wydania.
Obacz o tej broszurze Kraszewski Polska w czasie 3 rozbiorów II, 441.

TOMASZEWSKI Maciej, Soc. Jesu. († 1664). Epithalamium in Nuptiis Baltasari Grabiński et Mariannae Kobierzycka. Calissii 1618. w 4ce.
Juszyński II.

— Chwalebny Lwa Płomienczyka Oblow, Na Pogrzebie Iego Mosci P. Mikołaia Lanckoronskiego, Syna Iaśnie Wielmożnego Iego Mości Páná, P. Stanisława Z Brzezia Lanckoronskiego, Kásztelaná Hálickiego. Skálskiego, Dyrymeńskiego. &c. &c. Starosty. W Kosciele Katedralnym Kamienieckim Wystawiony. Przez X. Macieia Tomaszewskiego, Societ: Iesv, W Roku Pánskim, 1646. Z dozwoleniem Stárszych. We Lwowie, w Drukarni Coll: Societ: Iesv, v Sebástiáná Nowogorskiego, I. M. X. Arcybiskvpa Typográphá. Roku 1647. fol., k. tyt. i k. 1 nlb., str. 32.
Na odwr. k. tyt. herb Lanckor. (Lew Płom.) i 6-wiersz po polsku. — Ded. Stan. z Brześcia Lanckorońskiemu, dobrodziejowi naszemu (jezuitów). — Poczem kazanie drukiem gockim, przeplatane lichemi wierszykami, tłómaczonemi z łaciny. Faktów biograf. nie podaje.
Niesieck. IV, 356.
Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Strzały Zbawienney Dzielnosc W dzień Naydostoynieyszey Troyce, Przy Poświęceniu ná Biskupstwo Jasnie Wielebnego IoMći X. Kaspra z Działynia Dzialynskiego (sic) Chełminskiego, y Pomezánskiego Biskvpa W Torunskim S. Iana Kośćiele Wyprawiona. Przez X. Macieia Tomaszewskiego. Societatis Iesv Kápłaná, w Roku Pánskim 1639. Za Dozwoleniem Stárszych. [Tu linja]. W Krak: W Drukár: Krysstophá Schedlá, I. K. M. Typ. Roku Pańskiego, 1643. w 4ce, k. tyt. i k. 24 nlb. (sygn. G).
Druk (oprócz ded.) gocki.
Dedyk. Biskupowi Chełmińskiemu. — Obejmuje dwa kazania: jedno w dzień konsekracji biskupa; drugie od k. E: Na dzień Jana S. Krzciciela.
Jocher 4781 (Kazanie).
Juszyński II, 257 — Chłędowski Spis 49. — Lelewel Bibljogr. księgi II, 225. — Maciejows. Piśmienn. pols. III, 818. — Święcki Hist. pam. II, 215. — Encykl. kościelna XXVIII, 591. — Załęski Jezuici w Polsce III.
Akad. — Czartor. — Dzików — Krasiń. — Ossol. — Przezdz. — Uniw. Lwow.

TOMASZEWSKI Bończa Michał Antoni († 1813). Dwóch Pastorów czyli Miłość braterska, Dramma w pięciu aktach przez Michała Bończę Tomaszewskiego napisane. [Winjeta]. w Wilnie w Drukarni XX. Pijarów, Roku 1798. w 8ce, k. nlb. 128 (sygn. Q).
Dedyk. do Jak. Bułhakowa, gubernatora litew. Ton uniżony: miłość powszechna ota-

cza Bułhakowa; szczęśliwa prowincja, która jest pod jego rządem.

Rzecz dzieje się w Anglji. Występują: Amelja wdowa Bettford; Walle jej stryj, biskup; Reder rybak; Sangloz pastor stary i jego syn; Karol kochający Amelję. — Niewątpliwie tłómaczone z jakiegoś obcego języka, choć to nigdzie niezaznaczone.
Jagiell. — Kijow.

— Fircyk modny Komedya nowa w 3 aktach przez Tomaszewskiego.

Tak podaje Katalog księg. Kajetana Jabłońskiego. — Również i Katalog Grebla z r. 1784 (Suplement 11) wymienia tę sztukę. — Bernacki Teatr za St. Aug. II, str. 240, sądzi że to był nakład Grebla; ale to wątpliwe, bo Tomaszewski drukował w Wilnie i Grodnie (tu miał własną drukarnię od r. 1799?).

— Kobiety, jakich mało na świecie czyli Cnota nadgrodzona Drama we trzech aktach Przez Michała Boneczę Tomaszewskiego napisane. Zmocnią sławę Synowie, i osadę Miasta, Nadto jednak coś więcey: poczciwa Niewiasta. Eccles: C. 40. V. 19. [Winjeta]. w Wilnie. w Drukarni XX. Bazylianow w Roku 1799. w 8ce, k. nlb. 106 (sygn. O_2).

Dedyk. Aleks. Chodkiewiczowi, starościcowi żmudzk. — Nazywa to jednym z pierwiastkowych owoców pracy swojej.

Rzecz dzieje się w Niemczech, w Oldenburgu. Występują: Lotary pułkownik, jego siostra i jego syn, Fani bogata panna z Holandji, Karolina wychowanka i t. p.
Jagiell. — Kijow.

— Ofiara Minerwy albo Wyroki dopełnione, tragedya mitologiczno historyczna w 5 aktach. Grodno (około 1800). w 8ce, k. 3 i str. 212.

Obacz tom IV, str. 514, gdyż, jak się zdaje, jest to druk z XIX w. Zieliń.

— Opuszczenie Wyspy Mogador Czyli Wybawienie Niewolnikow Komedya Drammatyczna Oryginalnie przez M. B. Tomaszewskiego Napisana. [Tu w linjach:] Dóm i maiętność od Rodzicow dana Bywa: a Zona rostropna od Pana. Prov: Cap: 19. v. 9. [Tu winjeta: ornament linearny]. w Wilnie w Drukarni XX Bazylianow Roku 1798. w 8ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 126.

Dedykacja Ludwice Kossakowskiej, łowcz. litew.

Dzieje się na wyspie afrykańskiej Mogador. Występuje Hasan pan wyspy, Xara jego córka, Kaczambo narzeczony, Izabela Hiszpanka (po męsku), Frydrych Niemiec i t. p. Xara kocha się w Izabeli, myśląc, że to mężczyzna. Na końcu Hassan opuszcza swoją wyspę i przenosi się do Europy.
Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Syn Sędzią Czyli Zemsta i Wdzięczność Dramma w Pięciu Aktach Oryginalnie przez M. B. Tomaszewskiego Napisane. [Tu w linjach:] Ingrato homine terra nil pejus creat. Menander. Zaden płod nad niewdzięcznika Gorszy, z ziemi nie wynika. [Tu winjetka]. w Wilnie w Drukarni XX. Bazylianow Roku 1798. w 8ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. lb. 162.

— Toż:... w 8ce, k. nlb. 85 (syg. A—L_7).

Dedyk. Do Jana Fryzela, dyrekt. poczty lit. Tu mówi, że to są początki jego autorstwa. Wychwala łaskawość Fryzela.

Na ost. k.: Imiona Pronumerantow (sic). Jest ich razem 43 (ks. Radziwiłłowa, Platerowa, Tyzenhaus, Kociełł, Kossakowski, — kilku Rosjan). „Kontynuacja pron. w następnej książce".

Rzecz dzieje się w Anglij w prow. Lankaster. Występują: prez. Windam, jego syn i wychowanka, konsyljarze, świta król. i t. p.

Mimo iż Tomaszewski nazywa to „dramma oryg.", wygląda to na przeróbkę lub przekład, podobnie jak i inne jego utwory.

Ob. o innych jego utworach tom IV, str. 514.
Jagiell. — Krasiń.

TOMASZEWSKI Mikołaj (1755 † 28 sierp. 1814). Administratio Dioecesana Universo Clero tam seculari quam regulari Salutem. 1 ark.

O ubiorze duchownych. Data 10 lutego 179 . Sekretarz podpisany Mikołaj Tomaszewski.
Jocher 7654. — Kurjer Litew. 1814 nr 103.

TOMASZEWSKI Samuel, superint. żmudzki. Kazanie Nád Ciáłem Jego Xiążęcey Mści Páná, P. Chrzysztopha Radziwiła, Xiążęćiá ná Birżach y Dubinkách, Woiewody Wileńskiego Hetmana Wielkiego W. X. L. Administratorá Mohilewskiego, eć. eć. Odpráwowáne. Ná ruszeniu się z Szopy. w Biedziach. Dnia 22. Ian. vv Roku 1641. Przez Xdza Sámuelá Tomaszevvskiego Superintendenta Zborovv Evvángelickich vv ziemi Zmudzkiey. Pasterza Zboru Kieydáńskiego. VV Lvbeczv vv Drukarni Iana Kmity. (1641). w 4ce, k. tyt. i k. 6 nlb.

Rozpoczyna się kazanie na odwr. tyt. Sławi ewangelję, którą źli zgruntu wywrócić usiłują. Imię Pańskie przyrównywa do wysokiej wieży i przeprowadza szczegółowo to porównanie. Wkońcu „obraca ocsy" do

Hetmana, który szukał wieży i obrony w Panu. — Nie jest to właściwie tekst kazania, ale tylko jego dyspozycja.
Akad. — Czetwert. — Dzików. — Ossol.

— Kniga Nobaznistes (1653) ob. Telega Jawgiłł Stefan.

— Pamiątka żywota i śmierci JMć P. Halszki Reksciowny za żądaniem JM. PP. Alexandra i Mikołaja Reksciów braci siostry zeszłey wielce żałuiących, wystawiona przez X. Samuela Tomaszewskiego. Drukowano w Wiewiu roku 1632. w 4ce. 1 ark.
Łukaszewicz Wyzn. helw. w Litw. II, 225. Akad.(?) — Bawor.

— ob. Kmita Jan (Pogrzeb Radz. 1641). — Radziwiłł Jerzy (Lacrimae).
Bieliński Uniw. Wileń. (1900), t. I—III.

Tomaszewski Stanisław (I) ob. Rostkowski Makary (1731).

Tomaszewski Stanisław (II) ob. Poniatowski St. Aug. (Mowa 1780).

TOMASZEWSKI Wojciech (Albertus) (I). Annulus Desponsati Honoris, XXIV. Gemmis Ordine Alphabetico Intertextus; & XXIV.VV.DD. Magisterij in Artibus, & in Philosophia Doctoratûs Licentiatis; Dvm In Alma Vniversitate Cracoviensi, Regni Poloniae Generali Athenaeo, Per Clarissimum & Admodum Reverendùm Dominum, M. Martinum Oslinski, Philosophiae Doctorem, ejusdemq; in Collegio Majori Regium & Tylicianum Professorem, ad Sanctam Annam Cracov: Canonicum: In Numeroso Illustrium & Nobilissimorum Hospitum conspectu, & Amplissimi Senatûs Academici praesentiâ, Artium Liberalium Magistri, & Philosophiae Doctores, Ritu Solenni Renuntiarentur. Ab Alberto Tomaszewski, Artium Magisterij & Philosophiae Doctoratûs Licentiato, Publicae gratulationis ergò, Dedicatus. Anno Desponsati in Carne Verbi 1698. Pridie Calend. Maij. Cracoviae, Typis Vniversitatis. fol., k. tyt. i k. 11 nlb.
Na odwr. tyt. ozdobny miedzioryt herbu. Dedyk. Stan. Leszczyńskiemu (w niej wyliczeni inni Leszczyńscy). — Poczem wiersz dla św. Jana K., dla Seb. Piskorskiego i dla egzaminatorów (G. Kawalczewski, M. Ośliński, A. Buchowski). O tym ostatnim mówi, że go widział Rodan, Tyber, Ren. Potem idą wiersze dla promowanych (przy nazwisku każdego godło i herb): M. Nalepiński profes. kanon. w Miechowie, Jan Laskowski, Albert Waśniewicz z Poznania, Mateusz Lewkowicz z Poznania, senjor szkoły w Nowym Sączu, Stanisław Gretecki, Kasper Pachowski, Jan Cyrus krak., Anastazy Słomiński profes. klaszt. kanon. reg. w Miechowie, Franciszek Krobski, Aleksander Jodłowski, Stefan Krobski, Kazimierz Balcerkowski, Franciszek Kowalski, Kazimierz Przybyłowski, Piotr Zawada, Michał Szumowicz kros., Stanisław Wolski, Franciszek Materski, Michał Bellina, Jakub Sierzycki, Jan Kubeszowski, Stanisław Waryski, Walerjan Węchalski, zaś dla Tomaszewskiego pisali również wiersze trzej koledzy.
Dzików. — Jagiell. — Raczyń. — Zamojs.

— ob. Bellina Michał — Piskorski Seb. (1735).

TOMASZEWSKI Wojciech (II). Manifestatio Actum in castro (Visogrod.) f. 6. post. Agnetis A. D. 1749. (poprawiono 1739). fol., k. 4.
O co idzie w całej manifestacji, trudno dociec. Narzeka, iż nieustanne procesa zrujnowały go. Jagiell.

— Prezenta spolii Generosi... Tomaszowski a. d. 1740. (Actum in Castr. Zydaczoviensi feria 6. Anno Dni 1740). fol., 2 k.
Przeciw Alb. Faleckiemu imieniem Wojew. Mazowiec. (Stan. Poniatowskiego). Sprawa o gwałt i zabór ruchomości. Sprawa z gwałtami trwała od r. 1729. Powołuje listy E. Sieniawskiej z r. 1714. Jagiell.

— Protestatio graphica oppressionum granicialium Gnosi Tomaszewski sub Interregno innovatarum AD. 1733. fol., k. 7.
Na końcu: Suplement probatiy granicznych Nieżuchowskich.
Bibl. Horodec. — Jagiell. — Raczyń.

TOMASZKIEWICZ Józef Walenty. Arbor Laureato Vere Frondescens. XIX, VV. DD. Secundae Laureae Candidatis Philosophici Honoris Fructus Germinans. Irrigante Gratiâ, Celsissimi Principis, Illvstrissimi & Reverendissimi Domini. D. Constantini Feliciani In Szaniawy Szaniawski, Dei & Apostolicae Sedis gratiâ Episcopi Cracoviensis Ducis Severiae, Almae Vniversitatis Cracoviensis Cancellarij Faventissimi, Faecunda. Ac Iisdem VV. DD. Secundae Laureae Candidatis, Magisterij in Artibus Liberalibus & Philosophia Doctoratûs Licen-

tiam, A Perillustri & Reverendissimo Domino, D. M. Andrea Krvpecki, V. J. Doctore & Professore, Ecclesiarū Cathedralis Crac: Canonico, Premycoviensis Praeposito, Contubernij Iurisperitorum Provisore, Studij Almae Universitatis Crac: Procancellario. Ritv Solenni Recipientibvs. Opere Pòéticô A Iosepho Valentino Tomaszkiewicz, Crac: Ejusdem Laureae Candidato Introducta. Anno Domini 1723. Die... (dopis 20) Mensis Maij. Cracoviae, Typis Academicis. fol., k. tyt. i k. 13 nlb.

Na odwr. tyt. rycina: na ziemi leży rycerz w zbroi, z niego wyrasta drzewo, na jego gałęziach herby, w środku Mulinowiczów, na gałęziach innych rodzin. Pod spodem dwuwiersz łaciński. — Przypis prozą Seb. Mulinowiczowi, nationis Polonae in urbe Romana ad eccl. S. Stan. rectori. Wychwala jego działalność w Rzymie. Poczem wiersze dla J. Kantego, And. Krupeckiego, F. Kalewskiego, M. Kolendowica, St. Filipowitza (egzaminatorów) - oraz dla kandydatów: J. Hanickiego, K. Borkowskiego, Ant. Krzanowskiego, G. Sokołowskiego, Ad. Pireckiego, Kaz. Stęplowskiego, J. Paczoskiego, St. Duńczewskiego, Józ. Siwertta, Józ. Tomaszkiewicza i t. d. — Na końcu napis w kształcie kolumny (po bokach Plus Ultra) oraz sub ausp. M. Waleszyński.

Jocher 1520. Jagiell. — Zamoj.

TOMASZKIEWICZ Paweł Jakób. Praemia eruditarum mentium, ad lyram Apollinis instructa. Dum VIII VV. DD. primae laureae candidati, post superatum in arena Palladis, virtute duce, labore et scientia comite, olympicum certamen in Alma universitate Cracoviensi per Clarissimum et admodum Rńdum Dńum D. M. Mathiam Paulum Celejowicz Philosophiae doctorem et professorem, collegam minorem, contubernii Iageloniani seniorem, S. R. M. secretarium, artium liberaliū et philosophiae baccalaurei in frequentia magnorum hospitum et Senatus academici corona, solenni acclamatione renunciarentur a Paulo Iacobo Tomaszkiewicz. eiusdem Laureae candidat. fraterni affectus et gratulatorii applausus ergó ligata penna posteris enarrata. Cracoviae. Typis Nicolai Alexandri Schedel S. R. M. Ord: Typograph: Anno Domini 1706. Die 20 mensis Octobris. fol., k. 10.

Dedyk.: Domino D. Francisco, Sacri Romani Imperii libero baroni de Tiepolt, haereditario Domino in Stoschendorff, Olberstorff etc. Na odwrocie tyt. wiersz podpisał Aug. Tomaszkiewicz. Potem idą rymy na cześć kandydatów Mat. Jarmundowicza, Marka Bombińskiego, Stan. Masiewicza, Stan. Krzemińskiego, Kaz. A. Brzeskiego, Jana Nagla, Georg. Symonowicza. — Ostatni kończy wierszem do autora.

Jocher 1490.

Dzików. — Jagiell. — Ossol

TOMASZOWICZ Hiacynt († 1682 w grudniu). Melos Mysticvm Ex Hippocrenidvm Choro deductum Et Duobus de XLIII. Viris Pro Magisterio In Artibvs, Et Doctoratv In Philosophia, Solenni Inclytae Academiae Cracouiensis ritu Per Clarissimum ac Magnificum D. D. Lavrentivm Smieszkowic Medicinae Doctorem, Almae Academiae Generalem Rectorem, & Procancellarium dignissimum. Licentiam Obtinentibus. Ab Hyacintho Tomaszowic. In Collegio Vladislauiano Pòéseos Studioso. Personatvm. Aera Natalis Christi, Metra DoCent annos reX LVstrIs praestat honores, Mentes DespeCtas eXere LaVrIgere. (1646). w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. tyt. berła akademji i 8-wiersz. — Poczem akrostych (litery boczne tworzą: Cracoviensis) na cześć Sam. Formancoviusa. — Dalej sztuczny wiersz „Echo" (z powtarzającą się ostatnią zgłoską); wiersz do J. Karpienskiego, dwa logogryfy. — Sub ausp. Laur. Śmieszkowic.

Juszyński II, 257. — Jocher nr 1438 (ma datę 1666 i zwie go Thomaszewic).

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— ob. Bieżanowski Joz. St. (Gemitus cordis 1682, Parnassus 1683) — Lizniewicz Franc. (Aquila academica 1652).

(TOMASZOWSKI kościół). Kazanie o Niepokalanem poczęciu Przenayśw. Maryi P. Matki Boskiey w R. P. 1740. w kościele Tomaszowskim u WW. OO. Trynitarzów na Piasku, gdzie obraz Matki Boskiey zdawna łaskami słynie, przez X. proboszcza tamteyszego farnego Tomaszowskiego, grzesznika przed Bogiem nay większego miane. Po kazaniu zaś przez JW. JWP. Mikołaja Kurdwanowskiego kasztelana Halickiego, na tém kazaniu będącego, z łaski y dobroczynney ręki Jego, bez żadnych sobie

przypisów, ani Świeckiey chwały, ale tylko z szczególney ku tey Niepokalaney Pannie miłości nabożeństwa y rozszerzania Iey tajemnice, do druku podać rozkazane. Wydrukowane zaś R.P: 1741. d. 23. Stycznia we Lwowie w drukarni Pawła Józefa Golczewskiego J. Król. Mści uprzyw. typografa. fol., 5 ark.

Na odwr. str. tyt. obraz Matki B. tomaszowskiej pięknej roboty na blasze z podpisem I. Labinger sculpsit et excudit Leopoli. Pod tem 14 w. pol. na cześć Marji, dalej wiersz do P. Jezusa Chrystusa.

Następuje na k. A—C_2 kazanie z imprimatur arcybisk. M. I. Wyżyckiego. Zaś na ostatnich k.: Żywot przenayśw. M. P. krociusieńko wierszem polskim zebrany (2 k.). Zaczyna się: Przed wieki wiekow jeszcze Ociec zdekretował — Niebieski aby matkę synowi kreował... Wzywa ją do ratowania ludzi cudami.

Inne kazanie ku czci tegoż samego obrazu wydał Antoni Wielhorski, od św. Ducha, trynitarz, w r. 1746 (obacz).

Jocher 4988, 9044.

Czartor. (bez tyt.) — Ossol. — Zieliń.

— ob. Majewski Jacek (1752).

(Tomatis Karol). Eplikacya powodów, dla których P. Kommissya skarbu koronnego zaaresztowała pensye JO. Xcia Ponińskiego Podsk. W. K. tudzież Odpowiedź na nią niżey podpisanego. Karol de Tomatis. Warszawa. 1786. fol., k. 2.

— Exposé de l'affaire entre Messieurs de Tomatis, Brokman et autres, accompagné de la reponse a l'imprimé de Mr. de Tomatis ayant pour titre: Status causae (po r. 1783). fol., k. 9 nlb.

Spór wynikł z długu, który miał Podskarbi Poniński w kwocie 70.000 dukatów, należących się ministrowi pruskiemu. Gören odstąpił w r. 1781 dobra Mrocza za 40.000 dukatów. Czartor. — Jagiell.

— Memoryał przez Wielmożnego Graffa de Tomatis Prześwietney Komissyi na Rewizyą Dokumentów nowo wynalezionych podany. Bez r. (po 1782). fol., k. 13.

Chodzi o proces z Zugehörem i Młodziejowskim. Zarazem: Przełożenie sprawy Römera z Tomatysem. — Obacz Römer (Decretum). Uniw. Warsz.

— Obiaśnienie interessu między JP. Tomatysem, Brokmanem i innemi, wraz odpowiedzią na pismo JP. Tomatysa, pod tytułem Status causae wydane (po r. 1783). fol., k. 8.

— Status causae między Ur. de Tomatis a szlachetnym Rafałowiczem o summę 4800 czerw. złot. w Warszawie 28 Julij 1783. temu ostatniemu pożyczoną. fol., k. 2. Jagiell.

- [Suplika Tomatysa właściciela Mokotowa i Garenny do feldmarszałka Suwarowa z wyszczególnieniem szkód doznanych podczas rewolucji 1794 r. i żądaniem wynagrodzenia]. fol., k. nlb. 11 (sygn. G).

Bez tytułu i bez podpisu (widocznie podpisał egzemplarz własną ręką i taki doręczył Suwarowowi). Opisuje, jak został w dniu 17 kwietnia 1794 ciężko strzałem zraniony, a potem go aresztowano jako przyjaciela Rosji. Wylicza poniesione szkody i ocenia je na pieniądze. 8 maja wybuchła rewolucja. Majątek jego uległ sekwestrowi. Wymienia tych, co go ocalili od stryczka. Innych powieszono (Czetwertyński, Boscamp, Wolfers i t. d.). Kościuszko ujął się za nim. Zniszczono całą jego posiadłość i urządzenie. Razem szacuje swe szkody na 50,000 dukatów.

Egzemplarz Akad. ma miejscami wygląd korektury przy drukowaniu.

Korzon Wewn. dzieje III, 149, 357 i passim. — Poliński Dzieje muzyki, str. 158. — Finkel III, 1878. Akad.

Tomazi, kardynał ob. Compaing (1782).

Tombeau du Socinianisme auquel on a ajouté Le nouveau Visionnaire de Roterdam. Francfort 1687. w 12ce.

TOMBEUR (de) N. Essai Sur La Navigation Ou Moiens proposés aux Navigateurs, & soumis au jugement des Physiciens, pour faire remonter les rivières aux bateaux, sans emploier la force des hommes ni celle des Chevaux. [Tu w linjach:] Vis consilii Expers mole ruit suâ: Horat: ad Gall: IV. [Tu winjetka]. Se vend Chez Mr. Bertho Rue Capitulna Nro 538. Varsovie Le sept Mai M:DCCLXXXVII. (1787). w 8ce, k. tyt., str. 48.

Przedmowa: Au Lecteur; tu tłómaczy, że nie dodał planszy do tego dziełka, lecz że ją doda do II wydania. — Poczem dedykacja do Stan. Augusta, podp. N. de Tombeur. — Omawia różne swoje pomysły o ulepszaniach w budowie łodzi i statków. Chreptow. — Jagiell.

— Examen philosophique & politique des avantages d'une Banque nationale pour la Pologne, par l'Auteur d'un essai sur la navigation. Il ne faut pas confondre les nouveautés avec les ouvrages nouveaux.. l'hermite philosophe. se trouve a Siedlec. [W drugiej szpalcie:] Reflexions d'un Cosmopolite sur l'Examen philosophique & politique (tout reçemment publie) des Avantages d'une Banque nationale, & sur le Credit en général. [W linjach:] Jam voluisse sat est. [Na końcu:] à Varsovie. Dans l'Imprimerie de Michel Gröll, Libraire de la Cour. fol, str. 7.

Po lewej stronie drukowany „Examen" Tombeura, po prawej „Reflexions" nienazwanego autora (niewątpliwie Karol Glave, pseud. Syrach-Kosmopolita). Te ostatnie są o wiele krótsze, niż Examen.

Pierwszy doradza, drugi odradza założenie Banku Narodowego i wypuszczenie biletów kredyt.

Bibl. Muz. Nar. Krak. — XX. Misj. w Krakowie.

— ob. Glave Karol — Myśl — Bank (w t. XII, 355; tu inne projekty).

Tombeur należy do typu zawodowych projektowiczów, nader częstych w w. XVIII. — Bliższą charakterystykę tego ówczesnego typu podał Sombart Der Bourgeois (1913), str. 115 - 123.

Tomczykowski Stanisław ob. Rutkowski Juljan (1772).

TOMECKI Franciszek. Academus Iagelonicus. laureati germina honoris virtuti et eruditioni XVII. VV. DD. Primae Laureae Candidatorum proferens et dum per Illustrem Clarissimum & admodum Reverendum Dominum D. M. Adalbertum Biegaczewic, Philosophiae Doctorem, eiusdemque regium ac Tylicianum eloquentiae Professorem, Collegam majorem, ecclesiarum; Collegiatae S. Annae Cracoviae Canonicum. Parochialis in Chrz nów praepositum, ac interea artisticae facultatis decanum, in magna hospitum praesentia AA. LL. & Philosophiae baccalaurei, ritu renuntiarentur, Votivi applausus gratia à Francisco Tomecki ejusdem laureae candidato, metricô calamô descriptus. Anno Domini 1750. Die 17. Aprilis. Cracoviae, typis Collegii Maioris. fol., 7 k. nlb.

Na odwrocie tytuł wielki drzeworyt Jez. Chr na krzyżu w ołtarzu, w kościele kobylańskim. — Rozpoczyna ode Joanni Cantio; Examinatoribus; dalej kandydatom: Romualdo Laskiewicz, Jacobo Ant. Szostakiewicz, Jacobo Fr. Lukini, Josepho Putanowicz, Petro Gutkowski, Thomae Swiątkowski, Henr. Prevot, Josepho Dybaliński Joanni Kocimski, Andr. Jagielski, Georg Zubrzycki, Nicol. Borowski, Franc. Cwierzowic, Thomae Jachowicz, Thom. Pładkiewicz, Andr. Sleczkowski, Franc. Vinc Tomecki Romualdus Laskiewicz. — Sub regimine Casim. Pałaszowski Rectoris.

Jocher 1563. — Muczkowski Statuta 408 Akad. — Jagiell. — Ossol.

— Corona Dignitatis Senectus In Viis Justitiae Reperta, Perillustrem & Admodum Reverendùm Dominum D Adalbertum Bilenski Foraneum Zyvecensem Decanum, Ecclesiae Parochialis in Łodygowice Curatum. Concernens Qui cum Post Quinquagesimum Regalis Sacerdoti Annum, Secundas Sacrosancti Altaris Sacrificii in Ecclesia Parochiali Łodygowicensi Primitias celebraret à M. Francisco Tomecki in Alma Universitate Crac: Philosophiae Doctore Poeseos in septimum Annum Professore, Contubernii Starnigeliani Seniore, S. R. Majestatis Secretario, Luci publicae Praesentata Annô quô Magna . Deo ConCessa saLVs Vernabat In Ipso Mense Februario. (1762). Cracoviae, Typis Semina: Episcop: Academico-Diaecesani. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Dedykuje Jan. Nep. Kleczyńskiemu, z podp. ex sorore nepos. Jest to poemat na cześć starości: Corona Dignitatis senectus in viis justitiae reperta. — Opisuje w nim korzyści starości po tak spędzonem życiu, jak Kleczyńskiego. — Na końcu anagr. i epigramata. Dzików. — Jagiell.

— Fructus honoris et honestatis ope virtutum, meritorum ac laborum perillustris Clarissimi et admodum Reverendi Domini D. Michaelis Czyrnicki Sacrae Theologiae licenciati, Collegae majoris, Ecclesiarum collegiatae Floriani Clepardiae ad Cracoviam custodis, parochialium Opatovecensis praepositi, in Pobiedr curati, contubernii Starnigeliani provisoris, ex laurea theologica decerptus; qui dum in ecclesia collegiata divae Annae a perillustri et reverendissimo Domino D. M. Adalberto Grzymała

Sacrae Theologiae Doctore et professore ejusdem facultatis Decano, Collegii majoris ac Universitatis Seniore patre, Ecclesiarum; Cathedralis Crac. Canonico, Collegiatae SS. OO. praeposito, Contubernii Hierosolymitani provisore, S. Theologiae doctor ritu solenni crearetur ac renuntiaretur per M. Franciscum Tomecki Philosophiae Doctorem et professorem Collegam minorem vocatum, contubernii Starnigeliani Seniorem, Sacrae Regiae Majestatis Secretarium demonstratus Anno sICVt DoMIno pLaCVIt. (1763) die 25 mensis Januarii. Cracoviae typis Seminarii Episc. Academ. dioecesani. fol., 19 k. nlb.

Dedykacja wierszem. Na końcu anagramata pisali: Aleks. Borlikowski, Ign. Bykowski, Stan. de Ostrow Rychłowski, Aloj. Rychłowski, Mich. Lipski, Jos. Rychłowski, Dan. Błeszyński, Jos. Kateria, Mich. Kateria, Cantius Błeszyński.

Akad. — Czartor. — Jagiell. Ossol. Uniw. Lwow.

Tomiccy ob. Marciszowski Jak. (Zaszczyt 1758).

Tomicka z Tylickich Zofja ob. Brzechffa Stan. (Rzecz 1633, Skarb bogaty 1633, Wzór cierpliwości 1728).

Niesiecki I, 143.

Tomicki Benedykt Adam ob. Tomiecki.

Tomicki Christophorus ob. Decisio (1746).

TOMICKI Gaudenty. Conclusiones theologicae ex tractatu de Deo Trino et Uno. Defensae a Gaudentio Tomicki Canonico Regul. Later. Theol. Auditore Praeside Joan. Aquil. Solecki Ph. D., Theol. Prof. Conv. Priore. fol., ark. B_2.

Tomicki Jakób ob. Goritius Szym. (Maecenates 1563).

Tomicki Jan, kaszt. gnieźn. († 1575) ob. Calagius A. (1579, 1595, 1583).

Łukaszewicz Kośc. braci czes. w WPol. 351. — Swięcki Hist. pam. II, 218. — Orzelski II, 69. — Szujski Diarjusze 1872, str. 111. — Wotschke w Zeit. der hist. Ges. Posen 1903, str. 314 (list z r. 1557).

Tomicki Jędrzej ob. Calagius A. (1579, 1595).

Tomicki Konstanty ob. Nieszporkowitz Ambroży (Fortunatus 1684).

Tomicki Mikołaj († 1586) ob. Gratian (Sprawa o rozmowie 1580; ob. Wujek) — Hap Kasper (1586) — Pogianus J. (1762).

Spicilegium Romanum. (tom VIII; tu listy Gratiana). — Finkel III, 1878.

TOMICKI Piotr, biskup krakowski, podkanclerzy (1459 † 1539). Petri Tomicki Episcopi Cracoviensis, et Regni Poloniae Procancellarii, olim Senatoris optimi et prudentissimi: Ad Serenissimum Principem Sigismundum Augustum Poloniae Regem etiam tum puerum insignis epistola. Serenissimo atque Illustrissimo Principi ac Domino, Domino Sigismundo I Dei Gratia, Regnorum Sueciae, Gotiae Vuandaliae etc. unico Principi haereditario, nec non Finlandiae Duci, Domino Clementissimo dicata. Francoforti ad Moenum anno 1577. w 8ce, str. 34.

Dedyk. Sigismundo princ. Suec... Stephanus Micano medicus Posnaniae nonis Martii 1577.

Wierzbow. III, 2633.

Było w bibl. Szemb. w Porebie

— ob. Agricola R. (Oratio ad Tomitium 1515) — Antoninus J. (De tuenda valetid. 1535) — Augustyn św. (De moribus 1530) — Benedictus J. (Solpha) (Libellus 1521) — Błonie Nic. (Tractatus 1519) — Burgonius Anianus (odpowiadał na jego epigram Hosius i Krzycki) — Callimachus F. (1524) — Campensis J. (1534) — Cervus Jan (1533) — Chryzostom Jan (1528) — Cochlaeus (Philippicae) — Dantyszek J. (1538) — Decius Jodok (1518) — Demostenes (1521) — Dobrogost Marcin (1526) — Droschius (Epitaphia 1536) — Dubravius R. (1515) — Erazm Roter. (1525, 1527, 1538, 1642) — Franconius M. (Erasmus Rot. 1537) — Gozcius (1755; tu jego list do Erazma) — Gorycki N. (1560) — Gundelius Filip (1523) — Hosius Stan. (Psalmorum 1528) — Jaskier Mik. (1535, 1602) — Iłża J. (Opusculum 1519) — Krzycki And. (1535) — Leopolita Stan. (Regulae 1512) — Libanus Jerzy (Carmina Sibillae, ded. 1535) — Marianus J. (1530) — Missale (1532) — Mainardi (1536) — Melanchton (1526) — Mymerus F. (1532) — Novenianus (1530) — Nakielski S. (1634) — Poli-

damus V. (1532, 1534) — Praedicatorius Valev. (Concio 1534) — Proszovianus Sim. (ob. Zacius) — Rubricella (1533) — Sabinus F. (1532) — Sacrobosco (Sphaericum 1522) — Salomo (Prov. 1534) — Sedulius (1528) — Seneca (1529) — Sibilla (ob. Libanus 1535) — Statuta provinc. (1518) — Szadek Mik. (1521, 26) — Tussinus Adam (1533) — Vicelius G. (De doctrina 1532) — Wiślicy(z) Jan (Bellum 1516) — Wrandl Mich. (1539) — Zacyusz Szymon (1532).

Zyciorys Tomickiego przez Hozjusza (Vita) ob. Hosii Epistolae I, 1879 (wstęp, str. 147).

Biografje nowsze Tomickiego obacz: Bartoszewicz w Tyg. Ill. 1863, str. 257. — Święcki Hist. pam. II, 216—8. — Ks. Gacki w Pamiętniku Relig. Moralnym 1862, t. IX, str. 134—149. — Zacharyasiewicz Vitae episc. Praemis. 1844, str. 46—54. — Rzepnicki Vitae Praesulum I, 320—3. — Łętowski Katalog II, 74—5. — Korytkowski Prałaci i kanonicy IV. — Malinowski Żywoty arcyb. — Encykl. Orgelbr. XXV. — Encykl. kośc. XXVIII, 591.

Bielski Kronika (passim). — Orzelski Interr. libri (passim). — Starowolski Vitae antist. 208. — Tenże Script. 17 (tu wspomina, że zostawił „Oratio ad Aug. Regem" oraz „Liber legationum") — Tenże Orator 85. — Acta Tomic. (tu dużo jego listów, aktów, sprawozdań z legacji). — Theiner Monumenta, t. II. — Hosius Epistolae t. I i II. — Tschackert Urkundenbuch III. — Muczkowski Statuta nec non 114. — Wierzbowski Materjały I (listy do Erazma). — Uchańsciana (tu jego list). — Barycz Conclusiones Univ. 1933, str. 484. — Krzycki Carmina (edid. Morawski 1888; tu dużo o nim wzmianek). — Szujski w przedmowie do swego wydania podługoszowej części Wapowskiego (1874).

Dawniejszą literaturę o nim obacz: Janocki Büchersaal, str. 10—12. — Sołtykowicz O akademji 396. — Bandtkie Hist. bibljot. 38. — Ossoliński Wiad. hist. IV, 223—238. — Wiszniewski Hist. lit. VI, 74, 122, 217. — Łukaszewicz Wyznania helw. w WPolsce 6. — Mecherzyński Hist. wymowy I, 367. — Malinowski we wstępie do Stan. Łaskiego Prace 1864, str. LXX i nast.

Nowsza literatura o Tomickim: Szujski Odrodz. i reform. — Zakrzewski w Ateneum 1882, II (o jego rywalizacji z J. Łaskim). — Morawski Czasy Zygm. 1922, str. 14 i nast. — Tenże Hist. uniw. II. — Tenże A. Nidecki 1893, str. 35 i nast. — Danysz O wych. Zyg. Aug. (w Rozpr. Wydz. filolog. Akad. Um. 1915). — Łempicki w Przegl. Powsz. 1933 grudzień, str. 485. — Kot w „Kulturze staropolskiej" 1932, str. 649. — Wotschke Gesch. der Ref. 1911. — Barycz Hist. uniw. 1935, str. 155—8 oraz 759. — Brzeziński Biskup podkanc. Piotr Tom. (w Przegl. Powsz. 1934 kwiecień). — Zivier Neuere Gesch. Polens 1915, str. 376, 462 i passim.

O zapisie ksiąg jego dla Bibl. Coll. Maj. ob. Wisłocki Incunab., str. 509

O mszałach drukowanych z rozkazu Tomickiego ob. Matricularum summaria IV, 16076 (r. 1531, dekret królewski).

O jego stosunku do sztuki ob. Kieszkowski Krzysztof Szydłowiecki 1912 (passim). — Tenże w Sprawozd. Kom. hist. sztuki VII (1905). — Komornicki w dziele „Kultura staropolska" 1932.

Korbut[2] I, 147. — Finkel III, str. 1878.

TOMICKI P. (II) ob. Lipski A. (1631).

Tomicki Tomasz, dominikanin ob. Hansen Leonard (Róża indyjska 1666).

Bentk. II, 563. — Bârącz Rys zak. kazn. II, 267. — Wierzbowski Materjały II, 96.

TOMIECKI Benedykt Adam. Apollo Togatvs, Ad Auspicatissimos Hymenaeos Illustris & Magnifici Domini Adami Hieronymi A Granow Sieniawski, Et Lectissimae Sponsae Helizabeth Potociae, Illustrissimorum & Magnificorum DD. Parentum Stanislai à Potok Potocki Palatini Podoliae, Halicen: Colomien: &c. Capitanei, Et Sophiae de Hvsiatyn, Kalinowska, Filiae. A. B. Adamo Tomiecki, Artium Magistro Phil: Doct: & Professore in Academia Crac: eductus. Leop: In Offic: Michaelis Sloska Arch: Typ: A. 1643. Feb: 15. [Tytuł w prostokątnej ramce]. fol., k. tyt. i k. 8 nlb.

Dedykacja Adam Hier. Sieniawski. Całe prozą. — Stronnice obramowane ozdobnie. — Rozpoczyna inicjał P (ze lwem św. Marka). — Dużo genealogij w panegiryku.

Jagiell. — Ossol.

— Cynosvra Laetitię, Sev Oratio In Consecratione Perillustris & Reuerendissimi Domini, Andreae a Srednie, Sredziński, Episcopi Nicopoliesis Suffraganei, Custodis Leopolien: Przemislien. Culicouien: &c. Praepositi S. R. M. Secret: Per Benedictum Adamum Tomiecki, Artium Mag: & Philosoph: Doctorem, Consist; & Perillustris Capit: Leopol: Notar. Anno Dni MDCXLII. (1642). die 30. Martij, exhibita. Leopoli, in Typographia Michaelis Sloska, Archiepiscopalis Typo-

graphi. [Tytuł w prostokątnej ozdobnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 6 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb i wiersz.

Dzików — Ossol.

— Lavrvs Academica Dvm In D. Iagellonis Lycaeo, A Perillustri & Admodum Reuerendo Domino, D. Martino Campio Vadovio, Sac: Theol: Doctore & Professore, Praeposito S. Floriani, Almae Uniuersitatis Cracouiensis Procancellario longè dignissimo, V. D. Andreas Białkowski, & V. D. Iacobvs Legedza, Artium & Philosophiae Licentiati renuntiarentur: A Benedicto Adamo Tomiecki, Secundae Laureae Licentiato D. D. C. q; [Na końcu:] Cracoviae, In Officina Typograph: Martini Philipowski, Anno Domini M.DC.XXXVIII. (1638). w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb.

Na odwr. tyt. herb i sześciowiersz łac., poczem dedyk. Hiac. z Rokotnicy Derśniakowi na 2 k. — Dalej idą ody łacińskie. Jedną z nich podpisał Jan Ługowski, inne Feliks May, Jan Brzeziński, J. Kuczkowski, cursus Vladisl. auditor. — Ostatnią (in stemma Acad.) podp. Jan Stokowski, stud. crac.

Czartor. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Mausoleum immortalitati Perillustris et adm: Rndi D. D. piae memoriae Erasmi Kretkowski Archidiaconi, Vicarij in Spiritualibus et officialis Generalis Cracoviensis, S. R. M. Secretarij ex septem virtutibus constructum etc. à M. B. Adamo Tomiecki, Artium et Philosophiae Professore, publico maerori erectum. Anno Domini M.DC.XXXIX (1639) die 12. Calen. Decem. Cracoviae, w 4ce, 7 k. nlb.

Ded. Ioanni Skarszewski Canonico Cracov... Na odwrocie tytułu sześciowiersz Alb. Kaz. Roxyckiego Castellanidae Polancensis.

Wiersze rozpoczyna Timor Domini.

Jagiell. — Ossol.

— ob. Anczowski M. (1672).

Ob. o nim Wład. Łoziński Patrycjat str. 420.

TOMISŁAWSKI Franc. Dominik. Auri veritas albo rzecz miana o S. Stanisławie biskupie w Rzymie 1655.

Przypisał Aleksandrowi VII papieżowi. Przytacza Niesiecki IV, 363.

Tomisławski Jan ob. Tainer Ludwik (Feralis 1668).

Tomisławski Mikołaj ob. Tainer (Solea vestigium) — Ustrzycki A. (Sobiesciados 1686).

TOMISŁAWSKI Stanisław, S. J. Kazanie Na pogrzebie Przeswietnego Y Przewielebnego w Chrystvsie Oycá y Páná Simona Rvdnickiego, Biskvpa VVarminskiego, Primàsá Xięstvva Pruskiego, Miane Przez Iednego Kaplana è Societate Iesv, W Kośćiele Káthedralnym Warminskim 12. Augusti 1621. W Bravnszberkv, W Drukárn., Jerzego Schonfelsa, 1622. [Tytuł w ozdobnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 19 nlb.

Ded.: prałatom kanonikom warmińskim. Pisze, że namawiali go na druk zarówno kanonicy, jak wielu zacnych ludzi choć z nami różniących w religiey. — Datow. z Braunszberku 18 dec. 1621.

W części I uwagi o śmierci; w cz. II wylicza cnoty zmarłego (rodzinne, biskupie, senatorskie). Jest tu nieco szczegółów do biografji zmarłego.

Maciej. Piśm. III, str. 691. — Brown Bibl. pis., str. 405.

Bibl. w Suchej — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— ob. Heidenstein J. (Manipulus 1622).

Tomisławski Wojciech ob. Tainer Ludwik (Feralis 1668).

TOMITANUS Bernardino, prof. w Padwie († 1576). Thetis, in adventum Henrici III, Poloniae Regis etc. Venetiis 1574. w 8ce.

Ciampi Bibl. 14.

— Bernadini Tomitani Patavini... Animadversiones aliquot in... primum librum Posteriorum, Resolutionum, Contradictionum, solutiones in Aristotelis et Averrois dicta... (Na końcu:) Venetiis, apud haeredes Lucae Antonii Juntae Anno Domini MDLXII (1562). w 4ce, k. 1 i k. liczb. 136.

Zamieszczone w tomie dodatkowym do zbiorowego wydania dzieł Arystotelesa wraz z komentarzami Averroesa p. t. „Omnia quae extant Opera"... 1562. w 8ce.

Dzieło Tomitana poprzedził Jakób Breznicius (Brzeźnicki) Polonus dedykacją do Marina Caballa i Mikoł. Grittiusa. Wynika z niej, że ogłoszenie drukiem traktatu Tomitana doszło do skutku staraniem Brzeźnickiego.

Ob. Bibl. tom XIII, 394, gdzie omyłką druku podano datę 1652 zamiast 1562.

Powtórnie ogłoszono Animadversiones Tomitana w wydaniu Arystotelesa weneckiem z r. 1572—6 (wraz z przedm. Brzez.)

Birkenmajer Nowe szczegóły o dziejach księg. J. Brzeźn. 1932, str. 12 (z Bibl. S. Genev. w Paryżu).

Powyższe wydanie Aryst. nie znajduje się, o ile wiem, w żadnej z bibljotek polskich. — Gesamtkatalog der preuss. Bibliotheken VI (1934), str. 594 podaje, że z bibljotek pruskich posiadają je Bibl. w Kilonji i Bibl. Uniw. w Królewcu.

(Tomkowiczowie). Petyta w sprawie Ichm. PP. Tomkowiczów, z Ichmć PP. Chojeckiemi. fol., k. 1.

Ob. tom XIV, 192 (Chojecki Fel.).
Jagiell. — Warsz. Narod.

— Sprawa WW. Tadeusza i Róży z Sulistrowskich Tomkowiczów Regent. Grodz. Wwdztwa Trock. Małżonków z WW. JP. Feliksem Horodniczycem Rzeczyckim Karolem i Franciszkiem Regentowiczami Rzeczyckiemi Chojeckiemi. (1785). fol., str. 7.
Jagiell. — Warsz. Narod.

TOMMASINO Filip. Ritratti et elogii di capitani illustri. Roma, 1635. w 4ce.

— Ritratti di cento capitani illustri con loro fatti di guerra brevemente descritti. Roma, 1660. w 4ce.

Jest tu portret i biografja Stef. Batorego. Ciampi Bibl. crit. nr 36.

Tomsenowna Anna ob. Farcher Robert (Fatum 1690).

Tomsza ob. Osman (1622)

Tomus tollendis ob. Wadowski Idzi Stefan (1718).

Tonda Michael ob. Titius J. P. (Panegyricus 1670).

Toneel van Europa ob. Ampzing S. (1631) — Toonel.

TONIGES Elardus. Iusta funebria funeri acerbo Elardi à Bobart. Dantisci 1644. w 4ce.

Tonkiewski D. ob. Columna Ioan. (1685).

Tonkin ob. Boym (1653) — Szembek Fryd.

TOŃSKI Jan, prof. Akadem. Krak. († 1664). Arithmetica vulgaris et Trigonometria rectilineorum, prout universae geometrie practicae, aliisq. Matheseos partibus, Geographiae, Architectonicae, Gnomonicae, etc. subservit. Per M. Ioannem Tonski Matheseos in Academia Cracoviensi Professorem, edita. Ingolstadii, Typis Gregorii Hanlin 1640. w 12ce, 102 str.

Ob. następujące wydanie. — Poczem z osobnym tytułem:

Catalogus magnitudinis rectarum circulo inscriptarum et adscriptarum triplicium, sinuum, tangentium et secantium qui Canon triangulorum sive mathematicus nuncupatur, juxta partes radij 10000,00. ad minuta prima quadrantis ordinatus. w 12ce, 93 k. nlb. Ossol.(?)

— M. Iohannis Tonskii V. et M. D. in Acad: Crac: Math: Profess: Arithmetica Vvlgaris & Trigonometria Rectilineorvm Prout Geometriae Practicae aliisque Matheseos partibus. Architectonicae. Geographiae. Gnomonicae etc. Subseruit. Anno Domini MDCXXXXII. (1642). [Napis ten umieszczony między kolumnami, przyozdobionemi postaciami aniołków i dwóch niewiast, mającemi wyobrażać umiejętności matematyczne]. w 12ce, k. tyt. i str. 192.

Rozpoczyna na 1 k.: Ad lectorem. Poczem idzie: Arithmetica vvlgaris (do str. 40). — Dalej od str. 41—192: Trigonometria rectilineorum seu doctrina de resolutione triangulorum rectilineorum... (Dołączone 2 tablice z figurami).

Poczem z oddzielną kartą tytułową i z sygnaturą A—L:

Catalogvs Magnitudinis rectarum Circulo Inscriptarum & Adscriptarum triplicium Sinuum Tangentium & Secantium Qui Canon Triangvlorvm siue Mathemathicvs nuncupatur. [Tu sygnet drukarza: w zdobnym owalu postać w postawie stojącej, płynąca na chmurach. W otoku napis: Sapiens Domina Bitvr Astris]. Iuxta partes Radij 10000,00, ad Minuta prima Quadrantis, ordinatus. w 12ce, k. tyt. i k. 90 nlb.

Na końcu: Canonem istum Mathematicum Joan: Regiomontanus supputavit, Chri: Clauius correxit, ego à mendis repurgavi et Radio 10000.00 accomodavi: quia tamen etiam in hunc, incuria Typographi, quaedam irrepsere sphalmata, tibi ipsi omnino corrigenda erunt... (tu errata).

W egzemplarzu Bibl. Jag. zapisano na ostatniej karcie szereg informacyj o różnych polskich, miarach powierzchni (łan, mórg, włóka, polko, pręt, mila, staja etc.).
Jagiell.

— M. Iohannis Tonskii V. et M. D. in Acad: Crac: Math: Profess: Arithme-

tica Vvlgaris & Trigonometria Rectil: ac Spheric. Prout Geometriae Practicae aliisque Matheseos partibus. Architectonicae. Geographiae. Gnomonicae etc. Subseruit. Venetiis. Impensis Authoris. [Tytuł w bramie renesansowej, przyozdobionej postaciami aniołków i 2 niewiast]. w 12ce, k. tyt., str. 278, k. 5 nlb.

Na odwr. tyt. cytat z Cycerona oraz szereg cyfr, które razem dodane i wzdłuż i wszerz dają liczbę 1645 oznaczającą rok druku. Dedyk. Cas. Leoni Sapieha, marsch. curiae M. D. L. Wspomina życzliwość jego ojca kanclerza lit. dla Akademji Krak. Bywał on na dysputach i wpisał swe imię do Albumu. Wyjaśnia, dlaczego on sam od matem. przeniósł się in hortum Hippocratis. Medyk musi znać matematykę i astronomję. Datow. e Musaeo Coll. min. An. 1645 ipsis Nonis Januarii.

Od str. 15 idzie: Ad lectorem praefatio. Tu mówi, iż pisał to dzieło „belli suetici tempestate saeviente". Poczem wiersze jego ucznia Franc. Stan. Koniecpolskiego, ad Zoilum, Tom. Canevesiusa, Jana Hana Tyrolczyka, J. Rackiego.

Od str. 29 rozpoczyna się: Arithmetica vulgaris. — Od str. 67: Fragmentum logisticae astronomicae. — Od str. 75: Trigonometria rectilineorum et sphoericorum sive doctrina de resolutione triangulorum. Ta trygonometria stanowi główną, najobszerniejszą część dzieła. Objaśnia ją kilka tablic z figurami, zamieszczonych w ciągu tekstu.

Od str. 231: Problemata miscellanea lucem titulo libelli adferentia. — Po str. 278 idzie na 5 k. Indeks dzieła, Errata (liczne) i Admonitio ad Bibliopolam. Przez omyłkę ostatnia strona piątej k. nlb. ma u góry cyfrę 278 (a należałoby raczej oczekiwać cyfry 288).

Poczem idzie z osobnym tytułem:

Catalogvs Magnitudinis rectarum Circulo Inscriptarum & Adscriptarum triplicium Sinuum Tangentium & Secantium Qui Canon Triangvlorvm siue Mathematicvs nuncupatur. [Tu sygnet drukarza]. Iuxta partes Radij 1000000, ad Minuta prima Quadrantis, ordinatus. w 16ce, k. tyt. i k. 112 nlb. (sygn. A—N_6).

Jest to dalszy ciąg poprzedniego dzieła, gdyż oba są połączone ze sobą kustoszem „Catalo". Są to tablice trygonometryczne. — Na k. L verso jest napis: Hactenus fuit Canon Sinuum rectorum, tang. et sec., sequitur Catalogus magn. sagittarum sive canon sinuum versorum... — Na końcu: Errata.

Kucharzewski Piśm. miernicze 1927, str. 11. — Żebrawski Bibl. matemat., str. 271—2.

Akad. — Osso!. — Uniw. Warsz.

— Ioannis Tonski Medici, & Mathematici, in Academia Cracouiensi Facultatum omnium ProCancellarij. De Cometa Dogma Mathematicvm, Cometographo Anni proximè elapsi. 1652. apprimè necessarium. Permissu Magnifici Domini Rectoris. [Tu winjeta]. Cracoviae, Apud Lvcam Kvpisz S. R. M. Typog. Anno Domini, 1653. w 12ce, k. tyt. i str. 22.

Na odwr. tyt.: Effectus Naperi Cometae, omnium qui esse possunt certissimus, Error Cometographi.

Rozpoczyna: Dogma mathematicum. Powołuje się na dzieła Tychona Brahe (De mundi act. recentia phoenomena... oraz Progymnasmata), w których pisze o kometach 1577 i 1572. Także na innych astronomów: Maginus, Keppler, Cyzatus, Mozelius i t. p. Wreszcie na Brożka pracę o komecie 1618 (nazywa go „decus Europeorum"). Poczem następuje polemika z pracą nienazwanego krak. kometografa (jest to Seb. Stryjewicz). Wykazuje mu liczne błędy naukowe.

Akad. — Uniw. Warsz.

— Toż:... Dogma Mathematicum Cometographo Anni proxime elapsi, Sebastiano Stryewicz, Astronomiae, Geometriae et Linguae graecae in universitate cracou. ordinario Professori, collegae minori adprime necessarium, Permissu magnifici domini Rectoris. Cracoviae. apud Lucam Kupisz S. R. M. Typog. Anno Domini 1653. w 16ce, k. 1, str. 22.

Jest to ten sam druk, tylko karta tytułowa zmieniona. Na egzemp. Bibl. Jag. dopisał autor: Hic versiculus ideo a me additus est, ne quis putet, me proprio scripsisse motu.

„Opisanie komety" z r. 1652 Stryjewicza ob. t. XXIX, str 352. Jagiell.

— Informacia O Kámienicách w Mieśćie Krákowie Akádemickich, z ktorych się nouiter Mieszczánie Krákowsci podatkow Vpomináią. Kámienice Akádemickie w Mieśćie Krákowie będące, są in triplici differentia. Jedne są pro Fundationibus Vniuersitatis. Drugie ná Bursy, álbo Szkoły obrocone. Trzećie Domy Residentálne. (B. m. i r., Kraków ok. 1660). fol., k. 2 nlb.

Opisuje najprzód domy rezydencjalne (kolegja). Dużo szczegółów, zwłaszcza o miesz-

kaniach profesorów medycyny, którzy mieli 4 domy przez najem albo przez kupno. Wszystkie te domy winny być wolne od podatków, a nawet mieszkania bibljopolów i drukarzy.

Potem mówi o wolności podatkowej burs i o domach Akad., dających prowent, darowanych jej. Narzeka na biedę profesorów. Nawet Szwed nie wyciągał ręki po dochód z Akademji. Ostatnia data wspomniana w tekście 1658.

W podobnej kwestji wyszła w połowie w. XVII inna „Informatia, w której się pokazuje, że bibliopolowie etc." (obacz t. XVIII, str. 575). — Zapewne to też jego pióra?

W egz. zamoj. zanotowano, że wydał to Tońśki na sejm 1661.

Jocher 2172. — Muczkowski Mieszkania uczn., str. 29.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Injustitia armorum Suecicorum in Polonia... 1656 w 4ce, str. 60.

Jest to polemika z dwoma pamfletami Conringa (ob.). — Wydane pod pseudonimem Lucas de Gabriis, który to pseudonim bywa przypisywany Tońskiemu. (Obacz t. XVII, 3—4, gdzie opisano dwa wydania tej broszury). Ale inni przypisują to Frischmanowi. Autorstwo tego jest jednak niemożliwe, skoro był on równocześnie płatny przez Karola Gustawa i pisał jego pochwały (Animorum motus).

Z treści „Injustitia" wynika, że pisał to Polak, choć drukowane było zagranicą. Znajomość wypadków w Polsce i dziejów wojny szwedzkiej jest duża; autor opowiada nawet o drobnych potyczkach. Nazwiska polskie i nazwy miejscowości są podane bez żadnych przekręceń, czasem tylko dla ułatwienia wymowy czytelnikowi zagranicznemu są zlatynizowane. Cytuje prace Kadłubka, Piaseckiego, Starowolskiego, Warszewickiego, zbijając twierdzenia Conringa. Cytuje epitafjum na nagrobku Chrobrego (rex Gothorum) i tłómaczy nazwę Gotów przez polskie Gotowi (parati). To wszystko może świadczyć za przyznaniem autorstwa jakiemuś Polakowi.

Ale czy autorem jest właśnie Tońśki, na to niema dowodów, gdyż nie znamy stosunku Tońskiego do kancelarji królewskiej, stojącej niewątpliwie poza tą odpowiedzią Conringowi. Nie umiem nawet powiedzieć, na czem opiera się tradycja, przypisująca autorstwo Tońskiemu. Temberski (Annales), zapisujący ówczesne dzieje, nie wspomina nic o tej pracy. To tylko, że autor sprzyja jezuitom (str. 43), przemawia za jego autorstwem.

Inną odpowiedź Conringowi wydał równocześnie Andrzej Nicanor (tom XXIII, 96). Tego Nicanora wspomina niniejsza „Injustitia" kilkakrotnie, np. na str. 20. — (Oczywiście i nazwisko Nicanora jest pseudonimem). — Nicanor odpowiadał na pierwszy pamflet Conringa, wydany pod nazw. Trasymacha; tutaj uwzględniono zarówno pierwszy, jak i drugi pamflet Conringa (Enumeratio causarum).

— Kalendariom Urunk Kristus szûletése vtan M.DC.XXXIX. Esztendőre valo. Melly Embolismalisnak mondatik: á Bissextilis vtán harmadik. Irattatott Tonski Janos á Krakai Akademiába filosofianak doctora, geometrianak és astronomianak professora által, és á Magyar Országi Horizonra igazittatott. Bechben, nyomtatta Gelbhaar Gergely 1639. w 8ce, ark. A—D (k. 32).

Szabó K., Régi Magyar Könyvtár, str. 300.

— Toż:... 1640. w 8ce.

— Toż:... 1641. w 8ce.

— Kalendariom Az M.DC.XXXXII. Esztendőre. M. Tonski Janos, Filosof: Doktor, és Krakai Akademiay mathematicus, etc. irásából Magyarul szereztetet. Mely másódik a Bissextilis esztendő után, Az austriai és Magyar országhi Hórizonra igazitatot. Nyomtatta Bechben Gelbhaar Gergely. 1642. w 8ce, ark. A—D (k. 32).

Szabó K., Régi Magyar Könyvtár, str. 315.

— Kalendariom Az. M.DC.XXXXIII. Esztendőre. Tonski Janos Jur: Utr: et Medic: Doctor, és Krakkai Akadémiai mathematicus, irásából Magyaról szereztetet. Melly harmadik a Bissextilis esztendő után, Az Austriai es Magyar országi Horizonra igazitatot. Nyomtatta Béchben, Gelbhaar Gergely. 1643. w 8ce, ark. A—D (k. 32).

Szabó K., Régi Magyar Könyvtár, str. 319.

— Kalendarz na rok Pański 1639. w 8ce mniej.

W bibl. Bawor. odnalazł się fragment: „Rozsądek z sporządzenia gwiazd" (ark. C—D), z dedykacją Walentemu Plichcie na Wielkim Kołaczynie, staroście żywieckiemu; datow. 1 Junii 1638.

— Toż:... na rok 1640. w 8ce mniej.

— Toż:... na rok 1641. w 8ce mniej.

— Toż:... na rok 1642. Kraków, w druk. Fr. Cezarego. w 8ce.

Encykl. Org. XIII, 660.

— Toż:... na rok 1643. w 8ce mniej.

Jest w bibl. Bawor. fragment prognostyku (k. C_2—C_8) z dedyk. Aleks. Koniecpolskiemu, star. perejasł.

— Toż:... na rok 1644. w 8ce mniej.

W bibl. Bawor. jest z tego fragment (C—C_8) p. t. Prognostyk astrologiczny na rok pański M.DC.XLIV. (1644). przestępny y przybyszowy... — Dedykacja Samuelowi Lipskiemu podkomorzemu królewicza Karola, staroście żywieckiemu, datowana z Krakowa 3 sierpnia 1643.

— Clarissimo & Excellentissimo Domino, Lavrentio Szmieszkowic M. D. Procancellarioq; Lycaei Regni dignissimo. Lavreati Fasces, Academiae Cracouiensis. [Tu w wieńcu 2 berła]. Concordibus omnium Doctorum & Professorum suffragiis, in Vniversitatis Rectorem Electo. A Quinque Clarissimis atque Doctissimis Viris, oblati. Anno, Mense, Die, & Hora, quibus infra. [Na końcu:] Cracoviae. In Officina Typographica Martini Philipowski. (1645). fol., k. tyt. i k. 1 nlb.

Najprzód idzie figura astrol., wyobrażająca Coeli facies, qualis momento electionis fuerat. — Potem idzie przepowiednia astrologa. — Terrae plausus... (łamigłówka z rozrzuconych głosek). — Wreszcie Joannes Tońskì rozkłada rok 1645 na cyfry, które dodane wszerz i wzdłuż dają ten sam wynik (zabawka, jaką umieścił także na odwrocie tytułu Arytmetyki).

Jagiell.

— Qvaestio De Angina A M. Joanne Tonski Medicinae Doctore Publicè ad disputandum Pro loco inter Medicinae Doctores, in Academia Cracouiensi, Obtinendo. In Augusto Iagellonianae Domus DD. Theologorum Lectorio. Anno Domini 1648. Mense Aprili Die 21. Hora 13. Proposita. Cracoviae, Apud Lucam Kupisz, S. R. M. Typogr. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. k. tyt.: Coelesti corporis et animae archiatro sacrum esto.

Rozpoczyna: Quaestio. Utrum angina sit faucium inflammatio ortum ducens a sanguine e venarum jugularium ramis, in eas effluente, difficilem respirationem, deglutitionemque faciente, et pro ratione indicationum, instrumentis therapeuticis curari possit: nec ne.

Kwestję tę dzieli na 4 konkluzje i dodaje do każdej Corollaria. Ostatnia konkluzja twierdzi: potest angina curari instrumentis therapeuticis.

Mówi, że odrzuca analogizm oparty na samej empirji, a trzyma się dogmatyków. Poleca jako środki lecznicze enemę, puszczanie krwi, dietę — in extremo suffocationis periculo laryngotomiam.

Jagiell.

— ob. Bieżanowski Stan. (1655, Lachrymae Aesculapis 1664) — Canevesi (Hercules 1636) — Grabski Walenty (1695) — Lizniewicz A. Franc. (1652) — Waryski Stan. (1701)

O jego studjach nauk. ob. ks. Czaplewski Polacy w Ing. str. 103 (pod r. 1639). — Bersohn Studenci Polacy w uniw. bolońskim II, 57.

Temberski Annales (ed. Czermak 1897) str. 98 nazywa go „proditor Academiae" „jesuiticae educationis". — Na str. 186 zamieszcza współczesny paszkwil przeciw niemu. W sporach Akademji z biskupem szedł bowiem z biskupem.

Bentkowski Hist. lit. II, 383. — Wiszniewski Hist. lit. IX, 525. — Gąsiorowski Hist. medyc. II, 31, 240. — Encykl. Orgelbr. t. XIII. str. 660; t. XXV, str. 369. — Muczkowski Statuta 302—3. — Gedroyć Źródła 1911, 832. — Majer Wiad. z życia prof. wydz. lek. (w Piśmie zbior. wil. 1862). — Wachholz Wydział lek. 1935.

TOŃSKI Ksawery. Głos Jaśnie Wielmożnego... posła z województwa Lubelskiego, kawalera orderu ś. Stanisława na sessyi seymowey dnia 21. czerwca 1793 r. w Grodnie miany. fol., k. 1.

Jagiell.

Toonel der vermaarste Kroop Steden en handel platsen van de geheele werld. Amsterdam, erfg. v. sal. Joan. Janssonius van Waesberge. 1682. fol

Mieści w 2 tomach zbiór planów i prospektów miast i klasztorów. Czerpane z Brauna, Blaeua, Hollara, lecz bez tekstu na odwrocie. W tomie I rycin 155 i tekstu str. 12. Są tu między innemi: Cracovia, Varsovia, Zamoscium, Thoren, Leopolis, Elbing, Grodna. — Tom II ma str. 114 i 128 tablic.

— ob. Blaeu Wilh. (des Aerdrücx 1647—8).

Topczewski Jan ob. Sleczkowski Andrzej Kanty (Vende Pallium 1775).

Topicorum... ob. Cicero.

TOPIŃSKI Kasper, prof. akad. In Nomine Domini Amen. Quaestio Juridica, De Locatione & Condvctione. ex c. propter sterilitatem de Locato & Conducto & ex l. circa Locationes C. eod. tit. dum in Magna hospitum Frequentia à Perillvstri & Reverendissimo Domino, D. M. Andrea Krupecki, I. V.

Doctore & Professore, Canonico Cracoviensi, Praeposito Premycoviensi, Cvrato Niegardoviensi Almae Vniversitatis Cracoviensis Procancellario. Clarissimi & Admodùm Reverendi, M. Gaspar Topinski, J. U. Professor, Ecclesiarum, Collegiatae Visliciensis, & SS. OO Crac. Primicerius, Parochialis Sławcoviensis Praepositus. Iuris Vtriusq; Licentiati ritu Solenni Renvntiarentvr: Per supra memoratum M. Gasparvm Topinski, I. V. Professorem &c. Publicae Disputationi In Collegio CC. DD. Iure Consultorum Proposita. Anno Salutis Humanae 1720. Die 3. Mensis Decembris. Cracoviae, Typis Francisci Cezary, S. R. M. Illustr. & Reverend. Dńi, Episcopi Cracoviensis, Ducis Severiae, necnon Scholarum Novodvorsc. Typographi. fol., k. tyt. i k. 3 nlb.

Udowadnia, że przy najmie sterilitas superveniens vel alterum damnum emergens pociąga za sobą zniesienie obowiązku do zapłaty czynszu.

Cytuje Gomeza Variae resol. tom II, Barbosa Tract. de officio; Przyłuskiego; Zawadzkiego Process. judicial.; Lipskiego Centur. observ. Jagiell. — Ossol.

— In Nomine Domini, Amen. Quaestio Ivridica, De Testamentis Ad c. Relatum, &c. Cum esses, de Testamentis. Iunctâ l. hac consultissimâ § ex imperfecto C. de Testamentis. & l. Imâ C. de Sacrosanctis Ecclesiis. Pro Collegio Clarissimorum DD. V. I. Doctorum & Professorum, Almae Vniversitatis Cracoviensis. Per M. Gasparvm Topinski, Philosophiae Doctorem, Collegam Minorem, Ecclesiae Collegiatae SS. Omnium Canonicum. In Lectorio Iuridico Publicae Disputationi Proposita. Anno, quo per Vnionem Hypostaticam Verbi Incarnati, Haeres Dei cohaeres autem Christi, factus est Homo. 1709. Die (dopisano: 15) Mensis Octobris. Cracoviae, Typis Francisci Cezary, S. R. M. Illustriss. ac Reverendiss. Dńi Episcopi Cracov. Ducis Severiae; necnon Schol. Novodu. Ordinarii Typogr. w 4ce, k. tyt. i k. 6 nlb.

Broni tezy, że testament, choćby był sporządzony nieformalnie (minus solemne et imperfectum), to mimo to „ob respectum legatorum ad pias causas in se contentorum authoritate juris canonici firmum redditur".

Cytuje prawo kanoniczne, glossatorów i komentatorów, Berlichiusa Concl. practicae, Gotofreda, Corneliusa Consilia i t. p. — Zajmuje się też stanowiskiem prawa polskiego, cytując Herburta, Przyłuskiego i Lipskiego Centuriae.

Bibl. w Suchej — Jagiell.

— In nomine Domini amen. Quaestio physica de natura et influentiis caelorum ex libris de Caelo desumpta. Sub felicibus auspiciis, Magnifici Perillustris et Admodum Reverendi Domini. M. Petri Praczlewicz, S. Theol. doctoris et professoris, Collegae majoris, Ecclesiarum collegiatarum S. Floriani ad Cracov. et Pilecensis decani, Praepositi Prosoviensis, Scholarum Novodvorscian. et Contubernij Hierosolymitani provisoris, Almae Universit. Studij Cracoviensis, generalis ac vigilantissimi Rectoris a... Philosophiae doctore et professore, Contubernij Philosophorum seniore, pro loco in Collegio Minori obtinendo, publice ad disputandum in peraugusto DD. Theologorum lectorio, proposita. Cracoviae, typis univers. A. D. 1701 die 18. mensis novembris. fol., k. 2 nlb. Jagiell.

— Aeternus virtvtvm & meritorvm splendor perillustris olim, clarissimi et admodùm reverendi domini D. M. Christophori Sowinski, Sacrae Theologiae doctoris & professoris, collegae majoris, ecclesiarum collegiatarum, S. Floriani decani, praepositi SS. omnium, cancellarij posnanien: curati prosovv. contubernij philosoph: provisoris S. R. M. secretarii immortalitati assertus et dùm ei justa funebria in ecclesia collegiata S. Annae, magno omnium ordinum academicorum dolore persolverentur in vim vltimi erga dignissimum provisorem et patronum obsequij a M. Gasparo Topinski Philosophiae doctore & professore, contubernij Philosophorum seniore demonstratus. Anno orte sub carnea nube increatae lucis 1699. die 10. Martij. Cracoviae, typis Vniversitatis. fol., k. 4.

Dzików — Jagiell. — Ossol.

— ob. Drozdowski W. (Corona 1686) — Grymecki J. (1705) — Jaskrzewicz M. (1690) — Jus triplex (1711) — Kielarowicz Fr. (1733) — Lukini J. (1721) — Pałaszowski Kaz. (1721) — Barszczewicz G. (1703).

TOPIŃSKI Wojciech. In Nomine Domini, Amen. Elixir Coeleste, Ex Pharmacopolio Cursûs Theologici Radiminsciani Sacramentalis speculativo moralis Depromptvm. Sub Felicissimis Auspicijs, Magnifici, Perillustris, & Reverendissimi Domini, D. M. Martini Węgrzynowicz, S. Th: & Utriusq; Juris Doctoris, ac Professoris, Protonotarij Apostolici, Ecclesiarum, Cathedralis Cracoviensis Canonici, Collegiatarum, Kielcensis Custodis, Pilecensis Archidiaconi, in Tczyca Praepositi, S. R. M. Secretarij, Studij Universitatis Cracoviensis Generalis Rectoris. Per M. Albertum Topinski, S. Th: Baccalaureum, Ecclesiae S. Nicolai extra muros Praepositum; praedicti Cursûs pro-tunc Professorem bono, lucią; publicae expositum. Propugnante Excellente & Admodùm Reverendo Domino, M. Joanne Nagel, Philosophiae Doctore, Lingvae Germanicae Ordinario Professore. Anno per Christvm reparato 1713. Die 13. Iuly. in Lectorio DD. Theologorum Horis Pomeridianis Cracoviae, Typis Universitatis. (1713). fol., k. tyt. i k. nlb.

Na odwr. tytułu rycina św. Jana Kantego (M. Aug. Marinari F.) pod nią czterowiersz łaciński z podpisem: Joan. Nagel, phil. Doctor, Lingvae Germ.: ord: professor. — Od k. A_2: Concl. de sacramentis.
Jagiell. — Uniw. Warsz.

— In Nomine Domini, Amen. Qvaestio Physica, De Forma Svbstantiali: Svb Felicissimis Avspiciis, Magnifici, Perillustris, & Reuerendissimi Dńi, D. M. Jacobi Baltazarowic, S. Theol: Doctoris, & Professoris, inter Collegas Maiores, Senioris Patris, Ecclesiarum, Cathedralis Cracouiensis Canonici, Collegiatae Sanctorum Omnium Praepositi, Cvrati Prosouiē: Cōntubernij Staringeliani Provisoris, Studij Almae Vniuersitatis Cracouiē: Generalis & Vigilantissimi Rectoris: A. M. Alberto Topinski, Philosophiae Doctore, & Professore, Contubernij Staringeliani Seniore: Pro Loco inter DD. Collegas Minores, obtinendo: Pvblicè, in Peraugusto DD. Theologorum Lectorio. Ad Disputandum Proposita. Anno, Reparatae per Verbum Incarnatum humanae Salutis, 1684. Die (dopisano: 10) Mensis Octobris Horâ 13. Cracoviae, Typis Vniversitatis. [Tytuł w ramce]. fol., k. 2 nlb.

Broni tezy, iż forma substancialis educibilis de potentia materiae nie może nec naturaliter nec supernaturaliter informare plures materias. Jagiell.

— ob. Drozdowski Wacł. Fr. (Corona 1687) — Jurkiewicz St. (Violatum) — Krodnerowicz Jan (Quinquatria palladis 1699) — Pęcherzyński Ad. St. (1695) — Sutkiewicz Paweł (Palestra 1689) — Tyxiński Józef (Columnae honor. 1697).

TOPIRYBKA Grzegorz Ignacy. Orator Dioeceseos Ad Illustriss: ac Reuerendissimum Dńum, D. Casimirvm Florianvm De Czartorysko Czartoryski, Dvcem In Clevan Episco: Posnań: &c. &c. Circa primum Celsitudinis suae ad Sedē Episcopalem ingressum, veneratione magis, quam praedicatione, obsecundus. Per Gregorium Ignatium Topirybká Posnaniensem, in Alma Acad: Cracovień: Studiosum. Luci publicae committitur. Crac. Typis Piątkouianis. A. D. 1651. w 4ce k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. tyt. herb Czartoryskich z napisem: Cataphractus ill. Ducum, pod tem dwuwiersz.

Wspomina zmarłego Szołdrskiego, wychwala ród Czartoryskich, wywodząc go od Witenesa; wkońcu pochwały ogólnikowe biskupa. Jagiell.

TOPLICKI Józef. Abrege De L'Histoire De Maison De Jagellon Traduit en Polonois Par Monsieur Joseph Toplicki Fils du Notaire de Wiłkomierz Ecolier del'Université de Vilna De la Compagnie de Jesus. L'An 1762. [Obok tytuł polski:) Zbior Historyi Familii Jagiellońskiey Przełożony z Francuskiego Przez Jmści Pana Jozefa Toplickiego Pisarzewica Wiłkomirskiego Uczącego Się w Akademii Wileńskiey

Societatis Jesu Roku 1762. [Tu winjetka] W Wilnie w Drukarni J. K. M. Akadem: Societatis Jesu. w 8ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 54, k. 2 nlb.

Dedyk. po polsku i francusku Ignacemu Tad. Dąbrowskiemu, wujowi.

Całe dziełko w dwóch językach zawiera rys historji od Władysława Jagiełły aż do Augusta III. Na końcu daty chronolog. od Lecha aż po r. 1733... i Imprimatur K. Karpia.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Ossol.

— Toż:... W Wilnie, w drukarni J. K. M. Akademickiey 1776. w 8ce, str. 43 i k. 2 nlb. Jagiell. Zieliń.

Topographia ob. Święcicki (Masoviae 1634) — Zeiler M. (Brandeburgiae 1652).

Topola ob. Sokołowski Bartłomiej (Barwa).

Topolski Jan ob. S. B. (Uchwała dworska na Tatary 1614).

Topór ob. Chrościński K. A. (na odsiecz 1688) — Kochanowski And. (na podcięcie 1653) — Mroskowski Mar. (złoty 1658) — Rychłowski Fr. (ciasne 1654) — Tymonowski Wojc. (z prochu 1666).

Toporów dom ob. Rotkiewicz Sylw. (Columba 1688).

Topschel Anna ob. Hospit (1625).

Torba ob. Nowiny.

Torba kursorska (1645)... ob. Pieknorzycki J.

Egz. kórn. obacz opisany w Silva Rerum 1928, str. 37.

TORCK (von) Gerhard, porucznik wojsk polsk. (1623 † 1680). Conversio Curoniae oratione panegyrica inclusa et in amplissimo Rigensium consessu d. VII. Jul. ex memoria proposita. Riga 1651. fol., k. 12 nlb.

— Schola amicitiae, doctore ejus M. T. Cicerone in Lelio. Rigae 1652. w 4ce, 5 ark.

Recke i Napiersky IV, str. 383.

Torell ob. Historja o Torellu (1587).

Torf ob. Bohomolec Franciszek (1771) — Jars (Sposób wyrabiania 1771) — Mniszek Józef (1771).

TORINUS Gotfryd (Tory Geoffroy) (z Bourges). Aediloqvivm Sev Disticha, Partibvs Aedivm Vrbanarvm Et rusticarum suis quaeque locis adscribenda. Authore Godofredo Torino, Biturigico. [Na końcu:] Impressum Cracouiae Per Ioannem Halycz neochristianum. Anno M.D.XXXIX. (1539). w 4ce, k. 10 nlb (sygn. C_2).

Rozpoczyna się od krótkiej przedmowy autora do czytelnika, w której mówi, że weszło w zwyczaj zdobienie domów malowidłami bogów i ludzi — on zaś ofiarowuje ozdoby „pulchre loquentes".

Na k. drugiej (mylnie oznaczonej Bij): Eusebius Probulinus ad lectorem candidum (10-wiersz i 14-wiersz na pochwałę dziełka).

Poczem dwuwiersze łacińskie jako napisy na różne części domu (a raczej zamku czy pałacu): januа, vestibulum, pons versatilis... cisterna, cella, culina, stabulum, latrina, thermae, bibliotheca... i t. d.; a także na sprzęty: talamus, horologium, mensa, speculum... i t. d. i t. d. (na samo zwierciadło jest kilkanaście inskrypcyj). — Na końcu: Sententia in quaque Domo literis Majuscu lis (sic) cribenda (sic).

Ta ostatnia brzmi: Hospes huc adveniens salve. Introgressus, genium nullatenus defrauda. Manus et linguam cohibe. Oculis utere. Negocium gere. Postmodum in rem tuam si vis hinc ire, vade, et vale. — (A więc „Załatw sprawę i żegnaj").

Rzecz przedrukowana widocznie z obcego druku (miał on we Francji kilka edycyj, wyliczonych u Bruneta). Ale i u nas były w modzie tego rodzaju napisy.

Lelewel Bibl. I, 108.

Czartor. — Paraf. w Nyssie — Publ. Drezd.

TORI Józef Marja, teatyn. De Sacratiss. Virginis Mariae Laudibus Oratio. Varsaviae typis in Coll. Schol. Piar. A. 1745. w 4ce, k. 8.

Janocki Lexicon I, 161—2. 174; II, 45 i 161. — Za nim powtarza Jocher 5462. — Smoleński Przewrót umysł. str. 41.

— De Divi Proto-Martyris Stephani Laudibus Oratio pro solenni ad Varsaviensis apud Clericos regulares positae Academiae principatum inauguratione Illustrissimi Comitis Stephani Garczyński publice habita atque sub faustissimis auspiciis amplissimi praesulis Iohannis Baptistae Sartonii ordinis Clericorum Regularium Moderatoris supremi Moecanatis gratiosissimi in lucem exposita. Varsaviae typis S. R. M. et Rei-Pu-

blicae in Collegio Scholarum Piarum (1746)(?). w 4ce, kart 19 nlb.

Zanotowane: Author hujus orationis est Rever. D. P. Joseph Tori Cler. Reg. Theatinus.

Dedykacja Janowi Chrz. Sartoniuszowi Ord. Cler. Repub. Supremo Mecenati.

Jocher 5464, 5645. — Janocki Lex. II, 164. Czartor. — Uniw. Warsz.

— Illustrissimo Reverendissimo Leoni in Szeptyce Szeptycki Episcopo Leopoliensi se suasque historico-theologico-canonicas Propositiones quas iuxta ordinem quinque Gregorianae collectionis librorum exhibent propugnandas D. D. D. Alumni Coll. Pontif. Leopoliensis Clericorum Regularium Theatinorum S. Sedis Apostolicae in Reg. Poloniae Missionariorum auditores An. CIƆIƆCCL. Leopoli typis Confrat. SS. Trinit. (1750). fol., k. 3 i str. 109.

Mieści 120 propozycyj.

Janocki Lexic. I, 162. — Jocher 7304. — Ciampi Bibl. crit. nr 17. Ossol. (?)

Toriani ob. Toryani.

Torma Wład. ob. Fredro (Monita 1755).

TORMASSOW Aleksander. Uniwersał Gener. Majora... Gubernatora Alexandra Tormassowa, dat. w Wilnie w Styczniu 1797. fol., str. 1. Krasiń.

— Uwiadomienie Tormassowa względem deputacyi mających być wysłanemi na koronacyę do Moskwy Najj. Pana. [Dat. d. 18 Ianuar. 1797]. (Tekst francuski i polski). fol., k. 1.

Finkel III, str. 1878. Krasiń.

Tormentum Throno Trinitatem deturbans... ob. Schlichtyng Jonasz.

TORNARIDES Jan, bakałarz. Poema De Gloriosa Christi Domini Resvrrectione. Per Ioannem Tornaridem Neacorcineñ. Art: & Phil: Baccalaureum, concinnatum. [Tu winjeta]. Cracoviae, In Officina Alberti Kobyliński, Anno Dñi M.DC.XI. (1611). w 4ce, k. tyt. i k. 10 nlb. (sygn. C_4).

Na odwrocie tyt. herb Olkusza i 6-wiersz „In praeclara civitatis Ilcussien: insignia". — Dedyk.: praeconsuli et consulibus, datow. 28 marca 1611 z Korczyna. Tu wysławia Sebastjana Wolstiniusa, praep. Koprzywnicen.

W poemacie opisuje heksametrami zstąpienie Chrystusa do piekieł. Na końcu dystych i Laus Deo et Virgini Mariae.

Jagiell. — Ossol.

— Xenivm Vvlgo Strena Dictvm Domino Ac Mecoena suo omni obseruantia colendo, Pro Anno Domini, M.DCIX. (1609). A Ioanne Tornaride Neacorcin. Artium ingenuarum & Philosophię Baccalaureo, in pignus perpetuae obseruantię conscriptum & dictum. [Tu winjetka]. Cracoviae, Anno Domini, 1609. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwrocie tyt. sześciowiersz: Lectori. — Dedykacja na 1 k. wierszem: Alberto Placentio, praep. casimiriensi... Nazywa się jego klientem.

Poczem na k. A_3: Ode de natali Christi (po łacinie). Pierwsze litery każdej 4-wierszowej strofy dają wyrazy: Colenda, Nowe Latho, Szczodry Wieczor. — Potem idą różne sztuczki wierszowane (Amphidexia, Polychica, Anagramma, Logogryphus). Wreszcie wiersz do Zoila i de dectractoribus.

Dalej idzie: Dialogus in obitum Valentini Fontani medici et mathem. praestantissimi (jest to dialog zmarłego ojca z synem Florjanem). — Wreszcie: Sententiae quas senex Fontanus frequenter in ore habuit... (cytat ze Skaligera i Kleomedesa).

Czartor. — Jagiell.

Torneiser ob. Thurneisser L.

TORNER Nicolaus. Communionem bonorum imprimis aetate apostolica Hierosolymis usurpatam ad Act. II 44. 45 et IV 32 favente communi rerum arbitro moderante viro nobilissimo atque excellen domino Gottlieb Schelgvigio phil. prof. publ. ord et reip. patriae bibliothecario, Dn. fautori praeceptore ac hospite haud intermorituro pietatis adfectu colendo, suspiciendo in Athenaei Gedan. auditorio maximo d. 22 Augusti A. O. R. 1715 hora IX Communi placidoq, disquirentium examini submittit autor Nicolaus Torner Gedan. stipend. ölhaf. alumnus. Succincta simul oratione valedicturus Gedani. Typis Ioh. Zach. Stollii. (1715) w 4ce, str. lb. 24. Krasiń.

— Decretum Tribunalis Regni... ob. Willenberg (1712, 1715).

Toroaster (pseudonim)... ob. Seyler (1741).

Torówna Urszula ob. Ciamer Gilbert (1665) — Ciamer Jakób.

TORQUATUS Antonius (I). De Eversione Evropae Prognosticon. D. Magistri Antonij Torquati, Artium & Medicinae Doctoris Ferrarieñ. Clarissimi Astrologi, ad Serenissimum Matthiam Regem Vngarorum Anno Christi. M.CCCCLXXX. (1480). conscriptum. ab eodem anno usq; ad M.D.XXXX. (1540). Durans. [Tu w pierścieniu popiersie. w napisie otokowym Carolvs: Dvx Bvrgvndvs]. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Torquatus przesłał ten prognostyk Maciejowi król. węg. w r. 1480. W tekście przepowiednie wypadków w tonie ogólnikowym, ale na marginesie (dość szerokim) podaje wydawca wypadki z lat 1494 i nast., które mają być owemi przepowiedzianemi zdarzeniami. — Na karcie C_4 verso zamieszczony list: Antonio Arquato (sic, zam. Torquato)... Carolus Drusianus, Odoardus Famiensis et Americus Polonus astrologi S. P. D.

W liście tym jest mowa o niebezpieczeństwie tureckiem i o przepowiedniach Torquata, do wojny z Turkami się odnoszących. Ktoby to miał być ów rzekomy Americus Polonus, nie umiem wyjaśnić. Jest to rzecz drukowana gdzieś poza Polską (we Francji?). Czartor.

— ob. Dębołęcki And. (Praktyka 1637) — Piątkowski Wal. (1637) — Śliwski Jak. (Otucha 1594).

TORQUATI Antoni (II). Verissima Relazione della famosa lega fra Polacchi e Moscoviti contra l'armi Ottomane eccitata dal zelo facondo dell' Ill. e Rev. Sign. Martelli, consacr. a S. Alt. il Sg. Duca M. C. Radziwiłł. Venezia 1680. fol.

Torrenos (pseud.) ob. Rosenrot (Verth. Orden 1718).

Torques ob. Jodłowski St. (corporis 1646) — Laskowski Dom. (aurea 1683).

TORRENTINUS Herman. Evangelia et epistolae quae dominicis et festis diebus in templis iuxta translationem D. Hieronymi legi solent. Hermanni Torrentini scholiis illustrata. Coloniae Agrip. 1662. Nunc de novo excusa Brunsbergae An. MDC (16..?). w 8ce.

Jocher 6472.

Torres Cosma, kardynał ob. Buczkowski M. (1621) — Halicius Simon (1621) — Roncallius (1633).

Finkel III, str. 1878.

Torres Franciszek, S. J. ob. Turrianus.

TORRES Jakób, S. J., prokurator prow. Peru. O Rozszerzeniv Wiary S. Chrzescianskiey Kátholickiey w Americe ná Nowym świećie, zwłaszczá w krolestwie Peru, Opisanie Krotkie Księdzá Iakvba Torres Societatis Iesv, Prokuratorá Prowinciey Peru. Gdźie się tez przypomináią niektore osobliwe y znáczne spráwy lat blisko przeszłych. Ná końcu przydány iest list roczny wysep Philippin, Roku 1600. Ná polskie z Włoskiego przełożone [Tu winjetka: ornament linearny]. W Krakowie, W Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, Roku Pańńskiego, 1603. w 4ce, k. tyt. i str. 62.

Druk gocki.

Składa się z dwóch części. Pierwsza (str. 1—42) obejmuje sprawozdanie Jakóba Torresa o rozsz. wiary w Americe na Nowym świecie, zwłaszcza w król. Peru, datow. w Rzymie 25 lutego 1603. — 2) Od str. 43—61 idzie list Franc. Waeza do Claud. Aquavivy, gener. zakonu p. t.: List roczny z wysep Philippin, pisany 10 czerwca 1601.

Torres opisuje wielkość Peru, obyczaje krajowców, stan misyj jezuickich. Przytacza list Jana Romera i Kaspra Monroij z Tukumanu, oraz inne listy misjonarzy.

Waes opisuje rezydencje jezuickie w Dulaku, Samarze etc. i postępy misyj

Tłómacz z włoskiego nie jest znany.

Jocher 8163.

Dzików — Jagiell. — Uniw. Lwow.

— Sąd ostatni, tragedya ob. Załuski Józ. Jędrz. (Zebranie rytmów przez wierszopisów i t. d. Warszawa 1752).

Może to inny Torres?

Brown Bibl., 474.

(Torres Jan), nuncjusz papieski. Fortvnata Innocentii X. P. O. M. Colvmba & Gentilitiis Tvrribvs Illustrissimi ac Reuerendissimi Domini D. Ioannis De Torres Archiepiscopi Adriopolitani Nuntij Apostolici Venturam Poloniae praenuntiat Favstitatem. Inuisente eodem Illustris^mo Antistite Regalem SS. Petri & Pavli Basilicam Ibidemque Sacris operante. Anno Salutis 1645. Cracoviae. fol., k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. k. tyt. praefatio, podp. przez Coll. Cracov. Tu wychwalona wolność polska. Następują dwie ody: Ode ominatoria

i druga oda ad Ludovicum de Torres, fratrem ejusdem illustr. Domini. Obie ody oparte na podobieństwie Torres i Turris. Jagiell.

— Jubilus faustum iter prosperantis ecclesiae ad bellum Seren. et Poten. Regi Polō plenis a Domino benedictionibus Innocentii Div. prov. Papa Xmi e manibus Joannis Comitis de Torres archiep. Adrianopolitani in Regno Poloniae et M. D. Lithuaniae nuntii apost. in eccles. Colleg. S. Joannis die lunae in pascha... Varsaviae in Collegiata S. Joan. solenniter oblatis. Pius et proficiens (1649). w 4ce, kart 8.

Jan de Torres był legatem 1646—56. Było to na wojnę kozacką r. 1649. Ossol.

— ob. Acta congregationis Vars. (1646) — Adriani Jan (Paradisus 1647) — Descriptio (1651) — Poduski (1651) — Reyter Jan (Iris 1647) — Śmieszkowic Laur. (Salutatio 1645) — Szołdrski Andrzej (Praesidium 1646).

Ciampi Bibl. crit. II 178. — Fabisz Wiad. o nuncjuszach str. 53—8. — Rykaczewski Relacje nunc. II 286—288. — Starożytności Polskie II 668. — Kubala Ossoliński Jerzy (passim).

Listy Brożka do Torresa w sprawie sporu między Akademją a jezuitami są w ręk. Jagiell. 2368. — Korespondencja Torresa jest w zbiorach rapersw.

Finkel III 1878.

Torstenson Leon, kancl. szwedzki ob. Opaliński Krz. (1644).

TORTOWSKI Jan Chryzostom. Accessus Lvnae Morstyniae, Ad sui Honoris Sidvs Felicissimvs, Illvstrissimo Domino, D. Joanni Thomae De Raciborsko Morstyn, Capitaneo Siradiensi ad auspicantissimum Praefecturae Castrensis Siradiensis Ingressvm, inter Majoris Poloniae & praecipue Palatinatus Siradiensis plausus glatulatorio cultu A M. Joanne Chrysostomo Tortowski, In Alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctore, & Professore, Collega Minore Anno Accedentis ad nos Dei Hominis, 1726. Demonstratus. Cracoviae Typis Universitatis fol., k. tyt. i k. 21 nlb.

Na odwrocie herb Morsztynów i dwa czterowiersze. — Poczem dedykacja Janowi Tom. Morsztynowi i panegiryk z genealogją. Wspomina o ich pokrewieństwie z Tarnowskimi i Pileckimi i wspomina wybitniejszych członków rodu (m. i. Andrzeja). Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Connexio Themidis cum Ravicia Amazone, Iustitiae cum Fortitudine, in Auspicatissimo Castrensis Praefecturae Neocorcinensis ingressu, Illustrissimi & Excellentissimi Domini D. Georgij Martini de Ożarow Ożarowski, Castrorum Regni Metatoris, Militiae S. R. M. ac Reipublicae Polonae Generalis, Capitanei Neocorcinensis, ad Comitia Regni ex Palatinatu Sandomiriensi Legati &c. inter publicos applausus voto Universitatis Cracoviensis à M. Ioanne Chrysostomo Tortowski, in Alma Universitate Cracoviensi. Philosophiae Doctore, in Collegio Minori Ordinario Eloquentiae Professore Gratulatoria pennâ celebrata. Annô quô Verbum Incarnatum Naturae humanae per unionem hypostaticam sese nexuit. 1729. Cracoviae, Typis Iacobi Matyaszkiewic, S. R. M. Typographi. Die 11. Junii. fol., k. 20 nlb.

Ostatnią kartę stanowi wiersz: Votum neocorcinensium scholarum.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Cursus poeticus via historica per omnes circumstantias Montis Calvi, monasterii Sanctae Crucis, ab Anno Domini 1006. Septingentis viginti tribus annis sub cura RR. PP. Ordinis et Benedicti Congregationis Cassinensis in Polonia celeberrimi per M. Ioannem Chrysostomum Tortowski, in alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctorem, in Collegio Minori ordinarii eloquentiae Professorem, expeditus. Anno Domini 1729. Cracoviae, Typis Academicis. w 4ce, k. 25 nlb.

Dedyk. Stanislao Mirecki, abbati ord. S. Benedicti. — Rzecz o Łysej Górze.

Między innymi opiewani tu: Flor. Czartoryski, Piotr Gembicki, Konst. Fel. Szaniawski, Karol Gustaw, Georg. Ossoliński Zygmunt III, Casimirus III.

Jabłonowski Musaeum 255.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Dolor Commilito, ob Magna in Patriam ac Ecclesiam merita: Illustri olim ac Magnifico Domino D. Albrachto de Dembiany Dembiński Vexillifero Ducatus Zatoriensis ad Regionem Vivorum Comes, cujus Illustres Exuviae, cum

magno omnium dolore in Ecclesia Cracoviensi Fundationis suae PP. Capucinorum deponerentur lugubri stylo a M. Ioanne Chrysostomo Tortowski in Alma Universitate Cracoviensi, Philosophiae Doctore et professore indicatus anno militantis pro humana salute Christi 1720. die 8 Junij. Cracoviae Typis Jacobi Matyaszkiewicz. fol., ark. E_1.

Dedyk. polska: Zuzannie z Żydowa Dembińskiej chorążynej Zatorskiej. Tu wspomina jej córkę Krystynę Wilkońską starościnę bodaczowską i synów Franciszka i Jana.

Dzików — Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Aeternus Ignis Gratitudinis Illustrissimo & Excellentissimo Domino, D. Ioanni Comiti In Słupow Szembek, Supremo Regni Poloniae Cancellario, Capitaneo Łomżensi, Graudentinensi, Campinensi, &c. &c. Vestalibus D. Theressiae Penes Solennem Introductionē suā ad Caenobiū in Suburbio Crac: A Mvnificentissimo Fvndatore Excitatvm, Accensus, & in perpetuam tanti beneficij memoriam Per M. Joannem Chrysostomum Tortowski. In Alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctorem & Professorem, Collegam Minorem Observatus Anno Ignem mittere in terram venientis Dei MCCXXV (1725). VII Calendas Augusti. Cracoviae, Typis Academicis Collegij Majoris. fol., k. tyt. i k. 20 nlb.

Na odwr. str. tyt. herb Szembeków, pod nim 2 serje czterowierszów łac. — Panegiryk poświęcony Janowi Szembekowi kancl. w. kor., który kościół i klasztor karmelitanek bosych w Krak. wystawił pod imieniem św. Teresy i uposażył. Dnia 7 sierpnia 1725 odbyło się wprowadzenie tychże mniszek do kościoła św. Teresy.

Akad. — Dzików — Jagiell. — Raczyń. — Zamoj.

— Objectio Fatalis Virtutis et Sapientiae Terminis A Perillustri olim Clarissimo et admodum Reverendo Domino D. M. Francisco (Hier.) Pluciński. Sacrae Theologiae Professore, Collega Majore, Ecclesiarum, Cathedralis Kijoviensis et S. Floriani Canonico, Festorum Salvatoris Domini in Arce Crac: Concionatore, in Łętkowice Curato, Lege mortalitatis Convicto soluta; Cui dum justa funebralia in Ecclesia Collegiata S. Annae solverentur; in memoriam Viri de re literaria bene meriti lugubri stylo per M. Joannem Chrysostomum Tortowski, in Alma Universitate Crac. Philosophiae Doctorem et Professorem, Collegam Minorem, expressa. Anno Dei Hominis contra mortalium fata decertantis 1723. Die 22. Junji Cracoviae. Typis Academicis. fol., k. 5.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Praedicatum eminentiae, primo praedicatorum subjecto debitum honor theologicus in Admodum Reverendo ac eximio Patre Vincentio Pniewski Sacrae Theologiae Magistro Priore Provinciali Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum Generali, dum Sacrae Theologiae Doctor in Celeberrimo SSmae Trinitatis, Ordinis Praedicatorum Generali Cracoviensi Conventu renuntiaretur; per M. Ioannem Chrysostomum Tortowski, in Alma Universitate Crac: Philosophiae Doctorem & Professorem Collegam Minorem, plaudente Stylo demonstratum. Anno Verbi incarnati 1723. Die 15. Mensis Iunij. Cracoviae, typis academicis, 1723. fol., kart 6.

Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Raczyń.

— ob. Lubecki Woj. F. (Fama 1728).

Tortowski Józef ob. Kruszewski Jan.

TORTOWSKI Sebastjan. Altum honoris theologici è fonte virtutis et scientiae emergens in Perillustri et admodum Reverendo Domino D. M. Casimiro Zrzodliński Philosophiae Doctore, Sacrae theologiae licentiato, ecclesiarum cathedralis Premysliensis canonico, parochialis Mieyscensis curato, dum in alma universitate Cracoviensi a Perillustri et admodum Rndo Domino D. Basilio Olszyński Sacrae Th. doct. et profess., ecclesiarum collegiatarum S. Floriani Clepardiae ad Crac. decano, S. Georgii in arce Crac. custode, Collegij Majoris et Universitatis seniore patre contubernij Sisiniani scholarum Novodvorscianarum in collegio Uladislaviano provisore, Sacrae Theologiae doctor, in florentissimo Illustrium hospitum consessu renuntiaretur a Sebastiano Tortowski Phiae dre poeseos in classibus Novodvorscianis pro-

fessore cultu elogiari dimensum. A. D. 1707. Die 7 Junij. fol., ark. 3.

Weteran, czasop. Turskiego, 1825, str. 432.
Jagiell. — Ossol.

Clio beneficiis animata a scholiis academicis collegii Lubransciani perillustri et Rmo Dno Nicolao Zalaszowski ...ob. Zalaszowski (1702).

— Collectio dolorum circulo gentilitii Wieniawae symbolo aeternitatis comprehensa inter justa parentalia illustrissimi olim & excellentissimi DD. Raphaelis Comitis in Leszno Leszczyński, Supremi Regni Poloniae Thesaurarii, Maioris Poloniae Capitanei Generalis, illacrymantibus omnium oculis Magni iacturam senatoris Academiae Lubranscianae Posnaniensis communi in dolorem consensu a M. Sebastiano Tortowski in Vńsita; (sic) Crac: Phil: Doctore lugubri elogia praesentata Anno collectae intra Naturam Humanam Divinitatis 1703 fol., k. nlb. 8.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Comes Ad Sepulchrum Gratitvdo Academica inter Justa Parentalia Illustris olim & Admodum Reuerendi Domini D. M. Valentini Ioannis Wirobowski Phiae in Alma Vniversitate Crac: Doctoris Decani Szamotuliensis, Ecclesiae, & Foranei Obornicen: Altaristae D. Joannis Cantii à M. Sebastiano Tortowski Phiae: in Alma Vniversitate Cracoviensi Doctore. Scholae Grammatices, Posnaniensi Professore. Extemporaneis aeternis tamen lachrymis Dum in Ecclesia Collegiata Számotuliensi tumularetur Posteritati in argumentum, Prodvcta [Tu winjeta: ornament linearny]. Anno Christi 1702. Die 2. Maii. fol., k. 2 nlb.

Ossol.

— Consortium sanguivinis & mortis duorum in Universitate Fratrum. sub tempus Pestis mortuorum nempe perillustris Clarissimi & admodum Reverendi Domini, D. M. Benedicti Kawalczewski, Philosophiae Doctoris, Sac: Th: Baccalaurei, & Professoris Collegae Majoris, Canonici Clepardiae ad Cracoviam S. Floriani, Parochi Radziminēsis, Procuratoris Almae Universitatis Cracoviensis. & Perillustris Clarissimi et & admodum Reverendi Domini D. M. Gregorii Kawalczewski Philosophiae Doctoris, U. J. Professoris, DD. Iuris Consultorum Collegae, Canonici Omnium Sanctorum Cracoviae post solutam in Vrbe pestem intra solennes. Nobilissimo Patri fratrum persolutas, ab Vniversitate Exequias. A. M. Sebastiano Tortowski, in Alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctore, Collega Minore Vocato, Rhetorices in Classibus Nouoduorscianis Professore. Trina Elegia deploratum. Anno Domini 1709. die 3. 8bris. fol., k. nlb. 10(?).

Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Dolorvm Oneraria Navis; appellente ad portum aeternitatis, Illvstrissimo ac Excellentissimo Comite in Tęczyn, D. Stanislao Luca de Bnin, Opalenski, Capitaneo Neocorcinensi, intra funeris magnificentissimi, atq; dolentissimi apparatum, in Rytwianensi Religiosissimorum Patrum Camaldulensium Ecclesia adornatum. Per M. Sebastianvm Tortowski, Philosophiae Doctorem & Professorem, Collegam Minorem, Historiographum Regium, Producta. Anno 1712. die prima Martij. Cracoviae, Typis Francisci Cezary, S. R. M. Illustrissimi & Reverendissimi Domini Episcopi Crac: Ducis Severiae; necnon Scholarum Novoduorscianorum Ord: Typ. fol., k. tyt. i k. 16 nlb.

Podaje wiadomości o rodzie Opalińskich, ale przeważnie bardzo ogólnikowe.
Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Zamoj.

— Iactura literarum caput meritis, honoribus, famae, munificentiae sublatum, Perillustris olim et Reverendissimus Dominus D. Nicolaus Zalaszowski, U. I. D. Protonotarius Apostolicus Ecclesiae Cathedralis Posnaniensis Archidiaconus quondam in Universitate Cracoviensi Iuris inter DD. Iuris Consultos Professor, nunc obaetatae iuventutis Lubranscianae gratitudine: per M. Sebastianum Tortowski, in Alma Vniversit. Crac: Phil: Doctorem, Poéseos in Colonia Academica Lubr: Professorem á mortalitatis casu inter justa parentalia vindicatum. Anno Domini 1703. die 16 Mense Oct: Typis Academiae Posnaniensis. fol., ark. D_1.

Na odwr. str.: Ode ad Musas Lubransciae, dalej epicedjum heksametrem daktylicznym.
Jagiell. — Ossol.

— Laetitia publica ex ornato tribus Vaveli coronis Capite, Celsissimi, Illustrissimi ac Reverendissimi Domini, D. Casimiri à Łubna Łubieński, Dei & S. Sedis Apostolicae gratiâ, Episcopi Cracoviensis, Ducis Severiae, Almae Universitatis Cracoviensis Cancellarij faventissimi in solemni ad cathedram suam ingressu: Dominicâ Laetare: Panegyricis cogitationibus, Illustris ac Nobilis Iuventutis Academicae, ex Scholis Novodvorscianis Nomine; cum officiosissimo cultu, a M: Sebastiano Tortowski, Philosophiae Doctore, Collega Minore, Curato Opatovecensi, Historiographo Regio, explicata. Anno Domini CIↃIↃCCXI Ipsis Idibus Martijs (1711). Cracoviae, Typis Universitatis. fol., 17 k. nlb.

Na odwr. tyt. ośmiowiersz Joz. Otfinowskiego, capitaneidis Szczerczoviensis.
Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Lapides è Gentilitijs Mutinarum armis, à morte Excussi, ac Jn Terminales, Vitae, Perillvstris Olim & Reverendissimi Dñi, D. Stanislai Łvkomski Ecclesiae Cathedralis Posnaniensis Canonici, S. R. M. Secretarij. Positi, iterum operâ M. Sebastiani Tortowski, Philosophiae in Alma Vniversitate Crac: Doctoris, in Colonia Lubrans: Academica Posna: Grammatices Professoris. Venturae Posteritati è mortali situ. in aeviternum spectaculum. Dum in Ecclesia Cathedrali Posnaniensi tumularetur Erecti Anno Domini 1702. die 28 Novembris. Typis Academiae Posnaniensis. fol., k. 3 nlb. Ossol.

— Laurea Theologica Celsissimae & Illustrissimae Domus Gentilitijs Rosis innexa & emerito Capiti Illustrissimi et Reverendissimi Domini, D. Christophori in Słupów Szembek, Secretarij Majoris Regni, Canonici Cracoviensis, Iudicis Deputati ad Regni Tribunal dum in Alma Universitate Cracoviensi à Magnifico Perillustri & Reuerendissimo Domino M. Petro Praczlewic, S. Th: Doct: & Professore Canonico Crac: &c. &c. Studii Almae Universitatis Cracoviensis Procancellario, & Rectore Vigilantissimo cum omnium plausu & voto Doctor Sacrae Theologiae renuntiaretur imposita demum à M. Sebastiano Tortowski, Ph: Doctore, Collega Minore, Curato Opatovecensi, Historiographo Regio, cultu Panegyrico repraesentata. Anno Domini 1711. Die 2. Maji. Cracoviae, Typis Universitatis. fol., 14 k. nlb. Jagiell. — Ossol

— Leo nascente in terris Leone de tribu Iuda e gentilitio Zarembarum muro sub sepulchrale saxum detrusus. Carmen Sebast. Tortowski in obitum Joannis Mańkowski Canonici Custodis Posnan. Posnaniae, 1701. fol.

— Linea recta virtutis et sapientiae caelo philosophico, mathematico, theologicoq. superducta, ad iusta parentalia perillustris olim clarissimi et admodum reverendi domini, M. Christophori Krzykawski, Sac: Theologiae professoris, collegae maioris, ecclesiarum: Canonici sancti Floriani, cancellarii Sandecensis in basilica D. Annae celebrata, maestistissimis, omnium ordinum academicorum, oculis a M. Sebastiano Tortowski, Philosophiae Doctore et professore, scholae cathedralis Cracoviensis seniore lugubri elogio ad perennem tanti Viri memoriam praesentata. Cracoviae. Typis academicis. Anno delineatae carne humana Divinitatis 1705. Die 10. Novembris. fol., ark. C_1.

Dedyk.: D. M. Gabrieli Profecki, Professori, Canonico D. Annae, etc. D. M. Mathiae Iagielski, Professori Canonico D. Annae facultatis philosophicae Decano.
Jagiell. — Ossol.

— Mens universi orbis litterarii D. Thomas Aquinas, doctor angelicus: ipso die suae Solemnitatis, in basilica SS. Trinitatis ordinis Praedicatorum, a M. Sebastiano Tortowski, in Alma Universitate Cracoviensi, philosophiae doctore, poëseos in classibus Novodvorscianis professore, seniore Scholae cathedralis Cracoviensis, in publica magnorum hospitum corona dictus. Cracoviae. typis academicis. Anno Domini MDCCVII. Die VII. Martii (1707). fol., ark. D_1.

Dedyk: D. Christophoro de Bidziny Bidziński, primicerio ecclesiae cathedralis Cracoviensis. Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Monumentum Gratitudinis, aere perennius Perillustri olim et admodum Reverendo Domino D. Joanni Sigismundo Strączkowski, protonotario Apostolico, Decano in arce Cracoviensi, Collegiatae Ecclesiae S. Michaelis praeposito Krzciecicensi, a classium Novodvorscianarum professoribus: tanquam suo Fautori et Mecaenati, cum illi iusta parentalia in Ecclesia Krzciecicensi persolverentur per M. Sebastianum Tortowski in Alma Univ. Crac. Ph. Doct. Rhet. in Class. Nov. Professorem erectum. Anno Domini 1709. Die 8. Julij. Cracoviae, Typis academicis 1709. fol., k. nlb. 6.
Jagiell. — Ossol.

— Justa parentalia olim duorum Celsissimorum et Illustrissimorum Episcoporum Cracoviensium ac Ducum Severiae Emerito in judiciis auditori Perillustri et Reverendissimo Domino D. Petro Stanislao Orłowski U. I. D. Proto Notario Apostolico, Ecclesiarum Cathedralis Cracov. Canonico Collegiatae Tarnoviensis praeposito Jnfulato et Officiali Perpetuo etc. dum ob memoriam beneficiorum anniversarium in generali Capitulo Tarnoviensi beneficis Manibus instauraretur a M. Sebastiano Tortowski Philos. Doctore Collega minore vocato in classibus Novodvorscianis Retorices Professore. Ligata Oratione obstricta gratitudine persoluta anno Domini 1709. die 9 septembris. Cracoviae, Typis academicis 1709. fol., ark. nlb. G_2 i 1 k. tyt.
Dedyk. Joanni Stan. Jaroszewski.
Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Perennitas Doloris Gentilitiae Orbe fasciae aeternitatis imagine in Omen duraturae Gloriae Perillustris olim et Reverendissimi Dm. D. Theodori Korzeniowski Sacrae Theol: Doctoris Archidiaconi Psczevensis, Praepositi Coscianensis S. R. M. Secretarii, comprehensa et a devinctissima Academia Lubransciana cum summo animi dolentis sensu per M. Sebastianum Tortowski in Alma Univ: Cracov. Phiae Doctorem, interea in Colonia Academica Lubr: Poeseos Professorem inter justa Parentalia lugubri elogio magnis virtutibus appromissa. Anno Domini 1704. die 13. mense Martio. Typis Academiae Posnaniensis. fol., k. 10 nlb. Jagiell. — Ossol.

— Ternio Rosarum Gentilitius; inter ternas Peraugusti Capituli Crac: Coronas. In Illustrissimo ac Reverendissimo Domino D. Michaele in Słupów Szembek Dei, & Apostolicae Sedis Gratiâ, Episcopo Paphensi, Suffraganeo & Decano Cracoviensi &c. Tiaratus; & ad Solennia. suae in Episcopum Consecrationis Festa. in Cathedrali Ecclesia Cracoviensi, ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino, D. Casimiro à Łubina Łubieński, Episcopo Chełmensi, Canonico, Sede vacante Episcopatus Cracoviensis, ac Ducatus Severiensis, Generali administratore, Perpetuo Commendatario Abbate Czerviensi, in illustrissima magnorum Hospitum Corona, peracta: Carmine, Honori Pontificio è Voto Almae, Studij Generalis, Universitatis Cracovien: dedicato, ab Apolline Novodvorsciano celebratus operâ M. Sebastiani Tortowski Phil. Doct. in Coll. Novod: Poetices Professoris Scholae Cathedralis Crac: Senioris. A. D. cIɔIɔCCVI. Pridie Cal: Decemb: (1706). fol., 20 k. nlb.
Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Triumphalia ornamenta, Triario pro susceptis, in Theologia Polemica, contra Haereticos, laboribus; Perillustri Clarissimo et admodum Reverendo Domino, M. Martino Ośliński, S. Th. licentiato, Collegae Majori, Ecclesiarum, Collegiatae S. Annae Cracoviae Decano, Festorum Salvatoris Christi Domini & Beatissimae Virginis Mariae in Cathedrali Cracoviensi Concionatori, Parochialis in Antiqua Korczyn Curato, Collegij Vladislaviano Novodvorsciani & Hierosolymitani Provisori. dum in Basilica D. Annae a Perillustri & admodum Reverendo Domino M. Andrea Augustino Czyrzyckowic, S. Th: Doctore et Professore, eiusdem Facultatis Decano, Ecclesiarum Collegiatarum S. Floriani Praeposito, Neo-Sandecensi Primicerio, &c. &c. in praesentia magnorum Hospitum, Sacrae Theologiae Doctor ritu solemni crearentur; collata, ac à M. Sebastiano Tortowski, Philosophiae Doc-

tore, Collega Minore, Historiographo Regio, Parocho Opatovecensi, devinctissimo stylo & calamo repraesentata. Anno triumphantis in ligno Dei hominis 1712. Die 14. Ianuarij. Cracoviae. Typis Univ. (1712). fol., 6 k. nlb.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Umbrae sepulchralis praeclaris in Ecclesia Dei meritis perillustris olim et admodum reverendi Domini D. Francisci Lesniowic protonotarii Apostolici, praepositi et officialis perpetui Pilecensis, Saniecensis discussae, ac cum in Ecclesia S. Michaelis piis ejus manibus justa parentalia persolverentur a M. Sebastiano Tortowski Phiae doctore, collega minore, curato Opatovecensi, historiographo Regio ad memoriam posteritatis lugubri elogio illustratae Anno Domini 1711. die 24 Martii. Cracoviae, Typis Universitatis 1711. fol, 2 ark.

Jagiell. — Ossol.

— ob. Brykner St. (Pignus 1699) — Schulz Jan Chryzostom (Felix saeculum 1700) — Zalaszowski Mikołaj (Ius 1700).

Tortury ob. Groicki (Postępek) — Jus Culmense correctum (1711; tu Kromeri episcopi articuli de torturis) — Przyłuski (Leges fol. 566) — Schrader J. G. (1701) — Schultz Jan (Disp. de martyrio juridico 1691) — Skrzetuski Winc. (Mowy 1773) — Szymanowski Józ. — Wisner D. (Tractatus brevis 1639).

Tortus M. ob. Bellarmin (1610).

(Toruń). Akt akcessyi do konfederacyi koronney Torunia, Elbląga i Gdańska (1767)... ob. tom XII, 87 (oraz: Acte).

— Antwort auf die höhnischen Gedichte unterm Namen der Stadt Thorn und Elbing auf die gute Stadt Danzig ausgesprengt. 1656. w 4ce.

Ob. tom XII, 178 oraz niżej: Retorsion.

— Aria der vom 24 Mai biss den 14 Octob. 1703. hart belägerten bombardirten und eingenommenen Stadt Thorn. w 4ce, k. 2.

— Beantwortung der also genanten Ablehnung falsch beschuldigter Untrew, Von der Stadt Tohren begangen. w 4ce, str. 4.

Wiersz (zapewne 1656?).

— Bemerkungen auf einer Reise von Thorn durch Posen nach Sachsen... ob. tom XII, 461 oraz pod Hornuff (1790).

— Bericht aus dem Königl. Poln. Lager vor Thorn, wie auch was neulich vor Königsberg u. Churland denkwürdig ankommen ist. 1658. w 4ce, 2 k.

— Gründlicher Bericht, was bey und seit der Eroberung Thorn anzumercken vorgefallen. Aus dem Schwedischen Lager vor Thorn, vom 10. 20. Octobr. 1703. B. m. (Rewal). w 4ce k. 2.

Król. w Stockh

— Diarium oder ausführliche Erzählung was täglich bey Veraccordirung und Übergab der Stadt Thorn, als auch beym Einzuge Ihr. Kön. Maj. vergelaufen, nebst Specification aller Schüsse Polnischer Seits vom 2 Juli bis 7 Dec. während Belagerung. 1659. w 4ce, 1 ark.

— Auszführliche Erzehlung Was Täglich So woll bey veraccordirung und übergab Der Stadt Thorn, Als Gehaltenen Einzug Ihr. Königl. Majestät von Pohlen, In selbige Stadt vorgelauffen. 1659. w 4ce, 2 k.

Król. w Stockh

— Ulterior Expositio praetensionum ad Thesaurum regni Poloniae a civitate Thorunensi formatarum fol., str. 4.

Ob. niżej: Pretensja. Bibl. w Suchej

— Unterschiedliche Extracte Einiger Brieffe aus Königsberg, Mietau, etc. Betreffende Die Glorieuse Action, Welche die kön. Schwedische Trouppen mit denen Sachsen bey Thorn unweit Riga(?) gehalten. (1701). w 4ce, k. 2.

Król. w Stockh

— En noga Förteckning, på alt thet Hwad dhe Swänska fått i och af Staden Thorn, Då dhet den 4 14 October 1703. Thill Hant Kongl. May:tt af Swärige Konung Carl XII. öfwergick. w 4ce, str. 4.

Są 2 różne odbicia. Król. w Stockh.

— Fortuna toruńskiego miasta przy solennym konferowanych urzędów objęciu podczas elekcyi przez Szlachetny Senat miasta tego restaurowana. Toruń 1714. fol.

— Freudenzeichen von der Uebergabe Thorns 1659. w 4ce.

Hoppe, str. 96.

— Dem Fürsten des Lebens das Hertz und der Stadt des Thornischen Zions dis freudige Blat. Thorn, gedruckt bei Joh. Nicolai, E. E Hochw. Raths und des Gymn. Buchdr. w 4ce, k. 2.

Czartor.

– Kern der gewöhnlichen öffentlichen Kirchen-Gebete zu Thorn. 1717 w 4ce.

Ob. Gebete.

— Modlitwa ktorą w Kościołach Ewangelickich Miasta Krolewskiego Torunia, Przy teraznieyszym oblężeniu za uchwałą szlachetnego Magistratu... Toruń 1703. w 12ce.

— Modlitwa kościelna czasu następuiącego morowego powietrza Roku po Narodzeniu P. MDCCVIII (1704) miesiąca sierpnia w Torunin (sic)... Toruń. w 12ce, k. 4.

— Modlitwa kościelna czasu teraznieyszey woyny... Toruń Roku 1710. w 12ce.

Inną obacz w t. XXII, 482 z r. 1659.

— Modlitwa pod czas interregnum roku 1733. Toruń, Nikolai, 1733. w 16ce, kart 6.

— Modlitwa nabożna ku P. Bogu (1593)... ob. t. XXII, 482.

O tych drukach ob. Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 106. : Są one w Bibl. Tor. Kop.

Por. pod: Modlitwa (w t. XXII, str. 428). — Modlitwy niem. toruńskich ewang. ob. pod: Gebet (z r. 1733) i Gesang Buch (1701, 1791) w t. XVII.

— Belehrende historische Nachricht von dem eigentlichen Vaterlande der Stadt Thorn (1795)... ob. Geret Samuel.

— Pretensya miasta Torunia do skarbu Rzeczypospolitey koronnego (1776). fol. Bibl. w Suchej — Tor. Kop.

— Puncta transactionis inter S. R. M. Sueciae et S. R. M. Poloniae deputatos, ratione deditionis urbis Thorunensis (1659). w 4ce, k. 4.

— Puncta des abgehandelten Vergleichs zwischen Ihr. K. Maj. von Polen u. K. Maj. von Schweden, wegen Uibergabe der Stadt Thorn. D. 30 Dec. 1658 zog die schwedische Besatzung aus und d. Polen ein; der König hielt 1 Jan. 1659 seinen Einzug. 1659. w 4ce, ark. B_4.

— Relation dessen, was vor Auslauf der Holländ. Flotte unter Admiral Opdam vorgegangen, ingleichen der jetzige Zustand der Stadt Thorn. 1658. w 4ce, ark. 1.

— Ausführliche Relation aus dem königl. Polnischen Lager vor Thoren, wobey die Liste der Holländischen Flotte. 1658. w 4ce, k. 4.

Gdańska miej. — Ossol.

— Relation Dessen Was neulicher Zeit in Churland Notables fürgefallen. Wobey auch Wie es anitzo mit der Belägerung vor Thoren beschaffen, und Was sonsten in Preüssen passiret ist. Anno 1658. w 4ce, str. 4.

Król. w Stockh.

— Gründliche Relation, wie die Schwedische Besatzung 30 Dec. 1658 aus der Stadt Thorn abgeführet... ob. tom XXVI, 219.

Gdańska miej. — Krasiń. — Ossol.

— Relation von dem Abzug der Garnizon aus Thorn. 1659. w 4ce.

— Ausführliche Relation von der schönen.. Stadt Thorn in Preussen, wie sie durch Schwedische Bombardirung von Anfang der Belagerung bis zu Ende zugerichtet worden. Elbing bei Preussen. 1703. w 4ce, ark. 1.

Ossol.

— Retorsion auf den Danziger Pasquill. w 4ce.

Hoppe, 96.

Dotyczy Torunia. — Ob. wyżej Antwort.

— Schreiben ausz Thorn vom 17. 27 April 1656. w 4ce, str. 4.

— Senatus Thorunensis compellatio Joa. Cas. una cum professione subiectionis et fidei coram S. R. M. legato Andrea Comite de Lesno. Thorn. 1649. fol.

Hoppe, str. 54.

— Das jetzt lebende Thorn im merkwürdigen Jahre 1793... ob. Geret Samuel.

— Das verpestete Thorn, oder summarischer Auszug der Pestilenz-Seuche... ob. Zernecke.

— Thorunium recuperatum... ob. Praetorius J. (1659).

— Das vorbedeutete Unglück über die Stadt Thorn das ist kurtzer Inhalt der merkwürdigen Gedenck und Buss-Predigt, welche der Senior des geistlichen Ministerii zu Thoren am jährlichen solennen Denck Danck und Buss-Tage wegen der Anno 1703 im Monath September ausgestandenen harten schwedischen Belagerung und Bombardirung, durch bewegliche Warnung an seine evangelische Gemeinde in der grossen Martin Kirche gehalten. 1725. w 4ce.
— Ob. Geret (senior). Bibl. w Suchej.

— Wollmeinende Warnung der Stadt Tohren und Elbing an die edle Stadt Dantzig sich besser und getreuwer zu verhalten 1656. w 4ce.
Ob. Antwort... i Retorsion.

— Accurate Verzeichniss aller Particularien von der Stadt Thorn so am 4 Oct. 1703 an die Schweden übergegangen. w 4ce.

— Eine genaue Verzeichnung, Von allen dem Was die Schweden bekommen haben in und von der Stadt Thoren, Da selbige den 4/14. October 1703. an Ihr. Königl. Majest. von Schweden, König Carl XII. überging. w 4ce, str. 4.
Bibl. król. w Stockh.

— Summarische Verzeichniss sämtlicher Prediger zu Thorn, in und ausser der Stadt, von Anfang der Evangelischen Reformation an; eingerichtet nach der Art des Danziger-Lehrer-Gedächtnisses, edit. 1704. 8. ubi vid. Praefat. inprimis circa fin. (1709). w 4ce, str. 8.
Czartor.

Toruń (historja miasta, życie religijne, opisy miasta) ob. Abschrift — Accord (1658) — Accords Puncta (1659) — Actum (Konfeder. z r. 1766; w tomie XII, 34) — Affaita (Obsidio 1658) — Animadversiones (1753) — Arnd Jan (1711, 1717) — Begebenheiten (1737) — Begräbniss Büchlein (1749) — Bembus P. (1790) — Bericht (Pestilenz 1588, poln. Niederlage 1629, Abzug von Schweden 1649, Schwedenabgang 1659, Herzog von Curland 1658) — Bernhardi S. (Eingang 1738, Ern. Rathaus 1738) — Beschreibung der Stadt (ob. niżej odsyłacze do tumultu 1725) — Boehm Martinus (Ara post pestem 1711 i inne jego pisma do dziejów miasta) — Boulaye Le Gouz (Reise ende optekeningh 1660) — Braun G. (Civitates orbis, widok) — Brzozowski (Remanifest 1730) — Bülow (Copia) — Catalogus librorum (katalogi aukcji książek) — Centner (Geehrte und Gelehrte 1763, Verzeichniss — i inne jego pisma do dziejów miasta) — Copia (1658) — Czapski J. A. (1739) — Czosnowski M. (1687) — Dambrowski Sam. — Declaration der Confed. (1709) — Diarium (1659) — Dissertatio (1753) — Dittman J. G. (Beiträge zur Gesch. der Stadt 1789) — Dragheim (Vita Zerneckii 1733 — i inne pisma) — Echo torun. (1712) — Elsner G. (Hist. Anmerkungen von der Bürgerm. 1738) — Erweis (eines evang. Mitglieds 1772) — Extract (1645, 1658) — Extracte (Briefe 1701) — Ferrerius Zach. (Orationes habitae Thor. 1521) — Freitag Adam (Prognostyk 1635) — Geret Samuel (Beherzigungen 1775, Calender, Belehrende histor. Nachricht 1795, Thor. wöchentl. Nachrichten 1793, Jetzt lebende 1793) — Gesänge — Giering Antoni (Naturae pictricis specimen 1704) — Grochowski St. (Noce toruńskie 1610) — Gualdo (1674; tu widok) — Henrichsdorff (Insignia 1706) — Hertzberg (Südpreussen 1798) — Hevelke J. A. — Hoffman J. (civitas 1631) — Hoffman Paweł — Hornuff (Bemerkungen auf einer Reise 1790) — Jaenichius P. (Memoria 1717, Bibliotheca 1728, Meletemata 1726, Echo 1722) — Jaenichius Sam. (1731) — Jan Kazimierz (Calendae 1659, recuperatum) — Impugnatio a parte civitatis (1742) — Karol XII (1704) — Koenig Ern. (kilka pism z lat 1670—82) — Konopka Łuk. (W sprawie 1742, i inne pisma) — Lengnich (civitates majores) — Leski Alb. Stan. (Dissertatio in qua controversia 1753) — Meisner Jakób (Disputatio de notabilibus 1647, De curiosis 1647) — Metrica (Perigra) seu circinus veritatis (1610) — Miasta — Motraye Aubry (Voyages en diverses

provinces 1722, 1732) — Musaeus (1569) — Nachrichten (Thornische (1762—1797) — Nałęcz (1720) — Neunachbar (am Krönungstage M. Korybut 1669) — Observations sur l'échange des villes (1790) — Oeder G. — Öfwersällning af primatens i Pohlen (1735) — Oratio (1587; ob. Zygmunt III) — Pastorius Joach. (1659, Calendae regiae 1660) — Pest (1708, 1711) — Pinoccius Hier. (Memoriale et articuli 1659) — Polen (das verwirrte 1711; plan miasta) — Prawdecky (1647) — Puncta des neulichen Vertrags (1659) — Radlicz Bogd. (Remanifestacya 1730, Manifestatio 1730) — Relatio (dessen, was von Auslaufunge 1653, Ausführliche, aus dem königl Poln. Lager 1658, Ausführliche von des Stadt Thorn 1703) — Relation (1658—9) — Ringeltaube Sylw. Wilh (Beytrag zur Augsburg. Conf. Geschichte 1746) — Schober Huld. — Schönknecht (oraz: Szenknecht Piotr) — Schrader Krz. — Schultz J. P. (jus) — Seyler Georg. Dan. (Alt- und neue Poln. Preuss. Chronica 1762) — Sievertz Jan (1705) — Silber J. And (1715) — Simon (1694) — Sitkovius (1726) — Skrifwelsae (ob. Extract 1656) — Skubovius (1706) — Sobieraj (1714) — Sonntag J. (1723) — Spall (1732) — Stadtländer (1683) — Starck (1678) — Steinert (1681) — Steinröck (1707) — Stern J. (1700) — Stieger T. (1721) — Stigarius J. (1694) — Stiller (1686) — Stoll (1690) — Streming (1675) — Stroband Henr. — Strumpf D. (1709) — Szaniawski (List past. 1709) — Szwanwyc M. (1713—1716) — Tacksägelse (ob. Karol XII 1704) — Tennings (1715) — Terpitz (1734) — Tessmer (1716) — Thamnitius Konrad (Constantia Thor. in obsidione 1650, Civitas panegyrice evoluta 1653, Epigrammata in nobilem senatum Th. 1653) — Theatrum urbium (tu widok 1650, 1710) — Thesaurus — These Carl (1717) — Thomas (1705) — Tischler (1755) — Tobian (Pest 1708) — Tolckemit (civitates majores Prussiae 1731) — Toonel der vermaarste (1682) — Trols (1700) — Underrichtunge (1539) — Wachschlager (1734) — Wahl (1719) — Warnatz (1728) — Wedemeyer (1713, Delicium Prussiae 1667) — Wegschmidt (1714) — Weiss G. (1734) — Welss Sim. (1667) — Wende (1711, Jubelgedanken 1700) — Wiel (Pestilenz 1708) — Wieruszewski Kaz. (liczne druki do wypadków r. 1724 i nast.) — Witte G. (1714) — Woelffing (1728) — Voigt (1727) — Wothilenus (1727) — Würffel (1712) — Zablerus Jakób (Specimen Thor. evangelici 1719, Memoriam medicorum Th... renovare 1719, De claris Gymnasii Th. 1720, Genuino 1722) — Zeisold (1715) — Zeitung, Zeitungen — Zernecke (Chronica 1711, 1727, Bekriegtes Thorn 1712, Historiae 1711, Das verpestete Thorn 1710, Entwurf zur Gelehrten Gesch. 1712) — Zimmerman H. (1734) — Zoebner J. G. (1709).

Bibljografję do dziejów Torunia podaje Finkel (Bibl. histor. III, str. 2010).

Z późniejszych prac ob. duże dzieło zbiorowe, wydane w r. 1934, poświęcone historji i kulturze Torunia p. t.: Dzieje Torunia 1933. — Nadto Wałęga Dzieje polit. Torunia (1724—93) w „Rocznikach Tow. Nauk Torunia" 1933.

Bibl. Tor. Kopern. posiada kilkadziesiąt tomów zbiorowych, zawierających zbiory kazań, panegiryków, wilkierzy, pism ulotnych politycznych i religijnych, dysputacyj i programów oraz wierszy dotyczących Torunia (z wieku XVII—XVIII). Niektóre z tych tomów są wyzyskane w ostatnich tomach Bibljografji, ale niewszystkie. Tomy te nie są skatalogowane dokładniej. Zbierał je głównie Praetorius, który często dopisywał nazwiska autorów pism ulotnych.

Torunia (z) Nowiny ob. Nowiny z Poznania (1614) — Nowiny z Torunia (1614) — Sawicki Kasper.

Ob. tom XXIII, 195.

— Zweierley neue Zeitung die eine fälschlich erdichtet von Thorn die andere wahrhaftig beschrieben von Posen. 1614. w 4ce

Por. Zeitung.

„Nowiny z Torunia", broniące działalności jezuitów w Poznaniu i Toruniu, wywołały zaciętą polemikę między obozem protest. a katolickim polskim, którą poniżej zestawiam. Należą tu mianowicie:

Antwort (Gelinde) auf der Thorner Be-

schwerde (1615) — Antwort der Räthe (1615) — Apologia ad Ser. Regem et proceres (1615; czy drukowane?) — Gołubski (Tryplika na duplikę 1615; jest to pseudonim Rościszewskiego; ob. t. XXVII, 167) — Łaszcz (Obrona prawdy listów 1614) — Literae civitatum torunensis et gedanensis (1615; niewiadomo czy wyszło drukiem?) — Patrocinium veritatis liter. Thorun. ad conv. Szrodensem (1615) — Responsum illustr. senatorum (1615) — Responsio (1615) — Rościszewski (Ad senatum oratio 1614, Ad calumnias cujusdem 1615) — Sawicki Kasper (1614; on jest zapewne autorem „Nowin") — Schutzrede der Wahrheit (1615) — Szyszkowski M. (Responsio ad calumnias 1615) — Tyszkiewicz Jerzy (Responsio ad libellum famosum 1614, Vindiciae doctrinae 1616).

Cała ta polemika, stanowiąca przegrywkę do przyszłego „tumultu" toruńskiego (1724), wywołana była bezpośrednio przyznaniem jezuitom kościoła św Jana w Toruniu. — Obacz tom XXIV, str. 141, gdzie wskazano 2 tomy w Bibl. Gdańsk. miejskiej, zawierające materjały do tej sprawy.

Toruńscy autorowie ob. Centner (Thorn. Nachrichten 1763, Thorn Ehrentempel 1765, Geehrte und Gelehrte Thorner 1763) — Lilienthal Michael (Erleutertes Preussen 1725, 1726) — Lippisch (Thor Hungarorum mater liter. 1735) — Zernecke (Gel. Thorn. 1712).

Toruńskich autorów, piszących o Polsce, zestawia Arnold Gesch. der deut. Polenliter. 1900, str 40 i passim, str. 215 i passim. — Nazwiska innych toruńskich pisarzy wymienia Tync w swoich pracach o szkolnictwie tor. (ob niżej) oraz Mocarski Książka w Toruniu (1934). — Wreszcie: Praetorius Ehrentempel 1832.

Toruńska Bibljoteka ob. Jaenichius (Notitia 1721, Bibliot. 1723) — Sammet (In bissaec. memoriam 1784) — Zernecke (Chronica 1727, str. 208).

Ob. o niej Mocarski w dziele „Bibljoteki WPol. i Pomorza" 1929, str. 275.

(Toruńskie colloquium charitativum). Acta conventus thoruniensis celebrati a. 1645 mense Septembr. Octobr. Novembr. pro ineunda ratione componendorum dissidiorum in religione per regnum Poloniae. Impressa mandato S. R. Maj. ad exemplum et fidem regii protocolli. Varsaviae in officina Petri Elert. 1646. w 4ce, str. 268.

Spisali te akta: Adam Kos, kanonik kielecki, i Fryderyk Meibom, kanonik gutstadzki — do druku podał Jan Wundergast. Ob. pod Acta (tom XII, 30). — Jest to relacja oficjalna. Inne obacz w odsyłaczach.

— General und Special Bekänntnuss der Christlichen Lehre belangend deroselben vornehmste strittige Artickel. Von den evangelisch reformirten Kirchen im Königreich Polen durch ihre Delegaten auf dem Colloquio zu Thorn im Jahr Christi 1645 verfasset und übergeben. Lissa bey Daniel Vettern, 1650. w 8ce, str. 61.

Bock I, 801.

Ob. w tomie XVII, 91 oraz w t. XIV, 357.

— Christlich Glaubens Bekäntniss (1655)... ob. tom XVII, 162.

— Christliche Glaubensbekenntniss sämmtlicher Stände in Polen u Lith. etc. die der 1530 zu Augsburg übergebenen Confession zugethan sind, wie sie auf dem von Vladisl. IV 1645 angestellten Colloquio Charitativo zu Thorn durch Sigism. Güldenstern Freyherrn, anjetzt Castellan von Danzig der Evangelischen erwählten Praesid. bey dem Colloquio, den 18 Octob. zu Nowe Miasto Ihro Mayestät persönlich eingehändigt worden. Aus dem latein. übs. erstlich zu Lpzg 1656, nun aber zu Danzig nachgedruckt durch Rheten 1657. w 4ce, str. 58.

Ob. tom XVII, 162 (jest też przedruk 1735).

Toż w Scriptorum rerum pol. pruss. Collectio. Ossol.

— Charitativi Pontificiorum in Polonia Colloquii consilia secretiora; tum ex publicatione invitationis archiepiscopalis quae Vilnae facta est; tum ex informatione de negotio reductionis haereticorum... delegatis, qui colloquii eius intimandi causa Romam missi sunt tradita. w 4ce, k. 8.

Ob. tom XIV, 323.

— Epistola synodi provincialis Pol. Varsav. 1643, 12 Nov. ad Dissidentes... qua ad amicum congressum et fraternam reconciliationem invitantur. Thorunium in Prussia ad 10 Oct. 1644. w 4ce, 1 ark.

Ob. pod Synodus varsov. (z r. 1644)... oraz pod: Epistola (tom XVI, 73). Jest to list M. Łubieńskiego (tom XXI, 437).

— Ogólne Wyznanie nauki zborów reformowanych w Polszcze na Collo-

quium Toruńsk. podane 15 września 1645 w przytomności Jerzego Ossolińskiego, kancl. koron. i bisk. Żmudzk. etc. czytane. w 4ce, str. 5.

Ob. tom XIV, 357. — Bywa przyznawane And. Węgierskiemu (ob.).

Wyznania wiary innych dysydenckich grup ob. XIV, 357—8.

— ob. Antwort aus dem Buchladen (1644, 1656) — Bekäntnis (1650) — Bergius Jan (Disser. theol.) — Bericht (Wahrhafftiger) — Biester (tu rysunki Chodowieckiego przedst. Colloquium, 1796) — Bugaeus M. (Colloquium 1645) — Calixt Jerzy (Confessio 1655, Animadvers. 1645, Scripta facientia 1645) — Calovius Abr. (Examen 1649) — Canisius P. — Catholicorum (1645) — Colloquio (De) charit. (1645) — Colloquium (tom XIV, 324—325) — Confessia (tom XIII, 357 z r. 1645) — Confessio doctrinae (generalis 1645) — Copia — Cyrus And. (Idea coll. 1646, Animadv. 1646) — Declaratio (1646) — Dorscheus (1646) — Epistola (kilka druków 1643—4) — Extract (1646) — Gorajski Zbig. (ob. Rosen) — Günther Sam. (Confessio 1735) — Hartknoch (Preuss. Kirchengeschichte 1686, str. 934 i nast.) — Hoffman J. D. (Synopsis 1744) — Hülseman (1646) — Lauxmin — Lengnich (Gesch. der preuss. Lande) — Lubieniecki Stan. (Fidelis relatio 1644) — Meibomius Fr. (Acta 1646) — Meisner (1647) — Modlitwa pospolita — Modlitwy (t. XXII, 486) — Neufeld — Ostrowski (Suada; tu kilka mów wygłoszonych na Coll.) — Prawdecki (Entdeckung 1647) — Puncta (1659) — Radziwiłł Janusz (Responsio 1644) — Ringeltaube (Beitrag 1746) — Rosen (opis wedle diarjusza Zb. Gorajskiego 1646) — Rybakowski Teofil (1644) — Scripta facientia (1645) ob. Calixtus — Scripta partis reformatae (1645) — Scripta partis catholicae (1650) — Scriptorum collectio (1645) — Synodus prov. posn. (Varsaviae celebr. 1644) — Węgierski And. (Confessio, Bekäntniss, Wyznanie wiary 1647) — Verospius — Władysław IV (Indictio, Schreiben, Denuntiatio 1644 i t. p.) — Zernecke (Chronica 1727. str. 312; tu piękny sztych przedstawiający obrady).

Pomimo olbrzymiego wrażenia, jakie zwołanie tego colloquium w Europie współczesnej wywarło, nie poświęcono mu wyczerpującego opracowania. Z pisarzy niem. XVII—XVIII wieku zajęli się tym przedmiotem Hartknoch i Lengnich (obacz wyżej). — Praca Ossolińskiego pozostała w rękopisie (rękopis Ossol. nr 1040). — W wieku XIX dotykali tego przedmiotu historycy niemieccy i polscy. — Obacz Kwiatkowski Panowanie Władysł. 1828 str. 305. — Kubala Jerzy Ossoliński t. II (wydanie z r. 1924; na str. 421 wylicza znane mu druki). — Jacobi Religionsgespräch w Zeitschr. für Kirchengeschichte. — Ks. St. Załęski Jezuici II. — Ks. Pęski w Enc. kość. XXVIII, 619—623. — Völker Gesch. des Protestan. 1911. — Brückner Dzieje kultury II, 504. — Rolle Opowiad. hist. serja III, tom II, str. 224—5 (o wykluczeniu arjanów). — Kot Anglo-Polonica 1935, str. 100—3 (o inicjatywie Duriego i o książce Bytnera i ich usiłowaniach co do zjednoczenia wyznań). — Finkel nr 3798—3800, nr 8138, 15652 26413.

(Toruńskie czasopisma). Nowiny (1614)... ob. Nowiny (autor Turnowski J.?) — Zeitung (1614).

Ob. wyżej str. 238, gdzie zestawiono polemikę wywołaną temi ulotkami.

Były także gazety pisane ręcznie (r. 1656), o czem Mocarski Książka w Toruniu (1934), str. 98, 108, 111.

— Das Gelahrte Preussen (1722).. ob. Schultz J. P.

Gorzycki Das Gelahrte Preussen, czasopismo toruńskie (w „Mestwin" 1933 nr 2). — Mocarski l. c. str. 96.

— Neues der Welt... ob. Schultz J. G. (1733—4).

— Zeitungslust oder historische, geographische, genealogische und philosophische Anmerkungen über die Zeitungen, welche in dem Neuen der Welt so in der Stadt Thorn A. 1733 u. 1734 wöchentlich herausgekommen, zu finden Thorn. w 4ce.

— Meletemata Torunensia (1726 i nast.)... ob. Jaenichius.

Mocarski l. c. str. 96 podaje charakterystykę tego pisma.

— Preussischer Todes Tempel (1728 30)... ob. Schultz J. G.

Mocarski l. c. str. 97.

— Thornische Wöchentliche Nachrichten und Anzeigen nebst einem An-

hange von gelehrten Sachen Erstes Jahr 1760. Thorn, gedruckt bey Christian Friedrich Kunzen, E. Hochedl. Hochw. Raths und des löbl. Gymnasii Buchdrucker. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 432, k. 5 nlb., 3 tablice.

Redaktorem był S. Geret.

Czasopismo wychodziło w latach 1760—1772; poczem zostało zamknięte. Należy je odróżnić od czasopism opisanych poniżej o podobnym tytule. — Opis bibljogr. dalszych tomów podany w tomie XVII, 109.

Czasopismo wychodziło w rozmiarach 4 kartek co dwa tygodnie. Podawało wiadomości lokalne o Toruniu (liczba urodzeń i zgonów, taksy towarów, zguby i kradzieże, widowiska sztukmistrzów, o nowych książkach u księgarzy, o stanie wody na Wiśle, o pogodzie, o żegludze na Wiśle i o komięgach przepływających pod Toruniem, o edyktach Rady i t. p.).

Potem szedł jakiś artykuł popularnonaukowy (z przewagą artykułów przyrodniczych i technicznych, np. o budowaniu mostów i dróg, o chorobach z imaginacji, o modach i t. p.). — Ale bywały także i artykuły historyczne np. w I roczniku o ustroju polskim, o projekcie Corporis scriptorum polon., o komturach krzyż., o starych pieniądzach, o burmistrzach toruńskich.

Wreszcie na końcu arkusza dawano jakiś wierszyk, zwykle bajkę. Zaraz w pierwszym numerze jest wierszyk podznaczony L.....g to znaczy Lessing (Die eheliche Liebe). Największej liczby wierszyków dostarczał w I tomie T.....o, to jest S. J. Trescho.

Do I tomu dodano na końcu roku spis rzeczy i zaopatrzono go wówczas w przedmowę.

W dalszych rocznikach podniósł redaktor poziom dwutygodnika. Rozszerzył najprzód dział polityczny, pomieszczając liczne korespondencje z zagranicy (z Berlina, z Petersburga) i z Polski. Miał korespondentów śledzących pilnie przebieg wojny turecko-rosyjskiej, konfederację barską i jej partyzantkę, walki z hajdamakami. Redaktor wyraźnie sprzyja przytem Stan. Augustowi.

Przedrukowuje manifesta, przywileje, listy i akty dyplomatyczne (np. listy konfed. barskiej do Torunia i naodwrót w r. 1769 w październiku).

Także i poziom artykułów naukowych jest wyższy. Pismo przedrukowuje artykuły Hume'a, Kanta (teorja wiatrów), jakiś traktat o prawie natury (w r. 1771), prace Bastera, korzysta przytem nietylko z pism niemieckich, ale i angielskich.

Sprawami kulturalnemi polskiemi mało się redakcja interesuje, pismo tchnie kulturą niemiecką (Geret okazał się później szowinistą pruskim). Ale są wyjątki. Umieszcza przekłady prozą poezji Naruszewicza (r. 1771, str. 396; rok 1772, str. 90); zamieszcza w r. 1772 obszerny artykuł: Sammlung einiger gelehrten Nachrichten aus Polen.

Niemal wszystkie artykuły są zamieszczone anonimowo lub podznaczone tylko. Autorów współpracujących wylicza Mocarski Książka w Toruniu str. 109 (Centner, Dittman, Jaenichen, Kries, Willamovius, Hube, Oeder i t. p.)

Pilat Początek publ. liter. w Polsce (w Przewodniku Liter. i Nauk. 1882). — Bernacki Teatr za Stan. Augusta I, str. 4. — Mocarski Książka w Toruniu 1934 str. 110 i passim. Jagiell. — Kop. Tor.

— Thornische Nachrichten von gelehrten Sachen. I Band von den Jahren 1762 und 1763. — II Band von den Jahren 1764 und 1765. — III Band 1766. Thorn, gedruckt bey Paul Marcus Bergmann. w 8ce.

Obacz Bibl. XXIII, 12 (gdzie błędnie odesłano pod Geret S., gdyż Geret nie redagował tego pisma). — Jest to bowiem inne pismo jak „Thorn. Wöch. Nachrichten“ z lat 1760—77, redagowane przez Gereta, o których wyżej.

Pismo to redagował Willamovius, jako organ Towarzystwa Naukowego, zawiązanego w Toruniu (w r. 1752). Współpracowali w niem Kries, Centner, Netzker, J. D. Hoffman, Pisanski, Hube. — Zamieszczało recenzje z prac zagranicznych i polskich. — Bliższe szczegóły podaje Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 113. Tor. Kop.

— Thornische Hist. Nachrichten... (1787—91).. ob. Geret (w t. XXIII 12).

— Wöchentliche Thornische Nachrichten und Anzeigen (redagował Geret) (1792). w 4ce.

Ob. tom XXIII, str. 12, gdzie omyłka w dacie (1791). — Mocarski l. c. str. 111. Tor. Kop.

(Toruńskie kalendarze). Thornischer alter und neuer Adress-Calender... auf das 1770 Jahr. w 8ce.

— Thornischer Staats und Address-Calender Thorn 1761. w 8ce. Tor. Kop.

— Thornischer Contoir und Tafel Calender auf das Jahr 1760. ark. plakat.

— ob. Calender — Ciechanowski Wojc. (1718) — Freytag (Prognostyk (1635) — Geret (na r. 1761—2) — Łapczyński (1718) — Ruoff.

O kalendarzach toruńskich ob. Mocarski w „Rocznikach Korp. Pomerania" III 1925, str. 59—64. — Tenże Książka w Toruniu 1935, str. 47, 107, 112.

Toruński kancjonał ob. Artomius — Gesangbuch (1700, 1716, 1791) — Kantional (1587).

Kancjonał toruński wyszedł w licznych edycjach od r. 1578—1727 (ob. tom XIX, str. 92 i nast.).

Oloff Polnische Liedergesch. (1744), str. 422.

Toruńska konfederacja (dysydentów) (1767) ob. Acte — Actum (1766) — Actus (1769) — Akt — Anzeige — Deklaracja — Darlegung (1767) — Dysydenci — Lengnich G. — Notae — Prawa i wolności — Reflexions — Roztrząśnienie sprzysiężenia słuckiego i spisku toruńsk. (1767) — Schicksale (1768—70) — Schriften die Sache (1767).

Smoleński Pisma histor. III, 62. Finkel I, nr 4918, 4944 i 15831.

Toruński synod (z r. 1594—5) ob. tom XXX, 165 (tu zestawiono ważniejsze druki) — Lengnich (Preuss. Gesch. IV, str. 86—134; Historia str. 206) — Hartknoch (Kirchen Geschichte, str. 897—909).

Łukaszewicz Dzieje wyzn. helw. na Litwie str. 96. — Tenże O kość. braci czeskich w WP. 1835, str. 150. — Bidlo Jednota bratrska v prvnim wyhnanstvi IV (1932). — Chodynicki Kościół prawosławny 1934, str. 305—7. — Finkel nr 3313 i nast.

(Toruńskie szkoły). Als auf dem Königl. Schloss.... 1691.... Allerhand Mathem. Curiositäten ... ob. t. XXIV, 135 (Pater Paweł).

— Ad solemnia consueta (zaproszenia na inaugurację szkoły z lat 1732, 1791—3) ob. Professores (t. XXV, 261).

Ob. niżej: Benevolis... oraz: Quod...

— Benevolis Lectoribus Cum Debita Honoris Praefatione S. P. D. (Pod tem podano treść sztuki). Rector et Visitatores Gymnasii Thoruniensis actum scholasticum oratorium ex historia Romana de causa L. Licinii Murenae indicant. (U dołu:) 15 Septembr. Anno M.DC.XV. (plakat).

W przedstawieniu występują także Polacy: Stanislaus Zbąski, Nob. Pol., Joh. Dziewałtowski, Nob. Lithuan., Adamus Gorski, Nob. Pol., Samuel Sweykowski, Nob. Lithuanus, Otto Dönhoff, Nob. Livo., Petrus Gorski, Nob. Pol. etc. etc.

Wrocław. miej.

Beschaffenheit einer mit einer öffentlichen Schule zu verbindenden Erziehung Anstalt nebst Anzeige wie man dies zu Thorn zu leisten entschlossen sei. w 4ce.

— Catalogus lectionum in gymnasio Thorunensi (1718—1753) ob. t. XIV, 85.

— Epitome Legvm Gymnasii Thorvnensis Avctoritate Nobiliss. Et Ampliss. Scholarcharvm Typis Repetitarvm Anno MDCCXX. (1720). [Tu rycina: personifikacja sprawiedliwości — niewiasta w laurowym wieńcu trzyma w ręku miecz i wagę]. Thorunii, Impressit Joan. Nicolai, Nobil. Senat. & Gymn. Typograph. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Rozpoczyna: Paraenesis ad gymn. Thorun. cives na 9 k., podpisana przez rektora i prof., a dat. Thorunii Kal. Octobr. 1720. Tu wspomina, że niedawno niektórzy uczniowie auffegerunt clam ac veluti furibundi fures, aby uniknąć kary za impuritas vitae.

Od ark. B idą przepisy karności szkolnej, ujęte w 18 artykułów. Wspomniano tu iż są uczniowie, zapisujący się dla nauczenia się języka polskiego. O pobożności i modlitwach. O lekcjach i dysputach. O dobrem zachowaniu (kąpiel w rzece zakazana, klątwy, bójki). O mieszkaniu. O uczestniczeniu w weselach i pijatykach. O wystąpieniu ze szkoły. — Na końcu formula recipiendi et oboedientiae.

Jocher 1721. Ossol. — Tor. Kop.

— Gymnasii et Oeconomiae Scholasticae Thoruniensis Institutum et Scopus... ob. tom XVII, 487.

Podpisani: Alumni et convictores oec. schol. thor. — Druk około 1600 r.

Tync Dzieje gimn. toruń. (1928), str. 280.

— Institutiones literatae (1586)... ob. tom XVIII, 582.

— Lectionum Classis supremae nec non Exercitiorum quae sequenti biennio observabuntur Delineatio 1603.

Miało być drukowane? Por. Tync Dzieje gimn. toruń. (1928), str. 199.

— Orationes X quarum aliae in actu examinis anniversarii, aliae in inauguratione novae Curiae eiusdemque

operarum inchoatione habitae in gymnasio Thorunensi. 1594. w 4ce.

Ob. tom XXIII, 395. — Gelerhtes Preussen II, 147.

— Quod oracula septem... 1701... publice expendent... professores intimant... ob. tom XXV, 443.

— Series lectionum publicarum privatarumque in tribus gymnasii Thorun. classibus superioribus per dimidium anni 1712 pertractandarum. Thorunii, Nicolai. w 4ce, 1 ark.

Ob. Series (tom XXVII, 390).

— ob. Actum invit. (1717) — Actus (Orat. 1689, passionalis 1706) — Arnd (Predigten (1717) — Asyla (invitant Rector et prof. 1736) — Breu M. (Disciplina 1568) — Butelius (1600) — Calixtus M. (1693) — Centner (Thorner 1763, Status 1768 i inne jego pisma) — Clugius Sz. (1604) — Freytag Adam — Glosius J. (1693) — Jaenichen (Bibl. 1723, 1712—31, Argumenta, Ablehnung 1707 i inne jego pisma) — Jehova (1743) — Jetze (1759) — Institutiones (1586—98) — Johannides (1701) — König Ern. (Exerc. 1762, Provocatio 1683 i inne pisma) — Kries Jan (Programma in memoriam 1768) — Lippisch J. Jerzy (Hungarorum mater 1735) — Oeder Jerzy (1750) — Oelrichs (Jubileum 1768) — Pater P. (liczne prace) — Praetorius (Athenae 1712) — Prejicz (Celsissimo 1694) — Puffendorf (Historische Tabel. 1721) — Rezik J. (1684) — Sammet (1784) — Sartorius J. — Schelwig — Schober Huld. (liczne prace) — Schultz Jerzy Piotr (1718) — Sobieski Jakób (Lectori benevolo 1691) — Sobieski Jan (Todesfall (1696) — Stroband H. — Sturm Jan — Supplicium (1720) — Tidicaeus F. (1615) — Typus (1736) — Wende Jerzy — Woit (Acta 1761) — Zabler (De claris) — Zernecke Chronica (1727, str. 206 o reformie szkoły z r. 1594; ale i w nast. latach notuje ważniejsze wydarzenia szkolne).

Innych odsyłaczy należy szukać pod nazwiskami profesorów i uczniów.

O rękopisach, odnoszących się do dziejów Gimn. Toruńskiego ob. Katalog der Gymn. Bibl. 1871, str. 263 (dziś w Bibl. Koper.).

Brohm Gesch des Gimn. 1821. — Lehnerdt Gesch. des Gymnasium 1868. — Prove Abriss der Gesch. 1868. — Waschinski Das Thorner Stadt u. Landschulwesen 1915 (i inne prace tegoż autora). — Łukaszewicz Hist. szkół (passim). — Tync w Roczn. T. P. N. Tor. 1927 i 1928 (oraz osobno: Dzieje gimn. toruń. w w. XVI, 1928). — Tenże Najd. ustawy (w „Fontes Tow. Nauk. Tor." XXI, 1928). — Tenże w Zapiskach T. N. Tor. VI, nr 10 (Jadłospis bursy). — Tenże Szkolnictwo Torunia w ciągu jego dziejów (w dziele „Dzieje Torunia" 1933 i osobno). — Kot Hist. wychow. 1934 I, 259. — Finkel Bibl. hist. nr 19382—401. — Finkel-Maleszyński Bibl. 1 (1931), str. 120,

(Toruński tumult z r. 1724). Uitgeleze Aanmerkunge over het Thornsche bloedbad of bedenk. over het Thornsche bloedbad. Amsterdam, 1725. w 4ce.

— Aanspraak aan de Protest. mogenth. tot bescherm. van hunne onderdr. geloofsgen. in Polen. Amsterdam 1725. w 4ce.

Jest to wezwanie monarchów protestanckich o pomoc. Obacz niżej: Flehen.

— Abdruck des Briefs, welchen der Magistrat zu Danzig intercessionsweise für die zum Tode Verurtheilten ingleichen des wehmütigen Supplicati der nun mehro hingerichteten 7 Bürger, nebst dem Pardonschreiben, den Vicepräsidenten Zernike betreffend. 1725. w 4ce, 1 ark.

Ob. Gdańsk. — Schreiben (niżej). Jagiell. — Tor. Kop.

— Abdruck der Schreiben des Königs von Preussen an Ihro Majestät in Polen, ingleichen an Grossbritannien, Dännemark und Schweden, wegen der Thornischen Sache. 1724. w 4ce, 1½ ark.

Ob. Fryd. Wilhelm. Tor. Kop.

— Abdruck des Schreibens S. K. M. in Preussen an Ihro Russische Kaiserl. Mayestät wegen der Thornischen Sache auch wegen der Dissidenten in Polen. 1725. w 4ce, 2 k.

Ob. tom XII, 3. Jagiell. — Tor. Kop.

— Abdruck Zweyer abgelassenen Schreiben von I. K. M. in Schweden An Ihro Röm. K. M. und Ih. M. den König in Gross Brittanien... d. d. Stockholm den 26. Jan. und 6. Febr. 1725. w 4ce, k. 4.

Ob. Fryderyk (król szwedzki). Jagiell.

— Abdruck der Schreiben Welche S. K. M. in Preussen... an I. K. M. in Pohlen zugleichen an der Könige in Gross Britannien, Dennemarck und Schweden... haben abgehen lassen, Anno 1724. w 4ce, k. 6. Jagiell.

— De Derde Afzending, Van de, in het Ryk Der Dooden Gehoudene t'Samenspraak tusschen Onthalsden Hr. Johann Gottfried Rösner en Dr. Martinus Lutherus. Amsterdam, J. de Ruyter. w 4ce.

Ob. tom XXVI, 330. Czartor. — Tor. Kop.

— Vier und zwanzig Anagrammata aus dem Worte Jesuita. Königsberg, Stelter (1724). w 4ce. Tor. Kop.

— Beyläuffige Anmerckungen wider den jesuitisch gesinnten Autorem des extraordinairen Gespräches Im Reiche der Todten, zwischen dem Thornis. Ober Präsident Roessner, und dem Stamm Vater der Jesuiten Ignatio Loyala; ...Anno MDCCXXV (1725). w 4ce, k. 8.

Rozbiera kwestję, czy Roessner był w istocie buntownikiem (rebellio). — Ob. niżej: Apologie. Jagiell.

— Die XXXVII Articul Des Olivischen Friedens, welcher Anno 1660, den 23. April (3. Maji) des Nachts um 12. Uhr Zwischen der Crohn Schweden und Pohlen, und denen confoederirten Oesterreich und Brandenburg unter Mediation der Cron Franckreich Heilig beschworen und geschlossen, Nunmehro aber von den Jesuiten In Thoren Durch einen von ihnen erregten Tumult, und darauf erfolgten grausamen Execution, unter dem Vorwandt Der beleidigten Mutter Gottes Durch Hülffe der Republic Pohlen, freventlich gebrochen wurden. Denen curieusen Lesern offerirt. 1725. w 4ce, k. tyt. i str. 32.

Zawiera przedruk traktatu. Jagiell.

— Azylum koronne (1724)... ob. Wieruszewski Kaz. (także tegoż Einweihungspredigt).

— Die gründliche und peinliche Anklage der Thornischen Jezuiten an das konigl. Assesorial-Gericht zu Warschau vom letzten October 1724. wider den Rath und unschuldig eingesessene Bürger der Freien Stadt Thorn. (Königsberg). w 4ce.

Ob. Anklage. Jagiell.

— Apologie der angetasteten extraordinairen Gespräche zwischen dem Thornischen Präsidenten Roessner und dem Ignac von Loyola. 1725. w 4ce.

Ob. niżej: Gespräch. — Por. Anmerkungen.

— Thornische Begebenheiten welche zur gleichen Zeit sich zugetragen... ob. tom XV, 50.

Autorem jest Seyler (ob.)

— Bewehrter und vor allen anderen bisher in Truck aussgegang. sehr klarer Bericht, von der zu Thorn erweckten, und nochmals nach den Rechts Gesetzen billig abgestraffter Aufruhr. Cölln 1726. w 4ce.

Ob. Bericht.

— Bericht von der Thornischen traurigen Execution. Jena 1724. w 4ce, k. 4.

Ob. Jabłoński (tom XVIII, 361).

— Eigentlicher Bericht und besondere Umstände von der im Pohlnischen Assessorial Gerichte zu Warschau wieder die Stadt und Ewangelische zu Thoren gefällten grausamen Sententz und... Execution... Im Monat Januario Anno 1725. w 4ce, k. 8.

Ob. Bericht. Jagiell.

— Beschreibung der Königlichen Pohlnischen Stadt Thoren, Nebst einer Umbständlichen Nachricht, Von dem Bey einer von den Römisch-Catholischen am Frohnleichnams-Tag den 16 Julij dess verflossenen 1724. Jahrs gehaltenen Procession Daselbst Entstandenen Tumult, Denen daraus gefolgten Suiten, und der diserhalb an dem Evangelischen Bürgermeister Rössnern, auch anderen Personen, so an dem Tumult mit Theil genommen haben sollen, den 7. Decembr. 1724. darauf würcklich vollzogenen Execution, und Todtes-Straffe. Deme noch beygefügt zu finden I ein Extract aus der Hallischen Zeitung sub Num. CXXIX. Woraus zu sehen, wie der Römisch-Catholische Theil das Factum unter dem entstandenen Tumult referieret. Gedruckt im Jahr 1725. w 4ce, str. 12.

Akad. — Czartor. — Tor. Kop

— Beschreibung der Königlich-Polnischen Stadt Thoren, Nebst einer Umständlichen Nachricht Von dem Bey einer von denen Römisch-Catholischen am Fronleichnams-Tag dess verflossenen 1724. Jahrs gehaltenen Procession Daselbst enstandenen Tumult, Denen daraus gefolgen Suiten und der dieserhalb an dem Evangelischen Buergermeister Rössnern, auch andern Personen, so an dem Tumult mit Theil genommen haben sollen, den 7. Dec. darauf würcklich vollzogenen Execution und Todes-Straffe. Deme noch beygefügt zu finden: I. Einige von gewissen Puissancen desswegen gewechselte Briefe. II. Ein Extract aus dem Olivischen Friedens-Schluss, die im Königlich-Pohlnischen Preussen gelegene Städte, und von denen paciscirenden Theilen darüber versprochene Guarantie betreffend. Anno 1725. w 4ce, k. tyt. i k. 8 nlb.

Na początku króciutki opis dziejów Torunia (założenie, herb, szkoła, przywileje). Potem na k. A_1 przebieg tumultu (Bericht) i listy królów, pruskiego i duńskiego; wreszcie wyciąg z pokoju oliw. Czartor.

— Ausführliche Beschreibung von dem Ursprung des in Thorn entstanden Tumults. 1724. w 4ce.

Zarazem: 1) Abdruck des Schreibens welche König von Preussen ...habe abgehen lassen. 2) Vortrag womit der Vorsprecher der Jesuiten. 3) Beschr. des Tumults.

Pierwsze z tych pism przedrukował ks. Kujot w Rocz. Pozn. Tow. Prz. N. XXI, a omówił w tomie XX pod nr 7.

— Beylagen N° 1. Status causae des zn Thoren am 16 Iul. 1724 vorgefallenen Tumults, wie er von den thornischen Deputirten am Königl. Hofe zu Warschau und unter die Senatores ausgegeben worden. (1724). w 4ce.

Bibl. w Suchej.

— Verschiedene Briefe, so in der Thornischen Affaire von hohen Potentaten, und anderen, geschrieben worden. nebst einigen Erläuterungen. Anno 1725. (Na końcu:) Mit Schriften Johann Stellers. w 4ce. k. tyt. i k. 7 nlb.

Zawiera list Fryd. Wilh. pruskiego z 28 nov. 1724 do Augusta II (po łac. i niem.); listy Fryd. Wilh. do królów duńsk. i szwedzkiego; list magistr. gdańsk. z 24 nov. 1725; suplika w sprawie Roesnera; odpowiedź Aug II; pochwała Roesnera i wiadomość o pismach wydanych ku jego czci.

Jagiell.

Die Bossheit des Thorn. Jesuiter Hauffens... (1725) ob. tom XIII, 289.

Jagiell. — Tor. Kop.

Copia Eines Schreibens Welches von S. K. M. in Schweden an den Röm. Kays. Hof wegen der Thorn. Affaire übersandt worden, de dato Stockholm den 6 Febr. 1725. w 4ce, k. 4.

Ob. Fryderyk Jagiell.

— Copia Königl. Dennemärk. Schreibens an den König in Polen wegen der Thornischen Sachen, wegen der Verfolgung der sämmtlichen evangel. Kirchen in Polen und Lithauen. 1724. w 4ce, k. 2. Jagiell. — Tor. Kop.

— Copia des Briefes, welchen der Magistrat zu Danzig intercessionsweise vor die zu Thorn zum Tode verurtheilte an Ihre Königl. Majestät von Polen hat abgesendet, nebst Abschrift der wehmüthigen Klage-Supplik, so die sieben Bürger in Thorn, welche zum Tode verurtheilt, vor ihrem Ende an Ihre Königl. Majestät von Polen haben abgehen lassen. Danzig 1724. w 4ce

Ob. Copia Tor. Kop.

— Wahrhafftige Copie zweyer Bittschreiben Des gewesenen Praesidenten in Thorn Herrn Rössners und Herrn Zernickes welche dieselben an... Herrn Lubomirsky ...abgesendet. Danzig, 1725. w 4ce, str. 24.

Od str. 18: Constitution des zu Warschau d. 2. Octobr. 1725 angefangenen Reichs Tages... (w sprawie Torunia) Jagiell.

— Das Dekret auf Anklage der Jesuiten vom Assessorialgericht zu Warschau gegen die Stadt Thorn gefällt Königsberg. 1725 w 4ce.

Ob. August II.

— Thornische Denkwürdigkeiten, worinnen die im Jahr Christi MDCCXXIV.. verunglückte Stadt Thorn (1726).. ob. Jabłoński D. E. (tom XVIII, 361).

Autorem jest Jabłoński, który stał na usługach pruskiej propagandy. — Z archiwów pruskich dostarczono mu materjałów. — Bywało dawniej mylnie przypisywane Zerneckemu.

Tu wyliczono w przedmowie 26 pism, odnoszących się do tej sprawy. Opowiedziano

też szeroko dzieje sporów między katolikami a dysyd. o dwa kościoły w Toruniu i dodano liczne dokumenty w sprawie wykonywania religji w Toruniu oraz w sprawie naruszenia traktatu oliwskiego.

Są dwa wydania, jedno o 136 stronach, drugie ma 181 stron.

Akad. — Czartor. — Ossol. — Tor. Kop. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Drie afb. vertonende het lijk van H. J. Hahn. 1725. w 4ce.

Wyobrażenie ciała H. J. Hahna i noża, którym go zabito.

— Epigrammata über das Bluturtheil v. 1724 in Thorn. Königsberg, 1725. w 4ce. Tor. Kop.

— Extract aus dem olivischen Friedensschluss, daraus zu ersehen, dass die Römisch Catholischen in Thoren die denen Evangelischen, wegen des letzteren Tumults abgenommene Marienkirche, vermöge desselben Frieden-Schlusses nicht behalten können. 1725. w 4ce, k. 6 Jagiell.

— Wehmüthiges Flehen der Stadt Thorn an die protestantischen Puissancen, wegen des 1724 vorgegangenen Tumults. Köngsberg. w 4ce.

Ob. wyżej: Aansprack.

— Fortsetzung der Hist. Nachricht (jest ich 24) ob. Schmeizel (1724—6).

— Die wichtige Frage, ob das wider die Thoren 1724 zu Warschau gefällte Urtheil... dem Olivischen Frieden widerstreben... (1725)... ob. Hannenberg G. Tor. Kop.

— Die... trieffende Fusstapfen Rössners... 1725... ob. tom XXVI, 330. Tor. Kop.

— De onschuldige bloetdruypende voetstappen op de eerste aank. van J. G. Rosner, gewesene Presid.-Burgemeester der stad Thorn, op 7 Dec. ald. onthalst in het rijk der dooden en desz. zamenspraak met Dr. M. Luther. Amsterdam 1725. w 4ce.

Obacz j. w. oraz wyżej: De derde.

— Der reisende Gerbergeselle oder Reisebeschreibung eines auf der Wanderschaft begriffenen Weisgerbergesellens. Nebst angehängtem... Verlauf des in Thoren an. 1724. bey dem Jesuiterkloster entstandenen Tumults und darauf erfolgter Execution... (1751)... ob. tom XVII, 106.

Przedrukowano tu — obok opisu tumultu — kilka listów (Fryd. Wilh., mag. gdańsk. etc.).

Jagiell. — Ossol. — Tor. Kop.

— Unvorgreiffliche Gedancken über den zu Thorn im altem Rath Hause A. 1725 den 15 Julii vernommenen starken Knall. Königsberg, Joh. Stelter. w 4ce. Tor. Kop.

— Poetische Gedanken über Rösner (1725)... ob. XXVI, 330.

— Zufällige Gedichte Auf Die Stadt Thoren. Anno 1725. w 4ce, k. 4.

Zawiera wiersze o Koperniku, o pok. oliwskim, o jezuitach. Jagiell.

— Gedichte über die Execution zu Thorn. 1725. w 4ce. Tor. Kop.

— Extraordinaires Gespräche in dem Reiche derer Todten zwischen den Thornischen Oberpraesidenten Roesner und dem Ignatio von Lojola wegen der Thornischen Affaire 1725. w 4ce, str. 215.

Ob. Gespräche. — Por. wyżej Anmerckungen. Tor. Kop.

Gespräche (Drei Fortsetzungen)... ob. tom XVII, 123.

— Besonderes Gespräch im Reiche der Todten zwischen dem enthaupteten Praesidenten und Bürgermeistern der Stadt Thorn Joh. Gottfried Rössnern und einem ehemaligen evangel. Geistlichen der Stadt Donauworth M. Johann Weiland... Frankfurt und Leipzig. 1725. w 4ce, str. 46.

Z ryciną przedstawiająca Rössnera i Weilanda rozmawiających.

Ob. tom XVII, 123.

Jagiell. — Tor. Kop.

— Besonderes Gespräch zwischen zweyerley Religions-Verwandten Evangel.-Luth. u Röm.-Cathol. von dem in Thoren entstandenen Tumult und der Execution. 1725. w 4ce.

Ob. tom XVII, 122.

Por. niżej pod „Thoren“ (Hannenberga?). Tor. Kop.

— Extraordinaeres Gespräche in dem Reiche derer Todten, bestehende in einer Entrevue zwischen d. Oberpräsidenten Roessner (1724).

Ob. tom XVII, 124.

— Unparthaisches Gespräche im Reich der Todten zwischen Johanne Diazio und Gottfried Rösnern, gewesenem Präsident in Thorn; desgleichen

ein vollkommener Bericht alles dessen, was wegen der Thornischen Tumults-Affaire sowohl auf dem polnischen Reichstag, als auch in Thorn selbst passirt. Berlin 1725. w 4ce, str. 112.

Ob. tom XXVI, 330 i tom XVII, 124.
Jagiell. — Kijow. — Tor. Kop. — Zielin.

— Fortsetzung des Gesprächs im Reiche derer Todten zwischen Johann Gottfried Roszner und M. Johann Husz. Frankfurt. 1729. w 4ce.

Ob. tom XVII, 123. — Musiała więc wyjść rozmowa między Roesnerem a J. Hussem.
Tor. — Kop.

Gebundenes Gespräch Im Reiche der seligen Todten zwischen dem Burgermeister Rössnern und denen neun enthaupteten Thornischen Bürgern. Anno 1725. w 4ce, k. 4. Jagiell.

— Gesuch der Stadt Thorn an den römischen Bapst wegen der Execution 1724. Königsberg 1725. w 4ce.

Dodane: Beylagen A, B, C. Tor. Kop.

— Grabschrift ...Roesners (1725)... ob. t. XXVI, 331. Jagiell.

— Historia Thoruniensis Jn Prussia Regali Sereniss. Poloniarum Regis Anno 1724. mense Iulio. (Na końcu:) Anno quo HostILes anIMos, LenIVIt CrVX TheoDorI. (1724). w 4ce, ark. 5.
Ossol.

— De Jesuiten en verdere Roomse geestelijken in hun eigen aard en wesen ontdekt en ten toon gesteld op het Toornse moordschavot. Amsterdam 1725. w 4ce.

O okrucieństwie jezuitów.

— Inductio quasi iuridica causae, seu comparatio partium collitigantium, magistratus populique Thorunensis ab una et Jesuitarum ab altera; super personarum locorumque sacrorum violatione. 1724. fol., k. 2.

Obacz tom XVIII, 566, oraz pod Marczewski (autor?) w tomie XXII, 147.
Jagiell. — Ossol.

— Authentica Informatio de illo Thorunii concitato ac proinde secundum justitiae leges concitato tumultu, in qua praeterea omnes fallaces projectitiae relationes luculenter convelluntur et pax Olivensis serio defenditur. 1725. w 8ce.

Ob. Hanneberg S. J., który jest autorem. Broszura oświetla tumult i wyrok ze strony jezuitów.

— Inscriptio columnae in civitate Thoruniensi in memoriam patrati sacrilegii a civibus ejusdem urbis ex decisione regiae commissionis erectae (1730).

W Ostrowskiego Suada lat. Inscript. 1747, II, str. 56.

— Ultima Supplex Instantia do assesorskich sądów (1724)... ob. tom XVIII, 581.

Autorem jest jezuita.
Bibl. Przypkowskich — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Klage (Bethränte)... ob. t. XIV, 315 (Coelander).

— Zwei Klagelieder über das durch die Jesuiter angerichtete Blutbad zu Thorn. 1725. w 4ce.

Pióra Erdm. Neumeistera?

— Klagrede (Apollinis)... ob. tom XXVI, 330.

— Mittleidige Klage und Trostschrift. 1724. w 4ce.

— Lacrimae Thorunienses, queis infelicissima omnique crudelitatis genere confecta civitas... ob. t. XIV, 315 (Coelander).

Cytują Thorn. Denkwürdigkeiten (z r. 1726), będące pióra Jabłońskiego, jak się zdaje.

— Lauwerkrans, gevlogten om het hoofd der godzalige martelaren, door de woede der Jesuiten omgebr. binnen Thoorn. Amsterdam 1725. w 4ce.

Tytuł oznacza: Wieniec laurowy dla męczenników.

— Lob und Ehrengedichte der blutd. Jesuiten (1724)... ob. t. XVIII, 536 oraz XXI, 361. Jagiell.

— Martyrum mors gloriosa. Halle, Krets, 1725.

Ob. XXVI, 330. Tor. Kop.

— Die papistische Mordthat, welche der polnische Fürst Lubomirski verübet. 1725.

Lubomirski był jednym z sędziów.
Cytuje Arnold Gesch. der Polen Lit. 1900, str. 227.

— Authentische Nachricht von der zu Thoren erregten Auffruhr wobey der Olivische Fried defendirt wird... ob Hannenberg (1725). Tor. Kop.

— Wahrhafftige Historische Nachricht von dem am 16. Jul. 1724. zu

Thorn in Preussen, passirten Tumult des gemeinen Volcks wider das Jesuiter-Collegium und der hierauf am 7. December erfolgten sehr scharffen Execution einiger zum Todt verurtheilten Personen, aus sicheren Nachrichten und auf expresses Verlangen, dem Publico mitgetheilt, von einem Liebhaber der Wahrheit. Dantzig, Anno 1725. w 4ce, k. 8 nlb. Czartor. — Tor. Kop.

— Toż:... von einem Liebhaber der Wahrheit. Gedruckt im J. 1725 w 4ce, kart 12. Ossol.

— Ausführliche wahrhaftige und vor allen andern ganz authentique Nachricht von den im verwichenen Jahre MDCCXXIV zu Thorn entstandenen Tumults und der darauf erfolgten unchristlichen scharfen Execution, auch in richtiger Ordnung und Zusammenhang mit Bekräftigung glaubwürdiger und zugegen gewesenen Personen allher vorgetragen wird nebst beygefügter Specie facti, welche der enthauptete Herr Praesident Roessner in abgelassenem Decret an einen guten Freund in D. selbst überschrieben hat. 1725. w 4ce, str. 24.

Ob. Nachricht (tom XXIII, 9).
Bibl. w Suchej — Jagiell.

— Gott allein die Ehre! Kurtze Nachricht vom Mariendienst, oder: Wie die Catholiquen die H. Jungfrau Maria Verehren... 1725. w 4ce, kart 10. Jagiell.

— Wahrhafftigste Nachricht Von dem Thornischen den 16. Julii 1724. vorgefallenen Tumult, Bestehend Aus der von dem Magistrat zu Thorn in Warschau auff dem Reichs-Tage übergebenen Specie Facti. Der falschen Jesuitischen Relation entgegen gesetzet. Anno 1725. w 4ce, k. tyt., str. 8.

Zapewne pióra Zerneckego, bo powołuje się na jego „Chronica" i podaje wiadomości o jego zachowaniu się.

Egzemplarz Bibl. Jagiell., ma przy tej broszurze oprawny cały poczet druków, odnoszących się do tej sprawy, o czem niżej. Jagiell.

— (Eines vornehmen Icti gründliche) von dem Zustand der evangelischen Religion... (1726)... ob. tom XXIII, str. 9—10.

— Vollständige Nachricht von den den 18. Septembr. 1724. vorgegangenen Tumult zu Thoren, und darauf erfolgten Anklage, Sententz und Execution, wie auch wegen dieser grausamen Verfolgung der Evangelischen Kirchen in Pohlen und Litthauen abgelassene Schreiben Sr. Kön. Majest. in Preussen, an Ihro Königl Majestät in Gross-Britannien, an Ihro Königliche Majestät in Schweden, und Russische Kayserliche Majestät. Nebenst von benachbarten Orten wegen ergangenen Procedur ohnpartheyischen Nachrichten. Dantzig. Anno 1725. w 4ce, k. tyt., str. 16 (?). Czartor.

— Historiche Nachricht von dem oliv. Frieden... Hamburg, 1725. w 4ce.

Ob. w tomie XXIII, 9 (tu podano dokładnie tytuł i bibljoteki). Odpisał na to Hannenberg (Die wichtige Frage, Aut. Nachricht). W drugiej części (z osobną sygnaturą) podany tekst traktatu oliw. Jagiell.

— Histor. Nachricht von dem zu Thorn passirten Tumult und der hierauf erfolgten Execution... ob. Schmeizel.

Wydawał także „dalsze ciągi" w liczbie 24 (Erste, Zweite, Dritte... Fortsetzung). — Obacz tom XXVII, 224.

— Fernerweite Nachricht Von der In Thoren den 7 Decembr. 1724 gehaltenen Execution. Aus der Leidener Französ. Zeitung übersetzt. Regensburg (1724). w 4ce, k. 4. Tor. Kop.

— Noch weitere und ausführlichere Nachricht von dem Thornischen Tumult und der darauf erfolgten Execution Gedruckt 1725. w 4ce, k. 4.

Kończy wiersz: In gloriosam mortem Sanctissimi Martyris praesidis Thorunensis a Sarmatis jugulati. Jagiell

— Umständliche Nachricht von der Procession... ob. tom XXIII, 9. Jagiell.

— Thornische Nachrichten, In sich haltend verschiedene noch bisher unbemerckt gebliebenen Umstände der Execution. 1725. w 4ce, kart 4.

— Die allerneuesten und denkwürdigsten historischen Nachrichten von Thorn und Pohlen, nebst allen dazu

gehörigen und dabey eingelauffenen Passagen, welche denen schon längst bekannten Europäischen Staatsgeschichten, oder Remarquablen Curiosis nach und nach einverleibet, in der 149ten Liefe rung angefangen, in einem richtigen Zusammenhang von Stück zu Stück beygebracht, auch in Zukunft ordentlich continuiret werden. Erffurth, gedruckt und zu finden bey Joh. Mich. Funcken. 1725. w 8ce. Czartor.

— A Faithful and Exact Narrative of the Horrid Tragedy acted at Thorn ...of the Jesuits... ob. tom XXII, 44.

— An authentick Narrative of the late Proceedings and cruel execution at Thorn... ob. tom XXII. 45.

Wyszedł także w r. 1724 zbiór ośmiu sztychów angielskich, przedstawiających zajścia w Toruniu, z podpisami ang.

— Das Neueste von der Thorn. Affaire, oder Eigentlicher Bericht, Wie sich vorjetzo die Sachen in Thorn aufs Neue befinden, und was in der Welt von der Execution hin und wieder geurtheilt wird, Insonderheit Mit was vor Augen Engelland und die Protestirenden in Europa dieselbe ansehen, Unpartheisch und nach der Wahrheit mitgetheilet. 1725. w 4ce, kart 4. Jagiell.

— Ode lugubris in acerbam martyrii mortem viri Jo. G. Roesneri, Praesulis Thorun. 1725. w 8ce.

— Oratio de morte... Roesneri (1724) ob. t. XXVI, 330.

— Jesuitischer Pilgrim, welcher als abgeordneter Clerisey Bothe von den Polnischen Magnaten mit wichtigen Depeschen wegen des zu Thorn vorgegangen Tumulti 1724 nach Rom reiset... nach dem in der Schweitz gedruckten Exemplar. 1725. w 4ce, sygn. E_2.

— Poème sur les Jésuites à l'occasion de l'affaire de Thorn. (1725). w 4ce.

— Protestanten-Blut (Das Klagend und Rach schreyende) bey der harten Execution In Thoren... Von einem Eifferer ums Gute und JEsum Prudenter Timenti, Frankfurth und Marpurg. (1725). w 4ce, kart 4.

Wierszem. Jagiell.

— Protest van het Christendom, Tegens het Misbruik van den Heiligen Naem Jesus Door de heilloze Lojolisten. Amsterdam, J. de Ruyter. 1725. w 4ce.

Ob. Protest. Tor. Kop.

— Genuina ratiocinatio circa decretum ejusque executionem in negotio Thoruniensi anno 1724. 1725. fol.

Ob. Ratiotinatio. — Tor. Kop

— Manifestae Rationes quas Sereniss. Regis Poloniae Majestas de justissima in nonnullos Thorunenses Cives lata sententia publicam in lucem prodire jussit. Pedeponti, J. F. Hanck 1725. w 4ce. Tor. Kop.

— Vortreffliche Rede des Königl. Gross Brittanischen Ministre bey der Reichs Versammlung zu Regensburg Herrn Finch, welche derselbe in Gegenwarth der Evang. Gesandten den 7. Febr. 1725 gehalten. w 4ce, kart 4.

Ob. tom XVI, 225. — Wyszedł w odpowiedzi na to po polsku: Respons przez panów ministrów (l. c.).

— Relatio (Germanice vera)... ob. tom XXVI, str. 211.

Przedrukował Kujot w Rocz. P. T. P. N. XXI, str. 190 (z rękopisu).

— Relation der in Thorn vollführten Execution. Königsberg 1724. w 4ce. Tor. Kop.

— Johann Roesners aus dem Reiche der Todten aufst. Seuffzen... ob. Hannenberg G.

Ob. niżej: Suspiria.
Ob. Sammlung (ale to rzecz wątpliwa!).

— Anderweitige Schreiben des Königs von Preussen, an den Russischen Kaiser, an Polen, Dännemark und Schweden, wegen der Thornischen Sache. 1725. w 4ce, ark. 1.

Ob. Fryd. Wilh. Ossol. — Tor. Kop.

— Anderweitiges Schreiben S. K. M. in Preussen an I. Kön. M. in Schweden wegen der Thornischen Sache. 1725. w 4ce. 2 karty. Jagiell. — Tor. Kop.

— Anderweitiges Schreiben Sr. Kön. Mayestät in Preussen an Ihro Königl. Mayestät in Dänemark, wegen der Thornischen Sache. 1725. w 4ce, 2 karty. Jagiell. — Tor. Kop.

— Anderweitiges Schreiben Sr. Königl. Majest. in Preussen an Ihre Königl. Majest. in Pohlen, Schweden und Dänemark wegen der Thornischer Sache. 1725. w 4ce, kart 4.

Jagiell. — Ossol. — Tor. Kop.

— Schreiben eines Preussen an seinen Freund in Teutschland, worinnen... Umstände von der Thorn Sache... insonderheit aber viele Fehler... welche in dem so genannten Gespräche im Reiche der Todten zwischen dem thorn. Praes. Rössner und Stifter des jes. Ordens Ign. Lojola enthalten sind, angezeiget werden. (1725). w 4ce, str. 14.

Ob. Schreiben. Tor. Kop.

— The Speech of the Reverend Father the Advocate for the Jesuits of Thorn in Occasion of the Tumult in that City, delivered before the Assessorial Tribunal of the great Chancellor of Poland, on the 31 st. Day of October 1724. Demanding Sentence against the Protestants of the said City. London: Printed for J. Peele at Lockes Head in Pater-noster row. 1725. w 8ce, str. 27. Czartor.

— Zwei zur Thornischen Affaire gehörige und ganz nöthige Schriften, I Schreiben derer Jesuiten in Thorn an den polnischen Kanzler dat. Thorn den 18/6. 1724. II. Königl. polnische Citation an die Stadt Thorn. Aus dem Polnischen und Lateinischen übersetzt. Königsberg bey Steller. w 4ce, 1 ark.

Tor. Kop.

— Suspiria decollati anno nuper elapso Rösneri de regno mortuorum eluctantia. 1725. w 8ce.

Ob. XXVI, 330.

Autorem jest Hannenberg G. (jezuita).

Tor. Kop.

— Theophili Purefacti Wunderbare Reise... ob. Purefactus (1725).

Stoi tylko w luźnym związku z tumultem.

— O Thoren! und eines langsamen Hertzens zu Glauben! Luc. c. 24. v. 25. Seuffzen und discuriren Zugleich mit einander, von jenen tragoedischen Affairen... ob. Hannenberg G. (1725).

Druk w Brunsberdze.

Ob. tom XVIII, 35 oraz XXVII, 404.

Tor. Kop.

— Das betrübte Thorn oder die Geschichte (1725)... ob. Jabłoński D. E. (w tomie XVIII, 363).

Tamże opisany także przekład francuski: Thorn affligé ou relation de ce qui s'est passé... Amsterdam 1726.

Tu opowiedziana cała sprawa, wyrok, egzekucja (wraz z dwoma sztychami przedstawiającemi dwie sceny wykonania kary) nadto dodany zbiór aktów ważniejszych, odnoszących się do wyroku i do interwencji obcych mocarstw. — Dzieło pisane z polecenia ministra pruskiego Ilgena.

Völker Der Protestantismus 1910, str. 113. — Arnold Gesch. der deutschen Polenliteratur 1900. — Feldmann Sprawa dyssydencka 1921.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Tor. Kop. — Uniw. Warsz.

— Das beklagens-würdige Thorn das ist ausführliche Beschreibung von dem Ursprung des in Thorn entstandenen Tumults; dessen Untersuchung, darauf erfolgten scharffen Urtheils und Vollziehung desselben; zum ewigen Andencken, in einem Schreiben sub dato 18. Dec. 1724. an einen guten Freund in N. entworfen von einer unparteyischen Feder aus Dantzig. Franckfurth am Mayn, zu finden bey Joh. Köllner. w 4ce, str. 14. Czartor.

— Thränen des Schlesischen Zions Uber die in ihrem Blute schwimmende benachbarte Thornische Rahel... 1725. w 4ce, kart 4.

— Auf den glorieusen Tod des Hrn. Präsidenten in Thorn, der als ein Märtyrer um der Bekänntniss der Warheit willen auf Anstiften derer Jesuiten von den Pohlen enthauptet worden. 1725. w 4ce, kart 4.

Ob. tom XXV, 331... oraz wyżej: Nachricht. Wiersze łacińskie i niemieckie.

Jagiell. — Tor. Kop.

— Tooneel van 't schrikkelyk treurspel uitgevoert door de Jesuiten tot Thoorn, met uitlegging van de plaat. Utrecht 1725. w 4ce.

Znaczy „Obraz strasznej tragedji".

— Trostrede aus der Ewigkeit des... zu Thorn executirten Stadt-Präsidentens und Bürgermeisters Rösner's... (1725). w 4ce, kart 2. Jagiell.

— Der Thornschen Tragoedie Erster Actus, darinn, nechst vorläuffiger

accuraten Beschreibung der Stadt Thorn und Vorstellung ihrer bissherigen Regierungs Form, imgleichen des dasigen Kirchen und Schulenstaats, eine gründliche und umbständliche Nachricht, von dem daselbst A. 1724. den 17. Julii erregten Tumult, aus authentiquen Nachrichten und glaubwürdigen Documenten gegeben wird. Königsberg A. 1725. Auff Kosten seel. Hallervords Erben. w 8ce, 1 ryc., k. tyt. i str. 94.

Zweyter Actus, darinn eine gründliche und umbständliche Nachricht, von der A. 1724. im Sept. zu Thorn, wegen des erregten Tumults, gehaltenen Inquisitions-Commision, und dem darauff beym Königl. Assessorial-Gericht in Warschau den 16. November gefälten harten Decret aus authentiquen und glaubwürdigen Documenten gegeben wird. w 8ce, k. 1, str. 94.

Dritter Actus, darinn eine umbständliche Nachricht, so wol von der A. 1724. den 7. Decemb. in Thorn geschehenen blutigen Massacre, als auch der in denen folgenden Tagen vollzogenen Execution aller übrigen im Decret wieder diese Stadt festgesetzten Punkten, aus authentiquen und glaubwürdigen Documentem gegeben wird. Nebst beygefügter Lebens-Beschreibung und Portrait des enthaupteten Praesidenten Johann Gottfried Rösners. w 8ce, k. 1, str. 94.

Ob. tom XXVI, 331.

Bywa przypisywane Zerneckemu, co nader wątpliwe.

Akad. — Ossol. — Tor. Kop.

— Das vorbedeute Unglück über die Stadt Thoren Das ist, Kurtzer Inhalt der merckwürdigen Gedenck und Buss Predigt, so der Senior des geistl. Ministerii zu Thoren... In der Grossen Marien Kirche gehalten. Anno 1725. w 4ce, kart 2.

Ob. Geret (senior min.).

Bibl. w Suchej — Jagiell.

— Die triumphierende... Wahrheit... Anno 1726... ob. Hannenberg G. (tom XVIII, 36). Uniw. Warsz.

— Getrouw en naanwkenrig Verhael van't schrikkelyk Treurspel onlangs uytgevoert tot Thorn, in Pools Pruyssen, dort het overleg en aanstoken der Jesuiten, Met byvoeging van de edel. noedige, regtmatige en tydige tusschenkomste von haare Brittanische en Pruysische Majesteyten, en andere Protestantsche Mogentheden in die zake. Benevens een ernstige epwekning aan alle Protestanten, om zig te vereinigen, en te stellen tegens hunlieder algemeenen Vyand. Uit het Engels vertaalt, en met eenige aanmerkingen; als mede een Brief van een Heer, die oog-getuygen is geweest van de bloedige Executie tot Thorn verrykt. Waar agter is gevoegt hec Tractaat van Vrede, den 3 May 1660. tusschen den Koning en de Republic van Polen ter eenre, en de Koning en't ryk van Sweeden, ter andere zyde, tot Oliva geflooten. Verciert met verscheide Kunstplaaten naar't leven afbeeldende het Jesuities, of Schwikkelyk Treussel den 7 December 1724, tot Thorn vertoont. En een net Landkaartige, soo van het Pools Pruyssen als d'omleggende Grenzen. Te Amsterdam, by Johannes de Ruyter, Boekverkooper op de Agterburgwal naast hel hockhuys van de Stilsteeg, van der Oost zyde 1725. w 4ce, k. 1 i str. 80 (z 5 ryc.).

Razem oprawione inne broszury holenderskie o tejże sprawie. Czartor

— Omstendig Verhaal van 't plunderen der Jesuite Kerk binnen de stad Thoorn, als mede de wreede sententie die daarop is gevelt, enz. Hier zyn niet alleen bygevoegt de brieven van den Koninck van Pruyssen aan de Koningen van Polen, Engeland, Deenmercke en Czaar van Muscovie maer ook eenige schelmstukken der Jezuiten. Amsterdam 1725. w 4ce. Czartor.

— Weiterer Verfolg des Neuesten von der Thornischen Affaire... Anno 1725. w 4ce, k. 4. Jagiell.

— Nieus Angekomen en Noodig Vervolg tot de in het Ryk der Dooden gehondene l'Samenspraak tusschen den Heer Johann: Gottfried Rösner, geveezen Hoog-geächte President en Opper-Burgermeester der Stad Thorn, en Dr Martinus Luttherus: Aangaande de

Thornsche Religië-Onrust, en wat zedert de Onthalzing. der bovengemelde President, en verdere gevolgde Executië, in deeze de gantsche Protestantsche Kerk ontroerende zaak, tot nu toe is vorgevallen; benevens een Theölogische inzicht, in die, van den Pater Casimiro Wieruszewsky, Jesuit, gehondene In-wyings Praedicatie, in de St Maria Kerk. Te Amsterdam by J. de Ruyter, Boekverkooper op de Agterburgwal, naast het Hockhuys van de Stilsteeg, aan de Oostzyde. Amsterdam 1725. w 4ce.

Por. Wieruszewski (Predicatie).

Czartor. — Tor. Kop.

— Umständlicher Verlauff was wegen des zu Thorn d. 18 Septemb. 1724. erregten Tumultes biszher vorgegangen, nebst der Sentenz und Execution. 1725. w 4ce, k. 4.

Jagiell. — Tor. Kop.

— Tož:... Berlin. w 4ce.

Ob. wyżej: Nachricht.

— Vindiciae Thorunensium sive disquisitio brevis sanguinarii illius a judítio Vars. Assessoriali contra Thorunienses. 1737. w 4ce. Dzików.

— Das Klägliche Winseln der St. Marien Kirche in Thorn unter des P. Casimiri Wieruszewski, S. J. so genandten Einweyhungs Predigt ...1725. w 4ce, k. 6. Jagiell.

— Vorstellen und Bitten an S. Russische Kayserl. und Evang. Königl. Majestäten in Engelland... umb mächtigen Schutz der in tieffen Aengsten steckenden Stadt Thorn, m. Beylage. Königsberg 1725. w 4ce.

W Beylage są dwa listy z r. 1606, rzucające światło na działalność jezuitów w Gdańsku i Toruniu.

— Endlicher Vortrag womit der Vorsprecher der Jesuiten von Thoren vor dem Königl... Assesorial Gericht zu Warschau die erhobene peinliche Anklage... beschlossen. Aus dem poln. gedruckten Original getreulich übersetzet. Warschau(?) 1724. w 4ce, k. 7.

Ob. Wieruszewski. Jagiell.

— Zugabe zu denen Thornischen Nachrichten, In sich haltend verschiedene noch bissher unbemerkt gebliebene Umstände der Execution... insonderheit aber diejenige Predigt, welche der Senior des dortigen Ministerii M. Geret.. gehalten... Im Jahr 1725. w 4ce, k. 4 nlb.

Ob. Geret. Jagiell.

— ob. Abdruck des Schr. S. K. M. (1725) — Actum in praetorio S. R. M. (tu wyrok i opis kary 1724) — Alarm to protestant (1725) — Anklage (1724) — Anzelm od św. Franciszka (Korona polska 1725) — Assermet (1724) — August II (1724) — August II (Życie i zdrowie 1727; w związku ze sprawą tor.) — Beausobre (ob. Jabłoński Thorn affligé) — Bedencken über Knall (1725) — Beleuchtung deren Beantwortung (1725) — Benedykt XIII (Copia brevis 1724) — Bion Jean (Narré exact 1725, Relation exacte 1725, La tragedie 1725) — Bocdicolamini (1724) — Bossheit d. Jesuiten (1725) — Boszkowski J. F. (Nova libertas 1728) — Briefe in der thornischen Affaire (1725) — Coelander (ob. Hollman) — Commissio et executio in causa relig. (1724) — Continuation der Affaire (1724) — Copia (der Relation 1724, de la lettre du Primat 1735) — Copia (pismo króla duńsk. 1724) — Copiae liter. (list Jerzego I ang. 1724) — Dalcke (Vertheidigung 1724) — Danzig (Abdruck des Briefes 1724; tu o interwencji Gdańska) — Decisiones (tumultus) — Decretum (Aug. II 1724) — Decretum (inter Coll. S. J. et Magistratum 1724, illustr. S. R. M. commissariorum 1724; ob. t. XV, 111) — Dekret — Denkwürdigkeiten (Thornische 1725) — Depesche (1725) — Dörne Fr. (1724) — Eleonora (Litterae 1725) — Encouragement (A short 1725) — Execution in Thorn (1724) — Finch Edw. (Vortreffliche Rede 1725; jest to mowa posła ang. w Regensb.) — Flehen (Wehmüthiges) — Fryderyk Wilhelm (Anderweitiges Schreiben 1725; Abdruck des Schreibens 1724, 1725) — Fryderyk król Szwedzki (Litterae 1725) — Fryderyk IV (Copia königl. Dännemarkisch 1724) — Ga-

spary Krzysztof (Genuina ratiocinatio 1725, 1726) — Gespräch (Besonderes zwischen zweierlei Relig. 1725, Curieuses zwischen Städten Danzig u. Th. 1734) — Gespräche (1734) — Gesuch (zuverlässiges, der Stadt Th. an d. Papst) — Glaserus Joh. (Historischer Beweis 1725) — Goetze (1725) — Hannenberg G. (Die wichtige Frage, ob das Urtheil 1725, Authentische Nachricht 1725, Roessner Seuffzen 1725, O Thoren 1724, Triumph. Wahrheit) — Hollman (Beträute Klage 1725; Lacrymae Thor. 1725) — Jabłoński D. E. (Das betrübte 1725) — Jesuiten (blutgierig 1725) — Inductio quasi iuridica (1724) — Instantia (Ultima supplex 1724) — Koehler J. (Gedächt Münze 1725) — Kołudzki Aug. (Thron 1724) — Łapczyński Antoni (Capitolium Senatus Thor. 1725) — Lilienthal H. M. (Rechten 1725, Thoornsbloedtbad 1724) — Literae (ab amico e civitate Tor. 1725, Sacrae Regiae Maiestatis Sueciae 1725) — Lob und Ehrengedichte der blutdürstigen Jesuiten (1724) — Löscher (Wohlverdientes... G. Hannenberg 1725) — Marczewski Wawrz. — Meyer J. F. (Tandem 1725) — Nachricht, Nachrichten — Naramowski (Facies rerum 1724) — Narrative (1724) — Nova (praetensiones monachorum 1728) — Parthenay (1734) — Pilgrim (Jesuitischer) — Protest van het Christendom (1725) — Pruszcz (Forteca, rozdz. 32) — Przanowski Maciej ks. T. J. (Dekret Boski w sądach 1725) — Przywidzenie prawne sprawy (1724) — Purefactus Teofil (Fegefeuer 1725) — Quaestio num decretum illud (1725) — Ratiocinatio (Genuina) ob. Gaspary (1726) — Reflexion (1725) — Reflexiones — Refutatio libri: Curiosa demonstratio (1724) — Riverius (Sendschreiben) — Roesner J. P. (De onschuldige Bloetdruypende... 1725, Trost-Rede 1725, Tragödie 1725, Schreiben an Fürst Lubomirski 1725 i t. p.) — Rozmowa katolika (1724) — Rubinkowski (Janina 1757) — Rudnicki D. (1741) — Sczaniecki Stef. ks. (Remonstratio contra demonstrat. 1727) — Sammlung bey der Thorn. Execution — Schmeitzel M. (Hist. Nachricht 1725, 1726) — Schoeneman Dan. (1724, 1726) — Schreiben (Anderwärtiges S. K. Maj. 1725, eines Preussen 1725) — Schrift (1724) — Schultz Jerzy (Kalender 1728; ob. XXVII. 298) — Seuffzen und Discuriren (1724) — Sincero (Martyrum mors gloriosa 1725) — Species facti (Wahrhaft. u. Gründliche 1725) — Speculum veridicum (confutatur libellus... 1725) — Sperante J. (Fortsetzung 1725, 1726) — Staatsgeschichte (Nachricht v. Thorn 1725) — Staropolski Roman (1725) — Thränen des Schlesischen Zions (1725) — Verlauf (Umständl. 1724) — Wieruszewski Kazim. (Azylum koronne 1724, Einweihungs Predigt 1724, Predicatie 1724) — Vorstellen an Russ. u. Evang. Majest. (1725) — Vortrag (womit der Vorsprecher der Jesuiten 1724, Endlicher der Jesuiten 1725) — Załuski Andrz. (Dwa miecze, Nova Polonica ex comitiis Grodnensibus 1728) — Zernecke Jac. (Thorn. Chronica 1727) — Ziemiecki (Discours 1726).

Wypadki toruńskie poruszyły tak ogromnie publicystykę w całej Europie — zwłaszcza niemiecką, holenderską, angielską —, że z pewnością opuszczono tutaj niejedno mnie niedostępne i nieznane. Ogniskiem tej publicystyki jest Królewiec i Berlin, jak wskazują miejsca druku przeważnej części broszur i dzieł. A zapewne niejedno kryje się dotąd w rękopisach.

Dużo nieznanych dotąd źródeł ręk. do sprawy toruńskiej ogłosił ks. Kujot w Roczn. pozn. T. P. N. XXI, a opracował je w t. XX. — Przedrukował między niemi kilka współczesnych broszur (Oloffa, Rosenberga, Jabłońskiego).

Liczny zbiór pism ulotnych, odnoszących się do sprawy toruńskiej (oraz do Rössnera i do dziejów jego rodziny) znajduje się w bibl. Torun. Kopernika, razem oprawnych.

W Bibl. Jagiell. (nr 23, 409) jest zbiór 40 pism (wydanych z okazji tumultu) razem oprawnych; są one drukowane albo bez miejsca druku albo z fikcyjnem (Thorn, Hamburg, Regensburg, Warschau, Marpurg). Druk w tym samym formacie, temi samemi czcionkami — widocznie wyszły z tej samej kuźnicy. Wszystkie wyszły bezimiennie lub pod pseudonimami (Rive-

rius, Sincerus, Theophil Purefactus i t. p.). Służyły one propagandzie, skierowanej przeciw Polsce, katolicyzmowi i jezuitom. Ton antyjezuicki jest b. gwałtowny. — Wszystkie te pisma są opisane powyżej z dodatkiem: Jagiell.

Opisy współczesne sprawy toruńskiej ze stanowiska polskiego są u Kitowicza i u t. zw. Otfinowskiego. (Dzieje Polski 1849).

Najobszerniejsze współczesne protestanckie przedstawienie ob Jabłoński (Denkwürdigkeiten i inne prace), Schmeizel (1726) — wreszcie Zernecke (Chronica 1727, str. 443—470; tu dużo dokumentów). — Jest również współcz. opis w Parthenaya Hist. de Pologne (1734).

Z nowszych prac: Bandtkie Krótkie wyobrażenie, str. 591 — Sołtykowicz O stanie Akad. 1810, str. 560. — Łukaszewicz Hist. szkół IV. — Doerne Thorns Schreckenstage 1826. — Prowe Das Th. Blutgericht 1868. — Ledderhose Die Schreckenstage 1882. — Frydrychowicz Die Vorgänge zu Thorn (w Zeits. des Westpr. G. Ver. 1884). — Kujot jak wyżej (recenzję jego pracy ogłosił po niem. Jacobi w Zeit. hist. Bezirk Marienwerder 1899). Jarochowski Sprawa tor. w „Opowiad. i studjach" 1863. -- Tenże Epilog sprawy tor. 1871. — Arnold Gesch. der deutschen Polenliteratur 1900, str 43. — Załęski Jezuici III, 563 i nast. — Tenże: Czy Jezuici zgubili Polskę 1883. — Encykl. kośc. XXVIII, 623. — Feldman Sprawa dyss. za Aug. II (1921). str. 25.

Finkel Bibl. hist. nr 4513 8968, 13868, 15766—772, 27158—65, 29955.

(Toruńskie przywileje, wilkierze, ordynacje). Abschrift der colmischen Handfeste (Kraków 1572)... ob. Abschrift (t. XII, 16).

Tu najstarsze postanowienia o Toruniu. — Porównaj także: Underrichtunge von der Colmischen Handfeste (1549).

— Bürgermeister und Schöppen königlicher Stadt Thorn in Preussen thun hiemit nebst Entbietung freundlicher Dienste und Grusses einem jeden nach Standes Gebühr kund und zu wissen... (Na końcu:) Gegeben in Thorn aus Unserer Ordnungs Session den 12 Iunii anno 1709. fol, k. nlb. 2. Krasiń.

— Toż:... 19 Febr. 1725. fol.. 1 ark. Krasiń.

— Toż:... 29 jan. 1742. fol., 1 ark. Krasiń.

— Toż:... 19 jan. 1756. fol., 1 ark. Krasiń.

— Toż:... (z 18 lipca 1769). w 4ce, plakat na 2 str.

Zabraniają kłótni religijnych i wynoszenia się mieszczan z przedmieścia spowodu trwożliwych pogłosek.

Zapewne było takich plakatów dużo więcej. — Jagiell.

— Der Stadt Thorn allgemeine Contribution wie selbe von sämbtl. Ordnungen auf ein Jahr beschlossen worden. Publiciret Anno 1722. d. 1 Septembr. Thorn. Nicolai. fol., 4 k. nlb.

Ob. tom XIV, 396. Czartor

— Der Stadt Thorn Allgemeine Contribution wie selbige von sämmtlichen Ordnungen auf ein Jahr beschlossen worden, publicirt 1752. Thorn, Jungmann. 1752. w 4ce.

— Der unzeitige Hass gegen die Brauer und die unbedachtsame Liebe zur Contribution; endeckt von dem Wahrheitliebenden, gedruckt in Preussen 1696. w 4ce, k. 16

Ob. Hass.

— Fewer Ordnung Königlicher Stadt Thorn. Gedruckt durch Frantz Schnellboltz im Jahr 1628. w 4ce, k. 12 nlb. Czartor.

— Toż:... (Revidierte). 1753. w 4ce.

— Toż:... (Renovirte). 1736. w 4ce. Uniw. Warsz

— Toż:.. (Renovirte). 1780. w 4ce.

— Eines Edlen Raths Kleider-Verlöbniss-Hochzeits-Kindtaufs- und Begräbniss Ordnung. Thorn, Friese 1623. w 4ce.

Między innemi reguluje drukowanie pogrzebowych i weselnych panegiryków.

Porównaj zaraz niżej: Reassumpcja ordinaciey

— Revidirte Kleider-Verlöbniss-Hochzeit Kindtauf- und Begräbnissordnung... Raths der Stadt Thorn. 1 Jul. 1722. Thorn, bey Nicolai. w 4ce, k. nlb. 15.

Ogłoszone 1 Juli 1722. — Obacz t. XXIII, 412.

— Mühl Ordnung der Stadt Thorn. 1737. w 4ce. Uniw. Warsz

— Ordnung wie und von wemme und was Sachen der hunderste Pfennig laut sämptlichen Ordnungen dieser Stadt Beliebung und Schluss soll gegeben und empfangen werden. Thorn 1724. w 4ce. Uniw. Warsz

— Ordnung über den hundersten Pfennig vom Weine. Thorn. 1724. w 4ce.

— Ordnung für die Bürger Thorns zur Musterung. Thorn 1655. w 4ce.

— Ordnung der Bürgerwache 1652. w 4ce.

— Toż:... (Revidirte). 1655. w 4ce.

— Toż:... (Revid.). 1682. w 4ce.

— Toż:... 1697. w 4ce.

— Toż:... geschlossen in eines Edlen, Ehrevesten und Hochwerten Raths Session. 1703. w 4ce.

— Thornische Quartier Ordnung. 1605. w 4ce.

— Reassumpcja Ordinaciey szlachetnego Magistratu miasta Thorunia o szatach, ślubach, weselach, chrzcinach y pogrzebach. 1722. fol.

Ordynacja była wydana w r. 1623, a zrewidowana 1722. — Mocarski w Tyg. Toruń. 1924, nr 9 i nr 13. — Tenże Książka w Toruniu 1934, str. 78.

Ob. niżej: Verlöbniss und Hochzeits Ordnung (1623, 1664). Kop. Tor.

— Sonn und Fest-Tag-Ordnung. Thorn 1601. w 4ce.

— Toż:... des E. E. Raths der Stadt Thorn. 1706. w 4ce.

— Verlöbniss und Hochzeits Ordnung EE. Hochweisen Raths der Königl. Stadt Thorn. publicirt 1664. w 4ce.

Ob. wyżej Kleider Ordnung.

— Thornische Waisen und Quartier Ordnung... 1605. w 4ce.

Ob. Stroband (Patrocinium pupillorum oder Waisen-Ordnung nebst Quartier Ordnung der Stadt Thorn).

Ob. o tym druku i o zasługach Strobanda Zernecke Chronica 1727, str. 236.

— Waisen-Ordnung. Thorn 1691.

— Protestacja Radców M. Torunia. Działo się w grodzie kowalewskim przed urzędem grodzkim Wojew. Chełm. w sobotę po S. Andrzeju r. p. 1730. fol., k. 2. Czartor. — Krasiń.

— Miasta Pruskie Toruń y Gdańsk. fol., k. 1.

Prawa, przywileje i prerogatywy tychże miast, mają być w całości zachowane.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu — Tor. Kop.

— ob. Ordnung.

Wszystkie niemal powyższe wilkierze i ordynacje toruńskie znajdują się w bibl. Kop. w Toruniu.

Przywileje królewskie dla Torunia z w. XV, XVI i XVII ogłosił Zernecke w Chronica (1727); a częściowo Jabłoński Thorn. Denkwürdigkeiten (1725).

Wilkierze toruńskie z w. XV (z r. 1420 i nast.) są drukowane przy Jus Culmense ex ultima revis. 1745 (tom XVIII, 685). — Konstytucje polskie dla Torunia (1523, 1528, 1549 i nast.) w Hartknocha Altes und Neues Preussen, str. 590.

Wilkierze toruńskie XVI i XVII w. notuje z aktów radz. Zernecke Chronica 1727 (w spisie pod: Waisen..., Feuer..., Hochzeit..., Apotheker..., Wacht..., Begräbniss..., Tauff Ordnung). Ale tekstu ich nie podaje. — Wymieniają je też (niedokładnie) Dittman w Thorn. Zeitung 1800. — Schultz Jerzy Piotr Collectanea (w Gelehrtes Preussen III, 3). — Schottky Verzeichn. älterer Privilegien der Stadt Thorn I, str. 193. — Są one także zestawione w Kamptza Provinzialrechte I, 1826, str. 259 i n. (głównie niedrukowane).

Istnieje ogromna zależność wilkierzy toruńskich od gdańskich (które są o wiele liczniejsze). Gdańskie obacz pod Gdańsk i pod Ordnung.

Tory Geoffroy ob. Torinus (Aediloquium 1539).

TORYANI Feliks. Meta theologici cursus in recta linea integerrimae vitae Sanctorum: Floriani et Amandi Martyris alterius, Confessoris Pontificis alterius, posita. Annuente gratia et benedicente dextera Jllustrissimi, Reverendissimi ac Amplissimi Domini D. Floriani Amandi de Janowek Janowski Sacrae Theologiae Doctoris, Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis Canonici, Abbatis Tinecensis principalium abbatiarum Trocensis et Orloviensis atque Monasteriorum Ducalis Koscielnensis Archi-Episcopalis Uniejoviensis et conventus Tuchoviensis praepositarum; protopraelati perpetui Congregationis Benedictiono-Polonae, praesidentis generalis comprehensa. Jn Regio Archi-Coenobio Tinecensi ad finem trienalis Scholastici laboris. Recurrente annua Solennitatis Apostolorum Petri et Pauli per Felicem Toryani Ordinis Sancti Benedicti ejusdem Archi-Coenobii Professum Sacrae Theologiae Auditorem. Conclusionibus speculativo dogmaticis publicae Disputationi expositis limitata. Annô quo. Morte Datas CoeCa Leges eXterrVIt InrI (1768). w 4ce, k. nlb. 47 (sygn. F_6).

Jocher 2703. Jagiell. — Ossol.

TORYANI Jan Kanty, prof. Akad. Krak. Decisiones canonicae de quali-

tatibus promovendorum ad beneficia ecclesiastica ex libri I Decretalium Gregorii IX. titulo XIV desumptae, atque in collegio theologico-canonico Generalis Regni Poloniae Scholae per M. Joannem Cantium Toryani S. Theol. et J. U. Dr., SS. Canonum professorem, ecclesiarum: collegiatae SS. OO. Cracoviae custodem, parochialis in Liszki curatum, ordinandorum approbandorum et beneficiandorum ordinarium examinatorem, librorum per dioecesim censorem. Objectis satis faciente N. Josaphat Murzynowski Subdapiferi Rypinensis in terra Dobrzynensi filio, M. O. C. diaec. plocen. ad exitum anni primi post reformationem dicti Collegii theologico-canonici publice ad disputandum propositae A. 1781. Die 6. Julii, Cracoviae typis Vniversitatis. w 8ce, 44 k. nlb.

Ob. t. XXII, 637. Uniw. Warsz.

— Decisiones canonicae de privilegio fori clericorum ex libri II Decretalium Gregori IX titulo II desumptae, atque in collegio theologico-canonico generalis regni Poloniae Scholae per M. Joannem Cantium Toryani... Ad proposita dubia respodente V. Joanne Duchnowski ritus graeco-uniti, SS. Canonum auditore, ad exitum anni secundi post reformationem dicti Collegii Theol. canonici publice ad disputandum propositae A. 1782, die 4. Julii. Cracoviae typis Univer. w 8ce, 28 k. nlb.

Jag. Uniw. Warsz.

— Decisiones Juridicae De Advocatis, seu: Procuratoribus Causarum, ex Libro II. Decretalium Gregorii IX. Titulo I. Desumptae, atq; in Collegio Juridico Universitatis Cracoviensis Per M. Joannem Cantium Toryani S. Th. Doctorem, U. J. Doctorianum Professorem, Collegam Juridicum, Judiciorum Consistorii Generalis Cracoviensis Assessorem, Ordinandorum & Approbandorum Examinatorem, Objectis Satisfaciente M. Carolo Weis, Philosophiae Doctore & Professore, Scholarum Casimiriensium Seniore publice ad disputandum Propositae. Anno Domini 1777. Die 18. Mensis Martii: Cracoviae, Typis Universitatis. w 8ce, k. tyt. i k. 45 nlb. (syg. F_4).

Dedyk. Josepho Olechowski, datow. in Collegio Jurid. XV Kal. apr. 1777.

Mówi o przywilejach adwokatów w procesie, o ich obowiązkach wobec sądu i wobec stron, o ich zadaniach w procesie karnym, o ich stosunku do adwokatów przeciwnika, o „peccata advocatorum“. — W rozdziale XI omawia: Dispositio juris Pol. et M. D. L. de procuratoribus causarum (zestawia przepisy od r. 1368 z Herburta, Vol. legum, Statutu lit.). Kończy, podając roty przysiąg dla prokuratorów w Tryb. koronnym i litewskim, w Tryb. skarbowym i w sądach zadw. — Na końcu: perm. rect. Lipiewicz.

Z literatury polskiej cytuje Szamotulskiego i Czaradzkiego; z obcej Gudelinusa prof. w Lovanium, Chiavetty Inst. juris canon., Pellegrina Pract. crim. i t. p. Przeważnie jednak powołuje się na różne traktaty średniow. objaśniające prawo kanoniczne. Wykład jasny i systematyczny.

W rozdz. V podaje wiadomość, że adwokaci krak. grodzcy i konsyst. obchodzą corocznie w dniu 19 maja święto św. Iwona w kośc. Marji Magd. obok Coll. juridicum, a jeden z prof. Uniw. wypowiada wówczas kazanie po łacinie.

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Decisiones Canonicae De Qualitate Ordinandorum ex Libro I. Decretalium Gregorii IX. Titulo XI. Desumptae, atq; in Collegio Juridico Universitatis Crac: Per M. Joannem Cantium Toryani S. Th. Doctorem, U. J. Doctorianum Professorem, Collegam Juridicum, Judiciorum Consistorii Generalis Cracoviensis Assessorem, ejusdemq; Cancellariae Regentem, Ordinandorum & Approbandorum Examinatorem, Objectis Satisfaciente M. Sebastiano, Joan: Cant: Czochron Philosophiae Doctore, Matheseos Professore, Scholae Parochialis S. Spiritus Seniore, publice ad disputandum per Casus Juridicos Propositae Anno Domini 1775. Die 21. Mensis Februarii Cracoviae Typis Universitatis. w 8ce, k. tyt. i k. 65 nlb.

Na odwr. k. tyt. i na nast. 7 kartach dedykacja Józ. Nep. Niegolewskiemu, opatowi św. Krzyża (z genealogją jego).

Zaczyna od informacji, iż jest egzaminatorem kleryków z fundacji Łukasza Doctoriusa, kanon. krak. i prep. oświecim. (z r. 1639). Z tego powodu pisze niniejszy traktat. W § I omawia Qualitas ordinandorum quo ad aetatem; w II quo ad scientiam

w III quo ad vitam et mores; w IV quo ad titulum; w V quo ad proprium episcopum; w VI quo ad alia requisita; w VII quo ad examen. — Do każdego rozdziału dodane „casus“ i ich resolutiones oraz formuły wzięte z praktyki krakowskiej. — Cytuje głównie Conc. Trid., ale czasem i synody polskie np. Dzierzgowskiego 1547.

Na końcu: Permissu rectoris Krzanowski.

Bibl. w Suchej. — Jagiell.

— Dissertatio Ex Processu Utriusque Juris. De Nullitate Citationum, in Collegio Juridico Universitatis Cracoviensis, Per M. Joannem Cantium Toryani, S. Th. Doctorem, U. J. Professorem, Ecclesiarum; Collegiatae SS. OO. Crac: Custodem, Parochialis in Liszki Curatum, in Cathedrali Cracoviensi Ordinarium. Dominicalem Concionatorem, Judiciorum Consistorii Generalis Crac: Assessorem, Ordinandorum, Approbandorum, & Beneficiandorum Pro-Synodalem Examinatorem, Librorum per Diaecesim Censorem Ab objecta respondente M. Paulo Kozłowski, Philosophiae Doctore, Scholarum Casimiriensium Seniore, publice ad disputandum Exposita. Anno Domini 1780. Die 19. Julii. Cracoviae, Typis Universitatis. w 8ce, k. tyt. i k. 31 nlb.

Ded. na odwr. tyt.: Deo Optimo Max. — We wstępie powołuje się na And. Lipiewicza (zmarłego 1778 r.), który w r. 1772 wydał rozprawę De citatione.

W czterech paragrafach omawia przyczyny nieważności pozwu ex qualitate personae, ex conditione loci, ex ratione temporis, ex causa formae. Opiera się na przepisach prawa kanon., ale cytuje także przepisy prawa polskiego, jak np. przywilej Jagiełły dla Akademji (i Lipskiego Observ.), Herburta Statut, Zawadzkiego, Kołudzkiego. Jak w innych swoich rozprawach, tak i tu nie uwzględnia nowszej literatury prawniczej.

Na końcu: Dubia resolvenda proponent Antonius Mariani in Acad. patavina juris doctor, Cracoviae proconsul et Joannes Tuszech, in Acad. Crac. Philosophiae et in Bonon. medicinae doctor. — Permissu rect. Żołędziowski. Jagiell.

— Dux scientiarum supremus in erudito sapientiae campo de hostibus Ecclesiae sine caede triumphans, DD. Thomas de Aquino Angelicus et Ecclesiae Doctor, resonante annuae suae festivitatis classico in Ecclesia Patrum Praedicatorum celeberrimi Conventus Posnaniensis praesente Illustrissimorum hospitum corona per M. Ioannem Cantium Toryani in alma Universitate Cracoviensi Artium liberalium et Philosophiae Doctorem, in inclyta Academia Posnaniensis Scholae poeseos, et linguae Gallicae ordinarium professorem, Typographiae Academicae praefectum cum debito cultu prasentatus. Anno quo Dux Christus de potestate Erebi triumphans, coelestes Sedes nos possidere fecit. 1761. Posnaniae typis Academicis fol., k. nlb. 21.

Na odwr. str. tyt. herb Kotwicz, pod nim 4 wiersze; podpisał Onufry Krzycki student poetyki. Przypis prozą Antoniemu Krzyckiemu kasztelanicowi nakielskiemu.

Jocher 5487. — Bederski Druki pozn. 1929. Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Przypk. — Raczyń. — Sucha — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz. — Zamoj.

— Kazanie na pogrzebie JW. JMci X. Jana z Żmigroda Stadnickiego ob. praw Dra, dziek. kat. krak. y z tej prześwietney kapituły na Trybunał koronny Małopolskiey prowincyi deputata w kościele Oporyszowskim przez X. M. Jana Kantego Toryaniego w Akad Krak. ob. prawa profesora, bursy jurydyczney seniora, kollegiaty WW. SS. w Krakowie kanonika miane r. p. 1767 d. 7 kwietnia w Krakowie. w druk. Akademickiey. w 4ce, k. nlb. 30 (syg. G_4).

Jan był synem Józefa, kasztel. bełskiego, i Zofji z Makowieckich, starościanki trembowels.

Dzików. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Kazanie o Swiętych Apostołach Piotrze y Pawle w kościele Tynieckim przez M. Jana Kant. Toryaniego Th. D. O. P. Prof. WW. SS. w Krakowie kanonika farnego w Liszkach plebana, katedral. krak. kaznodzieię w Krakowie, 1775. w 8ce.

Dedyk. Flor. Amand. Janowskiemu, opatowi tynieckiemu, kanonikowi krak.

Jocher 5087. Jagiell. — Osso.

— Kazanie przy nowo poświęcaniu Kościoła Farnego w Tyńcu przez X. Franc. z Potkany Potkańskiego biskupa Patavińskiego kanon. suffr. krak. 1777. Przez X. M. Jana Kantego Toryaniego S. T. D. OO. Pr. Prof. Kościołow y Kolleg. WW. SS. w Krak. Kustosza, Far-

nego w Liszkach Plebana, Katedr. Krak. Kaznodz. W Krakowie w Druk. Akad. 1778 w 8ce, k. 25.

Jocher 9059. Jagiell. — Ossol.

— Kazanie O długim wszelkiey Zwierzchności trwaniu pod czas Solemney Wotywy o szczęśliwie IMCiow Panow Prezydentow Stołecznego Miasta Krakowa obranie Przy uroczystym obchodzeniu Pierwszych Lat Stu od pozwolenia wolnego z pomiędzy siebie wybierania w Kosciele Archi-Prezbyteralnym Nayświętszey Maryi Panny w Rynku Krakowskim w Niedzielę Pierwszą po Trzech Krolach Roku Pańskiego 1778. przez X. M. Jana Kantego Toryaniego, S. Teologii Doktora, Oboyga Prawa Professora, Kościołow Kollegiaty WW SS. w Krakowie Kustosza, Farnego w Liszkach Plebana, Katedralnego Krakowskiego Káznodzieię Miane. W Krakowie w Drukarni Akademickiey. w 8ce, k. tyt. i k. 22 nlb. i 1 dokument (folio).

Dedykacja do prezydenta Eichbergera i radnych Krakowa (Szastrowie, Bartschowie, Laszkiewicz, Dzianotti, Kasperi, Wytyszkiewicz i t. p.). — Na końcu dodany na arkuszu fol. przywilej Jana III, wydany w Gdańsku 1677 w sprawie wolnego wyboru rajców krakowskich.

Jocher 4237.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Laudatio Jurisprudentiae ex utilitatibus ab Jlla provenientibus circa primum ad Cathedram Juridicam ingressum Per M. Joannem Cantium Toryani, Philosophiae Doctorem & Professorem, Utrusq; Juris Baccalaureum, Collegam Minorem, Contubernii Jurisperitorum Seniorem, Ecclesiae Collegiatae SS. OO. Cracoviae Canonicum, in Lectorio Regii Collegii CC. DD. Iure-Consultorum Vniversitatis Cracoviensis. brevi sermone Deducta. Annô In qVo VerVs DeVs ChrIstVs. VerVsqVe hoMo (a) nobIs Leges tVLIt & eXposVIt. (1765) (b) Die... Mensis Novembris. w 4ce, k. tyt. i k. 13 nlb.

U spodu tytułu odsyłacze a) i b) do źródeł. Na odwr. k. tyt. dedykacja Józefowi Chydzewskiemu, wizytatorowi Coll. jurid. z ramienia bisk. Sołtyka; poczem na 4 kartach tekst dedykacji.

Od ark. A: Sermo laudes juris scientiae continens. Jest to mowa o treści ogólnikowej, przeładowana cytatami ze starożytnych (Cycero), ze średn. pisarzy (glosatorzy) i z kilku nowożytnych (Muret, Schneidewin, Alstedius, Molan). Z polskich cytuje zbiór Herburta, Krz. Warszewickiego, Łochowskiego, Bieżanowskiego i kilku swoich poprzedników na katedrze „Regularum juris".

Dzików — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Pożegnanie zagrobowe imieniem śp. Jego M. Pana Alexandra Drachowskiego, Cnót doskonałego męża na pogrzebowym jego akcie w kościele parochialnym Swarzędzkim przez X. M. Jana Kant. Toryaniego w przesławney Akad. Krakowskiey nauk wyzwolonych y Filozofi Doktora, w Poznańskiey szkoły poetyki, y języka francuskiego ordynaryjnego Professora, Drukarni Akadem. prefekta. R. P. 1762 d. 18 lutego miane. Poznań w Drukarni Akademickiey 1762., fol., k. 8.

Dedykacja Mich. Paczkowski eccles. Swarzędzensis praefecto (po łacinie, k. 2).

Bederski Druki pozn. 1929.

Bibl. Jagiell. — Ossol. — Przypk. — Raczyń.

— Privilegia Immortalitatis Literae, sub tempus Renovationis Studiorum, & Promotionis Scholasticae in Inclyta Academia Posnaniensi Absolutae, Stylô Panegyrico a M. Joanne Cantio Toryani in Alma Universitate Cracoviensi Artium Liberalium, & Philosophiae Doctore, in eadem Academia Posnaniensi Scholae Pòéseos, & Lingvae Gallicae Ordinario Professore, Typographiae Praefecto, Deductae. Jam verò ore facundo Magnifici, ac Generosi Domini Adami Bronikowski ejusdem Scholae Pòéseos Auditoris, in publico Collegii Lubranciani Oratorio praesente Numerosissimo Amplissimorū Hospitū Cōgressu. Annô, Quo Nobis aeternae Salutis Deus concessit Privilegium, 1762. Die 10. Mensis Julii. Publicatae. [Tu winjetka]. Posnaniae, Typis Academicis. fol., k. tyt. i k. 13 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Iłowieckich i cytaty na pierwszej karcie napis sztucznie ułożony, tak że oddaje kształt herbu, poczem dedykacja pełna geneal. na 4 kartach. — Następuje Oratio z pochwałami Akad Lubr. Jagiell.

— In Nomine Domini, Amen. Quaestio Juridica De Notariis Publicis. Ex c. Scripta. c. Inter dilectos De fit: (sic) instrum: c. Ad audientiam. De rescript: c. Licet. De fals. c. Cùm olim. De provileg: c. Cum Venerabilis. De religios: domib: &. Nos autem. Auth: De Tabellon: Collat: 4 Clem: Saepe. De V. S. Deprompta Sub Felicissimo Regimine Magnifici Perillustris Clarissimi & Admodum Reverendi Domini D. M. Casimiri Stęplowski, Sacrae Theologiae Doctoris & Professoris, ejusdemq; Facultatis Procancellarii, Et Collegii Majoris Senioris Patris, Ecclesiarum Collegiatarum, S. Floriani Clepardiae ad Crac: Decani, in Summo Posnaniensi Cancellarii, SS. OO. Crac: ac Parochialis S. Jacobi Casimiriae Praepositi, Ordinandorum & Approbandorum Examinatoris Synodalis, Librorum per Diaecesim Crac: Ordinarii Censoris, Seminarii Episc: Acad: Diaecesani, Praefecti, Contubernii Sisiniani, & Alumnatûs Roszczeviani Provisoris, Studii Generalis Universitatis Crac: Vigilantissimi Rectoris. Pro loco in Collegio CC. DD. Jure Consultorum Almae Universitatis Cracoviensis obtinendo, per M. Joannem Cantium Toryani, Utriusq; Juris Professorem, Ecclesiarum Collegiatae SS. OO. Crac. Canonicum, Parochialis in Gorka Curatum, in Cathedrali Crac. Dominicalem Ordinarium Concionatorem, Publicum Sacra Authoritate Apostolicâ Notarium In Lectorio Collegii Juridici Cracoviensis Publicè ad disputandum Proposita. Annô Domini 1768. Die Lunae 5. Mensis Decembris. w 4ce. k. tyt. i k. 18 nlb.

Dedyk.: Joanni Cantio.

Quaestio brzmi, czy notarjusz juratus (zarówno duchowny jak świecki) possit in omnibus instrumenta conficere? debeatque illi in omnibus adhiberi fides.

Dowodzi tej tezy z prawa kanonicznego. Udowadnia jednak na podstawie C. J. C. oraz na podstawie powag naukowych (glossa, Ciacconus, Capuccius, Tassara, Fagnanus etc.), że notarjusz musi być zaprzysiężony. Uwzględnia głównie literaturę włoską, ale cytuje także kanonistów niemieckich (Tom. Smitz, Reifenstein). — Poza powsz. prawo kanon. nie wychodzi, stosunków polskich nie uwzględnia. — Na końcu: Permissu rectoris. Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Quaestio logica de qualitate ex lib. 5. Metaph. cap. 14 et 18 lib. de Generat. cap. 4. desumpta, sub felicissimo regimine Magnifici, Perillustris, Clarissimi, et admodum Reverendi Dni D. M. Adalberti Biegaczewicz, Sacrae Theologiae doctoris et professoris, collegae Majoris, ecclesiarum collegiatae S. Annae Cracoviae decani, parochialium, in Premęków praepositi, in Zielonki curati, contubernii Regio-Jagelloniani provisoris, librorum per diaecesim Cracoviensem censoris, ordinandorum et approbandorum examinatoris, studii generalis Almae universitatis Cracoviensis vigilantissimi rectoris per M. Joannem Cantium Toryani Philosophiae doctorem et professorem, ecclesiae insignis collegiatae infulatae Tarnoviensis canonicum, ibidemque judiciorum consistorii assessorem, ac Coloniae Academicae Tarnoviensis directorem pro loco in collegio minori obtinendo, publice ad disputandum in peraugusto CC. DD. Theologorum lectorio proposita. Anno dni 1764 die 24. mensis februarij. Cracoviae, typis seminarii episc. acad. diaec. 1764. fol., k. 2 Jagiell. — Ossol.

— Vocatio Ex Minori Terrestri ad Majus nempe Coeleste Collegium Illustris olim Clarissimi, & Admodum Reverendi Domini, D. M. Nicolai Gromalski, In Alma Universitate Cracoviẽsi Philosophiae Doctoris, in Inclyta Academia Posnaniensi Sacrae Theologiae Professoris, ibidemq; Seminarii Dioecesano-Academici Praefecti, Collegae Minoris recentissime Vocati, Ecclesiarum, Cathedralis Posnaniensis Paenitentiarii, Colleg. B. V. Mariae in Sũmo Canonici. Post emensum vitae cursum Die XVIII. Mensis Aprilis consumatum, Facta. Et: dum corpori Eiusdem, Justa Parentalia In Ecclesia Parochiali S. Margarethae Vir: & Mar: in Srzodka ad Posnaniam sita, sub directione Congreg: Oratorii S. Philippi Nerii, existente, magno Academiae Posnaniensis dolore persolveretur. Per M. Joannem Cantium Toryani in Alma Universitate

Cracoviensi Philosophiae Doctorem, in Inclyta Academia Posnaniensis Scholae Pòëseos, ac Lingvae Gallicae Ordinarium Professorem, Typographiae Academicae Praefectum, publicae Condolentiae Annô, Quo: de potestate Erebi ad Coelum nos Christus vocavit 1760. Die XXX. Mensis Octobris, Relata. Posnaniae, Typis Academicis. fol., k. tyt. i k. 8 nlb.

Dedyk. Pawłowi Wyrzykowskiemu; poczem „vocatio" stylem nakamiennym (gdzie są pewne szczegóły do życia zmarłego).
Akad. — Ossol.

— Wydatnosc Troycy Przenayswiętszey W Maryi, Kazaniem Przy dorocznym Wprowadzenia do Kollegiaty Számotulskiey Obrazu Matki Nayświętszey, wielkiemi łaskámi słynącego obchodźie, w dźień Swiętey Troycy w tymże Kośćiele Kollegiackim Pokazana, á potym w Ręce Jasnie Wielmoznego Jegomosci Pana Jana Z Mycielina Mycielskiego, Starosty Osinskiego, Pana, y Dobrodźieiá, przez X. M. Jana Kantego Toryaniego, w Przesławney Akádemii Krákowskiey Náuk Wyzwolonych y Filozofii Doktora, w Poznańskiey, Szkoły Pòëtyki, y Językà Francuzkiego Ordynaryinego Professora, Drukárni Akádemickiey Prefekta, z powinnym respektem Oddana. Roku Páńskiego 1762. Dniá 6. Czerwca. [Tu linja]. W Poznaniu, w Drukarni Akademickiey. fol., k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tytułu herb Dołęga i wiersz polski. Poczem dedykacja (z genealogją) i aprobata (razem 8 k.); wreszcie kazanie.
Jocher 5048.
Akad. — Bibl. w Suchej — Krasiń. — Ossol.

— ob. Cyankiewicz (Tajemn. Świata 1778) — Kazania (1782) — Putanowicz Józef (Życie i cuda 1780) — Strasz Jacek (Conclusiones 1770).

Encykl. Orgelbr. t. 25, str. 416. — Muczkowski Statuta, str. 410—12. — Encykl. Kośc. XXVIII, 626. — Wisłocki Katal. ręk. nr 2674 (Catalogus magistr.).

Torzewski J. (Zbiór czyli Summa 1750) ob. Tchorzewski J.

TORŻEWSKI Józef. Rachmistrz Polski To iest Zebranie Wszystkich Reguł Arytmetycznych y Algebrycznych z dostatecznemi informacyami y explikacyami Nowo Oyczystym ięzykiem Wydany Rożnym Stanow y kondycyi ludziom Służący A Jasnie Oswieconemu Xiazęciu Jegomosci Teodorowi Hrabij na Wiśniczu y Járosławiu Lubomirskiemu Czesnikowi Koronnemu, Generałowi Lyeutenantowi Kawaleryi Woysk Koronnych, Pułkownikowi y Kommendantowi Gwardyi Konney Koronney, Bohusławskiemu, Ryczywolskiemu &c. &c. Staroście Panu y Dobrodzieiowi Przez J. P. Jozefa Torżewskiego Dedykowany. w Drukarni Berdyczowskiey Fortecy Nayświętszey Panny Maryi. Roku Pańskiego 1760. w 4ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 188.

Dedyk. Teod. Lubomirskiemu na 1 k., gdzie sławi jego szczodrotę. — Poczem: Do Czytelnika, gdzie tak się wyraża, jakby to dzieło było przekładem: „Arytm. i Algebrę we wszystkich prawie wydaną językach, teraz w ojczystym z pod druk. prasy wychodzącą widzisz".
Cz. I idzie do str. 58. — Od str. 58: Elementa frakcyi. — Od str. 132: O algebrze. — W tekście dużo zadań. — Całość ma poziom elementarny.
Żebrawski Bibl. matem. 406.
Akad. — Ossol. — Zieliń.

— Rozmowa O Sztukach Robienia Szkła, Palenia Potaszow i Topienia Zelaza Stosuiąca się do Materyałow, Lasow, Rud i zwyczaiow Krajowych i ich dobrego zarządzenia. Miana Między Wielmożnym Podstolim Possessorem I Panem Wiadomskim Doświadczonym w tych Sztukach. Dla Pożytku Krajowego Nowowydana Przez Jmći Pana Jozefa Torzewskiego. Częsc I. [Tu winjeta: ornament roślinny]. w Berdyczowie w Fortecy N. M. P. zá przywilejem J. K. M. Roku 1785. w 8ce, k. tyt. i k. 4 nlb., str. 326 i k. 2 nlb.

Dedykacja w jednych egzemplarzach Piotrowi Potockiemu, w innych Stan. Poniatowskiemu, podsk. W. X. Lit.; podp. A. (utor) O. (peris). Potem idzie na 3 stronach: Oświadczenie łask. czytelnikowi. Tu krytykuje prace poprzedników, a mianowicie: Ant. Nero Włocha, Jana Kunkiela Czecha, Krzyszt. Mereta Angielczyka z akad. lond. Sam napisał tę książkę na podstawie własnych doświadczeń.
Dzieło ma dziwaczną formę: rozmawiają ze sobą pan Podstoli i pan Wiadomski

W sześciu długich rozmowach Wiadomski poucza Podstolego, jak może mieć pożytek z lasów, zakładając w nich huty szkła. Mówią o tem, jakie miejsca obierać, jak budować piece, jak rozróżniać glinę dobrą od złej, o butelkach i taflach, o szkle zwykłem i kryształowem, o robieniu porcelany, kamieni sztucznych, likworu na kształt wina szampańskiego i syropu. Dużo cytuje obcych autorów. Na str. 176 i nast. memorjał Reaumura z r. 1739.

Część II nie wyszła.

Łabęcki w Bibl. Warsz. 1841. — Bandtkie Hist. druk. Kr. Pol. I 44 (mówiąc o drukarni berdycz. nie zna tego druku).

Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

TORŻEWSKI Józef (II). Obraz primirenija hresznaho czełowieka s Bohom czrez diesiatodniewny i na wsiak deń po trikraty s nimże samim soboju bezpamiatnym o siebie hresznikom razhłaholstwije. Rukopisan niedostojnym w jerejech Iosifom T. Torżewskim protopreswiterom łabuńskim, preswiterom w hradie Sudiłkowie cerkwie sw. welikomuczenika Dimitria, w obiteli że Poczajewskoj czina Sw. Wasilija welikaho peczati predan ot wopłoszczenija nieopisannaho Boha Słowa roku 1756 miesiaca maja dnia 27. w 4ce, k. lb. 114, spisu nlb. k. 3. Krasiń.

TORCZYŃSKI Damianus od Oczyszczenia N. P. Marji, pijar († 1726). Libertas imperfracto virtutis robore protecta, pervigili sapientiae providentia secura, innubi honoris claritate illustrata; ab avito jugo Illustrissimi Domini D. Ioannis Stanislai à Cygienberg in Zaleskie Zaleski, Castellani Visnensis, Surazensis &c. &c. capitanei mancipato affectu, fideli obsequio, votivo applausu, Szczuczynensis Scholarum Piarum Collegii in solenni ad auspicatos fasces ingressu deducta, Anno libertatis per captivum in Carne Deum restauratae 1716. Varsaviae, typis S. R. M. in Collegio Scholarum Piarum. fol., k tyt. i k. sygn. I₁.

W egz. Jag. dopisek: Author P. Damianus a Purific. B. M. Jagiell. — Ossol.

— Panegyris Severino Szczuka, dum in episcopum Joppensem et Suffraganeum Culmensem ritu solenni consecraretur... ob. Szczuka (Culmina monilium 1705).

Bielski Vita Piar., str. 30. — Horaryi Script. II. 747.

TOSCARO (R. P. D.) Varsavien. Decimarum pro Andreae Miasniski Rectori Parochialis Ecclesiae Wrociszoviensis contra Nicolaum Michałowski Responsio. Romae 1715. Ex Typographia Reverendae Camerae Apostolicae. Superiorum permissu. Reimpressum Posnaniae Typis Academicis. fol. małe.

Spór o dziesięciny Wrociszewa.

Uniw. Warsz.

TOSSANUS Daniel, prof. Akad. heidelberskiej. Orationes Evcharisticae Dvae: Altera, de Statu controversiae Eucharisticae certisque & immotis Ecclesiarum Orthodoxarum fundamentis: Altera de Religiosa, salutarisque ad Sacram synaxin praeparatione: Recitatae in inclyta Academia Heidelbergensi A Daniele Tossano Sacrae Orthodoxae Theologiae Professore. [Tu winjeta: kombinacja ornamentu figuralnego z linearnym]. Heidelbergae, Anno Christi MDLXXXVIII. (1588). w 4ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 32.

Dedyk.: Petro Wołowicio, Palatini Smolenscensis filio, Lithuano: & Felici Słupecio, castellani Liublinensis filio, in minore Polonia, datow. Heidelbergae tertio Calend. Januar. 1588.

Mówi o napływie młodych ludzi z Polski i Litwy do Paryża, Tybingi, Bazylei i Heidelb. — Wychwala ich zapał do teologji i do politior literatura. Podnosi, że Wołowicki i Słupecki studjowali nader pilnie, brali udział w dysputacjach i przodowali innym obyczajami. (Wykłady o euch. miał głównie dla Polaków, Bohemów i Węgrów). Wyraża się nader życzliwie o ich eforach Stan. Shorulius (Skorulski) i Janie Jonasie. Wspomina, że żyli w przyjaźni z Michałem Forgachem, bar. a Gimes, Węgrem, który do niego wystosował niedawno nader cenny list. Czartor.

— Orationum de variis rebus gravissimis habitarum volumen unum. Ambergae 1595. w 8ce.

Na str. 192 in honorem Joannis Skumini filii magni thesaur. lit. (Teodora Skumina). Jan Skumin studjował w Heidelb. i Bazyl. — Mowa z r. 1590.

Na str. 243 wspomniany Kr. Trecy. — O stosunku Trecego do Tossana mówi Albert Müller w swojej pracy o Tossanie z r. 1882.

— Doctrina Catholica orthodoxa de sanctorum spirituum veneratione per

theses explicata et defensa contra Theses idololatricas Laurentii Arturi Jesuitae Posnaniensis a Daniele Tossano S Theologiae Professore in Academia Heidelbergensi, de quibus in publica disputatione respondebit M. Henricus Jekelmannus Basiliensis. Ad diem VI Augusti in auditorio theologico horis matutinis. Heidelbergae 1587. w 4ce, k. 9 (sygn. E_1).

Dedykuje autor (Tossanus) Georgio Latalio iuniori, comiti a Labyssyn. Tu wspomniany Joh. Jonas, który mu przed dwoma miesiącami przywiózł tezy Artura. Artur zaczepił Filipa (Melanchtona) i Wolana.

Ob. odpowiedź Faunteusa Artura Laur. w tomie XVI, 177 i 180 oraz tegoż pracę „Doctrina catholica" z r. 1584 (na str. 179). Notata prof. Kota.

— Coenae Dominicae et Apostolicae descriptio ex D. Paulo.. thesibus... comprehensa ex quibus inter alia ostenditur Laurentium Arturum Jesuitam Posnaniensem in sua (quam vocat) oppugnatione Coenae Calvinianae Coenam Apostolicam oppugnare et eius loco idolum pontificium obtrudere et defendere. De his Praeside Daniele Tossano, Sacrosanctae Theologiae professore in publica disputatione respondebit Guilielmus Petrus Höringhusenus Hassus. In auditorio theologico, horis matutinis ac pomeridianis ad diem XXII Novembris... Heidelbergae, typis Abrahami Smesmanni. 1589. w 4ce, str. 58.

Tossanus (autor) zaopatrzył przedmową: Ad ecclesias catholicam apostol. doctrinam ortodoxe amplectentes in Regno Poloniae. — O dziele Artura Faunteusa ob. tom XVI, 178; tamże odpowiedź Faunteusa.

Czartor.

— ob. Faunteus Art. Laur. (1589, 1590) — Krośniewicz B. — Laubanus (1591) — Socinus (1593).

Korespondował z Sz. Teof. Turnowskim (ob.).

Tostius Jan (pseud. Origanus Dawid) ob. Jurgiewicz Andrzej (1588) — Namysłowski (Sententiae 1589).

Juszyński II, 258.

Prace jego ob. w tomie XXIII, 423 pod Origanus.

Toszycki Remigius ob. Cybulski Paulus (1703).

Totius Nicolaus Rudolphus ob. Lipnicki Andrzej (1650).

TOTT Franciszek, baron (ur. 1733 † 1793). Opisy Turkow Y Tatarow Przez Barona de Tott z Francuskiego Języka Przełożone. [W linjach:] Tom I. [Tu winjeta: ornament roślinny]. W Warszawie w Drukarni Nadworney J. K. Mości i P. K. E. N. Roku 1789. w 8ce, k. tyt. i k. 16 nlb., str. 245. — Tom II. [Tu winjeta: bukiet kwiatów w wazie]. w Warszawie. W Drukarni Nadworney I. K. Mości i P. K. E. N. Roku 1790. k. tyt., str. 348.

W przedmowie, wykazującej związek między „klimatem" a obyczajami i charakterem Turków, zwalcza autor „baśnie" dawniejszych podróżników. Sam bawił dłuższy czas w państwie otom. wraz z bar. Vergennes (r. 1755) i nauczył się języka tureckiego. Zaprzyjaźnił się z Turkami i podróżował po Turcji. Stąd dziełko jego podaje wierny obraz życia tureckiego. — Odbył też podróż do Multan, do Nohajców, na Krym i do Perekopu. Opisuje ją obszernie w II tomie. — Dużo o walkach rosyjsko-turecko-tatarskich, a także nieco o stosunkach polsko-tureckich w epoce konfed. barskiej.

Oryginał wyszedł w r. 1784 w Amsterdamie w 4 tomach. — Na język polski przekładał Stan. Szymański (ob.). — Ale wyszły tylko 2 tomy, podczas gdy oryginał liczy ich cztery.

Konopczyński w Kwart. Hist. 1934, str. 550. Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Zieliń.

— Toż:.. 1791. w 4ce.

Wydanie tytułowe.

TOTTIEN Krzysztof Antoni (ur. 1721 † 2 grud. 1790). Unpartheyische freye Anmerkungen über die Spolien-Klage, welche von den a. 1763. durch einen Landtagsschluss, nicht aber von dem Herzoge von Kurland allein abgesetzten Herrn Officianten wider hochgedachten Herzog vor dem Königlichen Relations-Gerichte ist angestrenget worden. Mitau 1766. w 4ce, 14 stron.

— Dilucidatio declarationis ex parte nobilium Curlandiae adcitatorum... Beleuchtung der von Seiten des citirten curlandischen Adels exhibirten Declaration. (Varsaviae, 1765). w 4ce, str. 23.

— Toż:... 1765. fol., str. 12.

Tylko po łacinie.

— Necessariae dilucidationes de statu praesenti rerum publicarum

ducatuum Curlandiae. Mitaviae, 1770. w 4ce.

— Nothwendige Erläuterungen über die gegenwärtige Lage der publiken Landesangelegenheiten in Curland. 1770. w 4ce.

— Ulterior Expositio pro Illustrissimo ac Celsissimo Duce Curlandiae contra nobiles adcitatos... Fernere Erklärung von Seiten des Durchlauchtigsten Herzogs von Curland wider die Citirte von Adel. 1766. w 4ce., str. 23.

— Toż:... (tylko po łacinie). 1766. w 4ce.

Recke i Napiersky IV, 383—4.

— Obserwacye bez parcyalności na Skargi de Spolio zaniesione do Sądów Relacyinych J. K. Mći przeciwko Xiążęciu Jmći Kurlandzkiemu od tych Jmć P. P. Officyalistow, ktorzy w Roku 1763. per Conclusum Seymu Kurlandzkiego, à nie przez samego Xcia Jmci z Urzędow złożeni byli. fol., str. 8.

Zwalcza skargę de spolio wniesioną przez oficjalistów jako bezprawną.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Schreiben eines curländischen Edelmannes an seinen in Sachsen befindlichen Freund, die gegenwärtigen Angelegenheiten des Herzogthums Curland betreffend... Im Junio 1763. w 4ce, str. 14.

Ob. pod. Schreiben.

Czartor. — Jagiell. — Kijow.

— Status causae pro Generosis Christophoro Antonio Tottien Consiliario Aulae Ducalis Curlandiae, & Sophia Gisaberta nata Schuttler Conjugibus Appellatis & Actoribus. Contra Generosum Davidem Scheunevogel Superintendentem Districtus Piltinensis, Pastorem Hasenpotensem & Lovisam Benignam natam Schuttler Conjuges Appellantes & Citatos. (po r. 1779). fol., k. nlb. 5.

Jagiell.

— ob. Klopman J. E. (Litterae 1766).

Finkel III, 1878.

Totumfacki ob. Andreini Fr. (Supplement) — Piekarski Krzysztof (1652).

TOTZMANN Michał, Czepusius (ze Spiża). Solenni Nuptiarum festivitati Henrici Schwarzwald, Joannis Schwarzwaldii quondam Senatoris Dantiscani filii, et Brigittae Danielis Czirenbergii Dantisc. Praecons. filiae. Dantisci 3 Id. Dec. 1614. Michael Totzmannus Czepusius Collega ac Musicus in Schola Mariana. w 4ce, 4 k.

— Carmen heroicum continens brevem tractatum historiae passionis mortis, resurrectionis ac ascensionis ad coelos Domini et Redemptoris nostri Iesu Christi cui adiuncta est decas anagrammatum carmine elegiaco concinnata cum coronide honori et decori virorum spectabilium integerrimorumque dominorum curatorum sedis sacrae ad B. Virginem Matrem solertissimorum; nec non reverendiss; literatiss; ac piissimorum verb. divini ministrorum quorundam apud Dantiscanos: mecoenatum et patronum debita observantia aeternum colendorum perofficiose inscriptum et consecratum a Michaele Totzmanno Czepusio in Mariano Collega et musico. (Tu drzeworyt: herb Gdańska). Anno TV DoMIne ChrIste sIs nostra VIta (1614). w 4ce, k. 12 nlb.

Gdańska miej.

— Elegia in augustissimum et solennem Domini ac salvatoris nostri Iesu Christi Dei et hominis natalem concinnatu a Michaele Totzmanno Czepusio in Mariano apud Gedanenses collega ac musico. Gedani ex typographeio Andreae Hunefeldi ingrediente Anno temporis novissimi quo scribimus. DeVs ManIfestatVs est In Carne (1612). w 4ce, k. 4 nlb.

Gdańska miej.

— Elegia de reditu Christi in vitam magnificis, nobiliss; ampliss; spectatiss; integerrimis viris ac D: D: burggrabio regio praecons: et cons: totiq: senatorio ordini augustae reipubl: Gedanens: consultiss: musarum et gratiarum mecoenatibus ac patronis debita cum observantia aeternum suspiciendis consecrata a Michaele Totzmanno Czepusio in marianâ scholâ collegâ ac musico. (Tu drzeworyt: herb Gdańska). Dantisci anno Fons VItae VIctor a Dest MortIs (1613). B. N. dr. w 4ce, k. 6 nlb.

Gdańska miej.

— Elegia de concordia magnificentia amplitudine ac doctrina praestantis-

simis viris Domino Burgravio regio, Dominis praeconsulibus, consulibus et caeteris senatoribus inclytae Reipubl: Gedanensis, consultissimis, dominis Mecoenatibus suis evergetis ac promotoribus munificentissimis omnique animi submissione ac observantiae cultu aeternum suscipiendis; consecrata a Michaele Totschmanno Czepusio in Mariano Collega ac musico. Anno DeVs esto nobIsCVM (1611) Dantisci. Typis Hunefeldianis. (Na końcu:) Insignia urbis Dantiscanae. (Tu drzeworyt: herb Gdańska). w 4ce, k. 5 nlb.

Gdańska miej.

— Idyllion exponens moestum ac illaetabilem auctoris statum nec non amarum ob coniugis suaviss; ex hac vita migrationem luctum; concinnatum a Michaele Totzmanno Czepusio in Mariano gedan; Collega ac musico. (Tu drzeworyt: herb m. Gdańska). Dantisci ex typographeio Andreae Hunefeldi Anno DeVs sIt nobIsCVM (1612). w 4ce, k. 5 nlb.

Gdańska miej.

— Idylion de rerum humanarum inconstantia ac immobili Dei providentia ordine creaturarum cursuque certo magnificis nobiliss; ampliss; spectatiss; et integerrimis viris ac D. D. burgravio, praecons: et cons: totique senatorio ordini augustae reip: Rigensis et D. D. senioribus ac scabinis iudicii civilis ibidem. Musarum ac gratiarum mecoenatibus ac patronis debita cum observantia plurimum colendis. Honoris et observantiae testandae causa inscriptum consecratum oblatum a Michaele Totzmanno Czepusio in Mariano Gedanen. collega ac musico. Dantisci ex typographeio Andreae Hunefeldi anno DeVs sIt nobIsCVM (1612). w 4ce, k. 8 nlb.

Gdańska miej.

Touanus ob. Thou.

Touche ob. Mehée.

Toule Comte ob. Donas de Boussey.

TOULMIN Joshua. Memoirs of the life, character, sentiments and writings of Faustus Socinus. By Joshua Toulmin A. M. London 1778. w 8ce, str. 471.

Jocher 9844.

(Toupet). Avis Aux Peres De Famille. (Pod tekstem:) A Varsovie le 10. 7-bre. 1778. w 4ce, str. 4

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

Tourbes (Les) ob. Mniszek J. (1765).

Tournely ob. Antoine Paweł Gabrjel (Bohosłowije 1793).

Tourneur ob. Young Ed. (1785, 1787).

TOURNEAUX (Letourneaux) i Fleury. Historya święta Nowego Testamentu. w Warszawie, Schol. P. 1794. w 8ce.

Dzieło to, którego tłómaczem był Sz. Bielski, wyszło w kilku wydaniach w ciągu XIX w. (ob. Bibl. IV, 519). Edycja I wyszła w r. 1794, ale egzemplarz nie jest mi znany.

Tournon ob. Amours (1699).

(Tournow). Sprawa W. JPani Katarzyny z Sackenow Matki, Mikołaja Syna Tournowów Szambellanowey i Szambellanica bywszego Dworu Polskiego przeciwko WW. JPP. Hermanowi Kapitanowi Oycu, Gotardowi Porucznikowi Gwardyi Ryskiey Synowi Rammom Kupcom Ryskim. (po 1796). fol., k. 7 nlb.

Uniw. Wil.

— ob. Turnow.

TOUSSAINT (Tussanus) de Forbin Janson, biskup marsylski i poseł Ludwika XIV (1625 † 1713). Oratio Reverendissimi & Excellentissimi Domini, Dni Episcopi Masiliensis, Serenissimi, Potentissimi & Christianissimi Regis Galliarvm Legati Extraordinarii, Pro Comitijs Electionis Varsauiam missi, die 11 Maij 1674. in Campo Electionis habita. (B. m. i r.). w 4ce, k. 4 nlb.

Zaleca księcia neuburskiego. On doprowadzi do pokoju z Turkami „Gallia pacificatrice". Jego rodzina nie będzie dla Polski ciężarem. Wyszło równocześnie po francusku p. t. Harangue (ob. Dopełnienia).

Korzon Dola i niedola tom III, str. 480. — Kluczycki Pisma do wieku Sobiesk. I, str. 1461 (tu przedruk).

Jagiell. — Ossol.

— Tož:... Tussani de Forbin Janson ...legati extra ordinem ad Comitia Electionis Varsauiam missi... in campo electionis habita. w 4ce, k. 5

Druk. w Paryżu. — Ob. tom XVIII, 469.

Jagiell. — Narod. (Rap.) Warsz.

— ob. Psojecki M. (Divinum 1676).

Towary ob. Cła — Efimow (jedwabne 1701) — Forma (1766) — Handel — Informacya (1772) — Instruktarz (1765) — Komissja skarbu kor. — Le Bon (1789) — Mniszek (1783) — Nachricht (1791) — Porządek (1636) — Skład — Tabela — Taxa krakowska towarów (1633) — Taryfa — Teloneum — Traktat rycerstwa — Traktaty (handlowe) — Wessel Teodor (1761).

Towarzystwa naukowe i literackie ob. Abhandlungen (warszawskie nauk. 1768, 1769) — Ausonius (Literatów 1765) — Berichte (1764—74) — Chesterfield (Literatów 1767) — Dubois — Gdańsk (Naturforschende Gesellschaft) — Historya polityczna (1771—2) — Jabłonowski (Jabl. Societas) — Janozki J. D. (Briefe 1745) — List (Elementarne 1792) — Mitzler (Leges instituti 1756, Programma 1754) — Pamiętnik (I) — Treść pism (Krakowskie 1787) — Załuski Józef And. (Projekt 1744, Institutum 1765).

Jocher Obraz I. — Bentkowski Hist. liter. I. — Litwiński w Roczniku Tow. Nauk. Krak. 1817. — Karol Estreicher w Dodatku do „Szkoły“ 1869. — Tenże J. D. Janocki 1869. — Biegeleisen Towarzystwa uczone w Przewodniku Nauk. i Lit. 1878. — Wisłocki Krótka wiadomość o tow. literatów 1869. — Smoleński Tow. nauk. w Polsce XVIII w. (w Ateneum 1887 oraz w Pismach histor. II, str. 1—59; tu zestawiona literatura). — Finkel Bibl. hist., str. 988, 1011, 1024.

Towarzystwo trzech osób pobożnych na honor Troycy Przenayświętszey (1784). w 8ce, 1 k. Ossol.

Towarzystwo ob. Gruszczyński Jan (1581) — Zamiar (Dobroczynne).

Towiańska Anna z Szczytów ob. Zieleniewicz Eleutery (Kazania 1651).

Towiański Antoni Gerald ob. Olszewski Michał (1755).

TOWIANSKI Feliks, Franciszkanin, sufragan białoruski. Via SS. Apostolorum Petri et Pauli ad mortem eorumque divisio. Bez r. (około 1755), w 4ce, 2 k. nlb.

Janocki Lexicon II, 190 i 191.

— De Divinis Scripturis adversus Atheos, Naturalistas, Antiscripturarios, Enthusiastas, Phanaticos caeteraque eiusmodi Haeresum monstra qui postquam propria systemata tueri posse spem abiecissent, aut omnem religionem eiurarunt, aut ut Orthodoxorum dogma de medio tollerent, securim ad radicem posuerunt, revelatae doctrinae necessitatem, praestantiam, certitudinem ausi impugnare, contemnere, elevare. Theologicae historico-critico-dogmaticae Propositiones quas sub finem theologici cursus triduo publice propugnandas susceperunt PP. S. Theologiae Baccalaurei Ordinis Minorum S. P. Francisci Conventualium, Praeside A. R. P. Magistro Felice Towianski Definitore et Regente Studii Viln. ejusdem Ordinis. Vilnae A. D. 1757. diebus 21. 22. et 23 Junii. w 4ce, 2½ ark.

Jocher 2240 pisze: W jednym exemplarzu, dedykacja do Gabryela Wodzińskiego Kanonika Wileńskiego; w drugim, do Jana Łopacińskiego Sekretarza W. X. Lit. Czartor.

(Towiański Feliks). Ad Illustriss. Reverendiss. D. D. Felicem Towianski Episcopum Carpasiensem, Albae Russiae Suffraganeum recens inauguratum Colleg. Acad. Vilnense S. J. suo et totius provinciae Lith. nomine. (1772). fol., k. 5.

Na k. 2 tyt. Panegyricus. Na k. 4: Ode (są po polsku dwie ody). Jagiell.

— Ad Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Felicem Towianski Episcopum Carpasiensem, Suffraganeum Albae Russiae ex Ordine Minorum Sancti Francisci Conventualium nomine Conventus Vilnensis gratulatoria Oratio. (B. m. i r., 1772). w 4ce, k. 2 nlb.

Z mowy tej wynika, że był franciszkaninem i że kształcił się zagranicą. Ossol.

Towiański Karol i Piotr ob. Romanowicz Fr. (1798) — Witteykowie — Zajączkowski.

Towiański Samuel ob. Białozor J. K. (Honor 1618).

TOWNSON Robert. Travels in Hungary in the year 1793. London 1797. (3 tomy). w 8ce.

Zawiera w t. III opis Karpat, Wieliczki i Krakowa.

W r. 1800 wyszedł w Paryżu przekład francuski. — Jest on w Bibl. Nar. Warsz. (Rap.).

Toxites Kasper ob. Schütz.

„Toxites“ jest tylko humanistycznym pseudonimem Schütza; ob. o nim monografję

Wotschkego w „Ans Posens Kirch. Vergangenheit“ 1913.

TOZBAT Juwenal. Dissertatio P. Juvenalis Tozbat Minoritae de Systemate Theologico et Christ Guil. Franc. Walchii Historia rerum in Homeritide saeculo sexto cum a Rege Judaeo contra Christianos, tum ab Habessinis ad hos ulciscendos gestarum. Leopoli typis Pillerianis. 1786. w 4ce, str. 6, 49, 7.
Jocher 2580. Ossol.

— Kazanie przeciwko rospaczy y zbytniey ufności dnia II-go Zielonych Świątek na nieszporach w kościele Lwowskim archikatedralnym miane przez X. Juwenalisa Tozbata Świętey Teologii Bakałarza Filozofii Professora, w Konwencie Lwowskim S. Krzyża, Zakonu S. Franciszka Konwentuałów. Dnia 7. Czerwca Roku 1783. We Lwowie, w drukarni Bractwa Sw. Troycy. w 8ce, 15 k. nlb.
Jagiell.

TOZEN E. Einleitung in die europäische Staatskunde... Frankreich, Schweden, Polen, Russland. (2 części). 1785. w 4ce.

Trąba Mikołaj (Statuta provincialia toti provinciae Gnesnensi 1420).. ob. Statuta (w tomie XXIX, str. 245).

Trąba na rozprószonych (1648).. ob. Dachnowski Jan Karol (tom XV, str. 14).

Trąba woskowa. Satyr marsowy z wosku ulepiony z woskową trąbą na świat wystawiony. (B. m. w. i r.). w 4ce.
Gani zepsucie obyczajów i przewrót we wszystkiem. — Znał to Juszyński II, 427.
Dzików(?)

Trąba ob. Bembus Mat. (gniewu Bożego 1648) — Bochdanowicz T. (nowego Testamentu 1716) — Boleslavius (ostateczna 1670, 1674, 1686, 1695, 1799, 1740) — Chełstowski Dion. (Trzy trąby Jordanów 1710) — Chlebowski W. (pobudki 1608) — Chrościński W. (Zwycięstwo J. III. 1683, Sławy J. III 1684) — Malicki W. J. (Himeneuszowa 1688) — Manni J. B. (przeraźliwe echo 1686) — Olkowski St. (wojenne 1630) — Szwab Fr. H. (Trąby żałości 1621) — Trąbę (Na).

Trąbczyńska ob. Trąpczyńska Antonina (1788).

Trąbczyński Jakób ob. Leszczyńscy (Objaśnienie 1786).

Trąbczyński Jan ob. Firlej H. (Leopardus 1624).

TRĄBCZYŃSKI Jerzy. Kazanie na pogrzebie JO. JMc Pana Mikołaja Chrysztopha Radziwiłła na Ołyce y Nieświeżu książęcia, które miał w kościele Ołyckim X. Jerzy Trąbczyński Soc. Jesu w roku 1615 dnia 27 lipca. W Krakowie w drukarni Mikołaja Loba. w 4ce, 3 ark.
Dedyk. Albrychtowi Stanisł. Radziwiłłowi.
Brown Bibl. Pis. S. J., str. 405. — Swięcki Hist. pam. II. 222. — Chłędows. Spis dzieł 166. — Siarczyński Obraz. II, 266.
Bibl. w Suchej — Ossol.

TRĄBCZYŃSKI Ignacy S. J. (ur. 15 grud. 1724). Bayki i przypowieści językiem polskim opisane od X. Ignacego Trąbczynskiego. Księga I. Warszawa 1787 w druk. Nadworney. w 8ce, str. 109.
Zawiera bajek 101.

— Grammaire Raisonnée Ou Principes De la Langue Polonaise A L'Usage de tous les Etrangers qui parlent le François & qui veulent apprendre la Langue Polonaise avec beaucoup de facilité. Par M. L'Abbe Trąbczyński. [Tu winjetka: aniołek splatający wieniec]. A Varsovie Chez P. Dufour, Imprimeur Du Roi. M.DCC.LXXVIII. (1778). w 8ce, k. tyt., str. 200. — Principes De La Langue Polonoise. [W linjach:] Deuxième Partie. str. 338, k. 2 nlb.
W przedmowie o różnicach między mową polską a rosyjską. — Zaczyna część I o ortografji, o głoskach, rodzaju, deklinacji rzeczowników, o przymiotnikach, zaimkach. — W t. II o dalszych częściach mowy. — Na końcu Errata na 3 stronach.
Czartor — Jagiell. — Kijow. — Ossol. — Raczyń.

— Toż:... Tom I—II. Varsovie, Chez P. Dufour 1793 w 8ce. Tom I, str. 191. — Tom II, str. 338. Ossol. — Uniw. Warsz.

Toż:... Varsovie, chez Thomas Lebrun 1798. Tom I—II. w 8ce.
Uniw. Warsz.

— ob. Sewerynowicz Jan Chryzost. (Vicarius 1741).

TRĄBCZYNSKI (Trąmpczyński) Marcin S. J. († 1732). Bellum intestinum inter continuas sui victorias absolutum. Seu religiosissimi patris Gasparis Druz-

bicki Societatis Jesu. Totius vitae annis continuata mortificatio. Ex umbris religiosis in lucem publicam a perillustri et nobiliss. eloquentiae iuventute Coll. posn. Soc. Jesu vindicata, anno triumphantis in carne Dei 1701. w 4ce, k. 1 i ark. D_3 (k. 16).

Święcki Hist. pam. II 222.
Jocher 6109 Jagiell. — Kijov.

— Ad mentem Patriae Caput Illustrissimus Excellentissimus Dominus D. Stanislaus Comes in Leszno Leszczynski Palatinus Posnaniensis, Odolanoviensis &c. &c. Capitaneus In Fastos Gloriae a Devinctissimo suis Honoribus Collegio Posnaniensi Soc. Iesu, datum. Anno Christi Supremi in terris Capitis 1699. Posnaniae Typis Clari Collegii Societ. Iesu 1699. fol. k. 31 nlb.

Nies. IV, 372. — Brown Bibl. 405.
Jagiell. — Ossol.

— Orbis meritis, famae, honori obligatus in ingressu Stanisl. Małachowski palatini Caliss. Lukovien. etc. Capitanei a Collegio Calissiensi Soc. Jesu. 1695. fol., ark. K.

— ob. Słowicki Łukasz Stan. (Heroica Poesis 1726).

Niesiecki IV, 372.

Trąbę (Na) odpowiedź (1648) ob. Dachnowski J. K.

Trabea ob. Bieżanowski St. (purpurata 1690, sapientiae 1681) — Profecki Gabr. (ducalis 1696).

Trabkovius Kasper z Gielniowa ob. Trądkowski K. (1610).

TRĄBSKI Jan Nepomucen Marcin. Conclusiones Juridicae ex Processu Juris ad Libr: II. Decretal. tit. 5. & 6. De Litis Contestat. & Ut lite non contestata. Desumptae [Na końcu:] Disputabuntur publicè in Collegio CC. DD. Jure-Consultorum sub assistentia M. Casimiri Jarmundowicz, U. Juris Doctoris & Professoris, Studii Universitatis Crac: Generalis Rectoris, ad objecta respondente M. Joanne Nepomuceno Trąbski, Philosophiae Doctore & Professore, Jurisprudentiae Auditore. Die 26. Februarii Annô 1761. w 4ce, k. 2 nlb.

Jest konkluzyj 10. Dotyczą litis contestatio w procesie zarówno cywilnym, jak karnym (kościelnym). — Literatury ani źródeł nie przytacza. Ossol. —

— In Nomine Domini, Amen. Dissertatio De Ideis, Sub secundo eoqué felicissimo Regimine Magnifici Perillustris & Reverendissimi Domini D. M. Andreae Lipiewicz Utriusque Juris Doctoris & Professoris. Facultatis Juridicae Procancellarii, ac Decani, Ecclesiarum; Cathedralis Cracoviensis Canonici, Collegiatae SS. OO. Cracoviae Custodis, Parochialium in Koniusza & Igołomia Curati. Judiciorum Consistorii Generalis Cracoviensis Assessoris, Librorum per Dioecesim Cracoviensem Ordinarii Censoris, Ordinandorum & Approbandorum Examinatoris, Collegii Juridici Senioris Patris, Contuberniorum; Jurisperitorum & Regio-Jagelloniani, tum Academiarum; Posnaniensis & Tarnoviensis Provisoris, Geometrae Jurati, Studii Universitatis Cracoviensis, Generalis ac Amplissimi Rectoris à M. Joanne Nepomuceno Trąbski Philosophiae Doctore & Professore, Ecclesiae Collegiatae S. Annae Canonico, interea Artistarum Decano, pro loco obtinendo in Minori Vniversitatis Cracoviensis Collegio Publicae Disputationi in Lectorio CC. DD. Theologorum Anno Domini 1776. Die 30. Mensis Aprilîs. Exposita. Typîs Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis. w 4ce, k. tyt. i k. 20 nlb.

Na odwr. tyt. dedykacja św. Janowi Nep. i Janowi Kantemu. — Na końcu: Permissu Rectoris.

Traktat składa się z Prolegomenon i z 4 propozycyj. Są one następujące: 1) Mens humana congenita sibi vi rerum ideas in se efficit. — 2) Idea ope sensuum acquiritur... — 3) Idea rerum insensibilium eruitur ex rebus sensibilibus. — 4) Non dantur ideae innatae ad mentem Carthesianorum.

Cytuje Kartezjusza, Mallebranche'a, Buffiera, polemizując z nimi często; taksamo z Platonem; głównie zaś opiera się na pisarzach kościelnych i na nauce Kościoła kat. (np. Conc. Trid.).

Jankowski Krótki rys logiki, str. 209.
Jagiell. — Ossol.

— Exercitatio geographica per Nobilissimam Juventutem Academicam... (1768)... ob. tom. XVI, 126.

Przedrukował Leniek w Książce pamiątk. Gimn. św. Anny (1888), str. 53.

— M. Joannis Nepomuceni Martini Trąbski Philosophiae Doctoris & Professoris, Ecclesiae Collegiatae S. Annae Canonici. De primis intrinsecis Rerum naturalium Principiis pro loco obtinendo in Majori Universitatis Cracoviensis Collegio Dissertatio. Annô Domini 1777 Mense Aprili. Typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis. w 4ce, k. tyt. i k. 32 nlb.

Na odwr. tyt. i na nast. dwóch kartach dedyk.: ad Ignatium Augustum Kozierowski, Eppum Adratensem.

Głosi nast. propozycje: 1) Atomistarum systema nequit sustineri pro primis rerum naturalium principiis. — 2) Hypothesis Cartesiana subsistere non valet. — 3) Chymicorum principia rationem habere non posunt. Kończą: Argumenta pro systemate absoluto et contra syst. respectivum.

Sposób dowodzenia polega na cytowaniu starożytnych autorytetów (Arystoteles, Plutarch, Pilnjusz). — Na końcu: Permissu rectoris. Jagiell. — Ossol.

— Specimen scholastici exercitii ex computo ecclesiastico per Nobilissimos Scholae Dialectices Auditores; In Collegio Vladislaviano Almae Universitatis Cracoviensis Intra Amplissimam Literatissimorum Hospitum frequentiam Sub Assistentia M. Nepomuceni, Martini Trąbski etc. Demonstratum Anno quo dixit Dominus: Fiant Luminaria in Firma-
156 390 49 351
mento Caeli, dividant diem et noctem
38 367 48 105 238
Ge. 14. Die 20 Aprilis Typis Acade-
12
micis Coll. Majoris Universitatis Cracoviensis (1769). w 4ce, k. 2 nlb. Jagiell.

- Via ad Culmen Doctoralis in Sacra Theologia Honoris Meritîs, Virtutibûs, ac Sapientiâ Perillustris Clarissimi & Admodum Reverendi Domini D. M. Joannis Josephi Rygalski, Sacrae Theologiae Licentiati, Cursûs Polemici Professoris, Collegae Majoris, Lanciciensis Cancellarii, Ecclesiarum; Collegiatae S. Floriani Clepardiae ad Cracoviam Canonici, Parochialis Vetero-Cornicensis Curati, Universitatis Generalis Procuratoris, Contubernii Geloniani Provisoris, Trita. & dum in Ecclesia Collegiata Divae Annae à Perillustri Clarissimo & Admodum Reverendo Domino D. M. Antonio Krzanowski, Sacrae Theologiae Doctore & Professore Ejusdemq; Facultatis Decano, Almae Universitatis Seniore Patre, Ecclesiae S. Floriani Clepardiae ad Cracoviā Praeposito. S. Joannis Cantii Procuratore, Contubernij Hierosolymitani Provisore. applaudente frequentissimo Distinctissimorum Hospitum Senatus Academici consessu Sacrae Theologiae Doctor laudatissima solennitate crearetur ac renuntiaretur; Officiosissimô calamô M. Nepomuceni Martini Trąbski. Philosophiae Doctoris, Scholae Rhetorices in Collegio Novodvorsciano Professoris, Contubernii Geloniani Senioris. Delineata. Annô quô VIa reCta e CaeLo MVnDo apparVIIt (1767). Joan: 6. Die Martis 9 Februarii. Cracoviae, Typis Seminarii Episcopalis Academico-Dioecesani. w 4ce, k. tyt. i k. 17 nlb. (sygn. E_2).

Rozpoczyna mowa ku pochwale kandydata (w przypisach dużo szczegółów biograficznych).

Od ark. D_2 są wiersze: Vox candidi cordis probata seu votiva gratulatio. Pisali je: Jan Wojucki, Franc. Bartoszewski, Józ. Charski, Aleks. Strzelbicki, Tom. Szczepanowski, Józ. Strzelbicki, Jan Szczepanowski, Ign. Strzelbicki, Tom. Irowski.

Dzików — Jagiell. — Ossol. — Czartor.

— ob. Rygalski J. J. (1769).

Tracewski Ignacy ob. Conclusiones (1775).

Trach na niebie ob. Szczaniecki Stef. (1697).

TRACHALA S. J. Lavacrum conscientiae, sive recta, brevis et facilis per exempla et praecepta, manuductio Sacerdotis ad recte excipiendas confessiones, authore Trachala Soc. Jesu. Varsaviae Anno 1766.

Brown Bibl. S. J., str. 405.

Trachenberg miasto ob. Quaestio (1637).

Trackiewicz Jan ob. Tupalski Mikołaj (Kazanie 1769).

Tractacik albo 52 questiy o Kościele (1590)... ob. Grzegorz z Żarnowca.

Tractaet van de Goddelyikbeydt... (1623) ob. Smalcius Val.

Tractaet, gesloten binnen de stadt Elbingh tusschen de Gedeputeerde van S. K. Maj. van Sweeden ende de Am-

bassadenrs der Vereen. Nederl. Cleef. 1656. w 4ce, str. 8.

Ob. niżej: Tractaten.

— tusschen den Koninck van Polen ende den Cheurfurst van Brandenburch ghemaeckt, ende gheloten tot Welow in Pruyssen 19. Sept. 1657. Cleef 1658. w 8ce, str. 4.

Ob. Accordspuncte — Instrumentum pacis. Finkel Bibl. I nr 3922. Akad.

Tractätlein (Zwei) das eine genannt Rossomacha oder schwedischer Vielfrass, das andere der Lappländische Doctor. 1658.

Hoppe 87.

Tractat Przymierza Między Cesarzem Imscią Y Krolami Imciami Polskim Y Angielskim. [Tu winjeta: ornament linearny]. w Wiedniu Postánowionego dniá 5. Styczniá R. 1719. w 4ce, k. 12 nlb. (sygn. C).

— Toż:.. w 4ce, k. nlb. 9.

Ob. niżej: Tractatus foederis defensivi (1719). Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

Tractat zwischen Ihro Majestät, der Allerdurchlauchtigsten Kayserin, aller Reussen, nebst Ihren Allerdurchlauchtigsten Alliirten, dem Könige von Preussen, Dännemark, Engelland, und Schweden einer seits, in Warschau geschlossen. MDCCLXVIII. (1768). w 4ce, k. tyt., str. 16.

Jest to t. zw. Actus separatus primus do „Traktatu wieczystego" z r. 1768. Dotyczy on obrony praw dysyd. i prawosł. (Obacz tom XII, 35 i 37).

Tekst łaciński tego aktu wszedł do zbioru Siarczyńskiego Traktaty, konw. I, 57.

Inne druki, wydane w tej sprawie, obacz zestawione u Finkla Bibl. I nr 4943. — Tekst rosyjski „Traktatu wieczystego" zamieścił Siarczyński Traktaty, konwencje. I, 39. — Tekst francuski ob. niżej pod Traité (1768). Czartor.

— Toż:... (Zarazem tekst francuski:) Traité entre Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies... et le Roi, et la Republique de Pologne, conclu à Varsovie, 1768. w 4ce, str. 26.

Ob. Traité. Krasiń.

— zwischen Ihro Majestät der Kaiserinn aller Reussen, und Seiner Majestät dem Könige, und der Republik von Pohlen. Wien. 1773. w 4ce.

Ob. Traktat. Tor. Kop.

— zwischen Ihro Majestät der Kaiserinn, Apostol. Königin von Ungarn und Böheim: und Seiner Majestät dem Könige, und der Republik von Pohlen. Wien, 1773. w 4ce.

Ob. Traité — Traktat. Tor. Kop.

— welcher zwischen Seiner Majestät, dem Könige von Preussen, und Sr. Majestät dem Könige von Pohlen und der Republick Pohlen den 18. September 1773. zu Warschau geschlossen worden. Aus dem Frantzösischen Original übersetzt. [Tu winjetka]. Berlin, bey George Jacob Decker, Königl. Hof-Buchdrucker. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt., str. 32.

Ob. niżej Traité. Akad. — Tor. Kop

Tractat Roznych Poselstw Lubelskich: y odpráwá ich. [Tu gwiazdka]. Przez Szláchćicá iednego Polskiego, iáko napilney spisány y wydány. [Tu gwiazdka, a pod nią sygnet drukarza: w owalu na kamiennej bryle buława, do której zlatują ptaki, w otoku napis: Concordia: Parvae: Res: Crescvnt]. W Krák: w Druk: Jákubá Siebeneycherá: Roku Páńskiego, 1592. w 4ce, k. tyt. i k. 23 nlb.

Rozpoczynają: Postulata posłów jednych lubelskich. (Jest to mowa do króla imieniem „braci z wielu województw podczas sądzenia Tryb. w Lubl. zgromadzonych". Proszą o zwołanie sejmu przed weselem królewskiem, gdyż jest trwoga o praktyki cudzoziemskie). — Od k. B idą: Postulata drugich posłów lubelskich. (Imieniem braci młodszych; ci piszą, że zjazd w Lublinie ogłosili niektórzy z woj. krak., ale zjazd ten był nielegalny). — Na k. B_3: Medium, które wojewoda krak., lubelski i podlaski oraz pan radomski podali senatorom. (Aby senatorowie ostrzegli co przedniejszych, przy arcyksiężnie będących, o rumorach spowodu małżeństwa). — Dalej: Replica in senatu na to medium. — Respons posłom z Lublina przez podkanclerzego. (Zwalcza istniejące podejrzenia). — Cautia od K. I. Mości z dnia 10 maja 1592. — Przemówienia Ostrowskiego, Ossolińskiego, dalej starosty opoczyńskiego, podczaszego lwowskiego, biskupa płockiego. — Wreszcie Uniwersał panów posłów z Lublina (którzy nie kontentowali się kaucją królewską i rozjechali się do domów);... oraz: Censura tego uniwersału (w obronie króla).

Jest więc zapewne wydane z inicjatywy kancelarji królewskiej dla przeciwdziałania agitacji spowodu małżeństwa i praktyk z Austrją.

O epizodzie tym ob. Sobieski w Encykl. Polskiej Akad. Um. (Hist. polit. II, str. 165). — Barwiński we wstępie do Diarj. Sejmu 1591—2 (wyd. w r. 1911). Tu na str. 42 przedruk „postulatów" z tego „Tractatu". Ob. też str. 73, 261, 433. — W. Zakrzewski w Arch. Kom. histor. IX (1902).

Maciej. III, 44 (znał egz. jakiejś bibl. przem.). — Piekarski Kat. kórn. nr 1495. — Wierzbow. III, 2906. — Hałaciński Sygnety polskich drukarzy zesz. I nr 23 (tu repr. k. tyt.).

Gdańska miej. — Jagiell. — Kórnik.

— Rycerstwu Koronnemu (1611)... ...ob. Traktat.

— welcher zwischen Sr. König. Majestät in Pohlen... Administration zu Holstein Gottorp wegen der Königl. Schwedischen Vor Pommerschen Länder... 20 August 1713 getroffen worden 1715. w 4ce. Jagiell.

Tractat ob. Półgęskowicz W. (1610).

Tractaten ob. Beschreibung (zu Jaworow Anno 1663).

Tractaten welche zwischen Königl. Majest. zu Schweden Herren Deputirten An einer und Ihren Excell. den Herren Extraordinar Ambassadeurn Seite der vereinigten Niederlande. In Elbingk, den 11 Septembr Anno 1656. berahmet und abgehandelt worden. w 4ce, k. 4.

Ob.: Karol Gustaw.

Wyszedł także tekst holend. p. t. Tractaet... w 4ce, k. 4. — Tekst łac. obacz niżej pod Tractatus; holenderski pod Tractaet.

Gdańska miej. — Ossol.

Tractatio ob. Faunteus (De controversiis 1587, 1592) — Stephanides (De controversiis inter ordinem 1632).

Tractatus qui inter R. M. Sueciae DD. Deputatos... et extr. legatos unitarum Prov. Belgii... Elbingae 11 sept. 1656 initi et conclusi sunt. Tractaten welche zwischen... (1656). w 4ce. k. 6 nlb.

Po stronie szwedzkiej podpisali Eryk Oxenstiern, St. Bielke, G. Banner. — Ważny to epizod w dziejach wojny polsko-szwedzkiej. — Ob. wyżej Tractaet.

Duży zbiór innych druków do stos. szwedzko-brand.-niderlandzkich znajduje się w „Coll. pol. suec." (Nl 97) w Bibl. Gd. miej.

Gdańska miej.

— Retraditae Elbingae. [Na końcu] Dabuntur Dresdae die 9. Mensis Januarii Anno Domini 1700. Regni vero Nostri Anno III. Augustus Rex. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Traktat był zawarty 12 dec. 1699 z Fryd. III margr. brandeb.

Reguluje wyjście Prusaków z Elbląga, zwrot sumy zastawnej, przejazd na Wiśle etc. Ze strony polskiej podpisali traktat Michał Radziejowski, Mik. Święcki, And. Załuski... i t. d. (razem 14 podpisów). Ze strony brandenb. J. Hoverbeck, G. Werner.

Finkel Bibl. I nr 4344. Czartor.

— pacis inter reges Sueciae et Poloniae de die 14/24 Septembris 1706. Hagae Comitis, apud Adrianum Moetjens 1706. w 8ce, str. 16.

Ob. tom XVI, 326—7... oraz XII, 30. — Inne teksty pokoju w Altranstadt zestawił Finkel Bibl. I nr. 4399.

Czartor.

— Foederis Defensivi Inter Sacram Caesaream & Regio Catholicam Maiestatem & Sacram Regiam Maiestatem Poloniae Tanquam Electoralem Saxoniae &c. &c. Nec Non Sacramregiam (sic) Maiestatem Magnae Brittaniae Tanquam, Electorem Brunsvico Luneburgensem Conclusus. Viennae die 5. Januarii Anni 1719. fol, k. tyt. i k. 6 nlb.

Zostaje zawarte przymierze defenzywne. W imieniu cesarza występował L. Zinzendorff i Eug. Sabaudzki. — W imieniu Aug. II J. H. Flemming. — Na końcu Articulus separatus (dotyczący ratyfikacji).

Polski dotyczą art. VIII—XII, w których przyrzeczona jest Augustowi II pomoc w razie naruszenia praw jego co do Polski. August ma jednak obowiązek niedopuścić do przemarszu obcych wojsk przeciw cesarzowi.

Ob. Articuli foederis — Przymierza.

Tekst polski ob. wyżej pod Tractat.

Inne teksty tego traktatu zestawił Finkel Bibl. I nr 4481. — Omówił ten traktat Droysen Gesch. der preuss. Politik IV.

Chrept. — Czartor. — Zamoj.

— inter S. Maj. Imper. Reginam Hung. et Boh. (1773).. ob. Traktat-Tractat.

— [Tractatus Ravae 18 mensis Januarii Anno 1716 inter exercitum Sacrae Regiae Majestatis auxiliarem et palatinatus confoederatos Minoris Poloniae atque excercitum Regni confoederatum, per commissarios plenipotentes utriusque partis confectus et subscriptus]. fol., k. nlb. 10.

Bez osobnego tytułu. Na karcie pierwszej dana mylnie sygn. B, na drugiej jest już A_2.

Rozpoczyna się: In nomine Sanct. Trinitatis. Exortis quibusdam dissidiis inter Exercitum auxil. Saxonicum... et Confoederatos palat. et terras Min. Poloniae...

Traktat ten, składający się z 14 artykułów, zawarli w Rawie, jako plenipotenci wojsk saskich F. J. Goltz i Mich. Fr. Sapieha, a jako plenipotenci konfederacji Mik. Rożnowski, M. Koc, M. Czacki i t. d. — Poczem dokonali jego ratyfikacji w Żółkwi 20 januar. 1716 J. Rybiński, J. Weissenfels, de Baudiss i Seissan. — Wreszcie zagwarantowali go St. Humiecki, Fr. Załuski i hr. Flemming. — Medjatorami byli J. Marlch, arc. lwow., wreszcie comes Sieniawski, hetman. — Plenipotencję dla pełnomocników konfederacji podpisali S. Ledóchowski i J. Branicki, a dla Sasów: Baudiss, Weissenfels, Seissan. Wszystkie te akta są tu zamieszczone.

Tekst niem. obacz w t. XVI, 327 (pod Friedens Tractat)... oraz w t. XVIII, 595 (Instrumentum).

Finkel Bibl. I nr 4454, gdzie zestawiono inne druki, do tej sprawy się odnoszące. Oprócz tego obacz „Dzieje" t. zw. Otwinowskiego 1849, str. 255.

Całe dzieło o tym traktacie rawskim i o dalszych jego następstwach wydał bezimiennie Teodor Buchholtz (Diarium congressuum 1717); obacz tom XII, 412—3.

Czartor. — Jagiell.

(Tractatus). Preclarus et insignis Tractatvs Docens Modum legendi abbreuiaturas vtriusq; censure, studiosis tirunculis valde necessarius, ac a multis mendis purgatus & emendatus. [Tu herb m. Krakowa w wieńcu]. [Na końcu sygnet drukarni Florjana Unglera: wieniec laurowy, w nim na tarczy herbowej litera V, a w niej wpisane F. Pod wieńcem na ozdobnej tablicy napis:] Si tibi fructū peperit libellus Prouido grates age Floriano Hic vbi clara liquidus pererrat Istula Crocam. w 8ce, k. tyt. i k. 55 nlb. (sygn. A—Gvııı).

Wydane bez daty. Katalog Bibl. Kap. Gnieźn. podaje z datą 1531, taksamo Kórnickiej. Zaś Bibl. Ossol. z datą 1542. — Są to daty błędne. — Wyszło bowiem równocześnie z innemi wydawnictwami Unglera, zaopatrzonemi na końcu w wierszyk: Si tibi fructum... Istula Crocam (ob. Szamotulskiego Processus 1524; Flores 1524; Lectura 1524). A więc w r. 1524.

Na odwr. k tyt. przedmowa (antykwą), w której powiedziano, że dzieło przeznaczone jest nato, ut juris studiosi consultius securiusque huic inhererent operi, — i że dlatego dzieło to wychodzi jako opus correctum, emendatum omni superfluitatis seu diminutionis macula purgatum.

Druk reszty dzieła gocki, tylko nad stronicami napis antykwą: Tractatus de modo legendi In utroque iure. Druk aż do k. Biij (recto) w dwie kolumny, dopiero od nast. stronicy w jednej kolumnie.

Składa się to dzieło z następujących części:
1) Od k. Aij—Bij idzie traktat poświęcony podziałom obu Korpusów prawnych (canon. i civilis), rozpoczynający się od słów: Quia praeposterus est ordo prius humana petere subsidia... Do C. j. civilis zalicza autor także „Libros feudorum" (zgodnie z włoskim zwyczajem).
2) Traktat o skrótach prawniczych terminów (od Bij—Biiij).
3) Traktat, wyliczający rubryki w Dekretałach, Clement. i Liber sextus (od B_4—C_4). Najprzód w porządku następstwa, potem alfabetycznym.
4) Na k. C_5—C_8: Collige versus (sic) quid vult distinccio quaevis (reguły Dekretu ujęte w formę metryczną: „Decretum versificatum"). („Versus" jest oczywiście błędem, zamiast „versibus").
5) Od k. D. rubryki Dekretu wedle porządku następstwa.
6) Na k. D_6 verso aż do k. G_2: Incipiunt tituli legales secundum ordinem alphabeti diversorum voluminum juris civilis. — Zaraz potem: Rubricae de usu feudorum... i Consuetudines... oraz przegląd podziału Corpus juris civ. na księgi i tytuły. — Na k. G_2: Finis.
7) Na k. G_2 verso: Definicje prawa (Ars boni et aequi, jus triplex: divinum, naturale, humanum).
8) Kończą: krótka informacja o podziale Corpus juris canon. na 5 części (wraz z Extravagantes) — oraz Corpus juris civilis. Wreszcie: Una introductio procurationis (co to jest citatio i formuły dla prokuratora przy prowadzeniu procesu, na 6 stronach).

W tekście przytoczono kilkakrotnie wierszyki mnemotechniczne.

Pierwszych sześć części tego zbiorku (t. j. aż do k. G_2) odpowiada w zupełności pracy średniowiecznej, zwanej „Modus legendi abbr.", drukowanej pomiędzy r. 1476 a 1512 kilkadziesiąt razy zagranicą (Hain nr 11460 i następ.). Praca ta powstała we Włoszech, w pierwszej połowie XV w.; autor nie jest znany. Włączone przez niego do dzieła „Decretum versificatum" jest utworem Jana de Deo

Natomiast ustępy 7 i 8 są dodatkami późniejszemi. Niewątpliwie dołączył je do dziełka wydawca krakowski, którego nazwiska nie znamy.

Janocki (Janoc. I, 308) wskazywał jako autora całego traktatu Stanisława Zaborowskiego, ale on nie może być ani au-

torem, ani nawet wydawcą. — Bentkowski II, 261 wskazywał na Cervusa Tucholczyka, ale nie uzasadnił tego przypuszczenia. — Wiszn. V, 141 powołuje się na jakąś notatkę Brosciusza, jakoby autorem tego traktatu był Czepiel Mikołaj. Ale to wszystko błędne.

Autorem traktatu nie był bowiem Polak; Polak był tylko wydawcą i mógł dodać dwa uzupełnienia końcowe. Wydawca ów był w każdym razie profesorem Akademji, skoro przeznaczał książkę dla studentów. W tym czasie ogłaszał podobnego typu książki Grzegorz z Szamotuł (ob. t. XXX, 196). Na niego także wskazuje ustęp końcowy o cytacjach i pełnomocnictwie procesowem. Jemu też wydawnictwo należy przypisać.

Ponieważ z wieków średnich nie znamy podręczników, wedle których uczono prawa w Uniwersytecie Krak. (ob. o tem St. Estreicher Opinie prawnicze Uniw. w XV stól. 1936) przeto druk ten rzucający pewne światło na sposób uczenia elementów prawa kanonicznego i rzymskiego w Krakowie w początku w. XVI posiada specjalną wartość.

O traktacie tym i o jego przeróbkach w Niemczech dokonanych mówi obszernie Stintzing Geschichte der popul. Literatur des römischen Rechtes (1867), str. 18—29, a także na str. 482 i 485.

Jocher 7280. — Wierzbowski I, 782. — Piekarski Katalog Kórn. nr 1494. — Encykl. Orgelbr. VI, 428—9.

Akad. — Czarn. — Czartor. — Dzied. — Jagiell. — Kap. Gniezn. — Kórnicka — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

Tractatus Historico-Politici, in quibus Aurea Bulla Caroli IV Romanorum Jmperatoris de Constitutionibus Jmperialibus, Transactio passaviensis, Pax Religionis Augustae & Pragae conclusa. Necnon Recessus Et Commitia Imperalia, Gallicae Polonicae Suedicae Anglicanae Hollandicae Pacta Manifesta Edicta Pacis Articuli atque Presentium Bellorum causae comprehenduntur. Ad majorem S. Rom. Imperii Rerum et Superiorum Temporum, ac omnium prope Historiarum cognitu Dignissimum intelligentiam comparandam. Coloniae Agripinae Sumptibus Ioan. Ant. Kinckii Bibliopolae, Anno 1657. Cum S. C. M. privilegio. w 8ce, str. 111.

Ob. Thulden. Jagiell. — Zieliń.

— Historico-Politici, quibus vera Sacri Romani Imperii Praesentium per Europam Bellorum, Historiarum Et Jurium novissimorum compendiosa cognitio, omnibus arcanorum et advocatiae Amatoribus maxime necessaria deducitur Cum Summariis Materiarum Sequenti pagina. Coloniae, Sumptibus Joan. Antonii Kinckii, Anno 1657. w 8ce.

W tym zbiorze jest rozprawa: De vicissitudinib. inter Sueciae et Poloniae reges etc.

Bibl. w Suchej

— Historico-politici Ad Tertiam Partem Historiae pertinentes. Jn quibus Manifesta Danica, Suedica memoralia Diversorum ad Collegium electorale demonstratio et discussio Austriacarum contra querelas Gallicas et Suedicas Capitulatio Romano Regi facta Confoederatio principum, Aliaque comprehenduntur. Coloniae Agripinae, Sumptibus Joannis Antonii Kinckii. A. 1658. w 8ce.

— et codicilli ad Historiae Christiani Adolphi Thuldeni partem quartam pertinentes, in quibus paces hispano-gallica, polono-suedica et suedo danica... continentur. Coloniae Agr. 1663. w 8ce, str. 328 i 54.

Ob. wyżej pod Thulden (Historiae nostri temporis 1657). Raczyń.

Tractatus pacis geniali bello foederatus ad mensam sangvinariam stylo ferreo, et cruore Olcophili olim a rege Aracano subscriptus, nunc... in scenam reproductus. A Palaemonio Tulianis Palaestritis Acad. et Univ. Vilnens. S. I. Anno 1717 die Saturni 6 Februarii. fol., k. nlb. 2. Krasiń.

Tractatus de S. Scriptura (1798)... ob. Hussarzewski Tomasz.

Tractatus de Ecclesia (1611)... ob. Socyn F. (tom XXVIII, 399).

Tractatus Directorii Horarum Canonicarum. Cracoviae in Officina Jacobi Sybeneycher. 1601. w 8ce.

Przypis Stanisława Grochowskiego; Łukaszowi Janowskiemu.

Dzisiaj nieznane. — Grochowski przedrukował zapewne jakąś rzecz obcą.

Jocher 6495 (za Juszyńskim).

Tractatus de origine et moribus gentis Borussicae imprimis veterum. Frankfurt, Völker. 1798(?). w 4ce.

Tor. Kop.

Tractatus portarii gedanensis cum notis editi... ob. Lengnich (1762).

Tractatus De Computo Ecclesiastico Ad Usum. Seminariorum Poloniae [Tu winjeta: na cokole pęk broni i sztandarów, pośród nich 2 aniołki grające na surmach]. Anno 1768. w 8ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 177, k. 2 nlb., 4 tablice (przy str. 38 i na końcu).

Na odwr. str. tytułu: Typis mandari posse censeo, Varsaviae die 6-ta Julii 1768. P. H. Sliwiski Cens. libr.

Rozpoczynają: Theses defend. (z etyki, matem. i fizyki); poczem idzie Computus.

Jest to obszerniejsza praca. W rozdz. I mówi de computo, de anno solari et lunari, de anno magno, de mense, de horis. — Rozdział II de calendario, de cyclis, de tabulis paschalibus, de tabulis epactarum, tabula equationis, de romano martyrologio. — Kończy index i errores.

Książka przeznaczona dla użytku semin. diec. Żebrawski Bibl. matem., str. 425.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Wileń.

Tractatus ob. Augustinus S. (rationalis 1646) — Axtius J. C. (de arboribus 1679) — Bartsch Fr (Concionum 1609) — Beza J. (de polyg. 1610, de repudiis 1610) — Błonie N. (sacerdot. de sacram.) — Bobowski A. (de Turcar. 1690) — Borkowski Aleks. (de eccles. 1614) — Bullingerus (de coena 1551) — Crellius J. (de spiritu 1650) — Drużbicki K. (de perfect. 1682, de effectibus 1713, meditandi 1652) — Duppa B. (von Gebet 1700) — Dym Kaz. (de existentia 1692) — Eliaco P. (metheorum 1515) — Frydrychowicz Dom. (De creat. 1690, De natura 1691, De visione 1692, De divina 1690, De voluntate 1692) — Gerson J. (de modo 1475) — Głogowczyk J. (de judiciis astrorum 1514) — Hispanus P. (summul. 1514) — Hostyński Jan (de Deo 1679) — Jacobus de Clusa (de animabus 1500) — Jan a Jezu (de Amore) — Januszowski (de Matrimonio 1683) — Koffski W. (de materia 1608) — Łaski Jan (de sacram.) — Licinius Namysłowski (de disputat. 1592) — Lublino Sam. (summulorum 1627) — Malatesta (de modo 1609) — Malicki B. K. (linguae pol. 1699) — Marquard J. (de jure 1662) — Matheus de Cracovia (bene moriendi 1497) — Miechowita (de Sarmatiis) — Morgenstern (de ecclesia 1598) — Neugebauer L. (de peregrinatione 1605) — Nicolaides Th. (de ecclesia 1614) — Novadomo J. (de complexion. 1514) — Opatovius A. (theolog. 1645, de sacram. 1642) — Pater Paul. (de insignibus 1683) — Paweł Grzeg. (De regno Chr.) — Perusinus Matheolus (De memoria 1503) — Physiologia (1646) — Pisetzki Ad. (de statu 1673, de castigat. 1676) — Pontius Pas. (super confirmatione 1652) — Riccius El. (jurid. 1691) — Rosteutscher W. (de prosodia 1659, de succes. 1663) — Rozdrażewski Fr. (de controversiis 1620) — Rudawski Laur. (de substit. 1659) — Sandius Chr. (de anim. 1675) — Schultz (de Polonia 1694) — Sędziwój (de sulphure 1682) — Sinapius M. (de remedio 1699) — Smalcius (1623) — Socinus (1623) — Turrecremata Jan (de aqua benedicta 1533) — Tylkowski W. (de re agrar. 1681, de astronomia 1687) — Wegner G. (de rattis 1699) — Willenberg S. (excursion. 1711) — Wisner D. (de lamiis 1639) — Wiszowaty (brevis 1682) — Vorstius C. (theolog. 1610) — Zaborowski St. (de natura 1507) — Zawadzki Kaz. (super advertan. 1676) — Zbrozius Jac. (de vicario 1592).

TRACY (De). Remarques sur l'établissement des Théatins en France, et sur toutes les maisons de la même congrégation, établies en Espagne... et en Pologne; avec des Notes... 1755... w 12ce.

Traczewski ob. Tracewski.

TRADEL Jerzy, syndyk miasta Augsburga († 1599?). Ivdicivm und ABleinung, uber ein erschreckliche, Gottslästerliche, Arrianische in Poln, von Christophen Osterroth dem Vorsteher zu Schmirgel, aussgegangener Schrifft. Durch, Den Ehrnvesten und Hochgelehrten Herrn Georgen Tradeln, beyder Rechten Doctorn, und dess heiligen Reichss Statt Augspurg Syndicum. Auss Ursachen in der Prefation gemelt, in offenen Truck gegeben. Jacob. Cap. 5. Lieben Brüder: So jemand under euch irren würde, und jemand bekehrte in,

der soll wissen, dass wer den Sünder bekehrt hat von dem Irrthumb seines Wegs, der hat einer Seel vom Todt geholffen, und wirdt bedecken die Menge der Sünden. Exod. 23. Wann du dess, der dich hasset, Ochsen oder Esel begegnest, dass er irret, so sol tu ihm denselben wider zuführen: Hüt dich lass ihn nicht, sondern versaume gern dass dein umb seinet willen. [Tu winjetka: ornament linearny]. Gedruckt zu Franckfort am Mayn, bey Christian Egenelphs Erben. 1596. w 4ce, k. tyt. i str. 76.

Przedmowa: An den guthertzigen Leser..., poczem na k. Aiij: Chr. Osterroths, Vorstehers zu Schmirgel, jrrige Gotteslästerliche Schrift. (Tu następuje na 7 stronach przedruk traktatu Osterrotha, zwanego inaczej Osterode, ob. tom XXIII, 494. — Traktat ten nosi tytuł: Ein Bekandtnuss, welches nicht ein Mensch ein Führer ist, sondern der Geist Gottes selber, welcher es durch die Propheten, und der H. Apostel Mundt geredet hat. — Tradel otrzymał ten traktat w rękopisie i zgorszony nim pragnie odwieść Osteroda od błędów).

Od k. Bii verso idzie odpowiedź Tradela p. t.: Judicium über Chr. Ost. Arianische Bekantnuss. Rozdzielił traktat przeciwnika na 22 objekcyj i na każdą daje swoje „rozwiązania" (zwane solutio). Chodzi wszędzie o wykład Pisma świętego.

Osterode wydał na to odpowiedź, ogłaszając w r. 1598 swoją konfesję (Bekandtnuss), której przedruk po wielu latach bo w r. 1625, ukazał się w Rakowie (Disputatio).

Polemizowali z tegoż powodu również z Osterodem Grawer (1613) i Filip Nicolai (1603). — Ob. Bock Hist. antitr. II, str. 578. — Wierzbowski II, 1836.

Muz. Nar. (Czapski).

Traditiones ob. Bujalski A. B. (1763) — Mrugaczewski M. (1775).

TRĄDKOWSKI (Trabkovius, Trątcovius) Kasper z Gielniewa († 1620). Gratulatio virtutis ac eruditionis laude praeclaris juvenibus Christophoro Sapalio Moscicen. et Andreae Zientcovio Samborien. cum primam Philosophiae lauream iij Cal. April. in alma academia Cracoviensi publice ac solenniter consequerentur a Gasparo Trątcovio Gielnievien. ejusdem Academiae Studioso in honoris monimentum et argumentum amoris dedicata. Ad Lectorem Quisquis Castalidum colis vireta — Et vel nomine mi bene ominaris — Nostros mente legas sereniore — Versus: invidiam, fave retorquens. Carmen Chronographicum: quanDo novena Cohors viridi sua teMpora cInXit lauro, ter denis Martius ibat equis. Cracoviae in officina Nicolai Lobi (1611). w 4ce, k. 8.

Dedykacja Tom. Zamojskiemu. Ossol

— Xenion Illustri et Magnifico Domino Thomae Zamoyski Ioannis Zamoyski Magni Patris Patriae filio, haeredi in novo et veteri Zamoscie, Capitaneo Knyszynensi etc. Domino suo clementissimo oblatum a Gasparo Trądkovio Philosophiae studioso in celeberrimum nativitatis nostri festum. Ode dicolos distrophos. Samosci Anno Domini MDCVI (1606). fol., 2 k.

11 strof jambicznych, naśladowanie Horacego. Zamoj.

— Xenivm Magnificis Ac Generosis Dominis, D. Ioanni, & Mecislao Dvnin Brzezinski, De Magna Skrzyn. Haeredibvs In Gielniew, &c. Dominis meis colendissimis. [Tu orzełek]. Oblatvm A Gasparo Trabkowio (sic) Gielniew, Artium & Phil: Baccalau: Honoris & obseruantię ergo. Cracoviae, In Officina Ioannis Szarffenbergerij, Anno Domini, 1610. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Brzezińskich (Łabędź) i wiersz.

Zawiera odę i dwa epigramaty do Jana i Miecz. Brzezińskich. Czartor.

— ob. Bryllius Urb. (1617) — Rodyszewski Stanisław (1620) — Ursinus Jan (Grammaticae methodicae 1619) — Radosicensis Paweł (Pallas dilectum suum 1609, Laurea palestrae 1620).

Heck Sz. Szym. (Rozpr. Akad. filolog. XXXIII), str. 209. — Wadowski Wiadomość 1900.

Traduction libre de la cantate ob. Naruszewicz (Opisanie festynu 1788).

Bibl. War. 1878, IV.

Traduction de l'acte de l'Interregne publié le 9 Aout 1770, qui renouvelle celui qui a eté publie apres la mort d'Auguste III. 1770. w 4ce, str. 8.

Bibl. w Suchej

Traduction D'une Lettre Polonoise Sur L'Ecrit Intitulé: Considerations Sur La Conduite De La République De Pologne &c: [Tu winjetka: ornament linearny]. 1756. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Lud. Oskierko, ajent pruski, wydał w r. 1756 bezimiennie w 4 językach „Considerations“ w obronie polityki pruskiej. Niniejsze pismo jest odpowiedzią, inspirowaną przez dwór saski.

Zbija ono różne twierdzenia Oskierki, np. że Polska uczestniczyć będzie w klęskach Saksonji, ale nie podzieli jej korzyści w razie zwycięstwa. Omawia skutki traktatu welawskiego, nielojalne stanowisko elekt. brand. w r. 1656 wobec Polski, zabór Elbląga przez Prusy. Polska winna pomoc w walce swemu królowi. — Obacz bliżej pod: Oskierko. — List szlachcica (tom XXI, 344). — Rzewuski (Myśli 1756).

Konopczyński Polska w dobie I, str. 392.

Akad. — Chrept. — Jagiell.

Tradukcya odpowiedzi Ichmość PP. Posłom Extraordynaryjnym skonfederowaney Rzeczypospolitey Polskiey przez Imci Pana Podkanclerzego Rosyjskiego. D. 18 7-bris 1767 daney. (1767). fol., 1 k.

Akad. — Krasiń. — Raczyń.

Trafunku (O) życia... ob. Baranowicz L. (1678)

Tragedja Grigorija Bogosłowa ob. Grigorij (tom XVII, str. 356).

Tragedya ob. Dębski Jerzy (1729) — Euripides (Hecube 1536) — Gawath J. (albo wizerunek) — Genesius (1619) — Grevenbruch G. (Moscovitica 1608) — Lucyan (o podagrze 1680) — Morykoni M. (pod zaszczytem 1766) — Niger Fr. (1559) — Ochin (o mszy 1560) — Schaum M. (Moscovit. 1614) — Seneca L. (Starożytności 1696, Thyestes 1513) — Zernecke J. H. (Der Thornischen 1725).

Tragedya. Przykład zdrożney edukacyi na Enorescie Tymandra króla Ateńskiego Synie wyrażaiąca. Przez nayszlachetnieyszą Szkoły Grammatyki młódź w Kollegium Nowodworskim Przesławney Akademii Krakowskiey w publiczney scenie roku którego kroL naD kroLMI sWoIe panoWanIe spraVVVIe, y przez skVtek spraVVIaC nIe przestanIe. Miesiąca Lutego pokazana. w Krakowie, w druk. akademickiey (1757). w 4ce, ark. A—B_2.

Jagiell.

— w jednym akcie pod tytułem Sześciu nieboszczykow (1794)... ob. Czacki (tom XIV, 507).

Smoleński Pisarze anonimowi 1912. — Bernacki Teatr II, 306.

Tragedya ucieszna o pijanicy (1638)... ob. G.(uliński) J.

Zestawia o tem liter. Badecki w Pam. Literackim 1925, str. 679.

Tragedya o Scilurusie ob. Jurkowski J. (1604).

Tragedya Meropy Argument. Bez r. (około 1760). w 4ce, k. 4.

Notatka Żeg. Paulego.

Tragedya o Ulissesie ob. Paxillus Ad. (1603).

Tragedya żebracza (1552) ob. Thragedya.

Tragicomedia de Calisto y Melibea.. Salamanca, per Martino Polaco. 1500.

Cytuje za Mendezem Pawiński w Kłosach XXXIV, str. 23. — Ob. Stanisław Polak (drukarz).

TRAGUS Anshelmus, Livonensis (pseud.). Querela de miserrima Livonensium clade. Ad magnificum ac generosissimum Dominum D. Petrum Miskowski, Gnesn. Lanciciensemque Praepositum ac S. R. Maj. Polon. Vicecancellarium. Per Anshelmum Tragum Livonensem. Regiomonti Borussiae, in officina Joh. Daubmanni imprimebatur Anno 1562. w 8ce, k. 15.

Tragus ma być pseudonimem Hier. Bocka (obacz tom XIII, 186). — W r. 1863 wyszła w Petersburgu podobizna tego druku z egz. Bibl. Petersb. w 50 egzempl. — Obacz o tem Bibl. IV, 523.

— ob. Gessner (Herbarium).

Trahciew (pseudon.) ob. Weichart (List 1781).

Trajan ob. Cor (1718) — Goworski J. Nep. (Constans in adversis 1764) — Pliniusz (czyli panegiryk 1799).

TRAJANOWICZ Maciej Józef Antoni. Kalendarz Polski i Ruski W Ktorym Swięta Roczne i Biegi Niebieskie. Aspekty, Wybory, Czás śiania, szczepienia, krwie puszczánia, lekarstw záżywania, Wschod i Zachod Słońcá &c: należytym porządkiem Położone i Opisane. Na Rok Panski M.DCCXLVIII. (1748). Ktory iest Przestępny á po Przybyszowym według komputu Rzymskiego pierwszy według zás Greckiego drugi. [W szpaltach; w I.] Od Stworzenia Swiátá, 5607. Od Potopu całego Swiátá. 4049. Od Záłożenia Rzymu, 2497. Od Początku Kro-

lestwá Polskiego 1198. Od Założenia Miástá Krákowá 1048. Od Zábićia S. Stánisłáwá B. K. 650. Od Kánonizácyi S. Stánisłáwá B. K. 497. Od Záłożenia Akádemii Krákowskiev w Krákowie przez Káźimierzá W. 406. Od Utwierdzenia teyże Akádemii Krákowskiey przez S. Stolicę Apostolską, 394. Od postánowienia na Jásney Gorze Częstochow: Naycud: Obrázu N. M. P. 366. Od Ucalenia Akádemii Krákowskiey przez Władysłáwá Jágellońá 349. [W drugiej szpalcie:] Od Szczęśliwey śmierci B Jáná Kán: 277. Od Záłożenia Akádemii Poznań: 228. Od Unii W. X. L. z Koroną Polską 171. Od Początku Trybunału Koron: 171. Od popráwy Kálend: stárego 166. Od Uprzywileiowánia od Stefaná Krolá Akademii Nowomieyskiev 164. Od Záłożenia Miástá Zamośćia 166. Od Záłożenia Akádemii Zamoysk: 158. Od Záłożenia Akademii Bialskiey 126. Od Zniesienia Turkow pod Choći: 127. Od Powtornego zniesienia Turkow pod Chocimem 75. Od Zniesienia Turkow pod Wied: 65. Od Záłożenia Akádemii Pinczow: 48. [Przez szerokość całej karty:] Od Szczęśliwey Koronacyi Nayiaśnieyszego Krola J. M. C. Augusta III. 15. Rewolucye Koscielne. [W szpaltach; w I:] Według Kálendarzá Popráwnego. Złota Liczbá I. Okrąg Słońca I Epakta. Poczet Rzymski XI Literá Niedzielna G. F. Litera Martyr: P. [W szpalcie II:] Według Kálendarzá Stárego. Złota Liczba I. Okrąg Słońcá XXI. Epaktá X. Poczet Rzymski XI. Literá Niedzielna. C. B. [Przez szerokość całej karty:] Ruska Wielkanoc po Rzymskiey w Tydźień Mięsopustu od Nowego Roku aż do Popielcu rachuiąc bedzie Niedźiel ośm i dni dwá. Niedźielá I. Adwentowa Dniá I. Grudniá. Przez M. Macieia Iozefa Antoniego Troianowicza w Przesławney Akádemii Krákowskiey Náuk Wyzwolonych i Filozofii Doktora Mátemátyki Professora, Wyrachowany. [Pod linją:] W Krakowie w Drukarni Akademickiey (1787). w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Bełdowskich. — Dedyk. łacińska Ant. Bełdowskiemu (tu o jego koligacjach z Rejami i And. Załuskim). — Poczem kalendarz z przepowiedniami pogody, prognostyk (o urodzajach, zaćmieniach, wojnach i t. d. i t. d.). — Wreszcie: Relacya niektórych ptastw wyrażająca własności (orły, gryf, pelikan, feniks, strusie, żórawie, sępy, kruki, jaskółki). Są to różne baśnie i przesądy na temat ptaków.
Jagiell.

— Toż:... na Rok Pański 1749... w Krakowie, w drukarni Kollegium Większego Akad. Krakow. 1749. w 4ce, k. 10. Ossol.

— Toż:... na Rok Pański 1750... w Krakowie, Kollegium Większe 1750. w 4ce, k. 10. Akad.

— Toż:... na Rok Pański 1751... w Krakowie w drukarni Kollegium Większego Akademii Krak. 1751. w 4ce, str. 24.

Mieści prognostyk z wierszami np.: Coś się nie narękę wiedzie, Gorzko ludziom mieszkać w biedzie. — Albo: Strzeż się cholery poruszyć, Bobyć mogła życie skruszyć. — Albo: Chociaż ze stalowej zbroi, Śmierć bierze, ani się boi. — Dalej sukcessy miast z wierszami. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... na R. P. 1752. w 4ce.

— Toż:... w R. P. 1753. w 4ce.

— Toż:... Kalendarz polski i ruski na R. P. 1754. W Krakowie, w drukarni akademickiey Kolleg. większego 1754. w 4ce, ark. 3. Ossol.

— Toż:... na R. P. 1755, który iest po przybyszowym drugi — po przestępnym trzeci — według zaś greckiego komputu przybyszowy... z należytą pilnością wyrachowany. W Krakowie. w drukarni akademickiey Kollegium Większego 1755. w 4ce, str. 20. Ossol.

— Toż:... Na Rok P. 1756. według komputu Rzyms. przestępny y przybyszowy... należytą pilnością wyrachowany. W Krakowie, w drukarni Akademickiey w 4ce, str. 18. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... na R. P. 1757 przez Macieja Jozefa Antoniego Traianowicza.. wyrachowany. w Poznaniu w Drukarni Akademickiey. w 4ce. Uniw. Warsz.

— Toż:... na Rok 1758. w Poznaniu 1758. w 4ce.

— Toż:... na R. P. 1759. w 4ce.

— Toż:... na R. P. 1760 który iest według komputu Rzymskiego przestępny

a po przybyszowym drugi według zaś komputu Greckiego przestępny y przybyszowy... przez Macieia Troianowicza... I. K. M. Sekretarza y uprzywiliowanego Matematyka z należytą pilnością wyrachowany. W Krakowie, w drukarni Akademickiey 1760. w 4ce, str. 20.

Sobieszcz. w Encykl. Orgelbr. XIII, 661 i 675. Jagiell. — Ossol.

Trajanus ob. Nowiński Adalbertus (1756) — Plinius (1536).

Traietto Tomasz, muzyk ob Służebne (Le serve 1774).

Traité de Trève pour vingt-six ans entre le Roi de Pologne et la Reine Christine de Suede, conclu par l'entremise du Roi de France et du Roi d'Angleterre, à Stumsdorf le 12 septembre 1635. w 4ce, 4 str.

Inne teksty pokoju sztumdorfskiego ob. Articulen — Conditiones — Formula (Formular) — Friedensvertrag — Pacta (tom XXIV, 13—15). Czartor.

— de paix, entre Jean Casimir Roi de Pologne, Charles XI. Roi de Suède, Leopold Empereur et Frédéric Guillaume Electeur de Brandebourg, fait par la mediation du Roi au monastère d'Oliva près Dantzic en Prusse le 3. Mai 1660. w 4ce, str. 24.

Inne teksty ob. pod Instrumentum — Pacta — Boehme (Acta pacis, 2 tomy, 1763) — Toruń (tumult).
Finkel I nr 3955—56. Czartor.

— De Paix Entre Le Roy, L'Empereur Et L'Empire. Conclu à Vienne, le 18 Novembre 1738. A Paris De L'Imprimerie Royale 1739. w 4ce, str. 150.

Dotyczy m. i. Stan. Leszczyńskiego. — Ob. Droysen Gesch. der preuss. Politik IV. — Finkel Bibl. I nr 4657. Ossol.

— De Paix, dé Reconciliation, & d'Amitié, Entre Sa Majesté le Roi de Pologne, Electeur de Saxe Et Sa Majesté le Roi de Prusse. Conclu & signé a Dresde le 25me. de Decembre 1745. w 4ce, k. 4 nlb. Ossol.

— Toż:... entre S. M. le Roi de Prusse et S. M. le Roi de Pologne, electeur de Saxe. Conclu et signé à Dresde le 25 de decembre. 1745. w 4ce, k. 2.

Finkel Bibl. I nr 4703.
Czartor. — Raczyń.

— De Paix Conclu Entre Sa Majeste Le Roi De Pologne Electeur De Saxe Et Sa Majeste Le Roi De Prusse Au Chateau De Hubertsbourg Le 15. Fevr. 1763. [Tu winjetka: na przyozdobionym gałązkami postumencie popiersie kobiety]. Imprimé par Ordre de la Cour. A Dresde Se Trouve Chez Michel Gröll. [Na końcu: Friedrichstadt, gedruckt bey Christian Heinrich Hagenmüller]. w 4ce, k. tyt., str. 24.

Na końcu podpisy bar. Tom. Fritscha i Ewalda Fryd. Hertzberga. — Traktat składa się z 11 art. i 3 articles separés, poczem dodano: Specificatio ...der Wechselbriefe... i jeszcze dalszych 8 artyk. dodatkowych. — Polski bezpośrednio nie dotyczy. Akad.

— D'Amitié Perpétuelle Et De Garantie De La Part De La Russie, Entre Catherine II, Impératrice De Toutes Les Russies, Et Stanislas-Auguste, Roi, Et La République De Pologne, Signé à Varsovie le 24/13 Février 1768; Avec Des Observations Par Un Confédéré De Bar. On y a joint quelques-uns des Manifestes dont il est parlé dans les Observations; le tout traduit du Polonois. [Tu winjeta: na cokole księgi przyozdobione gałązkami]. A Cracovie, Et se trouve à Paris, Chez Merlin, Libraire, rue de la Harpe, à Saint Joseph. [Pod linją:] M.DCC.LXIX. (1769). w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 116.

Na 1 karcie jest spis treści (table), z usprawiedliwieniem, dlaczego do tekstu traktatu dodano manifesty, i z zapowiedzią, iż dwa „Actes séparés" zostaną ogłoszone później. — Z dopisku tego wynika, iż wydawnictwo to nastąpiło ze strony konfed. barskich.

Tekst traktatu po francusku zajmuje str. 1—6. — Poczem idą „Observations" (str. 7—51) nad wstępem do traktatu i nad każdym artykułem zosobna. Autor wyjaśnia znaczenie polityczne artykułów i obłudę ich treści. Pisze ktoś doskonale obeznany ze stosunkami w Polsce, a w przypiskach podaje dużo faktów i informacyj o genezie traktatu.

Na str. 52 manifest konfed. barskiej z 29 lutego 1768; dalej manifest Mar. Potockiego z 17 maja 1768; manifest konfed. w Kownie z 18 sierpnia 1768 (Medekszy); manifest z 12 paźdz. 1768; manifest z 30 paźdz. 1768. — Na str. 93 i nast. wypowiedzenie wojny Porcie przez Katarz. z uwagami konfederata barskiego w tej sprawie

Polskie „Uwagi nad traktatami z roku 1768“ są broszurą niewielką, liczącą zaledwie 5 k., a więc powyższe „Observations“ nie są przekładem tych „Uwag“. Zdaje się, że polskie Uwagi (o których wspomina tytuł) nie wyszły drukiem, lecz że był to rękopis przeznaczony na użytek opinji francuskiej. Cała treść dziełka ma na oku zagranicę, a nie Polskę.

Por. Przedłożenie (tom XXV, 341).

Finkel Bibl. I, 4943.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Kijow. — Zieliń.

— Entre Sa Majesté L'Imperatrice Reine De Hongrie Et De Boheme Et Sa Majesté Le Roi Et La Republique De Pologne. Vienne. Chez Jean Thomas Nob: De Trattnern Imprimeur Et Libraire De La Cour 1773. w 4ce, str. 23.

Ob. niżej Tractat (tekst niem.) i Traktat (tekst polski). — W zbiorze Siarczyńskiego (Traktaty, konw.) I, 206. — Martens III, 143. — Finkel I, 5005.

Akad. — Ossol.

— Entre Sa Majesté Le Roi De Prusse Et Sa Majesté Le Roi Et La Republique De Pologne, Conclu A Varsoviae Le 18. Septembre 1773. [Tu winjetka]. Berlin, Imprimé chez G. J. Decker, Imprimeur du Roi. [Tytuł w prostokątnych linjach]. w 4ce, k. tyt., str. 31.

Toż samo wyszło w Berlinie w tekście niemieckim (ob. Tractat). — Tekst polski ob. pod Traktat.

Tekst franc. jest w dziele Hertzberga Recueil des deductions, Berlin 1789, I, 385 (wraz z materjałem dyplom.). — Martens Recueil II, 149. — W zbiorze Siarczyńskiego Traktaty, konwencje 1790 I, 278. — Finkel I nr 5005. Jagiell.

— d'alliance entre la Prusse et la Pologne.. 1790. w 4ce.

Ob. Traktat. — Przedrukował Siarczyński Traktaty, konwencje I, 238. — Lepszy tekst podaje Martens Recueil IV, str. 471; a za nim Angeberg (Chodźko) Recueil 1862, str. 222. Raczyń.

— entre Sa Majesté le Roi de Prusse d'une part, et Sa Majesté le Roi et la Sérénissime République de Pologne de l'autre; conclu et signe à Grodno, le 25. Septembre 1793. w 4ce.

Projekt tego traktatu z sierpnia 1793 ob. tom XXV, 273.

Tekst ob. Martens Recueil I, 353.

Bibl. w Suchej.

— entre Sa Majesté l'Imperatrice de toutes les Russies et Sa Majesté le Roi de Pologne. Conclu à Grodno le 11/22 Juillet 1793. fol.

Projekt tego traktatu ob. tom XXV, 237. — Tekst polski ob. niżej Traktat. — Obacz też Finkel I nr 5403.

Tekst franc. jest w zbiorze Martensa V, 530; a także w zbiorze Angeberga (Chodźki) Recueil 1862, str. 322.

— D'Alliance, d'Amitié & d'Union Entre Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies, d'une part, & Sa Majesté le Roi & la Séréuissime République de Pologne, de l'autre. Concl[u] & Signé a Grodno, le 5/16 Octobre, 1793. fol., k. 4.

Imieniem Rosji podpisał Jak. Sievers; imieniem Rzeczyposp. (t. j. konfed. targ.) bisk. Massalski, Skorszewski (sic) i Kossakowski oraz 20 senatorów świeckich i posłów. — Art. VII traktatu pozwala wprowadzać w granice Polski wojska rosyjskie.

W zbiorze Martensa Recueil jest w t. V, 556.

Akad. — Krasiń. — Ossol. — Petersb. Publ.

— entre S. M. de Prusse et des Russies (1797)... ob. Convention.

Traité nouveau sur les Haras contenant les moyens d'embellir de multiplier l'espèce des chevaux de procurer de bonnes races et d'avoir des haras parfaits et feconds. D'aprés les recherches et découvertes les plus interéssantes, faites dans les differens haras de l'Europe. Ouvrage utile a tous les Seigneurs et Proprietaires de terres. Leopol. De l'imprimerie de G. W. Wiehmann. w 8ce, k. 9, str. 88.

Archiwum Miejskie Lwowskie.

— complet de la culture, fabrication et vente du tabac, d'après les procédés pratiqués dans la Pannonie, la Virginie, le Danémarck, l'Ukraine... Paris, 1791. w 8ce. Petersb. Publ.

Traites ob. Herzberg E. F. (1778) — Karasiński (des puissances de l'Europe 1760).

Traits historiques concernant les superstitions des anciens peuples, la divination et le prétendu art magique... ob. Contant d' Orville (wyszło i po polsku p. t. Ślady 1794).

Trakt ob. Jelska An. (fortunnej drogi 1737) — Martynowicz (do krainy 1778) — Ogiński Marc. (szczęśliwej drogi) — Wasilewski Ad. F. (nie przestronny 1746).

Trakta (comp. 1693) ob. Witwicki St.

Traktacik albo 52 questiy o kościele bozym... ob. Tractacik (1590; autor Grzegorz z Żarnowca?).

— krótki o pladze morowego Powietrza, dla pewnych przyczyn przetłumaczony, z języka obcego na Polski i wydany. w Toruniu 1652.

Katal. Friesego.

— o powietrzu morowem dla ludu Polskiego. U Jana Augusta Posera 1771. w 8ce.

— ob. Jabłonowski Jan Stan. (o opatrzności 1727) — Lemka Jerzy (dyskurs 1632) — Schwenter-Paterson (jako prętem 1664).

Traktat Rycerstwu Koronnemu, z ktorey przyczyny się ták fałszywey Menice námnożyło, y czemu Towáry wszelákie co dźień w więtszą drogość przychodzą: Ná vważenie y przestrogę, Przez Szláchcicá Polskiego de Armis Roża, wydány. [Tu winjeta: wśród ozdób głowa lwa]. Roku Páńskiego, 1611. [Tytuł w podwójnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 19 nlb.

Na odwrocie herb Róża na ozdobnej tarczy. — Druk gocki.

Na k. Aij: Przestroga na udanie kupieckie, jakoby podniesieniem czerwonych złotych przez Rycerstwo, więc i niezwyczajnym na nich postanowieniem czła przeciwko wolnościom ich, Towary y Iedwabie wszelakie w drogość większą co dzień wstępować muszą...

Opisuje, jak kupcy wyzyskują zły stan monety polskiej. Jak złote alchemickiem złotem albo mosiądzem nabijają. Jak fałszują gwichty. Jak wywożą dobre pieniądze. — Jak oszukują na cle. Jak wymyślają cła po miastach niby na naprawę obwarowań miejskich, a nie chcą płacić „soszu" (schoss). — Obszernie mówi o urządzeniu ceł gdańskich. — O przypuszczaniu cudzoziemskich kramarzy (Szkotów) i żydów do prawa miejskiego. O cłach gdańskich. O sfałszowaniu przez mieszczan drukiem we Wrocławiu instruktarzy celnych do których się Firley podskarbi koronny nie przyznawał. O składach miejskich. Proponuje ścisły nadzór nad cenami i nad drogami handlowemi. Przecież w Elblągu wolno administratorowi angielskiemu towary, jak chce, szacować. Niech kupcy po towary nie wyjeżdżają, a będą do nas sami cudzoziemcy z towarami przyjeżdżali.

Wszystkie te wywody w duchu interesu konsumentów szlacheckich.

Maciej. Piśm. III 78 twierdzi (cytując egz. tor.?), że ma to być odpowiedzią na broszurę pod tytułem: „Na uważanie i przestrogę". Ale taka broszura nigdzie w tekście nie jest wspomniana, a Maciejowski wymyślił ją na podstawie źle zrozumianego tytułu. — Grabowski Ambr. w Bibl. Warsz. 1847 XXVII, str. 580.

Czartor. — Gdańska miej. — Toruń.(?) — Uniw. Warsz.

Traktat pierwszy. Nierząd y Confuzja in re monetaria naypierwsza. w 4ce.

Jest to pięć traktatów o zaradzeniu złej monecie. — Wiszniewski Hist. lit. IX, 398.

— o modlitwie, w roku 1752. w Gdańsku, drukował Tomasz Jan Szreiber, szlachetnego magistratu y sławnego gymnasium drukarz. w 8ce, str. 144.

Czartor.

— o doskonałym uspokoieniu duszy w Bogu, zawierający w sobie skuteczne nauki do utrzymania się w boiaźni bożey. z Francuzkiego języka na Polski przetłumaczony. Roku 1761. w Wilnie w Drukarni J. K. M. y Rzeczypospolitey Schol. Piar. w 32ce, k. nlb. 4, str. 40.

Dedyk.: Do JW. Alexandry z Xiążąt Czartoryskich Sapieżyny, Podkanclerzyny W. X. L. przez Sch. Piar. Egzemplarz jeden darował w r. 1762. d. 11. Aug. Magdalenie Babecki Zakonu Karm. Bosych X. Andrzey J. Szutyński(?) Sch. piarum.

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— o Starostwach tak w Koronie Polskiey, iabo i W. X. Lit... ob. Duńczewski (tom XV, 404).

— O Pszczołach z Francuskiego Wytłumaczony [Tu winjeta: amorek grający na harfie]. W Supraślu Roku 1789. w 8ce, k. tyt., str. 132.

Składa się z 16 rozdziałów.

Ob. tom XXV, 392, gdzie wskazano inne polskie traktaty o hodowaniu pszczół.

Akad. — Jagiell. — Uniw. Wileń.

— Toż:... 1789. w 8ce, str. 132.

Traktat między Naijasnieyszą Cesarzową Krolową Węgierską y czeską, i najiasnieyszym Królem Polskim y Rzeczpospolitą. Działo się w Warszawie 18 Września 1773. Leopoli. Typis Antonii Piller Casareo-regiae Gubernialis Aulae Typographi 1773. fol., str. 26.

Zarazem tekst łaciński z tytułem: Tractatus inter S. M. Imperatricem Reginam Hung. et Bob. et S. M. Regem Republicamque Poloniae.

Ob. Traité — Tractat.

Inne teksty wymienia Finkel I nr 5005. Siarczyński w zbiorze swoim „Traktaty, konw." cz. I, 146 podaje tekst franc. Bandt. H. dr. Kr. P. I, 420.

Bibl. w Suchej — Jagiell. — Ossol.

— Tož:... między Nayiaśnieyszym Krolem J. M. y Rzeczą Pospolitą Polską y Nayasnieyszą Cesarzową Krolową Węgierską y Czeską. Dan w Warszawie 18 Sept. 1773. fol., str. 20

Akad. — Bibl. w Suchej — Krasin. — Ossol.

– między Nayiasnieyszym Krolem Imci y Nayiaśnieyszą Rzeczopospolitą Polską i Nayiasnieyszą Imperatorową Całey Rossyi (z 7 sept. 1773). fol., str. 8.

Tekst niemiecki tego traktatu ob. wyżej pod Tractat. — Tekstu francuskiego osobno wydrukowanego nie znam. (Jest tylko w Recueil Martensa II, 129 oraz u Angeberga-Chodźki, str. 126. — W zbiorze Siarczyńskiego Traktaty, konwencje 1791 w t. I, 202 jest tekst franc. wraz z 3 Actes sep.). Ossol.

— Między Nayiaśnieyszym Krolem Imci i Rzeczą Pospol. Polską a Nayiasnieyszym Krolem Pruskim. (z 18 sept. 1773). fol., str. 14.

Ob. wyżej Traité — Tractat.

Bibl. w Suchej — Ossol.

— przymierza Obronnego między Nayiaśnieyszym Królem Imcią y Rzecząpospolitą Polską, a Królem Imcią Pruskim zawarty y podpisany w Warszawie dnia 29 Marca 1790 roku. w Warszawie w Drukarni Nadworney I. K. Mci. fol., 1 ark.

Ob. wyżej: Traité.

Traktat ten omawiają: Kalinka Sejm czteroletni II, str. 65; — Askenazy Przymierze polsko-pruskie[3] 1918, str. 11, 72 i 219 (oraz wskazana tam literatura). — Przedruk tekstu franc. w zbiorze Siarczyńskiego (Traktaty, konwencje 1791) tom II, 239. — Nadto w Recueil Martensa i zbiorze Angeberga, jak wskazano powyżej (pod Traité).

Finkel I nr 5320, gdzie zestawiono odnośne współczesne druki.

Bibl. w Suchej — Dzików

— między N. Królem Jegomością y Rzecząpospolitą Polską z iedney, a N. Imperatorową Jeymością Wszech Rossyi z drugiey strony, zawarty, podpisany w Grodnie d. 27 lipca 1793. fol.

Ob. wyżej: Traité.

Finkel Bibl. I nr 5403, gdzie zestawione druki.

— o Zwiastowaniu N. Maryi Panny y o trzech Krolach. w Krakowie u Mik. Szarfenberga 1606. w 4ce, 2 ark.

Załuski Bibl. Poet. Pol. — Jocher 6598 a.

— Tož:... tamże 1617.

Jocher 6598 b. — Porówn. Żabczyc.

— z Rokoszem generalnym zawarty w Łowiczu... obacz Actum in castro Ravensi (1698).

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Zieliń.

— Rzeczypospolitey z Woyskiem W. X. Lit. Wypis z Xiąg główn. Trybunalnych (1699)... ob. Acta Stanów W. X. Lit. (tom XII, 34).

Traktat ob. Alexandrowicz Ad. (Mądrości 1722) — Arias F. (albo nauka 1611) — August II (pacis inter Fred. Aug. et Carolum 1706) — Buchholz Teod. (rawski 1716) — Discusion (Utrechts 1755) — Ferdynand a S. Maria (ćwiczenia klasztor.) — Florus J. L. (o początku 1646) — Gilowski (o wierze) — Grabińska Jozefa (fortuny 1739) — Kulczyński Marc. (na obronę 1702) — Malczewski St. J. (o M. Boskiej 1692) — Sakowicz Kas. (o duszy 1625) — Samuel Rabin (błąd żydowski 1705) — Sapieha Kaz. (przyjaźni 1727) — Wysocki (abo nauka 1611) — Żabczyc (o Zwiastowaniu N. P. 1617) — Zadora M. (de offensivo bello 1612, 1616).

Traktaten ob. Pac Christophorus (1660).

Traktaty o Różańcu św. (1600, 1606) ob. Bzowski Abr. (tom XII, 499).

— Historya celnieyszych i sławnieyszych Traktatów między Europeyskiemi Mocarstwami w Warszawie (1764)... ob. Kaliszewski Celestyn.

Traktaty Pokoiu Wiecznego Miedzy Bogiem y Człowviekiem Woynę ná Bogá przez grzech podnoszącym Krwią Iezvsową Zmocnione Przy Nábożeństwie Wielkopiątkowym ogłoszone. W kościele Societatis Iesv Lwowskim Roku od uspokoienia Bogá z Národem ludzkim 1677. w 4ce, k. 2.

Bez osobnego tytułu. Djalog teatralny gockim drukiem.

Bibl. A. Wolań. (Muz. Nar.).

Traktaty Między JO Xiążęciem Jegom. Ludwikiem Land-Grafem de

Hessen Xciem Girszfeld, grafem de Kacenelnbogen, Dinc, Cygenhaym, Nidda, Szamburg, Jzeburg y Byding y Woysk Rossyjskich Jmperatorskiego Wieliczestwa kommenderującym General-Lieutenantem, Leib Gwardyj Pułku Preobraszyńskiego Mayorem y Orderu S. Jędrzeya kawalerem z jedney a z drugiey strony Wielmożnym Jegom. P. Obersztlieutenantem de Hausen iako kommendantem tuteyszego batalionu Gwardyi koronney y fortecy Brodow 16 Junii anno 1734. postanowione et ad indicem wymienione 1734. fol., k. 4.

Uniw. Warsz.

Traktaty polskie z sąsiedniemi mocarstwy (1789)... ob. Jezierski J.

Traktaty Między Mocarstwami Europeyskiemi Od Roku 1648. Zaszłe. Podług Lat Porządku Z przyłączoną potrzebney Historyi wiadomością Opisane. [Tu w linjach:] Nihil age, quod non prosit. Phaedrus. Tom I. [Tu winjeta: globus na cokole]. w Warszawie Roku 1773. w Drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. tyt. i str. 341, k. 1 nlb.

Tom II. [Tu winjeta jak w tomie I]. w Warszawie Roku 1773. w Drukarni J. K. Mci, y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i str. 326, k. 2 nlb.

Traktaty... zaszłe. Do Roku 1763. Podług Lat Porządku Z przyłączoną potrzebney Historyi wiadomością opisane. [Tu w linjach:] Nihil age, quod non prosit. Phaedrus. Tom III. [Tu winjeta jak w tomie I]. w Warszawie Roku 1774. w Drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i str. 307, k. 1 nlb.

Traktaty Między Mocarstwami Europeyskiemi Od Roku 1763. Zaszłe. Podług Lat Porządku Z przyłączoną potrzebney Historyi wiadomością Opisane i Zebrane przez X. Franciszka Siarczyńskiego S. P. [W linjach:] Faedera Religionibus sanciuntur fidei publicae, jurisque Gentium vim et authoritatem habent. Grot: L. VI. Tom IV. [Tu winjeta: pęk broni i sztandarów]. w Warszawie 1789. w Drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i k. 4 nlb., str. 375, k. 2 nlb.

Traktaty... Od Roku 1779 zaszłe. Tom V. [Tu winjeta jak w tomie IV]. w Warszawie 1789. w Drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i str. 347, k. 1 nlb.

Traktaty... Tom VI. [Tu winjeta: na cokole otwarta księga]. w Warszawie 1790. w Drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i str. 253, k. 1 nlb.

Tomu I—II są dwa odbicia, różniące się jedynie winjetami.

Ogromne to dzieło, liczące blisko 2000 stron druku, chlubnie świadczy (narówni z wydawnictwem Dogiela) o obudzonym interesie dla polityki zagranicznej w epoce rozbiorowej; nie posiadamy do niego odpowiednika w dzisiejszym czasie. Podaje ono informacje o ważniejszych traktatach międzynarodowych europ. w okresie lat 150; ważniejsze dla nas w tekście całkowitym (ale w przekładzie polskim); niedotyczące nas bezpośrednio w streszczeniu. Jest to więc niejako historja dyplomatyczna Europy, nawiązana do zawieranych między mocarstwami traktatów i oparta na ich streszczaniu lub na ich tekstach.

Nieco wcześniej od tego dzieła, bo w r. 1764 i 1767 wydał Celestyn Kaliszewski Historję celniejszych i sławniejszych traktatów — niejako pierwszą próbę niniejszego dzieła. — Ob. o niej tom XVIII, 221 i oraz XIX, 63.

Tomy I—II wydał i przekładał ks. Fulg Obermaier; tom III Winc. Skrzetuski (ale ich nazwiska nie są wymienione). — Tomy IV—VI wydał ks. Franc. Siarczyński. — Pomiędzy tomem III a IV istnieje przerwa lat 15, której przyczyn nie znam.

Tom I rozpoczyna się krótkim rysem międzyn. polityki europ. w w. XVI, a w związku z tem stoi streszczenie traktatu passawskiego z r. 1552. — Poczem idą skróty traktatów, kończących wojnę 30-letnią. — Na str. 47 i nast.: Traktat welawski z r. 1657 i umowy dodatkowe. — Na str. 88—154 traktaty oliwski i kopenhaski z r. 1660. — Poczem inne traktaty XVII wieku (między niemi streszczone żurawiński 1676 i warszawski 1683). Na str. 308 w całości podany traktat karłowicki z r. 1699 i umowy dodatkowe. Przy każdym z tych traktatów wstęp historyczny, objaśniający jego genezę.

Tom II obejmuje traktaty z lat 1700—24 (między innemi warszawski 1705, altranstadzki z r. 1706 i 1170, warszawski 1716).

Tom III obejmuje lata 1725—63 (m i. traktat warsz. 1745).

Tom IV rozpoczyna sie od przedmowy Siarczyńskiego. Usprawiedliwia on fakt, że daje tylko wypis z traktatów, a niezawsze ich teksty (odsyłając do Dogiela i do dzieła „Traktaty i konwencje“, o którem niżej). Ten tom obejmuje lata 1764—78 (m. i. na str. 5 konwencja Polski z Rosją i Prusami z r. 1764 — po polsku i po łacinie; traktat warsz. z r. 1768 w sprawie dysyd.; traktaty podziałowe z r. 1773 i nast. — w pełnym tekście, z objaśnieniem: „Mocny żądał, do czego nie miał prawa, słabszy ustąpić musiał, co nie był powinien — ta jest cała traktatu historya“; konwencje warszawskie z r. 1775—6 co do rozgraniczenia; deklaracja króla franc. favore Rzeczp. Polskiej z r. 1777).

Tom V obejmuje lata 1779—83 (m. i. akt co do ord. ostr., rozgraniczenie Polski i gubernji noworos. 1781, akt graniczny między W. Pol. a Śląskiem 1782, przystąpienie powiatu pilt. do konw. kurl. o handel 1783).

Tom VI obejmuje lata 1784—99 (m. i. konw. warsz. w sprawie bisk. tarnow. 1785, konw. gran. z Ks. Śląskiem 1785). — Kończy go: Konfederacya czyli nowa konstytucya Stanów Zjedn. amerykańskich z r. 1789 (w dokładnym przekładzie). To już epilog dawnych, a prolog nowych czasów.

Uzupełnieniem tego dzieła jest niżej opisane, dalsze wydawnictwo Siarczyńskiego, w którem traktaty zawarte przez Polskę są ogłoszone w tekście oryg. (franc., polski i ros.).

Niemal równocześnie, bo w r. 1789, wydał kasztelan Jacek Jezierski: Traktaty polskie zawarte od r. 1618 (jest to wyciąg z 18 traktatów). — Ob. o tem tom XVIII, 548.

Prawie wszystkie zawarte tu traktaty są ogłoszone, i to często w lepszym tekście w wielkim zbiorze G. F. Martensa: Recueil des principaux traités (7 tomów 1761—1801) oraz Supplément 1808. — Także w zbiorze Angeberga (Chodźki): Recueil des traités 1862.

Powyższy pijarski zbiór traktatów powstał też zapewne pod wpływem zbioru Martensa, ale się do niego nie odwołuje.

Akad. — Chrept. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Przezdz. — Raczyń. — Warsz. Nar. (Rap.) — Uniw. Wileń. — Zieliń.

— Traktaty, Konwencye Handlowe Y Graniczne, Wszelkie publiczne umowy, Między Rzecząpospolitą Polską Y Obcemi Panstwami Od Roku 1764. dotąd to iest: do R. 1791. Za Panowania Stanisława Augusta Zawarte W swych Oryginalnych ięzykach zebrane, i dla wygody powszechney podane do druku. [Tu winjetka: pęk gałązek]. w Warszawie 1791. w Drukarni JKMci i Rzplitey u XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 385. — Część Druga k. tyt. 2 i k. 1 nlb, str. 348.

Na początku obu części Regestr.

Wydawcą był Franc. Siarczyński (ob.).

Część I obejmuje 20 aktów dypl. od r. 1764—76; część II 11 z lat 1775—90.

Z ważniejszych traktatów pomieszczono w cz. I: akt przyznania tytułu imperatorowej Całej Rosji (1764) i tytułu króla pruskiego (1764). — Traktat warsz. z Rosją z r. 1768 (z układem co do prawosł. i dysydentów). — Traktat z Austrją z r. 1775 (wraz z traktatem handlowym). — Traktat z Rosją z r. 1773 (wraz z trakt. handl.). — Traktat z Prusami z r. 1775 (wraz z trakt. handl.). — Układ z zak. maltańskim co do ord. ostr. (1776) i bullę Piusa VI. — Akt rozgraniczenia z Rosją (1775).

Zaś w części II:

Akt rozgr. z Austrją (1776). — Konwencja graniczna z Prusami (1776). — Deklaracja Ludw. XV w sprawie juris caduci (1776). — Akt rozgr. między Polską i Nową Rosją (1781) z opisaniem granicy (po ros.). — Umowa graniczna z Prusami (1782). — Umowa handl. i gran. między Kurlandją a Rosją (1781) i przystąpienie powiatu piltyn. (1783). — Konwencja z Austrją co do utworzenia bisk. tarnowskiego (1785). — Konwencja w sprawie dóbr Trachenbergów na Śląsku (1785). — Traktat przymierza z Prusami (1790).

Dzieło to wydał Siarczyński „za rozkazem i dobroczynnym nakładem J. K. M.“, jak zaznacza w przedmowie do IV tomu „Traktatów między mocarstwami“ (ob. wyżej.).

Akad. — Bibl. w Suchej — Dzików — Jagiell. — Kijow. — Krasiń. — Warsz. Narod. (Rap.) — Ossol. — Przezdz. — Raczyń. — Zieliń.

— ob. Actum in castro (między Aug. II, Karolem XII 1706) — Akt (1793) — Artykuły (handlowe) — Kalendarz wileński (1776) — Kolęda (1773) — Lubomirski Stan. (1705) — Projekt — Ratyfikacja — Relacya (1699) — Transactio (1657) — Ultimatum (handlowe) — Uwagi.

Dużo tekstów różnych traktatów polskich wymieniono w tomie XVI, 325—8 (pod Friedens Tractat i t. p.); w tomie XXIV 13—5 (Pacta); w tomie XII, 239 (Articles, Articul, Articuli); w tomie XVIII, str. 393—5 (Instrumentum).

TRALLES Baltazar Ludwik, lekarz wrocławski. Vera Patrem Patriae Annvente Divina Clementia, Sanvm Et

Longa Evvm Praestandi Methodvs, Ex Praeceptis Omnis Aevi Diaeteticis, Atqve Recentissimis Artis Salvtaris Principiis Dedvcta A Balthasare Lvdovico Tralles. Medico Vrat. Academiar. Nat. Cvr. Adivncto, Et Elect. Boicae Socio. [Tu winjeta: pomnik wśród drzew]. Vratislaviae, Svmptibvs Ioannis Ernesti Meyer. 1767. w 4ce, k. tyt., str. 412, k. 1 nlb. (errata).

Dedykacja na 1 k. Stan. Augustowi.

We wstępie mówi, że nie mógł przyjąć godności lekarza król., gdyż jest ewangelikiem, a w Polsce nie mają ewangelicy wolności. W tekście pełno pochwał dla króla.

W rozdz. I opisuje ustrój fizyczny Sta.. Aug. i wychwala jego urodę. — Rozdz. II: De aeris ad sanitatem usu salutari et noxio. Na str. 84 o położeniu Warszawy i aurze warszawskiej (cytuje Erndtela, dlaczego aura jest zła: brudne rynsztoki, wylewy Wisły, bagna i t. p.). Na str. 127 arx ipsa consideratur; depravatur a fimetis. O złym sposobie grzebania zmarłych przy kościołach (str. 149). Jak warsztaty warsz. psują aurę. O złym wpływie kopalni bliskich Warszawy (str. 170). O mrozach i ich skutkach złych na zdrowie (str. 200). Podagry i reumatyzmy w Polsce (str. 203). O ubieraniu się higjenicznem. O złym wpływie palenia węgla (str. 246). O wiatrach i ich skutkach na zdrowie (str. 330) i t. p. i t. p.

Dzieło pisane z dużą erudycją, przeplatane cytatami z historyków i poetów, nie ma jednak charakteru ściśle naukowego. Dużo w niem materjału do stosunków zdrowotnych Warszawy XVIII w.

Na końcu: Scribebam Vratislaviae subsecivis semihorulis a mense augusto 1765 usque ad finem anni 1766.

Ossol. — Raczyń.

(Tralles Jan Antoni). Vota Pronuba Viro Reverend. et Doctissimo Dn. Ioanni Antonio Tralles, Pastori in Molbitz et Lectissimae amabilissimaeque Virgini Helenae, Viri integerrimi et spectatissimi Dn. Balthasaris Wisemani, Illustris. et Celsissimor. Principum Lygio-Bregensium a rationibus, in Ditione Ketzendorff fidelissimi, Filiae Sponsis amabilissimis, Nuptias Bregae 12 Novemb. Anno τοῦ λοτροτου M.DC.XLVII celebrantibus, bono omine ab Amicis conscripta et ex Polonia transmissa. Bez w. m. (1647). w 4ce, ark. B.

Wiersze łacińskie i niem. Wrocław. miej.

Trallianus Aleks. (Epistola) ob. Mercurialis Hier.

Trame(Le)deluse Dramma Giocoso Per Musica In Due Atti Da Rappresentarsi Nel Teatro Nazjonale Avanti Sua Maesta. [Tu w ozdobnym wieńcu amfora]. In Varsavia 1792. Presso di Steffano Baccigalupi Stampatore della Commissione del Tesoro. w 8ce, k. tyt., str. 79.

Nazwisko autora libretta niepodane (Diodati?). Jako autor muzyki wskazany celebre signor Maestro Domenico Cimarose Napoletano.

Bernacki Teatr za St. Aug. II, 310. Akad.

TRANKWILLON (Stawrowiecki) Cyryl, archimandryta. Ewangelije Uczitelnoje albo kazania na nediela prez rok i na prazdniki hospodskije i naroczi tym swiatym uchodnikom bożiim Sostawlena trudolubijem jeromonacha Kiryłła Trankwiliona propowiednika słowa bożoho. Jeho własnym staraniam, kosztom i nakładom z druku na swiet nowo wydana. W majetnosti jei miłosti kniahini Wiszniowieckoj Michajłowoj w Rochmanowie. Ot sozdanija mira 7128, a ot wopłoszczenija Hospodnia 1619 mies. Nowembra 9. fol., k. nlb. 8, lb. 363 i 181.

Tytuł w szerokiej obwódce rytowanej. Na odwrotnej stronie herb Koreckich z epigramatem. Dalej przypis Samuelowi księciu Koreckiemu z podpisem: „Jeromonach Kiryłł Stawrowieckij". Potem przedmowa do czytelnika.

Są też egzemplarze z dedykacją Jerzemu Czartoryskiemu.

Obacz tom XVI, 116. — Jocher 5174. — Tołstoj nr 64. — Sacharow nr 179. — Karatajew nr 208. — Tenże Opisanie slow. rus. knih (w „Sborniku" Akad. XXXIV, 1883) nr 249. (Tu dokładny opis dzieła).
Akad. N. Petersb. — Czartor. — Karataj. — Krasiń. — Muzeum Rumianc.

— Toż:... w Mohilewie, 1619. fol., k. 552.

Karatajew Opisanie (jak wyżej) nr 250.

— Toż:... Wilno, 1651... ob. t. XVI, 116.

Jocher 5174 d.

— Toż:... (wydał Barl. Szeptycki). 1695. w 4ce, str. 102 (z drzeworytami).

Poprzedza przedmowa Szeptyckiego.

O rycinach tu się znajdujących ob. Makarenko w „Ukr. Kniha XVI—XVII st." 1926, 259 i passim.

— Perło mnohocennoje, Socz. Archimandrita Kiriłła Trankwiliona. Napiecz. w Czernigowie w 1646. w 4ce, k. 8 i 172.

Sopikow Cz. I nr 1101. — Tołstoj nr 104. — Sacharow nr 459. — Karatajew nr 530. — Tenże Opisanie (jak wyżej) nr 593. Czertkowa — Karatajewa — Petersb. Publ.

— Sija kniha nazwannaja Perło mnohocennoje... Tipom izobrazisia u bohospasajemom hradie Mohilewie, w drukarni Maksima Woszczanki, w leto ot rożdenija Christowa 1699. [Tytuł w ramce rytowanej z wizerunkami świętych]. w 4ce, k. nlb. 4, lb. 234 i na końcu nlb. 4. Krasiń.

— Sija kniha naricajemaja Zercało Bohosłowii izbrana ot mnohich knih bohosłowskich trudolubijem sostawlena jeromonacha Kiryła Trankwiliona propowiednika słowa bożija, jeho własnym kosztom i nakładom wydrukowana w monastyru Poczajewskom w majetnosti jeho miłosti pana Andreja Firleja roku 1618 miesiaca marta 12 dnia. w 4ce, k. 29 i 86.

Tytuł w obwódce rytowanej.

Były tej książki dwa wydania albo może dwie odmiany, mające inny początek. Obie też komu innemu dedykowane: Jedna „panu a panu Joannowi Jarmolińskiemu". Druga „Driwinskomu czasnikowi wojewodstwa Wołyńskoho". Tu na końcu podpis wyraźny": Jeromonach Kirył Stawrowieckij.

O drukarni ob. Tichowski Mnimanija tipografia poczajew. mon. (w Kij. Starina 1895). — Inne jego prace były druk. w Rochmanowie i Czernihowie. Była to mała, prywatna druk. Stawrowieckiego.

Jocher 2593. — Sacharow nr 168. — Karatajew nr 197. — Tenże Opisanie (jak wyżej) nr 238.

Akad. Nauk Pet. — Krasiń. — Muzeum Rumianc. — Petersb. Publ.

— Sija kniha naricajemaja Zercało Bohosłowija izbrana ot mnohich knih bohosłowskich i trudolubiem sostawlena jeromonacha Kiryła Trankwiliona Stawrowieckiego propowiednika słowa bożija, błahosłowenijem że w Bozie prepodobniejszaho archimandryty Warłaama Szeptickoho, tipom izobrażena w jeboż tipografii sw. prawosławnoj obitieli Uniejewskoj roku 1692 septemwer 1. w 4ce, k. nlb. 5, lb. 97 i w dalszym ciągu nlb. 2. Krasiń.

— Zercało bohosłowija. Trudolubijem pamiatnaho preczestnaho otca kir Kiryłła Trankwiliona cz. sw. Was. Wel. Jeromonacha sostawlennoje. Perwije roku 1618 w obiteli Poczajewskoj tipom izdannoje, paki wtoroje na żełanije mnohich izdasia, w tojże obiteli Poczajewskoj czina sw. Wasila W. roku 1790. w 8ce, k. nlb. 6 oraz str. 355 lb. Krasiń

— ob. Maksym Grek.

J. Bartosz. w Enc. Org. XXIV, 619. — Wiszniewski VIII 434—5. — Siarczyński Obraz II, 234. — Sopikow I 387. — Undolski Oczerk N. 227. — Askoczeński Kijew I, 66. — Franko w Kwart. Histor. 1892. — Brückner w Kwart. Histor. 1896. — Grabowski Z dziejów liter. unicko-prawosł. 1922. — Zagórski w „Muzeum" 1893 (o szkole grecko-słow.).

Trebnik. Napieczetany w Striatinie w tipografii Teodora Juriewicza Bałabana. w 1606 g. w 4ce, k. 1, 7, 681, 6 i 1 (razem 696 k.).

Na odwr. tyt. herb Gedeona Bałabana.

Z przedmowy wynika, że książka drukowana w Stratynie 1606 i że drukował ją „sługa wierny Boga swojego" Teodor Jurjewicz, zmarły przed ukończeniem wydawnictwa dnia 24 maja tegoż roku.

Dokładniejszy opis podaje Karatajew Opisanie slow. russkich knih (w „Sborniku" Akad. XXXIV, 1883) nr 182. — Również Makarenko w „Ukrain. Kniha XVI—XVII st." 1926, str. 197 i nast.

Dopełnienia str. 244. — Sacharow nr 128. Krasiń. — Petersb. Publ.

— Toż:... Napiecz. w Ostrogie, 1606 g. w 4ce.

Sopikow cz. I nr 1447. — Sacharow nr 130. — Karatajew nr 151. — Tenże Opisanie slaw. russkich knih (w „Sborniku" Akad. XXXIV, 1883) nr 184. Petersb. Publ.

— Toż:... ili Molitownik, imieja w sobie cerkownaja posledowanija, ot swiatych apostoł prežde, potom że od swiatych i bohonosnych otec w razlicznych wremenach predannyja. W Wilnie w leto ot wopłoszczenija Boha Słowa 1617. w 4ce, k. 2, str. 323.

Tytuł wśród szerokich ozdób drukarskich. Na odwrotnej stronie zaczyna się spis rzeczy, a po nim tekst. Na końcu odezwa drukarza o przebaczenie błędów, drukowana nie zwykłemi czcionkami cerkiewnemi, ale takiemi jak „Statut Litewski" Mamoniczów, co wskazuje, że i ta książka była drukowana nie w monasterze, ale

w zakładach Mamoniczów (może Leona M. który drukował „Służebnik“ w tymże roku).
Karatajew Opisanie (jak wyżej) nr 234.
Krasiń.

— Tož:... Molitownik ili Trebnik. Napiecz. w Wilnie w Tipo. Bratskoj. 1618. w 4ce.
Sacharow nr 170. — Karatajew nr 200. — Tenże Opisanie (j. wyż.) nr 242. — Jocher 7108. Petersb. Publ. — Uniw. Wileń.

— Tož:... siriecz Molitownik... 1621. w 16ce, k. 8, 264, 40.
Karatajew Opisanie slaw. russkich knih (w Sborniku Akad. t. XXXIV, 1883) nr 268 (z bibl. Wileń.).

— Tož:... Napiecz. w Wilnie w tipogr Wilenskawo bratstwa sw. Ducha w 1628. w 12ce, k. 6, 168 i 12.
Sacharow nr 251. — Karatajew nr 286. — Tenże Opisanie slow. russkich knih (w Sborniku Akad. 1883, XXXIV) nr 330.
Krasiń. — Moskiew. Druk. Dworu.

— siriecz Molitwiennik imiejaj w sebie cerkownaja posliedowanija, jerejom podobajuszczaja. Izobrazisia prwie w tipografii ewo miłosti Hospodarija Ieo Matfeja Wojewody Basaraba. W Długom Poli. Lieta ot sozdanija mira 7143 a ot Wopłoszczenija Christa Spasa 1635. (Na końcu:) Drukowano przez Timofieja Aleksandrowicza Wiera. w 4ce.
Sacharow nr 322. — Karatajew nr 371. — Tenże Opisanie (jak wyżej) nr 426.
Petersb. Publ.

— Tož:... Napiecz. wo Lwowie w 1637. w 4ce.
Karatajew Opisanie (jak wyż.) nr 451.

— Tož:.. Napieczet. w Jewiu w 1638. w 8ce.
Karatajew Opisanie (jak wyżej) nr 473.

— sirecz Molitownik imiejaj w sebie cerkownaja posledowanija jereom podobajuszczaja, ot swiatych apostoł preżde, potomże ot swiatych i bohonosnych otec w razlicznych wremeniech predanaja, k nimże predany sut molitwy niekija potrebnyja, predmowa pri szlubie i kazanie na pohrebie. Wo Lwowie w tipografii Stawropigialnaho Bratstwa pri chramie Uspienija Michaiłom Sliozkoju, roku bożoho 1644. w 8ce, k. nlb. 12, lb. 248 i nlb. 36
Tytuł w obwódce z ozdób drukarskich.
Sacharow nr 445. — Karatajew nr 513. — Tenże Opisanie (jak wyżej) nr 573.
Krasiń. — Petersb. Publ.

— Tož:... Napiecz. w Wilnie w 1644. w 4ce.
Sopikow cz. I nr 1459. — Karatajew nr 517. — Tenże Opisanie (jak wyżej) nr 577. — Jocher 7114.

— Tož:... Napiecz. wo Lwowie w tipograf. Arsenija Zoliborskawo Andrejem Skolskim w 1645. w 4ce, k. 6, 3, 336 i 10.
Sacharow nr 458. — Karatajew nr 529. — Tenże Opisanie (jak wyż.) nr 590 (z tytułem: Euchologion).
Krasiń. — Muzeum Rumianc. — Petersb. Publ.

— Tož:... w Kijowie, Pecz. Ławra, 1646. fol.
Wydał Piotr Mohiła. — Obacz Jabłonowski Akad. Kij. Moh., str. 116.
Wielokrotnie później przedrukowywany. Obacz o tem zaraz niżej.
Opis podany pod „Euchologion“ w t. XVI, 106 (gdzie i inne Trebniki są opisane).

— Tož:... Napiecz. w Mohilewie w 1646. fol.
Sopikow cz. I nr 467. — Karatajew nr 538. — Tenże Opisanie slow. russ. knih (w Sborniku“ Akad. XXXIV, 1883) nr 600.

— Tož:... Napiecz. w Kijewie w Tipografii kijewo-pieczerskoj ławry w 1652. w 8ce, k. 7, 346 i 17.
Sacharow nr 552. — Karatajew nr 629. — Tenże Opisanie (jak wyżej) nr 686.

— Tož:... Napiecz. w Kijewie w 1659. fol.
Sopikow cz. I nr 1471. — Karatajew nr 685.

— Tož:... Napiecz. w Striatinie w 1660. fol.
Sopikow cz. I nr 1472. — Karatajew nr 700.

— Tož:... Napiecz. wo Lwowie w tipogr. Bratskoj w 1668. w 4ce, k. 440.
Po raz pierwszy wydany przez Piotra Mohyłę metropolitę kijowskiego w Kijowie 1646 r. w trzech częściach, następnie wielokrotnie przedrukowany. Wydanie lwowskie, dokonane przez bractwo Wniebowzięcia P. M. w roku 1668, jest skróceniem kijowskiego i miało później liczne wydania.
Przedmowy k. n. 3; dalej „O tajnach“ k. 12; następnie „Czin w cerkwi“.
Sopikow cz. I nr 1474. — Karatajew nr 758.
Akad. N. Petersb. — Krasiń — Petersb. Publ.

— Tož:... Napiecz. w Kijewie w 1677. w 4ce.
Sopikow cz. I nr 1476. — Karatajew nr 833.

— Tož:... Napiecz. w Kijewie w 1679. w 4ce.
Sopikow cz. I nr 1477. — Karatajew nr 858.

— Tož:... Napiecz. wo Lwowie w 1682. w 4ce.

Maksimowicz Wremiennik ks. IV od. 3, str. 4. — Karatajew nr 910.

— Tož:... Napiecz. wo Lwowie w 1688. w 4ce

Maksimowicz l. c. — Karatajew nr 985.

— Tož:... Napiecz. w Kijewie w 1689. fol.

Sopikow cz. I nr 1482. — Karatajew nr 992.

— Tož:... Napiecz. wo Lwowie w 1689. w 4ce.

Zubrickij w Žurnale Minist. Narod. proswiesz. 1838 nr 9, str. 571. — Karatajew nr 1000.

— Tož:... Napiecz. w Kijewie w 1697. w 8ce.

Karatajew nr 1103.

Moskiew. Drukar. Dworu.

— Tož: małyj ot welikaho Eichologiona sobran i udobnaho radi w nuždniejszich jerejem upotreblenija tipom izdan. W sw. czudotw. Ławre Poczajewskoj czina sw. Was. Wel. roku božija 1792. w 8ce, k. nlb. 1, lb. 240 i k. 50 (sygn. A—Z). Krasiń.

— ob. Eichologion (1697—1786) — Euchologion (1646, 1681—1739) — Molitwennik (1770) — Molitwosłow (1606—1721).

O Trebniku unickim, wydanym przez synod zamojski z r. 1720, ob. Likowski Dzieje kościoła unick. I, 50.

Tranquillus Andronicus (Ad optimates polonos 1545, 1584)... ob. Andronicus.

TRANQUILLUS Benedictus. Antwort Benedicti Tranquilli an einen Churfürstlichen Rath. (1656). w 4ce, str. 8.

W sprawie polsko-szwedzkiej.

Jagiell. Ossol.

— Literae responsoriae Benedicti Tranquillii ad Consiliarium quendam Electoralem 1656. w 4ce, str. 8.

Bibl. w Suchej — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Narod. (Rap.).

Transactio Lincopiae (1598)... ob. Zygmunt III.

(Transactio). Serenissimi Regis Poloniae cum Serenissimo Rege Daniae Transactio Oder Vollendung deren Tractaten zwischen Ihro Königl. Mayest. in Pohlenn und Ihrer Königl. Mayestät in Dännemark. Gedruckt im Jahre 1657. w 4ce, k. 4. Jagiell. — Ossol.

Transactio zwischen Rathen ob. Toruń (1624).

(Transaction). Die letzte Transaction zwischen Ihrer Fürstl. Durchlaucht zu Churland und der Piltinischen Landschaft. 1661. w 4ce.

Transactiones ob. Błeszyński Dam. (Dissertatio 1767).

Transakcya ob. Brzostowski Konst. (Ugody 1713).

Transito ob. Lampugnani Jan (1695).

Transitus ob. Hevelius (Jovis 1647) — Reszka S. (Hosii 1579) — Sartorius Joh. (in conjugii 1689) — Zamojski J. (Tartarorum 1596).

Translaet ob. Rakoczy Georg. (Van Brief 1639).

Translatione (De) reliquiarum ob. Rotkiewicz (1692).

Transport z Senatu ob. Bniński Hier. (1705).

Transcriptio universalium (1644)... ob. Władysław IV.

Transubstantatione (De) disceptatio theologica... (1589)... ob. Zajączkowski Wojciech.

Por. Wujek J. — Wielewicki II, 175.

Transsilvania (Transilvanicae res) ob Bethlen Wolfg. (1792) — Blandrata (Ministrorum) — Catechismus (1566) — Davidis Fr. — Franck V. (saxonica natio 1701) — Kovaciocius (1584) — Proclus (1512) — Resolutio (1601) — Socynjanizm (na Węgrzech).

Transumptum compendiosae descriptionis historiae de Sacratissimis tribus hostiis in Ecclesia Posnaniensi PP. Carmelitarum strictioris observantiae miraculose repositis ex marmore ejusdem Ecclesiae antiquitus sculpto in gratiam Serenissimarum de fundatrice stirpe Jagellonica Poloniae Majestatum impressum A. D. 1750. die 22. Aprilis. Typis Collegii Lubransciani inclytae Academiae Posnaniensis. w 4ce, 3 k. nlb.

Por. Treter Tomasz.

Jagiell. — Uniw. Warsz.

Transunti di una lettera ob. Lipoman Al. (1556).

Transurthia familia ob. Solpha Benedictus (1573).

Tranzakcje ob. Ważność.

Trąpczyńscy (Trąbczyńscy) ob. Leszczyńscy (Objaśnienie 1786).

Trąpczyńska (Trąbczyńska) Antonina ob. Hulewicz Andrz. (Zbiór 1788).

(Trąpczyńska). Determinacya Rady nieustającey uskutecznić żądanie Ur. Trąpczyńskiey w udzieleniu pomocy wojskowey przeciw ur. Rogawskiemu i Marskiemu. (Na drugiej karcie: Uchylenie rezolucyi). fol., str. 11.

Ob. Mowy Sejmowe (1785). Jagiell.

Trąpczyński (Trąbczyński) Jakób ob. Leszczyńscy (Objaśnienie 1786).

Trapezuntinus Georgius ob. Grzegorz Nisseński (1517).

TRAPOLA Marcellin, bernardyn. Prodrom albo iedno do Nieba praeludium Trąb starożytney familiey Jordanow na wyprowadzenie ciała świątobliwie zmarłey Heroiny Jmc. Paniey, Paniey Magdaleny z Zakliczyna Stradomskiey w Szczucinie ogłoszony od X. Marcellina Trapole Zak. Braci mnieyszych, Kaznodzieie gen. Konw. Tarnowskiego Ordyn. Anno D. 1670 d. 18 Augusti w Kazimierzu przy Krakowie. W drukarni Balcera Smieszkowica. w 4ce, k. 13.

Dedyk. Janowi Stradomskiemu mężowi zmarłej. Na odwrocie tytułu herb.

Bandt. Hist. dr. krak. 446.

Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

TRASSLER Józef Jerzy (wydawca). Der Bote aus Westgalizien, oder neuer Krakauerkalender auf das Jahr nach Christi Geburt 1797, welches ein gemeines Jahr von 365 Tagen ist, worin die besten und vorzüglichsten Gegenstände zur nützlichen und angenehmen Erholung enthalten sind. Herausgegeben von Joseph Georg Trassler. [Rycina]. Krakau, gedruckt und verlegt bey Joseph Georg Trasslern, k. k. Dikasterial und Landschafts Buchdrucker auch Kunsthändler. (1796). w 4ce, k. 41 nlb.

Ossol.

— Toż:... auf das J. 1798. Krakau. w 4ce.

— Toż:... Joseph Georg Trassler. [Tu rycina: między drzewami na tle budynku w stylu klasycznym 2 anioły, z których jeden podchodzi do rycerza, do drugiego zaś zbliża się mężczyzna w stroju z XVIII w., trzymając w wyciągniętych rękach księgę z napisem B. W; dołem pod ryciną: Ch. Sambach del. Cl. Rohl sc.]. Krakau, gedruckt und verlegt bei Joseph Georg Trassler, kaiserl. königl. Gubernial-Buchdrucker. w 4ce, k. tyt. i k. 27 nlb

Rozpoczyna kalendarz, potem prognostyk (opis rządów Marsa, ale krytyczny wobec astrologji); o pogodzie (ostrożne przepowiednie, o zaćmieniach, o określaniu położenia geograf. z gwiazd; o kalendarzu żydowskim; przepisy gospodarskie, między innemi o kartoflach i pędzeniu z nich wódki; różne sztuczki; tabele zamiany pieniędzy; poczty i jarmarki).

W porównaniu do dawnych prognostyków stanowi ten kalendarz duży postęp przez swoją tendencję ku praktyczności. Układał go zapewne któryś z profesorów krak.

Egz. Jag. pięknie oprawny, z wyciśniętym orłem austr. oraz małym orzełkiem polskim na jego tarczy. Nad orłem cyfry W. F.

Akad. — Ossol.

— Posłaniec z Galicyi Zachodniey... na rok 1797. w 4ce.

— Posłaniec z Galicyi Zachodniey czyli Nowy krakowski Kalendarz na rok 1798. w Krakowie. w 4ce, k. nlb. 10.

Krasiń.

— Posłaniec Z Galicyi Zachodniey Czyli Nowy Krakowski Kalendarz Na Rok Pański 1799, Ktory iest Rok pospolity maiący dni 365, a w tym Kalendarzu naylepsze y znakomitsze ku zabawie użyteczney y miłey zmierzaiące Przedmioty znaiduią się. Wydany przez Jozefa Jerzego Trasslera. [Tu austrjacki orzeł dwugłowy z cyframi na tarczy: F. II]. w Krakowie. Nakładem i Drukiem Jozefa Jerzego Trasslera, C. K. Gubernialnego Drukarza y Księgarza. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Na początku: Dni urodzin Najj. domu austr. (i różne inne daty z hist. austr.) Poczem Kalendarz. Opis 4 pór roku (z wierszami). Wywód o koniach. Nauka o społeczności politycznej i cywilnej (coś w rodzaju katechizmu obywat.). Rozwaga o wolności. Poczty. Tabele pieniężne.

Do Wiednia odchodził z Krakowa dyliżans co piątek, do Lwowa co czwartek. Poczta przychodziła z Wiednia i Lwowa codzień, z Warszawy co wtorek i sobotę.

Wydawał także w w. XIX w dalszym ciągu kalendarze, o których obacz Bibl. IV, 524.

Akad. — Ossol.

Trasymachus ob. Couring.

Trątcovius ob. Trądcovius.

Trattamento ob. Collo Fr. (1603).

Trattazione ob. Vergerius P. (1556).

TRATTNERN Jan Tomasz. Catalogue de livres françois qui se trouvent au Magazin de Iean Thomas de Trattnern, Rue des Senateurs, au Palais de S. E. Madame la Starostine de Wolbromska. Varsovie, 1784. w 8ce małej, str. 29. Jagiell.

— Premiere continuation du Cataloque des livres francais qui se trouve au Magazin de I. Trattnern... Varsovie 1783. w 8ce. Jagiell.

— Toż:... Seconde continuation... 1784. w 8ce.

— Catalogus librorum latinorum, qui reperiuntur in officina libraria, in vico Senat. in palat. Exc. Com. Wolbromski Nr. 460. Varsoviae, 1787, w 8ce, str. 38. Jagiell. — Krasiń.

— Verzeichniss von deutschen Büchern welche um ...billige Preise zu haben sind... in Joh. Thom. v. Trattern Buchhandlung in Warschau. Warschau. 1783. w 8ce. str. 27. Jagiell.

Traubenthal Franciszek ob. Sławiński August (Institutiones 1782).

Trauer ob. Dyher (1655) — Gerke Chr. (1670) — Gerlach D. (1670) — Kronberger J. (1668) — Kwakboliński (1697) — Lanckis G. (1647) — Merckner S. (1651) — Mochinger N. (1663) — Pater P. (1692) — Pfaff G. (1701) — Reyger A. (1654) — Stelzer M. (1660) — Tschammer (1694) — Wittich G. (1670).

TRAUNPAUR Alfons Henryk, chevalier d'Ophanie, pensjonowany kapitan austr. (ur. 1734 † por. 1788). Dreysig Briefe über Galizien oder Beobachtungen eines unpartheyischen Mannes, der sich mehr, als nur ein paar Monate in diesem Königreiche umgesehen hat [Tu rycina: na pierwszym planie drzewo owocowe, na którem powieszonego chłopa bije sługa pański. Po prawej stronie w rogu narożnik dworku, w którego otwartem oknie ksiądz obserwuje opisaną scenę. Wgłębi fragment muru z bramą, nad którą umieszczono infułę, pastorał i krzyż]. 1787 Wien und Leipzig bei G. Ph. Wucherer und E. Beer. w 8ce, k. tyt. i str. 192, 1 rycina.

Ilustracja w tytule przedstawia scenę opisaną w książeczce na str. 72; dodana rycina przedstawia rozmowę z rabinem żydowskim, którą przytoczył autor na str. 112—22.

Dziełko to składa się z dwóch części. Autorem anonimowym pierwszej jest Traunpaur (str. 1—168); część drugą tworzy „Anhang", ma być ona pióra innego autora.

Traunpaur przebywał w Galicji przez lat siedem w jakimś małym garnizonie austrjackim (zapewne w środkowej Galicji; często wspomina Tarnów, Duklę, Rzeszów, Brody). Zachęcony przez „Briefe" Krattera (znany pamflet) postanowił je uzupełnić; naśladuje je i powołuje się na nie. Stara się pisać lekko i z dowcipem, jest to jednak dowcip wymuszony. O Polakach powołuje się na sąd Oxenstierny (Gedancken), na Pöllnitza i na broszurę „Le papillottage" (nieznaną mi). Społeczeństwo polskie przedstawia w świetle niekorzystnem, kładąc wagę na brud, złe jedzenie, brak kultury, lenistwo, zabobonną ciemnotę, wpływy kleru. Literaturę polską lekceważy, o „Pamiętniku" Świtkowskiego twierdzi, że jest cały tłómaczony z Hamb. polit. Journal (ale po polsku Traunpaur nie umie, jak świadczą ciągłe błędy i nieporozumienia językowe). Z nazwiskami i miejscowościami przytacza liczne anegdoty rzucające ujemne światło na różnych polskich magnatów (Radziwiłłów, Potockich, Lubomirskich). Przytacza dużo faktów przesadnych, nieścisłych, opartych na nieporozumieniu — często plotkarskc złośliwych, czerpanych z opowiadań żywiołu biurokratyczno-wojskowego, który nie mógł zrozumieć ani polskiego chłopa ani duchowieństwa, ani szlachty. Biurokracji austrjackiej także nie oszczędza (str. 56, 162), wychwala tylko kilku radców gubernjalnych i obwodowych (Trautmansdorfa, Pergena, Haddicka, Brygido, Riedheima i t. p.). Wyśmiewa Mühlbachera. Chwali wykształcenie hr. Szeptyckiej z Trembińskich, żony kasztelana przemyskiego; hr. Miera; hr. z Małachowskich Grabińskiej i z Potockich Małachowskiej. — Dużo pisze o lożach wolnomularskich w Galicji, ale wynika z tego, co podaje, że były to loże niemieckie (str. 51), a Polacy je potępiali (str. 130). — Żydów opisuje raczej sympatycznie, a zwłaszcza jakiegoś rabina (jak się zdaje brodzkiego), sympatyka kultury niemieckiej i wielbiciela cesarza Józefa, z którym całą rozmowę dosłownie przytacza. Naogół nie jest Traunpaur tak złośliwy i niesprawiedliwy jak Kratter, ale korzystać należy z jego „anegdot" nader krytycznie.

Opis Galicji, tworzący drugą część zbiorku, podaje w krótkich kilku rozdziałach granice, wielkość, zaludnienie i parę uwag sumarycznych o języku, szkołach, miastach, wsiach, robactwie, chorobach, lichwie, drogach; nadto cytuje kilka przykładów o sprycie i zdrowym rozumie polskiej ludności (np. jeśli wolnomularstwo jest czemś dodatniem, dlaczego nie robi się każdego wolnomularzem? a jeśli jest czemś złem, dlaczego cesarz udziela mu przywilejów?). Na końcu parę szczegółów o ujemnem wrażeniu, wywołanem przez listy Krattera.

Odpowiadał na to pismo Bretschneider w Allg. Deutsche Bibliothek, str. 600. — Wurzbach Biogr. Lexicon tom 47, str. 27. — Stan. Schnür Pepłowski w Przewodn. Nauk. i Lit. 1896, str. 649 oraz: Cudzoziemcy w Galicji 1898, str. 3. — Arnold Gesch. der deut. Polenliteratur 1900, str. 211.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

Trauthsohn ob. Muszka (De sacramentis 1754).

Trautius Wolfgang ob. Crellius Ioh.

Trautmann Gottfried ob. Lauterbach (Ehren-Gedächtniss 1728).

Trautmansdorf Jan ob. August II (Kopia mandatu 1699) — Martinides (1799).

Trautshor Paulus Sixtus ob. Opaliński Łukasz (1674).

Travalloni Fulg. ob. Gołembiowski Jan (1757).

TRAVERSIE Ludwika, margr. de la Pujade. L'hommage... ob. P. (tom XXIV, str. 1).

Bernacki Teatr II, 249.

— Prologue executée en societé à Krysowice pour la fête de Madame la comtesse Félicité Mniszek, le 10 Juillet (1778)... Léopol, Piller veuve. w 8ce, k. nlb. 11.

Bernacki Teatr II, str. 292.

Trawiński ob. Szujski A. (Kopia listu dn. 14 kwiet. 1794).

Trawiński Florjan ob. Wierciński K.

Trawiński Tomasz (Officia propria sanctorum) ob. Officia (tom XXIII, 275).

Treakalistnyi Molitwosłow ob. Molitwosłow (1691, 1697).

TREBBEL Iohann. Trauer-Rede bei dem Leichenbegängnisse Hijacinth Jos. Rybiński Abt in Oliva 1782. Danzig. w 4ce.

TRĘBICKI Antoni, poseł z X. Inflanckiego (ur. 1764 † 1842). Głos przy decyzyi projektu o kandydatach do naywyższych magistratur po powiatach wybierać się mianych (1790). w 4ce, str. 7.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Uniw. Warsz.

— Głos IMCI Pana... posła Inflantskiego na sessyi seymowey dnia 28 marca roku 1791 miany przy podaniu projektu względem stanu miejskiego. (1791). w 4ce, str. 11.

Akad. — Jagiell. — Zielíń.

— Odpowiedź Autorowi Prawdziwemu Uwag Dyzmy Bonczy Tomaszewskiego Nad Konstytucyą I Rewolucyą Dnia 3. Maia. (1792). w 8ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 159.

Na odwrocie tyt. cytat z Juwenalisa. Na pierwszej stronie: Do Moich Współziomków i przychylnych i nieżyczliwych Konstytucyi 3-go Maja. — Broni się tu przed posądzeniem, jakoby chciał pokrzywdzić cudzą sławę (1 k.).

Następnie: Antoniego Trębickiego posła z X. Infl... autorowi prawdziwemu... odpowiedź.— Przechodzi w tej odpowiedzi bardzo szczegółowo zarzuty Tomaszewskiego, uderzając głównie na jego nieznajomość dotychczasowego prawa, na wykrętną interpretację przepisów konst. 3 maja (interpretowanych jako zamach na wolność narodu) i na anarchję szerzoną przez możnowładców. Na str. 9 cytuje w całości korzystne zdanie Burkego o konstytucji 3 maja. Odpiera zarzut użycia gwałtu przy uchwalaniu ustawy. Tłómaczy, „dlaczego się czołgał po izbie Suchorzewski" (aby uprzedzić to, co powie cnotliwy Matuszewicz). Powołuje się na głos Raynala („strasznego wszystkim królom republikanina"), który w r. 1783 bardzo ujemnie oceniał ustrój Polski. Opisuje złe skutki elekcji, broni postanowień co do sankcji monarszej i wszystkich innych przepisów krytykowanych. Kończy, powtarzając ustęp ze swej mowy z 24 list 1791.

Obacz o tej odpowiedzi pod Szaniawskim J. K. (1792) w t. XXX, 206.

Smoleński Pisma hist. tom II, 419 i III, 57 cytuje to z następującym tytułem i liczbą stron: „Do moich współziomków i przychylnych i nieżyczliwych konstytucji 3 maja 1791". w 8ce, str. XXIV, 5 i 102. — Tytuł ten odpowiada tytułowi powyżej podanemu z pierwszej karty dzieła, ale liczba stron się nie zgadza. Albo więc u Smoleńskiego jest myłka, albo też istnieje jakaś odmienna, nieznana mi edycja. Sądzę, że pierwsze.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Zielíń.

— Prospectus Dzieła Pod Tytułem: Prawo Oboyga Narodów. Zebrane od Roku 1346. do Roku 1786. i do Druku Podane. w Drukarni P. Dufour Konsyl: Nadwor: Drukarza J.K. Mości i Rzepltey, Dyrekt: Druk: Korp: Kadetow. (1788). w 8ce, str. 24.

Zbija zdanie, jakoby prawa można nauczyć się przez samą tylko praktykę w palestrze. Ale w Vol. legum panuje duży nieład, a w zbiorach Kożuchowskiego, Ostrowskiego i t. p. brak ustaw nowszych. Przeto przedsięwziął napisanie 3-tomowego dzieła. Powyrzucał tylko z materjału rzeczy nieaktualne (uniwersały skarbowe, sufragja, libertacje), zresztą podał wszystko, ułożył alfabetice i titulatim oraz dopełnił inwentarzem, aż po r. 1786. W tomie III ma być prawo W. X. Lit. Celem zbadania, czy materjał jest wiernie podany, uprosił podkancl. Garnysza i kancl. Małachowskiego o rewizję tekstu. (W piśmie Garnysza z r. 1788 wymieniony jest Trębicki jako autor). Uzyskał też przywilej od króla, a teraz ogłasza prenumeratę (3 cz. zł za 3 tomy). Bibl. w Suchej — Jagiell.

— Prawo Polityczne I Cywilne Korony Polskiey Y Wielkiego Xięstwa Litewskiego To Iest: Nowy Zbior Praw Oboyga Narodow Od Roku 1347. Az Do Teraznieyszych Czasow. Tom Pierwszy. [Tu winjeta: tarcza herbowa czteropolowa, na niej naprzemian herb Polski i Pogoń litewska; w środku mniejsza tarcza z herbem Ciołek]. W Warszawie. w Drukarni Piotra Dufour Konsyliarza Nadwornego Drukarza J. K. Mci, i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetow. M.DCC.LXXXIX. (1789). fol., k. tyt. i k. 2 nlb., str. 757.

Toż:... Litewskiego To Iest: Nowy Zbior Praw Oboyga Narodow W którym są umieszczone wszystkie Prawa Korony Polskiey aż do Roku 1791. do ostatnich zapadłych Seymowych ustaw. Tom drugi. [Tu winjeta jak w tomie pierwszym]. W Warszawie w Drukarni Piotra Dufour Konsyliarza Nadwornego, Drukarza J. K. Mci, i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów. M.DCCXCI. (1791). fol., k. tyt. i k. 1 nlb., str. 374.

Na odwr. tyt. tomu I „Przestroga". Tu chwali autor mądre postępowanie sejmu i zapowiada, że jego ustawy oraz wynikające z nich odmiany pomieści w tomie II i tam doda inwentarz.

Poczem idzie aprobata palestry tryb. piotrk. (z polecenia podkancl. Garnisza) i kancl. Małachowskiego — obie z daty 1788 (tu podane nazwisko autora); wreszcie kopja przywileju St. Aug. z 20 maja 1788. — Dedykacja do kaszt. wil. Radziwiłła (dziękuje mu za pomoc, zapewne pieniężną).

Rozpoczyna się dzieło od „Uwag nad prawami polskiemi". Uwagi te są oparte na Monteskjuszu (np. o klimacie i prawie, o zbyt okrutnych karach). Nie pisze o rządzie, o handlu, edukacji, bo odkłada to do III tomu. Argumentuje za reformą stosunków chłopskich w duchu zabezpieczenia życia i mienia (ale jeszcze nie zupełnego zrównania; byłoby to zgubić chłopów). Woła o tolerancję innych wyznań, zwłaszcza skoro się już toleruje żydów, będących zarazą narodu. Narzeka na pieniactwo i niedoskonałość prawodawstwa. Dla różnych praw istniejących trzeba obmyśleć egzekucję. Cały ten wstęp zawiera dużo materjału dla reformy prawa polskiego.

Od str. 1 idzie alfabetyczny układ istniejących aż po r. 1788 przepisów. Pokolei idą po sobie tytuły: Absentia, Accessoria, Actor, Akademia Krak., Annaty... i t. d. Pod każdym takim tytułem zebrane są z Voluminów fragmenty ustaw z podaniem daty i zacytowaniem tomu. Fragmenty te ułożone są chronologicznie, a język taki, jak w oryg. tekście. Teksty nie są skracane ani też poprawiane. — Tom I kończy się na tytułach: Proces, Przedawanie, Prymas, Przysięga, Przywilej, Pszczelniki...

Tom II ma na odwrocie tytułu odezwę do prenumerujących, w której tłómaczy opóźnienie dzieła. Skoro sejm uchwali formę rządu, wyjdzie tom III wraz z inwentarzem, a potem tom IV (prawo litewskie). — Dedyk. Suchorzewskiemu posł. kalisk. Wychwala jego wniosek o poprawienie doli miljona mieszczan polskich.

Od. str. 1 idą dalsze artykuły: Rany, Rapt, Referendarze i t. d. — Kończą od str. 501—13: Żydzi.

Poczem od str. 515—74 idzie Addytament konstytucji sejmowych w r. 1788—1791 zapadłych. Ostatnia z nich, to prawo „Miasta nasze wolne"... 1791.

Układ ma wszelkie braki układów alfabetycznych. Subsumowanie pewnych przepisów pod artykuły jest bardzo często mylne i mylące. Tak np. pod artykułem „przywilej" zamieszczona jest konfederacja z r. 1382, ustawa z r. 1454 o nadawaniu tenut z miast indygenom i przywilej Aleks. z r. 1501 dla ziemi sandomierskiej. A więc, zamiast pomieścić wedle treści, zgrupował je pod znamieniem ich formalnem (forma przywileju), a i to niesłusznie. Nie zdołał też uniknąć (mimo odmiennej zapowiedzi

w prospekcie) włączania ustaw przestarzałych i przeładowywania niemi zbioru. Widocznie obawiał się tych zarzutów, jakie stale szlachta tego rodzaju zbiorom stawiała, iż korygują obowiązujące prawo. Dokończeniu zbioru t. j. wydaniu dwóch ostatnich tomów (forma rządu, inwentarz, prawo litewskie) przeszkodził upadek państwa. Ciekawą jest rzeczą, że w r. 1794 uzyskał ten zbiór znaczenie oficjalne w tak zwanych płd. Prusach. Obacz odnośny edykt Fryd. Wilh. w tomie XVI, 16.

Grabski Zarys idei I (1905). — Kutrzeba Hist. źródeł I, 263. — Wierzbowski Materj. II, 124 (przywilej król.).

Akad. — Bibl. w Suchej — Chreptow. — Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Zieliń.

— Proiekt: Miasta nasze.. przez JMCI P. Trębickiego Posła Infl. podany (1791). fol., k. 6.

Obacz tom XXV, 268. — Ponieważ w tytule nie zaznaczono, że to jest projekt „Deputacji do miast", przeto niebawem wyszło drugie wydanie z poprawą tej omyłki p. t.:

— Od deputacyi do miast wyznaczoney proiekt: Miasta nasze przez JMCI P. Trębickiego Posła Infl. podany z poprawą omyłek w pierwszym egzemplarzu zaszłych. fol., k. 6.

W tomie XXV, 269 podałem bibljoteki i literaturę. — Autorem projektu miał być Chreptowicz, a Trębicki mylnie się przedstawiał za jego twórcę (o czem Kalinka Sejm II, 619).

Jemu przypisują niektóre katalogi dwa inne pisemka w tejże sprawie, a mianowicie:

— Proiekt do Zdania przeswietney Deputacyi dla miast wyznaczoney, podany. (B. m. i r.). w 8ce, str. 16.

Górą winjeta (dwa C wśród dwóch słońc). — Zaczyna się: Zapatruiąc się z żalem na upadek miast w krajach Rzeczypospolitej.

Ob. Projekt (tom XXV, str. 274), gdzie podano bibljoteki.

— Projekt czyli Zdanie Do Proiektu od Prześwietney Deputacyi dla Miast wyznaczoney Ułozone. (B. m. i r.). w 8ce, str. 31.

Górą winjeta (główka w ramce).

Rozpoczyna się: Zapatruiąc się z żalem na upadek miast w krajach Rzeczpospolitey. — Kończy: Chcąc dążyć coraz bardziej do wydoskonalenia rządu municypalnego... takowy statut... nie wprzód będzie miał exekucyą jako po otrzymaney takowey aprobacie.

Są to różne pomysły o poprawie doli miast, ujęte jakoby w formę projektu sądowego.— Stanowi rozszerzoną przeróbkę poprzedniego „Projektu". — Ale czy to istotnie jego pióra?

Ob. tom XXV, 274.

— Do Publiczności. [Na końcu:] Dnia 27. Maja 1794. w Warszawie. Antoni Trębicki, Poseł z X. Inflantskiego. fol., k. 2 nlb.

Usprawiedliwia swój akces do konfederacji targowickiej i przytacza z niego „wierny ekstrakt". Twierdzi, że opierał się naleganiom podpułk. Obreskoffa, aby został posłem do Grodna. Przeczy, aby pisał książeczkę za elekcją, wypierając się swoich „Uwag". Starał się u Targowicy o pisarję wojsk. litewską. Diarjuszom grodzieńskim poświęcił całe miesiące pracy. Jeszcze w styczniu odpowiedział cnotliwemu Dembowskiemu w sprawie zarzutów szerzonych przeciw sobie.

Z tego wynika jednak, że w pewnej chwili zaparł się swych przekonań; a w maju 1794 w czasie powstania kościuszkowskiego starał się to usprawiedliwić.

Ob. Gazeta Wolna 1794 nr 13.

Smoleński Pisma hist. II, 462. Ossol.

— IW Trembickiego posła Inflantskiego Zasady do projektu wieczystego urządzenia królewszczyzn (roku 1791). fol., 1 k. Czartor.

— Zdanie na sessyi seymowey dnia 4. Lutego 1791 względem kupna pałacu dla posła rossyiskiego. (1791). w 8ce, str. 14. Ossol.

— Toż:.. 6 lutego 1791. w 8ce. Krasiń.

— Zdanie JMci Pana Antoniego Trębickiego Posła Z Xtwa Inflantskiego na Sessyi Seymowey dnia 24 Listopada 1791 roku w materyi Krolewszczyzn. w 4ce, k. 6 nlb.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Krasiń. — Ossol. — Zieliń.

— Zdanie in turno w materji deklaracji względem manifestów przeciw sejmowi y rządowi 6 grudnia 1791. w 4ce. Raczyń.

— ob. Tomaszewski Dyzma.

Wedle Smoleńskiego Pisma hist. II, 405 był założycielem klubu Zjednoczonych Przyjaciół, o którym ob. w t. XVII, 122 (pod Gesetze) oraz pod: Ustawy (rok 1784).

Pisywał często w „Gazecie narodowej i obcej" 1791—2 i tu drukował swoje mowy. — Polemizował z nim w „Gaz. Warsz." 1791 ksiądz Łuskina.

Zostawił „pamiętniki" z lat 1809—39, o których mówi Smoleński (jak wyżej). — O jego pismach rolniczych ob. Estr. Bibl. IV, 525.

Pamięt. Towarz. Warsz. Przyj. Nauk tom IX, 190; XIII, 442; XIV, 15; XV, 17. — Pamięt. Warsz. 1804, XVI, 77; XVII, 83. — Przyjaciel Ludu (1849), str. 75—8.

Pilat Liter. polit., str. 196. — Wolski Obrona Stan. Aug. — Smoleński Kuźnica kołłąt. (w Pismach hist. II, 389 i nast. 429, 459 o uwięzieniu Kołłątaja). — Tokarz Ostatnie lata Koll. I i II, 260. — Tenże Insurrekcja warszawska, Lwów 1934. — Janik Kołłątaj 1913. — Skałkowski w Kwart. Hist. 1931, 267. — Korbut[2] II, 191.

Trębicki Jan ob. Makowski Szymon (1664).

TRĘBICKI Bogusław Soc. Jesu (urodz. 1695, um. w Brześciu Lit. 1759). Argumentum a pari gloriae triumphantis bellántisque Societatis Jesu, in duobus divinissimis caelitibus Stanislao Kostka, et Aloysio Gonzaga, in solenni eorundē Apotheosi propositum. Cracoviae in Principe Basilica SS. Petri et Pauli Apostolorum Soc: Jesu Anno Domini 1727 die 27. 8bris. Cracoviae typis Academicis. fol., k. 10 nlb.

Dedykacja: Joanni de Kurdwanow Kurdwanowski Episc. Marochiensi. — Na ark. B. współcześnie podpisano: Author hujus orationis offert m. p. Bogusl. Trę. Będzie to Bogusław Trębicki, zmarły r. 1759. Tenże egzemplarz ofiarowany Simoni Wysocki.

Brown Bibl. pis., str. 405 powiada, że wydał także „Liturgię".

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

Trebiński Franciszek ob. Dachnowski Jan (1627).

Trebnic (Trzebnicki) Adam, student ob. Tuczyński Piotr (In obitum 1591).

Trebnic Adam, opat oliwski ob. Sposób albo nauki... pokory (1622, 1641).

Onto tłómaczył tę książkę z franc. na łacinę, a z łaciny przełożono ją na język polski.

Zapewne identyczny z poprzednim?

Trebnic Adam, sędzia chełm. ob. Rydulski Piotr (Powinszowanie 1768).

Trebnic (Trebnicki) Samuel ob. Gostomski Henryk (Gratulationes 1593) — Schmit Thomas (Epicedia 1590).

TREBNIC Stanisław, dziekan tucholski. Kazanie Na Pogrzebie Jasnie Wielmoznego Mosci Páná Jakoba Weihera, VVoiewody Málborskiego. Kiszporskiego, Człuchowskiego, Bytowskiego, Borzechowskiego &c. Stárosty Przes Wielebnego Xiedza Stánisłáwá Trebnicá, Archidyakoná y Officyáłá Káminskiego, Dziekaná y Proboszczá Tucholskiego, dniá 22. Márcá w kościele Oycow Dominikánow odprawione [Tu winjeta: ornament linearny]. We Gdansku Roku 1657. w 4ce, k. tyt., str. 32.

Dedykacja: Johannie Katarzynie na Ołyce y Nieswiezu Radziwiłłownie Weiherowey, woj. malb. — Podpisał: X. Stanisław Trebnic Archid. y officyał Kaminski.

Druk gocki.

Podaje biografję Wejhera; jego walki w wojnie kozackiej i szwedzkiej; bitwę stoczoną z admirałem Wranglem, który chciał pod Puckiem wysadzić wojsko na brzeg; jego śmierć z gorączki w Malborgu. — Język czysty.

Niesiec. IV, 490. — Dzienn. Warsz. 1829, t. 17, str. 30. Krasiń.

TREBNIC Jan Chryzostom, Cracoviensis. Oratio in S. Hyacinthi laudem... pronunciata ex tempore in amplissimo Bononiensium, pro ejus Sancti Confessoris festivitate celebranda, congressu a. D. 1595... ob. Bzowski (Sertum gloriae 1598, str. 214—22).

Jocher II, 57. — Barącz Rzs dziej. II, 268. — Quetif Scriptor. II, 368.

— Historya O Cudownym Obrázie Przenaswiętszey Pánny Mariey, ktory iest w Gidlach, w Kośćiele Bráćiey Zakonu Káznodzieyskiego świętego Dominika. Pisána przez iednego z Bráćiey tegoż Zakonu, zá roskazániem Stárszych, Roku P. 1635. [Tu: gołębica]. w Krakowie, w Drukárni Máćieiá Andrzeiowczyká, Roku Pánskiego 1636. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 12, k. 37 nlb.

Na odwrocie tytułu reprodukcja obrazka wśród płomyków. — Dedyk. Zuzannie Oleskiej, podkom. kor., datow. w klasztorze poznańskim ś. Dominika 3 augusta 1635.

Poczem aprobaty z r. 1636 i przemowa do czytelnika.

Część I obejmuje historję różnych obrazów, Chrystusa i Najśw. Panny, które były ludziom dane, ale nie ręką ludzką robione. — We wtórej części przechodzi do obrazu w Gidlach, opisuje jego znalezienie i cuda (od r. 1561). — Na końcu obelisk (sygnet).

Siarczyński ma datę 1610 r. widocznie mylną. — Jocher 8827, 8828. — Maciej. Piśm. III, 146.

Porów. Tomasz z Pilzna. Ossol.

— ob. Fonseca Damian (Acta).

Program Dominikański 1828, str. 28. — Siarczyński Obraz I, 267. — Barącz Rys dziejów I, 374, II, 268. — Chodykiewicz Okruszyny 1856, I, 306.

Trebnitz Laurentius ob. Keckermann H. (Disputationes 1608).

Trebnicki Floryan ob. Czasosłow.

Trębowla ob. Trembowla.

Trecer Franc. ob. Lesco Al. (1723).

Trecius Albertus ob. Herbest Jan (Retoricae comp. 1567).

TRECY (Thretius, Thretzy, Tretko?) Krzysztof (ur. ok. 1530 † 1591). O iedności bozkiey nierozdzielney przeciw błędom Aryańskim nauka... Maciey Wirzbięta imprymował. 1566. w 8ce.

Bock Hist. antitr. I, 1078 przypisuje to pismo Trecemu, powołując się na to, że on pisał przedmowę do tego dzieła. — Za nim poszli Maciej. III, 194 i Wiszn. IX, 50. — Jednakże Trecy nigdzie nie nazywa siebie autorem; autorem rzeczywistym choć niewymienionym jest Jak. Niemojewski (obacz tom XXIII, 122). Trecy był tylko wydawcą.

— Apologia, to iest dowody y obrona Confessey kośc. polskich.. ob. Niemojewski Jak. (1572; w t. XXIII, 121).

Konfesję helwecką przełożył Trecy; apologję pisał Niemojewski.

Ob. tom XIV, 354 („Confessia Wyznanie wiary" 1570 i 1574). — Polemizował z nim z tego powodu Wujek (Judicium albo rozsądek 1570).

— ob. Aretius (1566) — Arcybiskupów (Sarnicki 1567) — Beza (Epistolae theolog. 1567) — Bullinger (Trecy miał przekładać jedno z jego dzieł) — Colloquium piotrkowskie (1566) — Conclusiones quod baptismus (1566) — Daneau (Physices pars altera 1580) — Dudycz (miał pisać listy przeciw Dudyczowi) — Erastus (1572) — Modrzewski And. (1590) — Niemojewski Jak. — Paprocki (Herby, str. 391) — Praetorius Zach. (Epitaphia 1558) — Sarnicki Stan. (Rozmowa 1565) — Simler J. — Sturm Jan (De universa ratione 1576). — Tossanus (1595) — Zanchius — Żarnowca(z) Grzegorz (Postylla 1582).

Był uczniem Ramusa w Paryżu.

On był jednym z twórców t. zw. zgody sandom. z r. 1570. — Obacz o tem Halecki Zgoda sandomirska 1915, str. 225

On też przeszkodził drukowi „Sylw" Frycza, o czem bliżej opowiada Kot w monografji o Modrz. (1923), s. 315 (na podstawie Lubienieckiego i Sandiusa).

Dziekoński Histor. retoryki, s. 12. — Święcki Hist. pam., s. 225. — Kallenbach Czasy i ludzie (1905), s. 379. — Grabowski Z dziejów liter. kalw. (1906), s. 197. — Wernle w Zeitschr. für Kirchengesch. XXVII, 475. — Wotschke Christ. Thretius w Altpr. Monatsschr. XLIV Heft 2 (1907), s. 1—101 (obszerna monografja o Trecym). — Tenże w Zeitschr. für slav. Philologie 1925, s. 79. — Tenże Der Briefwechsel der Schweizer 1908 (tu jego listy pod nr 452, 453, 460 i passim). — Tenże Gesch. der Reform., 1911. — Sobieski Polska a Hugonoci (1910; tu dużo o jego roli w r. 1573). — Kot Modrzewski (1923), s. 315. — Tenże Anglo-Polonica 1935, s. 67 (o jego pobycie u Sturma). — Tenże U źródeł (1921). — Czubek w „Reform. w Polsce" I (1921), s. 35—42 (informuje o jego życiu i testamentach na podstawie mater. archiw.). — Sobieski w „Reform. w Polsce" 1922 (tu jego list). — Górski Grzegorz Paweł 1932 (passim). — Barycz Hist. Uniw. Jag. (1935), s. 304. — Bidlo Jednota II, 142—71 oraz III, 156—8 i passim (podaje jego list do Bullingera). — Birn w „Reformacji w Polsce" II, 44 (o jego stosunku do Thenanda). — Korbut[2] I, 313.

Trędel Jerzy ob. Trendel.

TREDIAKOFFSKI Bazyli. Sieges-Ode auf die Eroberung der Stadt Dantzig. S. Petersburg. 1734. w 4ce.

TREFFLER Idzi Wincenty, senjor szkoły. Gratulatio Honoris virtute Comparati Nobilibus ac Spectabilibus Dominis Urbis Cracoviae, Metropolîs Regni Poloniae Consulibus dum inter publicos applausus Senatum Urbis Consularem ingrederentur, de tribus Metropolîs Turribus trinâ Senatûs Urbis, Familiae, & Populi nomine salutatione metrica, in vim propensi animi à M. Aegidio Vincentio Treffler, Philosophiae Doctore Ejusdemq; Professore Exhibita. Annô Domini 1774. Mense Junio. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Ded. J. Czołczyńskiemu, Fr. Dzianottemu, W. Bartschowi, Ant. Krauzowi, J. N. Casparemu, J. Toryaniemu, K. Likemu neoconsulibus.

Zawiera 4 ody pochwalne dla nowo wybranych rajców. Na końcu: permissu rect.

Jagiell.

— Kalendarz Polski i Ruski. Na Rok Panski 1776. Według ráchunku Rzymskiego Przestępny po Przybyszowym pierwszy. Rewolucye Roczne. [Tu

w 2 kolumnach; w pierwszej:] Od Stworzenia Swiátá 5725. Od potopu cálego Swiátá 5107. Od początku Krolestwá Polskiego 1226. Od początku Wiáry Swiętey w Polsce 812. Od záłożenia Miástá Krákowá 1076. Od záłożeniá Akádemii Krákowskiey przez Kázimierzá Wielkiego 433. Od utwierdzenia teyże przez S. Stolicę Apostolską 413. Od poprávy Kálendárza Stárego 194. Od złączeniá się W. X. L. z Koroną Polską 199. [W drugiej kolumnie:] Od początku Trybunału Koronnego 199. Od Koronácyi Krolá w Polszcze Bolesłáwá Chrabrego 775. Od początku panowánia nád Kościołem Kátolickim Rzymskim Nayśw. Oycá Piusa VI. 1. Od szczęśliwey Koronacyi Nayiaśnieyszego Cesarza IMCI Rzym: Jozefa II. 11. Od wstępu pierwszego ná Tron Krolestwá Polskiego Nayiaśnieyszego Krola IMCI Stanisława Augusta 12. [Przez całą kartę:] Rewolucye Koscielne. [Tu w 2 kolumnach; w pierwszej:] Według Kálendarza Poprawnego. Złota Liczba X. Okrąg Słońca XXI. Epakta IX. Poczet Rzymski XI. Litera Niedzielna G F Litera Martyr: i parv. [W drugiej kolumnie:] Według Kálendárza Stárego. Złota Liczbá X. Ogrąg Słońcá XXI. Epakta XX. Poczet Rzymski IX. Litera Niedzielna C. B. [Odtąd przez całą kartę:] Mięsopustu od Nowego Roku do Popielcu rachuiącz; będzie Tygodni 7. i dni 3. Niedzielá pierwsza Adwentu dnia 1. Grudniá. Ruska Wielkánoc w tydzień po Rzymskiey przypada. Przez M. Idziego Wincentego Trefflera w Przesławney Krakowskiey Akademii, Nauk Wyzwolonych Filozofii Doktora, Matematyki Professora, Szkoły Panny Maryi Seniora. z náleżytą pilnośćią Wyrachowany. W Krakowie w Drukarni Akádemickiey Kollegium Większego. w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. k. tyt. tytuł ruski: Sobornik XII miesiacem syrycz Kalendar ruskyi... — Pod kalendarzem wiadomości o wynalazkach róznego rodzaju rzeczy. (Są to krótkie wiadomości, kto wynalazł monety, broń, okręty, dzwony, zegary i t. p.). — Od k. B_4: Wniosek astrologiczny z ułożenia niebios (jest to prognostyk przeplatany wierszykami). Wreszcie wyrachowanie wschodu i zachodu (na 1 k.).
Podobny układ mają i dalsze jego kalendarze. Ossol.

— Tož:... na Rok Panski 1777 przybyszowy po przestępnym pierwszy... Przez M. Idziego Wincentego Trefflera... w 4ce, k. nlb. 7. Ossol.

— Tož:... na Rok P. 1778 po przestępnym drugi... Przez M. Idziego Trefflera Filozofii Doktora Matematyki Professora Bursy Filozofów Seniora. W Krakowie, Nakładem IP. Feliciana Sebastyana Drelinkiewicza Bibliop. I. K. M. 1778. w 4ce, k. 9.

Od k. B_4: Rok 1778 w granicach swoich doświadczeniem I. W. Trefflera astrologicznie opisany. — Przepowiednie astrologiczne przeplatane są i tu zgrabnemi wierszykami, np.: List, czapka do przyjaźni serca ludzkie skłania, Uczynność bez wymówki, akcent powitania; Porządną miej piwniczkę, bądź szczodry u siebie, Tyle twoich przyjaciół, ile gwiazd na niebie. Ossol.

— ob. Bednarski (Honor 1773) — Potaczewski Maciej Ant. (1771).

Żebrawski Bibliografia, s. 447. — Wierzbowski Szkoły parafialne (1921).

Trefołogion. Napiecz. wo Lwowie w tipograf. Stawropigialnawo bratstwa pri chramie Uspienija, tipografom Andrejem Skolskim. 1641. fol.

Sacharow nr 407. — Karatajew w Sborniku otdiel. rusk. jazyka Akad. N. XXXIV (1884) nr 529. Petersb. Publ.

— Tož:... w tipograf. Kuteinskawo Monastyria. 1647. w 4ce, k. 4 i 390.

Tołstoj nr 106. — Sacharow nr 496. — Karatajew loco cit. nr 632.
Akad. N. Petersb. — Bibl. Syn. Druk. Mosk. — Petersb. Publ.

— sije jest słowopytanije. Anthołogion sije jest Cwito-słowije. Poczajów. 1776. w 4ce.

TREITT Jan Chrzciciel. Positiones ex universa jurisprudentia ecclesiastica quas finito hoc studio in publica disputatione propugnandas suscepit praenobilis dominus Ioannes Baptista Treitt Alsata Argentinensis... in audit. jurid. Leopol. hora 4 pomerid. d. 25 August. 1778. Leopoli, typ. An. Piller. w 4ce, str. 12. Krasin.

TRELPINSKI Jan, drukarz († w Warszawie 1656). Repotia Magnificis DD.

Novis Coniugibus. Ioanni De Bergamo Dzibony Nobili Veneto, Et Virgini Annae Magnifici Domini Iacobi Dzianot Scabini Civitatis Antiquae Varsaviensis Filiae pro Die Nuptiarum 27 Mensis Ianuarij, anno (1636) celebrata A Ioanne Trelpinski, S. R. M. Typographo. Varsaviae Typis eiusdem Typographi. w 4ce, k. nlb. 7.

Bibliot. Warsz. 1851, t. 43, str. 14. — Juszyń. Dykc. II, 258. Dzików.

TREMBECKI (Trębecki) Antoni Józef. Conclusiones ex Philosophia Rationali, Juxta mentem Aristotelis et Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis; quas Perillustris, Antonius Ioseph Trębecki, Cathedr. Livoniae canon. et Cursus Philosophici nuper finiti auditor praesidente M. Martino Kurowski In Collegio Majore Philosoph. Doctore, S. Theolog. Bacal., Ecclesiae Colleg. S. Floriani Canonico, Ejusdem cursus Philosophici nuper profes. in publica lectissimorum auditorum frequentia In Lectorio CC. DD. Theol. propugnabit. Anno Dom. 1713. Die 29 Mensis Junij Horis pomeridianis. Cracoviae Typis Vniversitatis. 1713. fol., k. 5. Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

TREMBECKI (Trębecki) Grzegorz. Trivmph Swiętych Bozych Nowo Od Stolice Apostolskiey Kànonizowánych. Ktorych Krákow świętą y chwalebną pamiątkę z Vroczystośćią pospolitego ludu obchodzić od dźiesiątego dnia Lipcá będzie. Napisany Przez Grzegorza Trebeckiego (sic). Laudate Dominū in sanctis eius. Psal. 150. W Krakowie. W Druk: Marćina Philipowskiego, Ro: 1622. w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwrocie herb Kretkowskich, poczem dedykacja ks. Erazmowi Kretkowskiemu. — Pisane wierszem: Apostrophe św. Ignacego, św. Isidorus Oracz, św. Franc. Xawery, św. Teresa... Kończy modlitwa prozą. Ossol.

Trembecki Jakób Teodor († 1719) ob. Małecki Stan. Alb. (1718).

Liczne jego wiersze (Philomachia, Fraszki) wydał Brückner Wirydarz poetycki I i II. — Cały ten „Wirydarz" jemu zresztą zawdzięczamy. — Korbut[2] I, 501,

Trembecki Jan Aleks. ob. Boes (Połów smierci 1737).

Trembecki Ignacy ob. Atrabast (1764) — Owsienicki Pelagi (1795).

TREMBECKI Mikołaj. Syn koronny starożytny kleynot Korczak na wiazd W. Pana Krzysztofa z Komorowa Komorowskiego na Liptowie y Orawie Hrabie w Starostwo Oświecimskie przezacnemu zgromadzeniu y wszystkim ludziom rycerskim a miłey braciey wystawiony przez Mikołaja a Łapsów Trembeckiego. Kraków, Piątkowski. 1641. w 4ce. Jagiell.(?)

TREMBECKI Stanisław (ur. ok. 1730 † 1812) (pseudonimy: Lud. Azarycz, J. Bielawski, J. N. Czyżewicz, Korytyński, Marewicz, l'abbé Nonnote, G. J., Wojc. Żółtowski). Antidotum przeciw zbyt rozmnożonym w Warszawie paszkwilom. Warszawa, 1791. w 4ce, k. 2.

Dzienn. Wileńs. 1819, I, 714—6. — Tygod. Pols. 1819, str. 50.

W „Poezjach" (edycja 1819—20) II, 186. — Wyszło podobno osobno (tak twierdzi Pilat Hist. liter. IV, 172).

— Balon. Nil mortalibus arduum. Horat. (1789). w 4ce, k. 2.

W „Poezjach" (j. w.) II, 50.

Czas 1879 nr 185 (o balonach). Czartor. — Ossol.

— Bielawski do nieboszczyków. w 4ce, k. 2.

Przeciw Dmochowskiemu i Węgierskiemu. Ob. tom XIII, 64.

W „Poezjach" (j. w.) II, 202. Akad.

— Bielawski do anonima szukającego zgody. w 4ce, k. 2.

W „Poezjach" (j. w.) II, 211.

Obacz Niemcewicz (Do szan. poety Biel. Zgoda). Ale i ten wiersz bywa przypisywany Trembeckiemu. Akad. — Bibl. w Suchej — Krasiń.

— Gość w Heilsbergu. (1784). w 4ce, k. 4.

Wiersz do Ign. Krasickiego.

W „Poezjach" (j. w.) I, 90.

Istnieje też inny wiersz p. t.: Do gościa w Heilsbergu. Bibl. w Suchej — Ossol.

— Le Jugement de Momus en belle humeur, Sur une Replique a l'examen d'un memoire. Facétie... A Badinople, chez Philogote. 1791. w 4ce, str. 24.

Obacz tom XVIII, 661... oraz: Replique à l'examen.

Wymierzone przeciw Hailesowi.

Askenazy Przymierze polsko-pruskie 1919, str. 247. Ossol.

— Do Nayiaśnieyszego Pana (Stanisława Augusta) „Te veniente die, te decedente canebam“ Virg. [Zaczyna się:] Kędy swoich pradziadów Korybuthów włości Szeroko dzierży Mniszech, miłośnik wolości. w 4ce, 4 k.

W „Poezjach“ (j. w.) I, 70 nosi tytuł: Do króla Stan. Aug. powracającego z podróży Wołyńskiej 1787.

Akad. — Bibl. w Suchej

— List do Posłów powracaiących z Grodna napisany przez G. I. P. Z. Ł. Non est sapientis dicere, non putabam. w Warszawie, w druk. P. Dufour, 1793. w 4ce, 12 str.

Ob. dokładniejszy tytuł w t. XVIII, 333.

Cyfry w tytule mają zapewne oznaczać: G. J. P.(osła) Z.(iemi) Ł.(ukowskiej?) — W „Poezjach“ (j. w.) jest w t. II, 92

Stoi w związku z wydaną pracą zbiorową p. t. O ustanowieniu i upadku konstytucji, gdzie złożono całą winę na Stan. Augusta. Do autorów tego dzieła czyni aluzję: Teraz ci, którzy naród do przepaści wiedli, Patrzeć na nasze znoje z daleka usiedli, Pragną króla okłamać a siebie oczyścić. Nowak Satyra polit. konf. targ. 1935, s. 196—9.

Akad. — Czartor. — Dzików — Jagiell.

— Sen czyli sąd Apollona (1791). w 4ce.

Odnosi się do polemiki Wolskiego („Figaro“) i Dmochowskiego („Homerczyk“) co do autorstwa broszury O konstytucji 3 maja. O polemice tej ob. pod Dmochowski Fr. oraz pod Wolski. — Nie wiem, czy istotnie wyszło osobno?

Jest ogłoszone w „Poezjach“ (j. w.) II, 168. — Smoleński Pisma hist. II, 421. — Tenże Publicyści anonimowi 1912 (Wolski czy Kossakowski?).

— Do moich współziomków. Civis erat qui libera posset Verba animi pro ferre. Juv. [Zaczyna się:] Mądry Polak po szkodzie... Bez m. i r. (Warszawa, listopad 1789). w 4ce, k. tyt. i stron 6.

Jest w „Poezjach“ (j. w.) II, 68.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell.

— ob. Bielawski J. (tu kilka wierszy o nim i do niego) — Boniecki Fredro Fr. (1790) — Caumont (Hist. 1781) — Do króla od rolnika (ob. tom XV, 255) — Do piszących Gazetę Narod. — Homer (Dmochowski – Iliada 1791) — Instrukcja dla drukarzy (dołączona do Dzienn. Handlowego 1793) — Molier (Świętoszek 1777) — Nagłowski Antoni (Szacunek Trębeckiemu) — Prezent dla dam (1783) — Polak w Paryżu — Rousseau J.J. (Pigmalion 1779) — Synakiewicz F. (Oktawa 1785; tu jego wiersz) — Tasso Torkw. (przekład urywka, darowany Mierowi) — Wieśniak do dziennego poety (czy to jego pióra?) — Wolter (przekład fragm. „Syna marn.“ jego pióra z r. 1780 i fragm. Chińskiego Sieroty) — Zabawy Przyj. i Pożyteczne (tu jego wiersze 1773—7) — Zubowski (Helikonki 1789; tu jego wiersz).

W powieści „Polak w Paryżu“ (ob.) on ma być rzekomo pierwowzorem bohatera opowiadania; ob. Gubrynowicz Romans w Polsce, str. 109. — W „Pamiętniku dla Płci Pięknej“ 1830 są zamieszczone wspomnienia jakiegoś anonima o pobycie Tremb. w Paryżu; ale zdaje się, że to płód fantazji.

O jego udziale w „Zabawach Przyj. i Pożyt.“ obacz Barowa-Turowska Zabawy Przyj. i Poż. 1933, str. 52.

Zaraz po jego śmierci zaczęto w ówczesnych czasopismach ogłaszać luźne wiersze jemu przypisywane oraz nieco wspomnień o jego życiu. Obacz w szczególności: Nowy Pamiętnik Warsz. 1802, VII. — Dziennik Wilenski 1806, 1815 I nr 2 (list Konarskiego), 1815—17; 1818; 1820; III, 1822, 330; 1827—29 (tu liczne jego wiersze). — Rozmaitości Warszawskie 1819. — Tygodnik Polski 1819, IV. — Tygodnik Wileński 1818 tom V i VI. — Mnemozyna Jaszowskiego 1824. — Rozmaitości, Lwów 1827, 1830. — Pamiętnik Warsz. II, IV, VIII, X, XI. XIII (tu liczne jego wiersze). — Dziennik Warsz. 1827, str. 132 i 164. — Astrea 1822, II. — Kurj. Warsz. 1829 I, 33. — Pamiętnik Umiejętności 1830 I, 286. — Znicz na r. 1834 (pożgonne wiersze).

Pierwsze rozbiory jego pism ogłosili Ad. Mickiewicz (komentarz do Zofjówki w edycji z r. 1822) i Klimaszewski (Wilno 1830).

Pierwsze wydanie zbiorowe jego pism wierszem i prozą wyszło w Wilnie 1806. — Poczem ukazały się dalsze w 2 lub 3 tomach (1819, 1821, 1822, 1836 i t. d.). — Wszystkie niekrytyczne i niepoprawne (ob. o nich w Bibl. XIX wieku). — Toż samo odnosi się do wydania 2-tomowego T. Ziemby z r. 1883. — Braki tych wydań omawia Chrzanowski w Pamiętniku Liter. 1908. — Wybór poezyj wydał Jankowski w Bibljot. Narod. nr 80. (Omówił ten wybór Piszczkowski w Pamietn. Liter. 1924, str. 430).

Zofjówka ukazała się osobno kilkakrotnie (ob. o tych wydaniach Bibl. XIX w.). — Z autografu wydał ją w r. 1914 Bara-

nowski w Pracach Kom. do badań nad hist. lit. warsz. T. N. I. — Pigoń Karta z autogr. w Ruchu Lit. 1927. — Biernacka Oryg. Zofjówki w Roczniku Koła Polonistów, Warsz. 1927.

Mylnie bywa mu przypisywany wiersz „Do Jana Maryańskiego kowala“ (ob.) — oraz kilka politycznych wierszy Franc. Zabłockiego (zamieściło je wydanie „Poezji“ z r. 1819—20; autorstwo Zabłockiego wykazał Erzepki). — Już Siemieński Portrety literackie III w r. 1868 odrzucił autentyczność kilku wierszy przypisywanych Tremb., mimo to wiele błędów tuła się uporczywie.

Nieznane jego wiersze, niepomieszczone w „Poezjach“ ogłosili: Tomkowicz Z wieku St. Aug. 1882. — Biegeleisen Bibl. Warsz. 1897 III. — Siemieński w Czasie 1866 nr 256. — Bielowski Nieznane poezje w Bibl. Ossol. VIII (1866), s. 150. — Bernacki Teatr za Stan. Aug. I, 436—40. — Tenże w Księdze dla Balzera I (tu także o przekładach ze Spencera i p. Stael). — Stein w Materjałach do antropologii II (1896). — Chrzanowski Z dziejów satyry (1909). — K. M. Morawski w Przegl. Histor. 1911 (Spędzenie czasu). — K. Estreicher w „Pismach“ Węgierskiego 1882, str. LIII (wiersz „Nowy przypadek“ nie jest pióra Trembeckiego).

Nie Węgierski, lecz on ma być autorem wiersza do Naruszewicza: Szczygieł między kanarki (w Zab. Przyj. i Poż. 1772). — Także i niektóre inne wiersze, przypisywane Węgierskiemu, są, być może, jego pióra.

Konopczyński Tajemnica Tremb. (w „Od Sobieskiego do Kościuszki“ 1921) przypisuje mu wiersz na założenie Kom. Ed. Nar. (ogłoszony przez Tomkowicza 1881), a nie Zabłockiemu, jak chce Tomkowicz.

Odpisy jego wierszy znajdują się nader licznie w kodeksach bibljotek np.: 1) Ces. Petersb., dziś w Warszawie (ob. o nich Kozłowska Katalog 1929, str. 15 i nast.). — 2) Ossol. (nr 18, 19, 416, 451, 485, 551, 509, 332, 1633, 691, 692, 1285—86, 1035, 763, 780, 930 i t. p.). — 3) Morsztynów (87, 88, 92, 62). — 4) Baworow. (nr 447—8, 814). — 5) Czartor. (nr 698, 934, 938, 974, 1461, 840, 847 i liczne inne; dużo i wierszy i listów Trembeckiego, niewszystkie wyzyskane). — 6) Krasiń. (nr 455 i inne, nieopisane przez Pułaskiego). — 7) Akad. (nr 613—15, 664, 670—2, 713, 814, 1141, 1166, 1401, 1681, 497, 1301—3). — 8) Jagiell. (nr 101, 131, 880, 956, 2662, 3589, 3736, 3750, 4902, 5517, 6180). — 9) Wilanow. i Dzikowska (liczne rękopisy z jego wierszami). — 10) Uniwers. Warsz. 147 (Zbiór rymopism), 448 (autograf Zofjówki). — Niema żadnego u nas większego zbioru, któryby takich rękopisów z 18 w. i 19 w. nie posiadał.

W r. 1922 ogłoszono w Krakowie z rękopisu dwa jego pornograficzne wiersze (p. t. Dwa wiersze, Berdyczów, 1922). — Inne, jak Żale geometry, Oda Pirrona... zalegają w rękopisach. Są niesłychanie sprośne, ale pisane z dużym kunsztem pióra.

Przełożył urywek ks. IV Eneidy. (Obacz Hahn Bibl. Virg. 1930 nr 123 i nast.). — O tym przekładzie pisał Klimaszewski Rozbiór poezji Tremb. 1830 i Ehrenberg w Ateneum 1888 IV. — O wpływie Werg. na Trembeckiego ob. Steffen w Kwart. Histor. V 1931, str. 407—14. — Tomkowicz w Przegl. Pol. 1881 (Z wieku Stan. Aug.) przypisuje mu przekład jednej z satyr Horacego, noszący coprawda nazwisko Korytyńskiego jako tłómacza. — O jego przekładzie monologu Hamleta ob. Estreicher Szekspir w Polsce 1892. — O jego przekładzie urywku z Rasyna ob. Bernacki Teatr II, 200. — Trembecki jako tłómacz Tassa (wydał urywek Mier) ob. Płoszewski w Pam. Lit. (1912) XI, str. 594 oraz Plenkiewicz w „Kłosach“ 1880 nr 791.

O jego przekładzie „Syna Marnotrawnego“ Woltera (pod pseud. Azarycza) ob. Smolarski Studja nad Wolterem 1919 oraz Galle W. Bogusławski 1925, str. 79. — O fragmencie (akt I) przekładu „Sieroty chińskiego“, wydanym w r. 1806 przez Radowickiego, ob. Bibl. V, str. 151.

O jego odzie na ruinę Jezuitów ob. Smoleński Pisma hist. II, 102—3. — O dacie Powązek ob. Rostkowska w Ruchu Liter. 1927, str. 16 (ustala ją na r. 1771—8). — O jego satyrach: Chrzanowski Z dziejów satyry 1909, str. 4 i 223.

Jego prozaiczne rękopisy, dotąd niedrukowane, są również nader liczne. Obacz o nich Biegeleisen w Bibl. Warsz. 1897. — Tomkowicz Z wieku Stan. Aug. w Przeglądzie Polskim 1882. — Bernacki Teatr II (o krytyce Regulusa). — Korbut II, 88. — Znajdują się w Bibl. Akad., w Bibl. Popielów i innych.

Modelski w „Studja staropolskie“ 1928 (Nieznane uwagi marginesowe), str. 602 i n. omawia jego polemikę z książką Wielhorskiego (1775) i jego plan dzieła „O rządzie polskim“.

„Listę pokarmów“ przez niego ułożoną ogłoszono w Astrei 1822 nr 3.

Listy Tremb. do Stan. Aug. ogłosił Biegeleisen w Ateneum 1897 (grudz.) oraz w Bibl. Warsz. 1897. — Inne listy ogłosił Baranowski w Pracach Kom. do bad. nad hist. lit. warsz. T. N. I. — Szyjkowski w Bibl. Warsz. 1912. — Wójcicki Cmentarz powązk. I, 243. — Groza Pamiątki i wspomnienia 1848, str. 78 ogłosił jego list do ks. Józefa Poniatowskiego, pisany po śmierci króla, ważny dla charakterystyki poety. — Listy jego z czasów Konfed. barskiej ogłosił Siemieński w swoim „portrecie“ (jak niżej). — Jego listy do Comellego i En-

gestrōma ogłosił Bernacki w Pam. Lit. 1928, 605. — List Naruszewicza do Tremb. z r. 1790 ogłosił Wójcicki w Arch. Domowem 1854. — List poetycki do Stan. Tremb. przez Al. Felińskiego ukazał się w Dzienn. Wil. 1805 oraz w „Pismach“ Al. Fel., 1840.

Do życiorysu Tremb. są liczne przyczynki w pamiętnikach współczesnych mu ludzi np. Niemcewicza Pamiętniki czasów moich (1848), str. 35 i 45. — Kołłątaj Stan oświecenia (wyd. Raczyński), str. 160 (o jego nauczycielu Tomeckim). — Ochockiego Pamiętniki II, 35. — Ad. Czartoryskiego (o jego pobycie w Grodnie wraz ze Stan. Aug.). — W pam. B. Michałowskiego I—III. — W pam. Tarnowskiej. — W Mięszaninach J. Bejły (Rzewuskiego) i t. p.

Bentkowski Hist. lit. I 308, II 503. — Wężyk Okolice Krakowa (tu entuzjast. zwrot do niego). — Mecherzyński Poeci za Stan. Aug. w Roczniku Tow. Nauk. 1865. — Gołębiowski Zabawy i ubiory (Tremb. jako szachista). — Tyszyński Amerykanka II, 101, 205. — Wójcicki Arch. domowe I 19, 110, 577. — Tenże Życiorysy znak. ludzi 1850 I 137—50. — Tenże Cmentarz powąz. I 243—45. — Odyniec Listy z podróży II. — Mickiewicz Literatura słow. — Siemieński Ostatni rok życia Stan. Aug. 1862. — Tenże w Portretach liter. 1868 III (oraz w „Dziełach“). — Morawski Kilka słów o Tremb. (Pisma zbiorowe IV). — Dębicki Puławy I—IV (passim). — Korabita w Wędrowcu 1897 (o Zofjówce). — Biegeleisen Życiorys w Sprawozd. Czytelni Akad. 1877. — Tenże w Bibl. Warsz. 1897 III (Nieznane prace). — Tenże Zur Charakteristik Tremb. Leipzig 1882. — Tenże Udział w sprawie Dogrumowej w „Prawdzie“ 1898 (ks. dla Swiętoch.). — Tenże w Słowie Polskiem 1901 nr 514 (i pani Fontana). — Tomkowicz w Przegl. Pol. 1879—82. — Rolle Dwór tulczyński w „Opowiadaniach hist.“ 1875. — Tenże w Tyg. Illustr. 1906 sierpień (i Zofja de Wit). — Kraszewski Polska w czasie I, 427—9 i III, 33 (tu jakiś nieznany jego wiersz). — Bem Profil Tr. (w Studja i szkice 1904). — Tretiak Mickiewicz i Tremb. (w Szkicach liter. 1896). — Smoleński Przewrót umysł. (passim). — Tenże Konfederacja targ. 1903 (passim). — Tenże Kuźnica kołłątajowska 1885. — Tenże Ostatni rok 1901. — Biesiada Literacka 1905 II (Koroniarz). — Kłosy 1881, str. 205 (o stos. z Potemkinem). — Korzon Wewnętrzne dzieje I, 8 (o Tremb. jako o cenzorze w r. 1793). — Kraushar Hist. Tow. Nauk. Warsz., I.

Talar Kilka szczegółów do biogr. Tremb. w Sprawozd. gimn. Sanok 1905/6. — Szyjkowski w Bibl. Warsz. 1912 I. — Tenże Myśl J. J. Roussa, str. 258. — Winkowski St. Tremb. na tle epoki w Sprawozd. Gimn. Tarnopol. 1914. — Grabowski Krytyka literacka 1919. — Sinko Polski Antilukrecjusz 1912, str. 26 i nast. — Tenże Hist. rel. i fil. w romansie Potockiego 1920, str. 53 i 88 (o wpływie Holbacha). — Gomulicki Kłosy z polskiej niwy 1912 (Polski Tołstoj). — Woroniecki w Tyg. Illustr. 1912 (Trembecki w Tulczynie). — Wojciechowski Wiek oświecenia 1926. — Czartkowski Pan na Tulczynie 1925. — Piszczkowski Kształt i ruch w poezyi Trembeckiego 1924 (tu zestawia bibljogr. Tremb.). — Wasylewski w Tyg. Illustr. 1935 nr 1 (Naruch i Trembiec). — Turkowski Materjały do dziejów liter. z arch. J. Zawadzkiego I 1935, str. 120 i passim.

Makuszew St. Tremb. storonnik Rossji (w jego „Drewn. i now. Ros.“ II 1878). — Woroniecki St. Tremb. jako sławianofil w Bibl. Warsz. 1913. — Danek Stos. do Rosji w Spr. Gimn. Tarnow. 1914. — Leitgeber Tremb. jako polityk („Praca“ 1913, str. 393).

Wierzbowski Materjały II, 121, 126—7, 148.

Pilat Hist. liter. tom IV (1908), str. 172—194 (tu życiorys i bibljografja). — Hist. liter. Tarnowskiego, Chmielowskiego, Brücknera. — Korbut[3] II, 85. — Bibl. Finkla III, 1879. — Estreicher w Bibl. XIX w. tom IV i VII, oraz Bibl. za lata 1881—1900 tom IV, 403.

Trembicki (Trębicki) Szczepan ob. Synakiewicz F. (Oda 1780).

Trembińska Ludwika z Rostworowskich ob. Januszewski Ant. (Kazania 1779).

TREMBIŃSKI Aleksander Jan, syn Antoniego, prof. Akad. Zam. Dom chwały wieczney rodowitym Tarłów toporem na ziemi zbudowany herbownemi Mniszchów piórami w niebie zapisany dla Jaśnie Wielmożney IMci Pani Konstancyi z Tarłów Mniszchowy marszałkowy wielkiey koronney, Sanockiey, Jaworowskiey, Gołąbskiey etc. Starościny, pogrzebowym Kazaniem pokazany przez JMX. Aleksandra Jana z Trębina Trębińskiego proboszcza katedry chełms., archidyak. Lubels. W Zamościu w Kościele WW. OO. Reformatów roku którego w Nazareth struktura zbawienia ludzkiego stanęła 1740., fol. 19 k. nlb.

Na odwr. herb Mniszchów i Tarłów z 4ma polsk. wiersz. Przypis Józefowi Wandalinowi Mniszchowi marszał. w. kor.

Bibl. w Suchej — Krasiń. — Ossol. — Przezdz. — Uniw. Lwow. — Zamoj.

— Panska Cnota Prorok Nieśmier-

telnego Imienia y Wiekopomney Sławy w Vice-Reiu Egyptu Jozefie, w Oyczyźnie naszey w naypierwszym Senatorze J. O. Jozefie Wandalinie Mniszchu. Na Wielkich Konczycach, y Ossownicy Hrabi Kasztelanie Krakowskim, Na żałobnym Pogrzebu Akcie Ogłoszona. Przez J. W. Jmći X. Alexandra Jana z Trembina Trembinskiego, Oboyga Prawa Doktora, y Professora Akademiy Zamoyskiey, Kanonika Archikatedralnego Lwowskiego, Proboszcza y Officyáła Generalnego, Chełmskiego, Archidyákoná Kollegiaty Lubelskiey, z Prześwietney Kapituły Krakowskiey na Trybunał Koronny Deputata. W Zamośćiu w Kośćiele W. W. OO. Reformatow, Roku Ktorego Pan Cnoty przeszłe wypełniwszy o sobie Proroctwa, nowe przepowiedźiáł świátu, 1747. Dniá 25. Miesiąca Wrześnià. W Lublinie W Drukárni J. K. Mći Colleg: Societatis Jesu. fol., k. tyt. i k. 16 nlb.

Na odwr. tyt. herb i wiersze. Dedykacja Józef. i Janowi synom zmarłego, poczem kazanie. Wymienia pokrewieństwa Mniszchów, sławi różnych pokrewnych. Wkońcu żegna pozostałych imieniem zmarłego.

Czartor. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Mowa JMCi Xiędza Trembinskiego Kánonika Metropolii Lwowskiey, Proboszczá Kátedrálnego Chełmskiego, Infułatá Zámoyskiego, Archidyákoná Lubelskiego, Kánclerza J. O. Xiążęciá JMCi Prymasa Polskiego, Delegowánego od Kápituły razem z IMCią X. Zbierzchowskim Kánonikiem y Prokurátorem z teyże Kápituły, do áttendencyi Sprády w Trybunale Koronnym Lubelskim, z J. W. JMCią Pánem Wyzyckim, Kásztelánem Konarskim, Kuiáwskim, względem comportationis rerum mobilium post fata ś: p: J. W. JMCi X. Wyzyckiego, Arcy-Biskupá Lwowskiego, Brátá Jego rodzonego bez testámentu zeszłego derelictarum, & per Capitulum ad mentē Práwá Duchownego, tudzież vigore Decreti Sacrae Nunciaturae Apostolicae cognitarum, & dispositarum kiedy in post nieukontentowány J. W. JMC Pan Kásztelan z Dekretu Nuncyáturskiego, Capitulum pro eadem comportatione do Trybunału Koronnego evocavit; Miána Die 24. 9-bris, 1759. aperta Stuba w Lublinie. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Ks. Trembiński podniósł zarzut exceptio fori Powołuje się na statuty (dość zresztą niepewnie), ale głównie bije w to, że duchowieństwo jest „bracią szlachtą, łączy nas urodzenie, kolligacje, przyjaźń", a gdyby prawa duchowieństwa nie były poszanowane, Polska upodobniłaby się do absoluta dominia. Czyni też rekurs do znaku Ukrzyżowanego. — Po tej mowie Trybunał Koronny przyznał metropolji forum competens w sądach duchownych

Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Possessio cathedrae doctoralis pacifica ex sententia Magnifici, Perillustris Reverendissimi Domini D. M. Michaelis de Łazy Dunczewski Sacrae Theologiae doctoris et professoris, Chełmensis et Zamoscensis Canonici, protonotarii Apostolici, actorum dioecesis Chełmensis notarii, praepositi Starozamoscensis, Universitatis Zamoscensis vigilantissimi Rectoris votisque PP. CC. DD. doctorum et professorum manu missa, per me vero Alexandrum a Trembin Trembiński utriusque juris doctorem et professorem, praepositum cathedralem vicarium in spiritualibus et officialem generalem Chełmensem, canonicum archicathedralem Leopoliensem, Archidiaconum Collegiatae Lublinensis, Vilkołazensem, Rycensem praepositum S. T Regni iudicem deputatum Cracoviensem, circa responsionem pro loco inter CC. DD. superiorum facultatum doctores et professores et resolutionem quaestionis iuridice de causa posessionis et proprietatis in publica dignissimorum hospitum praesentia apprehensa anno Domini 1747. die vero Mensis. Typis Universitatis Zamoscensis fol., k. 6 nlb.

Obejmuje tezy z prawa kanonicznego.

Zamoj.

— Sermo circa Visitationem Ecclesiae Collegiatae Lublinensis a Celsissimo Illustrissimo Excellentissimo ac Reverendissimo Domino Cajetano Ignatio Sołtyk Episcopo Cracoviensi, Duce Severiae peractam, per Perillustrem et Reverendissimum Dominum Alexandrum Trembinski Canonicum Metropolitanum Leopoliensem Praepositum Cathedralem

Chełmensem, Infulatum Zamoscensem, archidiaconum Lublinensem, qua Praesidem ejusdem Capituli in Ecclesia habitus. Die 2da mensis Iulij anno Domini 1759. fol., k. 1. Jagiell.

— ob. Decisio (1740) — Duńczewski Stan. (Herbarz II 377) — Karwosiecki Thomas (Eminentia honoris 1750) — Podziomkowicz Klem. (Differentia 1745) — Rydulski Dom. J. (1753).

Kochanowski Dzieje Akad. Zam. 1900 — Wadowski Wiadomość o prof. 1900. — Riabinin w Księdze zbiorowej p. t. „Szymon Szymon. i jego czasy" 1929.

Trembiński Franciszek ob. Tassoni Liberali (1746).

TREMBIŃSKI Jacek. Mowa w czasie reasumpcyi trybunału kor. przez Jacka Trembińskiego 4 kwietnia r. 1785. fol., k. 1. Krasiń.

— ob. Czajkowski Benedykt (Kazanie 1786) — Ordinatio (1785—6).

Trembowla ob. Copia (1619) — Osman — Kublicki Stan. (1789) — Relation der Victorie (1675) — Szeptycki Mac. (Ustaw czynnaho 1717) — Wybicki (Polska 1788) — Wzór.

Czołowski w Kwart. Hist. 1894, str. 625 (o bitwie z r. 1675). — Korzon Dzieje wojen II. — Finkel Bibl. hist. III, 2011.

Tremesnensis ob. Trzemeszno.

Tren albo pieśń żałobna o śmierci N. Królowey polskiey Pani naszey miłościwey. w 4ce, k. 2.

Obacz: Cecylja Renata.

— ob. Trenodia, Treny.

TRENCK Fryderyk, baron (ur. 1710 † 1794). Beantwortung auf die in französischer Sprache erschienene Schmähschrift, betitelt: Anmerkungen über die Erklärung der Wiener Petersburger und Berliner Höfe, die Zergliederung der Republick Polen betreffend. gedruckt London 1773. arma tenenti omnia dat, qui justa negat. worinnen die scheinbaren Sätze des Verfassers und seiner Anhänger, sowol aus der gesunden Vernunft, besonders aber aus der politisch und innern Lage, auch Verfassung und Verhältniss der Republick Pohlen widerlegt, und die beleidigte Ehre unserer grössten Monarchen Europens gegen sophistische Angriffe, ohngezwungen, und eben so natürlich als handgreiflich zu schützen wagt Friedrich Freyherr von der Trenck Kaiserl. Königl. Major. Aachen 1773. w 8ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 151.

Autor baron Trenck, poszukiwacz przygód i kondotjer, był kolejno oficerem w armji rosyjskiej, pruskiej i austrjackiej. Bawił w charakterze oficera ros. w Polsce w roku 1737, 1747 i 1749. Jako protestant i Niemiec w służbie rosyjskiej zajmował wobec Polski stanowisko nieprzychylne. Niniejszą książeczkę wydał dla odparcia zarzutów, jakie ze stanowiska etycznego i politycznego podniosła przeciw rozbiorowi broszura „Observations sur les déclarations" 1773 (ob. tom XXIII, 233) ogłoszona dwukrotnie w Londynie(?), a napisana zapewne przez Polaka (Trenck dopatruje się w autorze jakiejś osoby zbliżonej do konfederacji barskiej, co jest prawdopodobne). Broszura „Observations" wywołała w Europie duże wrażenie i kilka odpowiedzi (ob. pod Lettre, Łojko, Reflexions). W Niemczech była ona zakazaną i konfiskowaną, ale mimo to — jak Trenck przyznaje — chętnie czytywaną. Zapewne odpowiedź Trencka była inspirowana z góry (może przez rząd austrj. lub pruski, gdyż z Rosją już się rozstał).

Trenck w przedmowie (Vorbericht, na 7 k.), datow. in Achen (sic) 1773 im Aprill, powołując się na dawniejsze swe prace, zaprzecza, jakoby był zwolennikiem „der willkürlichen Eigenmacht", ale to oczywiście nie obala przypuszczenia, iż odpowiedź jego była inspirowana. Twierdzi, że nie może przedrukować tekstu „Observations", a to spowodu zbyt zuchwałych ich wyrażeń. (W istocie postąpił inaczej, bo przedrukował je na końcu swego dziełka z polemicznym komentarzem).

Odpowiedź jego, pisana płynnie, z talentem literackim, tonem namiętnym, uderza na stosunki polskie, charakteryzując je ujemnie. W Polsce panuje prawo pięści (str. 4). Liberum veto jest śmieszne. Gorszą go zła gospodarka państwowa, zbytek jednych, nędza drugich. Żydzi są tolerowani, choć tak szkodliwi, a dysydenci prześladowani (str. 15, 70). Uderza na nadużycia konfederatów barskich. Pułaski wiedział o atentacie na Stan. Aug. (str. 20). Króla raczej wychwala (str. 25). Opisuje wywiezienie Sołtyka jako zasłużoną karę (str. 29). Przytacza przykłady nadużyć w wymiarze sprawiedliwości: palenie czarownic (str. 43), sprawę Gertr. Komorowskiej (fałszywie opisaną). Rosja, uwolniwszy Polskę od niebezp. tureckiego, ma prawo do zapłaty w formie terytorjum (str. 59); inne państwa musiały wziąć udział w rozbiorze celem podtrzymania równowagi. Dzielnice

zabrane nic nie straciły, a dużo zyskały na porządku i ładzie. Na str. 65 ostry atak na miasto Gdańsk (spotkało go tam w r. 1754 uwięzienie i wydalenie).

W trakcie druku zdecydował się Trenck (a może pozwolono mu) dodrukować przekład niemiecki broszury „Observations". Idzie ona od str. 77—151 i ma tytuł: Anmerkungen über die Erklärungen der Wiener, Petersburger und Berliner Höfe... Aus dem franz. Original ad litteram übersetzt, und in 97 beygedruckten Gegensätzen oder Noten beantwortet Von einem Freunde der deutschen Warheit. — W przedmowie znów podkreśla, że nie pisze dla żadnej nagrody.

U spodu tłómaczenia umieszcza swoje polemiczne noty w liczbie 97. Twierdzenia autora zbija albo w ten sposób, że odwołuje się do swej poprzednio podanej broszury, albo wyszydza je i stara zdyskredytować nowemi argumentami. Zarzuca mu sofisterję, brak logiki i t. p. Bije ciągle w to, że w Polsce nie było naprawdę tolerancji i wolności (dla słabych), a nadto że konfederacja złączyła się z Turkami: Welche sind denn die Feinde des Königreichs Polen? Nicht die beiden Kaiserinnen, sondern ihre eigene Staatsbürger, ihre Priester und Magnaten, welche Türken nach Pohlen gerufen haben, um Juden zu beschützen.

W późniejszych swych pismach (np. w polemice z Mirabeau 1789) broni Trenck polityki pruskiej, ale, o ile wiem, do sprawy polskiej już nie powraca.

Niezależnie od przekładu Trencka wyszedł w dwa lata później inny niemiecki przekład „Observations" p. t.: Beleuchtete Untersuchung (ob.). — Tento drugi przekład wywołał odpowiedź: Das gerechte Schicksal von Polen, streszczoną w t. XXVII, 199, inspirowaną, jak się zdaje, przez Prusy.

Praca Trencka jest jedną z kilkunastu prac publicystycznych, oświetlających prawowitość względnie niegodziwość I rozbioru. Inne prace obacz pod: 1) Observations (1773). — 2) Łojko Analyse d'une brochure (1773). — 3) Lettre (1773; jest to odpowiedź ze strony rosyj.). — 4) Lindsey Les droits (1774). — 5) Reflexions d'un gentilhomme (1774). — 6) Keyserling (Remarques d'un gent. prussien 1774). — 7) Schicksal (Das gerechte 1775). — 8) Beleuchtete Untersuchung (1776). — 9) Examen (oraz: Roztrząśnienie). — 10) Tres humbles actions (1777). — 11) Beantwortung (Abgelegte 1775).

Wywody Łojki, Hertzberga i inne półoficjalne publikacje zestawia Finkel nr 4992. — Tamże pod nr 9417 o pismach d'Alemberta, Guilberta, Gentza.

Goldberg Literar. Nachr., str. 200. — Arnold Gesch. der deutschen Polenliteratur 1900, str. 74 i 220. — Finkel I nr 5007.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Raczyń.

(Trenk). Śmierć Trenka (1794). w 8ce, 14 str.

Podpis: A. B. L.

Jest to notatka nieznanej mi ręki, bez podania bibljoteki.

TRENDEL Jerzy, Soc. J. (urodz. 1734). Kazanie na pogrzebie kości wiernych zmarłych przy kosciele parafialnym w Gorze Archidyecezyi Gnieznienskiey Dekanatu Sławskiego powiedziane przez X. Jerzego Trendla, kaznodzieję zwyczaynego kollegiaty Kaliskiey. W Kaliszu w drukarni J. K. M. i Rzeczp. 1774. w 16ce, k. sygn. D_4.

Brown Bibl. 406.

Jagiell. - Uniw. Warsz.

— Kazanie przy rozpoczęciu 40 godz. naboż. ...ob. Kazania (podczas 40 godz. nab. 1779).

Jocher 8492.

— Kazanie o obowiązku Pasterzy Duchownych opowiadania, a Owieczek ich słuchania słowa Bożego. Na zgromadzeniu Dekanatu Sławskiego. W Woykowie dnia 17 Miesiąca Maia roku 1774. Przez X Jerzego Trendla Kaznodzieię zwyczaynego Prześw. Kollegiaty Kaliskiey powiedziane. W Kaliszu w drukarni I. K. M. i Rzeczypospolitey. 1774. w 8ce, k. 24.

Do Kazimierza Biernackiego wojskiego Ostrzeszowskiego. Ossol. — Zieliń.

Trenon ob. Ortholog T. (albo lament 1610) — Smotrycki M. (t. j. kapłan 1596).

Trenodia ob. Amborski M. (cupressus 1624) — Held Phil. (super funere 1655).

Trenodye ob. Poklekowski Stef. (żałobne 1661).

Trenopis ob. Grochowski St. (na Anny pogrzeb 1599).

Treny, czyli wiersz żałobny do oyczyzny, z okoliczności 1793 roku w Polszcze przez P. D. Z. O. B. S. J. K. M. S. Z. Z. B. w 8ce.

S. J. K. M. oznacza zapewne sekr. (lub szambel.) Jego K. M. Kijow.

Treny (Threny, Threnodia, Threnos, Threni) ob. Babska D. (smutku 1677) —

Będzieński W. (Lutnia 1727) — Bidziński K. (Zamojski 1606) — Bielski J. (Naeniae, Batory 1588, Monodia 1588) — Chlebowski Waw. (smutne 1614, 1621) — Chodkiewicz J. (Parentalia 1595) — Chróściński W. S. (żałobne 1709) — Czachrowski Ad. (y rzeczy rozmaite 1599) — Daniecki J. (Lubomirski 1610) — Drucki-Horski M. (głosy synów 1642) — Elegia (ob mortem) — Epicedion — Eysymont (Trenodia o zgorz. Wilna 1610) — Gawronek And. (b. r.) — Gawiński (żałobne 1650) — Gębicki Łuk. (żałosne Krzesza 1633) — Głoskowski (1636) — Gnoiński L. (Łzy 1614) — Gorczyn (albo lament 1618) — Górnicki Ł. — Grabowski B. (Plankt 1610) — Grochowski St. na zeście 1608) — Guczy J. (1637) — Hoverbeck (żałosne 1682; są zapewne pióra Morsztyna?) — Klonowicz (Żale nagrobne 1585) — Kmita A. (barzo smutne Mińskiego 1608, Chwaliboga 1624, Branickiey 1588) — Kobiernicki M. (1589) — Kochanowski Jan (Orszulka) — Kochanowski Mikołaj (Rotuły) — Koreywa (Trenodia 1632) — Koryciński M. (na pogrzeb 1604) — Kucharski Stan. (Elegie 1651) — Lachrymae — Lament serdeczny (1608, i inne Lamenty) — Lubomirski Mik. (Kochanowska 1611) — Łzy — Miaskowski (Zbiór rytmów) — Miączyński (Lament 1588) — Michałowski Tom. (1581) — Międzyboż (1595) — Morochowski El. (1612) — Morolski J. D. (1628) — Mucharska Zuz. (żałosne 1659) — Naenia (tu liczne odsyłacze) — Okuń (Chwały 1609) — Ościk (Lament 1580) — Ossoliński J. (zachód na wschodzie 1677) — Paszkowski M. (żałobne 1616) — Planctus — Płacz — Plankt — Poklekowski Stefan (1661) — Radziwiłł Hier. Flor. (viri 1760) — Rybiński Jan (Ostroróg 1583) — Rudnicki Ad. (żałobny 1612) — Sertkowicz (bonatywa 1684) — Skarga P. (Na trenos ortologa 1610) — Ślachetka (Mucharskiej 1659) — Surwil Jan (Smutne 1640) — Szymonowicz Szymon (Naenia 1586, Elegia 1617) — Tołokoński (Wieńce na trumnie 1643) — Trenodie — Tristes — Twardowski Kasper (Bicz boży 1625) — Twardowski Samuel (Miscellanea) — Ubiszewski (1610) — Wadowski Józ. (Kolumna 1698) — Wdziękoński L. (Memoria 1639) — Węgierski Tom. (żałobne 1635) — Wielopolski Aleks. (Epicedium 1598) — Wilgocki St. (Na pogrzebie 1602) — Wiszniowski Tobjasz (1585) — Wiśniowiecki (Epicedion 1585) — Wolicki M. (albo wiersze 1651) — Wresnanus B. (Lachrymae 1604) — Żabczyc (na śmierć 1629) — Żale — Zbylitowski And. (in obitum Stefani 1588, Lament 1593) — Zychowicz Ad. (1613).

Nie powtarzam tu odsyłaczy, zamieszczonych pod Lament, Naeniae, Łzy, Tristes, Płacz, Żale, Planctus i t. p.

Dużo „trenów" (spowodu zgonu) czyli elegij żałobnych mieści się w wierszowanych panegirykach pogrzebowych XVII i XVIII wieku, których tu zestawiać wobec ich bezmiernej ilości niesposób.

Treny jako formę literacką w dziejach poezji polskiej w. XVI—XVII omówił Fel. Faleński w Bibl. Warsz. 1866 I. — Tu wymienione ważniejsze utwory i autorowie.

Z innych autorów, którzy ten temat omawiali ob.: Sinko (w wydaniu Trenów Kochan., we wstępie). — Hartleb Nagrobek Orszulki (1927). — Kubik Geneza trenów Kochan. (1903) — Kossowski w Pamiętniku Liter. 1905, rok IV, str. 92—106.

Trepka Marcin ob. Stawicki Sebastjan (Drzwi do wieczności 1566).

TREPKA Ostafi (ur. około 1510 † 1559) (pseud. Eustathius Theophilus). Ksiąski otym skąd wzięlo początek slowo boże, a ktora iest iego powaznosc, tysz o tym iako o papiezoch o Oycoch swietych, y o conciliach dzierzeć mamy, rzeczy tych czasow barzo potrzebne Thysz iest przydan poczeth Doctorow Koscioła a zboru bożego, od początku świata, asz do tych czasow. [Na końcu: Za roskazanim a nakladem Jego Miłości Xiążęcia Pruskiego Ostaphy Trep. przełożil, A Jan Daubman vićisnął w Krolewcu Pruskim Dnia XXI Maya ktorego Bog Zidy o Szemranie y niedowiarstwo skarał Roku pana Chrystusowego. M.D.LVII. (1557). w 4ce, k. tyt. i k. 83 nlb.

Druk gocki.

Rozpoczyna przypis tłómacza: Lukaszewi (sic) grabi z Gorki Wojew. brzeskiemu, gnieźnieńskiemu, kolskiemu staroście, panu memu miłościwemu. — Na k. Ciij koniec przypisu: „Dan w Krolewcu Dnia pyątego maia gdy Pan Christus triumphuiącz przed oczima swoich Apostolow do nieba wstępował".

Wychwala w tym przypisie prawdziwą wiarę, zwalcza „błędy i łątki a maskari papieskie", wspomina „smród papieski", gani mnichów, naukę Tomasza Aquinasa i Scotusa oraz pisarzy scholastycznych (powtarza to za Przyłuskim!). Mówi, że wszyscy proszą o concilium narodu polskiego (ale nie o papieskie) dla zjednoczenia. Zachwala książąt niemieckich. Wspomina pochwalnie ojca Łukasza Górki.

Nie wyjaśnia, z którego autora książkę tę przetłómaczył, ale zapewne z jakiegoś niemieckiego.

Rozpoczynają dowody o prawdziwości słowa Bożego; od k. K_2 idzie: Poczet doktorów Kościoła bożego (patrjarchowie, prorocy, hetmani żydowscy). Od Jana Chrzciciela rozpoczyna się Kościół piątego i szóstego to jest ostatniego tysiąca lat (Chrystus, apostołowie, pierwsi biskupi i t. p.). Za ostatnich doktorów uważa Taulera, Husa, Gersona, Wessela, M. Lutra. — Od k. S: Jeśli oycowie y concilia mogą błędzić (sic). — Na k. V: O darze wykładania pisma. — Kończy polemiką z arjanami o wykład „a słowo stało się ciałem".

Obacz o tem dziełku Hosii Epistolae (Acta hist. IX) nr 1785.

Lelewel II, 195. — Jocher 2898 — Wierzbow. III, 2314. — Wotschke Eust. Trepka 1903, str. 30. — Brückner w Pam. Liter. 1903 (II), str. 591. — Weintraub w „Reform. w Polsce" 1935, str. 55. — Liubowicz w Żurnał min. narodn. prosw. 1885.

Wotschke Gesch. der Reform. 1911, str. 255, podaje to błędnie jako oryginalną pracę Trepki. Trepka mówi przecież na końcu wyraźnie, że „przełożil".

Czarnec. — Uniw. Warsz.(?) (Było w r. 1868).

— Catechismus (1556)... ob. Brentius (w t. XIII).

On był tłómaczem. — Obacz Hosii Epistolae II (Acta hist. IX) pod nrem 1111 i 1658. — Liubowicz w Żurn. minist. narod. prosw. 1885, str. 181. — Wotschke w swej monogr. (jak niżej).

— Mleko duchowne... ob. Valdez (1556).

Trepka był tłómaczem (za pośrednictwem tekstu Vergerjusza). Ob. Karłowicz w Pracach filolog. 1886 I, 404 (tu przedruk). — Warmiński Samuel i Seklucjan, str. 433. — Wotschke w swej monografji (j. n.) str. 23.

— Pierwsza część Postille (1557)... ob. Arzatius.

— Wtora część Postille (1557)... ob. Corvin (1557).

Tłómaczył Postyllę Arzacjusza (ob. tom XII, str. 247), a zapewne niejedno w niej przerobił. Oryginał był pisany po niem.; prof. Kot odnalazł autora w osobie Ars. Seehofera.

Kolbuszewski Postyllografja 1921, str. 29. — Piekarski Katalog kórnicki nr 1032—33. — Wotschke (jak niżej) w swej monografji, str. 31.

Egzemplarz jest w bibl. klaszt. w Kalwarji Zebrzydowskiej i w bibl. Czarnec.

— Tragedja o mszey (1560) i O zwierzchności (1558)... ob. Ochino B.

Czy był tłómaczem „Trag. o mszey" nie jest absolutnie pewne (niektórzy — jak Wotschke — podają za tłómacza Lismanina; ale nie wiemy, czy Lismanin władał tak dobrze językiem polskim?). — W każdym razie Trepka tłómaczył „O zwierzchn."

Wotschke Gesch. der Reform. 1911, str. 256. — Tenże w swej monografji (j. n.), str. 42. — Czapska (j. n.). — Trębicki (j. n.). — Chmielowski Liter. dramat. I, 42. — Kleiner Tragedje Ochina w Pam. Liter. 1910.

— ob. Arzatius — Brencius (Catechism 1556) — Corvin Antoni (1557) — Ochinus (O zwierzchn., Trag. o mszey) — Seklucjan (Nowy Testament, Mateusz) — Sochaczewskim (O Bogu 1557?) — Trzycieski And. (De sacros. 1556) — Vergerius (Duae epistolae; Upominek; Mleko duchowne).

Wotschke w dodatku do swej pracy (j. n.) ogłosił kilka jego listów i listów wdowy jego do ks. Albrechta.

Wiszniewski VI, 557 (a za nim Sembrzycki w r. 1890) przypisuje mu błędnie list z r. 1552, którego autorem jest Jan Małecki (co wyjaśnił Wotschke).

Zachodzi pewna możliwość, że on to był tłómaczem „Historyi o papieżu Janie (papieżycy) 1560 (obacz tom XVIII, 217), ale coprawda ukazało się to w rok po jego śmierci.

On jest autorem inwektywy na Lipomana, zamieszczonej w Vergeriusa „Duae epistolae" 1556. — List ten, zamieszczony tuż po obszernej odpowiedzi Mik. Radziwiłła Lipomanowi, jest z nią w wielu punktach zgodny. Zachodzi więc pytanie — którego nie rozstrzygam — czy i list Radziwiłła nie wyszedł z tego koła ludzi, do których należał Trepka. Obszerny ten list omawia wyczerpująco wszystkie sporne problemy religijne, a więc kwestję postów, komunji utrakw., spowiedzi, prymatu papieskiego, mszy za umarłych, czyśćca, je-

zyka narodowego w kościele i t. p. Pisał go ktoś uczony w teologji i biorący żywy udział w sporach. — List ma znaczenie programowe (confessio fidei) i sprawa autorstwa zasługuje na bliższy rozbiór. Za autora jego uchodzi Kasper Łącki dworzanin Radziwiłła, gdyż na niego wskazuje kaznodzieja Thomas w korespondencji z Hozjuszem (Hosii Epistolae 1888 nr 1657). Ale Łącki nie jest zupełnie znany jako znawca tej dziedziny i wiadomość Thomasa musi być mylna. Z drugiej strony autorem musi być Polak, a tem samem nie jest nim Vergerius pierwszy jego wydawca. — Barycz Jan Mączeński w „Reform. w Polsce" III 1924, str. 233 zaprzecza słusznie autorstwa tego listu Vergeriusowi i Łąckiemu, a przysądza je Mączeńskiemu na tej podstawie, że był on sekretarzem Radziwiłła i że miał wykształcenie teolog., a wreszcie że są pewne podobieństwa z listem Mączeńskiego do Pellikana, coprawda o blisko 10 lat wcześniejszym. Jednakże list tej doniosłości i tak wszechstronny nie mógł być dziełem jednej tylko osobistości, i to w dodatku tak mało wybitnej, jak młody sekretarz radziwiłłowski. Prawdopodobniejszem mi się wydaje, że w ułożeniu listu brało udział większe koło różnowierców, grupujących się na dworze Radz., a między innymi Trepka, jedna z ówczesnych powag teologicznych.

O zamierzonym i rozpoczętym przezeń przekładzie biblji ob. Zwolski De bibliis (1904), str. 99.

Wiszniewski Hist. liter. VI i IX, 257—9. — Osiński Życie Czackiego, str. 209. — Łukaszewicz O kośc. helweckich w W. P., str. 25. — Maciejowski Piśmienn., tom dodatk. 371, 380—2. — Przyjaciel Ludu 1842, str. 384, 391. — Trębicki w Bibl. Warsz. 1843 II. — Encykl. Orgelbr. XXV, 532. — Encykl. kościelna XXIX, 78. — Wotschke Eust. Trepka (odbitka z Zeitsch. für Gesch. Posen 1903). — Tenże St. Ostrorog, str. 16 i passim. — Tenże Gesch. der Reform. 1911, str. 255. — Grabowski Liter. kalwińska, str. 145. — Tenże Literatura luter. 1920. — Liubowicz Hiercog Albrecht i ref. w Pol. 1885. — Sierzputowski Kartka z dziejów 1902, str. 87. — Sembrzycki Die Reise des Vergerius w Altpreuss. Monatsschrift XXVII (1890). — Mazurkiewicz Początki Akad. Lubrań. 1921, str. 56, 60 i nast. — Ks. Bukowski Dzieje reform. (passim). — Czapska w „Reformacji w Polsce" 1928 nr 19, str. 27, 31, 35.

Korbut [2] I, 311, 449. — Finkel III, str. 1879.

Treptan Andrzej ob. Tuczyński Piotr (In obitum 1591).

Tres ob. Bieżanowski J. (panes 1653) — Katlewski M. (decades 1622) — Lepiecki Fl. (mitrae 1651) — Paszczykowski M. (rosae 1659).

Treść baletu. w 4ce, str. lb. 4.

Krasiń.

— Dyssertacyy Mianych Na Posiedzeniach Szkoły Głowney Koronney I Doniesienie O Nich Oświeconey Powszechności przez Kandydatow Stanu Akademickiego. (1787). w 8ce, k. 12 nlb.

Bez osobnego tytułu.

Na początku przypisek wydawcy, który powiada, że są to wyciągi z rozpraw kandydatów fizyki. Pochwalony zwłaszcza Przybylski, który taką jest dzisiaj chwałą kandydatów stanu nauczycielskiego.

Mieści streszczenie trzech dysertacyj:

1) Ks. Augustyna Przybylskiego O trzęsieniu ziemi (czytana na sesji publ. w sali Jagiell. 1787). — Autor opisał trzęsienia ziemi w Krakowie 1783 i 1786 oraz stara się je wyjaśnić (płyn elektryczny nagromadzony w ziemi).
2) O wzroście nauk wyzwol. i mechan. przez ducha obserwacji przez Macieja Zajączkowskiego (rozprawa czytana przed Naj. Panem).
3) O używaniu lekarskiem elektryczności przez And. Trzcińskiego. (Zapowiada wydanie swojej „Fizyki" oraz przekładu Algebry i Geom. De la Caille'a).

Ob. Trzciński And. (Opisanie przyczyn 1787).

Jagiell.

— prawdy wieczney wiary i obyczayności z pisma Bożego ku powszechnemu pożytkowi wyięta. w Warszawie w drukarni Zawadzkiego. 1793. w 8ce, k. nlb. 7, str. 178 i 3 k. (zbioru rzeczy).

Jocher 2840. Zieliń.

— nauki chrześcianskiey, czyli święte prawdy Wiary które każdy chrześcianin znać, wierzyć i według nich żyć powinien. w 12ce, str. 36.

Czartor. — Czetwert.

— Pism Rożnych Względem Formy Rządu Y Sukcessyi Tronu Polskiego, Tak Dawniey Iakoteż I Swieżo Wydanych, Z Przyłączeniem Niektorych Uwag Z Nichże Wypływaiących. W Sandomierzu 1791. w 8ce, k. tyt., str. 67 i k. 1 nlb. (Errata).

Pismo to jest wywołane broszurą „Co się też to dzieje z nieszcz. ojczyzną" (ob. tom XIV, 310 i XIX, 424), wydaną w Chełmnie bezimiennie (ale przypisywaną Fr. Jezierskiemu lub Kołłątajowi). Autor pisze po ogłoszeniu przez „Deputację" jej projektu o formie rządu (biskupa Krasińskiego), to znaczy pisze w jesieni lub grudniu 1790

(gdyż wchodzące w skład tego projektu „prawa kardynalne" zostały uchwalone 8 stycznia 1791, a on o fakcie uchwalenia nie wspomina).

Projekt deputacji do poprawy formy rządu, a zwłaszcza prawa kardynalne autor zwalcza. Deputacja wywraca zgruntu rząd pierwiastkowy. Ustroju angielskiego nie należy w Polsce naśladować. Tron dziedziczny nie da żadnych pomyślności. Zato bezkrólowia trzeba usunąć. Naród powinien corocznie obierać ewentualnego następcę na wypadek śmierci królewskiej. — Od str. 38 podaje autor własny projekt „Zasad rządu": O układaniu praw; o mieszczanach i chłopach (mieszczan trzeba nobilitować, chłopów uwłaszczyć, ale nie nadawać im praw polit.); o władzy wykonywującej. Autor broni konfed. radomskiej i barskiej przed zarzutem, że sprowadziły rozbiór i wejście Moskali. Atentat na króla potępia. Nie pochwala przymierza polsko-pruskiego. Mówi, że ten zbiór projektów z różnych pism wybierał.

Autor nie należy do posłów sejmowych; zbliża się do przeciwników zasadniczej reformy ustroju. Na str. 4 i 5 wychwala Szcz. Potockiego i Sew. Rzewuskiego.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. Drohob. — Jagiell. — Ossol. — Radz. — Uniw. Lwow.

— tak zażaleń z strony Stanu Rycerskiego Kurlandzkiego podanych, jako tez y odpowiedzi na nie z strony J. W. Xiążęcia Kurlandzkiego nastąpionych wraz z projektem przyłączonym. (Warszawa, 1790). fol. Petersb. Publ.

— ob. Łojko (Wiadomości o Pomeranii 1772) — Poznań (Treść ustaw 1781) — Tański (Treść z relacji od deputacji 1790).

Trescho Seb. Fr. ob. Nachrichten (Thornische Wöchentl.) — Toruń.

Sembrzycki w Oberländische Geschichtsblätter 1905.

Treschenberg Henricus ob. Michael (1670).

Trescher ob. Jonston J. (1661).

Trésor de cartes contenant les tableaux de tous les pays du monde, enrichi de belles descriptions. Imprimé par Matthias Becker pour Henry Laurentz (1620). w 4ce podłuż.

Polski mapa wedle Hondiusa. — Obacz: Thrésor.

Tresor De la dévotion intime d'une Ame, qui désire aimer & servir Dieu, C'Est-à Dire: Diverses Priéres & Actes intérieurs des Vertus Chrêtiennes; Augmenté de plusieurs Instructions & Informations pour cet effet, Tirées de divers Auteurs: Divisé en deux Parties, Et mis en deux Langues Francoise & Polonose (sic) Avec Permission des Supérieurs, Donné à Imprimer Par Les Religieuses de la Visitation Sainte-Marie. A Varsovie, De L'Imprimerie Roiales, du College des PP. Schol: Piar: 1701. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 397.

Z dedykacją francuską Krystynie Branickiej, wojew. podlaskiej. — Zawiera rozmyślania o grzechu, śmierci, niebie i piekle i t. p. W drugiej części nauki i modlitwy.

Por.: Skarb. Ossol. — Raczyń.

TRESSAN (de), generał. Discours prononcé en présence de Sa Majesté Polonoise Stanislas I, dit le Bienfaisant, le 26 Novembre 1755 jour de la dédicace de la place et de la statue de Sa Majesté Très-Chrétienne Louis XV dit le Bien-Aimé; par M. le comte De Tressan, lieutenant-général des armées du roi, grand maréchal-des-logis du roi de Pologne, commandant en Toulois, Barrois et Lorraine-Françoise, membre des académies royales des sciences de Paris et de Berlin, des sociétés royales de Londres, d'Edimbourg, de Nancy, de Montpellier et de l'académie des belles-lettres de Caën. A Toul, chez Joseph Carez, seul imprimeur et marchand-libraire (1755). w 4ce, str. 15. Czartor.

— Portrait historique de Stanislas le bienfaisant par le comte de Tressan, grand officier de sa maison. à Nancy chez la veuve et Claude Leseure 1767. w 8ce, str. 36 i 2 k Czartor.

TRETER Andrzej (syn Macieja Kazimierza?). Vera effigies Illustrissimae et Excellentissimae Dominae D. Angelae Febroniae de Zbaraz in Porycko Principis Wielopolsciae, Illustrissimi Domini, D. Ioannis de Pieskowa Skała Wielopolski, Regni Dapiferi, Biecensis, Bochnensis, etc. Capitanei, dilectissimae sociae, inter mortales etiam umbras natiuo virtutum decore effulgens properante calamo per Andream Treterum, Acad: Crac: stud: transsumpta et ad-

umbrata, ac circa suprema Bieciae parentalis pompae officia in aedibus Franciscanorum strictioris observantiae publico spectaculo praesentata A. D. 1663. Die 17. Sept. In officina typographica Casimiriae ad Cracouiam Balthasaris Smieszkowicz. fol., ark. E_2.

Na odwr. str. herb Wielopolskich; pod nim wiersz łaciński. Jagiell.

— Felix Sarmatiae Prognosticon Ex concursu in Regno Astrorum Primae Magnitudinis Illvstrissimorvm nempe Sponsorvm Illvstrissimi Domini D. Felicis De Potok In Podhayce, Potocki, Sokalieñ. Ropciceń: Krosnostauień: Capitanei, Illustr[mi] Palatini Crac: & Regni Supremi Exercituū Ducis, Magnae Spei Filij. Ac Illustrissimae Christinae Comitissae In Wisnicz et Jaroslaw, Lubomirska. Illustr[mi] Regni Supremi Marschalci & Campiducis Lectissimae Filiae. Circa Nuptialem Pompam In Łanczvth Arce Lvbomirsciana Celebratam Praevisvm, Et Per Andream Tretervm Acad: Cracouiensis Stud: Communi Patriae Solatio Praesentatvm. Anno Dñi, M.DC.LXI. (1661). Die 18. Septembris. fol., k. tyt. i k. 18 nlb.

Na końcu: Cracoviae, In Officina Apud Haeredes Stanislai Lenczewski Bertut; Anno Domini, 1661.

Na odwr. tyt. herby Śreniawa i Pilawa oraz wiersz łac. Poczem panegiryk prozą, przeplatany łac. wierszami.

Arch. Treterów — Horod. — Jagiell. — Ossol.

— ob. Krauzowski B. (Quaestio, Votivus 1664).

Treter Antoni Bernard ob. Ars (1726).

Treter Błażej, rytownik, synowiec Tomasza ob. Szczerbic (Promptuarium 1604) — Treter Tomasz (Sacratissimi Corporis 1609).

Encykl. kośc. XXVIII, 80.

TRETER Jakób. Distributio titulorum juris et de verborum significatione et regulis juris autore Jacobo Tretero U. J. D. et Dicasteriorum Pomaraniae Ducali Advocato. Francofurti ad Moenum Typ. Wechelianis apud Aubrios et Clement. Schleissium 1625. w 12ce.

Czacki miał to dziełko w swej bibljotece, lecz niema go dziś u Czartoryskich. — Nie umiem więc powiedzieć, czy autor był Polakiem.

Treter Konstanty ob. Petrosolinus Jan (1695).

TRETER Maciej Kazimierz (I), sekretarz król., doktor filozofji, a od r. 1659 dr praw, potem eques auratus (ur. 1623 † 1692). Inscriptiones Parentales Ad Tvmvlvm Illvstrissimi Et Excellentissimi Domini, Domini Georgii Sebastiani Comitis in Wisnicz & Jarosław Lvbomirski, Sacri Romani Imperii Principis, Svpremi Regni Marschalci, Et Campidvcis; Generalis Minoris Poloniae, Cracoviensis, Chmielnicensis, Nizynensis, Olsztynensis, Periesłaviensis, Casimiriensis Gvbernatoris. Appensae. Eximias tanti Herois Virtutes ac Merita Flebili Praeconio complexae. Per M. Matthiam Treterum I. V. D. ac S. R. M. Polonae Secretarium, Supremo Famulantis Pennae obsequio Anno M.DC.LXVII. (1667). Evulgatae. Viennae Austriae, Typis Matthaei Cosmerovij, S. C. M. Aulae Typ. fol., k. tyt. i k. 35 nlb.

Przypis Aleksandrowi koniuszemu w. kor., Stanisławowi scie spiskiemu, Hieronimowi administratorowi opactwa tynieckiego, Aleksandrowi scie perejasławskiemu, Franciszkowi scie olsztyńskiemu Lubomirskim. — Poczem na osobnej karcie miedzioryt z portr. Jerzego Lubom. (D. Herdt del.) w owalu, z podpisem ułożonym po włosku. — Dalej inskrypcje stylem nakamiennym, opisujące jego czyny sposobem retorycznym. Inskrypcja VII o męstwie wojennem, VIII o zwycięstwie nad Rakoczym, IX nad Szeremetem.

Arch. Treter. — Czartor. — Jagiell.

— Genethliacus honoris accessu novi pignoris celebratus dum Alma Mater Academia Cracoviensis suae faecunditati gratulatur in aditu primae laureae venerabilium DD. Candidatorum a Mathia Casimiro Tretero ejusdem primae laureae candidato explicatus. Cracoviae in officina typogr. Martini Filipowski, A. D. 1647. w 4ce.

— Wesoły Hymen na wspaniały fest weselnego aktu Jegomosci Pana Benedykta Jugiewicza Philosophiey... Doktora y Iey Mosci P. Anny Roykowskiey życzliwym affektem przez M Macieja Kazimierza Tretera wystawiony.

w Krakowie, u Piątkowskiego 1650. w 4ce, k. 7.

Wierszem. Uniw. Warsz.

— Kalendarz na rok Pański 1651. trzeci po przestępnym przez Macieja Kazmierza Tretera w ...Ak. Krak. Philoz. Dr y Professora ku pospolitemu dobru napisany. Zaćmienia tego roku nie tylko Polska ale y cała Europa żadnego nie obaczy. w Krakowie drukarniey Stanisława Lenczewskiego Bertutowica. w 16ce, 40 k. nlb.

Po kalendarzu tytuł osobny: Przestroga z obrotów niebieskich i t. d. Na odwr. str. herb Bonarów, pod nim 4 w. pol. Przypis prozą Hieronimowi Bonarowi. Są tu niektóre szczegóły do rodziny Bonarów. Na końcu takie wiersze umieścił: Dość prace, dość papieru, dosyć kosztu macie, Za te pieniądze. Nad koszt więcey nic nie dacie.

Encykl. Orgelbr. t. 13, str. 660. Zamoj.

— Toż:... na r. p. 1652. w 16ce.

— Toż:... na r. p. 1653. w 16ce.

— Hemerologeion Abo Kalendarz Swiąt Rocznych Na Rok Panski, 1654. Drugi po Przestępnym. Przez Maćieia Kaźmierza Tretera Philozophieý Doktorá; ku dobru pospolitemu nápisany. Zaćmień tego Roku czworo będą, Miesięcznych dwoie, Słonecznych dwoie. Nam tylko dwoie widźiáne będą, o ktorych niżey. W Krakowie. Stánisł: Lenczewskiego Bertutowica. (1659). w 16ce, k. tyt. i sygn. F(?).

„Przestroga" dedykowana Janowi Kazim. Skarbek Warszyckiemu, synowi Stanisława kasztelana. Tu wychwala ojca.

Czartor.

— Toż:... na r. p. 1655. w 16ce.

— Toż:... na r. p. 1656. w 16ce.

— Kalendarz Svviat (sic!) Rocznych na Rok Pański 1657 pierwszy po przestępnym przez M. Macieja Kazimierza Tretera Philoz. dokt. w 16ce.

— Kalendariom Krisztus Urunk születése utan az M.DC.LVII. Melly az Bissextilis eszten dő utám alső 365. napi, Mellyet rendelt nagy szorgalmatossúgal. az Béchi Meridianumra. Treterí Kasimir Matyas, Philosophianak es mathematikának Doctora, mostansagh az Nemes Lengyel Krakkai Akademiában azon mathematikának tanito Mestéré etc. Német Magyar, es ezek szomszédságában lévő országok szolgálattjara Az Magyor Kronika, es sokadalmalkal eggyût (Magyarország czimere). Nyomtatta-ki Béchben Kûrner Jakab János, Also Austria kőnyv-nyomtatoja 1657. w 8ce, ark. A—D_4.

Szabó k., Régi Magyar Könyvtár, str. 389.

— Lessus parentalis ex obitu D. Georgii Rakoci Transylvaniae principis, partium Ungariae Domini, Siculorumque comitis etc., per Mathiam Casimirum Treterum... praesentatus. Anno 1649. Cracoviae, Franc. Cesari. w 4ce, k. 10.

Bibl. Przezdz.

— Luna castris et astris domestica Gąsieviano Alite in aspectum sui inuitato serena in actu nuptiali. Illustrissimi Josephi Słuszka Magni Ducatus Litvaniae vexilliferi ac lectissimae neosponsae Teresiae Corvinae Gąsiewska M. D. L. Thesaurarii et exercituum Camp. Ducis et Magdalenae a Konopat filiae per Collegium Varsaviense Schol. Piarum plausu litterario Varsaviae celebrata. (1677). fol., k. nlb. 8.

Bywa jemu przypisywane, ale może jest pióra Jerz. Tysskiewicza? Bibl. Kijow.

— Munus Parentale Magnis Manibus Ill. et Magn. DD. Georgii Hippolyti in Vlina Vlinski S. R. M. Aulici inter ultima humanitatis obsequia ad funereas faces calamo apparatum. A Matthia Casimiro Tretero Collegii Leopolien. Societ. Jesu studioso A. D. 1646. 16 Januar. Leopoli Excudebat Sebastianus Nowogorski typographus Coll. Societ. Jesu. w 4ce, sygn. B_2 Bibl. Horodec.

— Mvnvs Parentale Magnis Manibus Serenissimi & Invictissimi Principis, Ac Domini, D. Vladislai IV. Dei Gratia Regis Poloniae, Magni Dvcis Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniaeq̃ue, Nec Non Suecorum, Gothorum, Vandalorumq̃ue Haereditarij Regis. Ad Ferale bustum Per M. Matthiam Casimirvm Tretervm, Artium Magistrum, & Philosophiae Doctorem, Academiae Crac. Professorem Praesentatvm. Anno à Partu Virginis 1649. Mense Ian. Die I. Cracoviae, In Officina Typographica Francisci Cae-

sarij, S. R. M. Typographi. fol., k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwr. tyt. herb: orzeł w koronie, kończący się ogonem rybim, w szponach trzyma lilje. — Dedykacja Francisco de Hadad Vesseleni, perpetuo in Muran comiti, partium regni Vng. super. generali, regni Poloniae equiti. Tu mówi o jego przyjaźni z Wład. IV. — Poczem idzie „Oratio“ z pochwałami króla Wład.

Jagiell. — Ossol.

— Magnalia Deiparae Ad Imaginem Zdzieszouiensem Penes Oppidum Borek Celeberrimam, Dioecesis Posnaniensis Gratijs & Miraculis innumeris Corvscantia, Praeuio Discursu de Cultu & antiquitate Jmaginvm, Gratitudinis ergò. A quodam Deiparae Cliente ibidem multa Beneficia experto, Evvlgata. Anno à Partu Virginis M.DC.LXXXII. (1682). Cracoviae, Typis Francisci Cezary, S. R. M. nec non Illustrissimi & Reuerendissimi Episcopi Cracou: Ducis Seueriae Typogr. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 292, k. 1 nlb.

Na odwr. tyt. miedzioryt M. B., podznaczony M. C. T.(reter). — Dedyk. Joanni Rychter, per Silesiam comm.; poczem ad lectorem i dwie aprobaty.

Składa się z 10 rozdziałów. Broni czci obrazów zwłaszcza poświadczonej cudami. O początku obrazu Zdzieszowskiego. Dziedzic heretyk chce go zniszczyć. Cuda zaczęły się zdarzać od r. 1604. Następują ich opisy.

Jocher 9132.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Obrona y Sława Krolestwa Polskiego, Ozdobá Wielkiey Polskiey Cvdowna Matka Boska, w Kośćiele Zdzieszewskim przy Borku Wielkiemi Dárámi z Niebá wsławiona: A Krotko Przez Macieia Kazimierza Tretera, Náuk wyzwolonych, y Philozophiey w Słw: Akádemiey Krákowskiey Bákáłarzá. Ku wiádomośći Z dozwoleniem Stárszych Podana. Roku Páńskiego, 1647. W Krak: W Drukárni Fránciszká Cezárego. w 4ce, k. tyt. i k. 13 nlb.

Na odwr. tyt. herb Łodzia. — Dedyk. Łukaszowi Opalińskiemu, datow. w Borku dnia 28 czerwca, gdzie mu dziękuje za wielkie nakłady na M. Boską w Borku. Druk tekstu gocki. Zaczyna od opisu wsi Zdziesza, poczem opis obrazu i cuda. Wyrzucenie heretyków z Borku przez ks. Szczęsnego Duraniusa († 1642). Cuda od r. 1603—47. Wreszcie idą tablice wmurowane w kościele na pamiątkę doznanych cudów.

Ks. Brandowski w „Warcie“ 1877 i osobno (Nieznany stylista) — Jocher 9131 — Maciej. Piśm. III, 858.

Arch. Treter. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Olor Wąsowicianus in cathedram doctoralem inductus cum perill. et adm. rever. D.D. Venceslaus de Smogorzew Wąsowicz Archidiac. Posnaniensis, Nurensis, Łaskarzeviensis etc. etc. praepositus solenni ritu juris utriusque doctor per clar. ac doctis. et adm. rev. D.D. M. Stan. Rożycki I. u. D. renunciaretur. a... aritum (sic) et phil. in Alma acad. Crac. Bacal. praesentatus. Cracoviae, 1647. w 4ce, k. 6. Jagiell.

— Phoenix alter... Oratio de D. Thoma... Cracoviae 1651. fol.

Jocher 5297. Dzików(?)

— Qvaestio Ivridica De Sententia Arbitrorum Excerpta. Ex Cap: Quintauallis. Ext: De Iureiurando iuncta L. Diem proferre. § Stari autem ff. De receptis Arbitris, & qui arbitriū recipiunt, ut sententiā dicant. Quam Praesidente Admodum Rńdo ac Clarissimo viro, D. Alberto Łancvcki, I. V. D. & Professore, eiusdemq; Facultatis Decano, SS. Omnivm Cancellario, & S. Michaelis In Arce Cracouiensi Canonico. M. Matthias Casimirvs Tretervs, In Iure vtroq; Doctor Renvnciandvs. In Collegio Clarissimorum DD. Iureconsultorum determinabit. Cum licentia Superiorum. Anno partae Salutis 1659. Die [dopis. 16] Mense [Dec.] Horae [8. mat.]. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Broni tezy, że wyrok arbitrów nie podlega apelacji, ani nie może być przez strony odwołany (nisi contineat peccatum per partes aut rem illicitam praecipiat). Dowodzenie swe podzielił na 5 konkluzyj.

Jagiell. — Ossol.

— Szczęśliwe zaślubiny z przedwiecznym oblubiencem Chrystusem P. Krystyny Elż. Proykowskiey czynione w Krakowie, w drukarni Piątkowskiego, 1650. w 4ce. Dzików

— Zodiacvs Academicvs In Caelo Cracoviano, Duodecim Signis, Hoc est. Duodecim Viris secundae Laureae Li-

centiatis Conspicuus; Assistente sibi Motore & Promotore Excellentissimo ac Doctissimo Domino, D. M. Martino Słonkowicz, Collega Maiore, Per me Decimum tertium huius Zodiaci igniculum Matthiam Casimirvm Tretervm Repraesentatus, Anno Domini 1648. 29 Aprilis. w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwrocie herb Krakowa i dwuwiersz, poczem dedykacja radzie miejskiej. Dalej wiersze: Urbs Cracovia caelum orbis Polonici, in quo... Jupiter... sedem habet (na cześć Krakowa). — Alma Mater Academia Zodiacus. — Wiersz do Marcina Słonkowicza, promotora. — Wiersze do współuczniów (Seb. Obelski, J. Bełza, B. Jugowic, A. Pawlikowic, M. Koczankowic, St. Kwiecisz, L. Kolowracki, M. Kieliński, J. Celesta, Gr. Hoffner, St. Żelechowski, M. Piotraszkiewicz). — Przy każdym opis jego godła i anagramat z nazwiska. — Na końcu berła Uniw.

Arch. Treterow. — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— ob. Bieżanowski St. (Decus 1659) — Dryjacki Fulg. (Żywot 1669) — Jaskrowicz J. (Korona 1668) — Kochanowski Wesp. (Hypomnema 1672) — Kralewski Fr. R. (1673) — Vitel J. (Praxis jurandi 1664).

Próbował rytownictwa i onto zapewne wydał w powtórnem odbiciu niektóre ryciny Tomasza Tretera (obacz).

Jak mi komunikuje inż. Stefan Treter — założyciel Archiwum Treter. we Lwowie — Mac. Kaz. Treter miał uzyskać u Lubomirskich adopcję do herbu Śreniawa za to, że pod Mątwami (1666) uratował życie jednemu z Lubomirskich. — Stąd zapewne pochodzi przydomek „Lubomierz“ używany przez późniejszych Treterów. — Ożeniony był 1) z Katarzyną Czechowiczówną, 2) z Anną Dorotą Rupniewską.

Chłędowski Spis str. 80. — Juszyński II, 201. — Łukaszewicz Obraz Poznania II. — Muczkowski Statuta 220. — Brandowski w „Warcie“ 1877 (i osobno: Nieznany stylista). — Korbut [2] I, 545.

TRETER Maciej Kazimierz (II) (może syn poprzedniego?). Amor Distantia Ivngens, Et Clarissimas Maioris Poloniae, ac Magni Ducatus Lithuaniae Familias, Coniugali Vinculo connectens; circa Nuptialem Pompam, Illvstrissimi Domini, D. Alexandri à Przyima Przyiemski, Et Illvstrissimae, Sophiae Corvinae Gąsiowska, Ad augmentum communis laetitiae Exhibitus. ac Per Nob: Casimirvm Matthiam Tretervm, Academiae Cracouiensis Studiosum. Epithalamica Oratione, Celebratvs. Anno 1677. Die 24. Ianuarij Varsauiae. Cracoviae, Typis Vniversitatis. fol., k. tyt. i k. 14 nlb.

Na odwr. k. tyt. herby rodzin nowożeńców (Rawicz i Korwin). Poczem Oratio epithal.— Podaje legendarną genealogję Korwinów, wywodząc ich z Rzymu. Poczem o zasługach Przyjemskich i ich koligacjach.

Arch. Treterów — Czartor. — Jagiell. — Kijow. — Zamoj.

— Novvs Archimedes Amor Ad imitationem Sociati in Coelis Pegasi Cvm Aquario, Wielopolscianvm Sonipedem Cum Gentilicijs Comitvm In Liptow Et Orawa Flvviis pulchro artificio iungens. Circa Nuptialem Pompam. Illvstrissimj Domjni, D. Joannis De Pieskowa Skała Wielopolski. Regni Dapiferi, Biecensis, Bochensis, &c. &c. Capitanei Ac Jllvstrissjmae Christinae Constantiae Comitissae In Liptow Et Orawa Komorowska. Ad Fortunatum tantorum Luminum nexum Praevisvs. Et per Optimae Spei Puerum Matthiam Casimirvm Tretervm, Communi Patriae Solatio Praesentatvs. Anno Domini, M.DC.LXV. (1665). Die 4. Iannuarij. Cracoviae, In Officina apud Haeredes Stanislai Bertut: Anno Dńi, 1665. fol., k. tyt. i k. 13 nlb.

Na odwr. licha rycina z herbami nowożeńców. Dedyk. Joh. Wielopolski, datowana Casimiriae ad Cracoviam 19 decembr. 1664. — Poczem Epith. oratio felicitatem praesagiens. — Od ark. F idzie wiersz polski: Życzliwe muzy odstąpiwszy Parnassu nad herb. rzekami sławę oblubieńców i wesołe pienia wyśpiewują. Śpiew Muz ujęty jest w 10 oktaw, napisanych dość gładkim wierszem.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Heroicvm Martis Sarmatici Decvs Jn Illvstrissimo & Excellentissimo, Sacri Romani Imperij Principe Alexandro Comite in Wisnicz & Iarosław Lvbomirski, Sandecensi ac Periesławiensi, Praefecto, Ereptvm: & dùm Iusta ei Funebria, In Templo Dąbrouiensi, Magno omnium dolore persoluerentur. Per Casimirvm Matthiam Tretervm, Studiosum Academiae Cracouień. Parentali obsequio, Conservatvm. Anno salutis 1675. Die 29. Aprilis. Cracoviae, Typis Vniversitatis. fol., k. tyt. i k. 10 nlb.

Na odwr. tytułu herby Lubom. wśród armatury. Dedykacja Lubomirskim synom zmarłego: Jerzemu Pawłowi, Józ. Franc., Mich. Kazim.

Na egz. Ossol. dopisano: Author est Stan. Jos. Bieżanowski.

Akad. — Czartor. — Jagiell.

ob. Krauzowski Bł (Divus Thomas 1671) — Stefanowicz Ant. (Dzieło 1678) — Treter Tomasz (De episcopatu 1685).

Rozdzielam tych dwóch Maciejów Kazimierzy Treterów, albowiem pierwszy z nich (urodzony w r. 1623) nie mógł być w r. 1665 nazwany „optimae spei puer", a w r. 1675 „studiosus". Zapewne drugi jest więc synem pierwszego, a w takim razie może być, że ojciec pisał wydane przezeń panegiryki?

TRETER Stanisław Kajetan z Lubomirskich podkomorzy. Mowa J. P. Stanisława z Lubomirskich Tretera Pod komorzego J. K. M. Nadwornego kommisarza i lustratora ziemi Stężyckiey. Dnia 25 Września 1789 Roku. W Stężycy przy zieździe Komissyi Ziemiańskiéy Miana. w 4ce, k. 2.

Arch. Treter. — Bibl. w Suchej

Treter Szymon Aleks. kanonik warsz. (ur. 1659 † 1731) ob. Borowicz W. A. (Gazophylacium 1682) — Margowski A. P. (Coronamentum 1684) — Moskalski Remig. (1714) — Treter Tomasz (De episcopatu 1685).

W r. 1714 wydał na jego cześć panegiryk Remigjan Moskalski p. t.: Nowa osobliwa... inwencją wyrobiona (w 4ce, k. 2); druk ten nieopisany w Bibliografji znajduje się w Arch. Treter. we Lwowie (jak mnie informuje inż. Stefan Treter).

TRETER Tomasz dr praw, kanonik kośc. later., kustosz warmijski (ur. 1547 † 1610). Sacratissimi Corporis Christi Historia Et Miracvla. Quae in Ecclesia Posnaniensi Ordinis S. MARIAE Carmelitarum Diuina bonitas operatur. Studio & Labore Thomae Treteri Posnanien. Cvstodis & Canonici Varmien. ex antiquis M. S. libris. & maiorum traditione fideliter collecta. Et Aeneis Typis per Blasiū Treterum Vic. Varmien. illustrata. Anno Domini M.DCIX. (1609). [Tytuł sztychowany w prostokącie między dwiema kolumnami. Dołem postaci w stroju i typie żydowskim nożami kłójące hostję]. [Na końcu:] Brvnsbergae, Apud Georgium Schönfels. Anno Domini 1609. w 4ce. k. tyt. i k. 47 nlb. (sygn. A—E_3 i a—g_5).

Na odwr. tyt. herb Opal. i epigramma z podp. T. T. C. C. V. — Na tytule podpis rytownika B. T. (Błażej jest więc autorem ryciny tytułowej, a inne rysował Tomasz).

Dedyk. Andreae Opalienski episcopo posnan. ...Tho. Treterus Custos et canon. Varm. datow. in festo Annunc. 1609 (na 3 kartach). Mówi, że już zamłodu słyszał opowiadania o tym cudzie, ale nie mógł go opisać bawiąc 25 lat w Rrzymie. Wyrył tylko w Rzymie 10 tablic i przesłał do Poznania, a dopiero po powrocie do kraju na nalegania karmelitów spisał do nich tekst.

Od ark. B idzie: Praefatio (str. 7). — Od ark. C zaczyna się opowiadanie. Ozdobione jest 10 miedziorytami w tekście (wielkość 8×11½ cm.). Przedstawiają nast. sceny: żydzi przekupują służącą chrześcijankę (z datą wydarzenia 1399); scena kradzieży; kłócie hostyj przez rabinów (przy świetle pochodni); żydzi przerażeni cudem (ukazała się krew) kryją hostje w bagnie; bydło klęka przed hostjami; pasterz zawiadamia władze o cudzie; biskup odszukuje hostje; buduje kaplicę na miejscu ich odnalezienia; Wład. Jag. funduje tam kościół i oddaje go karmelitom; żydzi i kobieta przywiązani do pala zostają spaleni. — Rycinom tym dodany tekst niepodający szczegółów, lecz utrzymany w tonie ogólników.

Poczem od ark. a rozpoczynają się: Votiva Corporis miracula. Podzielone są na 8 rozdziałów: ocalenie przed utopieniem, przed ogniem, w chorobach (tych najwięcej), wskrzeszenie zmarłych, wypędzenie szatana, niebezp. śmierci, ślepota, szczęśliwe porody. Cuda w każdym z tych rozdziałów są uszeregowane chronologicznie. Najstarsze z r. 1493 (widocznie w tym roku założono księgę cudów); najwięcej ich z w. XVI; ostatnie z r. 1604. Między ocalonymi są głównie chłopi i mieszczanie, ale jest także Krz. Szydłowiecki (k. b_3) i Piotr Tomicki (c_3). — Przeważna część cudów zdarzyła się w WPolsce i na Mazowszu, ale są i cuda z Saksonji, z Malborga. z Pokucia, z Litwy.

Dzieje całej tutaj opisanej legendy opracował Prümers Der Hostiendiebstahl zu Posen im J. 1399 (w Zeitschrift Gesch. Posen XX, 1905, str. 293—317).

Jeszcze przed Treterem opisał powyższy cud na podstawie Długosza Kromer oraz Rerus (Historya 1583), z których zapewne Treter korzystał. — Opracował także ten temat J. Chr. Sikorski w r. 1604, o czem ob. t. XXVIII, 89. Naodwrót Adrjan Zaremba: Wywód historyczny o Najśw. Sakr. Poznań 1616 (w 4ce, k. 44) korzystał być może

z pracy Tretera – ale egzemplarza dziełka Zaremby nie znam.

W roku 1663 i 1722 wyszła staraniem karmelitów polska przeróbka tego dzieła (Fr. Powsińskiego), o której obacz tom XXV, 197. — O przekładzie pol. i niem. ob. niżej.

Jocher 8996. — Berwiński Studja o liter. II, 163. — Umiński w „Collectanea teolog." 1932, str. 41 (w dalszym ciągu cytowane w skrócie: Umiński).

Akad. — Czartor. — Drohob. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow.

— Geschichte von den heiligen drey Hostien welche zu Posen im Jahr 1399 von den Juden auf eine unerhörte Art gemisshandelt worden sind, geschrieben von Thomas Treterus weiland Domherr zu Posen und Ermland. Erstlich aus den lateinischen in die Polnische und jetzt zum allgemeinen Nuzzen aus dieser in die deutsche Sprache übersetzt. Posen gedr. zum Jubileum im Jahr 1799. w 8ce, 32 str.

Jest to jakiś skrót Tretera; miało wyjść i po polsku? Spowodu wydania tej broszury ukazało się w Berlinie w r. 1801 pisemko „Phylacterium", o którem obacz Bibl. III, str. 378.

— Trzy Swięte Hostye, w Poznániu 1399. Roku Nożami od Zydow Ukłote. W. Xiądz Tomasz Treterus, Kustosz Poznański, Kánonik Warmiński, przed lat dwoma sty żyiący, stylem Łacińskim opisał. Urodzony Kázimierz Miedzwiedzki, Burgrabia Ziemski Poznański, dla publicznego Oboiey Płci używania, ná Oyczysty Język Polski, słowo w słowo pilnie przełożył. Wydrukować kázał w Akádemii Poznańskiey; Chrystusowego 1772. Roku. [Tytuł w prostokącie między dwoma filarami. Dołem postacie 4 żydów nakłuwających nożami hostje]. w 4ce, k. tyt., k. nlb. 4 i k. 60 nlb. (sygn. A—P_4).

Rozpoczyna: Wstęp do przełożenia po polsku, podpisany M. K. M. B. Z. P.; potem przemowa do czytelnika i aprobata Franc. Minockiego rektora Akad. Pozn. z r. 1772.

Od k. A—E idzie przekład tekstu Tretera. Dodane są i tu miedzioryty, odrobione wedle miedziorytów Tretera, ale przerys ich jest o wiele gorszy, wprost nawet niedołężny (taksamo i rycina tytułowa). Widać ogromny upadek kultury graficznej w ciągu 160 lat.

Od ark. E idą: Cuda... z Treterjusza przełożone, teraz porządniey wyłożone... (Istotnie układ tych cudów jest odmienny jak w I wydaniu). — Od k. N_2: Przydatek cudów z ostatnieyszych ksiąg wybranych (są to cuda z lat 1661—732).

Kończy wiersz na 1 k.: Jerozolima Nowa w Poznaniu roku 1399 stało się. (Następuje 20 wierszy, rozpoczynających się: Tu stań moy czytelniku). W egz. Kras., a może i w innych, wiersz ten wlepiono na początek, stąd pochodzi błędny tytuł w katalogu: Jerozolima nowa.

Przedruk ukazał się w Poznaniu w r. 1886 (str. 144) oraz w Warszawie w r. 1910 p. t.: Jerozolima nowa w Poznaniu... Trzy święte Hostye, stron 64 (z rycinami). — Widocznie dano ten tytuł, przedrukowując dziełko z egz. Kras. źle oprawionego.

Wiszniewski Hist. Lit. VIII, 162. — Bartoszewicz Antysemityzm w liter. Pol. (1914), str. 141. — Jocher 8997.

Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Przezdz. — Zieliń.

— Thomae Treteri Cvstodis Canonici Varmiensis De Episcopatv & Episcopis Ecclesiae Varmiensis. Opvs Posthvmvm Nunc primum curâ & impensis Matthiae à Lubomierz Treteri S. R. M. S. Vsui Publico Datvm. Cracoviae, Typis Francisci Cezary S. R. M. Nec non illustr: ac Reu: Episcopi Crac: Ducis Seueriae Typ. A. D. 1685. [Tytuł na makacie, upiętej na postumencie; górą obłoki, wśród których Matka Boska w postawie siedzącej z Dzieciątkiem. Pod M. B. herb Krakowa i pół krzyża]. fol., k. tyt. i k. 6 nlb., str. 178; oraz k. nlb. 2 i str. 56.

Na odwr. tyt. herb Radziejowskich i 6-wiersz, podpisany: Simon Alexius Treterus praebendarius Otfinouiensis. — W dedykacji pisze wydawca (bratanek autora), że rękopis pracy Tom. Tretera dostał się do rąk And. Olszowskiego, a ten osądził go godnym druku. Pomogli mu dokończyć dzieła kanonicy warm. Poczem aprobata Ad. Z. Konarskiego z r. 1680 oraz przedmowa Tomasza Tretera z r. 1595 apud eccl. Varmiensem. — W przedmowie tej oświadcza Treter, że oparł się na rękopisie niem. kanonika warm. Jana Cretzmera, który mu pozwolił z niego skorzystać. Rękopis ten przerabiał a nie tłómaczył słowo za słowem. Dodał herby biskupów, względnie obmyślił godła dla tych, których herby nie były znane.

Rozpoczyna dzieło od „Fundatio Episcopatus" i Monasteria. Poczem idą biografje. Przy każdym życiorysie godło albo herb biskupa rysunku Tretera. Na str. 1 o religiji Pru-

saków (Idol Curko oraz Svente Meste, Patollus, Perkun, Petrunepus). — Na str. 20 bulla Grzeg. XI z r. 1374. — Na str. 45: Schisma in eccl. Varm. — Aeneas Sylvius postea Pius II. — Na str. 87: Lutheranismi initia. Enumeratio excessuum, quos Braunsbergenses admiserunt (1524). Decretum commissariorum. — Jan Dantyszek. — Na str. 111: Tidemannus Gise. — Stan. Hosius.

Odtąd t. j. od str. 116 zaczynają się nowsze biografje, spisane przez Szymona Aleksego Tretera (o czem on na str. 115 zawiadamia czytelnika). Idą więc: Martinus Cromerus. — Andreas Bathoreus († 1598). — Petrus Tylicki. — Jan Albert. — Mik. Szyszkowski. — J. K. Konopacki. — W. Leszczyński. — Jan Wydżga. — Michał Radziejowski.

Im dalsze biografje tem szczegółowsze. Przy każdej herb biskupa. Dodane bywają często epitafja i wierszyki pochwalne (jest na str. 112—29 kilka wierszy Tom. Tretera; inne nie są jego pióra).

Po str. 179 idzie z osobnem liczbowaniem jako dopełnienie tego dzieła:

Chronicon de vitis Episcoporum Varmiensium. Per Joannem Plastwig, Decretorum Doctorem Varmiensis Ecclesiae Decanum. Conscriptum circa Annum M.CD.LX.IV (1464). — Na odwrocie tego tytułu Tom. Treter podaje wiadomość o autorze (który pisał to dziełko z polecenia bisk. Pawła).

Po Praefatio (1 k.) idzie tekst dzieła Plastwiga. Obejmowało ono biografje aż do Mik. Tungena. Tutaj są one dopełnione zwięzłemi życiorysami nowszych biskupów aż po Andrzeja Batorego (zapewne dopełnienie to jest dziełem Tom. Tretera). — Na str. 48 dodano: Nicolaus Hogenberg nominatus episcopus varm... oraz: Scholium (epizod ten jest wyjęty z bardzo starożytnego rękopisu pod tyt.: De officialibus curiae episc. Varm.). — Na str. 51 idzie krótka: Vita Sancti Adalberti (ex monumentis et annalibus archivi sedis episc. Varm. atque ex majorum trad.) — z drzeworytem przedstawiającym świętego. — Obacz bliżej pod Plastwig (tom XXIV, 346).

W bibl. Ossol. jest pod nr 127 rękopis tego dzieła (ob. Katalog Kętrzyń. I) z kolorowanemi herbami. — Inne rękopisy są we Frauenburgu, Brunsberdze, Elblągu, Krakowie.

Thiel De Thom. Tret. hist. Varm. fontibus (w Index lectionum in lyc. braunsb. 1869) rozbiera źródła, na jakich to dzieło Kretzmera i Tretera się opiera (oraz stos. do Sz. Grunawa; ob. Bibl. VI, 295).

Janociana III, 249. — Janozki Nachricht III, 48 i nast. — Braun De script., str. 258. — Wiszn. VIII, 162. — Jocher 9200. — Eichhorn w Zeitschr. für Gesch. Ermlands III 1866, str. 552. — Hipler ibidem 1880, str. 160. — Umiński l. c., str. 38. — Finkel Bibl. nr 7516.

Akad. — Bibl. w Suchej — Chrept. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Przezdz. — Raczyń. — Tor. Kop. — Uniw. Lwow. — Warsz. Nar. (Rap.).

— In Quinti Horatii Flacci Venusini, Poetae Lyrici, Poemata omnia, rerum ac verborum locupletissimus Index, studio et labore Thomae Treteri, Posnaniensis collectus, et ad communem studiosorum vtilitatem, nunc primum editus. Antverpiae. Ex officina Christophori Plantini, Architypographi Regii. 1575. w 8ce, str. 232.

Dedyk. kard. Stan. Hozjuszowi, datow. Romae ex aedibus tuis, calend. Jan. 1575.

W dedyk. tej pisze, że od dwóch lat z pomocą Stan. Drożyńskiego (Drosinius) układał ten indeks. Mówi, że „litterae politiores“ mają ściślejszy związek cum sacris disciplinis. Zwroty zaczerpnięte ze świeckich pisarzy służą do pobudzenia umysłów. Ma taki dar Hozjusz (przypomina jego przekłady Psalmów), i dlatego jemu dedykuje tę książkę. — Obacz: Hosii Epistolae, tom I, we wstępie, str. CXXV.

Druk tekstu w 3 kolumny. — Jest to alfab. spis wszystkich wyrazów, użytych przez Horacego, ze wskazaniem, gdzie są użyte.

Metodę użytą przez Tretera i wartość tego indeksu omawia Stan. Skimina De Thomae Treteri studiis Horatianis (w „Commentationes Horatianae“ 1935; wyd. Akad. Um.).

Autograf tego indeksu jest przechowywany w bibl. Vallicellana w Rzymie.

Janozki Excerpt. 18. — Wierzbowski III 2614. — Hipler w Zeits. Gesch. Ermlands 1880, str. 137.

Dzików — Pawlikow. — Uniw. Boloń. — Zamoj.

— In Qvinti Horatii Flacci Venvsini Poetae Lyrici, Poemata omnia, Rervm Ac Verborvm Locvpletissimvs Index, Studio & labore Thomae Treteri Posnaniensis collectus, & ad communem studiosorum vtilitatem editus. [Tu sygnet drukarza]. Francofvrti, Apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium, & Ioan. Aubrium. M.D.C. (1600). w 8ce, k. tyt., str. 482 i k. 1 nlb.

Rozpoczyna dedykacja autora Hozjuszowi datowana Romae ex aedibus tuis, Calen. Jan. 1575. Poczem idzie alfebetyczny spis.

Jest to część druga edycji dzieł Horacego, ogłoszonej równocześnie u tego samego drukarza. — Wydanie to nosi tytuł: Quinti Horatii... ...Poemata omnia... Additi sunt

Indices locupletissimi duo: unus docti cujusdam viri per Henricum Stephanum recognitus: alter Thomae Treteri ad exemplar Lugdunense, quod secuti sumus accomodatus. (Obacz tom XVIII, 269).

W dalszych edycjach XVII wieku dokonali Daniel Aremann i Izaak Verburg przeróbek w tym indeksie, zmieniając sposób cytowania Horacego i dodając uzupełnienia. Jocher nr 259. — Wierzb. I, 693.

Czartor. — Dzików — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Index in Q. Horatium Flaccum olim quidem collectus a Thoma Tretero, deinde omnibus editionibus accomodatus a Daniele Aremann, nunc vero, additis etiam V. Cl. Richardi Bentleii variantibus lectionibus, pluribus quam mille et quingentis locis auctus et emendatus ab Isaaco Verburgio. Amstelodami 1713. w 4ce.

— Toż:... Londini 1792. w 4ce.

Także i w innych przedrukach edycji Bentleja indeks ten dodawano.

— Regum Poloniae Icones. Per Tho. Treterum Polonum. Romae M.D.XC.I. (1591). fol., k. 45.

Filigran na papierze przedstawia herb Amsterdamu. Papier pochodzi więc z II połowy wieku XVII, czyli jest to reimpresja, dokonana z dawniejszych blach w końcu XVII wieku zapewne przez Mac. Kaz. Tretera. — Ale musiało istnieć także odbicie z r. 1591, gdyż korzystał z niego Mylius w swoich Regum Imagines (ob.)

Komornicki w dziele zbiorowem „Etienne Batory" 1935, str. 480 omawia stosunek tego zbioru do niżej opisanego „Orła" Tretera i opisuje egzemplarz Ossol. (unikat). Jest to zapewne ten sam egzemplarz, który był niegdyś własnością ks. Ign. Polkowskiego, a który po jego śmierci nabył Aleks. Poniński z Horyńca. Ossol.

— Reges Poloniae. (Orzeł polski w koronie, mający na skrzydłach, piersiach i ogonie 44 medaljony królów polskich od Lecha do Zygmunta III; a nadole po prawej str. orła). Ad Sigismundum Tertium Poloniae Regem invictiss. Aquila Polonica: Dum tu Catholicam Fidem tueris... (Po lewej stronie orła dalszy ciąg wierszy): Regnante numero Polonicorum... Jagellonidum propago vive (razem 22 wierszy łac.). Tho. Treteri Polonj Anno. M.D.LXXXVIII. (1588). Romae. folio duże (54×54 cm.).

Tło „Orła" cieniowane; ramy dookoła „Orła" ozdobne.

Umieszczając tu dla pełniejszego obrazu twórczości Tretera jego dwa zbiorki portretów królów, warto podnieść, że Treter dążył do prawdziwości i starał się dotrzeć do źródeł ikonograficznych. Czynił to zapewne na wzór swego włoskiego nauczyciela G. B. Cavallierego, który podobnie postępował, sztychując papieży i cesarzy. Toteż portrety królów polskich przez Tretera posiadają dawne wzory np. głowa Przemysława II wzięta jest z pieczęci poznańskiej tego króla (r. 1290, ob. Piekosiński Sprawozdania hist. szt. VI, 198). Również z pieczęci są zdjęte portrety Bol. Wstyd. i Leszka Czarnego, a może nawet Łokietka i Kaz. Wielk. — Głowę Wład. Jag. wziął Treter (jak twierdzi Komornicki) z fresku w Lublinie. — Ze współczesnych wizerunków wziął Treter Zygmunta I, Zygmunta Augusta, Batorego, Zygmunta III. Dopiero przy portretach, dla których brakło wzorów współczesnych, posłużył się drzeworytami z kroniki Miechowity (np. Bol. Kędzierzawy, Wanda), Kromera i t. d., które to drzeworyty skolei były oparte o wzory niemieckie. Podobizny Tretera wywarły swój wpływ. Na rozmaitych tablicach, z portretami królów jeszcze w XVIII w. spotyka się wizerunki, wywodzące się ikonograficznie od portretów na „Orle" Tretera.

Egzemplarz nabył w r. 1891 od Rosenthala za 150 m. Zygmunt Pusłowski. — Inny egzemplarz miał w r. 1867 fotograf K. Bayer i żądał 100 rs. (miał go podobno sprzedać Bibl. Zam.?). — Jeszcze inny miał w r. 1887 Wład. Bartynowski.

Podobiznę „Orła" wydał Stan. Krzyżanowski około r. 1870 w Krakowie (litogr. Salba).

Muczkowski w Załuskiego Bibl. 1832, str. 17 (o egz. Bibl. Król. w Kopenhadze). — Umiński l. c., str. 37. — Komornicki w dziele zbiorowem „Etienne Batory" 1935, str. 476.

Diarium Rescii (wydał Czubek), str. 214 (o przesłaniu tej ryciny ks. Toskanji).

Czartor.

— Toż:... Ordo et Series Regum Poloniae. Jean le Clerc excudit. (Paryż). 1614.

Skopjował Roman w Paryżu 1869 r. (litogr.). Komornicki (jak wyżej) str. 476.

Czartor. — Ossol.

— Toż:... Tho. Treteri inv. Joannes Pannis Bruxellensis excudit. 1617.

A. Grabowski Skarbniczka 1854, str. 53. — Komornicki (j. w.) str. 477.

— Toż:... Le Roys de Pologne. A Linvincible Sigismond Troisiesme du Nom Roy de Pologne — Laigle Polonnoise... Matheus Merian Basiliensis (starszy?) fecit.

Kat. wyst. „Portret królewski w grafice", Warsz. 1925. — Komornicki (j. w.), str. 477.
Czartor. — Zbiór Jeżewskiego.

– Toż:... Les roys et princes qui ont govverne le royaume de Polongne de pvis lan. 550. ivsqves apresant. 1684. A Paris, chez Iacqves Honnervogt rue sainct Jacques, à la Ville de Colloigne. M.DC.XLVIII (1684). w 4ce.

O dalszych naśladowaniach ryciny Tretera ob. Komornicki l. c., str. 478.
Czartor.

— Pontificvm Romanorvm Effigies. Serenissimo Principi. Et. Domino Andreae. S. R. E. Card. De Avstria. D. Opera et studio, Ioannis Baptistae de Cauallerijs collectae ac typis aeneis incisae. Ex Typographia Dominici Basae. [Drugi tytuł:] Romanorum Pontificvm Effigies. Ioannis Bap. de Caualleriis opera et studio aeneis tabulis incisae, Adiecta est in singulos pontifices breuis èlucidatio ex diuersis autoribus collecta. Romae. M. DLXXX. (Na końcu:) Romae, Apud Franciscum Zanettum. MDLXXX. (1580). w 8ce, k. 8, 4, 230 i 6 (indeks).

Obejmuje 231 sztychów
Dedykacja kardynałowi Andrzejowi oraz przedmowa do czytelnika. Poczem idzie pismo Grzeg. XIII z r. 1580 do Jana de Cavaleriis, w którem papież oświadcza, że J. Cavaleriis jest autorem sztychów „una cum eorum vitis compendiose descriptis ex quondam fratre Honuphrio Panvino Veronensi ordinis Heremitarum sancti Augustini, et dilecto filio Thoma Tretero Polono, canonico sanctae Mariae Transtiberim, probatis auctoribus desumptis". Wynika z tego, że Treter, pisząc te żywoty (prozą i wierszem), korzystał z Onufrego Panwina (a może z innych).
Wierzb. II, 1555. Bibl. Wilan.

— Toż:... Romae, ex typ. Dominici Basae. 1591. w 8ce.

Bywa też podawana data 1588 i 1589.
Janoc. Excerpt. I, 19. — Bentkowski II, 748—9. — Jocher 8701 b. — Adelung Gelehr. Lex. II, 193. — Grässe Trésor str. 92. — Hipler w Zeitschr. für Gesch. Ermlands VII (1880), str. 341. — Umiński l. c., str. 32 (pod nr 9).

— Romanorvm Imperatorvm Effigies [Tu winjetka]. Elogiis, ex diuersis Scriptoribus, per Thomam Treterū S. Mariae. Transtyberim Canonicum collectis, Illustratae [Tu winjetka]. Opera et Studio Io. Baptae de Cauallerijs aeneis tabulis Incisae. [Tu winjetka]. Romae Anno Domini MDLXXXIII (1583). [Tytuł na tablicy, umieszczonej w ramach renesansowych odrzwi. Górą tarcza herbowa z herbem Polski i Litwy, w środku wilcze kły]. w 8ce, k. tyt. i k. 6 nlb., k. 157 lb. (właściwie 152).

Na końcu: Romae, Apud Vincentium Accoltum. M.D.LXXXIII.
Rozpoczyna dedykacja Stef. Batoremu, podp. przez Jana de Cavall., a datow. Romae III Kal. sept. 1583. Tu pisze o Treterze: summus amicus meus, Polonus est Majestati Tuae subjectus; qui labores suos nulli mortalium rectius dicari posse iudicavit, quam tibi Regi et domino suo, quem... observat, colit, veneratur. Wspomina też o zdobyciu Połocka.
Potem druga przedmowa: Candido lectori, gdzie określono pracę Tretera w nast. sposób: elogia, quae Tom. Treterus ex vetustis recentioribusque scriptoribus bona fide colligit (wymieniono takich autorów 20 kilku: Tacyt, Swetonjusz, m. i. Martinus Cromerus i Martinus Polonus). — Po spisie wizerunków idzie całostronicowa rycina herbowa (Orzeł, Pogoń, Wilcze kły) na tarczy trzymanej przez dwie postacie aleg., z podp. Stephanus D. G. Rex Poloniae.
Odtąd idą wizerunki cesarzy po prawej stronie książki, po lewej zaś stronie „elogium" Tretera, podające dzieje danego cesarza (prozą). — Charakterystyki Tretera są zwięzłe (nie mogły zajmować więcej, jak stronę druku), pełne faktów. Na k. 126 i nast., mówiąc o Ottonie III, o Konr. II, o Henr. III, o Fryd. Barb. mówi o stosunku ich do Polski. — Na str. 155 o wyborze Maksym. na króla polskiego. Wychwala ces. Rudolfa II za prawowierność. Cui det Dominus vitam longam.
Wizerunków (miedziorytów) jest razem 157; ale kart jest nieco mniej, bo na niektórych są po dwie postacie umieszczone (takich k. podwójnie lb. jest pięć). Rozpoczyna J. Caesar; nr 11—2 tworzy: Constantin. et Herena (sic). Nr 123 tworzy głowa Karola Wielkiego, potem idą Ludwik Pob., Lotar i dalsi imperatorowie średniowieczni. Ostatni są: cesarz Albrecht, Fryderyk, Maksymiljan, Karol V, Ferdynand, Maksym. II, Rudolf II.
Ciampi Bibl. crit. I, 65. — Bentk. II, 749. — Wierzbow. II, 1600. — Grässe Trésor I, 92.
Czapsk. — Czartor. — Körn. — Ossol. — Warsz. Nar. (Rap.) — Wilanow.

— Toż:... Romae, Coattinus, 1590. w 8ce.

Piekarski Kat. bibl. Kórn. nr 192. — Adelung Gel. Lex. II, 193. Kórn.

Toż:... Romae, Coattinus 1592. w 8ce. Warsz. Nar. (Rap.)

— Oratio funebris... Romae in exequiis D. Stanislai Hosii Cardinalis in Basilica S. Mariae trans Tiberim die XIII Aug. 1579.

Zapewne wyszło osobno, ale egzemplarz nie jest mi znany.

Przedruk znajduje się przy Reszki: Vita (r. 1587). — Także w Vita pontificum et cardinalium Alf. Giacomi (1677).

Z Reszki przedrukowane w Epistolae Hosii (Hipler i Zakrzewski) I, pag. CXXVIII.

Bentkowski II, 748. — Umiński l. c., str. 32.

— Thomaso Tartaro (sic) Pollaco Roma santa. Apud Ant. Bladum. w 4ce.

Tak notuje katalog bibl. Aldobrandiniego, o którym ob. Barycz w Silva Rerum 1928, str. 71. — Bibl. Aldobr. weszła w skład Bibl. Uniw. Bolońsk.

Będzie to zapewne rycina Rzymu zrobiona z okazji jubileuszu r. 1575; rycinę taką przesłał Reszka Kromerowi, o czem jest wzmianka w koresp. Hozjusza. — Ob. Umiński l. c., str. 24.

— Symbolica Vitae Christi Meditatio. Thoma Tretero Custo: Et Canon: Varmien. Auctore. Nunc primùm edita. Brvnsbergae. Typis Geor. Schönfels. Cum Gra. Et Priv. S. R. M. An: Dni M.DC.XII. (1612). [Tytuł w prostokącie, umieszczonym między kolumnami. Na cokole po stronie prawej postać św. Piotra z księgą i kluczem, po lewej św. Pawła z księgą i mieczem. Górą nad prostokątem 2 aniołki podtrzymują insygnja władzy papieskiej]. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 227, k. 3 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Rudnickiego i 10 wierszy łac. — Dedykacja: Simoni Rudnicki, episc. Varmien: przez Błażeja Tretera, bratanka Tom. Tretera; wspomina tu o swoim synu Janie, wychowywanym in Episcopio brunsb. — Poczem przedmowa niby drukarza Schönfelsa Ad lectorem (ale i to pisał z pewnością Błażej Tr.). Tu biografja Tretera. Opis jego postaci. Pobyt u jezuitów w Brunsb. O jego stosunku do Hozjusza, do Anny Jagiellonki, do Stefana Bat., Zygm. III, papieży, kard. Batorego. O jego przesiedleniu się do Warmji. O jego erudycji i zamiłowaniu do czytania książek: notae, obelisci, asterisci rubentes inducti loquuntur. (Przedrukował tę biografję Starowolski w Hec.).

Poczem wyliczono 7 jego prac napisanych w Rzymie (Romanorum pont., De vita S. Bened., Elogia ad effigies Rom. imp., Theatrum Hosii, odae ineditae, Symbolica, Horat.) i trzy w Warmji. — Wreszcie elogia posthuma dla Tretera i wyciąg z przyw. na rzecz Schönfelsa.

Poczem tekst dzieła. Są to rozmyślania nabożne na temat życia Chrystusa, ozdobione licznemi (103) miedziorytami wedle rysunków Tretera. Przeważnie symbolizują one pewne godła lub pojęcia religijne np. vox consona factis, circumcisio, justitia, laetitia spiritualis... i t. p. Czasami przedstawiają jakąś scenę z życia Chrystusa np. Jan Chrzciciel na puszczy, Narodzenie, Fuga (do Egiptu), Tentatio, Crucis bajulatio, Resurrectio. Większych scen nie komponuje — a nawet i w tych małych kompozycjach fantazja jest uboga, a rysunek niepoprawny. Rytował je na miedzi Błażej Treter. (Dokładne ich wyliczenie podaje Hipler w Zeits. Gesch. Erml. VII, str. 350—54).

Na końcu indeks i errata. Wreszcie symbol Tretera (smok owinięty wkoło krzyża) i anagramaty z jego nazwiska (Tu sortem teras) oraz wiersze łac.

Jocher 5815.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Theatrum Virtvtvm D. Stanislai Hosii S. R. E. Card. Major[is] Poenit. Et Episcopi Varmiensis. Per Thomam Treterum Polonum, Regium Et eivsdem Cardinalis Secretarium, Pietatis Et Eruditionis Amatoribus, Repraesentatum. Romae M.D.LXXXVIII. (1588) III Non: Maii. w wielkiej 4ce, k. 2 i k. sztych. 100.

Jest to zbiór 100 miedziorytów, ilustrujących życie Hozjusza od chwil młodości aż do śmierci. Wszystkie ważniejsze wypadki z życia kardynała, jak lata nauki, podróże, poselstwa, pobyt w Rzymie i t. p., zostały przez Tretera zilustrowane i opatrzone odpowiedniemi podpisami. Treść alegoryczną posiada piętnaście miedziorytów. Treter występuje w dziełku jako rysownik i rytownik zarazem. Pod względem technicznym miedzioryty wykonane są pracowicie; gorzej przedstawia się ich strona rysunkowa. W scenach i figurach wyczuwa się wpływ ówczesnego manierycznego malarstwa włoskiego. Treter jest jednak eklektykiem, który dla figur i kompozycyj w swej pracy pomieszczonych zdaje się wybierać z różnych dzieł odpowiednie wzory. Można np. wskazać na „Fortunę" Dürera, na której jest wzorowana postać alegoryczna „Sinceritas" (ryc. 93). Nie stać Tretera na oddanie widoków z natury; kiedy przedstawia fundację kościoła św. Stanisława w Rzymie, to obok rysuje kilka pobliskich gmachów rzymskich, dowolnie je rozmieszczając. Niemniej kilka miedziorytów jest interesujących obyczajowo: stroje polskie

(ryc. 64 i 68), widok senatu polskiego (ryc. 21), uczta (ryc. 18), wyjazd na studja (ryc. 13) i t. d.

Treter był uczniem Giov. Batt. Cavallierego (1525—1601), grafika rzymskiego, dość znanego reproduktora arcydzieł sztuki włoskiej. Był to jednak grafik średniej miary (ob. o nim Thieme-Becker All. Lexikon d. bild. Künstler VI, 216).

Egzemplarz zachowany u Czartoryskich (oprawny nowo ok. 1850) zawiera 100 miedziorytów, ale i jemu brakuje k. tyt. Jest to jak widać egzemplarz własny autora. Z drugiej strony każdego miedziorytu znajdują się wypisane kaligraficznie pismem XVI wieku ody na cześć Hozjusza, które dopiero w 100 lat potem ukazały się drukiem. Na pierwszej karcie napis: „Bibliotheca Ecclesiae Cathedralis Varmiensis"; na odwrocie zaś: „Genera metror. quibus in hoc opere sumus usi, sunt XXII", co zapewne o ręce Tretera świadczy.

W bibl. Zamoj. w Warszawie zachowały się oryginalne rysunki Tretera, które posłużyły potem za podstawę do wykonania powyższych sztychów. — Opisał te rysunki K. Bayer w Bibl. Warsz. 1868 IV, 467—71 (Rysunki oryginalne Tom. Tretera) oraz Hipler w Zeitschr. Gesch. Erml. 1880, VII, 145. — Jest tych rysunków razem 105. Ostatni przedstawia epitafjum z nadp.: Stanislao Hosio card. Varm. patrono beneficentissimo. Tho. Treterus Polonus pos.(uit). — Poczem jeszcze dwa kolorowane rysunki (Polak w stroju zimowym i w stroju zwykłym). — Niewszystkie rysunki są wykończone. — W rękopisie tym jest sześć rysunków, które do druku nie weszły; zato brak jednego, który jest w druku. — Przy tym rękopisie dołączone są niektóre ody Tretera, ale w nieco innym tekście, jak drukowany (różnice podaje Hipler l. c.).

Ob. o tych rysunkach Umiński l. c., str. 56—8. Ocenia te rysunki (z bibl. Zam.), jako pierwsze projekty Tretera, pochodzące z r. 1582, które potem Treter znacznie przerobił. Mają te projekty cechę większej bezpośredniości; jest w nich więcej szczegółów obycz. polskich, które potem w ostatecznem wykonaniu Treter zacierał; a przedewszystkiem są tam 3 ważne dla nas sceny, potem opuszczone, t. j. sejm polski, synod piotrk. z 1551 i synod warm. z 1565.

Zbiór miedziorytów p. t. Theatrum virtutum ukazał się w Rzymie 1588. Zbiór ten należy do rzadkości, przynajmniej w zbiorach polskich. Egzemplarz bibl. Załusk. opisał Janocki Nachr. III, 84—6 oraz Exc. I, 21; ale ten egzemplarz zaginął. Był on iluminowany i złotem wykładany, nabyty przez Zał. w Leydzie.

Wierzbowski II nr 1664 cytuje dwa egzemplarze: jeden z bibl. Sem. Diec. Warsz., drugi z bibl. Petersb.(?). Istotnie udało się w r. 1892 nabyć arcybiskupowi Popielowi jakiś egzemplarz „Theatri" i ten kazał odfotografować w r. 1892 u Karolego i Troczewskiego w Warszawie. (Donosi o tem „Dziennik dla Wszystkich" 1892 nr 270). — Fotografję z jednego rysunku ofiarował arc. Popiel do Ossolineum. — Ks. Umiński (j. n., str. 51) twierdzi, że dzisiaj niema tego egz. w bibl. Sem. Warsz.

W r. 1928 odnalazł się natomiast egzemplarz w bibl. OO. Jezuitów w Starej Wsi (dziś w bibl. Jez. w Krakowie), a na podstawie tego egzemplarza reprodukował ks. Umiński niektóre sztychy Tretera z tego dzieła (w „Collect. Theolog." 1932 i w „Opisie 1932"). Egzemplarz ten jest jednak zniszczony, brak mu tytułu i ryciny nr 76 (egzekwje w Rzymie za duszę Z. Aug.).

O dziele tem obacz Reszki Epistolae I, 384.

Umiński T. Treter i jego Theatrum virtutum Stan. Hosii (odb. z Collect. Theologica) 1932. — Hosii Epistolae I, str. CXXVI. — Rastawiecki Słownik ryt., str. 291. — Hipler l. c., str. 141—57. — Tenże w Pastoralblatt für Dioec. Ermland XI, 58, 68, 82.

Czartor. — Jez. w Krak. — Petersb.(?) — Sem. djec. warsz.(?)

— Theatrvm Virtvtvm, D. Stanislai Hosii, S. R. E. Cardinalis, Majoris Poenitentiarij, & Episcopi Varmiensis, Centum odis diuersorum generum, Per Thomam Tretervm, Can: Custodem Varmiensem Illvstratvm, Nunc primùm curâ, & impensis Matthiae a Lubomierz Treteri S. R. M. Secretarij, Grati Nepotis, Luci publicae Exhibitvm. Superiorum Permissu. Anno M.DC.LXXXV. (1685). Crac: Typis Francisci Cezary, S. R. M. Typ. [Tytuł w owalu ozdobnym główkami aniołków; całość utrzymana w stylu baroku]. w 4ce, k. 2 tyt. i k. 72 nlb

Na odwr. pierwszej sztychowanej k. tyt. rycina przedstawiająca M. Boską, a pod nią: „Fons olei, capitulum S. Mariae Trans Tiberim", z podp. J. Tscherning sculpsit 1685. — Poczem drugi tytuł, drukowany.

Dedyk.: Praelatis, canon. totique capitulo eccl. S. M. tr. Tib., podpisana przez Macieja Tretera. Następuje potem 100 ód i pieśni łac., wszystkie poświęcone życiu Hozjusza. Były one przeznaczone jako objaśnienie sztychów, wyobrażających przebieg życia Hozjusza, ale z niewiadomych przyczyn nie zostały razem wydane, i dopiero Maciej Treter wydobył je w r. 1685 z rękopisu. Nad każdą odą tytuł, streszczający ją; a nadto przy dużej ilości ód dedy-

kacje dla osób stojących blisko Hozjusza. Dedykuje je przeto Polakom i Włochom. Nazwiska ich: P. Myszkowski, G. Paleotti, J. Hosius i Stan. Hosius (nepos), J. Gałczyński, Er. Dembiński, Stan. Sokołowski, H. Powodowski, B. Maciejowski, H. Rozrażewski, St. Karnkowski, P. Kostka, And. Batory, H. Osorius, St. Suchorzewski, A. Possewin, Gw. Scirletus, A. Caraffa, St. Pawłowski, Al. Farnese, M. Siticus, Winc. Laureo, St. Reszka, M. Kromer, Stef. Batory, Karol Boromeusz, J. Sabellus, A. Valerius, N. Pelve, J. Fachinetti, Scipio Gonzaga, Jan Bapt. kardynał, L. Grimalius, J. Radziwiłł, Kl. Aquaviva, J. Caligari, Ant. Gratiani, S. Antonianus, Piotr Wolski, J. J. Zamojski, J. D. Solikowski, Jak. Brzeziński, And. Opaliński, senatus posnan., Ptol. Galius, Anna Jag., Zygm. III, H. Aldobrandini, V. Crescentius, M. Antonius, C. Baronius, And. Striceco Patricius (Nidecki); jest też wiersz do ojca autora Jakóba, do kap. warm. i t. p. W wierszach tych dużo materjału do dziejów żarliwej walki, jaką Hozjusz natchnął swoje otoczenie przeciwko herezjom. Kilka wierszy gloryfikuje próby Hozjusza, aby walczyć z herezją w Anglji, Czechach, w Wiedniu, Królewcu, Szwecji, Saksonji.

W wszystkich tych odach naśladuje Treter i co do użytych metrów i co do wyrażeń Horacego; omawia to bliżej Skimina De Thomae Treteri Poloni studiis Horatianis (w „Comment. Horatianae" 1935; wyd. Akad. Um.).

W r. 1879 Hipler przedrukował w Brunsberdze ten zbiorek. — Hosii Epist. (Acta hist.) I, str. CXXVI. — Hipler w Zeit. Gesch. Ermlands VII (1880), str. 150—4. — Umiński l. c., str. 36.

Bibl. liceum w Brunsb. — Chrept. — Dzików — Jagiell.

— Toż:... 1586... w 4ce, k. t. 2 i k. nlb. 72.

Jest to wydanie tytułowe, tem się oprócz daty różniące, że: 1) na odwr. k. tyt. sztychowanej jest herb kapituły z podp.: T. Hammer inventor, Joh. Tscherning sc., i dodano 8-wiersz łac. in stemma cap. varm.; 2) poczem idzie dedykacja kapitule warm. (tu przypomina wielką sławę Hozjusza i stosunek Tretera do niego). — Hipler j. w. (przedrukował epigr. na tytule i dedykację na str. 173—6).

Ossol. — Semin. Diec. Warm.

— Typus Ecclesiae Catholicae ad instar brevis laicorum Catechismi. Venetiis apud Lucam Bertellum. 1574.

Sztych ten przedstawiał Kościół szafujący sakramentami. Dołączone były wyjaśnienia (Explicatio) pióra Reszki. Hozjusz posłał ten sztych Karolowi Borom.

Tę swoją Explicatio przetłómaczył równocześnie Reszka na język włoski i wydał w r. 1574 p. t. Dichiaratione della figura della chiesa catholica (ob. tom XXVI, 266). — Ob. o tem wydaniu bliżej Hipler w Zeitsch. Gesch. Erm. 1880 VII, 340.

W r. 1595 odrytował J. de Cavalleriis ten sztych powtórnie, a Reszka włączył go do swojego dzieła De atheismis (1596) i przedrukował tutaj swoją Explicatio. — Wyszła ona także w r. 1596 przy dziełku Reszki Oratio paraenetica (ob. tom XXVI, 268).

Jocher 2911. — Hipler (j. w.). — Umiński w Collectanea Theol. 1932, str. 23—8 (podaje mylne informacje, gdyż nie zajrzał do Bibljografji XXVI, 266—70, gdzie egzemplarz jagiell. „Typus" był opisany).

— Bern. Passeri Vita et miracula S. Patris Benedicti ex II Dialogorum B. Gregorii collecta per Th. Thriterum. Cum 50 perpulchris tabulis aeneis inv. et inc. a B. Passeri. Romae, 1579. fol., 50 sztychów (licząc z kartą tyt.)

Dedyk. na 1 k. po włosku Filipowi II, z 1 febr. 1597, podp.: Paulino Arnolfini Luchese. — Poczem na 1 k. wizerunek św. Benedykta i życiorys po hiszp. przez Alfr. Chacona. Obie te karty (ded. i życiorys) są później dodane. Nie było ich pierwotnie przy edycji z r. 1579.

Na dzieło to składają się sztychy, na których częściowo podany jest jako autor Bernard Passer inventor (na sztychu 5, 6, 7, 10, 11, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 30, 50); a na innych położony monogram T. T. — Pod każdym sztychem epigram 6-wierszowy Tretera wraz z tłóm. hiszp.

Hipler w Zeits. Gesch. Erm. 1880 VII, 599—607 podaje przedruk epigramów Tretera, o ile ich już nie podał poprzednio na str. 342 (obacz zaraz niżej). — Egzemplarz nabyła bibl. warm. semin. w r. 1880 od antykw. Kuczyńskiego w Augsburgu.

Sem. Diec. Warm.

— Vita Et Miracvla Sanctissimi Patris Benedicti Ex Libro II Dialogorum Beati Gregorii Papae, et Monachi collecta per Thomam Thriterum, et e latina in Hispanicam linguam conuersa per D. Franciscum Cabrera Adiuncta uita, et effigie eiusdem S. Benedicti. Ad Philippvm Hispaniarvm Et Indiarvm Principem, Sumptu Paullini Arnolfini Lucen: Romae. Superior: permissu A. D. 1597. fol., 50 k. sztych.

Tytuł obramowany scenami, przedstawiającemi różne epizody z dziejów Benedyktynów. Na tytule epigram 4-wierszowy na godło Benedyktynów.

Nabyło ok. r. 1880 Liceum Hosianum w Brunsberdze; ale nabyło tylko niektóre sztychy (wraz z tytułem). — Tłómaczenia hiszpańskiego, zapowiedzianego na tytule, brakuje w tym fragment. egzemplarzu.

Hipler w Zeitsch. Gesch. Erniands VII (1880), str. 342—7 przedrukowuje stąd niektóre epigramy. Bibl. Liceum w Brunsb.

— Vitae Episcoporvm Posnaniensivm. Per Ioannem Longini, siue Dlvgossivm Canonicum Cracouiensem conscriptae, Nunc primùm, auspicijs Illvstrissmi & Reverendissimi Dni D. Ioannis Tarnavvski, Archiepiscopi Gnesnensis, & Regni Polonię Primatis, &c. Opera Thomae Treteri, Custodis & Canonici Varmiensis, S. R. M. Secretarij, cum earundem Svpplemento in lucem editae. Anno Domini M.DC.IV. (1604). Brvnsbergae, Typis Georgij Schönfels. Cum priuilegio S. R. M. w 4ce, k. tyt. i k. 79 nlb. (sygn. T_4).

Obacz w tomie XV, 246. — Treter jest zapewne autorem rytowanych tu na drzewie herbów. — On też dedykował dzieło Joanni Tarnavvski (sic) archiep. gnesn. z datą Cal. apr. 1604. — Pisze, że Tarnowski, kiedy był jeszcze bisk. pozn., dostarczył mu na to dzieło środków. Autograf życiorysów biskupów polskich Długosza, poprawiany jego własną ręką, darował Treterowi Marcin Kromer i zalecił jego drukowanie. Spełnia to, zaczynając od biografji bisk. pozn.

Na k. O zaznacza, że tutaj (na wyborze Górki w r. 1479) kończy się dzieło Długosza, a odtąd zaczynają się dopełnienia, quae nobis Jacobus Brzezmecki (zam. Brzeźnicki) suffr. posn. communicavit. Są to biografje biskupów od Jana Ludbrańskiego (sic) aż do Wawrz. Goślickiego. Do życiorysów dodane herby, epitafja, wiersze (And. Krzyckiego, And. Przecławskiego ku czci Seb. Branickiego).

Wedle wiadomości podanej przez Schönfelsa (w przedmowie do „Simbolica") miał Treter pozostawić w ręk. wierszowane żywoty bisk. pozn. (vincta oratione).

W egz. jag. doprawiono na końcu mały zbiorek rękop. utworów łac. wiersz. z pocz. XVII w. (Mahometis epitaphium, Romae descriptio, Thomas Eduardus Anglus, Viatoris dialogus et Echus, Dial. philosophi et justitiae, Dial. ad S. Marcum Venetiis. Epitaphium Ovidii, Vaticinia... Sybillarum 1482, Epit. Franc. Sfortii i t. p.). — Zbiorek ten jest widocznie proweniencji włoskiej. — Także na początku tomu wpisany krótki opis Rzymu prozą łac.

Likowski Katalog bisk. pozn. Długosza 1880.— Hipler w Zeitsch. Gesch. Erml. VII, 161. Akad. — Bibl. w Suchej —Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Tor. Kop. — Zielin.

— ob. Circinianus Mik. (Ecclesiae Anglicanae trophea 1583—84; dedyk. Jana Cavalleriis Treterowi) — Długosz Jan (tom XV, 246) — Dryjacki Fulg. (Żywot św. Tom. 1669), — Pachołowiecki (1580) — Palestrina (Motety 1682; tekst Tretera) — Penetoxenion (1602; tu wiersz na jego cześć) — Radziwiłł M. (Peregr. Hieros. 1601; tu jego wiersz, a może i sztych tytułowy) — Reszka (De vita Hosii 1587; tu jego oda i portret Hozjusza).

Ważną jego pracą jest przeróbka łac. diarjusza podróży do Ziemi św. Radziwiłła, o której ob. Czubek w przedmowie po wydanego w r. 1925 polskiego tekstu „Peregrynacji" Radziwiłła. — Niesiecki Herb. IX mylnie twierdzi, że ogłosił Długoszowe życiorysy bisk. krak.

To. Tre. podpisał ośmiowiersz łac. in arma victricia Stephani na karcie Pachołowieckiego z r. 1580 (reprodukowanej obecnie w II t. Archiwum Zamoj. 1909)

Pozostawił w ręk. zbiór przywilejów i statutów kap. biskupstwa warm., którego oryginał podobno dochował się w arch. kapit. warm. (Drukowany nie był, kopja jest w Bibl. Uniw. Lwow.). — Jocher 7586 podaje to błędnie jako druk (ob. tom XXIX, 242).

Pozostała po nim liczna korespondencja. Część jej znajduje się dzisiaj w bibl. szwedzkich; część w Królewcu; część we Frauenburgu (z Rudnickim po polsku z lat 1600—10) i w Heilsbergu

Z ważniejszych jego rycin nie zostały dotąd odnalezione „Christus Crucifixus" oraz miedzioryty świętych polskich, które były gotowe już w r. 1583. — Projektował także wykonanie widoków Krakowa, ale tych zdaje się nie wykonał.

Stanisław Treter ułożył jego biografje na podstawie papierów rodzinnych w r. 1810, która dzisiaj znajduje się między rękopisami Bibljoteki Uniwersyteckiej w Warszawie. — Nagrobek jego w katedrze frauenb. świadczy, że był doktorem praw.

Braun De script. polonicis 1739, str. 114 i 256—61 (wypowiada o Treterze jako o historyku nader ujemny sąd). — Stan. Treter w Pamiętniku Warsz. 1810 nr 1, str. 92. — Brocki w Pam. Galicyjskim 1812. — Juszyński Dykc. II, 258. — Bentk. Hist. lit. II, 747—50. — Freitag Analecta 741—2. — Gołębiowski O dziejop. 184. — Janocki Excerp. polon. lit. 16—21 oraz Nachricht I, 94; III, 48, 54. — Siarczyński Obraz II, 267. — Wiszniewski Hist. lit. VI, 309; VII, 567; VIII, 162. —

Łukaszewicz Obraz Poznania II, 235. — Rastawiecki Słownik malarzy II. — Tenże Słownik rytown., str. 190. — Łetowski Katalog III, 85; IV, 145—50. — Święcki Hist. pam. II, 224—5. — Sobies. w Encykl. Orgelbr. XXV, 535—7. — Encykl. kośc. XXIX, 83 (Łopaciński). — Eichhorn w Zeitsch. f. Gesch. Ermland III, 554—6. — Eichhorn Der erm. Bischof Hosius I (1854). — Hipler Die Biogr. des Stan. Hosius (w Zeitsch. Gesch. Ermlands VII. 1880, str. 135—64). — Tenże Die Kupferstecher in Ermland (tamże VII, 1880, str. 339 oraz 559). — Epistolae Hosii (wyd. Zakrzewski i Hipler w Acta histor.) tom I wstęp. — Cypr. Walewski Marcin Kromer 1874 (passim). — Polkowski Groby i pamiątki w Rzymie 1870. — Czubek w przedmowie do „Diarium" Reszki (1915). — Lechicki Mecenat Zygm. III (1932), str. 186—7. — Loret Życie polskie w Rzymie (1930), str. 138—9 i przypisy. — M. Treter w Kurjerze Pozn. 1926 nr 272 („Niejaki Tomasz Treter"). — Umiński Zagadnienia hozjańskie w Przegl. Teol. 1930 i w Nasza myśl teologiczna I 1930. — Tenże w Collectanea teologica I 1932 (Zapomniany rysownik i rytow.) oraz w osobnej odbitce. (Tu biografja i repr. kilku rysunków Tretera). — Tenże Opinje o cnotach Hozjusza (dodatek II; tu także repr. rysunków). — Skimina l. c. (Comm. Hor.). — Sinko Liter. polsko łac. (w Encykl. polskiej Akad. Um. 1935 t. I, 112). Korbut[2] I, 140. — Finkel Bibl. hist. III, 1879.

Tretius Christ. ob. Trecy.

Treue ob. Horning Casp. (A. Gall 1693) — Karwat Sew. (unbewegte 1657) — Trew.

TREUG Joannes. Disputatio iuridica de iure indigenatus, quam ... publicae disquisitioni subiicit Ioannes Treug Mariaeb. Pruss. Ant. et Resp. ad diem XIX Iulii Anno 1685. (Regiomonti) Praelo Reusneriano. w 4ce, 5 ark.

Dedykacya franuska do Jakóba i Aleksandra królewiczów polskich.

TREUGHORN Isaacus. Ad Joh. Ernestum Schmieden... Elegia Dantisci 1675. w 4ce.

— In natalem Joh. Petri Titii. Dantisci 1675. w 4ce.

Treumund Sincerus ob. Dispunctio (libelli) — Sincerus (Echo 1702).

(Treutlerin). Klag und Trost Gedichte über das Absterben der Ludumillae Susanne Treutlerin von Croschwitz... In Thorn gedruckt von Joh Caepselius. w 4ce, k. 2. Czartor.

Trew (Schwediche) und Glaube, oder ausfuhrliche Deduction mit angehengten warhafften Documentis Darinnen der gantzen ehrbaren Welt vor Augen gestellet werden die gar unverantwortl. Proceduren so von den Schweden an dem Herrn Jacobo in Liffl. zu Churland u. Semigallen Hertzogen verübt. und in summa schwedische Parole beobachtet und gehalten worden. Anno 1660. w 4ce, 32 str.

Ob. Fides. Krasiń.

TREWANI Karol. Trophaeum ex immatura morte matura virtute Illustrissimae olim et Excellentissimae Dominae D. Helenae de Zebrzydowice Opaliniae Illustrissimi et Excellentissimi Domini D. Joannis de Bnin Comitis in Tenczyn Opaliński Supremi Regni Poloniae Pincernae, Błonensis etc. etc. Gubernatoris, consortis dilectissimae sub gentilitio Zebrzydoviae Domus vexillo erectum et dum ei justa funebria in Ecclesia Aureae Rytwianensis Sylvae PP. Eremitarum Camaldulensium magno omnium dolore persolverentur. Posthumae virtutum ejus memoriae a Carolo Trewani Domestico et Cliente panegyri funebri conservatum. Anno Salutis 1676. die... (dopis. 26)... Mensis Octobris. Cracoviae ex officina Schedeliana S. R. M. Typ. fol., 9 k. nlb.

Na odwr. str. tytułu herb domu Opalińskich, pod nim na pochwałę 8 wierszy łac. Przypis mężowi zmarłej (prozą). Pokrótce nadmienia o niektórych członkach tak rodziny Zebrzydowskich, jak i Opalińskich.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Zamoj.

Trevarus Carolus ob. Ziętkiewicz N. S. (Heros 1703).

Trewen Schröder ob. Schröder Eljasz Konst.

Treviers Bernard ob. Historya o Magielonie.

(Trewlosigkeit). Elbyngs... Trewlosigkeit... aus dessen Nahmen Anagrammatice gezogen. M.DC.LIX. (1659). w 4ce. Uniw. Warsz.

Trevoux ob. Zachorowski Hier. (1701).

TREWURT. Z Niemiec z Leodium dnia 3 Kwietnia List Pana Trewurt, doktora Medycyny do Autora Gazet

zbawiennych tuteyszych o upiorach. w 4ce, k. 2. Ossol.

Tria ob. Chełstowski D. (difficilia 1706) — Gengell G. (admiranda 1714) — Stancarus Fr. (papistarum 1571) — Zawada Reg. (difficilia 1706).

Triangula ob. Lipiewicz Andrz. (1754) — Vernerus J. (1557).

Trias ob. Bogdanowicz R. (scientiarum 1699) — Kuuk P. J. (sacra 1708) — Mstowski B. (quaestionum 1628).

Triasmus ob. Porzecki T. (1641).

Tribander ob. Stegman Wawrz.

Tribunal Arpinaticum Majestatis Latinae & Polonae litem de dialecto lingvarũ institutam Descernens; Et in definitum causae vtriusq; decretum coram iustissima Themide, Praesentiâ Jllvstrissimi Domini D Martini Borowski Castellani Gedanensis, Gubernatoris in Grudziądz Pro consueto Mensis Novembris Rhetorum Exercitio Proponens. In Regio Varsaviensi Scholarũ Piarum Collegio. Anno, quo è Tribunali Empyreo in praesepe descendit Deus Homo. 1693. Die 8. Novembris Varsaviae Typis Collegij Scholarum Piarum. 1693. fol., k. 2.

Jest to program djalogu.
Muz. Nar. (Wolański)

Tribunal obywatelam Welikaho Kniaz. litewsk. (1586)... ob. Trybunał.
Karatajew Opisanie slow. russkich knih nr 114.

Tribunal (Sanctum ad Crucem Salvatoris) praesidente Illustrissimo et Reuerendissimo Domino D. Dominico Siemiński, Decano Gnesnensi, infulato Łascensi, Canonico Varmiensi &c. &c. Mareschalco Illustrissimo Domino D. Paulo Iaroszewski vexilliferro & notario Płocensi, judice Vyssogrodensi, &c. &c. profunda veneratione a perillustri juventute Collegii Wierzbowiani, Societatis Iesu, Petricoviae adoratum. Anno Crucifixi numinis, 1718. fol., 6 k. nlb.

Naczele spis członków Trybunału, a po dedykacji na ark. B_2: Argumentum dyalogu (po łac. i po polsku) o S. Mikołaju, gdy r. 1088 do Włoch przyszedł. Jagiell.

Tribunal (Von dem preuss. Adel angenommenes und den Städten abgel. 1762) ob. Lengnich G.

W tomie XXI, 167 wydrukowano mylnie: den Ständen. — Wyszło i po polsku.

— ob. Cichocki Mik. (Św. Ojców 1692, SS. Patrum 1658) — Decreta (trina 1689) — Riccius Aloysius (1617) — Salutatio (regni 1741) — Tylkowski Wojc. (sacrum seu de arte 1690) — Trybunał.

Tribunalitia decreta contra haereticos et judaeos ob. Decreta (1689).

Tribunalitium ob. Nissdorff Jan (judicium 1625, 1655).

Tribut ob. Kochowski Wesp. (należny 1695) — Trybut — Zychini Dom. (życzliwości 1666).

Tributaria dissertatio ob. Gruttner Samuel (1740).

Tributaria sectio ob. Ewalt Benjam. (1693).

Tribvtvm (Primvm) Rei Literariae Serenissimo Ac Potentissimo Joanni Casimiro Polonorum Suecorumquè Regi Dvm Primo Auspicatoq; ad Coronam aditu, Poloniae Regnum serenaret, Ciuibus Pacem Felicitatemq; redderet, A Deditissimo Svae Maiestati Collegio Cracouiensi Societatis Iesv Religiosè redditum. Anno Christi Domini, M.DC.XLIX. (1649). Cracoviae, In Officina Typographica Francisci Caesarij, S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. rycina Orła ze Snopkiem Wazów. — Panegiryk prozą, ale przeplatany cytatami ze Sarbiewskiego i ustępami stylem nakamiennym. Chrept. — Ossol.

— ob. Bernhardi Z. C. (laudis 1664) — Podgorski J. (gratitudinis 1695) — Przyłuski And. (filialis 1761).

Tricesius ob. Trzecieski.

Trichomas ob. Sydow (Dissertatio 1798).

Tricolor ob. Michalski Raf. (1672).

Tridentinum concilium ob. Trydencki (sobór).

Triduum ob. Grymosz M. T. (otii 1697) — Kwiatkiewicz (renovationis 1683).

Triennium ob. Meress Bonawentura (1776).

Trier Jan Wolfgang prof. uniw. w Lipsku ob. Freund Aug. (De insignibus regiis polonicis 1712).

Być może, że właściwym autorem, jak często bywało, nie jest student Freund lecz profesor, t. j. Trier. Omawia herb Polski

i Litwy, wymienia autorów heraldycznych (cytuje Miechowitę, Warszewickiego, Długosza, Okolskiego i t. p). Od str. 14 o herbie Saksonji. Na str. 23 przepowiednia o królach polskich (ta sama, którą cytował Solikowski) i ekskurs o znaczeniu astrologji. Na str. 29 opisuje „insignia Barbarae quae fuit filia Casimiri IV et uxor Georgii Barbati", malowane w r. 1511, a przechowywane w bibl. Lipskiej.

Jagiell. — Gdańska miej. — Raczyń.

Trifolium canonico juridicum. Gedani 1754. w 8ce.

— ob. Jansenius J. (seu omne 1688) — Schön Mich. (das Kleeblatt 1690).

Trifołogion ili Cwietosłow. Izbrannyja służby so wsenoszcznymi na Hospodskija prazdniki Bohorodiczny i swiatych naroczytych. Błahosłowenijem prepodobnaho welikoho w Bozie jeho miłosti hospodina otca Silwestra Kossowa mitropolity kijewskaho. W obiteli Kuteinskoj izdadesia, w leto Bożoho Rożdenija 1647. [Tytuł otoczony rytowanemi figurami świętych]. w 4ce, k. nlb. 4, liczb. 390. Krasiń.

Triga curiosorum Fragmentorum Poloniae praesentem statum adumbrantium. Coloniae, apud Petrum Durandium 1705. w 4ce. Bibl. w Suchej

— ob. Buckij Chr. (quaestionum 1695) — Linde J. E (quaestionum 1704) — Ruellius J. L. (gratulationum 1658).

TRIGAWT Mikołaj, S. J. Nowiny Abo Dzieie dwuletnie Chinenskié, przez list X. Mikołáiá Trigáwtá, Societatis Iesv, Roku Páńsk: 1610. y 1611. do Przewielebnégó Oycá Claudiusá Aquauiua, tegóż Zakonu Generałá opisáné. A teraz z Włoskiégo ná Polskié przez X. Symona Wysockiego tegoż też wezwánia przetłumáczoné. Z dozwoleniem Stárszych. [Tu winjeta: obelisk, u jego szczytu ptactwo]. W Krakowie, W Drukárniey Lázárzowéy, Máciey Jędrzeiowczyk, Roku Pánsk: 1616. [Tytuł w prostokątnych linjach]. w 4ce, k. tyt. i k. 54 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Próchnickich. — Dedykacja (na 1 k.) Janowi And. Próchnickiemu przez Szym. Wysockiego, datow. w Krakowie ult. Febr 1616. — Tu pisze, że istnieje po włosku i po łacinie tegoż autora obszerne dzieło De christiana expeditione apud Sinas.

Od. k 3 idą: Nowiny roczne z Chiny. — Jest to list ks. M. Trigawta, datowany na końcu: Z Nanchinu Księżyca Sierpnia 1612. — Opisuje w nim na początku położenie kraju, ilość mieszkańców (więcej niż 232 miljonów), mur chiński, surowość kar, religję (Konfucjusz), założenie misji przez „naszych" przed 30 laty. Potem podaje historję trzech rezydencyj jezuickich najprzód w r. 1610 (rezydencja w Pekinie, w Nanchinie, w Nancei). — Od k. G_3 idą dzieje tychże rezydencyj z r. 1611. Treść tych dziejów są to relacje o nawróceniach „Chinenzów", o zasługach misjonarzy (głównie O. Ricciego), o cudach, jakie się zdarzyły z okazji przyjęcia chrztu, o budowie kościoła, o stosunkach z bonzami i władzami chińskiemi i t. p. Szczegółów etnograficznych o Chinach i Chińczykach bardzo mało; dziejów politycznych autor nie dotyka. Podnosi ciągle dobroć, pobożność i łagodność nawróconych Chińczyków.

Na końcu egz. Akad. wpisany wiersz polski: JMPani Opalińska mężów miała czterech, Sapiehę, Rysińskiego, Ossolińskiego, Opalińskiego. (Wiersz jest dość dowcipny, ale do druku, choćby i w Bibljografji, mocno się nie nadaje).

Jocher 8164. — Seyfried w czasop. „Wschód" 1930 nr 2 (tu bibljografja polsko japońska, nadzwyczaj niedokładna).

Akad. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń — Ossol. — Uniw. Lwow.

Trigemina ob. Bielecki (1691).

Trigenius Migonitidius, pseudonim arkadyjski (Dramma in laudem Mariae Valpurgis Bavarae, czyli inter Arcades: Ermelindae Taliae) ob. Minasowicz (Zbiór III).

Triginta demonstrationes ob. Salomon Joan. (1663).

Trigland Jakób ob. Mordechaj ben Nisan (Dod Mordechaj 1714).

Trigonometria ob. Boscovich J. (1780) — German Jerzy (triangulor. 1627) — Jabłonowski Józef (1753) — Kaufmann Nicolaus (logarithm. 1651) — Tońoski Jan (Arithmetica 1640).

Trigonum domus ob. Nieszporkowicz A. (1694).

Trigonus radości ob. Ostropolski H. P. (1636).

TRILLER Daniel Wilhelm. Panegyricus ad supremum honorem Friderici Augusti. Wittebergae, 1764. w 4ce.

Trilogion ob. Mohyła P. (1651).

Trilogium animae non solum religiosis verum etiam secularibus prędicatoribus confessoribus contemplantibus et studentibus lumen intellectus et ardorem affectus amministrans. (Na końcu): In imperiali civitate Nurmberg ad preces fratrum minorum ibidem commemorantium per Antonium Koberger ad laudem Dei impressum et ad hunc usque finem feliciter perductum Anno Domini M.CCCC.XCVIII (1498) VI die Marcii. w 4ce, str. 352.

Na k. 2: Frater Paulinus de Lemberg Ord. min. de observ. fratri Nic. Glasberg, quod opus Ludovici de Prussia impressoribus tradat ad imprimendum... A. 1496.

Wierzbow. I, 2. Uniw. Warsz.

Trilogium (Triloquium) ob. Bzowski (1596) — Wohlgemuth G. (animae 1598).

Trilogios ob. Chojevius Fr. (1618).

Trimachia ob. Szemet Jan (1594).

Trina ob. Chrapowicki Fr. (difficultas 1662) — Decreta (1689) — Ornowski Jan (1703) — Trzepski Flor. (virtutum 1643).

Trinateum ob. Scherelie H. (1613).

Trinidad (de la) orden ob. Trynitarze.

Trinitarii (Anti) ob. Albo Józef (1566) — Socynjanie (obszerne odsyłacze) — Trinitas — Wiszowaty Andrzej (Narratio 1679).

Trinitarii (zakon Trójcy św.) ob. Trynitarze.

Trinitas ob. Aretius B. (Gentilis 1567) — Athanasius (Dialogi contra Arianos 1570) — Behm Mart. (Quaestio 1680) — Dorscheus J. G. (1646) — Franken Christ. (Libri 1585) — Genebrardus (1560) — Gentilis — Georgiewicz — Gliczner Erazm (1565) — Grabiecki Franciszek (Theoria 1634) — Januszowski Ohm F. (1700) — Konstantyn X. (Lucina 1736) — Lismanin Franciszek (1565) — Niwicki Swentoslaus (1694) — Noticia (1754) — Ostrowski Stanisław (1591) — Pauli Gr. (Oratio 1560) — Pegasius Bernard (1610) — Pisecius Thomas — Rosellus Pymander (1584) — Rybkowicz Jan Aug. (1622) — Sarnicki Stanisław (Iudicium) — Schlichting J. (disput. 1639) — Sikorski Marjan (Brevis notitia 1754) — Simler (1568) — Stankarus Franciscus (De Trinitate 1562) — Tomaszewski Innocenty (Conclusiones 1689) — Trójca święta — Valentia Greg. (1586) — Voisin J. (1647) — Wolan Andrzej (Epistola 1565).

(Trinitas Sancta). De SS. Trinitatis Mysterio (Opusculum a Vilnensi Carmelitarum Excalceatorum Seminario elaboratum). Vilnae 1636. w 4ce.

Jocher 3691.

Trinski Jan ob. Liszniewicz A. Franc. (Aquila 1652).

Trinum et unum Deo simile. Nempe Divina justitia e trino statu Reipublicae Polonae orta. A. 1726. fol. Dzików

— ob. Bogdański Gabrjel — Świtalski M. (theologicum 1711).

Triod Cwietnaja... (w Krakowie, Fiol, około r. 1491?). fol., k. 362(?) nlb.

Druk starocerk. połustawem.

Obejmuje okres od Kwietniej Niedzieli do Zielonych Świątek. — Znajduje się tu: 54 czytan biblijnych, żywoty świętych na każdy dzień W. Tygodnia, słowo Jana Złot. w dzień Wielkiejnocy. — Dalszy ciąg tworzy: Triod postnaja (ob. niżej).

We wszystkich znanych egzemplarzach brakuje tytułu; z podobieństwa czcionek tylko wnosić można, iż to druk krakowski Fiola około r. 1491. Karta druga ma zaraz tekst zaczynający się wielkiem G. ozdobnem (na kształt owego B w Oktoichu drukowanym przez Fiola). — Rosyjscy bibljografowie w opisie ilości kart różnią się. — Sacharów pod l. 4 podaje 191 zeszytów a 372 listów. — Strojew z egz. Tołstoja przeszło 30 zesz. a około 368 kart. — Wreszcie Karatajew w Sborniku otdielenia russk. jazyka imp. Ak. N. tom XXXIV (1884), str. 10 nr 5 (gdzie przytacza dość dokładny opis) podaje liczbę stron na 362. Idę za nim, bo egzemplarza nie miałem w ręku. W dalszym ciągu cytuję ten wykaz Karatajewa jako: Karat. l. c.

Triod cwietnaja jest jednym z kilku druków Fiola cyrylicą w Krakowie (co zakazano w r. 1492); obacz te druki pod Triod postnaja (niżej str. 323); Czasosłowiec; Psaltir; Oktoich.

Ob. o tych drukach Estreicher (j. n.), str. 50—62.

O zakazie obacz: Brückner Zum Verbot des cyrill. Druckes w Archiv für slav. Phil. 1894, str. 608. — Gołowackij w Sitzungsb. der hist. phil. Classe Akad. Wien tom 83 r. 1876. — Ks. Fijałek w „Studjach Staropolskich“ 1928, str. 135—144. — Brückner w Przegl. Warsz. 1923 lipiec, str. 121.

K. Estreicher Günter Zainer i Św. Fiol (1867), str. 59 i tablica V, 7. — Safarik w Czasop. czesk. Muzea (1842), str. 42. — Kopera Spis druków epoki Jag. 5. — Swiencickij Katalog knyh cerk. sław. peczaty 1909. — Baerent w Zeitsch. für Bücherfreunde II, str. 30. — Pilat Literatura tom II cz. I, 38.

Literaturę rosyjską podaje Karatajew l. c., str. 12.

Bibl. publ. Petersb. (egz. Tołstoja). — Bibl. mosk. Obszcz. Hist. — Muz. Rumiancowa — Muz. Czapskich — Muz. Cerk. Lwow.

— Cwietnaja. Napieczat. w Wilnie w Typogr. Leona Mamonicza. 1609. fol., k. 3 i 563.

Karatajew l. c. nr 196 (daje tytuł: Triod cwietnaja Iwana Damascena etc.).

Kij. Archeol. Obszcz. — Petersb. publ.

— Cwietnaja. Napiecz. wo Lwowie w tipogr. Stawropigialnawo bratstwa pri chramie Uspienija 1664. fol.

Sopikow Cz. I nr 1545. — Karatajew Chronolog. rozp. nr 730. Petersb. Publ.

— Cwietnaja. [Na końcu:] Napeczatana byst sia kniha hłaholemaja Cwietnaja, pri derżawie korola Jeho Miłosti Kazimiera w bohospasajemom Lwowie w tipografii Michaiła Sliozki w leto ot sozdania mira Boha słowa 1666 miesiaca dekabra. fol., k. liczb. 442. Krasiń.

— Cwietnaja. Napiecz. wo Lwowie 1667. fol.

Karatajew Chronolog. rozp. nr 753.

Moskiew. Druk. Synod.

— Cwietnaja. Napiecz. wo Lwowie w tipogr. Bratskoj 1668. fol., k. 6, 439 i 1.

Tołstoj nr 177. — Karat. Chronolog rozp. nr 979.

Akad. Nauk Petersb. — Petersb. publ.

— Cwietnaja. Napiecz. w Czernigowie 1683. fol., k. 7 i 434.

Tołstoj nr 170. — Karatajew Chronolog. rozp. nr 931.

Akad. N. Petersb. — Petersb. publ.

— Cwietnaja. Napiecz. w Czernigowie 1686. fol.

Karatajew Chronolog. rozp. nr 949.

Petersb. publ.

— Cwietnaja. Napiecz. w Kijewie 1702. fol.

Karatajew Chronol. rozp. nr 1187.

Mosk. Druk. Synod.

— Wo sławu swiatyja... Trojcy... izdadesia kniha sija Triod'cwietnaja, wo swiatoj Kijewo-Peczerskoj Ławre.. pri archimandrytie Joannikii. Leta mirozdanija 7233, ot rożdestwa po płoti Boha Słowa 1724. fol., k. nlb. 1, liczb. 510. Krasiń.

— Cwietnaja. Napiecz. w Kijewie 1725. fol., k. 1 i 510.

Karatajew Chronolog. rozp. nr 1510.

Karataj.

— Cwietnaja. Napiecz. wo Lwowie 1730. fol.

Zubrickij w Żurnale Minist. Narod. prosw. 1838 nr 9, str. 574 — Karat. Chronolog. rozp. nr 1578. — Jocher 7115. Muz. L.

Triod postnaja... w (Krakowie, Fiol, około r. 1491). fol., k. 313 nlb.

Druk starocerk. połustawem.

Tekst obejmuje: czytania z Biblji (89); życie Marji Egipcjanki przez patr. Sofroniego; słowo o życiu Marji Eg.; akafith na cześć M. P. i Zbawiciela; opowiadanie o władzy Chozreasza.

Obacz wyżej str. 325. Triod cwietnaja.

I tutaj brakuje w znanych egz. k. tyt. Tekst zaczyna się od k. 2-giej: Trypiesniec nadeżdziu imieszczomu naczynajem. — Czcionki i arabeski świadczą, że to druk Fiola.

Tołstoj nr 2 podaje zesz. 36, a k. około 316. — Sacharow nr 3 podaje k. 314. — Karatajew w Sborniku otdiel. russk. jazika i slow. imper. Ak. N. tom XXXIV (1884), str. 9 pod nr 4 podaje k. 313.

Wspomina o tym Triodzie Kopystyński w Palinodji (1621).

Karatajew l. c. zestawia bibljografję rosyj.

Obacz powyżej zestawienie literatury pod: Triod cwietnaja. — U Estreichera l. c. reprodukcja na k. V, 6. — Wisłocki Incunabula (1900), str. 514 (o fragmencie z 4 k., znalezionym w oprawie „Conciliatora“ z r. 1483).

Bibl. Akad. Duch. Praw. Kijow. — Bibl. Obszcz. Hist. Mosk. — Jagiell. (fragm.) — Muz. Rumianc. — Publ. Petersb. (egz. Tołst.)

— postnaja. [Drukowany zapewne w Wilnie, około 1609]. fol., k. 440(?).

Karatajew l. c. nr 197.

Bibl. publ. Petersb.

— postnaja. Lwów, 1617. fol., k. 3 i 335.

Karatajew l. c. nr 231.

— postnaja. Napiecz. w Kijewie 1623. fol.

Sopikow cz. I nr 1507. — Sacharow nr 205. — Karatajew l. c. nr 282.

— postnaja. Napiecz. w Kijewie w tipogr. kijewo-pieczerskoj ławry. 1646. fol.

Tołstoj str. 544. — Sacharow N. 470. — Karatajew l. c. nr 602. Petersb. publ.

— postnaja Napiecz. wo Lwowie 1663. fol.

Karatajew Chronolog. rozp. nr 722.
Petersb. publ.

— postnaja. Napiecz. wo Lwowie w tipogr. Stawropigialnawo bratstwa pri chramie Uspienija 1664. fol., k. 4 i 438.

Sopnikow cz. I nr 1518. — Karatajew Chronolog. rozp. nr 732
Akad. Nauk Petersb. — Karataj.

— postnaja. Napiecz. wo Lwowie 1688. fol.

Maksimowicz we Wremienniku kn. 4 otd. 3, str. 4. — Karatajew Chronolog. rozp. nr 982.

— postnaja. Napiecz. wo Lwowie 1699. fol.

Karatajew Chronolog. rozp. nr 1144.
Moskiew. Druk. Dworu.

— postnaja. Napiecz. wo Lwowie 1717. fol.

Zubrickij w Żurnale Minist. Narod. proswieszczenija 1838 nr 9, str. 574. — Karatajew Chronolog. rozp. nr 1405.

— postnaja. Napiecz. w Kijewie 1727. fol., k. 1 i 432(?).

Karatajew Chronolog. rozp. nr 1550.
Petersb. publ. — Troicko-Siergiew. Ławra.

Triodion si jest Tripiesniec swiatoj welikoj Czetyrdesiatnicy, ot ellinskaho izsledowan. Błahosłowenijem i tszczanijem prepodobnoho i prawosławnoho otca kir Zacharii Kopystenskoho miłostiju bożijeju archimandrita peczersko-kijewskoho. W Koinowyj S. Wełykija czudotwornyja Lawry peczerskija Kijews. Stawropigii Archiep. Konstantynopolskaho patriarchy wselenskoho. W lieto od sozdanija mira 7136 a od rozdżestwa Christowa 1627 Kiriopascha indykta 13. fol., k. nlb. 2 i str. 802 lb.

Ob. tom XX, 80 (gdzie są w tytule błędy).
Na odwr. tytułu rycina z Uśpieniem Bogarodzicy i herb Kopystyńskiego oraz 12 wierszy do niego. Poczem idzie jego przedmowa.
W tekście ryciny.
Karatajew l. c. nr 318. — Wiszniewski VIII, 431.
Akad. Nauk Petersb. — Krasiń. — Muz. Rumianc. — Petersb. Akad. Duch. — Petersb. publ.

— si jest Tripiesnec swiatoj, welikoj Piat'desiatnicy. Pentikostarion, jeże jest Piatdesiatnica nareczenyj, ot ellinskaho izsledowan. Błahosławenijem i tszczanijem prepodobniejszaho kir Petra Mohiły, miłostiju bożoju archimandrita monastyra Peczerskoho kijewskoho, wojewodzicza zieml mołdawskich. W Kinowii tojże swiatoj, welikija czudotwornyja Ławry Peczerskija Kijewskija Stawropigiou archiepiskopa konstantinopolskoho, patriarchi wselenskoho w leto bytija mira 7139, ot wopłoszczenija że Boho Słowa 1631 indikta 13 miesiaca ijunia 1 dnia. fol., k. 11, str. 828 i k. 1.

Tytuł w szerokiej obwódce rytowanej z wizerunkami świętych. Na odwrocie herb Tomasza Zamoyskiego i 10 wierszy pochwalnych. Dalej dedykacja Tomaszowi Zamoyskiemu przez Piotra Mohyłę datowana w Kijowie 1631 grudnia 1 dnia. Następnie przemowa do czytelnika podpisana przez jeromonacha Tarasija Lewkiewicza Ziomka, kaznodzieję słowa bożego i korektora w drukarni klasztornej. Potem wizerunek Ukrzyżowania i tekst. Na końcu odezwa do czytelnika oraz data i miejsce druku, jak na początku.
Według Strojewa i Karatajewa są egzemplarze z herbem Mohiły na drugiej stronie tytułu i z przedmową, a zato bez dedykacji Zamoyskiemu.
Karatajew l. c. nr 382. — Sacharow nr 278.
Bibl. Akad. Duch. — Bibl. Św. Synodu — Krasiń. — Muz. Rumianc. — Petersb. Akad. Duch. — Publ. Petersb.

— si jest Tripiesniec... procz wtoroje tipom izdadesia... W Kijewie, w czudotw. Ławrie... Stauropigii... W lieto 1640. fol., k. 7, str. 884.

Z odezwą P. Mohiły. — Karatajew l. c. nr 511. — Wiszniewski VIII, 402.
Bibl. Petersb. publ. — Krasiń. — Muz. Rumian. — Św. Synod. Petersb.

— si jest Tripiesniec swiatoj welikoj Piatdiesiatnicy Pentikostarion... [Na końcu:] Napeczatana byst sija kniha błaholemaja Triod cwietnaja pri derżawie korola Jeho Miłosti Władisława Czetwertoho, za błahosłowenijem i powelenijem Petra Mohiły archiepiskopa mitropolita kijewskaho w boho spasajemom hradie Lwowie w tipografii Michaiła Slioski, w leto ot sozdanija mira 7108, a ot wopłoszczenija Boha Słowa 1642, miesiaca marta 8 dnia. fol. k. nlb. 6, liczb. 433 i nlb. 1.

Są dwojakie egzemplarze. Jedne z ded. Met. Kisielowi, kasztelanowi czernichowskiemu

i staroście nosowskiemu; drugie Piotrowi Mohile. Dedykacja ta jest w języku ruskim (a nie starosłowiańskim). Poczem idzie przedmowa do czytelnika, podpisana przez drukarza Sliozkę, w której twierdzi, że autorami zamieszczonych w Triodionach (i Triodach) ustępów są: Teodor Studyt i jego brat Józef biskup tesalonicki; Kozmas biskup z Mayny(?); Teofan metrop. z Nicei; Andrzej biskup Krety; Anatol arcyb. carogrodzki; Jan Damascen; mnich Marek. — Także i w innych Triodionach powtarzają się te nazwiska.

Na k. tyt. dookoła tytułu umieszczono wizerunki Zbawiciela; Andrzeja arc. Krety; Jana Damascena i innych. — O zawartych w tem dziele rycinach obacz Makarenko w „Ukrain. Kniha XVI—XVII st." 1926, str. 195 i nast.

Jocher 7115. — Tołstoj nr 96. — Sacharow nr 421. — Karatajew l. c. nr 537 i 538.

Bibl. Akad. Duch. Petersb. — Akad. N. Petersb. — Druk. Syn. Mosk. — Petersb. publ. — Czartor. — Krasiń. — Muz. Rumian.

— si jest Tripiesniec. Lwów, 1646. fol.

Karatajew l. c. nr 621.

Bibl. Kijow. arch. obszcz.

— si jest Tripiesniec swiatoi, welikoj Czetyrdesiatnicy ot ellinskaho iżsledowan. Błahosłowenijem że otca Josifa Tryzny archimadryty Peczersko-Kijewskaho i procz tretije typom izdasia. W swiatoj, welikoj, czudotwornoj Ławre Peczersko-Kijewskoj. W leto ot sozdanija mira 7156 a ot rożdestwa Christowa 1648 miesiaca Januaria dnia 18, indikta 1. fol., k. nlb. 6 i str. lb. 880.

Tytuł w obwódce rytowanej z wizerunkami świętych. Na drugiej stronie herb Tryznów i epigramat na ten herb.

Karatajew l. c. nr 646.

Bibl. Św. Synodu. — Krasiń. — Mosk. Druk. Synod. — Muz. Rumian. — Petersb. Akad. N. — Petersb. publ.

— si jest Tripiesnec, swiatoj welikoj Piatdesiatnicy. Pentikostarion, jeże jest Piatdesatnica nareczenyj. Ot Ellinskago izsledowan. Wsesilnago Boga w Trci Błgtii, błohosławieniem czetweroprtołnych wostocznych stiejszych patriarch. Tszczaniemże i iżdiwenijem brastwa pri chramie Uspenia preswiatyja Bgomtre, w typogr. ich izdadesia. w Lwowie, w lieto Wopłoszczenija Hospodnia 1663. fol., 6 k., 431 k. liczb.

Czartor.

— si jest Tripiesnec. Lwów 1663. fol.

Uniw. Lwow.

— si jest Tripiesnec swiatoj, welikoj Piatedesiatnicy. Tszczanijem i iżdiwenijem Bractwa pri chramie Uspenija Presw. Bohomatere w tipografii ich izdadesia w Lwowie w leto wopłoszczenija Hospodnia 1664. fol., k. nlb. 6, liczb. 431 i nlb. 1.

Krasiń. — Uniw. Lwow.

— si jest Tripiesnec swiatoj, welikoj, Piatdesiatnicy, ot ellinskaho izsledowan. Tszczanijem że i iżdiwenijem Bratstwa pri chramie Uspenija Preswiatyja Bohomatere. W Lwowie w leto wopłoszczenija Hospodnia 1688. fol., k. nlb. 6, lb. 439, nlb. 5.

Krasiń.

— si est Tripiesnec. Lwów 17[illegible]. fol., k. nlb. 6, lb. 439 i nlb. 6.

Muz. Czapskich

— psichofelestaton si jest Tripiesniec duszepolezniejszij, soderżaszczij w sebie podobajuszczeje wowsiu sw. i welikuju czetyredesiatnicu posledowanije. Ot ellinskaho izsledowan. Wo swiatoj wel. czudotw. Ławre Kijewo-Peczerskoj pri archimandrytie Joannikii Sieniutowicze czetwertoje tipom obnowisia. W lete ot wopłoszczenija Boha Słowa 1715 mies. nowembrija. fol., k nlb. 4, lb. 424 i lb 10.

Sopikow cz. I nr 1526.

Akad. N. Petersb. — Krasiń.

— Wo sławu swiatyja, jedino suszcznyja żiwotworiaszczija i nierazdielimyja Trojcy, Otca i Syna i Swiataho Ducha. Napeczatasia kniha sija Triod cwietnaja tszczanijem i iżdiwenijem Bratstwa pri Chramie Uspienija Presw. Bohomatere. w Lwowie, w tipografu (sic) roku Bozija 1746 fol., k. nlb. 5(?), lb. 450.

Czartor. — Krasiń.

— Wo sławu styja jedinosuszcznyja żiwotworiaszczia i nierazdielemyja Trojcy, Otca, i Syna i s. Ducha, napeczatasia kniga sia, Triod postnaja Typom bratstwa pri cerkwi chrama Uspenija prestyja Bgorodicoj. w Lwowie roku 1753. fol., 4 k., 412 k. lb. i 10 nlb.

Czartor.

— si est Tripiesnec. Poczajów 1767 fol., k. 3, 363 str. i 36.

Tytuł rytował Józef Goczemski.

Muz. Narod. (Czapski)

— si jest Tripiesnec s Bogom swiatym obderżaj podobajuszczeje jemu posledowanie. Po drewnim exempliarem greczeskim isprawlen za derżawy Jegomiłosti welikago Korolia Stanisława Awhusta pierwieje 1767 hoda. Powelieniem i błgosłoweniem JegoPreoswiaczenstwa S. P. Kir Silwestra Lubienieckaho Rudnieckaho, taże i Jego Preoswiaczenstwa Kir Kipriana Steckaho exarcha wseia Rosii Łuckaho i Ostrogskaho Eppa obnowlen i izdan w tipografii Poczajewskoj, lieta ot sotworenia mira po greczeskim chronografom 7292. Ot wopłoszczenia że Boga Słowa 1784. fol., 3 k., nlb. 239 i 10 k. lb. Czartor.

— cwitnyj. Poczajow. 1776. w 4ce.

— postny. Poczajów. 1784. w 4ce.

— cwietnyj, po naczału ot niedieli cwietonosija zowomyj, s Pentikostarionom. Po drewnim exempliarem greczeskim isprawlen, za derżawy korola Stanisława Awhusta, pierwieje 1767 hoda powelenijem kir Silwestra Łubienieckaho Rudnieckaho, taże i jeho preoswiaszczenstwa kir Kipriana Steckaho egzarcha mitropolii proizwolenijem Jerotheja Korczinskaho proto-archimandryta, tszczanijem że i iżdiwenijem monachow w sw. i czudotw. Ławre Poczajewskoj izdan, leta ot sotworenija mira po greczeskim chronografom 7294, ot wopłoszczenija że Słowa Bożija 1786. fol., k. nlb. 2 lb. (głoskami) 275 i 32 (cyframi arabskiemi). Krasiń.

Trionfi (I) dell'aquila applausi poetica alla Sagra Cesarea Maesta di Leopoldo Ignatio per la Segnalata vittoria riportata contro il Turco festeggiati da i canonici regolari del Santissimo Salvatore et alla medesima S. C. M. dedicati. (Pod tem herb Austrji). in Bologna per Giacomo Monti MDCLXXXIII. 1683. Con licenza de' Superiori. fol., 19 k. nlb.

Przypis prozą włoską Cesarzowi podpisali opat i kanonicy regularni św. Salwatora, poczem przemowa do czytelnika. — Dalej idą sonety przez różnych Włochów na cześć Leopolda ułożone. Na samym końcu jest 22 wierszy polskich, które tak się poczynają: Del IMP. Piotr Suczki. Laury w Septembrze puty nie kwitnęły Poki księżyca oczy je suszely; Jak tylko umbro Nieba go zacmiły Sława, fortuna, zaraz wieńce wiły i t. d. Uniw. Warsz.

— ob. Henryk III (nella citta 1574) — Pignatelli Stef. (delle armi 1684).

Trionfo poetico ob. Pizzini B. (1689).

Triomphe (Le) De L'Amour Divin Dans L'Immaculée Conception De La Très Sainte Vierge. Poeme [Tu linja. Pod linją:] Seque piat sine labe mater Santeuil. [Tu winjeta: ornament roślinny]. â Varsovie De l'Imprimerie Royale au Collége de la Compagnie de Jezus M DCC LX.VII. (1767). w 4ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 18.

Na odwr. tyt. Imprimatur bisk. okeckiego. Dedykacja bisk. kij. Załuskiemu na 2 kartach, podpisana: obeissant serviteur *** S J. (a więc jezuita). Wysławia Załuskiego za założenie bibljoteki (nazywają „świątynią"). Poczem poemat rozpoczynający się: O vous que Dieu respecte et que servent les anges .. W przypiskach powołuje się autor na Miltona. Buchanana, Maseniusa... Cytuje dużo wyrażeń zapożyczonych w St. i N. Test.. które u dołu objaśnia tekstem łacińskim.
Akad. — Czartor. — Krasiń. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

Triomphe (Le) des Russes sur les Prussiens. (Varsovie, 1760). w 8ce.
Wierszem. Petersb. publ.

Triplex status ob. Schönflisius (1638).

Tripos coelestis Apollinis seu triplex scientiae Typus... ob. Tomasz z Akwinu (1668).

Tripos ob. Bieżanowski (Themidis 1690) — Krasuski Franc. (dignitatis 1701) — Miedziński (coelestis 1707).

Tripudiare ob. Bergen (oratorium 1636) — Rotger (poeticum 1636).

Tripus ob. Sędziwoj (Chemicus 1621—38).

Trisagion ob. Lyraeus Hadr. (marianum 1647) — Zimorowicz (trismegist. 1640).

Trisalorus Georgius ob. Borastus Georg (Calummi 1620).

Trismegistus Hermes ob. Hagecius (1584) — Hermes — Leib J. (1700) — Pymander — Roselli (Mercurius 1590) — Sędziwój M. — Świczkowic (Quaestio 1623) — Szadek M. (Judicium 1525) — Vitelius J. (1624) — Zimorowic (1640).

O związku między jego pismami a teorjami antytrynitarzy ob. K. Górski Grz: Paweł 1929, str. 245.

TRISNER Marcin, z Budziszyna. Von Ankunfft unnd End des Menschen in dieser Welt, Kurtzer bericht, Aus dem 12. Capitel Ecclesiast. Salom. Gepredigt unnd beschrieben, Durch Martinum Trisnerum. Psalmo CIII. Der Herre gedenckt dran das wir Staub sind. Gedruckt zu Thorn in Preussen, bey Melchior Neringk. 1584. w 4ce, k. 11 (sygn. Cuj).

Jest to kazanie na pogrzebie Barbary Linde.
Wrocław. miej

— Laetificans oder Bericht vom Trauern wegen der Verstorbenen. 1604. w 8ce.

— Leichenpredigt auf Petrum Artomium. Thorn 1609. w 4ce.

— Leichenpredigt auf den Tod Johann Hübners. 1591. w 4ce.
Tor. Kop.

— Leichpredigt Aus dem XXV. Capitel Genesis Von des Patriarchen Abrahams Alter vnd seligem abschied. Bey der Begrebnis des Ehrnuesten Namhafften vnd Hochweisen Herrn Johann Stroband des Eltern seligen Bürgermeisters der Königlichen Stadt Thorn welcher Gottselig verschieden den 16. Nouemb: vnd her- nach am tage Elizabeth daz ist den 19. Nouemb: Christlich zur erden bestattet Anno 1585. Prouerbiorum 16. Grawe har sind eine Krone der Ehre die auff dem wege der gerechtigkeit funden werden. w 4ce, k. 16 (syg. D).

Dedyk. synom zmarłego: Henrykowi, Janowi i Krystjanowi Strobandom... oraz córkom Dorocie Siefertowej, Katarzynie Muchingerowej, Benignie Siefertowej. Datow. 3 stycznia 1586.

Wierzbowski III, 2798. — Wojciechowska Z dziejów książki nr 53.
Czartor. — Tor. Kop.

— Predigt von der Gewissheit. 1593. w 4ce. Tor. Kop.

— Schulpredigt Gehalten bey M. Caspari Frisij Renuntiation zum Schulampt inn der Koen: Stadt Thorun Durch MArtinum Trisnerum Prediger daselbs. XI. Decemb: Anno M.D.LXXXIIII. Confirma DEVS, quod operatus es in nobis. Gedruckt zu Thorun durch Melchior Neringk. 1584. w 4ce, k. 16.

Dedykacja: Conr. Möllero, G. Behr, H. Strobandt, scholarchis.

Tync Dzieje gimn. za 1927, str. 87. — Wojciechowska Z dziejów książki 1927, str. 160. — Wierzbowski III, 2762.
Tor. Kop.

— ob. Orationes quorum aliae (1594; tu: De Studio doctrinae M. Trisneri).

W t. XXIII, 396—7 wydruk. błędnie: Frisneri. Ob. o nim Praetorius Presbiterologia, str. 11 i n. — Zernecke Thorn. Chronica. — Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 30, 43, 60. — Łukaszewicz Hist. szkół I, 399.

Trisalarus Jerzy ob. Borastus (1618).

Tristes ob. Dembiński Jan (phalenci 1636) — Gdacius Ad. (funebres 1666) — Janicki K. (liber 1549) — Ovidius (liber 1664) — Ubiszowski M. (na śmierć 1610).

TRITHEMIUS Jan, opat w Spanheim. De ortu et progressu ac viris illustribus ordinis gloriosissimae Dei Genitricis, semper Virginis Mariae de monte Carmelo. Tractatus Joannis Trithemii abbatis Spanheimensis... ob. Scutum Antiquitatis Carmelitanae 1741 (na k. nlb. f i str 1—47).

Na końcu: Joannis Trithemii Carmen elegiacum... Opowiada tu dzieje zakonu karmel., wylicza świętych i uczonych, wyszłych z tego zakonu aż po r. 1492, w którym pracę swą napisał. — Obacz tom XXVII, 321.

Akad. — Jagiell. — Warsz. Nar. (Rap.)

— O chwale zakonu św. Benedykta... ob. Turrecremata Jan (Wykład reguły św. Bened. 1607).

Maciejowski Piśm. III, 624—6. — Jocher 7687.

— ob. Lombardus Petrus (1529).

W jego dziełku: De laudibus Sanctissimae Annae tractatus perquam utilis (Liptzk, Lotter) ma się znajdować na końcu poemat heksam.: Carmen in laudem S. Annae in cujus honorem eadem basilica, in qua beatus Cantius quiescit, constructa est. (O tem „carmen" ob. tom XXVII, 14. Stanisław z Łowicza przedrukował bowiem ten wiersz przy Modus epistolandi Jana Sacrana 1520).

Porównaj Zeissberg Dziejop. I, 249 oraz Bibl. tom XXIX, 303 (o edycji lipskiej żywotu św. Anny).

TRITONIUS Ruggerius. Vita Vincentii Lavrei S. R. E. Cardinalis Montis Regalis Rvggerio Tritonio Pinaroli Ab-

bate Auctore. Ad Illustriss. ac Reverendiss. Alexandrvm Perettvm Card. Montaltvm. Bononiae Apud Haeredes Ioannis Rossij. cIɔIɔIc (1599). Superiorum Permissu. w 4ce, k. nlb. 4, str. 85, 1.

Winc. Laureo ur. 5 kwiet. 1523, a zmarły 1 stycznia 1592 jeździł do Walezjusza, aby mu obioru na króla winszować. Opisane tu jego zabiegi (na str. 37) o religję katolicką. Wspomniani przytem Łaski i Jan Zborowski, Cotqueuischius Lithuaniae maresch., Andr. Lorichius, St. Warszewicki. Brał stronę Maksymiljana. — Zabiegi Maksymiljana opisane na str. 43—60. Następnie pobyt przy Stefanie Batorym (do str. 63). Jagiell.

TRITT Jan Adam. Hochz.-Gedicht auf Benjamin Groddeck u. Beata Constantia Ehlertin. Danzig 1757. fol. Gdańska miej.

Trium ob. Aristoteles (librorum 1513) — Cicero (de offic. 1611) — Grell St. (polon. docum. 1699) — Skrobiszewski J. (Golinii 1603) — Velius Ursinus (regum 1522).

Triumf polskoj muzy ob. Gorczyn Daniło (1706).

Triumph ob Alvera J. B. (der Jugend 1698) — Hennichius J. H. (cnot 1649) — Kunowski K. J. (Anyelski 1639) — Piątkowski Wal. (Anielski 1630) — Trębecki G. (Swiętych 1622).

Triumphale ob. Kiszka M. (solium 1637) — Konradzki (Vestigium 1684) — Kuuk Paw. (hastiludium 1691) — Politowicz Waw. (virtutum 1689) — Wojsznarowic (feretrum 1648) — Zamojski M. (prodigium 1682).

Triumphales ob. Łopacki H. (coronae 1644) — Nieszporkowic A. (honores 1682).

Triumphalia ob. Szymkiewicz M. (enarratio 1604).

Triumphalis ob. Lasocki A. (echo 1695) — Łąkowski Mar. (parnas 1667) — Łoś Wład. (appia 1685) — Małachowski Ad. W. (coron. 1674) — Tortowski (ornamenta 1712) — Zgierski M. (Socii 1637).

Triumphans ob. Arteński R. C. (virtus 1672).

Triumphatae ob. Olszowski A. (mortis 1675).

Triumphator Macedo (1701) ob. Branicki Jan (tom XIII, 318).

Trivmphatrix Fatorum Polonia Penes Laureatam Bentkowsciorum Asciam Absoluto Parcarum Imperio Polita Nomini & Honori Illustris & Magnifici Domini D. Francisci Bentkowski Mecoenatis Amplissimi Nec non Illustris & Magnificae Dominae D. Ex Rybczynsciis Constantiae Bentkowska Lectissimae Consortis Ejus Militans. Ab Illustri & Magnifici Collegij Interamnensis Scholarum Piarum. Rhetorices Iuventute. Inter publicos Applausus. In Theatrum Scenicis Repraesentationibus. Exposita. Anno Quo Princeps Pacis devictâ morte triumphat 1728. Die 5. Februarii. fol., k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. tyt. herby i wiersze (łac. i polskie). — Po dedykacji program „sztuki". Przemawiają: Elokwencja, Śmierć, Polska, Sława.. i t d., wszystkie zaś przemowy wychwalają domy Bentkowskich i Rybczyńskich. Nie jest to więc sztuka teatralna we właściwem znaczeniu, tylko raczej żywe obrazy, urozmaicone panegirycznemi mowami. Dla okresu upadku smaku charakterystyczne. Ossol.

— ob. Krasnodębski Kl. (1718).

Triumphi ob. Matta J. (Jesu 1652).

Triumphus Amoris Ex moriente, non Codro Atheniensium Rege, sed totius naturae Conditore ac Domino, Deo occulto, homine manifesto Christo; qui non gregarij militis, sed humanae carnis indutus pallio; non inter turbas Doriensium, verùm medius inter duos latrones constitutus, turpissimâ objectissimâ indignissimâ Crucis morte multatus est: non ut Atheniensium solùm; ast universum Genus humanum salvum fieret; Sacratissimâ salutiferae Passionis memoriâ; Maestissimo Avditori. A Nobilissima Grammatica Vladislavianovoduorscianarum Scholarum Iuventute Scenicô apparatu Exhibitus. Anno Domini 1700 octavo Idus Aprilis. w 4ce k. tyt. i k. 1 nlb.

Jest to program 3-aktowego widowiska z prologiem i epilogiem. Występują osoby alegoryczne: Otium, Tyranis, Ambitio, — a dzieje Kodrusa są niezręcznie z tem sczepione. Ossol.

— Aquilae Radivilianae sanguine virtute, meritis et gloria celsissimae in Bethuniana fascia ab obligatissimo Radiviliano nomini collegii Varsav. S. J. Varsaviae, Schreiber, 1690. fol., k. 14.

Chodzi o ślub margr. Marji Katarzyny Bethune. Czartor.

— causae eruditae (1687) ob. Jachimowski Szymon.

— Galliarum orbis patrono J. F. Regis... ob. Wieruszewski Kaz. (1717; program dialogu).

— Sanctorum in Militanti Ecclesia Regi Saeculorum et Augustissimae Reginae Coelorum perennem gloriam vocibus resonans anno 1764. w 12ce, k. nlb. 26.

U góry napis: Directorium vel Rubricella. — Ob. Annus. Krasiń.

— meritorum gentilitio palatinatus Cracoviensis vexillo (1728) ob. Myszkowski Franciszek.

— religionis catholicae, patriae, libertatis polonae, ut Romae nuper sub celeberrimis heroibus Scaevola, Curtio, Scaevo et Fabiis; ita sub dignissimis zelo in religionem, meritis in patriam, titulis honoribus, eximiis facinoribus, toga et sago grandibus primis palatinatus Kijoviae nominibus orbi Polono ad gloriam, universo ad prodigium, exteris ad invidiam, posteris ad perennem memoriam proclamatus in prima palatinatus Kijoviensis castrensi urbe Ovrucij a devinctissima maecenatibus suis schola rhetorices et poeseos nec non minori Pallade Societatis Jesu inter theatrales applausus repraesentatus. Eorundem virtuti, perenni gloriae, aeternaturo honori dedicatus. Anno qVo DeVs eVICto retVLIt phLegetonte trIVMphos. 1728. Cracoviae, typis Jacobi Matyaszkiewicz S. R. M. typographi. fol., ark. A—D₁.

Jagiell.

— ob. Bieżanowski (animorum 1681) — Brzeziński A. (Christi 1668) — Bytnerus A. (gratulat. 1648) — Cichovius (trinitat. 1662) — Crebs A. (provinciae 1609) — Czerwiński M. (ex debellato 1752) — Essenius A. (crucis 1669) — Gilenius J. (discursu 1656) — Gnapheus G. (eloquentiae 1541) — Grabowicz Z. (Astreae 1675) — Hercius Paul. (Palladis 1641) — Jezierski Stef. (Sanctorum 1644) — Kalnicki (Christi 1600) — Keszner S. (fidei 1654) — Komorowski Ad. (Triumphus 1630) — Kramer (de splendido 1534) — Kuhn P. (Vlad. IV 1636) — Łobżyński J. D. (Częstochov. 1644) — Łubieński Alb. (religionis 1628) — Makowski Sz. (academicus 1645) — Marja Amalia (utriusque Siciliae 1738) — Olszowski A. (mortis 1675) — Opatovius A. (livonicus 1603) — Orliński Mat. (virtutis 1652) — Podgórski (Virtutis 1691) — Rywocki (Casimiro) — Sarnicki St. (moscoviticus) — Sarnicki Al. (descriptio 1581) — Schober Udalr. (Sigism. III) — Schreckius V. (Christi 1559) — Segerus Jerzy (cordis 1664) — Sienkiewicz P. (Dioces. 1711) — Sisinus M. (Lutheri 1604) — Simonetti F. (Sigism. III) — Smieszkowic W. (S. Theresiae 1622) — Tettau A. (currus 1680) — Trzecieski A. (moscovit. 1582) — Wężyk Jan (virtutum 1624) — Wilkowski M. J. (Virtutis 1694) — Wisenberg (generis 1639) — Zawadzki Pen. (Palmeribus 1687).

Triumphy ob. Rybiński Jan (Zamojs. 1590).

Triuncurianus Claudius Albertus (pseud. Klaudjusza Aubera, Francuza) ob. Socinus (Fragm. 1590) — Stoiński Jan (Colloqium).

Triunfos christianos ob. Vidania D. V. (1684).

Trivium ob. Spangenberg Jan (Erotemata 1552).

Trivultius Pomponius ob. Cicero relegatus (1583).

Trizna (Tryzna) Szym. ob. Mathias (Jnsignia 1615) — Tryzna.

Troas tragedja. Harpagon komedja... wielm. Mierosławskiemu przyp. 1765.

Ob. Bernacki Teatr II, 310.

— ob. Seneka (1589) — Troja.

Troc ob. Trotz.

Trochin Anna ob. Caulonius Valentinus (1615).

(Trockiewicz Karol). Die natali Perill. adm. Rev. D. D. Caroli Trockiewicz

officialis Novogrodensis, cantoris praelati Smolensc. praepositi Nesvisien. Collegium Nesvisiense S. J. .. [Zarazem:] Wielm. w Bogu Przewieleb. Jmci Xiędzu Trockiewiczowi... dzień dorocznych Imienin swoich obchodzącemu... od obowiązanych sobie drukarni y kapeli kollegium nieświeskiego oświadczone. R. 1770 dnia 4 listopada w 4ce, k. 4.

Notata Jochera.

Trockiewicz Teofil, rytownik ob. Kozłowski Józef (1744) — Trześniewski G. (Ozdoba 1765).

Rastawiecki Słownik rytowników, str. 292.

TROESTER Jan, z Sybina (w Siedmiogrodzie). Polnisches Adler-Nest, Das ist: Kurtzgefaszte doch Auszführliche Geschicht-Beschreibung des Königreichs Polen, Darinnen dessen Städte, Schlösser, Flüsse, und Landes Beschaffenheit fleissig beschrieben: Der Polnischen Nation uhraltes Herkommen Historisch erörtert: und aller Polnischen Fürsten und Könige von A. C. 550. her, bisz auf diese unsere Lebzeit 1666. Lebensläuffe und Geschichten, ausz allen bewehrten Polnischen Scribenten kürtzlich doch treufleissig beschrieben werden. Neben einem Landkärtlein, der Polnischen Feldwappen Abbildungen, und etlichen andern Kupfern herausz gegeben von Johanne Tröster, Cibinio-Trans: SS Th. & Philos. Medicae SS. Nürnberg, Zufinden bey Iohann Hoffmann, Kunsthändlern, 1666. (Na końcu:) Nürnberg, Gedruckt bey Christoph Gerhard, Im Jahr 1666. w 12ce, k. tyt. i k. 10 nlb., str. 423 i str. 7 nlb. (nadto 14 rycin po za tekstem i mapka Polski).

Przed tytułem rycina, przedstawiająca gniazdo orle na skale i dwóch żołnierzy (Polak i Litwin?), pilnujących go z bronią w ręku.

W przedmowie autor wypowiada twierdzenie (obszerniej potem udowadniane), że Polacy są pochodzenia scyto-niemieckiego, i odwołuje się do swojej dawniejszej książki: Scyto-Dacja.

Następuje wiersz Zyg. Birkena na pochwałę autora i starej Dacji; tu wspomniany Opitz. — Dalej mapka Polski. W tekście dalszym są dodane widoki Krakowa, Poznania, Sandomierza, herby kilku miast i ziem, przy str. 90 orzeł polski, przy str. 409 portret Jana Kazimierza, przy str. 420 Jerzego Lubomirskiego. — Rytował J. Franck.

Dziełko jest podzielone na 4 księgi: księga I o pochodzeniu Polaków. Na podstawie niedołężnej etymologji wywodzi język polski od niemieckiego.

Po polsku jednak nie umiał lub bardzo mało, o czem świadczą błędy w polskich wyrazach; — wydaje się, jakby mu je ktoś dyktował, a on mylnie słyszał i pisał. Twierdzi, że Polacy są pozostałością Wandalów.

Poczem idzie (do str. 156) geograficzny opis Polski. Opis jest dość pobieżny; są w nim szczegóły obyczajowe.

W ks. II podaje bajeczną historję Polski (opiera się na Kromerze i innych); w ks. III i IV dzieje od Mieszka aż po r. 1666 (korzysta z Piaseckiego, Herburta, Gwagnina, Pastoriusa, Neugebauera). — Na końcu 7 stron rejestru.

Autor pochodził z Siedmiogrodu, stąd jego zainteresowanie Dacją i sąsiednią Polską.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — J. Borkowski — Jagiell. — Ossol. — Przezdz. — Raczyń. — Warsz. Nar. (Rap.)

— Der Polnischen Nation Politische Staats Maximen, Nach welchen sie ihre Regierung sonderlich auch die Königliche Wahl und Vermählung gerichtet Sammt Einem ausführlichen Bericht von den (sic) Polnischen Hof-Wesen. Wornach Sich die jenigen sicherlich richten können, welche etwas Hauptsächliches in Polen zuverrichten haben. Anno M.DC.LXX. (1670). w 12ce, k. tyt. i k. 63 nlb.

Omawia przyczyny słabości Polski, mimo że jest ona tak wielkiem państwem. Słabość władzy królewskiej. Rozdawnictwo urzędów. Stanowisko miast. Mistrz pruski. Sejmy. Trudności posłów państw obcych. Wyznania w Polsce. Wojsko. O wyborze króla. Przymioty kandydata. Stosunek Polaków do Francji. Prawdopodobni kandydaci. Wybór Piasta i Francuza, Neoburga i t. p.

W trakcie druku nastąpił widocznie wybór Michała Wiśn., bo na ostatnich 8 kartach dodrukowano większym drukiem ustęp: Von der Königl. Heyrath. — Tu zapowiada już małżeństwo króla z Eleonorą Marją Józefą i składa im życzenia.

Wywołane widocznie zainteresowaniem, jakie każda elekcja i jej przebieg w Niemczech budziły.

Bandtkie Hist. druk. III 83, 139.

Jagiell. — Ossol.

— (Toż:... p. t.:) Polnische Staatsachen... 1670. w 12, str. 129 i 1 rycina.

Warsz. Nar. (Rap.)

Troedt Mathias ob. Buydecki Flor. (1752).

Trofei ob. Penci A. (Giov. III 1684).

Troja, Trojańska wojna ob. Boscovitsch (1772) — Dares Phrygius (1700) — Flavius Józef (1623) — Historja (1597, ob. tom XVIII, 218) — Homer — Nepos Corn. (1700) — Pindarus (1513) — Przestroga w wierze (1567) — Seneca (tragedja) — Troas — Wojnowicz Jer. (oppugnatio per Herculem 1586).

Dziełko p. t. „Walki trojańskie" miało być druk. w Krakowie po polsku przed r. 1522, gdyż wymienia je Żywot św. Bonawentury; obacz tom XIII, 252. Edycja z r. 1597 jest może przedrukiem tego wydania (z tytułem: Historya).

Trojaka korona ob. Kosiński Kaz. (1696).

Trojanowicz Jan ob. Goleński B. (Archivum 1741).

TROJANOWICZ Maciej Józef Antoni. Kalendarz polski y ruski na r. 1752 przez... W Krakowie w druk. Koll. Większego Akad. w 4ce. Czartor.

— Toż:... na r. 1753. Kraków. w 4ce.

— Toż:... na r. 1754... przez... akademii krak. prof. wyrachowany. W Krakowie w drukarni akademickiey koll. więk. w 4ce, k. 8. Krasiń.

— Toż:... na rok 1755. w 4ce.

— Toż:... na rok 1756. w 4ce, k. 9 nlb. Krasiń.

Trojanowski Gabryel ob. Władysław IV (Apollo 1649).

TROJANOWSKI Jan. Podziękowanie Nayiaśnieyszemu Stanisławowi Augustowi Królowi polskiemu za uchylenie nieprzyzwoicie wyrobioney kuratoryi przez Jana Trojanowskiego Chorążyca Stężyckiego, szambelana JKMci dnia 18 września 1790 r. fol., 1 k. nlb.

Wierszem. Uniw. Warsz.

Trojanowski Stan. ob. Grabiecki F. (Assertiones 1638).

Trojanowski Thomas ob. Trzeciak (Vitae tessera 1652).

TROJANOWSKI Feliks, obywatel z ziemi bielskiej, sędzia ziemski bełski. Uwagi Na Niektore Punkta Nowo Utworzonego Prawa Y Dowody Ze Mimo Wolą JW. Zamoyskiego Musieli Bydz Umieszczone, Przez JMći Pana Felixa Troianowskiego Obywatela Ziemi Bilskiey Napisane Do rostrząśnienia na Seymiku przed Seymowym w Brańsku J. WW. Urzędnikom y Obywatelom teyże Prześwietney Ziemi Bilskiey Podane Roku 1780. w 4ce, k. tyt. i k. 25 nlb.

Omawia i krytykuje różne ustępy kodeksu Zamojskiego: mówi o ograniczeniu praw szlachty co do urzędów; o sędziach; o cudzoziemców równouprawnieniu; o podkomorzych; o wolnem żenieniu się mieszczan i szlachty; o małżeń. z chłopkami; o synach chłopskich; o tolerancji wobec żydów; o potrzebie kary śmierci; o zakonach, księżach, bullach papieskich. — Wyraża zapatrywania panujące w kołach mniejszej szlachty.

Kraszewski Polska w czasie I, 267. — Goyski Reforma trybunału 1909, str. 106.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor.

— O Polepszeniu Sposobu Elekcyi Krolow Polskich Myśl Obywatela Woiewodztwa Podlaskiego Ziemi Bilskiey. 1788 Roku. w 8ce, k. tyt., str. 32.

Jest to również jedna z broszur wywołanych „Uwagami nad życiem Zamojskiego". Siedząc na wsi myślał nieraz nad sprawami publicznemi. Podaje sposoby pomnożenia liczby wojska wskazując, jak zdobyć na to fundusze. Jak uniknąć bezkrólewia i ulepszyć sposób elekcji. Wybór ma być dokonany za życia króla, głosy zebrane w opieczętowanych wazonach; król po koronacji ma wskazać dwóch kandydatów do korony, senat wskazuje też kandydatów, taksamo rada nieustająca. Jakie z tego pożytki? Czartor.

— Przeciwko Tym Którzy Myślą o Sukcessyi Tronu Polskiego. Obywatel Woiewodztwa Podlaskiego Ziemi Bielskiey. Dnia 24. Stycznia, 1790. Roku. w 8ce, k. tyt., str. 24.

Wychwala „Zasady poprawy formy rządu". Obieranie króla jest lepsze niż sukcesja, byle było porządne. Powtarza swoje dawniejsze myśli „z niektórą poprawą". Tłómaczy pożytki, jakieby wypływały z jego projektu. Ossol.

— ob. Polepszeniu — Przeciwko (1790).

Mówi o nim Smoleński Publ. anonimowi 1912: „Już (pisze bezimienny o stosunkach podlaskich przed sejmikami z r. 1790) i niektóre punkta do instrukcyi ułożono jakoto: aby nie ważył się sejm obierać następcy tronu, póki formy elekcyi nie ułoży i onej na sejmiki do aprobaty nie przyszle, i wiele innych; a te są wyjęte z książki, przez Trojanowskiego sędziego

o wolnej króla elekcyi wydanej, i te popiera podkomorzy bielski (Paweł Hryniewiecki). Jest także i drugie pismo, które W. Piaskowski poprzysyłał do naszych komisyów (cywilno-wojskowych) p. t. Uwagi w czasie przypadających sejmików poselskich".

Trójca święta ob. Budny Sz. (1574) — Censura (1569) — Chwała (1768) — Disputacya (1659) — Farnovius St. (O znajomości Boga 1573) — Gosławski Adam (1608) — Grabiecki Wojciech (1660) — Kazanowski (1564) — Niewiarowski Przecław (1653) — Ostrowski Jakób (1608) — Ostrowski St. (de trinitate 1591) — Pater Paulus (1693) — Schlichting Jonas (Wykład prawdziwy 1645) — Socynianie — Tomaszewski Augustyn (Kazanie 1795) — Trinitas — Wiadomość o funduszu i dochodach (1789).

Trójcy Św. zakon ob. Trynitarze.

Troicki monastyr ob. Palicyn Abram (1784).

Trójkapitolium ob. Sczaniecki Stefan (1692).

TROILUS Aleksander. Constitvtiones Congreg[nis] Saluatoris Lateranensis Canonicorum Regularium A Perillri et Reuerendissimo Dño D. Alexandro Troilo Eiusdem Congreg. Abbate Rectoreq; Generalj. Pro Coenobiis in Regno Poloniarum, et Magno Ducatu Lituaniae, ac quibusuis extra Italiam Constitutis Sancitae et ordinatae in Generali Capitulo Anno Dñi M.DCXLVI. Die 28 Aprilis. [Tytuł sztychowany w rycinie: górą Baranek Boży, Saluator Mundi Salua nos, św. Jan Ewang. Po bokach postacie opatów w szatach pontyfikalnych, dołem napis: Aduocata nostra illos tuos misericordes Oculos ad nos conuerte]. [Na nast. karcie]: Constitvtiones Pro Canon. Regvlaribvs Congr[nis] Salvatoris Later[sis] Domvs Tremesnensis, Et Aliis Congregat. Generali Lateranensi vnitis, ac vniendis Per Reverendissimvm Patrem D. Alexandrvm Troilvm Eiusdem Congregationis Abbatem Rectoremque Generalem, ac totum Venerabile Capitulum Generale Die 28. Mensis Aprilis Anno Domini MDCXLVI. (1656). Caelebratvm Sancitae Et Ordinatae. Per Reverendissimvm Vero D. Georgivm Nievviarovvski Abbatem Tremesnensem, ac Reuerendum Cyprianum Jerzyhovvicz Canonicum, & dictae Domus Tremesnensis Procuratorem totius Capituli sui nomine receptae. Patavii, Typis Pauli Frambotti. Sup. permissu. [Na końcu:] Patavii Antenoris Typis Pauli Frambotti. Excudebat Carolus Moia Anno Domini MDCXLVI. (1656). [Rycina: rycerz w rzymskiej zbroi pod drzewem. O drzewo zaczepiona wstęga z napisem: Pacis Opvs]. w 4ce, k. 2 tyt. i k. 6 nlb. str. 136, k. 4 nlb.

Rozpoczynają wiersze: Eucharisterion Alexandro Troilo congr. later. abbati... haec instituta G. Niewiarowski tremesn. offerenti; Anagrammat; Syncharisticon Troili, z podpisem: S. D. P. C(anon.). R(egul.). L(ateran.)... cecinit.

Poczem idzie list Troilusa do domu Trzemeszneńskiego, w którym tenże wyjaśnia, dlaczego dom ten (pochodzący z Werony) został inkorporowany do domu later. Rewizję statutów przeprowadził w tym celu Franc. Pallavicinus w r. 1646 (co tenże potwierdza).

Poczem index capitum.

Statuty dzielą się na 3 części. Omawiają pokolei: O jedności kongregacji, o ćwiczeniu w cnotach, o nabożeństwach. o śmierci i chorobach, o mieszkaniach, o probantach, nowicjacie, o urzędach (opat, przeor, kapituła, notarjusz i t. p.) o wizytacjach, o karności i karach. Ossol.

Troista historya ob. Claudian Kl. (Ustrzycki A. W. 1700).

TROK (z) Izaak, karaita (ur. 1543 † 1598). Chizuk Emunah [Utwierdzenie wiary]

Jest to polemika prowadzona przezeń około r. 1580 z teologami i dogmatami chrześcijańskiemi. Znał prace Czechowicza Marcina, Szym. Budnego, Mik. Paruta. Rękopisy tego dzieła są podobno dość liczne(?). Opierał się na Biblji, nie na talmudzie. Dzieło opracował jego uczeń Józef Malinowski (ob.).

Wydane w przekładzie łac. w dziele Krz. Wagenseila Tela ignea satanae, Altdorfi 1691. — Zaś w oryg. tekście w Amsterdamie 1705 i kilkakrotnie potem. W Anglij ogłoszono je w przekładzie ang., zaś w przekł. niem. ogłosił Deutsch 1873 r. Podobno są też przekłady na język franc. i hiszp.

Bersohn Słownik biogr. żydów pol. 1906, str. 73. — Bałaban w dziele zbior. „Kultura starop." 1932, str. 628. — Geiger

Isaak Troki. Breslau, 1853. — Brückner Różnowiercy, str. 251. — Schorr w Encykl. polskiej Akad. Um. III, str. 428.

Troki (Trocki kościół, Trocensis eccl.) ob. Brzostowski Konst. (1718) — Butrymowicz S. (Regina 1718) — Fons gratiarum — Mańkiewicz Sz. (Kościół objaśn. 1645) — Minkiewicz Adam (Sollennitas 1719, Panegyris 1718, Regina 1718) — Sarbiewski Kaz. (Quatuor 1624) — Solennitas (1719; autorem ma być Minkiewicz).

Finkel Bibl. III, str. 2011.

TROLS Ulrich. Als Die viel Ehr und Tugendbegabte Jungfer Elisabeth Des Weyland Ehrengeachten und Kunsterfahrnen Herrn Friderich Kuhlenkampffs Bürgers, Wayd- und Schoenfaerbers, Hinterlassene eintzige Jungfer Tochter Anno 1700 den 31. October bey schmertzlichem Leydwesen der Ihrigen beerdiget wurde, Setzte dieses schuldigst .. von Neu Stetten aus Pommern. Thorn, Gedruckt in eines Hoch. Edl. Raths Druckerey. fol., k. 2. Tor. Kop.

TROMLER Henryk. De Polonis Latine Doctis Diatribe. [Tu linja]. Avctore Carolo Henrico Tromlero. [Tu winjeta]. Varsaviae Et Lipsiae Apvd Michaelem Groellivm Sereniss. Pol. Regis Commissarivm Et Bibliopolam Svb Signo Poetarvm. A. R. S. MDCCLXXVI. (1776). w 8ce, k. tyt., str. 56.

Dedyk. Michaeli Groellio. Tu powołuje się na swoją współpracę z towarzystwem nauk w Jenie.

Przechodzi alfabetycznie pisarzy polsko-łac. (rozpoczynając od Seb. Acerna). Korzysta głównie z Starowolskiego i Janockiego. Wymienia także licznych Gdańszczan.

Na str. 39 podaje interesującą wiadomość: „Casp. Staphorscii est Triumphus pacis, poema; ex quo, si recte recordor, multa sibi vendicasse atque in peculium suum derivasse Miltonum Anglorum vatem perhibuit Lauderus“... — Ani poety Staforskiego(?) ani poematu „Triumphus pacis“ nie umiem wskazać.

Jocher 1031. — Pawiński M. Groell 1896, str. 29. — Finkel III, str. 1879.

Akad. — Bibl. w Suchej — Chreptow. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Raczyń. — Zieliń.

TROMMHOLD Zygmunt. Wolgemeinte Antwort auf zwei wichtige Fragen 1. Ob man in diesem Absehen; (weil die h. Jungfrau Maria, als Regina Coeli mit Christo in dem Himmel herrschet) wolthäte dass man Sie um Ihre Intercession anrüfe? 2. Warum Ich vor Ihrem Nahmen auf der Canzel das Haupt entblösset und Jhr mehr Reverenz erwiesen hätte, als bey Nennung des Nahmens Jesu? Aus der Heil. Schrift; den Schriften der heiligen Väter wie auch aus Luthero... von Sigmund Trommhold Ring Hof-Prediger bey der Schloss-Kirche in Königsberg. Braunsberg, gedruckt in Coll. der S. J. im J. C. 1703. w 4ce, k. 6 i str. 96.

Jocher 3729.

(Trompe Korneliusz), admirał holend. Vie de Corneille Trompe. Hagae 1649. w 12ce.

Hoppe str. 96 pisze: ubi narratur, qua ratione Trompius, Hollandiae archithalassus, cum classe instructa Belgica, Dantisco in subsidio venerit (anno 1657).

Tron ob. Jabłonowski J. A. (Heraldica 1752) — Kozłowski Szym. (Pana Zastępów 1751) — Myśli (sukcesyonalny 1789) — Propozycya (1740) — Rzewuski Sew. (polski) — Sukcessja — Wybranowski Ign. (Mowa 1790).

Trop cugu ob. Wojniłowicz Mich. (1666).

TROPER Andrzej, doktor fil., od 1562 coll. major, kanonik św. Florjana († 8 kwietnia 1582). Magistri Andreae Troperi Cracoviensis Collegae Minoris, Ad Pubem Stvdiosam, Polonam, Oratio. Vt Maiora Et Graviora Stvdia Capessat, Ac Magna Et Difficilia Tentet. [Tu ornament linearny]. Cracoviae Lazarvs Andreae Excvdebat. (1560). w 4ce, k. tyt. i k. 23 nlb. (sygn. A—Fiv).

Dedyk. Marcinowi Kromerowi, datow. Cracoviae ex Coll. minori die XVI aprilis Anno MDLX. Tu wychwala Kromera i Jana Barcika za to, że dbali o collegium minus.

W mowie tej zachęca młodzież, aby nie kończyła swych studjów na syntaksie i gramatyce, lecz studjowała pisma wielkich pisarzy greckich i łacińskich. Na k. Bij cytuje po grecku Hezjoda i tłómaczy ten cały ustęp na łacinę. Cytuje Platona i Tucydidesa (po łac.). Nagania pitagorejczyków. Cytuje i wychwala projekt Frycza (o cenzorach przeciw próżniactwu). Cytuje Aeneades Sabellici. Zaleca czytanie Cicerona, Horacego i Wirgiljusza. — Na k. B

cytuje Rajmunda Lulla Rhabana. — Bardzo niechętnie wyraża się na k. A_4 o studjowaniu filozofji arystotelesowskiej.
W całej tej mowie uderza dobra znajomość literatury greckiej.
Na końcu sprostowanie pomyłki powstałej przez opuszczenie w tekście kilku zdań.
Jocher 921. — Juszyński I, 13. — Wiszniewski VI, 78 i 188. — Encykl. Org. XXV, 586. — Kopera Spis nr 234 (opis i inicjał). — Wierzbowski II, 1389. — Stan. Estreicher Acta rector. II, 376. — Barycz Hist. Uniw. Jag. (1935), str. 373.
Akad. — Czartor. — Drohob. — Dzików — Jagiell. — Muz. Narod. (Czap.) — Ossol. — Petersb. publ.

Trophaeum Sexennali Literaria in Arena Certamine Comparatur Sapientiae Sedi Divinissimae Verbi Incarnati Matri Virgini Sanctissimae Mariae M. D. Litvaniae Metropolis Civitatis Vilnensis in Porta Aciali Terribili, ut Castrorum Acies Ordinata, Protectrici Acerrimae. Theresiani Carmeli Decori Ac Patronae Singularissimae ultimum Scholasticae Militiae sub terminum deportatvm Nec Non; agente(?) Solemnitatem actûs festiva Magni sui Indigetis Luce ac Gratissima Praesentia A. R. P. N. Athanasio á S. Ignatio Carmelit: Discalc Provinciae S. Casimiri Provinciali Dignissimo, Condecoratibus Religiosa Authoritate AA. RR. PP. NN. Definitoribus Colendissimis, AA. RR. PP. NN. Conventuum Prioribus Observandissimis, Eorumq; Socijs AA. RR PP. Emeritissimis pro Capitulo dictae Provinciae solemniter Congregatis Votivo Plausu Nomini Prodigiosissimo Honorj suo Maximo dedicatum. Ab Addictissimis Clientibus, Cultoribus & Filijs Fratribus Carmelitis Discalceatis in Conventu Vilnensi Sacrae Theologiae Auditoribus. A. 1754. D. 2 Maij. w 4ce, k. 4.

Są to Conclusiones theologicae menti D. Thomae conformes.
Na odwr. tyt. miedzioryt z podpisem: Wizerunek cudownego obrazu w Ostrey Bramie przy kośc. Karmelitów bosych.
Uzięblo w Tygod. Illustr. 1904 N. 41.
L. Uzięblo w Wilnie

— Flecte oculum spectator mirare, deliciare, aggratulare plenum triumphorum, victoriarum non runcinis Polycleti triumphale trophaeum effigiatum, sed ad siparium Palladis penicillo Apollinis in mnemesynon perpetuae submissionis delineatum. w 4ce.

— (Salutare Crucis) ex angelico scientiarum Pelago Aquinaticis alis erectum. Varsaviae, 1728. w 4ce. Ossol.

— ob. Balicki (victoriosis 1681) — Bieżanowski J. (martiale 1653, crucis 1681) — Brzozowski Geor. (1699) — Chrzanowski Wac. (amoris 1660) — Czapliński St. (immortali gloriae 1743) — Fidetowicz (ex morte 1683) — Foltinowicz M. (Palladis 1644) — Gostkowski Jan (ad tumulum 1680) — Herman D. (Samoscio) — Jabłonowski Stan. (1702) — Jarosławski J. C. (virtutis 1675) — Krajewski (Poloniae 1687) — Kuhn P. (regale 1633) — Ledochowski (terrae) — Loeaechius (pacis 1594) — Łopuszyński J. (in feretro 1710) — Muszyński Józef (militantis Christi 1743) — Sapieha Krz. (gloriae 1631) — Stanowicz (1714) — Szymonowicz Sz. (Żółkiewski 1606) — Tarczewski J. (gloriae 1695) — Trevani Kar. (ex morte Opalin. 1676) — Wolski Jan (polon. Themidis 1687) — Żelechowski Bened. (Palladis, M. Foltinowicz 1644).

Tropiański Stefan S. J. ob. Straup Hier. (Voces 1644).

TROPPANNIGER Joh. Christ. Q. D. B. V. Dissertatio medica de Malo hypochondriaco quam gratiosissima medicorum facultate indulgente praeside viro exellentissimo atque experientissimo Dno. Michaele Ettmullero Philosophiae et Medicinae Doctore publicae Eruditorum Ventilationi proponet Author Johan. Christoph. Troppaniger Lesna Polonus ad diem 14. Aprilis Anno 1675. Lipsiae Impensis Nicolai Scipionis. 1684. w 4ce, str. 15. Ossol.

TROSCHEL Dr. Observationes Clinicae ad ductum Medicationum in Nosocomio Generali Varsaviensi. Fasciculus Primus et Secundus. Varsaviae et Dresdae Apud Mich Groell. 1767—68. w 8ce, zesz. I, str. 54; zesz. II, str. 68.

O tem Thorn. Nachr. 1769, str. 319.
Uniw. Warsz.

TROSCHEL Ferdynand. Verzeichniss einer Sammlung groestentheils seltener Bücher aus verschied. wissenschafl. Fä-

chern in latein., deutsch., engl.. fracös., italien. und anderen Sprachen bei... Buchhändl. in Danzig. Danzig bei Müller 1796. w 8ce, str. 96.

- Toż:... z r. 1797. w 8ce, str. 52.

Troschel P., rytownik ob. Zeiller M. (Beschreibung 1657).

Ob. Sprawozdania hist. sztuki VI.

(Troscianiec). Prośba szlachty dziedziców i possessorów majętności Trosciancu z przyległościami w wwdztwie bracławskiem sytuowaney do nayiaśnieyszych skonfederowanych Stanów d. 27 maja 1790 r. podana. 1790. fol., str. 4.

Bibl. w Suchej

TROSIEN Michał. Annotationes Sacrae Ad Vaticinia Habakuki, Qvas Ad Cap. II. v 5—12. Sub Praesidio Joh. Georg. Abicht, S. Theol. D. Ejusd. P. P. Athen. Rect. Et Ad Aed. S. S. Trin. Past. In Auditorio Maximo H. C. D. XXVI. Febr. A. MDCCXXVIII. (1728). Commilitonum Censuris Subjicit Respondens Michael Trosien, Gedan. Magnifici Senatus, Nibilissimiqve Dicasterii Alumnus. Gedani, Typis Thomae Johannis Schreiber Senatus Et Athenaei Typographi. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 135—166.

Jest to widocznie nadbitka z osobnym tytułem i dedykacjami. Czartor.

Troski prywatne ob. Sołtyk M. (1791).

Troskliwość. Z Ufnością Czyli Dwie Uwagi Na Pochwałę Seymu. [Tu winjeta: wiązanka kwiatów, zawieszona pod karniszem]. w Warszawie 1790. w 8ce, k. tyt., str. 55.

Na odwr. tyt. cytat z Sallustjusza.

Wystepuje przeciw zasadzie monarchizmu. Chwali jednak Stanisława Augusta. Gani szlachtę, że stanowi prawa tylko dla swej korzyści. Cieszy się ze zniesienia rady nieustającej. Wychwala działalność sejmu. Kończy wierszem wyrażającym nadzieję, że sejm uratuje losy kraju. — Całe skierowane przeciw Moskwie.

Bentkowski Hist. Lit. II.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

Trost ob. Berndt C. (Schrift 1649) — Bucheim G. (Gedicht 1657) — Gericius Fr. (Büchlein 1609) — Herrman Z. (Lichter 1674) — Hilchen D. (brief 1599) — Kwakboliński (Trauer 1697) — Metz (Worte 1680) — Neunachbar Joh. (Gedichte 1665) — Paliuro J. (Rede 1659) — Preuss Georg. (Schrift 1649) — Prox Wład. (Getichte 1668) — Purchmann Laur. (streich 1699) — Roessner (Trostrede 1725) — Titius Sim. (Schrift 1685).

(Trotz). Catalogus librorum varii generis publica auctionis lege parata pro pecunia distrahendorum Thorunii in aedibus Trotzianis die 21 Junii 1728. w 4ce.

Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 119. Tor. Kop.

TROTZ Chrystjan z Torunia, dr medycyny u ks. Czartoryskiego w Sandomirskiem (ur 4 list. 1714 † 1752 w Krakowie). De deliriis... dissertatio medica. Argentorati 1740. w 4ce, ark. 2.

Thorn. Nach. 1762, str. 383. Tor. Kop

TROTZ (Troc) Michał Abraham († 2 Czerw. 1769 w Lipsku). Bibliotheca Polono-Poetica, albo Urzędow Wielkich splendorem Jaśnieiących, a Oyczystą weną na Polskim Parnaśie słynących Poetow Wiekuiste Prace, Dla głośney resonancyi zebrane, i z Regiestrami opatrzone przez Michała Abrahama Troca, Warszawianina. Tom Pierwszy. [Tu rycina: w elipsie z 2 ryb krajobraz wybrzeża morskiego; na pierwszym planie statek, w głębi widoczne inne. Podpis: Sinu pretiosa recondit]. w Lipsku, w Drukarni Bernharda Chrystofa Breytkopfa. R. P. 1728. w 8ce, k. tyt. i k. 6 nlb., str. 841, k. 10 nlb.

Zawiera „Argenidę" Jana Barclaia w wierszowanej przeróbce W. Potockiego. — Jest to przedruk z wydania, które wyszło w r. 1697 (ob. Bibliogr. tom XII, 368). — W piętnaście lat później (1743) przedrukował to po raz trzeci Pałaszowski.

Rozpoczyna dedykacja i wiersz na 2 k. do Króla. Nad wierszem portrecik króla Augusta II w ładnej rycince. — Wiersz bardzo nieudolny („przyznaję wielki królu, że liche jęczenie, które ci ofiarują podłe czyni brzmienie... podeprzyj protekcją sługę ubogiego, a co honor mój wielki twego poddanego"). Podpisany: Michał Abraham Troc, Warszawianin.

W przedmowie do czytelnika sławi Imci pana Potockiego jako wielkiego poetę. — Pisze o sobie, że jest ku ojczystemu językowi uwiedziony poszanowaniem i że dokonał swej pracy podczas akademickich zabaw,

Pragnie, aby wiekuiste prace polskich poetów pięknym drukiem w Bibljotekę były skomputowane. Oprócz Potockiego wymienia Lubomirskiego i Kochanowskiego. Usprawiedliwia swą ortografję (morzki, nizki, blizki — pisanie gie, kie, by).

Na końcu: Konnotacya nayprzednieyszych materyi i wyśmienitych konceptow.

Toż:.. Warszawianina. Tom Drugi. Electa placebit. W Lipsku w drukarni Andrzeia Ceydlera R. P. 1731. w 8ce, k. 29 nlb., str. 203 i 5 k. nlb.

Zawiera: Ezop nowy polski to jest: Życie Ezopa filozofa frygiskiego, Sto y oko baiek... zpisane przez Jana Jabłonowskiego. — Opis ob. w tomie XVIII, str. 342.

Czartor. — Czetwert. — Dzików. — Jagiell. — Kijow. — Ossol. — Raczyń. — Tor. Kop. — Uniw. Lwow. — Zieliń.

— Nouveau Dictionaire François, Allemand Et Polonois, Enrichi De Plusieurs Exemples De L'Histoire Polonoise, Des Termes Ordinaires Des Arts Et Des Remarques De Grammaire Les Plus Necessaires, Avec Une Liste Alphabetique Des Poetes. Et De Meilleurs Livres Polonois. Par Michel Abraham Trotz, Varsovien. Tome Premier. [Tu winjeta: w kole przybranem odznakami muz, na kamiennym cokole siedzi postać niewieścia trzymająca w lewej ręce kotwicę, prawa wsparta na instrumencie w kształcie litery G. Obok mężczyzna w klasycznym stroju z wieńcem laurowym na głowie trzyma w lewej ręce harfę, prawa wsparta górą na opisanym wyżej instrumencie]. Leipzig. Chez Jean Frederic Gleditsch. MDCCXLIV. (1744). w 8ce. k. tyt. i k. 6 nlb., szpalt 3040, 1 rycina.

Tome Second. [Tu winjeta jak w tomie I]. Leipzig Chez Jean Frederic Gleditsch. MDCCXLVII. (1747). w 8ce, k. tyt. i k. 2 nlb. szpalta 3041—6128, k. 7 nlb.

Druk w dwie kolumny (szpalty), każda z nich liczbowana.

Na czele I i II tomu rycina (Bernigeroth del. et fecit 1743) — przedstawiające lożę z widoczkiem wgłębi na Warszawę; na jej przodzie stół, dookoła niego 7 figur po polsku ubranych i jedna po francusku, na stole i przy nim książki, mapy etc. U góry orzeł czarny dwugłowy, herby polskie (orzeł i pogoń) oraz lilje.

Na pierwszych 6 kartach zamieścił autor: 1) przedmowę do czytelnika. Tu mówi o zasadach wymawiania wyrazów polskich, o obfitości i gładkości mowy. Potępia makaronizm. Wychwala bibljotekę Załuskiego. Przytacza zdania Łuk. Górnickiego, Krz. Opalińskiego i Knapskiego o „mięszaniu mowy". — 2) Dalej zestawia na siedmiu stronach spis poetów polskich i ich dzieł drukowanych, z jakich korzystał. (Ważny to spis dla poznania zasobów bibl. Załuskich. — Dużo wymienionych druków nieznanych, np. Niebylski Nikodem Pobudka do dobrey myśli, w Toruniu 1615). — 3) W końcu: wykład znaków i abrewjacyj.

Tom II ma dedykację franc. Henrykowi Bruehlowi, podpisaną przez Troca.

Tom I obejmuje litery A—H, tom II od J—Z oraz: Appendice ou liste des conj. irreg. et défectueses. — Na ost. stronie tłómaczy się, dlaczego druk trwał tak długo (trzy lata). Drukowano pokolei w trzech drukarniach.

Sam słownik jest opracowany nader starannie, z dużem uwzględnieniem słów z zakresu techniki. Autor podaje najprzód kursywą wyraz francuski; potem idą gotykiem wyrażenia niemieckie; wreszcie ant. znaczenia i zwroty polskie oraz zwroty francuskie, w jakich się danego wyrazu używa.

Akad. — Dzików — Jagiell. — Raczyń. — Tor. Kop. — Warsz. Narod. — Wileń.

— Toż:.. Tome Premier. Seconde Edition. [Winjeta: Spes alit artes]. Leipzig, chez Jean Frederic Gleditsch MDCCLXXI (1771). w 8ce, k. tyt., k. nlb. 6, szpalt 3040.

Tome Second. [Winjeta]. Leipzig, chez Jean Frederic Gleditsch. MDCCLXXII (1772). w 8ce, k. 3, szpalt 6128 i str. 15 nlb. (Appendice).

Naczele tomu I ta sama rycina, co w I edycji, ale z nowej blachy, z opuszczeniem nazwiska sztycharza. — Pozatem przedruk jest najzupełniej wierny; szpalta w szpaltę zgadzają się z edycją z r. 1744. — Taksamo przedruk tomu II. Przedrukowano również naczele dedykację Brühlowi.

Centr. Wojsk. Warsz. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Zieliń.

— Toż:.. avec une liste alphabetique des poetes et de meilleurs livres polonois, par Michel Abraham Trotz, Varsovien. Tome Premier Troisième Edition. Leipzig, chez Iean Frederic Gleditsch, MDCCXCVI (1796). w 8ce. 1 rycina 7 k. nlb., szpalt 3040. Jagiell.

— Nowy Dykcyonarz to jest Mownik polsko-francusko-niemiecki z przydatkiem przysłów potocznych, przestróg

grammatycznych, lekarskich, matematycznych i inszym Naukom przyzwoitych wyrazów przez Michała Abrahama Trotza. Tom Trzeci. — Nouveau dictionnaire Polonais-Allemand et François enrichi de proverbes les plus usités... par Michel Abraham Trotz. Tom Troisieme. W Lipsku nakładem J. F. Gledycza 1764. w 8ce, k. tyt. i str. 3077.

Tworzy dalszy ciąg (to jest tom trzeci) obu poprzednich tomów.

Dzików — Jagiell. — Raczyń. — Warsz. Narod.

— Nowy Dykcyonarz To iest Mownik Polsko Niemiecko-Francuski z przydatkiem przysłow potocznych, przestrog gramatycznych, lekarskich, matematycznych, fortyfikacyjnych, żeglarskich, łowczych i inszym Naukom przyzwoitych wyrazow. przez Michała Abrahama Troca, Warszawianina. a teraz powtore wydany, przepatrzony, poprawiony y powiększony wielką liczbą Mian y słow z Nowowydanych Autorow, wybranych przez Stanisława Nałęcza Moszczeńskiego, Szlachcica Polskiego. Tom Trzeci [Tu linja, a pod nią:] W Lipsku, nakładem Iana Fryderyka Gledycza. Nouveau Dictionaire Polonois, Allemand Et François. enrichi de proverbes les plus usités, de remarques de Grammaire, de termes de Médicine, de Botanique, de Matématique, de Fortification de Marine, de Chasse & des autres arts. par Michel Abraham Trotz. Varsovien. dernierement augmenté de nombre de Termes & mots tirés d'Auteurs Polonois nouvellement donnés au Public, revu, & corrigé par Stanislas Nałęcz Moszczeński, Gentilhomme Polonois. Tom Troisieme. Leipzig chez Jean Frederic Gleditsch. MDCCLXXIX. (1779). w 8ce, k. tyt. i k. 9 nlb., szpalt 3164, 1 rycina

Tworzy tom III w stosunku do drugiej edycji dwóch pierwszych tomów.

Rycina dodana naczele jest przerysowana z ryciny Bernigerotha (z I wydania), ale w nadzwyczaj niedołężny sposób.

Dedykacja do Franciszki Korybuth Woroniecklej Xiężny Jabłonowski wojew. nowogr. i do pani Szydłowskiej, kaszt. żarnowskiej, wreszcie do Symeona Kaz. Szydłowskiego, kom. maltań. — Podpisany: Stan. Nałęcz Moszczeński. Tu podnosi, że Troc był współpracownikiem Jabłonowskiego. Moszczeński mówi, że był czynny przy drugiem wyjściu Mownika.

Poczem idzie przedmowa do czytelnika (od Troca). Usprawiedliwia późne wyjście III tomu tej pracy. Mówi, że pracował nad tym słownikiem oddawna, ale przerwał pracę dla przekładu Telemaka i pisania Gramatyki niemieckiej — zwłaszcza że zapowiedziano „iż po wydaniu w Warszawie Daneta tamże edycja polsk. Dykcjonarza nastąpić miała". — (Daneta słownik francusko-łacińsko-polski tłóm. pijar D. Kola; obacz o nim tom XV, 32. Zdaje się, że Troc korzystał z tego słownika przy układaniu swego, ale Troca jest poprawniejszy) — Poczem wychwala język polski; pisze, że podstawą był mu Knapjusz. Biskup Załuski dodał wyrazy żupne, kruszcowe, matem. i filoz. Wojenne wziął z Aksjomatów Fredry. Herbowne klejnoty z Okolskiego. Czerpał dużo z dawnych pisarzy, ale ich nie wylicza, odsyłając do katalogu warsz. bibljoteki (Załuskiego).

Poczem następuje: Wykład znaków i abrewjacyj; Konjugacje; Catalogus librorum latin. in officina Gleditschiana (na 2 kartach).

Słownik czyli mownik podaje najprzód wyraz lub zwrot polski, poczem przekład niemiecki, wreszcie francuski. — Często dodaje autor jeden lub więcej zwrotów, w jakich dany wyraz jest w Polsce używany, ale tych już nie przekłada.

Akad. — Centr. Wojsk. Warsz. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

— Vollständiges Deutsches und Polnisches Wörter-Buch, welches die gebräuchlichsten Wörter und Redens-Arten, auch vornehmsten Kunst- und Handwerks-Wörter enthält, als M. A. Trotzens, Polnischen Wörter-Buches letzter Theil; herausgegeben durch Stanislaus Nałęcz Moszczeński. [Tu linja. Pod linją:] Zupełny Niemiecki y Polski Mownik, maiący naywięcey zażywane słowa y zwykłe Mowienia-kształty, tudzież przednieysze słowa w Sztukach y Rzemiosłach, iako Ostatnia Część Polskiego Mownika P. M. A. Trotza. Wydany przez Stanisława Nałęcz Moszczeńskiego, Art. Mag. Leipzig, 1772 Bey Johann Friedrich Gleditsch. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., szpalt 2458.

Druk każdej strony w 2 szpalty, każda numerowana.

Dedykacja po polsku na 1 k.: Karolowi z Osten hrabi z Sacken, star. piltyń. Podnosi jego znajomość obu języków. Podpisany pod nią Stan. Nałęcz Moszczeński.

Poczem: Vorrede (po niem.). — W przedmowie tej pisze Moszczeński, że posługiwał się Hederichsa Promtuarium latinitatis. Tłómaczy pewne usterki i używanie wyrazów przestarzałych. Umyślnie podawał liczne przykłady. Datow. Leipzig 1772.

Z przedmowy tej wynika, że Troc pracował nad słownikiem polsko-niem. ale pozostawił materjały niewykończone (weniges und geringes), tak że Moszczeński pracował samodzielnie.

Tworzy tom IV (ostatni) względem trzech poprzednich tomów.

Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

— Toż:... herausgegeben durch Stanislaus Nałęcz Moszczenski. Zupełny Niemiecki y Polski Mownik, maiący naywięcey zażywane słowa y zwykłe Mówienia kształty, tudzież przednieysze słowa w Sztukach y Rzemiesłach, iako Ostatnia część polskiego mownika P. M. A. Trotza. Wydany przez Stanisława Nałęcza Moszczeńskiego, Art. Mag. Leipzig, Bey Johann Friederich Gleditsch, 1791. w 8ce, 5 k. nlb. i szpalt 2458.

Dedyk. i przedmowa jak w edycji 1772.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Zieliń.

— ob. Bibliotheca pol. poet. (1728—31) — Fenelon (Przypadki Telem. 1750, 1775; tu jego przedmowa) — Montesquieu (Duch 1777) — Moszczeński Stan. (1772) — Potocki (Argenida).

Gramatyki niemieckiej, o której ułożeniu wspomina w przedmowie do swego słownika niem., nie znam. — Wątpliwe więc, aby ją wydał drukiem.

Bentk. Hist. lit. I, 29, 200. — Janozki Pol. Lit. 79. — Dmochowski Fr. Satyryczne powieści 1859, str. 133—157 (tu jego biografia). — Thorn. Wöchent. Nachr. 1769, str. 226. — Encykl. Orgelb. XXV, 587. — Brückner w rozprawie: Język W. Potockiego. — Bystroń Przysłowia 1933, str. 16. — Korbut[3] II, 9.

Późniejsze wydania dykcjonarzy Troca ob. Bibl. XIX w. tom IV, 533—4.

Trouppes polonoises ob. Etat (1769).

Trouve (de la) Franc. ob. Akta (1773).

Troyel Abraham ob. T. A. (Venda 1705).

Trubecki Jerzy ob. Aleksij (1674).

TRUBLAJEWICZ Grzegorz. Uwagi Nad Pismem z Strony Sukcessorow Jelcowskich do Sądu podanym. Od Uro: Grzegorza Trublaiewicza, Generalnego Plenipotenta Kommissyi Edukacji Narodowey, Sądownie przełożone. fol., str. 8.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

Truby słowies propowiednich (1674)... ob. Baranowicz Łazarz (tom XII, 360).

Trucewicz Joel ob. Dioptra (1654).

Trucewicz Ludwik ob. Berynda (1653).

TRUCHONOWICZ Franc., S. J. (†1755). Potrzebna nauka dla uczącey się młodzi w szkołach OO. Jezuitów prowincyi Litewskiey. w 4ce, 13 k. nlb.

— Uwaga czy założenie Collegium nobilium w Wilnie podniesieniu się tamecznemu Uniwersytetowi i wzrostowi nauk i sztuk jest pomocne lub szkodliwe. (1739). w 4ce, ark. 2.

Janoc. Lex. II, 121. — Kraszew. Wilno IV, 258. — Jocher 1815. — Finkel III, str. 1879.

Janocki l. c. pisze, że Truchonowicz zajął się urządzeniem archiwum prowincjonalnego zak. jez. i zrobił spis tych wszystkich pism, które oddawna przygotowane były do druku. Spis ten w bardzo małej liczbie był drukowany i między dobrodziejów zakonu był rozdany.

TRUCHONOWICZ Piotr ks. (1677 †23 paźdz. 1742). Brama perłowa[a], brama sądowa[b] Jaśnie Wielmożnego Iego Mości Pana Krzysztofa de Kozielsk Puzyny, kasztelana Mścisławskiego, starosty Upitskiego, głównego Trybunału Wielkiego Xięstwa Litewsk. marszałka, na ingress przy Mińskiey translacie Palemońskiey Themidy erygowana ekklezyastycznym modelem, od X. Piotra Truchonowicza Societatis Iesu, ordynaryjnego tamże kaznodziei, przy zwykłey salutacyi, roku od ingressu przez bramę perłową bo Unionis Hypostaticae, samego na świat Boga 1727. niedzieli dwudziestey wtorey po Świątkach abryssowana, za trybunalską rekwizycyą drukarską umbrą publicznemu światu y światłu illuminowana. W Wilnie, w Drukarni Akadamickiey Soc. Iesu. fol., 14 k. nlb.

[a] Apocalyp. 21. [b] Deuter. 21. 19.

Czartor.

— Exhorty postne o Męce Pana y Zbawiciela Naszego Jezusa Chrystusa Niegdyś miane Przez Wielebnego Xiędza Piotra Truchonowicza Soc: Jesu Za Staraniem Tegoż Na pożytek Dusz y Serdeczną kompassyą nad cierpiącym Zbawicielem, Królem bolow do Druku Podane. Wilno w Drukarni I. K. M. Ak.

Soc. Jes. 1729. w 4ce, k. tyt., k. nlb. 19, str. 294. Indeks.

Jocher 4639. — Brown str. 406. — Bieliński Uniw. Wileń. II i III.
Jagiell. — Wileń.

Truchses ob. Wetzhausen Jan, Marcin, Erhard (1635, 1636).

Truchses Georg. ob. Cramer Jan (Agger 1625).

Truchses Otto ob. Kromer Mart. (de religione 1559).

Truchsius Albertus ob. Scaliger Paulus (Epistola).

Trucizna ob. Rutka T. (i z nieba 1693).

TRUCZBARSKI Adam. Oratio pro instauratione studiorum in Collegio Regio Varsaviensi Schol. Piar. habita ab... Professore Eloquentiae anno Domini 1787. w 4ce.

Finkel I nr 5244. Bibl. w Suchej

Trud moskiewski ob. Horatius Flaccus (Seb. Petrycy 1609).

Trulewicz Benedykt ob. Nandi Isidor (Relazione 1721).

Trumnie (Pry) ob. Olof Ephr. (1712).

Trumpas Budas Pasisákimo, arba iżpażinimo Nůdemiu. Drin tu kurie dażnai wartôia tů Sakramentu. Yz łąkiszko ąnt Lietúwiszko pėrgulditas... ob. Ledesma (Katechismas 1595).

W Bibl. XXI, 140 błędnie podano, iż zaczynają się od str. 55, powinno być: karty. — Na karcie 62—85 idzie: Małdos pasisakimop arba iżpażinimop nůdemiu etc.

— ob. Bellarmin R. (1677) — Daukśza — Katechismas — Summa (1653).

Truna człowiekowi ob. Polański Jan (1621).

Trunki krajowe ob. Tabella trunków krajowych (1768).

TRUSIUS Hiob. Pyxis Symbolica, In Qua Nummi Poetici, Ex Infreqventi, eoqꝫ puerili lusu, non minus ad salubrem animorum recreationem, quàm utilem temporis privati collocationem, instituto collecti, cuivis Candido perlustrandi usurpandiqꝫ exhibentur, Reserata per Hiobum Trusium, Rosenbergâ Pannonium Dantisci, Typis Viduae Georgii Rhetii, Anno M.DC.XLIX. (1649). w 4ce, k. 14.

Pisali tu: Joach. Schrader Dantiscanus, Michael Tönniges, Henr. Schrader i Reinhold Fridericus.

TRUSKOLASKI Edmund († 1794). Kazania na S. Stanisław miane w Tulczynie. w Warszawie, w Druk. P. Dufour konsyliarza nadworn. druk. J. K. Mci. dyrektora drukarni korpusu kadetów 1786. w 4ce, k. t., 1 k. ded. i 35 k. nlb.

Dedyk. do Stanisława Szczęsnego Potockiego Wojew. Generała Ziem Ruskich. Są tu trzy kazania miane w latach 1784—6 oraz mowa na poświęcenie Chorągwi Regimentu Potockich miana w Tulczynie 1786 r.

Jocher 5107. Czartor. — Jagiell.

— Mowa W. Im. Xdza... proboszcza kopiowskiego na poświęcenie sztandarów kawaleryi narodowey w obozie pod Bracławiem die 7bris 1790 r. miana. w 4ce, k. 6. Zieliń.

— ob. Loke (o edukacyi dzieci 1781).

Bielski Vita 158. — Finkel III, str. 1879. — Bentk. Hist. lit. II, 60. — Encykl. Orgelbr. XXV, 608. — Horanyi Script. II, 754. — Encykl. kośc. XXIX, 163.

Truskolaski H. (Wiersz do Stanis. Potockiego)... ob. Zabawy Przyjem. (tom X, 6).

TRUSKOT Iwan. Karta predstawljajuszczaja Polszu i Moldawiju s około leżaszczimi zemljami socziniennaja pri Akademii Nauk po nowiejszim izwiestjam titularnym sowietnikom i adjunktom Iwanom Truskotom 1769. (Mapa na 2 ark. 55×77 cm).

Wydana w r. 1772, a nie 1769. — Obacz o niej Buczek Prace Kom. Atlasu Hist. Pols. zesz. III, 1935, str. 147. — Reprodukował ją Kordt Mater. 1910.

TRUSKOWSKI Jan. Produkt ze strony WW. Jana Truskowskiego Skarbnika Pttu Upitsk: tylko względem starszeństwa w Małżeństwie, a raczey w Assystencyi procedującego; a Barbary z Piorow Truskowskiey, jako Aktorki, czyli uprzywileiowaney Starościny Rumszyskiey. Przeciwko JJ. WW. Pacowi Staroscie Sądowemu Kowień: i Tyzenhauzowi Podskarbiemu Nadworn: W. X. Litt. W sprawie o naturę Rumszyszek (1790?). fol., sygn. I_1. Jagiell.

— Sprawa WW. JPP. Barbary z Piorow Imo Brunoffowey adpresens Truskowskiey Starościney Rumszyskiey Matki, i Kazimierza Truskowskiego Starościca Rumszyskiego Syna. z WW. JPP. Mełwińskiemi, Zakaszewskiemi,

Gibertowskiemi, i Rodziewiczem (1798). fol., k. 1 nlb. Uniw. Wil.

Truszewski Jakób ob. Duellum (1749) — Hasło (1754).

TRUSZYŃSKI Mateusz, uczeń Akad. Zam. Sancto Augustino Episcopo & Confessori Ecclesiae Doctori Universitatis Zamoscensis Principali Patrono Studium Theologicum Propositiones ex Tractatu de Sacramentis Offert Quas V. D. Matheus Truszynski Sacrae Theologiae & SS. Canonum Auditor. in Assistentia M. Nicolai Onuphrii Olgierd Sae: Theologiae Professoris Canonici Zamoscensis Propugnavit Anno Dni 1778. 28. Mensis Augusti. w 8ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Są to tezy (24) ex tractatu de sacramentis. Omawia w nich różne wątpliwości co do sakr. chrztu, małżeństwa, komunji i t. p. Zamoj.

— Sancto Thomae Aquinati Ecclesiae Doctori Studium Theologicum expositas Propositiones ex Tractatu de Virtutibus Theologicis & Moralibus Offert Quas VV. DD. Mathaeus Truszynski & Ziąbkowski Sacrae Theologiae & SS. Canonum Auditores. in Assistentia. M. Nicolai Onuphrii Olgierd Sae Theologiae Professoris Canonici Zamoscensis Propugnarunt. Annó Dni 1780. Die 27. Mensis Junii. w 8ce, k. tyt. i k. 6 nlb.

Są to tezy zaczerpnięte „ex tractatu de virtutibus theologicis et moralibus" (jest ich razem 17). W jednej z tez zwalcza pojedynek (za co grozi ekskomunika i odmówienie pogrzebu). W innej zwalcza artem cabalisticam oraz magję. Taksamo symonję, herezję i t. p. Zamoj.

Trutina [variorum candidatorum ad regnum Poloniae concurrentium a quodam equite polono proposita]. 1669.

Korzon Dola II, 150 zna z ręk. Ossol., ale wskazuje, że „trutinatory" tego tytułu były też drukowane.

Oświadcza się za F. Wilh. neob. — Korzon Dola II, 150 przypuszcza, że to pióra Leibniza.

Są i inne broszury zbliżone tytułem do powyższej i również niewiadomo, czy drukowane, a mianowicie:

Trutina civis patriae super Apostrophen factam ad Seren. Regni Poloniae candidatos (1674?).

Broszura ta jest dochowana w Arch. Państw. Wied., o czem wspomina Korzon Dola i nied. III, 444.

Celichowski De fontibus 1871. — Krebs Vorg. der Königswahl 1887.

Trutina ob. Grodzicki (psychotopiey).

Trutius Antonius ob. Czapliński Samuel (1603).

Trwałość seymu y Rady kraiowey. (Projekt). (1790) fol., str. 4.

Bibl. w Suchej — Czartor.

Trybiowna Katarzyna ob. Jurkowski Jan (1604).

TRYBOWICZ (Trybowitsz) Bonifacy, dominikanin. Imię Naiasnieyszego Krolewica Polskiego W Niebie Krolviącego Od Swiatowniczkow Ná wiátr w literách lekko rozrucone łaćińskich, Casimirus Na Polski Styl pobożniey tłomáczone. Y Kazaniem Związane Na Wiązanie Godnemv Imieniv S. Theologiey Doktora, Przewielebnego w Chrystusie Panu, X. Kazimierza Napolskiego, Przeora Ná ten czás powtore Krákowskiego, Zakonu Dominika S. Od X. Bonifacego Trybowitsza Dominikanina, Kaznodziei Generálnego, Stolice Apostolskiey Notáryuszá, Ná te czasy in Circulo u Pánny Maryey Káznodźiei. Zakonno życzliwym affektem, Przy dorocznym Patrona S. Feśćie Ofiarowane. W Krakowie, Roku Páńskiego 1698. fol., k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwrocie k. tyt. dedykacja podp. X. B. T. Jocher 4856.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Wodz Nowo Spartanskiey Kawaleryei Przeciw Nowym Párydom, z osobliwey Opátrzności Boskiey Dezygnowany. Jgnacy Swięty Fundator Zakonu Clericorum Regularium Societatis Iesv, Od Boga Zastępow Przećiw Herezyom Pogáńskim, y wszelkiey bezbożnośći Ordynowany. A w Kośćiele Jgnacego S. Przemyskim Societatis Iesv. Przez W. O. Bonifacego Trybowicza Dominikaniná, Kaznodźieię Konwentu Przemyskiego, Anno Dńi, Nova bella eligendis, 1689. Promulgowany. [Tu na barokowej tarczy, przybranej odznakami godności opata, herb Jastrzębiec]. Varsaviae, Typis Collegij Schol. Piarum, An: Dńi 1692. fol. k. tyt. i k. 2 nlb., str. 17.

Na odwr. tyt. aprobata Woj. Tylkowskiego S. J. Dedyk. Stan. Święcickiemu.

W kazaniu uderza na Lutra, który ślubował:

Ero mors tua Papa... i przerabia ślub Lutra na słup Lutra, puls Lutra. Wysławia Tom. Młodzianowskiego,,,który w mądrym i długo upartym Szlichtyngu wielką rybę ułowił i oddał kościołowi".
Nowowiejski Phoenix. — Barącz Dzieje zak. kazn. II, 269. Krasiń. — Ossol.

Trybunał Boski z Krzyża Jezusowego (1723) ob Łoziński J.

Trybunał Chrystusów ob. Drexelliusz (1637).

Trybunał świętych oyców ob. Cichowski M.

(Trybunał litewski). Tribunal Obywatelam Welikoho Kniażestwa litewskaho na Sejmie Warszawskom dany Roku 1581. w Wilnie w tipografii Mamoniczow. 1586. fol., k. 1 nlb. i k. 15.
O wydaniu tej ustawy ob. Vol. legum (wyd. Ohryzki) II, 210.
Karatajew Opisanie slow. russkich knih (w „Sborniku otd. russk. jazika Akad. Nauk" tom XXXIV, 1883) nr 114. — Sacharow nr 75.
Krasiń. — Muz Rumianc. — Petersb. publ.

— Trybunal Obywatelom Wielk. X. Litew. na Seymie Warszawskim dany Rokv Tysiąc Piec Set Osmdziesiątego Piervvszego. [Tu herby]. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Wilnie W Drukarni Leona Mamonicza. Roku 1614. fol., k. tyt. i str. 23.
Dokładny tytuł ob. w tomie XXIX, str. 235. — Bywa oprawiane razem ze Statutem 1614. Akad. — Czartor.

— Trybvnal Obywatelom Wielk. X. Litew. Na Seymie Warszawskim Dany Rokv Tysiac Piec Set Osmdziesiatego Piervvszego. [Tu w prostokącie pod barokową koroną na tarczach herb Polski ze Snopkiem i Litwy]. Cum Gratia & Priuilegio S. R. M. W Wilnie W Drukárni Leona Mámoniczá, Roku, 1616. fol., k. tyt. i str. 23.
Ostatnia strona biała i nieliczbowana.
Różnica od poprzedn. wydania w ozdobach na końcu
Na karcie pierwszej (A_2): Sposob Praw Tribvnalnych. Jest to ustawa Stefana Batorego z r. 1581 w polskim przekładzie, ale rozszerzona licznemi dodatkami włączonemi do jej tekstu (O deputatach tryb. z konst. w r. 1611, rota przysięgi na sejmie 1601 postanowiona, poprawa artykułu z r. 1588, przyczynienie czasu na sejmie warsz. z r. 1598, czasy naznaczone konstytucją sejmu krak. 1588, egzekucja za dekrety 1601, o dochodziech sędziów 1601). Mimo to zostawiono na końcu datę: Pisan w Warszawie Lata B. N. 1581, mies. marca 1 dnia oraz pozostawiono: Za wolą y rozkazaniem J. W. Leona Sapiehi Kanclerza W. X. Lith. ten Trybunal jest wydrukowany.
Ob. tom XXIX, 237. — Linde O statucie litew., str. 60. — Górski w Przegl. Bibl. 1881, str. 271. Akad. — Czartor. — Ossol.

— Toż:... dany Roku Tysiąc pięć set ośmdziesiąt pierwszego. [Tu w obwódce prostok. herb Polski i Litwy]. Cum gratia et privilegio S. R. M. w Wilnie, w drukarni Leona Mamonicza Roku 1623. fol., str. 25 (ostatnia str. nlb.).
Ob. tom XXIX, str. 237.

— Toż:... w Warszawie w drukarni Piotra Elerta J. K. Mci typ. 1648. fol., k. 1 nlb. i str. 24.
Z wierszem Stan. Gałąski na końcu.
Ob. tom XXIX, 238. — Linde l. c.
Czartor. — Ossol. — Raczyń.

— Toż:.. dany, Roku tysiąc pięćset osmdziesiątego pierwszego. [Tu herby Polski i Litwy]. Wprzód w Warszawie Roku Pańskiego 1648 przedrukowány, a teraz Cum gratia et privilegio S. R. M. w Wilnie w Drukárni Akádemickiey Societatis Jesu Roku Pańskiego 1693. fol., k. t. i str. 30.
Na odwr. tytułu herb Janina (Sobieskiego).
Z wierszem: Do łask. czytelnika... Stan Gałąski (na końcu)
Ob. tom XXIX, 238. — Górski l. c. — Linde l. c.
Bibl. w Suchej — Czartor. — Chrept. — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Toż:... dany Roku Tysiąc pięćset ośmdziesiątego pierwszego. [Na ozdobnej ukorowanej tarczy herby polsko-litewskie z Janiną Sobieskich] Wprzod w Warszawie Roku Pańskiego 1648. A Teraz cum Gratia & Privilegio S. R. M. iuż powtornie przedrukowany W Wilnie w Drukarni Akademickiey Societatis Jesu, Roku Panskiego 1744. fol., str. 30.
Z datą r. 1744 istnieją dwa różne odbicia, podobnie jak Statutu, o czem obacz w t. XXIX, 239—240. — Górski l. c.
Bibl. w Suchej — Bibl. A. Wolań. (M. Nar.) — Czartor. — Warsz. Nar. (Rap.)

— Toż:... 1786. fol. str. 15.
Ob. tom XXIX, 240

Trybunał W. X. Litewskiego pod laską Adama Czartoryskiego (1781) ob. Lutyński Teodor.

— ob. Bieniewski (spis deputatów 1754) — Chlebowski Fr. (litewski 1760) — Coequatio (jurium) — Consignatio jurium — Konstytucja zawier. deklarację (1792) — Nowella o repartycjach — Obrona praw — Porządek sądzenia (1698) — Romanowicz Franc. (Mowa 1781) — Truchonowicz P. (1727) — Urbanowski Paw. (Apellacja 1756; spis członków).

Ob. tom XXV, 90—91.

Trybunał główny litewski ob. Bułhakow (Ustanowienie 1797) — Wiadomość stancyi (1798).

Spraw toczących się w latach 1797—1800 przed tym Trybunałem należy szukać albo 1) pod nazwiskami stron, 2) albo pod nazwiskami głównych ówczesnych adwokatów, jak naprzykład: Mikulicz Winc., Sobański Ben., Orłowski Stan., Lipnicki Jerzy Ludw., Wasilewski Stefan, Lipnicki Leopold, Narbut Karol, Orzechowski Stan., Puciłowski Ben., Odyniec Tad., Sikorski Stan., Zaleski Michał.

Ob. Stan. Estreicher. Większy Pan Bóg niż Pan Rymsza 1934.

Trybunał Duchowny W. X. Lit. czyli Compositi Iudicii. Prawo Uchwalone w Grodnie Roku 1793. w 8ce, str. 15.

Akad. — Bibl. w Suchej — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— ob. Plater Jan (1766).

(Trybunał koronny). Trybunał Koronny. (Projekt). (1774?). fol., k. 2.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu

— Trybunał koronny (1774) ob. Actum in curia (w tomie XII, 41).

— Sąd Trybunalski koronny, prawo 19 stycznia 1792 w 8ce, str. 28.

Ob. tom XXVII, 17 („Sąd tryb. koronny" oraz „Sąd tryb. w W. X. Lit.").

— Prawo uchwalone w Grodnie roku 1793. (Na końcu:) Tabella czyli Taxa adjudikatów i kar sądowych. w 8ce, str. lb. 98.

Akad. — Bibl. w Suchej — Jagiell. — Uniw. Lwow.

— Ad perpetuam rei memoriam Trina Decreta Tribunalitia.. (1689)... ob. Decreta (w tomie XV, 110).

Nakład Jezuitów.

O tych trzech wyrokach, mających charakter prejudykatu bardzo groźnego dla różnowierców w Polsce obacz: Łukaszewicz Dzieje kośc. w M. P., str. 295 i 373. — Wajsblum Ex regestro arianismi (w „Reformacji w Polsce" 1935—6, str. 298 i nast. Miało być tłómaczone na język ang. celem przesłania za granicę.

Trybunał skarbowy radomski ob. Bienkiewicz Reg. (1746, 1748) — Chojnacki Ant. (1747) — Deklaracja — Radomski Trybunał (w t. XX, 42) — Sądy, Sądownictwo — Sędzia sprawiedliwy (1746).

Trybunał (Trybunały, Trybunalskie sądy) ob. Actum in curia (1774; pisarze) — Awedyk K. (Mądrość 1748) — Bagieński Fr. (1766) — Bielicki Stan. (Spraw. sławy 1710, spis członków; Trybunał 1710; tu o przekupstwach) — Bielski Jan (Widok, tom IV, 1763) — Bienkiewicz R. (Coelum 1739) — Bogdański Gabr. (1726) — Bogucki Józef (1732, 1757) — Brzyski Kaz. (1767) — Burzyński Tadeusz (O wzajemnych 1766) — Byszewski Fr. (Gość 1723) — Chojnacki M. (1756) — Chryszkiewicz Aur. (1745) — Ciapiński J. (1750) — Coelum justitiae (1739) — Compendium Ordin. (1755) — Cultus (advocatae) — Cyboni C. J. (Proloquium 1691) — Czajkowski Ant. (Kazanie 1786) — Czapski Ant. (Compendium 1737) — Czarnomski Zyg. (Mowa 1779) — Czartoryski Fryd. (1762) — Dąbrowski A. (1739) — Dąbrowski St. Tom. (oratio 1745) — Darowski Jan (Mowa 1775, 1779) — Decreta trib. (1689; przeciw żydom i kalwinom) — Deklaracja (1676, 1717—92) — Dłuski Tom. (1751, 1762) — Domaga Józ. (1694) — Domaradzki Aleks. (1724) — Drewnowski H. (1766) — Dukt (1766) — Dunczewski (Kalendarz 1765) — Dunin Piotr (Nowe święto 1683) — Działyński Aug. (1732) — Excerpt z statutów (1783) — Fijałkowski Józ. (1789) — Fortuna Themidis (1739) — Fredro Aleks. (Orbis polon. 1714, Pantheon Lechicorum 1714) — Gajewski Jan (1748) — Gołembiowski J. (1778, 1780—1) — Gosławski Fr. (De judiciis corrigendis 1578) — Gräbern (1774) — Grodzicki J. (1792) — Gruszecki Kaz. (1730; lista sędziów) — Grzybiński Sz. (1777) — Hadziewicz P. (Witając 1748, Reassumpcya 1752) — Hołłownia Lud. (Powitanie 1740) — Hordyna S. J. (Kazanie 1745) — Ho-

rodyski J. (Mowa 1763) — Jan ksiądz (1738) — Janiszewski Ant. (Kazanie 1766) — Jezierski Fr. S. (Kazanie 1784) — Jansonius Jan (Maiestas 1643) — Januszowicz And. (Mowa 1752, 1755) — Januszowski Ant. (Mowa 1758) — Jastrzębski Ant. (Pożegnanie 1768) — Jaworski Józef (Mowa 1763) — Jezierski Fr. (Kazanie 1784; spis Trybunału) — Juramentum — Jurkiewicz M. (1783) — Iwanicki M. (1783) — Kałuski St. (1695) — Karnicki And. (1725) — Kazania trybunalskie — Kleczyński J. (1712) — Kognowicki K. (1789) — Kostyński Jan (1673) — Korn W. (1775) — Koziebrodzki J. (1783) — Krasicki Ign. (Mik. Doświadczyńskiego przypadki) — Kulesza L. (1774) — Lengnich (den Städten abgel...) — Licentia (1719) — Lipski K. (1789) — Lipski J. (1724) — Lisiecki (1638) — Liszewski And. (1638) — Lublin — Łuczyński (Kalendarz 1746) — Majewski Jac. (Moc cudowna 1748) — Małachowski Ad. (Pożeg. 1752) — Malinowski Ant. (Kazanie 1774) — Markowski Wład. (Mowa 1784) — Męciński Joz. (Podziękowanie 1788) — Mecenasi — Mogilnicki Jak. (1701) — Monumenta (1726) — Mrowiński Wojciech (1777—8) — Myśli (1703) — Nixdorff (1625) — Obrona (dekretu) — Odpowiedź — Opaliński Krz. (Satyry) — Ordo judic. — Ordinatio (ob. uwagę petitem niżej) — Orłowski And. (1760) — Powalski Fr. (1669) — Powitanie (1780) — Projekt do prawa, Projekt do deklaracji — Protestacja (1698) — Raczyński M. (1754) — Radzewski Fr. (Remonst. 1748) — Rej J. M. (1777) — Reportacye (1773) — Reynard J. (1748) — Rokossowski J. (Mowa) — Roman Mat. (Series) — Rosołecki Ł. (1737, 1738) — Rossadowski (1763) — Rotkiewicz M. (Limita 1755) — Rydzewski Waw. (1758) — Rysiński (Satyr na twarz) — S. J. (prima in regno 1748) — Sąd — Sądy — Sądownictwo (tom XXVII, 19) — Salutatio (1741) — Sierakowski F. (1665) — Skład (1747) — Skrzetuski J. (1747) — Sobieszczański J. N. (1778) — Spytecki M. (1765) — Starzyński Jan (Pewna obrona 1727. Królewska powaga 1723) — Strykowski Wojciech (Potrójna chwała 1765) — Suchodolski Franc. (Przywitanie 1760) — Suffczyński Michał (Kazanie 1708) — Święto i ofiara (1683) — Świniarski Waw. (Tęcza 1727) — Świrski Kaz. (Familja 1749) — Synodus (gnesn. Karnkowskiego 1593) — Szwykowski J. (1775) — Taczanowski J. (1780) — Tarło Adam (1641) — Tchórzewski Jak. (1741; tu o przekupstwach) — Toryani (roty przysiąg adwok. 1777) — Trembiński (Mowa 1759) — Tribunal (miasta pruskie i tryb. koronny) — Turski F. (Ordinatio 1763, Mowa 1759) — Twardowski Samuel (Satyr 1640, k. B) — Tyborowski (Mowa 1759) — Ułatwienie — Upominek — Walewski (Mowa 1767) — Wiadomość — Wiersz przy reassumpcyi (1783) — Wokanda spraw ziemi chełmskiej (1791) — Wykład (1785) — Wysocki Samuel (Kazania 1754) — Wysocki Antoni ks. (Mowa 1754) — Zabezpieczenie — Zabielski Wojciech Alojzy ks. (Na zaczęciu 1754) — Zbiór dekretów.

Do trybunałów wszelkich rodzajów (koronny, litewski, skarbowy, radomski) obacz odsyłacze pod: Sąd — Sądy — Sądownictwo. — Tamże wskazana w t. XXVII, 19 główna literatura przedmiotu.

Od końca XVII wieku weszło w zwyczaj ogłaszanie drukiem kalendarza prac Tryb. koron. „Ordinatio judiciorum". Obacz tom XVIII, 403—408. — Najwcześniejsza znana mi taka ordynacja piotrkow. pochodzi z r. 1701; z dalszych 1713, 1745 i 1761—90; nie ulega jednak wątpliwości, że i w innych latach były takie ordynacje drukowane, tylko nie są dziś znane.

Ob. także Ordo dominorum judicum Trib. (1625).

„Porządek sądzenia spraw Tryb. W. X. Lit." z lat 1698—1725 obacz w t. XXV. 90—1.

Literaturę współczesną, poprzedzającą założenie Trybunału przez Batorego, omawia Balzer Geneza Trybunału koronnego 1885. — Późniejszą: Goyski Reformy Tryb koronnego 1909.

O Trybunale piotrkowskim i lubelskim ob. Kitowicza Opis obyczajów (w edycji Janika 1925, str. 111). — Koźmian Kajetan Pamiętniki. — Pamiętniki Stan.

Aug. 1915 tom I, 27—35 (tu opis funkcjonowania Tryb. w połowie XVIII w.). — Tretiak Krasicki jako prez. Tryb. w Rozpr. Akad. filolog. 1895 t. XXIV. — Grużewski Napad na Prez. Tryb. Lwów 1927 (w Pam. dla Dąbkow.). — Kraushar O palestrze staropolskiej 1882. — Mayer Wizerunek Tryb. koronnego Lwów 1930. — Korzon Wewn. dzieje tom IV, 12—17 i VI, 387.

Lengnich Prawo pospolite (1836), s. 449 i 521 (o trybunale koronnym); str. 450 i 522 (o tryb. litewskim); str. 452 (o trybunale skarb. radomskim); str. 522 (o tryb. duchownym litew.).

Finkel Bibl. hist., str. 831, 1619. — Finkel Maleczyński (II wyd., r. 1931) tom I, 46.

Trybut podaństwa. (Książka do modlenia się do N. Panny Maryi Częstochowskiej). Kraków, 1719. w 12ce.

— wdzięczności ob. Augustyn św.

— należytey wdzięczności (1695)... ob. Kochowski Wesp. (Tribut, w tomie XIX, 381).

Trydencki Sobór ob. Admonitio (legatorum Sedis apost. 1546) — Bardziński Alan (Ordo 1707) — Bozoła (1565) — Calovius (1647) — Cyprianus Ern. (1743; tu listy Kromera i Hozjusza) — Cyryl jerozolimski (1564) — Declarationes (1697) — Dudycz And. (1610, 1743) — Exemplum (1779) — Franchis (1643) — Graduale (1651) — Herburt Wal. (Oratio) — Hosius Stan. — Patelski Stan. (Sobór 1762) — Sokołowski Stan. (Conciones quatuor 1583) — Staphylus (De corruptis 1559, 1560) — Sturm (Epist. ad Radz. 1565) — Synodus prov. z r. 1577 (Acta et constitutiones, w tomie XXX, str. 126—8) (obacz i inne „Synody“) — Szyszkowski M. (Index 1617) — Szczurowski (zastosowanie uchwał tryd dla kościoła grecko katol.) — Tuppius (Adversus synodi epistola 1565) — Turnowski Jan (1615) — Tylkowski Woje. (Summa) — Tyszkiewicz Teodor (De jure personarum 1663) — Ursinus Joachim (Relatio 1615) — Vergerius (Actiones duae 1557, Concilium, Confessio fidei 1552) — Zygmunt August.

Uchwały soboru ob. pod Bozoła: Konc. Trydenckiego wyroki y ustawy, tłómaczył Siennik, r. 1565 (tom XIII, 305).

Zaraz po zakończeniu kongresu ukazało się wydawnictwo „Orationes, responsa, litterae, mandata ex actis concilii Tridentini collecta“ (I wydanie w Kolonji, Birkman, 1565; II w Wenecji, Aldus, 1567). — Są tu także mowy uczestników polskich, np. Walentego Herburta.

Z prac dawniejszych o udziale Polski lub Polaków w soborze mówią: Cyprian Tabularium ecclesiae romanae saec. XVI (1743; tu koresp. Krom. i Hozjusza). — Sarpi Istoria del concilio di Trento 1619. — Pallavicino Istoria del sacro concilio di Trento (2 tomy) 1656—7. — Le Plat Monumenta ad historiam conc. Trid. 1781—7 (mowy i dokumenty). — Ursinus (j. w.).

Finkel Bibl. nr 1633—5, nr 2979—80, nr 12595—8, 12707 (Uchańsciana), nr 25941 oraz 12711 (tu wyliczone prace Szaniawskiego, Heyzmana, Dembińskiego i Wierzbowskiego o udziale Polski i o przyjęciu uchwał w Polsce). — Pawiński Źródła dziejowe IV (1877). — Theiner Annales II. — Zivier Neuere Geschichte Polens (1915), str. 747—782. — Wierzbowski Uchańsciana (zwłaszcza tom V). — Również w pracach Szujskiego (Odrodz. i reform.), i Winc. Zakrzewskiego (Powst. i wzrost) są poruszone kwestje związane z soborem.

Literaturę zagraniczną o soborze trydenckim do r. 1906 zestawia Encykl. kościelna t. XXIX, str. 198—200 (także i źródła do jego dziejów).

Trygetos ob. Szalewicz Amb. (1664).

Trymachia ob. Szemet (1594).

Tryniszowski Gabr. ob. Władysław IV. (Apollo 1649).

(Trynitarze). Sprawa XX. Trynitarzow Antokolskich w stopniu swego klasztoru i szpitala Nowochrzceńcow Wileńskiego czyniących przeciwko WW JPP. Antoniemu i Barbarze z Woynow Koszczycom Starostom Zarzeckim przeszłym. Oraz WWJPP. Tadeuszowi Kazimierzowi, i Annie z Swiętorzeckich Wańkowiczom Podczaszym Wtwa Mińs: teraznieyszym Dóbr Smycza Dziedzicom. (1788). fol., k 12 nlb.

Uniw. Wileń. — Zieliń.

— Replika XX. Trynitarzom na odpowiedź WW. JPP. Wankowiczów podczaszych mińskich. (1798). fol., k. nlb. 15.

Zieliń.

— Na rocznicę Imienin J. O. Xiąż. Adama Czartoryskiego gener. ziem. podols. ...XX. Trynitarze lubelscy. w 4ce.

Ossol.

— Prośba XX. Trynitarzy do Nayi. Stanów (po r. 1781)... ob. tom XXV, 305.

— Laudum Ordinis SS. Trinitatis (1754)... ob. tom XXI, 121.

— ob. Adam od Trójcy (Zebranie 1783) — Aleksander (Więcławski) — Andreas a Spiritu (1776) — Antoni od P. Sakr. (1726—37) — Antoni od im. Marji (1735) — Antoni od Naw. (1767) — Argumentum trienii (wileńscy 1750) — Aureljan (1793) — Bovier ks. Antoni (1753) — Brahiłow (Mowa żałobna 1785) — Captivi — Constitutiones (1789) — Czołkowski (Clypeus) — Danilewicz Onufry (Facies 1748) — Dębołęcki Wojc. (1626) — Diurnum (1776) — Dominikanie — Eljasz od św. Józefa (1741) — Fundacja — Gorazdowski Rafał — Grabowski Ignacy a Jesu Maria (1793) — Jan de Matra — Koszczyc A. — Kraus Izyd. (Quaestiones) — Kuczyński Ignacy — Lidl Jan (1741) — Lopez Dominik (1714) — Lucina orti (1736) — Mowa żałobna (1785) — Niewolnicy — Objaśnienie — Onufrius a S. Sacr. (1748) — Ordo — Orłowski A. (1765) — Pohl Marcin — Przewodnik (1750) — Redemptio captivorum — Redemptor Adam (Zebranie 1783) — Rejestr wykupionych — Siemiński Stef — Sikorski Marjan (Hypomnema 1754, Notitia 1753) — Smogorzewski Daniel — Sposób (seraficki 1736, 1760) — Taczalski Onufry (Facies 1748) — Tulczyński And.(?) — Uwiadomienie — Wańkowicz (Powtórny 1790) — Wielhorski Ant. (Źródło dla spragn. 1746) — Więcławski Aleks. (Diurnum 1776; i inne) — Wstęp do Kamieńca (1764) — Zadarnowski Ignacy — Żagiel Bern. (Ornamentum 1712) — Żeromski M.

Sprowadził ich biskup Jan Kazimierz Denhof w r. 1685. O ich sprowadzeniu i dziejach zakonu w Polsce ob. Encykl. kośc. t. XXIX, 212 i nast. (Na str. 224 zestawieni pisarze, którzy wyszli z tego zakonu). — Krzyżanowski w Pam. Relig. Moralnym t. XX i XXI (r. 1851), str. 381 i nast. (dzieje Trynitarzy). — Iwanowski (Hellenjusz) Kilka rysów i pamiątek 1860.

Mapę ich prowincji polsko-litew. z r. 1727 opisuje Rastawiecki Mapogr., str. 136.

Ob. Finkel Bibl. hist. nr 13677—689 i 32498 oraz str. 686, 1599. — Nadto Finkel Maleczyński Bibl. I (II wydanie z r. 1931), str. 71.

Tryński ob. Trinski.

Tryplika ob. Gołubski J. (1615).

Trypolscy ob. Duńczewski (Kalendarz 1744).

TRYPOLSKI Antoni. Głos in turno ...dnia 3 listopada. Warszawa, Gröll 1788. fol., 2 k. Czartor.

— Głos in turno IW... sędziego grodzkiego Owruckiego posła kijowskiego dn. 5. lutego miany. Warszawa, Gröll. 1789. fol., 1 k. Czartor.

— Głos Iaśnie Wielmożnego Imci Pana... sędziego grodzkiego Owruckiego posła kijowskiego dnia 11 czerwca (1789). miany. fol. Bibl. w Suchej

— Krotkie usprawiedliwienie J. W. Antoniego Trypolskiego Sędziego Grodzkiego Owruckiego, legalności obrania siebie zgodnie na Posła z Woiewodztwa Kijowskiego na Seym teraźnieyszy Warszawski. Razem opisanie nieprzyzwoitey pretensyi W. Józefa Pruszyńskiego Kasztelanica Żytomierskiego, do Posłowania, z chęcią oddalenia J. W. Trypolskiego. (1788). fol, 1 k. Jagiell.

— ob. Stanisław August (Głos 1790).

Trythemius J. ob. Tritemius J.

Tryumf dnia 17 i 18 kwietnia (1794). Warszawa, druk Zawadzkiego.

O wyjściu tej ulotki donoszą ówczesne gazety. Z portretem Kościuszki kosztowała zł 1 gr 8; bez portretu 15 gr.

Tryumf w Rzymie odprawiony ultimis diebus septembris 1683 po zwycięztwie Wiedeńskim nad Turkami otrzymanym na sławę J. K. M. y Narodu Polskiego. w 4ce, str. 4.

Notata J. Przyborowskiego.

— Łaskawości, komedya we trzech Aktach (1775) ob. Metastazy.

Tryumfalne zwycięztwo ob. Zdzienicki St. (1699).

Tryumph, Abo Opisanie Processyey, Ktora Sie Dziala przy przeniesieniu Kośći Swiętych Syxtusa y Chrystyny Panny, Męczennikow Rzymskich, Do Kosćioła S. Barbary w Krakowie Roku 1612. Dniá 2. Grudniá. ZA FRáSZKę ZŁOTá GdźIE gOśćiem CNOtá Lecz dobrze cnOćie WSzędY przY złoćie. NiecH ten Kto czuie Smak w niey száćuie. W Krakowie, W Drukarniey

Mikołáiá Loba, Roku Páńskiego, 1613. [Tytuł w prostokątnej podwójnej ramce] w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. tyt. herb Dębińskich Rawicz (panna na niedźwiedziu) i 8-wiersz polski.

Dedykacja wierszem wraz z życzeniami N. Roku Andrzejowi Samuelowi Dembińskiemu, podstolemu krak., podp. „służebnik powolny".

Cały „opis processyey" opisuje wierszem sprowadzenie do Krakowa przez jezuitów relikwij św. Sykstusa i Krystyny do kościoła św. Barbary. Zaczyna się od opisu katakumb rzymskich, gdzie kości świętych znaleziono (co dziś każdemu wolno będzie obaczyć, jeśli będzie w Rzymie). Biskup krak. bada prawdziwość relikwij. Pochód przez Rynek z muzyką, świecami, ołtarze na Rynku, kazanie kanonika Ostrowskiego, emblematy na żerdkach, chłopiątka w komżach, tablice blaszane z pisanemi sentencjami, baldachimy i t. p. — To wszystko jest tu szczegółowo lichym wierszem opisane.

Opis ten jest tak zgodny w wielu szczegółach z „Relacją nalezienia ciał", przez Jana Bazanowicza scholastyka krak. (wydaną przed procesją krakowską, bo jeszcze w r. 1612), iż prawdopodobnie jemu ten wierszowany „Tryumf" można przypisać

Ob. tom XII, 417. — Juszyń. II, 458.

Uniw. Warsz.

Tryumph (Tryumf) ob. Bęklewski (nayi. królowey 1642) — Chlebowski (radosny 1611) — Cooper W. (sławny nad śmiercią 1653) — Grabiecki Woj. (królowey pols. 1659) — Katarzyna Rykcya (kosciola 1747) — Kluuk And. (cypryj. bogini 1696) — Lubomirski Jan (affektów 1725) — Mithau S. J. (Apollina 1629) — Olszewski Jak. (akadem. Wileń. 1634) — Paprocki B. (Planct 1582, Satyrów 1582) — Ruszel P. (Sw. Jacka 1641) — Schönfels (po wiktoryey 1635) — Schlachtowic W. (duchowny 1628) — Wirzboski J. W. (baranka 1659) — Wiśniowiecka Teof. (łaski 1753) — Władysław IV (i winszowanie 1633) — Załęska Kat. (rodowitego 1728) — Zygmunt III (Niezwyc. monarsze 1611).

Tryxinski Walenty ob. Częstochowa (Pamiątka od wprow. obrazu 1784).

Tryzna Adam. ob. Giziel Inocenty (Utarczka 1643) — Tołokoński Gabr. (Wieńce liliowe 1643).

Tryzna Gedeon Michał, podsk. W. i pisarz W. X. L. ob. Dygon Tomasz (1651) — Łobżyński Jan (1640) — Piotrkowczyk Aleksy (1651) — Sawicki Malcher Stan. (Żałoba 1643).

Święcki Pamiąt. II, 227. — Załęski Jezuici II.

Tryzna Józef ob. Tołokoński Gabrjel (Wieńce liliowe 1643) — Triodion.

Tryzna Kazimierz Krzysztof ob. Tołokoński Gabrjel (Wieńce liliowe 1643).

Tryzna Marcin, biskup maliński ob. Bzowski Abr. (Pontifex 1619) — Sawicki Melchjor Stan. (Żałoba 1643).

TRYZNA Marcjan, podkancl. W. X. Lit. († d. 17 maja 1643). Podziękowanie za pieczęć mniejszą W. X. Lit. Jego król. Mości... ob. Ostrowski-Danejkowicz (Swada 1745, I. 232).

— ob. Haraburda Jan (Lilietum) — Łobżyński J. (1640) — Sawicki M. (Żałoba 1643).

Kwiatkowski Panow. Wład. 251, 268. — Encykl. Orgelb. 25, str. 651—2. — Siarcz. Obraz. II, 270. — Święcki Hist. Pam. II. 227. — Rykaczewski Relacye nunc. II. 247—8. — Podgórski (Mosbach) Pomniki str. 12. — Finkel III, str. 1879.

(Tryzna Mikołaj) († 10 paźdz. 1640). Trzy skarby albo depozyta dla cnót nad złoto droższych nieoszacowane z J. W. Panem J. Mością P. Mikołajem Tryzną podskarbim naywyższym y pisarzem W. X. L. etc. w Cerkwi Monastyru Byteńskiego do grobu złożone Roku 1640. ...ob. Łobżyński Jan (w tomie XXI. 365).

— ob. Smotrzycki Meleciusz (Verificacia).

Kwiatkow. Panow. Wład., str. 106, 135, 266 409. — Święcki Hist. Pam. II, 227. — Finkel III, str. 1879.

Tryzna Piotr Kaz., pisarz W. X. lit. referend. lit., podkancl. lit. (od 1640) ob. Augustyn ś. (O marności, O skrusze 1620, Rozmyślania 1629, 1777) — Sarbiewski Maciej Kazim. (Opera posthuma 1769) — Winter Hieronim (Strena 1621) — Tyszkiewicz J. A. (1640).

Siarcz. Obraz II, 270. — Rostowski Hist. S. J. 443. — Niesiecki Herb. t. IX, 123. — Wiszniew. Hist. lit. VI, 548. — Maciej. Piśmien. II, 93. — Styczyń. w Dzienn Wileńs. 1819, II, 553. — Encykl. Orgelbr. XXV, 553. — Encykl. kościelna XXIX, 233 (o jego tłómaczeniu św. Augustyna). — Finkel III, str. 1879.

Tryzna Teofil ob. Dubowicz Aleks. (Kazanie 1645) — Łobżyński Jan (1640).

Tryznianka Anastazja ob. Pawiński Jan (1643).

Tryznianka Ewa Bykowska ob. Elogium (1633).

Tryznina Izabella Lacka, wojewodzina brzeska ob. Bodanowicz Józ. (Historia 1640) — Dubowicz Alexy ks. (1645).

Tryznina Marcybella (z Wadyńskich) ob. Piotrkowczyk Aleksy (Nieśmiertelność 1651).

TRZANOWSKI Adam. Odae Sacrae. Brigae 1629.

Oloff Beiträge I, 177.

TRZANOWSKI (Tranowski) Jerzy, syn Adama, pastor w Mikulaszu, Ślązak polski spod Cieszyna (ur. 1591 † 1637). Cithara Sanctorum. 1636.

Jest to kancjonał protestancki po słowacku. Cytary w ciągu w. XVII i XVIII wyszło kilkadziesiąt wydań. Należy do polskiej literatury o tyle, że w późniejszych edycjach są tu zamieszczone przekłady z Kochanowskiego, powtórzone z Kancyonału Komeńskiego. — Trzanowski wydawał też słowackie kalendarze.

Bierman Gesch. des Protestantismus im öst. Schlesien 1897. — Buchwaldek Jerzy Trzanowski 1922. — Karger w Zaraniu Śląskiem VII (1931), str. 156. — Brożek tamże, str. 207. — Fischer Über Sammlungen von böhm. Liedern 1865. — Mocko Život Jura Tran. 1891. — Tenže Hist. posvatnoj piesne slov. 1909. — Kvačala Dejiny Reformácie na Slovensku 1935. — Horak w Pamiętniku zjazdu Kochanowsk. (1930), str. 347. — Encykl. kośc. XXIX, str. 234.

Trzaskowie ob. Choromański St. (Kazanie 1797).

Trzaskowski Placyd, adwokat w Wilnie ob. Skarżyński Jan — Skrodzki Aleks.

Trzciany(z) Jan ob. Jan Arundinensis (Libellus de natura 1554, De relig. sacrosancta 1563, Vita Michaelis 1605, Żywot Mich. Giedrocia 1615).

Piekarski Katal. kórn. 1929 nr 47 i 48. — Kotula Właściciele rękop. 1929. — Barycz Hist. Uniw. Jag. 1935, str. 359. — Zeissberg Dziejopisarstwo w. śr. I, 250 — Mazurkiewicz Ben. Herbest 1925. — Grabowski Skarga 1913, str. 273. — Kot Koresp. Mariciusa 1929.

Trzcińscy ob. Duńczewski (Herbarz) — Kajetan (Święta korzyść 1778) — Sierakowski Wacł. (Majus 1720).

Trzcińska Anna Cecylja ob. Dziedzic W. (1640) — Piątkowski Walerjan (Tryumf anielski 1630) — Płocki Wojciech (Błogosławieństwo 1623).

Trzcińska Justyna ob. M. (Mowa przy akcie ślubnym 1755).

Trzciński (Trzcieński) Adam Stanisław ob Gniński Jan (Mowa 1685) — Kleniewski Wal. (Via theologica 1694).

Trzciński Andrzej, Aleks., Stan. i Wład., uczniowie szkoły w Lesznie ob. Potocki Jan (1627).

Trzciński Andrzej ob. Śląski Kaz. (1685).

TRZCIŃSKI Andrzej Jan Kanty, profesor fizyki, później ksiądz i kan. krak. (ur. 1749 † 1823) (pseudonimy: Badacz natury, Przyjaciel prawdy, Sylen?, Leszczyński Józef?). Dyssertacya o trzęsieniu ziemi na Rocznicę Założenia Akademii Krakowskiey od Kazimierza Wielkiego w Roku 1786 przez Andrzeia Trzcińskiego w teyże Akademii Filozofii, w Strasburskiey Medycyny doktora, professora Fizyki Experymentalney w Szkole Główney Koronney na Sali Jagiellonskiey czytana. W Krakowie 1787, w Drukarni Ignacego Grebla Typ. i Bibliopoli J. K. Mci. w 8ce, str. 174.

Ob. niżej: Opisanie przyczyn.
Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń. — Zieliń.

— Dyssertacya o używaniu lekarskim elektryczności (1787)... ob. niżej: Dyssertacya o wzroście nauk.

— Dyssertacya O Wzroście Świateł Przez Ducha Obserwacyi i Doświadczenia Na Rocznicę Otwarcia Akademii Krakowskiey od Kazimierza Wielkiego Wielkiego Wiekopomnéy Pamięci Ogłoszonego Przez Odrodzony I Wolny Naród Następstwa Do Korony Polskiey Nayiaśnieyszego Fryderyka Augusta Elektora Saskiego Poswięcona. [Tu winjeta: między laurowemi gałązkami korona]. z figurami na miedzi wyrzniętemi. [Tu linja]. w Krakowie R. 1791. w Drukarni Szkoły Główney Koronnéy. w 4ce. k. tyt. i k. 32 nlb., 1 tablica.

Dedyk. Fryd. Augustowi, datow. na Zielone Świątki 1791, a podpisana: X. And. Trzciński kanonik koadjutor kat. krak.

Naczele tekstu rycinka (gestochen bey Löchenkohl in Wien), przedstawiająca apoteozę ustawy rządowej 1791. Dookoła księgi ustaw emblemata różnych nauk i sztuk.

Zaczyna od pochwał Franklina i rewolucji franc. — Sławi konstytucję 3 maja. — Przytacza wyjątek z jakiejś odezwy z departamentu Tain do sejmu w sprawie konstytucji (nieznanej skądinąd). — Cytuje Russa. — Przechodzi potem do pożytków obserwacji i doświadczenia. — O mikroskopach, ciężkomierzu (barometrze) i ciepłomierzu. — Opisuje różne maszyny fizyczne, cytując dużo autorów angielskich. — Odpiera „potwarczy Zakus". Dodana tablica z fig. maszyn.

Jak gdzieindziej tak i tu tworzy chętnie nowe wyrazy.

W swojej rozprawie: Rozbiór uwag 1791, str. 82 cytuje jako osobny druk pracę p. t.: Dyssertacya o ogólnym wzroście Filozofji naturalney. — Ma na myśli „Dyssert. o wzroście świateł".

Jocher 995. — Szumowski Krak. szkoła lekarska (1929), str. 254.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Dyssertacya O Wzroście Nauk Wyzwolonych i Mechanicznych przez ducha Obserwacyi w Europie, o pożytkach i wygodzie ich w Społeczności, i o stosowaniu onychże do potrzeb Kraju Oyczystego Wiekopomney Pamiątce Naypożądanszey Obecnosci Nayjasnieyszego Stanisława Augusta Dobroczynnego Nauk Opiekuna Na Publicznem Posiedzeniu Szkoły Głowney Koronney w Sali Jagiellońskiey Poświęcona. z Figurami na miedzi wyrzniętemi w Krakowie Roku 1787. w Drukarni Jgnacego Grebla Typografa i Bibliopoli J. K. Mći. w 4ce, k. tyt. i k. 16 nlb.

Dedyk. do Stan. Aug., podpisana: professor fizyki experymentalney w Szk. gł. krak.

Opiera się na literaturze franc. (często cytowany i tu i gdzieindziej d'Alembert) oraz angielskiej (Nairne). Głównie omawia doświadczenia z elektrycznością. Wychwala Katarzynę i cytuje pochwalny wiersz Naruszewicza dla niej pisany.

Złączona z tą rozprawą (przez kustosz), choć posiadająca odrębny tytuł jest inna jego praca:

Dyssertacya. O Używaniu Lekarskim Elektryczności Na Posiedzeniu Publicznem Ktore Szkoła Głowna Koronna Corocznie Składać Zwykła. na Jmieniny Nayjasnieyszego Augusta Dobroczynnego Nauk Opiekuna przez M. Andrzeja Trzcinskiego w Akademii Krakowskiey Filozofii, w Strasburgskiey Medycyny Doktora, w Szkole Głowney Koronney Fizyki Experymentalney Professora W Sali Jagiellońskiey Dnia 14. Maja R. P. 1787. Czytana. [Tu winjeta: ornament roślinny]. w Krakowie. 1787 w Drukarni Jgnacego Grebla Typografa i Bibliopoli J. K. Mći. w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb., 2 tablice.

Mówi o elektryczności, o płynie elektrycznym, o zastosowaniu jej w leczeniu chorób. Opiera się na doświadczeniach i teorjach zagr. uczonych (Haller, Wilkinson, Marghiri i t. p.). Na końcu 2 tablice, objaśniające sposób leczenia, podpisane: Adam Gieryk odrysował i wyszły w Krakowie.

Struve Hist. logiki 1911, str. 211. — Szumowski Krak. szkoła lekarska 1929, str. 251. — Skorzepianka Fel. Oraczewski 1929, str. 142 i nast. — Obacz też literaturę o Trzcińskim cytowaną na str. 355

Akad. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń. — Warsz. Narod. — Zieliń.

— Fizyka Jana Polikarpa Erxlebena w Akademii Getyngskiey filoz. dra i prof.... przez G. Lichtenberga prof. fizyki w Akad. Getyng.. pomnożona dla pożytku powszechnego (1788)... ob. tom XVI, str. 99—100.

Tu w przedmowie podaje Trzciński dużo informacyj o swoich poglądach na zadania nauczyciela akad. i o swoich pracach. — Od ark. U idzie „Treść dyssertacji".

— Kalendarz Polski i Ruski na Rok Pański 1775, Ktory jest według Rachunku Rzymskiego po przestępnym trzeci Przybyszowy. Święta Roczne Ruchome i nieruchome... w sobie zawierający... Przez M. Andrzeja Jana Kantego Trzcińskiego w Przesławney Akademii Krakowskiey Nauk Wyzwolonych filozofii Doktora, Matematyki i Języka francuzkiego Professora z należytą pilnością wyrachowany. w Krakowie w Drukarni Seminar. Akademickiego. w 4ce, k. 10.

Ossol.

— Kalendarz Polski i Ruski Na Rok Panski 1776. Ktory iest według Rachunku Rzymskiego Prźestępny, po Przybyszowym piérwszy. Swięta Roczne

Ruchome i Nieruchome; Bieg Planet, Powietrza Odmianę, Wschod i Zachod Słońca, Przybycie i ubycie dnia, Czas siania, szczepienia, Krwie puszczania, Lekarstw, zażywania, i inne rzeczy ciekawe w sobie Zawierający. Rewolucye Roczne. [Odtąd w 2 kolumnach W I:] Od Stworzenia Swiátá 5725. Od początku Krolestwa Polskiego 1226. Od założenia Miásta Krákowa 1076. Od początku Wiáry S. w Polsce... 813. Od zabicia S. Stanisława Biskupa Krak 678. Od Kanonizacyi Tegoż Świętego... 523. Od założeniá Akádemii Krakówskiey przez Kázimierzá Wielkiego 433. Od utwierdzenia teyże przez S. Stolicę Apostolską 413. Od szczęśliwey Smierci S. Iana Kan: 303. Od Kanonizacyi S. Jana Kantego 10. [W II kolumnie:] Od Unii W. X. Litt: z Koroną Polską 199. Od przyłączenia się Rusi do Polski 337. Od początku Trybunału Koronnego 199. Od wynálezienia Drukárni 256. Od Poprawy Kálendárza Stárego 194. Od zwycięstwá pod Chocimem 103. Od zwycięstwá pod Wiedniem 93. Od Koronácyi I. Krolá w Polszcze Bolesłáwá Chrabrego 775. Od szczęśliwey Koronacyi Nayiaśniey: Krola JMCi Stanisława Augusta 12. [W jednej kolumnie:] Rewolucye Koscielne. [Odtąd w 2 kolumnach:] Według Kalendarza Poprawnego. [W I:] Złota Liczba X. Okrąg Słońca XXI. Epakta IX. Poczet Rzymski IX. Litera Niedzielna G. F. Litera Martyrol: par. [W II kolumnie:] Według Kalendarza Starego. Złota Liczba X. Okrąg Słońca XXI. Epakta XX. Poczet Rzymski IX. Litera Niedzielna C. B. [Odtąd w jednej kolumnie:] Mięsopustu od Nowego Roku do Popielcu rachuiąc będzie Tygodni 7. i dni 3. Niedziela pierwsza Adwentu dnia 1. Grudnia. Ruska Wielkanoc w Tydzień po Rzymskiey przypada. Przez M. Andrzeia Iana Kantego Trzcinskiego w Przesławney Akádemii Krákowskiey Náuk Wyzwolonych Filozofii Doktorá Mátemátyki i Ięzyka Fráncuskiego Professora z náleżytą pilnośćią Wyrachowany. W Krakowie w Drukárni Akádemickiey Kollegium Większego. w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb.

Na marginesach przepowiednie o odmianie powietrza; na końcu: Wniosek astrologiczny z dwunastu znaków niebieskich. Na końcu wyrachowanie zachodu i wschodu słońca.
Akad — Jagiell. — Ossol.

— Mowa przed licznym Gości zgromadzeniem powiedziana gdy JWJMć X. Kołłątay Kanonik Katedralny Krak: Od Przeswiętney Kommissyi Nad Edukacyą Narodową Delegowany Do Akademii Krakow: Wizytator do Szkoł Władysławskich po uroczystym Ducha S. wezwaniu Nowy Instrukcyi Publiczney Układ Od Teyze Kommissyi na Woiewodzkie w całym Narodzie Szkoły przepisany Wprowadził Dnia 26. Czerwca. Roku 1777. w Krakowie. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Dedykacja Mich. J. Poniatowskiemu, bisk. płock., koadj. krak., podp.: M. Andrzey Trzciński klasy V professor. — Wychwala go, nazywając „wielkim literatem".

Mowa pełna pochwał Kołłątaja i Kom. edukacyjnej. Naczele nauk kładzie ona chrześcijańską naukę i naukę moralną tuż po niej. — Cytuje „Uwagi" o nowym instrukcji publ. układzie.

Ma skłonność do tworzenia nowych słów np. zaszczepiciel, wskrzesiciel (to ostatnie się przyjęło). Akad. — Dzików — Jagiell.

— Nauka O Napuszczaniu Wody Powietrzem Kwaskowem W Trzech Częsciach Zamknięta Z Dzieł oryginalnych sławnego Prystleia Towarzysza Zgromadzenia Krolewskiego Umiejętności w Londynie Wyięta Przydatkiem zaś opisuiącym sposoby prostsze naśladowania wod mineralnych, z innemi wiadomościami stąd wynikaiącemi, i do poiętności wszystkich przystosowanemi Powiększona. z Figurami na miedzi wyrzniętemi. [Tu rycina: nad brzegiem rzeki pod drzewem chłopiec czytający książkę]. w Krakowie. 1787. Kosztem i Drukiem Ignac: Grebla Typ: i Bibl: J. K. Mci. w 8ce, k. tyt. i k 5 nlb. str. 163, 1 strona omyłek i tablic 9

Dedykacja do Stan. Jablonowskiego, gener. gwardji litewskiej (nad tem medal). Mówi tu o jego podróżach. — Poczem: Do Czytelnika. Tu wspomina dotychczasowe swe prace (O trzęsieniu, O elektr. i t. p.) i mówi o ich krytykach.

1) Od str. 1—46 idzie tekst pracy Priestleya. Przy str. 1 rycina, przedstawiająca aparaty. W przypisku do str. 1 donosi tłómacz, że opracowuje fizykę Newtona.
2) Od str. 47—89 idzie Trzcińskiego „Przydatek", podzielony na 17 rozdziałów. Jest w nim mowa o wodach mineralnych i ich korzyściach, a zbija podnoszone wątpliwości. Opisane sposoby ich fabrykacji. Na str. 86 odwołuje się do swoich „Theses chemico physicae".

Od str. 90 idą: Dostrzeżenia fizyczne nad powietrzem stałem przez Felixa Fontana, z włoskiego przełożone. Trzciński dodał na końcu „Tablicę gatunków powietrza" (oddychalne i nieoddychalne, mięszalne z wodą, zapalne i niezapalne), nadto tablice powietrza czystego, siarczanego, stałego i tym podobne.

Szumowski Krak. szkoła lek. 1929, str. 251.
Akad. — Jagiell. — Uniw. Wileń.

— [Na pierwszej karcie tytułowej:] Opisanie Przyczyn Fizycznych Trzęsienia ziemi [Na drugiej:] Opisanie Przyczyn Fizycznych Trzęsienia Ziemi przez Andrzeia Trzcinskiego w teyże Akademii, Filozofii, w Strassburskiey, Medycyny Doktora, i Professora Fizyki Experymentalney w Szkole Głowney Koronney. Na Sali Jagiellońskiey Czytane. [Tu rycina: amorek]. w Krakowie. 1787. w Drukarni Ignacego Grebla Typ: i Bibl: J. K. Mci. w 8ce, 2 k. tyt., str. 74.

Na odwr. tyt. cytat z Wirg.

Wychwala metodę obserwacji i ducha-dostrzegacza. Podaje obraz trzęsienia ziemi, jakie obserwował w Krakowie ostatniego lutego. Nie spał całą noc spowodu upadku z konia i stłuczenia nogi, toteż odczuł cały przebieg trzęsienia (str. 24). Dnia 3 grudnia przebył Kraków drugie trzęsienie. Powołuje się na trzęsienie w Lizbonie z r. 1775. Mówi o przepowiedniach superintendenta Ziehena (Nachricht von bevorstehenden Naturnotwendigkeiten 1783), oraz na Bertranda (Memoires hist 1757). Stara się podać całą teorję trzęsień ziemi wedle współczesnej nauki i uczy, jakby dokonać eksperymentu sztucznego trzęsienia ziemi. O związku trzęsień z elektrycznością i elektroforem. Wychwala Andrzeja Smolikowskiego swego ucznia. Wspomina swe studja w Getyndze w r. 1779 i wycieczki w towarzystwie Anglików (zwiedzanie żup srebra). Wychwala Feliksa Oraczewskiego. Cytuje angielską pracę Adamsa o doświadczeniach wywołujących trzęsienia (An essay on electricity 1784). O prognostykach i fenomenach zapowiadających trzęsienia. Jak długo nasz okrąg cierpieć może trzęsienia?

Na str. 18 zapowiada wydanie dysertacji „O sposobie zachowywania budynków od piorunu na sessji publ szkoły gł. dnia 30 września 1783 czytaną", gdzie opisał uderzenie pioruna w wieżę zamkową. — Także dysertacji „Uwagi nad konduktorami" oraz „O wpływie elektr. w ekonomię ciała zwierzęcego" (zapomocą machiny Nairna).

Por. „Treść dyssertacyi" (wyżej str. 304).

Smoleński Przewrót umysłowy, str. 123 — Szumowski Krakowska szkoła lek. str. 252.

Akad. — Czartor. — Drohob. -- Jagiell. — Krasiń. — Raczyń. — Wileń.

— Pasterz Dobry Wedle Ducha Boskiego S. Stanisław Męczennik Biskup Niegdy Krakowski Na Uroczysty obchod w Kosciele Katedralnym Krakowskim Tego Celnego Krola i Krolestwa Patrona z Rozrządzenia Stolicy Apostolskiey w Rocznicę uchwaloney Rządu Ustawy przez Nayiasnieysze Rzeczy Pltey Stany Pod Styrem Oyca Oyczyzny Stanisława Augusta Przyiaciela Ludu w Dzień 3. Maia Roku 1791. Na wzor Duchowieństwu Przez Audrzeia Trzcinskiego w Teyże Katedrze Koadjutora Kanonika Wystawiony. Roku od Narodzenia Chrystusa 1792. w Krakowie w Drukarni Uprzywilejowaney Antoniego Gröbla. w 8ce, k. tyt., str. 78

Dedykacja na 5 stronach: bisk. Fel. P. Turskiemu, prałatom i kanonikom (po nazwisku i z tytułami wymienionym). W „ostrzeżeniu" mówi, że ustawy 3 maja ani gani ani chwali: zakazano jej ganić, toć może i chwalić nie będzie wolno? Jest to zakaz broniący człowiekowi wolnemu w tej mierze myśleć. Jako syn matki Kościoła to tylko wspomina, że ustawa 3 maja bierze początek od nowego utwierdzenia religji Chrystusa, i to w tym czasie, w którym przeciwko religji i jej ministrom wyuzdana świeckość bezkarnie się sroży.

(Trzciński był zwolennikiem konstytucji, a nawet pochwalał wiele tendencyj rewolucji franc.; to zaś „ostrzeżenie" ma go bronić przeciw podnoszonym przeciw niemu zarzutom o wolnomyślność).

Kazanie ma u dołu liczne i obszerne przypisy, w których wyjaśnia swe poglądy i popiera odwołaniem się do różnych dzieł teolog. i hist.

Opisuje ucisk Kościoła i poddanych przez Bolesława Śmiał. (opiera się na Naruszewiczu); daje opis śmierci świętego; życzy sobie, aby jego duch rozniecił miłość ku obostrzonym w ustawie (3 maja) prawom. Krytyka lubi nawet rzeczy od Boga objawione nicować, toteż i tę ustawę krytykuje.

Język jest gładki, ale treść błaha. Mimo to Ambroży Grabowski — znający dobrze ks. And. Trzcińskiego — zanotował na egzemplarzu Bibl. Akad.: „Ksiądz ten sławny był przez dziwaczne drobne pisemka, których w starości swej niemało nadrukował. Odznaczają się one i osobliwością nikomu niepojętej treści, jako też dziwacznością pisowni, której nikt nie naśladował. Z prac jego może to kazanie jest najlepsze“. — Również i bisk. Łętowski (ob. niżej) wspomina o jego zdziwaczeniu na starość.

Jocher 5121. Akad. — Czartor. — Ossol.

— Poema do płci żeńskiey z powodu iey passu... 1791. w 16ce.

Ob. tom XXI, str. 209.

— Poema Do Płci Piękney z powodu Jey Passu Pod Hasłem Patryotycznem Krol Z Narodem i Narod Z Krolem. Druga Edycya. poprawiona i pomnożona przez Jozefa Leszczynskiego Kleryka święceń mnieyszych. (1794). w 16ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. cytat z Krasickiego (Pomimo wielkie serc męskich zalety, My...).

Na pierwszych 4 kartach przedmowa autora, zatytułowana: Upominek damom ofiarowany. — Pisze tu, że posiwiał; że stracił połowę życia; oczy ma przyćmione; ciało wysuszone. Nie powinien więc pokochać, a mimo to miał nieszczęście to zrobić. Krew mu słodko po żyłach płynie; jednak jest nieszczęśliwy; o naturo, jakżeś dziwaczna! Wielbi, wzdycha, pała — ale dzięki Bogu, ma jeszcze moc nad sobą Unika wyśmiechu, nie dba na chydliwy wygwizd mizantropów, umie kruszyć żelazne okowy rozumem i t. d.

Poczem idzie poemat z 72 wierszy, a więc niedługi, ale zwyczajem Trzcińskiego obciążony u dołu przypisami i przypiskami do przypisów.

Oprócz ogólnikowych pochwał płci żeńskiej podnosi udział kobiet w dziele konstytucji i zachętę do walki o niepodległość: z zbytkowego po części obdzierasz się stroju na wyprawę młodzierzy (sic) ochoczej do boju, ganisz podłość, przekupność i chydne tchorzostwo, wpajasz męstwo i honor w wielbicieli mnostwo.

W przypisach cytuje i podziwia Russa; wychwala rewolucję francuską i święto Najw. Jestestwa, budownika świata (z dnia 8 czerwca 1794); powołuje się na broszurę „Myśli moje przy kominku“; sławi ks. elektora saskiego i konstytucję 3 maja, wreszcie odwołuje się do swej rozprawy o wzroście światła (1787).

Autorstwo ks. Trzcińskiego nie ulega wątpliwości. Ten sam język dziwaczny, te same myśli, ten sam podziw dla Russa i rewolucji, to samo niedołężne wierszowanie. Musiał użyć pseudonimu, bo był już księdzem, ale są egzemplarze (w Jagiell.) niemające nazwiska Leszczyńskiego na tytule.

Na końcu przytacza zgrabny wiersz jakiegoś krytyka napisany na ten poemacik: „Czytam apologiją na pass patryjotek — co ma świętoszków skromność, wstyd razić dewotek. — Widzę w niej wiersz pochlebny, gładki, lecz nie tęgi — Słowem widzę go właśnie damskiej godnym wstęgi — Wszak tęgich rzeczy głowa modnych dam nie lubi“... Końca już nie przytoczył.

Jagiell. — Ossol.

— Propositiones Mathematico-Physicae publicae disquisitioni expositae pro solitis alumnorum Philosophiae Naturalis exercitationibus. Cracoviae, 1791. w 8ce małej, 6 kartek nlb. (w 2-ch kolumnach po łacinie i po polsku).

Na odwrotnej stronie: Propozycye Matematyczno-Fizyczne na zwykłe uczniów Filozofii Naturalney popisy wydane w Krakowie 1791.

W swojej broszurze „Rozbiór uwag Koll. fiz.“ daje temu tytuł: Twierdzenia matematyczno-fizyczne na zwykłe uczniów filozofii naturalney popisy wydane. W Krakowie 1791.

Skrytykował te propozycje Śniadecki, wskutek czego wywiązała się między nim a Trzcińskim polemika. Obacz o niej poniżej przy omówieniu „Rozbioru uwag“. Jagiell.

— Rozbior Uwag Kollegium Fizycznego Szkoły Głowney Koronney nad Patologią i Terapią Przez Przyiaciela Prawdy. R 1791. w 8ce, str. 112.

Bez osobnego tytułu.

Całe to pisemko jest wywołane sporem ze Śniadeckim na tle obsadzenia godności prezesa Kollegium Fizycznego przyznanej Trzcińskiemu. Przeciw temu wystąpił Śniadecki z protestem, — a on i jego przyjaciele poddali działalność uniwersytecką Trzcińskiego krytyce w piśmie p. t. „Uwagi Koll. fiz.“ (obacz pod Uwagi).

Trzciński rozprawia się z temi zarzutami w sposób chaotyczny i trudno zrozumiały. Nazwisk unika. Zastępuje je pierwszemi literami. Np. *K* oznacza Franciszka Kosteckiego, *B* Antoniego Badurskiego, *SS* Wincentego i Jana Szastrów.

Ton jest ostry, miejscami paszkwilowy. Czytanie utrudnia to, że najważniejsze rzeczy zamieszcza autor w przypiskach, a nawet w dopiskach do przypisków — Cały ten spór ujemnie świadczy o stanie Akademji tuż po reformie kołłątajowskiej. Od harmonji w ciele nauczającem było daleko; ludzi naukowych, zdolnych do zajęcia katedr, brakowało.

Zaczyna od polemiki z zarzutami braci Szastrów co do obsadzenia katedr patologji i anatomji (przez Fr Kosteckiego). — Uderza (str. 15) na pijarów za złe tłómaczenie dzieła Tissota (przez Jakubowskiego, Zarębskiego, Turkoruskiego, Karwowskiego). — Omawia w kilku miejscach swoje studja w Strassburgu i Getyndze i przytacza świadectwa wydane mu. — Mówi dużo o sposobie uczenia medycyny w Krakowie, o zakładach wydziału (prosectorium), o dążeniach do podniesienia poziomu naukowego (str. 45). — Na str. 70 o Szastrach i o prosektorze Marku Cambonie. — Na str. 82 o ogrodzie botanicznym krak., o nauce botaniki (str. 103). — Na str. 89 o wiceprofesorze i sekr. Kol. Fiz. Scheidtcie (został pomocnikiem do chymii). — Na str. 91 o katedrze astronomji. — Na str. 99 o Janie Mieroszewskim, górniku (1792).

Na str. 38 i nast. drukuje swój list do Oraczewskiego w sprawach akademickich. Opisuje w nim, co widział w Czechach za swej podróży do Karlsbadu. — Na str. 58 wylicza swoje pisma w liczbie trzynastu.

Z goryczą powraca wciąż do paszkwilu Dmochowskiego: Urywek z bicza (np. str. 26). — Na str. 46 atakuje Śniadeckiego i Jaśkiewicza. Wyśmiewa doświadczenia z balonem. Toż na str. 86.

Cytuje list Stan. Aug. do prof. Czerwiakowskiego z r. 1791 (str. 22).

Cytuje kilkakrotnie różne satyry w sprawach Akademji napisane, jak: 1) Strena Academicorum (1791); 2) Recepta dla lekarzów (wierszem); 3) Prognostyk astrologiczny na brzemienne prospekta; 4) Janowizna. Autorem ich jest niewątpliwie Trzciński, który chętnie bawił się wierszowaniem.

Jak i w innych swych pracach, chętnie tworzy nowe wyrazy, które współcześnie wyśmiewano. Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Rozbior Uwag Szkoły Matematyczney Nad Propozycyami Fizycznemi Gdzie się mieści usprawiedliwienie obwinionego od tey Szkoły, żądanie iego, i rozsądek nad nowem Pismem, ktorego tytuł: Urywek z Bicza kręconego w Krakowie. [Tu w linjach:] Przez Przyiaciela Prawdy. [Tu winjeta: kosz owoców]. W Warszawie. u P. Dufour Konsyl: Nadwor: Druk: J. K. Mci i Rzpltey, Dyrektora Druk: Korp: Kad: M DCC.LXXXIX. (1789). w 8ce, k. tyt. i str. 56.

Na odwr. tyt. cytat z św. Augustyna.

Rozpoczyna od zaznaczenia, że to pismo wiąże się z dziełkiem „Rozbiór zakusu nad zaciekami". — Pisze na polecenie Komisji edukacyjnej.

Poczem podaje zarzuty „szkoły matematycznej" (to jest Śniadeckiego), wymierzone przeciwko jego „propozycjom", i po każdym zarzucie zamieszcza swą polemikę. Na str. 32 wyraźna aluzja do Śniadeckiego, którego nazwiska nigdzie nie wymienia („powrócił z krainy myślących wyspiarzów"). Odsyła Śniadeckiego do obserwatorjum wileńskiego. — Na str. 34 polemizuje z „Urywkiem bicza". Wychwala dowcip Przybylskiego. Wymienia nazwiska potwarców: Schadzka mocnym związana łańcuchem dmóchnąwszy w siarczysty kopeć snadno przykrą zapaliła kłótnię (to oznacza: Łańcucki, Siarczyński, Kopczyński, Śniadecki, Dmochowski, Kołłątaj). „Urywek" napisał ten sam pismak, który w r. 1789 wydał francusko-łacińską gryzmolinę o pracy i dowcipie; oraz Oratio pro instaur. studiis. — Ma więc na myśli Dmochowskiego.

Na str. 40 uderza znowu na Śniadeckiego (bez wymienienia nazwiska). Nazywa go duchem niespokojnym. Miał on zanieść do aktów grodzkich manifest przeciw rządowi edukacyjnemu, omijając akta akademickie. Chodziło o prezesurę Coll. physici, przyznaną Trzcińskiemu.

Na str. 45 opisuje swe studja zagraniczne i przytacza swój dyplom doktora z Getyngi 1780.

Jak wynika z tego streszczenia, jest to polemika potrosze z „Urywkiem" ale w większej części z memorjałem Radwańskiego i Śniadeckiego p. t. „Uwagi szkoły matematycznej".

Por. Porządek materji (1788).

Szumowski Krak. szkoła lekarska (1929), str. 48 oraz str. 169. — Skorzepianka Feliks Oraczewski (w Bibl. Krak. nr 84) 1935, str. 142, 152 i passim.

Chreptow. — Czartor. — Jagiell. — Kijow. — Ossol.

— Rozbiór Zakusu nad Zaciekami Wszechnicy Krakowskiey przez Przyiaciela Prawdy... w Warszawie (1789).. obacz w tomie XXVI, str. 408 (pod Rozbiór).

Autorstwo Trzcińskiego jest możliwe, ale nie stwierdzone. W piśmie swem „Rozbiór uwag" (o którem wyżej) Trzciński chwali to pisemko jako dobrze napisane.

Por. Dmochowski (Urywek) — Przybylski J. (Heautonmastix) — Siarczyński (Zakus 1788) — Sylen (Dydaski).

Smoleński Kuźnica Kołł. (Pisma hist. II, 58 oraz 413—5). — Pamiętnik Warszawski 1801. — Bielski Vita, str. 191. — Baliński Pam. o Sniad. II, 119.

— Rys na porównanie Kiny z Angusturą przez Badacza Natury w Krakowie. 1794. w 8ce, k. 8.

Ob. Simmons (O korze drzewa angustury). Simmonsa tłómaczył Szaster, z nim też polemizuje.
Szumowski Krak. szkoła lekar. 1929, str. 255.
Akad. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Spowiedź czyli iawne wyznanie P. de Voltaire z francuskiego przełożone anekdotami, zdaniami, listami i t. d. pomnożone przez A. T. (1778; drugie wyd. w r. 1780)... obacz Wolter (Voltaire).

Trzciński jest tłómaczem tego dziełka. Zaopatrzył je jednak swoim zwyczajem nietylko w przedmowę (w której porównywa Woltera z J. Lipsiusem i zapowiada jego nawrócenie) — ale także w obszerne przypisy u dołu stron. — Przypisy te przynoszą różne informacje o zapatrywaniach Woltera, zaczerpane z jego dzieł i listów. Na str. 113—119 cytuje opis Coyera o Polsce. — Na str. 154—156 przypis o Lukrecji damie rzymskiej, którą Tertuljan i św. Hieronim stawiają za wzór czystości chrześcijanom. (Tu zauważam w nawiasie, że fałszywie oddał treść tego przypisu Smoleński Przewrót umysłowy w Pol. 1891, str. 369, którą urąga niesłusznie Trzcińskiemu za to, że pomieszał rzekomo Lukrecję i Lukrecjusza. Tego Trzciński nie zrobił. Zrobił tylko ten błąd, że polemikę kard. Polignac przeciw Lukrecjuszowi użył za pretekst do przypisu o Lukrecji; ale nie przypisuje jej poematu De rerum natura, o którym zapewne nic nie wiedział). — Na str. 205 korespondencja Woltera z Fryd. pruskim (w przypisach). — Na str. 240 list Woltera do Stanisława o filozofach i ich nieprzyjaciołach. — Kilka wierszyków łac. i franc. przetłómaczył Trzciński wierszem.
Wszystkie te przypisy tchną sympatją do Woltera.

— Theses chemico-physicae, quas pro licentia gradum doctoris rite obtinendi in alma Argentoratensium Universitate solemni disputationi exponit M. Andr. Cantius Trzcinski, in Univers. Cracov. Philos. doct. ad docendam in eadem Physicam a Seren. ac Eminentiss. institutioni publicae praefectorum Collegio in regno Poloniae, designatus professor p. o. die III Augusti MDCCLXXXII. Argentorati litteris Joh. Henrici Heitzii Universitatis typogr. (1782). w 4ce, 20 stron.

Przypisano Józefowi Rybińskiemu biskupowi kujawskiemu.
Szumowski Krak. szkoła lek. 1929, str. 249.
Jagiell.

— In Nomine Domini Amen. Theses Philosophicae Aristotelico Thomisticae. Ex prima parte Cursus Philosophici nempe Logico Desumptae Et per M. Adamum Stephanum Jagielski Phil. doctorem ejusdemq Regium Professorem Coll. Majoris Ecclesiarum Colleg. S. Georgii in Arce Cracoviensi Custodem, Sanctae Annae Scholasticum, Geometram juratum. Propugnante easdem V. D. Andrea Trzciński Secundae Laureae Candidato, ejusdem Cursus Auditore Pro Actu Disputationis publicae Anno Dom. 1771 Die 15 Mensis Julii In Lectorio CC. DD. Theologorum absolvendo expositae. Cracoviae Typis Alme Univers. Cracoviensis 1771. w 4ce, k. 4.

Por. tom XVIII, 381. Ossol.

— Uwaga nad Mieyscem Szczegolnem Na Cmentarz Powszechny. [Na końcu:] Andrzey Trzcinski. Filozofii Doktor. (około 1792). w 8ce, k. 4 nlb.

Powołuje się wciąż na inne swoje pisma. — Opisuje, jak powinny być położone cmentarze i urządzone. W Krakowie byłoby najlepsze miejsce wbok od ogrodu botanicznego. O cmentarzach żydowskich. O nienawiści do żydów i tolerancji. Niech będzie żyd rolnikiem, rzemieślnikiem, kupcem, wojskowym.
Kwestja cmentarzy i reformy pogrzebów wywołała w tym czasie kilka tej treści pisemek.
Ob. Uwaga. Ossol.

— ob. Erxleben (Fizyka 1788) — Fijałkowski (O genjuszu 1790) — Fontenelle (O wyroczniach 1777) — Goussault (Portret Damy 1779; ale wątpliwe, czy to jego przekład?) — Leszczyński (1794) — Prystley (1787) — Przybylski Jac. (Wiersz 1795) — Putanowicz J. A. (1773) — Sylen — Teleszyński (Uwaga 1781) — Treść dyssertacji (1787) — Voltaire (Spowiedź 1780).

W dziełku „Rozbiór uwag Koll. fiz." 1791 na str. 61 cytuje panegiryk: Merita Elogia candidatis... dum sub auspiciis Mich. Georg. Poniatowski arch. gnesn... promotore And. Trzciński... sollemni ritu denunciarentur AA. LL. magistri... Anno 1789 die 2 junii. — Ale widocznie nie był on drukowany; przynajmniej ja nie znam takiego druku.
Pismo Sylena: Dydaski o przywarach rządu krajowego (1790), opisane przezemnie bliżej w tomie XXX, 116, jestem skłonny — po zapoznaniu się z jego utworami — jemu

przypisać. Uwydatnia ono jeszcze lepiej dziwaczną mięszaninę jego poglądów, złożoną z pierwiastków oświecenia i zacofania.

Późniejsze jego prace ob. w Bibl. tom IV, 539.

Jego album (imionnik) z lat 1780—818 (z podpisem m. i. Goethego) jest w Bibl. Jag. ręk. nr 3378.

Łętowski Katal. IV, 169—70 (tu kilka anegdot o nim z późn. czasów). — Encykl. Orgelbr. t. XIII, 662; XXV, 654. — Baliński Pamięt. o Śniad. II, 119. — Mnczkowski Statuta 424. — Bentk. Hist. lit. II, 604, 646. — Rocznik Tow. Nauk. krak. X, 31. — Żebrawski Bibliogr. 443—5. — Śniadecki Korespondencja I (1932), str. 229 i nast. — Encykl. kościelna XXIX, 234. — Szyjkowski Génie du christ. 1908. — Szumowski Krak. szkoła lekarska (w „Bibl. Krak." 1929). — Straszewski Dzieje filoz. myśli pol. I, 357—364 (tu rozwój jego pojęć). — Ks. Gabryl Polska filoz. religijna II, str. 150—160 (tu jego biografja i omówienie pism późniejszych). — J. K. Stopa Trzciński przed poróżn. się ze Śniadeckim (w dziełku: Na 10-lecie Bibl. miej. w Bydg. 1931). — Korbut² II, 258.

TRZCIŃSKI Antoni. Donum gratiae admirandis virtutibus celeberrimum D. Joannes Cantius... recurrente annua suae solemnitatis die... Cels. Princ. Jll. D. D. Hieronymo Venceslao Radivilio Palatinidae Vilnensi, per me Antonium Prandota Trzciński in Academia Olicensi Artium Human. Auditorem... oblatum. An. 1759 7mo Cal. Novem. Zamoscii typis Univer. fol.

Jocher 5482.

— ob. Quarantotti (1759).

(Trzciński Feliks). Dyaryusz publicznego powitania w honorze senatorskim Felic. Prandoty Trzcińskiego kasztelana Raw. od całego woiewództwa oraz od koll. szkół Rawskich S. I. (1750?). w 4ce, 2 k. Krasiń.

— ob. August I Monarcha (1750).

Trzciński Gabrjel ob. Korzeniowski Andrzej (Owoc jesienny 1645).

TRZCIŃSKI H. von Rohr. Practische Vorschläge über die Oeconomie, in einer Unterredung mit Acker-Leuten auf der Heyde, die wenig und schlecht Acker haben, wie sie ihr Feld mit dem Garten-Bau vereinigen und dadurch ihre Einkünfte verbessern können. (1764). w 12ce. Kijow.

Trzciński Jakób ob. Dresner Tomasz (Similium 1602).

Trzciński Jan ob. Rychlicki And. (1591).

TRZCIŃSKI Jan ks. Nauclerus od Boga dany to jest Kazanie przy konsekracyi książęcia JMci Kazimierza Floryana Czartoryskiego Biskupa Poznańskiego miane w Łowiczu d. 29. Stycznia w R. P. 1651. Przez X. Jana Trzcińskiego domowego JO. JMX. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego. W Krakowie w druk. Franc. Cezarego JKM. typ. (1651). w 4ce, 4 k.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— ob. Ślacki Kaz. kan. (Ligium 1685).

TRZCIŃSKI Prandota Jakób. Głos Wielmożnego Imci pana... Łowczego powiatu Brzezinskiego, sędziego i prezesa sądu ziemskiego powiatów Brzezinskiego i Inowrocławskiego miany 3 maja 1792. fol. Bibl. w Suchej

Trzciński Jan ob. Fridwalt J. (Epithalamium 1598).

(Trzciński Józef) biskup sufr. Altum Infulati Honoris Avitis Trzcinsciorum Rawicz Palmis Comprehensum Virtutibus ac Meritis In Caelum et Patriam Illustrissimi et Reverendissimi Domini D. Josephi Trzciński Episcopi Juliopolitani Suffraganei Gnesnensis Emensum Et in Solenni ad Infulam inauguratione a Collegio Łovicensi Scholarum Piarum profundo Cultu Adoratum. Annô descendentis ab alto Sacerdotis Secundum Ordinem Melchisedech 1732. Varsaviae Ex Typographia S. R. M. Colleg. Schol. Piarum. fol., 1 k. nlb., sig. A—I.

Na odwr. tyt. herb Trzcińskich. Jagiell.

— Infula honoris Poloni in sidere gentilitio Ravitarum Gnesnensibus Ecclesiae metropolitanae sedibus, solis aemula, locata Illmi Excell. DD. Josephi Prandota in Trzcina Trzciński Dei et Sedis Apostolicae gratia Episcopi Juriopolitani, Suffraganei Gnesnensis, Decani Cracoviensis, antiquissima et nobilissima prosapia, honoribus ac eminentissima virtute coronata inter ipsa sacrae inaugurationis solemnia adgestientes Archidioeceseos applausus a devotissimis et

devinctissimis munificentissimo Nomini Collegiis Calissiensi Ravensi et Petrocoviensi, ac Residentiis Concensi ac Lanciciensi Soc. Jesu votis, Splendidissima Anno QVo teLLVre DeVs IVstVs SaCraVIt HonoreM. (1732). fol., k. 33. Ossol. — Krasiń.

— ob. Bieliński Seweryn (Sprawiedliwość 1729) — Duńczewski Stan. (1729).

TRZCIŃSKI Józef, poseł. Głos... 30 kwietnia 1794. fol. Czartor.

— Projekt przez IW. Trzcińskiego starostę Kruszwickiego, posła Brzeskiego kujawsk. do deputacyi konstytucyjney wyznaczoney względem starostw podany. Pomnożenie skarbow oboyga narodów. fol., 3 k. Czartor.

TRZCIŃSKI Kajetan. Actum in castro lublinensi die 28 maij. 1779. (Manifest Kajetana Trzcińskiego przeciwko Tomaszowi Suchodolskiemu, łowczemu lubelsk. o wydrukowane oskarżenie spowodu że łowczanka wbrew jego woli zaślubiła Mikołaja Trzcińskiego, swego kuzyna). 1779. fol., k. 5.

Opisuje cały najazd z 40 ludźmi Suchodolskiego na dwór młodego małżeństwa.

Do tego należy: Oblata d. 8. Martii 1779, na rekwizycyę Mich. Trzcińskiego (visum et repertum ran). — Toż: 5ta Martii w teyże materji, oględziny uszkodzeń domu.

Kraushar Al. Kartki histor. 1895.

Bibl. w Suchej. — Jagiell.

Trzciński Kalikst ob. Daszczyński St. (Geminum decus 1699).

TRZCIŃSKI Krzysztof (ur. 1568 † 20 stycz. 1640). Bractwa S. Urszuli w Krakowie przy Kosciele Farskim S. Szczepana z starodawna założonego prawa y przywileie przez X. Krzysztofa Trzcińskiego Pleb. tegoż Kościoła zebrane y wydane w Krakowie w Druk. Symona Kempiniego. 1614. w 4ce, ark. sygn. F_2.

Siarczyński Obraz II, 270 ma datę 1616. — Jocher 7775 i Bandtkie H. dr. kr. 426 przywodzą wydanie bez daty. — Przypisane dzieło Annie z Rusca Lubomirskiej kasztel.

Maciej. Piśmien. III, 598—9. Jagiell.

— Porządki Y Powinnosci Bractwa P. Mariey Krolowey Niebieskiey; Ktore od Roku Pańsk: 1333 Przy Kośćiele teyże Rodzićielki Bożey Pánny przenaświętszey, w Rynku Krakowskim záczęte; Od Przełożonych Kośćielnych wielkimi Odpustámi nádáne, y od Naiásnieyszych y Napotężnieyszych (sic) Krolow Polskich, Pánow nászych Mćiwych, vczczone; Do tych czásow bez rozerwánia iest dochowáne: Y zá powodem Wielebnego X. Krzysztopha Trzcinskiego, Archipraesbyterá, y Stárszego tegoż Bráctwá, do Druku podáne. W Krakowie, W Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, I. K. M. Typog. Roku Páńskiego, 1629. w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb.

Na odwr. tyt. wizerunek M. B. z Jezusem. „Porządki" obejmują powinności członków bractwa i starszych, sposób obierania, obowiazki radnych i administratora, prowizorów szpitalnych (szpital bracki był przy ulicy św. Szczepana), o skrzynce prowentów, o pisarzu, o pogrzebach, o przyjmowaniu nowej braci.

Jocher 7777. Jagiell.

— Laur Niezwiędłey Niewinnosci do Męczeńskiey Szczepana S. Korony przydany, to iest, Bractwo S. Urszuli, y iedenastu tysięcy Panien y Męczenniczek, w Starodawnym Kościele Farnym S. Szczepana w Krakowie przed R. 1387 założone, nowemi Godzinkami o SS. Pannach y Męczenniczkach, także y Litanią nową ku wzbudzeniu nowego nabożeństwa Archi-Konfraternii y wszystkim zalecone. R. P. 1730. w Druk. Jakuba Matyaskiewicza J. K. M. Typografa. w 4ce, k. nlb. 12 i str. 68.

Dedykacja: Barbarze Urszuli Humieckiej ksieni panien św. Norberta w Krakowie. W niej genealogia Humieckich i Potockich. Podpisany X. F. A. L. Soc. Iesu. W przedmowie mówi, iż Krzysztof Trzciński infułat książkę o bractwie ś. Urszuli przy kościele ś. Szczepana w r. 1614 wydał, którato książka już była wówczas (1730) rzadkością. Z tejto książki przedruk czyni nieco zmieniony, dodając godzinki i nabożeństwa i dziełko pod tytułem: Coelum empyreum, przełożone przez ks. Henr. Engelgreve.

Jocher 7786, 8900.

Ks. Polkow. — Uniw. Warsz.(?)

— ob. Słupski Andrz. (Epikrotos 1614).

Siarczyński Obraz II, 270. — Muczkowski Rozmaitości hist. 121. — Maciej. Piśmienn III, 598—9. — Wiszniewski Hist. lit. IX 219. — Starowolski Monum. 110, 440.

Trzciński Maciej ob. Gniński Jan (1620).

Trzciński (Trzcieński) Michał ob. Jagielski A. (Dissertatio 1767) — Manka Paweł (Vanitas 1760).

Trzciński Mikołaj ob. Sapieha Kazimierz Nestor (Manifest 1787).

Trzciński Stanisław (I) ob. Ascherborn Mich. (In obitum 1627) — Potocki Joannes (1627).

Trzciński Stan. (II) ob. Zaniewski Bart. (Mowa).

Trzciński Sylwan, archicoenobii Tynecensis praelatus ob. Albrychowicz Fort. (1741).

(Trzciński Wacław Franc.). Haeres aviti honoris et gloriae herois Trzcinsciana, coronis regum Angliae redimita, mitris principum Bohemiae coronata, post nupernum ad possessam ab atavis curulim ingressum illustrimi et excellmi Dni Venceslai Francisci de Trzciana Trzciński Castellani Ravensis, Primatialis Celsitudinis mareschalci etc. in aditu Loviciensis Capitaneatus elogiastico calamo obligatissimi Collegii Łoviciensis Schol. Piar. celebrata, anno Dni 1720. Varsaviae typis S. R. M. Scholarum Piarum. fol., k. nlb. 13.

Na odwr. str. herb. Rawicz, a pod nim 4 czterowiersze łac. na pochwałę. — Powinszowanie wierszem na wjazd nowego starosty do Łowicza.

— ob. Madejski Idzi (a S. Joseph).

Trzciński Władysław ob. Ascherborn Mich. (In obitum 1627).

Trzebiański Albert ob. Lipski Jan.

Trzebicki Aleksander ob. Psczeliński M. (Calendarium 1643).

TRZEBICKI Zawisza Andrzej, bisk. przemyski i krakowski (ur. 1607, † r. 1679). Epistola pastoralis, ordinans ut publicae supplicationes instituantur sub patrocinio S. Sebastiani Martyris pro avertenda pestilentiae labo. Cracoviae, die 15 Julii 1677. fol., plakat. Jagiell.

— Brevis informatio de Jubileo concesso ab Alexandro VII. Ex mandato Andreae Trzebicki episcopi Cracoviensis. Cracoviae, Cezary, 1661. w 12ce, ark. B_6.

— Lavdatio Fvnebris Serenissimi Poloniae Et Sveciae Regis Ioannis Casimiri. Dicta In Ecclesia Cathedrali Cracouień. Ab eiusdem Ecclesiae Episcopo. Anno Regis Regum 1676. Die 31 Januarij. w 4ce, k. tyt. i k. 6 nlb.

Na odwrocie tyt. liche drzeworyt herbów (Polski, Litwy i Wazów). Mowa zwrócona do jego następcy. Wychwala podróże, męstwo, rozum zmarłego; także religionis catol. tutelam. Wyjaśnia, dlaczego abdykował.

Akad. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Manipvlvs Orationvm Ab Ervditis Viris Polonicae Nationis, Diversis Temporibvs, & occasionibus scriptarum. [Tu winjeta: w prostokącie tarcza o 4 polach, a w nich w prawem dolnem i lewem górnem orzeł; w lewem dolnem i prawem górnem krzywa linja; nad tarczą paljusz kardynalski]. Romae, Ex Typographia Haeredum Francisci Corebelleti. M.DC.XXXIX. (1639). Svperiorvm Permissv. w 4ce, k. tyt. i k. 4 nlb., str. 358 i 12 oraz 1 rycina.

Na odwr. tyt. imprimatur. Na drugiej karcie ozdobny herb Polski i Litwy.

Dedykacja Guidoni card Bentivolo... Andreas Trzebicki scholast. plocensis. Wychwala tu zamiłowanie Sarmatów w wymowie.

Zbiór ten zawiera nast. mowy i panegiryki: 1) Laudatio funebris Sigismundi III a Stan. Łubieński. — 2) Oratio funebris Sigism. III et Constantiae Reginae a J. Lipski. — 3) Georg. Ossoliński Oratio habita in aula Vaticana 6. decembris 1633. — 4) Tegoż Coram Venetiarum principe 14. Januar. 1633. — 5) Panegyricus Vladislao IV. Vilnensis S. J. — 6) Arcus pacis, Vladislao IV... e voto Soc. Iesu. — 7) Elogium funebre Alexandro Carolo a Ioanne Lipski. — 8) Laureae academicae Vladislao IV, Vilnam ingredienti. — 9) Theatrum gloriae... Vladislao IV ab Academia S. J. Vilnensi. — 10) Triumphus, quem divo Casimiro principi Vladislaus IV. 14 Aug. Vilnae exhibuit. — 11) Georgii Ossoliński oratio Ratisbonae. — 12) Joannis Lipski oratio ad imper. Romanum. — 13) Panegiryk na ślub Wład. IV z Cec. Renatą. — 14) Toż na ich przybycie do Wilna.

Jagiell. (brak końca) — Ossol. — Uniw. Lwow.

— Oratio Ad Eminentissimos Et Serenissimos Sacri Romani Imperii Electores. Illustrissimi, Excellentissimi Ac Reverendissimi Domini Domini Andreae Trzebicki, Regni Poloniae Vice Cancellarii Serenissimi Ac Potentissimi Ioannis Casimiri Poloniae Et Sueciae Regis Ad Sacram Caesaream Ac Regiam Hun-

gariae, Et Bohemiae, Majestates, Atque Ad Comitia Jmperii Extraordinarii Legati. [Na końcu:] Ratisbonae impressa 1. Junij 1653. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Wychwala Ferdynanda IV, który jest bratankiem (nepos) króla polskiego (patruus).
Akad. — Jagiell.

— Oratio Adm. R. D. Andreae Trzebicki Canonici Gnesnen. et Scholastici płocensis in.. Synodo habita... ob. Synodus provincialis Gnesnensis A. 1643. d. 8. Nov. celebrata.

— Responsio ad septuaginta rationes... ob. Łubieński Stan.

Autorem jest Stan. Łubieński, który ogłosił tę broszurę w r. 1620 (ob. w Bibl. pod Łubieński oraz pod: Hungaria). Zaś Trzebicki w r. 1634 dodrukował do niej dedykację do Zadzika i puścił powtórnie w obieg (egz. z tą dedykacją jest w Ossol.). — Stąd bywa mylnie poczytywany za autora.

— Theoremata Ex Natvrali Philosophia. In Regio Collegio Crac. Societatis Iesv, defendenda Ab Andrea Zawisza Trzebicki Candidato Philos. in eodem Collegio. [Tu winjetka]. Calissii, in Officina Alberti Gedelii Archiepiscopalis Typogr. AD. 1630. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. imprimatur Nic. Lancicii S. J. Strony w ozdobnych ramkach.

Tezy obejmują nast. kwestje: De natura physiologiae: de principiis rerum; de natura et arte (tu dużo o magji, o alchemji, o amuletach i t. p.); de causis naturalibus; motus et infiniti ratio; locus et vacuum; continuum permanens. — Kończą: Corollaria.

Alchemików zwalcza, powołując się na fakt, iż ipsi sunt pauperrimi. Żadnych autorów nie cytuje poza Arystotelesem („philosophus").

Egz. Jag. dedykowany ręcznie: Alberto Strażyc a Romano Koricinio.

Brown str. 27 ma mylnie: Trembicki.
Jagiell. — Ossol.

— Vita Stanislai Łubieński episcopi Plocensis ...ab Andrea Trzebicki Scholastico plocensi conscripta... ob. Łubieński Stan. (Series, vitae, res gestae 1642).

(Trzebicki Andrzej). Arrha Dotalis Gloriae, Quâ Illustrissimus & Reuerendissimus Princeps ac Dominvs, D. Andreas Trzebicki, Episcopvs Cracoviensis, Dvx Severiae. In primo ac felici suae Cathedrae aditu, Amplissimam suae Metropoleos Dioecesim Iure Sponsalitij pignoris Ditavit Ornavitqve, Caelestium tabulis firmata sancitaque, A Gratulante Societatis Iesv Collegio Sendomiriensi, Elogio ad Posteros Commendata. Anno Instauratae Salutis, M.DC.L.VIII. (1658). 3. Nonas Nou. Cracoviae. In Officina Typographica, Ioannis Pauli Cezary, Illustrissimi ac Reuerendissimi Episcopi Cracouień. Typographi. fol., k. tyt. i k. 11 nlb.

Na odwr. tyt. licha rycina herbu (Łabędź) podtrzymywanego przez aniołów. Poczem dedyk. i panegiryk stylem nakamiennym. Wśród balastu pochwał są pewne szczegóły do jego dotychczasowej działalności.
Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Zamoj.

— Annva Doloris Sacra Jllvstrissimo ac Reverendissimo D. Andreae Trzebicki, Episcopo Cracoviensi Dvci Severiae, A Collegio Cracov: Societatis Iesv. Fundatori suo Munificentissimo Parentali Carmine Persolvta. Anno Viri Dolorum Dei Hominis. M.D.C.LXXXI. (1681). [Tu winjetka: ornament linearny]. Cracoviae Ex Officina Schedeliana, S. R. M. Typogr. fol., k. tyt. i k. 6 nlb.

Dedykacja Nicolao Oborski admin. diec. oraz egzekutorom testamentu (Cieńscy G. i S., And. Grabianowski, Alb. Złowodzki, Jan Łyczkiewicz).

Poczem poemat heksametrami, opisujący jego żywot. Dużo cennych szczegółów np. o jego nauce w Rzymie u Jana Lugo, późn. kardynała; o ufundowaniu przezeń koll. św. Piotra; mausoleum Jagielloniis construxit (na Wawelu). Kończy się zwrotem do Jana Małachowskiego.
Czartor. — Jagiell. — Zamoj.

— Echo Contentvs Olorini Ad Petram refracti. Seu Panegyrica Gratvlatio, Quâ Virtutis & Honoris harmoniae Illvstrissimi & Reverendissimi Principis ac Domini D. Andrea Trzebicki, Episcopi Cracoviensis, Dvcis Severiae. Dum suam ac Regni sedem auspicatò adiret, ad numeros Gloriae immortalis resonanti. Respondebat. Devinctissimum Suae Celsitudini ac devotissimum Collegivm Cracovien: Societatis Iesv. ad Regiam SS. Petri & Pauli Basilicam Anno à Christi in terris ortu M.D.CLVIII. (1658). 3. Nonas Novemb. Cracoviae. In Officina Typographicâ Ioannis Pauli Cezary, Illustrissimi ac Reverendissimi

Principis, Episcopi Cracoviensis Typographi. fol., k. tyt. i k. 17 nlb.

Na odwr. tyt. rycina: Orzeł upuszcza z dzióba tiarę biskupią. Ona spada do rzeki, płynącej wśród dwóch skał. W rzece na kamieniu łabędź (herbowy). Nad nim napis: Fracta nocis Respondet imago. — Rycina nader słaba. — Pod nią 8-wiersz.

Dedykacja: Andreae Trzebicki, episc. crac. — Poczem panegiryk z opisem jego zasług. Podnosi jego życzliwość dla jezuitów i wzywa duchy Stan. Kostki i P. Skargi o pomoc dla nowego biskupa.

Czartor. — Jagiell. — Zamoj.

— Palativm Immortalitatis, Ab Architectāte Aeternâ Sapiētia, Illvstriss: Ac Reverendiss: Principi Andreae Trzebicki Antistiti Cracovien: Severiae Dvci, In Regali Collegio Cracoviensi SS. Petri & Pavli Apostolorvm Societatis Iesv. Longe Mvnificentissimo Religiosarum Aedium Erectori Positvm. Anno currentis saeculi. 1672. (Na końcu:) Cracoviae, Ex officina Schedeliana S. R. M. nec non Ill. et Reu. Episc. Crac. Typ. fol., k. tyt. i k. 4 nlb.

Na odwr. tyt. czterowiersz.

Sam panegiryk składa się z napisów prozą, ułożonych bądź w kształt piramidy, bądź owalu; oraz z dwóch wierszy (Amphion sarm., Tributum gratiarum). Na końcu 4 dwuwiersze in stemma (ale herbu niema).

Jagiell. — Kijów — Ossol.

— ob. Arteński (1672) — Bieżanowski Stan. (Augurium 1658) — Conditiones (1656) — Długosz Jan (1666) — Dmosicki (1658) — Dobielowicz St. (Decus 1661) — Dziedzic Jan (1658) — Firlej H. (1624) — Gostkowski J. (Trophaeum 1680) — Gutowski Wal. (Discursy 1675) — Herman Jan (1671) — Jan Kazim. (1676) — Innocentia — Kanon And. (Lucubrationes 1676) — Karwat Sew. (Bud. Topór 1652) — Kościoły krak. (siedem 1682) — Krauzowic Bartł. (1677) — Liberiusz Jacek (Gospodarz nieba 1665) — Łubieński Maciej (1646) — Łubieński Stan. (Series 1642) — Makowski S. (Concionum 1666) — Małachowski Jan (Rozsądek 1697) — Mazurkowicz (1659) — Młodzianowski Tomasz (1676, 1682) — Modus (1660) — Niewieski Jan (1668) — Ocieszowic Emil (1680) — Papczyński Jan (Orator 1670) — Pastorius Joachim (Poemata 1673, 1685) — Petrici Franc. (Panegyricus 1658) — Pisarski (Mowca 1668; tu jego mowa) — Piskorski Sebast. (Argo Sarmat 1664) — Popławski Kazimierz (1669) — Radzewski Fr. (1749) — Radziwiłł Alb. (Elogium Mariae 1685) — Rorajski Jak. (Cygnus 1658) — Rychłowski Franc. (Kazanie 1657) — Sacramentum (1658) — Schmieden (1679) — Sierakowski Wacł. (Majus Szemb. 1720) — Sierzycki Sz. (Amphit. 1674) — Słowicki Łuk. (Heroica 1726) — Sobieski Jan (A declar. 1674) — Solski Stanisław (Rozmyślania 1677) — Speronius Joachim (Quaestio theologica 1658) — Starowolski Szymon (Vitae antistitum 1658) — Synodus provincialis gnesnensis (1646) — Tainer L. (1666) — Tański Joan. (Narcissus 1671) — Ustawy domu panieńskiego (1698) — Węgrzynowicz Gabrjel (Speculum 1679) — Wośniowski Wojciech (Śmierć 1680) — Zetzkius Jac. (1687) — Żmijewski Jan (Obrona 1660).

Cyprjan Tomaszewicz, rytownik, przypisał mu swą rycinę „Kamieniec Podolski" (z herbem Łabędź i wierszem łac.) w r. 1672—79.

Jego akta z lat 1681—2 są w rękopisie Ossol. nr 246.

Jego biografję ob. Łętowski Katalog II (1852), str. 208—216. — Zacharjasiewicz Vitae episc. prem., str. 138. — Hoszowski Życie And. Trzeb. 1861. — Rzepnicki Vitae praes. I, 365.

Sołtyk Monum. crac. s. 81. — Janocki Nachr. I, 53. — Freitag Analecta lit. s. 554—5. — Święcki Hist. pam. II, 228—9. — Plater Zbiór pamięt. IV, 132—3. — Mecherz. Hist. wymowy III, 184—6. — Załęski Jezuici III. — Kluczycki Pisma do spraw Sob. I. — Tomkowicz Galerja portretów 1905. — Sarna Episkopat przemyski 1910. — Barycz Szkice z dziejów Uniw. Jagiell. 1934, str. 141. — Szujski Pierwsze związki polskie (w Dziełach, ser. II t. VIII, 205). — Kot Anglopolonica 1935, str. 116 (tu o jego sporze z And. Olszowskim).

Enc. Orgelbr. XXV. — Enc. kośc. XXIX str. 234. — Finkel Bibl. III, str. 1880.

TRZEBICKI Józef Prokop. Spiritus adjuvans, oratio de S. Spiritus adventu habita in sacello Pontificio ad Sanctissimum Dominum nostrum Clementem XI. Pontificem Maximum a Josepho Procopio Trzebicki Polono Seminarii

Romani Convictore. Anno M.DCC.V. (1705). Romae, apud Cajetanum Zenobium, SS. Domini Nostri Typogr. et Sculptorem, ante Seminarium Romanum. w 4ce, k. 4 nlb.

Ded. Klemensowi XI papieżowi.

Loret Życie polskie w Rzymie (1930), str. 158. — Łętowski Katalog IV, 170.

Jagiell.

Trzebicki Mathias ob. Kwiatkiewicz Jan (Supplika 1687).

TRZEBICKI Mikołaj Soc. Jesu. Turbator Chori olim inter choreas festivosque choraulas, ad tactum dextera altissimi serio ludentis, flebiliter ac horissone intonans, nunc quoque ad temperanda hilaria eorum, qui choros ducendo nunc impiis in circuitu ambulant; e circulo infelici aeternitatis, in theatralem circum pro ludis antecineralibus a perillustri ac praenobili juventute rhetorica Collegii Pinscensis Societatis Jesu inductus. Anno qVo saLtant aLternoqVe reDeVnt Choro rIsVs geMItVsqVe. (1732). fol., 1 ark.

Nadole podpis: Labor P. Nicolai Trzebicki S. J. — Wizer. i rozstrząs. nauk. wil. 1841, t. 55, str. 96.

— ob. Mignonius Ubaldus.

Janocki Lexic. I, 162.

Trzebicki Stan. ob. Trzebicki Andr. (Trophaeum immort. 1680).

Trzebicki Zawisza Zygmunt ob. Firlej Henr. (Leopardus 1624).

Trzebinska U. ob. Darowska.

Trzebiński Adam ob. Czelaszkiewicz Jan (1757).

Trzebiński Aleksander († 1644) ob. Canon And. (Lyrica 1643) — Gawat Jak. (Ros 1642) — Malski And. (Cursus 1643) — Paczowski Paweł (1643) — Potocki Paweł (Saeculum 1702, Centuria) — Puccitelli Virg. (Androm. 1664) — Puteanus (In epistolam 1641) — Żelechowski B. (Digestum 1643).

Juszyński II, 262 — Wiszniewski Hist. lit. VI, 302. — Kwiatkowski Panow. Wł. IV, str. 83, 97. — Rzepnicki Vitae III, 17—21. — Zacharyas Vitae Episc. 133. — Łętowski Katalog IV, 170. — Hammer Hist. de l'Emp. Ottom. t. IX, 231. — Finkel Bibl. III, str. 1180.

TRZEBIŃSKI Benedykt, kanonik krak. i kustosz kat. Kazanie na uroczystość S. Stanisława Biskupa Męczennika i orderu Jego Miane przez... w kościele XX. Misyonarzów Warszawskim dnia 8 Maja. W Warszawie, w Drukarni Nadworney IKM. 1784. w 12ce, str. 19.

Jocher 5104.

Jagiell — Konińs. — Uniw. Warsz.

— Mowa X. Benedykta Trzebińskiego kustosza katedralnego krakowskiego kawalera Orderu S. Stanisława jako delegowanego od kapituły katedralney na seymiki Deputackie w Krakowie dnia 14 Lutego 1792 miana. w 4ce, k. 2.

Wychwala konstyt. 3 maja.

Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Mowa... po przywołaniu sprawy pierwszey do Sądzenia i po głosie od Obywatelów Interessa Współ Obywatelskie w Trybunale utrzymujących tenże Trybunał witającym Dnia 4 maja r. 1792 w Lublinie miana. w 4ce, 2 kartki.

Dzików — Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

— Mowa JW. Imc Xiędza Benedyktyna na Przebyszy Trzebińskiego kustosza katedralnego i Deputata krakowskiego kawalera Orderu S. Stanisława Na zagaieniu Trybunału koronnego prowincyi Małopolskiey d. 1 Maja 1792 w Lublinie miana. w 4ce, k. nlb 5.

Przytem: Proiekt na Seymikach Wdztwa Lubelskiego die 16 decem. 1790. fol., k. 2.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Powitanie JO. Nayprzewielebnieyszego JMci Xiędza Felixa Turskiego Biskupa Krakowskiego Xiążęcia Siewierskiego przy pierwszym wniściu do katedry Krakowskiey uczynione imieniem Kapituły Katedralney i Duchowieństwa przez Benedykta Trzebińskiego kustosza Katedral. Krakowskiego Dnia 2 Czerwca 1791. W Krakowie w drukarni Szkoły główney koronney 1791 w 4ce, k. 4 nlb.

Akad. — Bibl. w Suchoj — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow.

Trzebiński Franciszek ob. Tyxyński Józef (Colossus 1700).

(Trzebiński Ignacy). Na dzień ślubny W. Imci Pana Ignacego Trzebińskiego Starościca Haczowskiego z w Imc. Panną

Felicyanną Walewską Chorążanką Piotrkowską. Wiersz weselny. w 4ce, k. 4.
Jagiell.

Trzebiński Józef ob. Tomasz a Kempis (1724).

Trzebiński Kajetan ob. Czelaszkiewicz Jan. (1757)

Trzebiński Marcin ob. Paczowski Paweł (1643).

Trzebiński Mikołaj (I) ob Bieżanowski Stan. Józ. (Elogium funeb. 1669).

Trzebiński Mikołaj (II), kasztel. Biecki ob. Czelaszkiewicz Jan (Assertiones 1757) — Ozięblowska (Księga Ruth 1762).

TRZEBIŃSKI Piotr, podkomorzy Lwowski ob. Władysław IV (In occursum 1664).

— ob. Paczowski Paweł (1643).

Trzebiński Stanisław ob. Lenczewscy (Prezent 1662) — Pustulski Maciej Stanisław (1622).

Trzebnicki ob. Trebnic.

Trzebnicki klasztor ob. Miske Ludwik (1724).

Trzebski Florjan ob. Michalski Raphael (1672).

TRZEBUCHOWSKI, poseł kujawski. Głos J. W.... cześnika Kowalskiego, na sessyi seymowey 21 grudnia 1790 roku miany. (1790). fol., k. 1.

Domaga się, aby posłowie składali przysięgę, że nie są przekupieni. Raczyń.

— Toż:... 27 septembris 1791. fol.
Czartor.

— Toż:... 14 octobris 1791. fol.
Czartor.

— Głos J. W... stolnika Radzieiewskiego posła Inowrocławskiego z okoliczności krolewszczyzn d. 24. novembris 1791 miany. (1791). fol.
Czartor.

Trzebuchowski Bartłomiej, Jarosz, Jakób ob. Łobżyński Jan Dionizy (Cel strzale 1647).

Trzebuchowski Mikołaj, kaszt. gnieźń. ob. Latinius Latinus (1552—1563) — Lorichius Reinh. (1558) — Mylius Joannes (1561, Poemata 1568) — Zapolski Bart. J. (Admiranda 1602).

Wotschke w Aus Posens kirchl. Verg. 1918, str. 7. — Korzeniowski Orichoviana, tom I, 423, 544, 695.

Trzebuchowski Wawrzyniec ob. Wresnanus Bart. (Gratulatio 1609).

Trzeci Maj ob. Konstytucja trzeciego maja.

Trzecia ob. Kojałowicz W. (część rozmów 1671) — Nowodworski B. (fundacya 1622).

(Trzeciak Franciszek Kazimierz). Socialis Vitae Tessera quam Clarissimo atque Excellentissimo Domino M. Francisco Casimiro Trzeciak Philosophiae Medicinaeque Doctori et Dorotheae Piątkowska Spectatissimae Virgini Spectabilis Viri D. Stanislai Piątkowski Consulis Sendomiriensis Filiae ad publicam Desponsationis Solennitatem Scholarum Vitovianarum Coloniae Academicae Jedlinscensis Studiosa Juventus Feliciter Pactam gratulatur. Et frequentissimae Amplissimorum Hospitum Sendomiriae Congregatorum Coronae, praelo professoris sui elaboratam mittit exhibendam. Anno Domini 1652. Die 28 aprilis. Varsaviae, in officina Petri Elert S. R. M. typographi, 1652. fol., k. 8.

Na odwr. tyt. ośmiowiersz podpisał: Joan. Przedworski stud. poes.

Dedykację podpisał Joann. Szublikowic P. P. C. — Wiersze pisali: Thom. Trojanowski, Joan. Hodakowski, Thom. Kozłowski, Joan. Rudzki, Thom. Kowalik, Thom. Pelmanowski, Stan. Kożuchowski, Fer. Guyski, Alb. Koryciński. Alb. Guziński, Jac. Zabierowski, Stan. Chochoł, Adr. Komorowski. — Zakończył prozą exegeticon Hyacynt Depuit. Jagiell.

Trzeciak M. ob. Mikoszewski A. (Oratio 1775).

Trzeciak Samuel ob. Jodłowski Stan. (Torques 1646).

TRZECIAK Stanisław. Oratio in gratiarum actionem Ioanni Francisco Hofman dicta. Eperiessini Typis Augusti Henrici Pape 1785. w 4ce.

TRZECIAK Stefan. List pewnego sługi bożego zawierający naukę dążenia do doskonałości Chrześciańskiey z francuzkiego, powtóre przedrukowany. w Wilnie w drukarni Schol. Piar. 1774. w 12ce, str. 253.

Ded. Jozafatowi Michałowi i Konstancyi z Jundziłłów Kłonickim sędziom trybun. głównych W. X. Lit.

Jocher 4178.

TRZECIESKI Adam. Mowa o pociechach stanu rolniczego dnia 15 Sierpnia 1798 Roku w dzień obchodu Uroczystości Rolniczey w Minkowcach przez Adama Trzecieskiego, professora Szkoły Minkowieckiey miana. w Minkowcach, Roku 1799. w 4ce, str. 14. Jagiell.

Trzecieski (Trzycieski) Andrzej (I) (ur. ok. 1490 † 1547) ob. Modrzewski (Silva I) — Sandius (Bibl. antitr. 1652) — Węgierski And. (Sistema 1652) — Wiszowaty (Narratio).

Węgierski Kronika zboru 1817. — Dalton Lasciana. — Łukaszewicz Dzieje kośc. helw. w Małopolsce 1853 — Bukowski Dzieje reform. I. — Łopaciński w Enc. kośc. XXIX, 242. — Liubowicz Istorija reformacji 1883. — Zeitschr. für Religionsgeschichte XII (list do Melanchtona). — Kolankowski Zygm. August 1913, str. 327. — Wotschke Gesch. der Reform. 1911. — Tad. Grabowski Literatura luterska 1920. — Barycz Kult. działalność Kmity 1924. — Kot Modrzewski 1923, str. 315. — Acta Tomiciana X (koresp. Tomickiego z Zębockim z r. 1527). — Wisłocki Acta rect. I.

Listy Trzecieskiego do Melanchtona i Melanchtona do Trzecieskiego omawia Piekarski w „Reform. w Polsce" IV, 153—4 (jeden dotąd nieznany list Trz. do Mel. ogłasza. Melanchton zapowiada w nim przesłanie nowo wyszłej swej pracy De anima 1541).

TRZECIESKI (Trzycieski, Tricesius) Andrzej (II) (ur. 1530 † 1584) (pseud. Prudentius Cachinius, Virilius Musaeus Hyporeades, Gibbor Scheloschach, Christianus Liberius, Eusebius Eleuteropolita, Verax Luceoriensis, P. C. Sarmata, Alitophilus Cassiander Sarmata?, Callopius?, Nicolaus Musculus?). Andreae Tricesii, Equitis Poloni, Epigrammatvm Liber I. Ab Spectabilem & MAGnificum Virum, Ioannem Firleivm DAMBrouicium, Palatinum Lublinensem, Regni Poloniae Supremum Marsalcvm, & Rohatinensem Praefectum. [Tu barokowa tarcza herbowa o 4 polach z herbami: Gryf, Lew, Panna na niedźwiedziu, Orzeł dwugłowy bez korony, Topór. — W otoku napis: Insignia Magnifi: Dni Ioan: Firley A Dambrovicza, Pala: Lvblin: Reg: Polo: Svb: Marsalci. Rohatin: Capi.]. Cracoviae, In Officina Lazari Andreę: M.D.LXV. (1565). w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb. (sygn. a-div).

Na odwr. k. tyt. wiersz do Mik. Firleja (chajrun). Następują wierszyki pochwalne, epitafja i epigramaty do różnych osobistości; do Andrz. Dudycza (nazywa go „magnus poeta"), do Zoila, in Copriam, Zofji Bonerowej (z r. 1565), Stan. Łaskiego, Olbrachta Łask., J. Herakl. Basilicusa, Seb. Myona (poeta et matematicus), na herb Górków, do jakiegoś Galla (qui haereticam fidem docebat), o Aleks. Ligęzie, o P. Pruchnickim, o Urszuli z Morstinów Koświckiej, do Mik. Radziwiłła, do J. Pietkowicza (lekarza Radz.), o P. Romerze, do Mik. Reja (porównuje go do Wirgiliusza, Dantesa, Petrarki), do Piotra z Poznania, do P. Boratyńskiego, do Stan. Ostroroga, do Zofji Tęczyńskiej, na herb Oleśnickich, do Rem. Chełmskiego, do Jana Irzykowskiego, do Zygm. Aug., in libellos Heracl. Basilici in expeditione Livonica scriptos, ad Faustinum, o Stan. Ligęzie, do Hier. Kwileckiego, in effig. J. Tecinii, na dom Wapowskich, o Stan. Wapowskim, in aulam Dambrowiciam, na herb Tarnowskich, ad sodales anlicos brumae tempore in Litvania, in Turpicum, ad lectorem. — Na końcu: Telos. Agathe tyche.

Wierszyki są krótkie, goniące za dowcipnem powiedzeniem, pełne reminiscencyj klasycznych; niedatowane (z wyjątkiem do Zofji Bonerowej), ale pisane widocznie niewiele przed datą druku; rzucają one światło na koło ludzi, wśród których Trzecieski około r. 1560 się obracał. — Kilka z nich przełożył na polskie Mecherzyński w swojem studjum o Trzecieskim w „Ateneum" 1876 (ob. o niem niżej).

Juszyński II, 268. — Wierzbow. II, 1425. — Kotula Właśc. rękop. 1929 nr 591.

Czarnec. — Jagiell. — Ossol. — Paraf. w Nissie — Petersb. publ. — Wilan.

— Andreae Tricesii Eqvitis Poloni Epigrammatvm Liber II. Ad Insignem Virtvte Et Prvdentia Patricivm Et Senatorem Polonvm, Ioannem Christoporinvm, Castellanvm Vielvnensem. Vivit Post Fvnera Virtvs. [Tu barokowa tarcza herbowa o 4 polach: w prawem górnem podkowa z mizerikordją wewnątrz (h. Nowina), w lewem podkowa barkiem dogóry, nad nią krzyż (h. Pobóg), w dolnem prawem topór ostrzem w prawo (h. Oksza), lewem księżyc niepełny rogami dogóry, nad i pod nim gwiazda sześciopromienna. W otoku napis: Insignia. Magnifici. Dni. Ioannis. Christoporski. Castellani. Vielvnensis.]. Cra-

coviae, Lazarvs Andreae Excvdebat: M.D.LXV. (1565). w 4ce, k. tyt. i k. 19 nlb. (sygn. A—Eiv).

Rozpoczynają na odwrocie tytułu wiersze magnifico Joan. Christoporino (jest ich razem cztery), poczem idzie wiersz de origine stemmatis Nowina przez J. D. Solikowskiego oraz: De eodem stemmate cujusdam veteris poetae hexastichon e libro actorum 1477 descriptum (sześciowiersz). — Wreszcie epitafja J. Christ., Piotra Christophorina, Stan. Christ., Małg. Konopnickiej i Anny Dembowskiej (z domu Krzyżtoporskich), Jakóba, Jana i Zofji Roxickich (Zofia e Slavenia prognatae familiae), Elżb. Roxickiej i t. p. — Na k. Cij epigramaty Piotra Rojzjusza. — Dotąd wiersze pochwalne na cześć Krzyżtoporskich i ich krewnych.

Od k. Ciij idą wiersze: De Siradiensi provincia, in Rosam Petri Buzinii; dalej wychwalani: Hier. Bużyński, Kasper Zebrzydowski (in aulam Rusciam), J. Ludw. Decius, Manes Deciorum, Petrus Roysius (Roizjusza, którego wyśmiewał w swoich wierszach spowodu Chiliastikonu, nazywa tutaj przyjacielem i obsypuje pochwałami); in Diarium astrolog. Valentini Arnoldi Philomatis, Hil. Visliciensis medicus et matem., Joach. Zimmerman medicus, Job. Commerstadt, J. Pelken, Alb. Łaskus (de diario exped. Tunetanae), Valent. Broscovius (cum ivit in Turciam), Mich. Misca, Krz. Kobileński. — Kończy wierszyk Grz. Nazjan. po grecku i po łacinie.

W wierszach do Decjuszów sławiona ich bibljoteka: autores graeci primi ordinis atque latini. — Na k. E wspomniany portret Joach. Zimmermana a Martino Bochnensi picta.

Na k. Dij przedrukowany wiersz Klem. Janickiego do Justa Decjusza.

Juszyński l. c. — Wierzb. II, str. 1426. — Piekarski Kat. kórn. nr 1499. — Mecherzyński jak wyżej (przełożył kilka epigr.).

Czartor. — Jagiell. — Kórn. — Ossol. — Petersb. publ.

— Andreae Tricesii Eqvitis Poloni Epigrammatvm Liber II. Nunc denuò recognitus, et locupletatus. Ad Insignem Virtute Et Prvdentia Patricivm, Et Senatorem Polonvm, Ioannem Christoporinvm, Castellanvm Vielvnensem. Crac. Lazarus Andreę excud. M.D.LXvij. (1567). w 4ce, 23 k.

Egzemplarza nie odszukałem.

Wierzbowski III, 2511.

Akad. — Czartor. — Nissa paraf. — Ossol. — Wrocł. publ.

— Ad Illvstrissimvm Principem Joannem Albertvm Dei Gratia Megapolensium Ducem etc. Carmen Andreae Tricesii Equitis Poloni. [Tu ozdoba drukarska i herb Strzemię]. Typis Mathiae Virzbietae. [Na końcu:] Αγαθη τυχη. In Diaeta Varschauien die 12. Ianuarij 1564. w 4ce, k. 4 niesygn. (ostatnia strona biała).

Wierszem. Zwalcza „pestem Gonezianam", „virus Sabellianum", „furores Stancaricos". Całe poświęcone kwestji św. Trójcy. — Przedruk w Sylvarum liber II.

Miał niegdyś Józef Przyborowski. W roku 1919 odnalazł się egzemplarz u jednego z antykwarzy krakowskich, i został nabyty przez Bibl. Jagiell. Jagiell.

— Ad Sigismundum Augustum Carmen paraeneticum. Cracoviae, in typ. Lazari 1566. fol.

Miał niegdyś K. Świdziński.

Piekarski Katalog Kórn. nr 1498.

Kórn.

— Andreae Tricesii Equitis Poloni Secretarii Regii, Carmina quadam gratulatoria de foelici in Poloniam adventu Henrici Valesii potentissimi Sarmatiae principis conscripta. Cracoviae, Siebeneycher 1574. w 4ce.

Jako osobny druk cytuje to mój ojciec w Bibljografji XV—XVI stul. 1875 (pod Tricesius), powołując się na egz. Bibl. Dzikowskiej i Kijowskiej.

Być więc może, że istniał taki druk osobny. Jeśli istniał, to jest to odbitka z Jana Zawadzkiego Henrici Valesii Ingressus (1574), gdzie od ark. D_4 zamieścił Trzecieski kilka wierszy łac.: 1) Do Walezego z dnia 24 stycznia, gdy w Międzyrzeczu wstąpił na ziemię polską. — 2) Do książąt, hrabiów i dworzan francuskich. — 3) Do miasta Poznania, kiedy król wjeżdżał w dniu 28 stycznia. — 4) Do orła polskiego i lilji francuskiej. — 5) Na wjazd króla do Krakowa d. 18 lutego 1574 r. — 6) 8 wierszy łacińskich napisanych na pochwałę dzieła Zawadzkiego.

Wiersze te przedrukował w Sylvarum liber III (1574).

— In Diem Natalem Christi Liberatoris nostri, elegia. Cracoviae per Mathiam Scharffenbergum, Mense Decembr anni MDXLVIII (1548). w 8ce.

Przypis. Jodok. Decjuszowi.

Tak podają Janociana I, 274. — Byłby to więc najwcześniejszy jego utwór. — Janocki powiada co następuje: Emortuumque Regem deploravit elegis fluentibus et teneris et nitidis ab eodem typographo mense aprili anni MDXLVIII. forma consimili excusis. Quos spectantissimo seni

Regisque defuncti quondam perfamiliari Justo Ludov. Decio inscripsit.

Porównaj niżej: Pieśń o śmierci króla.

— Joannis a Lasco, viri clarissimi Epicedion, per Andream Tricesivm, Equitem Polonvm. Impressum Pincoviae In Officina Danielis Lancicij. Anno 1560. w 4ce, k. 5.

Dedyk. Joanni Bonero Castell. Biecensi.

Wierzbow. III 2372. — Juszyń. II, 268. — Janociana I, 284. Wrocł. publ.

— Epithalamium nobilissimi Patricii Poloni d. Petri Buzinii, Bresinen. atque Dopcicen. praefecti, et pudicissimae puellae Constantiae, Sigismundi Miscovii, Oświecimen. et Zatorien. olim praesidis, filiae. Per Andream Tricesium equit. polon. secr. reg. Cracoviae in officina Lazari. Anno domini M.D.LXXX. (1580). w 4ce, k. 6.

Wylicza przytomnych na tem weselu gości, Zborowskiego wdę krakowskiego, Szafrańca kaszt. sandomierskiego, Firleja Krzyżtoporskiego.

Janoc. I, 285. — Juszyń. II, 240. — Mecherzyński w Ateneum 1876, str. 352 (j. w.). Dzików — Jagiell.

— De Sacrosancti Evangelii, in ditione Regis Poloniae, post reuelatum Antichristum, origine, progressu, et incremento. Virilii Musaei Hyporeadis Elegia una cum duabus epistolis altera Aloisii Lipomani Pontificii in Polonia Legati ad Principem Nicolaum Radivilum Palatinum Vilnensem. Altera vero Principis eiusdem Radivili ad Lipomanum Legatum illum, curante Petro Vergerio. Regiomonti Borussiae per Joannem Daubmannum M.DLVI. (1556). w 4ce.

Tak podają tytuł dawniejsi bibljografowie: Janociana I, 280, za nim Juszyński II, 267 i 271, Wiszniewski Hist. lit. VI, 269. Zwyczajem swoim Janocki sfabrykował ten tytuł, mając przed sobą dziełko wydane przez Vergeriusa: Duae Epistolae altera Aloysii Lipomani... altera vero Radivili... Regiomonti Borussiae, exc. J. Daubmannus M.D.LVI. (Obacz opis pod Vergeriusem). W dziełku tym są na końcu dodane z osobną sygnaturą (a-diij) różne wiersze, między niemi zaś wiersz Trzycieskiego De sacrosancti Evangelii. Ten zbiorek wierszy, wypuszczony w świat także osobno, bez karty tytułowej a więc jako t. zw. nadbitka, obacz poniżej opisany, w dwóch warjantach:

— [Bez karty tytułowej. Na k. a:] In Aloysium Lipomanum, Pauli IIII. Romani Pontificis in Polonia Legatum. Christiani Liberii Veracis Luceoriensis, carmen. [Na dalszych kartach:] De eodem Aloysio Lippomano legato... Sochacoviae... Omen Mathiae Stoii... De sacrosancti Euangelii, In ditione Regis Poloniae... Virilii Mvsaei Hyporeadis elegia. In Aloysium Lipomanum Venetum... Erhardi Nisi... (Na końcu:) M.D.LVI (1556). w 4ce, k. nlb. 15 (sygn. a—diij).

Opis podany w tomie XXI, 310 — na podstawie egzemplarza Bibl. miej. wrocł. — Porównaj opis egzemplarza Bibl. Czartor., tuż poniżej zamieszczony.

Nadbitka ta w niczem się nie różni od wydania w dziełku Vergeriusa Duae Epistolae. Bibl. miej. wrocł.

— [Bez karty tytułowej. Na k. a:] In Aloysivm Lipomanvm, Pauli IIII. Romani Pontificis In Polonia Legatum. Andreae Tricesii Eqvitis Poloni, Carmen. — [Na dalszych kartach:] De eodem Aloysio Lippomano Legato Pontificio quod Judaevs Sochacouiae ob uiolatum panem Eucharistiae, exuri iusserit Prudentii Cachinii epigr. — Omen Mathiae Stoii Regiomontani, Philosophiae et Medicinae Doctoris. — De Sacrosancti Evangelii, In ditione Regis Poloniae, post reuelatum Antichristum, Origine, progressu, et incremento. Andreae Tricesii Eqvitis Poloniae, Elegia. — In Aloysium Lipomanvm Veronensem, Pavli IIII. Romani Pontificis per Poloniam Legatum. Erhardi Nisi Thvringi, in Borussia Verbi Dei ministri, Elegia. — (Na końcu:) Matth. XI. Estote prudentes sicut Serpentes, et Simplices sicut columbae. [Tu godło: wąż z gołębiem na głowie]. M.D.LVI (1556). w 4ce, k. 15 (sygn. a—diij).

Jest to więc nadbitka, różna od powyżej opisanej. Różnica polega na tem, że tutaj położono nazwisko Trzycieskiego zarówno na wierszu o Lipomanie jak na elegji „De sacrosancti evang.", a tam zastąpiono je dwoma różnemi pseudonimami. Widocznie jedna część nadbitek (z pseud.) była przeznaczoną do rozpowszechniania w Polsce, i dlatego zatajono nazwisko autora. Zwraca uwagę, że dochowane egzemplarze nie posiadają karty tytułowej. Nie może to być przypadkiem — nie miały go zapewne od początku, celem łatwiejszego rozpowszechniania zakazanego druku.

W każdym razie nadbitki te, jako puszczone w obieg samodzielnie, tworzą osobną bibljograficzną całość, którą opisuję tutaj pod Trzecieskim. Właściwie jest to zbiorek poezyj trzech autorów (Trzecieski, Stojus, Nisus), z ogromną jednak przewagą utworów Trzecieskiego. Zamieścił on tu naczele wiersz przeciw Lipomanowi, wzywający wszystkie narody do walki z papiestwem (Teutones, Ausonii, Galli, Belgae, Britanni). — Dalej kilka zjadliwych epigramatów spowodu sprawy sochaczewskiej. — Wreszcie obszerny wiersz (najważniejszy, jaki napisał): De sacrosancti Evangelii... origine... Opisuje tu początki luteranizmu i jego rozwój w Polsce. Wymienia nazwiska szlachty różnowierczej, a zwłaszcza magnatów. Życzliwie wyraża się o stanowisku Zygm. Augusta. W kilku wierszach wspomina o wielkości Frycza, Reja, o Trepce, o Sarnickim, o Warszewickim, o Kochanowskich, Orzechowskim, o Zamojskim... i t. d. Jest to spis osobistości, z któremi około r. 1556 obóz różnowierczy łączył nadzieje pozyskania ich dla siebie. (Rejestrując polskich różnowierców, nie pomija i siebie na k. C_4: Tricesiique domus pene omnis magna poetae, inclyta quae aurati stapedis arma gerit). Kończy krytyką papiestwa i wyrażeniem nadziei o bliskiem zjednoczeniu chrześcijaństwa.

Na wiersz ten odpowiedział Roysius w swojem „Chiliastichon", wydanem w r. 1557 (ob. w edycji Kruczkiewicza 1900 I, str. 159—96). Wiersz Roysiusa, znacznie obszerniejszy, nie wymienia Trzecieskiego po nazwisku, ale widocznie w niego uderza. Wylicza on wszystkie wybitniejsze osobistości obozu katolickiego w Polsce i każdą króciutko charakteryzuje. — Kochanowskiego Roysius nie wymienia.

Roysiusowi odpowiedział Eusebius Eleuteropolita: In Chiliastichon pro Lipomano scriptum. Excusum in Monte Caecio 1557... (ob. tom XVI, 44). — Sądzę, że i to pseudonim Trzecieskiego Obacz o tem zaraz niżej.

W rękopisie pozostał paszkwil na Lipomana „De papa et ejus legatis", wydany w r. 1907 przez Wierzbowskiego (Bibl. zap. pretów) — który Brückner słusznie poczytuje również za utwór Trzecieskiego.

Wiersz Trzecieskiego „De Sacrosancti evangelii" miał być rzekomo przedrukowany w Krakowie u Wierzbięty, ale przedruk ten miał ulec zniszczeniu. Tak ma opowiadać wedle Janockiego w jakimś rękopisie swych kazań (przechowywanym niegdyś w Bibl. Załuskich) niejaki Jan z Włodawy, który zanotował: Tria nisi exemplaria Wierzbięta Diaboli assecla edidit, nam caetera, absit gloriari, cura mei suppressa.

Sembrzycki (Vergerius 1890, str. 35) interpretuje to, i to zapewne słusznie, że Wierzbięta nie przedrukował, lecz miał u siebie na składzie edycję królewiecką, i że tę mu skonfiskowano (prócz trzech egzemplarzy). — Obacz o tem Janociana I, 280.

Poemat Trzecieskiego przedrukował Daniel Gerdesius w dziele Scrinium antiquarium sive Miscellanea groningiana, tom III, 355—376; a w nowszych latach ks. Bukowski Dzieje reformacji I, 688.

Ob. Węgierski Sistema hist. chronol Eccl., str. 81. — Bock I, 581. — Wotschke w Zeitschrift der hist. Gesel. Posen 1902 t. XVII, str. 210. — Völker Der Protestantismus 1910, str. 28. — Brückner Mik. Rej 1904, str. 85.

Czartor. — Dzików — Szemb.

— In Petri Roizii Mavrei Chiliastichon pro Lipomano scriptum. Evsebivs Elevteropolita. Excvssvm In Monte Caecio. Anno à Christo incarnato: M.D.LVII. (1557). w 4ce, 2 k. nlb.

Tekst rozpoczyna się na odwrocie tytułu i zajmuje 3 strony. Zaczyna się: Si tibi Maurei tantae essent numina curae... Wyśmiewa Roizjusza za to, że broni papiestwa: Tu cane ut es solitus vulgo macaronica bardo, — Quisque libens versus, quos capit ipse, leget. — Fac modo Vezykos, Kuruas, Kieposque, Dupasque, — Et nil quam vulgo verbula nota crepes...

W tekście jest błąd: „Nemo potest melius defendere Romula monstra sicut vicini Musa *Brytanna* Petri". W przedruku z r. 1558 (o którym obacz tuż niżej) poprawiono też ten błąd w nast. sposób: sicut vicini *spanica* Musa Petri.

W Silvae (1568) zamieścił Trzecieski odpowiedź na jakiś paszkwil przeciw Rojzjuszowi: Adversus cujusdam tenebrionis contra Petrum Roysium carmina. Brückner Mikołaj Rej, str. 85 uważa to za dowód, że Trzecieski nie jest autorem omawianego tu paszkwilu. Sądzę, że niesłusznie: paszkwil z r. 1557 jest tak zjadliwy, iż Trzecieski nietylko uważał za stosowne wydać go pod pseudoninem (podobnie jak wszystkie swe wiersze przeciw Lipomanowi), ale cowięcej mógł w r. 1568 zacierać ślady ku sobie prowadzące. — Ale jest możliwe również, że wiersz zamieszczony w Silvach jest odpowiedzią nie na wiersz z r. 1557, tylko na jakiś utwór nieznany nam dzisiaj, a bliższy swą datą roku 1568 (obacz niżej pod Sylvarum liber I).

Wierzbowski III 2307. — Obacz Bibl. tom XVI, 44. Akad.

— Contra Chiliastichon pro Lypomanno scriptum, P. C. Sarmatae. Excvssvm In Monte Caecio. Anno à Christo incarnato, M.D.LVIII (1558). w 4ce, k. 4 (sygn. A_4).

Na odwrocie k. tyt. rozpoczyna się nader kunsztowny wiersz p. t. Contra Chiliastichon pro Lypomanno scriptum. P. C.
Litery P. C. oznaczają: Prudentius Cachinnius. Jest to ten sam pseudonim, którego użył Trzecieski w wyżej opisanym zbiorku Vergeriusa Duae epistolae (1556), zamieszczając tam zjadliwe swe epigramata przeciw Lipomanowi. I ten więc wiersz należy jemu przypisać.
Wiersz jest istotnie niesłychanie kunsztowny, świadczący o zupełnem opanowaniu formy przez autora. Pierwsza i ostatnia litera każdego heksametru drukowana jest większemi czcionkami, a razem wzięte dają napis: In Petrum Roisium Maureum Ispanum juris utriusque virum peritissimum pastorem in Lituania parecie Crovensis (sic, zam. Krożensis) Carmen. — Wiersz zaczyna się: *I*mprobe carminibus sanctum sic laedere Nume*N* *P*estiferoq. homini tanta succedere voc*E*... — Poczem zamieszczonych jest dalszych pięć epigramatów na Rojzjusza, wszystkie złośliwe. Najzłośliwszy ostatni, naśladujący widocznie makarony Rojzjusza:
Jure tibi certe ryczaczasz pascere Krovasz — Pontificis studium et sedula cura dedit — Et multo melius plugavasz pascera svinyasz — Tradere et zimnasz sumere fauce vodas. — Quando Deum spernis zacznum volamque benignam — Illius immundos dum uomis ore sonos — Contra scriptoras et starych dogmata naukov — Qui vere stali relligionis erant — Ergo ave plugavasz sviniasz uaccasque petulcas — Linque nec hoc fallax carpe uiator iter.
Poczem na 1 k. wiersz: In Petri Roysii Maurei Chiliastichon pro Lypomanno scriptum, Eusebius Elevteropolita.
Jest to ten sam wiersz, który wydał rok wcześniej osobno, ale z dodatkiem: excussum in Monte Caecio (obacz opis powyżej). — Kończy się: Finis
Zwraca uwagę, że w zbiorze tym nie dał Trzecieski na tytule nazwiska Rojzjusza, gdyż chciał zachować efekt, wynikający z anagramatycznego odkrycia tego nazwiska.
Hosii Epistolae II, 1790. — Por. Roysius w t. XXVI, 400.
Wierzbow. III, 2315. — Brückner Rej. str. 85 (ma mylnie Eleuteropolius). — Bibl. tom XIV, str. 161 i XXIV, 1.
O wierszu jego rękop. skierowanym przeciw Lipomanowi (Pasq. de papa et ejus legatis) obacz wyżej str. 364.

Akad. — Czartor. — Petersb.

— De Lipomani ingressu et progressu in Polonia. Carmen ad studiosos veritatis. Quem sancta lingua dicit: Gib bor Scheloschach... [Na końcu:] Agathe Tyche. (1557). w 4ce.

Wisz. VI, 270 wyjaśnia, że po hebr. Gibbor znaczy Andreas, a Scheloschach znaczy trzeci (Trzecieski). — Dodaje: „dzieło nadzw. rzadkości", nie mówiąc, skąd je zna.

— Modlitwa gdy dźatki spać idą. W Krakowie u Łazarza Andrysowicá. w 8ce, k. 4.

Na tytule drzeworyt: dwoje dzieci modli się, klęcząc przed rodzicami.
Druk gocki. — Naczele nuty, z podp. V. S.(zamotuliensis).
Jest w zbiorze Groickiego i Seklucjana. — Autorstwo Trzecieskiego jest tylko przypuszczalne.
Wiszniewski VI, 466 (przedruk). — Mecherzyński l. c., str. 356 (przedruk). — Biegeleisen Dzieje lit. III, 220. — Jocher nr 7028, 6771. — Przerys wykonała w r. 1880 Kaz. Przyborowska.
Ob. w tomie XXII, 481. Uniw. Warsz.

— Modlitwa powssednya do Troyce swyętey, przećiwko nyeprzyyaćyelom koscyolá Swyętego. [Tu rycina Ojca, Syna i Ducha św. w postaci gołębicy i z datą 1532, jak na „Powszedniej Spowiedzi" Trzecieskiego]. w Krákowye v wdo. Hyero. Viet. xlix (1549). w 8ce, k. 3 (sygn. Aiij).

Druk gocki. — Są też podane nuty.
Obacz opis w tomie XXI, 538 (pod Luter) oraz XXII, 482 (pod Modlitwa).
Ojciec mój zamieścił to pod Lutrem, gdyż tekst modlitwy ma być podobno tłómaczony z pism Lutra(?).
Kto jest autorem czyli tłómaczem? Łepkowski O kanc. puławskim (w „Pamiętniku uczniów U. J." 1887, str. 106) sądzi, że Gesner. — Wójcicki Bibl. star. pisarzy II, 7—12 sądzi, że Trzecieski. Za nim idzie Łopaciński w Enc. kość. i w odbitce 1906. — Istotnie autorstwo Trzecieskiego jest bardzo możliwe, bo Wietorowa wydawała jego pieśni, np. Powszednią spowiedź. Podobieństwo tych dwóch druków jest znaczne (ta sama rycinka z datą 1532).
Chłędowski Spis nr 19. — Lelewel I, 156. — Oloff Poln. Liederg. 1744, str. 256. — Jocher 7023, 7027. — Wiszniewski VI. 433. — Wierzbowski III, 2258.
Przedrukował Wójcicki Bibl. star. pis. II i podał reprodukcję k. tyt. (str. 7—12).
Czarnec. — Czartor. — Jagiell. (przerys)

— Oratio Dominica To yest Modlitwá Páńska podług ssczyrego textu ná polską Pyosnkę przełożoná. A knyey yest przydáne Wyznánye Wyáry Krześciyáńskyey. [Rycina: P. Jezus i rzesza]; (Nuty dla nast. głosów: Cantus, alt,

tenor, bas; u spodu wiersze) (około 1550). w 8ce, k. 4 (Druk gocki).

Wyznanie zajmuje kartę czwartą.

Są dwa odmienne wydania, bo w egz. Czartor. stoi: ssczyrego... knyey... iest... Krzesciyáńskyey. — Zaś we fragmencie w Bibl. Zam. (dwie karty) mamy w tych miejscach: ssczerego, iesth, Krzescianskiey.

Pod nutami podpisany C. S., co oznacza: Cyprjan Siradiensis (Bazylik).

Druk. zapewne w Brześciu. — O drukach pieśni Trzecieskiego vulgari sermone jussu Radivilonis in Brzeście ob. Epistolae Hosii II (list Soify z 13 Dec. 1553) nr 1132.

Jocher 7023. — Wiszn. VI, 448. — Lelewel Bibl. ks. I, 154. — Karol Łepkowski l. c. (mylnie sądzi, że to muzyka W. Szamotulskiego). — Encykl. kościelna XXIX, 264. Czartor. — Zamoj. (fr.)

— Pyeśń sthateczney krzesciyanskiey paniey, która Bogu za tę ozdobę dziękuiąc, że iest w kościół iego wszczepiona, obyczay pobożny szafunku maiętności ziemskiey ten być pokazuye, poratowanie a pomnożenie kościoła S. Na pamiątkę Reynie z Witowic Bużeńskiey podskarbiney Kor. Zupnikowey Krakow. Andrzey Trzycieski sługa na ten czas chory na Warszawskim seymie złożył r. 1572 d. 20 maja.

Z nutami na 4 głosy.

Ob. Krzyżtoporski (Niniwa).

— Piesn przy pogrzebie Czlowieka Krzescijáńskiego. Przyłożon też iest Psalm Pierwszy, Beatus vir qvi non abijt in consilio impiorum etc. [Winjeta]. Łazarz Andrysowic wybiyal. w 8ce, k. 4.

Zaczyna się: Nuż my wierni krześciyanie, Przez żałobne rozmyślanie, Smierci człowieka wsselkiego Bądźmy serca nabożnego. Strof 12.

Na karcie A_3 powtórzony tytuł Psalmu pierwszego i litery T. A.

Muzyka na tenor, kant, alt, bas: Błogosławiony człowiek, co sye tak sprawuie. Ze w radę niepobożnych ludzi nie wstępuje. (czworowiersz).

Z nutami V.(acł.) S.(zamotulskiego), które to litery są na końcu nut zamieszczone.

Wierzbow. III, 3193. Czartor. — Krasiń.

— Piesn przy pogrzebie Człowieka krzesciáńskiego. Przyłożon tesziest Psalm pierwssy: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. T. A. W Krakowie. Matheusz Syebeneicher. w 8ce, k. 4 nlb.

Ob. niżej: Psalm pierwszy (ok. 1550).

Wierzbow. II, 1996. — Jocher nr 1025, str. 217. Zamoj.

— Pyesn nowa o krewkosci wyelkyey káżdego człowyeká, a ktorem obyczáyem przyść może ku łásce Páńskyey, [Tu rycinka]. W Krákowye Lázarz Andrysowicz prásował. w 8ce, k. 4 nlb. (sygn. Aiij).

Cztery tony muzyczne i wiersza strof 16. — Zaczyna się: Początek wszelákiey sprawy, w imię Páná swego.

Pierwsze litery strof wyrażają: Po. moz. Pa nye. Slu. szce. twe. mu. An. drze. yo. wi. Trze. cyes. kye. mu.

Juszyński II, 273. — Lelewel Bibl. ks. I, 157. — Jocher nr 7023. — Wiszniewski VI, 459. — Wójcicki Zarysy IV. — Wierzbow. III, 3192. — Gaertner Ze studjów 1925 (tu przedruk). Czartor.

— Piesn nowa o krewkosci więlkiei kázdego człowieká, á kthorym obyczáiem przysc może ku łasce páńskiey. W Krákowie. Mattheus Siebeneicher. w 8ce, k. 4.

W akrostychu: Pomoz Panye Slvszce Twemu Andrzeiowi Trzecieskiemu.

Wierzbow. II, 1994. Zamoj.

— Pieśn o smierci królá iego miłości starego, Sigmundá pierwszego. [Pod tem na tarczy Orzeł, nad tarczą korona; na odwrocie Trojca św.]. w 8ce, k. 8(?)

Na k. 2 nuty na cztery głosy. — Na k. 3 zaczyna się tekst od słów: Dziwny Pan Bóg we wssyskich sprawach swych. — Na k. 4 (sign. Aiij) tekst: Musim z trzaskiem odpowiedać. — Na k. 5. (sign. Av): Iako mądry volił przestać. — Na k. 6. tekst: y panowie Węgrowie. — Karty 7 i 8 brak.

Zygmunt umarł 1 kwiet. 1548.

Por. wyżej: In natalem. J. Przyborowski

— Piesn o zywocie Krześćiáńskim. Druga Piesń y Prośbá, áby Pan Bog nas przy Słowie swym swiętym raczył zachowáć. Na notę iako, Juste Judex Jesu Christe etcet. Ktemu przydáne iest, Da pacem Domine in diebus nostris et caet. W Krákowie drukowano v Matthe. Syebeneicherá (po r. 1550). w 8ce, 4 k.

Przy pieśni Da pacem... dodano: Po polsku A. T.

Niewątpliwie wszystkie trzy zamieszczone tu pieśni są utworami Trzecieskiego, a nietylko ostatni.

Pieśń „Da pacem" jest w zbiorach Groickiego i Seklucjana. — Chlebowski w dziele „Z wieku M. Reja", str. 45.

Por. Krzyżtoporski Jan (Pieśń a prośba człow. krześc. aby go Pan Bóg... 1566) w t. XX, 337. — Czy i tego nie pisał Trzecieski?

Wierzbowski II, 1995. Zamoj.

— Nabozna piosnká á obiecna Modlitwá człowieká Krzesciańskiego, do syná Bożego. A. T. W Krakowie V Máttheusza Siebeneycherá M.D.L.viij. (1558). w 8ce, k. 4

Wiszniew. VI, 461. — Wierzbowski II, 1368. Zamoj.

— Psalm pierwssy. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum — Błogosławiony człowiek co się tak sprawuje, Że w radę niepobożnych ludzi nie wstępuje etc. A. T. w 8ce, k. 2.

Z nutami muzyczn. Wacł. Szamotulskiego bo z podpisem V. S.

Zapewne druk. w Krakowie u Siebeneichera po r. 1550.

Przedrukował przy swej „Pieśni przy pogrzebie człowieka chrześcijańskiego“ — (ob. wyżej). A może to jest tylko fragment powyższego druku, bo osobnego egzemplarza „Psalmu I“ nie znamy.

Jocher 7205. — Wiszniewski VI 468 (przedruk). — Wójcicki Zarysy domowe IV, 202. — Mecherzyński w Ateneum 1877 j. w. (przedruk).

Porównaj pod Dawid (w tomie XV, 62).

— Psalm XIIII. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. etc. I któż będzie przemieszkiwał w twym przybytku Panie, A na górze odpoczywał twey świętey Syonie... A. T. W Krákowye Łazarz Andrysowic wybiyał. w 8ce, k. 4.

Na tytule wyobrażenie Dawida. Naczele tekstu nuty na 4 głosy z podp. V. S.(zamotulski).

Ob. pod Dawid w t. XV, 63.

Wiszniew. VI, 469. — Jocher III, str. 217 (przedruk). — Wójcicki Zarysy dom. IV, 204. — Wierzbowski w Pracach filolog. V. — Wierzbow. Bibl. II, 1997. Krasiń.

— Powssednya Spowyedz. A. T. [Tu drzeworyt przedstawiający Ojca, Syna i Ducha św. w postaci gołębicy; data drzeworytu: 1532]. w 8ce, 2 k.

Ten sam drzeworyt jest na tytule: Modlitwy powsz.

Druk wdowy Wietora z r. 1549.

Z nutami podpisanemi V. S.[zamotuliensis]. — Początkowe wyrazy strof tworzą: Andrzey Trzycyeski.

Jest w zbiorze Seklucjana.

Jocher 7026. — Chłedowski Spis nr 15. — Bandtkie Hist. dr kr. p. I, 293. — Przedruk u Wiszniewskiego VI, 457 oraz Mecherzyńskiego l. c., str. 359. — W Wójcickiego Bibl. star. III, 15 jest podobizna. — Tenże Zarysy IV, 198. — Żebrawski Bibl. matem. nr 185. Czartor.

Andreae Tricesii Eqvitis Poloni Sylvarvm Liber Primvs. Ad Reverendvm Et Mvltis Praeclaris Virtvtibvs Insignem Virvm Simonem Lvgovivm, Praepositvm Mechoviensem, &c. Studiosorum Patronum Munificum. [Tu w ozdobnym wieńcu tarcza herbowa, a nad nią odznaki władzy biskupiej; tarcza jest pięciopolowa, w polach herby: w górnem h. Świenczyc, i litery S. P., L. M.; w polach środkowych: h. dominikanów, pies idący w prawo z głową zwróconą w lewo, lecz bez pochodni; w lewej h. Jastrzębiec X; dołem w prawej tarczy trzy strzały nakrzyż; w lewem h. Dołęga. W otoku wieńca napis: Ivstvs Impior Delet Leges Invidiā Virtvte Cōfvndo]. [Na końcu:] Cracoviae, In Officina Stanislai Scharffenbergii. Anno Domini, 1568. Mense Ianvario. w 4ce, k. tyt. i k. 12 nlb.

Na tytule pod herbami 8-wiersz łac. na cześć Ługowskiego.

Na odwrocie tytułu rozpoczynają się Sylwy, których jest jedenaście: 1) Ad Sim. Lugovium (tu wspomniany Łaski). — 2) De obitu Venc. Samotulini (zmarł w 34 roku życia, w niecały rok po ślubie). — 3) Ad Sig. Augustum in exped. Livonica (tu wymienieni jego wojownicy). — 4) Ad Albertum a Lasco, terr. Moldaviae ducem. — 5) Adversus Moscorum Tyrannum precatio. — 6) Ad. Stan. Spiavium. — 7) De Deciorum insignibus. — 8) Adversus obscoena cujusdam Tenebrionis contra Petrum Royzium carmina (mówi, że w ten sposób nie należy bronić Lutra, Chrystus żąda łagodności. — Wiersz jest niedatowany. Jeśli odnosi się do poezyj Trzecieskiego z lat 1556—8, to rzucałby na niego ujemne światło. Ale może chodzi o jakie inne wiersze?). — 9) Ad Petrum Miscovium. — 10) Hymnus spei, fidei et charitatis in nuptiis Joannis Selmicii Candidi et Annae. — 11) De Harmoniis musicis Lamentationum Hieremiae Venc. Samot.

Wierzbowski II, 1447.

Kórnik — Krasiń. — Ossol.

— Andreae Tricesii Eqvitis Poloni, Sylvarvm Liber Secvndvs. Ad Illvstrem Comitem Et Senatorem Regni Poloniae Prvdentissimvm, Stanislavm Ostrorogvm, Castellanvm Miedzirzecensem, Praefectvm Chelmensem; & caet. Virtutis & Literarum Promotorem strennuum (sic). [Tu w kole tarcza z herbem Nałęcz]. Cracoviae, Apud Stanislavm Scharffen-

bergivm. Anno Domini, M.D.LXVIII. (1568). Mense Februario. w 4ce, k. tyt. i k. 13 nlb. (sygn. A—Dii).

Tekst rozpoczyna się na odwrocie tytułu: Sylva Prima ad illustrem virum Stan. Ostrorogum, cast. miedzirzicensem, et caet. — (W wierszu tym wspomina jego podróże po Francji, Włoszech i Hiszpanji oraz mówi o jego żonie z domu Tęczyńskiej; poczem trzy charyty: Aglaja, Talja i Eufrozine śpiewają na jego cześć).

Następuje: Sylva Secunda Thaliae Tricosii ad clarissimum virum Joannem Cochanovium, poetarum in Polonia principem. — Nazywa go Sarmaticus Tibullus. Mówi o jego zamiłowaniu do życia swobodnego, wskutek czego wycofał się z życia dworskiego i żyje na wsi. — Silva Tertia ad Joannem Albertum Megapolen. ducem. (Tu uderza na Goniądza, Serveta, Stankara — w obronie św. Trójcy). — Silva quarta in sophistas Serveticos et novorum Arrianorum fecem, censuram catholicam. — Silva quinta ad Bart. Zelenium, secr. regium. — Silva sexta Zach. Greg. Orsatii filioli genetliacon. (Tu wspomniany Vitreilinus). — Silva septima ad Nic. Radivilum, pal. viln. — Silva octava ad Andr. Dudicium. — Silva nona ad Mat. Misovium, secret. Stan. Miscovii. (Porównuje go z J. Przyłuskim). — Silva decima in horrendas Samosateni sequacium blasphemias. — Silva undecima ad Mart. Falentium, secr. reg. — Kończy: Ad lectorem hujus libelli.

Jak z tego widać, zajęty był w tym czasie w pierwszym rzędzie walką z antytrynitarzami.

Bodniak w Reform. w Polsce 1935—6, str. 8. — Janociana I, 284. Zamoj.

— Andreae Tricesii Eqvitis Poloni Secretarii Regii. Sylvarvm Liber Tertivs. [Tu winjetka]. Ad Inclytvm Heroem Stephanum Batori à Somlio Transyluanorum Principem & Siculorum Comitem, ingenio & virtute excellentium virorum Patronum incomparabilem. ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ. Cracoviae Ex Officina Matthiae Wirzbiętae Typographi Regij. (1574?). w 4ce, k. tyt. i k. 18 nlb. (sygn. A—F).

Druk kursywą.

Na odwrocie tyt. herb Batorego w wieńcu i bogatej ornamentacji, a pod nim Epigramma (8 wierszy).

Zawiera 14 „sylw" to jest okolicznościowych wierszy, pisanych różnemi miarami (dużo heksametrami i pentam.): 1) Ad Trans. principem et Siculorum comitem Steph. Batori a Szomlio, omni virtutum genere excellentem virum. — 2) Ad Alb. Lascum pal. syrad. de editione librorum Barletii. — 3) In festo Epiph. ad Alb. Pretocium amicum charissimum. — 4) Ad Valerianum episc. Viln. — 5) De nuptiis Mich. Czartoriscij et Sophiae Chodkiewiciae, Hnesnae 1572. (Tu wylicza gości weselnych). — 6) Ad Franciscum (Krasiński) Crac. antistitem. — 7) De adventu Henrici Valesii, Miedzyrzecii; Ad principes gallicos et comites regios; Ad Posnaniensem urbem; De aquila regni et liliis; De ingressu regio Cracoviam die XVIII Febr. (To wszystko wywołane przyjazdem Walezego). — 8) Ad Drem Bartholum Richium, Ot. Raminum et Nic. Vilh. a Vangen, oratores Sophiae Brunsv. — 9) Ad Henricum post ejus discessum. — 10) Ad J. D. Solicovium Lutetiae commorantem. — 11) Ad Bern. Mateiovium in Italiam iter adornantem. — 12) Commendatio libelli M. Stricovij. — 13) Ad J. D. Solicovium. — 14) Ad eundem de Gallia reducem.

Wiersze mają treść ogólnikową, szczegółów historycznych mało. Forma staranna, dużo naśladowania i zwrotów Horacego. — Wydane przed przybyciem Batorego do Polski, ale już po jego wyborze, skoro wiersz do Batorego dał autor na początek.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

Trivmphvs Moscoviticvs Serenissimi Principis ac Domini Stephani I. diuina fauente clementia Poloniae Regis, Magni Ducis Lituaniae, &c. Inuictissimi. Per Andream Tricesium Equitem Polonum, S. R. Cracoviae, In Officina Lazari: Anno Domini, M.D.LXXXII. (1582). w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb. (sygn. A—Biv).

Druk tekstu kursywą. Rozpoczyna go ozdobny inicjał H.

Poemat liczy około 420 heksametrów. Zaczyna od pochwał Stefana Batorego i jego wodzów (Mielecki, Zamojski, Zbaraski, F. Kmita). Wspomina o ważniejszych zwycięstwach i o Possewinie (cujus prudentia et dexteritas inclaruit). Rokowania z Moskwą. Pochwały Polaków, Litwinów i Węgrów (armis assueti à tenerae castrisque aetate juventae).

Druk ten, podobnie jak inne, odnoszące się do wojny z r. 1580, opisuje Wasilewski w Żurnał minist. nar. prosw. 1889. — Wierzbow. II, 1583. — Mecherzyński w Ateneum 1877, str. 353.

Czartor. — Drezd. publ. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Petersb. publ. — Szembek.

— Żywot y sprawy poććiwego ślachcicza polskiego Mikołáiá Reya z Nagłowic... ktory napisał Andrzey Trzecieski iego dobry towarzysz, ktory wiedział wszytki sprawy iego... ob. Rej (Zwyerciadło 1567, w tomie XXVI, 187).

Dodane dwa polskie wierszyki Trzecieskiego.

Przedruki tej najsłynniejszej z prac Trzecieskiego zestawia Korbut² I, 214.

Kwestja autorstwa dała powód do polemiki między Gaertnerem a Brücknerem. — Gaertner w przedruku tej pracy p. t. „Życiorys własny“ (1925) wystąpił z hipotezą, że życiorys Reja jest autobiografją a nie wyszedł zpod pióra Trzecieskiego. Rozwijał tę hipotezę kilkakrotnie (Sprawozd. Akad. 1925; Ze studjów nad językiem 1925; nadto w Pamiętniku liter. 1928). — Również i Brückner zabrał w tej sprawie głos kilkakrotnie, odmawiając tej hipotezie podstaw i broniąc autorstwa Trzecieskiego (w Przegl. Współczesnym 1925 paźdz.; w Reformacji w Polsce IV, 2?9; w Pamiętniku liter. 1928, str. 674). Na tem też ostatecznie stanęło.

— ob. Alitophilus Calliander (1556; ob. uwagę poniżej) — Bakszay Abr. (Chronologia 1567; tu jego wiersze łac.) — Barlecjusz M. (Historja 1569; tu wiersze jego de aquila regia — oraz wiersz Stojusa o Trzecieskim) — Białobrzeski M. (Ort. Confessio 1577; tu jego wierszyk łac. na cześć Jana Zam.) — Białobrzeski M. (Postilla 1581; tu wiersze łac. na cześć Batorego i Białobrz.) — Biblja Leopolity (1577; tu jego wiersz polski na herb państwa) — Bielski Joach. (Istulae 1576; tu jego wiersz o Batorym oraz Omen autori) — Bielski Marcin (Kronika 1551; tu jego wiersze łac.) — Crescentyn (1571; tu jego wiersz łac.) — Dawid (Psalm I, Psalm XIV) — Gomółka M. (Melodiae 1580; tu jego wiersz łac.) — Górski Jak. (De generibus 1559; tu jego wiersz łac. do młodzieży) — Groicki Bartł. (Artykuły 1559, Porządek 1559, Tytuły 1567, Rejestr 1567; wszędzie jego wierszyki łac.) — Groicki Bartl. (Pieśni duchowne 1559; tu jego wiersze pol.) — Janicki Kl. (Vitae regum 1573, Vitae arch. 1574; tu jego wiersze łac. na herb Grzymała, na Janickiego, na Uchańskiego i żywoty Latalskiego, Gamrata, Dzierzg., Przerembskiego, Uchańskiego) — Kancjonał Artomiusa (tu jego pieśni, ob. tom XIX, 92) — Kochanowski J. (Fraszki i kilka wzmianek gdzieindziej) — Klonowicz Seb. (Żale 1585; tu jego wiersz o Kochanowskim) — Konstytucje (1581; tu jego wiersz łac.) — Krzysztoporski Mik. (Niniwe miasto 1572; tu jego wiersze łac. i pieśń polska ded. R. Bużeńskiej) — Krzysztoporski P. (Colloquium Musarum 1574; wierszyk podznaczony P. C.?) — Lipomanus Al. — Mączyński Jan (Lexicon 1564; tu 2 jego wiersze łac.) — Marycki Sz. (De scholis 1551; tu jego wiersze łac. i greckie) — Nidecki And. (Ad Stephanum grat. 1579 oraz 1583; tu jego łac. wiersze) — Niger Franc. (Liberum arbitrium 1559; tu jego pochwały) — Opisanie własnego wyobrażenia (1581; może to jego „praktyka“ na końcu?) — Orzechowski Stan. (Panegiricus nuptiarum 1553; tu na końcu odezwa do czytelnika jego pióra) — Paprocki B. (Gniazdo, pod Strzemię) — Proteus albo Odmieniec (1564; tu pochwała dla niego) — Przyłuski (Statuta 1553; tu jego wiersze) — Rej M. (Apocalypsis 1565, Wizerunek własny 1558, Zwierziniec 1562, Zwierciadło 1568; — tu jego wiersze łac., niektóre anonimowe; on był zapewne wydawcą tego dzieła) — Schroeter Adam (Elegiarum 1550; tu jego wiersz łac. oraz elegia Schroetera do niego) — Seklucjan Jan (Modlitwy 1559, Pieśni chrześć. 1559; obok łac. jest w „Pieśniach“ dziewięć jego pols. wierszy) — Sochaczowskim (O Bogu 1557) — Solikowski J. D. (Lukrecya 1570, Urania 1574, In funere 1574; tu kilka jego wierszy łac. na Lechję, na Zygm. Augusta, Solik. i Walezego) — Starowolski Sz. (Hecatontas, str. 37) — Stryjkowski M. (O wolności 1587; tu jego wiersz łac. pośmiertny o wojnie z Turkami) — Szamotulski Wacław (Quatuor 1553; tu jego wiersz łac. do młodzieży, a zapewne i wiersz o Turkach?) — Tragedya żebracza (1552; z dedykacją dla Trzec.) — Valdes (Lac spirituale; tu jego wiersz łac.) — Warszewicki Krz. (Ad Henr. Valesium 1573) — Vergerius (Lac spirituale; Duae epistolae 1556; De rev. Hosio 1560; tu list Vergeriusa do niego przeciw Hozjuszowi) — Wojewódka B. (Algorithm 1574) — Zacyusz Sz. (Akta 1559) — Zawadzki Jan (Serenissimi 1574; tu jego łac. wiersze).

Trzecieski używał pseudonimu A. C. Sarmata. Bardzo więc być może, że niedostępny mi wiersz p. t.: „In senatulvm lovicen: cvi praefvit Aloisius Lupomannus legatus Antichristi Romani Alithophili Caliandri Sarmatae“ (A. Dni 1556. w 4ce, k. 4) — jest jego pióra. — Trzecieski nieraz przekręcał nazwisko Lippomana wcelu zohydzenia go, a właśnie w r. 1556 pisał dużo epigramatów przeciw niemu (w związku z podróżą Vergeriusa i z agitacją rozwiniętą przez tegoż).

Wiersz powyższy ob. Bibl. XII, 117 oraz Wierzbow. II, 1317 (z bibl. Kijow.).

Jego (przypuszczalnie jego, bo podpisany A. T.) dialog „De conjugio Sig. Aug.“ z r. 1548 ogłosił z rękopisu Bibl. Ces. Petersb. Wierzbowski (Wiersze polit. i przepowiednie 1907, w „Bibl. zapomn. poetów“ XXIV). — Brückner w Pam. Liter. 1908, str. 233 przypisuje mu również (zapewne słusznie) ogłoszony przez Wierzbowskiego l. c. pod nr 10: Pasquillus redivivus de papa et ejus legatis (z dwóch rękopisów jag. i petersb.). Paszkwil ten podpisany jest Callopius (albo Calleopius), coby pomnażało pseudonimy Trzecieskiego. Jest on wymierzony przeciw Hozjuszowi i Lipomanowi, podobnie jak wyżej opisane inne paszkwile Trzecieskiego; wyśmiewa Chiliastichon Roysiusa (ast aderunt mentem millenis versibus aegrum qui consolentur; pisany jest z dużą wprawą i dowcipem. — Natomiast nr 28 w wydawn. Wierzb. (Mercurii et Charontis dialogus, z r. 1586) nie mógł wyjść spod pióra Trzecieskiego, bo w tym czasie Trzecieski nie żył († 1584).

Jego wiersze dla Marcina Chemnitza z r. 1573 ogłosił Wotschke w Aus Posens Kirchl. Verg. 1918, str. 5.

W zbiorze pieśni Seklucjana (1559) jest jego 10-wierszowa modlitwa łac. p. t.: Oratio pro republica et rege, którą J. Lubelczyk wyłożył rozwlekle wierszem polskim. — Przedrukował to Wiszniewski VI, 503 oraz Kot-Chrzanowski Human. i reform. 1927, str. 195. — Obacz o tym hymnie Stan. Łempicki Nasz pierwszy hymn państwowy w Gazecie Lwowskiej 1928.

Wiersz nagrobkowy łac. dla Jana Makowieckiego z r. 1569 ogłosił Sierpiński Hist. obraz Lublina 1839 (sześć dwuwierszy).

Paprocki w Gnieździe cnoty (pod Abdankiem) przytoczył nieznany skądinąd jego wiersz łac. dla M. Białobrzeskiego.

W dziele Przyłuskiego Leges (1553) jest kilka jego wierszy, a mianowicie: 1) De aquila regia; 2) In effigiem Prilussii; 3) a zapewne także wiersz niepodpisany: Elegia de causis turbas vel pacem adferentibus... oraz wiersz „ad operis censorem“ (o ile te wiersze nie są pióra samego Przyłuskiego). Należał bowiem do koła bliskich przyjaciół Jakóba Przyłuskiego. Wzamian Przyłuski uczcił go dwukrotną pochwalną wzmianką w przedmowie do Zygm. Aug., stawiając go tuż obok Orzechowskiego i Reja (novem Musis ut dicitur homo celatus).

Z Orzechowskim pozostawał zamłodu w ścisłej przyjaźni. On wydał i przerobił w r. 1553 drugą edycję „Panegiryka“ ślubnego dla Zygm. Augusta pióra Orzechowskiego, o czem ob. tom XXIII, 454. W „Orichovianach“ t. I dużo o nim wzmianek.

Taksamo z Kochanowskim, o czem świadczą liczne wzmianki poświęcone mu w elegjach, fraszkach i pieśniach Kochanowskiego.

Podawana czasem wiadomość, jakoby przełożył dzieło Krescentyna O pomnożeniu pożytków w r. 1571 (ob. Bibl. tom XIV 451) jest błędna. Trzecieski zamieścił tylko w tem dziele wiersz na cześć kaszt. Christoporskiego. Przekład sam pochodzi z r 1549

Na tytule dzieła Valdeza Lac spirituale (b. r.) zapowiedziano dodatek: Prima christ. religionis elementa... polonicis carminibus per And. Tricesium — ale tego dodatku brakuje (zapewne więc Trzecieski pracy tej nie dokonał).

Kalwin w liście swoim z r. 1555 (przedrukował go Dalton w „Lasciana“) zachęcał Trzecieskiego, aby tłómaczył Biblję na język polski. Istotnie zabrał się do tej pracy a w r. 1557—1563 wziął udział wraz z Lubelczykiem i Krowickim (i innymi) w przekładzie t. zw. Biblji Radziwiłłowskiej.

W r. 1563—5 był w Turcji z Jazłowieckim i miał zostawić sprawozdanie o sprawach tureckich (w ręk. Bibl. Uniw. Warszaw.) Ale może to inny Trzecieski? Z epigr. do Olbrachta Łaskiego (Epigr. II, 1565) zdaje się wynikać, że napisał Diarium expeditionis Tunetanae.

Pułaski, wydając w r. 1908 „Katechizm brzeski“ z r. 1553—4, oświadcza się przeciw temu, jakoby Trzecieski był jego tłómaczem.

Trzecieski przekładał konfesję braci czeskich w r. 1555 w Koźminku przyjętą i odczytał swój przekład na synodzie secymińskim 21 stycznia 1556. (Dalton Lasciana, str. 402 i 407, sądzi błędnie, że to on sam ją układał). — Lubowicz Istorja reform. 1883, str. 31.

Pieśni polskie Trzecieskiego w liczbie 12, podznaczone literami A. T, podaje Seklucjan w swoim kancjonale (Pieśni chrześc.) z r. 1559. (Niektóre z nich przedrukowali z tego kancjonału Wiszniewski w Hist. lit. tom VI, Wójcicki Zarysy domowe IV, Mecherzyński w Ateneum 1877, Przyjaciel Ludu VIII, 242—251).

Są tu mianowicie następujące jego utwory 1) Pieśń na północy. — Zaczyna się: Panie Boże bądź pochwalon wiecznie (wierszy 32)

2) Modlitwa albo pieśń gdy rano dziatki wstaną. — Zaczyna się: Rano wstawszy ze snu swego (wierszy 36).
3) Pieśń ranna gdy słońce wschodzi. — Zaczyna się: Już weszło światło słoneczne (wierszy 36).
4) Przeżegnanie stołu. — Zaczyna się: Bóg wieczny a wszechmocny Pan rodu ludzkiego (wierszy 16).
5) Dziękowanie po jedzeniu. — Zaczyna się: Panu Bogu wszechmocnemu dziękujemy w radości (wierszy 12).
6) Dziękowanie po stole. — Zaczyna się: Gdyżeśmy nasyceni (wierszy 16).
7) Pieśń idąc spać. — Zaczyna się: O Stworzycielu wszego (wierszy 20).
8) Modlitwa gdy dziatki spać idą. — Zaczyna się: Już się zmierzcha, nadchodzi noc (wierszy 24).
9) Modlitwa za zbór chrześcijański. — Zaczyna się: Pasterzu najwyższy wielebnego Jezu Chryste kościoła swojego (wierszy 16).

Oprócz nich zamieścił także Seklucjan dwa łacińskie jego utwory: 1) Oratio pro Ecclesia et felici cursu Evang. 2) Oratio pro republ. et rege (o tym drugim, przełożonym przez Lubelczyka, ob. uwagę powyżej).

Również w „Pieśniach duchownych" wyd. przez B. Groickiego (1559) znajduje się 8 pieśni polskich i jedna łac. Trzecieskiego (De pace) — jak to wykazuje Chlebowski w rozprawie: Śpiewnik Groick. („Z wieku Mik. Reja" 1905). Z tych ośmiu pieśni tylko dwie nie znajdują się w zbiorze Seklucjana (Piosnka przy ewang. i Pieśń wieczorna).

Dobrzycki w Pracach kom. filolog. pozn. IV, 1930, str. 64 przypisuje mu pieśń „Prosim Cię", pomieszczoną w t. zw. Kantionale Wierzbięty z r. 1569; ob. tom XIX, 86.

Wiersz Trzecieskiego na śmierć Kochanowskiego ogłosił Löwenfeld (w Ateneum 1883). — Był on drukowany przy Klonowicza Żalach 1585 (ob. tom XIX, 308).

Jego przekład psalmu LXVII (Błogosław nam Panie) ogłosili z ręk. Brückner w Bibl. Warsz. 1893, str. 435 oraz Wierzbowski w Pracach filolog. V, 107.

Bobowski Polskie pieśni katol. (w Rozpr. Akad. filolog. 1893), str. 353 przypisuje mu przekład pieśni „Te Deum laudamus" (ob. pod Augustyn św.), którą przedrukowuje. Dowodu nie podaje, ale wyraża się: „być może".

Inne jego wierszyki polskie wskazane są powyżej w odsyłaczach.

Jego listy do ks. Albrechta są w Arch. Państw. w Królewcu.

Roysius Carmina II (wydał Kruczkiewicz 1900), str. 247. — Janicki Carmina (wydał Ćwikliński 1930), str. 250 i passim. — Wisłocki Incunabula 1900, str. 517. — Wierzbowski Materjały I (jego kwity i dyplom na sekr. król. z r. 1578). — Ptaśnik Monum. Poloniae typogr. nr 611 (pod r. 1568). — Muczkowski Statuta nec non str. 170. — Dalton Lasciana 1898.

Mecherzyński w Ateneum 1876 III (O poezjach polskich i łacińskich And. Trz.) omówił jego twórczość, ale do wielu utworów nie dotarł. — Niektóre z jego wierszy łac. bardzo udatnie przełożył (Do Firleja, Dudycza, Decjusza, Zygm. Augusta, Solikowskiego, Faustyna H. Walezego, Zofji Tęczyńskiej, Urszuli Koświckiej, Reja, P. Roizjusza, Kobyleńskiego; do Galla, na Turpika; hymn na święto Trzech Króli).

Monografję poświęconą mu, bardzo sumienną i pracowitą, ale uchylającą się od charakterystyki jego pism i jego dążeń, wydał w r. 1906 Hieronim Lubicz Łopaciński (stron 25), jako odbitkę z „Encyklopedji kościelnej" tom XXIX, 244—266. I jemu nie udało się zestawić wszystkich utworów Trzecieskiego. (Recenzja tej pracy pióra Dziamy jest w Pam. Liter. 1906, str. 245).

Lubieniecki Hist. reformationis (1682). — Węgierski (Regenvolscius) Kronika zboru (1817). — Tenże Systema eccl. slavonicarum (1652) — Starowolski Elogia script. str. 146. — Ringeltaube w Poln. Bibliothek, str. 93. — Oloff Poln. Liedergeschichte I, 126. — Załuski Bibl. poetów. — Janocki Nachricht I, 64, II, 51—2. — Tenże Janociana I, 273—288. — Bentkowski Hist. liter. I, 254, II 512. — Święcki Hist. pam. II, 230. — Wiszniewski Hist. lit. VI, 186, 268, 456; IX, 575. (Przedrukował 14 utworów Trzec.). — Łukaszewicz Dzieje kośc. wyzn. helweck. w M. Polsce str. 74, 161, 182. — Wójcicki Zarysy domowe IV, 1841. — Tenże Bibl. star. pisarzy III, 15—22. — Życiorysy znak. ludzi 1851, I, 211—6. — Sobieszczański w Encykl. Orgelbr. XXV, 664. — Lubowicz Istorija reformacji w Polszie 1883. — Bukowski Dzieje reformacji I (1883), str. 308 i II (1886), str. 369. — Korzeniowski Nieznane wiersze 1886, str. 4. — Bidlo Jednota I, str. 279. — Sembrzycki Die Reise des Vergerius (w Altpreuss. Monatsschrift XXVII, 1890). — Wotschke Die zweite Reise des Verg. (w Altpr. Monats. XLVIII, str. 256—259; biografja Trz. z wielu błędami). — Tenże Gesch. der Reformation 1911. — Völker Der Protestantismus 1910. — Chlebowski Pisma I (Udział Prus w oświacie). — Wierzbowski w Pracach filolog. V (Trzy pieśni). — Warmiński Samuel i Sekl., str. 264 i nast., str. 464—470. — Brückner M. Rej, str. 86 i passim. — Grabowski Liter. kalwińska, str. 55, 82 i nast. — Tenże Liter. luterska 1920. — Kot Modrzewski 1923, str. 315. — Kolankowski Zygmunt August 1913, str. 327 (o Trzecieskich jako o ajentach księg. króla). — Górski Grzegorz

Paweł (1929), str. 37 i nast. — Krókowski w „Kulturze starop." (1932), str. 433—4. — Weintraub w „Reformacji w Polsce" 1934, str. 56 (Udział Prus). — Wierzbowski Uchańsciana V, str. 84 i 702. — Korbut [2] I, 228 i 581. — Finkel Bibl. III, 1880.

Trzecieski Jacek ob. Ostrogski J. Paweł (1619).

TRZECIESKI Stanisław Florjan. Oratio In Gratiarum Actionem Perillustri A (sic) Reverendissimo Domino Joanni Francisco De Hofmann Ecclesiae Metropolitanae Leopoliensis Capitulari Canonico, Catechistarum Publico Institutori, Ac Scholarum Normalium Per Regna Galiciae & Lodomeriae Visitatori Generali. Ad Complementum Cursus Normalis Theologico-Catechetici nomine totius Cleri Dioecesis Tarnoviensis per Illustrem Admodum Reverendum Stanisl. de Trzecieski Canonicum Collegiatae Boboviensis ad Ecclesiam Parochialem in Kobylanka Beneficiatum dicta Sandeciae Anno Domini 1785. Die 7. Augusti. Eperiessini, Typis Augusti Henrici Pape. [Tytuł w prostokątnej ramie]. w 4ce, str. 4. Ossol.

— Kazanie na Pogrzebie, I. W. s. p. Imci Pana Stanisława z Łętowa Łętowskiego Generalnego Woiewodztwa Krakowskiego Podkomorzego, Starosty Wieliczkiego y Bocheńskiego Kawalera Orderu S. Stanisława. W Kościele Bieckim WW. OO Reformatow. Roku 1777. Dnia 17. Lutego. Miane. przez X. Stanisława Florencyana Trzecieskiego Kanonika Kollegiaty Bobowskiey Za Pozwoleniem Zwierzchności do Druku Podane. W Krakowie w Drukarni Akademickiey. w 4ce, k. tyt. i k. 18 nlb.

Podaje życiorys zmarłego. Wychwala jego pobożność: „nie był on wielu terazniejszego wieku politykom podobny".
Jagiell. — Ossol.

TRZECIESKI Stefan. Mowa dnia 15 Miesiąca sierpnia 1799. Roku w dzień obchodu uroczystości Rolniczey w Minkowcach przez Stefana Trzecieskiego miana. w 4ce, str. 9.

Por. Trzecieski Adam. Jagiell.

Trzecińska Anna ob. Zbylitowski Andrzej (Historya 1599).

TRZECKI ks. Andrzej, kaznodzieja w Bełżycach. Redemptor Vitae Przy wyprowadzeniu z Zamku Bełżyckiego zmarłego ciała Szlachetnie Urodzonego y Pobożnego Młodzieńca Pana Ernesta Colmera do pogrzebu Kazanie Odprawione w Bełżycach przez Kaznodzieię Nadwornego JeMości Pana Pawła Bogusława z Orzechovvca Orzechovvskiego X Andrzeia Trzeckiego Roku Pans: 1654. Maja Dnia 4 We Gdańsku, Drukował Andrzej Juliusz Möller. w 4ce, k. nlb. 20 (sygn. E_4).

Druk gocki.

Na odwrocie rycina trumny nakrytej całunem i dwuwiersz łac. — Od k. C idzie razem wydane (bo jest związane sygnaturą i przenośnikiem), ale mające osobny tytuł: Triumphus fidei Albo Kazanie Pogrzebowe Nad ciałem Przezacnego y Szlachetnie Urodzonego Młodzieńca, Sławney pamięc. J. M. Ernesta Cölmera Patrycyusa Gdańskiego. Przez księdza Samuela Kesznera Seniora Districtu Lubelskiego, y Kaznodzieię Zboru Bełżyckiego przy wielkim sług Bożych y zacznych (sic) ludźi concursie Pod czas Convocatiey Provincialney, w kościele Bełżyckim odprawione. Roku Pans: 1654. Maja Dnia 4. We Gdańsku, Drukował Andrzej Juliusz Möller.

Na końcu tego kazania (będącego egzegezą słów św. Pawła) podaje Keszner życiorys zmarłego młodzieńca. Urodzony 1634 Matka była córką Jana Speymana equitis aurati, burmistrza gdańskiego. Wyjechał on do Węgrowa na Podlasie i do Bełżyc „dla ćwiczenia się w języku polskim" i tam zmarł na malignę. Jagiell. — Krasiń.

Trzej królowie ob. Sierakowski Wacł Seb. (Kantata).

(Trzemeszneńska szkoła). Actus erectionis, exdotationis et approbationum Collegii neofundati Tremesnensis duodecem Iuvenum nobilium et publicarum Scholarum. (1774?).

— Ordinationes fundationis Collegii Scholarum Alumnorum, Professorum et Studentium pro Scholasteria Tremensnensi 1774. Typ. Clari Montis Częstochoviensis. w 4ce, k. 16 (sygn. a—d).

Ob. tom XXIII, 410.

— ob. Constitutiones - - Troilus (1646).

Trzemeszneński kościół i zgromadzenie (domus) ob. Actum (1789) — Troilus Aleks. (Constitutiones domus 1646) — Vindiciae(?) — Wieruszewski Kazimierz (Nawa 1722).

Finkel Bibl. III, 2011.

TRZEPSKI Florjan. Trina Virtvtvm Theologicarum Corona. Accomodatis ad Mentem D. Th: Aquin: conclusionibus elaborata. Et Lectissimo eruditissimorum virorum iudicio A V. P. Fre. Floriano Trzepski Ordinis S. Pavli Primi Erem: Presbytero Sacrosanctae Theologiae Studente, In Rupellanis D. Stanislai Aedibus Anno Dei Hominis M.DC.LXIII. (1663). Mense Maio. Die. [atramentem: 15] Hora Prima pomeridiana Publicè Exposita Praeside R. P. Fre. Matthia Błeszynski Eiusdem Ord. Scholasticae Theol: Professore. Cracoviae, In Officina Typographica Alberti Siekielowic, S. R. M. Typ. [Tytuł w prostokątnej ozdob. ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Dedyk. Kiliano Zywiecki Fr. Eremit. Ord. S. Pauli per Pol. et Siles. primo definitori. Conv. Częstoch. Priori — imieniem uczniów. Są to tezy De fide divina, De Spe, De charitate teologica.

Jocher 2647 (z datą 1643).

Jagiell. — Ossol.

Trzęsienie ziemi ob. Relacja (1638) — Świtkowski (Pamiętnik 1785 str. 382; tu artykuł J. Śniadeckiego o trzęsieniu ziemi w Krakowie) — Terrae motus — Treść dyssertacji (1787) — Trzciński Andrzej (Dyssertacya 1787) — Tułowski Mik. (1618) — Tylkowski W. (Meteorologia, Physica curiosa II) — Wypis (1786) — Zajączkowski benedyktyn (Rozmowy 1780) — Zieben (Wiadomości 1785).

O trzęsieniu ziemi w Tatrach w r. 1591 wspomina Bielski Joach. (wyd. z r. 1851), str. 152.

TRZEŚNIEWSKI Grzegorz od Św. Ducha, przeor berdyczowski. Ozdoba Y Obrona Ukraińskich Kraiow Przecudowna w Berdyczowskim Obrazie Marya Watykańskiemi Koronami Od Benedykta XIV. Papieza z Pobożney choyności własnym Jego kosztem sporządzonemi, Przez ręce Jaśnie Oświeconego Nayprzewielebnieyszego Xiążęcia JMCI. Kajetana Jgnacego Sołtyka Krakowskiego, na ten czas Kijowskiego Biskupa Xiążęcia Siewierskiego, Kawalera Orderu Orła Białego w Roku 1756. Dnia 16. Miesiąca Lipca Ukoronowana, To iest Opisanie Teyże odprawioney Koronacyi na dwie Części Rozdzielone. z Ktorey Pierwsza, Zamyka w sobie wiadomość o początkach malowania y czczenia Obrazow Swiętych w Kościele Katolickim, onych rożne Prześladowania, naukę iaką czcią szanowane bydź powinny, pierwsze początki i przyczyny Koronacyi Obrazow Cudownych Nayświętszey Maryi Panny, z iakiemi Obrządkami Koronowane bywaią, y Ukoronowanych po całym świecie wyliczenie: Zebranie osobliwych łask Zakonowi Karmelitańskiemu od Nayświętszey Maryi Panny, udzielonych Cuda y Łaski od niey w Obrazie Berdyczowskim poczynione: Opisanie, publicznego wprowadzenia Koron do Kościoła Berdyczowskiego, y wykonania Koronacyi ze wszystkiemi ściągaiącemi się okolicznościami. Druga Część, Zamyka wszystkie Kazania miane pod czas Koronacyi y przez Oktawę Przez XX. Karmelitow Bosych Konwentu Berdyczowskiego Dla rozszerzenia Czci y Chwały Krolowy Nieba, oraz dla zachęcenia do Niey serc pobożnych; do Druku Podane Roku Pańskiego 1767. w Berdyczowie w Drukarni Karmelu Fortecy N. P. Maryi za Przywileiem J. K. Mci. fol., k. tyt. 1 k. aprobat i k. 153 nlb. (sygn. Dddd$_2$) oraz 1 k. (błędy).

Toż:... [tytuł ten sam, jak w tomie pierwszym, lecz zamiast „Obrona Ukraińskich Kraiow", jest „Granic"]:... Częsc Druga Zamykaiąca w sobie Kazania miane, podczas Introdukcyi Koron, w dni trzy poprzedzaiące Koronacyą w dzień Koronacyi, y przez całą Oktawę Dla rozszerzenia Czci y Chwały Krolowy Nieba, oraz dla zachęcenia do Niey serc pobożnych zebrane y do Druku Podane Przez XX. Karmelitow Bosych Konwentu Berdyczowskiego Roku Pańskiego 1767. [Tu winjeta: wstęga]. w Drukarni Karmelu Fortecy N. P. Maryi zá Przywileiem J. K. MCi fol., k. tyt. i k. 194 nlb. (sygn. Aaaaaa$_2$).

Rozpoczynają aprobaty z r. 1761 prowincjała Benigna a S. M. Ther.; Eljasza a S. Thad. definitora; Kaźm. a S. Avertano; J. A. Załuskiego bisk. kijow.

Rozpoczyna w tomie I rys historji obrazu p. t.: Ozdoba y obrona ukr. krajów... (Mówi tu o obrazach cudownych, ich początku, o ich czci, o obrządku ich koro-

nowania, spis koronowanych obrazów w całym świecie w latach 1631—760, kult zakonu karmelitańskiego dla M. B., obraz jej w kościele berd. i cuda, stosunek do domu Tyszkiewiczów, którzy ten obraz Karmelitom ofiarowali). — Od ark. Ddd$_2$ opis koronacji obrazu berdycz.; przemowa Kaj. Sołtyka przy koronacji; mowa Kaz. Chojeckiego; mowa Ant. Lubomirskiego i inne mowy. — Od k. Sss opis procesji i nabożeństw złączonych z koronacją. — Na ostatniej karcie I tomu błędy druku.

Tom II wypełniają kazania, każde z osobnym tytułem. Wypowiedzieli je: 1. Kaj. Sołtyk bisk. kijow. 2. Laurenty od śś Trzech Królów, karmelita bosy, kaznodz. berdyczow. 3. Ign. Horodecki zak. ś. Bazyl. W^o, kazn. lubarski. 4. Bazyl. Konaszewicz dziekan i prob. fastowski r. gr. l. u. 5. Marceljan od ś. Henryka karmel. bosy z Krakowa. 6. Andrz. Jan Nep. Tokarski kanon. katedr. kijows., deputat na Trybunał. 7. Ign. hr. Krasicki kanon. kijows., potem proboszcz przemyski. 8. Bonaw. Nachaczewski dominikanin ze Lwowa. 9. Emanuel Sztemberk Sch. Piar. prowincji polsk. 10. Piotr Karwosiecki t dr, regent filozofji konwen. lwows. franciszk. 11. Jan Schneyder t. bakał., karmel. dawn. obserw. z Łucka. 12. Remigi Kukulski bernardyn. 13. Zenobi Błędowski bernardyn ze Zbaraża. 14. Dydak Tarszeński, reformat ze Lwowa. 15. Benign od ś. Ducha karmel. bosy. 16. Izajasz Kapucyn z Konstantynowa. 17. Grzegorz od św. Ducha karm. 18. Walenty od ś. Feliksa trynitarz. 19. Maciej od ś. Kazimierza karmel. 20. Antoni Zamojski S. Jesu z Małej Polski. 21. Marcin od N. P. Marji Rożańca św. karmel.

Druk całego dzieła staranny, choć dużo jest przesady w tem, co pisze w tej kwestji Bandtkie (Historja druk. I, 43): „Przepyszna edycja, ktoraby mogła przynieść zaszczyt najzawołańszym drukarniom. Ostrość typów każe się domyślać, że były umyślnie do tego dzieła lane". Tylko w porównaniu do nędznych druków z połowy w. XVIII jest ta edycja „przepyszna".

Tom I bogato ilustrowany. Na k. Eee 3 ryciny korony; na k. Mmm area plebis i facies nubilarii (z podp. T. R., Sc. t. j. Teodor Rakowiecki); następuje 8 obrazów na ołtarzach malowanych — rytownik Rakowiecki. Przedstawiają te obrazy różne osoby w strojach polskich, modlące się do M. B. i uzyskujące cudy. — Rycina ołtarza głównego. — Na k. Sss i nast.: Porta triumphalis, osiem rycin, wszystkie Teod. Rakowiecki sc. et excudit B.(erdyczoviae). Ryciny te mają dużą wartość dla dziejów architektury barokowej w Polsce. — Na k. Xxx: Antifacies templi Berdyczoviensis (z podp.: Theophilus Trockiewicz sculpsit). Tegoż Trockiewicza jest także dalsza rycina: Ara maxima opere telario. — Poczem idą 3 ryciny Rakowieckiego, przedstawiające bogato ozdobione wnętrze kościoła.

Na odwrocie k. tyt. tomu drugiego licha rycina (z podp.: L. Filipowicz sculp. Leopoli) przedstawiająca rycerstwo i duchowieństwo, dążące w procesji do kościoła, nad tem obraz ukoronowany.

Rolle w Roczniku dla Archeol. 1871, w monografji poświęconej drukarni i sztycharni w Berdyczowie, podaje niedość ścisłą wiadomość: „Sztychy i opisanie ks. Definitora należą do unikatów: cały bowiem nakład zniszczyli Rosjanie, wyparowując z forteczki rzeczonej K. Pułaskiego w czasie Konfederacyi Barskiej w r. 1768". Do „unikatów" dzieło nie należy, dochowało się bowiem w dość licznych egzemplarzach.

Ojciec mój notuje jakiś egzemplarz z dedykacją Tyszkiewiczom i Białozorom, ale nie podaje bibljoteki.

Jocher 8760 *a* i *b*. — Bandtkie Hist. druk. I, 43. — Encykl. kośc. XXIX, 270. — Encykl. Org. XXV, 660.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Wileń.

— Pełnosc Łaski y Władzy Ukoronowaney Maryi Obraz w Kościele Katedralnym Chełmskim obrządku Greckiego Zdobiąca Dla zachęcenia ku Maryi serc pobożnych Do obowiązaney przez wdzięczność miłości, do uszanowania y usług wiernych Kaznodzieyską mową w Przerzeczonym Kościele w dzień Rocznicy Koronacyi tegoż Obrazu Ogłoszona, Przez Xiędza Grzegorza od Ducha Swiętego Karmelitę Bosego Konwentu Lubelskiego Przeora. Roku Pańskiego 1766. Dnia 14. Miesiąca Września. fol., k. tyt. i k. 17 nlb.

Na odwr. tyt. herby Suchodolskich i Mężyńskich oraz dwa czterowiersze. Dedyk do Michała Suchodolskiego (z genealogją domu).

Jocher 8777.

Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Troista Powodz Na Trzech Korczaku Rzekach Zrzęsistych obficie łez wylanych, od Trzech rozżalonych Serc Zony, Syna, Y Cory pochodzących Dla nieopłakaney dostatecznie wiekami smierci S. P. Jasnie Wielmoznego JMCi Pana Piotra Franciszka Branickiego Kasztelana Bracławskiego, Orderu Białego Orła Kawalera, Rotmistrza Chorągwi Pancerney Woysk Koronnych Wezbranna Przez Kazanie Pogrzebowe

Podczas Zwłok smiertelnych. odprawuiących się w kościele Lwowskim pod tytułem S. Michała Archanioła XX. Karmelitow Bosych Troiste Iego Uszczęśliwienie Ogłaszaiące W błogosławieństwie u Boga, w Pamięci niewygasłey u Przezacney Skolligowaney Familij w Sławie nieśmiertelney u Oyczyzny. Dla utulenia wzmagaiących się z osierocenia przez smierć Oyca płaczow Jasnie Wielmoznemu JMCI Panu Franciszkowi Xaweremu Branickiemu Kasztelanicowi Bracławskiemu, Barwałskiemu, Jastrzębieckiemu &c. &c. Staroscie, Rotmistrzowi Chorągwi Pancerney, Pułkownikowi y Generałowi Adiutantowi J. K. Mci. y Rzeczy pospolitey. Ofiarowane. Zatamowana Przez X. Grzegorza od S. Ducha Karmelitow Bosych w Kollegium Lwowskim S. Theologiy Lektora. R. P. 1762 D. 22 Marca. w Drukarni I. Filipowicza I. K. Mci Sekretarza y Uprzywiliowanego Typografa. fol., k. tyt. i k. 13 nlb.

Na odwrocie k. tyt. rycina 5 herbów (z orderem Orła Białego), a pod nią wiersze łac. i pol.: „Na oyczysty kleynot domu Branickich". — Po dedykacji kazanie z genealogją Bran. od r. 1538; na końcu aprobaty z r. 1762.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Krasiń. — Ossol.

— Rok Koronacyj Przecudownego w Berdyczowie Maryi Obrazu Ubłogosławiony Bo z osobliwszey ku wiernym Sługom swoim Dobrotliwości Od tey Nieba y Ziemi Krolowy W Wiecznosc Szczęśliwą Zamykaiącą w sobie bez początku y zakonczenia trwałość, łask pełność bez odmiany, oraz udzielenie Jasnego Widzenia Boskiego, z nieustanną złączonego Miłośćią Zamieniony Kaznodzieyskim Stylem Pod czas Konkluzyi Anniwersarza teyże Koronacyi w Berdyczowskim Kośćiele XX. Karmelitow Bossych Ogłoszony z Powinney wdzięczności y obowiązku, ku Fundatorskiemu Jmieniowi Jaśnie Wielmożnemu Nayprzewielebnieyszemu JMći X. Antoniemu Hrabi ná Łohoysku y Berdyczowie Tyszkiewiczowi Biskupowi Zmudzkiemu, Konwentu Berdyczowskiego Fundatorowi y Protektorowi Nayłaskawszemu Poswięcony Przez X. Grzegorza od Ducha Sw. Karmelitę Bossego, w Kollegium Warszawskim Filozofij Professora Roku Pańskiego 1758. [Tu winjetka: ornament linearny]. Varsaviae Typis S. R. M. & Reipublicae in Collegio Scholarum Piarum. fol., k. tyt. i k. 17 nlb.

Na odwr. tyt. herb na tle orderu B. Orła, poczem dedykacja na 4 k. i kazanie. — Na końcu facultas ord. oraz imprimatur F. P. Turskiego, kanonika.

Jocher 8761. Ossol

TRZESZCZOWSKI Gaspar. Methodus docendi pro Scholis Piis Provinciae Litvaniae. Vilnae typis Schol. Piar. A. D. 1761. w 8ce, str. 80.

Naczele na kartach nlb.: Odezwa do uczących Gaspra Trzeszczowskiego Prowincjała Zgr. Pijar.

Podobne dzieło wydał Jerzy Ciapiński.

Wedle Janockiego Lexicon II 153 miał wydać kilka panegiryków po polsku i po łac. (zwie go Trzeszsowski).

Horanyi Script. Piarum II, 755. — Kraszew. Wilno IV, 296. — Jocher 1227.

Trzewiki moderowe, albo szewcowa niemiecka, komedya we 3ch aktach z francuzkiego. Naypierwszy raz po francuzku na teatrze francuzkim w Paryżu reprezentowana dnia 11 Stycznia R. P. 1777. Dla Teatru Warszawskiego z niektóremi przydatkami przez A. M. napisana. W Warszawie 1777. Nakładem Gröllowskiey księgarni nadworney królewskiey w Marywilu N[ro] 19 pod znakiem Poetów. w 8ce, str. 131.

Litery A. M. oznaczają Ant. Michniewskiego, pijara. — Ob. Bernacki Teatr za Stan. Augusta II, 303.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Warsz. Nar. (Rap.)

TRZONKIEWICZ Paweł ob. Francolinus Baltazar (1746).

Trzy ob. Arias Fr. (tractati 1610) — Januszowski Jan. (bractwa 1585) — Jendrski Ant. (znaki 1645) — Kmita Mik. (matki 1644) — Książki (1719) — Kunicki Stef. (kleynoty 1628) — Łobżyński J. (skarby 1640) — Makowski H. (splendory) — Mokrski Hączel Andrzéj (wieże 1640) — Szlachetka (lutnie 1642) — Wisemberg M. (jabłka 1640) — Wolicki Mac. M. (gracye 1650).

Trzycieski And. ob. Trzecieski And.

TRZTYPRZTYCKI Mauricius (Radopatrzek Gładkotwarski). Co Nowego Abo Dwor, Maiący wsobie, Osoby y Mozgi rozmaite. Zktorych wydworne powieśći, ábo Dworstwá, iákoby nowe tego wieku, Apophtegmáta zebrane, y ná pospolity pożytek, y vćieche są wydane. Przez Mavricivsa Trztyprztyckiego, Radopátrzká Gładkotwárskiego. Melancholia est Balneum Diaboli. Dobre láta bywały gdy się żartowało, Dźisiá z Melancholią wszystko zle nástáło. Swiát dźiś właśnie Szpitalem, stęka ná skrupuły Chytrość złakomstwem, świátu poddaią reguły. Zániechay Melancholiey, y Skropułow zgołá, Zły czart Melancholia, Angioł myśl wesołá. I we Dworze weseli dobrzy będą y w Kośćiele, W piekle Meláncholia, á w Niebie wesele. Roku, 1650. [Tytuł w prostokątnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 59 nlb

Druk zapewne krakowski.

Rozpoczynają na odwrocie tytułu różne żartobliwe wierszyki łacińskie, idące przez 4 strony. — Poczem u dołu po polsku: Trzeba się stawić... — Od k. A_3 verso: Reguły dla przestrogi do dworstwa należące... Reguły te, (których niema w przedruku Brucknera z r. 1903, o którym niżej) obejmują całą stronę i 3 wiersze; poczem zaczynają się anegdoty prozą w liczbie 214. Tytuły tych anegdot są bądźto ułożone wierszami, bądź prozą. Wydania późniejsze mają ich znacznie mniej, gdyż wiele z nich zostało później opuszczonych jako gorszące i sprośne. Spis dokładny zawartych tu anegdot podaje Badecki Literatura mieszczańska 1926, str. 63—7.

Anegdoty są w znacznej części pochodzenia obcego; niektóre zachowały ślady tego nawet w tem brzmieniu, jak je tutaj podano („powiadają o Wenetach"... „Vicerex Neapolit."... „we Włoszech jest ten zwyczaj", „Francuz Ozianper"... i t. p). Inne spolonizowano, przenosząc je do Polski i przypisując polskim osobistościom. Znaczna część powstała niewątpliwie w Polsce

Wspomniany jest Zygmunt August, elekcja Zygm. III, star. krak. Gabrjel Tarnowski, Piotr Smolik, Sieniński woj. podlaski (zam. podolski), Mac. Niemojowski kaszt. chełmski, Daniecki poeta (żył około 1610), Żabczyc poeta, Bączalski (może Seweryn?), Malaspina, Pięknorzecki, Słowikowski (błazen Stan. Lubomirskiego), Rozdarzewski (zapewne błąd zam. Bozdarzewski), Gomoliński, Spinek, Gozgowski, Marcinowski, Malcher Amenda i t. p. — Jedna z anegdot jest przeróbką anegdoty z Dworzanina (o kupcu weneckim), inna z fraszki Kochanowskiego (o koźle) na prozę. Jedna jest naśladowaniem z Widawskiego. Przeważna część anegdot ma charakter szlachecki, ale są i takie, co powstały w stosunkach miejskich (głównie w Krakowie).— Cały ten zbiór odzwierciedla wiernie poziom ówczesnego humoru. Nie jest on wytworny, żarty są proste i grube, dość duży procent sprośnych. Można mieć z tego pojęcie o tym surowym materjale, z którego Kochanowski urabiał swoje „fraszki". — Dużo anegdot i wierszyków powtarzają późniejsze zbiorki; np. o czterech dziwach w Litwie: Wiele pościeli bez piór... i t. d.

Powołanie się na Bączalskiego, Danieckiego, Żabczyca, Pięknorzeckiego (są to nazwiska i pseudonimy autorów z początku XVII w.) świadczy, że autor musiał im być bliski. Zebrał swoje apoftegmata zapewne około r. 1620, a druk z r. 1650 nie jest zapewne pierwodrukiem lecz przedrukiem. Tem się tłómaczą takie błędy. jak Sieniński woj. podlaski († 1600). Tem się także tłómaczy wtręt „dobrzy" w przedostatnim wierszu tytułowego wierszyka. Jest to wtręt psujący rytm. Dodano go później, aby uniknąć zarzutu, że w kościele są sami „weseli".

Kończą dowcipy łacińskie o winie i o trzech rzeczach, jakie winna mieć kobieta. — Wreszcie wiersze: Obranie dobrego przyjaciela..., Dla Melankolików..., Wódka albo wokabularz napojów... Na samym końcu litery: M. M. M. B. J. W., których nie umiem rozwiązać.

Zapewne w związku z tytułem tego dziełka stoi (nieznana dziś) broszurka p. t. „Coś nowego" z r. 1652 (ob. XIV, 425).

Badecki Liter. mieszczańska, str. 61. Tu dokładny opis wydania i reprodukcja karty tyt.; zaś na str. 74—6 zestawiona literatura przedmiotu. — Brückner, przedrukowując w r. 1903 to dziełko (obacz niżej), wziął za podstawę wydanie późniejsze, oczyszczone z kilkunastu anegdot mniej przyzwoitych. Kórnik.

— Toż:... (Bez roku). w 4ce, k. 39 nlb.

Podobiznę k. tyt. podaje Badecki l. c. fig. 29. Wydanie oczyszczone z 29 anegdot Na to miejsce dodano inne, które wymienia Badecki l. c., str. 68.— W wierszyku końcowym: Dla Melankolików... wiersz „Nuże dziecię bierz to tę" (słowa „to tę" są zresztą w egz. kórn. zamazane umyślnie) — zmienione tutaj na przyzwoitsze „bierz i tę" co nie daje rymu.

Egz. kórn. nabyty po ks. Polkowskim.

Czapski (Muz Nar.) — Kórn. — Krasiń. — Ossol. — Tor. Kop

— Toż:... (Bez r.). w 4ce, k. 40 (ost. biała).

Jako przedruk poprzedniego wydania rozpoznał Badecki l. c., str. 71 i dał podobiznę k. tyt. — Tenże w Silva Rerum 1928 nr 3, str. 34. — Brückner w Pamiętniku Liter. IV, 51.

Czarn. (def.) — Jagiell. — Kórn. — Uniw. Lwow. (def.)

— Toż:... (Bez r.). w 4ce, k. 30 nlb.

Z druk. Cezarego? Druk z czasów Sobieskiego. W tytule błąd: Apoptegmata (zam. Apophtegmata). Podobiznę podaje Badecki l. c. — Wedle niego jest to przedruk obu poprz. wydań, ale pod koniec wstawiono ustęp prozą makaroniczną: Visio macaronica eruditi di Polonia. — Są i inne drobne zmiany w tekście.

Wydanie to służyło za podstawę dla przedruku Brücknera w Bibl. Pisarzy. Pol. Akad. nr 48 (z r. 1903), gdzie we wstępie scharakteryzował ten zbiorek i jego wpływ na Kochowskiego oraz W. Potockiego. — (O wpływie na Potock. mówi także w „Ogrodzie fraszek" II, 460 i nast.). — Brückner omawia także język autora i stosunek do „Facecyj".

Akad. — Bawor. — Czapskich (Muz. Nar.) — Ossol.

— Toż:... (Bez r.). w 4ce, k. 30 nlb.

Druk Cezarego w Krakowie?

Nie jest przedrukiem wydania poprzedniego, jak wykazuje Badecki l. c., str. 73 (gdzie podaje podobiznę tytułu), bo nie podaje Visio macar. Ossol.

Bentkowski Hist. liter. I, 454 podaje z datą 1695.

— Toż:... (1695, 1717)... ob. Żarty albo krotofilne facecye.

Przedrukowano to między innemi „Facecye" i „Co nowego" (z uzupełnieniami). — Obacz tom XVI, 159 (wydanie z r. 1717 zniszczone z rozkazu bisk. Szembeka).

— Dworskie Minvcye Nowe Sowizrzałowe Przez Authora Stárego Mavrycyusza Trzyprztyckiego, Ná káżdy Rok służącego, 1000000000000. [Tu figura astronomiczna]. Więc ten Kálendarz, dla uciechy czytay, A coby zań dać, Kramárza się pytay. w 4ce, k. 10 (sygn. C_2).

Na odwr. wierszyk do czytelnika. — Zawiera humorystyczne przepowiednie wierszowane (naślad. z „Kalendarza wiecznego" r. 1614).

Wylicza te przepowiednie i podaje repr. k. tyt. Badecki Lit. mieszcz. 1925, str. 199. Juszyński Dykc. II, 434. — Wiszniewski VII, 375 (sądzi, że ma to być satyra na reformę Latosia, co niesłuszne). — Brückner w Pam. Lit. 1913, str. 100.

Por. tom XXIX, 96 (pod Sowizdrzałem). Kórnik. — Ossol. (def.)

— Toż:... Minucie Nowe Sowizdrzałowe... w 4ce, k. 12 (sygn. C_4).

Badecki l. c., str. 201 podaje repr. k. tyt. — Sprawozdanie z posz. w Szwecji nr 153. (Tu podany tytuł i opisany dokładnie cały klocek, w którym na miejscu dziesiątem są zamieszczone „Minucje". W klocku tym zgromadzono razem 20 broszur o charakterze satyryczno-humorystycznym, ostatnie z nich druk. w latach 1684 i 1688).

Badecki przypuszcza, iż edycja powyższa Minucyj pochodzi z r. 1685 (Warszawa. Scheibler?). Król. w Stockh.

— Toż:... ob. Żarty (Toruń, Laurer, 1695 i 1717).

Ob. o tym przedruku Badecki l. c., str. 202.

— ob. Appendix (1615; z tego korzysta jedno z wydań) — Barwiczka.

Pseudonim „Maur. Trztyprztycki" stoi niewątpliwie w związku z utworami „Nowego Sowizdrzała" czyli z t. zw. „Jana z Kijan". — Wydał on w r. 1614 „Fraszki Nowego Sowizdrzała". Ale niekoniecznie musiała to być jedna i ta sama osoba; tylko może spekulacja księgarska posługiwała się tym samym pseudonimem, mającym już wyrobione imię u publiczności.

Trzywdar ob. Bzonowski D. (Majestat 1723).

TSCHABUSCHNIGG (Tzabusnik). Historyczno-krytyczne wiadomosci o życiu y pismach pana Woltera, i inszych nowych filozofów. Wykład z niemieckiego przez J. P. iednego z akademików Krakowskich. — Część pierwsza w Warszawie, 1781. w drukarni J. K. Mci i Rzpltey u XX. Scholarum Piarum. Kosztem Ignacego Grebla bibliopoli J. K. Mci. Przedaie się w Krakowie u tegoż. w 8ce, k. tyt., str. 422 i 1 portret (z podpisem Paris 6. Jul. 1775).

Akademikiem J. P. jest Jacek Przybylski. — Na odwrocie k. tyt. jest censura kap. Zgr. Mis. S. Wolińskiego (Warszawa 23 czerwca 1780), w której Woliński zaznacza, iż dzieło daje wyobrażenie: „co może wielki rozum nie ułagodzony religią". Pod tem imprimatur Kaspra Cieciszowskiego, off. warsz.

Jest tu zawarty w 41 rozdziałach życiorys Woltera oraz rozbiór jego ważniejszych pism (Edyp, Henrjada, walka z Russem, Natręt, Brutus, Historja Karola XII, Zaira, Alzyra, Mahomet, Meropa, stos. do Fryd. II, wiek Ludwika XIV, traktat o tolerancji, artykuły w Encyklopedji, jego śmierć w r. 1778).

Stanowisko, mimo wszelkich zastrzeżeń, pełne podziwu dla Woltera.

Przekład polski Przybylskiego twardy, chropawy, pełen dziwacznych nowotworów. Cytaty z wierszy Woltera przekładane z małemi wyjątkami białym wierszem.

Część II wyszła p. t. „Hist. kryt. wiadomości“ i już nie dotyczy Woltera.
Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

— Historyczno-Krytyczne Wiadomości o Zyciu i Pismach trzydziestu i trzech Filozofow Naszego Wieku opisane i tłomaczone z Niemieckiego przez J. P. Akademika Krakowskiego. w Krakowie 1784. W drukarni uprzywileiowaney i kosztem Ignacego Gröbla typografa i Bibliopoli I. K. Mci i Akademii Krakowskiey. w 8ce, k. 2, str. 400.
Jagiell.

— Historyczno-Krytyczne Wiadomosci O Zyciu i Pismach Trzydziestu i Trzech Filozofow Naszego Wieku. Opisane i tłomaczone z Niemieckiego Przez J. P. Akademika Krakowskiego. w Krakowie 1785. Kosztem i Drukiem Ignacego Gröbla Bibliopoli y Typografa J. K. Mości. w 8ce, k. tyt., 1 k. nlb., str. 400.

Zdaje się że tytuł przedrukowano, aby Akademja Krakowska nie figurowała jako właścicielka drukarni na dziele, uważanem za gorszące.
Przed kartą tytułową miedzioryt, przedstawiający Rousseau'a z podpisem: Jan Jakób Rousseau de Genf. Paris 1766. — Na odwr. tyt. cenzura J. Putanowicza i ks. Karola Lochmana.
Tłómaczył Jacek Przybylski.
Podano tu życiorysy 33 pisarzy, porządkiem abecadła. Rozpoczyna J. C. Boyer markiz d'Argens... a kończy Woolston. Z ważniejszych są tu omówieni: Bayle, Bolingbroke, Bruno, Diderot, Helwecjusz, Hobbes, Marmontel, La Mettrie, Montesquieu, J. J. Rousseau, Servet, Spinoza, Tindal, Vanini — a więc tendencja dzieła jest wolnomyślicielska (czyli, jak autor mówi, opisuje libertynów). — Pisarze niemieccy nie są tu uwzględnieni. — Na końcu stoi: Koniec II części.
Przybylski bronił się później, gdy mu wyrzucano wydanie dzieła, że przekładał na żądanie księgarza.
Bentk. II, 800.
Bibl. w Suchej — Jagiell. — Muz. Narod. — Ossol. — Uniw. Wileń. — Zieliń.

Tschammer Ern. G. ob. Frimel Chr. (1690) — Kreckwitz W. F. (1690) — Müller Joh. A. (1690).

(Tschammer Fryd. Osw.). I. N. I. Trauer-Cypressen, Bey seeligstem Ableben und Christ-Adelichem Leich-Begängnüs Des Weyland Hoch-Edelgebohrnen Ritters und Herrens, Herrens Friedrich Osswald von Tschammer, Herren auf Grossnieder-Tschirne, Dasse, Doberweckelwitz, Skeyden, Blumen, Patschgendorff, Schmögerle, Welcher den 15. Iulii in Grossnieder Tschirne seelig verblichen, Den 14. Octobris aber Anno 1693. Dessen Leich-Begängnüss Christ-Adelich zu Dahse und Hünern begangen wurde, Auffgerichtet. Schlichtingsheim in Gross-Pohlen, druckts Iohann Christoph Wild, Anno 1694. w 4ce, 144 str.
Wrocław miej.

TSCHENTSCHER Melchjor. Der Drey fach-bedenckliche Stabellische Verlust, Wurde Bey dem Ende Der Funerations-Festin Des... Gottfried von Stabel gehalten In Der Bedanckungs-Rede. In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild. (1701). fol., str. 20.
Bibl. paraf. we Wschowej. — Wrocł. miej.

TSCHEPIUS Samuel, proboszcz działdowski i nidborski (1678 † 1749). Doskonały Kancyonał pruski królewiecki z pilnością rewidowany i we dwie części rozdzielony zawierający w pierwszey części pieśni dawne... w drugiey zaś pieśni świeżego przełożenia... W Królewcu (1732, 1735, 1743)... obacz w tomie XIX, str. 88.

— Modlitwy Kościelne za wolą i postanowieniem Jego Krolewskiey Mości wszystkim ewangelickim zborom ku modleniu się spisane. w Krolewcu 1726. w 12ce.

Jocher 7156 (za Oloffa Poln. Liedergeschichte, str. 389).

— Modlitwy nabożne człowiekowi chrzesciańskiemu w róznych potrzebach służące z Pisma S. i Doktorow Koscioła bozego, iak na krotcey, zebrane; którym przydane są Kollekty niedzielne, i swiąteczne oraz i passyia pana Naszego Jezu Christa. w Krolewcu, wydrukowane, nakładem dziedzicow Reusnerowych roku 1731.

Jocher 7158.

— ob. Arnt Jan (Sześć ksiąg, Ogródeczek 1741—3).

Ogłosił historję polskich biblij w Lilienthala Preuss. Zehenden 1742 i 1744, tom II i III (głównie opis Biblji Brzeskiej).
Bentk. Hist. lit. I, 254; II, 494, 569. — Bandtkie Hist. druk. Kr. P. III, 106. —

Oloff Liedergeschichte, str. 179, 181, 389-96. — Encykl. Orgelbr. tom XXV, 673. — Pisański Literärgesch., str. 514—15, 430.

TSCHEPIUS Samuel Ernest, syn Samuela (ur. 1704). Chrześćianskiego S. Theologii StudEnTa pierwiastki owocow poetycznych w ięzyku polskim t. i. Dziesiątek piosneczek duchownych częścią nowo zkomponowanych częścią nowo przetłumaczonych przez S. E. T. W Królewcu anno 1728.

Oloff Poln. Liedergesch., str. 181 i 396.

TSCHEPKE Jan Efraim. Nachricht von der jetzigen Einrichtung der Bojanowschen Schule. wobei zugleich alle hohe und niedre Gönner u. Freunde derselben von Johann Ephraim Tschepke, Rector der Schule ergebenst ersucht werden, denen den 24 October des Jahr 1791 zu haltenden öffentlichen Prüfungen und Redübungen geneigt beizuwohnen. Rawitsch gedrukt mit Hunoldschen Schriften. w 4ce, k. tyt. i k. 4 nlb.

Wyjaśnia i broni programu szkoły. Ma ona nastawienie praktyczne (listy, rachunki). „Polen ist das Vaterland unserer Jugend... Liebe zu demselben und Patriotismus mit den frühesten Jahren wird ihr eingepflanzt". Dziękuje szamb. Bojanowskiemu za opiekę. Języka polskiego uczył tu Conrector, a jeden z uczniów t. j. J. S. Kaulfuss przemawiał na popisie po polsku. Dodany katalog lekcyj i program popisu. Jagiell.

Tschepke Andrzej ob. Holfeld Jan (1643).

Tschepkin Urszula ob. Holfeld Jan (1643).

Tscherning Ad. R. ob. Wende G. (1682).

Tscherning Andrzej ob. Thamnitius Kon. (Auspicium 1645).

(Tscherning Dawid) sztycharz. Wunderseltzame Gedancken vber der geschwinden Resolution (Titul) Herrn David Tschernings, Kupfferstechers zu Crackaw; Welcher alles verhoffen mit Der Viel-Ehren Tugendreichen Jungfrauen Anna Maria, (Titul) Hn. George Zimmermannes Bürgers vnd Bildhawers zu Crackaw, Ehleiblichen Tochter, nechstkünftigen 1. Weinmonats-Tag dess jetzt laufenden 1645sten Jahres, in gedachter Königl. Haupt-Stadt in Polen, sein Hochzeitliches Ehren-fest Christlichem brauche nach feyerlich begehen wird. Entworffen durch Endsbenante respectivè Landssmann, vnd Brudern. Gedruckt zu Breslaw durch Georgium Baumann (1645). w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Autorami tych hymeneuszy są Krz. Colerus i Paweł Tscherning. — Tu wspomniany pobyt pana młodego w Strassburgu, Gracu, Wrocławiu. Wymienione są jego prace (sztychy Ferd. III, Innoc. w Rzymie, Wład. IV). Ilustrował Jakóba von den Neyden. Paweł Tsch. mieszkał we Wrocławiu. Czartor.

— ob. Cor Jesu — Jankowski Jak. (1649) — Lange Barb. — Liberjusz (Gospodyni 1637) — Nissen Dydak (1650) — Okolski (Orbis) — Opatowczyk Adam (1641) — Speculum — Twardowski Sam. (Władysław IV, 1649).

Rastawiecki Słownik rytow., str. 292 — Sprawozd. hist. sztuki IV. — Finkel III, 1116 i 1880

Tscherning Jan, sztycharz ob. Chwałkowski (Jus 1684) — Hermann Am. (Desertum 1685) — Treter Tom. (Theatrum 1685) — Węgrzynowicz Antoni (Alphabetum 1710, Syllabus 1717).

Rastawiecki Słownik ryt., str. 294.

(Tscherning Paweł). Schreiben Eines Predigers, Welches Er An einen seiner Mittbrüder abgehen lassen, In sich haltende einen Discours, Betreffende den Frieden, Welchen er Mit Ihr Maj. von Schweden Nach der Niederlag auff Fühnen geführet hat. Nach der Niederländischen Copie übergesetzt. Wobey auch Copia Eines vom königl- Dennemärckischen General-Auditeur Hr. Paul Tscherning, an den königl. Schwedischen General-Auditeur Hr D. Matthias Wilhelm Hus, abgefertigten Schreibens, betreffend die in Malmöe eingezogene und verurtheilte Schonische Unterthanen Anno 1660. w 4ce.

— ob. Tscherning Dawid.

Tschernyschef ob. Czerniszew.

(Tschertner G.). Cordolium... Georgii Tschertneri... super... obitu... uxoris... a Fautoribus & amicis mitigatum. Thorunii Apud Franc. Schnellboltz 1641. w 4ce, str. 12.

Zapewne identyczny z Jerzym Tschirtnerem. Gdańska miej.

Tschirbrig Kasper ob. Faust Tob. (1708) — Heller Gottfried (1708).

TSCHIRNHAUS Fryderyk. Dem Rötger Grot, als selbiger seine Reise nach Norden nahm. Danzig. fol.

(Tschirtner Jerzy). Epicedia, Ad virum, Reverendum et Doctissimum Dn. Georgium Tschirtnerum, quondam in Silesiorum Ducatu lauraviensi, postea in Borussorum Marchio-Brandenburgensi, nunc in Sophronisterio Gedanensi, Pastorem fidelissimum Super Obitu Uxoris dilectissimae Marthae Hartraufiae, Foeminae piae, Matris familias optimae, A. C. cIɔIɔcXLIX. d. XIII. Martii, paulo post octavam Vespertinam, Dantisci pie placideque defunctae. Solatii ergo scripta a Conterraneis. Dantisci, typis Rhetianis (1649). w 4ce. k. 8.

Wrocław miej.

Tschorn Krzysztof ob. Kancyonał (w Brzegu, 1673).

TVATER (Tuater) Kaz. Franciszek († 3 kwiet. 1726). Dissertatio de calculo renum et vesicae. Leiden 1682. w 4ce.

Haller Bibljot. Chirurg. t. I, 456.

— Nowy y stary Kalendarz... na Rok P. MDCXCVIII... przez M. Kazimierza Tvatera... w Krakowie, w druk. Akad. (1697). w 4ce, k. 18.

Po kalendarzu idą: Nauki moralne, O domowem gospod. Kórnik.

— Toż:... na Rok P. MDCXCIX... przez... w Krakowie w druk. Franc. Cezarego... [Tu rycina: Medicina]. w 4ce, k. 16.

Po kalendarzu: Informacja do refekcji sił ludzkich, o założeniu kuchni, o soli, chlebie, piwie i t. p. Kórn.

— Kalendarz Polski y Ruski, Swiąt Rocznych Y Biegow Niebieskich, z Wyborem Czásow y Aspektámi. Na Rok Panski M.DCC. (1700). Ktory iest po Przybyszowym Pierwszy. Przez M. Kazimierza Franciszka Tvatera. W Przesławney Akádemiey Krákowskiey Filozofiey Doktorá, Z pilnośćią według ráchunku Tabularum Rudolphinarum, iáko między inszymi naydoskonalszych. Wyrachowany. [Tu licha rycina: na tle przyrządów astronomicznych personifikacja z lewej strony medycyny, z prawej astrologji]. W Krakowie, w Drukárni Fránćiszká Cezarego, I. K. M. y I M X. Biskupá Krákowskiego, Xiążęćiá Siewierskiego, także Przesławney Akádemiey Krakowskiey Typografá. w 4ce, k. tyt. i k. 12 nlb.

Po kalendarzu idą: Kontynnacja Potabilium zdrowiu ludzkiemu służących, O wódkach przepalanych, O konfektach; wreszcie prognostyk. Ossol.

— Toż:... aspektami, weysciem planetow w znaki zodyaczne, na Rok Pański 1701. ktory iest przybyszowy, przed przestępnym trzeci przez M. Kazimierza Franciszka Tvatera Filozofii y Medycyny Doktora z pilnocią wyrachowany. w Krakowie w Drukarni Franc. Cezarego I. K. M. y I. M. X. Biskupa Krak. Xięcia Siewierskiego także przesławney Akad. Krakow. Typog. 1701. w 4ce, str. 28.

Obejmuje Włoskich krajów opis. Ossol.

— Toż:... aspektami i wysciem planetow w znaki zodyaczne na Rok Pański 1702. który iest pierwszy po przybyszowym drugi przed przestępnym przez M. Kazimierza Franciszka Tvatera, Philosophii y medycyny Doctora Geometrę przysięgłego, z pilnoscią wyrachowany. w Krakowie w Drukarni Franciszka Cezarego J. K. M. y I M X. Biskupa Krakow. Xcia Siewierskiego także przesław. Akadem. Krak. Typogr. 1702. w 4ce, str. 28. Ossol.

— Toż:... na rok 1703. w 4ce.

— Toż:... na r. 1704. przez... Kraków, druk. Franc. Cezarego. w 4ce, k. 14.

Zawiera opis Rzymu

Żebrawski Bibljogr., str. 352. Czartor.

— Kalendarz polski y ruski świąt rocznych y biegów niebieskich z wyborem czasów aspektow y weściem planetów w Znamienia Zodyaczne na Rok Pański MDCCV. (1705) który jest po przestępnym y przybyszowym pierwszy przez M. Kazimierza Franciszka Tvatera Filozofii y Medycyny Doktora wyrachowany. [Pod tem drzeworyt przedstawia medycynę i astrologję z napisem: Nos ambae unum sumus]. W Krakowie w drukarni Franciszka Cezarego J. K. M. y J. M. X. Biskupa Krak. Xcia Siewierskiego także przesł. Akad. Krak ordyn. typografa. w 4ce, k. 16.

Obok kalendarza jest Włoskich krajów opisanie. Kontynuacja opisania Rzymu. Akad. — Jagiell.

— Nowy y stary Kalendarz.. na Rok P. MDCCXV... w Krakowie, w drukarni Schedla. w 4ce, k. 19.

Mieści historję Czech.
Zdaje się przeto, że kalendarze jego wychodziły także w latach 1706—1714, ale tych nie znam. Kórnik

— In nomine Domini. Amen. Quaestio medica, de febre tertiana intermittente. Sub felicissimis auspiciis, Magnifici, Perillustris, et Reverendissimi Domini, D. M. Andreae Krupecki, I. U. Doctoris et Professoris, Ecclesiarum Cathedralis Cracoviensis Canonici, Premykoviensis et in Niegardów Curati, Contubernij Philosophorum, et Roszczeviani provisoris, Canonizationis B. Ioannis Cantii Procuratoris; Studii Almae Universitatis Cracoviensis Procancellarii, Generalis et Vigilantissimi Rectoris. Pro loco inter clarissimos et excellentissimos D. D. Medicinae Doctores et Professores, in Alma Universitate Studii Generalis Cracov: obtinendo. A M. Casimiro Tuater, Philosophiae et Medicinae Doctore: publice ad disputandum proposita. Anno Domini 1712. Die 11. Mensis Iulij Cracoviae, Typis Francisci Cezary S. R. M. Illustrissimi et Reverendissimi Domini Episc: Crac: Ducis Severiae, necnon Scholarum Nowodworsc. Ordin. Chalcographi. fol., k. 2.

Ob. o nim Wachholz Wydz. lekarski 1935. Jagiell.

— In Nomine Domini Amen. Triquertium philosophicum, Stagyritico Cursu Biennali emensum: seu Conclusiones ex trina universae Aristotelis Philosophiae speculativae scientia, ad mentem Divi Thomae Doctoris Angelici concinnatae. Quas in sui praesidentia proposuit M. Iosephus Wiśniowski, Philosophiae Doctor, Collega Major, Astrologiae et Geometriae Ordinarius, ac interea, Cursus Vladislaviani Professor, Ecclesia Collegiatae S. Annae Scholasticus. Propugnandas verò in sapientissima eruditorum corona suscepit M. Casimirus Tuater Crac: Philosophiae Doctor, Scholae ad ecclesiam Cathedralem Cracoviensem Senior, uti eiusdem Cursus Auditor. Anno Domini 1693. Die 4. Martij. Cracoviae Typis Universitatis. fol., k. 8.

Na odwrocie tyt. rycina św. Jana Kantego. Jagiell.

Tuba ob. Bielecki Mar. (mirum spargens 1701) — Bogdański Gabr. (1722) — Bythnerus Jęd. (irenica 1645) — Chrosciński (vocalis famae 1684) — Głuchowski Wacł. (echo, pacis 1701) — Kuuk P. J. (gloriosa 1703) — Mikoszowski Al. (pacifica 1653) — Ormiński T. (vocalis nomini 1689) — Owaniszewski J. A. (triumphalis 1683) — Praetorius Mat. (pacis ad dissid. 1685, 1711) — Przetocki H. (Radivilianae 1644) — Warzyński (perennis gloria 1684) — Witwicki S. (verum spargens 1680).

Tubielewicz Józef ob. Gorecki Walenty (Głos).

TUBIELEWICZ Maciej. Resolutio na odbytą z strony Macieja Tubielewicza y poręczników jego, accessoryalną kontrowersyą w przekonaniu niezależnie zażądaney powtórney inkwizycji, a w potrzebie zarazem iusz in instanti Macieja Tubielewicza samego kryminalistę y Wierzbickiego wspólnika tegoż kryminału komparycyi, seu przez poręczników w aktoratach piszących się statuicyj. (1771). fol., sign. A—F_1.

(Tubielewiczowie Maciej i Józef). Replika na obronę JPPw. Macieja i Józefa Tubielewiczów przeciw W. JPP. Tadeuszowi Hurynowiczowi i innym pomocnikom. (1771). fol., ark. sygn. H_2.

TUBIELEWICZ Nikodem. Sprawa WJPP. Nikodema i Anny z Odachowskich Tubielewiczow Strażnikow Derpskich, Antoniego i Konstancyi z Szewkowskich Sidorowiczów. z WWJPP. Karolem i Eleonorą Laskowiczami Prezydentami Ziemstwa Lidz: pretensorami udzielnie, z WWJPP. Jgnacym Pisarzem Ziemskim, Adamem Stolnikiem, Antonim Miecznym Urzędnikami Słonimskiemi. Stanisławem Pułkownikiem, Michałem, Alexandrem i Jozefem Po-

rucznikami Woysk byłych Litt: Szukiewiczami. (1799). fol., k. 14 nlb.

Dopis. B. Sobański (wnosił). Uniw. Wileń.

— Sprawa WW. JPanow Nikodema i Anny z Odachowskich Tubielewiczow Strażnikow Derbskich, Antoniego i Konstancyi z Szewkowskich Sidorowiczow z WW. JPanami Karolem i Eleonorą Laskowiczami Sędziami Ziem: Ptu Lidzkiego Prezyduiącemi. Nie już Exempcyina wedle mniemania WW. Laskowiczow, lecz Sukcessyina, i o aktorstwo Gruntow Bołocienkowszczyzny, Dabulow i Sianożęci Paćkowszczyzny, po Dekrecie Ziem: Lidzkim w Roku 1797 Miesiąca Nowembra 4. V. S. dnia zaszłym wprowadzaiąca się. (1798). fol., k. 4 nlb.

Dopis. Alojzy Kiewlicz. Uniw. Wileń.

— Krotka Repozycya Ze strony JPP. Tubielewiczow i Sidorowiczow. Przeciwko WW. Laskowiczom, Urzędowi Ziem: Lidz: i Szukiewiczom. (1798). fol., k. 14 nlb. Jagiell. — Uniw. Wileń.

— ob. Laskowicz Karol (1798) — Lipnicki (1799) — Sobański B.

Tubingensis Academia ob. Eucherius (Censura 1584) — Wirtembergenses.

Tubus opticus ob. Lubomirski Jerzy (1666).

TUCCIUS Stefan, Soc. Jesu. Stephani Tvccii Presb. Societatis Iesv Oratio. In exequiis Gregorii XIII. Pont. Max. Habita Romae in Vaticano ad sacrum Collegium XV. Kalend. Maij, M.D.LXXXV. [Tu winjeta: na tarczy herbowej, przybrany odznakami godności papieskiej smok zwrócony głową w prawo]. Cracoviae in Officina Lazari: Anno Domini, M D LXXXV. (1585). w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Opisuje zasługi zmarłego wobec zakonu. Za jego czasów powstały liczne kollegja jezuickie (m. i. Braunsbergense dla Prusaków i Szwedów oraz Vilnense dla Litwinów). Dbał o szerzenie katolicyzmu wśród wszystkich narodów świata; przykłady tego.

Wierzbow. III, 2779. — Piekarski Kat. kórn. nr 1585.

Akad. — Dzików — Jagiell. — Kórnik. — Uniw. Warsz.

— Oratio de Christi morte Steph. Tucii, altera Franc. Carretonii S. I. Calissii ex typogr. Alb. Gedelii, 1612. w 4ce, k. 3. Czartor.

— O Sądzie Ostatecznym... ob. Załuski J. (Zbiór II).

Załuski Bibl., str. 20.

— ob. Skarga P. (Kazania 1597).

Tucius Laurentius ob. Ocieski Teof. (Concordia 1616).

Tuchanowski ob. Tuhanowski.

Tucholczyk (Tucholiensis) Jan Cervus ob. Cervus Jan.

Tuchołka Ignacy ob. Manka Paweł (Concentus coelestium 1760)

TUCHOŁKA Kazimierz Stanisław. Orator Pacis, D. Andreas Corsinvs, Ordinis Carmelitarvm, Episcopvs Fesvlanvs. Ad Poloniam, In Comitijs Regni generalibus, publicae tranquillitati, domi, foris componendae, solicitè intentam. Sorte Datvs. & Panegyricâ Oratione, solenni Festivitatis eius die, in Regia B. Mariae Virginis, Basilicâ, PP. Carmelitarvm, antiquae Regularis Observantiae, in Arenis ad Cracoviam, Salvtatvs. Per Casimirum Stanislaum Tuchołka, Succamerarid. Mariaeburgeñ. Philosophiae & Eloqueñ. in Alma Universitate Studij Cracovieñ. Auditorem. Anno Domini, M.DC.LXXVII. (1677). Die 4. Mensis Februarij. Cracoviae, Typis Universitatis. w 4ce, k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwr. tyt. miedzioryt herbu (Śreniawa) i dwuwiersz. — Dedykacja Jan. Komorowskiemu, chor. malb. — Sama mowa bez treści. Jagiell. — Ossol. — Raczyń.

Tucholska szkoła ob. Śmieszkowicz Wawrzyniec (Dwie fundacje 1622).

TUCHOWIGENA (Tuchoviena) Jakób, magister wydziału prawa. Fructifera innouatio C.[anonis] omnis vtriusq; sexus: de penit. et remis. cvm resolutione penitentibus, confitentibus sacerdotibus confessoribus, tam secularis, quam etiam religiose coditionis, vel status vtilissima. [Tu winjeta: ornament linearny]. Cracouiae ex Officina Vngleriana. Anno Domini. 1537. w 8ce, k. tyt. i k. 42 nlb

Na odwr. k. tyt. herb w wieńcu i wiersz In stemma... Jacobi Buczacki episc. chelm M. S. Prossonieñ. (14 w. łac.). — Poczem następuje dedykacja Jakóba Tuchovigeny,

dekr. bakałarza, datowana Cracoviae VI Jan. 1537 ex jurisperitorum coutubernio. Podnosi tu ważność spowiedzi.

Od k. B: Jacobus Tuchouigena sacrae fac. canonisticae magister, lectori salutem (dat. 13 nov. 1537). Tu rozpoczyna od pochwał Grzegorza Szamotulskiego, za którego wykładał. Tłómaczy powody, które go skłoniły do opracowania tego tematu. Nie powiedział tu nic takiego, coby już nie było powiedziano przedtem przez świętych doktorów i magistrów.

Od k. Biij: Pręparatoria intellectus et tamquam substantialia... circa materiam Canonis infra resolvendi. (Wstępne wiadomości do zrozumienia wywodów o rozgrzeszaniu: kto ma prawo i w jakich wypadkach rozgrzeszać). — Poczem idzie tekst kanonu Innoc. III „omnis utriusque sexus", wyjętego z Dekretałów i drobiazgowa egzegeza każdego jego wyrazu. Egzegeza ta rzuca światło, jak wyglądały wykłady prawa kanon. w początku XVI w. na Uniwersytecie Krak. Świadectw zaś takich dla XVI wieku mamy bardzo niewiele (gdyż bibljoteka jurystów i przechowywane tam rękopisy wykładów zgorzały).

Na końcu: In vitam rev. patris F. Marci Turigene Veneti, ord. S. Francisci ac provincialis nec non reginalis Majest. Bonae secretarii atque commissarii Encomiasticon 1537. Jest to dłuższy wiersz (zapewne pióra Sz. Proszowity), sławiący Turigena, jego naukę, poważanie i wpływ u pary królewskiej, cnoty chrześcijańskie. — Wreszcie dwa wierszyki: S. Prossouianus Jacobo Tuchoviene (sic). — Na ostatniej stronie berła rektorskie na tarczy, ujętej w ozdobny wieniec z liści.

Janociana I, 288. — Jocher 4345. — Wiszniew. Hist. lit. VI, 517. — Juszyń. II, 286. — Wierzbow. II, 1149. — Piekarski Katalog kórn. nr 1501.

Ob. o nim Estreicher Acta rector. II, 376.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Kapit. gnieźn. — Kórnik. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Wileń. — Wilanow. — Zamoj.

Tuchoviensis Sancta Maria ob. Albrychowicz D. (Mater dilectionis 1749) — Buchowski Benignus (ortus miraculosus 1718) — Czechowicz Gus. (Quaestio 1666) — Libicki Jan (Votum do Najśw. Panny 1655) — Piskorski S. (Sacratissima 1735) — Rostocki Bon. (Fons miracul. 1695) — Szczygielski Stan. (Illibata virginis 1661).

Tuchowski kościół ob. Dar (Obraz 1670) — Marja (1655) — Melanjusz Marcin (Wonność róży 1655).

Tucidides ob. Demetrius Phal. (Iłowski 1557) — Plato (1788) — Troper Andrzej (1560).

Korzysta z niego dużo, opisując rządy Peryklesa, Januszowski w swojem „Zwierciadle król." ułożonem w r. 1606 (z rękopisu ogłosił Ulanowski w Bibl. Pis. Polsk. Akad. Um.).

Cytuje go także Tyszkiewicz Jerzy (Responsio 1614 k. D) i inni pisarze jezuiccy — ale zapewne z drugiej ręki.

Ob. Sinko Lit. grecka I 2, 70.

Tuczaba ob. Łaszcz (1731).

Tuczapski Jan ob. Mroszkowski Paweł Augustyn (1671).

Tuczapski Samuel ob. Niedziałkowicz Andrzej.

(Tuczna i Hoszcza). Nayjaśniejszy Królu P. Nasz Miłościwy, Nayiaśniejsze Skonfederowane Rzczpltey Stany. (Prośba szlachty wsi Tuczna i Hoszcza). fol., k. 2.

Żalą się, że z mocy nowego prawa o sejmikach oddalono ich od obrad ziemskich. Powołują się na prawa wymierzone im przez Dymitra Sapiehę w 1560 roku. Kończą podpisy 64 szlachty.

Bibl. w Suchej — Jagiell.

— ob. Poniatowski Stan. Aug. (Nadanie szlachcie włok).

Tuczyńska Anna ob. Jemielski Tomasz (1688).

Tuczyńska Apolinara z Smogulecckich ob. Kozuchowski Błażej (1695) — Skrzetuski Jan (Monitorium 1709).

Tuczyńska Katarzyna ob. Steczewicz Jan Kaz. (Ascia 1653).

Tuczyńska Marjanna ob. Grodziecki Jakób (1685) — Mycielski Andrzej (1685) — Słowicki Łukasz (Heroica 1726).

TUCZYŃSKI Kasper Paweł, ksiądz. Bocianski floreat, Sacri nunc dogmatis Author Vincat Dobrzycki, Doctor & alter honor Szołayski merito Joseph memoratur Subalter Woynarowscius est Candida Petra decus. Oratio In Laudem Divi Thomae Aquinatis Ang. Quin. Ecclesiae Doctoris AA. RR. PP. Sae. Thae Lectoribus Ac Professoribus Actualibus Studii Formalis Luceoriensis. Ab A. R. Casparo Paulo Tuczyński, Presbytero Saeculari Diecesis Luceoriensis Oblata.

Die 12 Martii Anno 1790. w 8ce, k. tyt., str. 13.

Cała mowa sławi św. Tomasza. Wymienieni w nagłówku Bociański, Dobrzycki i t. d. byli zapewne profesorami studjum łuckiego. Ossol.

— Elegia Et Ode Perillustri Excellentissimo Ac Admodum Reverendo Domino Domino M. Gabrieli Sielecki Canonico Ecclesiae Cathedr. Luceorien. Sae. Thae Doctori Jnaugurato Ejusdemque in Seminario Diaecesano, ab Annis Viginti Actuali Professori. Cum Annuam Divi Indigetis Solemnitatem Celebraret. Ab A. R. Casparo Paulo Tuczyński Presbytero Saeculari Diaecesis Luceorien. in Contestationem suorum officiorum, & devoti Obsequii, Oblata. Luceoriae Die 18 Martii Anno Domini 1790. w 4ce, k. tyt. i k. 9 nlb.

Rozpoczyna wiersz łac.: In insigne Gabr. Sielecki (Wczele). — Poczem: Elegia (hex. i pent.), dalej Ode (z życzeniami). Na końcu w przypisie pod u) wylicza swoich kolegów w semin. włodzim., którego regentem był Sielecki za biskupa Turskiego. Chwali M. Dubieckiego, kanonika.

Jego kazania są w rękopisie Jag. 1773. Krasiń.

Tuczyński Krzysztof à Wedel ob. Tuczyński Piotr (1591).

O jego pobycie w Ingolsztadzie obacz rozprawę Danysza Młodzi Tuczyńscy w Koll. ingolszt. (obecnie w „Studjach" 1921). — Czaplewski Polacy w Ingolszt. 1914, str. 105.

(Tuczyński Piotr). In obitum Nobilissimi summisque Dei et Naturae donis ornatissimi Adolescentis Petri a Wedel Tuczinski, Epicedia conscripta a studiosis Adolescentibus Collegii Brunsbergensis Soc. J. quibus et pietatem suam in condiscipulum, et mortui desiderium testatum esse voluerunt. Brunsbergae in officina typographica Joannis Saxonis Anno MDXCI. (1591). w 4ce, k. 24.

Przypis wierszem Krzysztofowi a Wedel Tuczyńskiemu, bratu zmarłego.

Poczem następują poezje całego szeregu współuczniów, jakoto: Jerzy Dambrowski, Stanisław Vdrzicki, Paulus Ferro Transsylvanus, And. Janiszewski, And. Wolweranus Lubawiensis, Mich. Witosławski, Tom. Niwendorf Brandeb., Hier. Claudiopolitanus, Melchjor Weicher, J. Preick, Jak. Szemplawski, Paw. Wołowicz, Marcin Słupski, Wiktor Stemplowski, J. Bankovius, Stef. Brudziński, J. Lichtihan, Stan. Gawroński, Krz. Szamowski, J. Piasecki, Adam Trebnitz, J. Zaleski, J. Lichtenstein, Urb. Liliental, Tom. Zechius, And. Treptav, J. Moler. — Wszystkie te wiersze, pisane niewątpliwie przez jezuitów, osnute są bądź na motywie śmierci jako koniecznego zjawiska, bądź na motywie zalet zmarłego.

Stronnice w obramowaniu.

Piekarski Katalog Kórn. I nr 397

Jagiell. (brak tytułu i jednego arkusza). — Kórn.

Tuczyński Stanisław († 1695) ob. Chyliński W. (1682) — Dusinus (1656) — Kowalicki Fr. (1695) — Kożuchowski Bł. (Kaz. pogrz. 1695).

Danysz Młodzi Tuczyńscy (jak wyżej). — Czaplewski (jak wyżej). — Woytkowski Bibl. Wkopolski nr 9063.

Tud-Sonntag (Auf den besonders denkwürdigen) Lätare dieses 1765sten Jahres, an welchem eben vor achthundert Jahren viele tausend heidnische Polen und Schlesier mit ihrem blindgebohrnen, doch sehend gewordenen Herzoge Miecislaus zugleich die christliche Taufe angenommen haben, erwecket die Schlesischen Christen zum Lobe Gottes und widmet diese an den geschmückten Mayen oder Sommerbäumen, (womit die schlesischen Kinder auf diesen Sonntag ihren singenden Umgang halten) abgebildete Gesichte seinem hochgeliebten Vaterlande dem Herzogthum Schlesien und vorzüglich denen löblichen Fürstenthümern Liegnitz, Glogau, Breslau, Oels, Wohlau, Brieg, ein geistlicher WecKer aus DanK-Pflicht. Breslau, verlegts Daniel Pientsch und Compagnie, Buchhändler 1765. w 8ce, str. 78.

Litery W. K. D. K. P. oznaczają zapewne autora

Tudorowski Marcin ob. Bogusz Jan (1605).

Tudor Marja, królowa ang., ob. Gorecki Leon. (Oratio de matrimonio 1554).

Tugutt ob. Thugutt.

Tuebel Elisa ob. J. A. (1667).

Tugend (Die beglückte) oder Die bekrönte Ritter Spiele, führten Einem Hochfürstl. Durchl. Haupte zu beliebigem Vergnügen auf öffentlicher Schau-Bühne auf, Ihro Hochfürstl. Durchl. gehorsambste Knechte Einige allhier Studi-

rende. Gedruckt mit Thornischen Schrifften. fol., 2 k. Wrocław. miej.

Tugend ob. Herden J. (die geprisene 1700) — Krüger Anna (Bibl. 1665) — L. F. (Czettritz 1693) — Pater P. (die junge 1700) — Rathmanus H. (Spiegel 1620) — Vigilantius Ioh. Ern. (Die über die Vergänglichkeit 1730).

TUHANOWSKI Marek, cześnik nowogr. Przełożenie sprawy WJP. Marka Tuhanowskiego Czesnika wwdztwa Nowogrodzk. z WJPP. Józefą z Baranowiczow wprzód Niezabitowską teraz Szukiewiczową matką, Stefanem, Janem synami Generałową etc. Niezabitowskiemi i Ich Opiekunami oraz z WJPP. Leopoldem Oskierko etc. Michałem Szukiewiczem etc. Franciszkiem Korczycem Grodz. Pow. Słonim. Regentem (1781). fol., str. 7. Jagiell.

— Replika WJP. Tuhanowskiego Czesnika Nowogrodzk. przeciwko WW. Szukiewiczom, Niezabitowskim oraz WW. Oskierce sędziemu ziemsk. Mozyrs. fol., str. 20.

Ob. Niezabitowscy (1780).

Jagiell. — Warsz. Nar. (Rap.)

— Projekt... Posła Nowogrodzkiego. Zalecenie Kommissyi Skarbu Litt. opłaty Czerw. Złotych 1,000 Zabiele Hetmanowi Polnemu Litt. 18 Octobra 1793. fol., str. 1. Czerw. Dwór.

Tukałło (Tukajło) Adam ob. Pomarnacki K.

(Tukałło Jerzy). Sprawa JW. JPana Jerzego Tukałły Sędziego Sądu Głównego Litewskiego Kadencyi Wileńskiey w krzywdzie razem Potomstwa swego Michała syna Maryanny Zuzanny, Petronelli Corek Proceduiącego z W. Ieymć Panią Maryanną z Eytminow Daukszyną Sędziną Ziemską Upitską, oraz z JW. Scypionem Starostą Lidzkim i W. Korkuciem (1799). fol., 3 k. nlb.

Dopis.: Ludwik Jerzy Lipnicki Podst. Inflant. adwok. sądu Gł. Litt. (wnosił).

Jagiell. — Uniw. Wileń.

— Sprawa JW. JPana Jerzego Tukałły Deputata Sądu Głównego Kadencyi Wileńskiey z W. JPanem Popławskim Komornikiem W. X. Litewskiego. (1796). fol., k. 2 nlb. Uniw. Wileń.

— ob. Daukszyna — Sikorski Stan. (Głos 1794).

TUKAŁŁO Maciej, S. P. (ur. r. 1727 † 1807). Apteczka domowa zawierająca zbiór lekarstw po większey części prostych, których materyały łacno się w domu znaydować mogą, albo z apteki lub z kramu wzięte, mogą być w domu sporządzone. Dla wygody y poratowania zdrowia tych, którzy nie mając w bliskości aptek y sposobności poradzenia się lekarzów, nie tylko nędzne prowadzić życie, ale też przed czasem umierać częstokroć muszą. Przez iednego z Xięży Scholarum Piarum Prowincyi Litewskiey wydana roku 1789. w Wilnie w druk. JKMci y Rzeczypospolitey u Xięży Piarów. w 8ce, str. 4, 189, spisu 9 str.

Obejmuje: Wiadomość o miarach i wagach, zbiór lekarstw i regestr chorób.

Część II (osobno liczbowaną) tego dziełka tworzy: Wiadomość ziół naypotrzebnieyszych y innych materyałów do lekarstw wchodzących po polsku y po łacinie, porządkiem alfabetycznym z opisaniem mocy i ich skutków..., str. 135.

Tukałło był zapewne tylko wydawcą i przerabiaczem, gdyż dziełka o podobnej treści i tytule wychodziły już poprzednio; obacz tom XII, 193.

Gąsiorowski Hist. med. III, 212.

— Toż:... przez jednego z księży Sch. Piar. prowincyi litewskiey przedrukowana powtórnie 1793 r. Wilno, w druk. I. K. M. u XX. Piarów. w 8ce, str. 4, 222.

Wiadomość ziół najpotrzebniejszych..., str. 127 i 29. Krasiń. — Uniw. Wileń.

(Tukałło Maciej). Z okoliczności Jmienin JXiędza Macieia Tukałły Schol. Piar. Assystenta Generalskiego R. 1781. fol., 1 k.

— ob. Muratori Ludw. (O porządnem nabożeństwie 1787) — Para du Fanias (Początki zdrowey filozofii 1789).

Dogiela Cod. diplom. Tom IV wydał po śmierci Dogiela wraz z J. Kan. Wykowskim.

Horanyi Scriptores III, 759. — Kraszewski Wilno IV, 346. — Bentk. Hist. lit. II, 51. — Wizerunki i roztrząsania Pocz. 2, t. II, 102. Janocki Lexic. II, 154. — Encykl. Orgelbr. XXV, 698. — Encykl. kościelna XXIX, 273.

TUKALSKI Aleksander. Epigrammata in obitum Annae ex domo Woynarum

Dorohostajsciae (1615) ob. Dambkowski Grzegorz.

Tukalski Nielubowicz Mateusz ob. Dyaryusz (1785).

TULAWSKI Józef, pleban w Arensdorf w Warmji († 1781 r.) Gnomonica Facilitata, Sev Methodvs Arithmetica Delineandi Horologia Regvlaria Et Irregvlaria, Per Tabvlas Rite Calcvlatas Et Combinatas, Ad Vndecim Elevationes Poli A 49 Gr. Ad 59. Omnivm Accvratissima, Vna Cvm Methodo Arithmetico-Astronomica Capiendi Declinationem Planorvm A Meridiana Ope Qvadrantvm Per Tabvlas Altitvdinvm Et Azymvthorvm Solis, Exposita Avctore Iosepho Tvlawski Prvteno-Varmiensi, P. A. Regiomonti, Litteris Martini Eberhardi Dornii. 1751. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 300, 6 tablic. — Pars II In qua tractatur de methodo arithmetica, delineandi horologia solaria tam regularia, quam irregularia. w 4ce, str. 157, stron 3 nlb. i 6 tablic.

Dedyk. Adamo Stan. Grabowski, episc. Varm. — Tu powołuje się na Kopernika; wspomina jego urządzenie wodociągu, wieżę hydrauliczną i cytuje napis na tablicy (Quod natura negat, tribuit arte).

Poczem Praefatio, w której wyraża, co to jest Gnomonica (sztuka właściwego urządzania słonecznych zegarów) i omawia dotychczasowe usiłowania, by oznaczaniu czasu nadać ścisłe podstawy. Następują potem wywody matematyczne i astronomiczne wraz z kolumnami cyfr. Na końcu obu tomów tablice, wyobrażające różne przyrządy (rytował je Enderich). Kończą dzieło errata na 3 str.

Jagiell. — Kijow. — Krasiń.

— Toż:... Editio altera tersior et auctior per tabellas novas alias X ad elevat. Poli a 39 gr. ad 49 gr. calculatas, exposita auctore Iosepho Tulawski Prutheno Varmiensi. Regiomonti et Berolini 1770. w 4ce, str. 284. — Pars II, str. 146 (z tablicami).

— Toż:... Lipsiae 1777. w 4ce.

Janocki Poln. Büchersaal 1756, str. 61. — Bentk. Hist lit. II, 340. — Gadebusch Literar. Nachr. von Preuss. II, 195. — Żebraws. Bibliogr. matem. 393—4.

Tulczyn ob. Kałuski Wawrzyniec (1787) — Modlitwa (kościół 1792) — Potocki Stanisław (1788) — Potocki Szczęsny — Stanisław św — Tomaszewski Dyzma.

Finkel Bibl. III, str. 2012.

Tulibowski ob. Tolibowski.

Tuligowski kościół ob. Jaguściński Dionizy (1769).

Tulischkow Nicolaus ob. z Toliszkowa (Judicium).

Tullius orbi et Poloniae redditus ob. Denhoff Mik. Franc. (1700).

Tullius Sarmata Illustrissimus. Comes Petrus Dunin Palatinus Calissiensis Crusvicensis Vratislaviensis Capitaneus... Inter faecundos calices Harpocrates faecundos inter gemitus olimpis disertior Translata e Rostris in Ducalem Oginsciorum Portam periodo In applausum perspicatissimae absque respectum aspectu iustitiae Ill. D. D. Martini Michaelis de Kozielsk Oginski Vitebscen. Castel. Tribunalis M. D. L. Marschalci Borisovien. Przewalscen. Babinovi. etc. Capit. nec non Ill. Perillustr. ac M. M. DD. Palemonium Tribunal Deputatorum Judicum facunde pro aequitate perorans et antecinerali Theatro a Perillustri Mgnifica ac Pernobili Coll. Dunino-Potociani Uniechovscianique S. J. utriusque Eloquentiae juventute attentioni in scenam propositus auditori a perorante in carne humana verbo 1719. 12. kal. Martij. Vilnae, typis acad. Soc. Jesu. fol., k. 3.

Kraszewski Wilno II, 234 (podaje ten tytuł z licznemi błędami; niektóre powyżej poprawiono).

TUŁOWSKI Kazimierz. Produkt ze strony WW. JWP. Kazimierza Rotm. pow. Wołkowyskiego... w sprawie z JW. Jeymć. Panią Konstancyą z Czechowiczów Olendzką... fol., k. 5. Warsz. Nar.

TUŁOWSKI Mikołaj. Meteora Mikołaia Tulowskiego teraz nowo wyrobione y pierwszy raz w druk podane. W Kaliszu w drukarniey Wojciecha Gedeliusza. Nakładem własnym. Roku Pańskiego 1618. z dozwoleniem Starszych. w 4ce, 18 k. nl. (syg. E_2).

Na odwr. str. tyt. herb Dryja, pod nim 4-wiersz polski. Na następnej karcie przypis prozą Chrzysztofowi z Budzisławia Wysockiemu staroście gnieźnieńskiemu przez Wojciecha Gedeliusza drukarza kaliskiego.

Dalej idzie: Materia meteorów (wierszem). Opisuje w tym wierszu różne formy komet, gwiazd spadających, meteorów. (Powołuje się na Kromera i na Wirgiljusza Eneidę 5). Dalej idzie opis piorunów, latawców, ogni błędnych, wiatrów, grzmień, trzęsień ziemi, drogi mlecznej, śniegu, krup, gradu, wylewów, mrozów. — Wreszcie daje opis kruszców: złota, srebra, miedzi, żelaza. Dziwaczny to poemat, ale ciekawy dla przyrodnika, jako polskie „Fenomena".

Na końcu „Winszowania towarzyskie Mik. Tułowskiemu". Winszują mu wierszem przyjaciele: Stan. Zaremba, And. Skibicki, Jan Wojszyński, Kasper Zwoleński. Porównują go z Kochanowskim: Tyś pisał Meteora, a on Fenomena. — O ile sobie autor sam tych wierszy nie napisał, to świadczyłyby o zupełnym braku miary estetycznej u jego przyjaciół.

Akad.(?) — Ossol. (bez pocz.)

Tumanowicz Wal. ks. (Kazanie z r. 1765) ob. Szylarski Wojc. (1768).

TUMANOWICZ Jakub Walerjan ks. (ur. 1713 r., † 1798). Przedwieczna koronacya Maryi w kościele OO. Dominikanów 1751. — Anniwersarz solenny, kazanie podczas oktawy koronacyi.

Oba te kazania są umieszcz. w dziele: Hasło słowa Bożego (Lwów, 1754).

Jocher 8950.

— ob. Assertiones theologicae (1784) — Idzellowicz Michał (1796) — Ritus (1796).

Barącz Żywoty Dominik., str. 339—344. — Sobieszcz. w Encykl. Org. XXV, 708.

Tumba Clara (Mogiła) ob. Mogiła — Paraccianus (1761).

TUMLIŃSKI Baltazar. In Nomine Domini, Amen. Qvaestio Ivridica, De Potestate Arbitrorvm. Ex c. Cùm dilectus. Extra De Arbitris. juncta L. Non distinguemus. & de Officio. ff. de Receptis Arbitris. Svb Felicissimis Auspiciiis, Magnifici, Perillustris, & Reverendissimi Domini, D. M. Alberti Łancvcki, J. V. Doctoris Et Professoris, Ejusdemq̃ue Facultatis Decani, Ecclesiae Cathedralis Cracouiensis Canonici, Collegiatarum Pilecensis (sic) Archidiaconi, Sanctorum Omnium Cancellarii, Contubernij DD. J. C. Provisoris, Almae Vniuersitatis Cracouiensis, Generalis & Vigilantissimi Rectoris. A. M. Balthasare Tumlinski, Philosophiae Doctore, Ecclesiae Collegiatae SS. Omnium Crac: Canonico, Contubernij DD. Iureconsultorum Seniore. Pro Loco in Collegio CC. DD. Iureconsultorum Publicè ad Disputandum Proposita. In Lectorio CC. DD. Iureconsultorum. Anno Domini, 1682. Mense Octobri. [Przekreślone atramentem, a w to miejsce wpisane: Novembri]. Die (dopis.: 5ta) Hora... Cracoviae, Typis Vniversitatis. [Tytuł w ramce]. fol., k. 2 nlb.

Teza brzmi: Potestas avbitrorvm in ferendo arbitrio ex ipso compromisso partium dependens et soli cognitioni causarum... ultra comprehensa in compromisso extendi debeat, nec ne? Dowodzi zapomocą 4 konkluzyj: że extendi non debet. — Na końcu berła; permissu rectoris.

Jagiell. — Ossol.

— In Nomine Domini, Amen. Qvaestio Logica, De Scientia. Svb Felicissimis Avspiciis Magnifici, Perillustris & Adm: Reuerendi Domini, D. M. Alberti Papenkowicz Vstien: S. Th: Doctoris & Professoris, eiusdeq̃; Facultatis Decani, Proton: Apostolici, Ecclesiae Collegiatae S. Floriani, ad Cracouiam Praepositi, Contubernij Staringeliani Prouisoris, Studij Almae Vniuersitatis Cracouiensis, Vigilantissimi & Generalis Rectoris. A. M. Balthasare Tvmlinski, Philosophiae Doctore & Professore, Contubernij Staryngeliani Seniore; Pro Collegio Minori In Peraugusto DD. Theolog: Lectorio, Publicè ad Disputandum Proposita. Anno Domini, 1680. Die 30. Martij. Horâ 13. Cracoviae, Typis Vniversitatis. [Tytuł w ramce]. fol., k. 2 nlb.

Udowadnia, że scientia est habitus intellectus certus; vel subalternus vel subalternatus; scientiae desumunt unitatem vel distinctionem ab objectis in esse scibili considératis; scientia est una simplex qualitas in ordine. — Berła i perm. rect.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow

Tumultus ob. Caldenbach C. (Zamelii 1647) — Koszucki Seb. (Krótka inform. 1632) — Kromer M. (Gedanensis) — Montluc Jan (1573) — Schmeizel M. (Hist. zu Thorn 1724) — Toruń (z r. 1724).

Opisy tumultów przeciw różnowiercom przynoszą dzieła Węgierskiego (Sistema) i Lubienieckiego (Hist. reformationis). — Z nowszych autorów opisuje tumulty na przełomie XVI i XVII w. oraz omawia ustawo-

dawstwo przeciwko nim: Sobieski Nienawiść wyznaniowa tłumów 1902. — Ostatni raz wznowiono konst. przeciw tumultom w r. 1650.

O tumultach studenckich w Krakowie informuje Barycz Hist. Uniw. 1935.

Tumultuaria ob. Lubelczyk A. (1540).

Tumulus ob. Grabowicz F. C. (Koniecpolski 1682) — Pandłowski Chr. (heroicus 1630) — Potocka A. (honorarius 1666) — Reusch C. F. (1724) — Wedemeier E. (1661).

Tunquin ob. Szembek Fryderyk (1629) — Tonkin.

TUPALSKI Mikołaj, Sch. Piar. Kazanie na Pogrzebie Wielmożney Jeymć Pani Ewy z Komarow Petrussewiczowey Podwojewodziny Wileńskiey w Kościele XX. Bernardynow Traszkunskim Miane przez X. Mikołaja Tupalskiego Scholarum Piarum ordynaryinego Kaznodzieję Katedry Wileń. Dnia 15 Grudnia Roku 1768. w Wilnie w druk. I. K. Mci y Rzeczypospolitey Scholarum Piarum Roku Pańskiego 1769. fol., k. 2 i k. 6 (sygn. C_2).

Dedyk. Janowi Frąckiewiczowi obożnemu Wojewodz. Smoleńsk.

Jagiell. — Krasiń.

— Kazanie podczas obłoczyn Bogumiły Mirskiey. Wilno 1769. fol

— Kazania, z których pierwsze przy złożeniu ciała Jerzego Wołłowicza Star. Purwińs. dnia 30 Grudnia R. 1768, drugie zaś na pogrzebie Elżbiety z Ważynskich Wołłowiczowey Starościny Purw. w kościele Benedyktynek Wileńskich d. 1 Kwietn. r. 1769. Wilno (1769). fol., k. 11 nlb. Krasiń.

— Pod Czas Pogrzebu W. J. P. Michała Horodeńskiego Ziemskiego Woiewodzt. Wileńskiego Sędziego... Kazanie miane w kościele Szyrwitskim przez X. Mikołaia Tupalskiego S. P. Roku 1762 dnia 18 Augusta. w Wilnie w druk. XX. Schol. Piar. fol., 29 str.

Na końcu: Mowa ktorą podczas tegoż pogrzebu miał WJP. Antoni Horodeński Porucznikowicz od Gwardyi Woysk Lit.

Notata ręką Jochera.

— Rozmowa z etyki, czyli nauki o przystoynym życiu, przez uczących się w Collegium Nobilium wilenskim Scholar. Piar. kawalerów w r. 1766 miana. w 8ce str. 144.

On dedykował Stef. Römerowi, chor. trock., a więc jest zapewne autorem.

Inną „rozmowę z etyki" ob. pod Wiśniewski Ant.

Jagiell. — Kijow. — Zielin. — Uniw. Warsz.

— ob. Rozmowa (w tomie XXVI, 415).

TUPIK Stanisław Soc. J. († 12 marca 1682). Smierc Panska, Jaśnie Wielmożnych Pánow IE° M. Pana Pawła Iana Sapiebi Woiewody Wilenskiego, Hetmana Wielkiego W. X. L. Rosławskiego, Brćiańskiego, Olkinickiego, &c. Starosty, Ciwuná Retowskiego, Dźierżawcy Słonimskiego, y Szawelskiego, Administratora Oekonomiey Kobryńskiey; y IE° M. P. Kazimierza Leona Sapiehi Podkanclerzego W. X. L. Orszáńskiego, Wołpieńskiego, Luboszańskiego, &c. Starosty; Słonimskiego, Hubskiego Dźierżawcy, Oekonomiey Brzeskiey Administratora: Na Pogrzebie W Kośćiele Kartuzyey Bereskiey S. Krzyża, od Sławney Pamięći I. M. P. Podkanclerzego fundowaney y nadaney, Kazaniem Pokazana Przez X. Stanisławá Tupiká Soc: IEsu S. Theologiey Doktora, dnia 8 Iunij 1666. W Wilnie, Roku 1667. z Drukarni Akad: Societatis Iesv. w 4ce, k. tyt. i k. 30 nlb. (sygn. H_3).

Druk gocki

Dedyk. Annie Kopciownie Sapieżyney, hetm. w. lit. Tu podnosi waleczność Kopciów, z których każdy nazwany był Terpihora czyli Cierpiąca Góra. Datow. 21 oct. 1666.

W kazaniu wysławia zmarłych Sapiehów. Na k. C_3, że byli katolikami nie według księgi onego niedarmo przezwanego Machiavella „co machlował wiele". Na k. E_3 omawia „ratio status"; oznacza to stać przy prawach uchwalonych i poprzysiężonych. — Opisuje, jak podkanclerzy Sapieha wzbraniał się całować ręki carskiej. Jak hetman pod Białą wyleciał wskutek nieostrożnie założonej miny. Dużo notuje szczegółów biograficznych. — Używa często słów rzadkich jak czaczko szwajca (kopja?), bożnica (kościół).

Antykwarjat Wildera miał egzemplarz „z dwiema tablicami herbownych znaków Sapiehów i rodzin skolligaconych". — Tablic takich w znanych mi egzemplarzach niema (Akad. i Ossol.).

Akad. — Czartor. — Ossol. — Tor. Kop. — Zielin.

TUPPIUS Laurentius. Adversus Synodi Tridentinae Restitutionem. Sev Continuationem, à Pio IIII Pontifice indictam, opposita grauamina: quibus causae necessarię et grauissimę exponuntur, quare ea Electoribus caeterisque Imperij Principibus et Ordinibus Augustanae Confessionis, neque agnoscenda neque adeunda fuerit. Pro Defensione Syncerae et Orthodoxae Religionis, proposita primum in Naobvrgico conventu Principum: Et deinde repetita, atque oblata Maiestati Caesareae in Imperij conuentu publico, qui ob Electionem et Coronationem Inclyti Regis Rom. habitus fuit Francofurti: Nunc uerò summarum quorundam Imperij Ordinum mandatu et uoluntate, à delectis ad hoc Ecclesiarum suarum Doctoribus, et Consiliarijs politicis uberiore explicatione singulorum capitum, ex Sacrarum literarum testimonijs, Patrum scriptis, Theologorum scholasticorum commentarijs, ac Canonum interpretibus, alijsque scriptoribus compluribus, ad eum usum iampridem diligentia singulari collectis, illustrata: et hoc scripto, quod ad posteritatem de horum Ordinum erga Religionem et Rempub. studio extet, comprehensa. E Germanico in Latinum conuersa à D. Laurentio Tuppio Pomerano, Scholae Agentoratensis Iuriscon sulto. Argentorati Excudebat Samuel Emmel. Anno Domini MDLXV. (1565). w 4ce, k. tyt. k. nlb. 5 (dedyk.) i 2 (praefatio), str. 470 i indeksu k. nlb. 13; wreszcie k. nlb. 4 (Epist. Sturmii).

Po tytule idzie dedykacja: Illustrissimo Generosissimoque Principi et Domino, Domino Nicolao Christophoro Radziuuilo: Duci... Principis Nicolai Radzivvili Palatini Vilnensis etc. filio heroicae indolis summaeq. spei Principi; Maecenati suo. Laurentius Tvppius. Iuriscons. S. P. D. — Dat. Argentorati pridie Calendas Aprilis M.D.LXV. Druk kursywą.

Na końcu: Epistola Joannis Sturmij de Refutatione Tridentini Concilij et dissidiis religionis. Ad Illustr. Principem et Dominum Nicolaum Radziuuilum Palat. Vilnensem... (k. 4 antykwą). — Tutaj Sturm porusza spory relig. na Litwie i zaleca myśl synodu dla ich pogodzenia. Epistola ma osobną paginację (4 karty). — Zarazem list Bernarda Botzheymiusa do tłumacza, w którym nadzwyczajnie wychwala dobroć i szczodrobliwość Mikołaja Radziwiłła (na arkuszu).

Wierzbow. III, 2474.

Bibl. Synodu Wileń — Wrocław miej.

— Concilii Tridentini Restitutioni, seu Continuationi a Pio IIII. Pontifice anno 1562. indictae, Decretisque nunc editis opposita Gravamina: Quibus & causae necessariae & grauissimae, exponuntur. quare Electores, Principes, Ordines Imperij, Augustanam confessionem amplexi, Concilium illud neque agnoscere, neque adire voluerint. Ex Germanico sermone in Latinum conuersa à D. Laurentio Tuppio Pomerano Iurisconsulto. Editio altera. Excudebat Gabriel Carterius M.D.XCVII. (1597). w 8ce mn., k. 8 nlb., str. 438, k. 12 nlb.

Dedyk.: Illustrissimo... D. Nicolao Christophoro Radziuilo Duci Olicae & Niesuuisii. Miał w swej bibljotece Eug. Barwiński.

— ob. Sturm (1565).

Grabowski Skarga 1913, str. 123.

(Tuppo Tomasz Atanazy). Pozwany i Powód Szlachetny Tomasz Athanazy Tuppo Kupiec i mieszczanin Warszawski, Powod i Pozwany Szlachetny Krzysztof Peszkary kupiec i obywatel miasta Kazimierza przy Krakowie, swym i innych sukcessorów niegdy Szlachetnego Dymitrego Rozakurty Imieniem, jako onychże Cessyonaryusz, sprawa z kompanii handlowey wynikająca. (1791). fol., k. 18. Jagiell.

— Odpowiedź Szl. Tuppo na Replikę Szl. Peszkarego. fol., k. nlb. 5.

(Zarazem:) Summaryusz dokumentów 1791. fol., k. nlb. 2. — Odpowiedź Konst. Gustowskiego i Tomasza Tuppo na replikę Krzysztofa Peszkara. 1791. fol., 1 k. — Replika ze strony Krzysztofa Peszkara 1791. fol., k. nlb. 12. — Odpowiedź ze strony Krzysztofa Peszkara przeciwko Anastazemu Gustowskiemu. 1791. fol., 2 k. nlb. Jagiell.

— ob. Gustowski Konst. (Informacya 1791) — Peszkar Krzysztof (1791).

(Tur Józef). Przełożenie interessu W. JP. Józefa Tura Podkom: Dworu Polskiego z W. JP. Jozafatem Droz-

dowskim Chorążym byłych Woysk Pol: (1799). fol., k. 2 nlb. Uniw. Wileń.
— ob. Masłowscy (1797).

Turbolenze (Delle) di Polonia propagate dai Gesuiti. Opera di un Nunzio della dieta. Transportata dalla lingua Pollaca. Venezia, Graziosi 1767. w 8ce, str. 112.
Ciampi Bibl. crit. II, str. 78. Czartor.

Turchius (Turcus) Tomasz ob. Jasiński Kamil (1648) — Kuczankowic M. (Aeternum 1650) — Okolski Sz. (Praeces 1647).

Turcja, Turcy, tureckie wojny ob. Abdruck (1686) — Agricola Georg (oratio 1538) — Alexandrowicz Jędrzej — Altonaischen (Aga nach Polen 1713) — Amurat IV — August II (Kamieniec 1699) — Aulaea Romana (1642) — Auria (Copia liter. 1533) — Auxilia (1747) — Barletius (Hist. o Skanderbegu 1569) — Baudier (1628) — Bedencken (1696) — Belli (1627) — Bender (1711) — Benkendorf Jan (1595) — Berengano (Staatsmaximen, Macht 1700) — Berghe (1621) — Bergman Kaz (1687) — Bericht (1622, o układzie Szwecji 1657, 1659, 1687) — Berninus Dom. (1685) — Bethlen W. (1609) — Bielski M. (Sen majowy, Sprawa rycerska, Obóz 1569) — Bizozeri (La sacra lega 1690—1698) — Bobowski Alb. (religio, liturgia 1691) — Bohomolec Fr. (Opisanie państwa 1770) — Brieffe (1669) — Brodericus (Mohacz 1527) — Brussius Wilh. Scotus (1595—6) — Budowicz Wacł. (1581) — Bulow L. (Consilium 1595) — Bündniss (1683) — Busbergius (drogi, cesarz 1597) — Caesarini J. (Oratio, z w. XV) — Callimach Filip — Canacci Ascanius — Candianus (1577) — Casanova (1774) — Cecora — Ceypler (Kalendarz 1697; tu kronika) — Chabielski M. (Pobudka 1615) — Chassepol (Histoire des vizirs 1676—7, wojny) — Chiarello (1686) — Chlebowski W. (Rokosz 1612, Wolność 1611, Chronologia cesarzów 1619—1620) — Chocim — Chodkiewicz K. (głos tureckich 1640) — Chomętowski ob. Gościecki — Chronica (Türkische und ung. 1663, 1684; sybenbürg. 1596) — Christenheit (1687) — Ciołek Erazm (1505, 1519) — Coletus M (Betbüchlein 1595) — Complementy między cesarzem a królem z r. 1613 (przepowiednie o upadku Turcji 1686) — Copia Briefe (1667, 1686) — Curaeus (1585) — Czachrowski Ad. (1597) — Czapski Chrz. (Classicum 1684) — Czaradzki G. (Pobudka 1621) — Damianus Janus (Elegia 1515) — Daminaeus Krz (pseud.) (Liga z zawadą 1596) — Dębołęcki (Piątkowski) (Otucha na pogany 1607) — Decius (De Sigismundi temp 1521) — Deklaracya Porty (względem przymierza 1788) — De la Croix (1775) — De la Magdalaine (1677) — Deliberacya (1595) — Descrizione (1672, 1683 4) — Diarium (1660 i nast. lata) — Dogiel (Limites 1758) — Dousa Jerzy (De itinere 1599) — Durry Effendi (1733—1734) — Ecchius Val. (1524) — Eclipsis (1683) — Eques (1545) — Europa (1685) — Exemplum — Faler Jan (1523) — Febure (Zwierciadło tureckiej ziemi 1688) — Foedus (1683) — Francisci (1666, 1689) — Francisciades (Pobudka 1618) — Franciscus Erasmus (Gubernator 1689) — Franciscus Petrus (1687) — Freher (De origine et bellis) — Frey (Kriegshändel 1596) — Friese (Journal; tu relacja Radzewskiego z r 1744) — Fritsch Ach. (1700) — Fryderyk Wilh. elektor (1686) — Galatowski J. (Sekta mahom. 1683) — Galiczin (1683) — Georgiewicz B. (De moribus 1514—8 i polskie przekłady tego niezmiernie ciekawego dziełka) — Gerlach (poselstwo z r. 1574) — Gladius (1679) — Gołowkin (lettre du vizir 1734) — Gomoliński J. P. (1698; rokowania o pokój) — Gorecki Leon. (Descriptio belli 1578; tu historja Turków) — Gorkowski And. (traktat karłowicki 1699) — Gościcki Fr. (opis poselstwa Chomętowskiego 1732) — Govoni (1685) — Grabowski P. (Zdanie syna 1595) — Guczy Jan (Strata, ok. 1630) — Gudagnolo (Alkoran 1699) — Happelius E. G. (Krieg 1685) — Hartnaccius D. (1687) — Herbinius (Horae cat. 1675) — Hillebrand (erste christ.

Weise 1542) — Historja (1585, 1712) — Hussovianus Mikołaj (1534) — Jabłonowski St. (1694) — Jakimowski M. (1628) — Janicki Jan (1683) — Januszowic B. (Quaestio 1622) — Jovius Paweł (Kriegsordnung 1595) — Juan de Persia (1604) — Iwon wojewoda (1576) — Kanon And. (Laurus turcicus 1641) — Klonowicz S. (Pożar i wróżka 1597) — Kmita J. Achacy (obyczaje tureckie Georg.). — Knobelsdorf E (1539) — Koenigreich (1688) — Kochowski W. (Dzieło boskie 1684; i inne pisma) — Kołakowski St. (wojna 1621) — Kostitz J. (Krieg 1595) — La Croix (1689, 1705) — Langus J. (1593) — Łaski Hier. — Łaski St. (Napomnienie) — Laudinus (Epistolae Turci magni 1511) — Leszczyński Rafał (Zwycięstwo 1673) — Lidictus (Mahom. 1598) — Liplański D. (Ziemia 1688) — Listy różne (1756) — Litterae de pace (1676) — Locher Jak. (1522) — Lonicerus F. (1578) — Lubelczyk And. (1545) — Lubomirski Stan. (1676, 1683) — Lysimachus St. (1683) — Mackiewicz Tad. (1784) — Magdeleine (Le miroir 1676) — Mahometica secta — Mahomet IV — Malaspina Ger. (1596) — Małachowski Stan. — Mandina B. (1596) — Marchbaldus (Rerum 1595) — Marszewski Seb. (1545) — Membra Filip (1572) — Meniński (Lexicon 1687, Instit. 1680 i inne jego prace) — Mignot (Historja 1779) — Mikosza Józ. (1793) — Mirolizky(?) Joh. (1592) — Mniszek Mik. (1604) — Montecrucis (1511) — Mora D. (Sit ne bellum 1595) — Nowiny (1589) — Ode inter declamationem — Opis (1790) — Opisanie (1770) — Orationes (1613) — Ormiński T. (Kalendarz 1691) — Ortelius (Chron. 1623) — Orzechowski Stan. (Duae orat. 1543, 1594) — Osman — Pamiątka (wojna 1621) — Paprocki B. (Gwałt na pogany) — Paradoxa (religio 1588) — Paszkowski Mar. (Dzieje 1615, Moc 1609, Lexicon 1615) — Peraldus Raym. (Summaria 1503) — Perigaud (1675) — Perspectiva (1622) — Pforte (Die neu eröffnete 1700—1) — Piątkowski Wal. (Chronol. 1620) — Piso ob. Damjanus (1514) — Pieśń o posiądzeniu ziemie węg. (i innych kilka pieśni) — Pobudka Polakom — Pohlen (1685) — Poniatowski (Turcici imperii descriptio 1622) — Porta ottomańska — Potocki Jan (Podróż 1789) — Rasarius J. Bapt. (De victoria 1572) — Relacye (1697) — Relation (1654, i z innych lat) — Relatione, Relazione — Responsum (1624) — Reszka Stan. (1591) — Reusner (Orationum et consult. de bello turcico 1595, Epistolae 1598) — Ricaut (Monarchia 1678) — Risebergius M. (1596) — Roll Jerzy (Comedia Tyrannei) — Rosenberger M. (Regis auxilium contra Turcas 1498) — Roxolana (legenda o niej najobszerniej w diarjuszu Sam. Twardowskiego) — Rudawski Waw. (Sacri belli 1661) — Russorum religio (1582) — Rutka Teofil (Gladius contra Turcas 1679, Miecz przeciw Turkom 1684) — Sadoletus Jak. (De bello 1538) — Sanuto Aleks. (De insigni victoria) — Saraceni — Schlacht (1677) — Seehafen — Selim — Sobieski J. (tu wskazane liczne broszury i ulotki współczesne, odnoszące się do jego walk z Turkami) — Soliman — Społku (O) (1596) — Spotkanie się arbitra (1789; ob. też: Kizlar aga) — Starowolski Sz. (Ad principes, Dwór 1646, W. Turka listy 1618) — Stawiski Hey (przepowiednie o Turkach z wieku XV, 1575) — Strasz (poseł turecki do Zyg. Aug.) — Stryjkowski M. (O wolności polskiej i o niewoli tureckiej 1587) — Świętkowic (Królów i ces. 1610) — Szpieg polski z Turek (1620) — Szybiński D. (powstanie 1772) — Szymonowicz Sz. (Dicta seu consilia 1583) — Taranowski Andrzej (1571) — Tarnowski Jan (De bello 1595) — Tatarzy (tu liczne odsyłacze także i do spraw tureckich, których nie da się od tatarskich oddzielić) — Titz Sim. (Delineandum 1699) — Tłuczkiewicz Jan (Relacja chronolog. 1737) — Tott (Opis Turków i Tatarów 1789) — Turner (mowa z r. 1595) — Twardowski Samuel (Legacja K. Zbaraskiego 1633, i inne jego pisma) — Typotius (1605) — Tytlewski Job (De bello 1686) — Ty-

tlewski M. (Narratio 1623, Relacion 1623) — Wagschale (politische 1688) — Warnery (Remarques 1770) — Warszewicki Krz. (Orationes, Opuscula 1595, Wenecya 1572, i inne jego pisma) — Wereszczyński Józef (Excytarz 1592, Pobudka 1594) — Wężyk (1628) — Wiadomości o państwie (1786) — Victoria nad Turkami (1673, 1634) — Victorien (1672) — Wiedeń — Vitalis (Stimulus ad bellum 1646) — Witkowski Stan. (Pobudka 1621) — Witwicki St. (Tuba verum spargens 1680) — Władysławiusz Ad. (Pieśni 1608) — Wolan And. (Oratio 1585) — Wolski Tomasz (Potentissimo 1740) — Wolf Frid. (Stella 1685) — Woroczky Jerzy (Relation 1621) — Wypisanie (prawdziwe 1572) — Zamojski Jan (La defaicte 1590) — Zeitung (z r. 1576 i dalsze) — Zimorowicz Bartł. (Pamiątka 1623) — Żółkiewski Stan.

Niebezpieczeństwo, grożące Polsce ze strony Turcji od połowy w. XV, wywołało obfitą literaturę polityczną, wzywającą do odparcia go zawczasu. Z wieku XV (1490) pochodzi jeszcze mowa Kallimacha, niebezpieczeństwu temu poświęcona (ob.). W wieku XVI pisma antytureckie stają się coraz liczniejsze; obacz pod Białobrzeski, Brussius Scotus (1596), Marcin Bielski (Sen 1586), Ciesielski And., Czachrowski 1597, Daminaeus, Deliberacja 1595, Georgiewicz 1558, Janczar, Gorecki Leonard (1578), Łaski Stan., Orzechowski (Turcyki 1543), Reszka Stan. (1591), Stawiski Hej (1575), Stryjkowski M. (O wolności 1587), O społku 1596, Strasz 1562 (poseł turecki do Zygm. Aug.), Tarnowski Jan (De bello 1595), Wolan Andrz. 1585, Warszewicki Krz. (1572, 1595), Klonowicz. — Najważniejsze są w tym czasie pisma Józefa Wereszczyńskiego (1592—1596) i P. Grabowskiego (1595), podające konkretne projekty co do walki z Turcją.

Podczas I bezkrólewia — w pismach polit. tego okresu — obawa przed Turcją jest jednym z dominujących motywów (ob. Czubek Pisma polit., str. 748).

Literatura powyższa ma za tło obrady, toczące się na sejmach. Za Zygm. Augusta głównie na sejmach 1550—52 (ob. Szujski Diarjusze 1872, str. 86). — Ale także i później, a zwłaszcza na sejmach z końca w. XVI jest sprawa turecka i sprawa „Ligi" przedmiotem częstych obrad; najobszerniej na sejmie z r. 1597—98 (Diarjusz, wydał Barwiński; tu ważna mowa J. Zamojskiego o lidze antytureckiej).

W wieku XVII niebezpieczeństwo tureckie rośnie. Zwracają na nie uwagę F. Birkowski (1623), Chlebowski (1619), Czaradzki (1621), Dębołęcki (1607), J. A. Kmita (Obyczaje), Napolski P. (1620), Paszkowski (Dzieje 1615), Piątkowski (1620), Starowolski (w kilku swych pismach 1614—1646), autor Szpiega polskiego (1620), Tytlewski M. (1623), Twardowski Sam. (Legacja 1633), Witkowski Stan. (1621), Władysławiusz (1608), B. Zimorowicz (1623). W drugiej połowie wieku zajmuje sprawa turecka Wesp. Kochowskiego, R. Leszczyńskiego (1673), W. Rudawskiego (1661), Rutkę (1679), J. Galatowskiego (1675), Wacł. Potockiego, J. Tytlewskiego (1681), Załuskiego (Miecz 1684). — Wszystko to w związku z wojnami Sobieskiego. Literatura ta co do swego znaczenia nie da się porównać z pismami poprzednich generacyj. Możemy się natomiast pochlubić pracami Bobowskiego 1667—90 (ob. tom XIII, 183).

W w. XVIII sprawa turecka nie wywołuje większego echa w literaturze. Wiadomości o Turcji czerpiemy z dzieł obcych przerobionych lub żywcem tłómaczonych (Guadagnolo, Ricaut, Historja 1712, Tott 1791, Szybiński-Mignot 1779, Bohomolec 1770, Tłuczkiewicz 1737). Wyjątek stanowi dzieło Mikoszy (Obserwacje polityczne 1787; w t. XXII, 382). — A także: Wiadomości jednego Polaka w listach (1786).

Turcyki polskie i w Polsce tłoczone zestawia (ale niewszystkie): Katalog ręk. i druków polsko-węg. 1928 nr 86—106.

Obszerny zbiór pism do stosunków polsko-tur. ob. w tomie XXVI, 374 pod Reusner (Epistolarum, Orationum 1595—1600, tomów 14). — Inny zbiór (z dziejopisów tureckich) wydał Sękowski Collectanea 1825.

Opisów podróży do Turcji ogłoszono w Polsce niewiele drukiem. Najdawniejszy jest opis Taranowskiego Jędrzeja (ob.), Stryjkowskiego, Samuela Twardowskiego, Bobowskiego, Gościeckiego (1732), Radzewskiego (1744), Mikoszy (1787), wreszcie Jana Potockiego. — Rękopiśmienne relacje wydał Kraszewski. Pośrednio tylko do literatury polskiej należą opisy Turcji u Georgiewicza (1558) i Janczara. — Są też wzmianki o Turcji w podróżach polskich do Ziemi świętej (Goryński, Radziwiłł, Wolski 1736).

Relację poselstwa Gnińskiego (i djarjusz Pruskiego) z r. 1677 ogłosił Pułaski w Bibl. Kras. XX (1907).

Turecki język ob.: Katechizm z okazyi Tatarzyna (1721), Meniński (Lexicon arabicoturcicum 1780, Grammatica turcica 1680, Thesaurus 1680), Preindl (Grammaire 1791; z ded. Stan. Aug.), Stryjkowski (O wolności 1587), Wieczorkowski Michał (Na chwałę 1727).

W bliskim związku z Polską stoi olbrzymie dzieło Lotaryńczyka Menińskiego-Mesgiena który opracował gramatykę i słownik arabsko-persko-turecki (obacz bliżej w tomie XXII, str. 287—9).

O wpływach tureckich na obyczaj polski informuje Bystroń Dzieje obyczaju I, 129; Łoziński Życie polskie (rozdz. III).

Tureckie motywy zjawiają się w belletrystyce polskiej w połowie wieku XVIII, za wzorem Gallanda i Woltera. Obacz powiastki na motywach tureckich oparte pod: Krasicki Ignacy i Szymański (Magazyn anegdotów 1787). Najwcześniejszym wkładem motywów tureckich do literatury polskiej są przypowieści wschodnie, przełożone przez Czachrowskiego z r. 1593 (ob. tom XIV, 509).

Dzieje stosunków polit. i wojennych polsko-tureckich obacz (oprócz prac monograficznych) w dziełach: Hammer Geschichte des Osman. Reichs (1831—35; tu dużo o stosunkach polsko-tureckich). — Bartoszewicz Pogląd na stosunki Polski z Turcją 1860. — Czacki O handlu Polski z Portą (w „Dziełach" tom III). — Bujak Kallimach i znajomość państwa tureckiego w Polsce 1900. — Konopczyński Polska a Turcja (1683—1792), 1936.

(Turcja). Diarium oder Iournal, was sich während der Belagerung der Haupt Residenzstadt Wien in und infra derselben zwischen dem Erbfeind und den Belagerten von Tag zu Tag zugetragen. Breslau, Gottfried Jonisch, 1683. w 4ce.

G. Jonisch wydał bardzo znaczną ilość tego rodzaju efemerycznych „gazet" opisujących kampanję turecką Sobieskiego w latach 1683—4, np.:

Nachricht der vom Kön. in Polen wider den Türken den 9 u. 10 Oct. 1683 gegen Gran erhaltenen Victorie. w 4ce.

Fröhliche Zeitung von den Türkenfeinden 1634. w 4ce.

Neu ankommender Kriegs Curier, welcher wochentliche Nachricht ertheilet was zwischen deren Christlichen und Türkischen Kriegswaffen in Ungarn pussiret und verlaufen thut. 1683. w 4ce.

Der in dem Königreich Ungarn neu entstandener Turcken-Krieg, dabei zu befinden die meist würdigsten Begebenheiten, was von anno 1683 bis dato zwischen deren Christlichen und türkischen Waffen passiret und vorgelauft. 1684. w 4ce.

Należy ich szukać w Bibl. bądź w spisie chronolog., bądź też pod hasłami: Sobieski Jan — Wiedeń — Zeitung i t. p.

Türcken Krieg (Der siegreich geendigte Römisch-Kayserl., Polnische, Muscowitische und Wenetianische XV jährige) worinnen enthalten alles, was sich 1683—1699 begeben hat. Hamburg, Thom. v. Wiering. 1699. w 4ce, str. 8, lb. 646 i 8 nlb. (oraz 21 rycin).

Porównaj Happelius (w t. XVIII, 41)

Raczyń. — Warsz. Nar. — Wojskowa centr.

— Tuercken Krieg und Christen Sieg, in einer umbständigen und glaubwürdigen Erzehlung aller Zurüstungen, Feldzüge, Eroberungen, Schlachten und Partheyen, die in itzigem Türcken-Krieg von dem röm. Kayser, König in Pohlen und Republicq. Venedig beschehen. Erster Theil, begreiffend die Geschichte des 1683 Iahrs, mit den dazu benöthigten Kupfern gezieret. Hamburg, in Verlegung Heinrich Heuss, Buchhandlern bey der Banco, druckts Arnold Lichtenstein im Jahr 1685. w 4ce, k. t., str. 216 i 4 k. nlb. i 16 rycin.

Między rycinami jest portret Jana III i Kolczyckiego, medale i alegorja przymierza cesarza z królem.

Akad. — Czartor. — Kijow.

Turcofederomanie ob. Boscamp (1790) — Operateur — Wyjaśnicki.

Turcus Krzysztof ob. Sabinus J. (Erotica 1536, Hodeporicon 1535).

Turcus aeternum victurus ob. Turchius Dom. (Kuczankowic 1650).

Turczyn wojażujący ob. Galland Antoni.

Turczyn Jan stolnik Orszański ob. Hugo H. (Pobożne pragnienie 1744).

TURCZYNOWICZ Suszycki Stef. Iezus Maria Iózef. Septenna Sacra, to iest Siedmiorakie Nabożeństwo które przeswietna Iózefa S. konfraternia w kosciołach WW. OO. Karmelitów Bosych siedm razy w Rok odprawuie; tudzież na Siedm Srzód o siedmiu radościach, y boleściach do Swiętego Iozefa osobliwego w każdey potrzebie, mianowicie w godzinę Smierci Patrona y Opiekuna z przydatkiem innych Nabożeństw wydana J. O. z J. O. Xiążąt Radziwiłłów Xiężnie Iey Mci Tekli Korybuthowey

Wisniowieckiey Woiewodzinie Wileńskiey. Wielkiey X. L. Hetmanowey, Mereckiey Wyłkowyskiey etc. Staroscinie Iako osobliwey Fautorce y Protektorce tegoż Bractwa ofiarowana. W Wilnie w drukarni I. K. M. Akad. S. Jesu R. P. 1745. w 8ce. k. 4 nlb., str. 244 i k. 2. Uniw. Warsz.

Turczynowiczówna Anna ob. Iura Decisionis (1755).

Turgault Mikołaj ob. Piramowicz Ign. (1779).

Turgot minister franc. ob. Chreptowicz Joach.

Turigena Marek, Franciszkanin, sekr. Bony ob. Tuchovigena Iacobus (Fructifera innovatio 1537).

Turka (Wielkiego) listy ob. Starowolski.

Turkiewicz Stanisław ob. Rudawski Zygmunt (1772).

Turkowski Apolinary ob. Decisio (1745).

TURKOWSKI Fabjan ks. od ś. Teodora (ur. 1741 r., umarł 1804). Pieśni nabożne dla użytku ludu. Warszawa. 1795. w 8ce.

Zapewne to samo co niżej: Wiersze duchowne.

— Wiersz z okolicznosci nowo wymurowanego y kształtnie ozdobionego koscioła Wyszkowskiego przypisany I. W. JMci Xiędzu Adamowi Naruszewiczowi Biskupowi Łuckiemu, Brzeskiemu Orderów Polskich kawal. Pasterzowi nayłaskawszemu Przez S. P. Plebana Mąkobodzkiego. w Warszawie 1793 roku. w 4ce, k. nlb. 15.

Akad. — Jagiell. — Krasiń. — Raczyń.

— Wiersze duchowne czyli Pieśni i Himny kościelne X. Fabiana Turkowskiego S. P. częścią ułożone częścią z łacińskiego na polski język przetłumaczone. w Warszawie 1795. w 8ce, str. nlb. 6, lb. 42.

— ob. Owen Jan (Epigr. 1773).

Miał pisywać dużo okolicznościowych wierszy. — O przekładzie Owena ob. t. XXIII, 534. Bielski Vita piar. 162. — Horanyi Script. II, 760. — Bentkow. Hist. lit. I, 596. — Encykl. Orgelb. t. XXV, 745. — Encykl. kośc. XXIX, 300.

Turkułł Piotr ob. Rzewuski Adam (ok. 1782).

Turłay Władysław, oboźny ob. Suffczyński Michał (Corona australis 1705).

Kraszewski Wilno IV, 225. — Janociana II, 284.

Turlewicz Benedykt ob. Nardy Izydor (1728, 1738, 1747).

Turnaj Piotr (Wór dziurawy 1618) ob. Jan z Wychylówki (Kiermasz 1618).

Zbiór wierszy, niewiadomo czy drukowany? — Ob. o tem Badecki w Pam. Liter. 1925, str. 680.

Turneiser ob. Thurneiser.

TURNER Robert z Devonshire (Devonius), prof. w Ingolsztadzie. Roberti Tvrneri Devonii Angli, Professoris Ingolstadiensis Posthuma. Orationes Septendecim, Tractatus Septem, Epistolarum centuriae duae. nusquam vnquam antehac edita. Accesserunt Edmvndi Campiani Societatis Iesv Martyris in Anglia, Orationes, Epistolae, Tractatus de imitatione Rhetorica. à Roberto Tvrnero Campiani Discipvlo Collecta, Omnia nunc primum è m. s. edita. Cum Gratia & Priuilegio Caes. Maiest. Ingolstadij, Typis Ederianis apud Andream Angermarivm. Anno M.DC.II. (1602). w 8ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 758.

Dedyk. Berchtoldowi bar. a Wolkenstein, rekt. Akad. Ingolszt.

Dzieli się na „Orationes" Turneri (do str. 147) i „Tractatus" Turneri (str. 148—266). — Poczem od str. 267 idą Epistolae Turneri z osobnym tytułem: Epistolarum centuriae duae (do str. 758). — Pisma Campiana, tworzące dodatek, mają tytuł i paginację osobną: Edmundi Campiani S. J. Martyris in Anglia Orationes, Epistolae, Tractatus de imitatione Rhetorica a R. Turnero... collecta et... edita. Ingolstadii, Eder... (stron 83).

Wśród pism Turnera są i do Polski odnoszące się:

1) Na str. 99: Mowa Bend. Mandina, nuncjusza in Comitiis Vars. 30 martii 1596 (de foedere cum Christianis contra Turcam) Widocznie układał tę mowę Turner.

2) Na str. 252 w rozprawie o językach jest rozdział: De lingua illyrica aut polonica Tu podnosi wielkie rozszerzenie mowy słowiańskiej po świecie (hac sola lingua dominat in mundo, reliquae subserviunt).

3) Na str. 314: Epistola reginae Poloniae (bez daty, o jakichś Zalińskich).

4) Na str. 334: Epist. Stan. Hosio, quam disputationi praefixit Albertus Polonus (jego uczeń).

5) Na str. 361: Stan. Osio pro Alberto Polono (praefigebatur thesibus theologicis). Albertus dziękuje Hozjuszowi za opiekę.
6) Na str. 388: Andreae Patritio Nidecio, episc. Livon. (Nidecki polecił mu jakichś młodzieńców polskich).
7) Na str. 391: Joanni Zario Zamoiscio (tu wychwala „Herbortum meum", mówi o jego podróżach, powinien zostać jeszcze rok w Niemczech).
8) Toż na str. 393 (wspomina Konrad., prefekta Herburtowego; sławi Polskę, gdzie ma Turner tylu przyjaciół; Zamojski i Herburt chcieli go ściągnąć do Polski).
9) Na str. 396: Patritio Nidecio, jam episc. Livon. (o Herburcie; o stos. Nideckiego do księcia bawarskiego; pisze żywoty papieży).
10) Na str. 530 i 531: Generoso Erasmo Herbort baroni Polono (dwa listy). Mówi o jakimś dominus Cusa. Wyraża się czule o Herburcie, poleca się jego matce i Zamojskiemu. Imię „Erazm" jest oczywistą myłką.

Egz. Jagiell. nosi podpis: Math. Gładysz coll. minoris. Jagiell.

— Roberti Turneri Devonii Oratoris et Philosophi in Academia Ingolstadiensi Epistolae... additis duabus centuriis posthumis... Coloniae Agrippinae... 1615. w 8ce, str. 443. Bibl. państw. w Berlinie

— ob. Herburt Jan Feliks (1585) — Sokołowski Stan. (Ad Wirtemb. 1585).

Brückner w Rozpr. Akad. filolog. 1919, str. 25 i 44 (o stosunku jego z Miaskowskim). Jego „Adagia" są w ręk. Akad. 1739.

Turnerowna Urszula ob. Biling J. (Wiersze 1753).

Turnerówna Zofja Karol. ob. Cassius Paweł L. (1740).

Turnester Zacharjasz ob. Montluc Jan (1574).

Turnley ob. Turuley.

(Turno Stefan Hier.) Sententia In Cavsa Honoris & Virtvtis Illustrissimi & Reverendissimi Domini Domini Stephani Hieronymi De Stręczno Turno D. V. Abbatis Premetensis S. O. C. Ejusdemq; per utramq; Poloniam, Prussiam, & Magnum Ducatum Lithvaniae Commissarii & Vicarii Generalis nuper Ab Illustrissimo & Reverendissimo Vągrovecensi Areopago Lata & Ab Illustrissimo Excellentissimo & Reverendissimo Domino D. Andochio Pernot, Ordinis Generali Facultatis Parisiensis Doctore Theologo, Christianissimi Regis in Supremo Burgundiae Senatu primo Consiliario Nato Approbata. nunc In Collegio Provinciali Clarae-Tumbae Ivre Canonico Publice & Solemniter Promvlgata. Anno Quo In TVrno MerIta eX tVrno LeX grata Coronat. pLVs InsIgne speI nVntIat atq; DabIt. (1747). Cracoviae, Typis Michaelis Iosephi Antonii Dyaszewski, S. R. Majestatis Typographi. fol., k. tyt. i k. 17 nlb.

Na odwr. tyt. herb Turnów i wiersz łac., poczem dedykacja od Studjum mogilskiego i Panegiricus. Cytuje w nim wiersz z VI ks. Eneidy: Et Turno si prima domus repetatur origo... na dowód, że Turnowie pochodzą z Rzymu. Wymienia ich koligacje, wychwala opata. Na końcu idą: Conclusiones theologicae, canonico morales, wyjęte z Dekretałów, z uchwał soboru trydenckiego, z glossy i t. p. — Np.: Infideles non obligantur directe legibus eccl., imo haeretici. — Legislator princeps non obligatur legibus qua suis, licet obligetur ex jure naturali vel ex decentia. — Wszystkie są treści prawnej.

Opat Stefan Turno był synem Kazimierza; otrzymał konsekrację na opactwo w Rzymie.

Uniw. Warsz. — Zamoj.

— ob. Grabowski M. (Godziny) — Pernot (Statuta ord. Cisterc. 1747) — Szysiecki Jan (Firma quies 1747).

TURNO Szczepan, stolnikowicz poznański. O dziwnych bursztynowania skutkach rozmowa i popis publiczny z wytłumaczeniem niektórych szczegulnieyszych doświadczeń przez WW. Ichmciów Panów Kawalerów Collegii Nobilium Posnaniensis Societatis Jesu, przy licznie zgromadzonych gościach oyczystym językiem miany. W Poznaniu r. p. 1766.

Turno jest podpisany pod dedykacją Krz. Szembekowi, ale autorem pracy jest Rogaliński (obacz tom XXVI, 335).

Smoleński Przewrót, str. 56. — Bednarski Upadek i odrodz. szkół 1933, str. 369

Akad. — Raczyń.

TURNO Zygmunt. De dissimulatione specimen academicum publice propugnatum. Lignitii, Impressit Joh. Christ. Waetzoldus Anno 1719. w 4ce, str. nlb. 2, lb. 59. Krasiń.

(Turnow Jerzy). Głos w sprawie WW. IPP. Jerzego Turnowa podkom. nadworn. I. K. Mci, Anny Handryngowny, Jana Muraszki przeciwko WW.

IPanom Janowi staroscie Szakinowskiemu Fryderykowi Choron. I. K. Mci, Bystramom oraz przeciwko sławetnemu Jerzemu Giedeonowi Prahlowi. (około 1790?). fol., k. 3. Zielin.

— Wiadomość Sprawy Urodzonego Jerzego Turnoffa Starosty Pobersztelskiego z Urodzonemi Andrzeiem Oycem Stolnikiem, Józefem Synem Sędzią Ziemskim Staszewskiemi Urzędnikami Powiatu Upitt: (1776). fol., k. 1.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

Turnowowa ob. Ramm G. (1799).

Turnowska Anna, córka Jana ob. Kittel Joan. (Vota gamelia 1653).

Turnowska Teofila ob. Węgierski And. (Epithalamia 1620).

TURNOWSKI (Turnow) Bogumił (Teofil) Szymon, z Turnau na Morawach (pseud. Theofil Symon, Sarmata) od r. 1594 biskup Jednoty czeskiej (ur. 1544 † 22 marca 1608). Consensus in fide et Religione Christiana inter Ecclesias Evangelicas Majoris et Minoris Poloniae... ...ob. Consensus (1586, 1592).

Brał udział w redagowaniu „Zgody", podpisał ją i bronił jej potem.

Udział ten jego omawiają: Jabłoński Historia Consensus (1731); Halecki Zgoda sand. (1915), str. 193 i nast.; Lubowicz Naczało katol. reakcji 1890; Bidlo Jednota bratrska II i III (1900—9).

Turnowski był na synodzie sand. przedstawicielem „Jednoty" braci czeskich i przywiózł list od jej senjorów (biskupów).

— Kazania Synodowe. Ná Generalnym Ewángelickim Synodźie w Toruniu, w Kośćiele rzeczonym Pánny Máriey, Miesiącá Augusta. Roku Pańskiego, 1595. I. Corinth: 12. Rozność dárow iest, ále ieden Duch, rozdawáie z osobná każdemu iáko chce. [Tu ozdobnik] Roku Páńskiego, 1599. [Tytuł w ozdobnej ramce]. w 4ce, k. tyt., k. 82 lb.

Ob. tom XIX, 198.

Jest to zbiorek kazań: Simeona Turnowskiego, Grzegorza z Żarnowca, Piotra Artomiusa i Andrzeja Chrząstowskiego. — Poprzedza je przypis Zygmuntowi III (na k. 2—8). Tu zanoszą skargę na jezuitów, „ludzi obcych abo dumami obcemi uwichłanych, włoskiemu potentatowi przysięgłych". Praktyki ich są bardzo ciężkie; bronią nam audientiey przed Majestatem; żądają sądów na heretyków (choć ewangelicy nie są heretykami). Oskarżają ich niesłusznie o niezgody. Poprzedni królowie nie dawali się podburzać do prześladowania ewangelików, jak świadczą Kromer, Miechowita i Bielski. Zwłaszcza Stefan Batory. Podpisani: Służebnicy Pana Jezusowi a kaznodzieje szczerey ewangeliey iego w Koronie i W. X. L. Autorem tej przedmowy jest Turnowski, bo zawiera ona podobne cytaty i myśli, jak niżej streszczone jego kazanie.

Od k. 8—40 idzie: Pierwsze kazanie synodowe, które miał ks. Simeon Th. Turnowski superattendens zborow wielgopolskich zaczynając synod dnia 22 Augusta.

Przedstawia w niem dzieje husytyzmu (cytuje Kromera i Bielskiego), potem rozwój wiary ewang. w Niemczech, Niderlandzie, Anglji. Kiedy się pojawiła w Polsce? Pięknasz (sic) to tu facies ecclesiae Sarmaticae. Wysławia synod. Potem komentuje słowa Jezusa „żebyście wespołek jedni drugich miłowali". O obowiązkach panów wobec poddanych i o ucisku chłopów. Potrzeba oraczy i kmieci oraz mieszczan. Należy kmieciom brzemion umniejszać. W Niemczech kmiecie ochotnie przyjęli słowo boże, w Polsce rzadko z chłopstwa kogo znaleźć, ktoby odstał od bałwochwalstwa. Kmiecie w niewoli nie mają nawet czasu o Bodze myśleć. — Na k. 26: co mamy rozumieć o Arjaniech nowokrzceńcach? W spolności z nimi trwajmy, pomagając rzeczy dobrych. — Co trzymać o greckich albo ruskiej wiary koscielech? Grecki kościół bliższy jest nauki apost. niż Rzymianie. — Wreszcie i o ewangelikach rozróżnionych niektóremi terminami i ceremonjami; o ewangelikach niezbożnie żyjących; wzywa do miłości braterskiej.

Poczem idą dalsze trzy kazania. Kazanie Grzegorza z Żarn. od k. 41—51 ma za przedmiot: co to jest jednota Kościoła powsz. i jakie z niej pożytki. — Kazanie Artomiusa (od k. 51—58) o poswarkach między uczniami Chrystusa. — Kazanie Andrz. Chrząstowskiego (od k. 58—82) jest wykładem słów Pawła świętego. Dużo polemiki z Kościołem rzymskim. Na k. 76 o sporach katolików z ewang. w senacie (myśmy onym zawsze wiarę strzymali, chociaż naszych w senacie więcej bywało). Omawia też kompromis w sprawie konfesji augsb.

Friese I, 20 i III, 242. — Bidlo Jednota bratrska IV (1932), str. 139. — Jocher 5220. — Maciej. III, 57. — Sobieski Nienawiść tłumów 1902, str. 79.

Czaps. (M. N.) — Czartor. — Kórnik — Miejska gdań.

— Kazanie o Starozakonnych y Nowozakonnych Faryzeuszach, nieprzyiacielach Słowa Bożego a przy tym o powinnościach naszych o Bogu. w War-

szawie na seymie w zgromadzeniu Ewanielików. 1582. w 4ce, k. tyt. i k. 44 (sygn. A—K_4).

W znanym mi egz. tor. brak k. tyt. i ark. A—B.

Polemizuje m. i. z Hozjuszem w tonie nader ostrym. Porównuje Kościół rzymski do faryzeuszów, a nowochrzczeńców do kafarnaitów. Nowozakonni faryzeusze chcą potłumić mowę Krystusową różnemi „siatkami", które wylicza i charakteryzuje. Pycha Kościoła rzymskiego, jego kłamstwa, okrucieństwa i prześladowania. Najważniejsza jest trzecia część kazania (od k. G_2), w której omawia „powinności nasze ku zwirzchności i ku Bogu". Wywodzi, że winniśmy zwierzchności świeckiej poddaństwo, podatki, czynsze, zaciągi i modlić się trzeba za nią, ale nie nad rozkazanie Boga.

Od k. H_3 idzie: Odpowiedź Káznodzieie Ewányelickiego, ná Kazánie Jego Miłośći Księdza Stánisławá Sokołowskiego, Kaznodzieie Krolewskiego. Ktore Kazánie miał w Wárszáwie w Popielec Febr. 8. A. D. 1581. O Poscie.

Rozpoczyna dedykacja Jerzemu Niemście, star. warsz. — Mówi, że poszedł słuchać Sokołowskiego i że w kościele ujrzał go Niemsta, tuż przy stolcu J. K. M. stojąc. Spisał swoje uwagi o kazaniu, gdyż Niemsta i inni pytali go „jako mu się ks. Sokołowski podoba". Wychwala Sokołowskiego, iż jest człowiek dobry i że umiejętnie i ostrze o rzeczach mówi. Toteż i ton polemiki Turnowskiego jest nader umiarkowany.

Polemizuje z wywodami o ewangelikach, o przyczynach postu, o cechach postów, o poście siedmioniedzielnym przed Wielkanocą, o słuchaniu Kościoła. — Na końcu położył swe imię w nast. sposób: Domine, etiam SI ME Occidas, iN te Sperabo Tamen. (Wielkie litery tworzą: Simeon S. T.).

Kazanie Sokołowskiego nie ukazało się drukiem.

Jocher 2917. — Łukaszewicz O Kośc. Br. cz. w Polsce, str. 364. — Friese Beiträge I, 83. — Brückner w Pam. Liter. 1902 I, 62.

Zakazane w Indeksie libr. proh. zamoj. z r. 1604. Tor. Kop.

— Poznáczenie krotkie niektorych questiy o Kosciele Bożym, s Kazánia Ewányelickiego, Dominica Quarta et Quinta post Epiphaniarum, w Wárszáwie ná Seymie Anno Domini 1585. S. Th. Turnow. Nápisáne k woli Jego Miłośći Pánu, Pánu Sthanisłáwowi Pękosłáwskiemu, Márgenburskiemu Stároscie, etc. Ná ten czás Marszałkowi Poselskiemu. (Bez osobnego tytułu). w 4ce, k. 12.

Na końcu: Domine, etiam SI ME Occidas iN te Sperabo Tamen.

Jest wymienione w zamojsk. Indeksie librorum prohibit. z r. 1604.

Łukaszewicz l. c. — Maciejow. Pism. III, 576. — Bentkowski I, 255. — Jocher 3172. — Wierzbow. III, 2780.

Kórnik

— Zwierciadlo Nabozenstwa Chrzescianskiego W Polszcze, Począwszy od przystániá Polakow ná wiárę Krześćiáńską, áż do teząźnieyszego roku 1590. [Tu ozdobnik]. Przez Poboznego Meza X. Symoná Theophilá Zborow Wielkopolskich czuynego y wiernego dozorce nápisáne. [Tu ozdobnik]. W Wilnie, V Jákubá Márkowiczá, Roku 1594. w 4ce, k. tyt. i k. 19 nlb. (sygn. E_4).

Na odwr. tytułu herb Radziwiłłów Janusza wojewodzica wileń. i Jerzego wojewodzica nowogr., a pod herbem wiersze polskie, zaczynające się: Mężnego orła mężne bywają orlęta. Sławi ich wiarę stateczną i obyczaje skromne. — Poczem dedykacja obu tym braciom stryjecznym, podpisana przez Jana Sycińskiego. Wyraża w niej nadzieję, że książęta „żołądź, którą się włoskiego księdza wieprze tuczą od pszenice ewangieliey rozeznać umieją". Dan z Bierżańskiego dworu 10 stycznia 1594. Nazywa się „dawnym sługą radziwiłłowskim". Syciński był nakładcą (jest to ojciec Wład. Sicińskiego posła z Upity, z którym związana jest legenda pierwszego liberum veto).

Poczem idzie „Do łaskawego czytelnika X. Andrzey Chrząstowski". Pisze, że dostarczył mu tej książki Syciński i jego kosztem ją ogłasza. Podnosi znaczenie jej, skoro wykazuje, że św. Wojciech uczył prawdziwej ewang. wiary.

Wyście od nas wyszli, nie my od was. Msza papieska jest niepodobna do służby, jaką św. Woj. sprawował. W Gnieźnie do tego czasu kustosze pokazują kielich orzechowy którym biskup św. Wojciech usługował Teraz drzewiani księża złotych kielichów używają. I za św. Stanisława nie było mszy papieskiej. Co się tknie wzywania świętych, które w Bogurodzice słychamy to już w Poznaniu jezuitowie przez Arturusa Angielczyka niepotrzebne osądzili i po łacinie napisali, aby to i papieżnik widział, że się godzi od Bogarodzice w niekt. rzeczach odstąpić. Nie trzeba też pragnąć z kubka onego złotego szarłatnice onej włoskiej.

Następuje wiersz: Do łask. czytelnika. Zaczyna się: Co powiadali niegdyś mądrzy poetowie O iakim Protheusie..., podpisany: Jan Kozakowicz Litwin. Uderza w tym

wierszu na mnichów, którzy są fałszywi jak Proteus.

Dopiero od k. B_3 rozpoczyna się traktat Turnowskiego (t. j. Teofila Symona), noszący datę 1590 na początku.

Zestawia sposobem rocznikarskim daty od r. 965, dotyczące chrześcijaństwa w Polse (wedle Bielskiego i Miechowity). — Potem idzie: Poznaczenie ustaw rzymskich, których w Polsce za św. Wojc. i Stan. nie było... Stara się w ten sposób wykazać, że w Polsce najd. nie znano różnych obrzędów i urządzeń katol. (cześć relikwij, agnusy, zakony, transsub.). Toteż Jagiełło sprzyjał husytom. Posłał im na pomoc Korybuta. Jadwiga czytywała biblję po polsku jako prawa ewangeliczka. O walkach Kaz. Jag. z duchowieństwem. I on sprzyjał Czechom. Wiersze Jowjusza Pontana na grób Lukrecji córki papieża i żony jego. O Juljuszu Sodomicie. O Jerzym Izraelu, który urodził się żydem. O zjeździe sandom. 1570. Jezuici opanowują szkoły, biorą argumenty z pogańskich filozofów (Platona, Aryst.). Zwalcza nowy kalendarz.

Cała książka, podobnie jak obie przedmowy, w tonie nadzwyczaj ostrym. Cechą jej najważniejszą jest chęć nawiązania wyznania braci czeskich do husytyzmu.

Jest to więc ta sama myśl, którą Turnowski rozwinął w rękop „Obronie konsensu sandom." (o której niżej), zmierzając do wykazania, że w obrębie narodów słowiańskich wyznanie braci czeskich powinno mieć prymat przed luteranizmem i konfesją augsburską, a luterstwa domeną są tylko Niemcy.

Za ogłoszenie dziełka o takiej tendencji bez wiedzy starszych Jednoty został autor upomniany od rady Jednoty, co opowiada bliżej Bidlo (Vzajemny Pomer).

Niezależnie od tej kwestji wywiązała się o to dziełko polemika z jezuitami, a mianowicie z ks. Łaszczem-Tworzydłą, o której obacz niżej.

Maciej Szołajski (obacz niżej) mówi o tem wydaniu:

IX. Chrząstowski do IX. Symona (Turnowskiego).

Dyabełci to kazał zwierciadło drukować, Dopieroż papieżnicy z nas będą żartować.

IX. Symon. A tobie dway kazali z nowu ie wydawać: Mnie z Polski aż do Litwy, na pośmiech udawać.

Egz. Jag. kupił mój ojciec w r. 1893 za 9 złr. Inny egz. miał ks. Birgel w Wilnie. Kraszew. Wilno IV (z datą 1596 mylną). — Jocher 9791 a. — Wizerunki Poczet nowy III, 169. — Bandt. H. dr. II, 20.

Jagiell. — Ossol.

— Zwierciadło Nabożeństwa Chrześćiańskiego w Polszcze y w Litwie począwszy od przystania Polaków na wiarę krześciańską, aż do teraźniejszego roku 1604. Item Jasne Oko prawdy X. Simeona Th. Turnowskiego służebnika Pana Jezusowego y Ewangelij iego w Polszcze z Obroną a odpowiedzią na Okulary ciemne a omylne przez X. Marcina Tworzydła w Wilnie wydane. Nakładem Jego Mosci Jana Sycynskiego Marszałka Krola Jego Mosci powiatu Upitskiego. W ymeniu Jego Na Upicie drukowano, Jakob Markowicz. (B. w. r., ale 1604). w 4ce, k. 85 nlb. (sygn. Vij).

Przypis Oswieconym Xiążętom Radziwiłom. Samo zwierciadło ma 13 k. nl. Poczem z osobnym tytułem idzie: Jasne oko... (obacz opis poniżej podany).

Wydania tego nie miałem w ręku, stąd nie wiem, czy wzmianka o druku w Upicie jest wiernie oddana. — Jocher 9781 a podaje nazwisko drukarza Jakób Starbowycz, co widoczny błąd.

Bursche w wydaniu „Apologeticusa" z r. 1932 (w Bibl. Pis. Pol. Akad. Um.). Bursche

— Zwierćiádło, Nabożeństwá Krześćiáńskiego w Polszcze, począwszy od przystania Polaków ná wiarę Krześćiáńską, aż do Roku 1603. w 4ce, sygn. D.

Kończy się podpisem: Domine aperi oculos eorum. Amen. Sperabo Tamen.

Tak podaje Jocher 9781 c, powołując się na egzemplarz Bibl. Horodeckiej. — Byłaby to więc odbitka z opisanego wyżej wspólnego wydania „Zwierciadła" i „Jasnego oka"; istotnie znam egzemplarz „Jasnego oka" osobno wypuszczony, a więc i odbitka „Zwierciadła" jest prawdopodobna. — Za Jocherem powtarza to Kraszew. Wilno IV pod r. 1603. Bibl. Burschego(?)

— Toż:... 1639. w 4ce, k. 17(?).

Tu ma być samo Zwierciadło. — Ale to edycja wątpliwa. — Jocher 9781 e.

— Jasne Oko Prawdy X. Symeona Th. Tvrnowskiego służebniká PÁná JEzusowego y Ewángelij iego w Polszcże, z Obroną á z odpowiedźią. Ná Okulary, ćiemne á omylne przez X. Marciná Tworzydłá w Wilnie wydáne. Apocal 3. v. 13. Jnunge collijrio oculos suos, ut uideas. Omylą ćię okulary Jesli Chrześćiáńskiey wiáry Grunt y probę wezmiesz zynąd (Jak ćie zwodzi Tworzydłow błąd) Oprocz Krystusá sámego A Ewángelij iego. (około 1604?). w 4ce, k. tyt. i k. 69 nlb. (sygn. i—v oraz Dij—Vij).

Jest to osobno puszczone (z pięciu wstępnemi kartkami) i z odrębnym tytułem odbicie z II wydania „Zwierciadła naboż.“. — Dlatego to sygnatury idą od Dij.

Na odwrocie k. tyt. dalsze dwa wierszyki oba równie niedołężne: 1) Nie jest prawym Katolikiem, kto nie iest Ewangelikiem. — 2) Kto się od Ewangelij — Odłącza w swey religij — Nie iest w powszechnym kosciele — Przeto ich błądzi tak wiele.

Druk gocki.

Rozpoczyna na 3 kartach „przedmowa do czyt. łask.“, w której opowiada genezę swego pisma. p. t. „Zwierciadło“. Mówi, że nie zwykł wydawać skriptów uchodząc niepokoja. Nie odpowiadał ks. Adr. Junginsowi (ob. „Rozwiązanie“ w t. XVIII, 665), ale odpowiada Tworzydle na jego „Okulary“ (Tworzydło jest to pseudonim Łaszcza, ob. tom XXI, 105).

Zwierciadło napisał, słysząc o odpowiedzi, jaką dał Mik. Głogiński, surrogator kaliski, marsz. And. Opalińskiemu, który go namawiał do przejścia na katolicyzm. Głogiński powiedział, że wiara katolicka wciąż się zmienia, bo papieże wciąż coś reformują (Wieczerzę Pańską pod jedną osobą, kalendarz, formularze do naboż. i t. p.). Aby to poprzeć napisał skripcik o wierze w Polsce, ale nie dał go do druku, tylko kilku przyjaciół przepisało go sobie. Gdy go dostał po roku Jan Syciński na sejmie w Warszawie wydał go acz mendose z pomocą Chrząstowskiego, dawszy tytuł „Zwierciadło nabożeństwa“. Przeciw temu wyrwał się ks. Tworzydło z „Okularami“ (pisali je mistrzowie z rogatemi głowami). „Okulary“ doszły rąk Turnowskiego pierwej niż egzemplarz Zwierciadła, który okazał się pełen błędów i opuszczeń. Zaraz zaczął odpowiadać i napisał kilka arkuszów, ale czekał z ukończeniem na egzemplarz Zwierciadła z Litwy; robotę musiał przerwać na 5 lat i dopiero w teraźniejszym roku 1599 podjął ją na nowo, powróciwszy z Wilna. Pisze to diebus aestivis (1599) przez dni kilkanaście. Szydzi z Tworzydły, iż jest zamulonym twarogiem, upstrzonym włoskim koprem i jadowitą cykutą, a pisze stylem lekkomyślnych, kuglujących ludzi. Jego nazywa iX, coby można mu oddać przez PiX. — Po przedmowie idzie Summa artykułów (na 1 str.), a od k. Dij rozpoczyna się: Na okulary Respons.

Z tego widać, że rzecz ta pisana była w lecie 1599 i oddana zapewne niedługo potem do druku, skoro rok 1599 nazywa w przedmowie teraźniejszym. Jednakże nieodrazu to wypuścił w świat. Musiały zachodzić jakieś trudności; najprędzej ze strony starszych Jednoty czeskiej, którzy stale się sprzeciwiali ogłaszaniu przez niego pism polemicznych (obacz o tem niżej). Dopiero w r. 1604 usunięto te trudności. Wówczas złączył razem oba pisma (Zwierciadło... i Jasne oko), wydrukował jako całość, a z „Jasnego oka“ sporządził odbitkę z osobnym tytułem i rozpowszechnił. Tak mi się przedstawia zawikłana historja tego druku.

Dzieło składa się z 13 artykułów, polemizujących pokolei z ks. Łaszczem. O kulcie św. Wojciecha (jeśli się mamy w wierze na nim gruntować). Św. Wojciech przyniósł Polakom prawdziwą ewangelję. Urządzenie ówczesnego Kościoła pol. było zgodne z ewangelją. I za Jagiełły była prawdziwa wiara, choć już Antychryst opanował Kościół. Jagiełło z Czechami się kumał. (Tu przytacza na k. F liczne fakta, mające świadczyć, że Jagiełło sprzyjał obrządkowi i językowi słowiań; między innemi cytuje Biblję król. Zofji, jaką oglądał na perg. pisaną z dodatkiem na końcu, iż wykładana pracą ks. Andrzeja z Jaszowic a pisana w Korczynie przez Piotra z Radoszyc 1455). — O soborze w Bazylei i o roli Czechów. O prześladowaniach dalszych. O obrazach papieskich (są pogańskim równe). O wzywaniu świętych. O zadusznym dniu. O czyścu. O kardynałach. O Wieczerzy Pańskiej. Co jest wżdy msza?

Prostuje mylkę popełnioną przez ks. Chrząstowskiego w edycji Zwierciadła z r. 1594, jakoby ks. Jerzy Israel miał być żydem chrzczonym. Był on apostołem Polski i Prus, który tam w r. 1550 pojechał, a w r. 1568 umarł w Lipniku jako starszy (biskup) konf. czeskiej. W r. 1540 jeździł do Lutra. W r. 1570 podpisał się pod zgodą sand. — Gloryfikuje też pamięć Husa. — Prostuje wiadomości Tworzydły o ustawach ewang.

Wreszcie porównuje ewangelję Chryst. z ewangelją papieską i wykazuje zwięźle różnice, a kończy „Summownem zamknieniem“.

Na ost. str. dwa sześciowiersze: Do Tworzydły wileńskiego. (Nie złeć owo tworzydło, co w nich nasze dworki tworzą syry...).

Na pismo to odpowiedział jakiś jezuita, zapewne Łaszcz (tym razem pod pseudonimem plebana na Podlaszu Macieja Szałajskiego) — dziełkiem wydanem w r. 1605 (obacz tom XXI, str. 105 pod Łaszczem).

W dziełku tem jest powiedziane, że ks. Tworzydło już umarł a Turnowius przez lat dziewięć uczył się, nim mu odpowiedział. Widocznie więc dopiero w tym roku 1605 doszło do rąk autora „Jasne oko“.

Omawiam tu pokrótce tę odpowiedź Łaszcza, bo nie jest w t. XXI streszczona: Rozpoczyna: Przedmowa do Ministrów. Tu „skarży się“ na Simona Tarnoviusa (sic) służebnika lutersk. czy kalwińskiego, który z umarłymi rozmawia — a tego zabrania właśnie „wasza ewanielia“. Krytykuje go

także za używanie tytułu księdza, co papieska jest rzecz. Wyśmiewa też ks. Chrząstowskiego. — Na k. A_4 rozpoczynają się „Okulary wtore". Przechodzi artykuł za artykułem i zbija je. Polemizuje o początek ewangelji w Polsce (działalność św. Wojciecha). O Jagielle królu, że się nawrócił na prawdziwą wiarę. O husytyzmie i o ewang. czeskich. O różnicy między obrazami pogańskiemi a papieskiemi. O wzywaniu świętych zmarłych. O zadusznym dniu. O czyścu. O Wieczerzy P. i mszy. — Na k. F_4: Koniec. — Odtąd: Disputatia Luthra z Dyabłem o mszey, z niemieckiego przełożona (z pism Lutra wyjęta). — Poczem powraca do polemiki. O wieczerzy heretyckiej. O kielichu krwie. Na k. K_2 o jezuitach i nowochrzczeńcach. Porównanie lutrów i kalwinów z nowochrz. (wypisuje ich wzajemne zarzuty i obelgi). Summowne zamknienie. — Kończy: Do iX Simona Superpendenta... (sześciowiersz szyderczy).

Pilat Liter.[2] I, 2, str. 389. — Łoś Przegląd zabytków 1915, str. 179 (o Biblji król. Zofji). — Brykner Scandala expurgata.

Krasiń.

— ob. Jungius (Rozwiązanie 1594; tu polemika z nim) — Łaszcz (Twozydło) — Prakovius — Vitrelinus — Węgierski (Systema 1652).

Jego stosunek do Jednoty czeskiej (często niezgodny) wyjaśnia bliżej Bidlo Vzajemny pomer czeske a polske vetve Jednoty bratrske (w „Czas. czeske matice" tom 41—42 r. 1917—8). Był on przeciwnikiem corazto większego zbliżania się Jednoty do kalwinizmu, któremuto prądowi hołdowała czeska Jednota. Domagał się także wydania mu odpisów z dawnych uchwał Jednoty, a tego mu Czesi odmawiali.

W r. 1590 napisał odpowiedź na dzieło wydane pod imieniem Melchjora Prakoviusa Artes et imposturae (ob. tom XXV, 218), a napisane niewątpliwie przez Adr. Junga S. J. — Rada Jednoty nie pozwoliła tej odpowiedzi drukować; dochowała się ona w ręk. Muz. Narod. w Pradze (p. t. Controversia evang. cum catholicis). — Obacz o tem Bidlo Vzajemny pomer (r. 1917—8).

W r. 1603 napisał odpowiedź na dzieło Jana Hedericusa (ob. tom XVIII, 72) p. t. „Epistola paraenetica", ale jej nie ogłosił wobec przeszkód, jakie stawiała czeska Jednota. — Ob. Bidlo Vzaj. pomer (1917—8).

Również nie ogłosił — z braku pozwolenia ze strony czeskiej Jednoty — dwóch innych rozpraw z r. 1593 („Sarmata de sacramento coenae Domini" i „Sarmata de persona Christi"). Obie przechowuje dzisiaj Bibl. Racz. — Stara się w nich obronić stanowisko Jednoty w tych kwestjach przeciw luteranom i kalwinom.

Wojtkowski w „Reformacji w Polsce" 1935, str. 179 omawia rękopisy jego prac odnalezione w zbiorze po ś.p. Erzepkim (niegdyś własność J. Łukasz., jeszcze przedtem arch. Jednoty w Lesznie). Są one następujące: 1) „Iter sandomiriense" (Łukaszewicz przedrukował to, ale w skrócie i ze zmianami). — 2) Rozprawa z Vitrelinem. — 3) Akta synodu poznańskiego 1570. — 4) Obrona konsensu sędomirskiego. — 5) Litewska Droga (1599). — 6) Listy Turnowskiego w liczbie 52.

„Litewska Droga" dotyczyła porozumienia z kościołem wschodnim

Z rękopisów tych korzystał Łukaszewicz i ogłaszał z nich wyjątki.

Inne odpisy „Iter sand." i „Aktów synodu" dochowały się w Lesznie i w Bibl. Uniw. Wrocł. — Rękopis wrocławski „Iter" należy do Coll. Steinwehriana.

Węgierski w Slavonia reform., str. 166, wymienia jeszcze jego pracę p. t. Compendium hist. fratrum Bohem.

Łukaszewicz O Kośc. Br. cz. 1835, str. 74—103 oraz 364—7 (tu przedruk opisu jego podróży na synod sandom.). — Wizerunki i roztrz. 1836, poczet nowy III, 169. — E. Bursche w Zwiastunie Ewang. 1912 nr 7. (Proroctwa XVI w.). — Bidlo Jednota I, 18; II (144 i passim). Na str. 152 i n. omawia obszernie jego udział w synodzie sandom.; III, 84—120. — Tenże Vzajemny pomer czeske a polske vetve Jednoty 1917, str. 108—188. — Tieftrunk w „Kvetach" 1880 lipiec. — Chodynicki Kościół prawosł. 1934, str. 341—353 oraz 627. — Wotschke w Aus Posens Kirchl. Verg. 1917—1918 (listy do Gryneusa z r. 1587). — Tenże Geschichte der Reformation 1911. — Encykl. kośc. XXIX. 302. — Encykl. Org. XXV, 749. — Korbut[2] I, 330. — Finkel III, str. 1880.

TURNOWSKI Jan, pleban toruński Jednoty, superintendent wielkopolski (pseud. Jan Tyniecki) (ur. 1567 † 1629). De aeterna Dei praedestinatione Assertio et Confessio. Francofurti ad Viadrum 1626. w 4ce.

Dedykowane Uniw. we Frankfurcie i w Królewcu.

Juszyński I, 287. — Jocher 3822. — Wotschke Joh. Turnovius (w „Aus Posens Kirchl. Vergang." I) 1911, str. 97.

— Cantional Piesni Duchownych Hymnow y Psálmow Swiętych, Na Wieczna Wielkiego Boga, Oica, Syna, y Ducha Swietego Chwale: A Jednote Prawowiernego Kosciola Bozego Pozytek Pospolity. Zporządzony, wypolerowany y wydány Roku Páńskiego cIɔIɔcXI (1611). Masz wierna duszo Hymny z Bo-

żych Słow zebráne, W Kośćielny rytm ná własny kształt Polski vbráne. Tych ná ziemi vżywaj, á da Bog że nową, Tráfisz w Syonskich grodźiech notę Báránkową. Apoc. 14. I. W Toruniu drukowal Augustin Ferber. [Tytuł w prostokątnej zdobnej ramie]. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 485, k. 6 nlb.

Pod przedmową „Do zboru Pańskiego" podpisani: Starszy Bracia y Dozorcy Zborow wielgo Poiskich Confessiey Czeskiey. — Nazwisko wydawcy nie jest nigdzie wspomniane, ale był nim niewątpliwie Turnowski. — Praca Turnowskiego polegała na tem, że przerobił i rozszerzył Kancjonał Artomiusa, swojego poprzednika w godności plebana toruńskiego († 1609). Pracę swoją przedłożył Turnowski do oceny biskupom Jednoty czeskiej.

W przedmowie zaznaczono, że wprowadzone zmiany dotyczą poprawy rytmu i polszczyzny, która w starych kancjonałach była czeska. Stąd nie śpiewano pieśni po zborzech. Przydano nieco pieśni, nawet świeżo z niem. przetłómaczonych. Niektóre pieśni skrócono.

Pieśni idą szeregiem świąt, przy każdej nuty. „Przydatki" hymnów świętych idą od str. 442—485. Dodał tu wydawca pieśni na Adwent, na Gody (kolendy), o trudach pańskich, o Męce, na W. Noc, Wniebowstąpienie, o Kościele Bożym, o słowie bożem, o pokucie, o wieczerzy, o pokuszeniu, o Modlitwie Pańskiej. — Razem dodano 30 pieśni. To są zapewne owe pieśni „świeżo z niemieckiego przetłómaczone" (pracą Turnowskiego). — Na końcu Regestr pieśni.

Bidlo Vzajemny pomer (jak niżej). — Oloff Poln. Liederg., str. 419. — Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 60 (podaje repr. jednej strony).

Dalsze wydania i przeróbki tego zbioru obacz w t. XIX, 83 (przedruk z r. 1636) a zwłaszcza str. 92—96, gdzie zestawiono wszystkie kancjonały toruńskie.

Ob. niżej: Hymnów trzydzieści (1605).

Czartor. — Kórn.

— Centuriae carminum primae. 1600.

Dedyk. W. Stuckiemu w Zürichu. — Jest to zbiór epigramów. — Oloff Beiträge I, 184. — Juszyński II, 237. — Wiszniew. VI, 306. — Wotschke l. c., str. 80.

Zbiorku tego nikt nie zna egzemplarza. Może tytuł nie jest dokładny.

— Reliquiarum centuriae secundae priores quinque decades. Vratislaviae, typis Georgii Bawmanni. 1600. w 4ce.

Dawniejsze jego poezje zaginęły w tumulcie pozn. z r. 1594. Dlatego zbiór ten nazwał „Reliquiarum centuriae". — Znajdują się tu epigramy i wiersze do Krz. Radziwiłła, do Jana Radz., do Andrz. Leszczyńskiego, do Wład. Przyjemskiego, do Mac. Trzcińskiego, do And. Calagiusa, Abr. Ursina, P. Titusa, do Słupeckich, do Marc. Gerticha i Zuz. Turnowskiej, Jerzego Kurzbacha.

Wotschke l. c., str. 86.

— Krzescianskie Zborv Panskiego Constitvcie W Elbiągv W Rokv Teraznieyszym Zawarte. A Ministrom Luterskiey wiáry w kosciołách w Márgrabstwie y Páństwách inszych w Niemczech: Xiążęćiá Brándenburskiego władzy podległych, od niegosz do záchowánia y podpisania pod karániem wygnánia, podáne. Przełożone ná ięzyk Polski y declárowáne przez Xiędzá Jana Turnowskiego z Turnowá superintendenta zboru Ewánielickiego w Toruniu Tàmze Roku Roku Pànskiego 1614. [Tu ornament]. w 4ce, k. tyt. i k. 14 nlb.

Rozpoczynają: Constitvcie Zboru Panskiego, z 25 przepisów złożone: Kielichy oddać na dwór księcia, ołtarze kamienne wyłamać, obrazy wyrzucić, zamiast opłatka zemła, chrzcić w miednicach mosiężnych, Trójca nie ma być malowana i t. p. i t. p.

Poczem idzie: Krotka declaracia słowem bożym ugruntowana... przez ks. Turnowskiego. Wysławia on te konstytucje jako doskonałe. Zwalcza tolerancję (powołuje się na spalenie Serweta, naco z ukochaniem serca patrzał Beza). Lutrów trzeba przymusić do prawdziwej wiary. Augsburska konfesja dotąd używa złotych i srebrnych naczyń co jest złe. Taksamo obrazów. Wszystkie obrzędy pochodzą z papiestwa, znieść je! Katechizm luterski ma błędy, bo Luter za długo w kapicy chadzał.

Od k. D_2: Respons bardzo potrzebny na dwie quaestiae: 1) Jedna czy się te konst. zgadzają z nauką Kalwina? 2) Co rozumieć o tych konst. wedle nauki tegoż Kalwina? — Odpowiada, że się nie zgadzają. Kalwin wiele ceremonij nad przykazanie naczynił. Takie postanowienia mają i zachowują w Krakowie, Lewartowie, Nowogródku, Aleksandrowicach, z którymi, w Bogu nadzieja dojdzie do zgody w wierze.

Broszura ta jest falsyfikatem. Turnowski jej nie pisał, jak wyjaśnia w poniżej opisanej protestacji swej. Celem falsyfikatu jest wskazanie, że luterska i kalwińska wiara są ze sobą sprzeczne, a także, że ich zwolennicy zarzucają sobie wzajemnie odstępstwo od słowa bożego. Falsyfikat ten wyszedł zapewne z kół jezuickich (co daje do poznania Turnowski i co wynika z dużej erudycji teologicznej).

Jocher nr 8006. Jagiell.

Pewna O Niepewnych Constitutiach Elbiaskich Xiedza Jana Turnowskiego S. Pisma Doct. Sprawa. w Toruniu Roku Naswietsz. Pana N. cIɔIɔc XVI. (1616). Drukował Augustin Ferber. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. cytat z Matth. 8.

Turnowski piętnuje falsyfikat powyżej opisany. Nie ma z nim nic wspólnego. Pisze, że się długo „u bibljopolów" o ten skrypt starał, nim go dostał; a więc rzecz była w handlu księgarskim. Nie on pierwszy jest ofiarą pofałszowań — powołuje się na przykłady z Mortona Catalogus testium. Wmówiono w jednego zacnego jezuitę, jakoby on w kazaniu twierdził, że Luter i Kalwin uczą niektórych rzeczy przeciw wierze. (Chodzi o jakiś ustęp z kazania na pogrzebie Hubera). Zetknął się z tym jezuitą u jednego panięcia w Toruniu i doznał ludzkości, tak że tuszy, że go z tej miary potem ochroni.

Jocher nr 9567. — Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 60.

Czartor. — Chrept.

— Epithalamium ornatissimi viri Joannis Seeholzeri et Annae Cellariae, virginis castissimae, honoris, amoris et boni animi ergo scriptum a Ioanne Turnovio Polono. Anno 1592 XVI Kal. Augusti. w 4ce(?).

Druk w Zürichu.

Wotschke l. c., str. 79.

— Dowod Zgody Ewangelickiey, Iáko we wszytkich innych Artikulech Wiáry Káthotickiey, Ták y O Sakramencie Ciała y Krwie Panskiey. Ktorym znośi się Obwinienie Kátholikow Rzymskich twierdzących, Ze się Ewángelicy z sobą w Wierze nie zgadzáią. Zebrane y spisány z Pism ludźi vczonych. Przez Iana Tynieckiego. z Tyncá. Roku Pánskiego 1613. w 4ce, str. 29.

Druk mieszany: gocki, łac. i kursywa; zapewne w Toruniu. Jest to odpowiedź Turnowskiego (pod pseud.) na zarzuty, jakoby się ewanielicy sami z sobą w wierze nie zgadzali. — Zarzut taki głosili wówczas przedewszytkiem jezuici i powoływali się na to, że to Turnowski przyznaje.

Wyjaśnia więc różnice między Lutrem, Zwinglim, Kalwinem, a także między konfesjami augsb., helwecką, czeską i sandom. (z r. 1570). Głównie omawia sprawę konsensu sandomierskiego i stosunek zjazdu toruńskiego (1595) do tej zgody. Porównywa z tem konfesję wirtemberską (1563), wedle dzieła Ebera, wykazując podobieństwo do sandom. — Krytykuje Wujka Judicium (1570). — Protestuje przeciw nazwom: luteranie, kalwiniści, — jedynie właściwą nazwą jest: ewanielicy. — Kończy: Panie Boże im (t. j. adwersarzom, jezuitom) odpuść.

Maciej. III, 665. — Jocher III, nr 9570 i 3943 (z datą 1616).

Odpowiedział na to Sawicki Kasper pismem: Foremna zgoda 1615 (tom XXVII, 168).

Czartor. — Chreptow.

— Epopeia De Expeditione Germanogallica Felicibvs Christianissimi Galliarvm Et Navarrae Regis Henrici IV. Illvstrissimiq. Et Vere Tam Re Qvam Nomine Christian. Principis Anhaltini Avspiciis: Anno Dn. cIɔIɔXCI. Augusto mense augustissimo suscepta, A Ioanne Turnovio Polono eufemias charin scripta. Tigvri In Officina Froschoviana. 1591. w 4ce, k. tyt., i k 5 nlb.

Dedykacja wierszem: Generoso V. Dn. Philippo Mornaeo de Plessi: Gubernatori Salmuriensi: consiliario regio Jo. Turnovius Sal.

Mówi, że wiersze te są „pignora prima sui genii". Wysławia Stuckiusa, inclytam famam Lycaei.

Na odwrocie tej dedykacji epigram Turnowskiego: De Henrico Borbonio IV et Andrea Leszczinio palat. brest. domino et nutritore suo clementissimo.

„Epopeię" rozpoczyna przemowa Virtutis ad Gallos. Poczem Bóg postanawia przyjść Gallom z pomocą. Auxiliares copiae pietatis impulsu regi missae (Sasi i Brandeburczycy). Wymienia wodzów armij, głównie Turenjusza. Kończy apostrofą do wojsk królewskich. Wymienia różnych wojowników.

Na egz. petersb. przypis ręką autora Jan. Jak. Ostrorogowi.

Wotschke Joh. Turn., str. 79. — Wiersb. II, 1742.

Akad. — Petersb. publ. — Uniw. Warsz.(?)

— Homilia sacra in funere Andreae Comitis de Lesno Brestae Cujaviorum Palatini, Ecclesiae Orthodoxae in Sarmatia nutrii praestantissimi, Patriae Patris habita Baranoviae A. 1607. w 4ce. ark. 4.

Dedykacja radzie miejskiej gdańskiej.

Tłómaczył Paweł Paliurus rektor szkoły łobżeńskiej. — Druk w Gdańsku u Hünefelda.

Oryginał polski ob. niżej pod: Pogrzeb.

Brückner w „Reform. w Polsce" 1921, str 271. — Wotschke Joh. Turnovius, str. 91. — Tenże w „Aus Posens kirchl. Vergangenheit" 1914, str. 115. — Tenże Das Liss. Gimnasium 1906, str. 17.

Bibl. berl. państw. — Chrept. — Petersb publ.

— Hymnow 30 z niemieckiego na polski ięzyk przetłomaczone przez Jana Turnowskiego: w Gdańsku 1605. w 8ce.

Jocher 7173 (powtarza za Oloffem Poln. Liederg, str. 185). — Taksamo Wotschke l. c., str. 90.

Dziełka takiego nie znam. Data 1605 wydaje mi się wątpliwą ze względu, że Turnowski przetłómaczył istotnie 30 hymnów z niemieckiego, ale wydał je dopiero w r. 1611 (jako świeżo przetłómaczone) w swoim Kancjonale, o którym wyżej.

— Hymny álbo Piesni Duchowne z Káncionalá większego przebráne. A niektore świeżo z Niemieckich przetłumáczone Przez X. Jana Turnowskiego S. Pismá Doctorá [Tu ozdobnik]. We Gdańsku Drukował Iendrzy Hunefeldt Roku 1628. [Tytuł w prostokątnej ramce]. w 16ce, k. tyt., str. 197, k. 2 nlb.

Jest to zbiór odmienny, aniżeli Cantional z r. 1611 (wraz z dodatkami Turnowskiego). — Widocznie Turnowski pod koniec życia († 1629) dokonał na nowo zebrania pieśni duchownych.

Na odwr. tyt.: Przestroga (o różnicy między psalmami a hymnami). — Poczem idzie tekst pieśni: na Adwent, na B. Nar., na Nowe Lato, na trzy Króle, o Męce, o Zmartwychwstaniu, o Wniebowstąpieniu, na Świątki, o Trójcy św., o Słowie bożym, o pokucie, o chrzcie św., o wieczerzy pańskiej, o zwierzchności świeckiej, o modlitwie pańskiej, o wierze, o boż. przykazaniu, w czasy niebezp., w niepogodę („Przeciwne chmury słońce nam zaćmiły" — ale nazwisko J. Koch. niewymienione), pod czas wojny i głodu, w mór, o śmiertelności, przy pogrzebie, o sądnym dniu, poranne, przed i po obiedzie, wieczorne, pospolite. — Od str. 162: Psalmy zwyczajniejsze. Litanje. — Kończy Rejestr pieśni.

Większość pieśni tłómaczona z niemieckiego, bo na początku podano pierwszy wiersz po niemiecku. Nuty nie są dołączone. Razem jest wszystkich utworów 158.

Dużo zapewne sam Turnowski tłómaczył; ale i te, które przejął z dawn. kancjonałów, przerabiał i skracał.

Razem z tym zbiorem wyszły w Gdańsku 1628 r. trzy inne dzieła, z których każde posiada osobny tytuł, ale tworzą razem mimo to całość, a mianowicie:

1) Psalmy Dawidowe, przekł. Mac. Rybińskiego (wydał je i przerobił również Turnowski). Ob. tom XV, 76.
2) Summa nauki chrześcijańskiej, k. 6 (ob. tom XXX, 45). Jest to przedruk Dziesięciorga, Ojcze nasz, Chrztu św., Wieczerzy Pańskiej, Kluczy Król. Nieb. i Trzech symbolów wiary.
3) Modlitwy chrześcijańskie... (ob. tom XXII, 483). Jest to zbiór 115 modlitw, ułożonych lub tłómaczonych zapewne przez wydawcę, t. j. przez J. Turnowskiego. — Rozpoczyna: Prośba o ducha łaski. Kończą: modlitwy w prześladowaniu, podczas wojny, podczas głodu, w chorobie, o cierpliwość, o sądzie ostat., litanja do P. Jezusa.

Cały ten zbiór jest zapewne ostatnim dziełem Turnowskiego. — W jakim stosunku stoi on do gdań. „Kancjonaliku" z r. 1623(?), o którym wspomniał mój ojciec, idąc za Sembrzyckim (Przegląd) — nie umiem wyjaśnić, gdyż egzemplarza „Kancjonalika" nie znam. Wrocław. miej.

— Kazanie przy ostatniey posłudze szlachetnego Pana Eski starszego senatora. Toruń, 1614. w 4ce, ark. 2.

Bibl. Chreptow.

— Modlitwy chrześcijańskie (1628)... ob. wyżej: Hymny.

— Modlitwy Nabozne podczas moru spisane. Toruń, Schnellbotz, 1624. w 4ce

Cytuje to Praetorius Presbyterologia thorun.— Dzisiaj nieznane.

— Pogrzeb szlachetnie urodzonego Pana Fabiana Tenki Sądu Ziemskiego w woiewództwie chełmińskim assesora burgrabiego y burmistrza Toruńskiego R. 1613 3 listopada. w 4ce, k. 8.

Dedykacja: wdowie, szwagrowi zmarłego Piotrowi Behemowi i zięciowi Kraggemu. Podpisany „superattendent wielgopolski i kaznodzieja toruński".

Brückner w „Reform. w Polsce" 1921 1, 272.

Bibl. berliń. państw.

— In obitum antiquissima et nobili prosapia oriundi... Johannis Potocki de Potok (1627)... ob. Aschenborn Mich. — Potocki J.

Jest to zbiorek wierszy, pisanych przez uczniów gimn. w Lesznie. Na czele nagrobek zmarłego stylem nakamiennym, a pod tym nagrobkiem dopisano w egz. Akad. współcześnie: Joh. Tur. D. — Jest on więc autorem tego nagrobka, ale nie jest wydawcą całego zbioru.

Natomiast Turnowski pozostawił w ręk. kazanie „Contio super obitum Joh. Potocki", o czem Wotschke l. c. str. 99.

— Obrona Zgody Ewangelickiey, Przeciw Sztychowi Iana z Prus Golubskiego. A przytym też Pokazanie Niezgody Katholikow Rzymskich, o pierwszym Artikule Wiáry Krzescianskiey, Ná skosztowánie Pánu Gołubskiemu,

Przez Jana Tynieckiego z Tyńcá. [Tu ozdobnik]. Roku Páńskiego, 1618. w 4ce, k. tyt., str. 80.

Jest to odpowiedź na pismo jezuity Sawickiego p. t. „Foremna zgoda" (obacz tom XXVII, 168). Sawicki pisał to pod pseudonimem Gołubskiego, zwalczając poprzednią broszurę „Tynieckiego" zatytułowaną: Zgoda ewangelicka.

Na odwr. tyt. Marcin Rej z Nagłowic oświadcza, że napadł przed kilku laty na ten skrypt Tynieckiego, swego sąsiada i przyjaciela, i wydaje go dla pobożnych czytelników.

Zaczyna autor swą przedmowę do czytelnika od zaprzeczenia, jakoby „Tyniecki" było nazwisko zmyślone. Jest to nazwisko prawdziwe. Tenże błąd powtórzył Crutius Sigejus w swoich Monita Calvinistarum. Nazwiska Crutiusa nie wymienia, choć go dobrze zna. (Crutius jest to pseud. Kaczorowskiego, obacz tom XIX, 7). Nazwiska zmyślać — jest to po jezuicku. W dalszym ciągu wykazuje, iż Pan Bóg dopuszcza ludziom niezgód w sprawach religijnych, aby przez nie przywodzić powolne sobie do rozumienia prawdy świętej, i że dlatego pewne różnice w obozie ewang. nie są niczem zdrożnem.

Sam traktat dzieli się na 6 rozdziałów: o piśmie św., o księgach pisma kanon. i apokr., o wykładzie pisma, o tradicjach, o piśmiech doktorów dawnych, jakim językiem nabożeństwo odprawiać. W każdej z tych kwestyj broni stanowiska ewangelików, a zwalcza katolickie (ujęte w uchwałach konc. tryd.). Stara się też wykazać, że co do używania języka w nabożeństwie są sprzeczności w różnych głosach katolickich, a wogóle katolicy są w sprzeczności z listami św. Pawła. Często polemizuje z Wujkiem, z konfesją piotrkowską, z Bellarminem, Possewinem. Na str. 67 wyśmiewa różne obrzędy katolickie jako zabobony (agnuski, święto zmarłych, relikwje, umywanie nóg w w. czwartek, wyciąganie Jezusa do góry i zrzucanie djabła i t. p.).

Węgierski Hist. eccl. Slav. 1652, str. 453. — Wiszn. Hist. IX, 119. — Maciej. Piśm. III, 664—5.

Krasiń. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Obrona prawdy listow z miasta Thorunia na seymiki Srzedzki y Proszewski do Senatorow y Rycerstwa Korony Polskiey pisanych przeciwko Scriptorowi dotkliwemi potwarzami nadzianemu, a od któregoś Jezuity pod utaionym imieniem w druk wydanemu. w 4ce, k. 38 (sygn. K_2).

Jest to przekład broszury „Patrocinium". Obacz pod Jerzy Tyszkiewicz, który na to dwukrotnie odpowiedział. On też opisuje podrzucenie tej broszury do Collegium jezuickiego. — Druk w Toruniu u Ferbera; ale drukarza zatajono.

Maciej. Piśm. III, 83. — Brückner w „Reformacji w Polsce" I 1921, str. 273. — Mocarski Książka w Toruniu 1934, str. 58—60.

Zakazane przez bisk. Szyszkowskiego. Obacz: Synodus dioec. crac. (1621).

Wyszło też po niem. p. t. Schutzrede.

Berliń. państw. — Gdańska miej.

— Patrocinium Veritatis Literarum Torunensium, ad Conventum Szrodensem & Proszoviensem scriptarum: Ad Senatores Equitesque Regni Poloniae directum. Contra injuriosam & calumniosam Jesuitae cujusdam Anonymi Orationem. (1614). w 4ce, k. tyt. i k. 35 nlb. (sygn. I_4).

Wydane bezimiennie zapewne w Toruniu u Ferbera. Ma formę listu do senatorów i rycerstwa. Autor mówi, że pewien jezuita wydał po łac. i po niem. pisemko, w którem acerbissime zwalcza list Torunian do sejmiku średzk. (Chodzi o pismo Rościszewskiego p. t. Ad senatum... oratio, obacz tom XXVI, 361).

Pokolei zbija zarzuty stawiane Torunianom i broni ich listu do sejmiku. Zarazem sam ostro atakuje jezuitów. Na k. B_2 o teorji Mariany, pozwalającej na zabijanie królów i książąt (co parlament paryski i Sorbona potępiły). Aquaviva w r. 1599 pozwolił na druk Mariany; Ribadaneira 1608 go wychwala. Tu dłuższa polemika z teorją Mariany, z którego całe ustępy przytacza. Przytacza na obronę swego stanowiska ustęp z Homera (o Telemaku). Zwalcza pisma jezuitów Sâ, Sandera, Rossaei, Creswela, Bellarmina. (Jest to najważniejsza w literaturze polskiej polemika na tak modny wówczas temat tyranicidii). — Dalej mówi o szkołach w Toruniu i o dążeniu jezuitów, aby je opanować. O uposażeniu kościoła św. Jana. O prawie odbywania procesji. O tumultach. Zwalcza „Nova" jezuickie. O wybudowaniu w Toruniu seminarium jezuickiego (collegium). O nabywaniu w Toruniu przez jezuitów posiadłości przy pomocy testamentów lub kupna. Przypomina im ten sam sposób postępowania w Brunsberdze i w Gdańsku. O wypędzeniu jezuitów z Wenecji (ten sam szczegół, który się kilkakrotnie powtarza w pismach rokoszowych) oraz z Francji. Ravaillac przyznał, że zachęcały go do morderstwa kazania jezuity. O spiskach jezuickich w Anglji. O wypędzeniu ich z Węgier. Pismo całe napi-

sane jest z namiętnością, ale także z erudcją. Uderza znajomość stosunków francuskich.

Na końcu na k. I wierszyk do Polonji (jezuici nazwani tu są siccarii). Wreszcie Reprotestatio ordinum civitatis toruniensis przeciw postępowaniu jezuitów w Toruniu, z 6 sierpnia 1614.

Istnieje niewątpliwy związek między tą pracą Turnowskiego a antyjezuickimi pamfletami z okresu rokoszu, z których najważniejsze jest „Consilium de recuperanda pace" (najprawdopodobniej pióra Herburta). Dużo zarzutów tu i tam się powtarza, np. co do doktryny o zabijaniu tyranów, co do wyłudzania zapisów. Widocznie Turnowski znał Consilium, albo też korzystał z jakichś wspólnych źródeł (Lermaeus? Arnald? Missenus?).

Wyszło równocześnie po polsku p. t. Obrona oraz po niemiecku p. t. Schutzrede. — W t. XXIV, 141 zestawiłem literaturę do tej sprawy, ale wówczas nie znałem jeszcze nazwiska autora.

Dwukrotną odpowiedź obacz pod: Tyszkiewicz Jerzy. Ten opowiada, jakie wrażenie uczynił egzemplarz polskiego przekładu, podrzucony jezuitom z obelżywym dla nich napisem. Czartor.

— Pogrzeb Jasnie Wielmoznego Pana Jego Mosci Paná Andrzeia Hrabie Z Leszna LeszczinSkiego etc. VVojevvodi Brżeskiego Kujavvskiego, etc. etc. Kosciola Pravvovviernego w Koronie Polskej (sic) Znamienitego Patrona: Oiczyzny Oica etc. etc. [Tu winjeta: główka aniołka wśród rogów, napełnionych kwieciem]. Przypow. 10 v. 25. Sprawiedliwy jest gruntem wieku. [Tytuł w ramce]. (1607). w 4ce, k. nlb. 18 (syg. E_2).

Druk gocki, zapewne w Gdańsku u Hünefelda, co tłómaczyłoby dziwną ortografję i błędy w tytule, — ale niepodobny do tuż niżej opisanego druku Guilemothana (Pogrzebne słowo... Anny Krotoskiey).

Na odwr. tyt. dedyk. do Wład. Przyjemskiego, podp.: sługa y bogomodlca X. Jan Turnowski.

Prosi Przyjemskiego, aby zawiózł to w upominku synowi zmarłego.

Poczem od k. A_2 tekst kazania. Zaczyna od wezwania Nasvv. Pana Naszego. Poczem komentuje tekst Izajasza o śmierci sprawiedliwego. W części II są rozważania o śmierci; w trzeciej i czwartej pociesza pozostałych marnością życia ludzkiego. Kończy „Modlitwa" (zacne familje Boże rozmnażaj, godnych mężów przydawaj). — Wreszcie napis niby nagrobkowy z aluzją do rokoszu: hoc tempore (obiit) cum accensis inter cives odiis... armis, perstrepentibus, quae ne in propria convertantur viscera Deus averruncassit, turbata penitus Republica... — Żadnych szczegółów do życia zmarłego nie podaje, prócz że umarł w 47 roku życia.

Por. wyżej: Homilia (przekład łac. Paliura), gdzie wskazałem literaturę.

Bibl. berl. państw. — Krasiń.

— Pogrzebne Slovva Wyrzeczone nád Ciałem J. M. Panny Anny ZKrotoszyna Krotoskiey, &c. Przez X. Iana Turnowskiego Plebaná Lobzenskiego Roku Nasvvietsz. Pana N. cIɔ.Iɔc.VI. (1606). dniá 4. Maja. [Tu w owalu na tle obłoków samotne drzewo. W otoku napis: Comme La Palme Les Fidelles Florisent]. Drukował we Gdáńsku Quilhelm Guilemothan. Roku 1606. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Druk gocki, cytaty kursywą. W tekście dużo błędów druku, poprawionych piórem lub przez nalepienie karteczki.

Zaczyna od tego, że zmarłe dziecię liczyło sześć lat, a było dziwnej urody. Poczem rozbiera pytanie: dlaczego Pan Bóg, nie dając dorość lat, w kwieciu z świata powoływa dziatki. Oraz przypatruje się od Ducha Bożego urobionym hamulcom żalu serdecznego.

Cytuje wiersze łac., które sam niedołężnie tłómaczy np. „Scęsny człek co się karząc cudzymi przykłady, zdrowo sobie za wczasu sporządza porady". (Ma to oznaczać: felix quem faciunt aliena pericula cautum). Język jego jest czysty, bez makaronizmów, ale ma dużo osobliwych form (niemowiątka, słychawamy nieraz, myśliami, dopuszczył). — Kończy: Modlitwa.

Poczem idą: napis nagrobkowy dla Jana i Anny Krotoskiej (dzieci Andrzeja Krotoskiego i Doroty z Uchańskich); epitafjum wierszem z podp. I. T. P. L. (obzenicensis); oraz wiersze łac. Pawła Paliura rect. scholae lobs., Stan. Niewierskiego, Jana Pauli, Mat. Makowskiego, Piotra Siedleckiego, Jana Vaidoviusa. Krasiń.

— Pogrzebne Slowa Przy Ostatniei Posludze SL. Pamieci Henricha Hubera ML. z Szwabskiei Halle W Toruniu Uczciwie Pogrzebionego Roku Naswietsz. Pana N. cIɔIɔcXII. (1612). I. Maji. [Tu winjeta ornament linearny]. Drukował Augustin Ferber. [Tytuł w prostokątnej ramce ozdobnej]. w 4ce, k. tyt. i k. 17 nlb. (sygn D_5 i 1 k. petitem).

Druk. tyt. antykwą, druk tekstu gock.

Na odwr. tyt. dedykacja: Najasniei Oswieconej Xieznie Annie z Laski Bozei kro-

lewnie szwedzkei; podpisana: X. Jan Turnowski S. Pisma D. Kaznodzieją Thorunski.

Podnosi, że Anna nietylko żywe ratuje, ale i umarłym do pogrzebu dopomaga. Zaleca jej bogomodlstwo w kościołach ewang. w Toruniu, za Jego K. M. odprawiane. W I części kazania omawia, co Józof patr. około kości swych rozkazał. — W II części o ostatnich posługach: gdzie dziś i jako mają być chowane ciała ludzi chrześc. Powołuje się na pisma Lutra. Mówi o jego stosunku do Czechów. O synodzie ewang. sand. 1570 i włodzisł. 1583, ponowionych w Toruniu 1595. O konsensie sand. czyli konkordji i jak gorliwcy (die Schreier) na nią biją. — Uderza na kult świętych w Kościele rzymskim, na cześć grobów, na zakładanie kościołów i kapliczek w sposób zabobonny.

Na końcu na przedostatniej stronie podaje petitem życiorys Hubera, który przybył z Halli do Polski i oddawał tu usługi Jakóbowi Bechlerowi srebrnikowi J. K. Mci. — Zaś na ostatniej stronie wydrukowano „Modlitwę" za zmarłego i za wyznawców słowa Ewangelji oraz za króla. — Na kazanie to powołuje się w swojej broszurze p. t. Pewna sprawa (1616).

Brückner w „Reform. w Polsce" 1921 I, 272. Bibl. berl. państw. — Chreptow. — Czartor.

— Psalmy Monarchi Y Proroka S. Dawida: Przekladania X. Macieja Rybinskiego. Znowu Przeyzrzáne y Wydrukowáne Roku, Naswietszego Pana N. cIɔIɔcXVII. (1617). w Toruniu. [Na końcu:] Drukował Augustin Ferber. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 158, k. 1 nlb.

Obacz opis pod Dawid (t. XV, 75). — Turnowski był tylko wydawcą, ale zaopatrzył dzieło w dedykację do Raf. Leszczyńskiego, którego sumptem wyszło. — Na odwrocie tej dedykacji zamieścił 12 wierszy: Męża bożego M. Rybińskiego zborów ewang. wielgopol. pamięci. — Zaczyna się: Rey zaczął Sauromatom wykrzykać psalm boski, który w tak foremny rym ujął Kochanowski, że go jeszcze do tych dob nikt w tym nie celuje.

— Psałterz Dawidow, Przekładania X. Macieia Rybinskiego, Ná Melodie Psálmow Fráncuskich, z Argumentámi X. Iana Turnovvskiego Superintendentá Wielgop: vczyniony. Teraz znowu ná żądánie wielu ludzi pobożnych, poprawiony, y przedrukowány: z przydániem ná koncu kilku Pieśni nabożnych. [Tu ozdobnik]. w Rakowie, Roku Pańskiego 1624. [Tytuł w barokowej ramce]. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 383, k. 3 nlb.

Ob. tom XV, 75.

Przed każdym psalmem dodał tutaj „Argument" to jest krótkie objaśnienie treści.

I w tej edycji jest wierszyk: Rey zaczął Sauromatom.., ale parę wyrażeń w nim zmieniono. Np. zamiast „wykrzykać psalm boski" jest tutaj: „rozgłaszać psalm boski".

Dedykacja senjorom zboru ewang. krak. i braciej. Opowiada w niej o krzyżu swoim ciężkim, w którym daj mi Boże stałe wytrwanie do końca (choroba?). Zaznacza, że psalmów tych trzeba używać jako katechizmu ks. Krz. Kraińskiego, z którym były przedrukowane i razem introligowane. Dat. w Krakowie 25 paźdz. 1624.

Na końcu przydatek: siedm psalmów (Kochan.) i trzy pieśni nienazwanych autorów (zapewne Turnowskiego).

— Respons Ná Trzydziesci Przyczyn, Ktoremi Iezuići budowánia Zborow w Poznániu bronić, ábo ráczey Ewángeliki wyniszczyć, y Stan Szláchecki pod Práwo, opánowánie y jurisdicią Ich Mśći Pánow Duchownych podbić uśiłuią. Znowu wydány. Anno Domini, VenI CIto DoMIne IesV. It (1615). w 4ce, k. tyt., str. 50.

Druk gocki, zmieszany z kursywą. Zapewne w Toruniu.

Na egz. Czartor. dopisał Załuski: Author est Joh. Tyniczki, idem qui in B. — oraz dodał dwie gwiazdki.

Na odwrocie tyt. cytat z św. Jana oraz 6 wierszy: Ad Autorem Joan: Mor:... Wiersz ten zaczyna się: Sanctum disrumpi foedus docuere Suitae...

Zaczyna się od przytoczenia skryptu wydanego na początku r. 1615 p. t. Rozsądek (ob. o tym skrypcie w tomie XVIII, 40 oraz XXVI, 428). Jest to utwór jezuity Hapa. Na ten skrypt odpisuje po prostu „jako prostak".

Zbija zarzut, jakoby ewangelicy byli heretykami. Potem przechodzi do 30 przyczyn i pokolei z niemi polemizuje. Powołuje się na to, że „my Polacy stanu rycerskiego naród wolny... w rzeczach dusznych jesteśmy tylko podlegli prawa bożemu w piśmie św. opisanemu". Przytacza na to dowody ze statutów. Cudzoziemskie synody nas nie obowiązują. Prawowierne chrześcijany nie podlegają jurysdykcji duchownej (statut wieluński nie ma tego znaczenia ani konf. korczyńska). O zakazie procesji w Toruniu. O innych krzywdach wyrządzonych ewangelikom (tumult krak. 1610). Krytykuje „nieporządne i niesworne koncylium trydenckie". Narzeka na burzenie i odbieranie zborów. Wyjaśnia znaczenie przysięgi król. i konfederacji warszawskiej. Broni tytułu „ministrów". Papieża nazywają ewanielicy „Antychry-

stem", ale chyba słusznie. Cudzołożnikiem jest papież, bo chce być drugim oblubieńcem Kościoła (pierwszym jest Chrystus). Powołuje się na Jana Turrecrematę. Broni szkół różnowierczych.

Na końcu ten sam dosłownie zwrot, co w „Dowodzie zgody ewangel." 1613 t. j.: „Ktoremu samemu Panu Bogu w Troycy iedynemu... niechajże będzie wieczna cześć i chwała".

Wywody poparte dużą erudycją historyczną, teologiczną i prawniczą. Zna konstytucje polskie i spory na tle tolerancji, toczone za Zygm. Aug. i podczas bezkrólewia. Przedstawia się jako szlachcic, podobnie jak na niektórych drukach, wydanych pod własnem nazwiskiem — ale cowięcej jako szlachcic „polski". Ton wywodów spokojny i nie tak obelżywy, jak w pismach jego adwersarza K. Sawickiego.

Na pismo to wydali jezuici „Obronę rozsądku" (ob. tom XXIII, 231).

Maciej. III, 665. — Jocher 9565. Brückner w „Reformacji w Polsce" I, 1921, str. 282. — Sobieski Nienawiść wyzn. tłumów 1902, str. 153. Chreptow. — Czartor.

— Schutz Rede der Warheit so in derer von Thorn an die zu Szroda und Proszewitz gehaltene Zusammenkünfte... M.DC.XIIII. w 4ce, k 40 nlb.

Dokładny tytuł ob. w t. XXVII, 305.

Jest to przekład z „Patrocinium", o którem wyżej

Wotschke Toxites 1913, str. 4.

Czartor. — Tor. Kop. — Uniw. Warsz.

— Summa nauki chrześc. (1628)... ob. wyżej: Hymny.

— [Theses de justificatione 1590]. Wotschke Joh. Turn., str. 77.

— Theses Theologicae de affectionibus Dei in peccatum seu culpae teterrimum malum, quas cum bono Deo sub praesidio Johannis Turnovii SS. Theol. D. Ecclesiarumque per Major. Poloniam Superattendentis, in Gymnasio Torunensi discutiendas proposuit Albertus Dorpowski. Thorunii, apud Franciscum Schnelbotz. A. 1624. w 8ce, 3 ark.

Jocher 3790 pisze:

Praeses et Respondens przypisali tezy Rafałowi Hrabi z Leszna w dowód za łożony koszt na utrzymanie.

— Theses theologicae de Deo essentia uno ac hipostasi trino autopistois S. Scripturae axiomatibus demonstratae a Joanne Turnovio Polono. Tiguri 1592. w 4ce.

Wotschke Joh. Turn., str. 80 oraz str. 101 w dodatku (list do Simlera).

— Thesium Centuria Disputationem Tertiam Continens. Ad Controversiam Bellar: Tertiam De Summo Pontifice. Quam S. S. D. & D. Praeside Reverendo atq; Clarissimo Viro Dn. Ioan. Turn. S. S. Theol. D. & Eccl. maioris Polon: Superintendente. In Thoruniensi Gymnasio Publicè Auditorio Philosopho-Theologico ad XVII. Cal. April. Anno ultimae Dei. Patientiae M.DC.XX. proponit. Christianus Barth. Transylv. Respondens. Typis Augustini Ferberi, Senioris. Thorunij Borussorum (1620). w 4ce, k. 10.

Autorem był profesor a nie uczeń. — Jest to polemika z Bellarminem.

Szabo Mag. Könyvtar, str. 386. — Wotschke l. c., str. 97.

— Ioannis TvrnovI Xeniorum Epigrammaticorvm Decas Amplissimo, Prudentissimo Senatvi Popvloq. VVratislaviensi, Pro Felicibus Proxime Initi cIↃIↃc (1600). Anni Strenis Consecrata [Tu ozdobnik]. Typis Voltzianis. [Tytuł w prostokątnej barokowej ramce złożonej z figur i masek]. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Rozpoczyna wiersz: Vratislavia metropolis Silesiae. Poczem: Vates ad urbem, Mors C. Brittmanni, Natalis Salv., Ad J. Monavium (był to uczeń Bezy), Sarmata in ingressu urbis ad Christum, ad Phyretum, A. Pecelio, Hospes ad Peregrinum. — Na końcu podaje, że w r. 1599 zmarło we Wrocławiu osób 3942, urodziło się 1100, w szpitalach uleczono 1703. Tłómaczy się to faktem zarazy, o czem „Sarmata" Turnovius mówi w wierszyku in ingressu urbis.

Wotschke J. Turn. 1911, str. 85.

Wrocław. miej.

— ob. Aschenborn (Ilias 1619) — Biblja gdańska (1606, 1632) — Calagius (Biblidos 1593; Epigr. 1602, str. 173) — Constitucie — Dawid (Rybińskiego psalmy 1617—8) — Dorpowski Alb. (1624) — Keckerman D. (Scientiae 1609) — Kittel J. (Vota gamica 1653) — Knobloch Dawid — Musonius (Otia ludi lesn. 1604; wiersze podznaczone J. T.) — Nowiny z Poznania (1614; może to jego pióra) — Obrecht (Disputatio 1590—2) — Ostroróg St. (Disput. 1590) — Sadael (Assertiones) — Taffin (De notis) — Thamnitius (Theses 1624) — Tobolski Adam (Epitaphia 1590) — Węgierski And. (Epital. 1620, Disputatio 1628, Systema 1652) — Zei-

tung (Zweyerley Newe 1614; to może jego pióra?) — Zernecke (Chronica 1727, str. 244).

W „Carmina syncharistica in honorem Burch. Leemani" (Tiguri 1592) zamieścił wierszyk ku czci Lehmana.

Należał też do wydawania przekładu Taffina De notis filiorum Dei (ob. Taffin).

Jego rękopisy są w Bibl. Kórnickiej.

Był jednym z tłómaczy Nowego Testamentu w Biblij Gdańskiej, a przedmowa do wydania jej z roku 1606 jest (być może) jego pióra.

W dodatku do pracy swojej (o której niżej) ogłosił Wotschke jego korespondencję z Rudolfem Simlerem, Wilh. Stuckim, Ludw. Camerariusem (Leodiusem). — Jego listy do Alb. Molnara są w bibl. państw. bawarskiej w Monachjum.

Z życiorysów dawniejszych obacz o nim prócz Węgierskiego i Zerneckego: Praetorius Presbyterologia torun., str. 55 i nast. — Tenże Atenae str. 208. — Zedler Universal Lexic. 1745 tom 45, str. 1951. — Oloff Poln. Liederg., str. 182, 314. — Witte Diarium I. — Unschuldige Nachricht 1737, str. 753.

Z autorów nowszych: Juszyński Dykc. II, 434. — Bentkowski Hist. lit. I. — Siarczyński Obraz II, 271. — Wiszniewski VI, 306, 527—613; IX, 121. — Łukaszewicz Kościoły br. czeskich w W. P. (1835), str. 143, 163—8, 370. — Tenże Wiad. o dyssydentach 1832. — Maciej. III, 573 i tom dodatk., str. 292 (o przekładzie „Powodu starszych bożych sług" w ręk. kórn.). — Brückner w „Reformacji w Polsce" 1921.

Wotschke w „Aus Posens kirchl. Verg." 1911, str. 73—111 podał jego życiorys, omówił jego pisma (niektóre) i podaje jego listy. — Werner Gesch. der evang. Parochien 1898. — Sporo nowych faktów o jego działalności przynosi Bidlo Jednota (tom II i III) oraz Vzajemny pomer czeske a polske vetve Jednoty bratrske v dobie 1587—1609 (w Czasop. czesk. matice, tom 41—2 r. 1917—8).

Korbut[2] I, str. 331. — Encykl. kościelna XXIX, str. 306 (zna tylko 12 jego prac).

TURNOWSKI Marcin (1544 † 1608). Elegia De Fructu Nativitatis Iesu Christi Emanuelis Ac Servatoris Nostri. Cui annexa est brevis Historiola, continens encomion Invictiss. Imperatoris Maximiliani II. Qui 12. Octob. praeced: anni, ipso die Maximiliani, pie et placide ex hac aerumnosa vita in coelestem patriam emigravit, cum vixisset annos XLIX. septimanas X dies 11. Imperasset vero annis XI. Scripta Pro Felici novi anni auspicio A M. Martino Turnovio. (Na końcu tekstu:) Excudebatur Vratislaviae. In Officina Typographica Crispini Scharffenbergii. MDLXXVII (1577) mense Januario. w 4ce, k. 6.

Wrocław. miej.

— Historia de immolando Isaac... carmine... Nissae Siles. 1580. w 4ce.

Wątpliwe, aby go można do polskiej bibljografji zaliczyć. Notuję go jednak, gdyż Zedler Univ. Lexicon 1745 t. 45, str. 1952 miesza go z innymi Turnowskimi i przypisuje mu (mylnie) Zwierciadło nab., Kazanie o faryz. i t. p. — Życiorys jego podał Witte Diarium biogr. I. Zamoj.

Turnowski Stanisław ob. Sobór skrzyński (1567).

Turobin Pegasius Bern. ob. Pegasius.

Turobińczyk Aleks. drukarz ob. Hoffman J. D. (De typographiis 1740), str. 65.

TUROBINIUS Jan, dr praw, prof. uniw. (od r. 1535 mag. artium) (ur. 1511 † 24 września 1575). Enchiridion Juris Pontificii et Caesarei. Reverendissimi in Christo Patris ac Domini D. Iacobi Buczacki Dei gratia Episcopi Plocen. studiorum humanitatis, et virtutis, et veteris disciplinae vindicis maximi auspiciis editum. Pultoviae per Ioannem Sandecium, Chalcographum posnanien. Anno Salutari MDXXXIX. (1539) III idus aprilis. w 8ce.

Wiadomość o tym druku podał Janocki w Janoc. I, 289—290. Za nim poszedł Jocher 7287 i inni.

Jest to zapewne tytuł przerobiony przez Janockiego, gdyż miał on zwyczaj parafrazować tytuły dzieł starszych. — Dzisiaj nieznane.

— Examen iis, qui ad Sacros Ordines maiores sunt assumendi, auctoritate reverendissimi antistitis praescriptum. Pultoviae excusum per Ioannem Sandecium, Chalcographum Posnanien. Anno post Christum natum MDXL pridie nonas Ianuarias. (1540). w 8ce.

Janoc. (jak wyżej).

— ob. Kalw Konrad (Repetitio 1541: tu jego wiersz) — Lubelczyk And. (1541) — Mymer Franc. — Przyłuski Jak. (1545) — Szamotulski Grzegorz (w tomie XXX, 199) — Tyczyn Jerzy.

Wysławia go Roysius w swojem Chiliasticon (Carmina, ed. Kruczkiewicz I, 168 i 240).

Janocki l. c. twierdzi, że był zaprzyjaźniony z J. Tyczynem, Mymerem, J. Cervusem, Mik. Jaskierem, Marc. Białobrzeskim.

Stan. Estreicher Acta rector. II, 377. — Barycz Conclusiones Uniw. Jag (1933), str. 485. — Prawa i przywileje m. Krak., wydał Piekosiński I, 251 (z r. 1563). — Wisłocki Liber diligentiarum, str. 513. — Muczkowski Statuta nec non... str. 153, 291. — Starowolski Monumenta 1655, str. 72 (nagrobek).

Chodynicki III, 269. Bandtkie Hist. druk. Kr. P. I, 377. — Łukaszewicz Hist. Poznania II, 34. — Łepkowski w Roczn. Tow. Nauk. t. 28, str. 254. — Halecki Zgoda sandom. 1915, str. 288. — Barycz Hist. Uniw. Jag. 1935, str. 430. — Encykl. Orgelbr. VII, 416; oraz XXV, 751. — Encykl. kościelna XXIX, 308. — Finkel III, 1880.

Turobiński kościół ob. Abrek A. (Navis 1650) — Czechowicz Jan (Fama 1650).

Turobojska Zofja ob. Śmieszkowicz Wawrz. (Wiersz na śmierć 1616).

Turobojski Jakób Marcin ob. Buczkowski M. (1619) — Śmieszkowic Waw. (Wiersz 1616).

Riabinin w księdze „Sz. Szym i jego czasy" 1929, str. 185.

TUROBOLSKI Kazimierz Paweł. Charisterion Sev Honorarivm. Ex praecipuis Academicae gazae lapidibus Elaboratvm. Ac Nobilibus VI. Adolescentibvs Nomine Almae Matris Academiae Cracoviensis. Emeritae Virtutis & gratulationis ergò. Dvm Per Excellentissimum ac Doctissimum Dominum, D. Ioannem Machatar De Wischouiâ Morauum Phil: Doct: Colleg: Min. Primâ in Artibus & Philosophiâ Laureâ, In frequentissimo Illustrium Hospitum confluxu Insignirentvr. A Pavlo Casimiro Tvrobolski, eiusdem Laureae Candidato. Lyrici Concentus Applausu Praesentatvm. Anno post Christum Natum, 1661. III. Idus Octobris. Cracoviae, In Officina Apud Viduam Lucae Kupisz, S. R. M Typ: w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. tytułu rycina, wyobrażająca M. Boską, pod nią 6-wiersz podpisał Łuk. Fogliński; dedykacja Caeli et Terrae gazophylacio, Deiparae Virgini. Poczem ody na cześć św. Jana Kant., egzaminatorów (J. Baltazarowic, Stan. Makowski), promotora Jana Machatara, Tom. Aychingera, Adama Żurowskiego, And. Krowickiego, M. Gradkiewicza, Ad. Jurkiewica, J. Serwackiego. Kazimierzowi Turobolskiemu dziękują Ad. Żurowski i Marcin Gradkiewic. — Na końcu wiersz na cześć Akademji: Doctrinae et virtutis opum metallifodinae Almae Matri, Scholarum Sarm. reginae. — Sub auspiciis Adami Rosczewicz, rect. Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— ob. Makowski Szymon (Magnum 1664).

TUROCZI Władysław. S. Aloysius Gonzaga de marchionibus Castilionis. S. Stanislaus Kostka de proceribus Massoviae, Societatis Jesu heroicis facinoribus, ac beneficiis par nobile fratrum, nuper in numerum SS. relatum. Iam vero ab Alma Universitate Soc. Jesu Tyrnaviensi in academica S. Joannis Baptistae ejusdem S. J. Basilica solemni ritu cultum, perorante R. P... ex eadem Societate Jesu AA. LL. et Philosophiae doctore, Theologiae moralis professore ordinario. Tyrnaviae, typ. academicis per Fridericum Gall anno C. 1727 III. Non. Sept. fol., k. tyt. i 13 k. nlb. (syg. N_3).

Jagiell.

Turoczius Nicolaus ob. Ecchius Valent.

TURONICKI Szymon Florjan. Ascia Immortalis Gloriae Vindex Ex Gentilitio Insigni Magnifici olim, ac Generosi Domini D. Stephani De Wronow Xięski, Vicecapitanei, Ivdicis, Burgrabij Cracouiensis, &c. Viri Ob Summam Virtutem, prudentiam, authoritatem, aeternâ memoriâ dignissimi. Dvm In Cathedrali Basilica Cracouiensi Iusta ei Funebria magno omnium dolore persoluerentur, ad parantele opus Dedvcta & ad posthumam tanti nominis celebritatem A Simone Floriano Tvronicki Consecrata. Anno Salutis M.DC LXXVI. (1676). Die XXV. Iunij. Cracoviae Typis Vniversitatis. fol., k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwr. herb Starża i wiersz łac. Piotra Niewiarowskiego. — Dedykacja Mik. Xięskiemu, bratu zmarłego. Poczem na 4 kartach poemat heksametrami, opisujący zasługi zmarłego. Wspomina o Flor. Maju pod Chocimem, o walkach Stan. Xięskiego nad Wołgą (ojca zmarłego), o przebiegu życia Stefana Xięskiego. Jego bliski stosunek do Sobieskiego.

Wojciech i Franc. Xięscy jego synowie byli w Akad Krak. Zofja Xięska wyszła za mąż za Waxmana.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Zamoj.

Turoscai Mateusz ob. Argentus Joannes (1605) — Turoczi.

TUROWIE. Replika od JPP. Turów przeciwko JPP. Legowiczom oraz małoletniemu Piaseckiemu y jego opiekunom niemniey przeciwko Lakucewiczom y Wołkom. (po r. 1770). fol., 3 ark.
Jagiell.

— ob. Legowicz Jan.

TURPIN de Crissé. O Sztuce Woienney Dzieło Przez Jmci Pana Turpin de Crissé Po Francuzku Napisane, A Teraz Na Polski Język Przez Jmci Pana Franciszka Grzymałę Porucznika Y Adjutanta W Pułku Pierwszym Pieszym Grenadyerow B. W. W. X. Litew: Przetłumaczone. Tom I. [Tu winjeta: pęk znaków wojennych]. w Warszawie 1783. w Drukarni J. K. Mości y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 493, k. 1 nlb. — Tom II. [Tu winjeta jak w tomie pierwszym]. w Warszawie 1783. w Drukarni J. K. Mości y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. k. tyt. i str. 240, k. 10 nlb., 25 tablic.

Dedyk. Stan. Augustowi przez Fr. Grzymałę. Podnosi w niej potrzebę odnowienia cnót wojennych i reformy wojska.

Księga I mówi o znajomości kraju, o marszu, o obozach, o dowozach, o korpusach dla formowania straży i dla furażów, o retyradzie. — Księga II o szpiegach, o atakowaniu wojska i obozów, w kraju równym i w górach, o przeprawach przez rzeki, o bataljach... Przykłady czerpie autor z wojen 18 w. — W księdze III o kwaterach, o generalnym placu, o podjazdach, o leżach jazdy. — W ks. IV o atakach leży. — W ks. V o potrzebie huzarów, o lekkiej piechocie i t. p. — Dodanych 25 tablic z rysunkami.

Korzon Dzieje wojen III, 218.

Czartor. — Centr. wojsk. — Czetwert. — Jagiell. — Raczyń. — Zieliń.

— ob. Warnery (Remarques 1782).

Turpion Gratianus Gerapolensis (pseud.) ob. Socyn Faust (Iustificationis 1591).

Turquie ob. Potocki Jan (Voyage 1784) — Turcja — Wyjaśnicki.

TURRECREMATA (Torquemada) Jan, dominikanin, kardynał kośc. św. Syksta, biskup sabiński (urodz. 1384 † 1464). Ad sanctissimum ac beatissimum. dominum Pium secundum pontificem maximum editio in librum psalmorum quem alij soliloquium dicunt incipit feliciter a Johanne de turre cremata. Sabinensi episcopo ac sancte romane ecclesie Cardinali sancti Sixti vulgariter nuncupato edita. [Na końcu:] Johannis de turre cremata. Cardinalis sancti Sixti vulgariter nuncupati explanacio in psalterium finit. Cracis impressa. fol., k. 150 nlb.

W składce ósmej jest w tem odbiciu k. 10; ilość wierszy na stronę jest w tej składce niejednakowa (36, 30 lub 37).

Bibl. w Miłosławiu Kościelskich — Jagiell. — Monachij. — Ołomun.

— Toż:... fol., k. 151.

Inne (jak się zdaje późniejsze) odbicie.

W składce ósmej jest w tem odbiciu kart 11. — O innych różnicach ob. niżej

Inicjały domalowane czerwono w niektórych egzemplarzach (np. Czartor.), taksamo znaki na początku nowych zdań. — Sygnatur ani przenośników w obu odbiciach niema.

Rozpoczyna dzieło list do papieża na 3 stronach, w którym autor wyjaśnia cel dzieła: Perscrutanti mihi studiose Psalmorum librum, quem alii Soliloquium dicunt, quod est collocutio hominis cum Deo vel secum tantum, quorum utrumque laudanti convenit vel oranti, alii librum Hymnorum (hymnus autem est laus Deo cum cantico), alii Psalterium... mira occurrit pulcritudo (sic) sensuum... et amplissima copia virtutum ad omnem animae perfectionem.

Psałterz wedle niego jest registrum totius sanctae scripturae et consumatio totius sacrae paginae. Uczy wszystkich cnót, płoszy demony i t. p. Ale trzeba umieć uchwycić ich mistyczny sens (spiritualem intelligentiam). Powołuje się na św. Augustyna, Remigjusza, Kasjodora i św. Hieronima. Trzeba czytać i znać explanationes et commentaria super psalmos przez nich pisane. Z nich czerpał i poddaje to apostolicae sedis judicio.

Każdy psalm (jest ich 150) dzieli na zwroty i do każdego ustępu dorabia swój komentarz, wykazujący, że zwrot ten mistycznie (spiritualiter) mówi de regno Christi, de potestate judiciaria Christi i t. p.; albo nawet jest przepowiednią, przepowiadającą nadejście Chrystusa, dzieje jego życia, niewiarę ze strony żydów i pogan, ukaranie tych, co nie uwierzyli i t. p. Uchwycić jednak myśl autora jest rzeczą niełatwą, w dużej mierze spowodu nieudolności i prymitywności druku. Drukarz bowiem wydrukował wszystko jednemi i temi samemi czcionkami: a więc zwroty z psalmów wyjęte i wyjaśnienia dodane. Zrobił

się wskutek tego chaos, utrudniający czytanie i rozumienie tekstu. — Do tego nie oddzielił niektórych psalmów od poprzednich, np. psalm 13 od 12 (na karcie 10 verso), co jeszcze bardziej utrudnia trudności czytania. Niektóre psalmy zostały poprzerzucane (psalm 118). Dlategoto zapewne dzieło nie zostało u nas ponownie przedrukowane.

Wyparł je zresztą niebawem znany utwór Jana Campensis (1532), a zwłaszcza „Żołtarz" Wróbla, napisany po polsku i dający komentarz o podobnej treści, ale daleko przystępniej ułożony. Wróbel nie powołuje się na Turrecrematę i cytuje inny tekst przekładu łacińskiego Psalmów.

Dzieło nie przetrwało więc wieków średnich. Ale w końcu XV w. było ono na Zachodzie rozpowszechnione, o czem świadczą liczne rękopisy i przeszło 20 wydań dzieła (o inkunabułach w bibl. Jagiell. ob. Wisłocki Incun. 1900, str. 520).

Napisane tuż przed śmiercią Turrecrematy (1464) wyszło ono po raz pierwszy drukiem w r. 1472 w Augsburgu u Schüsslera, w r. 1474 i 1476 w Rzymie, w r. 1474 w Moguncji u Schöffera i t. p. — Edycja krakowska jest przedrukiem augsburskiej (tego dotąd jednak nikt szczegółowo nie sprawdził).

Jako terminus a quo druku należy przyjąć przeto rok 1473, skoro pierwodruk ukazał się w r. 1472 w Augsburgu, a przedruk z niego musiał trwać przy ówczesnej prymitywnej technice conajmniej rok czasu. Zaś terminem ad quem jest rok 1476. Albowiem na końcu egzemplarza, zabranego do Petersburga z bibl. Uniw. Warsz., odnalazł Lelewel (Bibl. ks. I, 38) następującą zapiskę atramentem czerwonym: „Et comparata per fratrem Andream Cruciferum monasterij Myechouiensis ordinis sacrosancti Sepulcri dominici Jerosolimitani degentis tunc temporis in Przeworszko sub regula sancti Augustini condam cantoris chori eiusdem Monasterij Myechouiensis anno domini M°CCCC° lxxvj°". (Poprawny tekst tej zapiski podał Wierzbowski II nr 803). — Andrzej Crucifer domalowywał, jak się zdaje, rubryką inicjały w egzemplarzu.

Czcionki tego druku nie są wprawdzie identyczne z czcionkami Zainera (jak dawniej sądzono), ale są bardzo do nich zbliżone. Opisał je bliżej Haebler Typenrepertorium der Wiegendrucke, Halle 1905, str. 140; a także i Różycki Die Inkunabeln, 1911 (jak niżej) zestawił podobieństwa i różnice z czcionkami Güntera Zainera. — Być przeto może, że „drukarz Turrekrematy" (Kasper Hochfeder) wyszedł z drukarni Zainera i przywiózł ze sobą do Krakowa czcionki na jego wzór odlane?

Ponieważ w I odbiciu popełnił drukarz wiele błędów, a niewszystkie umiano usunąć przy pomocy korekty podczas druku, przeto kartę 19 przedrukował i wlepił na to miejsce we wszystkich egzemplarzach nową (nie znamy ani jednego egzemplarza bez tej nowodolepionej kartki). Również i składkę ósmą, (t. j. karty od 69 do 78) przedrukował; ale nie we wszystkich egzemplarzach zastąpił nowym owym przedrukiem dawną składkę ósmą o 10 kartach. Dochowało się kilka ze składką nieprzedrukowaną. Dużo błędów poprawił w ciągu druku, stąd indywidualne cechy niektórych egzemplarzy (np. Ossol.).

Najmniej różnią się między sobą składki 1 do 6 oraz 15.

Różnica w liczbie kart tem się tłómaczy (chociaż tekst jest ten sam w zasadzie), iż liczba wierszy na stronę przypadających jest w obu odbiciach różna; a także w odbiciu drugiem używał drukarz mniejszej liczby skrótów paleotypicznych, rozwiązując skrócenia.

Dużo błędów druku zostało mimo to niepoprawionych i druk jest wskutek tego okazem prymitywnej nieporadności.

Opis znaków wodnych (w obu odbiciach nieco różnych) podają: Przyborowski l. c. (ob. niżej); Różycki Die Inkunabeln 1911, str. 15; wreszcie Piekarski l. c. str. 24.

Przedruk krakowski tego dzieła — dokonany w dwóch odbiciach — posiada ogromną literaturę, wymienioną poniżej. Wiąże się z nim bowiem cały szereg trudności, dotyczących kwestji drukarza, miejsca druku, daty, jednego albo dwóch wydań.

Na dzieło to zwrócił pierwszy uwagę Denis (Einleitung in die Bücherkunde II 1796), który trafnie oznaczył jako miejsce druku Kraków (Cracis), a jako datę rok 1474. — Po nim zajął się tem dziełem Zapf (w r. 1803), który przyjął za datę druku r. 1464, a druk przypisał G. Zainerowi. Dalsi autorowie wyrazili szereg dalszych błędnych domysłów, które usunął dopiero mój ojciec (w rozprawie: Günter Zainer a Świętopełk Fiol, Warszawa 1867), ustalając ostatecznie datę druku na lata 1474/5 w Krakowie, a wyrażając wątpliwość, czy to jest druk Zainera. Wreszcie wskazał on, że są dwa odbicia tego druku, mało się między sobą różniące (str. 36).

Po r. 1867 ogłoszono szereg dalszych przyczynków do dziejów tego inkunabułu (Przyborowski, Biskupski, Celichowski, Schubert) — ob. niżej wykaz literatury. Duży krok naprzód uczynił ks. Polkowski, opisując dokładniej egzemplarze dwóch różnych odbić (o 150 i 151 kartach); tę samą kwestję badał Różycki w Centralblatt für Bibliothekswesen 1895 oraz w r. 1911 (ob. niżej). — Jeszcze dokładniej zbadał tę kwestję K. Piekarski w r. 1920 (Ex libris III, 20—28), który ustalił, że nie było dwóch wydań tylko dwa odbicia i podał

podobizny początku i zakończenia druku. — Isaak Collijn w Centralblatt für Bibliothekswesen (1912) str. 159 wykazał, że drukarzem był Kasper Hochfeder (a nie Günter Zainer, jak dawniej sądzono), t. j. ten sam drukarz, który ogłosił dzieło św. Augustyna i Franc. de Platea (ob.).

Ponieważ Kasper Hochfeder był w r. 1475 zajęty drukiem Franciszka de Platea Tabula restitutionum (ob. t. XXIV, 348), przeto najprawdopodobniejsza jest data 1474. Wątpić bowiem należy, aby w r. 1475 drukował dwa dzieła równocześnie. W „Tabula restit." zamieścił sygnet (ze skrótem imienia Chrystusa i Marji), którego tu nie powtórzył (zapewne sygnet nakładcy, a nie drukarza). — Piekarski w „Kulturze starop." 1932, str. 356, przypuszcza, że druk Turr. był drugim z rzędu drukiem Hochfedera w Krakowie (pierwszym był wedle niego Platea, trzecim św. Aug.).

Obok druku krakowskiego były też w Polsce rozpowszechnione inkunabuły zagraniczne Turrekrematy. Jeden egzemplarz zaopatrzony w dopisek polski opisuje Łoś w Sprawozd. z poszukiwań w Szwecji 1914, str. 81 (z bibl. Sztokh.).

Literatura, odnosząca się do polskiego pierwodruku, jest następująca: Zapf Über eine alte Ausgabe des Turr., Nürnberg 1803 — Hain nr 15692. — Bandtkie Hist. dr. krak. (1815) str. 89—92. — Tenże De incunabulis 1812. — Tenże w Index lection., Univ. 1821/2. — Lelewel Bibl. ks. I, 37. — Wiszniewski Hist. lit. III, 79. — Wisłocki Incunabula (1900) str. 520 (opisuje 2 egz. Jag.). — Encykl. Org. XXV, 765. — Estreicher G. Zainer i Św. Fiol, 1867. — Hain Repert. nr 15, 692. — Proctor Index to the early printed books III, 693 — Polkowski w Rozpr. Akad. filolog. VIII 1880 (o druku Franc. Platea). — Tenże w Przeglądzie Bibl. Archeol. 1882 (opis egz. Kośc.). — Przyborowski w Przegl. Bibl. Archeol. r. I 1881 nr 4 (opis egz. Zamoj.). — Biskupski w Przegl. Bibl. Archeol. 1882, str. 151 (opis egz. Czartor.). — Celichowski w Wiadomościach Bibljogr. 1883 nr 2, str. 36/7 (opis egz. Raczyń.). — Fijałek w Kwart. Hist. 1898, str. 363. — Schubert w Centralblatt für Bibliothekswesen t. XIII, 1896. — Tenże Die Wiegendrucke, Olmütz 1901. — Różycki w Centralblatt für Bibliothekswesen t. XII, 1895, str. 507—12. — Tenże Die Inkunabeln des Turrecremata, München 1911, w 4ce str. 49. — Collijn I. Der Drucker des Turrecremata in Krakau C. Hochfeder w Centralblatt für Bibliothekswesen (1912), str. 159—61. — Ptaśnik Cracovia artificum 1917 str. 27 i 222 (zapiska z r. 1477). — Piękarski w Ex libris III 1920 (W sprawie dwóch „wydań" Turrekrematy). — Tenże w dziele zbior. „Kultura staropolska" 1932, str. 357 i 363. — Piłat Literatura t. II, 8. — Korbut[2] I, 93/4. — Wierzbowski II, 803.

Czartor. — Bibl. Emer. św. Marka w Krak. — Jagiell. (2 egz.) — Ossol. — Bibl. w Ostrowie — Potock. w Krzeszow. — Raczyń. — T. P. N. Pozn. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

Nie jest dotąd bliżej ustalone, do którego odbicia zaliczyć egzemplarz Piotra Moszyńskiego, Gust. Zielińskiego, księcia Galicyna, kórnicki (?), dzikow., Morsztynów, Krasiń., ces. petersb., Dziedusz., Bibl. Bathyan Guyla-Fehervár, Akad. Nauk. petersb., drezd. Landesbibl., wied. nadw. Razem jest mi więc znanych 30 egzempl. Jeden z trzech egz. Jag. pochodzi od Marcina Biema, który go glosował († 1540).

— Tractatvs De Efficatia aquae benedictae. Item Libellvs De Abortiuis, pro cōfessoribus ualde utilis, Venerabilis uiri Ioānis Capistrani doctoris eximij. Cracouiae per Iheronymū Vietorē excussum. Anno. M.D.XXXIII. (1533). w 8ce. k. tyt. i k. 21 nlb.

Rozpoczyna się na odwrocie tytułu: Injunxit mihi nuper paternitas vestra pater probleuma respondendo magistro Ragisio, primo Bohemorum articulo respondenti per mag. Petrum Angelicum propositum....

Na końcu tego traktatu (t. j. na k. 15 recto:) mówi autor: Hęc sunt reverendissime pater et domine, quę vester humilis capellanus, Ioannes de Turri cremata ad problema per magistrum Petrum angelicum propositum vestrę dominationi celeriter annotaui, quę vestrę reverendissimę paternitatis lineę et correctionum cum omni reverentia presento. Finis. — Od k. 15 idzie traktat Jana Kapistrana; a na odwrocie k. ostatniej drzeworyt, wyobrażający księdza siedzącego w konfesjonale, słuchającego spowiedzi człowieka przed nim klęczącego.

Czartor. — Jagiell.

— W. O. y P. Jana z Tvrrekrematv, Kardinała S. Sixta, ná świętego Benedikta Opátá Regułę wykład. [Tu winjetka: główka aniołka wśród rogów obfitości.] W Krakowie. w Drukárni Andrzeiá Piotrkowczykà. Roku Pańskiego, 1607. w 4ce, k. tyt., k. nlb 5 (sygn. ij—iiiij), k. nlb. 4 i str. liczb. 748 (sygn. A—Ccccc$_4$).

Str. 741 liczb. podwójnie, stąd myłka w numeracji.

Rozpoczyna dedyk. Jędrzejowi Opalińskiemu, koadjut. bisk. pozn., datow. z Chełmna 1607 przez Alberta Mesocheniusa Pakosta. Opowiada w niej, że Wawrz. Goślicki, powołując do Poznania zakonnice chełmińskie, chciał mieć rozsądek o benedyktynkach, a zwłaszcza, czy są poddane bez-

pośrednio biskupom swych diecezyj. W tym celu Pakost przełożył wykład Jana z Turrekrematu i przydał breve papieskie. Antecesor i wuj Opalińskiego walczył z heretykami w Poznaniu, więc i po Opal tłómacz tego samego się spodziewa.

Dalej idzie list Arsenjusza do kardynała Turr. i odpowiedź Turr. na tenże list (w sprawie opracowania wykładu). Samo dzieło składa się ze 148 „traktatów" czyli rozdziałów, w których zawarty jest komentarz do reguły św. Benedykta. Każdy przepis reguły obszernie tłómaczy, wykazuje jego potrzebę i rozstrzyga wątpliwości, czy pewien przepis jest tylko radą, czy też bezwzględnym nakazem.

Od str. 721—48 idzie: Jana Trythemjusza Spanheimskiego opata: O ludziach zacnych zakonu św. Benedykta. — Jest to krótki rys dziejów zakonu (w 15 rozdziałach), zuwzględnieniem kilkakrotnych reformacyj zakonu. Pisał Tritemius w r. 1492.

Zapowiedzianego w dedykacji breve Klem. VIII nie dodano wbrew zapowiedzi.

Przekład reguły wyszedł niemal równocześnie z polecenia W Gębickiego w r. 1605 (ob. t. XII, 471); a o przekładzie dzieła Trytemjusza ob. wyżej.

Jocher 7687. Dzików — Ossol.

— ob. Brygida św. (Skarby 1698) — Guillermo de Paris (Postilla 1468; rzecz nader wątpliwa) — Turnowski Jan (Respons 1615) — Wróbel (Zołtarz 1539).

Inkunabuły dzieł Turr. zachowane w Jag. opisuje Wisłocki Incun. str. 520.

Z Turrecrematą zetknęli się Polacy na soborze bazyl., o czem świadczą rękopisy Bibl. Jag nr 414 i 2370. — Znany był też w Polsce ze swoich wystąpień przeciw husytom.

Ob. o nim Quétif Scriptores ordinis Praedicatorum t. XIV (1719), str. 837. — Barącz Rys dziejów dominik. I, 54/5. — Encykl. kośc. t. XXVIII (pod Torquemada).

Turres ob. Ceypler Kaz. (abundantia 1704) — Frydrychowicz (metropolitanae 1692) — Grudziński Mik. (1696).

Turri (a) Marek, prof. teologji, Venetus, franciszkanin, ob. Erazm z Roterdamu (Epistola 1528) — Libanus Georgius (1537).

Barycz Hist. Uniw. Jagiell., 1935, str. 185 i passim. — Wierzb. Materj. I, nr 473.

TURRIANUS (Torres, Torrensis) Franciszek, Soc. Jesu (ur. 1509 † 1584). Francisci Tvrriani Societatis Iesv. Aduersus Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum Apostolicorum. Libri Quinque. Ad Illvstriss. Et Reverendiss. D. D. Stanislavm Hosium S. R. E. Cardinalem, & Episcopum Varmiensem. [Tu winjetka: ornament linearny.] Cum Priuilegio Serenissimi Magni Principis Hetruriae. [Tu sygnet drukarza: na barokowej tarczy na tle dalekiego krajobrazu, na cokole żółw, do którego grzbietu doczepiono maszt z chorągwią, a na niej widnieje lilja (herb Florencji).] Florentiae Ex Officina Bartholomaei Sermartelli, MDLXXII. (1572). fol., k. tyt. i k. 11 nlb., str. 590, k. 16 nlb.

Wierzbowski I, 324.

Czartor. — Tow. Przyj. Nauk. Pozn. — Uniw. Warsz.

— Pro Canonibvs Apostolorvm, Et Epistolis Decretalibvs Pontificum Apostolicorum, aduersus Magdeburgenses Centuriatores, Defensio, in quinque libros digesta. Ad Illustrissimum & Reuerendissimum D. D. Stanislaum Hosium S. R. E. Cardinalem & Episcopum Varmiensem. Francisco Turriano Societatis Iesv auctore. Nuper Adiecimus triplicem indicem, capitum scilicet, rerum & locorum sacrae scripturae in his libris explicatorum. [Tu w barokowym wieńcu, na tle dalekiego krajobrazu 2 bociany]. Lvtetiae, Apud Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, via Iacobaea, M.D.LXXIII. (1573). w 8ce, k. tyt. i k. 19 nlb., str. 485, k. 32 nlb.

Rozpoczyna przedmowa do Hozjusza. Wychwala jego pisma walczące z luteranizmem. — Na końcu obszerny indeks rzeczowy.

Tendencją książki jest wykazać, iż ustrój Kościoła zgadza się z Ewangelją, z pismami oo. Kościoła, z nakazami apostołów. Broni prymatu papieża, celibatu i języka łac w liturgji. Ossol.

— Toż... Centuriatores pro canonibus Apostolorum et Epistolis Decretalibus, Pontificum Apostolicorum, libri quinque. Ad Illustriss. et Reverendiss. D. D. Stanislaum Hosium S. R. E. Cardinalem et Episcopum Varmiensem. (Coloniae) apud Geruinum Calenium et haeredes Joannis Quentel. Anno M. D. LXXIII. (1573). w 4ce, k. 4, str. 674.

Opisuje dzieło Godlewski w Catalogus libror. Acad. Petropolit. 1901, nr 54.

Bibl. sem. katol. petersb.

— Francisci Tvrriani Societatis Iesv. Da sanctissima Eucharistia, Trac-

tatus primus contra Volanum Polonum. [Tu sygnet: w prostokącie barokowa tarcza, na niej na cokole żółw; do żółwia przytwierdzony maszt z rozwiniętą chorągwią na której pomieszczono lilję, herb Florencji.] Florentiae. Apud Bartholomaeum Sermartellium. MDLXXV. (1575). w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 132.

Dedykacja: Valeriano episcopo Vilnensi od Turriana. Pisze, że Wolan Polak ośmielił się dedykować swą bluźnierczą książkę biskupowi. Naśladował w tem Kalwina, który dedykował jedno ze swych dzieł królowi franc. Wychwala Jerzego Radziwiłła (Wolan był ministrem u jego stryja). Poczem wykaz błędów druku. — Na końcu książki licencja Franc. de Pisis, inkwizytora florenckiego.

Treść traktatu tworzy polemika z Kalwinem i Wolanem o wykład niektórych ustępów pisma św. Na str. 13, 75 i 77 powołuje się na polemikę Skargi z Wolanem („sanctus August. quem tu judicem ex pacto cum Petro Skarga delegisti"). — Na str. 98 i nast. wspomniany Petrus Martyr. — Cytuje dużo tekstów greckich np. Damasceni libellus (rękopis).

Jocher 3914a. Czartor. — Ossol.

— Fr. Turriani S. J. Contra Andream Volanum Polonum Calvini Discipulum de Sacratissima Eucharistia Tractatus ad Reverendiss. D. Valerianum Episcopum Vilnensem. Eiusdem contra eundem Volanum et omnes Metonymicos alter tractatus de eadem Sanctissima Eucharistia. Ad Illustriss. et Reverendiss. D. D. Georgium Radivilium Polonum. Romae in aedibus populi Romani 1576. w 8ce, k. 8, 335 str. i indeks k. 3.

Dedyk. Valeriano (Protas.) Episc. Vilnensi. Jocher 3914b. Czartor. — Jagiell.

— Francisci Turriani Societ. Iesv Contra Andream Volanvm Polonum Caluini Discipulum. De Sanctissima Evcharistia Tractatus. Ad Reverendiss. D. D. Valerianvm Episcopvm Vilnensem. Eius dem contra eundem Volanum, & omnes Metonymicos alter tractatus de eadem sanctissima Eucharistia. Ad Illvstrissimvm Et Reverendissimvm D. D. Georgium Radibilium. [Tu sygnet: w ornamencie roślinnym 2 na tle obłoków żórawie; pod tem monogram S. N.] Parisiis, Apud Sebastianum Niuellium sub Ciconiis, via Iacobaea. M.D.LXXVII. (1577). Cum Privilegio Regis. w 8ce, k. tyt. i k. 13 nlb., k. 252 lb., k. 8 nlb.

Na odwr. k. tyt. wyciąg z przywileju króla Karola IX, datow. 1570, mocą którego król zabrania we Francji przedruku tego dzieła. Poczem notatka, że dzieło to zostało ukończone 28 Junii 1577.

Następuje wykaz autorów cytowanych; oraz obszerne streszczenie I i II traktatu (na 12 k. nlb.). Wreszcie tekst dzieła, indeks alfab. i errata.

Rozpoczyna się tekst od „Prooemium", którego nie było w I wydaniu (z r. 1575). — Poczem idzie traktat I „contra Volanum Polonum", będący gruntowną przeróbką traktatu z r. 1575. Podzielony on jest tutaj na 25 rozdziałów, któregoto podziału nie było w I wydaniu. — Skarga jest w tej edycji cytowany na k. 61.

Od k. 121 idzie „Alter Tractatus". Dedykowany ad Georgium Radibilium Polonum. Składa się z 34 rozdziałów. Na początku jest zwrot pochlebny do Radziwiłła i do bisk. Walerjana (Protasewicza). Cała treść wyłącznie teologiczna.

Jocher nr 3914a. — Piekarski Kat. kórn. nr 1503. — Baliński w Bibl. Warsz., 1841, I, 438. — Mich. Godlewski Catalogus libr. Acad. Petrop. 1901, nr 59. — Tad. Grabowski Skarga 1913, str. 329. — Berga Un prédicateur 1916.

Czarn. — Jagiell. — Kórnik — Uniw. Warsz.

— Responsio Apologetica contra Petri Pauli Vergerii librum de Jdolo Lauretano. Ingolstadii. 1584. w 4ce.

Jocher 3713.

— ob. Tyszkiewicz Jerzy (Responsio 1610, na k. K) — Wolan Andrzej (Defensio verae orthodoxae 1578).

Encykl. kośc. XXIX, 310.

Turris clypei Davidicae seu centum rationes... Leopoli 1678. w 4ce.

Uniw. Lwow.

— ob. Brosciusz J. (Copernicus 1618) — Lubomlius Severinus (Babel 1597) — Pauli Gr. (Babel 1563).

TURSELLINUS Horatius, Romanus Soc. Jesu. Lauretanae Domus Historiae libri V., additis donis, quibus Sacra Deiparae Domus colitur, et decoratur. Romae 1597, et nunc Venetiis 1725. w 8ce.

Ciampi Bibl. Crit. zestawia drobne wzmianki w tem dziele, dotyczące polskich rzeczy (na str. 307, 390, 392, 397).

Inne edycje są: Moguncja 1598 i 1599.

— De particulis Latinae Orationis. Gedani typis Andreae Hunefeldii. w 12ce

Edycja w Rzymie była 1599, w Lipsku 1719 Zedler Univ. Lexic. 1745, t. 45, str. 2022

Tursk ob. Cedrowicz Adam (1786) — Suchorzewski (kościół).

Turska Apolonja ob. Dłuska Kl. (1780).

Turska Teofila ob. Kmitowie.

(Turski). Wzgląd na U. Turskiego, folio. 1 str. Czartor.

TURSKI Bartłomiej, dominikanin. Theoremata theologica, de Deo, Uno, Trino, Salutis nostrae authore... defendentur per Fr. Barth. Turski S. T. Lectorem, Priorem Sandomirien Ord. Fr. Praedicat. in Provinciali Capitulo, Lublini proxime celebrando. A. D. 1607. Cracoviae ex Officina A. Petricovii. w 4ce.

Jocher 3672.

Turski Bonawentura Antoni, arch. gnieźn. ob. Sprawiedliwość (1743) — Wąssowski Gordjan (Kazania moralne 1743).

TURSKI Felicjan, franciszkanin. Kazanie na pogrzebie przezacney pamięci, Iasnie Wielmoznego Pana, Iego Mosci Pana, P. Piotra ze Bnina Opalinskiego, Woiewody Poznańskiego, Srzemskiego, Pobiedziskiego &c. &c. Stárosty, miáne. W Sierakowie, Przez X. Feliciana Tvrskiego Zákonu Fránciszká świętego, Oycow Bernárdynow w Klasztorze Sierakowskim Káznodzieię, Roku Chrystusowego, M. DC. XXIV (1624) Dwudziestego Dziewiątego dniá Kwietniá. Z dozwoleniem Vrzędu Duchownego y Przełożonych. Zá prosbą wielu zacnych ludźi drugi raz podáne do druku. W Poznaniv, w Druk. Ianá Wolrabá Roku 1624. w 4ce, 19 k.

Druk gocki.

Na odwr. tyt. herb Łodzia i 4wiersz. — Dedyk. Zofji z Temberku Opalińskiej.

W kazaniu wspomina o podróżach Opal. do Włoch i Niemiec i o wyprawie wołoskiej.

Maciej. Piśm. III, 701. — Wiszn. Hist. lit. IX, 266—7 — Wojciechowska Z dziejów książki w Pozn. 1927, str. 301.

Bawor. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Tor. Kop. — Raczyń. — Uniw. Warsz. — Zieliński.

TURSKI Feliks Paweł, biskup łucki, płocki, wreszcie krakowski (ur. 1728 † 31 marca 1800). [List pasterski. Zaczyna się:] Felix Paweł Turski Z Bożey y Stolicy Apostolskiey Łaski Biskup Łucki y Brzeski. (Na końcu:) Dan w Warszawie Dnia 6 Kwietnia Roku 1773. folio, str. nlb. 2.

Nakaz odprawiania nabożeństwa spowodu śmierci Andrzeja Poniatowskiego, generała piechoty w wojsku austrjackiem.

A. Wolański (Muz. Narod.)

— Tożː... Z Bożey Y Stolicy Apostolskiey Łaski Biskup Łucki Y Brzeski Orderow Orła Białego Y S. Stanisława Kawaler. Wszystkim Duchownym Swieckim y Zakonnym oraz wiernym Chrystusowym Dyecezyi Naszey zdrowie y pasterskie Błogosławieństwo. (Na końcu:) Dan w Warszawie Dnia 24. Sierpnia Roku 1773. folio, str. 2.

Wezwanie do modłów spowodu śmierci Hieronima Szeptyckiego, biskupa płockiego.

A. Wolański (Muz. Narod.).

— Tożː... (Na końcu:) Dan w Warszawie Dnia Piętnastego Stycznia Roku Panskiego 1774. fol., str. nlb. 2.

Cyrkularz wzywający do modłów spowodu śmierci Józefa Załuskiego, biskupa kijowskiego.

A. Wolański (Muz. Narod.).

— Tożː... (Na końcu:) Dan w Warszawie Dnia 17 Sierpnia Roku 1775. fol., str. nlb. 2.

Nakazuje modły spowodu śmierci ks. Michała Czartoryskiego, kanclerza W. X. L.

A. Wolański (Muz. Narod.).

— Tożː... w Torczynie d. 14. Marca 1776. fol., k. 2 Krasiń.

— Tożː... dan w Warszawie, 9 listop. 1780. fol., ark. plak.

O śmierci Wacł. Sierakowskiego bisk.

Ossol.

— Tożː... dan w Janowie 20 kwietnia 1782. fol., $^1/_2$ ark.

Poleca odprawiać egzekwje za duszę ś. p. ks. Augusta Czartoryskiego, wdy rusk.

— Tożː.. z r. 1791. (?). folio

Pozwala używać potraw mięsnych w poście 40-dniowym. Jagiell.

— Tożː... Episcopus Crac., Dux Severiae, ord. Aquilae albae etc. S. Stanislai eques venerabilibus Fratribus Praelatis, Canonicis, Capitulo nostro totique Clero Saeculari et Regulari Dioecesis nostrae Cracov. Salutem et Pastoralem Benedictionem... Varsovie die 4 Januarii Anno 1791. fol., 1 ark. plakat.

Czartor. — Ossol.

— Tożː... 12 marca 1791. fol.

Zaleca modły za duszę Konst. z Czapskich Małachowskiej. Ossol.

— Toż:... Episcopus Crac. ecclesiarum parochialium praepositis, curatis... et quocunque titulo Rectoribus Salutem in Domino et Pastoralem Benedictionem. Dat. Varsoviae die 18 Mensis Febr. An. 1791. fol., ark plakat. Ossol.

— Toż:... wszystkim wiernym Chrystusowym, Diecezyi naszey Krakowskiey Zdrowie y Pasterskie Błogosławienstwo... W Warszawie dn. 22 Lutego 1791. fol., k. 2.

Są w bibl. Ossol. dwa różne odbicia.
Czartor. — Ossol.

— Toż:... Episcopus Cracoviensis Venerabilibus Fratribus, Decanis Foraneis Dioecesis Nostrae Cracovien. Salutem in Domino et Pastoralem Benedictionem... Janoviae... 11 Aprilis 1791. fol., ark. plakat. Ossol.

— Toż:... Datum Janoviae die 20 Mensis Aprilis Anno Dom. 1791. fol., ark. plakat.

De visitatione generali. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... ad universum populum die 8 Anno 1791. Mensis Maji. fol., ark. plakat.

Terminus inchoandae visitationis prorogatur.
Jagiell. — Ossol.

— Toż:... Wszystkim Duchownym Swieckim y Zakonnym, oraz wiernym Chrystusowym, zdrowie y Błogosławienstwo Pasterskie. W Krakowie 8 czerwca 1791. fol., k. 2. Ossol

— Toż:... w Krakowie, 9 czerwca 1791. fol.

Obwieszczenie o rozmiarze gruntów.
Jagiell.

— Toż:... Cracoviae die 7 Mensis Junij, Anno 1791. fol., k. 2.

Edictum de veste talari.
Jagiell. — Krasiń. Ossol.

— Toż:... Varsoviae, die 26 nov. 1791. fol.

O postanowieniu egzaminatorów diecezjalnych. Ossol.

— Toż:... 27 Februarii 1792. fol., k. 1.
Jagiell. — Ossol.

— Toż:... w Dąbrowie 20 kwietnia 1792. fol., ark. plakat. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... w Krakowie, 10 sierpnia 1792. fol., k. 2.

Zaleca modły spowodu zawiązania konfed. targowickiej.
Jocher 7659. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... w Dąbrowie 23 Lutego 1793. fol., 1 str. plakat.

Suplika o pokój i całość Rzplitej. Ossol.

— Toż:... Dąbrowa, 11 marca 1793. fol.

O przeniesieniu święta św. Stanisława.
Jagiell.

— Toż:... Dąbrowa, 11 marca 1793. fol.

Zaleca modły za Ludw. XVI. Jagiell.

— Toż:... 6 września 1794.

Proces spowodu zgonu prymasa Poniatowskiego. Druku nie znam, ale wyszła na ten „proces" odpowiedź, o której ob. niżej.

— Toż:... w Krakowie 12 Czerwca 1796. fol., 1 ark.

Proces za duszę ks. Radoszowskiego, sufrag. sandomierskiego.

— Toż:... Cracoviae 19 Julii 1797. fol., 1 k. Jagiell.

— Duodena czyli wigilia do S. S. apostołów Piotra y Pawła, przez 12 medytacyj do pobożnego ich uroczystości schodzenia lud wierny sposobiąca z przydanemi aktami, do których chrześcianin jak najczęściey w życiu swoim jest obowiązany. Na Diecezyą Łucką y Brzeską z wierności pasterskiey do druku podana przez X. Felixa Pawła Turskiego bisk. Łuck. y Brzesk. Ord. B. O. y S. St. Kaw. w drukarni Poczaiowskiey 1778. w 8ce. str. 148.

Ob. Duodena (w. t. XV, 414).
Jocher 5997. Krasiń.

— Edictum nonnulla observanda regularibus intimans. D. 9. Aprilis 1783. fol., k. 2. Krasiń.

— Edictum de congregationibus decanalibus... Cracoviae 6. April. 1796. fol. Jagiell.

— Głos JW. Jego M. X. Turskiego Biskupa Łuckiego, na Sessyi Seymowey dnia 12 Marca miany. w Warszawie. w Drukarni nadwor. I. K. M. PP. Komissii Edukacyi narod. w 4ce, k. 2.

Akad. — Czartor. — Ossol. — Zielińs.

— Kopia listu X^cia Biskupa Krakowskiego odpisuiącego Komissyi cywilno-woyskowey wdztwa Krakowskiego 1791. w 4ce. Dzików.

— Mandatum, ut curata cujusvis generis beneficia aliaque officia ecclesiastica possidentes, infra triginta dies

ad ea se conferant. Datum Cracoviae d. 17 febr. 1796. fol. Jagiell.

— Mowa I. W. Imci Xiędza Felixa Turskiego kanonika gnieźnieńskiego y warszawskiego, Viceprezydenta trybunału koronnego Lubelskiego przy pożegnaniu Trybunału dnia 20 grudnia 1756 miana. fol., 4 k. nlb.
Czartor. — Jagiell. — Krasiń.

— Mowa I. O. Imci x... biskupa Łuckiego na sessyi seymu w senacie dnia 24 kwietnia 1763. w 4ce.

— Toż:... dnia 29 kwietnia 1763. w 4ce. Bibl. w Suchej. — Krasiń.

— Toż:... dnia 6 maja 1763. w 4ce.

— Mowa J. W. Imci x... biskupa Łuckiego miana na sessyi seymu w senacie dnia 10 maja 1763. w 4ce.
Bibl. w Suchej. — Krasiń.

— Mowa Jaśnie Wielmożnego Jegomości Xiędza Feliksa Turskiego Biskupa Hełmskiego na Seymie Roku 1767. dnia 6. Października w Warszawie miana. fol., 1 k.
W kwestji dysydentów, aby nie traktowano pierwej z posłem rosyjskim.
Akad. — Bibl. w Suchej. — Czartor. — Kijow. — Krasiń. — Raczyń.

— Mowa JW. JM. X. Turskiego, Biskupa Łuckiego, miana Radzie Senatu dnia 8 Lutego 1773. w Warszawie. w 4ce, k. nlb. 3.
Akad. — Bibl. w Suchej. — Czartor. — Krasiń. — Ossol.

— Mowa... miana na Sessyi Seymu w Senacie dnia 24. kwiet. 1773. w 4ce. k. nlb. 4. Akad. — Krasiń. — Ossol.

— Mowa I. W. Imci X. Turskiego Biskupa Łuckiego miana na sessyi seymu w senacie 29 kwietnia 1773. w 4ce.
Czartor. — Jagiell.

— Toż:... 6 maja 1773. w 4ce.

— Mowa JW. JX. Turskiego Biskupa Łuckiego, miana na Sessyi Seymu w Senacie dnia 10 Maja 1773. w 4ce, k. nlb. 2.
Akad. — Czartor. — Krasiń. — Ossol.

— Mowa JW. JX. Turskiego, Biskupa Łuckiego, miana w Senacie na Sessyi Seymowey, dnia 11 Maja 1773. w 4ce, k. nlb. 2.
Akad. — Bibl. w Suchej. — Czartor. — Krasiń. — Ossol.

— Mowa... miana na Seymie w Warszawie dnia 24 września 1773. w 4ce, k. nlb. 4. Czartor. — Krasiń. — Ossol.

— Mowa... d. 8 sierpnia 1774 na sessyi delegacyjney miana. fol., k. 2.
Krasiń. — Raczyń.

— Mowa I. W. X. Turskiego Biskupa Łuckiego miana na seymie w Warszawie d. 1 Marca 1775 r. w 4ce, k. nlb. 2.
Czartor. — Krasiń. — Raczyń.

— Mowa... JW^{go} Jmci X. Turskiego Biskupa Łuckiego miana na Seymie 28 Marca 1775. w 4ce.
Czartor. — Raczyń.

— Mowa J. W. Imci Xiędza Felixa Turskiego Biskupa Łuckiego y Brzeskiego dnia 2 Października 1776 r. na Sessyi Seymowey miana. fol., k. 2.
W sprawie projektu o komisjach.
Bibl. w Suchej. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Mowa JW. Jmi X Turskiego Biskupa Łuckiego na Sesyi Seymowey die 11 Octbr. 1776. Roku miana. fol., k. nlb. 2.
Czartor. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń.

— Mowa J. W. Imci Xiędza Biskupa Łuckiego na Sessyi seymowey dnia 15 8bris 1776 miana. fol., k. 2.
Bibljoteka w Suchej. — Krasiń.

— Podziękowanie I. O. Xcia Imci Feliksa Pawła Turskiego Bisk. Krak. Xcia Siewierskiego N. Panu za konferowane biskupstwo krak. na sessyi seymowey dnia 3 stycznia 1791 r. złożone. w 4ce, $^1/_2$ ark.
Bibl. w Suchej Czartor. Jagiell. — Ossol.

— Przymówienie się Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Xiędza Felixa Turskiego Biskupa Łuckiego przy wysyłaniu posłów do dworów zagranicznych d. 9 Decembris w Senacie. w druk. Kom. Eduk. Narod. w 4ce, k. nlb. 2.
Posłów wyprawiono 9 grudnia 1788.
Akad. — Czartor.

— Przymówienie się JW. Xdza Felixa Turskiego Biskupa Łuck. d. 13 styczn. 1789 w senacie. W druk. nadw. w 4ce, k. 2.

— Uwagi Na Radę Nową Nieustaiącą przełożone w Delegacyi; Przez J. W. J. X. Turskiego Biskupa Łuckiego y Brzeskiego. Dnia 25 Kwietnia 1774. fol., k. 1.

Przedstawia swe wątpliwości co do projektu Rady Nieust. — Por.: Sumiński — Moszczeński Andrzej (Projekt o radzie nieustającej). Akad. — Ossol.

— Zwierzchność Duchowna Warszawska podaie do wiadomości wszystkim wiernym... [Na końcu:] Dan w Warszawie dnia 1. marca Roku Pańskiego 1760. Felix Turski Officyał Warszawski mpp. fol., k. 1.

Dotyczy Jakóba Józefa Franka i innych kontratalmudystów. Zwierzchność duch. orzeka, że bierze ich w obronę, i zaleca ich miłosierdziu chrześcijan. Ossol

(Turski Feliks Paweł). Approbacya Funduszu. (1787). fol., k. 1.

Feliks Turski, bisku płucki zamierzył ofiarować 50.000 złp. na ufundowanie Seminarii w dyecezyi łuckiej, takową więc intencyą dopełnić dozwalamy. Bibl. pozn. T. P. N.

— Recens excitata in Seminario Luceoriensi studia. Poczaioviae 1787.

— Illustrissimo Excellentissimo Reverendissimo Domino Dno Felici Paulo Turski cum ab exacto Chełmensium faustissimo Regimine Luceoriensis atque Brestensis Antistitis capesseret insignia Gratulatio a Collegio Brestensi Societatis Iesu quod praesulea suas complectitur cura. Lublini typis S. R. M. in Collegio Societ. Iesu permittentibus iis qui praesunt. Anno Domini 1771. (Na następnej karcie taki sam tytuł po polsku). w 8ce, $6^1/_2$ ark. Akad.

— Illustrissimo Excellentissimo Reverendissimo Domino Felici Turski Post Chełmenses Infulas Luceoriensi ac Brestensi Antistiti Recens inaugurauto Collegia Societatis Jesu Pinscense, Drohicinense et Varsaviense, Gratulantur. (1771). fol., str. nlb. 4.

A. Wolański (Muz. Narod.).

— Do Xcia Felixa Pawła Turskiego bisk. krak. Krak. 23 lutego 1797. fol., $^1/_2$ ark.

Mandat rządowy, nakazujący modły za wojska cesarskie austr.

— Do Xcia Feliksa Pawła Turskiego bisk. krak. Cracoviae 27 febr. 1797. fol., k. 1.

De denuntiatione mortuorum nobilium ad judicia terestria.

— Do Jaśnie Oświeconego Książęcia Jegomości Felixa Pawła Turskiego Biskupa Krakowskiego Książęcia Siewierskiego, orderów polskich Kawalera dnia 14. miesiąca Stycznia 1793 roku w Dąbrowie. w 4ce, 2 k. nlb. i 8 str.

Przypisał prozą i podpisał się J. J. — Wierszem. Ossol.

— De Chełmensi Pontificatu Illustriss. Excellent. Reverendiss. DD. Felici Paulo Turski sub auspicatissimum ejusdem Pontificatus aditum Gratulatio: a Soc. Iesu dioecesana Collata. Cum Licentia Superiorum. Typis S. R. M. Collegii Lublinensis S. I. Anno D. 1765. w 4ce, str. 72. Ossol.

— Gratulatio Felici Paulo Turski, Luceoriensi ac Brestensi sacrorum antisti, sub ejusdem ad sedem primariam ingressu. Leopoli typis Acad. Soc. Jesu 1771. w 4ce.

— List odpowiedny na proces Xięcia Biskupa Krakowskiego Felixa Turskiego d. 6 Września r. 1694 r. publikowany z okazii śmierci Xięcia Poniatowskiego Biskupa Gnieźnień. fol., k. 2.

Jocher 7430 (za Sienk. Dod. do Bentk.).

— Chelmen. Pro Rmo D. Felice Turscki Episcopo noviter electo ad Ecclesiam Chelmen... Memoriale. 6. Typis Bernabo. 1765. fol. Sem. pozn.

— Na Objęcie Rządow Dyecezyi Krakowskiey przez Jaśnie Oswieconego Xiążęcia JMCI Feliksa Pawła Turskiego z Bożey y Apostolskiey Stolicy Łaski Biskupa Krakowskiego, Xiążęcia Siewierskiego, Orderow Polskich Kawalera w Roku 1791. w 4ce, k. nl. 2.

Wiersz. Pozn. T. P. N.

— Oda na pochwałę JW. Felixa Pawła Hrabiego de Turze Rogi Turskiego Biskupa Hełmeńskiego. w 4ce, k. 6 Ossol.

— Ode in applausum Illustrissimi Excellentissimi et Reverendissimi Domini D. Felicis Pauli de Turze Rogi Turski Dei et Apostolicae sedis gratia Episcopi Chełmensis Studii Generalis Universitatis Zamoscensis Cancellarii cum primum post suam consecrationem in Diaecesim veniens, Zamoscium traiiceret a Nobili Juventute ejusdem Universitatis Zamoscensis Anno Domini 1765. die... Mensis Iunii oblata. w 4ce 1 ark.

— Ode ad Illustrissimum Excellentissimum et Reverendissimum Dominum D. Felicem Turski Episcopum Luceoriensem et Brestensem nomine Collegiorum Neovolscensis et Dombrovicensis Schol. Piarum. Vilnae, S. P. 1771. w 8ce, k. 4.

— Ordinatio Iudiciorum Tribunalis Regni sub ausp. Illust. et Rev. DD. Felicis Turski Can. et Coadj. etc. Tribunalis Regni praesidentis. Illust. et Excell. DD. Adalberti de Siemienice Siemieński Referend. Regni etc. Tribunalis Regni Mareschalci a. D. 1763 d. 12 April. Lublini ex originali ordinatione collecta. fol., 2 k. Krasiń.

— Powinszowanie nowego stopnia biskupstwa krakowskiego Feliksowi Turskiemu z biskupstwa Łuckiego przez skonfederowane stany Rzplitey na seymie wielkim r. 1789 jednomyślnie przemienionego. Warszawa, 1789. w 4ce, k. 4 nlb. Krasiń.

— ob. Jastrzębski Fel. P. (Kazanie 1791) — Kałuski Wawrzyniec (1787) — Leśniewski Fr. M. (List w materyi 1784) — Lipiński Augustyn (1791) — Pasławski Mich. (1775) — Poniatowski Stan. Aug. (Uniwersał 1787) — Przybylski Jacek (Oda 1791) — Trzciński And. (Pasterz dobry 1792) — Trzebiński Benedykt (Powitanie 1791) — Tuczyński K. P. (Elegia 1770; tu o seminarjum włodz.) — Zacharkiewicz W. (Powinszowanie 1789) — Zapłatyński Józef (Quod felix 1777) — Zderkiewicz Piotr (Kazanie 1800) — Złoba Wawrz. Joz. (Gratulatio 1765) — Zuchowski Cyp. Mar. (Bonorum... Dobrych obywatelów).

Janocki Excerptum II, 201. — Pamięt. Relig. Mor. V, 115. — Święcki Hist. pam. II, 498. — Łętowski Katalog II, 257—8. — Przyj. Ludu 1844. r. XI, 111—2. — Korzon Wewn. dzieje VI, 387. — Tomkowicz Galerja portretów 1905. — Konopczyński Geneza Rady, str. 419. — Encykl. Orgelbr. XXVII, 759 i 765. — Encykl. kośc. XXIX, 311. — Finkel III, 1881.

Turski Jan, adwokat ob. Szczygielscy — Szymchowicz.

Turski Jan Bonawentura ob. Kostkowski Jerzy (Stratagema 1715).

Turski Józef ob. Dziennik sejmu (1789).

Turski Szymon (I) ob. Radziwiłł M. K. (Threnodiae 1615).

Turski Szymon (II) ob. Panisius S. V. (Crux 1718).

TURSKI Wincenty. Hymn Konstytucyjny. Warszawa 1791. w 4ce, k. 1.

Autora podaje katalog Batowskiego pod nrem 329. Jagiell.

TURSKI Wojciech (pseud. Albert Sarmata, 1756 † 31 lipca 1824). Adresse d'Albert le Sarmate çi devant Turski à la Convention nationale le Dimanche 30 Decèmbre 1792, l'an I de la Republique françoise. Imprimé par l'ordre de la Convention nat.

Druku nie znam, ale odpis znajduje się w ręk. Jag. nr 3362.

— List do I. W. Suchorzewskiego kaliskiego y Suchodolskiego chełmskiego posłów (około 1790). w 8ce. Bibl. w Suche

— Mowa Urodzonego Woyciecha Turskiego, Dnia 29. Sierpnia Roku 1789. Do Sędziow Seymowych Miana. [Na końcu:] w Warszawie w Drukarni Uprzywileiowaney Michała Grölla, Księgarza Nadw. J. K. Mci. (1789). fol., k. 4 nlb.

Tłómaczy, dlaczego podjął się obowiązków delatora. Dużo frazesów o cnocie obywatelskiej. Chwali Suchorzewskiego i Suchodolskiego. Szacunek dobrych, złych nienawiść — oto czego pragnie.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Mowa Ur. Wojc. Turskiego, na sądach seymowych, 11 listop. 1789 r. miana. w 8ce, str. 23.

Akad. — Bibl. w Suchej — Jagiell.

— Mowa Ur. Woyciecha Turskiego Na Sądach Seymowych Dnia 7. Grudnia 1789. Roku Miana. [Tu winjeta: na cokole z ornamentu roślinnego dziecko z włócznią w lewej ręce]. w Warszawie. w 8ce, k. tyt., str. 46.

Rozpoczyna: Odwołanie się do narodu, w którem użala się, że mowa jego poniżej wydrukowana wywołała mnóstwo posądzeń i plotek, a nawet powiedziano, że za tę mowę należy go „oddać do Dobrych Braci". Dlatego też ją drukuje, cierpiąc więcej od plotek i paszkwilów niż na tortury wzięty.

Mowa jest pełna frazeologji. O sprawie Ponińskiego nic w niej nie mówi, ale tylko ogólnie twierdzi, że w Polsce źle się dzieje i że całe społeczeństwo jest zepsute. Pragnie dać obraz zepsutych obyczajów i cy-

tuje kilka ujemnych zdań o Polakach. Fryderyk II nazwał nas narodem zewszechmiar wzgardy godnym. Jakiś minister francuski przejeżdzający z Petersburga szydził z nas, że śmiemy posłów do innych narodów wysyłać. W Trybunale panują intrygi; sejmy i sejmiki odbywają się jaknajgorzej; Rada Nieustająca i Komisje Skarbowe oraz inne magistratury funkcjonują źle i wywoływały narzekania. (Żadnych konkretnych faktów nie przytacza). Moskwa przysłała do nas pieniądze przeznaczone do przekupywania. Dlatego też należy wydać wyrok skazujący, aby był przykładem. Na końcu zwraca się do księcia Kaliksta Ponińskiego, brata oskarżonego i do całej rodziny Adama, zastrzegając, że uważa go za człowieka cnotliwego.

Akad. — Bibl. w Sucnej — Ossol. — Raczyń. — Zieliń.

— Mowa urodzonego Woyciecha Turskiego na Sądach Seymowych dnia 7 Grudnia 1789 roku miana. Odwołanie się do Narodu. w 8ce, str. 34.

Krasiń.

— Mowa... 13 marca 1790. w 8ce.

Czartor.

— Woyciecha Turskiego Mysli O Krolach, o Sukcessyi, o przeszłym i przyszłym Rządzie. [Tu winjeta: kosz kwiatów]. w Warszawie 1790. w Drukarni Nowey J. K. Mci Piotra Zawadzkiego. w 8ce, k. tyt. i str. 44, k. 5 nlb.

Myśli swoje wyraża w sposób niesłychanie bałamutny. Zaczyna od apostrofy do tyranji: „Bałwanie, dusz niewolniczych, podnieto srogich, wzgardo cnotliwych; poczwaro z głupstwa i z pychy poczęta gwałtem; zlepku okropności i sprzeciwieństwa, która hańbisz kogo głaszczesz, która wsławiasz, kogo prześladujesz, która posłuszeństwo wymuszasz, która do złości zapalasz, która niewdzięczność w nagrodę bierzesz"...

W tymto stylu zwalcza tyranję, broniąc zdania, że tron dziedziczny pociąga za sobą panowanie tyranów, jeżeli nie w pierwszem to w drugiem albo w trzeciem pokoleniu, co jest tak naturalne jak pewna jest kolej między wschodem słońca i zachodem.

Zbija zdanie, jakoby elekcja królów była niebezpieczna. Najlepszym wedle niego byłby rząd kilkoletni, któryby się po krótkiem urzędowaniu zmieniał, jak konsulowie w Rzymie, ale nie upiera się przy tej myśli. Polemizuje głównie z broszurą Tadeusza Morskiego, którego różne twierdzenia w obronie dziedziczności tronu przytacza i zbija. Na str. 26 propaguje myśl, że należy usunąć nierówność majątkową między szlachtą; a najlepszym sposobem byłaby ustawa, w myśl której żadnemu bogatemu obywatelowi nie wolno byłoby brać bogatej żony, tylko ubogą i naodwrót. Wkońcu wspomina list księdza Mablego, którego zdania nie uznaje za powagę, ponieważ autor jest cudzoziemcem i nie zna stosunków polskich.

Na ostatnich pięciu kartach drukuje list, jaki dostał z prowincji, datowany 1 stycznia 1790 z Łuckiego. List ten zawiera jego pochwały; autor jego wyraża nadzieję, że Turski będzie nadal dozierał, aby osoby, będące wspólnikami Ponińskiego, zostały ukarane.

Tęto broszurę Turskiego wyśmiał Zabłocki w swoim „Joannes Sarcasmus" (przypisywanym dawniej błędnie Stan. Trembeckiemu). Zabłocki bardzo zręcznie naśladuje tam styl Turskiego.

Zabłockiemu odpisano na to wierszem, pod imieniem Turskiego w obieg puszczonym (ale to nie jest wiersz jego pióra). Ogłosił tę odpowiedź Erzepki w Zabłockiego Pismach, 1903, str. 369—372. (Pies Turskiego do psa Kołłątaja).

Ob. o tej broszurze, jak i o innych jego pismach, niżej cytowane prace Pilata i Kraushara.

Porównaj: Rozwagi o królach (w t. XXVI, 431; autor broni Turskiego).

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików. — Ossol. — Warsz. Narod. (Rap.) — Zieliń.

— Nawrócenie się polityczne (1792). w 8ce, ½ ark.

Bentk. Hist. lit.

— Woyciecha Turskiego Odpowiedz Na Dzieło X. Hugona Kołłątaia Referendarza W. X. Lit: Uwagi Nad Pismem &c. [Tu winjeta: bukiet kwiatów zawieszony pod karniszem]. w Warszawie 1790. w Drukarni Nowey J. K. Mci Piotra Zawadzkiego. w 8ce, k. tyt. i k. 41 nlb.

Dedykuje Stan. Aug., prosząc go, aby użył swego kredytu na ocalenie wolności.

Zaczyna od zażaleń na trzy paszkwile, które jego broszura wywołała. (Jednym z nich jest Joannes Sarcasmus Zabłockiego, w którym wyśmiano jego styl i zagrożono ogoleniem mu głowy w domu warjatów). Potem omawia pismo Sew. Rzewuskiego w sprawie bezkrólewi i powołuje się na rękopis jakiegoś Boruckiego: „Polonia estne regnum an interregnum"? Mówi, że trzeba nadać swobody mieszczanom. Wreszcie przystępuje do polemiki z Kołłątajem. Występuje przeciw arystokracji (jak i w innych swych pismach), ale twierdzi, że król dziedziczny nie usunąłby arystokracji. Dowodzi, że autor „Katechizmu" (Sterne'a —

t. j. Śniadecki) jest przyjacielem arystokracji. Najostrzej polemizuje z Kołłątajem i jego kuźnicą (w tejto broszurze użyty jest ten termin po raz pierwszy, na k. E_7): „Tey despotyczney Kuźnicy i jey gromow Wulkanem jest kanonik pewny... Niech ręka, która piastuje święte naczynia, porzuci bezbożne narzędzia potwarzy“. Zarzuca Kołłątajowi, że utrzymując sukcesję, niszczy Demokrację.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Przymówienie się... 5 czerwca 1790. w 8ce. Czartor.

— Przymowienie się... na sądach seymowych dnia 29 marca 1790 roku. Warszawa 1790. w 8ce. Krasiń.

— Przymówienie Się W Sprawie UUr: Instygatorow Oboyga Narodow i Ich Donoszącego Ur: Woyciecha Turskiego Szambellana Jego Królewskiey Mości. Przeciwko W. Adamowi Łodzia Xciu Poninskiemu Podskarbiemu Wielkiemu Koronnemu. O ogłoszenie siebie gwałtowne i pokątne za Marszałka Seymowego i Konfederacyi Koronney tudzież nieprawne tey godności sprawowanie, o branie pensyi Zagranicznych, i Interessom Zagranicznym na szkodę Rzeczypospolitey służenie, o przedaż rożnych Konstytucyi i Sancitow na Delegacyi między Rokiem 1773 a Rokiem 1775. dopełnioną i innych, wiele przeciw Rzeczypospolitey i iey Prawom postępkow. Na Terminie złożenia Inkwizycyi. (1790). fol., str 14.

Bibl. w Suchej — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Zieliń.

— Sprawa UUr: Instygatorów Oboyga Narodów i Ich Donoszącego Ur. Woyciecha Turskiego Szambelana J. K. Mości. Przeciwko Wielmożnemu Adamowi Łodzia Xiążęciu Poninskiemu Podskarbiemu Wielkiemu Koronnemu. O ogłoszenie siebie gwałtowne i pokątne za Marszałka Seymowego, i Konfederacyi Koronney, tudzież nieprawne tey Godności sprawowanie, o branie Pensyi Zagranicznych, i Interessom Zagranicznym na szkodę Rzeczypospolitey służenie, o przedaż różnym różnych Konstytucyi i Sancytów na Delegacyi między Rokiem 1773. a Rokiem 1775. dopełnioną; i innych wiele przeciw Rzeczypospolitey i Jej Prawom postępków. [Na końcu:] W Drukarni P. Dufour Kons: Nadw: J. K. Mci, Dyrektora Drukar. Korp. Kad: mieszkaiącego w Rynku Miasta Starey Warszawy Nro: 58: fol., str. 51.

Turski był w tym procesie „donosicielem“ (delatorem). Na podstawie jego doniesienia wystąpili instygatorowie z oskarżeniem. Jednym z tych instygatorów był Ignacy Gomoliński (obacz). — Ks. Ponińskiego bronił mecenas Antoni Ziemęcki.

W tomie XXV, 46—49 podałem już zestawienie druków do tej sprawy się odnoszących, oraz literaturę przedmiotu. Tam więc odsyłam.

— Treść zarzutów przez Ur. Wojciecha Turskiego Szambelana I. K. Mci W. Xięciu Poninskiemu P. W. K. uczynionych z treścią usprawiedliwienia na nie 1789. fol., str. 4.

Bibl. w Suchej — Krasiń.

(Turski Woyciech). Krotkie Uwagi nad Pismem J. P. Woyciecha Turskiego o Krolach, o Sukcessyi, o przeszłym i przyszłym Rządzie. [Tu w linjach:] Libertatis Amor, miserum quid decipis Orbem? Lucanus. [Tu winjeta: kombinacja ornamentu linearnego z roślinnym]. w Warszawie 1790. w Drukarni Uprzywileiowaney M. Grölla, Księgarza Nadwornego J. K. Mości. w Marywillu Nro 24. pod znakiem Poetów. w 8ce, k. tyt., str. 36.

Autor tej odpowiedzi zaczyna od pochwał Kołłątaja i od obrony jego zapatrywań na dziedziczenie tronu. Z Turskim polemizuje dość łagodnie, ale wyśmiewa jego styl i mówi, że to jest styl kwiateczkowy, który chwaliłby w sielankach, lecz nie w myślach o sukcesji tronu. Tragedję Rasyna (Fedra), przez niego przetłómaczoną, czytamy obojętnie, ale prace polityczne z niesmakiem. Prawo nakazujące bogatemu byłoby przymusem gorszym, niż to da się pomyśleć, i stoi w niezgodzie z pochwałami wolności u autora. Broni Morskiego i księdza Mablego, a Turskiemu zarzuca, że miłość wolności opiera błędnie na samej tylko kwestji wyboru króla. Na końcu jest dodany kursywą przypisek, iż właśnie ukazała się odpowiedź Turskiego na uwagi Kołłątaja, pełna samochwalstwa i wymagająca, aby potraktować ją bez tej grzeczności, z jaką tutaj był on traktowany. —

O autorstwo tych „Uwag" bywa posądzany Fr. Jezierski (ob.).
Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow. — Zieliń.

— ob. Brzyski Marc. (Mądrość 1769) — Czartoryski książę Adam Kazim. (1790) — Dziennik sądów (1789) — Jezierski Fr. (Krótkie uwagi; Wypis z kroniki; w t. XVIII, 542) — Poniński Adam (Sprawa, Replika 1790) — Rasyn (Fedra; on tłómaczył) — Rousseau (Uwagi nad rządem 1789; on był wydawcą) — Turski (wyżej str. 415) — Zacharkiewicz W. (Oda 1789).

Askenazy Napoleon i Polska I, 173 przypisuje mu list otwarty do Piusa VI, ogłoszony w Monitorze franc. 1792 i 1793. — Zaś l. c. III, 397 przypisuje mu list „Do Dąbrowskiego" z r. 1798 (ale niewiadomo, czy drukowany).

Jego artykuł „Damon i Dorant" jest w „Weteranie Poznań." 1825 (ob. Estr. Bibl. V).

Niemcewicz Pamiętniki 1848, str. 139. — Bentkowski Hist. lit. II, 99. — Gazeta Warsz. 1824, nr 146. — Roczniki Warsz. Tow. Przyj. Nauk XIX, 173. — Święcki Hist. pam. str. 498. — Encykl. Org. XXV, 996.

Tarnowski Hist. liter pol. III, 427—8. — Kraushar w Kwart. Histor., 1899; w Kraju 1899, grudzień; w Przegl. Nauk. i Liter. 1899; wreszcie w „Obrazach i wizerunkach" 1906. — Smoleński Konfed. targ. (tu jego listy). — Tenże Emigracja polska 1911, str. 16. — Szyjkowski Myśl J. J. R., str. 153, 167. — Askenazy Napol. i Polska (passim, o jego roli w Paryżu.) — Skałkowski O kokardę legionów 1912, str. 223. — Kukiel Próby powstańcze 1912. — Alexandrowicz w Pamiętniku Liter. 1912 („Dwa paszkwile"). — J. Nowak Satyra polit. sejmu 4-letn. 1933, str. 142 i n. — Korbut II, 196.

Sylwetę jego z epoki sejmu 4-letniego kreśli Pilat w Literaturze polit. sejmu 1872 oraz Kraushar l. c.

TURSKI Ksawery, poseł sieradzki. Głos I. W. Xawerego Turskiego stolnika Szadkowskiego, posła Wwdztwa Sieradzkiego na sessyi seymowey d. 27 paźdz. 1784. fol., k. 2.

Ob. Diarjusz sejmu 1784, str. 373—5.
Kościałkowski w Ateneum Wil. 1928, zesz. XV, 39. Czartor.

— ob. Dubiecki Mateusz (1788) — Tyzenhaus Antoni.

Turso ob. Turzo.

TURULEY Acham. Prognostyk opisany od Acham Turuley, z przednieyszych, Machometańskiey Sekty mądrego Filozofa urodzeniem Araba, który w Roku 1200. prorokuiąc na przyszłe czasy zgubę y zniszczenie Ottomanskiey Porcie. Z arabskiego na Grecki a z Greckiego na Hiszpański, Fracuski, Niderlandski y Włoski przetłumaczony język. W Antwerpii y w Wiedniu zaś za dozwoleniem Starszych wydrukowany. A teraz po polsku wydany. 1684. w 4ce, k. nlb. 2.

Przedrukowane w dziele „Complementy między cesarzem tureckim a królem polskim" (1686). Ossol.

Turyniecki Obraz ob. Chodykiewicz x. Klemens (1771) — Obrazki Świętych (1773).

Turzańska ob. Orlewski.

Turzańska Rozalja ob. Cieszkowski (1749).

Turzański Amb. Ant., opat ob. Chodykiewicz Klem. (1754).

Turzo (Thurso, Turso, Thurzo) Alexy ob. Brodericus Stefan (1527) — Ecchius Wal. (Utrum viro 1524, De mundi 1528, Dialogus 1520) — Lang Jan — Pyrser Maciej (1527).

Barycz Hist. Uniw. Jag. 1935, str. 39.

Turzo Franc., ob. Dubravius Janus (1547) — Gazzi (Aerarium 1549).

Turzo Jan, rektor Uniw. Jag. w r. 1498, biskup wrocławski (ur. 1466 † 2 sierpnia 1520) ob. Bartolinus Ricc. (1515) — Cicero (1528) — Cingularius Hier. (1515) — Damascen Jan (Oktoich 1491) — Erazm Roterd. (Epist. 1538) — Guglinger Wolfg. (1526) — Miechowita (Chron. 1519) — Missale Vratisl. (1499, 1505, 1519) — Plinius (Hist. natur. 1526) — Statuta synodalia Vratisl. (1512) — Ursinus Kasper (De trium regum 1522) — Wapowski B. (Chronica) — Werner Georg. (De ornatissimi antist. 1520) — Wrocławczyk Mich. (Introductio 1506).

O jego stosunku do Swajbolda Fiola ob. Fijałek Początki cenzury w „Studjach starop."(ku czci Brücknera 1928, str. 136—7.

Pisma jemu dedykowane sprzed r. 1520 zestawia Bauch w Bibl. der schles. Renaissance (Silesiaca 1898).

Janocki Nachricht IV, 142. — Niesiecki IX. 154. — Bandtkie Hist. druk. krak., 109. —

Sołtykowicz O Akad. Krak. 118, 596. — Wiszniewski Hist. lit. V, 36. — Luchs w Zeit. Gesch. Schl. IV (1862). — Krautwald w Zeitsch. Gesch. Schl. XI. — Otto Commentatio 1866. — Korytkowski Prałaci i Kanonicy IV, 157—61. — Święcki Hist. pam. II, 236. — Tomiciana I, 54. — Muczkowski Statuta 92, 97. — Encykl. Orgelbr. XXV, 773—4. — Morawski Hist. uniw. II, 149, 169, 216. — Lepszy w Przegl. Pol. 1890 (i odbitka). — Ptaśnik w Przewodn. Nauk. i Liter. 1905, str. 1026. — Finkel Bibl. III, 1881.

Turzo Jerzy ob. Monetarius Stefan. Finkel Bibl. II, nr 15522.

Turzo Mikołaj, biskup ołomuniecki ob. Plinius (Histor. 1535).

Turzo Stanisław, biskup ołomuniecki ob. Deliciae (1612) — Erazm Roterd. (Epistolae) — Eusebi (Hist. eccles. 1518) — Krosna (z) Paweł (1509) — Krzycki And. — Lang Jan — Logus Jerzy (Pontii 1541) — Miechowita Maciej (Tractatus 1517, Chronica 1519; tu dużo wzmianek o nim) — Tertullianus (1520, Opera 1595) — Ursinus Caspar (1521) — Ursinus J. (Epistol. 1518) — Wapowski B. (Chron.).

Bauch Der human. Dichter Logau 1895. — Ptaśnik w Przewodn. Nauk. i Liter. 1905, str. 1116. — Lepszy Turzonie w Polsce 1890. — Wotke w Zeitschr. für Gesch. Mährens III (1899). Tu monografja o nim.

Turzo Zygmunt (Sismundus) ob. Mora Dom. (1589).

Turzonowie (z Lewoczy) ob. Ecchius Wal. (De Turz. origine 1519) — Wernherus G. (Episcopatus 1520).

Morawski Hist. uniw. II, 149—50. — Lepszy j. w. — Sprawozd. Kom. hist. sztuki Akad. Um. VI (nagrobki). — Ptaśnik j. w. — Cod. dipl. Univ. Crac. IV. — Finkel Bibl. III, str. 1881.

Turzycki Stanisław, prof. w Zamościu ob. Zychowski Aleks. (Extremum vale 1646).

Turzyk Kazimierz ob. Slachetka Ignacy Stan. (Amvlia 1641).

Tussanus de Forbin ob. Toussaint.

Tusłanowski Wawrzyniec (brat Stefana Zyzanji) ob. Jan Złotousty (1623) — Zyzania.

Zamieszczam obu braci pod Zyzania, gdyż pod tem nazwiskiem częściej są cytowani.

Tuszech (Tuszek) Jan ob. Kuszewicz Kaz. (Fructus sapientiae) — Toryani (Diss. 1780).

TUSZOWSKI Stanisław. Lancea Lavrea Quam Aquila Sarmatica, post bellicos tumultus in paciferam transformauit Plantam. Duobus V. V. D. D. Secundae Laureae, in Academia Zamoscensi; Per Clarissimum & Excellentissimum D. D. M. Adrianum Krobski I. V. D. eiusdemq; Ciuilis Ordin: Professorem, Iudic: Tribunalit: Dominij Zamoscen: Primum Assessorem, Dignissimum Vniuersitatis Procancellerivm & Decanvm. Sacrae Regiae Maiestatis Secretarium. Licentiatis. Dum ab Illustri & Admodum Rndo Domino D. M. Sebastiano Lesczynski Philos: Doct: Ordin: Eloquen: Professore, Canonico & Concionatore Zamosc: Parocho Wielacensi, In publica Dignissimorum Hospitum praesentia Artium Magistri & Phil: Doctores renuntiarentur, Per Nobilem Stanislaum Tvszowski Ph: & Eloqu: in Acad: Zam: publicū auditorem. In signum fauoris & debiti cultus Oblata. Anno Domini MDCLXXIX. (1679). die II Febr. fol., k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwr. tyt. herb i wierszyk Stan. Micewskiego. Przypis Stan. Święcickiemu kanclerzowi Akad. Zam. Dalej oda na cześć ś. Jana Kantego, pochwała dla Stanisława Niewieskiego rektora, Adrjana Krobskiego i Sebastjana Leszczyńskiego prof. Doktorami zostali Walenty Walerjan Tuszowski i Jan Konstanty Frankiewicz, prof. analogji. Na końcu: sub auspiciis Stanislai Niewieski. Zamoj.

— Uberrimus virtutis et laborum fructus quem ex arbore frugifera lauri academicae lectum V. D. Valentino Tuszowski artium et philosophiae candidato Illustris Excellentissimus et Admodum Rndus D. M. Sebastianus Leszczynski Philosopiae Doctor Eloquentiae ordin. in Academia Zamoscensi Prof. Canonicus Zamoscensis circa primum in eadem Philosophia gradum contulit per Stanislaum Tuszowski Elementorum Philosophiae et Eloquentiae auditorem, fraterni amoris ergo futurae memoriae consignatus anno Domini 1676 die 9. Julii. w 4ce, k. 4 nlb.

Na odwr. tyt. herb Prawdzic, pod nim tetrastych. Dedykacja Sam. Łaszczowi.

skarbn. buskiemu. Mieści dwie ody i epigramat do Zoila. Zamoj.

TUSZOWSKI Walenty Walerjan, prof. Akad. Zamoj. Basis magnanimitatis et iustitiae ad capitaneatus Bełzensis ingressum illustr. Dom. D. Martini in Zamoscie Zamoyski, castell. Leopolien. Bełzen. Płoskirouien etc. capitanei. Per Valentinum Tuszowski, Artium et Philosophiae baccalaureum, Analogiae in academia Zamoscensi ordinarium professorem luci publicae exhibita. Anno Domini 1677 die 14 Iunij. Zamoscii Typis Academicis. fol., ark. D_2.

Na odwr. str. herb Zamojskich; pod nim wiersz łaciński, pod którym podpisany Aleksander Łaszcz, dapifer Buscen. Na ark. A_2 elogium, B_1 elegiacon, C_1 encomium, C_2 encomiasticon, D_1 apprecatio. Jagiell. — Zamoj.

— Magnum orbis et patriae delicium ex felicissimo connubio illustrissimi et magnifici domini D. Stanislai a Sitno in Robotycze et Wielopol Siciński judicis terrestris Premisliensis cum illustrissima et lectissima virgine Euphrosina de Zamoscie Zamoyska Castellanida Czerniechoviensi contracto exortus et per M. Valentinum Valerianum Tuszowski Art. et Phil. doctorem. in Acad. Zamoscensi ordinarium poeseos professorem et sacra auctoritate apostolica publicum notarium inter festivos plausus renuntiatum. Anno sponsi humanitatis 1680... die (dopisane 3) Martii. fol., k. 7 nlb.

Na końcu Hymeneus Poeticus. Czartor. — Zamoj.

— Vota Szczęsliwosci, Przy Solennem Wesołych Applauzow Powinszowániu Zamoyskiey Fortecy, W Punkćie Stoletniey Reuolutiey, Zostáiącey: Przez M, Walentego Waleriana Tvszowskiego Náuk wyzwolonych y Filozofiey Doktorá, w Akádemiey Zamoyskiey Pòétyki Professorá, y Powagą Stolice Apostolskiey Duchownego Pisarza. Swiátu Ogłoszone. [Tu winjeta]. W Zamosciv, W Drukárni Akádemickiey, Roku Páńskiego, 1680. Dńiá I. Stycznia. fol., k. tyt. i k. 12 nlb.

Na odwr. herb Zamojskich i 6 wierszy polskich Samuela Ant. Drużbica. — Zawiera szereg wierszy ku czci Marcina, Jana, Anny Zamojskich, akademji i kapituły kol. zam., radnych miasta Zamościa. Na końcu: Votum mężnej fortecy Zamojskiej. Tu przypomina daremne napady Chmielnickiego, Szwedów i Tatarów.
Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz. — Zamoj.

— ob. Tuszowski Stan. (Lancea 1679) — Tuszowski Wawrz. (1701).

Niesiecki notuje, że ogłosił drukiem: Wieniec godowy. — Juszyński Dykc. II, 288 podaje z datą 1694.

Kochanowski Dzieje Akad. zam. 1900. — Wadowski Wiadomość o prof. Akad. 1900.

TUSZOWSKI Wawrzyniec Antoni, synowiec Walentego. Applausus vocale nomen et plaudentia flumina Perillustris et Reverendissimi Domini D. Valentini in Tuszow Tuszowski Canonici Cathedralis Luceoriensis ad Regni Tribunal Deputati judicis, Scholastici Olycensis, praepositi Clevanensis, Gorajensis etc. etc. Domini patrui et benefactoris aestimatissimi resonantes a Laurentio a Tuszow Tuszowski, auditore Philosophiae in Collegio Luceoriensi Soc. Jesu in venerationem magnipotentis sui nominis oblati anno Domini 1701. Mense Februario. Elevaverunt flumina vocem suam, elevaverunt flumina fluctus suos Psalm. 92. (1701). fol., 1 ark.

Na odwr. tyt. 6 wierszy łac. i herb. — Dalej ody dziękczynne. Zamoj.

Tuszycki Stanisław ob. Abrek Andrzej (Lyra Apollinis 1640).

TUSZYNA (z) Adam (z Tarnowa, Tussinius) († 1547). Ephemeris seu diarium electionum cum evangeliis dominicalibus... ad annum dni 1536 Bisextjlem per Magistrum Adam a Tharnow vigilanti cura extraditum. w 32ce, k. 16 i 25 i 8.

Jest to kalendarz łaciński i niemiecki oraz praktyka. Kalendarz idzie po 16 pierwszych kartach. — Mieści Characterum interpretatio, Configurationes Lunae. Kalendarz z dwuwierszami. Kalendarz niemiecki ma k. 8. Na końcu czerwono wydrukowano: Gedruckt zu Krokaw durch Mathiam Scharfenbergk 1536.

Ks. Józ. Rokoszny w Bibl. Warsz. 1902 I, 163, streszcza obszerniej zawarte tu przestrogi i rady (jakie dni są nieszczęśliwe, czego trzeba się wystrzegać). Przytacza też wierszyki łac. na kwiecień i maj, np. Maius tondet oves meticulosas, Additque arboribus comas decentes.

Egz. został odnaleziony w bibl. paraf. w Słupi Nowej, obecnie jest w bibl. diec. w Sandomierzu.

— Judicium astrologicum ad a. 1532 Cracoviae, Fl. Unglerus 1531. w 8ce. W bibl. kap. gnieźn. jest fragment z 4 k. Kap. gnieźn.

— Judicium et significatio Comete: qui apparuit in fine dierum Septembris, sub anno dñi, 1532. per Magistrum Adam Thussynum a Tharnow, diligentissime elaboratum: Superaddita descriptione Eclipsis Lunaris anno sequente, in Augusto cōspiciende. [Tu na ozdobnej renesansowej tarczy herb Leliwa]. Quisque erat primus meruit qui stemmate tanto Censeri, toto clarus in orbe fuit Nominis ille sui fama penetrauit ad astra, Vnde suo generi nobile stemma tulit. [Na końcu:] Florianus Vnglerius impressit Anno d. 1532. w 8ce, k. tyt. i k. 9 nlb.

Na odwr. dedykacja Joanni a Tarnow ecclesiae crac. cath. ac collegiatae tharn. praeposito..., mag. Adam Thuszynus a Tharnow. (Wspomina w niej illustrem parentem tuum).

Na nast. karcie rysunek komety z września 1532. Dalej: De loco, natura et motu cometae... i różne przepowiednie złączone z tą kometą. Skutki pojawią się w r. 1534. Powołuje się wciąż na powagę Ptolomeusza.

Na końcu rycina: chłopak schylony poza ciemną tarczą księżyca.

Żebrawski Bibl. 109—111. Czartor.

— Judicium et significatio Comete: qui apparuit in fine dierum Iunij sub Anno Domini 1533. per Magistrum Adam Thussinum à Tharnow vigilantissime elucubratum, ac in lucem editum. [Tu rycina: kobieta podtrzymująca dziecko, obok pięć główek połączonych linjami z 5 kometami]. Ad Lectorem. Quae tibi fatidicus pandit praesagia vates Omnia, non vano corde referre puta Nam coeli trutinans causas, quibus omnia subsunt Dicere de cunctis, non nisi vera potest Non minus & pallens visus quod nocte Cometes Nunctiet, an lapsus an bona queq; ferat Quare si rerum instarum te cura remordet Hic facili expediet te breuitate liber. Venundatur a Floriano Cracouiae. (1533). w 8ce, k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwr. herb Łodzia z infułą biskupią (Tomickiego) w wieńcu, nad nim i pod nim wiersz łac. podpisany M. J. C. fecit.

Ded. Petro Tomiczki, ep. crac., cancell. regni, domino clementissimo. Prosi go, aby powstrzymał groźby komety Sacri Mosis exemplo mala cohibendo.

Poczem rysunek komety i podobne przepowiednie jak te, które podał w poprzedniem dziełku. Jagiell.

— Iudicium Astrologicum Magistri Ade Tussinii a Tharnov ad Annum Dni 1534 vigilanti, lucubratione editum... Solis, Eclipsis — Lune — Mars Dñs Anni, Venus particeps. a Floriano Unglerio Cracov. excusum. w 12ce, k. nlb. 16.

Ded. Piotr. Tomickiemu.

Jego prognostyki są w rękop. Jag. nr 579 i 3224. — W rękopisie nr 608 jest almanach na r. 1535.

Stan. Estreicher Acta rect. II, 376. — Wisłocki Liber dilig., str. 514. — Giedroyć Źródła do dz. med. 1911, str. 825. — Wierzb. Mater. II. — Birkenmajer M. Kopernik 1900, str. 468. Zieliń.

TUSZYN Tomasz. Pamiątka narodzenia szczęśliwego Jaśnie Wielmożnego Jego Mości P. Adama Hieronima z Granowa Sieniawskiego ponowiona. JWżney Jey Mości P. Katarzynie z Temberku Sieniawskiey podczaszynie W. Koronney wielce miłościwey pani y dobrodzieyce swoiey po polsku chętliwie ofiarowana przez Tomasza Tuszyna dnia 25. Novemb. Roku Pańsk. 1638. (Na końcu): W Krakowie w drukarni Antoniego Wosińskiego Roku Pańsk. 1638. w 4ce, 3 ark.

Na odwr. str. tyt. herb Leliwa a pod nim 8 w. polskich.

W wierszu tym naśladuje Szymonowicza. Maciej. Piśm. III, 809. Uniw. Warsz.

Tuszyński Feliks Tomasz, podstolic żytomierski ob. Kuuk P. (Academia 1719, oktostych) — Ormiński Tom. (Kalendarz na r. 1697, heksastych) — Pawołowicz Mac. (Jnfula Abrek 1696, tetrastych).

TUTAJSKI Marcin ks. Meta nieśmiertelney sławy w którey oyczysta strzała W. JMP. Stanisława z Łętowa Łętowskiego Chorążego Wdztwa Krakowsk. po skończonym śmiertelnego życia locie stanęła. Przy ostatnim śmiertelnego prochu depozycie w licznym kongressie potomnych y skolligowanych prześwietnych domów na kazaniu pogrzebowym

w Bieczu w kościele OO. Reformatów przez X. Marcina Tutajskiego plebana Bączalskiego y Sławęckiego pisarza konsystorskiego Bieckiego reprezentowana roku 1735. die 5. Septembris, a dla nieśmiertelney pamięci do druku podana r. 1742. W Krakowie w drukarni Akadem. fol., 13 k. nlb.

Przypisał prozą Stanisławowi z Łętowa Łętowskiemu podskarbiemu krak., synowi zmarłego.

Chłędowski Spis 165 domyśla się mylnie roku 1770.

Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

Tutela ob. Groicki B. — Grotowski J. (1603) — Kawalczewski Gregorius (1707) — Radoszycki Paulus (S. Siekanowic 1617) — Stroband (1605) — Tutores — Tyszkiewicz Skuminowicz Teodor (De jure 1663).

Tutelares Divi ob. Szyszkowski M. (Christecus 1617).

Tutelaris Silesiae ob. Bzowski Abr. (1608).

Tutkowski Nicolaus ob. Radziwiłł Mik. Krz. (Trenodia 1615).

TUTKOWSKI Szymon († 1665). Applausus sapientiae laurea theologica decorus, dum admodum Reverendus in Christo Pater Fr. Antonius Zmiszowic ordinis S. Francisci Seraphini Minorum Convent. religiosus, Custos praemisliensis, in inclyta Academia Zamoscensi Sacrae Theologiae doctor, a perillustri et admodum Rndo Dño Andrea Kłopocki S. Theol. et U. J. doct. Protonotario Apost., Scholastico Zam. praeposito Tarnogrodiense S. R. M. Secretario, Acad. Procancellario dignissimo Anno verbi incarnati 1654. die 17 Novembr. renunciaretur. w 4ce, 2 ark.

Na odwr. str. przypis prozą Stan. Neofornusowi, prowincjałowi Rusi. Na końcu: Zamosci in officina typogr. Acad. Zam. imprimebat Andreas Jastrzębski. Za rektorstwa Andrzeja Abreka.

Ossol. — Zamoj.

— Jsodion Andreae Kłopocki Scholastico Zamoscensi dum vitatis D. D. Tuteliarum Poloniae Aris sospes ad proprios rediisset lares ablatum. Zamoscii 1654. w 4ce. k. 10 nlb.

Z herbem na odwrocie tyt. Krasiń.

— Iter virtutis, laboris, eruditionis ad litterarios honores contendentibus Venerabilibus Dominis Joanni Gembicz, Lucae Gąsiowski, cum in Alma Academia Zamoscensi ab Admodum Rñdo et Clarissimo Dno Joanne Columbino Bytomski U. J. Doct., Ecclesiae Collegiatae Zamoscensis Canonico, in Acad. Ord. Eloqu. Professore, Artium et Philosophiae Baccalaurei publice ritu solenni renunciarentur a Simone Tutkowski Poes. Joanne Alexandro Kuczewski Anal. professoribus artium et philosophiae Baccalaureis exhibitum Anno Domini MDCLV. (1655). Martii 16. w 4ce, k. nlb. 8.

Na odwr. str. tyt. herb Żaboklickich i wierszyk. — Przypis (prozą) Hieron. Żaboklickiemu. chorąż. bracł. — Są to wiersze na pochwałę bakałarzów i promotora Jana Kolumbina Bytomskiego. Zamoj.

— Laurea Artium et Philosophiae prima quam in alma Academia Zamoscensi Venerabilibus Dominis Simoni Tutkowski, Joanni Kuczewski per aedem laboris ad honores Academicos contendentibus, Clarissimus et Excellentissimus Dominus Andreas Abrek Leopol. Utriusque Juris Doctor, ordinarius in eadem Academia professor contulit Anno nati Domini et Dei nostri 1653 April. In typographia Academica. w 4ce, 2 ark.

Na odwr. str. tyt. herb Zamojskich, pod nim epigramat podpisał Jan Będzieński. — Pisali tu wiersze studenci Akademji Zamojskiej: Michał Zaborowski, Franciszek Białobocki, Wawrzyniec Siedlewski, Mikołaj Abrek, Mikołaj Dawison, Jan Białobocki, Stanisław Mokrowski, Kazimierz Kamieński, Benedykt Abrek, Stanisław Wacławowicz, Jan Reyzner. — Na końcu na pochwałę Jędrzeja Abreka pisali wiersze Szymon Tutkowski i Jan Kuczewski.

Zamoj.

— Ode gratulatoria ad auspicatum geneseos diem Perillustris et admodum Rndi Dni Benedicti Żelechowski U. J. D. Ecclesiae Collegiatae Zamoscen. Canonici et Ordinarii Ecclesiastae, praepositi Turobinensis, oblata a Simone Tutkowski Art. et Phil. Baccalaureo, in Acad. Zam. Scholae poeseos professore. Zamosci, in officina typographica Academiae, imprimebat Andreas Jastrzębski Anno 1654. w 4ce, k. 6.

Na odwr. tyt. herb Żelechowskich, pod nim tetrastych. — W odzie dużo mitologji. Zamoj.

— Virtuti et labori Magn. ac Clariss. D. Andreae Abrek Leopol. U. J. D. in alma Acad. Zamosc. Philosophiae Moralis prof. cum ejusdem Acad. Zamosc. rector renuntiaretur Mnemosynon oblatum. Zamosci, Academ. 1654. w 4ce.

Na odwr. tyt. herb Akad. i dystych Stan. Wacławowicza. Zamoj.

— Vox planetarum gratulatoria ad magnif. et clariss. D. Mart. Foltynowicz U. J. Doct. et ejusdem in alma Academia Zamoscense ordinarium professorem anno 1653. 10 Maji communibus votis confirmatum Rectorem quam obtulit Simon Tutkowski Artium et Philosophiae Baccalaureus, Scholae poeseos professor. In typographia academica imprimebat Andreas Jastrzębski. w 4ce, k. nlb. 6.

Na odwr. str. tyt. berła Akademji Zamojskiej, pod niemi heksastychon podpisał Wawrzyniec Siedlewski, student gramatyki w Akad. Zam. — Poczem idą wiersze na pochwałę nowo potwierdzonego rektora Foltynowicza. Na końcu „Vox refractata ad Andream Abrek Academiae Decanum", to jest wiersze z echem. Zamoj.

— ob. Landza Wilh. (1660).

Ob. o nim Wadowski Wiadom. (1900).

TUTOLMIN Tymoteusz Jan. Uniwersał. (Podpis:) Tymot. Tutolmin. O przyłączeniu gubern. Mińsk. Izasław. i Bracławs. 18 Jan. 1795. fol., 2 ark.

Po ros. i po polsku.

— Proklamacya Tymoteusza Tutolmin Generała porucznika Senatora w Urzędzie Generała Gubernatora Gobernią Mińską Izjasławską i Bracławską głownie zarządzaiącego Miana na dniu 18 Czerwca 1795 Roku. fol., k. 3.

Uniwersał po polsku i po ros. względem przyłączenia do Rosji części województw wołyńskiego, chełmskiego, belskiego i ruskiego. Ossol.

— ob. Oloff Fryd. (1796) — Przepisy (1795).

Finkel III, 1881.

Tutorea constitutio ob. Ustanowienie (opiekuńskie 1778).

Tutores ob. Minocki Franc. (1766).

TUYKIEWICZ Ioannes Paweł Jan. Arcanum Insignis Prosapiae Magnitudo Generis virtutis Dignitatis Illustrissimi Magnifici Domini D. Alberti a Kurozwęki Męciński Capitaneidae Vielunensis etc. etc. sub Gentilitiam suam Rosam depositum iam vero in strenam Grati Pectoris gratulatoriis ac votivis Plausibus a studiosissimo Honoris Nominisque Sui Paulo Ioanne Tuykiewicz Praeposito Vieruszoviensi Sacra Authoritate Apostolica Notario Publico evolutum Anno 1714. Calissii, typis Collegii Soc. Jesu, 1714. fol., ark. E_1.

Wierszem. Jagiell. — Krasiń

— Aureae Votorum Cornucopiae, Sub Annuam Divinissimi Indigetis S. Nicolai Myrensis Pontificis Revolutionem Reseratae, Tum Magnifico, Excellenti, ac Generoso Domino, Dn. Nicolao Ernesto Chmieliński, Generali Thesauri Regni Superintendenti. Puccensis, Mirachoviensis, Pokrzywinscensis, Graboviensis Capitaneatuum Administratori, Per Paulum Ioannem Tuykiewicz, Praepositum Vieruszoviensem, Sacra Authoritate Apostolica Notarium Publicum. Plausu Gratulatorio et Affectu Dedicatae. Anno, Vota nostra adimplentis Salvatoris 1714. Calissii typis Collegii Societatis Jesu. fol., ark. B_2.

Wrocław. miej

— Pudor in purpura divinissimus Casimirus Reg. Poloniar. Princeps gentilitia rosa Ill. D. D. Casim. Josephi a Kurozwęki Męciński Vielunen. Radoms. etc. etc. Capitanei, ad generalia Regni comitia ex Palatinatu Crac. nuntii, in anniversario festivitatis suae die coronatus eidemque Ill. D. Dom. ad purpuras senatorias prodromus desiderio et applausu gratulatorio... Anno Regis regum in purpurea chlamyde comparentis 1694. Calissii, typ. Soc. Jesu. fol., k. 6.

Na odwr. tyt. herb.

Wierszem i prozą.

Tużkiewicz Stanislaus ob. Manka Paweł (1757).

TWARCZEWSKI Jan. Regina scientiarum splendoribus illustrissimae Borkorum domus corruscans, seu Conclusiones metaphysicae sub auspiciis perillustris et magnifici domini D. Stanislai de Szczecno Borek, castellanidae radomiensis, patroni observandissimi,

praesidente M. Martino Ioanne Waleszyński in Alma Universitate Cracov. Philosophiae doctore, collega minore vocato, ac interea in Academia Posnan: cursus philosophici professore, contubernii Szołdr. praef: ad objecta respondente G. Ioanne Twarczewski, Philosophiae auditore, in collegio Lubransciano Academiae Posnan: luci publicae expositae. Anno D. 1701. die... Novemb. horis consuetis. Typis Acad. Posnaniensis. fol., k. 4.

Na odwr. tyt. czworowiersz Jac. Chajeskiego. Dedykacja przez M. Waleszyńskiego. Conclusiones ex Metaphysica mają k. 2.
Jagiell. — Ossol.

Twardochleb Mateusz, minister arjański w Lublinie i Kisielinie. ob. Artomjusz mnich(?).

Bock I, 977 zestawia fakta z jego życia — Merczyng w Przeglądzie Hist. IV (1907), str. 178 o jego rękopisie „Itinerarium Moscov.". — Tad. Grabowski Literatura arjań. 1908, str. 187. — St. Szczotka w „Reformacji w Polsce" 1935—6, str. 54—7, 65—67 i 82.

Twardochlebowicz Tomasz ob. Dwernicki Bernard (1782).

TWARDOCIUS Paweł. Pauli TwardocI Mega Strelicio-Silesii Anagrammatum Fasciculus I. Ex nominibus Reverendorum, Amplissimorum, doctrina et pietate Clarissimorum virorum, in exsilio aerumnoso ob constantem Evangelii Christi confessionem, diverso tempore diversisque in locis schediasmaticωs conscriptus, iisdemque Dnis Dnis fratribus in Christo et moecenatibus debita observantia colendis Xenii loco datus et oblatus. Anno VeXatIo DabIt VeXatIs InteLLIgentIaM. (1636). Oelsnae, proelo Bössemesseriano. w 8ce, sygn. B_2.

Wystąpili tutaj z łacińskiemi wierszami polscy pastorowie z Dolnego Śląska: Christophorus Albinus Ecclesiastes Polonorum Namslae, Melchior Smolius Pastor Radzoviensis, Iacobus Hoy Pastor Mielovicensis, Michael Calixtus Pastor Wilkoviensis, Ioachimus Lazari Pastor Poniatoviensis, Ioannes Benckius Pastor in Elgot, Samuel Regius Pastor et Senior Cruceberg., Ioannes Regius Pastor Bicinen., Melchior Capito Varteb: Siles. concionator Polonorum Povicii, Georgius Blida Pastor Schonwaldensis, Adamus Victor Ecclesiastes Polonorum Wartembergae etc. etc. Wrocław. miej.

Twardowska Teresa (Zakrzewska, Święcka) ob. Morawski Leon (Zaślubiny 1758) — Twardowski Ignacy (Pogrzeb 1758).

Twardowski Andrzej ob. Susanna (1646).

Twardowski Christophorus ob. Pakosławski Andrzej (1679).

TWARDOWSKI Jan. Examen Fidei Sectariorvm, Sev Notae Verae Et Apostolicae Fidei An scilicet fides, quam sectarij praedicant, sit vera & Apostolica. Ioannis Twardowski Artium & Philosophiae Magistri. & in Academia Vilnensi Societatis Iesv Theologiae Studiosi. [Tu ornament linearny]. Vilnae In Officina Typografica Academiae Societatis Iesu. M.D.XCIV. (1594). w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb. (trzecia czysta), str. 56, k. 1 nlb.

Na odwr. k. tyt. In stemma Demetrii Calecki (herb) i 10 wierszy łac. podpisanych Franc. Calecki nepos. Ten błąd (Calecki zam. Chalecki) powtarza się tu 3 razy. — Dedykacja: Demetrio Chalecki de Chalec supr. thesaur. et notario M. D. L., datow. Vilnae 14 Januar. Tu mówi autor, że zebrał niektóre rzeczy, jakich się od swoich magistrów nauczył. — Dalej na osobnej karcie: Eponymicon... Josephi Tyszkiewicz nepotis.

Od sygn. A idą: Notae verae et apostolicae fidei. Przechodzi znamiona prawdziwej nauki i odmawia ich nauce Lutra i Kalwina (perpetua duratio, amplitudo fidei, sanctitas doctrinae i t p.). Cytuje dużo ustępów z pism Lutra (oczywiście za jakimś nauczycielem S. J.) Na końcu na 1 k. Errata.
Jocher 3176. — Wierzb. II, 1789.
Akad. — Bibl. w Suchej — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow.

Twardowski (Jan??), czarnoksiężnik ob. Apollo chrześcijański (1697) — Carosi (o księdze Tward. 1784) — Górnicki (Dworzanin 1566) — Morsztyn And. (wspomina w jednym z wierszy „kobyłę Tward.", w Wirydarzu Tremb. I. 232).

Baśń o Twardowskim pojawiła się w w. XIX także w formie popularnych książeczek ludowych, ob. Bibljogr. IV, 546 („O Janie Twardowskim czarowniku i jego sprawkach"). Ale to fabrykat z niemieckiego. Autentyczne podania o Twardowskim notują różne nasze zbiory materjałów etnogr. np. Kolberg Lud I, 20, 332. — Gołębiowski Lud 1930, str. 166, 178. — Federowski

Lud białoruski (passim). — Wójcicki Klechdy (1837). — Tenże w Tyg. Illustr. 1862, VI i 1864, IX. — Tenże w Kłosach t. XIII, nr 333—4.

Opracowania naukowe lub quasi naukowe baśni o Twardowskim ob.: Bandtkie Hist. druk. krak. 1815, str. 495—504 — Tenże Hist. bibl. Jag. 1821. — Pszczółka Krak. 1820, IV (o identyczności Fausta i Tward.).— Pam. Warsz. I, 1822. — Narbutt w Gońcu Krak. 1829, nr 123 (o zwierc. Tward.). — Siarczyński w Czasopiśmie księg. Ossol. 1829. — Maciejowski Polska aż do połowy, t. IV (1842). — Tenże w Bibl. Warsz. 1841 (Twardowski i Sowizdrzał). — Ern. Świeżawski Przyczynek do studjów 1875. — Kuchta w „Ludzie" t. XXV—XXVIII (1929). — Czubryński Mistrz Twardowski 1930 (stron 144). — Tenże w „Astrei" 1924. — Leppelman Tward. der poln. Faust, Münster 1910 (Inaug.-Diss.). — Gloger Encykl. staropolska IV. — Sinko w „Czasie" 1921, nr 295 (o księdze Tward.). — Zdziarski Pierwiastek ludowy 1901. — Jan Zubrzycki Mistrz Tward., białoksieżnik 1928. — Juljan Krzyżanowski w Ruchu Liter. 1931, nr 2 (o wątkach obcych w podaniu o Tward., np. o wpływie noweli o Bellagorze albo baśni o czarodzieju Wirgiljuszu).

Inne prace ob.: Gawełek Bibliogr. ludozn. 1914, str. 186. — Bystroń Bibliogr. etnogr. str 81, nr 932—41. — Finkel Bibliogr. III, 1881.

TWARDOWSKI Ignacy. Pogrzeb osobliwy Domu Swego ozdoby Istotnego Godney Konsolacyi życia Powszechnego wszystkich ukontentowania JW. Teressy z Święcickich 1° voto Twardowskiey 2° Zakrzewskiey kasztelanowy Santeckiey... w kościele poznańskim OO. Bernardynow... Sumptem Ignacego Twardowskiego kasztelana Miedzyrzeckiego... Syna Odprawiony R. P. 1758. Dnia 23. Stycznia. W Poznaniu w Druk JKM. Coll. Soc. Jesu. w 4ce.

— ob. Morawski Leon (1758).

Konopczyński Polska w dobie II, 16. — Tenże Mrok i świt 1911.

TWARDOWSKI Kasper (urodz. około 1592? † przed r. 1641). Bicz Boży czyli treny zasmuconey po śmierci synów Oyczyzny polskiey. Przez Kaspra Twardowskiego napisany. W Krakowie, 1625. w 4ce.

Z taką datą i z takim tytułem podaje tę edycję Wiszniewski VII, 214. Juszyński II, 275 (podaje jako druk Stan. Germańskiego). — Dziś egz. nieznany.

— Bicz Boży Abo Krwawe Łzy Vtrapioney Mátki, Oyczyzny Polskiey, po zmárłych Syniech swoich. Przez Kaspra Twardovvskiego nápisány. A teráźnieyszym znowu czásom przez Piotra H. Pruszczá dźiewiąćią tylko wierszow ákkomodowány, y ná świát wydany. [Tu ozdobnik]. W Krakowie, w Drukarni Marciná Filipowskiego. Roku Páńskiego 1649. [Tytuł w prostokątnej ramce, zdobnej ornamentem roślinnym]. w 4ce, k. tyt. i k. 10 nlb. (syg. C_3).

Na odwr. tyt herb Kopaszyn i 4-wiersz. Poczem na jednej karcie dedykacja wierszem: Janowi Kopaszynie Sikorskiemu, dobrodziejowi wielkiemu A.(utor) Z.(drowia) D.(obrego) Z.(yczy). (Wysławia w niej dom Sikorskich w krakowskim powiecie). Podpisał ją: Piort (sic) H. Pruszcz.

Poczem od osobnej karty idzie poemat Twardowskiego „Bicz boży", który zaczyna się: Lament żałosnej Rachel i synów jej łoże Śmiertelne Muza śpiewa, w Trojcy jeden Boże...

Opisuje w nim ciężkie położenie ojczyzny, która wypomina synom złości i nieprawości (w samych ogólnikach); staropolska cnota wyniosła się do kupców, gdzie najwięcej złota; ale szlachcie kupiectwo nie przystoi; spytaj ziemianina o szyku, o boju, a on o handlu mówi; leżą też dobrowolnie w jarzmo pogańskie; opisuje ciężkie położenie żołnierza, co doznał srogiej fortuny wojny; pogaństwo niszczy i łupi kraj, „a koło Krakowa będzie pono niedługo Ukraina nowa". Wspomina rokosze i bunty konfederackie w moskiewskiej (wojnie). Wodzowie od chłopskiego narodu szwank odnieśli przez Chmiela brzydkiego. Pyszne miasta chlewami się ostały, stoją pustkami dwory. Cytuje klęskę pilawiecką (miljonami utratę niektórzy szacują, rzecz do szacunku trudna). Prosi Boga o oddalenie kielicha gniewu.

Jak z tego widać, jest to przeróbka poematu Twardowskiego przez Pruszcza, skoro wspomniany jest Chmiel i Pilawce. Pruszcz pisze na tytule, że akomodował dziewięcią tylko wierszów; tymczasem aluzyj do wypadków z r. 1648/9 jest tak dużo, że trudno temu dać wiarę. Wydaje się, że musiał dużo więcej pozmieniać.

Skoro w r. 1649 mógł Pruszcz dokonać II wydania i pozmieniać w nim tekst, to widocznie Twardowski już nie żył. — Jeszcze dalej wstecz posuwa tę datę przedruk Bylicy z r. 1641 pod nazwiskiem Januszewskiego. Dlatego podałem datę śmierci: przed 1641. — W każdym razie żył jeszcze w r. 1631.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Biy Gvstawa Kto Dobry. Robotá Kaspra Twardowskiego [Tu ozdobnik] we Lwowie, W Drukarni Iana Szeligi Ie° Mći X. Arcybiskvpa Typográphá, Roku P. 1629. [Tytuł w prostokątnej ramce, zdobnej ornamentem roślinnym]. w 4ce, k. tyt. i k. 2 nlb., k. 8 lb.

Na odwr. tyt. herb Korczak i 8 wierszy. Dedykacja: Stan. Kiljanowi Boratyńskiemu, (wierszem) na 4 stronach. Wychwala w niej waleczność rodu Boratyńskich (Andrzeja, Jana i Stanisława). Jan bywał także posłem na sejmach. Dziwi się, że Stanisław zaniechał rycerskiej roboty, ale tłómaczy to doznaną niewdzięcznością.

Poczem idzie wiersz p. t.: Pobudka utrapionej ojczyzny ochotnemu wojsku na zniesienie z Prus nieuskromionego Gustapha. Jest to przemowa ojczyzny do synów, dozwalających na zniszczenie Prus przez Szwedów. Zaczyna się: Krzywdę Boga wiecznego i nie nagrodzoną sromotę, ziemią pruską z gruntu wywrócono...

Przypomina prawa Zygmunta do korony szwedzkiej, walki w Inflantach, łakomstwo Szwedów (właśnie jako głodny wilk, kiedy mu przemory dojmują, on w pierwospy wpadłszy do obory między owce, sroży się... i t. p.). Opisuje zniszczenie Prus, krzywdy kościołów i zakonów. Uderza na ospałość szlachty polskiej, niechcącej się rzucić do szabel: nie chceć się z klatki czyżu wychylić od żony... nie szlacheckie to dzieło, żydowska to sprawa. Przepowiada wiekuistą klęskę dla Polski.

Jest to więc broszura agitacyjna, pisana jakgdyby z podniety dworu lub hetmana.

Wiszniewski VII, 213 (podaje z datą 1625).

Gdańska miej. — Krasiń.

— Bylica Swiętoianska. [Tu sygnet: na barokowej tarczy ręka trzymająca zapaloną pochodnię]. Przez Kaspra Twardowskiego w Druk podána. We Lwowie. W Druk: Ianá Szeligi. I. M. X. Arcybiskupa Typográphá Roku 1630. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 6 nlb. (sygn. mylnie Aiij, zam. Biij).

Na odwr. k. tyt. herb Sas i 4-wiersz polski. — Poczem dedyk. wierszem Janowi Bojarskiemu, panu i dobroczyńcy memu. — Zaczyna się: Jeśliże kiedy moje rytmy grube, Podałem między dobrodzieje lube...

Poemacik składa się z 49 strof czterowierszowych. Opisuje on „krzciny św. Jana", odbywające się na tle pory letniej. Ładny opis przyrody, bogactwa owoców, zboża, ziół, sadów. Wtedy odbywa się sobótka, pochodząca od „pogańskich bogów", w 24 dzień czerwca. „Lecz te mniemania niech przy tych zostają, co się za leda bajką ubiegają, wolno Bylicą opasać swe ciało, byle bezprawie Bogu się nie działo". Opisuje ten obchód „wyuzdany": ogniska, dudy grają, włodarz przodkuje, chłopcy skaczą przez ogień. Bylica ma osobne cnoty, bo kruszy czary. Ale więcej znaczy imię świętego Jana, który jest patronem Bojarskiego. Bojarski lubi księgi (więcej jak szachy i warcaby). Służył ks. wielkiemu i ten go uczcił godnością. „Przestanę dalej, by Zoil ciekawy, nie tknął ozorem tej mojej zabawy".

Wiszniewski VII, 214—215 (podaje wyjątek). — Maciej. III, 638. — Łopaciński w Pam. Liter. 1902, str. 271. — Rymarkiewicz w studjum o Sobótce Kochanowskiego (1884).

Bawor. (dawniej bibl. Stadn.)

— Bylica Jana Swiętego. Przez X. Zygmunta Adama Januszowskiego wydana. Permissu Superiorum. [Tu: Baranek]. W Krakowie, w Drukarni Antoniego Wosińskiego, Roku P. 1641. w 4ce, k. 5 (sygn. A i B_4).

Ded.: Janowi Zebrzydowskiemu, star. lanckor. — Jest to przedruk z drobnemi zmianami w tekście, które wylicza dokładnie Łopaciński Pam. Lit. I (1902), str. 271.

Zygmunt Adam Januszowski jest skądinąd nieznany, a więc jest to może nazwisko fikcyjne, wymyślone przez nakładcę.

Być może, że broszura Dan. Rzeczkowskiego (Bylica albo ekonom 1645) jest również przedrukiem Twardowskiego. (Ob. XXVI, 543).

Bibl. J. Lipińskiego w Strzałkowie

— Chronologia o wywodzie narodu Cesarzów tureckich y walki ich z Chrześciany aż do dnia dzisiajszego y przytem upomnienie do wszystkich a mianowicie Sarmatów... W roku 1619. w 4ce.

Jego jako autora wskazuje katalog Bibl. Kijow. (opierając się zapewne na współcz. dopisku). Ale wyszło pod nazwiskiem Waw. Chlebowskiego (obacz) oraz Wal. Piątkowskiego (1620). Niema pozatem danych, by jemu to przypisać.

— Gęś Swiętego Marcina Albo Pierwsza Kolenda. Ná scześliwe záczećie nowo przyszłego Roku. Author Caspar Twardowski. We Lwowie. Roku Pańskiego. 1630. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwr. 6 wierszy „na klejnot m. Lwowa", ale sam herb Lwowa nieodbity. Zaczyna się: Lwów miasto starożytne ma w herbie trzy góry, gwiazdę złotopromienną i lwa żółtej skóry...

Dedykacja: Przezacnie sławnemu burmistrzowi i senatowi miasta... Opisuje zasług

gęsi dla Rzymu. Polacy zaś ten zwyczaj mają, w dzień św. Marcina gęś tłustą piekają. Wróżby z gęsi tego dnia odprawiane. O alchemji i astrologji. Czasy teraz nieszczęśliwe: pruska wojna, pobory. Grzechy nasze to sprawiły „zbyteczna wolność wisadzona s kluby rozumnej przywodzi nas do zguby". Zbrodniowie wierzgają na Pana. Głód i zaraza we Lwowie. Uczyń senacie konsultacją o tej gęsi, wykorzeń w pospólstwie śmiertelne zakały, bunty, swary. Wzywa miłosierdzia Boga: daj temu miastu miłość, pokój, świętą zgodę. Jest w tem zakończeniu kilka silniejszych i ładnych zwrotów.

Maciej. Piśm. III, 634.

Bawor. (dawniej Stadn.)

— Katafalk Alexandrowi z Ostroga X. Zasławskiemu wdzie kijowskiemu. we Lwowie, w druk. Jana Szeligi JMX. Arcyb. Lwows. typogr., 1630. w 4ce.

Było w bibl. Załusk.

Maciej. Piśm. pol. III, 634.

— Kolebka Iesvsowa Pasterze Trzey Krolowie. [Tu ozdobniki]. Author Gaspar Twardowski We Lwowie. [Tytuł w prostokątnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Druk gocki.

Na odwr. k. tyt. dedykacja wierszem Gaspra Twardowskiego Janowi z Bojar Bojarskiemu. (Zaczyna się: Nie s Cedru na libańskiej gorze rostącego)... Nazywa go swym dobrodziejem.

Poczem na k. nast. (sygnowanej błędnie A_3) zaczyna się pieśń: Kolebka Jezusowa. Na dalszej karcie: Trzej królowie i na 2 ostatnich Pasterze.

Wszystkie trzy napisane czterowierszowemi strofami. Początek: Na gościńcu Egiptowym, przy Betleem Dawidowym, W bok przedmieścia na ustroniu, Stoi szopa w szczyrym błoniu... — Wiersz jest gładki, tok opowiadania żywy, nastrój kolędowy; naprzykład: Gaspar bisior kładzie nasię, Malcher w drogim altembasie, A Baltazar przypalały W srebrogłow się stroi biały...

Wydane zapewne około 1630, gdyż w tym roku wydał Twardowski inne swe pisemka we Lwowie u Szeligi. — Maciej. III, 638 (podaje wyjątek).

Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Kolęda Nowe Lato, Szczodry Dzien. abo Piosneczki Emmanvelowe Przez Kásprá Twardowskiego wydáne. Z dozwoleniem Stárszych. [Tu ozdobnik]. W Krakowie, V Dźiedźicow Jákubá Sybeneycherá. Roku Páńskiego, 1619. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Druk gocki.

Przypis Annie ze Sztemberku Kostczance, ks. Ostrowskiej, wojew. wołyńskiej (w 14 wierszach pol.). Na odwrocie tego przypisu drzeworyt: hołd trzech królów dzieciątku. (Karta ta jest wycięta w egz. Jag.).

Od k. A_3 poemat zaczynający się: Kolęda, Nowe lato, Szczodry Dzień nadchodzi, Wam co kolędy chcecie wiedzieć się to godzi. Nowa gwiazda na niebie zjawiła się wczora...

Opisuje narodziny. Uwagę zwraca opis, jak chytry bartnik (djabeł) zakaził swym jadem jabłko i jak się od tego jadu pszczółeczki truły. Aż Bóg zesłał matkę pszczół z nieba, i jakto się między nią a szatanem wywiązała walka. Opis to z pewną dozą fantazji. — Kto chce kolędy, niechaj z grzechu się odrodzi.

Pod podobnym tytułem nie on jeden wydawał pisemka, mające zjednać autorowi gratyfikację. Podobnego tytułu jest np. z r. 1609 i 1610 utwór Marcina Paszkowskiego (ale treść jest inna); zaś z r. 1626 utwór: Syntagmata przez St. K. S. (ob. tom XXX, 169). — Tożsamość tytułu nie oznacza tożsamości autora.

Jocher 7073. Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Kolęda Nowe Lato Y Sczodry Dzien. Przez Kaspra Twardowskiego. [Tu na tarczy w płomykach litery: I H S]. Ná Rok Pański, 1623. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Na odwr. k. tyt. rycinka z hołdem 3 króli i 14 wierszy polskich. — Następuje dedykacja Janowi Waxmanowi rusniczemu króla (wiersz z życzeniami na rok nowy — bez treści). Poczem 4 krótkie wierszyki: Epos grat. dies natalis, kolęda, nowe lato, szczodry dzień. Wierszyki liche, dla zapłaty pisane. Ossol.

— Naiáśnieyszey Constantiey Krolowey Polskiey, Ruskiey, Pruskiey, Mázowieckiey. Wielkiey Xiezny Litewskiey, &c. Y Krolowey Swedzkiey. Obchod Nieożałowáney Smierći, Ktory Odpráwował sie z Ceremonią w Kośćiele Metropolitánskiem Lwowskiem. Mieśiącà Lipcà. dnià Od Gaspara Twardowskiego przypomniony. We Lwowie, W Drukárni Janá Szeligi, I. K. X. Arcybiskupá Lwowskiego Typograph. R. p. 1631. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb.

Na odwr. k. tyt. dedykacja wierszem: Mikoł. Daniłowiczowi, podsk. kor. panu swemu.

Poemat zaczyna się: Śmierć tąsz motyką w krolewskie pałace, co i do pustek ubogich kołace, majestat za nic... Wzywa Akademję Krak. by uczciła zmarłą swą krasnobrzmiącą i słodką wymową. Niech Krakus westchnie z głębokiej rękawki,

także Wanda. Niech ją dzwon Zygmunta opłakuje. Także niech jej płacze senat lwowski. Opisuje, jak jej żałuje Daniłowicz i Mniszek z W. Kończyc, także ormiański Kościół. Całość nadzwyczaj słaba, pisana widocznie dla zarobku za dedykację.

Ossol.

— Lekcje Kupidynowe. Kraków, przed r. 1617.

Druk wprawdzie nieznany, ale być może istniał, skoro wspomina „Lekcje" Index libr. proh. Szyszkowskiego (ob. tom XVIII, 565).

Sam autor w „Łodzi" (obacz niżej) mówi tylko, że usiłował dać w druk rytmy gorszące. — Wskutek zakazu egzemplarz druku, jeśli wogóle istniał, nie dochował się. Natomiast dochowały się trzy teksty rękop. „Lekcji", których opis podał Brückner w Pamiętniku Liter. 1903, str. 65. — Jeden z tych tekstów ogłosił Brückner w „Wirydarzu" Jak. Trembeckiego I, 179 – 189 i II, 374.

Zrazu przyznawał Brückner autorstwo J. Schlichtyngowi. — Natomiast Trzaska w Pamiętn. Lit. 1916, str. 233 przeprowadza dowód, że autorem jest Kasper Twardowski; Brückner uznał prawdziwość tej tezy w rozprawach Akad. Um. filolog. 1919 tom 57, str. 69 oraz w Pam. Lit. XIV, 232 – 7.

Opisuje tu, jak chciał zrazu opiewać czyny Encelada, hetmanów i boje, ale potem Wenus go skłoniła do innych pieśni. Opisuje więc miłość swoją do Anusi, wspomina San i Dąbrowskie wały, przyjaciela Stefana. Marynię powiernicę swoją, Halżusię.. Razem jest lekcyj 14. Są też w jednym z ręk. wstawki (o Grochowskim, Jędrzeju Kochanowskim, Bielskim, Morstinie) niespotykane w innych. Niebrak w „Lekcjach" ustępów sprośnych. Niektóre „lekcje" są przekładem nader swobodnym łac. wierszy „Epistola amantis" przypisywanych Petronjuszowi.

Porównaj zaraz niżej: Łódź młodzi (1618) i Pochodnia miłości (1628).

— Łodz Młodzi Z Nawałnosci. Do Brzegu płynąca. Przez Kaspra Twardowskiego wydana. Indignè transacta adolescentia, odiosam efficet senectutem: & honestè acta superior, fructus capit authoritatis. Cassiod. Ociosa iuuentus impudenter educata, omni ferissima bestia immanior est. S. Chrysostomus. Z dozwoleniem vrzędu Duchownego. W Krakowie. W Drukárni. v Dźiedźicow Jákuba Sybeneychera, Roku Páńskiego. 1618. [Tytuł w ramce z linij]. w 4ce, k. tyt. i k. 19 nlb.

Na odwr. tyt. cytat. z Eccl: XI. — Poczem dedykacja prefektowi i braciej kongregacji Wniebowzięcia Marjej przy kośc. S. J.

Żałuje w niej, że pióro na rytmy drugich gorszące rozpuścił. Pisane czytano a w druk ode mnie podane wielom krotofili a wielom zguby duszy okazją stać się mogły (ma widocznie na myśli „Lekcje Kupid". potępione w tym właśnie roku przez Indeks Szyszkowskiego); mówi o tem Twardowski, co następuje: „który to biskup w ten czas wielką swą żarliwością pisma wszelkie takie... ostrymi swemi dekretami wykorzeniał... Dostało się i mnie.. Biskup Najwyższy... nowym wyrokiem ostrzejszym niśli pierwszy potwierdził... bo mnie ciężką chorobą złożył. Otworzyły mi się natychmiast oczy.. Myśliciem począł, by za głupie płochości pokutować. Nie mało mi materiej do tego dodała kaplica waszmościów z ozdobami swymi... Pilnom ozdoby te uważał"... Poczem wysławia znaczenie kongregacji, założonej przez kard. Maciejowskiego, Szyszkowskiego i Mik. Zebrzydowskiego. Dat. w Krakowie w dzień św. Marcina 1618.

Dziełko składa się z szeregu utworów wierszowanych na temat płochej młodości i poprawy: opiewa żywot uwiklony w gęstym sitowiu grzechu, dobre nauki matki, śmierć matki; jak swawola bierze go pod swoją chorągiew, do 25 roku żył swawolnie (a więc w r. 1617 miał lat 25, czyli urodził się około 1592). W 25 roku miał zjawienie zbrojnego rycerza, który pokonał Kupida. Jako motta do tych wierszy, naśladowanych widocznie z Wyznań św. Aug. używa wyjątków z pism św. Augustyna i Bernarda. W trzecim ustępie parafrazuje kilka wierszy z „Lekcji Kupidyna".

Od ark. C_2 idzie kilka pieśni, z których każda zaczyna się „Ucieszna młodzi". Wszystkie na temat: nie ufaj młodości, chroń się próżnowania i t. p. — W szóstej, b. obszernej opisuje owe obrazy (ozdoby) w kaplicy, o których wspomina w dedyk.

Poczem idą: Pieśń do Bogarodzicy, Pieśń do świętych i pieśń „Ktory bohater". Kończą cytaty z prov. 22, z Joba, ze św. Cyprjana i z św. Aug., a na ostatniej stronie wierszyk Zoilowi: Angele bozy mnie za stróża dany, Odpasz od boku swój miecz przepasany, Broń mię od zębów Zoila żwawego..

Tak jest w jednym z egz. jagiell. — W drugim jest na końcu wiersz do Zoila, ale niema cytatów. — Pierwszy ma na końcu dopisek: Inscriptus Catalogo Congr. Assump. ad S. Barbaram 1621 cura R. P. Szembek. Może to on dokonał nawrócenia K. Twardowskiego?

Autor wykazuje dużo oczytania w literaturze zarówno relig., jak łacińskiej. Zapewne przeszedł przez naukę w Akad. Krak.,

której poświęca parę słów w swej dedykacji.
Brückner w Rozpr. Akad. Um. filolog. 1919, tom 57, str. 69.
Bibl. w Suchej — Bibl. redempt. w Tuchowie — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Pochodnia Miłosci Bozey, z Piąćią Strzał ognistych: z sczerego sercá ku iego S. Maiestatowi. Przez Kaspra Twardowskiego wydána. [Tu orzełek]. Z dozwoleniem Vrzędu Duchownego. W Krakowie, W Drukárniey Wáleryaná Piątkowskiego, Roku Páńskiego, 1628. [Tytuł w ozdobnej ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 35 nlb.

Na odwr. k. tyt. dwa herby: Starża Korycińskich oraz Odrowąż Chlewickich i czterowiersz. — Poczem wierszem dedykacja Annie Odrow. z Chlewisk a z Szydłowca Korycińskiej, star. gniewk. — Tu wysławia Odrowążów i Kostków, św. Jacka, Prandotę. Sławi też jej małżonka i Toporów. Wspomina legacje Korycińskiego do cesarza Matjasza na dwór hiszp.
Rozpoczyna poemat: Apostrophe (Panno co ręką bożą z dwunastu gwiazd wity...).
Poemat sam, pisany strofami ośmiowierszowemi (rymowanemi aa, bb, cc...), rozpoczyna się: Będąc w puł wieku gdy już doskonalsze Lata przychodzą i na prace trwalsze...
Naśladując widocznie początek swoich własnych „Lekcji Kupidynowych" opisuje, jak zrazu chciał opiewać czyny Encelada, Reta i t. p., potem znów bitne hetmany i surowe boje... ale wreszcie doszedł do przekonania, że trzeba swój grunt na miłości boskiej zasadzić. Gloryfikuje miłość Boga jako najważniejszą z cnót. Zachęciło go do tego zjawisko Matki Boskiej. — Opisuje w dalszych pieśniach swoje walki z szatanem, którego zwyciężył wezwawszy M. B.; świętą procesję patronów polskich ku czci M. B. (m. i. Jana Kantego, Stanisława Kostkę), rozmowę z pokutnicą Magdaleną świętą i t. p. W szczegółach okazuje dużo fantazji w stylu barokowym. Kończy opisem pięciu strzał miłości bożej: serca rozpalenie, ustawiczność, wzgarda ciała, Matki Bożej przyczyna. Wnosi suplikę do M. B. za to, że ją ciężko obrażał.
Wreszcie wiersz do Zoila: Moja niewinna Muza nikomu nie szkodzi... Niedbam aby mie znano pisorymem...
Jocher 7040 (z mylnym tytułem). — Maciej. III, 634 (obszerniej streszcza).
Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Nowy Sowizdrzał (1614)... ob. Sowizdrzał (tom XXIX, 94).

Autorstwo „Sowizdrzała" jest tylko hipotezą Brücknera; nie sądzę, aby słuszną, gdyż Twardowski przyznaje się tylko do „Lekcji Kupidynowych".
Nagrobek dla niego ułożył Gawiński. Mówi tu o nim, że go kochał Feb, rządca Parnaski, prze wiersz piękny którym on zakwitłemi laty idąc z powodu wdzięcznej Cypr głosił Eraty (aluzja do „Lekcji"). Potem wspomina Łódź i Pięć Strzał (ob. Arch. do dziejów liter. II, 88).
O K. Twardowskim obacz: Juszyński Dykc. II, 275—6. — Chodynicki II, 270. — Siarczyń. Obraz II, 471. — Wiszniewski Hist. lit. VII, 213—5. — Maciej. Piśm. III, 634—9 (odmawia mu niesłusznie talentu) — Święcki Hist. pam. II, 237. — Encykl. Orgelbr. tom 25, str. 735. — Bretholz Über unbekannte poln. Dichter 1897, str. 20—22. — Brückner w Bibl. Warsz. 1899, II, 405 i 1900 IV. — Brückner w „Dziejach liter. pięknej" I (1935), str. 257 i 283. — Trzaska w Pam. Lit. 1916, str. 232—7 (tu jego charakterystyka). — Grabowski Z dziejów liter. kalwińskiej 1906, str. 365. — Korbut[2] I, 423. — Finkel Bibl. III, 1881.

Twardowski Maciej ob. Powodowski Jan (Ad dominos 1585).

Twardowski Piotr ob. Bagiński A. (Propos. 1767).

Twardowski Piotr Mikołaj ob. Chodowiecki Jan (1690).

TWARDOWSKI Samuel ze Skrzypny (1600 † w Zalesiu r. 1660). Daphnis Drzewem Bobkowym, Przez Samvela Z Skrzypney Twardowskiego Nápisána. [Tu ozdobnik: główka]. Sumptibus Hieremiae Pascatii, C. B. L. W Lvblinie, W Drukárniey, Anny Wdowey Konrádowey, Roku 1638. [Tytuł w prostokątnych zdobnych ramkach]. w 4ce, k. 4 (fragment).

Na odwrocie herb Tyszkiewiczów i 8 wierszy polskich: Jasny xiężyc y gwiazdy niebieskie kleynoty...
Dedykacja: Eugeniey Katarzynie Tyszkiewicownie Koryb. Wiśniowieckiey, koniuszynie kor. — Datow. 7 kwietnia 1638, a podp. przez Hieremjasza Pascatiusa M. B. L. Tu wspomina o śmierci jej męża Janusza Wiśniowieckiego; po jego zgonie pozostały się niektóre pisma jemu przez pewne autory przypisane. Miały być one wydane drukiem. Spomiędzy tych pism Pascatius dostał do rąk „Dafnis" i podjął się ubogim swym sumptem do druku podać. Niechaj księżna przyjmie afekt ten i wpisze w szczodrobliwy regestr. — Poczem od osobnej karty dedykacja wierszem

Januszowi Wiśniowieckiemu (20 wierszy), a na jej odwrocie: Argument sceny (ta sama treść, ale inna stylizacja, jak argument w niżej opisanym programie sztuki).

Dochował się tylko fragment z 4 kart. — Literaturę przedmiotu ob. przy nast. wydaniu.

W związku z tym poematem Twardowskiego pozostaje widowisko (opera i balet) „Dafnis przemieniona w drzewo bobkowe", które odbyło się w r. 1635 w Warszawie przy obecności króla. Z widowiska tego dochował się program, opisany w tomie XV, 15. Nie zamieszczam tutaj tego programu, gdyż Twardowski nie był autorem ani libretta ani programu, tylko poematu. Autorem muzyki był Puccitelli.

Obacz o tym programie: Peter w Pamiętniku Liter. 1913, str. 38. — Wójcicki Teatr starożytny II, 51 (tu przedruk programu).

O wystawieniu „Dafnis" obacz bliższe szczegóły w Pilata Hist. liter. III, 137 (przypis Bernackiego). — Treść widowiska tego wzięta jest z Rinucciniego. Wystawiono je dwa razy: w r. 1635 i 1638.

W rękopisie Jag. nr 116 jest odpis Dafnis Twardowskiego z datą 1636. (Druk pochodzi dopiero z r. 1638, a więc zdaje się że Twardowski napisał swój poemat zaraz po wystawieniu opery). Czartor.

— Daphnis w Drzewo Bobkowe Przemieniełá się, Napisana Wierszem Przez Samvela Z Skrzypney Twardowskiego. [Tu sygnet drukarza: obelisk]. W Krakowie, W Druk: Woyciecha Siekielowica, Roku Páńskiego 1661. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i str. 85.

Na odwr. k. tyt.: „Argument sceny". (Apollo, wygnany z nieba, zabił Pitona. Chwali swój łuk, wyśmiewa Kupidyna. Kupido się mści, zapoznając go z Dafnidą. Apollo miękczy upór panieński. Panna prosi Diany, aby ją w drzewo przemieniła. Scenę zawierają towarzyszki, opłakując zeszcie Dafnidey). Ten argument odpowiada mniejwięcej programowi widowiska z r. 1635.

Sam poemat rozpoczyna się na k. A_2. Podzielony jest na Prologus, 15 scen, Epilog. Każdą z tych kilkunastu scen objaśnia poeta w strofach (oktawach) oraz krótkiem streszczeniem w prozie. W prologu 4 zefiry i jutrzenka deklamują owe oktawy; w dalszych scenach wkłada poeta owe oktawy w usta pasterek i pasterzy: Kloryndy, Dafnidy, Nizydy — albo Peneusa (rzeki w Tessalji), nimf różnych, Apolla, Venus, Syren, Kupida i t. p. — Kończy Epilog (w którym Hesperus, gwiazda wieczorna, wzywa gości do wczasu) oraz dwie pieśni na pożegnanie (w strofach czterowierszowych). — W tekście są pewne zwroty czerpane ze stosunków polskich. Turowski (j. n.) str. 579. — Tenże w Pam. Literackim IX, 490. — Windakiewicz Teatr za Wład. IV (w Przeglądzie Pol. 1893). — Porębowicz w Kwart. Hist. VIII, 191. — Chłebowski w Tygodn. Illustr. 1882 (Dafnis sielanka miłosna). — Bełcikowski Ze studjów 1886. — Chlebowski Kwart. Hist. VIII, 189 (tu omawia stosunek do opery). — Więckowski Die roman. Einflüsse 19. — Pilat Hist. lit. III, 136. — Peter w Pam. Literackim XII (1913), str. 37 omawia stosunek Dafnidy do Jerozolimy Tassa i wysoko stawia wartość utworu Twardowskiego. — Brückner w „Dziejach Liter. pięknej" I (1935), str. 247.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Toż:... w Krakowie, W Drukarni Akademickiey, Roku 1702. w 4ce, k. tyt. i str. 85 (druk gocki).

Akad. — Bibl. w Suchej — Chrept. — Czartor. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Szczęśliwa Moskiewska Expedicya. Naiasnieyszego Władysława IV. Krola Polskiego y Szwedzkiego. Wielkiego Xiążęciá Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Màzowieckiego, Zmudzkiego, Inflantskiego, Siewierskiego, y Czernichowskiego. Piorem Oyczystym Przez Samvela z Skrzypney Twardowskiego opisána. Roku, 1634. [Tu winjeta]. W Warszawie, V Wdowy Janá Rossowskiego, Krolá J. M. Typográphá Roku 1634. [Tytuł w ramce]. w 4ce, k. tyt. i k. 19 nlb.

Zaczyna na odwr. tyt. dedykacja królowi Władysławowi (wierszem). Utwór składa się z 16-tu ód. Wychwala w nich wojenne zasługi nowego króla, odniesione pod Smoleńskiem. Wspomina także po nazwiskach innych wodzów; podnosi zasługi Litwinów i Kozaków. Szczegółów historycznych podaje mało, a o ile są, są one utopione wśród barokowych i mitologicznych zwrotów. Każdy z wierszy pisany jest inną miarą, nieraz bardzo kunsztowną i wykazującą wielką wprawę. Naśladowanie Horacego jest widoczne.

Czechowski w Roczn. pozn. T. P. N. XXII, 26 i 43.

Przedruk w Miscell. selecta.

Bibl. w Suchej(?) — Krasiń.

— Przeważna Legacya Jáśnie Oświeconego Kśiążęćiá Krzysztopha Zbaraskiego, Koniuszego Koronnego, Krzemienieckiego, Soleckiego, Wiślickiego, Rubieszowskiego, etc. Starosty. Od Náy-

iáśnieyszego Zygmvnta III. Krolá Polskiego, y Szwedzkiego. Do Napotężnieyszego Soltana Cesárzá Tureckiego Mvstafy, w Roku 1621. Na Pięć rozdźielona Punktow. Z dotknieniem krotko przez vcieszne digressye Stanu pod ten czás, Rządow, Ceremoniy, y zwyczáiow Pogáńskich. Przez Samvela z Skrzypney Twardowskiego. W Krakowie 1633. w 4ce, 2 k. nlb. i str. 241 (sygn. A—Z i Aa—Ff).

Na str. nast. rycina herbów z nadpisem: Ferio sidera vertice, pod nim polski czterowiersz (Zkąd cny Korybut? zkąd wziął te kleynoty?). — Poczem na 1 k. dedykacja Januszowi Koryb. Wiśniowieckiemu, starościcowi krzem. oraz: Do Czytelnika, gdzie autor pisze: „Będąc tej drogi comes nanotowałem był w prywatny dyarjusz a potym per otium wierszem ojczystym illustrowałem. Co jednak gdy dotąd leżało w cieniu, impulsus amicorum monitis... Rzecz nie affektująca słów i sztylu i zwyczajnie ojczyste heroicum bez farb i licencji poetyckich... W czymli niezwyczajem i perigrinitate słów urazisz uszy, nie zaraz potępiaj ale pożrzy na margines, gdzie masz rzetelną ich enuklację".

Od nast. edycji można odróżnić po tem, iż kustosz *A* wypada pod *cze*, *B* pod *dan*, *C* pod *im*, *Aa* pod *y zni*, *Ff* pod *nad Po*.

Wydanie to jest pierwsze. Muczkowski w Bibl. Załuskiego przytacza wprawdzie edycję z r. 1621, ale to jest myłka, która powstała zapewne stąd, iż na tytule jest podana data 1621 jako data odbywania poselstwa. Słusznie też Wiszniewski zaprzeczał istnieniu takiej edycji.

Jest to poemat napisany 4-wierszowemi strofami (wiersz 13-zgłoskowy).

Zbaraski z polecenia króla wyjechał do Carogrodu, aby uzyskać zatwierdzenie preliminarjów pokoju, ułożonych pod Chocimem. Nowy wezyr (Dziurdżi) nie chciał jednak pokoju i zatwierdzenia ugody. Wskutek tego wywiązały się niesłychane trudności, które Zbaraski cierpliwie i z odwagą usuwa. Nawet chytrze (sfałszowanie preliminarjów chocimskich). Wszystkie te perypetje poselstwa opisane nader szczegółowo i zajmująco. Twardowski zaczyna swój opis od historji książąt Zbaraskich. Wywodzi ich z Litwy (z powołaniem się na Stryjkowskiego, którego obficie cytuje). Opis podróży Krz. Zbaraskiego (do Włoch, do Francji, do Moskwy). Udział jego w wojnach tureckich. Wojska tureckie pod Chocimem. Poselstwo do Carogrodu. Obszerny opis orszaku, ubiorów, przygód w podróży. Pełno ciekawych szczegółów geograficznych, historycznych i obyczajowych. Następuje wjazd do Konstantynopola. Przebieg rokowań. Zuchwalstwo i brutalność dyplomacji tureckiej. Chrześcijanie w Carogrodzie. Opisy meczetów i okolic miasta. Pałac cesarski. Opis prezentów. Posłowie innych państw (powołuje się na II tom Thuana) — a zwłaszcza „Moskiewski co za grubian" (jego intrygi przeciw Polsce). Poseł popa Jana, który w Afryce z Turczynem graniczy. Śmierć St. Tysieckiego, koniuszego książęcego. Opisy sekt tureckich. Nabożeństwa tureckie. Janczarowie i ich bunty. Bosfor i Olimp. Zamki i więzienia (tu wisiał Wiśniowiecki męstwa wzór Polakom). Obrady w Dywanie. Groźby tureckie (że zamkną księcia w 7 wieżach). Odwaga księcia. Bajaderki tureckie, przysłane Polakom dla ich rozweselenia (opis ich tańca i rzewnych dum — zapewne serbskich? — przez nich śpiewanych Polakom). Obalenie wezyra Dziurdżiego i powołanie na wezyra Husseima, który tymczasem przybył z Afryki. Książę u nowego Wezyra. Zdrada Wawelego. Wezyr o Zamojskim i Żółkiewskim. Książę oddaje swoje srebro stołowe na wykup więźniów. Książę w Dywanie (opis wrażenia, jakie uczynił list Solimana do Zygm. I i obszerny opis przygód Roksolany). Wreszcie pokój zostaje konkludowany. Więźnie wydani. Ciało nieboszczyka Koreckiego zatajone. Odjazd księcia i powrót do Polski. Relacja i przestrogi złożone w Warszawie. Ekspensy swoje darowuje Rzeczyposp. Powrót do Końskowoli. Choroba i śmierć księcia. — W całym utworze na marginesach dużo objaśnień i uzupełnień.

Jest to więc dokładny diarjusz legacji, ubrany w rymy. Język jest prosty, pozbawiony sztuczności właściwej mu w innych jego pismach. Są ustępy niepozbawione fantazji artystycznej, ale całość jest prozaiczna. Duża natomiast jest wartość historyczna i obyczajowa. Opisy są dokładne i rzucają światło na umysłowość polską: widzimy, jak ona reaguje na kulturę wschodnią. Jest to niewątpliwie jedna z najciekawszych prac Twardowskiego — ale nie należy jej traktować z punktu widzenia literackiego.

Chomętowski Ks. Krz. Zbaraski (1866), obszerniej streszcza. — Turowski j. n., str. 385. — Sinko Polscy podróżnicy w Grecji 1925, str. 25. — Pilat Hist. liter. polskiej III, 87—90. — Tarnowski Hist. liter. III, 109. — Panaitescu Calatori poloni in Tarile Romăne 1930 (w Studii si cercetari, Acad. Romana XVII).

Relację tę przerobił na prozę w r. 1645 Kuszewicz (ob. tom XX, 410). — Por. także: Wolski Wojc. (Kalendarze 1693—1702).

Dzików — Gdańs. miejs. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Wrocł. miej

— Przeważna Legacya Jáśnie Oświeconego Kśiążęćia, Krzysztopha Zbaraskiego, Koniuszego Koronnego, Krzemienieckiego, Soleckiego, Wiślickiego, Rubieszowskiego, &c. Starosty. Od Náiáśnieyszego Zygmvnta III. Krolá Polskiego, y Szwedzkiego. Do Napotężnieyszego Sołtana Cesárzá Tureckiego Mvstafy, w Roku 1621. Ná Pięć roźdźielona Punktow. Zdodatkiem krotko przez vćieszne digressye Stanu pod ten czás, Rządow, Ceremoniy, y zwyczaiow Poganskich. Przez Samvela z Skrzypney Twardowskiego, W Krakowie. W Drukárni Fránciszká Cezárego, Roku Páńskiego, 1639. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 241 (sygn. Ff).

Odwrotna strona tytułu i dedykacje takie same, jak w poprzedniej edycji, również liczba stron. Tylko rozmieszczenie kustoszów odmienne. Tutaj *A* wypada pod *ma*; *B* pod *da*; *C* pod *im*; *Aa* pod *nas*; *Ff* pod *mieliby*.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Warsz. Narod. (Rapers.) — Uniw. Warsz.

— Toż:... Przedrukowana w Wilnie, W Drukarni Akademickiey, Soc: Jesu Roku Pańskiego 1706. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb, str. 249 (sygn. A—Z i Aa—Gg).

Na odwr. tyt. herby i 4-wiersz, jak w poprzednich edycjach. — Dedykację na 2 kart.: Michałowi Serwacemu Korybutowi... podpisał X. Andrzej Narewicz, theolog pro-tunc W. X. M. — Poczem na 1 k. dedyk. autorska Januszowi Wiśn. (z błędem: staroscie, zam. starościc.), wreszcie „Do Czytelnika" (jak w poprz. edycjach).

Kustosz *A* pod *go*; *B* pod *nie*; *C* pod *ny*; *Aa* pod *stat*.

Katal. pijar. nr 22 podaje mylnie miejsce druku: Kraków.

W r. 1861 przedrukował to J. K. Turowski w swojej „Bibl. polskiej".

Akad. — Bibl. w Suchej — Chrept. — Czartor. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Przezdz. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Miscellanea Selecta Samvela Z-Skrzypny Twardowskiego W-roznych Pánegirycznych okázyách do druku sparsim podáne, Teraz Iáko godne pamięci, w-iedno Opus zebráne. W-Kaliszv, Roku Páńskiego 1681. [Tytuł w prostokątnej ozdobnej ramce]. w 4ce, k. tyt., 1 k. ded. i k. 4 nlb. i str. 9—185 (nadto ostatnia biała).

— Toż:... W-Kaliszv Roku Pánskiego 1682. [Tytuł w prostokątnej ozdobnej ramce]. w 4ce, k. tyt., 1 k. dedyk., k. 4 nlb. i str. 9—185 (nadto ostatnia biała).

Po 4 nlb. k. zaczęto liczbować strony. Ale przez omyłkę dano cyfry 6, 10, 11 i t. d. Pomiędzy obu odbiciami niema różnic poza datą na tytule. — Druk gocki, tylko dedykacje kursywą. Papier przeświecający na drugą stronę, przez co wygląd druku brudny, niedbały. Strony ujęte w podwójne linje, między niemi zdobniki. — Wyszedł ten druk z oficyny jezuickiej. — W egzempl. Jag. są obie tytułowe kartki zamieszczone tuż po sobie (a więc zarówno z datą 1681, jak 1682).

W obu odbiciach bywają na czele dwie różne dedykacje wierszem: t. j. albo ded. Janowi Skarszewskiemu, albo: J. M. P. Mironowi Kostynowi nayw. ziem mołdaw. logofetowi.

W egzemplarzu z dedykacją Janowi Skarszewskiemu, kasztelanicowi wojnickiemu zostawiono na odwrocie tytułu miejsce na herb i wydrukowano (mimo braku herbu) czterowiersz pochwalny. Pod dedykacją, napisaną nader lichym wierszem, podp.: Uniżone Collegium Kaliskie S. J.

W egzemplarzu z ded. Mironowi Costynowi (lichym wierszem) podpisana: Uniżona typographia Coll. Kal. S. J. — Drukarnia prosi logofeta, aby przyjął polskiego Marona w miłą gościnę i dał opiekę Apollowi.

Zbiór ten zawiera:

1) Szczęśliwa moskiewska Expedycja Najjaśniejszego Władysława IV... opisana roku 1634. (Wyszło także osobno).
2) Pamięć śmierci nayiaśniejszego Alexandra Karola królewicza, r. P. 1634. (Wyszło także osobno).
3) Pobudka cnoty w Jerzym Dymitrze książęcia Janusza na Zbarażu Wiśniowieckiego dziecinie R. P. 1635. (Wyszło także osobno)
4) Na wjazd Macieja Łubieńskiego pomorskiego biskupa do Włocławka R. P. 1631 (Osobnego druku nie znamy).
5) Sieradz się świeci pod wjazd Stanisława Koniecpolskiego. (Wyszło osobno).
6) Na dzień przeniesienia Stanisława Świętego Stanisława Łubieńskiego biskupa płockiego. Ode.
7) Pod elekcją szczęśliwą Władysława IV roku 1631. — Są to trzy wiersze ku czc monarchy, wszystkie trzy naśladowane z Horacego.
8) Trzy ody Horacego (Beatus illae, Non ebur... oraz Quem tu Melpomene...). Tłómaczenia mają charakter parafraz, np. w ostatniej odzie: Twoim to chęciom powinienem i ozdobie, że mię teraz palcem pokazują sobie Parnassu wieszczka polskiego.
9) Na sejm rozerwany w Warszawie 15 Novembra 1639. (Str. 113—4).

10) Pałac Leszczyńskich roku 1643. (Wyszło osobno)
11) Od str. 162—169 idą wiersze: Jakób Wojewódzki pod Smoleńskiem zabity. — Nagrobek Garsonkowi (był to pies Wojewódzkiego). — Marjannie Twardowskiej wdzięcznej dziecinie jedynaczce swojej ojciec napisał (są to cztery treny). — Omen królowi szwedzkiemu wymuszona przy zgubionej ojczyźnie poesis. („Wymuszona" ma tłómaczyć, że zajął tu stanowisko życzliwe Karolowi Gust.).
12) Przekład czterech wierszy Sarbiewskiego (Do rycerstwa polskiego, oda 36 z księgi IV, o Panu Jezusie, o odzyskaniu Orjentu). Wszystkie te 4 ody wydrukowane są po jednej stronie po łacinie, na przeciwległej po polsku.

Chodynicki III, 276. — Maciej. Piśm. III, 642. — Turowski (j. n.) str. 492. — Wszystkie zawarte w tym zbiorze utwory omówił i ocenił Aleks. Czechowski Sam. Tw. Misc. selecta w Rocznikach pozn. T. P. Nauk XXII (1896), str. 1—46.

O dalszych dwóch przedrukach tego zbioru (w r. 1770 i 1861) ob. niżej pod: Zbiór.

Akad. — Bibl. w Suchej — Chreptow. — Czartor. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Przezdz. — Raczyń. — Tor. Kop. — Uniw. Warsz.

— Pamięć Smierci Naiasnieyszego Alexandra Karola Krolewica Polskiego Y Szwedzkiego, Roku Páńskiego 1634 20. Nouemb. Przez Samvela z Skrzypney Twardowskiego vczyniona. [Tu winjeta]. W Lvblinie, W Drukárni Páwła Konradá. [Tytuł w ramce] (1634). w 4ce, k. tyt. i k. 8 nlb.

Poemat dedykowany wierszem (na odwr. tyt.) Annie Katarzynie Konstancji królewnie polskiej i szwedzkiej. — Pisany jest 4-wierszowemi strofami. Zaczyna się: W czym kiedy świat od wieku jako dawno stoi, Zdrady większej dokazał i próżności swojej...

Między innemi opisuje tu pobyt zmarłego „w cesarskiej Wiennie" oraz uroczyste przyjęcie, jakiego tam doznał. Wspomina o pobycie w helweckich kantonach oraz we Włoszech (Florencji, Wenecji, w Rzymie i Neapolu). Opisuje wreszcie śmierć jego w r. 1634.

Przedruk w „Miscellaneach".

Turowski (j. n.), str. 689. Ossol.

— Pałac Leszczynski Od Sławy nieśmiertelney Pod Wiazd Jáśnie Wielmożnego Jeo Mśći, Pana Bogusławá Chrabie ná Lesznie Leszczynskiego, Na Wielgopolską Generálią, Przez Samuela z Skrzypny Twardowskiego wystáwiony w Poznaniu Roku 1643. Dniá 6 Lipcá. Drukowany w Lesznie u Daniela Vetterusa: L. M. fol., k. tyt., str. 56 (i rycina pałacu na czele dziełka).

Rycina, z datą 1643, przedstawia wyobrażenie pałacu z lotu ptaka: front 3-piętrowy, ozdobny licznemi kolumnami. Przed frontem dwa posągi niewieście, trzymające tarczę z herbem Wieniawa. Również nad bramą pałacu tarcza. Od głównego gmachu ciągnie się prostokąt budynków bocznych. W środku podwórze z fontanną. Po bokach tego prostokąta 4 wieże, z chorągwiami i trębaczami. Pod ryciną cytat z Val. Flaccusa Argonautic.

Przedstawiony na powyższej rycinie pałac jest to pałac w Rydzynie, jak wynika z porównania z dziełem Kohtego Die Kunstdenkmäler der Landkreise... Posen 1896, str. 229. — Kohte, który dzieła Twardowskiego nie zna, nic nie wie o czasie zbudowania tego pałacu (sądzi, że pochodzi on z w. XVIII, a przynajmniej że został wtedy przebudowany). Taksamo Ehrenberg Gesch. der Kunst im Gebiete Posen, str. 135. — Okazuje się, że pałac stał już wykończony w połowie wieku XVII. Tem cenniejsza jest przeto i rycina i opis Twardowskiego, dotąd przez hist. sztuki niewyzyskany.

U góry pierwszej karty poematu widok miasta Leszna z 7 wieżami kościelnemi.

Zaczyna od opisu miasta. Poczem obszerny opis „pałacu": Jest z marmuru czarnego w kwadrat zbudowany, alabastrem przeplatany, fontanna stoi na złoconych lwach z koryncklej miedzi, słup aspisowy z syrenami. Wgórze ganki marmurowe, popstrzone macicami perłowemi i koralem, na potynkowanych ścianach historje (freski), które bliżej opisuje. Poczem wychwala wszystkich dawnych Leszczyńskich, których konterfekty są na ścianach pałacu. Wreszcie opisuje uroczystość wjazdu Bog. Leszczyńskiego: ubiory wschodnie, stoły, bankiety, goście, mowy wypowiedziane, młodość i perygrynacje Leszczyńskiego. Wspomina obecność Andrzeja, Jana, Przecława, Wacława, Wład., Rachwałów Leszczyńskich, Gorajskich, Opalińskich i t. p. Do historji sarmackiego obyczaju dużo tu informacji.

Czechowski w Roczn. pozn. T. P. N. XXII, 20 (sądzi mylnie, że poeta opisuje Poznań i ratusz poznański).

Przedrukowane w zbiorowych edycjach pism Tward. (Miscellanea 1681, Zbiór rytmów 1770).

O wpływie Diany Montemayora na zawarty tu opis pałacu ob. Pilat Hist. liter. III, 123—4. Krasiń.

— Toż:... Leszno, D. Vetterus, 1645. fol., str. 39.

Załuski Bibl. poet. — Bentkow. I, 371.

— Nadobna Pasqvalina Z Hiszpanskiego świeżo W Polski przemieniona vbior. Od Samvela z Skrzypney Twardowskiego. Roku Pánskiego, 1655. Z Dozwoleniem Stárszych. W Krakowie. W Drukárni Wdowy Lukaszá Kupiszá I. K. M. Typográphá. w 4ce, str. 118.

Na ostatniej stronie cenzura prof. Stan. Szym. Makowskiego oraz imprimatur G. Ochockiego. — Barycz Szkice z dziejów Uniw. Jag., str. 140 i 148, wyjaśnia bliżej, iż cenzura ta (jak i inne) została udzielona wbrew rozkazowi bisk. Szyszkowskiego i Gembickiego, którzy podjęli w tym czasie walkę przeciw prawom cenzorskim Akademji. Może w związku z tem stoi zaginięcie egzemplarzy I wydania?

Na odwr. tyt. dedykacja wierszem (dwie oktawy) Krzyszt. Opalińskiemu woj. pozn., w której wysławia jego talent poetycki.

Poemat dzieli się na trzy „punkty"; pisany wierszem 13-zgłoskowym. Treścią jego są przygody Paskwaliny żyjącej w Lizbonie. Nieprzyjazna jej Wenus każe Kupidynowi, aby ją rozkochał w Oliwerze. Paskwalina pielgrzymuje do klasztoru Junony, aby się z miłości wyleczyć. Doznaje przytem najfantastyczniejszych przygód, wraca do Lizbony i zakłada klasztor.

Twardowski przerabiał to z jakiegoś obcego poematu (włoskiego, wziętego z hiszpańskiego?), którego dotąd nie udało się odnaleźć. Nie jest nim (przynajmniej nie jest wyłącznie i bezpośrednio) romans hiszpański Montemayora (Diana), datujący jeszcze z w. XV. Raczej jakiś inny poemat, który czerpał także dużo z Apulejusza, a potrosze z innych także poetów starożytnych (Wirg., Klaudjana, Owidego, Muzajosa i t. p.).

O wzory Paskwaliny rozwinęła się duża dyskusja. Na romans Montemayora wskazał Porębowicz w Sprawozd. Akad. 1892 czerwiec oraz Pilat Hist. lit. III, 109. — Za nimi poszedł Więckowski Die romanischen Einflüsse 1901 i Brückner w Enc. Pols. XXI (Liter. piękna), str. 240.

Wyniki ich silnie zakwestjonowali i ograniczyli Sinko Echa klasyczne w literat. polskiej 1923; Turowski w Pam. Liter. 1910, str. 484 (Źródła Nad. Paskwaliny).

Źródła swego Twardowski nie trzymał się zresztą niewolniczo, bo dodał kilka ustępów, odnoszących się do stosunków polskich, np. wzmiankę o wojnach kozackich.

Pollak w Silva Rerum str. 54 podał opis pierwszego wydania i repr. k. tyt. — Tenże w „Bibl. Narod." serja I nr 87 przedrukował pierwsze wydanie i opatrzył wstępem, charakteryzującym autora i poemat (jako utwór baroku). — Chlebowski Pisma III (1912). — Turowski w Przew. Liter. i Nauk. 1909, str. 124. — Tarnowski Hist. liter. pol. III, 112. — Brückner w Pamięt. Liter. 1927, str. 14—20 poprawia dużo błędów tekstu i wykazuje oryginalność Twardowskiego. (Stanowi ją jego ujemny pogląd na miłość i ostra krytyka kobiet — tylko pewne motywy, ale nie ten pogląd, brał od innych pisarzy. Założył sarmackie veto przeciw tendencjom literatur romańskich). — Gubrynowicz w „Dziejach literatury pięknej" II (1935), str. 530. Gdańsk. miej.

— Nadobna Pasqvalina Z Hiszpańskiego świeżo W Polski przemieniona vbior. Od Samvela z Skrzypney Twardowskiego. [Tu winjetka]. Z Dozwoleniem Stárszych. W Krakowie, W Drukárni Akademickiey. Roku Páńskiego, 1701. [Tytuł w ozdobnej ramce] w 8ce, k. tyt. i str. 124, k. 1 nlb. (sygn. A—H).

Na ostatniej karcie cenzura Sz. St. Makowskiego, oraz imprimatur G. Ochockiego i reimprimatur P. Praczlewica rektora.

Na odwr. k. tyt. dedykacja wierszem Krz. Opalińskiemu. W wydaniu tem kustosz *A*, wypada pod *szy*, *B* pod *yne*, *C* pod *by*. — Druk gocki, dość niestaranny.

Turowski l. c., str. 585. — Pollak w Silva Rerum 1925, str. 54 zestawia różnice (omyłki druku) między tem wydaniem a pierwszem.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Czotwert. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Jaśnie Wielmożney Parze W. Msci Panu Jakubowi z Rozdrazewa Rozdrażewskiemu, etc. y Jey Msci Paniey Annie ze Bnina Przyiemskiey Marszałkowey Nadworney koronney Epithalamium od Samuela z Skrzypny Twardowskiego zaśpiewane w Koźminie d. 2. Octob. R. 1644. fol.

Notata ręką Ludw. Sobolewskiego. — Druk dziś nieznany?

— Pobudka cnoty W Jaśnie Oświeconym Xiążęciu Jerzym Dymitrze Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jego Mci Janusza na Zbarażu Wiśniowieckiego Koniuszego Koronnego, Krzemienieckiego etc. Starosty, Wielkiey nadzieie Dziecinie. Roku Pańskiego 1635. w 4ce.

Wątpliwe, czy wyszło osobno (Niesiecki w tomie IX cytuje jakgdyby znał z osobnego druku). — Dzisiaj znane z „Miscellaneów". — Składa się z trzech trenów; ostatni z nich poświęcony pochwałom Tyszkiewiczów.

Czechowski w Roczn. pozn. T. P. N. XXII, 18.

— Pobudka wychodzącemu woysku pod Olykę, pro 1. Maij a. 1649. (Na końcu cyfry: S. T. Z. S.). w 4ce.

Dzisiaj nieznane. — Notata nieznanej mi ręki.

— Satyr Ná Twarz Rzeczypospolitey w Roku 1640. (B. m.). w 4ce, k. tyt. i k. 24 nlb. (sygn. A—F_4).

Zaczyna się: Mówić mam czy zamilczeć patrząc na te czasy...

Wywodzi się od dawnego Sylena, satyra Persyusowa ktorego Kamena nieśmiertelnem sprawiła, że na wieki żyje... chce pokazać Polakom, że siła było porządnych Rzeczypospolitych i dlaczego zginęły. Krytykuje stosunki w Polsce: o obronie, o ekonomjach, o drobnych „egzorbitancjach" i rumorach, o obsadzaniu urzędów, o rokach i sądach (m. i. o Trybunale Lubelskim), o strojach francuskich i tureckich w Polsce, o malowaniu kobiet, o ginaikokracji, o sprośnych tańcach i piosnkach, o zbytkach w jedzeniu, o duchowieństwie i pobożności i t. p. — Kończy: Tać jest teraźniejsza twarz ojczyzny waszej, aleć ono do lasa ktoś mnie już zły straszy... Pocóż... na łbie rogi. Koniec satyra.

Nie wychodzi więc w treści poza moralizowanie, problemów politycznych nie dotyka. Jako lekarstwo skuteczne podaje: Miary przeto trzeba wam Polacy i soli. Nieustannie zachwala też umiar życia.

Wyszło równocześnie z „Satyrem Polskim na twarz dworską" (ob. tom XXVI, 533), napisanym przez Andrzeja Rysińskiego (on go bowiem przypisał Dobiesławowi Cieklińskiemu). Bywają też oba te Satyry razem przepisywane (ręk. Czartor. 376) i razem oprawiane.

Są egzemplarze, w których brak k. tyt. (toteż liczą tylko sygn. A—F_4).

Istnieją trzy odbicia z datą 1640. W jednem z nich kustosz *A* wypada pod *pa*, w drugiem pod *trzy*.

W jednem z odbić opuszczono przez omyłkę na k. B_3 wiersz: „W sykofante pobożność, łakomstwo w praktykę".

W Miscell. nie przedrukowano.

Bełcikowski Ze studjów 1886, str. 129 (przyjmował błędnie i co do tego Satyra autorstwo Rysińskiego). — Rabski Über die Satiren des Chr. Opaliński 1892, str. 15—18 (tu rozebrana kwestja autorstwa). — Thieberger Inaug. Diss. 1898. — Turowski j. n., str. 489. — Kallenbach Lament chłopski na pany 1910. — Brückner w „Dziejach liter. pięknej" II (1935), str. 277. — Rękopis Ossol. nr 334.

Berlińska publ. — Czapski (M. Nar.) — Gdańska miej. — Jagiell. (dwa odb.) — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz. (dwa odb.)

— Satyr na Twarz Rzeczy Pospolitey w r. M.D.CXLV. (1645). w 4ce, k. nlb. 27 (sygn. Giij).

Na odwr. tyt. dedykacja Janowi Szym. Szczawińskiemu, w której mówi, że go chcieli po Krakowie palić.

Podpisany autor: S. T.(wardowski) Z(e) S(krzypny). Dedykacja zaczyna się od wyrażenia: Jużem beł.

Czartor. — Jagiell.

— Toż:... (inne wydanie). w 4ce.

W egz. Jag. datowanym 1645 (powyżej opisanym) jest na końcu wlepiona jeszcze luźna kartka, będąca ostatnią stroną Satyra; ponieważ jest zadrukowana tylko po jednej stronie, zatem była stroną nieparzystą, co się nie zgadza z żadnym innym egz. Jagiell., bo te mają zawsze parzystą ilość stron. Na tej stronicy jest wierszy przynajmniej 20 (brak górnego brzegu kartki). W wyd. 1645 jest w. 22, a w innych egzemplarzach jag. jest tylko po 10 wierszy na ost. stronie.

— Sieradz się pali... Pod szczęsliwe zwrocenie z Cudzey Ziemie Iáśnie Przewielebnego Oycá y Páná Ie° M. X. Iakuba Zadzika, biskupa krakowskiego, książęciá Siewierskiego etc. wydrukowany. Kraków, 1636. w 4ce, k. nlb. 8 (druk gocki).

Druk. Franc. Cezarego.

Na odwr. tyt. herb bisk. Zadzika.

Miał w roku 1914 antykwarjat H. Wildera i cenił 10 rs.

W „Miscellaneach" nie zostało przedrukowane.

— Sieradz się świeci pod wiazd Stanisława Koniecpolskiego wojewody Sendomierskiego, Barskiego, Buskiego, Kowelskiego etc. Starosty na Krakowską Kasztelanię, z Krakowskiego Collegium Societatis Jesu Latino-Heroico pod Tytułem Siradia Trabeata wydany. A piorem oyczystym przez Samuela z Skrzypny Twardowskiego przełożony i przyczyniony. Roku 1634. w 4ce.

Tekst łac. ob. pod Karwat (w tomie XVI, 161). Dedykacja księdzu Stanisławowi Łubieńskiemu z łaski Bożej Płockiemu, księdzu Jakóbowi Zadzikowi Chełmińskiemu, Kanclerzowi Wielkiemu koronnemu, biskupom. Napisana jest wierszem, a autorem dedykacji jest niewątpliwie tłómacz.

Poemat zaczyna się: Zasług dobrych nagradzać fortuny nie stanie, skąd dziś w Polsce pierwszy dank mają Sieradzanie... Zawiera on pochwały prymasa Wężyka, innych biskupów obecnych na uroczystości, a także świeckich, jak podkanclerzego Zamoyskiego, referendarza Przerębskiego i t. p. Każdemu

z tych dygnitarzy poświęca kilkanaście pochwalnych wierszy, a kończy pochwałami Stanisława Koniecpolskiego, wyrażając życzenie, ażeby sława Sieradzan trwała w najdłuższe wieki. — Skoro tekst polski jest przez Twardowskiego „przyczyniony", to widocznie rozszerzył on rzecz w swym przekładzie. Dziś znane tylko z przedruku w „Miscellaneach".

— Xiaze Wisniowiecki Ianvsz. Koniuszy Koronny. Krzemieniecki Starosta. Oyczystą Muzą Od Samuela z Skrzypny Twardowskiego Przypomniany Swieżo. Roku M.DC.XLVI. (1646). [Tu winjeta ornament linearny]. Drukowano w Lesznie u Daniela Vettervsa: L. M. [Tytuł w ozdobnej ramce]. fol., k. tyt. i str. 52.

Druk kursywą.

Cyfry L. M przy nazwisku drukarza zapewne oznaczają: Leszn. mieszcz.

Dedykacja oktawami Dymitrowi i Konst. Korybutom Wiśniowieckim, synom Janusza. Nazywa się „starym sługą" Wiśniowieckich.

Zaczyna się: Co mię za duch porywa i co mi się dzieje? Zginął jedyny obrońca i stróż Ukrainy. Przypomina synom i córkom, jak ich wychowywał i jak się z nimi bawił. Smutek dworu po zmarłym. O przodkach książąt Wiśniow. Podróże zmarłego. Był we Włoszech (tu się kształcił w Muzach i w rzemiośle wojennem) i w Austrji. Brał udział w walce pod Cecorą. Miłował go Krz. Zbaraski, jego wuj.

Wyjechał w powtórną podróż (do Niemiec, Amsterdamu, Hagi, Burgundji, Paryża, Madrytu, Tuluzy). Brał udział w walkach Spinoli w Niderlandach pod Bredą. Wrócił do Polski i wziął udział w wojnach z G. Adolfem. Jego ożenienie i wesele, narodziny dzieci. Podróż do Cieplic. Śmierć i pogrzeb Zbaraskiego. Elekcja króla. Walki z Tatarami. Choroba śledziony, Testament. Śmierć.

Jest to więc nader prozaiczny, choć rymowany, szczegółowy życiorys zmarłego. Od zwykłych panegiryków różni się wybitnie dokładnością szczegółów i zmysłem historycznym. Z tego punktu oceniany ma dużą wartość dla badacza. Język prosty, wolny od maniery barokowej.

Akad. — Czartor. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Wladislaw IV Krol Polski Y Szwedski Samuela Z Skrzypny Twardowskiego. W Lesnie u Daniela Vetterusa Roku M.DC.XLIX. (1649). [Kartę tyt. stanowi miedzioryt, przedstawiający łuk triumfalny; na pierwszym planie Władysław IV na koniu w skoku. Górą łuk przybrany sztandarami, w środku na ozdobnej owalnej tarczy herb Wazów; pod sztandarami widoczek Chocimia i Smoleńska z napisami: Expedicio Hocimensis z lewej strony, Expeditio Smolinscensis z prawej strony. Dołem napis: Dau: Tscherning sculpsit Cracouiae]. fol., k. tyt. i k. 2 nlb., str. 275, k. 1 nlb. (omyłek).

Są też egzemplarze z nast. tytułem:

Władislaw IV. Krol Polski Y Szwedski. Samvela Z Skrzypny Twardowskiego. W Lesznie u Daniela Vetterusa Roku M.DC.L. (1650). [Tytuł sztychowany na owalnej tablicy ozdobionej ornamentem roślinnym; dołem w prostokącie widok m. Leszna]. fol., k. tyt. i k. 2 nlb., str. 275, k. 1 nlb. (omyłek).

Są więc dwa odbicia tytułowe, różne ozdobami oraz datą. Pozatem różnic niema. Widocznie nakładcy zabrakło rycin tytułowych, robionych w Krakowie, i kazał w Lesznie dorobić nowy skromniejszy tytuł z datą 1650.

Dedykacja: Janowi Kazim., królowi pol. (oktaw sześć). Treścią są aluzje do wojny kozackiej: „tylko im pokażesz kij niewolniczy, zaraz się zaboją".

Poczem druga ded.: Bogusławowi chrabi na Lesznie Leszczyńskiemu. Mówi, że niebawam wyprawi się on na Kraków „wielkopolanom będąc pułkownikiem". (Ale były widocznie także egzemplarze z dedykacją ks. Patrokońskiemu, bo na takie powoływali się w r. 1650 posłowie moskiewcy, żądając spalenia dzieła, o czem zaraz niżej).

Poemat dzieli się na pięć punktów. Pokolei omawia 13-zgłosk. wierszem dzieje Wład. IV: Króla powiem wielkiego w wojnie i pokoju, pióra do ojczystego pociągnąwszy stroju...

W punkcie I o jego urodzeniu i wychowaniu, o Dymitrze i Marynie, Żółkiewski pod Moskwą, smoleńska wiktorja. — Punkt II (str. 53—142) obejmuje nader obszernie opowiedziane dzieje tureckiej wojny z lat 1617—1621, z głównym naciskiem na udział królewicza Władysława. — W punkcie III opisuje peregrynację królewica (wyjazd z Warszawy 1624), jego pobyt w Wiedniu, w Niemczech, podróż po Niderlandach, pobyt we Włoszech. Wspomina o spectacula wyprawianych na jego cześć (np. tragedja o Orszuli świętej w Rzymie, oraz o scenie Ruggierowej). — Punkt IV (str. 177—217) opisuje elekcję i koronację, pogrzeb Zygm. III, poselstwo Ossolińskiego do Rzymu, obszernie podana jego mowa do papieża sławiąca Polskę, splendor tej legacji. — W punkcie V opis wojny moskiewskiej z r. 1633, oblężenie Smoleńska, Sehina kapitulacja, wojna z Abazy baszą, pakta ze Szwecją. Kończy gloryfikacją zwycięstw Władysława: zkąd aż do zazdrości wszystkim inszym narodom w tak wielkiej

wolności i pokoju głębokim... Że też tym zginęła kiedyś także Capua.

Na ost. karcie: „Do czytelnika łaskawego". Tu tłómaczy niedostatki poematu (partus est curarum w gospodarstwie szczupłym i kłopotów wiecznych) — oraz prostuje błędy druku.

Zródeł swoich nie podaje nigdzie (tak tu, jak w innych swoich kronikach rymowanych). Niewątpliwie jednem z nich było mu dzieło Wassenberga Gestorum Vlad. IV, wydane w r. 1643.

Ustępy tego poematu, przesłanego do Moskwy przez Szwedów, dotyczące wojny moskiewskiej, wywołały wielkie oburzenie w Moskwie. Na naleganie posła moskiewskiego Puszkina (w chwili dla Polski, toczącej wojnę z Kozakami i Tatarami, nader ciężkiej) spalono w r. 1650 kilkanaście kart wyrwanych z dzieła. Wspomina to Wacław Potocki w swojej przedmowie (do Jana Lipskiego) w „Wojnie chocimskiej" (1850), str. 30: „Dosyć niewiele rzeczy pamiątki godnych opisał był wierszem Sam. Tward. Żywot Wład. moskiewską i tę chocimską, ale succinte barzo jakoby in alio proposito occurrente materiam expeditią; alić ją zaraz summo cum dedecore narodu naszego na sejmie warsz. publico decreto na ofiarę Moskwicinowi spalono. I przewiódł to Kazimierz choć jemu dedikowana była na sobie, jakoby sam co gloriosius sprawił. Nie jednemu to zaprawdę pióro wyleci z ręki"... — Również i w samym tekście poematu czyni do tego znaną aluzję: „Nie trwóż mnie cny Twardowski, nie pokazuj z żalem pracy twojej przed grubym spalonej Moskalem. I natożeś zarobił Władysławie Czwarty? Proszę niech Mars nie Wulkan bierze moje karty"... (str. 64).

Porównaj o tem Memoriale Albr. Radziwiłła oraz Kochowskiego Klimakter I ks. 3, str. 172. — Omawia ten epizod zwięźle Siarczyński w Bibl. Warsz. 1851 wrzesień; a bardzo obszernie Kubala Szkice histor. I (1880), str. 206. Chodziło Moskwie o wyrażenie „biedna Moskwa", o nazwanie Michała Fiedorowicza trupem, a patrjarchy Filareta trębaczem. Zarazem protestował Puszkin przeciw książkom Wassenberga i Gorczyna.

Rękopis (kopja?) tego poematu, pisany jeszcze w w. XVII, znajduje się w bibl. Krasiń. nr 302.

Hoppe Sched. str. 31. — Turowski j. n., str. 388. — Pilat Hist. lit. III, 91 (stawia wysoko kilka epizodów poematu, np. śmierć Żółkiewskiego). — Gąsiorowska w Pamiętn. Liter. 1921, str. 109 (Żółkiewski jako Lucjusz). — Woźniak w Zapiskach Tow. Szewczenki 1927.

Akad. (1650) — Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. (1650) — Raczyń. (defekt) — Uniw. Warsz.

— Woyna Kozacka Poznieysza. Przez Naiasnieyszego Jana Kazimierza Krola Polskiego Y Szwedskiego Poparta, y skończona szczęśliwie, w Roku 1651. Samvela z Skrzypny Twardowskiego. [Tu ozdobnik]. W Lesznie Drukował Daniel Vetterus (B. r.). w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 96, k. 1 nlb.

Na k. pierwszej, sygnowanej trzema gwiazdkami, dedykacja królewicowi Karolowi Ferdynandowi, wrocł. i płock. biskupowi. — Zaczyna się: A znowuż y te z swego Helikonu cisną się Muzy... Wspomina tu o „surowej cenzurze" swoich książek (spalenie na żądanie Moskwy). Ponieważ Karol Ferd. † 1655, więc druk był ukończony przed tą datą. — Na tę samą datę wskazuje fakt, że w r. 1655 drukarnia Vettera uległa zniszczeniu podczas t. zw. excidium Lesnae.

Na k. A napis: Woyna kozacka poznieysza Roku Panskiego M.DC.LI. — Zaczyna się: Często mi to na pamięć z Brutem przechodzieło... Kończy się na str. 96: Y drzewem o Stambolskie zawadzisz podwoie, Gdzieć, będzie kredencować (nie proźnoli wieszcze Duchy mię porywaią?) Musa moia jeszcze.

Na k. ost. nlb.: Errata znacznieysze... Finis. Strona verso biała.

Ta część całego poematu tworzy więc jego „wtórą" część i w wydaniu kompletnem z r. 1681 zamieszczona jest na str. 1—65 (tuż po części pierwszej). Są pewne różnice w tekście w porównaniu z edycją z r. 1681. — Tutaj tekst obejmuje 2216 wierszy. Opowiadanie zaczyna się od pokoju Zborowskiego i od sejmu anni 1650. Kończy się pokojem z 27 sept. 1651.

Załuski Bibl. histor. 68. — Juszyński II, 284. — Bentkowski Hist. lit. I, 370. — Turowski j. n., str. 481 (niesłusznie wątpi o istnieniu tej edycji). — Bernacki w Pilata Hist. liter. III, 94. Ossol.

— Woyna Domowa Z Kozaki y Tátáry Moskwą, potym Szwedámi y z Węgry Przez lat Dwánaśćie tocząca się dotąd, Ná czteri podzielona Xiegi Oyczystą Muzą. Od Samvela z Skrzypny Twardowskiego, Zá Przywileiem J. K. Mśći. Nákładem Ierzego Forstera, J. K. M. Bibliopole. [Tu ozdobniki]. W Krakowie, W Druk: v Wdowy Lvkasza Kvpisza, I. K. M. Typog. R. P. 1660. [Tytuł w ozdobnej ramie]. fol., k. tyt. i k. 3 nlb., str. 96.

Druk gocki. Kustosz *A* pod *n*, A_2 pod *cz*, A_3 pod *go*, *B* pod *wsz*, *F* pod *żo*, *I* pod *rach*, *M* pod *wo*.

Dedykacja w sześciu oktawach Janowi Kazimierzowi. Pisze, że śpiewał niedawno Władysława brata. Wspomina oddalenie się króla z królestwa. Prosi o pokazanie łaskawego wzroku jego muzom.

Poczem druga dedykacja: Jeremyowi Mich., Dymitrowi i Konstantemu Korybutom Wiśniowieckim, również wierszem, ale w strofach 4-wiersz. Wychwala męstwo dwóch pierwszych książąt (trzeci jest jeszcze kartą niezapisaną) i poleca się im jako ich sługa.

Wreszcie na trzeciej k. nlb.: Do łaskawego czytelnika. Opisał całą rzecz wiernie „gładszym i smakowniejszym wierszem", choć dzisiaj prawdy nijako wmówić, chyba ją przycukrowawszy. Ktoby chciał więcej o jego pismach wiedzieć, ad calcem go tej książeczki odsyła; ta będzie tym milsza, że ostatnia. (Na końcu niema jednak żadnej zapowiedzi, dotyczącej czyto przyszłych, czyto dawniejszych pism autora.)

Wydanie to obejmuje tylko „pierwszą wojnę", podzieloną na trzy „punkty". Pierwszy (str. 1—30) omawia wypadki z r. 1648. Mówi o znakach niebieskich, o kozakach, co są? o Chmielnickim, o klęskach polskich i śmierci królewskiej, o rozkoszy naszej za Władysława, o okrucieństwach chłopskich, o działaniach Wiśniowieckiego, o Pilawcach.

Punkt II (od str. 31—71): ucieczka do Lwowa, Wiśniowiecki regimentarzem, poselstwo Kisiela, obiór króla, oblężenie Zbaraża, rokowania z Tatarami, Skrzetuski wyprawiony do króla.

Punkt III (od str 72—96): Król w Toporowie, obóz pod Zborowem, sejmowanie posp. ruszenia, tumulty, listy króla do hana i Chmielnickiego, Chmielnicki przeprasza króla, pakta zborowskie, wypadki na Litwie, wojny tej co za moles, elogium dla Wiśniowieckiego: Pan łaskawy najgodniejszym osądził go wielkiej buławy tylekroć umykanej.

Na tem rzecz się urywa — wbrew tytułowi, który zapowiadał „cztery księgi" o wojnie, toczącej się przez lat dwanaście. A także wbrew zapowiedzi, iż ad calcem będzie o inszych pismach autora. Widocznie druku nie dokończono, a całość dzieła ukazała się dopiero w edycji z r. 1681.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— Woyna Domowa Z-Kozaki i Tatary Moskwą, potym Szwedami i z-Węgry, Przez lat Dvvanascie Zá Panowánia Nayjásnieyszego Iana Kazimierza Krola Polskiego Tocząca się. Na cztery podzielona Xięgi Oyczystą Muzą, od Samvela z Skrzypny Twardowskiego. Opus Posthumum [Winjetka poprzeczna]. Calissii. Typis Collegij Calissiensis Soc: Iesv. Anno Domini 1681. fol., k. tyt. i k. 1 nlb., str. 104 (Część I) i str. 284 (Wojna wtóra, trzecia i czwarta).

Na odwr. k. tyt. aprobata Piotra Dunina S. J. cenzora archid. gniezn., datow. Calisii 12 Junii 1676, a więc na lat pięć przed ogłoszeniem dzieła.

Ded. Stefanowi Branickiemu (wierszem) z podpisem: Coll. Kaliskie S. J. — Tu wychwala zwycięstwa St. Czarneckiego, który był dziadem St. Branickiego.

W wydaniu tem ogłoszono po raz pierwszy całość utworu. Dzieli się on tutaj na „cztery wojny". Część I (od korsuńskiej aż do paktów zbor. r. 1648 - 9) dzieli się na trzy „punkty", a co obejmuje, obacz w opisie poprzedniego wydania. Te trzy punkty sięgają tutaj aż do str. 104. (Przez omyłkę druku w napisach nad stronnicami nazwano te „punkty" częściami, co może bałamucić).

Poczem z osobną paginacją idzie tekst Woyny domowey wtory (sic) (str. 1—65), Woyny domowey trzeciey (str. 66—112) i Woyny domowey czwartey (str. 113—284). — Ta ostatnia dzieli się na 5 punktów.

Wojna domowa wtóra omawia „praktyki chłopskie z postronnymi, wiktorję berestecką i pakty białocerkiewskie" (r. 1650—51). — Zaczyna od apostrofy do króla. Sukcesy hetmana. Działalność Wiśniowieckiego. Wyprawa królewska. Zwycięstwo beresteckie. Nasi nie chcą dalej iść. Śmierć Wiśniowieckiego. Kostka Napierski w Czorsztynie. Rokowania z Chmielnickim. Pokój staje 27 sept. 1651.

Wojna domowa trzecia omawia wypadki „od Batowskiej nieszczęśliwej aż do Zwanieckiej rozprawy". Zachowanie się Chmielnickiego. Tatarowie. Batów. Wojsko pod Pawołoczą. Wesele Tymoszka Chm. w Jassach. Liga Chm. z Wołoszą. Stefan Czarniecki. Bohun w Monasteryszczach. Wystąpienie Rakoczego. Chmielnicki szuka pomocy w Moskwie. Rokowania Polski z hanem.

Wojna czwarta dzieli się na pięć punktów. W pierwszym sejm, hałasy o bułaty, Bohun traktuje z hetmanem, Moskwa procedit, pokój z hanem, klęska pod Szkłowem, potrzeba pod Ochmatowem, Tatarzy biorą jasser z Kozaków. — W drugim punkcie: Nowa od Szwedów burza, sejm w Warszawie, Wielgopolska pod Uściem (był tam obecny), Radziejewski i konfuzja naszych, traktaty szlachty z Szwedem; „sami chcąc się oczyścić walmy to na starszynę"; dlaczego tak upadliśmy; Wittemberg w Poznaniu, król szwedzki nadciąga; walki ze Szwedem, Wilno wzięte od Moskwy, tyranja Moskiewska; grzechy polskie, zbytki, dysolucja miast, łamanie dysydentom wiary: król ucieka na Śląsk, oblężenie Krakowa.

kondycje jego poddania, apoteoza Krakowa. — W punkcie trzecim opis zerwania się narodu do obrony. Czarniecki. Częstochowa. Zjazd pod Tyszowcami. Lubomirski. Czarniecki pod Gołębiem. Naciska na Szweda. Inne walki ze Szwedami, zwłaszcza w Wielkopolsce. Bitwa pod Warszawą, kapitulacja Szwedów. — W punkcie czwartym: O niecierpliwej presumpcji polskiej. Przybycie Brandenburczyków. Koniec bitwy pod Warszawą. Królowa zbiega na Śląsk. Rabunki szwedzkie. Wiktorja Gosiewskiego pod Prostkami. Król w Gdańsku. Opaliński bije Brandenburczyków. Traktaty z Moskwą. Król szwedzki stymuluje Rakoczego. Rakoczy pod Krakowem siecze i pali. Leszczyński posłem do cesarza z prośbą o posiłki. Działania wojenne Czarnieckiego. Gromi Rakoczego. Rakoczy i Kurfirst skłonni do traktatów. Wiertz poddaje Kraków. — W punkcie piątym: Czarniecki na Pomorzu. Szweda bije Duńczyk. Szwed prosi o traktaty. Czarniecki w Danji. Cesarscy łupią nas, a mało sprawili. Na sejmikach skargi. Wojska nasze biorą się ku Moskwie. Pokój z Kozakami pod Hadziaczem. Pakta w sprawie unji. Lubomirski idzie do Prus, bierze Grudziądz, Malbork oblegiruje. Wyhowski pod Konotopem. Holenderska interpozycja. Król szwedzki umiera. Warunki pokoju. „Ktorym i ja te prace kończę".

Kończąc poemat obiecywał jednak (str. 256) ewentualny dalszy ciąg tej rymowanej kroniki: „Wszakże jeśli Parka nie donagli strudzonym latom mym zegarka... co więcej obiecuję potem, teraz żagiel opuszczę".

Przedstawienie rzeczy obfituje w mnóstwo interesujących szczegółów. Zwłaszcza tam, gdzie autor był świadkiem wypadków (na Ukrainie w Wielkopolsce). Doskonale oddaje pojęcia ogółu szlachty i jej poglądy. W wielu ustępach nie szczędzi jednak „braciom" ostrych wyrzutów i podnosi, że odpowiedzialność za ten potop nieszczęść Polska sama ponosi. Ma odwagę w pisaniu o wielu drażliwych sprawach (spory o godności, prywata, obrażona duma magnatów). Sympatyzuje z królem i z Czarnieckim, tak jak zrazu z Wiśniowieckimi, Jeremim i Dymitrem.

Charakterystyczną cechą jego opowiadania jest natłok szczegółów i nieumiejętność przedstawienia głównych linij wypadków, co sprawia, że orjentacja w ich biegu jest nader utrudniona dla czytelnika. (Z tego zapewne powodu i Szajnocha w Dwa lata II i Kubala w Szkicach hist. nie korzystają z jego informacyj). — W całem dziele język prosty, dość jak na niego czysty, brak obrazów mitologicznych. Czasami jednak stara się swój styl ożywić porównaniami z przyrody (wichry odparte od Tatr, walka fal morskich, obraz tonącego w rzece lub t. p.). Widocznie usiłuje naśladować manierę Wirgiljusza i Lukana w tych porównaniach. Ale całość jest suchą kroniką wypadków — do wartości artystycznej nie może mieć pretensji.

W bibl. Ces. Petersb. (obecnie w Warsz.) znajduje się autograf „Wojny domowej" (niegdyś własność Zał., przedtem Niewieskiego) — to jest ten, wedle którego dokonano druku w r. 1681. Autograf był dedykowany wierszem przez Tward. biskupowi Andrz. Trzebickiemu. Nadto księgę IV dedykował wierszem Twardowski Jerz. chrabiemu (sic) Lubomirskiemu. Odszukała ten autograf J. Kozłowska i ogłosiła obie powyższe dedykacje (opuszczone w wydaniu z r. 1681) w Bibl. Warsz. 1913 I, 383. — O tymże autografie obacz Kozłowska Katalog rękop. bibl. Ces. Petersb. 1929 nr 36.

Iwanowski Kilka rysów i pamiątek 1866, str. 96 (tu rozbiór dzieła). — Czechowicz Wojna domowa, Inaugural Disert. 1894. — Górski Konst. Pisma I, 26. — Turowski j. n., str. 481. — Pilat Hist. liter. III, 93—7. — Jensen Svenska bilder 1904 (streścił w jęz. polskim Engeström 1907). — Brückner w „Dziejach liter. pięknej" I (1935), str. 237—9.

Wpływ Tward. na Litopyś Wieliczki (za pośrednictwem przekładu „Wojny" dokonanego przez St. Sawickiego 1718) wykazuje Petrykiewicz w Progr. Gimn. Tarnopol. (ruskiego) z r. 1910.

Akad. — Bibl. w Suchej — Chreptow. — Czetwert. — Dzików — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń. — Warsz. Narod. (Rap.) — Zieliń.

— Zbior Roznych Rytmow Samuela Z Skrzypny Twardowskiego Przedrukowany. Za Pozwoleniem Zwierzchnosci. [Tu winjeta: amorek unoszący się nad przybranym roślinnością cokołem]. w Wilnie W Drukarni J. K. Mci i Rzepltey Akad: Societatis Jesu. Roku 1770. w 8ce, k. tyt., str. 151.

Bentkowski podaje datę 1771, co mylne. Za nim poszedł mój ojciec w tomie IV, 547.

Jest to przedruk „Miscellanea selecta". Przedruk ten modernizuje nieco język, np. zamiast „Szcz. Expedycya" daje tytuł „Szcz. Wyprawa".

W r. 1861 przedrukował J. K. Turowski w swojej Bibl. polskiej.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Warsz. — Warsz. Centr. Wojsk. — Zieliń.

— ob. Dobracki M. (1669) — Firlej Mik. (Katafalk rycerski, Pamiątka wiecznej sławy 1649; czy nie jego pióra?) — Gorczyn Jan (Pamięć o Wład. IV, 1648) — Horacy (Pieśni 1773) — Karwat S.

(1633) — Kochowski Wesp. (Niepr. próżnowanie 1674; tu w ks. III w pieśni 30 wzmianka o Paskwalinie) — Sarbiewski M. (Opera posthuma 1769; tu Ode quatuor w jego przekładzie) — Szymanowski Hutor Samuel (w t. XXX, 335).

Pod Szymanowskim wskazałem na pewne pokrewieństwo między utworami Szymanowskiego (z lat 1642—54) a Twardowskiego. Utwory Szym. są daleko gorsze niż Twardowskiego, ale ogólny ich charakter jest podobny. Zapewne jest to tylko wynik naśladowania przez jednego z dworzan Wiśniowieckich. — Do jego szkoły (w zakresie układania rymowanych wojennych kronik) należą: Makowiecki (Szczęśl. exped. 1674) — Sam. Leszczyński (Classicum 1674) — Stefan Ślizień (Haracz krwią 1674). — Najświetniejszym jego naśladowcą, przewyższającym go talentem, był Wacław Potocki ze swoją Wojną chocimską.

Pochwała jego poezyj (z r. 1711) znajduje się w ręk. Jagiell. nr 182. — Wychwalają go też Gawiński, Kochowski Wesp., Potocki Wacł.

Kostka w Pam. Liter. 1906, str. 324 przypisuje mu komedję „Z chłopa król", co mylne (autorem jej jest Goliński).

Najobszerniejszą monografją jest praca Turowskiego w Przewodniku Naukow. i Liter. 1909 (oraz osobna odbitka 1910).

Braun De script. polon. 1739, str. 97, 177. — Gołębiowski O dziejopisach 145. — Chodynicki Dykc. uczonych Polaków III, 272—277. — Borkowski Album 1844, str. 243. — Przyłęcki O Koniecpolskich 1842, str. 236. — Wiszniewski VIII, 11—2. — Maciej. III, 639. — Raczyński Wspomn. Wielkop. I, 368. — Łukaszewicz Krótki opis miast w Krotosz. 1869, str. 204—7. — Encykl. Orgelbr. XXV, 786—9 (Sobieszczański). — Chlebowski Pisma II (1912); tu przedruk jego kilku dawniejszych prac o Tward. jako poecie. — Faleński Treny (w Bibl. Warsz. 1866 i odbitka). — Bełcikowski Ze studjów 1886 (tu rozprawka o jego poezjach oraz o „Satyrze"). — Thieberger Sam. Tward., Inaugural Diss. 1898. — Czechowski Wojna domowa 1894, Miscellanea selecta (jak wyżej). — Windakiewicz Teatr polski 1921, str. 20. — Jabłonowski Akad. Kij. Mohil. 1900. — Wierzbowski Materj. II nr 119. — Hordyński Mylost bożija (w Zapiskach tow. Szewcz. 1927). — Brückner w Enc. pol. XXI (Liter. piękna, str. 232 i 239—240) oraz w Dziejach liter. pol. I (1921), str. 303. — Fischerówna Samuel Tward. jako pisarz barokowy 1931.

Katalog ręk. Ossol. nr 240 (rękopis Omen). Korbut[2] I, 470. — Pilat Hist. liter. III, 77—141. — Turowski (w Przewodn. Nauk. i Liter. 1909 jak wyżej) podają bibljografję, odnoszącą się do niego. — Finkel Bibl. III, str. 1881 i Dodatek II (1914) nr 3312.

TWARDOWSKI Wawrzyniec. Korona nieśmiertelney sławy Jasnoswietney Starożytney Jabłonowskich Prozapii zaszczyt Krzyża Oyczystego Weroniki własnymi cnót chwalebnych Perłami przyozdobiona, JW. JM. panna P. Katarzyna Jabłonowska woiewodzianka y generałówna ziem Ruskich pani y dobrodzieyka przy uniwersalney Katarzyny świętey patronki swoiey solenizacyi symbolicznemi pochwał kleynotami od nayniższego domu tego sługi Wawrzeńca Twardowskiego uwieńczona. Roku którego Perła przedwieczna z czystey wynikła Erythry 1731. fol., k. 9. Ossol.

Twardowski Zygm. ob. Susanna (1646).

Wotschke w Aus Posens Kirchl. Vergangenheit 1913.

TWARDY Paweł, Ślązak spod Cieszyna, kaznodz. wrocławski u św. Krzysztofa, ur. 1735 † 1807). Biblia Swięta, To iest: Księgi Starego i Nowego Przymierza... (1768)... ob. w tomie XIII, str. 21—22 (pod Biblia).

Twardy był wydawcą i korektorem. On także zaopatrzył druk w przedmowę, w której opisał dzieje tego druku. Inicjatywę do druku dał ks. Burg pasterz A. C. w Śląsku. Przedmowę streścił mój ojciec na wskazanem wyżej miejscu Bibljografji.

Jocher 2273 (za Bandtkiem w Miscell. Crac., str. 106). Jagiell. (N. Test.) — Ossol.

— Modlitwy dla nabożnego Chrześcianina przy Spowiedźi i przy używaniu Wieczerzy Pańskiey z Przydatkiem niektórych pospolitych modlitw. Także i Modlitwy w Chorobie i przy Skonaniu z niektoremi poprzedzającemi napomnieniami, które na widok wystawił X. Paweł Twardy. 1778. w 16ce.

Druk w Brzegu. Edycja dzisiaj nieznana. Przedmowa przy tej edycji z dnia 15 września 1777 we Wrocławiu. Podpis: X. P. Twardy Pastor Pol. et Ecclesiastes ad St. Christoph. Od połowy str. 86 druk drobniejszy, tak jak w Przedmowie.

Wyszedł przedruk w r. 1800 w Brzegu (str. 96), a znowu z niego przedrukował tę książkę po raz trzeci ks. Gabryś w r. 1887. We wstępie dał życiorys autora.

— ob. Dambrowski (Postylla 1766; był jej wydawcą i dodał przedmowę oraz uzupełnienia).

Tłómaczył część I „Różnych Uwag fiz. chym. warsz. towarzystwa na rozszerzenie prakt. umiejętności“ (1769) — ob. o tem pod: Uwagi. Część II tłómaczył kto inny, bo pokazało się, że Twardy „doskonale języka polskiego nie umiał“.

Ehrhardt Presbyterologia 1780 I, 436—441 (tu biografja). — Dobrowolski J. Lompa (1931), str. XIX. — Musioł w „Zaraniu Śląskiem“ 1932 nr 1 pisze o nim: „Pełnił jakiś czas w latach 1763—4 obowiązki nauczyciela polsk. w szkole kadetów w Berlinie... Czuł się Polakiem. Wyraz temu dostateczny dał i wzmiankami w książkach, i w ufundowaniu stypendjum dla Ślązaka-teologa narodowości polskiej z Cieszyńskiego“.

Twardy Stanisław ob. Marenius Stan. (jest to przybrane jego nazwisko).

Twardzicki Bonaw. ob. Śleczkowski And. (1761).

Twaróg Michał z Bystrzykowa, zwany Parisiensis († 1520)... ob. Michael Parisiensis (w tomie XXII, 332—4) — Glogoviensis Jan (Questiones 1511) — Roselli (Questiones 1511) — Stobnica Jan.

Wydał: 1) Quaestiones in libros Analiticorum (1505, 1511).

2) Quaestiones in tractatus Parvorum logicalium Petri Hispani (1507, 1512)

3) Quaestiones veteris ac novae Logicae (1507, 1508).

Jego dzieła logiczne oparte są na Tartarecie, Tinctorze oraz Janie Magistrze.

Obacz o nim bliżej: Morawski Hist. Uniw. II, 85. — Ks. Michalski w Archiwum do dziejów filozofji I (1915), str. 39—52 (Przedstawiciele skotyzmu). — Kot tamże II (1921), str. 150. — Barycz Hist. Uniw. (1935), str. 248. — Pilat (Kossowski) Hist. liter. 1926 tom II, cz. 1, str. 169. — Korbut[2] I, 27.

[**Twarz** Izaaka. Przepisy relig. dla Izraelitów, co wolno lub co nie wolno jeść]. Drukowano w Krakowie r. 1591.

Druk hebrajski. Czartor.

Twierdza Ostatnia Wolnowiercow Dobyta i zrownana z Ziemią Albo Dowod obalaiący te fałszywe rozumienie, że każda Religia prześladowaniem rozkrzewia się. Do Druku Podana [Tu ozdobnik]. Za Pozwoleniem Zwierzchności. w Łucku 1794. W Drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey u XX. Dominikanow. w 8ce, k. tyt., str. 304.

Książka widocznie przełożona z francuskiego, choć to niezaznaczone. Cytuje samych autorów franc. i omawia prześladowanie hugenotów. Dzieje Mahometanizmu, Kalwinizmu i Luteranizmu dowodzą, że samo prześladowanie nie pomaga do rozkrzewiania się wiary. Religja prześladowana często upada. Kończy wzmianką o prześladowaniu religji przez rewolucję franc.

Straszewski Dzieje myśli pol. I, 222.

Ossol.

Twierdze ob. Carnot.

TWORKOWICZ Wojciech Józef. Manipulus in Armis Philosophico expositus Cultui, Triplex Armorum genus, indissolubili Sanguinis, Virtutis, ac Honoris nexu, in Unum Manipulum Colligatum, Sub Fortunatissimis verò Auspicijs Perillvstris ac Magnifici Domini, D. Josephi Grzybowski, Capitanei Sulejoviensis, Discursibus Historico-Ethico Panegyricis Illustratum, ac per triplicem mentis Operationem Distinctum à Philosopho Rationali, R. D. Adalberto Josepho Tworkowicz, Cler. Secular. in Commune viventium Alumno, Praeside R. P. Nicolao Joanne Jelenski, Societatis Jesu, Ordinario Philosophiae Rationalis Professore, in Collegio Varsaviensi, Anno 1706. Mense (dopis.: Julio) die (dopis.: 17). w 4ce, k. tyt. i k. 24 nlb.

Na odwr. k. tyt. herby i 3 dwuwiersze. Dedyk. Józefowi Grzybowskiemu. Dyskurs I de falcibus (herb Grzyb.) pełen genealogji, potem tezy z logiki i metafizyki. — Dyskurs II de cruce, III de gladio in manu armata. Na końcu o sylogizmach.

Ossol

TWORKOWSKI Eljasz, karmelita. Philantropion, Theologicvm, Magno Heliadvm Caetvi, Per Regnvm Poloniae, & Magn: Dvcatvm Lithvaniae, Ad Comitia Provincialia Cracoviae in Arenis Thaumaturgae Virginis, feliciter Congregato. Sub assistentia, & felicissimis auspiciis, Eximii & Admodum Reverendi Patris, P. Martini Charzewicz Sacrae Theologiae in Alma Vniuersitate Cracouiensi Doctoris, nec non Studij Formalis Conuentûs Arenensis, Praefecti Meritissimi. A P. F. Elia Tworkowski, Dum Pro Lectoratûs Gradu Jn florentissima Eruditorum Virorum Nobillissimorumq; Hospitum Corona, responderet. In vim omnimodae venerationis & submissionis, Dicatvm. Anno Verbi Incarnati M.DC.LXVII. (1667) Mense Iunio, Die 20. Horis consuetis.

Cracoviae, Apud Albertum Gorecki, S. R. M. Typogr. [Tytuł w ramce]. fol., k. tyt i k. 6 nlb.

Na odwr. godło: 3 gwiazdy, na tarczy z koroną. Pod niem dwie postaci (Wiary i Wiedzy). Dedykacja prezydentowi, prowincjałowi i definitorom. — Poczem 50 konkluzyj ex universa theologia.

Jocher 2652. — Bandt. Hist. dr. Kr. P. I, 298.

Jagiell. — Ossol.

TWORKOWSKI Rajmund. L. J. M. J. Sarmacka heroina z antenatów swoich, Senatorów, Hetmanów męstwem Pompeiuszów, Juliuszów, obroną Hektorów Polskich, odrodzona dzielnością w wiekopomnych akcyach nieśmiertelna, doskonałością w heroicznych cnotach naychwalebnieysza JW. JMC. Pani Konstancya z Tarłów S. P. R. Hrabina Mniszchowa Marszałkowa Wielka Koronna, przy wielkim Kongressie Senatorów, Ministrów y Urzędników koronnych na publicznym pogrzebie Pańskim w Kościele Zamoyskim OO. Reformatów, przy nieśmiertelnych żalach, a śmiertelnego ciała depozycie, przez X. Diffinitora Prowincyi Małopolskiey OO. Reformatów S. Theol. Lektora wsławiona Roku którego Bóg nieśmiertelny, stał się śmiertelnym w ludzkim ciele. 1740 dnia 4 Lutego. W Lwowie, w drukarni S. Jesu 1740. fol., k. 23 nlb.

Ded. Georgio Vandal. Mniszech Supr. MDLith. succ., Ioanni Mniszech Supr. Regni Venatori filiis; Elżbiecie z Mniszchów Margrabiny Myszkowskiej koniuszynie W. Kor.; Ludowice z Mniszchów Potockiej Wojew. Kijow. żałosnym corom.

Akad. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— Ostatnia Umieraiącego Człowieka Dyspozycya Dobrą Smierć, na żywot z Bogiem wieczny Rosporządzaiąca przez X. Raymunda Tworkowskiego Reformata Prowincyi Małopolskiey, Ex Prowincyała i Dyffinitora Generalnego złożona, po smierci zaś jego, za dozwoleniem zwierzchności duchowney, do druku podana, Roku którego Zbawiciel za naród ludzki litosciwie umrzeć raczył 1754. w Krakowie, w Drukarni Michała Józefa Antoniego Dyaszewskiego J. K. M. Typ. w 4ce, k. 2, str. 322.

Jocher 6329.

Czartor. — Jag. — Raczyń. — Uniw. Warsz.

(Tworkowski Wacław). Głos na górach Parnaskich przy powtórnych prymicyach Wielm. Imc. X. Wacława Tworkowskiego Professa Hebdowskiego Proboszcza Zwierzynieckiego 1786 d. 19 marca w sposób poniżey wyrażony słyszany... Oda po Helikońskich polach, przy tymże akcie, rozlegająca się (1786). w 8ce, str. 12.

Wierszem.

— ob. Teleszyński (Żywot św. Bron. 1789, k. B_2).

TWOROWSKI Pierzak Modest, dominikanin. Ioseph Sprawiedliwy Abo Kazanie Uczynione O Oblubieńcu y prawdźiwym mężu Panny Naświętszey Iosephie Swiętym. Przez X. Modesta Pierzaka Tworowskiego Dominikanina, Pismá świętego Doktorá. W Kośćiele Lubelskim Oycow Kármelitow Bossych, 19 dniá Márcá, Roku 1654. Z Dozwoleniem Stárszych. W Warszawie v Wdowy y Dźiedźicow Piotra Elertá I. K. M. Typográphá. [Tytuł w prostokątnej ozdobnej ramie]. w 4ce, k. tyt. i k. 10 nlb.

Dedyk. Zofii z Tęczyna Daniłowiczowej podskarbiney W. K., dat. w Lublinie 24 apr. 1654.

Wysławia św. Józefa. Zaczyna od pytania, czy na urzędy trzeba dawać ludzi u świata znamienitych, czy też podłej kondicjej (jak w Turcji się dzieje). Józef był podłej kondycji ale Bóg dał mu wielki urząd.

Jocher 4826.

Czartor. — Dzików — Krasiń. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Lwow.

Tworzyańska Augustyna ob. Malicki Walenty (1688).

Tworzyańska Katarzyna ob. Decisio (1746).

Tworzyański Franciszek z Tworzyanic ob. Waleszyński Marcin (Cygnus 1701, Ecclesia 1717).

Tworzyański Jan ob. Decisio (1746) — Schwenter Dan. (Traktacik 1664) — Waleszyński M. (Cygnus 1701).

Tworzyański Piotr ob. Manifestum (1704).

Tworzyańskich (z) ob. Gajewska — Jordan.

Tworzydło Marcin (pseudonim) ob. Łaszcz Marcin (Wieczerza ewangelicka 1594, Okulary 1594).

Tyara wieczności ob. Wituński (1645).

Tybet państwo ob. Szembek Fryd. (1628).

TYBOROWSKI Tomasz. Mowa Urodzonego IMści pana Tomasza Tyborowskiego Komornika Ziemskiego Warszawskiego Na zaczęciu I. O. Trybunału Koronnego Imieniem Prześwietney Palestry Lubelskiey Miana w Lublinie R. P. 1759. Miesiąca Kwietnia Dnia 26. w 4ce, k. 5 nlb.

Wysławia sędziów, zwłaszcza prez. Adama Krasińskiego i marsz. Adama Pissarzowskiego. Akad. — Bibl. w Suchej

TYBUROWSKA(?) Józefina. Myśl dobra... w Poznaniu 1728. w 4ce.

Tycho de Brahe ob. Brahe.

(Tychogenes). Podroż Fortuny Do Grecji Opisana Przez Tychogenesa Sławnego pomyślnością życia. [Tu Apollo z harfą, poprzedzany przez amorka] w Sparcie Roku 3 Olympiady VII. (B. m. i r.). w 8ce, k. tyt., str. 94 (pierwszych 11 nlb).

Druk w Krakowie?

Jest to utwór tłómaczony z franc. o charakterze modnych w XVIII w. romansów rzekomo starożytnych. Rozpoczyna list autora do Jmć pani de Rob..., podpisany NN. Poczem następuje powieść w kilku rozdziałach. Jowisz zezwala Fortunie zejść na ziemię. Przygody Fortuny i towarzyszącego jej Merkurego w Atenach. Fortuna widzi, jak sprzyjała dotąd ludziom niezasługującym na to, jak oni bogacili się niesłusznie, jak nie umieli korzystać ze szczęścia. Fortuna zwiedza dom dziewic Wenery, Akademję Platona. Przekonuje się, że ludzie są podli, dumni, chciwi. Ziemia dąży nieznacznie do pogrążenia się w chaosie, a wtedy dopiero nastanie na niej nowy układ, a Jowisz umieści na niej istoty mędrsze.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Wileń — Zieliń.

TYCZYN (z Tyczyna, de Thyczyn, Ticinius, Ticzinensis) Jerzy, Rutenus, sekretarz król. i penitencjarjusz w Rzymie (ur. przed r. 1510 † 1591 r.). Ad Serenissimum Regem Poloniae, Magnumque Ducem Lithvaniae, Sigismundvm Avgvstvm: in funere divae coniugis Elisabethae: Carmen Elegiacum. Autore Georgio Ticzinensi, Rutheno. Cracoviae in officina Hieronymi Vietoris excusum. Die XXVIII. mensis Iulii. Anno Domini MDXLV. (1545). w 4ce.

Juszyński II, 290. — Wiszniewski VI, 313. — Powtarzają to za Janoc. I, 273.

— De diva Salomea virgine, Haliciae regina inclytissima. Ad reverendum in Christo patrem d. Thomam Rosnowski, Cathedralis Ecclesiae Cracoviensis canonicum et officialem generalem. Carmen elegiacvm. Autore Georgio Ticzinensi, artium liberalium magistro. Cracoviae excudebat Hieronymus Vietor, Regiae Cancellariae Chalcographus. In vigilia divi Thomae apostoli, Anno Salvatoris MDXXXVII. (1537). w 4ce.

Juszyński II, 290. — Wiszniewski VI, 313. — Janoc. I, 272.

— Ad serenissimum Sigismundum Augustum, Vtriusque Poloniae Regem: in funere Divi Parentis, Sigismundi Magni: carmen elegiacum. Autore Georgio Ticzinensi, Rutheno. Impressum est in regia Vrbe Cracoviensi: apud viduam Hieronymi Vietoris, VII Kalendas Augusti, Anno ab Orbe reconciliato MDXLVIII. (1548). w 4ce.

Juszyński II, 290. — Wiszniewski VI, 313. — Janoc. I, 273.

— Georgii Tyczynensis, Rutheni, artium liberalium magistri: De inclytissima Poloniae urbe Cracovia, Carmen elegiacvm: Gravissimo Senatui Cracoviensi dicatum, infra octavam Epiphaniae Domini. MDXXXVIII (1538). Cracoviae in aedibus Hieronymi Vietoris. w 4ce.

Juszyński II, 290. — Wiszniewski VI, 313. — Janoc. I, 272.

— In augustissimas Nuptias, iunioris Poloniae regis Sigismundi Augusti, et Elisabethae Romanorum regis Ferdinandi filiae: Carmen elegiacum. Autore Georgio Ticzinensi Rutheno. Cracoviae excusum per Hieronymum Vietorem, die V mensis Maii. Anno redditae salutis MDXLIII. (1543). w 4ce.

Juszyński II, 290. — Wiszniewski VI, 313. — Janoc. I, 272.

— Oratio [inter exequiarum sollemnia reginae Poloniae Barbarae in urbe Roma a natione polonica perhibita]. Georgii Ticzinensis Rutheni. Romae typis

Vincentii Bladi, xvii kalendas Octobris MDLI. (1551). w 4ce.

Janoc. III, 76 (nie podaje dokładnego tytułu). — Za nim idzie Wiszn. IX, 274.

— Georgii Thiczinensis Rvtheni Artium liberalium magistri Elegiacon ad diuum Nicolaum praesulem inclytissimum. Eiusdem in Zoilum. Zoile, uulnifico cunctos cur dente lacessis, Verbaq; cur gestas ore, nociua, tuo Cur tumidas etiam gaudes, extollere cristas, Nec leti demens uis memor esse tui Horrendum facile poteris nunc spernere fatum, Imminet at uitae, linea summa tuae. O miser, ignoras quantas furias tibi, quantas Dux erebi, poenas, praeparat inuidiae En mors iam properat tortis armata flagellis Vt tibi, o mordax praeparet, insidias. [Tu winjeta: ornament linearny] [Na końcu:] Cracouiae per Hieronymum Vietorem. (1534). w 4ce, k. tyt. i 3 nlb.

Ded.: Nicolao Lubomyrszky vectig. exactori datow. Cracoviae ultima novem. 1534 (kursywą).

Pisze, że wpadł mu do ręki żywot św. Mikołaja, który on przerobił na wiersz łac. Praca ta jest jeszcze vilis et puerilis.

Poemacik ten zajmuje 4 strony. Poczem na jednej stronie: Psalmus XCIX quo invitatur ad psallendum; a na odwr. mała rycinka św. Mikołaja w stroju biskupim.

Janoc. I, 271. — Juszyński II, 268. — Wiszniew. VI, 313. — Wierzbowski III, 1117.

Jagiell. — Petersb. publ.

— Vita Divae Barbarę Virginis Inclytissimae In gratiam Magnifici Domini Stanislai Kmita de Visnicze, Castellani Leopolieñ. carmine Elegiaco conscripta. Adiuncto Epigrammate Apophoretico. Ad Reuerendum patrem dominum Thomam Roznouuski Canonicum et Officialem Cracouieñ. Autore Georgio Ticzynense artium Magistro. (1537). w 4ce, k. nlb. 4.

Dedyk. Stanisł. Kmicie, z datą 3 januarii 1537. Wierzbow. II, 1148. — Juszyński II, 289. — Wiszniew. VI, 313. — Janoc. I, 272.

Petersb. publ.

— ob. Droschius Wolfg. (1537) — Manucjusz P. (Epist.) — Mymer Fran. — Pogianus (Epistolae II i III; tu listy) — Seneca L. A. (Tragoedia 1534; on był wydawcą i autorem wierszyka i dedykacji) — Synodus dioec. Vladislav. (1572).

Juszyński II, 288 (podaje, że z wyjątkiem wiersza o Krakowie wszystkie inne jego utwory są w Bibl. Akad. Krak. i w Świętokrzyskiej). — Chodynicki III, 277. — Bentkowski Hist. liter. I, 618. — Janociana I, 274. — Wiszniewski Hist. liter. VI, 313; IX, 274. — Święcki Hist. pam. II, 239—40. — Muczkowski Statuta str. 184. — Wisłocki Liber dilig., str. 511. — Theiner Monum. II, 711. — Hosii Epistolae (passim). — Caligari Epistolae et acta (1915), str. 915 (tu dużo o nim wiadomości). — Wierzbowski Uchańsciana I—IV oraz V, 834. — Bolognetti Epistolae et acta I (1933), str. 743. — Pawiński Początki panowania Batorego 1877, str. 110 i 159. — Polkowski Sprawy woj. Batorego 1887, str. 429. — Archiwum Zamojsk. II, 432—434, 440, 529. — Acta Rectoralia I nr 3301 oraz II, 377.

Ks. Fijałek w Pamiętniku Literackim 1908 VII, 409 (Moderniści). Ks. Fijałek podaje na 10 stronach oparty na źródłach ręk. jego życiorys i charakterystykę jego działalności w Rzymie. Cytuje też jego listy do Kromera (jeden po polsku). — Łempicki w Pam. Liter. 1925—6, str. 171. — Tenże Działalność J. Zamojsk. 1922, str. 72. — Loret Życie polskie w Rzymie 1930. — Barycz Hist. Uniw. 1935, str. 61. — Sinko w „Dziejach liter. pięknej w Polsce" (Encykl. Pol. Akad. 1918) I, 134 (odmawia mu fantazji i uczucia i nazywa go epigonem Krośnianina?). — Encykl. Org. XXV, 819. — Encykl. kośc. XXIX, 330. — Finkel Bibl. Hist. III, 1877.

TYDICH Joachim. Oratio ad Polonos in publico conventu Varsoviae recitata. Varsoviae 1557. w 4ce.

Ob. M. F. Seidel Bilder-Sammlung, Berlin 1751, str. 78.

Tydinge (Nye) uth Lyfflandt. Van der Belegeringe der Stadt Ryga, de van Hertoch Carl uth Schweden belegert gewest, tho Laade mit 52. Fahnen Krygesvolck tho Vothe, unde 22. Fahnen Ruter, Anerst tho Water mit 40. Schepen, darup veerdehalff dusent mann, Darby ock vormeldet wert, wat diese Belegeringe vor ein Ende genomen. Unde van der grothen Schlacht, So buten der Stadt geschehen twischen dem Köninge van Polen unde Hertoch Carl in Schweden. Darinne ein Förste van Lüneborch Hertoch Frederick syn Leuendt gelathen unde veel andere hoges unde nedderiges Standes also dat nicht veel van den Schweden synt entkumen. Geschehen den 17 Septemb. im J. 1605. Erstlyck gedrücket tho Dantzig im J. 1606. w 4ce, str. 8.

Por.: Zeitung.

Tydzień Maryi abo Psałterz imienia Nayświętszey Boga Rodzicy, z francuzkiego. w Wilnie. 1704. w 8ce.
Oloff Beiträge I, 296.

— Toż:... Albo Psałterz Imienia Nayswiętszey Boga-Rodzicy Panny, Ná Tygodniowe Nabożeństwo Rozdzielony. Z Fráncuskiego Językâ ná Polski Przetłumaczony, Z przydatkiem niektorego Nabożeństwá. Ná większe wysławienie Matki Boskiey do druku podány. [Tu ozdobnik]. w Drukárni Jásney Gory Częstochowskiey. Roku 1760. w 8ce, k. tyt., str. 335.
Zawiera modlitwy, psalmy, hymny, litanie, koronki.
Jocher 6939. Jagiell.

Tydzień Święty przy uwagach codziennych Chrzesciańskich z Łacińskiego języka na polski przetłumaczonych y do druku podanych. w Warszawie, w Drukarni OO. Schol. Piarum 1713. w 8ce, ark. C_4. Uniw. Warsz.

— Tydzien Swięty Nayswiętszey Panny Posiłkuiącey Albo Uwági O Posiłkách y rátunkách, Ktorych nam Nayswiętsza Marya We wszystkich potrzebách naszych dodáie. Ná siedm tygodniá dni rozłożone J do druku dlá Ludźi w tey Konfráternyi zostaiących podáne. Przydáne do tego, rozporządzenie czásu w Kongregácyi, ná dni uroczyste tego Bráctwá, y niektore Nábożeństwá teyże Kongregácyi służące. Roku Pánskiego 1723. W Lublinie w Drukárni Collegii Soc. Iesu. Z Pozwoleniem Stárszych. w 8ce, k. tyt. i str. 210.
Składa się z 7 uwag (na każdy dzień inne modlitwy). Ossol.

— ob. Niwicki S. (1692).

Tydzień (Wielki) to jest wszystkie nabożeństwa jakoto: msze pacierze kapłańskie y inne ceremonie, które w każdy dzień tego tygodnia, nawet w sam dzień Wielkanocy od kościoła Bożego odprawuią się. Dla wygody JJ. Panien Kanoniczek Warszawskich oyczystym ięzykiem wydane. Warszawa 1746. w 4ce, str. 277.
Jocher 6920. Ossol.

— Toż:... Dla wygody Ichmciow Panien Kanoniczek Warszawskich oyczystym ięzykiem wydane roku 1746. a przedrukowane w Wilnie w drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolity u XX. Schol. Piar. R. 1777. w 4ce, str. 277.
Jocher i Kraszewski mają mylnie przedruk wileński z datą 1746.
Jocher 6920b, 6578. Jagiell. — Ossol.

— Tydzień Wielki Albo Nabożeństwo Wielko-Tygodniowe. Według obrządku Kościoła Swiętego. [Winjeta: gałązka z kwiatem]. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchowney. w Warszawie R. 1786. w Drukarni Nadworney J. K. Mci i P. P. Kommissyi Edukacyi Naro: w 8ce, str. 202 i 1 k. (Regestr i cenzura).
Cenzura ks. Wolińskiego, datow. 18 marca 1787, a więc dzieło nie mogło wyjść w r. 1786. — Tworzy „dopełnienie" do dzieła „Słuchanie Mszy", o czem tom XXVIII, 374. Czartor.

Tygranes ob. Minasowicz Józef Epifanjusz (1767, 1773).

(Tykiel). Usprawiedliwienie interesu JPP. Antoniego Tykla i Bietscha Kupcow Wileńskich z WJX. Paschazym Leszyńskim byłym Alumnatu Wileńskiego Rektorem. (1799). fol., k. 4 nlb.
Uniw. Wileń.

(Tykocin). Mowa na założeniu kościoła farnego w Tykocinie miana, An. Dni 1739. d. 19 Aug. przez X. F. S. S. P. K. y T. JW. Jmci P. Hetm. P. k. fol., 2 k.
Hetmanem polnym był w tym czasie J. Kl. Branicki. Bibl. w Suchej.

— Glaubwürdige Nachrichten von der Eroberung der Vestungen Tykoczin u. Birsen in Litthauen. Jmgleichen wie sich die Stadt Posen und Koscian wieder die Kron ergeben. 1657. w 4ce, k. 2.

— Relation von dem Entsatz des Hauses Tycokczyn, in Podolachien, vom $\frac{3}{13}$ Julii 1656. w 4ce.
Bibl. król. w Sztok.

— ob. F. S. (Mowa 1739) — Wiesiołowski (Odnowienie Szpitala, Odpowiedź o starostwo).

TYKOCINA (z) (Tiktiner) Rebeka, córka rabina. Meneketh Ribhka. Praga 1609. w 4ce.

— Toż... Kraków 1618. w 8ce.
Dzieło pisane żargonem, choć autorka znała język hebrajski; a to dlatego, gdyż chodziło jej o rozpowszechnienie dzieła w ko-

łach szerszych. Traktuje ono o wychowaniu dzieci i o obowiązkach kobiet. Autorka broni kształcenia kobiet; nauki nie powinno się rozpoczynać przed szóstym rokiem życia dziecka.

Pracę tę streścił i uprzystępnił Konrad Lufft z Norymbergi w dziele: De Rebecca Polona eruditarum fem. in gente judaica rariori exemplo 1719 (ob. w t. XXI, 515).

Bersohn Słownik biogr. uczonych Żydów, 1906 str. 71. — Bałaban w dziele zbiorowem „Kultura staropolska“ 1932.

Tylawski ob. Tulawski (Gnomonica).

TYLER Aleksander, pastor anglikański (brat kupca krakowskiego Jana). Memoires of the Life and Actions of the most Invincible and Triumphant Prince Ihon the Great, Third of that name, present King of Poland: containing a Succinct Series of Affairs from his Craddle to this present Day; with a particular Relation of his many Great and Stupendious Victories obtain'd against the Turks and Tatars, from the time he was first made Crown-General, and afterwards elected King of Poland. Done in Verse (out of H. G's Historical Account of the said Princes Life and Actions) By a Lover of the Peace and Glory of Christendome. Edinbvrgh, Printed by the Heir of Andrew Anderson, Printer to His Imperial Majesty of Great-Britain, Anno Dom. 1685. w 4ce, str. 155.

Dedykacja do Jakuba II, poczem listy do ks. Queensberey, do earla of Perth kancl. Szkocji, do sir Jerz. Drummonda burm. Edynburga, wreszcie przedmowa do czytelnika.

Potem idzie poemat, osnuty na tle życia Sob., opowiedzianego wedle książki „Scanderbeg Redivivus (której autorem ma być Anglik H. G.). (Obacz t. XXVIII, 366).

Na końcu: „The siege and the battle of Vienna“ — śpiew o odsieczy Wiednia w 13 oktawach, oraz wiersz o burzy morskiej, jaką przeżył autor, z osobnym tytułem i paginacją:

Signal Dangers and Deliverances Both by Land and Sea: Comprehending a short Account of the Raising of the Siege of Vienna One of the most Memorable in this last Age. Together With a Description of a Violent Tempest on the Forth. In two small Poems by the same Hand. Reprinted in the Year 1685. w 4ce, str. 7.

And. Tretiak (Ang. poemat z XVII w. na cześć króla Jana III) w Przegl. Pol. 1909 II, 516—525.

Jeden z dwóch egz Muz. Bryt. nosi podpis Carolus Bethune.

Inny poemat ang. o Sobieskim obacz pod Denham.

Bibl. Muz. Bryt. — Czartor. — Pozn. T. Prz. Nauk.

Tyler ob. Tayler.

Tyleżyński Wawrzyniec ob. Teleżyński.

Tylic (z) ob. Tomicka.

Tylicka Zofja ob. Brzechffa St. (Skarb bogaty 1633).

TYLICKI Jakób. Lucerna splendens super Candelabrum Sanctum sive laudatio funebris Sebast. Nucerini Can. sandom. ordinarii. Cracoviae apud Fr. Caesarium 1635... ob. Vitellius J.

(Tylicki Piotr), biskup krakowski (1543 † 13 lipca 1616). In primo felicissimo optatissimoque Illustrissimi et Reverendissimi domini D. Petri Tylicky Dei gratia Episcopi Varmiensis Regnique Poloniae procancellarii etc. in suum episcopatum adventu gratulationes a studiosa iuventute collegii Brunsbergen. Societatis Jesu factae. Brunsbergae, exc. Georgius Schönfels. Anno 1601. w 4ce, k. 24 nlb.

Na odwr. str. k tyt. rycina roboty Tomasza Makowskiego (herb). Czartor.

— M. M. B. M Lachrymae parentales in funere Illustriss. ac Reverendiss. patris et domini D. Petri Tylicki Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Cracoviensis, Ducis Severien. etc. etc. Acad. Crac. Cancellarii et protectoris benignissimi a nobili ac studiosa iuventute humanioris literaturae dotibus in Acad. Crac. insignita sub auspiciis R. D. M. Joannis Jovii Leopolien. profess reg. scholarum privatarum directoris vigilantissimi, concinnatae et effusae. Chronosticon: DVM sVperas praesVl TyliCki prodit In oras: Augustus quatuor tunc vehebatur equis. Cracoviae. chalcographo Nicolao Lobio (1616). w 4ce, k. 6 nlb.

Wiersze uczniów: Stanislaus Zemdalic, Joan. Giebułtowski, Adam Czerny, Krzysztof

Przerempski, Jakób Osiecki, Krzysztof Witanowski, Jan Amandus, Stanisław Kretkowski, Baltazar Pawłowski, Samuel Koryciński, Joannes Lubiatowski, Abraham Gizicki, Stanisław Linczowski.

Autorem jest zapewne Jovius.

Czartor. — Ossol.

— ob. Andreides Sz. (Epos 1607) — Bartsch Fr. (In evang. 1605, Controv. 1607) — Beckman Mar. (1598) — Boter Jan — Brilliades Urban (Diadema 1608) — Buczkowski M. (Uroczystość 1614) — Cicero (Orationes 1610) — Constitutiones (1593, 1608, 1612) — Czerny Stan. (In funere 1616) — Duncius M. (Gratul. 1614) — Duns Scotus (Sententiarum 1627) — Grochowski Stan. (Sposób 1608, Pięćdziesiąt punktów 1611 — i inne jego utwory) — Halicius Szymon (1617) — Jan Arundinensis z Trzciany (Vita 1605) — Kłobucka (z) Jan (1607, 1609) — Krzecki J. (1604) — Lepiecki Flor. (Fama ad posteros) — Lubomirski Nicolaus (ingress. gratul. 1607) — Maczowski S. L. (1645) — Makowiecki And. (Gratulatio 1610) — Messenius Jan (1604) — Miaskowski (1612) — Michałowicz Stanisław (Xenium 1610) — Miczyński Sebast. (1616) — Mierzkowicz Jan (1607) — Moczydłowski Józef (Przypowieści 1614) — Moskorzewski Hier. (Refutatio 1613) — Nakielski Szymon (1634) — Naymanowicz Jak. (Quaestio 1614) — Oborski Tom. (Breve 1615) — Opatovius (1602, 1607) — Paszkowski Marcin (Ukraina 1608) — Pomorski Justyn (1627) — Posnaniensis Petrus (Sermones 1615) — Ratułowski Joannes (1638) — Schoneus Andreas (Gratulatio 1607) — Skarga Piotr (Kazania przygodne 1610, Wtóre zawstydzenie 1608) — Skrobiszewski Jakób (1607) — Śmieszkowicz Wawrz. (In funere 1616) — Śmiglecki Marcin (De baptismo 1615, Nova monstra 1612) — Solikowski Jan Dymitr (Prussia 1602) — Sposób krótki rozmyślania (1608) — Stobaeus G. (1684) — Szembek Fryd. (O śmierci 1617; tu jego charakterystyka i opis zgonu) — Tarło And. i Zygm. (Augustiss. ingressus 1607) — Tyszkiewicz Jerzy 1615) — Wargocki Andrzej (Apologja 1605) — Vitellius Jakób (Harmonia scientiarum 1629, Oratio 1629) — Wresnanus Barthol. (Suspiria 1616) — Zawadzki Stanisł. (Quaestio 1610).

Mowy jego streszczają: 1) Diarjusze sejmu 1585 (wydał Czuczyński). — 2) Diarjusz sejmu 1587 (wydał Sokołowski), str. 267. — 3) Diarjusze sejmu 1597 (wydał Barwiński), str. 542.

O roli, odegranej przez niego w polityce, ob. Sokołowski Przed rokoszem (w „Rozprawach hist. fil. Akad.“ XV) str. 100 i n.

Podjął w r. 1609 reformację uniwersytetu, ale starał się ją przeprowadzić bez i wbrew ciału profesorskiemu. Toteż profesorowie oparli się tej próbie, a tylko Adam Romer ze Stężycy w przedmowie do Orationes Ciceronis (ob. tom XXV, 359) złamał solidarność i zamieścił w niej pochwałę Tylickiego i paszkwil na profesorów. — Potem ufundował katedrę wymowy (orator Tylicianus).

Ob. o jego stosunku do Akademji: Łukaszewicz Hist. szkół III. — Franke Brożek str. 102 i 302. — Barycz Hist. uniw. (1935) str. 520 — Leniek Książka pamiątkowa gimn. św. Anny 1888, str. 8—9 i str. XLVIII.

O jego stosunku do szkolnictwa parafjalnego ob. Kot Szkolnictwo parafjalne 1913 str. 51.

Damalewicz Vitae. — Starowolski Monum. 76. — Wielewicki Diarium (passim). — Sołtykowicz O stanie akad. 521. — Sołtyk Monum. eccl. cathedr. 124. — Siarczyński Obraz II, 276. — Dziennik Warsz. 1827 X, 76—7. — Niemcewicz Dzieje panow. Zygm. I 266, 480; II 72. — Tenże Zbiór pamiętn. III, 41. — Gawarecki w Pamięt. Relig. Mor. XXIV, 241. — Rzepnicki Vitae praes. I, 340—3 — Święcki Histor. pam. II 240—2. — Łętowski Katalog II, 160—169. — Tomkowicz Galerja portretów 1905. — Encykl. Orgelbr. XIII, 50, XVI, 396, XXV, 834. — Encykl. kośc. XXIX, 334. — Finkel Bibl. III str. 1881. — Wojtkowski Bibl. hist. WPolski (1935) nr 9132.

Tylkowski Jan Baptysta ob. Tylkowski Maciej (Dissertatio 1777).

TYLKOWSKI Maciej. In Nomine Domini Amen. Conclusiones Theologicae De Sacramentis Tam in genere quàm in Specie Ex 3tia Parte Summae D. Thomae Angel. Eccl. Doctoris Desumptae à M. Stanislao Patelski Sacrae Theologiae Professore Collega Majore, Ecclesiarum; Collegiatae S. Floriani Canonico. Parochialis S Stephani Praeposito, Seminarij Episcopalis Academico

Diaecesani Vice-Praefecto. Objectis Satisfaciente M Mathia Tylkowski Artium Liberalium, Philosophiae Doctore, S. Theologiae Auditore, Publicae Disputationi In Lectorio CC. DD. Theologorum Expositae. Annô Domini 1772. Die 24. Mensis 7bris. Cracoviae Typis Seminarii Episcopalis Academici. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb.

Konkluzje są głównie wyjęte ex tract. de Baptismo, de Confirmatione, de Euchar. Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— In Nomine Domini Amen. Conclusiones Theologicae Ex Cursu Speculativo Juxta Mentem D. Thomae Angelici Doctoris Depromptae. Ex Praeliminaribus Theologiae. [Na końcu:] Disputabuntur publicè in Lectorio CC. DD. Theologorum Annô 1772. mediîs Mensis 9bris Defendente easdem Conclusiones Excell: M. Mathia Tylkowski Philosophiae Doctore Cursûs Speculativi Auditore. Sub Assistentia M. Antonii Czerchawski, praefati Cursus Professoris. w 4ce, k. 2 nlb.

Są to konkluzje ex Praelim. oraz „De Deo et ejus attributis".
Jocher 2710. Ossol.

— Conclusiones Theologicae de Indulgentiis Juxta Mentem S. Thomae Aquinatis Angelici Ecclesiae Doctoris (1775)... ob. Patelski Stan. (w tomie XXIV, 129). Jagiell. — Ossol.

— In Nomine Domini Amen. Dissertatio De Aethere. Sub tertio semper felicissimo Regimine Magnifici Perillustris & Reverendissimi Domini D. M. Andreae Dominici Lipiewicz Utriusque Juris Doctoris & Professoris, Ecclesiarum; Cathedralis Cracoviensis Canonici, Collegiatae SS. OO. Custodis, Parochialium in Koniusza & Jgołomia Curati, Scholarum Novodvorscianarum, Ac Contuberniorum, Jurisperitorum & Regio-Jagelloniani, Provisoris, Facultatis Juridicae Procancellarii, Studii Generalis Universitatis Cracoviensis Amplissimi Rectoris per M. Mathiam Tylkowski Philosophiae Doctorem & Professorem pro loco obtinendo in Minori Universitatis Cracoviensis Collegio Publicae Disputationi in Lectorio CC. DD. Theologorum Anno Christi 1777. Die 8. Mensis Februarii Exposita. Cracoviae, Typis Seminarii Episcopalis Academico Dioecesani (1777). w 4ce, k. tyt. i k. 18 nlb.

Dedyk. Joanni Bapt. Tylkowski, curato in Żegocin, patruo.
Rozbiera pytanie, co to jest eter. Non est idem cum aëre (powołuje się na zdanie Hausera i Chalesa). Eter jest to czysty ogień (cytuje Fortunata a Brixia i Gassendiego). Opisuje fenomena electricitatis (cytuje Osterriedera, Maschembroëka). Przyznaje, że kompilował: „quae excerpsimus ex libris publicis"...
Akad. — Ossol.

— ob. Patelski Stan.

Muczkowski Statuta 417, 419. — Żebrawski Bibljogr. matem. 456.

TYLKOWSKI Jan Nepomucen Popis roczny szkół wydziałowych poznańskich które w czterech wyższych klasach w przepisane godziny dawał... Fizyki nauczyciel 1782. w mies. lipcu. w 4ce.

Obejmuje pytania z fizyki. — Por. tom XXV, 74.
Żebrawski Dodatek do Bibl. matem., 1886, nr 2971. — Smoleński Przewrót umysł., 1891, str. 266 (cytuje jego raport do Kom. Eduk. z r. 1784).

TYLKOWSKI Wojciech S. J. (pseudonimy: Aleks. Paprocki?, Fidelis Parochus, a może także Fabius Hercinianus?) (ur. 1624 † 14 stycznia 1695). Sacra Anagrammata de festis Christi ac Beatae Virginis. Varsaviae, 1666. w 12ce.

Anagrammata ku czci M. Boskiej ogłosił także w dziele Fidelis Prophetissa (ob. niżej).

— Antiqvitas Gentilivm Armorvm Illvstris Kierłovianae Domvs Ex Antiqvissimis Privilegiis Imperatorvm, Ac Regvm Ervta Panegyrice et Historice Vna Cvm Magnis Hvivs Domvs. Heroibvs Repraesentata. Illvstri Ac Magnifico Domino D. Gabrieli Kierło Marschalco Starodębensi Gvbernatori Poczaviensi &c. &c. Ab Alberto Alexandro Paprocki Gente Iastrzebecio. Anno D. MDCLII. (1652). fol., k. tyt. i k. 22 nlb. (sygn. A—M_2).

Na odwr. k. tyt. tarcza herbowa z 4 herbami i z 8-wierszem łacińskim. — Dedykacja ad Marschalcum Starodebensem. Tu mówi wydawca (niepodpisany), że wypisał tę „binam narrationem" z ogromnego woluminu swego stryja Łukasza Papro-

ckiego S. J. in collegio Plocensi (De stemmatibus nobilium).

Od ark. B—F (recto) idzie pierwsza część po łacinie: Narratio panegyrica Kierłoviani Stemmatis. — Jest to nibyto historja rodu, wywodzącego się od Ludwika Kierły, pochodzenia saskiego, który miał przybyć do Polski w w XIII. Powołuje się na jakieś dyplomaty z r. 1273 i z r. 1379. Kierłowie walczyli w w. XV z Krzyżakami. Cała ta historja domu ma charakter retoryczny, panegiryczny. Jest ona, jak się zdaje, utworem Aleksandra Paprockiego; podczas gdy część druga, zatytułowana „Narr. historica" (o której niżej) jest wypisana widocznie z „Nowego herbarza" Łukasza Paprockiego. — Kończy tę pierwszą część 24 wierszyków po polsku (dziesięciowiersze, ośmiowiersze i dwuwiersze) „O herbie".

Od k. G idzie po polsku (dr. gocki): Narratio historica originis stem. Trzygłow abo co iest herb Trzygłow! od kogo! kiedy! komu! i za co nadany! i czemu tak nazwany!

Jest to dosłowny wypis z dzieła Łukasza Paprockiego, o czem mówi wydawca temi słowy: „Origines stemmatum patrui mei Lucae, quae mox ut ille intendit, lucem visurae, ad verbum exscripsi". (Do wydania tego herbarza jednak nie doszło, choć, jak z tych słów wynika, był wykończony).

Ta część druga zawiera nieco więcej szczegółów, jak poprzedni panegiryk łaciński. Łukasz Paprocki cytuje Kromera, Bielskiego i Warszewickiego.

W kilku miejscach odwołuje się do innych ustępów swego Herbarza. Tak np. mówi: „Ten herb (Płomieńczyk) jako o nim na swym mieyscu folio 389 czytać będziesz, przyniesion do Polski ze Franciey". Na k. H recto: „to u nas w Polszcze częsta że herb stary na hełm podnioższy, za nowe czyie merita, nowy nadawano, ut multa hoc probant Regni Stemmata, iako herb Lis, abo Bzura, w ktorym Liszka stara na hełmie, a Herb sam iest Strzała szeroka, i ielce przez nię, o czym masz folio 1108. — Jako herb Jastrzębiec w ktorym Jastrząb stary (za Lecha do Polski przyniesiony) na hełmie, a sam herb iest złota podkowa i krzyż w niey, o czym fol. 1001. — Jako Lada, Pobog, Prus wtory, Prus trzeci, Lubicz, Jelita, i wiele inszych herbow, o ktorych się suis locis naczytasz w herbarzu nowym". Odnosi się to widocznie do rękopisu Łukasza Paprockiego. — Pod koniec zastanawia się nad kilku problemami heraldycznemi, np. Co jest hełm i czemu go nad herbami malują? Czemu w Polszcze nad herbami koronę krolewską malują? (na to pytanie odpowiedź jest dwojaka, ktorej treść jest, że albo na znak, że Szlachcic Polski pod czas wolnej elekcyi Koronę Krolowi daje, albo na znak że każdy sam kandydatem do Korony być może). Czemu nad herbami malują pióra strusie albo pawie? Czemu się szlachta synami koronnymi zową? Skąd Polacy szlachtą nazwani? Czemu herby malują w polu czerwonem, lazurowem, złotem? Czemu się szlachta czerwonym woskiem pieczętuje (a mieszczanie zielonym)? czemu na trunach herb kładą? czemu herby na zbrojach i szablach, jako herby przy pogrzebach białej płci malować? które 4 herby szlachcic ma pokazać.

Od k. L idzie: Privilegium Kierło (przywilej Zygm. I z r. 1528 z potwierdzeniem praw Kierłów z r. 1273, ale bez transumptu tego najstarszego przywileju). — Kończy wiersz polski: Origo... wierszem polskim opisana... oraz jego przekład łaciński.

Nigdzie niema w dziełku śladu, aby wydawcą był Tylkowski, t. j. aby „Alexander Paprocki" było jego pseudonimem. Tak jednak twierdzi Zedler Univ. Lexicon tom LXIV (1745). Zamieszczam to więc tutaj, ale mam wątpliwości, podobnie jak co do Dies equitis. W każdym razie ze względu na część historyczną powinno było być pomieszczone pod Łukaszem Paprockim i błąd ten naprawię w Dopełnieniach. Czerw. Dwór — Ossol.

— Arae gratitudinis (Elogia Episcoporum Varmiensium). Braunsbergae, 1653, fol.

Zedler Univ. Lexicon (1745).

— Arithmetica Cvriosa. Ad Perillustrem ac Generosum Dominum D. Franciscvm Theodorvm Illustrissimi Domini D. Theodori Dönhoff Supremi in Regno Poloniae Svccamerarii, Vislicеń: Urzendouień: Sereseuień: Gvbernatoris, Grodnensis Oeconomiae Administratoris Magnae Spei Filivm. Avctore R. P. Adalberto Tylkowski Societatis Iesv in Collegio Varsauien: pro tunc Phil: & Matheseos Professore. Cracoviae, Apud Stanislaum Piotrkowczyk S. R. M. Typographum. (1668). w 8ce, k. tyt. 2, k. 2 nlb., str. 141, k. 1 nlb.

Na odwr. tyt. herb Dzik i 4-wiersz łac. — Ded. dla Denhoffa (z genealogją rodu), datow. Varsaviae in Coll. S. J. 1668 Aug. 1.

Dzieli się na 8 rozdz.: De partibus aritm. simplicibus, De progr. numerorum, De numeris compositis, De radicibus, Parerga aritm. (gra zwana „mergere Judeum", różne sztuczki, daty chronolog.) — wreszcie: De divinatione aritmetica (są to różne zadania i zabawki arytmetyczne).

Od str. 133 caput VIII (uzupełnienia), errata i rok wyrażony łamigłówką.

Cały ten podręcznik (dla szkół jezuickich) stoi na poziomie bardzo popularnym, a na celu ma uczyć, bawiąc ucznia. Jest to zresztą metoda właściwa i innym jego podręcznikom.

Dzików — Jagiell. — Ossol. — Tor. Kop.

— Arithmeticae Curiosae Editio Secunda. Correctior & Copiosior Cui praemissa est brevissima partium Matheseos Synopsis. [Tu główka aniołka]. Authore R. P. Adalberto Tylkowski. è Societate Jesu Theologo Cum Facultate Superiorum. Olivae, Imprimeb. Joh. Jacob. Textor Factor, Anno M.DC.LXXXIX. (1689). w 8ce, k. tyt. i str. 539, 7 tablic.

Są też egzemplarze z datą MDCXC (1690). Układ podobny, jak w wydaniu poprzedniem, ale treść rozszerzona. Największym zmianom uległ caput VII: De divinatione aritmetica (str. 237—327). Mieści on teraz 113 sposobów wróżenia zapomocą cyfr, a na końcu: De divinatione caballistica. — Od str. 338: De usu pythag. tabulae, De aritm. geometrica, De trigono etc. — Od str. 402: De aritm. mystica veterum. Arithmetica mechanica seu vulgi. Arithmetica astronomica. — Kończy: Sinopsis matheseos (skrót wiedzy z zakresu arytmetyki, geometrji, geodezji, astronomji, computus ecclesiasticus, gnomoniki czyli zegaroznawstwa, polemica).

Akad. — Uniw. Warsz.

— De Arte Sanctitatis Seu Virtutibus Solidis Opusculum. [Tu rycinka: Chrystus na krzyżu]. A R. P. Adalberto Tylkowski Societatis Jesu Theologo Publico bono propositum. Cui in fine adjecta Aurea Monita S. Philippi Nerei. Cum facultate Superiorum & Privilegio. Typis Monasterii Olivensis S. Ordin. Cist. Ao M.DC.LXXIIII. (1674). w 16ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 156.

Dedyk. Mich. Ant. Hacki, abbati Colbacensi przez J. A. Hoffmana, prefekta typ. oliw., datow. 1673. — Aprobata N. Słupskiego. Omawia, co to są cnoty, śmierć, piekło, niebo. Rozbiera sposoby odbywania rozmyślań, afekty wobec Boga i bliźniego i t. d. — Na końcu: Sententiae et documenta S. Philippi Nerei.

Jocher 6072. — Zedler Univ. Lexic. mówi, że to wyszło po polsku: Gdańsk 1674. w 12ce.

Dzików — Ossol. — Uniw. Wil.

— Toż:... Adiecta Aurea Monita S. Philippi Nerei. Augustae Vindelicorum 1721. w 12ce.

Kat. pijar. N. 174. — Jocher 6072 b.

— Astronomia curiosa cum qua simul proponitur Astrologia et Geographia (1694)... ob. Matheseos curiosae pars III.

— De Bono et Malo Sive Pars Philosophiae Quarta Moralis Cui Adnexa Est Pars Physicae Curiosae Decima Opusculum De Admirandis Auditionibus Et Alia Quaedam. Authore R. P. Adalberto Tylkowski Societatis Jesu Theologo. Typis Monast. Olivens. Soc. Ord. Cisterc. Imprimebat Joannes Jacobus Textor. Anno 1690. w 8ce, k. tyt. i str. 512.

Jest to ta sama książka, jaką w rok później (1691) wydano p. t.: De bono tam in pace quam in bello (obacz); z różnicą tą jednakże, że tytuł jest tu inny, dalej że brak tu dedykacji oraz że niema tu tomu II; na początku zamieszczono i tutaj prooemium. W niem tłumaczy plan swego systemu filozofji moralnej, podzielonej na monastica, oeconomica, politica.

Filozofja monastica składa się z części de bono i de malo. — Oeconomica z części de re agraria oraz de nobilium instit. — Politica z części de prudentia civili oraz z części o społecznościach podczas pokoju i wojny.

Ks. Gabryl (jak niżej) korzysta z tego wydania w swojej monografji o Tylkowskim, mówiąc o jego etyce (Aten. Kapł. 1913 str. 217). Jagiell.

— De Bono Tam In Pace, Quam In Bello: Sive Pars Philosophiae Quarta Moralis In duas divisa Partes. Pars Prior De Bono In Pace, Cui annexa est Pars Phisicae Curiosae Decima. Opusculum de Admirandis Auditionibus, & quaedam alia. Authore R. P. Adalberto Tylkowski, Societatis Jesu Theologo In Publicum Data. Typis Monast. Olivens. Sac. Ord. Cisterc. Imprimebat Joannes Jacobus Textor, 1691. w 8ce, k. tyt. i k. 18 nlb., str. 3—512.

Pars II. De Bono Et Malo Sive De Prudentia Et Arte In Bello Operâ R. P. Adalberti Tylkowski Societatis Jesu Theologi In Publicum Data. [Tu winjeta: flakon kwiatów]. Typis Monast.

Olivens. Sac. Ord. Cist. Imprimebat, Joannes Textor Factor, Anno 1691. k. tyt., str. 593, 5 tablic.

Dedykacja: Antonio Stan. Sczuka, reg .Pol. referendario. Wylicza w niej obszernie zasługi Szczuki i wywodzi Szczuków t. j. Luciusów z Rzymu (od Tarkwinjusza!). Omawia różne gałęzie domu Szczuków i Szpilowskich Neronowiczów. — Poczem Prohemium, w którem wyjaśnia plan dzieła.

Traktat De Bono dzieli się na księgi. Pierwsza z nich: De bono personae ac boni necessitate omawia: na czem dobro polega, a na czem nie polega (nie na honorze, sławie, władzy, zdrowiu, życiu długiem, lecz na mądrości, cnocie, sprawiedliwości i t. p.). Potem mówi: De necessitate boni, a wreszcie: O dobru osobistem (De bono personae). Omawia więc przymioty, jakiemi vir bonus powinien się odznaczać (temperantia, fortitudo, justitia i t. p.). Tak w tym traktacie, jak i w dalszych ma jednak na oku tylko szlachtę (gdyż tylko ta kształciła się w szkołach jezuickich).

Od str. 152 idzie księga druga „de bono domus". Omawia najprzód stosunek etyczny męża i żony oraz „de bono prolium" (stosunek rodziców i dzieci, wychowanie szlachcica, jego pobyt w szkole, sposób i zakres kształcenia, zdobycie dygnitarstw, podróże, korzystanie z majętności). Wreszcie: De bono aliarum personarum domus (o oficjalistach w domach wielkopańskich). — Od str. 261: De possessionibus in communi. W tej sprawie odwołuje się do traktatu „de re agraria", a tutaj podaje tylko krótki Appendix, zawierający różne rady gospodarcze (o hodowli bydła, o drzewach, o drobiu i t. p.).

Od str. 285 idzie księga trzecia: De bono politico. Omawia w niej przymioty księcia (na wzór dawniejszych parenetycznych „zwierciadeł"). Oryginalne są „ethica aenigmata" (str. 313—6), w których streszcza pewne prawdy moralne, aby je lepiej uprzystępnić (np. Quando somniat vigilans? Cum stultus sperat). — Poczem omawia, co to jest rzeczpospolita, co to jest dobro społeczne (bonum politicum), o senatorach i ich obowiązkach, o urzędach, o obow. plebsu i szlachty i t. p. Poza ogólniki nie wychodzi, przykłady czerpie ze starożytności, nowszych unika; literatury — tak obszernej w tym zakresie — nie cytuje.

Od str. 374—510 idzie osobny utwór: Fabius Dialogus, in quo senex Fabius juveni Herciniano civilem prudentiam explicat. — Jest to wykład sztuki życia: o poznaniu siebie samego, o poznawaniu innych ludzi, o przenikaniu tajemnic, o rozumieniu rzeczy, o opanowaniu namiętności, o zachowywaniu zdrowia, o obyczajności, o stosunku do przyjaciół, o obrazach i obelgach, o zakładaniu domu, o podróżach, o legacjach i t. p. Ma to nibyto formę dialogu, w rzeczywistości są to wywody jednostronne, włożone w usta dwóch osób.

Od str. 510 zaczyna się: Tractatus de bono in bello, authore Fabio Herciniano; ale jest to tylko krótki wstęp do osobnego tomu, który nosi tytuł: Pars II de bono et malo sive de prudentia et arte in bello. (Uległ więc tytuł zmianie, bo tom I miał napis tylko „De bono").

W „Prohemium" do tego tomu wyjaśnia, jakie wojny są dozwolone chrześcijanom, a które są z nakazami wiary niezgodne (uznaje tylko pia bella ad tutandum Dei cultum). Poczem na str. 5—8 przedrukowuje szereg sentencyj różnych pisarzy na temat godziwej wojny (z polskich cytuje Kromera).

Ogromne to dzieło o wojnie (str. 593) dzieli się na traktaty o wodzu (do str. 134); o żołnierzach i ich obowiązkach (do str. 221); o uzbrojeniu i o obozach (do str. 298); o narzędziach wojennych (omawia fabrykację prochu, rodzaje armat i t. p.); o zdobywaniu fortec (do str. 513); o szyku (t. j. o taktyce wojennej) z dodatkiem: De militia veterum.

Korzysta z obszernej literatury, którą na końcu wymienia. Są to pisma Vallinina, Fourniera, Duranda, Bourdina, Becka, Moreta, Hugona, Oswalda Krugera. Są to pisarze jezuiccy (scriptores e Soc. Jesu). Ale cytuje innych: Ludowika Collada, Joach. Brechtela. Przy str. 280, 322, 326, 330, 348, 358, 390 wklejone małe kartki ze wskazówkami technicznemi co do używania dział i budowy obozów.

Zarówno część etyczną, jak polityczną, jak wreszcie strategiczną cechuje erudycja książkowa, tendencja do ogólników, brak praktyki i wiedzy fachowej. Dzieło pisane jest jako podręcznik, mający uzupełnić nauczanie w szkołach jezuickich, i nosi też na sobie wybitne znamię szkolarstwa.

Zapowiedzianego w tytule tomu I dodatku: „Phis. Curiosae pars decima... de admir. audit." nie ma w egz. Jag. — Bywa on jednak w innych egz. (opisałem go pod Physica curiosa).

Chreptow. — Jagiell. — Uniw. Warsz. — Zieliń.

— Breviarium Concionatorium, Pro omnibus Dominicis, Festis per annum, & Feriis Quadragesimae. His Addita sunt aliqua Fragmenta, Strenae, Fidelis Prophetissa concionibus de B. M. Virgine serviens, Conciones diversis temporibus occurentes funebres. Authore R. P. Adalberto Tylkowski, Societ. Jesu

Theologo Presbytero. [Tu w płomykach litery: I H S]. Typis Monasterii Olivensis Imprimebat Joannes Jacobus Textor, Factor, 1686. w 4ce, k. tyt. 2, k. 2 nlb., str. 746, k. 3 nlb. (sygn. Bbbbb); str. 106, k. 2 nlb. (sygn. A—O_4).

Istnieją dwa jednakowe odbicia, ale na jednem z nich jest na tytule data 1685, na drugiem data 1686. — Jocher 4423 a znał odbicie z datą 1685.

Na karcie 2 powtórzony tytuł w skróceniu, poczem aprobaty (Alb. Cieciszowskiego z r. 1668); Przedmowa Ad lectorem...; wreszcie: Typographus lectori (tu wyliczone dotychczas wydrukowane w Oliwie pisma Tylkowskiego. Tytuły wymienione są po łacinie, ale pewna część pism ukazała się po polsku).

Dalej idą krótkie streszczenia kazań niedzielnych wraz z indeksem (część I). — Wreszcie część II, zawierająca kazania świąteczne (Fragmenta de sanctis, jest ich razem 58) i ich indeks.

Zapowiedziane na tytule Strenae, Fidelis proph., Conc. funebres — tworzą osobne dzieło, o którem zaraz niżej.

Jocher 4424.

Akad. — Czartor. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— De Breviario Concionatorio, Strenae, Fidelis Prophetissa Concionibus de B. M. Virgine serviens, Conciones Occurentes & Funebres, Cum Aliquibus Fragmentis. Authore R. P. Adalberto Tylkowski, Societ. Jesu Theol. Presbytero. [Tu ozdobnik: flakon z stylizowanemi kwiatami]. Typis Monasterii Olivensis, Imprimebat Joannes Jacobus Textor, Factor, 1686. w 4ce, k. tyt., str. 152 i 348, k. 12 nlb. — [Zarazem wyszły:] Conciones Occurrentes Et Funebres Cum aliquibus Fragmentis. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 164 (sygn. A—X_2).

Na odwr. tytułu: Index Strenarum. „Strenae" tworzą bowiem pierwszą część tego II tomu. Jest to traktat teolog. o narodzeniu Pańskiem (de nomine Jesu, de nominibus quae assumimus, stabulum betl., de floribus, de avibus, de quadrupedibus etc.). Idzie on do str. 152.

Po str. 152 zaczyna się z osobną paginacją: Fidelis Prophetissa, licząca str. 348 oraz Anagrammata et Anagramatismi (kart nlb. 10, sygn. a—c_2). Oba te utwory wyszły już dawniej (1674) osobno, a tutaj włączono ten druk dawniejszy jako część zbioru „De breviario". (Ob. niżej str. 466). Anagramatów jest tu więcej.

Wreszcie trzecią część zbioru tworzą: Conciones occurrentes et funebres cum aliquibus fragm. — Są to szkice kazań przy chrztach, konsekracjach, ślubach, na jarmarkach, do żołnierzy, przy pogrzebach. Nazwiska i bliższe okoliczności są zatarte.

Jocher 4424. Czartor.

— Breviarium Concionatorium pro dominicis, à dominicâ adventûs, usque ad dominicam Paschae; seu pars hyemalis. His in fine addita sunt aliqua fragmenta, cum duplice indice, uno thematum, altero rerum ac verborum. Auctore A. R. P. Adalberto Tylkowski S. J. Theologo Presbytero. Editio prima in Germania, permissu Superiorvm. Constantiae, apud Johannem Christophorum Baeuerlein, Bibliopolam Ulmensem, Görlin. Haered. Anno M.DCCXXI. (1721). w 4ce, k. 1, str. 508 i k. 17.

Toż:... tom II, 1722. w 4ce, str. 224 i k. 10 indeksu. — Tom III, 1722. w 4ce.

Backer III, 1236. — Jocher 4423 c. — Katal. antykw. Rosenthala 1887 nr 8552.

Jagiell. — Uniw. Lwow.

— Sacri Canones et Decisiones Apostolicae de S. Sacramento Matrimonii collectae Per Admodum Reverendum P. Adalbertum Tylkowski S. J. Theologum. Varsaviae Typis Caroli Ferdinandi Schreiber S. R. M. Typogr. 1692. w 8ce, k. 30 nlb.

Omawia w 231 art. sakrament małżeństwa. Na końcu pouczenie o sposobie cytowania prawa kanon. i rzymsk.

Jocher 7336.

— Cleri Dvodecem Examina His Additi Tres Tractatus Confessarijs utilissimi Authoritate Illvstrissimi & Reverendissimi Domini Domini Stanislai in Magna Witwica Witwicki. Dei & Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Posnaniensis. Per R. P. Adalbertum Tylkowski Soc. Jesu Theologum Conscripta, Et Varsaviae, Typis Caroli Ferdinandi Schreiber S. R. M. Nec non Illustrissimi & Reverendissimi DD. Episcopi Posnaniensis Typographi. Data Honori & Zelo eiusdem Illustrissimi DD. Anno M.DC.LXXXIX. (1689). w 8ce, k. tyt., kart 13 (sygn. a—c_2) i k. nlb. 336 (sygn. A—Rr_4).

Na odwrocie k. tyt. herb i dwuwiersz łac., poczem dedykacja Witwickiemu na 5 str.

i aprobata Wład. Rudzińskiego z 10 marca 1673.

Data ta aprobaty, uprzedzająca o kilkanaście lat datę druku, powtarza się kilka razy przy jego pracach (por. np. zaraz niżej: Controv. partes tres). Możliwe są dwa wytłomaczenia: 1) Albo istniały jakieś pierwsze edycje tych druków, które do nas nie doszły. — 2) Albo, co uważam za prawdopodobniejsze, Tylkowski przywiózł ze sobą wracając z dłuższego pobytu w Rzymie kilka prac gotowych, które dał „na zapas" ocenzurować cenzurze duchownej, a przez lat kilkanaście szukał potem dla nich nakładcy.

Rozpoczyna zestawienie przepisów kanon. o ordynowaniu (kursywą); poczem idzie 1209 pytań, jakie winny być stawiane egzaminowanym (do karty Bb). Po każdem pytaniu dość obszerna odpowiedź. — Odtąd idą 3 traktaty o spowiedzi i spowiednikach (confessariis utilissimi). Ten sam temat opracował obszerniej w „Tribunal sacrum".

Jocher 4321 a. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... Authoritate Illustr. et Reverend. D. Stanislai Witwicki Episcopi... Per R. P. Adalbertum Tylkowski S. J. conscripta et Posnaniae Sumptibus Joan. Tobiae Keller Typis Acad. 1695. w 8ce,

Jocher 4321 b. Uniw. Warsz.

— Controversiarum Amicarum De Rebus Fidei Divinae Partes Tres In quarum prima agitur De ijs quae Fidem praecedunt, aut quasi praecedunt, aut Fidei articulis sunt communia. In Secunda: Controversiae de articulis Fidei proponuntur in particulari. In Tertia: De Locis ex quibus argumenta in Controversijs de Fide sumuntur. Authore R. P. Alberto Tylkowski Societat. Jesu Theologo. [Tu winjetka: flakon z kwiatami]. Typis Monasterii Olivensis Sac. Ord. Cisterc. Anno Domini M.DC.XCIV. (1694). w 4ce, k. tyt. i str. 442 (mylnie liczb. 452).

Na odwr. k. tyt. aprobata duchowna, pod którą podpisani: Ladisl. Rudziński, praep. prov. per Litvaniam i Nicol. Steph. Pac, episc. Viln. Datum Vilnae 1673 10 Martii.

W cz. I zestawia i rozwiązuje różne kwestje sporne ogólnego znaczenia: o Bogu, o duszy, o wierze, o Kościele i t. p. — W cz. II (od str. 143) rozbiera kontrowersje szczegółowe (o sakramentach, relikwjach, obrazach i t. p.). — W cz. III (od str. 364) rozbiera kwestję źródeł (Pismo św., praktyka, zgodne zdanie ojców Kościoła). — Jest to więc podręcznik, mający ułatwić prowadzenie dysput religijnych z różnowiercami. Udziela też różnych rad i wskazówek dysputującym z dysydentami.

Backer VII str. 363 nr 44.

Czartor. — Jagiell.

— Cura medica animae (1702, 1718, 1752)... ob. niżej: De modo.

— Dies Eqvitis Poloni & Litvani. [Tu ornament]. Vilnae Typis Academicis, Anno M.DC.LI. (1651). fol., k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwrocie tytułu przypisanie: Generoso D. D. Petro Paprocki, Gente Jastrzębecio, Terrae Dobrinensis Incolae, Domino et avunculo suo faventissimo. Opera, quibus Bartholomaeus Paprocki patruus tuus, Polonarum rerum historicus eruditissimus, gentilitia illustrium in patria nostra heroum decora complexus est, accurate revisa, additis praesentium temporum familiis, auxit germanus frater tuus et avunculus meus dilectissimus, Luc. Paprocki S. J. Huius ego manuscriptos labores cum iussus transcriberem, ea in illis reperi, quae typi beneficio, privatis erepta paginis, publicae servirent utilitati. Dies is est Equitis Poloni et Litvani... Oriturum equidem illum orbi, una cum praefato germani tui labore, non eram nescius; placuit tamen serum nimis ortum praevenire, partemque fraterni operis perutilem praelo concedere... — Casimirus Martinus de Błaszki Błaszkowski nepos obsequentissimus.

Jest tu najprzód dłuższy wiersz łaciński, w którym autor wysławia Bartłom. Paprockiego, Skargę, Wujka, Stan. Karnkowskiego, Kromera, Herburta (Dobromilskiego), Orzechowskiego, Reszkę, Kadłubka, Miechowitę, Stryjkowskiego, Bielskiego. — Z dzieł Papr. przytacza: Ogród, Herby, Gniazdo cnoty, Koło rycerskie i pracę nad Długoszem: „rudesque Dlugosii meliore fastos cultu latinae Palladi redditos" (w innem miejscu mówi: vetusta Chronica rudi latinitate aspera commentariis auxit et elegantiore stylo cum J. F. Herburt Dobromilski expolivit). Wynika z tego, że Paprocki pomagał Herburtowi w wydaniu i przerabianiu kroniki. (Wedle tego trzeba poprawić błąd w tomie XXIV, 79 Bibljografji, gdzie mylnie przytoczyłem Tylkowskiego. Zwrot o wierszach polskich odnosi się do Exempla morum). Na karcie C_4 wymienia też inne jego dzieła: Apophtegmata, Epigrammata, Lacrymae Mariae Magdalenae, Concilium Animalium, Noctes Torunenses. (Noctes nie są jednak pracą Papr., lecz Stan. Grochowskiego!).

Na ostatnich 4 kartach idą trzy elogja łacińskie prozą nakamienną, które mają dopełnić treść powyższego wiersza. Pierwsze elogjum ku czci Bartłomieja Paprockiego

mówi, że był miles Hierosolimitanus (ale Bystroń Polacy, 1930, nie zna jego pielgrzymki) i opisuje jego życie.

Drugie elogjum poświęcone jest Janowi Paprockiemu, synowcowi Bartłomieja, słynnemu zarówno z siły fizycznej, jak z nauki (był archid. dobrzyńskim, zmarł 1639). — Trzecie elogjum: Jak. Aleks. Paprockiemu, który zmarł 1648, a był widocznie kolegą i przyjacielem autora.

Nazwisko autora odsłania Niesiecki. — Miał nim być W. Tylkowski. Ale zachodzi pytanie, czy Niesiecki był dobrze poinformowany; czy autorem nie był Łukasz Paprocki?

Zedler w Univ. Lexic. twierdzi, że to wyszło po polsku 1652 w 4ce, w Warszawie bez wymienienia autora. Ale to mylne.

Ossol. — Przezdz.

— Disquisitio Physica. Ostenti Dvorvm Pverorvm Quorum unus cum dente aureo alter cum capite Gyganteo Vilnae in Lithvania Regni Poloniae Provincia spectabatur. Anno Domini 1673. Ad Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Dn. Nicolaum Pac Dei & Apostolicae sedis gratiâ Episcopum Vilnensem. Authore R. P. Adalberto Tylkowski Soc. Jesu Regente Seminarij Pontificij. Typis, Monasterii Olivensis, Anno 1674. w 12ce, k. 42 nlb. (sygn. D_6).

Na odwr. tyt. przemowa do Paca, pisana z Wilna. Pac był kanclerzem Uniw. Wil.

Wylicza najprzód różne monstra urodzone w Polsce (zwłaszcza dzieci z zębami) i poza Polską. Potem mówi o rodzeniu się złota i o wpływie gwiazd na powstawanie złota. Potem opisuje narodziny chłopca ze złotym zębem w r. 1670 w Wilnie oraz jakiegoś potworka z za dużą głową w r. 1671. Złoty ów ząb tłómaczy rozlaniem się żółci, a to znowu wpływem gwiazd: astra sine dubio ut causae universales hoc in opere partem suam habuerunt. Wreszcie stawia różne horoskopy z obu tych dziwów. — Na końcu pokazuje się, że ów ząb złoty przemienił się na zwykły.

Giedroyć Źródła do dziejów medycyny (1911) str. 836 (streszcza tę rozprawkę). — Zedler Univ. Lex. mówi, że wyszło po polsku, co mylne. Jag. (brak końca).

— Sacra Exercitia studiosi. Varsaviae, 1668. w 16ce.

Zedler Univ. Lexic.

— Exercitia Spiritualia Decem Dierum spatio absolvenda per... Ulmae, 1712. w 12ce.

Jocher 5650.

— Exercitia Spiritualia Decem Dierum Spatio Absolvenda R. P. Adalberti Tylkowski, Societatis Jesu Theolog. [Tu sygnet drukarza: na bogato zdobionej tarczy owalnej dwie ręce podtrzymują bukiet kwiatów, na który rzucają się dwa węże]. Constantiae. Sumpt. Joh. Christophori Baeuerlein. Bibliopol. Ulm. 1719. w 12ce, k. tyt. i k. 4 nlb., str. 155, 1 rycina.

Rycina naczele przedstawia niewiastę, siedzącą z krzyżem w ręku na globie ziemskim.

W przedmowie mówi wydawca, że jego Soliquia miały znaczne powodzenie, i przytacza pochwałę jakiegoś słynnego niemieckiego teologa.

Rozpoczyna spis rzeczy. Treścią są medytacje nabożne w liczbie 10 (o grzechach, o końcu, o dobrej śmierci) i „considerationes“ o piekle. Ostatni rozdział: Examen de tribus animae potentiis et quinque sensibus. Jagiell.

— Toż:... Constantiae, Baeuerlein, 1724. w 12ce, k. 5, str. 155 i 1 ryc.

Uniw. Warsz.

— Toż:... Augustae Vindelicorum 1761. w 12ce.

W roku 1842 wyszedł w Regensburgu przekład tej książeczki na język niem. (ob. Bibl. tom IV), p. t.: Geistes Übungen. Jocher 5650 c

— Geometria Practica, Curiosa Jn Tres Libros Divisa. Quorum Primus agit, De lineae, Secundus, De Superficiei, Tertius, De Corporis dimensione. Auctore D. Adalberto Tylkowski, Societatis Iesu Sacerdote. [Tu ozdobnik]. Posnaniae. Typis Collegij Societatis Iesv. Anno 1692. w 8ce, k. tyt. i str. 495.

Dzieli się na 3 księgi: 1) De lineae dimensione. 2) De superficierum mensuratione (od str. 204). 3) De corporum dimensione (od str. 426). Każda z tych części dzieli się na traktaty i na capita, te znowu na propositiones. Rozpoczyna całe dzieło nauka o miarach i wagach. Wykład ma charakter praktyczny, podaje sposoby rozwiązywania różnych zagadnień, do jakich geometrja w życiu codziennem posłużyć może (propositiones).

Bederski Druki pozn., 1929, nr 120. — Kucharzewski Piśm. miernicze, 1927, str. 14. Jagiell. — Kijow. — Ossol. — Raczyń. — Uniw. Wil.

— Grzesznicy od sprawiedliwości... Warszawa, 1677. w 8ce.

Notata Przyłęckiego. Ale czy to nie pomyłka w dacie zam. 1697?

— Grzesznicy od sprawiedliwości... Olivae 1697. w 8ce.

Jocher 6237.

Ob. niżej: Pobudek. Tor. Kop.

— Historye z osobliwszemi rewolucyami (1741, 1749)... ob. niżej: Stół mądrości.

— Ivgvm Grave Svper Omnes Filios Adam. E SS. Patrum verbis formatum. Ad Perillvstrem Et Reverendissimvm Dominvm, D. Bonaventvram De Niedzielsko Madalinski. Praepositum Vladislauiensem, Gnesnensem, Varsauiensem, Canonicum. Praepositum Petricouiensem. Supremum Thesauri Regni Poloniae, & Camerae S. R. M. Notarium. Per R. P. Adalbertum Tylkowski Societatis Iesv Theologum. Cracoviae. Apud Stanislaum Piotrkowczyk S. R. M. Typographum. (1669?). w 16ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 156.

Na odwr. herb Madalińskich i 6 wierszy łac. — Dedyk. Madalińskiemu na 6 kartach, dat. Varsaviae 1 nov. 1668. Z tego widać, że książka wyszła w końcu 1668 lub w 1669.

Omawia najprzód niebezpieczeństwa, jakie specjalnie grożą świeckim ze względu na zbawienie duszy, potem duchownym zwykłym i prałatom. Wreszcie grzesznikom i penitentom. Mało tylko będzie zbawionych (str. 142). Praedestinatio Dei occulta.

Jocher 3794 a.

Bibl. w Suchej — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Toż:... 1675 (?). w 8ce.

Uniw. Wileń.

— Toż:... Editio Secunda Correctior Et Auctior per R. P. Adalbertum Tylkowski, Societatis Jesu Theologum. Cum Privilegio S. R. M. Poloniae et facultate Superiorum Typis Monasteriis Olivensis S. O. C. Imprimebat Jacobus VVarnerus A. 1676. w 16ce, k. 5, str. 192 i rejestr k. 4.

Dedyk. ad D. Bonawentura de Niedzielsko Episc. Płocensem. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... Post Editionem secundam in Polonia Prima in Germania cum facultate superiorum. Augustae Vindelicorum sumptibus Matthiae Wolff, Bibliopolae. 1720. w 8ce, k. nlb. 6, str. 192 i Summarium k. 5.

Ded.: Rev. D. Joanni Adami Eppo Dioclensi.

Jagiell.

— Toż:... formatum. Augustae Vindelicorum sumptibus Math. Wolff 1723. w 12ce. Dzików.

— Listy y Rozmowy Ceremonialne Poczęści z Włoskiego ięzyká ná Polski przełożone z przydatkiem pochopow do listow Łáćinskich. Przez Wielebnego Xiędza Woyciecha Tylkowskiego Societatis Iesu Theologa. A Zá dozwoleniem Stárszych do Druku Podane. Roku P. 1691. w Warszawie, w Drukárni Karola Ferdynanda Schreibera I. K. M. Typ. w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 252, k. 1 nlb. (regestr).

Dedyk. do Dominika Winklera, pisarza skarbu kor. Pisze, że tłómacząc listy i rozmowy, zdjął z nich słów przewoźnich muszki i maszkarki, a zostawił przy dawnych słów polskich szczerości.

Pierwszą część tworzą wzory listów (np. zaproszenia na wesele, w kmotry, na pogrzeb, winszowania, zalecania, dziękowanie). — Od str. 201 idą „Rozmowy". Każda z nich ułożona w formie rozmowy szlachcica polskiego z litewskim. Winszują sobie dziedzictwa, życzą godności, litują się, wzajemnie chwalą, dziękują sobie. Żadnych szczegółów konkretnych w nich niema, tylko sama frazeologja. — Wreszcie część III od str. 238 tworzą „pochopy do listów łacińskich" (t. j. pewne frazy używane częściej w listowaniu). Jagiell.

— Mądrość doskonała... ob. niżej: Dziewięć pobudek.

— De Malo Malique Causis et Remediis R. P. Adalberti Tylkowski S. J. Olim Romae ad S. Petrum Poenitentiarii Apostolici nunc Alumnatus Pontif. Vilnae Regentis. Cum privilegio S. R. M. in Polonia et Facult. Super. Olivae sumptibus Monasterii A. 1675. w 24ce, str. 332 i 73 kartek.

Przypis. Tomaszowi Ujejskiemu, biskupowi kijow.

Tak podaje Jocher 4155 a.

— De Malo, Malique Causis Et Remediis. [Tu ozdobnik]. R. P. Adalberti Tylkovvski, Societatis Jesu. Olim Romae ad S. Petrum Poenitentiarii Apostolici nunc Alumnatûs Pontificii Vilnae Regentis. Cum Privilegio S. R M. in Polonia. Et Facultate Superiorum. Olivae, Sumptibus Monasterii, A. 1676. w 12ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 332, k. 8 nlb.

Ded. biskupowi Tomaszowi z Rupniewa Ujejskiemu (na 5 stronach). Poczem: wiersz Ad lectorem, podp. Fr. Ign. Becke, ord. Cist. Olivens.

Składa się z dwóch ksiąg: I) De malo in communi ejusque causis, effectis et remediis (do str. 150). — II) De malo in particulari (do str. 332).

Omawia najprzód kwestję, że złem nie jest ani brak bogactw, ani rozkoszy, ani zdrowia — a tylko malum est peccatum. Potem przyczyny złego (amor, timor, tristitia i inne zewn. i wewn. przyczyny złego). Jak walczyć z dumą, hipokryzją, nienawiścią, skąpstwem, zbytkiem i t. p. Rady są ogólnikowe, brak wszelkich wskazań praktycznych.

Na 8 ost. kartach: Aspirationes desiderantis animae e malo eripi (wiersz, zapewne jego pióra?) i indeks.

Stanowi część jego „Philosophia moralis," chociaż nigdzie tego wyraźnie nie zaznaczono. Czart. — Uniw. Warsz.

— [Toż, pod tytułem:] Cura medica animae. Viennae Austriae 1702.

— Cura Medica Animae, sive De Malo malique causis et remediis opusculum aureum authore P. Adalberto Tilkowski Soc. J. Theologo, Anno Reparatae Salutis 1702. Viennae Austriae edita, nunc vero Graecii anno 1718. w 12ce. str. 184.

— P. Adalberti Tilkowski Soc. Jesu Theologi, Cura Medica Animae. [Na drugiej k. tyt.:] Cura Medica Animae, Sive De Malo, Malique Causis Et Remediis. Opusculum Aureum. Authore P. Adalberto Tilkowski, Soc. Jesu Theologo. Anno Reparatae Salutis MDCCII. (1702). Viennae Austriae, literis Voigtianis editum; ac Illustrissimae Dominorum Sodalitati Marianae in xenium oblatum. Nunc vero solicitis curis ad mentem Authoris recognitum, multisque locis perpolitum, ac meliori hac forma, & ordine recusum. [Tu winjetka: oko Opatrzności]. Tyrnaviae, Typis Academicis Soc. Jesu Anno MDCCLII. 1752. w 8ce, k. tyt., str. 315 i str. nlb. 9 (indeksu).

Jocher 6250. Ossol.

— Toż:... anno reparatae salutis 1702. Viennae Austriae editum, nunc vero solicitis curis ante mortem authoris recognitum, multisque locis perpolitum ac peculiari hac forma et ordine recusum. Tyrnaviae typis Soc. J. anno 1772. w 8ce, str. 391 i str. 9.

— Toż:... Francofurti 1720. w 12ce. Jocher 4155 b.

— Toż:... Francofurti 1722. w 12ce. Katal. ant. Rosenthala 1887 pod nrem 1951.

— Matheseos Curiosae Pars Tertia. Astronomia Curiosa. Cum qua simul proponitur Astrologia & Geographia Authore Adalberto Tylkowski Societatis Jesu. [Tu ozdobnik]. Posnaniae, Typis S. R. M. Clari Collegij Societatis Jesu. Anno Domini 1694. w 4ce, k. tyt. i str. 420, 2 tablice.

Ostatnie dwie strony mylnie liczbowane 420 i 422, zamiast 419 i 420. — Przy str. 370 i po 420 są dwie tablice nlb., z których ostatnia nazwana jest „quarta" (druga i trzecia tablica są włączone w tekst).

Na odwr. k. tyt. facultas Jacobi Ugoski, praep. per Litvaniam dat. Brunsbergae 1663 (a więc książka czekała lat 31 na druk!).

Rozpoczyna od wykładu astronomji w sześciu częściach (o sferach, o niebie, o gwiazdach stałych, o planetach, o kometach, o przyrządach astronom.). Na str. 45 o systemie Ptolomeusza, Kopernika i Tycho Brahego. O Koperniku pisze: Copernicus astronomiae restaurator egregius geminam hypoteses experiendi corrigendique rationem ingressus est... Hypotheses Ptolomei et Copernici nec verae sunt nec falsae, quia non asserunt sed ponunt. Wątpi w prawdziwość hipotezy Kopernika. Tychonis est probabilior.

Od str. 297 rozpoczyna się pars VII de Astrologia. Przynosi przepowiednie wierszowane na wszystkie miesiące, także rady lekarskie i t. p.

Od str. 340: Pars VIII de Sphaera elementari. Jest to nauka o kuli ziemskiej (kosmografja, kreślenie map, wiatry i t. p.). Jak wszędzie u niego, główny nacisk położony na rady praktyczne.

Na egz. bibl. Uniw. Lwow. dopisek współczesny: Pro missione persica emptum Polon: fl. 3 Brunsbergae A. D. 1721 13 Julii.

Bednarski Upadek i odrodzenie 1933 str. 333. Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— Medicus familiaris. 1673 (?).

Edycja dzisiaj nieznana.

— Medicus-Familiaris Authore Fabio Herciniano. Editio Secunda. [Tu winjetka]. Posnaniae, Typis Collegij Societatis Jesv Anno Verbi Incarnati 1693. w 8ce, k. tyt. i k. 315 (sygn. Rr).

Rozpoczyna niepodpisana żadnem nazwiskiem przedmowa: Author ad Lectorem. W niej mówi, że przed laty około 20 napisał to

dzieło, widząc, jak ludzie umierają bez lekarzy, i sądząc, że lekarstwa są tylko w Chinach lub nad Gangesem. Drukował dzieło, a teraz wznawia, bo wyczerpane. Byłby wolał wydać je swoim Polakom w języku lechickim, ale nie pozwalają mu na to „alia negotia quibus obruor".

Jest to podręcznik lecznictwa. Omawia w cz. I oznaki choroby, sposoby leczenia, rady higjeniczne (wedle dzieła And. à Lacuna); wylicza lekarstwa i między innemi daje katalog ziół leczniczych (z nazwami polskiemi); dni stosowne (de usu caeli). — W cz. II (od ark. M) wylicza obszernie choroby wedle alfabetu, podaje ich znamiona i lekarstwa stosowne.

Sotwell, wymieniając dzieła Tylkowskiego, pomija tę pracę. Pseudonimu Fabius Herciniauus użył Tylkowski także w dziele „De bono" (obacz wyżej str. 454), ale podobno używał wcześniej tego samego pseudonimu Jakób Keller w Niemczech (tak mówi Londorp Actorum publicorum I 309 i III 392, 424). Być więc może, że Tylkowski przedrukował w Poznaniu jakieś dzieło obce (Kellera?), a może je nawet przerobił? W każdym razie dodał polskie nazwy ziół. Pisał tak wiele i tak wszechstronnie, że nie byłoby nic dziwnego, gdyby z innych wypisywał. W przedmowie nie wymienił swego nazwiska, ale wyraża się tak, jakgdyby wydawca był prawdziwym autorem. Jagiell.

— De Meteoris... ob. Physica curiosa, pars III (1680).

— Meteorologia Cvriosa Ad Illvstrissimvm Ac Reverendissimvm Dominvm. D. Bogvslavm Comitem De Leszno Leszczynski, Praepositum Ecclesiae Cathedralis Plocensis, Dvcem Sielvnensem. Canonicum Cracouiensem, &c. &c. Avthore R. P. Adalberto Tylkowski, Societatis Iesv Theologo, & in Collegio Varsauiensi Philosophiae Professore. Cracoviae, Apud Stanislavm Piotrkowczyk, S. R. M. Typographum; Anno D. 1669. w 8ce, k. 2 tyt. i k. 2 nlb., str. 172, k. 1 nlb.

Na odwr. tyt. herb Leszczyńskich i 10-wiersz łac. — Dedyk. Bogusł. Leszczyńskiemu, datow. in collegio Varsav. S. J. anno 1668 Decem. 9.

Dzieło podzielone na 4 części: 1) Meteora ignea (o gwiazdach spad., o grzmotach i piorunach, kometach). — 2) Met. in aere (wiatry, trzęsienia ziemi, deszcze, powodzie, grady, tęcza). — 3) Met. in aqua (morza, rzeki, źródła, wody mineralne, o Nilu). — 4) Met. in terra (wykopaliska, jednorożec, metale, kamienie, bursztyn).

Jak wszystkie prace Tylk., tak i ta jest rezultatem erudycji książkowej, nieraz niekrytycznej. Doświadczeń i spostrzeżeń własnych nie podaje, literatury nie cytuje.

Na końcu łamigłówka cyfrowa z oznaczeniem roku oraz 1 str. erratów.

Akad. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Wileń.

— Złego Drzewa Złe Owoce, To Iest: Skvtki Grzechv. Zpisáne Przez Przez W. X. Woyciecha Tylkowskiego Societ. Iesv Theologá. Zá dozwoleniem Przełożonych. [Tu ozdobna linja]. w Warszawie, w Drukárni Károlá Ferdynandá Schreiberá I. K. M. Typog. Roku Páńskiego 1689. w 8ce, k. tyt. i str. 300.

Druk gocki.

Pomimo podobieństwa tytułu jest to całkiem odmienna praca, jak „De malo malique causis". — Składa się z 24 rozdziałów. Najprzód wylicza owoce grzechu (gniew boży, nieszczęście na dobrach, honor stracić i t. p.) — potem omawia krótko przyczyny grzechów i lekarstwa na grzechy. Z polskich pisarzy cytuje Bzoviusa (str. 283); przeważnie jednak opiera się na pisarzach obcych (jezuickich) i cytuje fakta czerpane z zagranicy. Pisze językiem czystym, wolnym od makaronizmu.

Jocher 6233 przytacza egzemplarz (wileński?) z dedykacją Katarz. z Sobieskich Radziwiłłowej. — Tej w egz. Uniw. Warsz., z którego korzystam, niema.

Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— [Nabożeństwo o Św. Annie]. Gdańsk (?). 1674. w 12ce.

Zedler Univ. Lex. podaje to p. t.: Opusculum devotionale de S. Anna, ale mówi, że wyszło po polsku.

— Nauki i zabawy nabożne. Kraków 1669. w 12ce.

Por. niżej: Zabawy świętobliwe i nauki (1748).

— Nauki i Zabawki Duchowne do samych Braci Konwirszów y Zakonnic należące. Drukowane w Poznaniu, 1687 Roku. w 12ce, str. 556.

Wyszło razem z jego przekładem Boudona (Bóg a nic innego 1686).

Bibl. Dominikanek w Przerowie.

— Negotium defunctorum seu de animabus defunctorum juvandis. Vratislaviae. 1661. w 8ce.

Wydał to dziełko pod przybranem nazwiskiem Fidelis parochus; o czem ob. Sotwell Biblioth. Script. S. J. str. 4; a za nim Placcius Theatr. pseudonim. 281. — Zedler Univ. Lexic. twierdzi, że to dzieło wyszło nie po łacinie, lecz po polsku.

— Opusculum Bipartitum Pro Suscipientibus Et Exercentibus Sacros Ordines. Conscriptum A. R. P. Adalberto Tylkowski, Societatis Jesu Theologo. Typis Monasterii Olivensis S. O. C. Imprimebat Jacobus Wernerus, 1676. w 16ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 249 i str. 7 nlb. (Indeks).

Na odwr. tyt. aprobata Paca.

Dedyk. Krz. Karolowi Łoknickiemu, opatowi oliwskiemu.

Pars I (de suscip. ordines) obejmuje tylko str. 1—12. — Pars II idzie od str. 12; obejmuje traktaty de sacramentis i de confessionum auditione (od str. 107). — (Tenże sam temat o spowiedzi obrobił Tylkowski jeszcze obszerniej w dziele: Tribunal sacrum, o którem niżej).

Od str. 195 idą Decreta S. Rit. congr. à Bart. Gavanto edita; Rubricae generales (z tegoż Gavantiego wzięte), Rubr. de missis votivis i de missis pro defunctis.

Czartor. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wil.

— Opusculum Bipartitum Pro Suscipientibus Et Exercentibus Sacros Ordines Ab A. R. Patre Adalberto Tylkowski, Societatis Jesu Theologo Conscriptum. Editio Secunda, cui accessit altera Pars, quae in priori editione desiderabatur. [Tu winjetka]. Typis Monasterii Olivensis S. O. C. Impromebat Georgius Franciscus Fritsch, 1683. w 16ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 246 i str. 268, k. 5 nlb. (Indeks).

Na odwr. k. tyt. facultas datow. 1683 a podp. przez oficjała gdańsk. J. J. Martini.

Dedyk. Bonaw. Madaliński, episc. Vladisl. przez J. A. Hoffmanna, prefekta typogr. oliv.

W części pierwszej omawia, jak w I edycji, przyjmowanie sakramentów. Od str. 213 idą: Rubricae generales seu conclusiones Bartholomei Gavanti.

Część II ma tytuł: De virtutibus et vitiis. Przechodzi różne rodzaje cnót i błędów religijnych (erga Dei cultum), dalej grzechy przeciw ludziom. Tak np. mówi obszernie o lichwie (str. 90), o kupnie czynszów, o monopolach, pretium justum, montes pietatis, assecuratio, ludus, simonia i t. p. Ma to ułatwić widocznie spowiednikom rozstrzyganie wątpliwości.

W dodatku od str. 248 wyjątki z memorjału kard. Ludovisi (z r. 1620), przeznaczonego dla spowiedników.

Jocher 4289 a.

Ossol. — Uniw. Warsz. — Wileńs.

— Opusculum Bipartitum, pro suscipientibus et exercentibus sacros ordines conscriptum, noviter impressum. Constantiae sumptibus Joh. Christophori Baeuerlein 1725. w 12ce, k. 4, str. 249 i indeks.

Jocher 4282 b. Kijows

— Toż:.. Ulmae 1725. w 12ce.

Jocher 5560.

— Paraphrasis Na Psałterz Dawidow Albo Wykład Psalmow dla tych Ktorzy Psálmy odmawiáią, krotko y iaśnie zpisany. Ná końcu Przydány wykład Pieśni z Pismá S. wybránych, ktore Kośćioł S. w godźinách swych śpiewa. Przez X. Woyciecha Tylkowskiego, Societatis Iesu Theologá. [Tu ozdobna linja]. W Poznaniu w Drukárni Kollegium Societatis Iesu. Roku Pánskiego 1688. w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 560, k. 13 nlb.

Na odwr. tyt. facultas M. Paca i Grz. Schilla z r. 1686.

Rozpoczyna nauka o psałterzu, summa psalmów, rejestry, rozłożenie wedle świąt.

Potem następuje wykład psalmów. Wykłada zrazu każdy psalm w trojaki sposób: wedle litery (to ma oznaczać treść rzeczywistą) — tajemnica psalmu (aluzje do Chrystusa) — i sens duchowny psalmu. Wreszcie dodaje: Naukę z psalmu płynącą (np. strzec się heretyków, modlić się, ufać Bogu, szanować sługi boże). Przy dalszych psalmach opuszcza niektóre człony tego wykładu, a przy końcowych podaje tylko sumę „wedle litery". — Od str. 535 idą „śpiewania z pisma św. wyjęte".

Jocher 2424 daje tytuł łac.

Jagiell. — Krasiń. — Uniw. Warsz.

— Philosophia Cvriosa. Sev Qvaestiones Et Conclvsiones Cvriosae, Ex Vniuersa Aristotelis Philosophia, Ad genium & ingenium huius Saeculi formatae & propositae, A. R. P. Adalberto Tylkowski Soc. Iesv Theologo & in Collegio Varsauiensi eiusdem Societatis Philosophiae Professore. Cracoviae, Apud Stanislaum Piotrkowczyk, S. R. M. Typographum. Anno M.DC LXIX. (1669). w 4ce, k. nlb. 3 i str. 41; k. nlb. 1 i str. 81; k. nlb. 1 i str. 50; k. nlb. 1 i str. 76; k. nlb. 1 i str. 38.

Dzieło składa się z pięciu części, z których każda ma osobny tytuł i odrębne liczbowanie; a mianowicie: 1) Logica curiosa (str. 41). — 2) Physica curiosa (str. 81). — 3) De ortu, interitu et elementis (str. 50). — 4) De anima (str. 76). — 5) Metaphysica curiosa (str. 38).

Razem wzięte dają pewien system filozofji, takiej jaka była w tym czasie (1669) wykładana w szkołach jezuickich.

Już w tytule zaznacza autor, że oparł się na nauce Arystotelesa, ale że go dostosował do współczesnych potrzeb. O ile chodzi o definicje filozoficzne, korygował Arystotelesa św. Tomaszem (Doctor angelicus), którego Sumę nieustannie cytuje jako największą powagę. Nowszych filozofów nie uwzględnia.

Traktat I daje zarys logiki. W II trakt. (Fizyka) mówi o materji, o magji (do tego tematu wciąż powraca), o działaniu na odległość, o cudownych właściwościach nazw i liczb, o przypadku, o przyczynach materjalnych i formalnych, o pierwszej przyczynie, o ruchu i jego właściwościach, o czasie i miejscu, o próżni, o nieskończoności i ciągłości.

W cz. III (De ortu, interitu et elementis) mówi o powstawaniu ciał i zniszczeniu, o akcji i reakcji, o elementach, o powietrzu i ogniu, o wodzie, o przemianie elementów, o metalach, o ciężarze, o ciążeniu ku ziemi, o machinach, o ruchu.

W cz. IV (De anima): o ciele i duszy, o pojęciu życia, o duszy materjalnej, o życiu zwierząt i roślin, o żywieniu ciała, o gorączkach, zębach, łzach, włosach, paznokciach; antropofagja; życie i śmierć, zmysły, dźwięk i kolor, echo, zapachy, imaginacja, pamięć, apetyt, intelekt, wolna wola, zwyczaje.

W cz. V (Metafizyka): ens, transcendentale verum et bonum; o rozumie (intelligentia) zwierząt, ludzi, aniołów; o najwyższej inteligencji (Bóg); przymioty Boga; de Dei unitate et trinitate... i t. p.

Każda z tych części dzieli się na propozycje opatrzone podwójnemi tytułami. Pierwszy tytuł jest sformułowany naukowo, a drugi (podtytuł) ma formę sensacyjną, zachęcającą do czytania. Tak np. propozycja „De intelligencia," ma podtytuł: An quilibet angelus quemvis lapidem proicere possit? — Propozycja „De raro et denso" ma podtytuł: An in gutta aquae navigare potuisset classis Xerxis? — Propozycja: „De mixtione elementorum" ma podtytuł: An ex aqua fieri possit ignis? I tak stale. (Jak z tego widać, senzacyjność tytułów i tytulików nie jest wynalazkiem dzisiejszej epoki).

Wywody filozoficzne ilustruje mnóstwem faktów czerpanych z przyrody. Widocznie ma wykształcenie przyrodniczo-matematyczne, a nie humanistyczno-filozoficzne. Znajomość przyrody czerpie z literatury. Cytuje głównie pisarzy starożytnych, nie badając zresztą wiarygodności ich twierdzeń — ale także i nowoczesnych. Szczególny interes budzą u niego magja, alchemja, okultyzm. Zna Teofrasta Paracelsa, Teof. Rayna, Kirchera, Kentmanna, J B. Porte, Oswalda Krügera, Keckermana, Rizziolego, Nieremberga, Wilh. Parisiensis. Na pisarzy polskich i na stosunki polskie powołuje się czasami (podróż Radziwiłła do Ziemi św., Kromer, St. Solski, o kołtunie, o wieży turris praetoria w Warszawie) Z Solskim musiał żyć bliżej, bo powołuje się na jego opowiadania o słoniach, jakie Solski widział w Konstantynopolu „qui tunc agebat missionarium".

Dzieło to — podobnie jak inne prace tego autora — świadczy o dużem wykształceniu. Eksperymentować widocznie nie umie, gdyż nigdy się na to nie powołuje (cytuje eksperymenty innych np. z różdżką wodną, w Ołomuńcu). Swiatopogląd filozoficzny ma średniowieczny. Ambicje popularyzacyjne, nie badawcze. Słowo „curiosa", użyte przez niego w tytule, ma zaznaczać, że, nauczając czytelnika szuka drogi do jego umysłu przez pobudzanie ciekawości i przez ciekawostki.

Edycja ta nie jest podobna do niżej opisanego dzieła tegoż autora „Philosophia curiosa", wydanego w Oliwie w latach 1680–1691. To drugie dzieło jest nowem, o wiele gruntowniejszem opracowaniem systemu filozoficznego Tylkowskiego i należy je traktować jako pracę odrębną.

Struwe Hist. logiki, 1911, str. 183, omawia tylko logikę i niesłusznie jej zarzuca, jakoby był to „wzór kazuistyki jezuickiej, mającej na celu pomieszanie myśli czytelnika" (charakterystyka metody Tylk. jako kazuistycznej nie odpowiada w niczem prawdzie. Innych dzieł Tylk. Struve nie zna). — Bednarski Upadek i odrodz. szkół jez., 1933, str. 295 sprzeciwia się słusznie sądowi Struwego, ale głównego dzieła Tylkowskiego — o którem zaraz niżej — nie zna, a przynajmniej nie uwzględnia.

Akad. — Jagiell. — Kijow. — Ossol. — Uniw. Wileń.

— Philosophia Curiosa, seu universa Aristotelis Philosophia, juxta communes sententias exposita, et primo quidem sub compendio proposita, deinde ad usum civilem reducta ac reb. in particulari applicata curiose. Typis Monasterii Olivensis. 1680. w 8ce. str. 14 i 136.

Obejmuje: Logicam curiosam.

Dedykacja do króla Jana III. — List prowincjała jezuitów, pozwalający drukować dzieło, datowany r. 1676. — List Kirchera jezuity do autora, w którym wypowiada zdanie o tem dziele, po przeczytaniu go w rękopisie r. 1672 Novembr. 23 z Rzymu datowany. Pokazuje się tedy, że Tylkowski będąc w Rzymie miał związki z Kircherem.

Podobnyż list Honorati Fabrii S. J. także z Rzymu r. 1673 Junii 10. Sprawa o dziele i jego rozkładzie (Ratio operis).

Ks. Gabryl (jak niżej) nie znał tego dzieła, stąd pisze (str. 99): „Z logiką obszedł się Tylkowski po macoszemu; nie dał jej wykładu pełniejszego w łacińskiej, a tem mniej w polskiej książce". W rzeczywistości istnieje o logice osobny tom łaciński.

Powyższy tom poświęcony „Logice" stanowi część wstępną całego systemu filozoficznego Tylkowskiego. Aby się w tym systemie zorjentować należy pamiętać, że dzieli on się na 4 części; każda zaś część złożona jest z kilku tomów.

Część drugą stanowią tomy zatytułowane „Physica curiosa" (jest tych tomów dziesięć poniżej bezpośrednio opisanych).

Część trzecią stanowią jego dzieła poświęcone matematyce i astronomji.

Część czwarta, nazwana przez niego „Philosophia moralis", obejmuje tomy: De malo, De bono in pace et in bello, De re agraria — ten ostatni tom miał stanowić ósmy traktat składowy Filozofji moralnej. Nie wszystkie człony swej „Filozofji" zdołał autor opracować i nie wszystkie wydał pod wspólnym tytułem „Philosophia curiosa".

Secunda Pars Philosophiae. Physica Curiosa. w 8ce, k. tyt. i str. 344 (na ostatniej stronie Problemata).

Druk i tego tomu i dalszych w Oliwie r. 1680. „Physica curiosa" jest jak podniosłem wyżej osobną (drugą) częścią systemu, rozłożoną na dziesięć tomów. Pierwszy z nich nosi tytuł „Secunda pars philosophiae". W znanych mi egzemplarzach tomy I—V mają tylko podtytuły, a brak im tytułu właściwego z oznaczeniem miejsca, drukarza, roku druku i nazwiska autora. Brak im także dedykacji. Widocznie zamierzonem było, aby po ukończeniu druku wyszły z takiemi tytułami głównemi; ale dla jakichś nieznanych mi przyczyn nie zaopatrzono ich w te tytuły i ukazały się tylko z podtytułami. (Dopiero od tomu VI—IX mają egzemplarze pełne tytuły. Tom X znów nie posiada pełnego tytułu i dedykacji). Brak ten utrudnia bardzo orjentację.

Powyższą część 1 „Physicae curiosae" rozpoczyna Compendium in libros Aristotelis de physico auditu. Jest to traktat o ogólnej treści: O przyrodzie, o przyczynowości, o magji (ta kwestja wszędzie go interesuje), o Bogu jako pierwszej przyczynie, o ruchu, przypadku, czasie, próżni, nieskończoności i t. p. (do str. 277). — Od str. 278 idzie: Phil. naturalis magis in particulari proposita. Jest to wykład problemów dotyczących materji; o właściwościach rzeczy materjalnych i niematerjalnych, ujęty w formę pytań i odpowiedzi.

Physicae curiosae Pars Secunda. De Mundo. w 8ce, k. tyt. i str. 295.

W części II (De coelo et mundo) traktuje o stworzeniu świata, o ciałach niebieskich, o astrologji, o ziemi i jej podziałach, o trzęsieniach ziemi, o elementach, o wieku ziemi. (Teorji Kopernika nie przedstawia). — Od str. 235: De mundo et coelo in particulari. Tu znowu pytania i odpowiedzi, mające ułatwić zrozumienie i zapamiętanie tych samych problemów, które pierwej przedstawiał w formie wykładu. Na końcu „Antilogiae" z pism „filozofa" (t. j. Arystotelesa, bo tego się trzyma jako podstawy).

Pars Tertia Physicae, De Meteoris Seu Meteorologia Curiosa. R. P. Adalberti Tylkowski, è Societe Jesu. w 8ce, k. tyt., str. 415.

Część III obejmuje „Meteorologiam curiosam". Mówi o meteorach, o burzach, grzmotach, kometach, wulkanach, wiatrach, deszczu i śniegu, bursztynie i t. p. — Od str. 159: De pareliis. (Tu podaje: Pareliorum Romae observatorum a patre Christ. Schneyner descriptio). — Od str. 366: De meteoris in particulari (pytania i odpowiedzi w zakresie meteorologji).

Pars Quarta Physicae, De Ortu Interitu Et Elementis. R. P. Alberti Tilkowsky, Societatis Jesu. w 8ce, k. tyt. i str. 440.

Część IV obejmuje wykład de generatione, corruptione, augmentatione, o elementach, powietrzu, wodzie, o mieszaniu się żywiołów i o temperamentach, poczem od str. 139 idą pytania i odpowiedzi magis ad particularia applicati. I tu, jak poprzednio, porusza kwestje więcej praktyczne, ciekawostki, szczegóły mogące wzbudzić u mniej wykształconych duże zainteresowanie.

Pars Quinta Physicae De Anima. R. P. Adalberti Tylkowski, Societatis Jesu. w 8ce, k. tyt., str. 1077.

W części V omawia stosunek duszy do ciała, duszę wegetatywną, potentia generativa, problemy żywienia się (tu o antropofagji), o życiu i śmierci, o zmysłach (zwłaszcza oczy i wzrok), o śnie. Na str. 197 de anima rationali (jest to traktat psychologji). — Od str. 277 rozpoczyna się traktat: De corpore animato (pytania i odpowiedzi). — Od str. 364: De animalis anima sensitiva (traktat o życiu ssaków, ptaków, ryb, owadów etc.). — Od str. 463 traktat de visu (barwy, zwierciadła, cień etc.). — Od str. 549: De auditu (dźwięk, muzyka, echo etc.), de odoratu (str. 602),

de gustu et saporibus (str. 612). Tu o żywieniu się, o lekarstwach, o pijaństwie. — Od str. 661: De tactu (tu o bólu, o kościach, o ranach, krwi, moczu, łzach, pocie). — Od str. 770 traktat De generatione animalium (o płodzeniu i rodzeniu, o miłości i nienawiści, o rozkoszy, żądzy, obawie, wstydzie). — Od str. 847: De memoria et ingenio animalium (pamięć, fantazja). — Od str. 859: De motu et quiete animalium (poczem o śnie i snach). — Od str. 900 de senio, vita et interitu animalium.

Od str. 923 traktat de animatis rationali anima. Obejmuje on problemy: o duszy secundum se, o intelekcie i pamięci, o woli, o nieśmiertelności duszy. — Kończy dodatek (od str. 1039) de podagra et plica.

Taki jest więc rozkład treści w tem ogromnem dziele o fizjologji i psychologji, starającem się objąć całość wiedzy w oparciu o Arystotelesa. Cytuje nowszych autorów mniej licznie (Tauler, And. Laurentius, Kircher) niż starożytnych. Dzieło nie było czytywane (w egz. Jag. przecinałem niektóre kartki pierwszy po 250 latach od wydania książki).

Ks. Gabryl (jak niżej) str. 111—4.

Pars Sexta Physicae In qua Aristotelis Mechanica Explicantur. [Tu winjeta flakon kwiatów]. Authore R. P. Adalberto Tylkowsky. è Societate Jesu. Typis Monasterii Olivensis. Imprimebat Georgius Franciscus Fritsch, Fact. Anno M.DCLXXX. (1680). w 8ce, k. tyt. i k. 6 nlb., str. 286, tablic 2.

W cz. VI jest naczele dedykacja Stan. Bariczka, S. R. M. secretario. Wysławia tu jego rodzinę, znaną już od r. 1207 (Iwo Baryczka). Wychwala jego obfitą bibljotekę.

Obejmuje wykład mechaniki wedle Arystotelesa i nowszych (Jordana, Piccolomitiusa, Cardana, Ubalda). W cz. I mówi o kole; w cz. II de recte, libra, statera; w cz. III o instrumencie mierniczym zwanym trochlea; dalej de axe, de cuneo; od str. 88: Doctrinae mechanicae circa pertinentiam ad terram (w klepsydrach, zegarach), circa aquam, circa ignem, circa aerem. Głównie interesują go różne problemy praktyczne, a nawet sztuczki (ogień palący się na wodzie, fajerwerki, dziwne naczynia do picia i t. p.). Przy str. 2 dodana tablica z figurami podziału koła.

Ks. Gabryl (jak niżej) str. 109 i nast.

Pars Septima Physicae Curiosae De Sensu Et Sensibili. Authore... Typis Monasterii Olivensis S. O. C Imprimebat Georgius Franciscus Fritsch Anno Domini MDCLXXXI. (1681). w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 432, 2 tablice, str. 201.

Część VII dedykowana jest Mik. Święcickiemu, opatowi trzemeszneńskiemu (tu wychwala bisk. Stan. Święcickiego). Na str. 1 formułuje treść tej księgi w nast. sposób: De sensu et sensibili, in qua ea, quae ad visum, auditum, odoratum et objecta eorum pertinent explicantur et pictura ad leges visionum revocatur atque cryptographia proponitur. Zaczyna więc od traktatu o wzroku, o oczach, o barwach, o optyce. Zwyczajem swoim łączy z tem odpowiedzi na pytania praktyczne z zakresu optyki. Od str. 216 idzie teorja malarstwa: De visione directa et per artem coloratis. Traktuje tu także o architekturze (wedle Witruwjusza). O malowaniu ciał ludzkich (z powołaniem się na Dürera).

Przy str. 256 tablica proporcji w ciele ludzkiem. Reguły estetyczne przy ocenianiu obrazów (np. obrazu procesji). O malowaniu na szkle. O rzeźbie. Od str. 305: Artificia diversa (różne sztuczki z zakresu malarstwa i przemysłu artyst.). Traktat ten kończy się na str. 432.

Poczem z osobną paginacją: Tractatus II de sensu auditus. Mówi tu o uszach, o dźwięku, o wymienianiu myśli bezgłośnem czyli o t. zw. kryptografji. Różne sposoby pisma tajnego (obszernie je omawia). Wreszcie proponuje sposób stenografji (characteres possunt substitui pro litteris). — Kończy tractatus de sensu odoratus.

Ob. ks. Gabryl (jak niżej) str. 102 (o antropologji Tylkowskiego).

Physicae Cvriosae Pars Octava Quae meritò posset dici De Universo. In ea Reliqui Aristotelis Physicorum Libri exponuntur. Et quae in aliis partibus sunt intermissa, apponuntur, aut ibi posita, magis explicantur. Authore R. P. Adalberto Tylkovvski è Soc. Jesu. Typis & Sumptibus Monasterii Olivensis Sac. Ord. Cisterc. Imprimebat Georgius Franciscus Fritsch, Factor. 1682. w 8ce, k. tyt. i k. 9 nlb., str. 615 i 734.

Dedykacja Georgio Fredro (synowi Maksymiljana). Poczem przedmowa, w której wykłada plan całego tomu, wreszcie na 10 stronach premat łaciński: Authori... Martinus Nusczyński applaudit. Wysławia tu uczoność, pracowitość i żarliwość religijną Tylkowskiego; zestawia go ze Skargą, Sarbiewskim, Osw. Krügerem i innymi luminarzami jezuitów. (Nusczyński pozostawił po sobie również dzieło o filoz. Aristot.).

W tej części swego systemu omawia Tylkowski następujące problemy: stworzenie świata i ludzkości (jakim mówiła językiem?), jak się ona szybko rozradza (przy str. 50 tablica progresji), o końcu świata. — O niebie, ile jest nieb i sfer niebieskich, o ciałach niebieskich. — O gwiazdach i o astrologji (co trzeba o niej myśleć po bulli Sykstusa V; obserwacje Osw. Krügera). O klimakterach. O podziale roku. — O ziemi i jej podziale. Ciężar globu. — O duchach, o magji i kabale, o aniołach, demonach i czarownicach. Tu na str. 404—6 wiersz łaciński Jana Łaskiego do jakiegoś Karola (w formie t. zw. „raków"). — O człowieku, o jego podobieństwie do zwierząt, fizjognomika, o monstrach. — O wodzie. powietrzu i ogniu. O źródłach (np. Nilu), o morzach. To idzie aż do str. 615.

Poczem nowa paginacja od 1—734. Autor mówi o rzeczach kopalnych, o metalach, o chemji i alchemji (cytuje Mirandolę i Paracelsa), o kamieniu filoz. — O kamieniach zwykłych, marmurach, drogich kamieniach i ich właściwościach. — O stworzeniach żyjących (sensitivi). O zwierzętach i ich chorobach. O zwierzętach doskonałych i niedoskonałych (np. węże). O rodzeniu się i o śmierci, o trupach. O częściach ciała. O rodzajach zwierząt. — O roślinach. Ich rodzaje, pożytki, sianie, hodowanie. — Od str. 690 różne ciekawostki z zakresu przyrody, które w systematycznym układzie nie znalazły uwzględnienia.

Z autorów cytuje dużo Schneebergera (widocznie czerpał z niego, gdy chodzi o botanikę i o lecznictwo), Osw. Krügera (astronomja), Kaspra Schotusa, Henr. Rantzowa, Franc. Verulama (Bakona), Kirchera (podr. po Chinach), Jak. Masoniusa, Cardana. I innych nowszych, ale głównie korzysta ze starożytnych.

Często przytacza fakta, odnoszące się do Polski (np. str. 596), ale głównie są to curiosa i monstra. Dużo ich czerpie z Kromera, tak tu jak gdzieindziej.

Ks. Gabryl (jak niżej) str. 220

Physicae Curiosae Pars Nona. In qua ponuntur dempta quaedam de Parte Octava, ne illa nimiùm excresceret & alia quaedam apponuntur. [Tu winjeta, ornament linearny] Authore R. P. Adalberto Tylkovvski è Societate Jesu. Typis Monasterii Olivensis S. Ord: Cisterc. Imprimebat Georgius Franciscus Fritsch, Factor. Anno 1682. w 8ce, k. tyt. i str. 328.

Część ta zawiera ekskursy do systemu nauki o przyrodzie, zawartej w poprzednim tomie. M. i. mówi tu o naturze roślin, o cechach zwierząt doskonałych, o naturze człowieka o kometach, o gwiazdach spadających (np. w. r. 1681 pod Warszawą), o komecie z r. 1681 (obszerny jej opis), o dziwnych jajach, jakich rysunek nadesłano mu z Rzymu w r. 1681, o końcu świata, o monstrach w Polsce i poza Polską, o przyczynach rodzenia się monstrów, i t. p. Wkońcu próba rozwiązania różnych innych dziwnych problemów przyrodniczych (w formie pytań i odpowiedzi). — Na str. 275 duży ekskurs de physica Platonis. — Wreszcie ostatni rozdział o budowie świata (De Universo).

Physicae Curiosae Pars Decima (1690). w 8ce, k. tyt., str. 232.

Zostało ogłoszone jako dodatek do dzieła „De bono et malo sive Pars Philosophiae quarta moralis, cui adnexum est pars Physicae curiosae decima, opusculum de admirandis auditionibus, et alia quaedam". (Obacz wyżej str. 455). Ale ma osobną paginację i w treści nie łączy się wcale z systemem Filozofji moralnej Tylkowskiego.

Cały ten tomik od str. 3—195 zapełniony jest bowiem pytaniami, odnoszącemi się do różnych szczegółów fizjologicznych: cur pili abrasi magis crescunt? cur dentes nigrescunt? cur dentium tam acer dolor? cur plagae dolent? cur heroibus filii viles nascuntur? cur nos pelles calefaciunt? cur Judei circumciduntur? Takich pytań spisanych bezładnie jest kilkaset. Stara się dać odpowiedzi wedle ówczesnej nauki, powołując się czasami na powagę uczonych, np. Ferrarii (in sua Chirurgia), Kirchera, Krügera i t. p.

Od str. 195—233 idzie traktat: De admirandis auditionibus. Są to widocznie jego notatki i wyciągi z różnych dzieł o różnych osobliwościach. Powołuje się na Acta phil. anglica z r. 1669, na obserwacje Ortolfa z r. 1647 i t. p. Notuje też swoje spostrzeżenia z Wilna, z Bełza (r. 1682) z Płocka i t. p. Interesują go monstra kamień filozof. (str. 219), anormalne zjawiska, niczem niedające się wytłómaczyć i t. p. — Kończy dzieło Eucharisticon pro fine ejus operis (podziękowanie Bogu).

O komplet tego dzieła nie jest łatwo. Bywa ono również bardzo rozmaicie oprawiane stąd zachodzą duże różnice i bałamuctwa w katalogach bibljotecznych. Także w katalogach antykwarskich, np. w Rosenthala 1881 pod nr 1957, zachodzą duże myłki

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Kijow. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wil.

— Pietas christiana seu veritas illius prophetiae Marianae: Beatam me dicent omnes generationes. (1661 ?) w 12ce.

Zedler, dając łaciński tytuł, mówi, że to wyszło po polsku, co jest zapewne błędem. Por. dzieło: Fidelis prophetissa (z. r. 1674).

— Dziewięć Do Boiazni Bozey Pobudek zpisánych od Wielebnego Księdzá Woyciechá Tylkowskiego. Soc. Iesv Theologá. [Tu wieniec a w jego środku w płomykach litery I H S]. w Warszawie Roku Páńskiego 1693. w 8ce, k. tyt. i k. 6 nlb., str. 647, k. 1 nlb. (sygn. A—Ww_3).

Dedykacja: Elżb. Denhoff Lubomirskiej, marszałk. Mówi, że w Warszawie „czytał filozofję“ dla jej brata, obecnie kardynała i tę Filozofję wydrukował w Krakowie; a drugiemu jej bratu ofiarował Arytmetykę. W tem dziele zebrał przykłady, które się około Rzymu i Neapolu trafiły, oraz hiszpańskie. Powołuje się na to, że je arcyb. Caraciola za prawdziwe uznał.

Następuje na 3 k. przedmowa do czytelnika oraz tekst dzieła. Wymienia najprzód dwa „fundamenty“ (Jest Bóg — i Dusza nie umiera), a potem 9 pobudek bojaźni bożej. Najsilniejszą pobudką winna być obawa piekła, wymalowanego tutaj nader groźnie. Od str. 208 przedstawia „grzeszników nie bojących się Boga, którzy od sprawiedliwości bożej są innym grzesznikom na przykład dani“. W tym celu podaje 114 „historji“ o cudownem ukaraniu grzeszników, bądź za życia, bądź po śmierci. Przewijają się przed oczami potępieńcy pokutujący po śmierci, duchy opowiadające o swojej kaźni, czarty porywające do piekła, sceny dantejskich kar w piekle i t. p. Czasem cytuje źródła swych mrożących krew czytelnika opowiadań, przeważnie pisarzy jezuickich (Corn. a Lapide, Rodriguez, Aring). Stosunków polskich i legend rodzimych nie uwzględnia — widocznie kompilował źródła obce. (Zdaje się, że głównie czerpał z dzieła Casalichiusa?).

Na końcu zalecenie M. Słupskiego z r. 1673 i cenzura J. Blaszkowskiego z r. 1676. — Z tego wydaje się, jakgdyby rzecz gotową przywiózł z Rzymu, gdzie bawił do r. 1673.

Jocher 5885 podaje za Sienkiewiczem (Dod. do Bentk.) edycję z r. 1676, ale to błąd, spowodowany brakiem tytułu w egzemplarzu. — Także tytuł podany pod nr 5894 a jest widocznie fałszywy (zamiast r. 1693 podał Jocher stron 193).

Uniw. Warsz.

— [Toż pod tyt.:] Mądrość Doskonała w Bojazni Bozey Ugruntowana, Niegdyś Przez X. Woyciecha Tylkowskiego, Societatis Jesu Theologá, gruntownemi dowodami, y strasznemi przykładami Objasniona; Teraz Jáko y nayprostszym dowcipom do pojęcia nie trudna, á wszytkim zbawienna y potrzebna, Szosty raz światu Ogłoszona. w Wilnie w Druk: J. K. M. Akad: Soc. Jesu, R. P. 1743. [Tytuł w ramce]. w 8ce, k. tyt. i str. 459, k. 26 nlb. (rejestr).

Jest to toż samo dzieło, co Dziewięć Pobudek. Dodano tylko na końcu dwie nowe historje, obie z Polski. W jednej jest bohaterem p. Wielobłocki z Okocima (r. 1717), w drugiej z r. 1697 niejaki Wyszyński, który uzbrojony szkaplerzem, odparł najazdy szatanów, nękających go od lat wielu. Prawdziwość tych historyj zaprzysiągł przed Aleks. Żebrowskim superior dominikanów. Dodano na końcu obszerny rejestr rzeczowy.

Z wyrażenia: Szósty raz światu ogłoszona — należy wnosić, że są jeszcze jakieś nie znane mi edycje.

Jocher 5894 b. Uniw. Warsz.

— Toż [pod tytułem]... Suplement Mądrości Doskonałey na boiaźni Bożey ugruntowaney gdzie grzesznicy nie boiący się Boga od sprawiedliwości Bożey grzesznikom na przykład są wystawieni. przez... Soc. Jes. Teologa. w Wilnie w Drukarni S. J. 1723. w 8ce, str. 459 i rejestr.

Jocher 5894 c.

— Toż:... Reimpressum Vilnae, typis acad. S. J. anno D. M.D.CCXLIII. (1753). w 8ce.

— Podzielenie Pisma Sgo i na nież argumenta krótko zebrane a przez niektórego X. W. Tylkowskiego wierszem oyczystym przełożone. Warszawa 1782. w 4ce, k. nlb. 47.

Tak podaje Katalog pijarski nr 33.

Tylkowski napisał rzecz o podziałach Pisma św. (ale prozą) w „Problemata święte“ 1688 (ob. niżej. Zapewne więc jest tu jakaś pomyłka).

— Praxis parochialis ex variis Synodis SS. Canonibus Decisionibus Apostolicis D. D. Collecta. Nihil ex Sensu proprio. Per R. P. Adalbertum Tylkowski S. J. Varsaviae typis Col. Schol. Piarum 1693. w 8ce, k. 3, str. 131.

Dedyk. Hieron. a Chrząstowa Wierzbowski episc. Fessensi Suffraganeo Posn.

Jocher 4292.

Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Problemata Swięte Abo Pytánia około wyrozumienia Swietey Ewanyeliey. Od Kościoła powszechnego Tak

Na Niedziele Iáko y ná Swiętá Rozłozoney. Z ktorych może się bráć máterya do Rozmow we Dni Swięte. z Przydatkiem osobnym o Roznych Rzeczach, Ná Dni powszednie. Przez X. Woyciecha Tylkowskiego, Societatis Iesu [Tu linja ozdobna]. W Poznaniv. Drukárni Collegium Societatis Iesu, Roku Páńskiego 1688. w 4ce, k. tyt. i k. 276 nlb., str. 323 (sygn. A—Www$_4$, A—Qq$_4$).

Druk gocki, tylko teksty ewang. i pytania kursywą.

Na odwr. tyt. facultas Grz. Schilla, prepozyta S. J. na Litwę i M. S. Paca, bisk. wil. (z r. 1687).

Rozpoczyna żywot Chrystusa i opis Ziemi świętej (na 9 k.).

Dzieło zawiera teksty ewangelji na wszystkie niedziele roku. Po każdym tekście obszerny komentarz do tekstu w formie pytań i odpowiedzi. Najobszerniej komentuje ewang. na niedzielę ostatnią po świątkach, której tekst odnosi się do końca świata i do Antychrysta. Zajmują go często wątpliwości groteskowe, nad któremi im dziwaczniejsze, tem chętniej się głowi: czy zmartwychwstali będą mieli guzy i brodawki, skąd sobie dobiorą ciała karłowie, czy Ewa powróci zabrane żebro Adamowi, czy po zmartwychwstaniu mężowie będą rządzić niewiastami, czy sąd będzie we dnie, czy w nocy, skąd to mamy, iż z włosami powstaniem? i t. p. Jak gdzieindziej, tak i tu przebija się średniowieczczyzna w ujemnem znaczeniu tego pojęcia.

W drugiej części dzieła o liczb. stronach idą aż do str. 144 teksty ewang. świątecznych wraz z egzegezą ich w formie pytań i odpowiedzi.

Od str. 145—323 idzie: Przydatek abo pytania niektore o rzeczach z ewangelią złączonych. Jest to trzydzieści małych traktatów (znowu w ulubionej przezeń formie pytań i odpowiedzi), dotyczących Boga, świata (czy był kiedy naród karłów? czy pijano wino przed potopem?), aniołów, o Piśmie świętem, o niektórych osobach znanych z ewangelji, o duszy, o ceremonjach, o papieżu i kardynałach, o klątwie, o żydach, heretykach, Mahomecie, pogaństwie, o kalendarzu, Rajmundus Lullus, — wreszcie obszernie (na 18 stronach) o podziałach Pisma świętego.

Pisze widocznie na poziomie niskim. Dużo miejsca poświęca udowadnianiu (na swój sposób), że nawet nieprawdopodobne opowieści i szczegóły w Piśmie świętem są prawdziwe: pszczoły mogły się zagnieździć w paszczece zdechłego lwa, dzieci szydzące z proroka mogły być pogryzione przez niedźwiedzie (choć te są w Palestynie rzadkie), Samson mógł dokonać cudów siły, Mojżesz mógł osłodzić gorzkie wody drewnem i t. d. Widocznie jest to skierowane przeciw racjonalistycznym próbom krytyki tekstów biblijnych. Wzywa do palenia ksiąg heretyckich (str. 266).

Egz. W. Uniw. ofiarował bisk. Stan. Hozjusz w r. 1720 do bibljoteki konwentu imbramowskiego.

Jocher 4425.

Bibl. w Suchej — Dzików — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Fidelis Prophetissa. Seu Impletum SS. Virginis Mariae Vaticinium. Lucae I. Beatam me dicent omnes generationes. [Tu rycina: w zdobnym prostokącie koronacja N. M. Panny]. Explicatum A R. P. Adalberto Tylkowski, è Societate Jesu. Typis Monasterii Olivensis S. Ord. Cisterc. Ao M.DC.LXXIV. (1674). w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 348, k. 8 nlb. (sygn. A—Xx oraz a—b$_4$).

Są też egz. z datą 1675.

Rozpoczyna na 2 kartach dedykacja J. P. Oliwie, prep. gen. S. J. Mówi, iż Marja jest królową polską oraz że św. Jan i Paweł byli w Polsce za czasów Popiela i Piasta „ut annales gentis nostrae memorant“ Onito wyznaczyli Piasta na króla.

Poczem idzie na osobnej stronie facultas Jana Pawła Oliwy, z datą Romae 6 Aug. 1671 oraz imprimatur Stef. Paca bisk. wil. (Tylkowski przywiózł jak się zdaje z Rzymu 1671 kilka dzieł napisanych tamże, a zamieszkawszy w Wilnie uzyskał imprim. Paca — mimo to nie oddał tych dzieł zaraz do druku, lecz dopiero stopniowo po paru latach). — Poczem na k. 4 indeks.

Jest to traktat ku czci M. Boskiej, złożony z 12 rozdziałów, uzasadniających coraz to nowemi przyczynami i powagami, dlaczego ona jest „beata“.

Dodane są do tego traktatu na kartach sygn. a—c$_2$: Anagrammata et anagrammatismi de fideli proph. et ejus filio. — Wybiera w tym celu zwroty z Pisma świętego i przerabia je na anagramaty. Na końcu dodał 150 anagramatów, napisanych Romae a Joanne Bapt. Agnense omnino caeco ex verbis: Ave Maria gratia plena Dominus tecum.

Dziełko to zostało włączone do zbioru tegoż autora p. t. De breviario (o czem ob. wyżej). — Por. wyżej: Pietas Christiana.

Jocher 5883 a.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Qvintuplex Temporis Exegesis Sive Tractatus Qvinqve De Calendario. Authore R. P. Adalberto Tylkowski. S. J. Theologo. [Tu w płomykach litery: I H S]. Typis Monasterii Olivensis Sac. Ord. Cisterc. Imprimebat Joan. Jacob. Textor. Factor. 1687. w 4ce, k. tyt.. str. 419 (oraz 3 tablice duże poza tekstem).

Na odwrocie tyt. aprobata J. Pawła Oliwy (dat. Romae 22 nov. 1672) i Stef. Paca episc. Viln.

Składa się z dwóch części: 1) Calendarium ecclesiasticum (str. 3—380) i 2) Calend. oeconomicum (str. 381—419).

Część pierwsza obejmuje: De variis temporum nominibus, differentiis ac mensuris (tu o mierzeniu czasu u starożytnych); De aritm. supputatione temporum et de computo eccles.; De geom. supput. temporum ac festorum mobilium; De rotis calendarii; De prognosticis (wpływ gwiazd, klimaktery, znaczenie cyfr, wiersze kalendarzowe wróżebne na str. 282, reguły co do chorób, czas siewu). Jest to więc próba naukowego ujęcia przesądów kalendarzowo-astrologicznych.

Część druga obejmuje naukę o przepowiadaniu deszczu i śniegu.

Jagiell. — Kijów — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— De Re Agraria Insignis Tractatus Oeconomis, Et Quibusvis Aliis Rem Familiarem Administrantibus, Apprimè utilis & necessarius. Authore, A. R. P. Adalberto Tylkowski e Soc. Jesu. [Tu winjeta: ornament linearny]. Typis Monasterii Oliv. Sac. Ord. Cisterc. Imprimebat Georgius Franciscus Fritsch. Anno 1681. w 8ce, k. tyt. i k. 4 nlb, str. 784, k. 5 nlb. (indeksu).

Dedyk. Joanni de Roxice Zapolski, abbati Landensi, podpisał Jan Augustyn Hoffman, S. O. C. praefectus Typogr. Olivensis, dat. 1678. Mówi, że dzieło to jest częścią „Etyki" Tylkowskiego.

Na nast. karcie wierszyk łaciński Ignacego Beckego In Philosophiae curiosae partem octavam Moralem, quae est Oeconomia ac potissimum de re agraria. — Wreszcie cytat z Georgik Wirgilego.

Rozpoczyna przedmowa Ad lectorem: filozofja spekulatywna uzupełnia się fil. praktyczną de moribus (Philosophia moralis). Jedną jej część już wydał p. t. De malo, część drugą ogłasza teraz, trzecią poświęci polityce. Pierwsza odnosi się do jednostki, druga do domu (rodziny), trzecia do państwa. Res agraria jest tylko częścią, bo są i inne materje ekonomiczne.

Na str. 1—31 podaje pogląd na całość filozofji moralnej i charakteryzuje jej części. Wynika z tego, że do ekonomji obok rzeczy o rolnictwie zalicza stosunek męża do rodziny i wychowanie dzieci. Nie jest to więc ekonomja w późniejszem tego słowa pojęciu, ale w arystotelesowskiem.

Od str. 32 rozpoczyna się traktat de re agraria. Jest on poświęcony zajęciom rolniczym z punktu widzenia ziemiańskiego. Obowiązki ziemian (m. i. wystrzegać się żydów, legatur D. Sleszkowski). Zajęcia rolnicze rozłożone wedle kalendarza. Factor sive capitaneus (obowiązki ekonoma) Włodarz. Coloni (chłopi) i ich obowiązki. Gospodarstwo kobiece Wino, ocet, masło, przepisy kuchenne (ex quodam manuscripto).

Część II o roli, o jej uprawie, o zbożu, o lasach, łąkach, sianie. — Cz. III o gorzelni i o trunkach, o karczmie, o lnie i tkaniu. — Cz. IV de quadrupedibus, zwłaszcza o koniach (i choroby bydlęce). — Cz. V de volatilibus (ptactwo, pszczoły). — Cz. VI o polowaniu i rybołowstwie. — Cz. VII i VIII o ogrodzie i o sadzie. — Cz. IX przepowiednie pogody, miesiące, księżyc. — Cz. X de sanitate hominum retinenda et reparanda (choroby i lekarstwa). — Cz. XI o wizytacji, rewizji, inwentarzu. — Cz. XII o mierzeniu ról (odsyła do swej Geometria practica).

Kończą: duża Ecloga (łacińskiemi heksametrami) o zajęciach rolniczych (rozmawiają Lycidas, Thyrsis, Sychen, Maeris. Zapewne utwór jakiegoś jezuity). Wreszcie: Varia particularia philosophica (szereg pytań o różne kwestje praktyczne rolnicze i odpowiedzi).

Stosunków polskich nie przytacza, także nie wskazuje literatury, z której czerpał (wyjątkowo na str. 195 Campegi, autor francuski). Ponieważ wspomina często Włochy i Francję, przeto, zdaje się, opierał się na obcej literaturze.

Jundziłł Opisanie roślin (1791).

Uniw. Warsz.

— Vczone Rozmowy Wszystkę w sobie práwie zawieráiące Filozofiią nápisáne przez W. X. Woyćiecha Tylkowskiego Societatis Iesv Theologá Y do Druku podáne. Roku Páńskiego 1692. [Tu ozdobniki]. w Warszawie w Drukarni Piotra Michála Łęskowskiego I. K. M. I Iáśn: Oświec: Márszałká Wielkiego Koronnego Typografa. w 4ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 369 (ost. nlb.).

Na odwr. tyt. facultas Wład. Rudzińskiego prepozyta prow. lit. z 16 marca 1673. Dedyk. do Elżbiety Lubomirskiej, podpisana P. M. z Ł. Ł. (a więc Piotr Michał Łęskowski z Łęskowa). W niej dziękuje za dobrodziejstwa.

Poczem „Przemowa do Marjanny z Korytnice Prazmowskiej“ od autora. Mówi, że przed więcej niż 20 laty napisał na polecenie (Żakonu) łacińską filozofję, przedrukowaną też po kilka razy po obcych krajach, ale teraz wydaje ją po polsku. Wychwala Prażmowskich i Baryczków (matka Marj. P. była z domu Baryczkówna). Dziad Mat. Baryczka był żołnierzem i ufundował kaplicę w kolegjacie warszawskiej.

Samo dzieło jest przeróbką „Philosophia curiosa“ z roku 1680. Składa się z pytań i odpowiedzi. Z logiki podał tylko kilka pytań (str. 1—4). Dużo więcej miejsca poświęcił fizyce (str. 5—144): o rzeczach materjalnych, o świecie, o meteorach, o poczynaniu się rzeczy i ginieniu, o rzeczach żyjących albo o duszy. — Od str. 144 idzie traktat o pierwszym stopniu rzeczy żyjących (o roślinach, o mających zmysły stworzeniach, o zmyśle widzenia i innych zmysłach, o częściach ciała, o namiętnościach, o dowcipie i pamięci, o duszy ludzkiej i t. p.). — Od str. 317 idzie: Trzecia część filozofji o rzeczach niematerjalnych, którą zowią metafizyką (tu o Bogu i o aniołach). — Wreszcie kończy rozdział: O rzeczach różnych i Ethica (o rzeczach do obyczajów należących).

Dzieło to jest obrachowane na bardzo niski poziom u czytelników. Pytania obracają się przeważnie w zakresie ciekawostek i osobliwości, np. czemu po gromach grzyby się rodzą? czemu pies ma ogon, a nie żaba? czemu wilk nie mieszka w wodzie? i t. p. Takie sensacyjne pytania są dla niego sposobnością do udzielania elementarnych pouczeń z zakresu wiedzy o przyrodzie i o człowieku. Odpowiedź nie bywa zazwyczaj tak niedorzeczna jak pytanie, ale zdarzają się odpowiedzi naiwne, niestojące na wysokości nawet ówczesnej wiedzy przyrodniczej, podyktowane wiarą o charakterze zabobonnym (zwłaszcza w dziale metafizyki). W stosunku do pierwowzoru łacińskiego (z r. 1680) nastąpiło niewątpliwie dalsze obniżenie poziomu.

Na ost. str. nlb. krzyż z ozdób drukarskich. Dzieło to widocznie się podobało, skoro wiele z postawionych przez niego do rozwiązania „problemów“ i ciekawostek, dostało się potem do kalendarzy XVIII w. (Ob. np. kalendarze Ormińskiego) — i tą drogą wsiąkało w tłumy szlacheckie. Mówiąc o obniżeniu poziomu umysłowego w epoce saskiej w Polsce, należy też pamiętać, że i on miał w tem udział.

Struve Hist. logiki, 1911 str. 184. — Gabryl (jak niżej) str. 99. Obaj pisarze, tak bardzo sobie przeciwni w poglądach relig. filoz., popełnili ten błąd, że oceniając stanowisko ks. Tylkowskiego oparli się na tem jego łatwo dostępnem dziele, a nie ogarnęli całości „Phil. curiosae“. Coprawda, jest to kilkanaście tomów w scholastycznej łacinie.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— Soliloquia Christiana, Et Praxes Quaedam. Authore A. R. P. Adalberto Tylkovvski, è Societate JEsu Theologo. [Tu ozdobnik]. Typis Monasterij Olivensis Imprimebat Georgius Franciscus Fritsch. Anno 1680. w 16ce, k. tyt. i k. 11 nlb., str. 1184, k. 4 nlb. (index).

Zaczyna facultas M. Paca i aprobata Wojc. Cieciszowskiego z r. 1668 w Warszawie. Potem dedykacja św. Józefowi i praefatio do Mich. Ant. Hackiego (z datą 1680), podpisana przez J. A. Hoffmana, cystersa i kierownika drukarni w Oliwie. Tu powiedziano, że dzieło Tylkowskiego napisane zostało przed 20 laty i że bywa po klasztorach z korzyścią czytywane w odpisie.

Tych „rozmyślań“ jest 72 na tematy nabożne, mające udoskonalić duszę. Poczem od str. 970 idą „Praxes“ w liczbie 16.

Jocher 5604 a. Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Soliloquia Christiana, Et Praxes Quaedam. Authore A. R. P. Adalberto Tylkowski. è Societate Iesu, Theologo. Primò Olivae impressa. Nunc Posnaniae, juxta eidem (sic) Exemplar reimpressa. Typis S. R. M. Clari Collegij Societatis Iesu. Anno 1694. w 12ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 1064, k. 3 nlb.

Jocher 5604 a (podaje również edycję: Calisii 1694?).

Jagiell. — Kijów — Krasińs. — Ossol.

— Toż:... Calissii, typis Coll. S. J. 1699. w 12ce.

— Toż:... Posnaniae. Typis Coll. S. J. w 12ce.

Katal. Al. Batows.

Zapewne chodzi o tąż samą edycję co poprzednia?

— Toż:... et praxes quaedam. Authore R. P. Adalberto Tylkowsky e Soc. Jesu. Nissae, Typis Josephi Schlögel 1707. w 12ce. Uniw. Warsz.

— Toż:... authore R. P. Adalberto Tylkowsky e S. J. Nissae typis Josephi Schlögel. Anno 1713. w 12ce.

Uniw. Warsz

— Toż:... Francofurti Sumpt. Joh. Christ. Baeurlein 1719. w 8ce, 1 ryc., k. 4, str. 834 i k. 3.

Jocher 5604 d. Jagiell.

— Toż:... autore A. R. P. Adalberto Tylkowski Societatis Jesu Theologo Editio secunda. Francofurti Sumpt. Joh. Christoph. Baeurlein 1722. w 8ce, k. 4 nlb, 1 rycina, str. 834, indeks k. 2, k. 2 nlb.

Na końcu aprobata Alb. Cieciszowskiego z r. 1668. Jagiell.

— Toż:.. Francofurti 1731. (2 tomy). w 8ce.

Jocher 5604 e.

— Toż:.. Editio III. Francofurti Sumptibus Samuelis Wohleri 1739. T. I. w 8ce, k. 4, str. 411, index i str. 3 nlb. — T. II. k. t., str. 423, index i 3 str. nlb.

Czartor. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Toż:.. Augustae Vindelicorum, Sumpt. Mathaei Rieger Bibliop. (Edit. IV). 1762. Tom I. w 8ce, str. 6 i 371. — T. II str. 317 i index k. 2.

Hauenstein Catal. 40. — Jocher 5604 f. Ossol.

— Stół mądrości ku zbawiennemu y politycznemu przy stołowych rozmowach posiłkowi... Przez X. Woyciecha Tylkowskiego... Wilno, w drukarni Akademii Wilenskiey S. J. 1663 (?). w 8ce.

— Toż:... 1674. w 8ce.

Jocher 2120 a.

— Toż:... posiłkowi, dawno przedtym wystawiony, teraz powtórnie dla naprawy zepsowanego w dyszkursach y konferencyach appetytu, z umbr typografickich na świat wyniesiony. Wilno. 1727. Druk. Coll. S. J. w 8ce, str. 365.

Są to budujące historje (w liczbie 52) z dawnych i nowszych czasów: o Henryku VIII królu Anglji, o Marji Sztuart, o Ferdynandzie królewiczu portug. („Książę Niezłomny"), o Tomaszu Wolseusie, o Taulerze zak. dom., o św. Tomaszu Villanowa, o Turenjuszu hetmanie, Boecjuszu, o Juljanie Apostacie i t. p. Czerpie je z pisarzy obcych, których czasem powołuje (Vencencellius, Causinus, Sanderus de schism. Anglicano, Maffeus de rebus indicis, Jan Baptisantiure, Stef. Binet de consol. infirmorum). Historja o Turenjuszu wyjęta z kazania, jakie miał na jego pogrzebie Fleszyer opat św. Seweryna 1676.

Przezdz. — Uniw. Kijow. — Uniw. Wil.

— Stoł Mądrosci Ku Zbawiennemu Y Politycznemu Przy stołowych rozmowách posiłkowi, dáwno przedtym Przez W. X. Woyciecha Tylkowskiego Soc. Jesu. Teologa. Wystawiony Teraz po trzeci raz Z przydatkiem historyi osobliwych służących do Kazań, dyskursow poważnych, y konferencyi pożytecznych. Wydany. w Poznaniu. z Drukárni Soc: Jesu. Roku P. 1739. w 8ce. k. tyt., str. 358 i k. 1 nlb.

Jocher 2121 b. Chrept. — Ossol.

— Stoł Mądrosci Ku Zbawiennemu Y Politycznemu Przy stołowych rozmowách posiłkowi, dawno przedtym Przez W. X. Woyciecha Tylkowskiego Soc. Jesu. Theologa. Wystawiony Teraz po Czwarte. Z przydatkiem historyi osobliwych, służących do Kazań. dyskursuw poważnych, y konferencyi pożytecznych Z Dozwoleniem Stárszych. Wydany w Poznaniu Drukárni J. K. M. Kollegium Soc: Jesu Roku Páńskiego 1753. w 8ce, k. tyt., str. 343, k. 1 nlb.

Jocher 2122 c i 5693.

Akad. — Jagiell. — Ossol.

— [Toż, pod tytułem:] Stromata albo Rozmowy Stołowe. Warszawa 1691. w 8ce, str. 300 i k. 2. Uniw. Warsz.

— [Toż, pod zmienionym tytułem:] Historye z Osobliwszemi Rewolucyami pod tytułem, Stoł Mądrosci Przez W. X. Woyciecha Tylkowskiego Soc: Jesu Theologa Wydane, Naprzod, w Drukarni Akademii Wilońskiey Societatis Jesu A teraz w Drukarni Collegium Lubelskiego Societatis Jesu. Przedrukowane. [Tu ozdobnik]. Roku Pańskiego 1741. w 8ce, k. tyt. i k. 5 nlb., str. 283 i k. nlb. 3 (omyłki i index).

Na odwr. str. tytułu herb Traby i 4-wiersz. Dedykacja: Zofji z Rozwadowskich Morsztynowej, kasztel. sądeckiej, podp. przez lubelskie Coll. S. J. — Facultas bisk. wil. Mik. Paca i J. Ugoskiego dla dzieła „Stołowe rozmowy" z r. 1663.

Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Toż:... a teraz w drukarni Collegium Lubelskiego Soc. Jes. przedrukowane. W Lublinie R. P. 1749. w Druk. Coll. Soc. Jesu. w 8ce, str. 296.

Jagiell. — Ossol

— Tož: . a teraz w Drukarni Coll. Lubel. S. J. powtórnie przedrukowane R. 1756. w 8ce, str. 345 i nlb. 3.

Jocher 2123 d.

Czartor. — Jagiell. — Krasiń.

— Svmma Navk Niektorych ktore Ichmosc Plebani z roskazánia S. Concilivm Trideńskiego Sess. 24. cap. 7. De Reformatione Ludowi ná Kazániach przepowiádáć máią. Zebrane Przez X. Woyćiecha Tylkowskiego. w Warszawie w Drukárni Karola Ferd. Schreibera J. K M. typ. 1691(?). w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. przeszło 338.

Na odwr. tyt. aprobata Cieciszowskiego z r. 1669.

Dedyk. Kaz. J. Szczuce, opatowi paradys. Podnosi, że opatrzył szpitale w Tarczynie i sprowadził z obcych krajów osoby, które zowią Sorores Misericordiae.

Zaczyna od komentowania artykułów Credo; potem Pater noster; o mszy i modlitwach za umarłe; o miłości Boga; o grzechach; o sakramentach (zwłaszcza o małżeństwie); o Piśmie św. i t. p. Na str. 319: Przydatek zakonnic ryskich o cnotach teologicznych, wyjęty z dziejów kol. ryskiego S. J.

W znanym mi egz. Un. Warsz. brak końca i urwana data druku na tytule. — Szczuka † 1694, więc druk przed tym rokiem.

Ossol. — Uniw. Warsz.

— Supplement mądrości chrześcijańskiey (1723, 1753)... ob.: Pobudek dziewięć.

— Szczęścia y nieszczęścia na woynie przyczyny spisane przez W. X. Wojciecha Tylkowskiego S. J. w klasztorze Oliwskim 1678. w 16ce, str. 6 nlb., lb. 141 i nlb. 17. Krasiń.

— Tribvnal Sacrvm Sev De Arte Faciendae & Avdiendae Sacramentalis Confessionis Opus Regno Poloniae specialiter accommodatum. Volvntate Illvstrissimi & Reverendissimi Domini D. Stanislai Hyacinthi Swięcicki Dei & Apostolicae Sedis gratia Episcopi Chelmensis Fvndatoris Collegii Varsaviensis Societatis Iesu. Conscriptum A R. P. Adalberto Tylkowski eiusdem Societatis Theologo. Varsaviae, Typis Caroli Ferdinandi Schreiber S. R. M. Typ. Anno 1690. w 8ce, k. tyt. i k. 212 nlb. (sygn. A—Dd_5).

Sygnatury kładzione niedbale. Sygnatura K obejmuje 44 kart, sygn. L 47 kart, inne po 8 kart.

Na odwr. tyt. facultas prowincjała litew. Jana Rywockiego, dat. Brunsbergae 6 nov. 1664. — Poczem ded. na 2 kartach biskupowi Święcickiemu.

Rozpoczyna traktat o pożytkach spowiedzi (De fructibus conf.) do k. C_2. — Potem idzie traktat o sztuce spowiadania aż do karty M. Spowiednik nie ma słuchać biernie penitenta, ale ma go dokładnie wypytywać (egzaminować), dowiadując się o wszystkie jego grzechy przeciw przykazaniom i ustawom Kościoła. Stąd też dzieło przynosi kazuistykę takich szczegółowych pytań. Na k. K_4 egzamin w sprawie lichwy i procentów. Osobno są pytania dla różnych stanów: dla dygnitarzy świeckich, dla sędziów, dla badania czarownic i magów (posiłkuje się tu dziełem Georgii Vogleri S. J. oraz Sylwestra S. Pal. mag.), dla egzaminowania medyków i chirurgów, kupców, rzemieślników, żołnierzy, chłopów, — wreszcie duchownych. Także biskupów i kanoników, zakonników i popów greckich.

Od k. M podaje pytania, zastosowane do stosunków polskich, a więc wedle uchwał synodów i wedle ustaw królestwa.

Od k. 2 przepisy wydane przez bisk. Święcickiego (druk. w r. 1682), casus bullae Coenae Domini i inne casus reservati, wreszcie obszerny traktat o restytucji i wynagrodzeniu szkody przez skruszonego grzesznika.

Jocher 4362.

Czart. — Jagiell. — Warsz. Nar. (Rap.) — Uniw. Warsz.

— Wyroki Boskie O Czterech Rzeczach Ostatecznych. Wyięte z Kśiąg Pismá S. i Wytłumáczone. Przez X. Woyciecha Tylkowskiego Societatis Jesv. [Tu ozdoba]. W Poznaniu. W Drukárni I. K. M. Collegium Soc: Jesu Roku Pańskiego, 1685. w 8ce, k. tyt. i str. 314.

Na odwr. tyt. facultas Paca i Cieciszowskiego z daty Varsav. 1667.

Omawia w 4 częściach: Śmierć, Sąd, Piekło i Niebo. Opisuje w barokowy sposób grozę piekła i błogość nieba. — Na str. 261 pisze: Przed laty kilku przełożyłem książeczkę o wieczności J. B. Manni na polskie... już jej sam nie mam... znowu więc na cześć Bożą, też pracę przełożywszy pospołu z tą książką, ją wydaję. (Ob. o tem pierwszem wydaniu t. XXII 127).

Istotnie od str. 262 poczyna się: Koło wieczności albo cztery główne prawdy filozofji chrześc. — Jest to traktat ks. Manniego o wieczności duszy, ciała, nieba i piekła.

Przeplatają go wierszyki przełożone rymami przez Tylk. Uniw. Warsz.

— Zabawki Świątobliwe Y Nauki Dla wszytkich w prostocie serca, Boga szukaiących, Przez W. X. Woyciecha Tylkowskiego S. J. Wydane Przedtym w Krakowie w Drukarni Stanisława Piotrkowczyka J. K. M. Typografa R. P. 1669. A teraz dla pożytku wszelkiey kondycyi Ludzi Przedrukowane. Roku P. 1748. [Tu ozdobnik]. w Drukarni J. K. M. Coll: Leop: S. J. w 12ce, k. tyt. i str. 187, str. 3 nlb. (rejestr).

Na odwr. tyt. aprobata Jacka Liberiusa.

Dzieli się na 4 części. Pierwsza złożona z 49 nauk budujących: o łasce bożej, o czci świętych, o czytaniu książek, o obrzędach relig., o aniołach, o papieżach, o piekle i niebie i t. p. — Druga zawiera rozmyślania. — Trzecia zabawy roczne. — Czwarta zabawy przygodne. Od str. 174: Przydatek uwag.

Przeważnie rady zmierzają do podniesienia pobożności obrzędowej, nawet bigoterji Ob. wyżej: Nauki.

Muz. Narod. (z bibl. Wolańskiego).

— Zarzuty Dissidenckie Około Wiáry. A ná nie Odpowiedzi Katolickie spisane Przez X. Woyciecha Tylkowskiego Societ. Iesu. Y zá pozwoleniem Stárszych, do Druku podáne. W Poznaniu. w Drukarni I. K. M. Collegium Societ. Iesu. Anno 1685. [Tytuł na prostokątnej tablicy, górą owalna tablica, na niej litery I H S; po bokach figury świętych] w 8ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 95.

Dedykacja: Walecznemu T. J. wodzowi Ignacemu świętemu... przez W. T. S. I.

Jest to pisemko apologetyczne w formie pytań i odpowiedzi. Idą najprzód pytania o wierze i o herezjach; potem o Duchu św., o tradycjach, o Kościele, o przodkowaniu papieża, o sakramentach, o dobrych uczynkach i radach Chryst. (posty, zakony), o czyścu, o relikwjach, o wzywaniu świętych. — Wreszcie: o kalendarzu. Na końcu rejestr Koncyljów.

Jocher 2963. Jagiell. — Ossol.

— Toż:... odpowiedzi katolickie, spisane przez X. Woyciecha Tylkowskiego Soc. Jesu y do druku podane, przedtem gdzie indziey, teraz zaś na nowo przedrukowane. W Wilnie, w drukarni Akadem. Soc. Jesu. 1718. w 8ce, str. 99 i kart 3.

Jocher 2963 b.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. Wileń.

— ob. Bartoli (Stan. Kostka 1674) — Boudon (Bóg a nic innego 1686) — Crasset (Przygotowanie 1693) — Hercinianus — Jan św. (Apocalypsis 1694) — Manni B. (Koło wieczyste 1668) — Segnery Paweł (Nauka 1740, Sposób 1760) — Zwierciadło (1756?).

Ks. Gabryl w rozprawie „Pojęcia filozoficzne naszych scholastyków XVII wieku" (w „Ateneum kapłań." 1913, str. 97—114 i 217—227) omawia system filozoficzny ks. Tylkowskiego na podstawie niektórych jego dzieł (Phil. curiosa, Phys. curiosa, Astronomia curiosa, Uczone rozmowy, Stół mądrości — z innych nie korzysta). Charakteryzuje jego logikę, metafizykę i teodyceę, antropologję, psychologję, etykę, filozofję przyrody; podnosząc jego rozległe oczytanie, ale przyznając zacofanie w poglądach w stosunku do ówczesnego stanu nauki. — Nie zna np. Locke'a ani innych współczesnych filozofów.

Alegambe Bibl. Script S. J. — Placcius Theatr. pseudonim. 281, 432. — Zedler Univ. Lexicon, 1745 tom 44, str. 159. — Bandtkie Hist. druk. Kr. P. II, 343. — Chodynicki III, 279. — Bentkowski Hist. liter. II, 26 i 374. — Styczyński w Dzienn. Wileń. 1819 III, 317. — Brown Bibl. pis. str. 406—412. — Łukaszewicz Hist. szkół I, 288 i IV, 183. — Bieliński Uniw. Wil. (1900) II, 394 i III, 152. — Żebrawski Bibl. matem. 328—332. — Struve Hist. logiki 1911 str. 183—187 (tu daty biogr.). — Załęski Jezuici tom III, (1902) str. 433. — Wąsik Sebastjan Petrycy, 1922 str. 224. — Birkenmajer w „Udział Polski", 1917 str. 22. — Tatarkiewicz w Archiwum Kom. do hist. badania hist. filoz. tom II, cz. 2 (1926). — Encykl. kościelna XXVIII, str. 334. — Encykl. Orgelbr. XXV, 836. — Korbut [2] I, 527 (powtarza Struvego). — Finkel III, 1881.

Tymanowie ob. Kuncewicz.

Tymf (Tymph) Tomasz, administrator mennicy ob. Ciamer (Echo 1665).

O „tynfach" (moneta) ob. niżej pod Tynf. — Gumowski Przedsiębiorcy menn. str. 55.

Tymienieccy Karol i Seweryn ob. Radolińska (1774).

Tymieniecki Konstanty (Ossyana Kaledończyka trzy poemata przekładania Konstantego Tymienieckiego. Warszawa, u Zielińskiego 1791. w 8ce, str. 48)... ob. Macferson (tom XXII, str. 6) — Ossyan (tom XXIII, 491).

Por. Tymieniecki (Pisma 1817) w Bibljogr. IV, 584. — Szyjkowski Ossyan w Polsce, 1912. — Również w Korbuta Liter. [2] II, 312 są podane pewne informacje o jego

działalności, przypadającej głównie na wiek XIX.

TYMINIECKI Wojciech Soc. Jesu († w Stanisławowie 1733). Fvndament Capitolivm Sprawiedliwosci Boiazn Boza, Na Solenney Wotywie Przy zaczęciu Iasnie Oswieconego Trybunału Koronnego, w Kośćiele Farnym Piotrkowskim Kazaniem Załozony. Przez X. Woyciecha Tyminieckiego Societatis Iesu, Kaznodzieię Ordynaryinego. Roku Panskiego 1713. Dnia 9. Octobra. [Tu linja]. w Kaliszu, w Drukárni Societatis Iesu. fol., k. tyt. i k. 11 nlb.

Dedyk. Aleks. Fredrze i innym wymienionym po nazwisku członkom Tryb. Koronnego. Na końcu ozdobna winjeta z kwiatów, liści i wstęg.

Jocher 4246. — Brown Bibl pis. 411. — Święcki Hist. pam. II, 242. — Pelczar Zarys kaznodz. II (1896). — Załęski Jezuici w Polsce, tom IV. — Encykl. kośc. XXIX, str. 335.

O jego kazaniu z r. 1715, wzywającem do represji przeciw dysydentom w związku ze sprawą Unruga, wspomina Kraushar Sprawa Unruga I str. 173. — Druku takiego nie znam.

Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Klucz do Złotey Bramy Swiętego Jubileuszu Duch Przenayswiętszy Przy Otwieraniu tegosz Odpustu Zupełnego W Katedrze Poznanskiey Sub Titulo SS. Piotra y Pawła Apostołow, W Niedzielę Swiąteczną Na Publicznym Kazaniu Podany Od X. Woyciecha Tyminieckiego, Soc: Jesu. Ordynaryusza Kollegiaty Poznańskiey Swiętey Maryi Magdaleny. Roku Pańskiego 1722. [Tu winjeta] W Poznaniu Drukarni I. K. M. Kollegium Soc: Jesu. fol., k tyt. i k. 16 nlb.

Na odwr. tyt. miedzioryt z herbem Tarłów i 10 wierszy polskich. Dedykacja Tarle bisk. pozn. Poczem kazanie. Żali się w niem, że Tarło nie był na kazaniu obecnym.

Jocher 8999.

Czart. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Warsz.

— Poseł Wielki z Instrvkcyą Do I. O. Trybvnałv Koronnego Przy Zwiastowaniu Anielskim Náyświętszey Panny Maryi Ná Przywitaniu Kaznodzieyskim Tegosz Parlamentv Pod czás Wotywy Solenney Ogłoszony Przez X: Woyciecha Tyminieckiego S: J: Ordynaryusza W Kościele Lubelskim Societatis Jesu Roku Od pierwszego z Niebá do Názáreth Poselstwá 1723. [Tu winjeta]. W Lublinie w Drukárni Collegium Lubelskiego Soc: Jesu Roku Páńskiego 1723. fol., k. tyt. i k. 12 nlb.

Ded. Feliksowi Kretkowskiemu i innym członkom Tryb. Kor. — Dedykacja ta zatytułowana: Proluzya kaznodzieyska do Tryb. Kor. — Jak inne jego kazania, tak i to bez treści godnej zanotowania. Same pochlebstwa możnym członkom trybunału, świadczące o niskim poziomie kaznodziejstwa jezuickiego w początkach XVIII w.

Bibl. w Suchej — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Trybunał Na Wybor. Parlamentu Koronnego Przy Diktaturze Ziemstwa Jasnie W. Jego Mosci Pana P. Alexandra z Mycielina Mycielskiego Podsędka Ziemskiego Sieradzkiego, Surrogatora Grodzkiego Poznanskiego. Ogłoszony Kazaniem na Wotyvvie Przy Inchoacyi Trybunału koronnego Przez X. Woyciecha Tyminieckiego Soc. Jesu Ordynáryuszá W Piotrkowie. Roku Páńskiego 1719. w Poniedźiałek po Niedźieli 19. po Swiątkach, 9. Páźdźierniká. Z Pozwoleniem Starszych. [Tu linja]. W Káliszu w Drukárni Kollegium Soc. Jesu. fol., k. tyt. i k. 16 nlb.

Na odwr. k. tyt.: Za prezydencji... Feliksa Kretkowskiego... Za łaski Jakuba Zygm. Rybińskiego...

Ded. A. Mycielskiemu na 9 kartach, z wymienieniem koligacji. Poczem kazanie panegiryczne z pochwałami członków trybunału.

Akad. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Raczyń.

— Wszystko W Iednym to iest Svmma Przymiotow Sądowych W Trybunale Koronnym Za Laski Y Honoru I: W: I: M: Pana Pana Iozefa Ná Potoku, Stánisłáwowie, Xięstwie Zbárázkim, Brodách, Niemierowie, Potockiego Woiewody Y Generała Ziem Kijowskich, Wárszáwskiego, Leżáyskiego, Sniátyńskiego &c: &c; Starosty Trybunału Koronnego Marszałka Ná solenney Wotywie w Kośćiele Lubelskim Soc: Jesu, przy Jnchoacyi tegoż Kosciolá Ogłoszone Roku Páńskiego 1724. [Tu winjeta]. w Lublinie w Drukárni Collegium Societatis Jesu. fol., k. tyt. i k. 17 nlb.

Naczele spis członków trybunału i dedyk. na 4 kartach. Prezydentem był ks. Józef Trzciński, marszałkiem Józef Potocki. Na końcu kazania pochwała pisarza ziemskiego lubelskiego, który razem i dekreta i elogja sobie pisze oraz i bibljotekę imieniowi swojemu wystawuje.

Akad. — Bibl. w Suchej — Jagiell. Krasiń. — Ossol.

Tymieński Jan ob. Pętkowski J. (Theses 1605) — Starowolski Sz. (De claris oratoribus).

Siarczyński Obraz II, 279. — Święcki Hist. pam. II, 242.

Tymińska Marjanna ob. Grochmalicki Józef (Honor zakonu 1735).

Tymiński Andrzej ob. Kuderski Michał (Insignia 1735) — Grochmalicki Józef (Honor 1735).

TYMM Edward Fryd. Disertatio inauguralis medico-chirurgica de Bronchotomia et Vesophagotomia quam... publice defendet die 7 Xbris 1793. auctor... Berolinensis... Polonici Regis in legione satellitum pedestrium Chirurgus Supremus. Gottingae Typis Joh. Chris. Dietrich. w 8ce, str. 44, k. 1.

Uniw. Warsz.

Tymoklia ob. Morel (przekładał Pruszyński 1751).

Tymon ob. Lucyan Timon (le Misantrope 1754).

TYMONOWSKI Wojciech ks., proboszcz błotnicki. Topor Z prochu Pogrzebowego Przepolerowany y na kark Smierci Przy Anniwersarzu Wielmozney Iey Mosci Paniey P. Ioanny Lvdovviki Z Tęczyna Gniewoszowey Staroscicowey Radomskiey Przez W. X. Woyciecha Tymonowskiego Plebana Blotnickiego Wyostrzony y przyhartowany W kosciele Polickim Dnia 16. Września Roku Pánskiego 1666. W Krakowie W Druk. Dźied. y Success. Lvkasza Kvpisza I. K. M. Typ. R. 1666. w 4ce, k. tyt. i str. 18, k. 1 nlb.

Druk gocki.

Na odwr. k. tyt. herb Gniewoszów (Rawicz, panna na niedźwiedziu) i wierszyk polski. — Dedyk. Janowi na Oleksowie Gniewoszowi. W kazaniu wymienia koligacje zmarłej (Ossolińscy i Lasoccy). Na ost. karcie: Cum Licentia Superiorum, poniżej ozdobna winjeta.

Ks. Wiśniowski Dekanat radomski, 1911, str. 20.

Akad. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

TYMPIUS Maciej, rektor szkoły osnabryckiej. Zungen Zaum Oder Erhebliche vnd wichtige vrsachen warumb vnd wie alle fromhertzige Christen die schwere Sünd der Verleumbdung oder Vbelnachredung, so viel ihnen Menschlich oder möglich ist, fliehen sollen. Aus H. Biblischer Schrifft, vnnd desz Hocherleuchten Vatters Ludouici Granatensis andächtigen Büchern, allen denen so in dieser letzten Grundsuppen der Welt Sorge für jre Seligkeit tragen, zum bericht zusammen gezogen. Durch Matthaeum Tympium H. Schrifft L. vnd der uralten Keyserlichen Thumbschul zu Osnabrügk Rectoren. Gedruckt zu Braunszberg durch Georgium Schönfels, Anno 1625. w 12ce, str. 154.

Dedyk.: Ludovico Stanislawski, dises Ermbländischen Bischoffthumbs Landvogt vnnd Haubt-mann vff Braunszberg.

Sprawozd. z posz. w Szwecji, nr 154

— ob. Bekan M. (Privilegia 1613).

TYNEŃSKI Jan, franciszkanin. Industria spiritualis... Modus praeparandi se ad confessionem olim Coloniae per Christop. Kewthrewer 1634 impr. nunc sub auspiciis Casimiri Radziejowski Castellanidae Rypinens. a M. Joanne Tyneński .. (1770).

Ob. Kewthrewer Chr. (w tomie XIX, 235).

— Kazanie na wtorek między oktawą przeniesienia cudownego obrazu N. Maryi Panny z Domagalskiey kaplicy do kościoła archikatedralnego Lwowskiego 1766. fol.

— Kazanie na koronacyi statuy Matki N. w kościele Przemyskim Xięży Dominikanów 19 marca 1769. Lwów, druk S. J. (1769). fol.

— Kazanie na pogrzebie Mikołaja Stadnickiego kasztelana kamienieckiego. Lwów, Soc. J. (1769). fol.

Tynfy ob. Moneta (1720) — Rezolucya tynfów — Taryfy.

Nazwa monety pochodzi od Andrzeja i Tomasza Tymfów. — Ob. o Tomaszu Tymfie wyżej str. 473.

TYNICKI Jastrzębiec Jerzy. Acta Principum XII. Palatinorvm. Regvm.

Et Interregnorvm Poloniae. Bino Heroico versu ad cuiusuis Herois iconem apposito. Sub actu Electionis Sacrae Regiae Mttis. Serenissimi Et Potentissimi Michaelis I Poloniarvm Regis Per Georgivm Iastrzembiec Thynicki, Equitem Polonum. Varsauiae. Anno Domini 1669. Connotata. [Tu winjetka]. Zamoscii Typis Academicis. Anno Domini 1670. fol., k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwr. herb Zamojskich i 4 wiersze łac. — Dedykacja Gryzeldzie Zamojskiej.

Następują dwuwiersze łac. na cześć wszystkich królów polskich od Lecha I, Pollecha czyli Poznoroda, Borywoja... Kraka, Wandy... Popiela, Piasta i jego następców.

Zarazem są też od czasu do czasu dwuwiersze, opiewające bezkrólewia. Tych naliczył szesnaście. W wierszykach tych wymienia kandydatów do tronu — Kończy na królu Michale.

Na ost. stronie wylicza w wierszu wszystkich panujących.

Załuski Bibl. hist. 26. — W rękop. Jagiell. nr 204 są Variae orationes Jerzego Zygm. Tynickiego. Krasiń. — Ossol.

Tyniecki klasztor i kościół (Tinecia) ob. Barański Michał (Acta in causa 1765) — Buchowski B. (Liricorum 1712) — Buczkowski M. (1618) — Chełmski M. (1560) — Conclusiones (1771, 1776) — Crispo (Decisio Rotae 1710) — Decisio (1714) — Gadecki R. (1659) — Górski Jak. (De figuris 1560; w przedmowie) — Kowalski Hier. (1777) — Łowczowski opat — Minasowicz Józef Ep. (1778) — Radziej Maciej — Sieprski Łuk. (1638) — Szczygielski St. (Tinecia 1668; tu obszerne dzieje klasztoru) — Tinecensis — Toryani Jan K. (Kazanie 1778) — Wrotnowski Ildef. (Atlantes 1728).

Finkel III, 2013.

Dochowały się w Bibl. Jag. i Ossol. wyczerpujące katalogi bibljoteki tynieckiej (od końca XVI w.), które opracowałem w rozprawie przedłożonej w r. 1917 w Akademji Umiejętn., ale dotąd nieogłoszonej drukiem.

Tyniecki Jan (pseudonim) ob. Turnowski Jan.

Użył tego pseudonimu w swoich polemicznych pismach przeciw pisarzom jezuickim (Dowód zgody 1613, Obrona zgody 1618, Respons na 30 przyczyn 1615). — Obacz K. Sawickiego Foremna zgoda (1616).

TYNKHAUS Marcin. Petyta w Kategoryi W. JP. Marcina Tynkauza Strażnika Słonim: Przeciwko JW. JP. Teofili z XXżąt Radziwiłłow Rozwadowskiey Rotm: Wóvsk Litt: i Pretensorom JW. Karola Morawskiego. (1799). fol., k. 1 nlb.

Jagiell. — Uniw. Wil.

— Sprawa WJP. Marcina Tynkhauza Strażnika Pttu Słonimskiego, z JWJP. Floryanem Woyniłowiczem Sędzią Ziem: Nowogródz: iako Panem, a Starozakonnymi Rubinem i Mowszką Wolfowiczami Arędarzami Niańkowskiemi debitorami, Po appellacyi od Dekretu Grodz: Lidz: w R. 1796. d. 10. Maja zapadłego. (1796). fol., k. 3 nlb.

Uniw. Wil.

Typis (De) litterarum ob. Pater P. (1710)

Typographi, Typographia ob. August III (w Nieświeżu 1750) — Gedelius A. (calisiensis 1617) — Hoffman J. D. (De typogr. et incrementis 1740) — Idea (1765) — Informacja (typografowie krak.) — Potocki Teodor (1733) — Privilegia (Sobieski 1701) — Sandius Chr. (Bibliotheca 1684; de typogr. unitariorum).

TYPOTIUS Jakub († 1605). Naenia D. Annae Austriacae Reginae Poloniae et Sueciae. Praecone ferali Jac. Typotio. Halae Saxonum, typis Pauli Groberi, Anno 1598. w 8ce, k. 14.

Dedyk. Sigismundo III pol. Regi.

Wierzbow. III 3063. Publ. Wied.

— Oratio gratulatoria in coronationem Sigismundi Regis Sveciae Holmiae, per Andream Guttervitz 1594. w 4ce

Sprawozd. z poszuk. w Szwecji str. 221 (z tytułem: Oratio inauguralis).

Bibl. w Upsali.

— Oratio genethliaca ad Annam Sueciae Poloniaeque reginam scripta. Stockholmiae 1594. w 4ce.

Sprawozdanie z poszuk. w Szwecji str. 221

Bibl. w Upsali.

— Orationes tres, ut Christiani a se mutuo in Turcas arma convertant Francofurti, 1595. w 4ce, ark. H_4

Zarazem: De victoria Sigismundi, Trans principis.

Dotyczy ligi antytureckiej, do której i Polska miałaby przystąpić.

— Relatio Historica De Regno Sveciae, Et Bellis Civilibvs Atqve Externis, Non Regis Sigismundi tantum & Principis Caroli, Sed & Maiorum, Si quos nosse iam referti Historiae plenioris causa. Accesserunt varia diuersi generis carmina: Auctore Iacobo Typotio. Cum priuilegio Caesareo. [Tu ornament linearny]. Francofvrti, Ex Officina Typog. Wolffgangi Richteri, sumptibus Nicolai Steinij. Anno M.DCV. (1605). w 8ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 88.

Dedykacja: Gvilielmo à Sancto Clemente, Regis Hisp. Philippi III oratori... Georgius Bartholdus Pontanus à Breitenberg, eccl. Prag. praepositus, datow.: Pragae die S Wenceslai Anno M.DC.V.

Podnosi tu zasługi Gv. a Clemente (m. i. posłował ad Poloniae proceres). Typotius umarł przed wydrukowaniem dziełka.

Poczem drugi tytuł: Notae de Regno Sveciae et bellis civilibus... Francoforti,... Anno M.DC.V. — (Tytuł ten przekreślony atramentem w egzemplarzu Ossoliń.). Zaś na str. 3 druga krótka dedykacja: Wilhelmo à S. Clemente (tym razem od Typotiusa) wraz z wierszykiem Pontana. Dedykacja Typotiusa datow. jest: Pragae profesto Petri et Pauli.

Widocznie Pontanus wskutek śmierci Typotiusa przedrukował kartę tytułową (ze zmianą) i dodał od siebie inną, daleko obszerniejszą dedykację; mimo to w egz. Ossol. zostawiono pierwotny tytuł „Notae", a tylko przekreślono go atramentem jako zbędny. Dedykacji Typotiusa (zmarłego między lipcem a końcem września) nie dało się już usunąć, gdyż zajmuje stronę 3, a na str. 4 rozpoczyna się tekst.

Typotius mówi w przedmowie, że pisze z pamięci. Od str. 20 opowiada stosunki polsko-szwedzkie, a zwłaszcza zatarg między Zygm. III a Karolem suderm. Charakteryzuje ich: rex bonus est, dux prudens — zachęca ich też do zgody.

Od str. 52—88 idą wiersze łacińskie Typotiusa, m. i. Exhortatio ad pugnam cum Turca, kilka utworów na cześć ces. Rudolfa i t. p. — Por. pod: Symbola.

Ossol. — Warsz. Nar. (Rap.).

— Toż:... Edita Anno 1606. Recusa, Anno M.DC.LXXVIII. (1678). w 8ce, k. tyt., str. 72.

Opuszczono tu dedykację Pontana i wiersze końcowe Typotiusa. Jaki był cel przedruku po 70 kilku latach, nie umiem wyjaśnić.

Czartor. — Warsz. Nar. (Rap.).

— Serenissimi Ac Potentissimi Regis, Principis Ac Domini, Domini Ioannis III. Dei Gratia. Svecorvm, Gothorvm, Vandalorvmqve Regis, Nec Non Magni Principis Finlandiae, Careliae, Votzchoviae & Ingriae Ruthenorum, Estoniaeq; Livonum Ducis Laudatio Fvnebris. Auctore Iacobo Typotio. Ioh. III R S. [Tu tarcza herbowa Jana III króla szwedzkiego]. Stockholmiae Imprimebat Andreas Gutterwitz. Anno Christi 1594. w 4ce, k. tyt. i k. 38 nlb. (sygn. A—H_4).

Dedyk. na odwr. k. tyt.: Sigismundo... Svecorum Regi... Poloniae, M.D. Lit. etc.; datow. Stockholmiae 19 Jan. 1594... servus obedient. et fidelissimus Jacobus Typotius. — Dziełko zawiera pochwały króla Jana i Zygmunta III.

Czartor. — Jagiell.

— Threnvs Poloniae. Avctore Iacobo Typotio. [Tu winjeta: głowa lwa wśród ornamentu]. Halae Saxonum, Typis Pavli Greberi, Anno M.D.XCVIII. (1598). w 4ce, k. tyt. i k. 13 nlb. (sygn. A—Dij).

Na odwr. k. tyt. dedykacja: Annae principi Sueciae et Poloniae dominae suae clementissimae, datow. Holmiae Kal. oct. 1597.

Na k. Aij nadpis: Laudatio divae Annae Reginae ante Poloniae et principis Lith. — Jest to pochwała królowej Anny, żony Zygm. III, dość zresztą ogólnikowa, prozą.

Na k. Biij verso rozpoczyna się z osobnym tytułem: Antipeponthos Poloniae. Auctore Jacobo Typotio. [Tu ta sama winjeta, co poprz.]. Halae Saxonum, Typis Pauli Greberi Anno M.D.XCVIII. — Dedykowane Sigismundo regi... Svecorum... nec non Poloniae...; datow. Holmiae pridie Cal. Nov. 1597.

„Antipeponthos" napisany jest spowodu urodzin córki Zygmunta III. — Zaczyna od pochwał dla Polski, dla jej potęgi i bogactwa. Kończy zwrotem, dotyczącym pary królewskiej.

Wierzbowski III, 3064.

Czart. — Muzeum Uniw. Jagiell. (po Rastawieckim) — Tow. Pozn. Prz. Nauk.

— ob. Symbola divina et humana (1606).

Jego mowę na pogrzebie króla szw. Gustawa oraz jego stosunek do Zygm. III wspomina Zbylitowski Droga do Szwecji (1594; w księdze III).

Autor należał do Szwedów, stojących po stronie Zygm. III, oraz dworu austrjackiego. — Pisał i inne prace (np. De salute Reipubl 1595), ale tych nie uwzgledniam. — Finkel Bibl. III, 1881.

Typus fundationis Academiae Cracoviensis ex altari et epitaphio ad

mausolaeum Divi Jagiellonis in ecclesia cathedrali urbis ejusdem. (1632?). fol.

Rycina, 1 arkusz rozłożony. Typus Academiae wydano w r. 1632 u Macieja Jędrzejowczyka. Na żądanie króla Wład. IV drukowano trzy egzempl. dla króla na atłasie. Kosztował cały nakład 38 złp. 6 gr. Jagiell.

Typus Geographicus Poloniae amplissimi Regni 1576.

— Toż:... 1593.

Mapa geogr. (Grodeckiego, ob.) wydana raz z wizerunkiem Stefana Bat., drugi raz Zygm. III.

Obacz Rastawiecki Mapogr. str. 18—19.

— ob. Costenus M. (religionis 1643) — Kieszkowski Tom. (vict. famae 1648) — Krall Joh. (doloris 1772) — Kubitkowicz J. (felicitatis 1645) — Racki Joh. (regiae felicitat. 1646) — Treter (eccles. cathol. 1575).

Tyranney (Moscouittische). Eigentliche warhaffte beschreibung vnd bericht, der weitberûmbten Handelstatt Reuel in Liffland, an der Ostsee, Wie die selbige von dem Moscouittischen Tyrannen, mit grosser macht belâgert, Vnablessigem - ernstlichem schiessen, Fewerwerck, vnd anderer Tyranney, Tag vnd Nacht beschwert. Item, was sich von Tag zu tag, die zeyt jrer Belâgerung, mit Scharmûtzeln, schiessen, kundschafften, vnd anderm verloffen. Auch wie wunderbarlich der liebe Gott die Statt vor disem grausamen Tyrannischen Feind gnedigklich erretet. Gedruckt zu Nûrnberg, durch Leonhardt Heussler. M D.LXXVIII. (1588). w 4ce, kart 10.

Wierzbow. III, 2657. Petersb. publ.

— ob. Hoff (Erschrekliche 1582).

Tyranni, Tyrannicidium ob. Arnold (Oratio 1593; tu o stanowisku Uniw. Paryskiego) — Boterejus R. (1612) — Consilium de stab. pace (1609; zapewne pióra Herburta) — Łaski J. (ustęp z Summy Rajmunda) — Mariana — Reszka St. (De atheismis) — Sawicki K. (Anatomia 1611; Replika, Tryplika) — Skarga P. (Jesuiterspiegel, ob. w t. XXVIII str. 168) — Solikowski J. D. (Apocalipsis, Facies 1580) — Somnitz (1631) — Sternigiel Zach. (1630) — Turnowski J. (Patrocinium 1614, Obrona, Schutzrede) — Tyszkiewicz J. (Responsio 1610, Responsio 1615, Vindiciae 1616; tu najobszerniej ten przedmiot omówiony) — Urbach J. — Zaborowski St. (De bonis 1506).

Kwestja tyranji wypłynęła w Polsce z początkiem wieku XVI (w przywileju mielnickim 1501) i odtąd wszyscy pisarze polityczni zajmują się pojęciem tyraństwa i obmyślaniem środków przeciw niemu. W szczególności dużo mówią o tem: Przyłuski (Statut, fol. 69), Modrzewski, Orzechowski (Dialog), Rotundus, Skarga (Kaz. sejm.), Górnicki (Rozmowa), Goślicki (1568), Warszewicki (w wielu miejscach), Petrycy Potilica (I, 1605).

Najżywsza jest dyskusja na ten temat w literaturze rokoszowej (1606) i porokoszowej. W tym też czasie rozpowszechnia się teorja o dozwolonem tyranobójstwie, o którą różnowiercy posądzają jezuitów w związku z wypadkami we Francji i Anglji. Naodwrót katolicy (Kuczborski 1569, Reszka, Tyszkiewicz) posądzają o tę doktrynę Kalwina i Bezę.

Tyrannis (Foecunda) Patris Caede unius Filij, alterum Christo generantis Illas inter ferias, Quibus Aeternus Pater, sui morte Filij Filios mortis, Vitae asseruit A Perillustri, Praenobili, ac Magnifica Rhetorica Juventute Academiae Vilnensis Societatis Jesu. Lugubrem in Scenam data Anno Authoris vitae, morte vitam parientis MDCCX. (1710) pridie idus Aprilis. fol., k. 1 nlb. Ossol.

TYRIGETA Janus. Technopaegnion, Sacropoeticvm, Venerabili Corporis Christi Festo, Pietatis Ergo consecratum. Authore Iano Tyrigeta Germano, A Nicolao verò Lubomirski collectum, & in gratiam Pòéticae iuuentutis in lucem editum. [Tu sygnet drukarni: obelisk sięgający chmur]. Cracoviae, In Officina Lazari, Anno Domini. (1598) w 4ce, k. tyt. i k. 11 nlb. (sygn. A—C_4).

Na odwr. k. tyt.: Collector Lectori Poetico S. — (Jest to wiersz łac. podpisany: Nicolaus Lubomirski). Lubomirski pozbierał tu trzydzieści kilka drobnych wierszyków, jeden sztuczniejszy od drugiego. Są tu „raki", „hierogliphica", naśladowania języka starołacińskiego, anagramaty, logogryfy, anaphorica, wiersz z wyrazów zaczynających się na literę L, parodje

(z Marcjalisa), wiersze z samych wyrazów składanych z kilku innych, leoniny i t. p. Każdy z nich dowodzi wirtuozji formalnej i braku artyzmu rzeczywistego. Ma ten zbiorek swoje znaczenie ze względu na rozpowszechnienie się tego rodzaju poezji u nas w w. XVII. — Lubomirski przywiózł to zapewne z Ołomuńca, gdzie studjował.

Juszyński Dykcjon. I, 255. - Wierzbowski II, 1879.

Jag. — Muz. Nar. (Czaps.) — Petersb. pub.

— ob. Lubomirski Mik. (1598).

Tyrnaviensis schola ob. Fredro And. — Lubomirski Stan. — Opaliński Ł. — Pawłowski D.

Tyrocinium ob. Kwiatkowski K. (marianum 1669) — Mościcki M. (artis poenit. 1622).

Tyrrhaeus Jan ob. Hochman Bartł. (1643).

Tyrsis i Klora ob. Kantata na obchód St. Aug.

Tysbe ob. Ovidius (Dembowski Andrzej).

Tysenhausen ob. Tiesenhausen — Tyzenhaus.

Tysiąc nocy i jedna ob. Galland (1772—1774).

TYSIUS Jan Wilhelm. Glückwünschender Helicon dem Iohanni Christophoro Rossteuscher mit Anna Dorothea Pegelauin. Danzig 1687. fol.

Gdańs. miej.

Tysorowski Jeremjasz ob. Apolleja (1628).

Tysowski J. J. ob. Dekret (na żydów 1747).

Tyssot ob. Tissot.

Tysza Adam, Jan, Jerzy ob. Tyszkiewicz Aleks. (III) — Zamojski Tom. (Lessus 1639).

TYSZA Wenanty. Theses theologicae iuxta reconditam mentem V. P. M. Joannis Bacconij Doctoris resoluti explicatae, defensae, et reverendissimo Patri Sacrae Theologiae Magistro & Doctori Joachimo Maria Pontalti Priori Generali totius Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmeli Antiquae Regularis Observantiae, Commissario ac Visitatori Apostolico. Ab humilissimis & devotis Filiis Provinciae S. Georgij M. Litvano-Ruthenae, ejusdem Ordinis, In documentum gratitudinis dicatae à studio theologico Conventus Vilnensis S. Georgij M. Defendente R. Fratre Venantio Tysza Sacrae Theol: cursore, assistentibus M. R. Patre Angelo Lipkowski Sacrae Theologiae Magistro, Praefecto studiorum ac Regente 1mario theolog: & R. Patre Januario Szwabowicz Sacrae Theol: Baccalaureo, Regente 2dario ejusdem, Die 23. Junij. Anno 1759. Vilnae. Typis S. R. M. Fratrum Min: Conventualium. (1759). fol., k. 5 nlb.

Od k. b idą: Resolutiones ex universa theologia ad mentem venerabilis patris Magistri Joannis Bacconii Cognomento Resoluti ductoris.

Tyszkiewicz w Czerw. Dworze.

— ob. Tyszkowski Wenanty, reformat (zapewne identyczny z nim).

TYSZKA Adrjan. Atalanta Sarmacka... 1617. w 4ce.

— Chyron Kosmonogi... 1617. w 4ce.

— Maszkara mięsopustna... 1617. w 4ce.

— Fragmentów dwanaście... 1617. w 4ce.

Urywki tych pisemek wierszowanych razem oprawne znajdowały się w bibl. publ. Petersb. Miał je w ręku Maciejowski (Piśm. III, 620) ale nie podał bliższego opisu. Przytoczył tylko czterowiersz z „Maszkary" (o Mazurach, co mieli kazać komuś usnąć na stole, a potem rozmawiali o jego zbrodniach); także urywek z Atalanty (co za złoto oddała miłość), wreszcie czterowiersz z Chyrona. O „Fragmentach" mówi, że są to rozwlekłe i niedowcipne fraszki. Podaje fraszkę o wolności polskiej (co jest jak wrona, strojąca się w cudze piórka).

Należy zauważyć, że pod tytułem „Maszkary mięsopustne" wydał także w tym samym czasie zbiorek wierszy St. S. Jagodyński, o czem ob. tom XVIII, str. 385. — Zaś o poezjach „Charona" drukowanych w Krakowie (i odnalezionych przez Czackiego) wspomina Juszyński Dykc. I, 43. Może to pomyłka (Charon zam. Chyron, lub odwrotnie?).

— ob. Poswarek wina z wodą (w tomie XXV, 118—9).

Ponieważ autor „Poswarku" podpisał się cyframi A. T., przeto Brückner w Pamiętniku Liter. 1904 str. 78 przypuszcza, że mogą one oznaczać: Adrjan Tyszka.

Badecki Liter. mieszczańska nr 100—101. — Tenże w Pam. Liter. 1925 str. 665 (o „Maszkarze").

Tyszka Michał ob. Białozor J. K. (Honor 1615).

TYSZKA Wilhelm (urodzony w Cichach 1680). Die Anziehung Christi des herrlichsten Seelen-Kleides über Galat. III v. 27. bey der Tauffe eines bekehrten Juden Nahmens Jacob Abrahamowicz aus Szkłow in Weissrussland a. 1716. d. 22. Jul Königsberg 1716. w 4ce.

— Den auff Gott beständig hoffenden und gekrönten David, bey der Leiche des ersten Königs in Preussen Friderici... Königsberg 1713. w 4ce.

— Dissertatio sistens Trigam tematum... Wilhelmus Tyszka. A. 1701. Regiomonti typis Reusnerianis. w 4ce.

— Jezusa Narodzonego, Jako Roża, Ktora źimie z uschłego krzá rożánego żywotá Pánieńskiego cudownym sposobem wyniknęłá y owoce wdźięczne przyniosła, Wystáwił w Kazániu Zborowi swemu wielce kochánemu powodem Ewánielii zwyczáyney Z Rozdz. 2. à v. I. 2 usque ad v. 14. Lukaszá ś. W Swieto pierwsze uroczyste Národzenia Páńskiego, roku 1718. A potym rewidowawszy z pilnośćią należytą, Ono ku wieczney chwale Jezusowey, y zbudowániu dusznemu Chrześćiánow práwowiernych, y w służbie Boskiey gorliwych. Roku 1719. dniá 7. Kwietniá, drukarską świátu publikował prásą Kśiądz Wilhelm Tyszka, Archipresbiter, y Pleban Jánsborski. W Krolewcu w Drukárni Reysnerowey Anno 1719. w 4ce, k. tyt. i k. 3 nlb., str. 42.

Dedykacja (po łacinie): Dieterico a Tettau, Ludov. ab Ostan, Frid. a Tettau, Christ. Arendt, E. F. Fehren, Frid. Reichel. Wszyscy są wysokimi dygnitarzami (consiliarii status), a trzech spomiędzy nich (Diet. i Fryd. Tettau oraz Fryd. Reichela) nazywa „aestumatores et patroni linguae et studiorum polonicorum", „fautores idiomatis sarmatici". Swoje kazanie nazywa „primitiae idiomatis materni". Poczem przypisanie po polsku: grabi de Waldburg, H. Brauchwitzowi, Ludowikowi Ciesielskiemu i kilku duchownym (J. Monkowius, J. Banasz, Mat. Drygalski, H. Engelland) oraz swoim braciom Michałowi burmistrzowi w Margradowie, Fryd. Bartł. podsędkowi w pow. oleckim, Jędrzejowi plebanowi w Cichach.

Następuje znowu przedmowa po łacinie, w której omawia użytą przez siebie ortografję i gramatykę (zredukował znaki diakrytyczne i pisze „pany" a nie panami). Kazanie zajmuje str. 42, a kończy się ułożoną przez niego pieśnią: Słuchajcie dziś coś nowego, Róża z raju niebieskiego... Bentkowski I, 256. — Jocher 5218.

Czartor.

— ob. Kancjonał (Monety 1723, elbląski 1727).

Jocher III, str. 273 podaje daty z jego życia. — Oloff Polnische Liederg. I, 189—190.

Tyszkiewiczowie ob. Drucki Horski (Lux lunae 1649) — Jurkowski (Cuda 1677, Wonność 1760) — Rosołecki Łuk. (1736) — Trześniewski Grzeg. (Ozdoba y obrona 1765; tu w przedmowie o różnych Tyszkiewiczach) — Twardowski Sam. (Pobudka cnoty) — Zieniewicz A. (Phaenomenon gloriae 1641).

Genealogję i dzieje rodziny opracował Eustachy Tyszkiewicz w dziele „Groby rodziny Tyszkiewiczów" (Warszawa 1873. z 3 tablicami genealogicznemi). — Na dziele tem oparł się głównie Żychliński w swoim artykule o Tyszkiewiczach w „Złotej księdze szlachty" tom V, 333—377. W końcu XIX wieku wyszła nadto osobna broszura „Genealogia Tyszkiewiczów" o czem obacz Estreicher Bibl. za lata 1880—1900 tom IV str. 421. — W r. 1903 wydał Józef Tyszkiewicz broszurę p. t. „Tyszkiewiciana", w której przedrukował odpisane z rękopisu mego ojca surowe i prowizoryczne materjały (pełne błędów i luk), odnoszące się do bibljografji Tyszkiewiczów.

Praca J. Wolffa o genealogji Tyszkiewiczów jest w rękopisie Krasiń. nr 796.

Tyszkiewicz Aleksander (I), wojewodzic brzeski ob. Jaruntowski Kasper (Judicium 1604).

Tyszkiewicz Aleksander (II), doktór praw paryski, sędzia ziemski połock. († 1644) ob. Tyszkiewicz Józafat (Kazanie 1644).

Niesiecki IX, str. 183 pisze o nim: „Będąc w moskiewskim więzieniu tragedje Seneki gładkim wierszem pol. wytłómaczył".

TYSZKIEWICZ Aleksander (III) Skumin, student w gimn. bractwa kijow. († 1659). Felix Cometa post natalem diem Petri Mohiła Metropol. Kijovien. 1633.

Wiszniewski VIII, 382.

— Mnemosyne Sławy, Prac, Y Trvdow. Przeoswieconego W Bogv Oyca, Iego Mosci Oyca Piotra Mohiły Woiewodzica Ziem Mołdawskich, Vprzywileiowanego Prawosławnego Metropolity Kiowskiego, Halickiego, Y Wszystkiey Rvsi: Exarchys. Thronv Konstantynopolskiego: Archimandryty Cvdotworney S. Ławry Pieczarskiey Kiowskiey. Na pożądány onego wiazd do Kiowá; od Studentow Gymnasivm w Bráctwie Kiowskim, przezeń Fundowánego. Swiátu podána. Rokv, 1633. Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar. Psal: 118. Mowiłem o świádectwách twoich przed Krolmi, á nie záwstydałem się. Drvkowano w S. Cudotworney Łáwrze Piecz: Kiow. [Tytuł w ozdobnej ramce]. (1633). w 4ce, k. tyt. i k. 14 nlb.

Na odwr. tarcza herbowa z 6 herbami i 12 wierszy polskich, zaczynających się: Z mieeza przy szablach, spisach przyczyny do sieże...

Na k. A_2: Praeludium wierszów (prozą), podpisane: Aleksander Tyszkiewicz, datow. z Kijowa Anno 1663.

Wzywa tu metropolitę imieniem cerkwi kijowskiej: „chciej kołami zmierzyć do wileńskich i wszystkiego świata ruskiego i litewskiego progów a obaczysz, jakoć zabiegą z radości w drogę oni, których pełno po wieżach, pełno po ratuszach, pełno w podziemnej niewoli za niepokalaną wschodnią wiarę". Prosi go o przywrócenie wolności i praw naszych a pochwalnie wyraża się o Wład. IV.

Tyszkiewicz jest więc wydawcą całego zbiorku.

Następuje potem zbiorek wierszy polskich. Nad każdym wierszem godło (włócznia, kolumna, zodjak, ręka zrywająca winne grona, lew wspinający się, ręka z chorągwią, cyrkiel i t. p.). Pod każdem z tych godeł stosowne wiersze, nawiązujące do godła, ale mające za treść obronę wschodniej wiary i naganę jej wrogów, a także pochwały Wład. IV i rodu Mohiłów.

Wierszyki te podpisali studenci gimnazjum bractwa: Jerzy Tysza, Jan Tysza, Samuel Mużyłowski, Adam Tysza, Filon Ilkowski, Filip Konstantynowicz, Tymoteusz Knichinicki, Stefan Baloniewski, Zacharjasz Bereżecki, Andrzej Grodziecki i Porfiry Kiełczewski.

Wiersze te mają tak jednostajny charakter, że niewątpliwie wyszły z jednej ręki (któregoś z profesorów szkoły).

Na końcu: Peroratio (prozą) podpisana przez Bazylego Ustrzyckiego, wreszcie rysunek niby piramidy, a w jej środku napis pochwalny, iż Mohiła „cerkwi prawa wschodnie od Króla Pana otrzymał". — Na ost. stronie wierszyk polski: In Zoilum.

Juszyń. II, 435.

Siarcz. Obraz II, 278. — Święcki Hist. pam. III, 246. — Encykl. Orgelbr. XXV, 863. — Jabłonowski Akademia Kij. Mohil. 1900, str. 117. — Żychliński Złota księga V, 336.

Jagiell. — Krasiń.

TYSZKIEWICZ Aleksander (IV) Skumin. Mowa Jmci Pana Alexandra Skumina Tyszkiewicza Ciwuna Wileńskiego imieniem swych Kollegow Kawalerow Collegii Nobilium Warszawskieg Societatis Jesu do Nayiaśnieyszego Krola Jmci Pana Naszego Miłościwego. (1764). fol., 2 k.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Ossol.

— Nauki mechaniczne o ruszaniu się, obrotach i biegu wszystkich rzeczy, jakoteż o machinach do różnego używania służących, z których dowód dadzą Jmć PP. Aleksander Skumin Tyszkiewicz Cywun Wileński i Piotr Jundziłł Marszałkowicz Grodzieński w Collegium Nobilium Warszawskiem Soc. Jesu roku 1765. W Warszawie w druk Mitzlera. w 4ce. 12 k. nlb.

Treść obejmuje prawa ruchu i jego rodzaje, teorję machin i przedstawienie machin górniczych. Broszura tworzy program dla popisu odbytego w obecności króla.

Profesorem fizyki był Rostan, on też jest zapewne autorem tego programu, ale ponieważ był to Francuz, przeto pisał zapewne po francusku a na polskie tłómaczył któryś z profesorów Polaków.

Po popisie ofiarowano królowi rękopis „Nauk mechanicznych" (z nazwiskiem Tyszk. i Jundziłła). Rękopis ten zawiera zwięzły traktat o mechanice. Dochował się on w zbiorach Akad. Umiej. Jego kartę tytułową reprodukuje ks. Bednarski (jak niżej).

Żebrawski Bibl. matem., str. 417. — Ks. Bednarski Upadek i odrodzenie szkół jez. w Polsce 1933, str. 356 (cytuje egzemplarz z bibl. dyrektora Arch. Państw. w Wilnie).

— ob. Exercise (1766).

Zychliński Złota księga V, 343. — Niesiecki tom IX, 184.

TYSZKIEWICZ Antoni Dominik, biskup żmudzki. prepozyt kaplicy św. Kazim. (ur. 1709 † 1760). Krolewska Droga Do Nieba albo Zycie S Kazi-

mierza Krolewica Polskiego y W. X. L. Opisane Roku 1752. [Tu ozdobnik]. w Warszawie w Drukarni J. K. Mći y Rzeczypospolitey in Collegio Scholarum Piarum. w 4ce, k. tyt. i k. 7 nlb., str. 151.

Dedykacja do Aug. III oraz do Marji Józefy, po łac. (3 k.) i po franc. (4 k.). Tu wysławia ich pobożność i ich związki z innemi dynastjami Europy.

Poczem idzie przedmowa o przodkach św. Kaz. (wywodzi ich z Włoch, idąc za Rywockim i Kojałowiczem); rejestr pisarzów i chwalców św. Kaz.; wreszcie Przestroga do czytelnika. Z niej wynika, że tłómaczył, a raczej przerabiał jakieś dzieło łacińskie, „złożone" w r. 1700. Nazwiska autora tego dzieła jednakże nie wymienia, mówi tylko, że to był Panegirys, Elogia, Encomia. — W r. 1701 wyszło wprawdzie „Echo zawołanych kazn.", gdzie jest zawarty panegiryk o św. Kaz., ale wątpię, aby to miał na myśli?

Słusznie też Jocher 8532 przypuszcza, że przekładał z jakiegoś rękopisu.

W cz. I opisuje żywot królewicza w 10 rozdziałach (w ostatnim rytm o Bogar. i nagrobek jego wierszem polskim). — W cz. II (od str. 78) cuda zdziałane po śmierci. Na str. 105 o uwięzieniu ciała przez Moskali i sprofanowaniu kaplicy. Na str. 126 wiersz ks. Porzeckiego. Na str. 141 pochwały wierszem i dowcipne napisy pod obrazem św. Kaz. — Dlaczego na obrazie św. Kaz. ma trzy ręce?

Na końcu aprobata bisk. wil. Mich. J. Zienkowicza z r. 1740.

Chrept. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Przezdz. — Uniw. Wileń.

— Pedelis Miros Saldžiausi medi Križiáus Iezusa Pona Sáwimpturis inriszta (1750)... ob. Pedelis (w t. XXIV, 176) — Snopek.

— Synodus dioecesana mednicensis seu Samogitiae (1752) ob. Synodus (w tomie XXIX, str. 147).

Jocher nr. 7580 i III, 317, 381.

(Tyszkiewicz Antoni). Dies solis in charact. Cynthia affulgens atque sub novilunium praesulei honoris Ant. Tyszkiewicz, episc. Mennithensis, orbi sarmatico in inaugurat. triumphos proposita ab Acad. et Univ. Viln. Soc. J. Vilnae (1738). fol., k. 20.

— Consecratio ad Infulam Mennithensem... Antonii comitis in Łohoysk et Berdyczów Tyszkiewicz, episcopi Mennithensis... a clericis regularibus Scholarum Piarum Collegii Vilnensis celebrata. Vilnae, 1738. fol., k. 14.

Na odwr. tyt. herb.

— Jubilaeum Samogitiensis ecclesiae (1741)... ob. tom XVIII, 653.

— Panis Benemerentium Honor Pontificius Magno nostri saeculi Antonio Jll. ac Rnd. D. D. Antonio Tyszkiewicz Episcopo Samogitiae bonis avibus e Romano promptuario allatus atque ad gustum Magno Neo-Honorio Appositus a Collegiis Crosensi et Possaviensi S. J. Anno 1740. Vilnae, typis Soc. J. fol., k. 15 nlb.

Notata Jochera.

— ob. Giec Kaz. (1752) — Trześniewski Grzegorz (Rok koronacji 1758) — Woyzbun Aleks. (Kazanie 1761) — Wróblewski Bonifacy (Kazanie 1760).

Kraszewski Wilno IV, 278. — Rzepnicki Vitae III, 41—2. — Swięcki Pamiątki II. 500. — Janocki Lexic. I, 164. — Encykl. Org. XXV, 863. — Żychliński Złota księga V, 353.

Tyszkiewicz Antoni Jan, syn Jana Eustachego i Zofji z Wiśniowieckich, podskarbi i marsz. nadw. lit. (ur. 1609 † 1649) ob. Burniewicz Sz. (1650) — Kopeć Jan Kar. (Eufr.) — Ostrowski Danejk. (Swada polska f. I; tu dwie jego mowy) — Sitański Franc. (1636) — Starowolski (Monumenta, str. 228) — Szlachtowic Aleks. (Acroama 1623. Votum 1623; tu jego — rzekomo — wiersze greckie) — Tyszkiewicz Jozafat (1645).

Encykl. Orgelbr. XXV, 863. — Żychliński Złota księga V, 350 (za „Grobami" Eust. Tyszkiewicza). — Jego rachunki podskarbiowskie wydał Eustachy Tyszkiewicz w r. 1855.

Tyszkiewicz Antoni Kazimierz, generał lejt. wojsk litewsk. († 1788) ob. Karpowicz Michał (Na pogrzebie 1779).

Żychliński Złota księga V, 362.

Tyszkiewicz Eustachy Serafin, kasztelan smoleński, starosta mohil. ob. Stryjkowski (Kronika; przypisał mu XVII księgę).

Niesiecki IX, 176. — Żychliński Złota księga V, 346. — Niemcewicz Dzieje Zygm. I, 449.

Tyszkiewicz Felicjan, syn Eustachego, starosta żyzmorski († 1649 pod

Zborowem) ob. Szlachtowic W. (Mars 1631).

Niesiecki IX, 181.

Tyszkiewicz Fryderyk, wojewodzic brześciański ob. Kobiernicki M. (1589).

TYSZKIEWICZ Honory Jerzy, poseł księstwa Żmudzkiego, syn Jerzego Mik. († 1798). Głos I... W... Tyszkiewicza posła żmudzkiego na dniu 23 aprilis r. 1789 w Izbie miany. w 4ce. str. 4.

Bibl. w Suchej

— Głos... w Izbie seymowey na dniu 15 Iunii in turno miany. (1791?). W drukarni wolney. fol., 1 k.

Zapewne o tym głosie mówi Smoleński Ostatni rok, 1897, str. 327.

Uniw. Warsz.

— Głos posła Xięstwa żmudzkiego na dniu 25 Oktobra r. 1790 miany. fol., 1 k.

Bibl. w Suchej

— Głos IW... posła żmudzkiego na sessyi 15 decembra w Izbie seymowey miany. Warszawa, w drukarni I. K. Mci XX. Schol. Piar. (1788). fol., 1 k.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Raczyń.

— Mowa... na sesji seymowey 25 8bris 1788 miana. fol., k. 1.

O zaradzeniu zbyt wolnym obradom.

Dzików — Jagiell. — Raczyń.

Tyszkiewicz Jan Eustachy z Łohojska, syn Jerzego, wojewoda brzeski, ojciec bisk. Jerzego († 1631)... ob. Janczyński Rafał (Erectia planetow 1637) — Starowolski Szymon (Bellatores 1631. Tractatus 1733) — Szlachtowic Wal. (Mars 1631, Tryumf 1628) — Twardowski Sam. (Pobudka cnoty).

Niesiecki IX, 179. — Niemcewicz Panow. Zygm. III, I, 448—50. — Siarczyński Obraz Zygm. III, t. II, 279. -- Święcki Hist. pam. II, 214. — Żychliński V, 349. — Finkel Bibl. III, 1882.

TYSZKIEWICZ Skumin Janusz (Jan), syn Teodora i Katarzyny z Lackich, starosta bracławski, pisarz W. X. L., potem wojew. trocki i wileński (ur. 1570 lub 1572 † 27 maja 1642). Dispvtatio De Militari Disciplina, Qvae Administrationis Belli Primam et praecipuam partem continet: In Inclyta Argentoratensium Academia publici exercit'j causa proposita à Georgio Obrechto, IC. Respondente Illvstri Et Generoso Domino, Domi- (sic) Johanne Skumyn, P. N. Capitaneo Braslavviensi, &c. Lithuano. [Tu winjeta, przedstawiająca dwie ręce złączone na tle jakiejś rośliny]. Argentorati Excudebat Antonius Bertramus (1592). w 4ce, k. nlb. 81 (sygn. V_1).

Dedykacja: Joanni Skumyn capit. Braslav. Lithuano, Domino suo clementi et gratioso, podpisana: die Lunae post festum Paschae Anno Christi M.D.XC.II (1592) Argentorati... G. Obrechtus IC.

W dedykacji tej mówi, że Skumyn posiada starostwo na Litwie blisko granic mosk., a car mosk. prowadzi częste wojny przeciw Polakom i Litwinom. Stąd studia politica dla niego się nadawały. Sławi znaczenie prawa i prawników zarówno w wojnie, jak pokoju. Skuminowi przypisuje zasługę, że mu ułatwił napisanie tej dysputacji (in hac perplexa et diffusa disputatione... totam nostram academiam animatus esses). Wychwala również Stan. hr. Ostroroga (obacz), który w r. 1590 „de principiis et constitutione belli disputavit". Przepowiada dla obu wielką przyszłość.

Rozprawa składa się z 1254 tez, ujętych w rozdziały, jak np. De officiis militum, De officio praefecti castrorum, De off. ducis belli, De off. rei armentariae custodis i t. p. — Na k. I_2 rozpoczyna się: De legibus militaribus (głównie o testamencie żołnierskim, de poenis et delictis, de novis militaribus legibus, de judicis militaribus). Na k. T de militaribus exercitiis. Jest to więc niejako podręcznik administracyjnego prawa wojskowego, oparty głównie na wzorach starożytnych.

Ob. w tomie XXIII, 229. Autorem był niewątpliwie profesor, a nie uczeń. — Por. Ostroróg. Ossol.

— List do Smotrzyckiego i Boreckiego (1621)... ob. Rutski Welamin (Sowita wina, w tomie XXVI. 501).

Jest to odpowiedź na list Smotrzyckiego (adresowany do niego, do Ad. Chreptowicza, Mik. Tryzny i Jerzego Mieleszki), o którym ob. w tomie XXVIII, 332.

Przedruk w Archiw jugozapadnoj Rosii VIII.— Wiszniewski Hist. lit. VIII, 327. — Brückner w Kwartaln. Histor. 1896, str. 620.

— ob. Ch. D. (Faustum omen 1631) — Czarliński (Wizerunek 1637) — Droczyłowski Eustachy (Dextera fidei 1620) — Dubowicz Aleksy (Wyprawienie osoby 1642) — Grynaeus (Physiologia 1641) — Loeaechius And. (1608) — Obrecht (1590) — Ostrorog St. (1590) — Polidor Virgil. (1688) — Porzecki Tom. (Triasmus 1641) — Potocki Paw. (Centuria, Saeculum 1702) — Protasowicz J.

(Paranimphus 1595, Inventores 1608) — Tossanus (1595) — Tyszkiewicz Teodor (Monumentum 1618) — Zawadzki M. (Klejnot 1641) — Zelewek (Plenilunium 1641) — Zieniewicz And. (Phaenomena 1641).

Wedle Dubowicza (jak w.) miał zostawić w rękopisie dzieło: Pastor oeconomicus.

Niesiecki Herbarz IX, 174—5. — Starowolski Monumenta str. 760. — Kwiatkowski Panow. Wład. IV, 266. — Podgurski (Mosbach) Pomniki str. 11. — Kraszewski Wilno III, 72. — Wójcicki Bibl. staroż. pis., 1843, V, 3. — Stebelski Żywoty św. II, 193. — Wizerunki i roztrząsania 1843 t. 60, str. 122—5. — Święcki Hist. pam. II, 243. — Niemcewicz Panow. Zygm. t. II, 382, 504; III, 11, 255, 267—272. — Encykl. Orgelbranda XXV, 860. — Żychliński Złota księga V, 339.

Ob. też o nim Wotschke Studienfahrten 1910, str. 28.

Tyszkiewicz Janusz de Lohoisco (albo Hołoisko), wojewoda kijowski, starosta żytomirski († 1649) ob. Ch. D. (Faustum omen patriae 1631) — Costenus B. (Assertiones 1625) — Mogilnicki Józ. (Manipulus 1629) — Patawski Marcin (1637) — Potocki Paweł (Centuria 1670).

Żychliński Złota księga V, 346.

Tyszkiewicz Janusz, wojewoda trocki. (Mowa na żałobnym akcie Krzysztofa Sapiehy Wwdzica Wileńsk. Pisarza W. X. L.) ob. Ostrowski (Swada polska 1745, VI, 40—42).

(Tyszkiewicz Janusz), generał major wojsk pol. Sprawa JW. JP. Janusza Hrabi Tyszkiewicza, Generał Majora byłych woysk Polskich, i Kawalera Orderu S. Stan: przeciwko WW. JPP. Józefowi Oycu, Dominikowi, Antoniemu, Ferdynandowi, i Antoniemu, Wincentemu, Synom Staniewiczom, Staroście i Starościcom Giegieckim, oraz Tomaszowi Hliniczowi Chorążemu Powiatu Preńskiego. (po 1795). fol., k. 2 nlb.

Uniw. Wileń.

— Sprawa JW. JP. Janusza Tyszkiewicza Generała byłych Woysk Polskich, przeciwko JWW. Jerzemu Tyszkiewiczowi kawalerowi Orderów, Michałowi i Eleonorze z Tyszkiewiczów Giełgudom Marszałkowstwu Litt: Tomaszowi Mineyce Staroście Kutymskiemu Zastawnemu Dóbr Upity JW. Jerzego Tyszkiewicza Possesorowi, oraz dalszym tegoż JW. Jerzego Tyszkiewicza kredytorom. (1798). fol., k. 2 nlb.

Uniw. Wileń.

— Głos od JWWP. Janusza y Eufrozyny Tyszkiewiczów... fol., k. 6.

Warsz. Nar. (Rap.)

— ob. Giełgudowie (1792) — Konarski Józef (Wykład 1797).

Jest to zapewne ten sam Janusz Tyszkiewicz, który w r. 1794 był naczelnikiem powstania żmudzkiego (pow. rosieński). — Obacz Korzon Wewn. dzieje (1897) I, 490 i VI, 159.

TYSZKIEWICZ Jerzy S. J., syn Jerzego wojewody brzeskiego (1571 † 14 sierp. 1625), rektor w Toruniu, Kaliszu i Poznaniu, prowincjał lit. De Perfectione. Georgii Tyszkiewicz Soc: Iesv, Sacrae Theologiae Doctoris. [Tu ornament linearny]. Cracoviae, In Officina Andreae Petr: S. R. M. Typogr. Anno 1624. [Tytuł w ozdobnej ramce]. w 8ce, k. tyt. i k. 14 nlb., str. 426.

Dedyk. Mutio Vitellesco, praep. gen. S. J. Powołuje się w niej na wzory Rosignolia, Alwareza, Roderica i innych pisarzy jezuickich. — Poczem aprobata Vitell. (Romae 4 febr. 1623) oraz Nucerina (Crac. 2 Jan. 1624).

Następuje na 10 k. dokładny indeks treści oraz rzeczy i miejsc Pisma świętego. Na treść składa się 55 rozdziałów. Przechodzi w nich pojęcie i rodzaje doskonałości chrześc., stopnie jej (zna ich sześć), sposoby nabycia, czy możliwa jest „in saeculo"? Najwięcej interesuje go nabywanie doskonałości w ramach zakonu jezuickiego i obowiązki superjorów do czuwania nad tem. Książka jest widocznie przeznaczona w pierwszej linji dla członków zakonu. Cytuje też głównie (obok ewangelij i ojców Kośc.) pisma jeznitów.

Jocher 4169 a (streszcza w tomie III, 612).

Czartor. — Ossol. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń. — Zieliń.

— Tož:... Coloniae 1626. w 12ce.

Jocher 4169 b (za Niesieckim).

— Responsio. Georgio Tyskiewicz Societatis Iesv. Ad Libellum Famosum cuiusdam Anonymi Torunensis: Patrocinium veritatis Literarum Toruniensium falsò inscriptum [Tu ornament linearny]. Cracoviae, In Officina Nicolai Lobij, Anno Domini 1615. w 4ce, k. tyt., k. nlb. 2 i 50 (sygn. M_2).

Dedykacja. Fabiano Plemiencki, datow. Calisii ex collegio Carncov. S. J. 29 dec. 1614. — W przedmowie do czytelnika mówi, że odpowiada na pismo „Patrocinium" (a to znowu było odpowiedzią na „Oratio pro S. J. contra quaerelas Torun. comitiis proszov. et sred. propositas"). — Poczem idzie: Anonymo Tor. patrono.

Anonimowymi autorami powyższych pism byli Rościszewski (Oratio) i Turnowski J. (Patrocinium). — Obacz w t. XXIV, 141. — Tyszkiewicz wyrzuca toruńczykom, że imię autora „Patrocinii" jest zatajone (posądza o autorstwo kogoś z Kalwinów, hugenotę, Gallum in Polonia precario victum et locum habentem). Obiecuje pisać z umiarem, mimo to ton jego odpowiedzi jest ostry.

Rzecz swą podzielił na 12 rozdziałów Dlaczego toruńczycy nie skarżyli się na swe rzekome krzywdy (zabór kościoła) u legata? Jezuici nie namawiają do prześladowań. Synod toruński 1595 dążył do zamieszania Rzeczp. (legite canonum sextum). Szlachta kujawska i dobrzyńska domagała się w r 1612 założenia kol. jez. w Toruniu. O walkach jezuitów z toruńczykami w tej sprawie. O kupnie domu dla jezuitów (czy pogwałcono prawo chełmińskie?). Kto ma prawo do kościoła. Jezuici nie przeszkadzają wykonywaniu wyznania augsb. List Tylickiego. Sprawa tumultów studenckich (jezuici niewinni). Obrona tez w r. 1586 przez jezuitę Artura. Prześladowania katolików w innych krajach o ile są większe. Przywilej króla Zygm. III z r. 1611 w sprawie osiedlenia jezuitów w Toruniu. O wystawieniu kollegjum jezuickiego (tu obszerny wywód prawny o odbieraniu heretykom kościołów katolickich). Obrona szkół jezuickich. Szkoły jezuickie są także w innych miastach, zamieszkałych przez różnowierców (Ryga, Lwów, Brunsberga). O ucieczce jednego chłopca z Torunia do Poznania (za podmową jezuitów) i t. p.

Kończy: Conclusio cum apostrophe ad Thorunenses. Tu atakuje przekład polski „Patrocinium": tanta styli mordacitate, tanta verborum obscoenitate, talibus aulicismis... utimini. Jeden egzemplarz podrzucono pod szkołą z dopiskiem: „Lege, perlege et lauda Jesuita, Torunium vita, si tibi mala vita". A tymczasem qui tangit nos tangit pupillam oculi Dei. Przepowiada toruńczykom jakąś tragedję.

Przedrukowane zostało w związku z tragedją toruńską z r. 1725 w dziele p. t.: Simonis Frid. Hahnii Collectio monumentorum veterum et recentium ineditorum... Brunsvigae 1726 ex offic. Frid. Wilh. Mayeri. w 8-ce (tom II, str. 1—124). — Hahn pisze w przedmowie, iż dziełko jest nader rzadkie, toteż nie wahał się je przedrukować dla wznowionych przed dwoma laty niebezpiecznych zaburzeń przez jezuitów toruńskich. Te same bowiem przyczyny, których bronił Tyszkiewicz, były obecnie powodem smutnych następstw.

Jocher 9559. — Bock Hist. ant. tom I, część II str. 852. — Sobieski Nienawiść tłumów str. 70. — Załęski Jezuici II, 181.

Akad. — Bibl. w Suchej — Chrept. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Uniw. Lwows.

— Responsio Nicolai Ziemiecki Archidiaconi Pczeuensis, &c. Ad Famosum Anonymi cuiusdam tenebrionis & calumniatoris libellum, contra Patres Societatis Iesv in Polonia, Ad Illvstres Regni Proceres editum. Qvi Inscribitur; Consilium de recuperanda & in posterum stabilienda pace Reipublicae: in quo ostenditur pacem nec constitui, nec stabiliri posse, quamdiu Iesuitae in Polonia maneant. Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum: dilexisti iniquitatem magis quàm loqui aequitatem: dilexisti omnia verba praecipitationis lingua dolosa: Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Psal: 51. Cracoviae, In Officina Andreae Petricouij, Typographi S. R. M. Anno Domini, M.DCX. (1610). w 4ce, k. tyt. i k. 43 nlb.

Na odwr. k. tyt. dwa wierszyki łac: Ad authorem infamis Consilii.

W przedmowie wyraża się o Consilium: „lumbricum istum iam olim in Arnaldis, Missenis, Laernaeis (powinno być Lermaeis) et aliis horum gamellis, Helvetico spiritu actis, a Montano et Gretsero aliisque obtritum, nunc iterum attolere caput. Mówi też, że je kilkakrotnie już przedrukowano zagranicą. — (Jak wiadomo, Consilium to płód epoki rokoszowej; wyszło najprawdopodobniej spod pióra Herburta, najprzód napisane zwięźle po polsku, potem rozszerzone w nowej redakcji łacińskiej — ob. pod Consilium).

Odpowiedź Tyszkiewicza — bo onto ukrywa się pod pseudonimem Ziemeckiego, jest na końcu datowana: Posnaniae A. D. 1609. Składa się z 30 rozdziałów, a treść ma następującą:

Dlaczego dopiero teraz odpowiada na Consilium? Rozbiór początku pisma (zarzuca mu, że unika nazwy „król", a mówi tylko o „supremus magistratus"). Dlaczego nie wspomina, że Machiawella najlepiej zbił jezuita Piotr Ribadanera. Gani „neopo-

litiam“, dążącą do tyranji. Jezuici nie są wrogami Polski. Niema wśród nich Francuzów, a tylko jeden Anglik. O dyscyplinie jezuickiej i ślubie posłuszeństwa. O rzekomem wypędzeniu jezuitów z Wenecji (ustąpili stamtąd sami dobrowolnie). Jezuici nie dążą do związania Europy pod kierownictwem króla hiszp. Odpiera posądzanie ich o intrygi dworskie, a specjalnie na dworze polskim. O zabójstwie Henr. III (nie są tego winni). O ich poglądach na tyrannicidium (wedle Moliny, Lessiusa i Grzeg. de Valentia). Są oni zgodni z nauką św. Tomasza o tej kwestji, a zwingliści i luteranie idą jeszcze dalej od nich. Kłamstwem jest, że wywołali spisek przeciw Jakóbowi w Anglji. Czy jezuici zwalczają wolną elekcję i inne wolności bądźto w Polsce, bądź w innych krajach (Styrja, Węgry)? Powołuje się na Skargę, że nie (habes documenta in Proba Skargae). Autor Consilii jest heretykiem, i dlatego nienawidzi jezuitów. Konfederację warsz. nazywa „pax“. Omawia nielegalność konfederacji. Jakżeby przy niej zwalczać bluźnierstwa arjanów? Przeczy gorąco, jakoby Skarga, mówiąc o posłach sejmowych w r. 1606, miał użyć porównania o ścinaniu głów jak makówki (habui literas de hac re a duobus nunciis illorum comitiorum). Jezuitów celem jest obrona katolicyzmu, wylicza ilu mają w Polsce kaznodziejów i uczonych (nazwisk nie podaje). Mają za zadanie wprowadzać w życie uchwały soboru tryd. Broni kazań i spowiedzi jezuickich. Nawet Lipsius ich wychwala. O roli jezuitów w Anglji. O ich stosunku do Dymitra Sam. O wysokiej wartości ich szkół. Dlaczego ich przywołano napowrót do Francji. O projekcie autora Consilii, aby zakon jezuicki w Polsce znieść, a majątek obrócić na szkoły i szpitale. Infamja autora tego Consilium.

Układ pisma jest więc dostosowany do układu treści w Consilium. Punkt za punktem odpiera jego twierdzenia. Powołuje się przytem często na apologje zakonu ogłoszone zagranicą (przez Franciszka a Montibus, Ludw. Richeoma po franc., Gretsera i And. Valdoriusa). Talentem pisarskim i wiedzą nie dorównywa Herburtowi, domniemanemu autorowi Consilii.

Jocher 9301 (podaje za Niesieckim tytuł polski), 9302. — Grabowski Skarga str. 606. — Brückner w „Reformacji w Polsce“ I, 1921 str. 279.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Theologi cuiusdam epistola, ad quendam magnatem (1624)... ob. Lancicius Nic.

Bywa mu mylnie przypisywane. Jest to praca Lanciciusa. Brożek w egz. Bibl. Jag. nie zanotował, że Tyszkiewicz jest autorem (jak rozumieją niektórzy), lecz tylko, że Tyszkiewicz tę pracę rozdawał gościom biskupa Szyszkowskiego. — Ob. t. XXI, 40.

— Theologia Antilogica Lvtheranorvm, Et Antilogia Theologica Calvinistarvm; Sev Contradictiones de rebus Fidei, quas Lutherani & Caluinistae in suis Propositionibus, concordes, discordes, admittunt: Deprehensae à P. Georgio Tyskievicio, Societatis Jesv, S. Theologiae Doctore, & ab eodem aliquot supra triginta Quaestionibus comprehensae. In Qvibvs Proditur dolus, fraus aperitur, conuincitur falsitas, (Lutheranae nimirum & Caluinianae Sectae). Bernard: Ser: 64. in Cantic. In Gratiam Scholae tam Lutheranae quam Caluinianae. Cracoviae, In Officina Andreae Petricouij, S. R. M. Typogr. Anno 1624. w 4ce, k. tyt. i k. 2 nlb., str. 132.

Na odwr. k. tyt. cytaty z OO. Kościoła.

Rozpoczyna przedmowa Benevolo Lectori, poczem cenzura Mutiusa Vitellescusa prepoz. gener. datow. w Rzymie 4 febr. 1623 oraz imprimatur Seb. Nucerina z 2 stycz. 1624 w Krakowie.

Celem książki jest wykazać sprzeczności, jakie zachodzą między luteranami a kalwinami. Odnalazł ich 36 i omawia każdą z nich w osobnym rozdziale. Nie zgadzają się w najważniejszych punktach ich konfesje wiary — i nie zgadzają się ich najwybitniejsi pisarze (np. Beza). Nie uważają się wzajemnie za kościoły chrześcijańskie. Zarzucają sobie wzajemnie idolatriam. Przed Lutrem i Kalwinem nikt nie wyznawał takiej religji, jaką głoszą te sekty. Wykazuje ich błędy (modlitwy za umarłych, czyściec, zwierzchność papieża, dobre uczynki, grzechy, posty, cuda, umartwienia ciała) i sprzeczności w tych kwestjach. Cytuje Bezę, Bulingera, Husa na dowód, że w obrębie żadnej sekty niema jednolitych przekonań. Kończy: Ad lectorem (zbawienie jest in ecclesia ortodoxa).

Jocher 3206 a.

Chrept. — Czartor. — Ossol.

— Toż:... Coloniae. 1627. w 4ce.

Jocher 3026 b.

— Vindiciae Doctrinae Societ. Iesv A Calvmniis Patroni Torvnensivm Anonymi. Authore Georgio Tiszkiewic. ex eadem Societate Sacrae Theologiae Doctore. [Tu na tablicy cierniowy wieniec i płomyki, a w jego środku litery I H S]. Cracoviae, In Officina Andreae Petricouij S. R. M. Typographi. Anno

Domini, M.DC XVI. (1616). w 4ce, str. 56.

Dedykacja Dacbogio Karnkowski palat. Derpatensi. — Poczem na nast. stronie: Ad lectorem. Tu mówi, że na nalegania przyjaciół uzupełnia swą poprzednią odpowiedź patronowi toruńczyków.

Obejmuje trzy rozdziały i Appendix.

Najprzód odpiera zarzut, jakoby jezuici uczyli sztuki aequivoce mentiendi. Powołuje się na to, co pisał Andrz. Cydonius S. J. w tej sprawie, na Bellarmina, Covaruviasa i t. p.

Potem rozbiera calumniam circa doctrinam de tyrannicidio. Miał ją rzekomo rozwijać Mariana, Sanderus, Emanuel Sa, M. Becanus. Tyszkiewicz wykazuje, że to fałsz, i przytacza kilku pisarzy jezuickich, wyraźnie potępiających tę naukę. (Przyznaje zarazem, że książki Mariany nie miał w ręce, ale cytaty z dzieł jego tułają się poprzekręcane). Powołuje się też na list Aquaviwy, druk w Krakowie in epistola Argenti. Reszka udowodnił, że Kalwin i Beza zachęcali do królobójstwa. Cała ta obszerna i w szczegóły wchodząca polemika o tyranobójstwo zajmuje str. 25—49.

W rozdz. III odpiera zarzut, jakoby jezuici głosili potestatem Summi Pontificis in temporalibus. Powołuje się znowu na licznych pisarzy jezuickich (Bellarmin, Suarez). Wysławia Bellarmina i przytacza, jak go wychwalał jakiś Żyd w Gdańsku, który świeżo przybył z Rzymu.

W appendiksie przytacza trzy świadectwa zagr., dowodzące, że niektóre zarzuty co do jezuitów w Belgji, Francji i Szwajcarji nie są prawdziwe. M. i. postulatio cleri et nobilium in comitiis regni Galliae z r. 1615.

W egz. Bibl. Jag. dopisek ręką autora: Admodum Rdo Thomae canon. et off. gnesnensi author mittit.

Jocher 9560, 9569.

Chrept. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Un. Lwow. — Zieliń.

— ob. Hap K. — Łaszcz M. (1615) — Nowiny z Torunia (1614) — Nowiny z Poznania — Obrona prawdy — Patrocinium (1614) — Plemięcki Fab. (1615) — Rościszewski — Sawicki K. — Schutzrede — Turnowski Jan (Patrocinium, Obrona, Schutzrede i inne pisma) — Zeitung (Zweyerlei 1614).

Przypisywane mu „Nowiny z Torunia o gwałtownym zabronieniu przez heretyki nabożeństwa“ nie są jego pióra. Ton jest demagogiczny; raczej pisał je K. Sawicki (ob. tom XXVII, 167), który więcej tego rodzaju pisemek wydał.

Sobieski Nienawiść wyzn. tłumów 1902 str. 90 przypisuje mu autorstwo: 1) „Deklaracyi nowego prawa konfederacyey“ (z r. 1615) — obacz tom XVI, 118. — 2) Wydanie „Diskursu na konfed.“ Skargi, 1615. — Oba te twierdzenia Sobieskiego nie są jednak niczem poparte.

Wielewicki Diarium, wydał Chotkowski III, 145. — Sotwell Bibl. Societ. J. — Wiszniewski Hist. lit. IX, 186, VIII, 245. — Brown Bibl. Pis. 412. — Encykl. Orgelbr. XXV, 861. — Siarczyński Obraz II, 279. — Maciejowski Piśmienn. III, 85. — Załeski Jezuici I i II, 686. — Bieliński Uniw. Wileń. III, 353. — Encykl. kośc. XXIX, 379. — Żychliński Złota księga V, 348.

TYSZKIEWICZ Jerzy, biskup żmudzki, potem wileński, syn Jana Eustachego i Zofji Wiśniowieckiej († 17 stycznia 1656). Supplicationes in praesentibus periculis ordinatae per Illustrissimum et Reverendissimum Dominum D. Georgium Tyszkiewicz Episcopum Vilnensem pro tota sua Dioecesi Anno 1655. Vilnae typis Acad. Societ. Jesu. w 4ce, ark. 4.

Tak podaje Jocher 6567 (z dodatkiem: druk piękny).

Mają to być suplikacje, nakazane przez niego w ciągu trwającej wojny z Moskwą, a wydane przed zajęciem Wilna.

Egzemplarza nie znam. (Może miał go Jocher z Bibl. Wileń.).

— Synodus dioecesana Miednicensis seu Samogitiae (1636, 1639).. ob. w tomie XXX, 146—7.

Tam bliżej streszczone dwa jego synody żmudzkie. — Jest też przedruk późniejszy (1690), przy którym dodano uchwały dalszych jego synodów (1643, 47).

— ob. Akatist sive laudes (1650) — Alembek Aureli (Syncharma 1641) — Bardowski M. (Echo 1643, Panegyricus 1643, Novae Hierusalem 1643) — Bartoszewski Wal. (Cień 1630) — Borghesi (S. Stanislao 1648) — Borkowski M. (Luna 1641) — Brzeski Wojc. (Controversiae 1636; spowodu synodu wileń.) — Burniewicz Sz. (Zodiacus 1650) — Drucki Horski K. (Lux lunae 1649) — Gąsiewski J. M. (Cantilenae 1650) — Jan de Matta (1650) — Janczyński R. (Kazanie 1637) — Jędrzejowski Konst. (Panegiricus 1628) — Kmicic Mikołaj (1638) — Kojałowicz Kaz. (1668, Miscell. 1650) — Laurinowicz Mik. (Latorośl 1650) — Legaczyński Piotr (Encaenia 1644) — Naramowski (Facies) —

Nissenus D. (Opera III, Vita Abrahae 1650) — Potocki (Centuria) — Prus Wawrz (Kazanie 1637) — Przyłuski Balt. (Na introd. 1653) — Saracinus P. (Testamentum 1646) — Sławoczyński S. (Giesmes 1646) — Stancewicz Jan (1650) — Stanczykiewicz (Exegesis 1646) — Starowolski Szym. (Camaldula 1650) — Szlachtowic Wal. (Mars 1631) — Tarwoyn P. (Przywitanie 1634) — Tyszkiewicz Jozafat (Kazanie 1647) — Woysznarowicz Kaz. (Rycerz 1654—5) — Wysztort (Nova et plena luna 1634).

Rzepnicki Vitae praesulum (1762) II, 190. — Niesiecki IX, 179. — Temberski Annales (wydał Czermak 1897). — Kwiatkowski Panow. Wład. IV, 307—9. — Łukaszewicz Kośc. braci czesk. w WP. 208—219. — Przyałgowski Żywoty, 1860. — Kraszewski Wilno II, 260, 294, 507. — Łętowski Katalog IV, 174—7. — Rykaczewski Relacje II, 243. — Wołonczewski Opis diec. Żmudz. I, 156. — Encykl. Orgelbr. XXV, 862—3. — Bieliński Uniw. Wil. II, III. — Encyklop. kośc. XXI, 227. — Żychliński Złota księga V, 349.

Tyszkiewicz Jerzy, ciwun wileński ob. Poesis Virgiliana (1703).

Niesiecki tom IX, 183.

Tyszkiewicz Józef, wnuk Dymitra Chaleckiego ob. Barszcz Jan (Laudatio 1595) — Komparski J. (Threnodia 1593) — Twardowski Jan (Examen 1594).

(Tyszkiewicz Józef), ciwun wileń., starosta żmudzki, wojewoda smoleński († 1790). De Dignitate Nuptiarum Jll[i] ac Magn[i] Domini Josephi Tyszkiewicz Tivuni Palatinatus Viln. nec non Ill[ae] D[ae] Annae Pocieiowna Filiae Palatini Trocensis Oratio Panegyrica a PP. Scholarum Piarum Coll. Sapiehani Viln. D. D. D. Vilnae, typis Acad S. J. Anno 1748. fol., 6½ ark.

Notata Jochera. — Ob. tom XXIV, 384 (Honor).

— Nutritius desideriorum Josephi Tyszkiewicz, capit. generalis Samogitiae, sub ausp. sui honoris aditum panegyr. homagio salutatus a Coll. Crosensi et Possav. Vilnae 1743. fol., k. 19.

— Vectigale carmen penes ingressum Iosephi Tyszkiewicz Generalis Duc. Samogitiae nomine Provinciae Lithvanae Sch. Piar. Vilnae 1743. fol., k. tyt. (z herbem) i str. 34 nlb.

Krasiń.

— Replika JW. J. P. Józefa Tyszkiewicza woiewody Smoleńskiego opiekuna a J. W. Eufrozyny Tyszkiewiczowny starościanki Gietan. małoletniey aktorki, z W. W. Sielickimi Woyskimi wilkomirskimi. fol. Jagiell.

— ob. Abramowicz Ant. (Sprawa 1781) — Bernowicz Mich. (Produkt 1790) — Koszka Stan. (Niebo 1743) — Niezabitowski Tom. (Dissert. 1778) — Pociejówna — Spourny (Cultus 1775) — Tomasz a Kempis (Ascensus 1761).

Był ojcem Ludwika Tyszkiewicza.
Niesiecki tom IX, 183—4. — Żychliński Złota księga V, 342.

TYSZKIEWICZ Józef, kasztelan mścisławski. Mowa Jaśnie Wielmożnego JMci Pana Józefa Skumina Tyszkiewicza, Kasztelana Mscisławskiego na Radzie Senatu Dnia 14 Marca w Roku 1763 w Warszawie miana. fol., k. 2.

Dziękuje za order i kasztelanję. Akad.

— ob. Tyszkiewiczowa Józefowa.

TYSZKIEWICZ Jozafat od N. M Panny, karmelita bosy. Kazanie przy exequiach godney pamięci Jego Mości Pana Alexandra Tyszkiewicza Sędziego ziemskiego połockiego przez oyca Jozaphata od Nayświętszey Panny z Góry Karmelu natenczas przeora karmelitów bosych klasztoru Głembockiego w kościele Głembockim die 13 Septembris Anno 1644 miana. Z dozwoleniem Starszych. Vilnae typis Academiae Soc. Jesu A. 1645. w 4ce, k. nlb. 14.

Przypis ks. Jerzemu Tyszkiewiczowi biskupowi żmudzkiemu i proboszczowi trockiemu oraz Antoniemu Tyszkiewiczowi marszałkowi nadworn. W. X. Lit. Datowan z Janowicz d. 25 Marca 1645 Paweł Tyszkiewicz sędzia ziemski trocki. — Poczem idzie druga dedykacja, podpisana przez samego autora dla Pawła Tyszkiewicza, ojca autora. Tu dziękuje mu za staranie w dzieciństwie około niego łożone.
Maciej. Piśmienn. III, 854.
Akad. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Uniw. Wileń.

— Pobożne Panię w Wielmoznym Jego Mosci Panv P. Stanisławie Pacv Staroscie Prenskim, Dworzaninie Po-

koiowym I. K. M. Przez W. Oycá Jozaphátá od Náświętszey Pánny, Przeorá ná ten czás Karmelitow Bosych, Klasztoru Głembockiego. Ná Kázániu Pogrzebowym w Kosciele Wilenskim, tychże Oycow: w Roku 1643. 12. Octobr. Wysławione. A przez Vrodzonego Ierzego Rewkowicza do Druku podáne. Z dozwoleniem Stárszych. w Wilnie, w Druk. Acad. Soc. IEsu. Roku 1648. w 4ce, k. tyt. i k. 17 nlb.

Dedyk. Krzysztofowi i Mikołajowi Pacom, podpisana przez Jerzego Rewkowicza, a datow. w Wilnie 12 nov. 1648.

Mówi o zacnym domu Paców. O cnotach zmarłego młodzieńca (pobożność względem M. Bos., poszanowanie rodziców).

Kraszew. Wilno IV, 195. — Niesiecki IX, 183. Jagiell. — Ossol.

Tyszkiewicz (Tiscovitius) Iwan ob. Tyszkowicz Iwan.

Tyszkiewicz Kazimierz, podkomorzy brzeski, syn Eustachego, woj. brzeskiego († 1649) ob. Kopeć J. K. — Szlachtowic Wal. (Mars 1630).

W Swadzie polskiej Ostrow. Danejk. 1745 I, 378—380 jest jego mowa na sejmiku deput. — Niesiecki IX, 180.

TYSZKIEWICZ Kazimierz, syn Krzysztofa, wojewody czernichowskiego. Causae Recessus à fide Romana, seu â Psychotyrannide Pontificis Romani ad synopsim redactae, tùm humillimorum obsequiorum, tùm promptissimae gratitudinis ergò dedicantur, Inclytae Academiae Pomeranorum Gryphiswaldensis Rectori Magnifico, Viris Reverendâ Dignitate, Consilio Experientiâ & variâ Doctrina Excellentissimis, Professoribus omnium Facultatum dexterrimis, celeberrimis Benefactoribus & Patronis colendissimis, Ut & extra Excellentissimorum Dominorum Professorum numerum Viris Reverendis, Consultissimis, Clarissimis, Nobilissimis & Praestantissimis Facultatum omnium Doctoribus, Licentiatis & Philosophiae Magistris, Verbi Divini Ministris, Candidatis & Studiosis in celeberrima hac Academia degentibus, Fautoribus & Amicis observanter colendis, A me Casimiro Tyszkiewicz Palatinidae (sic) Czernihoviensi ex Electo Abbatiae Suleoviensis Administratore Ordinis Cisterciensis Conventus Andreoviensis Presbytero & Professo Papomanita, jam verò, per Dei gratiam, Catholicae Fidei Confessore. Anno 1655. Mens. Maji die... Gryphiswaldiae in Auditorio Majori. [Tu mały ozdobnik: infuła]. Typis Jacobi Jegeri Academiae Typographi excusae. fol., k. tyt. i k. 9 nlb.

Rozpoczyna „Dedicatio" skierowana do rektora i innych benefaktorów jego. Tu powołuje się na trzy symbole wiary (Nic., Atan., Aug.) oraz na wyznanie z r. 1530, na formułę zgody z r. 1536, artyk. Szmalk., katechizm Lutra. Odrzuca naukę papieżników (papicolae), błędnie uczących o odpuszczaniu grzechów, o czyścu i o innych kwestjach zasadniczych. Są oni discipuli antichristi. Wychwala rozum i wiarę profesorów Akademji.

Poczem zaczyna się: Casus recessus mei a babylonica meretrice. Tu znowu powtarza obelżywe ataki na Kościół katolicki, zarzucając mu m. i. okrucieństwo: ecclesiasticae controversiae non teologis, non conciliis, sed tortoribus, sed carnificibus, sed siccariis, sed parricidis defendendae Romae aut Roma committantur. Piętnuje idolomaniam, odstąpienie od zasad primitivae ecclesiae, zniesienie różnicy między St. a N. Test., i t. p. i t. p. Zarzuca papieżom i kardynałom praktykowanie i popieranie sodomji (Sykstus IV, Paweł II, Juljusz III). — Nawet papistów uczoność, to ogień, co pali dachy i ściany. Cały ton jego jest namiętny i fanatyczny. Kończy: Non me innatum prosapiae meae, idque primarium semper in magno Ducatu Lit. palatinatus decus, non Mitra Ducalis ex matre parentis (de stirpe Radivilorum ducum in Olyca et Nieswic) Romano addicta imperio, non ex matre mea ducissa in Wisniowiec, nec promissiones mundi detinuere, haec at stercora arbitratus sum propter Christum... imo et anathema fiam, persecutiones patiar, blasphemer, dummodo Christo satisfaciam...

Jocher 9612 i noty (tu przytacza ustęp o sodomji).

Niesiecki IX, 181 nie wymienia Kazimierza między synami Krzysztofa woj. czern. i twierdzi, że Krzysztof był ożeniony z Woroniczówną (a nie z Wiśniowiecką). Zachodzi więc jakaś myłka, której sprostować nie umiem. (Z Wiśniowiecką był żonaty Jan Eustachy wojewoda brzeski, ojciec biskupa Jerzego). Za Niesieckim idzie Żychliński Złota Księga V, 352.

Czartor.

Tyszkiewicz Kazimierz ob. Tyszkiewicz Reginald (imię zakonne).

Tyszkiewicz Krzysztof (I), syn Eustachego, starosta żytomirski ob. Burniewicz Sz. (1650) — Szlachtowic Walenty Aleks. (Mars 1631) — Szymanowski Mik. (Threni 1596).

Niesiecki IX, 381. — Święcki Hist. pam. II, 245.

(Tyszkiewicz Krzysztof II). Orbis uterque Polonus scilicet et Palaemonicus uno orbe connubiali clausus, isque in amplissimorum nominum conjunctione Ill. Magnifici D. D. Christophori Skumin Tyszkiewicz Cap. Retovien. etc. etc. cum Ill. Magnifici D. D. Hedviga Zaluska Praefectide Chellinae M. D. L. universam pene Rempublicam Regnumque Sarmatiae continens, pronubae Junoni Jovique Siderum avitorum Domino, in Regnum Sereniss. consecratus ab addictissimo utrique Senatorio nomini conventu Siennensi Ord. Min. Convent. Seraphici Patris S. Francisci A. D. 1748. Vilnae typis Acad. Juno Jovis conjunx Ravis. Lit. fol., 7 ark.

Kraszewski Wilno IV, 269.

— ob. Załuska Jadw. (1748).

Rękopiśmienny panegiryk dla nich wymienia Kozłowska Katalog ręk. peters. 1929 nr 37 (Korona męczenników 1758 i Pałac wiecznotrwałej chwały 1758).

TYSZKIEWICZ Ludwik, pisarz W. X. Litew., Marszałek trybunału, hetman polny W. X. L., podskarbi litewski, poseł w Petersb., wreszcie tajny sowietnik i marsz. guberski (ur. 1751 † 1808). Mowa na pogrzebie JW. JP. Leonarda Hrabi Pocieja Strażnika W. W. X. L: miana przez JW. J.P. Ludwika Tyszkiewicza Stę Luboszańskiego Kasztelanica Mścisławskiego r. 1774 miesiąca Października 25 dnia. fol., 2 k.

Uniw. Lwow.

— Mowa J.W... Pisarza W. W. X. Lit. Marszałka seymowego na sessyi ostatniey die 14 Novembris 1778 w Izbie senatorskiey miana. fol., k. 2.

Bibl. w Suchej — Krasiń.

— Mowa JW. J.P. Ludwika Tyszkiewicza Pisarza W. W. X. Lit. Kawalera Orderu Orla białego, Marszałka Trybunału Gł. W. X. Lit: w r. 1780. mca Kwietnia 15. w czasie limity miana. fol., k. 1.

Uniw. Lwow.

— Uniwersalny ordynans względem karności woyska w marszach i na konsystencyach wydany przez Hetmana P. L. wraz z kommissyą woyskową O. N., dat. w Warszawie d. 1 kwietnia 1789 r. 1 ark. plak.

Bibl. Centr. Wojsk. — Krasiń.

— Projekt (do Werbunków). (U dołu tekstu:) Dan w Warszawie na Sessyi Departamentu Woyskowego Dnia 9. Miesiąca Lipca 1785 Roku. fol., k. 2.

Poniżej podpis własnoręczny: Ludwik Tyszkiewicz H. P. W. X. Litt.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Proporcya Rekruta Do Dymów. fol., plak.

Podpis własnoręczny: Ludwik Tyszkiewicz H. P. W. X. Litt.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Przepis mustry (1790) ob. Przepis.

— Regulamen Służby Obozowey Y Garnizonowey Dla Całego Woyska Oboyga Narodow Wydany. [Tu na tarczy herb polsko-litewski]. w Warszawie 1786. w Drukarni Nadworney J. K. Mci. y Prześ: Kom: Eduk: Narodowey. w 8ce, k. tyt. i k. 4 nlb., str. 286. — [Zarazem:] Służba Garnizonowa. w 8ce. k. tyt. i str. 148.

Naczele odezwa hetmanów koronnych i litew. wraz z Departamentem wojsk. obojga narodów, z dnia 6 lutego 1786. Podpisany pod nią: Ludwik Tyszkiewicz, hetman polny litew. — Według tej odezwy jest to dopełnienie prawa konst. z r. 1776 wedle przepisów światła najcelniejszych wojsk zagranicznych. Zarazem dają rozkaz generałom, aby regulamin ten we wszystkich korpusach wprowadzili Każdy oficer ma otrzymać egzemplarz.

Traktuje pokolei materje o służbie obozowej, o wstąpieniu w obóz, o pikietach, generałach, patrolach, szpiegach, magazynach, bagażach, szpitalach polowych, o marszach, oblężeniu, atakowaniu kwater, placu trwogi, kontrybucjach. — W części II o służbie garnizonowej, o komendantach fortecy, wartach, patrolach, o subordynacji, o sztandarach, nabożeństwach, egzekucjach (przez rózgi i na śmierć), marszu awansach, pojedynkach, urlopach, o żenieniu się, o obronie fortecy.

Na sejmie 1786 wywołał ten regulamin liczne zarzuty. — Ob. o nim i o jego przedruku (z r. 1790) w tomie XXVI, 169—170. — Tamże podana literatura. — Ob. też Korzon Dzieje wojen III, 435.

— Regulamen egzercyrunku dla brygad (1785)... ob. Regulamen.
Ob. pod Uniwersał 1785.

— Uniwersał obwieszczający aby pobór generalny był do skarbu wnoszony. 1792. fol., k. 2.
Ob. tom XIX, 477. Krasiń. — Jagiell.

— Uniwersał... podatek od rzezi bydła urządzający (1792).. ob. tom XIX, 476.
Tam także inne jego uniw z czasu jego podskarbiostwa.

— Uniwersały dwa czyli raczey 1. z excerptami instrukcyi w Warszawie d. 3. miesiąca kwietnia 1789 roku. fol., 1 ark.
Jest to obwieszczenie rotmistrzom chorągwi kawalerji narodowej i pułkownikom pułków przedniej straży wojska W. X. Lit. o zaszłym prawie względem zaciągu i obowiązku stawienia się w komisji wojskowej. Jagiell.

— Urządzenie namiestniczego rządu, w prowincyach skarbowych Oboyga Narodów... Warszawa 1792. fol., k. 16. Zieliń.

(TYSZKIEWICZ Ludwik). Na przywitanie JW. JP. Tyszkiewiczów, pisarstwa W. X. Lit. Konwikt Wileński Schol. Piar. 1775. w 4ce, ark. 2.

— Dowod winszowny przy powitaniu JW JPana Ludwika z Skuminow Tyszkiewicza Pisarza W. W. X. Lit... i JO. Xiężney JMCi Konstancyi z Poniatowskich Tyszkiewiczowey... dożywotniey przyiaźni slubem sprzymierzonych z Warszawy do Wilna przybywaiących od Zak... Kazn. przez XX. Dominikanow Wileńskich ś. Ducha... ogłoszony R. 1775. w 4ce, 1½ ark.
Notata Jochera.

— Na rocznicę szczęśliwey koronacyi Nayiasnieyszego Pana Stanisława Augusta przez Jaśnie Wielmożnego J. M. C. I. Pana Ludwika Hrabię z Skuminów Tyszkiewicza Pisarza Wielkiego W. X. Litt. Marszałka Trybunału Głownego W. X. Litt., kawalera Orderów Orła Białego y S. Stanisława uroczyście obchodzoną imieniem Konwiktu szlacheckiego Wileńsk. XX. Scholarum Piarum. Oda. Wilno roku 1779 dnia 25 listop. w 4ce, 2 k. Jagiell.

— Sprawa JW. JP. Ludwika Hrabi Tyszkiewicza Aktualnego Taynego Sowietnika, Marszałka Guberńskiego Litt: i kawalera różnych Orderow z WW. JPP. Antonim Dyzmasem Lachnickim Chor: Wileń: Stanisławem Laskowskim Woyskim Pttu kobryńskiego, i dalszemi kuratorami W. Dominika Głuchowskiego. oraz z samym Głuchowskim. (1799). fol., k. 2 nlb.
Dopis. Bog. Białobłocki. Uniw. Wileń.

— Sprawa JW. Ludwika Hrabi Tyszkiewicza Aktualnego taynego Sowietnika, Marszałka Litewskiego i Gubernskiego, wielu Orderow Kawalera. z W. JP. Michałem Ważyńskim Starostą Kiernowskim. (1799). fol., k. 3 nlb.
Dopis. Bog. Białobłocki. Uniw. Wileń.

— ob. Abramowicz Ant. — Komissja skarbu (1792) — Mokronowski (1778) — Mowszowicz (1799) — Orzechowski Stan. (Sprawa z Mowszowiczem 1799) — Opisanie 9 elektoratów (1758) — Poniatowski Stan. Aug. (Na rocznicę urodzenia 1780) — Sievers (Kopia listu 1793) — Tyszkiewiczowa z Poniatowskich Konstancja — Uniwersał hetmanów (1785) — Ważyński Michał (1799) — Wierzejski Ad.
Kurjer litewski 1808 nr 53 (nekrolog). Tomaszewski Kazanie na pogrzebie 1808. — Święcki Hist. pam. II, 499. — Smoleński Konfed. targow. 1903 (o jego roli w konf. targow.). — Korzon Wewn. dzieje VI, 387. — Zychliński Złota księga V, 343. — Finkel Bibl. III, 1882.

TYSZKIEWICZ Maciej. Theatrum Reginale choris IV Reginas Poloniae Ducumque et Principum Sponsas comprehendens... Cracoviae in officina Christ. Schedalii anno MDCXLVI (1646). fol., 13 k.
Kraszewski Wilno II, 274.

Tyszkiewicz Ostafi ob. Tyszkiewicz Eustachy Serafin.

Tyszkiewicz Ostafi Jan ob. Tyszkiewicz Jan Eustachy.

Tyszkiewicz Paweł ob. Tyszkiewicz Jozafat (1645).

Tyszkiewicz Piotr, marszałek słonimski ob. Bankiet (1650).

TYSZKIEWICZ Reginald Kazimierz, Dominikanin († 1659 w niewoli mosk).

Kazanie Abo Itinerarz Do Domu Wieczności, Przy Pogrzebie Ciáłá Jego Mośći Páná Stanisława Iana Izdebskiego, Rewizorá y sługi Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Je° Mośći P. Iana Władysława Radziwiła, Wisztynieckiego, &ć. Starosty. Przez X. Reginalda Kaźimierza Tyszkiewicza, Pismá ś. Lektorá Kázno dźieie Zakonu Dominiká ś. w Kośćiele S. Duchá w Wilnie Roku 1643. dniá 24. Listopádá odpráwowany. Potym w Drukárni W. O. Bázylianow Monást. S. Troyce wydrukowány. (1643). w 4ce, k. tyt. i k. 15 nlb.

Na odwr. tyt. herb Wieniawa i 4-wiersz polski. Wysławia dom Wieniawów (Pomianów) i ojca zmarłego, który służył pod Chodkiewiczem. Pociesza pozostałych. Zmarły był bratem Wojciecha, kanonika smoleńsk. Na końcu łacińskie epitafjum dla zmarłego.

Niesiecki IX, 183.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Chreptow. — Krasiń. — Ossol.

Tyszkiewicz Stanisław Kazimierz ob. Tyszkiewicz Teod. (Monum. 1618).

(Tyszkiewicz Stan. Antoni) ostatni kaszt. żmudzki († 1801). Sprawa J. W. P. Stanisława Hrabi Tyszkiewicza... przeciwko JO. X. Stan. Poniatowskiemu. fol., k. 4.

Ob. o nim Żychliński Złota księga V, 354.

Tyszkiewicz Szczęsny, syn Abrahama (z Charlęskiej) ob. Jurkowski Gabr. (1760).

Żychliński Złota księga V, 335. (Wspomina o nim Pasek, jako o pijaku). — Niesiecki IX, 182.

(Tyszkiewicz Teodor) podskarbi lit., woj. nowogr. († 1616). Monvmentvm Virtvti Meritissimae Perillustris & Magnifici Herois D. Theodori Tiskiewicz Skvmin Palatini Novogroden. Grodnensis, Olyten. Ivrbvrgen: Novowolensis Capitanei &c. Solamen Paternae Virtvtis Haeredi, Magnifico Generoso Domino, D. Ianvsso Tiskievicz Skvmin, Braslauien. Capitaneo M. D. L. Notario. &c. Honor Academicvs P. P. A. D. Qvo TheoDorVs TyskIeVICz SkVMIn Astra petebat VILnae, in Acad. Soc. Iesv. [Tytuł w ramce]. (1618). w 4ce, k. tyt. i k. 30 nlb.

Na odwr. tytułu cztery herby na tarczy, wokoło litery T.(eod.) T.(yszk.) S.(kumin) W.(ojew.) N.(owogr.) G. O. I. N. S.(tarosta) i dwuwiersz łac., podpisany K. Joannes Dolski.

Poczem 3 wiersze łac.: Stan. Kaz. Tyszkiewicza, Jana Rafała Jendrzejewskiego i Stan. Białozora (chronodystych).

Następuje mowa, wyliczająca zasługi zmarłego, zwłaszcza na polu katolicyzmu podpisana: Stephanus Theodori SS. Theol. Auditor (na 25 stronach). — Na karcie następnej (sygnowanej B, mimo że piętnasta karta z rzędu) rozpoczynają się wiersze łacińskie, które pisali: Ludwik Rylski (z wysławieniem różnych katolickich Tyszkiewiczów), Krzysztof Zawisza, Stan. Kaz. Rudomina, Stan Rzerzycki, Stan. Orłowski, Joach. Schreder, Val. Załęski (poema: Templum virtuti), Mich. Szostowicki, Stan. Naruszewicz, Kaz. Galiński, Sam. Siemiaka, Georg. Drasławski, Aleks. Kownacki, Christ. Styrbowicz, Flor. Olszyński, Bartł. Krasowski, Kaz. Maffon, Krzyszt. Pac, Andr. Philippowicz, Joan. Brolnicki. — Wszystkie te poezje noszą charakter pióra jezuickiego.

Na k. D_4 o stosunkach Tyszkiewiczów z Rahozą, Hip. Pociejem, Józ. Wel. Ruckim.

Jagiell. — Ossol.

— ob. Cicero (Księgi 1595) — Loeaechius A. (Memoria 1606) — Pielgrzymowski Eljasz (1586) — Skarga (Kazanie na wsiadanem) — Susza (Życie św. Józ.) — Tossanus (1595) — Widziewicz(?).

Należał zrazu obok Konst. Ostrogskiego do najzaciętszych przeciwników Unji brzeskiej; ale w r. 1603 przystąpił do niej. Niesiecki IX, 174). — Siarczyński Obraz Zygm. III t. II, 279. — Kraszewski Wilno III, 72, 91. — Święcki Hist. pam. II, 243. — Akty južnozapad. Rossii IV, 17, 26. — Tretiak Skarga 1912, str. 348. — Likowski Unia brzeska 1907. — Żychliński Złota księga V, 339. — Finkel III, 1882.

TYSZKIEWICZ Skuminowicz Teodor (II) ihumen i protopop Kijow., potem biskup gracjanopolitański († po r. 1663). Przyczyny Porzvcenia Disvniey Przezacnemv Narodowi Rvskiemv podáne a Jasnie Wielmoznemv Przewielebnemv Panv Iego Mośći Pánu Abrahamowi Woynie z Bożey y Apostolskiey Stolice łáski Biskvpowi Wielenskiemv Pátronowi y Dobrodzieiowi swemu ofiárowáne od Theodora Skvminowicza. W Wilnie, W Drukárni Akádemiey

Societatis Iesv. Roku Pańskiego, 1643. w 4ce, k. tyt. i k. 61 nlb. (sygn. P).

Na odwr. k. tyt. herb Trzy trąby i cyfry Woyny po bokach. Dedykacja bisk. Woynie, datow. 14 sept. 1643. (Pisze, że trzy trąby wypowiedziały wojnę kalwinom, lutrom i dyzunitom). — Poczem: Do czytelnika. Tu wyjaśnia, że już rok w tym miesiącu (September) minął, kiedy z Wołynia do Wilna przyjechawszy, od wielu lat zawzięte myśli co do porzucenia dyzunji oznajmił, a peracta confessione za pozwoleniem spowiednika na Wołyń powrócił; zaś jako pozwierzchownie proch dizunicki z siebie otrząsł. mija piąty miesiąc. Nieprzyjaciel jego konwersję jego przed czasem rozgłosił i listy do consistorium kijowskiego oddał. On przeto napisał do Ojca Mohiły, żeby nawrócenia jego przyczyny wiedział. Zostawił, wracając do Wilna, na Wołyniu swe księgi. Był ihumenem, rektorem i metrop. konsystorystą i pięć protopopij w swem zawiadywaniu miał. Ale czytanie ksiąg Ojców świętych starych greckich przywiodło go do Kościoła rzymskiego.

Na k. 4 v: Imprimatur si videbitur R. P. Rectori Collegii Viln. Soc: Iesu Matth: Pogrecki Cantor Vilnensis Illvmi Dni Loci ordinarii Cancellarius. Następnie: Imprimatur Benedictus de Soxo Sacrae Theol. Doctor., Rector Coll. et Acad. Viln. Soc. Iesu.

Na końcu na 1 k.: Regestr rozdziałów i paragrafów.

Książka składa się z 6 rozdziałów: Że Bóg dla schizmy wschodnie kraje karze. Ze Grecja przedtem rzym. biskupa za głowę cerkwie znała Że Bóg dla dyzunjey ruskie kraje karze Że Ruś przez kilkaset lat w jedności z Kościołem była. Przyczyny specjalne nawrócenia się autora. Przyczyny dla których się niewielu dyzunitów nawraca.

Opisując przyczyny swego nawrócenia, uderza na niski stan czerńców, na brak karności, na ciemnotę i nieznajomość prawa bożego i t. p. Świaszczennicy w Owruckiem nie umieli czytać, chyba sylabizując. Parafjan nie mogą uczyć. Dyzunicki synod w Kijowie nic nie sprawił. Dyzunja sama nie wie jako wierzy. Już Smotriski wyjawił wszystkie błędy dyzunji. Nie jest to cerkiew katolicka. Tylko wstyd i obawa przed starszymi sprawiają, jeśli się dyzunici nie nawracają.

Autor ostro polemizuje z wszystkimi przeciwnikami Unii (z Ostrogskim Łukawcem klerykiem, Zizanim, z Antidotum i Lamentem). Cytuje historyków ruskich (Patericon) i Ojców Kościoła. Okazuje dużo erudycji. Używa czasem słów niepolskich, jak sercowidziec, jedynoutrobny.

Ob. Jocher 9494. — Likowski Unia 1906. — Brückner w Kwart. Hist. 1896, str. 635. — Jabłonowski Akad. Kij. Moh., str. 109. Czacki na okładce egz. Czartor. napisał, że układał to K. Sakowicz, co błędne.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Theodori Scuminovii Episcopi Gratianopolitani, SSmi D. N. Praelati Domestici, & in Capellâ Assistentis per Albam Russiam Suffraganei & Archidiaconi, Cantorisque Vilnensis De Jure Personarum. Seu In Primum Intitut. Justinianearum Librum Catholica Explanatio, Theologicis. Naturalibus, Politicisque rationibus. & Canonico, Civili Antiquiori ac Novissimo, & Consuetudinario Europae Jure, cum perpetuâ Triboniani in meris Civilibus defensione, Probata. Nunc primum in lucem prodit: Opus Theologis, Iuristis, & Politicis aequè necessarium ac jucundum. [Tu sygnet drukarza: na tle dalekiego krajobrazu palma pod nią sokół na ręce w rękawicy. Wokół napis: Post Tenebras Spero Lvcem]. Bruxellae, Typis Joannis MommartI. 1663. Superiorum Permissu. w 4ce. k. tyt. i k. 7 nlb., str. 365, k. 11 nlb. (rejestr).

Dedykacja: Illustr. Dom. Joanni Paulo Sapieha, palat. Vilnensi, exerc. supr. duci. Wspomina jego zwycięstwa nad Moskalami, oswobodzenie Słonimia, nad Rakoczym i Szwedami. Przypomina zasługi Lwa Sapiehy (Statut Litewski). O ślubie Jana Kazimierza w katedrze lwowskiej. O fundacji katedr prawa w Akad. Wileń., nad czem teraz opiekę ma Jan Paweł Sapieha. Datow. Lovanii anno 1663 febr. 2.

Jak z tego widać, Skuminowicz miał wykładać prawo z fundacji Sapieżyńskiej (ob. tom XXVII, 105) i w tym celu kształcił się w Lovanium.

Poczem: Lectori benevolo. Pisze, że kształcąc się w Lowanium, zetknął się z dziełami autorów deformatae religionis, jak Borcholten, Minsyngen, Hunius, Bachovius, Vinnius; podczas gdy auctores nostri t. j. katoliccy (Tulden, Zoesius, Perezius, Manz) nie byli przez młodzież czytywani. Justynjan był traktowany przez heretyckich komentatorów jako homo graeculus et inscius, taksamo Trybonjan. Podjął przeto obronę ich obu, ale w wielu kwestjach poszedł za prawem Chrystusa (de asylo et nuptiis). Broni prawa kanonicznego przed Lutrem, który chciał je spalić. Nawet w Anglji jest prawo kanon. w poszanowaniu. Broni też dawnych komen-

latorów (Bartolus, Baldus), choć dziś są w niejednem przestarzali. Porównywa to do systemu Ptolomeusza, którego poprawił Kopernik, po nim Tycho, a teraz Semi Tychonianes. Zapowiada, że wydaje teraz część pierwszą swojej katolickiej interpretacji, ale przygotowuje trzy dalsze.

Dzieło jest komentarzem, ujętym w 36 tytułów, z tych każdy podzielony na paragrafy. A więc idą po sobie problemy: De justitia et jure; De jure naturali, gentium et civili; De jure personarum; De ingenuis; De libertinis... i t. d. Na str. 112—178: De nuptiis. Na str. 179: De adoptionibus; poczem De patria potestate; De tutelis; De capitis diminutione; De curatoribus i t. d.

Naczele każdego paragrafu podaje autor definicję lub zasadę prawną, wyjętą dosłownie z prawa rzymskiego, poczem ją rozbiera, wyjaśnia i polemizuje z innymi. Przyznaje, że prawo rzymskie (chociaż jest jus commune) nie obowiązuje wszędzie, gdy a rigore ejus excipiuntur provinciae quae imperii rom. jugum nunquam agnoverunt, ut Polonia (str. 23). Nad prawem rzymskiem ma też wyższość kościelne: consuetudo laicorum ecclesiasticis rebus non praeiudicat. Z pisarzami heretyckimi ciągle o to polemizuje. Kościół ma jurysdykcję nad heretykami. Powołuje się też na przepisy prawa kanonicznego i albo uzgadnia je z rzymskiem, albo twierdzi, że zniosły prawo rzymskie. Tak np., dając obszerny wykład o zawieraniu małżeństwa wysuwa na pierwszy plan przepisy trydenckie.

Literaturę prawniczą XVI i XVII wieku zna dobrze i często cytuje (Cujacius, Hotomanus, Schneidewin, Godefridus, Wesembeck, Santvort). Okrasza też swe wywody cytatami Cicerona, Lukrecjusza (str. 281), Plutarcha, Horacego, Marcjalisa. Wielką powagą jest dla niego na kilku miejscach Plato, o którym na str. 268 mówi: Antecedebat Romanos sapientia divinus non vane dictus Plato, qui decernit, ut... Traktuje go jako ustawodawcę.

Nieustannie ma na oku prawo polskie i Speculum Saxonum. Miał pod ręką widocznie Herburta i Jaskiera, a zapewne i Statut litewski (ale ten tylko raz cytuje). Na str. 59 powołuje się na edykt wieluński Jagiełły. Mówi o położeniu Żydów w Polsce (str. 61). O Cyngarach czyli Egipcjanach w Polsce, jaką są plagą. O równości szlachty w Polsce (str. 65). W Polsce szlachcie nie wolno zajmować się kupiectwem, na Litwie wolno. O chłopach w Polsce i w krajach zachodnich, jakie jest różne ich położenie (twierdzi, że są nadużycia władzy pańskiej, ale te są w Polsce wyjątkiem „in exemplum hoc trahi non debet"). Na str. 111 powołuje się na Herburta. Przechodząc do opieki i kurateli również powołuje się często na prawo polskie (np. str. 269, 274). Cytuje też Lipskiego (str. 300).

Kończy dzieło obszerny Index iurium et controversiarum. Poczem aprobaty J. Pontana i J. Cerona z pochwałami dla dzieła. Wreszcie na ostatniej stronie podobny sygnet drukarski, jak na tytule, tylko większy i ozdobniejszy. Także na str. 365 ładna rycina palmy z dwoma aniołami trzymającymi pochodnię. W tekście 3 starannie rysowane drzewa geneal.

Egz. Bibl. Jag. był własnością Collegii iuridici (spalonego 1711).

Na dzieło to powołał się Leibniz, mówiąc, że w Polsce Kraków, Wilno i Gdańsk są dopuszczone do sejmu. (Ob. o tem Kot Rzeczp. Polska, str. 146). — Siarczyński II, 193 cytuje to dzieło z datą 1603, któryto błąd powtarzają inni.

Jagiell. — Ossol.

— Epistola Paschalis Theodori Skuminowicz Episcopi Gratianopolitani SS. D. N. P. P. Praelati Assistentis, Suffraganei et Archidiaconi Albae Russiae, Cantoris Vilnensis. In qua Graeco: Ruthenum antiquum Calendarium conformiter Gregoriano, aequatione Solis et Lunae praevia corrigitur, per aureum numerum suo loco restitutum, ad normam veteris Romanae et Alexandrinorum supputationis, cum Responsione ad eam A. R. P. Joannis Baptistae Riccioli S. J. Astronomicis voluminibus celeberrimi. Dantisci Apud Georgivm Förstervm S. R. M. Bibliopolam. Anno 1659. [Tytuł w rycinie, umieszczony na małej zasłonie, podtrzymywanej z prawej strony przez starca z brodą i skrzydłami; na jego głowie spoczywa globus, w ręce lewej trzyma kosę; stoi zaś na księgach z napisami: Victorius Aquilanus; Eusebius Caesar; Protarius Alex.; Dionisius Abbas; Theophil Al. Górą nad obłokami słońce; z obłoków wyłania się ręka, podtrzymująca księgę z napisem: Concil: Nycenum. Na księdze stoi jakiś przyrząd astronomiczny; nad nim napis: Quo placitis Nycaea tuis me Sydera flectunt]. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 33, 1 tablica (sygn. E_4).

Rozpoczyna dedykacja do Jana Dowgiały Zawiszy, bisk. wileń., podpisana przez księgarza J. Förstera, datow. 28 marca 1659. Mówi, że list Skuminowitsa (sic) wpadł mu dopiero niedawno w ręce.

List ten ma napis: Epistola paschalis, a adresowany jest do J. B. Ricciolego S. J. Mówi, że zalecił mu Ricciolego Alb. Kojałowicz, rektor Akad Wil., który świeżo powrócił z Włoch. Tłómaczy mu różnicę między Wielkorusią moskiewską i szyzmatycką a Białorusią. Mówi o mylnym kalendarzu, którego się Ruś trzyma, sądząc, że to kalendarz nicejski. Omawia bardzo obszernie różnice między obu kalendarzami i objaśnia cykle słoneczne i miesięczne kilku tablicami oraz rysunkami w tekście. Wzywa go, aby swoją powagą dopomógł do reformy kalendarza wschodniego. Datum ad Bresciam Littuaniae Anno 1657 Apr. 8.

Od k. E_3 idzie na 3 stronach krótka odpowiedź Ricciolego. Wychwala jego pracę. Wskazuje na swój Almagest, gdzie o tem samem bliżej rozprawia. Zużytkuje to w swojem przyszłem dziele „Chronographia reformata". Od bezpośredniej interwencji się uchyla. Datum Bononiae 1657 3 Aug.

Janoc. III, 304. — Jocher 7887. — Żebrawski Bibljogr. matem. 307.

W r. 1914 miał na sprzedaż antykwarjat Wildera (cenił 100 rs.).

Czerw. Dwór — Ossol. — Uniw. Warsz. (?).

— ob. Masenus (1660) — Plempius Vorspicius (De affectibus 1662) — Sakowicz K. (1644).

Nazywa sam siebie „Skuminowiczem" i nie używa nazwiska Tyszkiewicz. Stąd ani Niesiecki ani Żychliński nie zapisali go wśród Tyszkiewiczów. Inni Skuminowicze używali jednak nazwiska Tyszkiewiczów, gdyż wywodzili się od Skumina, syna Lwa Tyszkowica (Tyszko żył w w. XV, Lew z początku XVI). Część Skuminowiczów przeniosła się z Ukrainy na Litwę i dała początek linji magnackiej, reszta została na Ukrainie, zachowała wyznanie wschodnie i rozpłynęła się w zwykłej szlachcie.

List jego do Plempiusa przeciw Szkotowi Dawidsonowi z r. 1662 (który słusznie przypisywał kołtun niechlujstwu ludu polskiego, a nie uważał go za osobną chorobę) obszerniej omawia Bandtkie w swojej rozprawie „O kołtunie" (Rocznik krak. Tow. Naukowego XII, 1827) str. 68—75. — Taksamo Gąsiorowski Zbiór wiadomości II, 243.

Sobieszczański w Encykl. pow. Org. XXIII, 569 rozróżnia dwóch, to jest jednego sufragana białoruskiego i biskupa gracjanopolskiego, oraz drugiego wyznania prawosławnego, potem unitę.

Janocki Janociana III, 303—6 podaje szczegóły o jego działalności; między innemi, że protektorem jego był biskup Jerzy Tyszkiewicz (ab eo proepiscopus atque archidiaconus constitutus est).

TYSZKIEWICZ Wincenty, referendarz (żonaty z M. Ter. Poniatowską). Sprawa JW. JP. Wincentego Hr. Tyszkiewicza Referend. W. X. Litt. przeciwko: WW. JPP. Annie Matce, Antoniemu, Teodorowi i Albertowi synom, Jozefie corce etc. Laskarysom jako Debitorom z dokładem JWW. Opiekunów tudzież przeciwko wszystkim rozprawuiącym się iey kredytorom. niemniey przeciwko JW. JP. Józefowi Platerowi Ex-Pisarzowi Polnemu Lit. (1787). fol, str. 5.

Niesiecki IX, 184. — Żychliński Złota ks. V, 364.

Jagiell. — Warsz. Narod. (Rap.).

Tyszkiewiczowa Anna z Pociejów ob. Karpowicz Michał (1775) — Kossakowski Antoni (Wiersz 1765) — Tyszkiewicz Józef.

Tyszkiewiczówna Anna ob. Mechtylda św. (Nabożeństwo 1775).

(Tyszkiewiczówna Anna), córka Ludwika. Do autora wierszow imieniem Anny Tyszkiewiczowny Hetmanowny rozdanych 31 Lipca 1783. w Wilnie.

Autorem tym, jak widać z tych wierszów, był jakiś książę.

— ob. Zagórski Fr. (Oda, ok. 1790).

Tyszkiewiczówna Eleonora ob. Giełgud Michał (Na akt weselny 1785).

Tyszkiewiczówna Eugenja Katarzyna ob. Dubowicz Aleksy ks. (1642) — Jeżowski Stanisław Wład. (1639) — Sarbiewski Maciej Kazim. (Opera posthuma 1769) — Twardowski Sam. (Daphnis 1638).

Tyszkiewiczowa Eufrozyna ob. Jurkowski (Morze 1760) — Tyszkiewicz Janusz — Tyszkiewicz Józef (Replika) — Tyszkiewicz Szczęsny.

(Tyszkiewiczowa Józefowa). Muza Imieniem JW. JPani Tyszkiewiczowey Kasztelanowey Mscisławskiey uroczystość imienin Nayiaśn. Pana obchodzącey w Wilnie dnia 8 miesiąca Maia. w 4ce, kart 2.

Notata Jochera.

Tyszkiewiczowa Kazimierzowa, podkomorzyna brzeska ob. Kopeć Jan Karol.

Tyszkiewiczówna Katarzyna Eug. (zamężna Wiśniowiecka) ob. Droczyłowski E. (1620) — Dubowicz Aleksy (Wypraw. 1642).

(Tyszkiewiczowa z Poniatowskich Konstancja), żona Ludwika, siostra Józefa Poniatowskiego. Do JW. JPani Konstancyi Tyszkiewiczowy Pisarzowy W. X. L.... w dzien Jmienin Jey Oyca JO Xiążęcia JMci Kazimierza Poniatowskiego Podkomorzego Kor... Jmieniem Konwiktu Szlacheckiego Wileńskiego XX. Schol. Piar. Wiersz. W Wilnie dnia 4 Marca 1780. fol., k. 1.

— Na Jmieniny JWJPani Konstancyi z Xiążąt Poniatowskich Tyszkiewiczowey Pisarzowy W. W. X. L. Konwikt Wileński Sch Piar. R. 1778. fol., k. 1.

— ob. Bourienne (Kotzebue 1792) — Kotzebue (1792) — Tyszkiewicz Ludw. (Dowód 1775) — Wykowski Fel. (Malowanie 1778).

Trembecki napisał do niej wiersz, ogłoszony w Dziełach II, 26 („Co w swojej rozrzutności niebo rozdać może, Wszystko ma Skominowa...“). Tu opisuje „górę“ i ogród, będące jej własnością.
Żychliński Złota księga V, 344.

Tyszkiewiczowa Krystyna Szwejkowska ob. Burniewicz Sz. (Zodiak 1650).

Tyszkiewiczowa Marjanna Tyzenhauzowna ob. Janowicz Wawrzyniec (Kaz. pogrzeb. 1670).

Tyszkiewiczowa Marjanna ob. Tyszkiewicz Józef (1790).

Tyszkiewiczowa Teresa z Tyzenhauzów ob. Wróblewski Bonifacy (Kazanie 1760).

Tyszkiewiczów (z) ob. Kociełłowa — Korybut wa.

(Tyszkowicz Jan). Relatio brevis martyrii Ioh. Tyszkowicii, calumnia obruti, quod super lignea crucifixi imagine... Trino Deo jurare recusaverit, atque hinc crudeli mortis supplicio sublati, Warsaviae 1611... ob. Sandius (Bibl. Ant.).

W archiwum Unitar. w Koloszwarze znajduje się rękopis z XVII w., zawierający historję ścięcia Jana (Iwana) Tyszkowica oraz dokumenty i listy, stojące z tą sprawą w związku, np. dekret Hipacego Pocieja z 19 maja 1611, dekret królowej z 5 grudnia 1611 i t. d.
Sprawozdanie z poszukiwań na Węgrzech 1919 str. 229. — Wilbur Our Unitarian Heritage, Boston 1925.

Tyszkowicz Michał ob. Michał Litwin (De moribus Tatarorum).

Jemu przypisuje autorstwo K. Mielnik w swoim przekładzie rosyjskim (w dodatku do Kij. Stariny z r. 1890).

Tyszkowscy ob. Maleczeński Maciej (Lilia 1762).

TYSZKOWSKI Wenanty, ksiądz reformat Kostka Nayosobliwsza Całey Polski Korpus mocny y nieprzełámany Szczegulnie Czyniąca. S Stanisław Kostka Kazaniem Panegirycznym ná Fest Iego mianym dowodnie w Kościele S. J. Collegiu Lwowskiego Ukazana, á J. W. Wielmoznym Adamowi Mrozowickiemu. y Ewie z Puzynow Mrozowickiey Stęgwilskim &c. Starostom Przy Imieninách Oboyga, ná SS. SS. Adama y Ewy zá Wiązánie Ofiarowana przez X. Wenantego Tyszkowskiego Zak: S. F. Reg: Obs: Kaznodzieię Generalnego, S. Theologii Lektora aktualnego w Konwencie Lwowskim Roku Stworzenia Adama y Ewy 5695 od Národzenia drugiego Adama J. C. 1746. z Pozwoleniem Starszych w Drukarni Soc: Jesu Coll: Leop. fol., k. tyt i k. 19 nlb.

Na odwr. tyt herby Mrozowickich i Puzynów oraz 4 dwuwiersze. — Dedykacja z wyliczeniem koligacyj. Nad nią u góry ozdobna winjeta druk.
Jocher 5003.
Jag — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Warsz.

— Młot Na nieprzyiacioł Kościoła y Oyczyzny. S. P. J. O. Iozef. Na Złotym Potoku, Stanisławowie, Iozefowie, Zbarażu, Założcach, Brodach &c Potocki Kasztelan Krakowski, Hetman W. K. Orła białego y Swiętego Andrzeja Kawaler. Leżayski, Sniatynski Luchowski &c. Starosta. O Kowadło śmierci Skruszony Załobną mową przy wyprowadzeniu Ciała z Zamku Załozieckiego trzem Stanom Rzeczy-Pospolitey Pokazany. Osobliwiey zaś I. O Ludowice z Mniszchow Potockiey Kasztelanowey Krakowskiey, Hetmanowey W. K. &c. Pani, Fundatorce y Dobro-

dzice nayosobliwszey z Kondolencyą Prezentowany. Roku 1751. Dnia 15. Lipca. Przez X. Wenantego Tyszkowskiego Zakonu S. Franciszka Obserwanta, S. T. Lektora. Konwentu Lwowskiego Prymariusza. Prowincyi Ruskiey OO. Bernardynow Definitora. We Lwowie, w Drukarni Swiętey Troycy. fol., k. tyt. i k. 8 nlb.

Na odwr. k. tyt. herby i 4-wiersz. - Dedykacja: Kasztelanowej krakowskiej. (Nad nią winjeta: oko opatrzności). W kazaniu o pokrewieństwach domu Potockich.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Horodecka — Jagiell. — Ossol.

— Prezerwatywa Zeby Honoryuszom Korony z Głow niespadały y na bol Krzyżow Doswiadczona Adoracya Naypokornieyszey w Koronie Maryi W Obrazie Lwowskim od Łukasza S. Medyka y Malarza odmalowanym w Kościele WW. OO. Dominikanow, od Benedykta XIV Roku 1751. Dnia 2. Lipca. Koronowaney Wszystkim ukoronowanym Głowom, osobliwie Orłowi Koronnemu, y ukorowanemu Xiąstw (sic) Ruskich Lwowi Od JJ. OO. Potockich Fundatorow Koron Poraiona Y Taż Prześwietnym Krzyżom dla niedawney Smierci J. O. Jozefa Potockiego Kasztelana Krakowskiego Hetmana W. K. Niepomału boleiącym. Applikowana Panegirycznym Kazaniem na teyże Koronacyi mianym Zalecona J. W. Mikołajowi Na Potoku, Buczaczu, Horodence, Gołogurach &c. Potockiemu Kaniowskiemu &c. &c. Staroście Ofiarowana. Przez X. Wenantego Tyszkowskiego Zakonu Swiętego Franciszka Reg. Ob. S. T. Lektora Prymarijusza, Prowincyi Ruskiey Definitora. (1751). fol., k. tyt. i k. 18 nlb.

Na odwrocie karty tytułowej herb Pilawa i 4-wiersz.

Dedyk.: staroście kaniowskiemu. Tu mówi, że poddał się Potockiego męstwu i powadze jakiś han tatarski i że dlatego jest on protektorem monarchów(?!).

Możni cierpią na bóle głowy i krzyżów, cześć M. Boskiej z tego leczy. Powołuje się na dzieło Fryd. Sapiehy. Wychwala różnych Potockich. Na końcu winjeta: Anioł z trąbą lecący.

Akad. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Kijow. — Krasiń. — Ossol.

— Słońce w znaku Lwa ukoronowanego rozliczuych łask y cudow promieniami iaśnieiące Błog. Jan z Dukli Krolestwu Polskiemu a osobliwie ziemiom Ruskim y stołecznemu miastu Lwowowi od Krolowey Polskiey Naysw. Maryi za Patrona dany rożnemi nabożeństwy po translacyi Jego SS. Relikwii w Wielkim Ołtarzu przywitany R. 1740. d. 29 Julii. we Lwowie w Drukarni Coll. S. J. w 8ce. ark. $6^1/_2$.

Przypis: Kandydzie Cieszkowskiej Stolnikowej Stężyckiej od ks. Wenantego Tyszkowskiego lektora filoz.

Jocher 8425.

— Superis affinis Prosapia celsissimorum ducum Swiatopełkorum ideo a Theologica Facultate simul cum divinis objectis considerationi exposita atque in celsissimo, excellentissimo Principe Feliciano Swiatopełk in Czetwertnia, Komargrod etc. Czetwerteński, Dańczoviensi, Utaykoviensi etc. capitaneo quam profundissime adorata ab alumnis Scotisticis ordinis minor. S. Francisci Reg. Obser. Conv. Leopol. ad S. Andr. responsiones adhibente Fra: P. Crescenciano Wyszomirski S. Theol. studente Gen. sub assistentia R. P. Venant. Tyszkowski. Leopoli 1750. fol., ark. F_2.

Bibl. w Suchej — Czetwert.

— Teatrum Mysli Albo Zdań z sobą walczących w Materyach siłu rozrożnionych Religii Szukaiącym Prawdy Otworzone. Przez siedmiu Aktorów Zagaione. Tomik O Mieyscach osobliwijch razem z Swiatem całijm stworzonych, do ukarania wszystkich grzesznych, od samegoż Stworcij wyznaczonijch. [Tu ozdobnik]. Roku 1780. We Lwowie w Drukarni Bractwa Sw: Troycy. w 8ce, k. tyt. i k. 6 nlb., str. lb. 7—433 i str. 3 nlb. (Rejestr).

Na odwr. tyt. cytat ze św. Augustyna. — Dedykacja Elżbiecie z Branickich Sapieżynie (herb, czworowiersz). — Dalej censura, facultas, approbata. — Wreszcie przemowa do czytelnika, w której powołuje się na zdanie Caracciolego, jak dalece jest potrzebna książka o sprzecznościach wśród nieprzyjaciół Kościoła.

To zadanie ma spełnić jego książka. Są to rozmowy międsy Bezbożnickim, Wolnickim, Pogańskim, Lejzorem Rabinowiczem, Mahomeckim, Bogobojnickim i Mędrskim

teologiem. — Rozmowy te toczą się na temat istnienia piekła i sądu ostatecznego. O wieczności kar w piekle. O nieśmiertelności dusz. O błędzie narodów wschodnich (co do metempsychozy). O powtórnem zjawieniu się na świecie o. Franciszka assyskiego. Na str. 400 i n. Bogobojnicki wychwala Marję Teresę, a Mędrski Katarzynę II; na str. 220 dowodzą istnienia czarów i upiorów; na str. 169 cytują całe ustępy z Fenelona (Telemak); na str. 233 o upiorzycach żydowskich, rodzących po śmierci (wypadek ten zaszedł w Janowie 1780 r.).

Jocher 4017. — Smoleński Przewrót umysłowy 1891 str. 365.

Czartor. — Uniw. Lwow. — Uniw. Wileń.

— Znak Na Niebie Tryumfuiącego Woyska w Ktorym ś. p. J. W. Jegomosc Pan Stanisław Potocki, Wojewoda Poznański, Kawaler Orła białego, Rothmistrz Znaku Pancernego, niegdys Woysk Koronnych Regimentarz Generalny, Kołomyiski, Leżański, Sniatyński &c. Starosta. Po odprawioney życia tego Woynie przysłużywszy się dobrze Bogu, Kościołowi, y Oyczyźnie z Swiętym Stanisławem Szczepanowskim Biskupem Krakowskim, Patronem swoim, ktorego w życiu doskonale naśladował; w Poczet Wybranych pod ieden z Nim Znak Zaciągniony Kazaniem Pogrzebowym. Na konkluzyi Pogrzebu w Wigilią tegoż Patrona S. Dnia 7. Maia Roku Pańskiego 1760. w Zbarazu mianym Ukazany. Przez X. Wenantego Tyszkowskiego Zakonu S. Franciszka Regularney Obserwancyi, Ex Prowincyała Prowincyi Ruskiey, całego Zakonu Deffinitora Generalnego. We Lwowie, w Drukarni Akademickiey Jego Krolewskiey Mći Societatis Jesu. (1760). fol., k. tyt. i k. 27 nlb.

Na odwr. k. tyt. 2 herby Pilawa (które mają być rzekomo przeformowanym herbem Prus, jakiego używał św. Stanisław Szczepanowski). — Dedykacja do Anny Potockiej. wojew. kijowskiej. — Wychwala w kazaniu zasługi zmarłego i innych Potockich (same ogólniki).

Bibl. w Suchej — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Zycie Serafickie Bráci y Siostr, Trzecią Regułę Serafickiego Oyca Franciszka Swiętego Záchowuiących Pewnemi Informacyami, Przywileiami, Odpustami y rożnemi Nabożeństwy. Zalecone J. O. Xiężnie Jeymosci Appolonii z Ustrzyckich Lubomirskiey Strażnikowey Wielkiey Koronney, przy odmiánie Páńskiego w Xiążęcy Stan życia Dedykowane. [Tu ozdobnik]. We Lwowie w Drukarni J. K. M. Coll.: Soc: Jesu Roku Páńskiego 1749. w 8ce.

Na odwr. k. tyt. miejsce puste na herb, pod tem 3 dwuwiersze. — Dedyk. Apolonji Lubomirskiej, poczem cenzura, facultas i aprobata. Wreszcie przedmowa do czytelnika, gdzie mówi, że tercjarzy św. Franc. ustanowił sam Chrystus, bo nosił suknię szarą i przepasywał się sznurem.

Akad. (fragm.) — Ossol.

— ob. Chodykiewicz Klem. (Tron chwały 1766) — Hasło (1754) — Początek (1750) — Urbanowski (Wdzięczność seraf. 1766).

Zapewne identyczny z Tyszą Wenantym, reformatem, o którym ob. wyżej str. 479.

Duńczewski Herbarz I, 481. — Bartącz Pamiątki Stanisławowa 143, 159. — Jabłonowski Musaeum pol. 260 (Jabłonowski mówi tu, że Tyszkowski wydał po polsku O początku i cudach Najśw. Marji Panny w Leżajsku. — Ma zapewne na myśli dziełko: Relacya koronacyi N. M. P. w Leżajsku, we Lwowie, w drukarni bractwa SS. Trójcy 1752. Koronacja ta odprawiona była d. 8 września 1752 r. przez W. Sierakowskiego).

Tyszler ob. Grondski (Historia 1789).

Tyszowiecka konfederacja ob. Rudziński Atanazy (Kolenda 1656).

TYSZYŃSKI P., pijar (ur. 27 grudnia 1738 † 5 lutego 1816 w Radomiu). Pieśni Polityczno-Moralne, Przez X. P. Tyszyńskiego Scholarum Piarum. [Tu w linjach:] Moribus hic, meliorque famâ Contendat... Horat: Od: Lib: 3. [Tu winjeta: w wieńcu na cokole symbole umiejętności i sztuki]. w Warszawie 1785. w Drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey, u XX. Schol: Piar. Tomik I. w 4ce, k. tyt. i k. 1 nlb., str. 136 k. 2 nlb. — Tomik II str. 145 liczb i 3 nlb. (Materye).

Są egzemplarze tomiku I z datą 1784 i bez oznaczenia I na tytule.

Zaczyna się od wiersza: Do uczniów, z któremi te pieśni przy ćwiczeniu się w wymowie w szkołach, dla uczenia się oraz poezyi składane były. — Dawał im radę, aby kochać ojczyznę, nie wyjmując krola, stąd ci to lepsza jest dziś wasza dola.

Jest razem tych pieśni 47 bądź na tematy moralne (chytrość, niewdzięczność, żądza, praca), bądź społeczne. Jest wiersz o miłości ojczyzny, o Komisji Edukacyjnej, nagana wojen i pochwała pokoju, i kilka wierszy, dotyczących „Arkadji" kasztel. Radziwiłłowej. Naczele każdego wiersza motto z Horacego, Owena, Owidjusza, z ód Stan. Konarskiego. Wierszowanie dość gładkie, poziom wierszy szkolny. Dla atmosfery, jaką popierała Komisja Ed. Nar., dużo szczegółów charakt.

Tomik II dedyk. wierszem tymże samym uczniom, co pierwszy. Zawiera znowu wiersze treści moralizującej (obawiaj się szczęścia, o pożytkach z przyjaźni, dobry pan, dobry sługa, dobra matka, dobre dzieci i t. p.). — Na str. 132 wiersz do Michała Poniatowskiego od szkół łowickich. — Na str. 137: Erimantus góra w Arkadji do ks. kasztel. wileńskiej Radziwiłłowej. — Na str. 140: Bytność St. Aug. w Arkadji. — Na str. 143: Bania powietrzna Mongolfiera.

Bielski Vita 175. — Horanyi Script. II, 761. — Bentkowski Hist. Lit. I, 302. — Encykl. Org. XXV, 878. — Chrzanowski Z dziejów satyry 1909.

Akad. (1784) — Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. Lwow. — Zieliń.

TYTLEWSKI Maciej z Tytlewa, opat Benedyktynów, herbu Cholewa. Narratio De Praeliis gestis inter Polonvm, Et Tvrcam Annis 1620. & 1621. Per Matthiam Tytlevvski Nobilem Polonum. [Tu rycina: rycerz w zbroi na koniu, z kopją; podpis:] Animo Spectatvs, Et Armis. Neapoli, Ex Typographia Lazari Scorrigij. M.DC.XXII. (1622). w 4ce, k. tyt., str. 36.

Rozpoczyna odezwa do Ant. kardynała Zapaty, namiestnika S. C. M. w Neapolu, z podpisem: Valenzuola regens. W odezwie tej referuje, że Tytlewski prosił o pozwolenie ogłoszenia tej broszury, a Adam Makowski, internuncjusz polski w Neapolu potwierdził jej prawdziwość, gdyż była ułożona na podstawie urzędowych relacyj otrzymanych z kancelarji królewskiej przez Makowskiego. Datow. 8 aprilis 1622. — Imprimatur dał Laelius Tastius.

Poczem na osobnej karcie piękna rycina Białego Orła ze snopkiem Wazów i z 8-wierszem łac.

Relację swoją rozpoczyna Tytlewski od opisu Sarmacji europejskiej. Nazwa Polski, prowincje jej, szlachta i jej męstwo. Wojsko liczy 300.000 konnych i 100.000 pieszych. Przyczyny wojny z Turkami, złamane przymierze. Siły Chodkiewicza. Poczem przebieg walk dzień za dniem od 2 września do 12 października. — Diarjusz jest dokładny, opis walk i przebiegu rokowań objektywny. Na końcu usprawiedliwia autor zawarcie pokoju ciężkiem położeniem Polski, zagrożonej równocześnie z kilku stron.

Ogłoszenie tej broszury stoi w związku z (bezskutecznemi zresztą) staraniami Zygmunta III o uzyskanie posiłków hiszpańskich na wojnę turecką. — Tytlewski korzystał z broszur Szembeka (1621) i Jana Ostroroga (1622). Czartor.

— Narratio de praeliis gestis inter Polonum et Turcam Annis 1620 et 1621 Ad Serenissimum Carolum Hispaniarum Infantem. Per Mattiam Tytlewski Nobilem Polonum. Matriti, MDCXXIII. w 4ce, kart 22.

Na początku wiersze łacińskie jezuitów hiszpańskich spowodu zwycięstwa Zygm. III. Czartor. (?).

— Relacion Diaria de las Guerras Tenidas entre Polacos y Turcos por los años 1620 y 1621. Dirigida al Sereniss. Principe Don Carlos Infante de las Espanas. Por Mathias Titlewski Cauallero Polaco. En Madrid, Por Tomas Junti, Impressor de Rey N. S. MDCXXIII. (1623). w 4ce, k. 20 lb.

Naczele są wiersze hiszp. Franciszka de Contreras do Zygmunta III, do Władysława królewicza, na herby królewskie i do Narodu Polskiego.

Bibl. ord. Kras. II, str. 56. — Bartoszewicz w Święckiego Hist. pam. II, 503 oraz w Bibljot. Warsz. 1857 II, 738. — Jansson Catal. contin. II, 1682, str. 90. Czartor.

— ob. Bzowski Abr. (Annales eccl. tom XVIII, 1627) — Schosser Chrystian (Laurifol. 1640).

„Narratio" jest przedruk. w Bzowskiego tomie XVIII, str. 36—47. (Poczem zamieszczono tam 10 ód M. Sarbiewskiego: Bellum... ad Chotimum gestum contro Osmanum, na str. 47—52).

Przy kijowskiem wydaniu latopisu S. Wieliczki wydano opis Tytlewskiego w przekładzie małoruskim. — Stosunek Wieliczki do dziełka Tytlewskiego omawia Padalica w Dzienniku Warszaw. 1855 nr 153—162.

W Bibl. Kras. pod nr 640—1 jest późna kopja dziełka Tytlewsk. po łac. i hiszp.

Pułaski Opis rękopisów Bibl. Kras. 19. — Encykl. Orgel. XXV, str. 880.

TYTLEWSKY (Titlewski) Jobus. De bello turcico feliciter conficiendo. Francofurti 1686. w 4ce.

Notatka nieznanej mi ręki.

Może to w jakimś związku z „Narratio" M. Tytlewskiego, chociaż jej przedruk po kilkudziesięciu latach nie wydaje się prawdopodobny?

Tytoń ob. Komissya Skarbu (1775—1790; w t. XIX, 470—5) — Kratter Fr. (Briefe 1786, o Winnikach) — Moczygębski (1696) — Tabaka — Tissot (Rada 1774) — Traité (de la culture 1791) — Unterricht für Tabackbauer in Galizien (1790) — Ustawa podatku — Uwagi różne (1769).

Ob. wyżej str. 2.

Dużo materjałów do tytoniu i tabaki w rękop. Czart. nr 965.

Tytuł po tytułach ob. Olszewski J. (1633).

Tytulatura używana w listach ob. Schlag G. (Koresp. 1791).

Tytuły prawa magdeburskiego ob. Groicki B.

Tytuły (obce) ob. Bielejowski Hier. (Obrona tytułów 1641) — Grodziecki (Imieliński) Adam (Przestroga o tytułach 1634, 1637) — Jemielski (w t. XVIII, 531 — błąd zamiast Imieliński) — Radzewski Fr. (1748).

Spór o używanie tytułów cudzoziemskich toczy się w Polsce z wielką zaciętością od początku XVII w. — Obacz dla przykładu Pisma rokoszowe (wydał Czubek 1918) II, str. 85, 197, 471, 477 i III, str. 130, 236.

Wyszły też zakazy ich używania. Obacz Volumina legum pod r. 1638. 1641, 1646, 1673, 1736, 1764, 1768, 1775.

Czacki O litew. i pol. II, 77. — Sokołowski Przed rokoszem str. 137, 209, 218.

Tytus (Titus) ob. Bielski J. (Japończyk 1748) — Metastazy (1779) — Stok Jan (Historya 1564) — Virtus (1750).

TYXINSKI Józef, Columnae Literati Honoris, Philosophicis Lavreis Ornatae, â Pallade Iagellonica, Decurrentibus per Olympia virtutis & eruditionis Stadiodromis, VIII. VV. DD. Primae Laureae Candidatis, Dum Ijdem Per Clarissimum & Admodùm Reverendum Dominum, D. M. Samuelem Ioannem Podgurski, Philosophiae Doctorem & Professorem, Collegam Minorem, Sacrae Authoritate Apostolica Notarium Publicum, Artium et Philosophiae Baccalaurei, In Augusta Divi Iagellonis Aula, Praesente Illustrium Hospitum Corona, Ritu Solenni, Renvntiarentvr; Expositae. Et à Iosepho Tyxinski, eiusdem Laureae Candidato. Officioso calamo, In vim gratulatorij applausûs, & fraterni affectûs Advmbratae. Anno ad Braevium Salutis nostrae Currentis Divini Athletae 1697 Die 30. Mart. Cracoviae, Typis Nicolai Alexandri Schedel, S. R. M. Typog. fol., k. tyt. i k. nlb. 6 (syg. A—C).

Na odwr. k. tyt godło: wieniec na tarczy i 6-wiersz łac. z podpisem: Michael de Krzyżowa Krzyżowski auditor eloq. — Dedyk. Joanni Stan. Jaroszewski, eccl. tarn. cancellario. (Tu wspomina, że Jaroszewski pisywał panegiryki na cześć Potockich i Czarneckiego).

Poczem idą wiersze: oda na cześć ś. Jana Kantego; podziękowanie profesorom Wojciechowi Topińskiemu, Wojciechowi Piotrowi Wolskiemu i Samuelowi Podgurskiemu. Bakałarzami zostali Albert Ożgiewicz lwowianin, Jakub Sierzycki, Jan Kubeszowski, Kazimierz Wachowicz, Stanisław Waryski, Jan Sobkowski, Jędrzej Artwinski. Dla Tyxińskiego pisali pochwałę Jan Kubeszowski i Jędrzej Artwiński. Na końcu berła. Za rektorstwa Krzysztofa Sowińskiego.

Dzików Jagiell. Zamoj.

— Colossus Generis, Virtutum et Meritorum, Magno Nomini Perillustris, et admodùm Reverendi Domini, D. Petri Zagorski, Curati in Chlina, de Ecclesia Dei Meritissimi, ad Annuam Sui Patroni Revolutionem Sacer: et per M. Iosephum Tyxyński in Alma Univers. Cracoviensi, Philosophiae Doctorem, et Professorem erectus et adumbratus. Anno Lapidis Angularis 1700. Die 29 Junij. Cracoviae, Typis Universitatis fol., ark. B_2.

Na odwr. str. tyt. herb Ostoja; pod nim wiersz łac. Franciszka Trzebińskiego, słuchacza wymowy. Jagiell.

— ob. Schulz Jan Chryzostom (Felix saeculum 1700).

TYXINSKI Kazimierz Stanisław. Concentus Mvsarvm Heliconivs. Virtuti & Honori IX. VV. DD. Primae Lavreae Candidatorvm Dvm In Alma Vniversitate Cracoviensi Per Excellentissimvm ac Doctissimvm Dominvm D. M. Albertum Wolski. Philosophiae Doctorem & Professorem, Collegam Minorem. Jn frequentia Illustrium Hospitum & Aca-

demici Senatûs corona. Artium & Philosophiae Baccalaurei Ritu solenni renuntiarentur Applavdens. Ac amoris & gratulatjonis ergò A Casimiro Stanislao Tyxinski. Majorum Ordinum Subdiacono, Ejusdem Laureae Candidato. Dedicatvs. Anno Salutis 1690. Die verò 21. Octobris. [Tu ozdobnik]. Cracoviae. Typis Nicolai Alexandri Schedel S. R. M. Ord. Typ. fol., k. tyt. i k. 7 nlb.

Na odwr. str. tyt. herb Jelita, pod nim 8 wierszy łac. podpisał Gabrjel Ochocki student szkoły retoryki. — Przypis Kazimierzowi Zamojskiemu wdzie bełskiemu. Zawiera odę dla Jana Kantego, podziękowanie wierszem profesorom Kasprowi Ciechanowskiemu. Krzysztofowi Krzykawskiemu i Danielowi Gomułczyńskiemu. — Bakałarzami zostali Jan Mościcki lwowianin, Jędrzej Gacznowski, Jan Nowakowic, Sebastjan Krzepicki, Walenty Swieszkowic, Jędrzej Chrapczyński, Marcin Kurowski i Paweł Chechelski. — Dla Tyxińskiego napisał pochwałę Jan Mościcki. — Za rektorstwa Jana Michalskiego.

Jocher 1466.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

Tyzenhausowie ob. Tiesenhausen (wyżej str. 164).

TYZENHAUZ Antoni (I) podskarbi Nadw. W. X. Litew. (1733 † 30 maja 1785). Accessorium od JW. Podskarbiego Nadwornego Wielkiego Xięstwa Litewskiego o suspensę sprawy praevio juramento dozwoloną przez Konst. 1766 raz jeden dla niedostatku dokumentów zaznaczać się w Komisjach skarbowych powinną i zwykłą. fol., k. 2.

Prof. Stan. Kościałkowski w rozprawie „Z literatury polemiczno-sądowej XVIII w.", ogłoszonej w Ateneum Wil. V (1928), str. 1-78 zestawił i omówił bardzo dokładnie bibljografję druków sądowych, odnoszących się do słynnej sprawy Ant. Tyzenhausa (korzystał przytem z materjałów ręk. Bibl. Estr., ale je znacznie pomnożył). Zebrał on takich druków 86; przy każdym zanotował bibljoteki i podał treść druku. A opracowanie swe poprzedził przedstawieniem sprawy upadku Ant. Tyzenhausa i wiążących się z tem procesów. Wobec jego pracy uważam za zbędne streszczać podane druki, lecz poprzestaję na odesłaniu do rozprawy Kościałkowskiego z zanotowaniem numeru, pod jakim figuruje dany druk w powyższej pracy.

Kościałkowski nr 6.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Accessorium od pozwanego ad instantiam Instigatoris JW. Podskarbiego Nadwornego Litt. o excepcyę sprawy do tego Sądu nie należącey, a odesłanie jey na Sąd Ordynaryjney Kommissyi jako onemu z natury i z prawa ninieyszą Kommissyą ustanawiającego przyzwoitey. (1782). fol., k. 2.

Kościałkowski nr 7.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Accessorium z strony JWJP Antoniego Tyzenhauza podskarbiego nadwornego WXLIt. małoletniego potomstwa zeszłego Michała Tyzenhauza starosty posolskiego, brata swego rodzonego, Ignacego i Ludowiki Tyzenhauza y Tyzenhauzówny stryja, w sprawie y interesie tegoż małoletniego potomstwa. fol.

Dotyczy procesu z Kossakowskimi, Borchami, Zyberkami.

Egzemplarz (defektowy) posiada Semin. hist. Uniw. Wileń.

Kościałkowski nr. 35.

— Doniesienie z strony JW. Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego Litewskiego w sprawie ex re Ekonomij JKMci w W. Xstwie Litew. (1782). fol., k. nlb. 18.

Kościałkowski nr 19.

Arch. Tyzen. — Sem. hist. Uniw. Wil.

— Mowa JW. Imci Pana Podskarbiego Nadwornego W. X. Litt: miana w Senacie roku 1780 dnia... na Seymie przed Izb rozłączeniem. fol., k. nlb. 5.

Kościałkowski nr. 41. Czartor.

— Mowy Jaśnie Wielmożnego Imci Pana Tyzenhauza podskarbiego nadwornego W. X. Lit. (1776) w 8ce.

Pierwsza na sejmie 1776 r. dnia 9 8^{bra} w materji podatków. Druga, bez daty, 1776 r. względem projektu sądów sejmowych.

Zieliń.

— Odpowiedź akcessoryina od JW. Podskarbiego Nadwornego Litewskiego, na żądane przeciw prawu od JW. Boutfała Łowczego Nadwornego Litt: łączenie aktoratu zmowną z JW. Instygatorem na rozprawie krzywego przez niego procederu ukondyktowana Konnexyą broniąca. fol., k. nlb. 2.

Kościałkowski nr 43.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Odpowiedź Podskarbiego Nadw. Litt: na kwestyą czyli zarzut od Kom-

missyi Skarbowey Litewskiey nieprzyzwoicie względem summy 540.000 złp. do niego zaregulowaney, Prześwietney do rachunków litewskich Delegacyi uczyniona. (1780). fol., k. 2.

Kościałkowski nr 44. Arch. Tyzen.

— Oświadczenie JW. Antoniego Tyzenhauza Podskarbiego N. Litt: z okoliczności niżey wyrażonych pochodzące w następuiącey opisane osnowie. (1782). fol., k. 4 i tablic 4, k. 4.

Arch. Tyzen. — Bibl. w Suchej — Czartor. — Krasiń. — Uniw. Warsz.

— Oświadczenie J.W. Jmc. Pana Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego Litewskiego; do Pretensorów czyli Kredytorów Jego uczynione. A przy Sprawie z niemi Trybunałowi Compositi Judicij oddane. fol., k. 2.

Kościałkowski nr 46.

Obacz Tyg. Wil. 1820, str. 307.

Czartor. — XX. Misjon. w Krak.

— Process imieniem J. W. Imci Pana Antoniego Tyzenhauza Podskarbiego Nadwor. litt. na P. Franciszka Suchodolca sekretarza kommissyi skarbu litt. o sformowanie paszkwilu na 6 arkuszy rozwiedzionego i o podstępne onego (miejsca w żadnych aktach znaleść nie powinnego) w przeciwnym legalności sposobie do aktów skarbowych w końcu kadencyi wprowadzenie. (1781). fol., str. 12.

Kociałkowski nr 51.

Bibl. w Suchej — Czartor.

— Prosby od JW. Podskarbiego Nad. Lit. do istoty sprawy y do okoliczności oney w niniejsze rozeznanie y rozsądzenie idącey stosujące się. fol., k. 6.

Kościałkowski nr 55. Czartor. — Jagiell.

— Usprawiedliwiinie JW. Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego Litewskiego przeciw zarzutom od Ekonomii; zerwanie inkwizycyow y Komissyow mu zadaiącym, tak z natury sprawy y wszelkich wchodzących w nią okoliczności, jako z samychże aktów niesłuszność zaskarżenia i chęć JW. Podskarbiego rownie iak iego potrzebę końca w sprawie dowodzące. (1782). fol., k. 15, 3, 3.

Na ostatnich kartach są dodane: 1) Summarjusz dokumentów... (k. 3) oraz 2) Konkluzja w sprawie... (k. 3).

Powyższy „Summarjusz“ był wydrukowany także z odmiennym tytułem, a mianowicie: Zbiór teyże sprawy przy summaryuszu dokumentów J. W. Tyzenhauza Pod. Nadwornego Litewskiego w tęż sprawę wchodzących. — Jest to dublet (o odmiennym, bardziej szerokim kroju czcionek) owego „Summaryusza dokumentów tak inter praemissa“... — „Zbiór“ w stosunku do „Summaryusza“ zawiera jednak pewne odchylenia, omówione przez Kościałkowskiego na str. 57. — Między innemi „Zbiór“ zawiera na końcu 33-wierszowy ustęp zatytułowany: „Uwaga z tego Zbioru sprawy i z składających ją dokumentów“, — którego niema w „Summaryuszu“.

Kościałkowski nr 70.

Czartor. — Jagiell. — Sem. hist. Uniw. Wileń. — Uniw. Warsz.

— Uwagi z strony JW. Tyzenhauza Podskarbiego Nadw.: Litewskiego. Bez sprawy w sprawę od JW. Instygatora pociąganego do następney w nich konkluzyi stosujące się. fol., k. 52, 4, 2.

Kościałkowski nr 71.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Jagiell. — Uniw. Warsz. — Uniw. Wileń.

— Wniesienie do sądu prośby od JW. Podskarbiego Nadwornego Litt: o danie z przyzwoitym wymiarem czasu na odpowiedź produktowi instygatorskiemu żądanego, a sprawie potrzebnego. fol., k. 3.

Obacz Tygod. Wil. 1820 (jak niżej).

Kościałkowski nr 73.

Arch. Tyzen. — Czartor.

(Tyzenhaus Antoni). Accessorium ad competentiam aktoratu pod imieniem WWIch Mciow pp. Administratorow y Viceadministratorow Dobr Stołowych JKMci przeciwko JWIP. Antoniemu Tyzenhauzowi Podskarbiemu Nadwornemu W. X. L. fol., k. 3.

Kościałkowski nr 1. Uniw. Warsz.

— Accessorium de incompetentia actionis, o Deklaracyę zatym według prawa, że Podskarbi Nadw. za decess officyantow nie powinien być pociągany i o zregulowanie procederu ninieyszego in confuso przeciwko JW Podskarbiemu popieranego. fol., k. 5.

Kościałkowski nr 2.

Czartor. — Uniw. Warsz.

— Accessorium de incompetentia aktoratu WWIPP. Administratorow y Vice-administratorow z Ekonomiami zajętych bez generalney teraznieyszey

administracyi JW. Marszałka nadw. koron. [Rzewuskiego] przeciw JW. Podskarbiemu Nadw. Litt. wyniesionego. fol., k. nlb. 2.
Kościałkowski nr 3. Czartor.

— Accessorium dla bezpieczeństwa procederu o rękojemstwo po nieosiadłych w WXLit. na rozprawę w Juryzdykcyi Litewskiey idących ostrzeżone. fol., k. 2.
Kościałkowski nr 4. Arch. Tyzen.

— Accessorium o adcytacyę officyantow i podręcznikow przez JW. Instygatora (według powodztwa jego krzywo przeciw JW. Podskarbiemu Nadw. Litt. zastosowanego) w pryncypalnym takowey sprawy objekcie będących. fol., k. 3.
Kościałkowski nr 5.
Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Accessorium o inkwizycyą, kalkulacyą i weryfikacyą przeciwko JP. exkassyerowi Baranowiczowi tudzież p. Suchodolcowi sekretarzowi Kommissyi, niemniey przeciwko PP. Jagminom i innym officyantom jakoteż pp. Benkinowi, Konopackiemu i innym od officyalistów celnych perceptantom, oraz przeciwko pp. Bekkim — od JW. Podskarbiego Nadw. Litt. żądaną, a istocie kwestyi uczynkowych przyzwoitą. fol., k. 3.
Kościałkowski nr 8. Czartor.

— Accessorium o komparycyą p. Suchodolca sekretarza Kommissyi Skarb. W. X. Litt. i JPanów Jagminow a zaś o porękę po JPP. Bekkich. fol., k. nlb. 4.
Kościałkowski nr 9. Czartor.

— Accessorium o łączenie aktoratu z iedności sprawy przeciw JW. Imci Panu Rzewuskiemu marszałkowi nadwornemu koronnemu i dalszym współaktorom przywołanego. fol., str. 6.
Kościałkowski nr 10. Archiw. Tyzen.

— Accessorium o nakazanie aby JW. Instygator z produktu swego in confuso podanego, wielość i rożność pretensyow w niego stłoczonych, wytknął i distinctim przystosował, jaką z nich i do którego aktora z pomiędzy wielu ich na czele produktu wyrażonych chce mieć regularną, i od kogo na jaki zarzut reproduktem żąda odpowiedzi, tudzież niektóre osoby in intrinseco obwinione, aby do procederu przyłączył, i produkt w sprawie do każdego Aktora stosujący się competenter wymierzył i określił, a zaś w obiectach potwarnie tylko wyszukiwanych i pretextownie fałszywemi instygacyi pozorami wexowanych, a seymowym kwitem objętych, i ztąd nie wchodzących ex antecessu do pięciu rat iedynie roztrząśnieniu Extra Komissyi wolnych aby JW. Instygator występnych za granicę prawa a przeciw rezolucji Rady zarzutów in anteactus zakwitowaney Kommissyi wkraczających odstąpił i zaprzestał; a zatym uporządkowanie produktu przedsięwziął. (1782). fol., k. nlb. 3.
Kościałkowski nr 11.
Arch. Tyzen. — Czartor.

— Accessorium o oddział spraw między sobą różnych od JW. Instygatora w ninieyszy umieszczonych proceder, który już kondemnatą objęty, y na pryncypalnym w przeszłey kadencyi zostawiony rozpieraniu, wedle którego z swojej istoty y z swojego stopnia, w tymże porządku y sprawy składzie do teraznieyszey Sądow powinien przychodzić reassumpcyi. fol., kart 2.
Kościałkowski nr 12.
Arch. Tyzen. — Czartor.

— Accessorium o plenipotencyą od administratorow do aktoratu w ich imieniu, zaszłym dekretem pro competenti uznanego. (1781). fol., k. 1.
Kościałkowski nr 13.
Arch. Tyzen. — Semin. hist. Uniw. Wil.

— Accessorium o procedencyą, według którey strony w ninieyszey sprawie będące a distinctim w ninieyszym głosie wytknięte wedle natury sprawy, przepisu prawa i porządnego w sprawach zwyczaju z przyzwoitego każdemu aktorowi mieysca, w produktach postępować maią. fol., k. 3 lb.
Kościałkowski nr 14. Arch. Tyzen.

— Accessorium o subdystynkcją procederu w dwuch różnych między sobą sprawach, przez ogólną w nich żałobę bezprawnie do sądu razem wprowadzonych, a zatym o rozłączenie z na-

kazem udzielnego w każdey z nich procedowania. (1781?). fol., str. 1.

Kościałkowski nr 15.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wilen.

— Accessorium o suspensę sprawy do zapozwania przez W. Podskarbiego Officyantow, JWW. Kommissarzow aktualnemi w tey sprawie Aktorami będących; y podług ostatniey Konstytucyi Sąd ten ustanawiający, jako z niey w jedney teraźnieyszey sprawie razem odpowiadać powinnych. fol., k. nlb. 3.

Kościałkowski nr 16.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Accessorium o zapozwanie JWW. IPP. przeszłych Kommissarzow, usprawiedliwić się w tey sprawie obowiązanych, przez JW. Instygatora dopełnić się powinne. (1782). fol., k. nlb. 2.

Kościałkowski nr 17.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Accessorium ze strony JJ. WW. konsukcessorów zeszłego J. W. Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego W. X. Litt. naprzeciwko W. W. JJ. PP. Oskierkom, Judyckiemu, Tyzenhauzowi y dalszym stronom w konkluzyi. (około 1790). fol., k. nlb. 4. Zieliń.

— Balet wieśniacki na theatrum... (1778). w 4ce, str. 8 nlb.

Ob. XII, 341, gdzie podano dokł. tytuł. — Trębicki w Bibl. Warsz. 1843, IV, 354. O teatrze Tyzenhausa w Grodnie ob. Korzon Wewn. dzieje IV, 261. Zamoj.

— Do JW. JP. Antoniego Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego W. X. Litt: Kawalera Orderów Orła Białego y S. Stanisława z okoliczności Imienin od Konwiktu Szlacheckiego Wileń: X. X. Scholarum Piarum Oda. w Grodnie dnia 13. Czerwca Roku 1780. fol., k. 1.

— Dyaryusz sprawy z instancyi Ekonomiow z JW. Podskarbim Nadw: Litt: dnia drugiego marca 1781 rozpoczętey a w ostatnich dniach tegoż miesiąca zakończoney progressem procederu y zaszłych w nim wyrokow opisany. fol., k. 4.

Kościałkowski nr 20.

Arch. Tyzen. — Czartor. — Sem. hist. Uniw. Wileń.

— Dyaryusz sprawy z instancyi JW. Instygatora W. X. Litt: z JW. Podskarbim Nad. Lit. i W. JP. Baranowiczem bywszym Kassyerem Skarbu Lit: tudzież z przyłączonego aktoratu z JW. Bouffałem Łowczym Nad: Lit: Dnia 23 Jan. R. 1782 przez kontrowersye rozpoczętey, a na dnii .. Febr: tegoż roku zalimitowaney, progressem procederu i zaszłych w nim in accessoriis wyrokow opisany. fol., str. 11.

Kościałkowski nr 21.

Instygatorem był Eust. Chrapowicki (obacz).

Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Dzień 17 Stycznia 1779 w Grodnie. w 4ce, ark. 1.

Jest tu wiersz do Tyzenhauza Podskarb. Nadwor. W. X. L.

Ob. tom XV, 459. — Dzień 17 stycznia był to dzień urodzin Stan. Augusta.

Bibl. w Suchej.

— Ekkloga na odgłos wielkiego dzieła w kraiu około Grodna słyszana. fol., 1½ ark.

Wiersz spowodu założonych fabryk w Grodnie staraniem Antoniego Tyzenhauza. podskarb. nadwor.

Powiada tu: Wey Kubo owce nasze, szły w podłe tandety, A dziś z nich wełnę strzygą, na polskie saiety: Co Gdańsk, Królewiec, Frankfort, towarow skarbnica To dostarcza wielkością iedna Horodnica. Grodno ludne, lub w dawne zapadłe okopy, Jest nam prawie Globusem czy Mappą Europy. Włochy, Niemcy, Francuzi, Holendrzy, Szwaycary, Cudne z ludem kraiowym kształtuią towary.

Notatka Jochera rękopiśmienna.

— Kommissya W Sprawie U. Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego W. X. Litt: z UU. Kossakowskiemi Pisarzami Skarbowemi W. X. Litt. (1774). fol., k. 1. T. P. N. w Poznaniu.

— Kwestye nazaiutrz po dekrecie w czasie zapisywanych na wyznaczone akty urzędnikow w ręce JW. Podkanclerzego Litewskiego na Sądach podane; w oboiętnościach zaszłego dekretu y w zamilczeniach, rezolucyi od Nayiaśnieyszey Assessoryi potrzebuiące. (1781). fol., k. 4.

Kościałkowski nr 34.

Sem. hist. Uniw. Wileń.

— Naznaczenie Sądu (w sprawach czyli sprawie Juris et Facti między WW. Borchami Podkanclerzemi Koronnemi, UU. Michałem y Barbarą z Zyberkow ex Primo voto Tyzenhau-

zową Starościną Posolską, etc. etc. a U. Antonim Tyzenhauzem Podskarbim Nadwornym W. X. L. etc. etc.). fol., k. 1.
T. P. N. w Poznaniu.

— Petyta ze strony Skarbu Rzp. W. X. Litt: z JW. Tyzenhauzem Podskarbim Nadw. W. X. Litt: y dalszemi w produkcie wyrażonemi do Sądu Kommissyi Skarbu Rzplitey W. X. Litt: podające się. fol., k. 11.
Ob. Chrapowicki w tomie XIV, 207.
Kościałkowski nr 48. Uniw. Wileń.

— Prekustodycya względem delacyi w tey sprawie administratorow y względem aktorstwa JW. Marszałka ex connexo do niey przyłączonego deklaracyi sądowey potrzebuiąca. fol., kart 2(?).
Kościałkowski nr 50. Arch. Tyzen.

— Produkt w sprawie Administracyi Dobr stołowych JKMci w W. X. Litt: przeciwko JW. Tyzenhauzowi Podskarbiemu Nadwornemu Litewskiemu. fol., k. 5.
Kościałkowski nr 52. Czartor.

— Przekonania konczących się explikacyi ostateczne. Nota. W teraznieyszey sprawy y decyzyi in accessorio zayść mogącey obiekcie iest pryncypalna kwestya o rehabicyą, mali być ona uznana, lub nie? (1781). fol., k. 2.
Kościałkowski nr 56.
Arch. Tyzen. — Sem. hist. Uniw. Wileń.

— Przełożenie od Kommissyi Skarbowey Litewskiey na pismo od JW. Podskarbiego N. Lit. podane, że zabrana summa 542.799 złot. polskich nieprzyzwoicie do JW. Podskarbiego N. L. zaregulowana. (ok. 1780). fol., karta 1.
Kościałkowski nr 57. Dzików.

— Punkta za podpisem marszałka nadw. kor. Rzewuskiego do administratorów, wiceadministratorów oraz dysponentów poszczególnych departamentów gospodarki ekonomiczney (1780)... ob. Rzewuski Franc.
Kościałkowski nr 58.

— Punkta do Juramentu od JW. Tyzenhauza Podskarbiego Nadw. Litt: do istoty sprawy y ewazyi iego oraz do poprzedzających w kontrowersyach y petytach probacyi stosowne ad superfluum dowodów podane. (1780—1). fol., k. nlb. 2.
Kościałkowski nr 59. Uniw. Warsz.

— Refutacya odpowiedzi JW. Imci X. Biskupa Kossakowskiego, utrzymującey wolność sądzenia sprawę, do którey z współaktorstwa zapozwany. fol., k. 3.
Kościałkowski nr 60.
Arch. Tyzen. — Sem. hist. Uniw. Wileń

— Refutacya odpowiedzi z strony JW. Instygatora [Chrapowickiego] przeciw akcessoryinemu od JW. podskarbiego Nadwornego głosowi o excepcyą tey sprawy i remissę jey do ordynaryiney Kommissyi wniesionemu mianey. fol., k. nlb. 2.
Kościałkowski nr 61.
Arch. Tyzen. — Czartor. — Uniw. Wileń.

— Refutacya produktu z strony Ekonomiow Jego Krolewskiey Mości Litewskich przeciw JW. Podskarbiemu Nadwornemu W. Xięstwa Litewskiego odbytego. (około 1781). fol., k. 10.
Kościałkowski nr 62.
Arch. Tyzen. — Jagiell. — Uniw. Warsz.

— Replika od IWW. IPP. sukcesorów zeszłego IW. Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego Wielkiego Xtwa Litewskiego naprzeciwko IWW. IPP. Judyckiemu strażnikowi W. L. Tyzenhauzowi chorążemu Wilenskiemu oraz W. IP. Alexandrowiczowi sędziemu ziem grodziens., zawodnemu przedawcy i dalszym pozwanym w r. 1790 na kadencyi wileńskiey odbywana. (1790). fol., k. 18.
Zieliń.

— Rezolucye na przełożenia JJWW. od Prześwietnych Stanow delegowanym podane. fol., k. 3.
Kościałkowski nr 64.
Uniw. Wileń. — Tow. Prz. N. Pozn.

— Skarga na trzy Kommissye czyli w troiakim ich a różnem między sobą składzie do JWWIPP. Kommissarzow udzielne trzy Kommissye reprezentuiących z rachunkami do Seymu po zakwitowanie teraz idącemi nierozdzielnie związane w celu roztrząśnienia bezprawia y do przełożenia go z delegackim zdaniem Seymowi w następnym przez kóżdą Kommissyą krzywd czynionych od krzywdzonego określeniu.

Do Prześwietney Delegacyi w rożnych skrzywdzenia objektach podana. fol., kart 2.

Kościałkowski nr 65. Arch. Tyzen.

— Sprawa skarbu... ob. t. XIV, 207.

— Tabella pretensyi... ob. tom XIV, 207.

— Suplement skargi na Komissyą Skarbową do Prześwietney Delegacyi od Podskarbiego Nadw: Litt: podaney. fol., k. 1.

Kościałkowski nr 63.
Czartor. — XX. Misjon. w Krak.

— J. W. IMĆ. Pan Tyzenhauz Podskarbi Nadworny W. X. Litt. przy sprawie w Sądach Zadwornych Assessorskich W. X. Litt. mianey z Administracyą Dobr Stołowych J. K. Mci, wydając rożne pisma, gdy naostatek chciał w oczach powszechności odmalować niesłusznym powodztwo pretensorow o nieopłacone im pensye, do teyże sprawy ekonomiczney łączących się, aby przeto publicum wiedziało prawdziwą rzeczy istotę, tak się objaśnia interes, co do Kategoryi IMć Pana Zdzitowieckiego. (1781). fol., k. 1.

Kościałkowski nr 33.
Tow. Prz. N. Wileń.

— Uwiadomienie sprawy administracyiney J. K. M. Dobr Stołowych Wiel. X. Lit. z J. W. Antonim Tyzenhauzem Podskarbim Nadwor. Lit: zaszłey. fol., str. 25.

Kościałkowski nr 72.
Dzików — Czetwert. — Ossol.

— Uwiadomienie sprawy administracyi J. K. Mości dobr stołowych litewskich z J. W. JP. Antonim Tyzenhauzem Podskarbim Nadwor: Lit: zaszłey, dla znalezionych wielu omyłek w pierwszym druku z poprawą tychże, y przydanym Summaryuszem dowodow przedrukowane.(1781). fol., k. 16 i tabl. 5.

Na tych 5ciu nlb. kartach jest: 1) Stan ekonomiów, rekapitulacya stanu ludzi, sprzężaiów y bydła, w dobrach stołowych I. K. Mci. — 2) Długi — Rekapitulacya należytości od I. W. Imci pana Podskarbiego Nadw. litews. do opłaty winnych ex re fundorum dobr stołowych litewskich. — 3) Tabelle Objasnienie prowentów ekonomiow Litewskich, jakie były y jak aukcyonowały się od roku 1765 zaczynając. — 4) Prowenta. Summaryusz prowentów przez lato poniżey wyszczegolnione, w przeciągu dwunastoletniey administracyi dobrami stołowemi I. K. Mci, przez I. W. Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego Lit. perceptowanych skarbowi I. K. Mci oddanych y pozostałych. — 5) Zbior generalny należytości I. K. Mci dobrom stołowym litewskim, obywatelom, duchownym, woysku, włościanom, y służącym in fundis do powrotu, nadgrody, dania rachunku y opłaty, od J. W. Imci pana Podskarbiego Nadwornego litewskiego winnych.

Kościałkowski nr 72.

Ten to druk ma widocznie na myśli Korzon Wewn. dzieje III, 252—3; ale go cytuje w sposób nader niedokładny.

Bibl. w Suchej — Bibl. XX. Misj. w Krak. — Jagiell. — Uniw. Wileń. — Zieliński

— Wywody o cłach (1766)... ob. tom XIV, 301.

— Wyobrażenie Dzieła Extra-Kommissyi Seymem Roku 1780. do Obrachunku Skarbu Litt: Naznaczoney z Jaśnie Wielmożnym Antonim Tyzenhauzem, Podskarbim Nadwornym Litewskim, Decretorie Czyniącey; A z swych czynności według teyże Konstytucyi, Dopióroż według Prawa Ru 1768. appellacyą ostrzegaiącego, Seymowi usprawiedliwić się powinney. (1780). fol., k. 10.

Kościałkowski nr 74.
Arch. Tyzen. — T. P. N. w Poznaniu

— Wytknięcie w czym rezolucya od Kommissyi na skargę Podskarbiego Nadwornego Litt: w słowach nie w rzeczach iest odpisana, żadnego dowodu na krzywdy, drukiem Podsk: obiaśnione, nie rozwiązuiąca. fol., k. 4.

Kościałkowski nr 75. Arch. Tyzen.

— ob. Andrzejkowicz (1781) — Balet (1778) — Baranowicz Franc. (1782) — Białkowski Mik. (Zbiór 1782) — Bouffał Franc. (Głos 1781) — Chomiński (1780) — Chrapowicki Eust. (Sprawa 1780, Tabella, Petyta 1780) — Cło (Wywody 1766) — Coxe (Travels 1792) — Czyż Kasper (1798) — Daszkiewicz Jak. (Wiersze 1776) — Deklaracja o kom. skarb. (1780) — Dembowski (Rzecz krótka 1791) — Diarjusz sejmu (1778, 1780—81, 1782—84) — Giełgud Ant (Sprawa z sukcessorami) — Gilibert (Lettre 1777; tu opis zakładów w Grodnie) — Gościewski Fr. (Experyment 1776) — Jazdowscy (1798) —

Karpowicz Mich. (Kazania 1775) — Kossakowska (Explikacja) — Koziełło Krzyszt. (1798) — Kurzeniecki Ign. (1781) — Kwit dla Kom. skarb. (1782) — Morykoni (1781) — Poniatowski Stan. Aug. (Mowa 1784, Uniwersał 1780, W dzień pamiątki 1779) — Potocki Jerzy (Głos 1781) — Potocki Szczęsny (1784) — Rezolucje (1778) — Rogaliński Kasper (Głos 1781) — Rzewuski Franc. (1780) — Sapieha Franc. Ks. (Głos z 27 paźdz. 1780) — Schultze (Reise eines Lieflānders I) — Sieroszewski Ant. (Głos 1780) — Sobolewski Wal. (Zbiór akcjów 1780) — Sprawa skarbu — Staszyc (Poprawy 1788, str. 54; Uwagi) — Suchodolec Franc. (1784) — Truskowski J. (Produkt 1781) — Turski Ksaw. (Głos 1781) — Uwiadomienie.

Ant. Tyzenhausa korespondencja z królem jest w ręk. Czartor. nr 714, 850, 939 i t. d.

Volumina legum IX, str. 13 (Uspokojenie skarbu z r. 1784 i t. d.). — Gazeta Warsz. 1785 nr 27. — Bohusz w Tygodn. Wileń. 1820, t. 9. str. 225—255, 304—19; oraz t. 10, str. 134—161.

J. Kossakowski (biskup) Pamiętniki, wydał Darowski 1891. — Zaleski Michał Pamiętnik 1879. — Wodzicki Wspomnienia z przeszłości 1873. — Wybicki Pamiętniki.

Lelewel Bibl. ks. dwoje 1, 222. — Szydłowski Horodnica 1820. — Święcki Hist. pam. II, 505—11. — Gazeta Warszawska 1851 nr 136—143. — Raczyński Obraz Polaków V, 1840. — Winiarski Ant. w Tyg. Ilustr. 1860, II, str. 593. — Enc. Orgelbr. XXV, str. 908—16. — Schmitt Dzieje Polski III, 64 i n. — Kraszewski Polska w czasie I, 249—263. — Glogier w Kwartalniku Kłosów II, 1877 (biografja). — Korzon Wewn. dzieje IV, 250—286 (podaje jego portret). — Kleczyński Polska w cyfrach w Przegl. Polskim 1892, wrzesień str. 500 (tu koryguje sąd Korzona). — Bieliński Uniw. Wileń. I—III. — Wrzosek w Arch. hist. med. II, str. 156 i n. (o jego stos. z Gilibertem). — Brückner Dzieje kult. III, 254. — Gibianskij w Trudach stud. ekon. otdieła Politechniki, Petrograd 1916 (str. 64). — Kościałkowski w Ateneum Wileń. 1924 str. 371 (Z dziejów Komisji skarb.). — Tenże Z liter. polem. sądowej XVIII w. w Ateneum Wil. 1928 (jak wyżej). Tu omawia także na str. 68 i nast. pamflety i panegiryki o Tyzenhausie. — Finkel nr 27417.

TYZENHAUS Antoni (II), chorąży poseł wileński. Remanifest JW. Jmci Pana Antoniego Tyzenhausa Chorążego i Posła Wilenskiego, Przeciwko Manifestowi JW. Rzewuskiego Pisarza Polnego Koronnego Posła Chełmskiego do Akt podany. W Drukarni P. Dufour Konsyl: nadwor., Drukarza J. K. M. Dyrektora Drukarni Korpusu Kadet. 1787. fol., k. 2.

Ob. Actum in curia regia varsaviensi die 9. octobris a. d. 1786.

Bibl. w Suchej — Czartor. — Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— Uniwersał do województw y powiatów prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego y miast wolnych... (Działo się w Wilnie dnia 24 kwietnia 1794 r.). fol., k. 2. Raczyń.

— Głos podnoszącego laskę w izbie sądowey Deputata... Antoniego Tyzenhauza w Grodnie 1789.

— ob. Tyzenhaus Antoni (I) (Replika 1790).

Tyzenhaus Benedykt, starosta wiłkomirski ob. Dyarjusz sejmu (1733; w tomie XV, 427) — Kmita Stan. (Wielki luminarz 1745) — Marczewski Józef (Assyst. 1732) — Ostrowski Danejk. (Swada 1745, I, 176) — Wiadomość ciekawych (1753).

Tyzenhaus Franciszek ob. Paszkiewicz Michał (1736).

Tyzenhaus Gotard, biskup smoleński ob. Gothardus (Compendium vitae 1669) — Kojałowicz Kaz. (Modi orat. 1668).

Niesiecki IX, 186.

Tyzenhaus Gotard Jan, kasztelan wend. ob. Olszewski Jak. (Tryumph Akad. 1634).

Niesiecki IX, 187.

(Tyzenhaus Jan Gotard), kasztelan wendeński, marsz. trybunału. Evictio Themidis et Minervae in capitali Mauritaniae capitis causa olim ad Capitolini Areopagi stateram fundata ab orbe in septicoli urbe approbata, nunc vero regali bracchio ab Ill. D. D. Joanne Tyzenhaus Maresch. Trib. Palaemonij Palat. Mscisłav., Cap. Cupiscen... etc. in Principe Palaemoniae gentis urbe, inter augustales Almae Universitatis S. J. legum relaxatione confirmata.

Vilnae, typis Universitatis Soc. Jesu. 1720. fol., kart 7.
Kraszewski Wilno IV, 236.

TYZENHAUS Ignacy, starosta posolski. Repozycya ze strony JW. JP. Tyzenhauza Starosty Posolskiego przeciwko JWPW. Billewiczowi... fol., k. 6.
Warsz. Narod.

— Sprawa JW. JP. Ignacego Tyzenhauza, Starosty Posolskiego z WW. JM. Handryngami... fol., k. 6.
Warsz. Narod.

— ob. Bazyljanie — Chomińscy (Accessorium 1790, Sprawa 1790) — Mołochowiec (1798) — Pietkiewicz Ign. (1791) — Soroko Hier. (1799).

TYZENHAUZ Kazimierz Franciszek, pułkownik. Mowa przy wyprowadzeniu ciała Michała ks. Radziwiłła Hetmana W. X. L. miana za Ostrą Bramą w Wilnie. Wilno 1762. w 4ce, k. 6.
Krasiń.

Tyzenhaus Michał, podkomorzy ob. Paszkiewicz Michał (Kazanie o potopie 1736).

(Tyzenhauz Michał) starosta posolski. Explikacya Sprawy. Dla którey dokończenia dwa Proiekta podaią się do Nayiaśnieyszey Delegacyi. fol., k. 1.
Sprawa dotyczy ważności testamentu Michała Tyzenhauza oraz zaspokojenia kredytora (zmarłego starosty).
T. P. N. w Poznaniu

— Konfrontacya punktów przedtestamentowych z przeciwnym im in essentialibus testamentem Starosty Posolskiego Tyzenhauza. (ok. 1781). fol., ark. C_1.

— Kommissya do Rozsądzenia długów zeszłego U. Michała Tyzenhauza Starosty Posolskiego. fol., k. 1.
T. P. N. w Poznaniu

TYZENHAUZ Stefan, wojew. Nowogrodzki (około 1700) ob. Ostrowski (Swada pol. 1745. I, 4 str. 89).
Niesiecki IX, 187.

Tyzenhausowa Barbara ob. Tyzenhaus Ant. (Naznaczenie).

Tyzenhauzowa Elżbieta ob. Kołłosowicz (1652) — Lipiński Paulus (Monumentum 1640).

Tyzenhauzowa Jadwiga Elżbieta ob. Plater Jan Henr. (1694).

Tyzenhauzowa Katarzyna (Ciechomska) ob. Janowicz Wawrz. (Kaz. pogrzeb 1670).

(Tyzenhauzowa Zofja). Do Jaśnie Wielmożney Imci Pani Zofii Tyzenhauzowy, Chorążyny Województwa Wileńskiego, Pułkownikowy Woysk W. X. Litewskiego Batalionu J. K. Mci Grodzieńskiego Rohaczewskiey etc. Starościny w dzień imienin 15. Maia 1778. w Grodnie. (1778). w 8ce, k. 2.
Jagiell.

— ob. Floryan Felicyan (Rady 1778).

Tyzenhauzówna Jadwiga ob. Boczkowski Adam (Pochodnia 1645).

Tyzenhauzówna Marjanna (Tyszkiewiczowa) ob. Janowicz Waw. (Kazanie 1670).

Tyzenhauzówna Teresa ob. Kozielski (1723) — Ogiński Marcjan (Vestigium 1618) — Rowiński Kasper (Złota 1691).

(Tyzenhauzówna Zofja). Wiersz przypisany JWielmożney Jmść Pannie Zofii Tyzenhauzowney Starościance Dyamentskiey w dzień Imieniowi Jey uroczysty w Wilnie R. 1774. Dnia 15 Miesiąca Maja. w 4ce, 2 k. Jagiell.

Tyzenhauzowie ob. Zyberk Jozafat (Kommissya).

Uzupełnienia
do tomu XXXI.

Tabella Percepty y Expensy obu Skarbów Rzeczypospolitey. (1792). fol., tablica.

Przedruk wydał w r. 1887 prof. Franc. Kasparek (Kraków, druk. Uniw.).

Według tej tabeli przychody skarbu koronnego wynosiły w latach 1786—88 kwotę 28 milj.; w latach 1788—90 — 71 milj.; w latach 1790—2 — 74½ milj.

Również i przychody skarbu litewskiego znacznie się wzmogły.

Ekspens skarbu koronnego wyniósł w latach 1786—88 kwotę około 25 milj.; w latach 1788—90 — 62 milj.; w latach 1790—2 — 70 milj.

Ekspens skarbu W. X. Lit. wyniósł w latach 1786—88 kwotę 10 milj.; w latach 1784—90 — 21 milj.; w dwóch ostatnich latach brak cyfr.

Na końcu fundusz Komisji Eduk. (intrata 1,273.687 złp.).

Tabula geographica Regni Poloniae ad emendatiora adhuc edita exempla iussu Acad. Regiae Scient. (1760).

Buczek Prace kartogr. pruskich (w Pracach Kom. Atlasu hist. 1935) str. 134 mówi, że jest to praca o typie map Sansona.

Tacyt ob. Lipsius Justus (Politica pańskie 1595).

Iwanicki idzie śladami J. Lipsiusa, który w dziele swojem Politicorum sive civilis doctrinae libri sex 1589, wydanem po polsku przez Szczerbica w r. 1595, oparł swój obraz władcy na cytatach z Tacyta. — Z Tacyta korzystali wszyscy teoretycy „racji stanu", pojętej w duchu Machiawela i dlatego to zapewne Zamojski wyrażał się o nim niechętnie.

Tacyta cytuje Herburt w Pismach rok. III, 430 (z r. 1608).

TAFFIN. [Piętno synów Bożych].

Wedle And. Węgierskiego (Discipulus christianus 1625) miał to tłomaczyć Jerzy Kurzbach Zawadzki.

Talmud ob. Stankar (Tria papistarum 1571) — Thamnitius And. (Traktat 1597) — Trojanowski F. (Uwagi 1780, ark. E) — Wujek Jak. (Brevis assertio 1577; tu ciągłe cytaty z pism rabin.).

Tański Ignacy. Relacya deputacyi (1790).

Sakowicz Kościół prawosł. w Polsce w epoce sejmu wielk. I (1936).

Tarasewicz Aleks. ob. Bartoszewski F. (Philosophia 1683) — Tezy (1683).

Tarasewicz Leon ob. Psalter (1703) — Triod (1702) — Terlecki P. (1695).

Ob. Popow „Ukraińska Kniha XVI–XVII st." (1926) str. 321—4. — Tu reprodukcje niektórych ich sztychów.

Tarcza wiary ob. Drogoszewski P. (Chrystusowey 1708, S. Rzymskiey 1736).

Tardieu A. F. ob. Perthées Karol (Mapa szczegulna woj. płock. 1784).

Lewicki Geogr. za czasów K. E. 1910 str. 40 (z bibl. Jag.).

Targowica ob. Ordynacya czyli Lex Curiata (1793) — Ordynacya do licytacyi (1794) — Urządzenie (Rady Nieust. 1793, miast 1793, wojska 1793).

Nowak Satyra polit. Konfed. targow. (1935, str. 204) omawia utwory druk. i rękop. poruszające problem Konfederacji targ. w formie satyry.

Tarło Jan.

O jego niedoszłem poselstwie w Rzymie w r. 1726 ob. Loret Zycie polskie w Rzymie (1930) str. 48.

Tarło Jan, wojewodzic lubelski ob. Władysław IV (program dialogu z r. 1712).

Tarło Paweł ob. Skrobiszewski (Vitae str. 91) — Friese (La Metropolitaine du Leopol 1758).

Janociana III, 323—327.

Tarło Piotr, biskup sufr. poznański († 1715).

O jego stanowisku w sprawie Unruga ob. Kraushar Sprawa Unruga I, 129 oraz II, 165 i passim.

Tarnowska diecezja ob. Trzecieski Stan. (1758).

Tarnowski Jan, hetman ob. Andronicus (1545, 1585; tu o wojnie tureckiej).

Morawski Czasy Zygm. 1922 str. 40. — Bidlo Jednota I, str. 136, 159 i passim.

Tarnowski Jan Rolicz, arcybiskup. Ob. o nim bliżej Sokołowskiego Przed rokoszem (w Rozpr. Akad. hist. fil. XV).

Taryfa celna z r. 1776... ob. Komisja skarbu (t. XIX, 471).

— Toż:... z r. 1786... ob. Komisja skarbu (t. XIX, 473).

Tatarski język ob. Meniński (Lexicon 1786, Thesaurus 1680) — Wieczorkowski (Katechizm z okazji Tatarzyna 1721).

Tatarzy polscy ob. Volumina Legum (pod r. 1634—1736, 1764, 1768, 1775).

Postanowienia do nich się odnoszące zestawione w Inwentarzu Vol. Leg. (1860) I, 507 i II, 141.

Dziadułowicz Herbarz rodzin tatarskich w Polsce. Wilno, 1929. — Kryczyński Leon Bibljogr. do hist. Tatarów polskich 1935 (str. 69). — II tom „Rocznika Tatarskiego" ukazał się w r. 1935 w Zamościu (str. 515).

Tauler (Thauler) Jan. Colloquium theologi et mendici... ob. Szczygielski (Catechismus 1713).

— ob. Tylkowski Woje. (Rozmowy stołowe).

Taxa ob. Kommisya de pretiis rerum (1643).

Taylor Tomasz ob. Teylor.

Teatr ob. Moszyński Fryd. (Rozporządzenie dz. 1794) — Opera.

Tectander (Czimmerman) Joachim, medicus ob. Trzecieski Andrzej (Epigr. II, 1565).

Tectander Józef ob. Miechowita (Conserv. sanitatis 1522).

Tęczyńska, żona wojew. sandom. († 1558) ob. Ninincius Alb. (1558; o zajściach na jej pogrzebie.

Tęczyński Andrzej (III), Gabrjel (I) i Jan (IV) ob. Warszewicki Krz. (De origine generis 1601).

Tęczyński Jan (III) ob. Trzecieski Andrzej (Epigram. 1565) — Utenhove Karol (Epitaphium 1560).

(Tentze). Etlicher gutter Tewtscher und Polnischer (1553 lub 1555).

Bibl. państw. w Augsburgu.

Teodorowicz (Theodori) Stefan ob. Tyszkiewicz Teodor (1618).

Tepper Piotr ob. Uwagi (Krótkie 1782).

Terentius ob. Heyden (Formulae 1527) — Major G. (Sententiae 1536).

Testimonia de esu carnium... ob. Vergerius (Duae epistolae 1556; tu list Radzw. w tej sprawie).

Thedaldus Piotr ob. Ursinus (Modus 1496).

Thenaud Jan.

Bidlo Jednota II, str. 155—7.

Węgierski Tom. Slav. reform. str. 87. — Węgierski Wojciech Kronika 1817. — Sobieski Polska a Hugonoci 1910, str. 31 i n.

Thomas Krystjan Zygm.

Ob. Wojtkowski Hist. bibljografja WPolski (1935) nr 8893.

Thuanus ob. Twardowski Samuel (Legacja 1633, str. 143).

TIMAEUS Joannes. Ante omnia Jesus. Anagrammata Joann. Timaei. Lignicii 1603. w 4ce.

Znajduje się tu wiersz J. Turnowskiego, podpisany: Joan. Turnovius, Berestetzko, eques Russus, poeta et theologus.

Wotschke J. Turnovius 1911, str. 91.

Tissot ob. Trzciński And. (Rozbiór uwag 1791; na str. 15).

TITIUS Jan Piotr. Joh. Petr. Titi Noctium Poeticarum Praemetia. Dantisci, Rhetius, A. C. MDCLXVI (1666). w 12ce, k. 3 nlb i sygn. 32 (sygn. D_2).

Ded. Adrjanowi de Linda. — Zawiera m. i. wiersz do Zbigniewa Gorayskiego in coll. thorun. praesid. (wysławia jego działalność na kollokwjum). — Virgini Sophiannae Korbinianae cum Poeticam meam ei Varsaviam mitterem. — Annae Memoratae (quae carmen latinum scripserat). — Joach. Pastorio — Andr. Cnoffelio (obiit in castris ad Thorunium 1658). — Joh. Hevelio. — Joach. Pastorio.

Do tychże samych osobistości są wiersze i w innych jego zbiorkach. Akad.

— Joh. Petr. Titii Noctium Poeticarum Manipulus. Ponetarii Opera Stu-

dioque collectus. Dantisci, Rhetus, A. C. 1671. w 12ce, k. 12.

Są tu wierszyki do M. Opitza i kilka dat z jego życia. Akad.

TOLGSDORF Erdmann († 1629?). Catechismus... 1604.

Wedle Manteuffla (Bibliogr. Notiz über lettische Schriften, Mittau 1885) jest to druk z r. 1620.

TOLETUS (z Toledo) Franc. Prawdziwa sprawa (1580).

Bidlo Jednota bratrska II, str. 175.

Tolibowski Wojc.

Ob. Wojtkowski Hist. bibl. WPolski (1935) nr 8890.

Tomasz św. ob. Seklucjan (Modlitwy 1559; na k. 98) — Truszyński Mat. (Propositiones 1780) — Tuater (1693) — Tylkowski Wojc. (Philosophia curiosa 1669; tu system filozofji tomistycznej) — Valerianus M. Praedicatorius (Concio, an expediat theologo rhetoricari 1534).

Pieśń św. Tomasza „Lauda Sion" w przekładzie polskim z początku XVI w. ob. w Bobowskiego Polskie pieśni katolickie (Rozpr. Akad. 1893) str. 233 (z rękopisu Puław.).

Tomicki Jan, kaszt. gnieź.

Bidlo Jednota II, str. 104, 147—9 i passim. III, 206. — Halecki Zgoda sand. 1915 str. 93 i passim, 137 i nast. Jego syn Mikołaj przeszedł na katolicyzm.

Tomicki Piotr. Petri Tomicii, Episcopi... Ad Seren. Principem Sig. Aug. (1577). Bibl. Uniw. w Pradze.

Toruński tumult ob. Celta Sincerus (1724).

Toruńskie Colloquium ob. Titius J. P. (Noctium 1666).

(Toruńskie przyw. i wilkierze). Waysen-Ordnung samt einem kurzen Auszug der Quartier-Ordnung auf den Zustand zu gemeinen Nutz und Wohlfahrt der Kônigl. Stadt Thorn gerichtet, 1691. w 4ce.

Ustawy sejm. odnoszące się do Torunia zestawia Inwentarz Vol. leg. (1860) I, 288 i II, 84.

Toruńskie szkoły ob. Tugend (Die beglückte).

TOUSSAINT Forbin. Harangue de Mr. l'evesque de Marseille ambasadeur de la Majesté Très Chretienne envoyé à Varsovie dans le champs mesme de l'election... à Paris, au Bureau d'Adresse, aux Galerie de Louvre devant la rue St. Thomas le 21 Juin 1674. w 4ce.

Tekst francuski obok łacińskiego.
Narod. Warsz. (Rapersw.).

Traktat między Naijaśn. Ces. Królową węg. 1773...

Ob. Volumina legum VIII, str. 12.

— między Naj. Królem polskim... y Nayi. Imperatorową ross. 1773...

Ob. Volumina legum VIII, str. 21 i 47.

— między Nayi. Królem polskim a... Królem Pruskim. 1773.

Ob. Volumina legum VIII, str. 29.

Przy każdym z tych traktatów są dodane w Voluminach legum równocześnie zawarte Actes separés.

Traktat handlowy (z Rosją 1775) ob. Ultimatum.

Trefologion ob. Trifologion.

Trepka Eustachy. Postylla Arsacjusza.

Obacz o tej Postylli Bodniak w „Reformacji w Polsce" 1935—36, str. 12—19 oraz Kot (tamże str. 20). Kot wyświetla, że właściwe nazwisko Arsacjusza jest Seehofer († 1542), a Postylla jego nosi tytuł Enarrationes evang.

Wotschke w Deutsche Wiss. Zeitung für Polen 1935. — Jahrbücher für Kultur und Gesch. Slaven. 1926, str. 176. — Warmiński And. Samuel i Sekl. 1906 (passim).

Treter Tomasz ob. Reszka (Epistolarum 1594).

Łukaszewicz Obraz Pozn. II, 235. — Walewski Kromer 1874 (w Dodatkach). — Żychliński Złota ks. XXIV, 123.

TRISNER. Bericht von der cathol. christlichen und apostolischen Kirchen. Thorn, 1614. w 4ce. Tor. Kop.

Trwałość seymu... ob. Uwagi nad projektami (1790).

Trybunał lubelski i piotrkowski ob. Compendium ordinationis (Petricoviensis 1755, 1774—8; Bidgostiensis 1766) — Connotatio processus judiciarii (1753) — Dukt dawny (1765) — Maniecki (Wschód słońca 1718) — Monitor (1765; tu krytyka, być może pióra Ignacego Krasickiego) — Processus judiciarius in causa ad judicium vars. remissa (1753) — Unrug Z. (1717; słynna sprawa zakończona dekretem zniesionym przez Rzym) — Wilczewski Franc. (Decretum 1763; tu ważny spór o moc

Toledano, à Paris, au Bureau d'Adresses. Gabriele de Lautré. Saturn. in 4to. Th. Thomas le 22 Juin 1674, w 4-ce.

Tytuł francuski mało dokładnie. Rappel. Wilno. (Bayonne.)

Traktat między Najjaśn. Ces. Król. Imość. 1775.

Zb. Volumina legum VIII. str. 33.

— między Naj. Królem polskim... i Najj. Imperatorową rosyj. 1775.

Zb. Volumina legum VIII. str. 25 i 27.

— między Najj. Królem polskim a Królem Pruskiem. 1775.

Zb. Volumina legum VIII, str. 38.

Przy traktacie z tych traktatów są dołączone w Volumina legum akty separatne.

Traktat handlowy (z Rosją 1775) ob. Chaldaicon.

Trefologion ob. Triologion.

Trepka Eustachy. Postylla domowa.

Obacz o tej Postylli ... w „Bibliotece" r. 1858. T. str. 13—14 oraz ... str. 202. ... wypadało, że ... poszły dzieło pod ... (r. 1563). a Postylla ... pod ... nakładem własnym.

Wojewoda w ... Wiadomości ... T. r. 1855. — ... str. 112 — ... 1559 ...

Trytler Tomasz ob. Łukasz (Epaminondas 1574).

Estreicherowa ... str. 31. 320. — Wiadomości ... 1874 (w Zaleskich). — ... 1874 str. 138.

TROSCHEL. Bericht von der wahren christlichen und apostolischen Kirchen. Thorn, 1614 w 4to. Tor. Kap.

Trwałość szczęśliwa... ob. Ustawy stanu prokuratorów (1790).

Trybunał lubelski i piotrkowski ob. Compendium sekretariatu Częstochowskie (1780, 1774—8) Bogusławski 1785 — Consummatio processuum judiciarii (1754) — Dekr dawny (1765) — Mazowsz (Wywód słowa 1778) — Moszkow (1784) na kartach, który może pisze Tymowego Kowalskiego) — Processus judiciarius in causis ... judiciis ... ratio ... procesu (1769) — Wyroki Z. (1757; ... zbiór spraw szlacheckich ... dekretów ... szych przez Rzym) — Wilanowski Franc. (Centumanus 1763). za wałowy ... w nowo

Ausgg ... Ausgabe. Frankfurt, Rhenius, 8. 61. 1617 w 12to. B. 12.

Nie ma wiadomości do M. ... i ... w tym dziele.

TOLSZDORF Erdmann (y 1629?), Catecheses... 1604.

Wzdr. Mazowiecki (1870) ... Szkoła ... w. 1880.

TOLETUS (r. Toledo) Franc. Praxis... sacerdotum (1569).

Wiadomości ... Toledo ... 130.

Tolkowski Wojc.

Ob. Wojciechowski Józ. Wojc. Wiadomość (1889) str. 660.

Tomasz św. ob. Sakrysian (Mościcky 1532; na k. 28) — Tłumaczyński Jan (Tłumaczenie 1780) — Taxier (1585) — Tylkowski Wojc. (Philosophia curiosa 1669; na wspomn ... Kromer) — Valentinus M. (Epistola ... (Rzym, ... expediti theologiae 1584).

... św. Tomasza „Summa theologiae" w ... wydaniu polskim z początku XVI w. ... w Rzymie ... ... Przegl. 1882 str. 289 ... (Zjazd).

Tomasz bez ... święt.

... pomnik 17 str. 298, 247—8 i ... 111, 373. — ... Tygodnik ... 1889 str. 52 i ... 117 i ... ... w ...

Tomicki Piotr. Petri Tomicii, Episcopi. Ad Sacram. Tronoviae Sig. Aug. (1517). ... w Poznaniu.

Toruński tumult ob. Causa Thoruniensis (1724).

Toruńskie Colloquium ob. Triplex J. F. (Neuchâtel 1630).

(Toruńskie przyw. i wilkierze). Wegwein Ordnung ... Kartorum ... Ordnung der Quartier-Ordnung auf den Zustand zu gemeinen Nutz und Wohlfahrt der Königl. Stadt Thorn geordnet. 1591 w 4to.

... w Toruniu ... Tul. (1882) t. 236 i N. 64.

Toruńskie szkoły ob. Tagend (Christopher).

TOUSSAINT Cyrille. Harangue de ... Compagnie de Mercelle ... a la Majesté Ville ... à Warsovie dans la ... de

dekretów w stos. do Gdańska) — Willenberg (1715; dekret w sprawie o dysputę na temat poligamji).

Rzeczniowski w Tyg. Ilustr. 1866 nr 335. — Kraushar Sprawa Unruga (1890) I, str. 22 i nast.

Inwentarz Volum. legum (1860) I, str. 510 i II, str. 142—9. — Obacz też Volumina legum IX, str. 495—7.

Trybunał W. X. Lit. ob. Umiastowski (Processus judiciarius 1780; tu opis procesu przed Tryb.).

Trydencki sobór.

Materjały do dziejów soboru zebrane przez Wal. Kuczborskiego i St. Reszkę sekretarzy Hozjusza znajdują się w ręk. Jag. nr 63 i 163 (tu opis dziejów soboru); ob. też nr 2699 i 2714.

Trzciński And. Rozbiór zakusu... (1789) ob. Uwagi z przyczyny Zakusu (1789; pióra Dmochowskiego?).

Trzebicki And.

Kot Szkoln. paraf. (Mater. do dz. szk.) 1911, str. 396—407 (wizytacja 1670 r. szkoły paraf.).

Trzecieski Andrzej, ojciec.

Ob. o nim Węgierski Hist. eccl. str. 124 i 452. — Sandius Bibl. (tu Narratio Wiszowatego). — Lubieniecki Hist. ref. str. 18—23.

Trzecieski Andrzej, syn. Epigrammatum liber I (1565).

Pelczar w Eos 1902 str. 213.

Tschepius Samuel Ernest.

Artykuł: Polnische Bibelhistorie... zamieścił w Preussiche Zehenden 1742 i 1744. — Artykuł: Auszug aus dem Leben Seclutiani... w Preussische Sammlung 1750 III. — O obu tych artykułach ob. Warmiński And. Samuel i Sekl. 1906 str. 18 i passim.

Turcja ob. Manifest Porty (1798).

Turecki język ob. Wieczorkowski Mich. (Breve Compendium turcico textu 1721; Katechizm z okazji Tatarzyna 1727).

— Tom XIV. Zeszyt 4—5. **Lit. Con.—Cz.**, str. VIII i 385—590. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—IX. . . . . 10·—
— Tom XV. Zeszyt 1—4. **Lit. D**, str. VIII i 475. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—V. . . . . 15·—
— Tom XVI. **Lit. E—F**, str. 377. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—XXXIV. . . . . 15·—
— Tom XVII. **Lit. G**, str. 491. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—V. . . . . 15·—
— Tom XVIII. Zeszyt 1—3. **Lit. H**, str. 1—331. . . . . 15·—
— Tom XVIII. Część II. **Lit. I—J**, str. 333—705. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—VI. . . . . 10·—
— Tom XIX. Zeszyt 1—4. **Lit. K—Kom.**, str. 487. . . . . 15·—
— Tom XX. Zeszyt 1—4. **Lit. Koń.—Ky.**, str. 436. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—XXIII. . . . . 15·—
— Tom XXI. Zeszyt 1—5. **Lit. L—Łz.**, str. IX i 1—550. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—IX. . . . . 15·—
— Tom XXII. Zeszyt 1—2. **Lit. M**, str. 1—272. . . . . 10·—
— Tom XXII. Zeszyt 3—5. **Lit. M—My.**, str. 273—673. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—XVII. . . . . 10·—
— Tom XXIII. Zeszyt I. **Lit. N—Ok.**, str. 1—312. . . . . 10·—
— Tom XXIII. Zeszyt II. **Lit. Ok.—Oż.**, str. VIII i 313—545. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—XLIII. . . . . 10·—
— Tom XXIV. **Lit. P—Pom.**, str. VI i 1—479. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—LVI. . . . . 15·—
— Tom XXV. **Lit. Pon.—Q**, str. 1—443. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—XXXVII. 20·—
— Tom XXVI. **Lit. R**, str. 1—574. — Dopełnienia i sprostowania do **litery P, Q** i **R**, str. I—XX. . . . . 20·—
— Tom XXVII. **Lit. S—Sh.**, str. 1—421. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—IX. . . . . 30·—
— Tom XXVIII. **Lit. Si—Soj.**, str. 1—411. . . . . 30·—
— Tom XXIX. **Lit. Sok—St.**, str. 1—373. — Dopełnienia i sprostowania, str. I—III. . . . . 30·—
— Tom XXX. **Lit. Su—Sz.**, str. 1—372. — Dopełnienia i sprostowania str. I—IV. . . . . 30·—
— Tom XXXI. **Lit. T**, str. 1—508. — Uzupełnienia do tomu XXXI str. I—IV. . . . . 30·—

Podręczniki

Seria I

Zł

Benni T., Łoś J., Nitsch K., Rozwadowski J., Ułaszyn H. Gramatyka języka polskiego . . . . 12·—

Gawroński A. Gramatyka sanskrycka . . . . 15·—

Morawski K. Zarys literatury rzymskiej . . . . 4·—

Moszyński K. Kultura ludowa Słowian. Część I. Kultura materialna 24·—

— Kultura ludowa Słowian. Cz. II. Kultura duchowa, zeszyt 1 . 24·—

Pisownia polska. Przepisy. Słowniczek. Wydanie XI . . . . —·75

Sinko T. Literatura grecka. Tom I, część 1 . . . . 15·—

— Literatura grecka. Tom I, część 2 . . . . 20·—

Witkowski St. Historiografia grecka i nauki pokrewne. Tom I . 5·—

— Historiografia grecka i nauki pokrewne. Tom II . . . . . 5·—

— Historiografia grecka i nauki pokrewne. Tom III . . . 7·—

Zieliński T. Tragodumenon libri tres . . . . 5·—

Seria II

Adametz L. Hodowla ogólna zwierząt domowych, z niemieckiego rękopisu przełożył Zdz. Zabielski . . . . 6·—

Anatomia człowieka. Tom I. Opracował A. Bochenek oprawn. 10·—

Anatomia człowieka. Tom II. Opracowali A. Bochenek i St. Ciechanowski . . . . 10·—

Anatomia człowieka. Tom III. Opracowali A. Bochenek i St. Ciechanowski . . . . 6·—

Anatomia człowieka. Tom IV. Część II (Nerwy obwodowe — Oko — Powłoki zewnętrzne) — opracowali E. Loth, Fr. Krzyształowicz i K. Majewski . . . . 6·—

Anatomia człowieka. Tom IV. Część III (Ucho) — opracował J. Markowski . . . . 5·—

Hoyer H. Anatomia porównawcza zwierząt domowych (z licznymi rycinami) . . . . 6·—

Klecki K. Patologia ogólna. Tom I . . . . 10·—

Kozak J. i Orzelski T. Ćwiczenia z zakresu chemii ogólnej (z rycinami) . . . . 5·—

Lenartowicz J. T. Zarys chorób skóry . . . . 12·—

Łomnicki A. Rachunek różniczkowy i całkowy. Tom I . . . 15·—

— Tom II . . . . 7·—

Marchlewski L. Podręcznik do badań fizjologiczno-chemicznych 3·—

Maziarski St. Podręcznik do ćwiczeń histologicznych . . . . 6·—

Nowicki W. Anatomia patologiczna szczegółowa. T. I . . . . 20·—

Oszacki A. Choroby przemiany materii i energii u człowieka. Podstawy nauki o metabolizmie. Fizjopatologia tycia i chudnięcia. Kliniczne postacie otyłości i chudości . . . . 4·—

Pisarski T. Kamienie moczowe. Ich budowa i mechanizm powstawania . . . . 2·—

Rosenblatt A. Geometria analityczna na płaszczyźnie (z rycinami) . . . . 6·—

Rosner A. Ginekologia. Tom I—II . . . . 20·—

Zakrzewski K. O promieniotwórczości (z rycinami) . . . . . 3·—

Zaremba St. Zarys mechaniki teoretycznej. Tom I. Wiadomości pomocnicze i kinematyka . . . . 16·

